De Nieuwe Belgische Illustratie. Jaargang 5

bron

De Nieuwe Belgische Illustratie. Jaargang 5. Van Os-De Wolf, Antwerpen 1888-1889

Zie voor verantwoording: https://www.dbnl.org/tekst/_nie244188801_01/colofon.php

Let op: boeken en tijdschriftjaargangen die korter dan 140 jaar geleden verschenen zijn, kunnen auteursrechtelijk beschermd zijn. Welke vormen van gebruik zijn toegestaan voor dit werk of delen ervan, lees je in de gebruiksvoorwaarden.

dbnl digitale bibliotheek voor de Nederlandse letteren

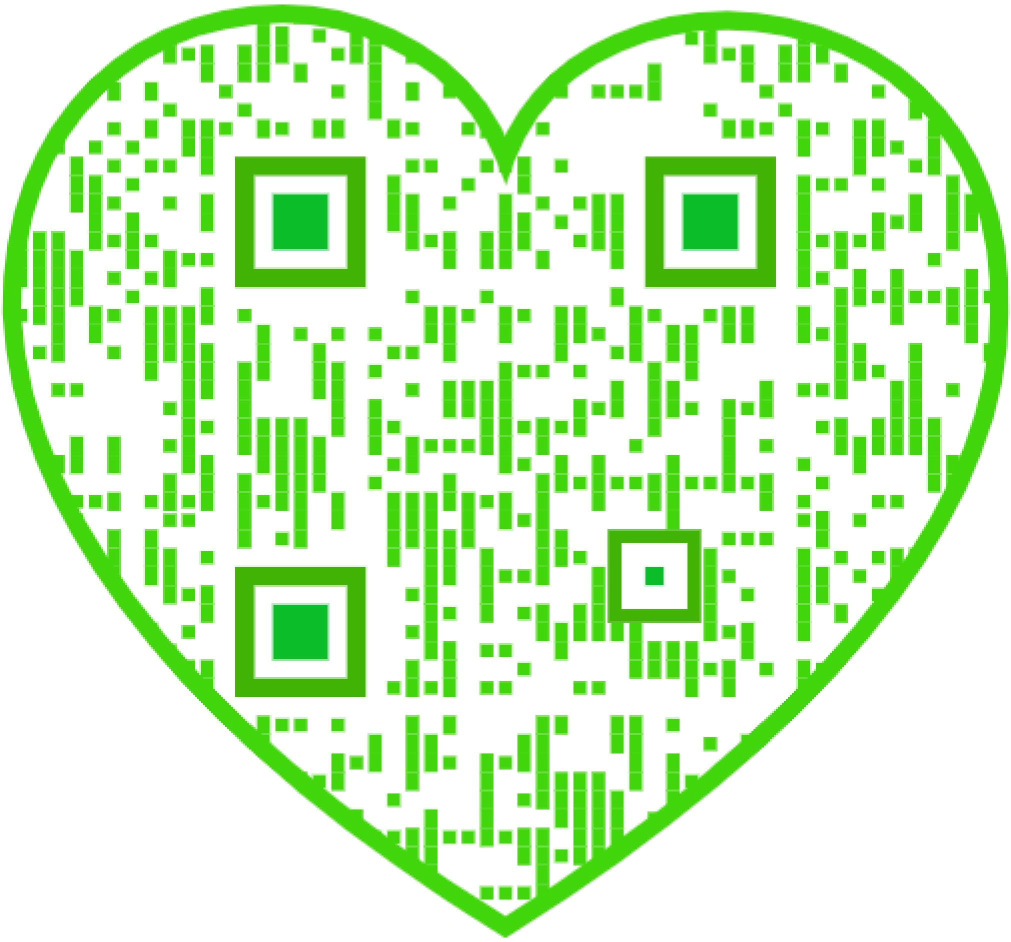

[Nummer 1]

Onze gravures.

Wie wil een Kersje?

En wie zou het aanbod van zulk verfrisschend gerecht, door zoo'n snoeperig figuurtje gedaan niet met graagte en dank aanvaarden?

Ja, dat hier honderdmaal meer liefhebbers opdagen zullen, dan de lieve kleine zou kunnen bevredigen, behoeft geen betoog.

Edoch, het zal evenmin in den zin van het kind liggen, den ganschen voorraad ter uitdeeling te bestemmen, als iemand het over zijn hart krijgen zou, haar geheel van heur lekkeren schat te berooven.

Ook de hartelijkste gulheid mag hare grenzen hebben, zoo als het vurigste verlangen zich op tijd moeten weten te beteugelen.

En dat het lieve kind een gul hartje heeft, zweemt duidelijk in de uitdrukking van haar innemend gezichtje, zoo schilderachtig door den weelderigen krullebol omlijst; het glimt uit den stillen lach om het koralen mondje, zoo frisch rood gekleurd als de helderblinkende kerzen zelf; het glanst uit de vriendelijke donkere kijkers, waarin zich de mildheid des gemoeds lezen laat.

Een lief en dichterlijk beeld, inderdaad, wiens optreden wel eenigszins denken doet aan de rol, die ons tijdschrift in het Vlaamsche huisgezin vervullen komt.

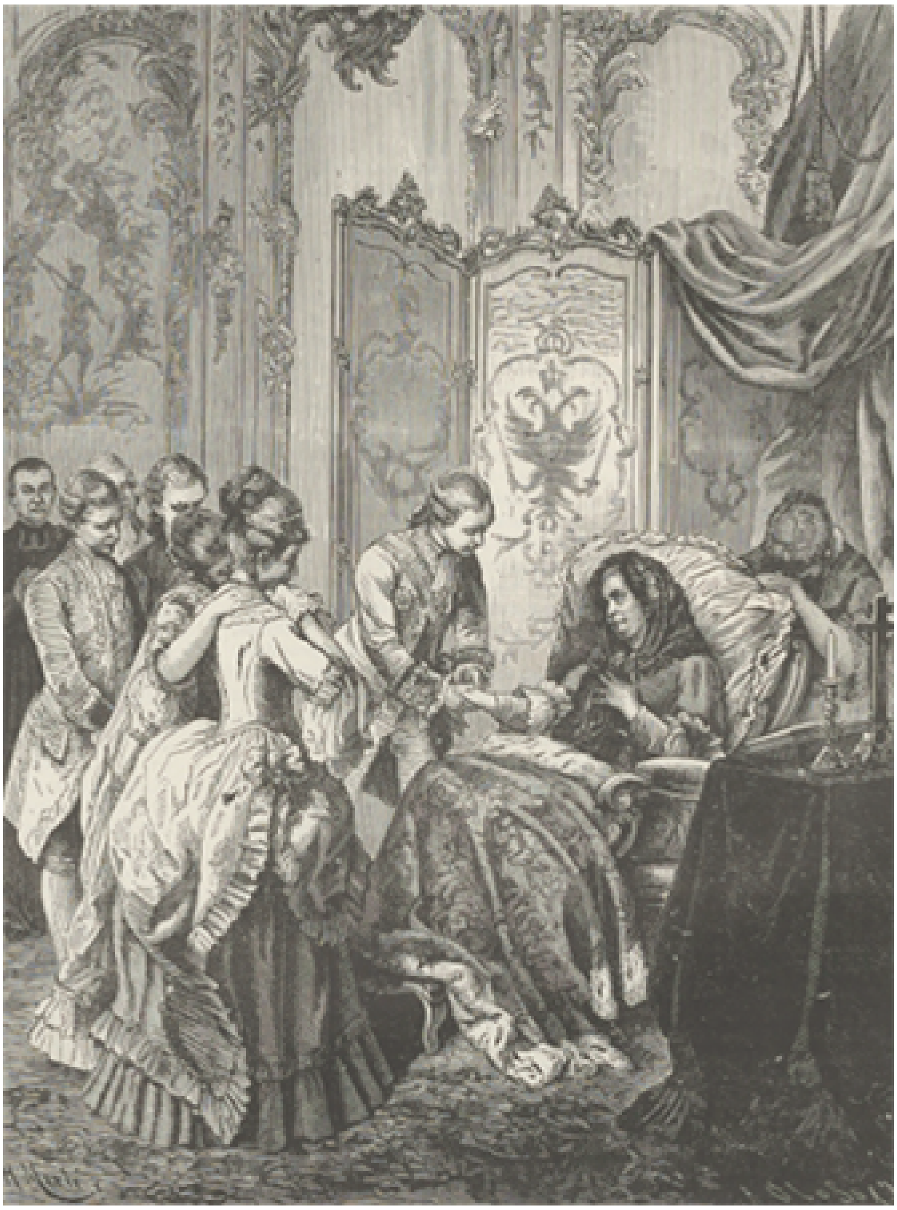

DE LAATSTE OOGENBLIKKEN VAN KEIZERIN MARIA THERESIA.

Met een aanblik van frischheid en degelijkheid, die dadelijk voor haar inneemt, vertoont zich onze *Illustratie* in den familiekring, en deelt er met ronde vrijgevigheid hare schatten uit: belangwekkende en Ieerzame kunstgravures, aangename en nuttige lezingen op elk gebied, voor iederen leeftijd, voor allen stand.

Niet zoo beperkt echter, als de lekkernij in het korfje der kleine meid, is onze voorraad: dat weten al onze lezers bij ondervinding.

Altijd nieuw, altijd smaakvol, onuitputtelijk is de schat onzer platen en schriften.

Deze nieuwe jaargang zal daarvan andermaal een onaantastbaar bewijs leveren.

Mochten nu de liefhebbers voor al het schoone en goede, dat wij in kunst en letterkunde zoo ruimschoots aanbieden, even gretig toetreden als de uitgenoodigden van den lieven krullebol met haar kerzenmandje.

Maria Theresia.

Het gedenkteeken, onlangs in de Oostenrijksche hoofdstad ter eere van Maria Theresia verrezen, doet als van zelf voor onzen geest de gestalte oprijzen dezer groote vorstin, wier regeering niet alleen tot debelangrijkste tijdperken der wereldgeschiedenis behoort; maar ook tot eene der heugelijkste van ons vaderland. Ofschoon bij hare troonsbestijging door bijna geheel Europa aangevallen, wist de hoogbegaafde vrouw zich niet alleen tegenover al hare vijanden te handhaven, maar door hare geestkracht en haar staatsbeleid Oostenrijk op te voeren tot eene hoogte, als dit land te voren misschien nooit had bereikt.

Hare regeering, die te recht Oostenrijk's gouden eeuw genoemd wordt, bewees dat haar vader, keizer Karel IV, eene gelukkige ingeving had gehad, toen hij, na het verlies van zijn eenigen zoon, den aartshertog Leopold, Maria Theresia tot erfgename bestemde van zijn uitgestrekt gebied. Tot dat doel had hij in 1713 de beroemde Pragmatieke Sanctie uitgevaardigd, waarbij de troonopvolging zoodanig werd gewijzigd, dat wegens gebrek aan mannelijke nakomelingen de regeering na zijnen dood zou overgaan op zijne oudste dochter. Dertig jaren lang beijverde zich de keizer deze beschikking door alle Europeesche mogendheden te laten bekrachtigen; doch bij zijn dood in 1740 bleek dat prins Eugenius gelijk had met te zeggen dat ‘een leger van honderd duizend man de Pragmatieke Sanctie beter zou waarborgen dan honderd duizend tractaten.’

Over geheel Europa brak een volslagen storm tegen de weerlooze opvolgster van keizer Karel VI los. De koning van Pruisen ontrukte haar al aanstonds Silezië en Moravië en de keurvorst van Beieren, Karel Albert, beroofde haar, door Frankrijk gesteund, van het overige. Hij liet zich te Lintz tot aartshertog van Oostenrijk, te Praag tot koning van Bohemen uitroepen, en zag zich in 1742 te Frankfort onder den naam van Karel VII zelfs tot keizer verheven.

In hare eigene stad Weenen niet meer veilig, had Maria Theresia reeds in 1741 de wijk moeten nemen naar hare trouwe Hongaren, wier standen zij in allerijl tot eene plechtige vergadering samenriep. In rouwgewaad gehuld, met het koninklijk zwaard omgord en met de kroon van den Heiligen Stephanus op het hoofd, trad Maria Theresia voor de rijen der Hongaarsche magnaten, en met haren zuigeling op den arm (zij was in 1736 gehuwd met Frans Stephanus van Lotharingen) sprak zij hun in het Latijn aldus toe:

‘Verlaten door mijne vrienden, vervolgd door mijne vijanden, aangevallen door mijne naaste bloedverwanten, heb ik geen anderen toevlucht dan uwe trouw, uw moed en mijne standvastigheid. Ik stel de dochter en den zoon uwer koningen, die van u hunne redding verwachten, in uwe handen.’

De jeugd en de schoonheid der vorstin, hare minzaamheid en haar ongeluk troffen de edele Hongaren, en toen, aan het einde hare[r] rede, de tranen haar in de oogen glinsterden, voelden ook zij zich tot in het hart geroerd. Vol geestdrift trokken allen het zwaard en riepen als uit éénen mond: *Moriamur pro rege nostro, Maria Theresia!*

En bij die enkele edelmoedige opwelling bleef het niet; door alle gewesten van Hongarije werd eene oproeping gedaan; weldra stonden over de 15,000 welbereden Hongaarsche ruiters uit den hoogsten adel bij Presburg ten strijde gereed, en van de boorden van Dran en San kwamen Croaten, Slavonen en Walachijers toegestroomd om het recht van hunne vorstin te verdedigen. Aan het hoofd dezer strijdlustige troepen heroverde Khevenhüller binnen korten tijd geheel Oostenrijk; Lintz, Pachau en Munchen openden achtereenvolgens hunne poorten voor de zegevierende legers van Maria Theresia, en den 11en Mei 1743 kon zij zich reeds te Praag als koningin van Bohemen doen kronen. Een bondgenootschap met Engeland verschafte haar nieuwe hulptroepen; door middel van verschillende verdragen ontdeed zij zich allengs van al hare vijanden en den 18^{en} October 1748 maakte, na acht jaren strijdens, de vrede van Aken eindelijk aan den Oostenrijkschen successieoorlog een einde.

Inmiddels had de kloeke vorstin reeds in 1745 de voldoening mogen smaken dat haar echtgenoot, in plaats van den ondertusschen overleden Karel VII op den Duitschen keizerstroon verheven werd. De plechtige kroning had plaats te Frankfort met denzelfden praal als verkeerde men in vollen vredestijd.

Zoodra de vrede voor goed gesloten was, richtte de keizerin al hare zorg op de herstelling der verwoestingen, door den bloedigen oorlog aangericht; en zoo kloekmoedig als zij zich getoond had in den strijd, zoo beleidvol en krachtig toonde zij zich gedurende de lange, rustige, voorspoedige regeering, die het haar thans gegeven was te beleven. Men hart en ziel wijdde zij zich aan de volken, onder haren schepter vereenigd, en waakte met gelijke zorgvuldigheid voor de belangen van heel haar uitgestrekt gebied. Zij dacht zoowel aan de opening der havens van Fiume en Triëst als aan den aanleg van kanalen in de Oostenrijksche Nederlanden. Weenen werd vergroot en verfraaid; onder hare bescherming verrezen fabrieken van laken, porselein, spiegels en zijden stoffen. Zij richtte hoogescholen en colleges op, academiën voor teeken-, schilder- en bouwkunst, legde openbare boekerijen aan te Praag en te Insprück, observatoriums te Weenen, Gratz en Tyrnau. Geleerden en vernuften als de beroemde geneeskundige Van Swieten, als Storck, Metastasio en Chaplain werden door de mildheid der vorstin aangetrokken en zetten het hof van Weenen een ongekenden luister bij. Kortom, de groote vorstin dacht aan alles, van de gewonde soldaten af, voor wie zij hospitalen oprichtte, tot de adellijke weduwen en jonkvrouwen, voor wie zij toevluchtsoorden opende; en het eenige wat haar verweten kan worden, is dat zij misschien te veel wilde regelen en dat op al te militaire wijze. De godsdienst werd onder hare regeering altijd geëerbiedigd en beschouwd als de hechtste steun van den troon. Vloeken en onzedelijkheid waren streng verboden. De keizerin herstelde de oude orde van den H. Stephanus en Paus Clemens XIII schonk haar in 1758 den titel van apostolische koningin. Nadat zij in 1764 de voldoening gesmaakt had, haar zoon Jozef tot Roomsch koning te zien verheffen, verloor zij in het volgend jaar haren echtgenoot en legde sedert het rouwkleed niet meer af, terwijl zij voor de zielerust des overledenen te Insprück een kapittel van kanunnikessen stichtte, wier taak het was voor haar geliefden echtgenoot te bidden.

Na eene lange en gelukkige regeering zag Maria Theresia haar einde naderen met dienzelfden moed, welke haar tijdens geheel haar leven had gekenmerkt. Haar dood was die van een christen held, die uit het leven scheidt, zonder zich te beklagen, en de grootheid vaarwel zegt zonder er om te treuren. Onze gravure stelt de stervende vorstin voor op het oogenblik dat zij afscheid neemt van haren zoon Jozef en hem hare moederlijke raadgevingen meedeelt voor den tijd, dat zij er niet meer wezen zal om hem te raden en te leiden.

Kort voor zij den geest gaf, lag zij met gesloten oogen en eene hofdame vroeg haar of zij sliep. ‘Ik kon wel slapen,’ antwoordde de keizerin, ‘als ik wilde; maar ik gevoel dat mijn laatste uur nadert, en ik wil mijnen dood wakend afwachten,’

Diep betreurd door haar volk, zal Maria Theresia door het nageslacht steeds vereerd worden als eene der grootste vorstinnen, die ooit geleefd hebben. Laatste afstammelinge van het beroemde huis der Habsburgers, heeft zij de reeks der vorsten, uit dat geslacht voortgekomen, op waardige wijze gesloten.

Het Gedenkteeken voor Maria Theresia te Weenen.

De maand Mei van dit jaar bracht de Oostenrijksche hoofdstad eene reeks van opwekkende feestdagen naar aanleiding der onthulling van het gedenkteeken voor Maria Theresia, en deze plechtigheid was zelf weer een onderdeel, schoon zeker het glanspunt van de feestelijkheden ter viering der veertigjarige regeering van keizer Frans Jozef I. Meer dan zestig leden der keizerlijke familie en al de hoofden van het leger waren samengekomen om de nagedachtenis der groote vorstin hulde te brengen; de heele bevolking van Weenen, nog versterkt door duizenden gasten van buiten de stad, nam met geestdrift aan de feesten deel.

De nieuwere beeldende kunst heeft in het gedenkteeken voor Maria Theresia een harer schoonste triomfen gevierd. De ontwerper van het monument, Kasper von Zumbusch, mag met aangename voldoening de vrucht van zijn vijftienjarigen arbeid aanschouwen; hij heeft een volledigen bijval mogen inoogsten. Uit de afbeelding in dit nummer kunnen de lezers zich een denkbeeld vormen van het schoone geheel. Zumbusch heeft volkomen verstaan een groot tijdvak uit de geschiedenis plastisch in grooten stijl te vertolken, en afschoon hij zich ongetwijfeld in menig opzicht door het gedenkteeken voor Frederik den Groote te Berlijn heeft laten inspireeren, legde hij toch in opvatting en uitvoering groote zelfstandigheid aan den dag.

De sierl jkheid van het kunstwerk laat nauwelijks de gedachte opkomen aan zijne reusachtige afmetingen. Deze kan men eenigszins nagaan, als men weet dat de portretstandbeelden 3,63 meters en de ruiterstandbeelden 4,50 meters hoog zijn, maar in hoogte nog aanmerkelijk worden overtroffen door de kolossale figuur der keizerin, die in verheven majesteit den top inneemt.

Een voetstuk van graniet draagt een bovenbouw van grijzen roodgespikkelden steen, waaruit zich de eigenlijke kern van het monument ontwikkelt, dat aan elk zijner vier zijden eene soort van zegeboog vertoont. Op vier vooruitspringende deelen van het voetstuk verrijzen de vier veldheeren Daun, Laudon, Traun en Khevenhüller te paard, gelijk al de overige figuren in brons gegoten. De wanden van het eigenlijk voetstuk zijn van nissen voorzien, waarin verheven beeldwerk is aangebracht, terwijl daarvoor de vrijstaande gestalten van de raadslieden en tijdgenooten der vorstin zich verheffen. Deze zijn prinz Kaunitz, prins Wenzel Liechtenstein, de beroemde Nederlander Van Swieten, de uitstekende lijfarts van Maria Theresia,en Haugwitz, een der dapperste veldheeren der vorstin. In de *relief*-groepen vindt men voorgesteld den beroemden staatsman Bartenstein, de veldmaarschalken en generaals Starhemberg, Mercy, Lacy, Hadik en Nadasdy; de penning-kundigen Eckhelen Pray, de toonzetters Gluck, Haydn en Mozart (als kind) en verder staatslieden, rechtsgeleerden en bekende persoonlijkheden uit de Oostenrijksche geschiedenis.

Eene grootsche schepping is de gestalte der keizerin. Den kunstenaar was tot richtsnoer gegeven, haar voor te stellen tusschen het 30^{e} en 35^{e} levensjaar, met het gelaat naar den Hofburg gewend. Het moest niet gemakkelijk vallen, een zittend vrouwebeeld met ontzagwekkende majesteit en tegelijk met vrouwelijke gratie te doen prijken. De troon rust weer op een afzonderlijk voetstuk, dat versierd is met opschriften: *Maria Theresia* en *Errichtet von Franz Joseph l* 1888. De keizerin houdt de rechterhand als tot een groet uitgestrekt, terwijl de linker den schepter omklemt; op den schoot ligt een rol, de ‘Pragmatieke Sanctie,’ het beroemde staatsstuk, waardoor keizer Karel VI de erfopvolging wijzigde en ter gunste zijner dochter regelde. Hoogheid en lieftalligheid omstralen het voorhoofd der groote vorstin. Haar naam wekt de herinnering aan hare deugden en edele eigenschappen; om deze echter dubbel zeker de nakomelingschap in het geheugen te roepen, heeft Zumbusch aan de voeten der keizerin, op de vier uithoeken van den hoofdbouw de allegorische beelden van Zachtaardigheid, Gerechtigheid, Wijsheid en Kracht geplaatst.

Al de verschillende personen zijn met de getrouwheid van portretten afgebeeld, hoewel dit eigenlijk niet gevorderd werd door de hoofdgedachte van het gedenkteeken, dat bestemd is op een afstand zijne volle uitwerking te doen en daaraan op onberispelijke wijze beantwoordt.

Het Keizerlijk Lustslot Schönbrunn.

De herinneringen aan Maria Theresia, in dit nummer, voeren ons onwillekeurig ook naar haar geliefkoosd buitenverblijf, het heerlijke Schönbrunn, dat aan de groote vorstin eigenlijk zijn ontstaan te danken heeft. Schönbrunn is het Versailles van Weenen en gelijk het paleis van Lodewijk XIV, met zijne uitgestrekte parken vol beeldwerken en vijvers, den tijd van Frankrijks politieke grootheid terugroept, zoo herinnert alles te Schönbrunn aan de roemrijke regeering van Maria Theresia.

Zoodra zij op den troon kwam, braken voor het aloude lustslot, dat in verschillende oorlogen herhaaldelijk verwoest was, dagen van nieuwen luister aan. Na den hevigen strijd, dien de keizerin had moeten voeren alvorens zij hare heerschappij op hechte grondslagen gevestigd zag, schiep zij er genoegen in ook van den vrede te genieten en legde zich met ijver toe op de verfraaiing van Schönbrunn.

Nadat daar in 1744 een geheel nieuw paleis volgens de plannen van den bouwmeester Pacassi verrezen was, werd er in de volgende dertig jaren voortdurend gewerkt aan het park, dat met tal van heerlijke kunstwerken verrijkt werd. De groote keizerin nam aan alles, wat haar geliefd buitenverblijf betrof, een levendig aandeel en verscheen meermalen onverwachts te midden der arbeiders.

Een der schoonste kunstwerken in het park van Schönbrunn is de zoogenaamde Romeinsche bouwval, door den bouwmeester Hohenburg aangelegd en zeker wel het meest romantische plekje van het heele park. Om den indruk van deze gebarsten, door kreupelhout omgeven brokstukken te verhoogen, wordt zelfs het waterbekken daarvóór geheel verwaarloosd. Het is eene troebele kom, met waterplanten begroeid en tusschen bemoste steenen gevat.

Niet ver van dezen bouwval ligt in een schaduwrijk boschje het beeld der nimf Egeria uitgestrekt. Onder haar hoofdkussen borrelt de frissche bron op, waaraan de heele lusthof niet alleen zijn naam, maar ook zijn geleidelijk ontstaan te danken heeft: *de schoone Bron*. De ontdekking toch dier bron was de aanleiding dat keizer Matthias het eigenlijke slot Schönbrunn stichtte, dat in 1683 bij de belegering van Weenen door de Turken werd vernield. De bron leverde eenmaal het water voor de keizerlijke hofhouding en een dronk uit deze fontein wordt ook tegenwoordig in de staatsie-vertrekken van het slot nog niet versmaad.

Schönbrunn is zonder twijfel het grootste en prachtigste der keizerlijke buitenverblijven in Oostenrijk. Eenmaal het middelpunt van een schitterend hofleven, is het thans na het Prater de meest geliefkoosde wandelplaats der bevolking van Weenen. Op Zon- en feestdagen verdringt zich eene bonte menigte in het uitgestrekte park, in de boschjes en op de blanke kiezelwegen, onder de klaterende fonteinen en vooral langs de hokken der menagerie; want Schönbrunn bezit ook eene diergaarde, hoewel deze zich, wat volledigheid en wetenschappelijke inrichting betrekt, met die van Antwerpen niet meten kan Trouwens ze dagteekent reeds van het jaar 1752 en kon wegens gebrek aan ruimte niet die uitbreiding krijgen, welke ze tot een zoölogischen tuin in den eigenlijken zin van het woord zou maken. Dat neemt echter niet weg dat de menagerie onder de Weener bevolking hoogst populair is en zich vooral in de bijzondere belangstelling van het opgroeiend geslacht mag verheugen.

Iets over de speelkaarten.

Wie heeft de speelkaarten uitgevonden? Zij zijn tot ons uit het Oosten gekomen even als het schaakspel, doch bij de Oosterlingen waren zij geen spel. De sterrenwichelaars, die den loop der sterren nagingen, teekenden hunne waarnemingen in zekere figuren op tafeltjes, welke zij dooreen mengden, nederwierpen, er enkele kaarten uittrokken, of voor zich uitspreidden, zoo als nu nog de kaartlegster doen.

In de twaalfde eeuw kwamen de Italianen op den inval, een bepaald aantal kaarten te nemen en ze als speelgoed voor de kinderen te gebruiken. Zij noemden ze Naibi. De Italiaansche kaarten bestonden toen uit figuren, welke de Muzen, de Wetenschappen, de Deugden, de Planeten voorstelden; zij bepaalden tevens het verband tusschen de sterren en de aarde en gaven algemeene aanwijzingen over aardrijkskunde en natuurkunde.

Eerst waren er vijftig kaarten in vijf afdeelingen met vijf verschillende kleuren. Men schilderde ze met de meeste zorg op een gouden, met arabesken versierden grond. Als men speelde werden de kaarten in vier gelijke compagnieën verdeeld, welker aanvoerders de azen waren. Elke compagnie bestond uit 8 soldaten van 2-9 genummerd, aan haar hoofd stonden een koning, eene koningin, een stalmeester en een rijknecht. Spoedig echter liet men den stalmeester vervallen en stelde de tien voor hem in de plaats, zoodat de kaarten toen als thans geregeld waren.

Sedert dien tijd hadden er alleen veranderingen plaats gehad in de namen en de kleederdracht, die echter de mode van dien tijd niet volgde. De Fransche revolutie, welke alles het onderste boven keerde en zelfs de tijdverdeeling, de munten, maten en gewichten veranderde, bemoeide zich ook met de kaarten De lompe figuren, welke wij kennen, werden door David, den schilder, door sierlijke compositiën en draperijen vervangen. De boeren werden voorgesteld door vier figuren, welke de genieën van den oorlog moesten beteekenen. De vier vrouwen werden de vrijheid des volks, het geloof, het huwelijk en de drukpers; eindelijk werden de heeren vervangen door vier mannelijke figuren half militair, half burger; zij stelden voor de gelijkheid der standen, der rechten, der plichten, der kleuren.

Onder Napoleon keerde men weder tot de oude kaarten terug.

Ten onrechte houdt men zeker edelman uit de 13^{e} eeuw, Alexander Karel de Harley, voor den uitvinder der speelkaarten; het is echter bewezen dat zij reeds eene halve eeuw vroeger in zwang waren. Reeds in de 14^{e} eeuw werd het kaartspel in bijna alle Staten van Europa als zedenbedervend op koninklijk bevel verboden.

Volgens eene andere lezing werden de kaarten bedacht, om den ziekelijken en onnoozelen koning Karel VI van Frankrijk afleiding te geven; doch ook dit berust op eene dwaling. Men legde den armen koning een Italiaansch of Spaansch spel voor, dat een weinig gewijzigd was. Het quadrille en tournière, die aan het Fransche hof zeer gezocht waren, gaven aanleiding tot het piket, vier quadrilles, elk uit acht personen of kaarten bestaande, maakten een spel. Deze quadrilles stelden de verschillende standen voor, die steeds met elkander in strijd zijn.

Harten was het beeld der geestelijkheid, *Klaveren* dat van den adel, *Ruiten* dat der burgerij, *Schoppen* dat van het volk; aldus beteekende harten de deugden, klaveren de macht, ruiten den arbeid en schoppen de ellende.

Harten stelde voor alle goede en edele gezindheden: wijsheid, liefde, gerechtigheid. *Klaveren* was de knevelarij - het beeld der souvereiniteit. *Ruiten* dat van den handel en der nijverheid, enz.

Alle koningen, die zich eenigermate bemind hadden gemaakt, werden na elkander de beschermers van de koningen van het kaartspel; eerst na veel veranderen besloot men tot vier koningen van vier beroemde natiën: Karel de Groote was de koning der Franschen, Alexander de koning der Grieken, Caesar de vorst der Romeinen, David de koning der Israelieten. Deze keus kwam geheel overeen met den geest van dien tijd. Karel de Groote had tot koningin Hildegarde, de Perzische Roxane werd naast Alexander geplaatst, de Egyptische Kleopatra naast Caesar, de Israelitische Judith naast David.

Ook kwam de keus der boeren of knechten met deze schikking geheel overeen. Karel de Groote werd bediend door den Palentijn Roland; Perdicas volgde Alexander; Caesar had Crassus, zijn ouden mederegent in het Driemanschap, en David had Joseph, den minister van Farao, tot dienaar.

Onder verzwarende omstandigheden.

Het is een bekend feit, dat geest en lichaam in den mensch niet altijd een harmonisch geheel vormen, maar dat beide dikwijls met elkander in scherpe tegenstelling staan. In een schoon, edel gevormd lichaam woont niet zelden een geest, die lage hartstochten huldigt of zitten domheid en onverschilligheid voor al wat groot en verheven is ten troon, terwijl van den anderen kant leelijke en gebrekkige menschen dikwijls eene hoogst gewichtige rol spelen in de wereldgeschiedenis, in wetenschap of kunst. Het is niet onaardig dit in de historische overleveringen eens na te gaan, en het maakt dikwijls een verrassend effect te vernemen hoe bij voorbeeld menig geducht krijgsheld lichamelijk niet veel meer dan een kreupele of achterblijver was, of dat hoog boven hun tijd uitstekende helden des geestes gedurende hun leven veroordeeld waren het brandmerk van afstootende leelijkheid op het gezicht te dragen of een deerniswaardig ziekelijk lichaam met zich te sleepen,

Een van de grootste veldheeren der oudheid, de Spartaansche koning Agesilaos II, had eene kleine, verschrompelde gestalte en een lammen voet. Toch werd hij de schrik zijner vijanden en in de veldslagen tegen de verreweg overmachtige legers der Perzen, die hij in herhaalde gevechten bijna tot vernietiging toe versloeg, zoowel als in de bloedige worstelingen tegen de vereenigde Atheners, Corinthers en Thebanen, verrichtte hij, gelijk zijn tijdgenoot Xenophon verhaalt, wonderen van dapperheid.

Evenals hij was ook de gevreesde Vandalenkoning Genserik, dien de geschiedenis ons insgelijks als een klein, leelijk, maar buitengewoon stout en wilskrachtig man voorstelt, met een ongeneeslijk voeteuvel behept, dat hem dwong sterk te hinken.

Dat belette hem intusschen niet geheel Noord-Afrika en de eilanden der Middellandsche Zee, benevens een groot deel van Italië met Rome, dat hij veertien dagen lang liet plunderen, aan zijne heerschappij te onderwerpen. De ruwe vernielingszucht, die de Vandalen overal, waar zij verschenen, aan den dag legden, is spreekwoordelijk geworden, en toen Genserik den 24^{en} Februari 477 met den vloek zijner tijdgenooten beladen, stierf, herademden de volken, die door hem onder het juk gebracht waren.

Nog een derde groote veroveraar uit vervlogen eeuwen leed niet alleen aan het gebrek der lamheid, maar was zelfs van het gebruik van zijn linkerarm beroofd: Timoer-Leng, de geweldige vorst der Mongolen, dien de geschiedenis ook onder de naam van Tamerlan kent. Hij was de zoon van een boer, wist zich echter door schranderheid en dapperheid tot de hoogste waardigheden op te werken en werd eindelijk in het jaar 1370 nade vermoording van den emir Hosein tot alleenheerscher uitgeroepen.

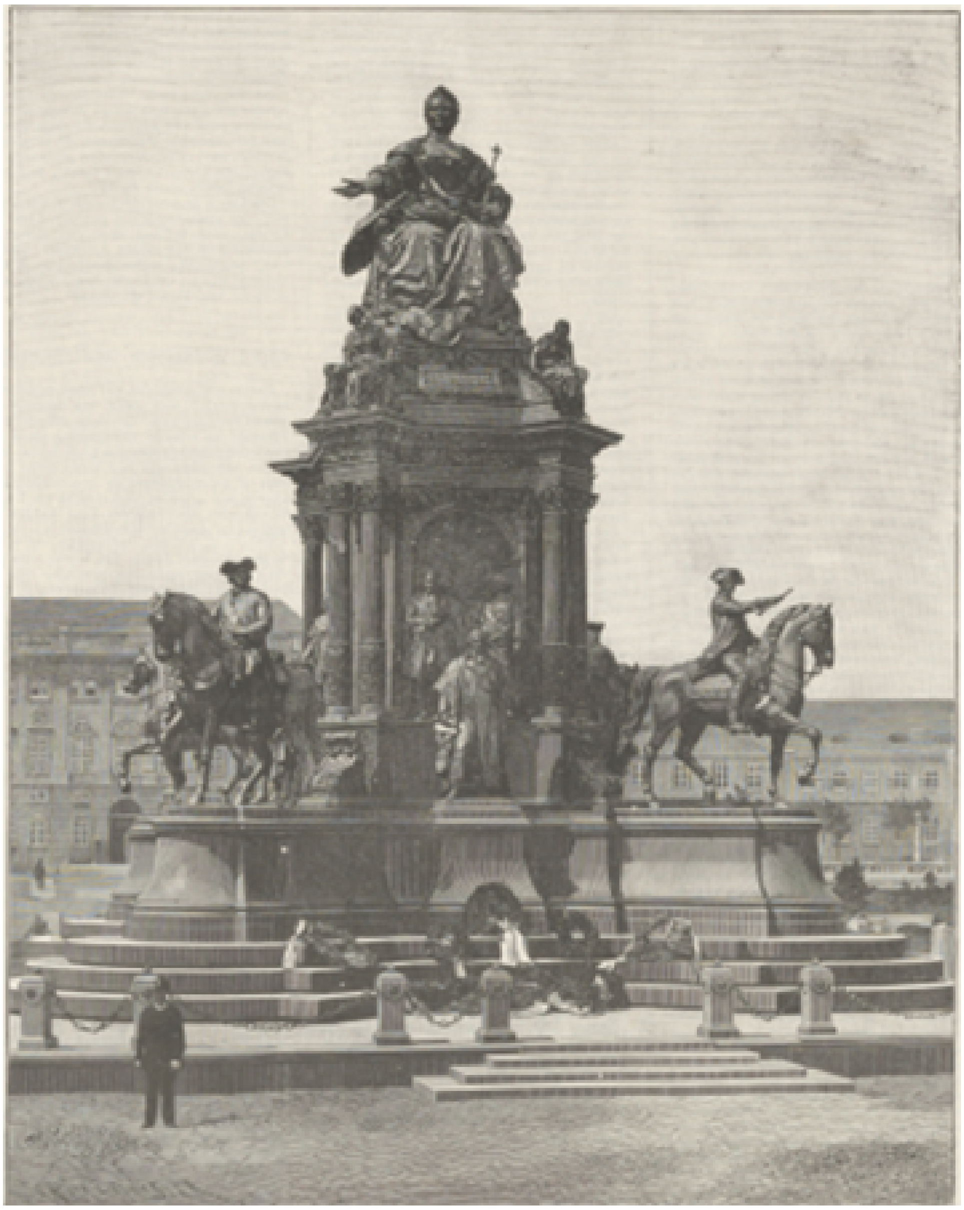

HET GEDENKTEEKEN VOOR MARIA THERESIA, TE WEENEN.

Zijne lichamelijke gebreken beletten hem niet in vijf en dertig veldtochten langzamerhand alle rijken van Middel-Azië omver te werpen en met zijn leger zelfs tot aan de mondingen van den heiligen Ganges door te dringen. Timoer vereenigde in zich de tegenstrijdigste eigenschappen; terwijl hij tegen zijne vijanden met onverbiddelijke wreedheid te werk ging, zoodat hij bij de bemachtiging van Bagdad niet minder dan 90,000 menschen deed ter dood brengen, legde hij in vredestijd groote vorstendeugden, liefde tot de gerechtigheid, zachtaardigheid en wijsheid als wetgever aan den dag. Hij stierf den 19^en^ Februari 1405 en spoedig na zijnen dood zonk ook het reusachtige, door hem gestichte rijk in puin.

WIE WIL EEN KERSJE?.

Kunst en wetenschap hebben eveneens verscheidene vertegenwoordigers aan te wijzen, die zich niet in het volle bezit van gezonde ledematen verheugen mochten. Lord Byron, de beroemde Engelsche dichter, leed aan een klompvoet, die met geene middelen der kunst te verwijderen was, en zijn niet minder gevierde landgenoot, de Schotsche romanschrijver Walter Scott, was ten gevolge der inkrimping van zijn een been veroordeeld te hinken. De thans nog levende zangeres Carlotta Patti, die eens half Europa en Amerika, op de concerten door den ondernemer Ullman op touw gezet, door hare heerlijke stem verrukte, heeft hetzelfde gebrek, hetgeen haar dan ook verhinderde evenals hare zuster Adelina Patti, de planken van het tooneel te betreden; en eene lotgenoote van haar, Mademoiselle de la Vallière, die aan het hof van Lodewijk XIV leefde, ging ondanks dit lichaamlijk gebrek voor de schoonste dame van haren tijd door.

Er is wel geen menschelijk gebrek, dat zoodanig de algemeene deernis opwekt als het ongeluk, blind te zijn. Den armen blinde toch is het ontzegd Gods schoone schepping, de wonderen van natuur en kunst te beschouwen; de schakeering der kleuren, de pracht van den sterrenhemel, de gelaatstrekken zijner dierbaren, dat alles is voor hem met eeuwigen nacht omhuld. De geest dezer beklagenswaardigen is minder op de buitenwereld gericht, hun ontbreken als het ware de vensters, waardoor zij naar buiten kunnen blikken; de blinde roept zijne levendige verbeelding te hulp en aan hare hand bouwt hij zich zijne eigene wereld op. Wanneer een blinde eenmaal gezegd heeft dat de roode kleur op den klank der trompet moest gelijken, dan bewijst dit hoe deze ongelukkigen er op uit zijn, datgene wat voor hen met de zinnen waarneembaar is, met het voor hen onbereikbare in verband te brengen en zich zoodoende eene voorstelling te maken van datgene, wat alleen door het zintuig des gezichts kan opgenomen worden. En toch hebben blinden onsterfelijke dichterlijke scheppingen voortgebracht en natuur en menschen geschilderd met een meesterschap, dat verbazing wekt.

Zoo Homerus, in dit opzicht de grootste schilder der klassieke oudheid, werkelijk, gelijk de sage wil, blind geweest is, toen hij zijne grootsche helden dichtende, *Odyssea* en de *Ilias* zong, dan is ongetwijfeld de kunstwaarde dier onsterfelijke werken nog des te hooger te schatten, daar geene eigen aanschouwing, maar alleen de zelf vindende en scheppende geest hem in dat geval de bouwstoffen van zijne dichterlijke scheppingen geleverd zou hebben. Gelijk intusschen de heele gestalte van Homerus zich in het nevelig rijk der mythen verliest, valt ook, de hem toegeschreven blindheid met geen geschiedkundig document te bewijzen, en als men de kleurrijke natuurschilderingen in zijne werken leest, komt het haast ongelooflijk voor dat die tafereelen niet aan eigen aanschouwing zouden te danken zijn. Van den anderen kant is echter de blinde zanger, die in de Odyssea optreedt, zoo trouw naar het leven voorgesteld, dat de commentators van dit gedicht niet anders konden gelooven, dan dat het door een dichter, die zelf blind was, moest geschreven zijn.

Milton, de groote Brit, wiens hoofdwerk *Het verloren Paradijs* hem in de voorste rij der dichters van alle natiën stelt, was volslagen blind, toen hij dit groote heldendicht van twaalf zangen schreef, zoodat hij het eene zijner dochters dicteeren moest. Maar hij was reeds in de veertig jaar, toen hij het licht der oogen verloor en kon op de indrukken teren, die hij in zich opgenomen had, toen hij zich in het volle genot zijner zintuigen verheugde.

Als eenig in de geschiedenis staat het feit vermeld dat een veldheer het gezicht miste, gelijk dit bij den gevreesden Hussieten-aanvoerder Ziska het geval was. Reeds als kind verloor hij door een ongelukkig toeval het linkeroog en bij de belegering van het slot Raby in 1420 door een pijlschot ook het rechter. Toch duldden zijne Hussieten niet, dat hij het opperbevel neerlei; hij liet zich vóór het ondernemen van een veldslag eene nauwkeurige beschrijving van de streek geven en regelde daarnaar de opstelling van zijn leger. Zelden vergiste hij zich in deze krijgsordeningen en bijna altijd voerden deze tot de zegepraal.

Van Belisarius, den beroemden veldheer van den Byzantijnschen keizer Justinianus I, maken wij hier slechts ter loops melding, daar aan de sage, volgens welke hem na een verloren veldslag de oogen zouden uitgestoken zijn, een degelijke historische grond ontbreekt, ofschoon de gestalte van den blinden veldheer zoowel in de beeldende kunst als in het drama menigmaal ten tooneele is gevoerd, het schoonst ongetwijfeld door den Franschen schilder Gérard, wiens voorstelling door talrijke afbeeldsels bekend is. Tevens zij hier nog herinnerd aan den blinden koning George van Hannover, die door de omwenteling van 1866 eene historische persoonlijkheid geworden is.

Eene tragi-comische uitwerking maakt het wanneer men bedenkt dat er ook een blinde.... tooneelspeler geweest is, namelijk Louis Giotto, die om de voorstelling zoo natuurlijk mogelijk te maken, in den schouwburg te Vicenza in de rol van den blinden koning CEdipus uit Sophocles' treurspel optrad en wel onder steeds toenemenden bijval.

Niet minder zonderling klinkt het, als men van een muzikant spreekt, die van het gehoor is beroofd. En toch was het een der grootste componisten van alle tijden, Ludwig van Beethoven beschoren, in zijne laatste levensjaren met totale doof heid geslagen te worden. Welk een verbazend kunsttalent, welk een muzikaal genie moet er in het binnenste van den meester gewoond hebben, dat het hem mogelijk was, zonder zelf een toon te hooren, toch de klankwerking zijner onovertroffen symphonieën te beoordeelen! Daarbij vergeleken heeft de doofheid van Le Sage, den schrijver der in alle talen overgezette satirische romans *Le Diable boiteux* en *Gil Blas* niet veel te beteekenen; want om dien letterkundigen arbeid te beoordeelen had de schrijver het zintuig des gehoors in elk geval niet rechtstreeks noodig. Alexander von Humboldt, Klopstock en andere beroemde mannen werden in hunne laatste levensjaren eveneens zeer hardhoorig, doch dit moet op rekening van hunnen hoogen ouderdom gesteld worden en deed dus in het minst geen afbreuk aan hunne werkzaamheid als schrijver.

(*Slot volgt*).

De Zielen des Vagevuurs.

Er was eens eene arme oude vrouw, die eene nicht had, welke zij met de grootste zorg opgevoed en altoos binnenshuis gehouden had. Het grootste leed dezer arme ouderlinge bestond in niet te weten wat er van hare nicht worden zou, als zij deze voor een beter leven achterlaten moest. Ook deed zij niets dan Gode vragen het jonge meisje eenen goeden echtgenoot te zenden.

De oude moei diende in het huis van eene harer buurvrouwen, die herbergierster was en die onder hare gasten een schatrijken Indiër had. Deze liet zich op zekeren dag ontvallen dat hij gaarne in den echt treden zou als hij een deugdzaam, ijverig en behendig jong meisje vond.

De oude vrouw zette groote ooren op bij dit bericht en zegde den rijken trouwlustige des anderendaags, dat hij vinden zou wat hij zocht in hare nicht, die een ware schat, een juweel was, met zulke behendigheid begaafd, dat zij de vogelen uitschilderen kon, terwijl zij vlogen.

De *Caballero* antwoordde dat hij het jonge meisje wilde leeren kennen, en hij haar ten dien einde des anderendaags zou gaan vinden.

De oude vrouw liep naar huis, zegde aan hare nicht, dat zij de woning schikken en zich den volgenden dag net kleeden moest; want dat zij een bezoek krijgen zou.

Als de *Caballero* des anderendaags kwam, vroeg hij aan de maagd of zij spinnen kon?

Zij, niet kunnen spinnen? zegde de moei. Zij doet een spinrok verdwijnen als een dorstige een glas water.

Wat hebt gij gedaan? zegde de nicht als de *Caballero* vertrokken was, na haar drie spinrokken overhandigd te hebben om te verwerken. Wat hebt gij gedaan? Ik kan niet spinnen!

Komaan! komaan! zeide de moei, kwel u zelve niet en dat Gods wil gebeure?

In welke verlegenheid brengt gij mij! wedervoer de nicht weenende.

Pas nu wel op, antwoordde de moei. Gij moet volstrekt deze drie spinrokken verwerken Uwe toekomst hangt er van af.

Het meisje trad des avonds gansch bedrukt in hare kamer, en begon zich den zielen des vagevuurs aan te bevelen, die zij grootelijks vereerde. Terwijl zij bad verschenen haar plotseling drie zielen, schoon van aanzien en geheel in een wit gewaad gehuld. Zij zegden aan de maagd, dat zij geene vrees koesteren moest, want dat zij door hen zou beschermd worden als belooning voor hare gebeden. Daarop namen de drie gestalten elk een spinrok aan en op een oogwenk maakten zij garen zoo fijn als een haar.

Als de *Caballero* den volgenden dag kwam, stond hij verstomd over zooveel behendigheid, gepaard aan zooveel vlugheid.

Had ik het niet gezegd, genadige Heer, zegde de moei, die buiten haar zelve was van vreugde.

De *Caballero* vroeg aan het meisje of zij naaien kon?

Zij, niet kunnen naaien? zegde de moei fier. Het naaiwerk schijnt in hare handen te smelten, als de krieken in den mond.

De rijke Indiër overhandigde alsdan een stuk fijn lijnwaad om drie hemden uit te vervaardigen, en er gebeurde hetzelfde van den vorigen dag, en nogmaals had hetzelfde plaats den volgenden dag, als de heer eene vest bracht, om ze door het meisje te laten borduren. Edoch, als het arme kind zich des avonds met meer vurigheid dan gewoonlijk den zielen van het vagevuur aanbeval, verschenen zij weder en eene van hen zegde haar:

Wees niet bevreesd, wij zullen deze vest voor u borduren; maar op eene voorwaarde.

Welke! vroeg de maagd angstig.

Dat gij ons op uwe bruiloft noodigt.

Ga ik dan trouwen?

Ja, antwoordde de zielen, met dien rijken Indiër.

En zoo geschiedde het; want als de *Caballero* den volgenden dag de vest op zulke kundige wijze geborduurd zag, dat het scheen alsof zij niet eens aangeraakt geweest was, en daarbij zoo schoon bewerkt dat zij door hare schittering verblindde, zegde hij aan de oude vrouw, dat hij met hare nicht in het huwelijk treden wilde.

De moei was zoo tevreden, dat zij wel zou hebben willen dansen van vreugde; maar dit was het geval niet met de nicht, die zeide:

Wat zal er mij overkomen als mijn echtgenoot bemerken zal dat ik niets kan?

Komaan, stel u gerust, antwoordde de oude; de zielen des vagevuurs, die u reeds driemaal uit den druk gered hebben, zullen niet ophouden u te beschermen.

Alles werd dus voor de bruiloft gereed gemaakt; en den dag te voren trad de verloofde, die de aanbeveling harer beschermsters niet vergeten had, voor eene schilderij, waarop de zielen des vagevuurs afgebeeld waren, en verzocht deze op haar huwelijks feest.

Op den bruiloftsdag en te midden van het maal, kwamen er drie oude vrouwen binnen, die zoo afgrijselijk leelijk waren, dat de Indiër er verbluft over stond en zijne grootste oogen openzette. De eene vrouw had een arm, die te kort was, daarentegen was de andere zoo lang, dat hij over den grond sleep; de tweede was gebocheld en had een geheel verdraaid lichaam; en de derde had oogen, ronder dan die eener kreeft en rooder dan wijn.

Lieve Hemel! riep de *Caballero* uit, wat zijn dat voor drie vogelschrikken.

Het zijn moeien van mijnen vader, antwoordde de bruid, die ik op mijn huwelijksfeest uitgenoodigd heb.

De heer, die zeer wellevend was, ging daarop tot de oude vrouwen, richtte hun het woord toe, en bood hun zetels aan.

Zeg mij eens, sprak hij tot de eerstbinnengekomene, waarom hebt gij een zoo korten en eenen zoo langen arm?

Mijn zoon, antwoordde de oude, dat komt van te veel te spinnen.

De Indiër stond op, ging tot bij zijne bruid en zegde haar:

Ga op het oogenblik uw spinnewiel en uwe spinrokken verbranden en dat ik u nooit meer zie spinnen!

Hij vroeg vervolgens aan de tweede, waarom zij zoo gebocheld en misvormd was?

Mijn zoon, antwoordde deze, dit komt van te veel over het borduurraam gebogen te zitten!

De Indiër was in drie sprongen tot bij zijne gade en sprak haar toe:

Verbrand zonder verwijl uw borduurraam, want ik wil u nooit meer daarop zien arbeiden.

Eindelijk vervoegde hij zich tot de derde en vroeg haar, waarom hare oogen zoo opengesperd en zoo rood waren?

Mijn zoon, antwoordde zij met hare oogen leelijk rondblikkende, dit komt alleenlijk voort van te veel genaaid en op het werk gestaard te hebben.

Nauwelijks had zij gedaan met spreken of de Indiër stond nogmaals aan de zijde zijner vrouw.

Neem uwe naalden en uw garen en werp ze in den put, en onthoud wel, dat de dag waarop ik u zie naaien, ook de dag onzer scheiding wezen zal; want de wijze onderricht zich in de fouten en ongelukken der anderen.

(*Naar het Spaansch van Fernan Caballero*).

Nieuwerwetsche Logiek.

Eene kat heeft drie staarten.

Geene kat heeft twee staarten; eene kat heeft een staart meer dan geene kat; derhalve moet eene kat drie staarten hebben.

⁂

Ongeluk is geluk.

Ongelukkig te zijn is een geluk, want het ongeluk maakt slim en wijs. Wie slim is komt vooruit in de wereld; die vooruit gaat kan van geluk spreken: alzoo is het een geluk ongelukkig te zijn.

⁂

Tijd is geld.

Zelden heb ik onjuister beweren gehoord.

Heb ik tijd, dan heb ik geene lessen; heb ik geene lessen, dan verdien ik geen geld; verdien ik niets, dan heb ik ook niets, alzoo: *tijd is geen geld;* daarentegen, heb ik veel lessen, dan heb ik geenen tijd, maar verdien wel geld; alzoo: *geen tijd is geld.*

Wetenswaardigheden.

BOOMHUTTEN. - Een Engelsch reiziger in Zuid-Afrika verhaalt dat hij bij de Métélébes eene soort van vijgeboom heeft gezien, uit wiens altijd groen gebladerte eene menigte kegelvormige daken van miniatuurwoningen te voorschijn kwamen. Van nabij gezien bleek het dat die boom door verscheidene gezinnen van Bakones (inboorlingen) werd bewoond. Langs inkervingen in den stam, zegt de reiziger, klom ik naar boven en telde zeventien van die luchtwoningen, om niet te spreken van drie andere, die nog niet voltooid waren. Aan de hoogste gekomen, die dertig voet boven den grond gebouwd was, trad ik daarbinnen.

Wat op den grond gestrooid hooi, eene lans, een lepel en eene groote kom vol sprinkhanen maakten er het huisraad uit. Daar ik den geheelen dag nog niets gebruikt had, vroeg ik aan eene vrouw, die met een kind aan de borst bij de deur zat, om wat eten. Dadelijk verschalte zij mij dat. Verscheidene andere vrouwen kropen van tak tot tak uit de naburige hutten om den vreemdeling te zien. Daarop bezocht ik verschillende hutten op de voornaamste takken. De bouw dier huizen is zeer eenvoudig. Men legt eerst over een paar bij elkaar liggende takken een langwerpigen vloer van omstreeks zeven voet breedte. Op het eind daarvan bouwt men uit dooréén-gevlochtene takken en bladeren eene kleine kegelvormige hut. Deze heeft eene middellijn van zes voet en is iets lager dan eene manslengte. Daar zij op het eind van den vloer staat, blijft er vóór de deur eenige ruimte over. Zij hebben die wijze van bouwen gekozen om beveiligd te zijn voor de leeuwen, welke daar in menigte gevonden worden. Over dag komt men van den boom af om zijne spijzen gereed te maken. Als het aantal bewoners eener hut toeneemt schoort men den zwaar beladen tak met palen, en wanneer integendeel het gewicht vermindert, neemt men de palen weêr weg, om die voor brandstof te gebruiken.

Kleinigheden.

De schat.

Op een winteravond bij het gezellig vuur gezeten, werd in een familiekring eene akelige schatgraversgeschiedenis verhaald. Ieders haren rezen te berge, maar een kleine meisje zat onophoudelijk te lachen.

‘Waarom lacht ge toch,’ vroeg de moeder; ‘weet gij wel wat een schat is?’

‘Wel zeker,’ antwoordde 't kleine meisje, ‘dat is de kanonnier van onze keukenmeid.’>

⁂

Wie was de dwaaste?

Een zeker schrijver had het ongeluk zinneloos te worden en werd in een krankzinnigen gesticht gebracht. Eens bezocht hem een vroeger bekende, die hem vroeg: ‘Wat heeft u toch eigenlijk hier gebracht?' Slechts een beetje te veel van hetgeen gij te weinig hebt,' luidde het antwoord, terwijl hij naar zijn voorhoofd wees.

⁂

Goedkoop middagmaal.

Vier dieven, als heeren gekleed, bestelden in een logement een gezamentlijk middagmaal. Toen zij gedaan hadden, ontstond er twist tusschen hen, daar de een voor den ander betalen wilde. Eindelijk kreeg een hunner een goeden inval en zeide: 'Kom, wij zullen den bediende blinddoeken en dien hij dan het eerst grijpt, die betaalt. Zoo gezegd, zoo gedaan. Zij blinddoekten den bediende en lieten hem zoeken, terwijl zij van de gelegenheid gebruik maakten om zich uit de voeten te maken.

De Gevolgen van eene Gril. Tafereelen uit het verhaal

van Herbert Frey.

I.

Leontine, de eenige dochter van den rijken bankier Harders, was een zeer gelukkig, maar ook zeer verwend meisje. Nooit was een harer wenschen, een verlangen, eene luim onvervuld gebleven. Als een dienstbode haar weigerde 't geen zij verlangde of haar een bits antwoord had gegeven, werd hij of zij dadelijk onder 't een of ander voorwendsel ontslagen. Niemand der huisgenooten durfde Leontine ooit eene aanmerking maken of berispen. In de oogen harer ouders, die haar letterlijk aanbaden, kon zij geen kwaad doen. Als klein kind en als aankomend meisje was zij zoo lieftallig, dat 't onmogelijk was haar niet te beminnen en te liefkoozen.

In de groote gezelschapszaal hing een portret, dat haar als kind voorstelde. Zij had toen een lief, zielvol gezichtje, schoon van vorm, van trekken en kleur, met een mondje, dat men met een uitbottend rozeknopje kon vergelijken, en groote oogen vol uitdrukking. 't Was een Grieksch gelaat, dat in den vollen bloei van kinderlijke schoonheid prijkte. Maar de grootste bekoorlijkheid van het beeld was het weelderige goudkleurige haar, dat in lange krullen op hals en schouders viel. Een ander portret stelde haar als zeventienjarig meisje voor. De zachte lieftalligheid van het kind had zich tot de verrukkelijke schoonheid der maagd ontwikkeld, en de liefde, die vroeger diep in de zachtblauwe oogen lag te sluimeren, was tot een hartstochtelijk gevoel ontwaakt.

Daar greep eensklaps de hand van den doodsengel naar deze lieflijke bloem, om haar van den stengel te rukken.

't Was een heerlijke avond in Juni, en Leontine lag te sterven - althans zoo meenden allen - en eene donkere wolk van diepen kommer en vertwijfeling lag over het statige huis van den rijken bankier uitgespreid. Geneesheeren met een hoogst ernstig gelaat waren gekomen en gegaan; de professor, een zeer beroemd docter, die zooeven de zieke had verlaten, had verklaard dat Leontine wellicht nog tot den volgenden middag, maar zeker niet langer leven zou.

De moeder der zieke lag in eene aangrenzende kamer in een diepen slaap; omdat zij zich geen oogenblik rust wilde gunnen en, onafgebroken aan het ziekbed van hare lieveling had gewaakt, had men haar een slaapdrank ingegeven, en zij die de felle smart der moeder hadden gezien, meenden dat 't voor haar een ware zegen zou zijn, als zij bleef slapen totdat hare dochter overleden was.

De bankier Harders liep in den langen gang vóór de ziekenkamer rusteloos en half waanzinnig van droefheid open neer.

‘Waarom,’ riep hij in vertwijfeling, ‘waarom moet mij zulk een vreeselijke slag treffen? Waarom moet ik mijn eenig kind verliezen? De wereld is zoo vol ongelukkige wezens, waarom kan niet een van hen in hare plaats aan de aarde ontnomen worden?’

De zon begon onder te gaan en wierp tusschen groote purperen wolken haar veelkleurig schijnsel op boomen en bloemen. De lucht was met heerlijke geuren bezwangerd. Nieuwsgierig keken de fraaie stokrozen door het venster in de kamer, waarin haar bekoorlijk evenbeeld op het ziekbed lag. Leontine zag naar de ondergaande zon, een smartelijk lachje speelde om hare vermagerde trekken. Alles wat haar omgaf, getuigde van rijkdom en weelde. De luchtige, ruime kamer met drie hooge vensters was prachtig gemeubeld. Zorgvuldig verpleegde planten op de jardinières verspreidden een zachten, aangenamen geur. De kostbare meubelen, de schilderijen en beelden, de prachtige vazen en andere sieraden getuigden van een fijnen smaak. Het bed, waarin het zieke meisje lag, was behangen met blauwzijden gordijnen. Liefderijke handen hadden de kamer ingericht als een bekoorlijk verblijf voor een vergood wezen.

Aan 't bed der zieke zat een schoon jong meisje. 't Was hare nicht Hedwig Kroon.

‘Hedwig,’ fluisterde Leontine met zwakke stem, en zij sloeg hare armen om den hals harer nicht, ‘ik wilde over iets belangrijks met u spreken.’

‘Ge moogt niet spreken, lieve Leontine,’ antwoordde Hedwig. ‘De dokter heeft het verboden, omdat 't u te veel vermoeit.’

‘Wat komt het er op aan, als ik toch moet sterven! Ik wil spreken en kan bij dien helderen gloed der zon dat sombere zwijgen niet verdragen. Moet ik inderdaad sterven, Hedwig? 't Komt me zoo vreemd voor; ook ben ik in 't geheel niet bevreesd, en toch meende ik vroeger altijd dat sterven iets verschrikkelijks was. Maar ik zou toch gelukkiger sterven, indien nog een wensen vervuld kon worden.’

‘Zeker zal die vervuld worden,’ zei Hedwig; doch over Leontines gelaat verspreidde zich eene uitdrukking van twijfel.

‘'t Is zoo'n vreemde wensch, Hedwig. Als gij hem hoort, zult ge mij voor dwaas en kinderachtig houden. En niettemin zou ik gelukkiger sterven, als die wensch vervuld werd, -en niemand zou er leed door geschieden. Reeds lang heb ik dien wensch gekoesterd, maar ik durfde er niet van spreken. Nu echter wordt hij steeds levendiger in mij; ik geloof dat ik niet gerust kan sterven, als hij onvervuld blijft.’

‘Al uwe wenschen zijn tot heden vervuld geworden, liefste Leontine, en ik ben overtuigd dat ook deze wensch zal wordeningewilligd.’

De zieke zag met een tevreden lachje hare nicht in het edele gelaat.

‘Ge hebt gelijk’ hervatte zij, ‘nog nooit heeft iemand “Neen” tot mij gezegd; nooit is mij iets geweigerd of heeft men mij onvriendelijk behandeld. Allen beminden mij. O, ik was zoo gelukkig, zoo volkomen gelukkig. En toch zal mijn leven nu weldra geëindigd zijn - ik zal zoo jong sterven! Ik ben eerst achttien jaar! Nu zou de vervullinig van den vurigsten wensch mijns levens de bekroning van mijn geluk zijn. Maar hoe zal ik u dien wensch doen kennen, Hedwig? - Luister! Ik heb eens een witmarmeren kruis met een schoon opschrift op het graf van een jong meisje gezien. Weet ge welk opschrift ik op 't mijne zou willen hebben?’

Er kwam geen antwoord op die vraag, en Leontine vervolgde:

‘Ik wenschte dat iedereen op mijn grafsteen kon lezen: Hier rust Leontine Seewald, geboren Harders. Zij leeft voort in de herinnering van haren echtgenoot.’

Nadat Leontine aldus haar hartsgeheim had geopenbaard, verdween de roode blos van haar kinderlijk lief gelaat, en zij verborg het in hare handen.

Er heerschte eenige oogenblikken eene diepe stilte. Hedwigs gelaat was ontzettend bleek geworden. Een hevige strijd werd in haren boezem gestreden; toen vroeg zij zacht, maar met nadruk:

‘Bemint ge hem zoo innig, Leontine?’

‘Ja, Hedwig, ik bemin hem meer dan iets op de wereld, meer dan mijn vader en mijne moeder - meer dan u, dierbare Hedwig, en oneindig meer dan mijzelze. Ik bemin hem zoo innig, dat ik als zijne vrouw wensch te sterven. Is dat niet recht dwaas, Hedwig!’

Hoe echter zou deze 't dwaas hebben kunnen vinden, een man te beminnen, dien zijzelve zoo innig lief had?

Zij kuste het bleeke gelaat der zieke.

HET KEIZERLIJK LUSTSLOT SCHÖNBRUNN..

‘Bemint hij u ook, Leontine?’ vroeg zij met bevende stem.

‘Zeker bemint hij me. Iedereen houdt veel van mij, Hedwig! Gij zelve hebt het mij dikwijls gezegd.’

‘Dat is waar, maar in dit geval, dierbare vriendin, geldt het eene liefde van geheel anderen aard, eene liefde, die zoo geheel verschilt van die tusschen vrienden en bloedverwanten.’

Een smartelijke trek kwam op Hedwigs bleek gelaat, toen zij deze woorden sprak.

‘Wat doet het er toe!’ zei Leontine op een toon, die meer vertrouwen dan verwondering en twijfel verried. ‘Welke beteekenis heeft het onderscheid, dat de menschen in de liefde maken, voor mij, daar zij zeggen dat reeds morgen mijn aardsch leven zal geëindigd zijn?’

‘Hoe kunt ge dan nog zoo'n dwazen wensch voeden, lieve vriendin? Hoe kunt ge dan aan zoo iets denken?’

‘Dat begrijpt ge niet,’ antwoordde Leontine met zwakke stem: ‘niemand begrijpt het, behalve ik. Zie, ik heb hem bemind van af het oogenblik dat ik hem voor het eerst zag, en van dag tot dag kreeg ik hem meer lief - nu wilde ik zijn naam dragen vóórdat ik sterf. Ik wensch dat de menschen aan mij denken als aan Leontine Seewald, niet aan Leontine Harders. Als de dood mij komt opeischen, wil ik Bertrams hand in de mijne hebben, hem in de oogen blikken, mijn hoofd aan zijne borst vleien. Dan zal ik rust vinden. Ach, Hedwig, bedenk hoe spoedig ik sterven zal, en hoe jong! Mag mijn einde dan niet zacht zijn? De herinnering aan mijn dood zou voor u geene aan. gename herinnering zijn, indien ge tot u zelve moest zeggen, dat mijn laatste wensch door uwe schuld onvervuld was gebleven. Hij *kan* immers vervuld worden.'

'Maar hoe?' vroeg Hedwig met klanklooze stem. 'Zeg mij wat ik doen moet.'

'Hij is hierin huis ik weet het,' fluisterde Leontine in koortsachtige opgewondenheid. 'Ik hoorde zijne voetstappen toen hij de deur voorbijging; ik kan ze van alle andere onderscheiden. Mijn hart ontroerde bij dat geluid. Hij is hier gekomen om mijn armen vader te troosten; hij was altijd zoo vriendelijk voor ons.'

'Ja, hij is hier,' mompelde Hedwig hevig ontroerd.

'Ga tot hem, lieve! Spreek met hem! Zeg hem wat mijn laatste wensch, mijne laatste bede op aarde is. Hij zal die niet weigeren. Het moet zoo zijn! Zeg hem dat ik dan kalmer sterven - rustiger slapen zal. Zeg hem.... Ach, Hedwig, gij kunt oneindig beter daarover met hem spreken dan ik. Ga, en haast u. Zend mijn vader hier, ik moet hem er ook over spreken.'

Met eene plotselinge hevige gemoedsaandoening richtte Leontine zich half overeind. De uitdrukking van haar gelaat verschrikte Hedwig.

'Indien Bertram niet komen wil,' sprak zij, 'als hij weigert, laat dan niemand bij me toe - dan wil ik eenzaam sterven. Maar hij zal het doen, en ik zal - zijne gade zijn. Ik bid u, houd u niet langer op en ga.'

In de grootste ontroering en verwarring stond Hedwig op en verliet de kamer.

(*Wordt voortgezet.*)

[Nummer 2]

Onze gravures

Eduard VI en zijn Tuchtknaap.

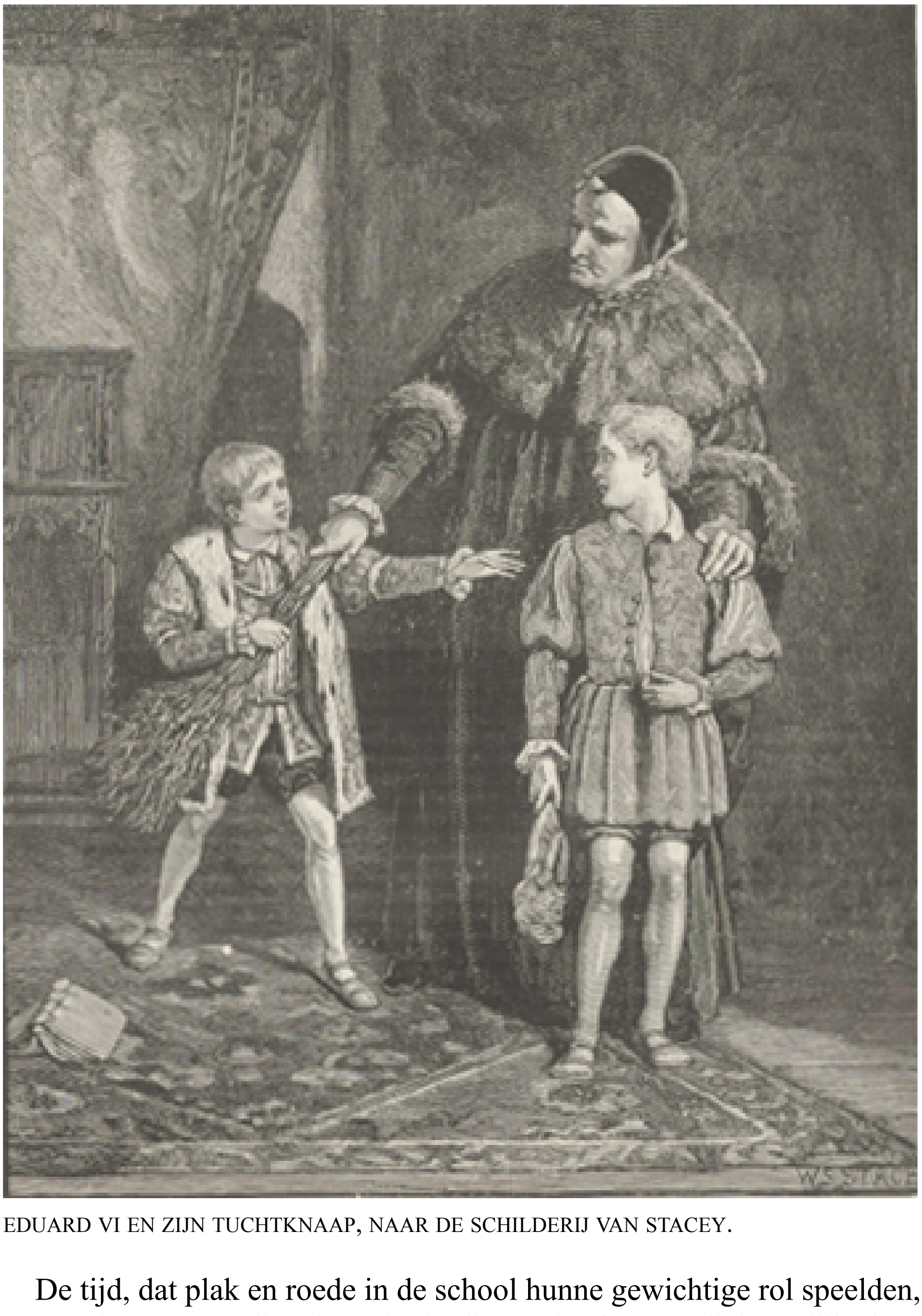

EDUARD VI EN ZIJN TUCHTKNAAP, NAAR DE SCHILDERIJ VAN STACEY.

De tijd, dat plak en roede in de school hunne gewichtige rol speelden, is voorbij. De moderne opvoedingsleer ziet in die afschaffing van lichamelijke kastijdingen eene harer grootste veroveringen op oude misbruiken. Of de rol van den meester er door vergemakkelijkt wordt, laten wij onbeslist. Of luiheid, onwil en moedwil en zooveel andere ongemanierdheden en ondeugden van het jongere geslacht, meer door zachtheid en redeneering beteugeld worden, dan door een paar flinke klappen, te rechter tijd en op de rechte plaats toegedeeld, laten wij even onbeantwoord.

Het doet weinig ter zake of wij in deze kwestie al of niet zooals onze voorouders denken. Deze beschouwden roede en plak als zulke onmisbare helpers van den leermeester, dat zij zelfs bij de opvoeding der vorstelijke telgen niet achterwege gelaten werden In de toepassing der straf bestond echter in dit laatste geval een verschil, dat ons thans vrij zonderling voorkomt. Zoo had namelijk in Engeland elke prins van den bloede het voorrecht om zijne verdiende vracht slagen aan een anderen knaap over te dragen. Als de prins om zijne ongehoorzaamheid of zijn gebrek aan vlijt onvermijdbaar diende gekastijd te worden, strookte het langs eene andere zijde geenszins met den hoogen eerbied, dien men den toekomstigen kroondrager verschuldigd was, hem die tuchtiging in persoon toe te deelen.

Een jonge edelling, tegelijk met den jeugdigen vorst opgevoed, moest dan de straf dragen.

The whipping boy was eene soort van zondebok, die den prins tot gezelschap was gegeven. Dat deze straf op een ander toegepast, niet geheel zonder uitwerking bleef op den schuldige, hing grootendeels af van de mindere of meerdere gevoeligheid van zoo'n vorstelijken telg. Zooals onze gravure toont, kon Eduard VI, toen hij nog een kind was, niet dulden, dat de leeraar zijn kameraad om zijnentwil kastijdde.

Hij komt tusschenbeide, smeekt om vergeving, houdt de roede tegen, en wordt genoeg gestraft voor zijn misslag door den angst, dien hij uitstaat voor zijn makker.

Dit pleit inderdaad voor het goede hart van Eduard.

Eenige verdere bijzonderheden over den jongen vorst zijn zeker niet onwelkom. Hij was de zoon van Hendrik VIII, besteeg op tienjarigen leeftijd, in 1547, den troon en werd niet ouder dan 16 jaar. De rol, die hij speelde, was kort maar bloedig. Van nature geneigd tot zachtere gevoelens, deugd en menschelijkheid, werd zijne vorming verkeerd geleid door zijne ministers, die hem geheel bedierven, waaronder op de eerste plaats Cranmer, die eene der hoogste waardigheden aan het hof bekleedde en de hervorming in Engeland bevorderde. Eduard VI stierf in 1553 en werd opgevolgd door Jane Gray, die niet veel gelukkiger mocht zijn.

Nijmegen.

Deze stad, gewoonlijk *Nimwegen* genaamd, ligt in de Nederlandsche provincie Gelderland, op den linkeroever van de Waal. Zij verrijst er aan de helling van den Hunerberg en telt omstreeks 30,000 zielen. Te voren was zij eene vesting en in vroeger eeuwen eene vrije Rijksstad, weshalve haar voormalig gebied ook thans nog den naam draagt van Rijk van Nijmegen. Over eenige jaren heeft de aloude veste haren knellenden gordel van wallen afgeworpen, om zich vrij naar alle zijden te kunnen ontwikkelen. Daardoor werd het grijze Niumage, gelijk het in den tijd van Karel den Groote hiet, den weg geopend tot allerlei soorten van verfraaiingen. En dat het deze gelegenheid gretig en met schrander overleg te baat genomen heeft, bewijst onze gravure, waarop de eeuwenoude keizerstad zich als herboren en verjongd voordoet. Van de geslechte vestingwerken is slechts de Kronenburgertoren overgebleven en hier en daar een afgebrokkelde klomp walmuur, thans door het weelderig groen der plantsoenen overwoekerd. Eene ontzaglijke brug van drie overgroote spanningen verbindt de twee oevers van de Waal. Overschoon is het gezicht dat men van deze brug geniet op den stroom, die zich aan beide zijden als een eindeloos spiegelvlak uitstrekt.

Statig rijst aan het linkereinde der stad het Valkhof, door Karel den Groote gesticht, die Nijmegen na Aken als zijne jmeest geliefde verblijfplaats beschouwde. Hier kwam weleer die reuzenfiguur der geschiedenis deemoedig het Paaschfeest vieren in het hooge heerlijke slot, dat Einhard, zijn kroniekschrijver, met het keizerspaleis van Ingelheim op ééne lijn stelt. Wat pracht en praal moet er toen geheerscht hebben in het ‘edel en koninklijk huis, van onvergelijkelijk schoonen en bewonderenswaardigen bouw,’ gelijk de lofspraak der tijdgenooten luidt; want wij weten dat Karel de Groote kunst en schoonheid lief had en de bekwaamste bouwmeesters en kunstenaars uit Italië deed komen voor den bouw en de versiering van zijn lustpaleis. En wat luister moet het Valkhof hebben aanschouwd, toen in den jare 799 Paus Leo III zelf plechtig de beide heiligdommen kwam wijden, waarvan thans nog slechts puinhoopen over zijn. De zestienhoekige kapel staat nog overeind, maar hoe kaal, hoe gehavend, ternauwernood door het zwakke overblijfsel eener verbleekte muurschildering herinnerend aan hare vroegere pracht.

De andere bouwval, door onze gravure weergegeven, doet ten minste nog vermoeden, dat hier eenmaal eene vorstelijke bedeplaats stond; de sierlijke kolommen, die den open Romaanschen koorboog schragen, getuigen van kunstrijken arbeid, evenals de kapiteelen en gebroken zuilen, aan hun voet in het groen neergeworpen.

Ziedaar dan alles wat er is overgebleven van het trotsche keizerspaleis, waar Karel de Groote hof hield, waar Keizer Hendrik III met vorstelijken praal zijne bruiloft vierde. Keizer Frederik Barbarossa had het kasteel, dat herhaalde malen door de Noormannen in asch gelegd was, nog in 1155 prachtig laten herbouwen; drie eeuwen later deed Catharina van Cleef, de gemalin van Arnout van Gelder, het wederom verfraaien en, onder allerlei lotswisselingen, was het merkwaardig gebouw nog tot het einde der vorige eeuw in zoo goeden staat behouden, dat prins Willem V er van November 1787 tot October 1788 met zijn geheele hof verblijf kon houden.

Maar nadat in 1794 de storm van het bombardement der Franschen over het aloude keizershuis gestreken was, vonden de Geldersche vertegenwoordigers goed, den eerbiedwaardigen burcht eenvoudig met den grond gelijk te maken. Ondanks de protesten van de stad en het Rijk. van Nijmegen werd het Valkhof voor den spotprijs van 90,400 gulden verkocht en afgebroken.

Alleen de bouwvallen der beide kapellen zijn gelukkig voor het nageslacht bewaard gebleven.

Tot de overige merkwaardigheden der stad behooren onder andere nog het antieke stadhuis, met eene zaal, waar zich de beeltenissen bevinden der afgezanten, die er in 1678 den vrede sloten, en de St-Stevenskerk, uit het einde der 13de eeuw.

Bij de menigvuldige veranderingen, die Nijmegen in den jongsten tijd heeft ondergaan, is zijn oorspronkelijk karakter volkomen gespaard gebleven, eene lofwaardige bijzonderheid, die bij de moderniseering onzer Vlaamsche steden al te veel uit het oog verloren is, en aan de meeste dezer den eigenaardigen aanblik heeft doen verliezen, welke nog schier al de Hollandsche steden kenmerkt.

Het Paard in de vlakten van Mexico.

Aan vele onzer lezers, die gaarne iets onderhoudends en karakteristieks betreffende de natuurlijke historie lezen, zal eene beschrijving van het Mexikaansche paard zeker niet onwelkom zijn.

Zijn ook de aartsvaderlijke toestanden van het herdersleven zeer nauw aan elkander verwant, zoo heeft toch iedere tak der veefokkerij zijne eigenaardigheden, die dan ook steeds bepaald blijven bij eene enkele landstreek.

In Mexico vindt men de meest uitgebreide rundveeteelt tusschen de hooglanden en de zeeën, terwijl men de grootste paardenfokkerijen op de hoogvlakten aantreft.

In deze bijna boomlooze vlakten is de bodem overal arm aan water, op vele plaatsen steenachtig of rijk aan loogzout en andere zouten.

Slechts hier en daar wordt de eentonige vlakte afgebroken door enkele hoogten en eenige ruwe bergruggen, die begroeid zijn met cactussen in allerlei vormen.

In den regentijd, van Juni tot October, zijn deze vlakten met frisch groen en hoog gras bedekt, doch reeds in December is alles verschrompeld; de waterpoelen, die men tusschen de laagten vond, zijn uitgedroogd en in de warmste maanden April en Mei, kan men soms dagen reizen zonder eenig water te vinden; hoogstens ontdekt men hier en daar eenige stinkende poelen, die half gevuld zijn met een zoutachtig slijk.

In deze steppen nu treft men de grootste paarden- en muildierfokkerijen aan.

Zij hebben slechts zelden het geluk in de nabijheid te liggen van eene beek of waterrijke bron. Op kunstmatige wijze moet men meestal door uitgravingen en afdammingen het regenwater in diepe vijvers of putten bewaren, ten einde hiermede menschen en kudden te onderhouden.

De paardenteelt eischt meer opmerkzaamheid dan de rundveefokkerij.

Instinctmatig toch zoekt het rundvee de waterputten op, het weet in de diepste valleien de bronnen op te sporen, gaat dagelijks gedurende eenige uren naar de boorden der rivier of de oevers van het meer en keert des avonds weer naar zijne meestgeliefkoosde weide terug.

Dit is geenszins het geval met de paarden.

Dagelijks moet de herder de kudde naar het water geleiden, wijl ze anders bepaald van dorst zou omkomen.

De merries leven in troepen van veertig tot zestig stuks bij elkander en worden aangevoerd door een hengst, die aan de spits der kudde loopt, en herhaalde malen daar omheen trekt, de tragen voortdrijft en met iederen hengst, die hem durft naderen, een woedenden strijd begint.

Hinnekend komt de kudde over de vlakte hollen; de veulens rennen uitgelaten van dartelheid naast hunne moeders, die iedere beweging der kleine harddravers zorgvuldig gadeslaan om hen voor ongelukken te behoeden.

Bij de bron is eene soort van stal waar de dieren worden ingedreven, wanneer men voornemens is, hen voor een of ander werk te gebruiken. In hetzelfde gebouw worden ook de wonden verbonden, de zieken verpleegd, het binnenste der ooren met eene schaar geschoren en de staarten gekort.

De hengsten worden in deze streken nooit tot rijden of trekken gebruikt en ook de merries worden veel minder dan in Europa tot den arbeid gebezigd. In enkele gevallen worden de merries nog door de vrouwen der landlieden bereden.

De Mexikaansche paarden zijn niet zeer groot, doch komen in bouw zeer goed overeen met de Arabische. De kop is klein, de neus weinig gebogen, doch daarentegen zijn de neusgaten wijd geopend; zware en dikke aderen loopen langs den kop, het oog is levendig en het kleine oor zeer bewegelijk. Hun beendergestel is vast en stevig, hoewel de pooten fijn gebouwd zijn. De hoef is klein en hard en wordt zelden beslagen. De zwarte hoeven hebben de voorkeur boven de lichtkleurige.

Bij eene paardenfokkerij op zoo groote schaal, vindt men natuurlijk vele rassen, die evenwel allen van Andaluzischen of Barbarijschen oorsprong zijn. - Over 't algemeen genomen zoekt men lichtgebouwde dieren te bekomen, welke bij een vurigen aard een taai en onvermoeid gestel hebben.

Deze paarden hebben even als de Arabische, een dunnen staart en zijn ook niet minder dan deze gezocht. Over het geheel evenwel zijn bij deze paardenstaart en manen zeer zwaar.

Een op zichzelf staande ras vormen de *telgangers*, wier vlugge treden den draf bijna gelijk komen, zonder dat ze echter daardoor kortademig worden. Ieder reiziger, die op dit paard eene reis doet, vermoeit zich daardoor niet meer, dan wanneer hij in een draagstoel zat.

Het Mexikaansche paard is een hard leven gewoon en heeft ook weinig behoeften. Reeds in den vroegen morgend wordt het gezadeld en nadat het eerst gedronken heeft, maakt het hierop eene lange dagreize zonder voeder en zonder rust, en dat dan meestal nog door ongebaande bergwegen of brandend heete vlakten.

Is het avond geworden en heeft men het ontzadeld, dan laat men het een oogenblik vrij, opdat het zich eens naar hartelust in het zand kunne omwentelen. Hierop geeft men het dier wederom te drinken en wascht het den rug zoover als de zadel gelegen heeft. Nu eeist krijgt het droog voeder, dat uit gesneden stroo bestaat, hetwelk men met maïs of gerst vermengd heeft. Een en ander wordt hem ruimschoots toebedeeld, zoodat het gedurende den nacht volop te eten heeft. Niet zelden gebeurt het echter, dat het dier er minder goed afkomt; want men bindt het ook wel met een lang touw aan eenen boom en laat het zoo grazen, of men laat het geheel vrij loopen; in dit geval draagt men evenwel zorg, dat de voorpooten gekluisterd zijn.

Roskam of borstel worden op het platte land niet gebruikt; men kent ze alleen in de steden. De landman wrijft zijn paard heel eenvoudig met een handvol Magney-vezels, of laat het tweemaal per week een bad nemen.

Het Mexikaansche paard heeft een goedaardig karakter, het is een huisdier bij uitnemendheid, het kent zijn meesteren komt hem op de vrije weide te gemoet loopen; het laat zich streelen en likt het aangeboden zout uit de hand op. Een paard, dat bijt of slaat, is eene zeldzaamheid. Zij zijn de lievelingen der kinderen, die om en onder hen heen dartelen en hun brood met de viervoetige vrienden deelen.

De paardenfokkerijen bestaan meestal uit 8 à 10 duizend stuks paarden en muildieren, die gewoonlijk des winters in de voornaamste steden des lands aan de markt gebracht worden.

De herders dezer fokkerijen zijn de vermetelste ruiters, die men maar kan aantreffen.

Zij leiden een armoedig leven; want hun inkomen bedraagt niet veel meer dan vijf dollars en eene kleine maat maïs per maand. Zij wonen in ellendige hutten; hunne kleeding is van bruin hertsieder en de voeten zijn ongeschoeid. Zelden zien ze een dorp of genieten de genoegens der samenleving, en toch zouden ze met geen ander beroep willen ruilen, niettegenstaande ze bij al dat onaangename nog hun halve leven in den zadel doorbrengen. Hunne uitspanning bestaat hierin, dat ze met de andere herders eene harddraverij aangaan, ofwel met elkander wedstrijd houden in het werpen der lazzo. Zijn ze in dat alles uitgeput en weten ze niets beters te doen, dat maar al te dikwijls het geval is, dan tarten ze elkanders moed en behendigheid in het bestijgen van ongetemde paarden en muildieren. Hunne drieste vermetelheid kentgeene grenzen; geen val of verwonding schrikt hen af of houdt hen terug; - de eergierigheid en naijver doet hun allerlei dolle waagstukken bedrijven. Een der meest gewone spelen is het volgende:

Men jaagt eenige honderden onbereden paarden op de binnenplaats en kiest datgene uit, hetwelk bestegen zal worden. Hij, die het waagstuk onderneemt, plaatst zich aan de posten der deur, laat de kudde weder uitdrijven, en springt, als eene tijgerkat, op het wilde ros, - zonder zaal, zonder teugel, zonder eenig steunpunt Aan de fladderende manen houdt de waaghals zich vast, vliegt over de vlakte, door doornbosschen of onder statige boomen, wier laag hangende takken zijn rug kwetsen, - toch valt hij niet; integendeel, hij knoopt met de eene hand zijn gordel los, slingert hem als een strik om den neus van het paard om het hollende dier te kunnen doen omwenden, en zoo brengt hij het snuivende en dampende ros weer naar de binnenplaats terug.

Zij gaan met hunne lazzo's op de liefhebberij-jacht van jakhalzen, die zij op de vlakte in hunne vlucht weten te achterhalen, ja, zelfs bereiken ze met hunne strikken de herten en hazen, die zich bij menigte in de savannas ophouden. - Ontmoeten ze op de vlakte een buffel, dan is het hun grootste vermaak dezen na te jagen. Zijn ze zoo gelukkig hem te achterhalen, dan weten ze hem behendig bij den staart te vatten en door eene snelle wending van het paard op den grond te werpen.

Het is ongelooflijk hoeveel moedwil door dit volk bedreven wordt. Ze zetten zich in den zadel of plaatsen zich van ter zijde op het paard en buigen zich dan, in den wilden galop, tot op den grond, rapen een steen op en smijten daarmede. Dikwijls ook rijden er twee naast elkander en terwijl dan de paarden in vollen ren zijn, trachten zij malkander al worstelende uit den zadel te lichten. Het gebeurt vaak, dat beide worstelaars bij dit gevaarlijk spel den grond meten, of ook wel er het leven bij inschieten.

Van de vroegste jeugd af wordt het kind aan het ruitersleven gewoon gemaakt. Te paard wordt de doopeling naar de kerk gebracht, te paard neemt de moeder den zuigeling aan de borst en vader zet den kleinen knaap vóór zich in den zadel. Is de jongen drie of vier jaar oud, dan moet hij reeds achter zijn vader zitten en hem onder het rijden aan zijn gordel vasthouden. Is hij acht jaren oud, dan bestuurt hij reeds zijn ros alleen. De vrouwen en meisjes zijn zadelvast en onverschrokken, niettegenstaande het van ter zijde zitten minder gemakkelijk vol te houden is. De Mexikaansche vrouwen zitten op de rechterzijde van het paard en het behoort tot de galanterie van de jongelingen, zich zonder stijgbeugels achter hen op den zadel te slingeren, den hoed van de schoone af te zetten en de teugels te voeren.

(*Slot volgt.*)

De liefhebber van Asters.
Uit de papieren van een geheim policieagent.

Ik had van mijn chef in last gekregen, naar Duitschland te vertrekken, om daar het spoor van eene bende vervaardigers van valsche bankbriefjes te gaan opzoeken. In den laatsten tijd had de vervalsching van bankbriefjes eene groote uitbreiding gekregen, en onze bankiershuizen hadden, in weerwil van alle voorzorgsmaatregelen, veel schade geleden. Alle pogingen der policie in de staten van het vasteland waren vruchteloos gebleven. Wel had men eenige vervalschers ontdekt, maar daardoor was de plaag, die het geheele kredietstelsel bedreigde, niet uitgeroeid. Alle kenteekenen waren voorhanden, dat er eene goed ingerichte bende bestond, wier oogmerk was de bankiershuizen te berooven, en die hare rooftochten met evenveel stoutmoedigheid als beleid voortzette. Ook meende men te mogen aannemen dat de bende een opperhoofd had, die de operatiën bestuurde en wellicht aan de leden niet bekend was. De in hechtenis genomen vervalschers bekenden dat zij tot andere in gemeenschap stonden, maar weigerden namen te noemen of eenige aanwijzing te doen.

Op het aandringen van verscheidene bankiershuizen had mijn chef besloten, twee geheime policieagenten naar het vasteland te zenden, en ik werd met de even moeilijke als eervolle taak belast, in Duitschland en Oostenrijk navorschingen te doen. ‘Ga, Mr. Brown,’ had mijn chef gezegd, ‘en ontdek den ongrijpbaren rooverhoofdman. Het geldt de eer der Engelsche policie, de beste der wereld, te handhaven.’

Daar ik bij het gevangennemen van een gevaarlijken misdadiger was gewond geworden, had ik zes maanden verlof gekregen; maar hoewel mij bij mijne lieflingsstudie, wiskunde en botanie, de tijd niet lang viel, verlangde ik toch tot mijne ambtsbezigheden, die voor mij eene groote aantrekkelijkheid hadden, terug te keeren.

Mijn chef gaf mij een wissel van vijf honderd pond op Wilson Brothers & Cie., benevens aanbevelingsbrieven aan onze gezanten en aan de hoofden der policie in de landen, waar ik werkzaam zou zijn. Zij waren reeds van mijne komst verwittigd geworden, en uit hun antwoord bleek dat 't hun veel genoegen deed dat een Engelsche geheime policieagent hen in hunne pogingen tot het opsporen der vervalschers zou ondersteunen.

Daags na het gesprek met mijn chef daarover moest ik naar het vasteland vertrekken

Van hem teruggekeerd, ging ik naar den tuin, die mij het huisje, waar ik tijdelijk mijn verblijf had genomen, zoo dierbaar maakte, want daar bloeiden verscheidene zeldzame planten, die den blik van een botanist bekoorden.

Eene lage taxusheg scheidde mijn tuin van dien mijns buurmans, welke altijd met eene prachtige verzameling asters prijkte.

Mr. Taylor - zoo heette mijn buurman - was een buitengewoon liefhebber van asters en een bekwaam bloemkweeker. We waren door een gesprek over bloemen met elkander bekend geworden en groetten elkaar altijd zeer beleefd; maar hoewel ik een paar malen bij hem had ontbeten, spraken we gewoonlijk niet veel, als de een den ander in zijn tuin zag, en alleen over planten, zelden over staatkunde en vraagpunten van den dag.

Mr. Taylor bewoonde sinds ongeveer een jaar het huis dat naast het mijne stond. Ik hield hem voor een Schot - hij sprak met eenigszins harden tongval - die wel niet rijk was, maar toch genoeg bezat, om rustig en naar zijn zin te kunnen leven. Hij was een stil mensch zooals mijn knecht mij zeide, die 't van den knecht van Mr. Taylor vernomen had, en een geleerde, die den geheelen dag boeken las en veel brieven schreef.

Toen ik, zooals ik zeide, een dag voor mijne afreis naar mijn tuin was gegaan, stond Mr. Taylor aan de andere zijde der heg met de geestdrift van een echten liefhebber eene bijzondere fraaie verzameling asters te beschouwen. Zoodra hij mij gewaar werd, naderde hij de heg en reikte mij twee vingers van zijne rechterhand,

‘Goeden morgen, Mr. Brown,’ sprak hij, ‘komt ge uwe planten bezichtigen? 't Was een gunstige nacht, mijne asters ontwikkelen zich prachtig.’

‘Ik kom van mijne lieflingen afscheid nemen,’ antwoordde ik, ‘want ik ga morgen naar 't vasteland op reis.’

In Mr. Taylors gewoonlijk onverschillige gelaatstrekken was bij mijne woorden eene zekere levendigheid te bespeuren. Hij zag me met zijne staalgrijze flauwe oogen strak aan en zeide met buitengewone opgewektheid:

‘Naar 't vasteland! Dan vertrekt ge zeker morgen avond’

Ik antwoordde bevestigend.

‘Dan reizen we tezamen, Mr. Brown! Ik ga ook naar 't vasteland; ik wil er eenige bibliotheken bezoeken.’

Ik was er niet op gesteld, op mijne reizen vergezeld te worden, maar vermoedde niet dat mijn buurman ook naar Duitschland zou gaan, en wilde hem dus niet beleedigen door hem te kennen te geven dat ik liever alleen reisde.

‘Ik ga wegens ambtszaken op reis,’ meende ik toch te moeten opmerken.

Het gelaat van Mr Taylor had weer zijne gewone onverschillige uitdrukking aangenomen.

‘Indien ik u hinder, Mr. Brown, moet ge het zeggen’ sprak hij koel en bedaard.

‘O neen, in geenen deele,’ haastte ik mij te antwoorden; ‘uw gezelschap zal me zeer aangenaam zijn.’

Mr. Taylor noodigde mij uit, bij hem te ontbijten, en ik had geene reden, voor de uitnoodiging te bedanken.

Zooals licht te begrijpen is, spraken we over reizen, over het vasteland, enz. Mr. Taylor sprak weinig, maarwist door behendige vragen - wat ik toen niet opmerkte - mij tot praten te bewegen Hoewel 't mijne gewoonte niet is, over mijn beroep te spreken, liet ik me toen toch verleiden, het een en ander over het doel mijner reis te zeggen, waarbij ik eenige opmerkingen maakte over de behendigheid van de vervaardigers van valsche wissels.

Mijn buurman beweerde dat die behendigheid niet zoo groot is, daar wissels gemakkelijk na te maken zijn. Ik betwistte dit en sprak daarbij van de geheime kenmerken, die voorzichtige bankiers er op aanbrengen. Hij zeide dat hij daarvan niets wist; hij gebruikte op reis geene wissels, maar voorzag zich van bankpapier; hij zou wel eens zoo'n gekenmerkten wissel willen zien.

Ik had den wissel dien ik van mijn chef ontvangen had, nog bij mij, en mijnen gastheer eene beleefdheid willende bewijzen, overhandigde ik hem dien en verzocht hem, te beproeven of hij het geheime kenteeken kon vinden

Hij scheen den wissel met de grootste nauwkeurigheid te beschouwen en verklaarde ten slotte, er geen geheim kenteeken op te kunnen ontdekken. Nu toonde ik hem aan, dat het teeken van het bankiershuis Wilson Brothers & Cie, een Grieksch dubbel kruis, op mijn wissel in de eerste letter van het woord Cie stond. Dat teeken was aan de firma's, waarmede het bankiershuis handelde, bekend, en werd op wissels van aanzienlijker bedrag op eene andere plaats aangebracht. Het huis waar de wissel werd vertoond, behoefde slechts te weten, in welke letter het kenmerk was geplaatst, om zich van de echtheid te overtuigen. Aan deze handelwijs had het bankiershuis Wilson Brothers & Cie het te danken, nog nooit het slachtoffer van namakers geweest te zijn.

Mr. Taylor bedankte mij op zijne gewone korte, beleefde manier en gaf mij den wissel terug. Daarna spraken we over verscheiden andere zaken en bepaalden het uur van ons vertrek.

Toen we den volgenden dag aan boord van den stoomboot waren, die ons naar het vasteland zou brengen, zeide mij Mr. Taylor in den loop van ons gesprek, dat hij mijn voorbeeld gevolgd en zich ook een wissel van het huis Wilson Brothers & Cie verschalt had.

Toen wij te Calais aan wal stapten, overhandigde men mij eene depêche van mijn chef, waarin hij mij gelastte, onverwijld naar Weenen te vertrekken, om daar mijne nasporingen te beginnen. Die last was mij zeer aangenaam, want ik had er reeds lang naar verlangd, in de bekoorlijke stad aan den Donau eenigen tijd door te brengen.

Ik had met Mr. Taylor reeds afgesproken dat we ons te Calais niet ophouden, maar dadelijk verder reizen zouden. Hij had me nog niets omtrent het doel zijner reis gezegd, maar ik vermoedde dat hij zich naar Parijs wilde begeven. Hem er naar te vragen, vond ik onbetamelijk. Nu moest ik hem echter mededeelen dat wij scheiden zouden.

‘Ja, Mr. Brown,’ antwoordde hij op mijne eerste woorden, ‘we zullen moeten scheiden, daar ik voornemens ben me rechtstreeks naar Weenen te begeven.

‘Wat?’ riep ik ten hoogste verwonderd, ‘gaat ge naar Weenen?’

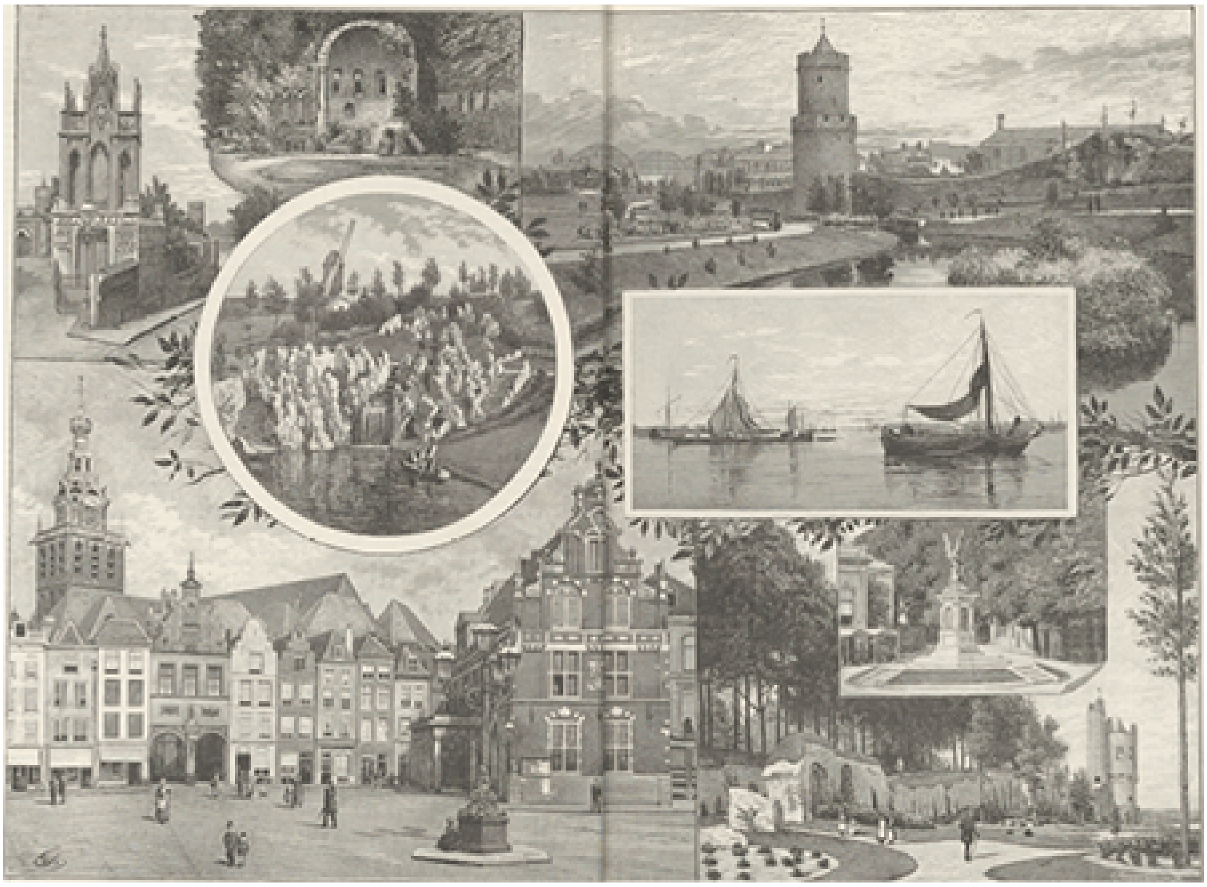

NIJMEGEN, NAAR DE TEEKENING VAN G.B.M. SÜHL.
Hoekpaviljoen nabij het Valkhof.
Romaansche bouwval op het Valkhof.
Grot en Waterval in het Kronenburger park.
Groote Markt met den Kerkboog en de Waag.
Kronenburger park en Kronenburger toren.
Gezicht op de Waal.
Monument aan den ingang van het Valkhof.
Hunerpark en Belvedère.

'Ik ben voornemens daarheen te gaan,' antwoordde hij op den eenvoudigsten toon ter wereld.

'Wel, Mr. Taylor, dan zullen we niet scheiden, want ook ik moet me onmiddellijk daarheen begeven.'

Hij betoonde niet de minste verrassing en antwoordde met eenige beleefde woorden, die zijne blijdschap te kennen gaven dat hij nog eenigen tijd mijn gezelschap zou genieten.

We namen den kortsten weg naar Oostenrijks hoofdstad en kwamen na eene reis van twee dagen daar aan. Zoodra we in Duitschland waren, had ik gelegenheid op te merken dat Mr. Taylor de Duitsche taal volkomen machtig was, hij sprak die zelfs, geloof ik, vloeiender dan ik.

Toen ik hierover mijne verwondering te kennen gaf, antwoordde hij dat hij zich veel met taalstudie had bezig gehouden, wat mij bevestigde in mijne meening dat hij een geleerde was.

Op reis sluiten de menschen zich gewoonlijk nauwer aan elkander aan en worden vertrouwelijker, - dit was tusschen mij en Mr. Taylor geenszins het geval. Hij was steeds beleefd, maar onverschilling en afgemeten, en dit verhinderde elke vertrouwelijke toenadering. Ik hield hem dan ook voor een koel en bedaard man, doch zag spoedig in dat ik me vergist had.

Toen we namelijk te Weenen in de statie waren, bleek dat zijne reiskoffers niet waren aangekomen. Hij was vreeselijk toornig, en toen een der beambten op eenigszins onverschilligen toon zeide dat de bagage waarschijnelijk bij vergissing hier of daar achtergebleven of verloren geraakt was, werd hij onbeschoft en woedend. Ik moest tusschenbeide komen, daar de beambte zich grovelijk gekrenkt gevoelde, hoewel hij door zijn beleedigend gedrag daartoe aanleiding gegeven had, en ik verlangde van den geroepen statieoverste de verzekering dat men naar de verdwenen bagage onmiddellijk en nauwkeurig onderzoek zou doen.

De zenuwachtige opgewondenheid van Mr. Taylor, die mij waarlijk deed ontstellen, daar ze mij onnatuurlijk voorkwam, duurde den geheelen avond.

We hadden in 't hôtel kamers betrokken, die vlak naast elkander lagen en door eene middendeur gemeenschap hadden.

Ik had juist een weinig opschik gemaakt, toen de garçon met het vreemdelingenboek binnenkwam en mij verzocht, mijn naam te teekenen. Terwijl ik dit deed, kwam Mr. Taylor de kamer binnen en vroeg wat ik uitvoerde. Ik zeide het hem, en hij verzocht mij, ook zijn naam in het register te schrijven, omdat zijne hand beefde door de opgewondenheid, waarin hij nog altijd verkeerde. Ik voldeed aan zijn verlangen, daar ik er niets bijzonders in zag. Vervolgens avondmaalden wij. Mr. Taylor sprak weinig, hij was verstrooid en verwijderde zich spoedig.

Ik ging nog eene kleine wandeling maken en bewonderde de Ringstrasse, die wel niet zoo levendig is als de hoofdstraten te Londen, maar een aangenamer indruk op den wandelaar maakt,

Den volgenden morgen liet Mr. Taylor mij verzoeken, bij hem te komen. Ik vond hem te bed; hij zeide, hevig ongesteld te zijn, hetgeen ik voor het gevolg van zijne opgewondenheid van den vorigen avond hield. Hij verzocht mij, zijn wissel bij een bankiershuis te gelde te maken, daar hij geld behoefde om zich de noodige kleedingstukken aan te schaffen, want hij kon niet wachten totdat zijne bagage zou zijn teruggekomen. Hij gaf mij een wissel van vijf duizend pond, en ik beloofde, aan zijn verzoek te zullen voldoen. Vervolgens begaf ik mij naar den bestuurder der Weener policie, die mij met de meeste vriendelijkheid ontving en mij verzocht, des namiddags terug te komen tot het bespreken onzer aangelegenheden.

Nu ging ik naar een der groote bankiershuizen, waarvan Weenen destijds verscheidene bezat, om den wissel aan te bieden Daar verklaarde men mij, wat ik eigenlijk reeds vooruit geweten had, dat men per telegraaf om inlichting zou vragen en ik na drie uren het geld kon ontvangen. Nadat ik mijn naam had opgegeven, verliet ik het bankiershuis, en nog eenige uren voor mij hebbende, besloot ik het tentoonstellinggebouw te gaan bezichtigen, waarin men druk aan 't werk was, want binnen een paar maanden moest de tentoonstelling geopend worden. 't Was namelijk in den Herfst van 't jaar 1872.

Het kolossale ijzeren bouwwerk der rotonde maakte op mij eenen diepen indruk, en ik wenschte ook het volgende jaar te Weenen te kunnen zijn, om de gebouwen voltooid en met kunstvoortbrengselen uit de geheele wereld gevuld te zien.

Drie uren waren spoedig verstreken, en in een dier gemakkelijke rijtuigen, welke door de bekwaamste paardenmenners van Europa bestuurd worden, reed ik naar het bankiershuis, waar men mij het bedrag van den wissel van M Taylor uitbetaalde, nadat ik dien voor voldaan had geteekend. Ik had er reeds aan gedacht, ook mijn wissel te gelde te maken, maar omdat ik nog genoeg kontanten had, liet ik het.

Ik bracht het geld aan M. Taylor, die mij bedankte en op mijne vraag naar zijn toestand antwoordde dat hij zich beter gevoelde.

Na gemiddagmaald te hebben, ging ik, volgens afspraak, naar den bestuurder der politie, met wien ik een langdurig onderhoud had.

Hij deelde me alles mede wat hij omtrent de vervaardigers der valsche wissels wist en mij reeds meerendeels bekend was, en verklaarde dat hij me volgaarne met zijne macht en zijn invloed zou ter zijde staan. We ontwierpen een plan, en ik zou ook in de voorname gezelschappen worden voorgesteld, daar de heeren vervalschers er van houden, zich als aanzienlijke personen voor te doen. De bestuurder der policie was buitengewoon voorkomend; hij bood me zijne loge aan in de met recht beroemde operazaal, en ik nam het aanbod gretig aan.

't Was reeds laat toen ik in 't hôtel terugkwam, ik wilde dus Mr. Taylor niet storen en begaf me ter rust. Maar hoe verwonderd was ik, toen ik den volgenden morgen vernam dat hij vertrokken was. Hij had zijne rekening betaald, doch voor mij geenerlei boodschap achtergelaten. Dit krenkte me eenigszins; ik meende toch van een gentleman, wat Mr. Taylor in mijne oogen was, de beleefdheid te mogen verwachten, dat hij me van zijne afreis ten minste kennis gaf. Ik poogde hem voor mijzelven te verontschuldigen, door aan te nemen dat hij misschien voor een paar dagen een uitstapje was gaan doen, of dat de zaak zijner bagage zijne tegenwoordigheid aan eene of andere statie had gevorderd. Ik had nu eenmaal eene soort van genegenheid voor M. Taylor opgevat, die mij trouwens later onbegrijpelijk voorkwam. Men verwijt den personen van ons beroep, dat zij in ieder mensch een booswicht zien; doch dit is geheel verkeerd gedacht. Wel hebben we eene zekere vooringenomenheid, waaraan we met taaiheid vasthouden, maar dit is het gevolg dáárvan, dat we onder de personen in wie we belang stellen, helaas, meestal booswichten aantreffen. Mogelijk zou men het ook zoo kunnen uitleggen, dat we eigenlijk alleen in booswichten belang stellen. Met dezelfde volharding, waarmede we iemand die onze verdenking heeft opgewekt zoo lang vervolgen totdat ons de slechtheid van zijn karakter gebleken is, houden we iemand dien we, om 't zoo eens te noemen, lief gekregen hebben, voor een braaf man. Dit ligt in de eenzijdigheid der menschelijke natuur. Ik geloofde aan M. Taylors rechtschapenheid, nam hem zijne onbegrijpelijke handelwijs niet kwalijk en verwachtte hem weldra eensklaps weer voor mij te zullen zien.

(*Wordt voortgezet*)

Onder verzwarende omstandigheden.
(*Slot*).

Merkwaardig is het dat vele beroemde persoonlijkheden zich door bijzondere eigenaardigheden in de gelaatsvorming of opvallende leelijkheid onderscheidden. De groote oud-Romeinsche dichter Ovidius had zulk een geweldig vooruitspringenden neus, dat hij daaraan den naam van Naso te danken had. Ook van den Romeinschen geschiedschrijver Titus Livius en den Griekschen wijsgeer Solon wordt verhaald, dat dit gelaatssieraad bij hen buitengewoon ontwikkeld was en de leden van het Oostenrijksche keizershuis zijn dezelfde bevoorrechting verschuldigd aan hun stamvader Rudolf van Habsburg, van wien hun geslacht dit onderscheidingsteeken geërfd heeft. Het hoogste wat de natuur in dit opzicht geleverd heeft, schijnt echter den Franschen schrijver Bergeras, die in de zeventiende eeuw leefde, te zijn beschoren geweest. Aanvankelijk officier bij de koninklijke lijfwacht, moest hij, alleen vanwege zijn neus, den dienst verlaten, daar de buitensporige aanmatiging van dit lichaamsdeel hem aanhoudend aan den spot zijner kameraden blootstelde en voortdurend onaangenaamheden op den hals haalde. In meer dan duizend duels moet de ongelukkige als kampioen voor zijn neus zijn opgetreden, zoodat hij om zijne strijdvaardigheid den bijnaam bekwam van *le démon de la bravoure*. Toen hij later den officiersdegen met de pen verwisselde, bleef die strijdlust hem nog even krachtig bezielen, zoodat hij niet alleen elke spottende toespeling op zijn reukorgaan bloedig wreekte, maar bij voorkeur echte vuurvreters en houwdegens tot helden van zijne verhalen maakte.

De neus van Schiller was van zeer aanzienlijke afmeting; ook de philosoof Mozes Mendelssohn en de componist Mendelssohn-Bartholdi waren als de meeste zonen der Israëlitische natie in dit opzicht bijzonder rijk bedacht.

Onder de beroemde vrouwen konden vooral koningin Elisabeth van Engeland, madame De Pompadour, keizerin Maria Theresia en Catherina II van Rusland op groote neuzen bogen, terwijl de beroemde Grieksche wijsgeer Socrates zoowel als Demosthenes, die ondanks zijn hinderlijk stotteren toch de grootste redenaar der oudheid geworden is, op de tot ons gekomen afbeeldsels zich slechts met kleine, platgedrukte neuzen vertoonen.

Het is bekend dat Voltaire zich door weerzinwekkende leelijkheid onderscheidde. Toen hij eens met Frederik den Groote, die hem aan zijn hof geroepen had, eene reis door Brandenburg ondernam, zat de koning in het eerste, Voltaire in het tweede rijtuig. In zeker dorp werd er van paarden verwisseld, en van het daardoor veroorzaakte oponthoud maakte een schildknaap uit het gevolg des konings, die den aanmatigenden Franschman eene beleediging had betaald te zetten, gebruik om den verzamelden boeren en dorpsjongens aan het verstand te brengen dat in den tweeden wagen 's konings lijfaap zat. Aanstonds omringden de boeren de koets en begonnen den daaringezeten, aangekleeden 'aap' op alle manieren te sarren en op te hitsen. Tevergeefs raasde Voltaire; tevergeefs poogde hij de lastige kijkers en plagers te verdrijven; de onverstaanbare geluiden van den woedenden philosoof, die geen woord Duitsch verstond, versterkten de boeren slechts in hunne meening, dat zij werkelijk met een aap te doen hadden.

Een kamerheer bevrijdde Voltaire eindelijk uit zijne weinig benijdenswaardige positie, maar deze die de poets van den schildknaap wel doorzag, beklaagde zich bitter bij den koning.

'Wat zal ik er aan doen?' vroeg Frederik 'hoe zal ik hem bestraffen?'

'Majesteit!' riep de beleedigde, 'stuur den kerel naar alle duivels.'

De koning, die heimelijk schik had in deze vermakelijke episode, vervulde op staanden voet den wensch van zijn gunsteling, door den schildknaap.... tot luitenant bij de zwarte huzaren te benoemen.

De beruchte Fransche revolutieheld Mirabeau kenmerkte zich, behalve door zijne Herkulische gestalte en zijn meesleepend redenaarstalent, door een afstootend leelijk uiterlijk. Dat belette intusschen niet dat hij de lieveling der dames was, daar zijne schranderheid, zijne fijne en coquette manieren hem rijkelijk het gemis vergoedden van den natuurlijken aanbevelingsbrief, die in een knap, innemend gelaat gelegen is. Ook uit den tegenwoordigen tijd zou nog menig persoon van naam aan deze galerij van leelijken zijn toe te voegen; maar het spreekt vanzelf dat dit om licht te bevroeden redenen niet doenlijk is.

Groote mannen van kleine gestalte wijst de geschiedenis in menigte aan, van Attila, den gevreesden Hunnenvorst uit de vijfde eeuw, den 'geesel Gods' af, tot Windthorst, de 'kleine excellentie' van Hannover, de 'parel van Meppen' toe.

De geduchte, machtige Frankenkoning Pepijn, de vader van Karel den Groote, draagt den bijnaam van 'de Korte,' evenals Napoleon de Groote door zijne soldaten met voorliefde 'de kleine korporaal' genoemd werd. Vasco de Gama, de beroemde Portugeesche zeevaarder en de veel bezongen prins Eugenius, de 'edele ridder,' waren klein van gestalte, maar groot van moed, en de beroemde Dominicaner-monnik Albertus Magnus, een der grootste geleerden van de dertiende eeuw, was zoo klein van persoon, dat Paus Gregorius IX hem bij gelegenheid van eene audiëntie in het Vaticaan, die hij hem te gelijk met andere monniken zijner orde verleende, herhaaldelijk aanmaande toch op te staan, meenende dat Albertus maar altijd op zijne knieën bleef zitten.

Het moeten sterke geesten geweest zijn die zelfs door de smartelijkste ziekten niet in de hooge vlucht hunner gedachten konden gestuit worden. Ieder denkt hier onwillekeurig aan den grijzen Vondel, die te midden der gebreken van den ouden dag met onverzwakte kracht de lier bleef tokkelen, of aan Bilderdijk, die de kwalen en pijnen, in zijne *Ziekte der Geleerden* bezongen, waarlijk niet van hooren zeggen had. Ook Schiller had veel met zijne oogkwaal te kampen zonder dat zijn dichterlijk scheppingsvermogen er merkelijk onder leed.

De gemoedelijk vrome Gellert beleefde gedurende de laatste helft van zijn leven zelden een dag, dat hij vrij van pijn was, en toch dichtte hij juist in dien tijd zijne schoonste gezangen, vol van het roerendste vertrouwen op God. Karl Maria von Weber eindelijk, de schepper van zoovele schoone melodieën, had, als hij aan het klavier of voor zijne schrijftafel zat, het hoofd te bieden aan de kwellingen van eene longtering, die langzaam maar zeker zijn leven sloopte.

Zoo zouden er nog tal van gevallen zijn aan te voeren, waar wilskracht en sterkte des geestes de zegepraal behaalden op de zwakten van een gebrekkig lichaam; maar zulk eene opsomming zou toch altijd nog onvolledig blijven. Daarentegen zou er ook menig voorbeeld zijn aan te halen van groote sterke geesten, die in den strijd tegen stoffelijke en zedelijke moeielijkheden het onderspit dolven en in den nacht des waanzins verzonken. Maar gelukkig behooren die gevallen tot de uitzonderingen; in den regel komt, op elk gebied van menschelijke werkzaamheid, het genie ten slotte alle hinderpalen te boven, die een weerbarstig noodlot het in den weg legt, en vindt bij zieleleed of lichaamssmart een nooit missenden steun in

Bezieling, die over de zwakke natuur
Met godlijke kracht triomfeert.

Kleinigheden.

Vrouw en koe.

Een rechtschapen vreemdeling vestigde zich in een dorpje van Connecticut, waar hij door zijn goed gedrag spoedig de achting en liefde van al zijne geburen won. Toen hem 't ongeluk trof van zijne koe te verliezen, was hij zeer bedroefd, zijne vrouw trok zich dit echter zoo aan, dat zij spoedig daarop stierf.

Door dit sterfgeval was de man geheel ontroostbaar, en verliet maanden lang zijn huis niet, zoodat zijne buren hem ten slotte kwamen troosten.'

'Vriend lief,' zei een hunner, 'de vrouw die ge verloren hebt, was zeker een voortreffelijk schepsel, maar zij was de eenige niet Ge zijt jong, gezond en ge kent uw vak heel goed, 't zal u niet moeilijk vallen om eene andere vrouw te vinden. Ik heb bij voorbeeld drie dochters en 't zou mij eene eer zijn, u tot schoonzoon te hebben.

Een ander bood hem zijne zuster aan; een derde wilde hem zijne nicht tot levensgezellin geven.

'Goede hemel!' riep de ongelukkige man uit, 'in wat voor een land leef ik dan toch! Mijne vrouw is gestorven, en ge zegt mij allen, dat ik hare plaats gemakkelijk kan vervangen, wanneer ik uw aanbod aanveerd; maar toen mijne koe stierf, heeft niemand mij eene andere aangeboden. In Amerika zijn dus de vrouwen minder waard dan de koeien.'

Dertien aan tafel.

Het dertiental, elk weet dit, is

Een onheilsteeken aan den disch.
Nu zaten eens op zeker maal
Juist dertien gasten aan 't onthaal.
De gastheer, met de zaak verlegen,
Peinst vruchteloos op alle wegen
Tot schikking in dit gek geval.
'Och!' - sprak een snaak - ''t is niet-met-al;
'Gij kunt geheel uw zorg vergeten,
Ik zal voor twee personen eten.'

De Gevolgen van eene Gril. Tafereelen uit het verhaal van Herbert Frey.

II.

De bankier Harders liep nog onafgebroken den langen gang op en neer. Toen hij Hedwig met doodsbleek gelaat de kamer zag verlaten, slaakte hij een kreet van vertwijfeling.

'Neen, oom, 't is zoo ver nog niet,' zei Hedwig. 'Leontine verlangt naar u. Zij weet dat zij sterven zal, de professor heeft gezegd dat zij nog slechts weinige uren kan leven. Maar zij heeft zich iets zeer vreemds in 't hoofd gezet, en toch moet het haar worden ingewilligd. Ga tot haar, oom, en denk er vooral aan dat zij kalm en tevreden moet sterven; wat zij ook verlange, het moet haar toegestaan worden.'

'Ja, ja, het zal gebeuren, wat het ook zij,' antwoordde de bankier en snelde heen. Aan de deur der ziekekamer keerde hij zich nog even om en zeide: 'Wees toch voor uzelve een weinig bezorgd, lieve Hedwig, ge ziet er zoo bleek uit.'

Hedwig bleef een paar minuten in diep gepeins op dezelfde plaats staan; toen streek zij met de hand over haar voorhoofd.

''t Is me alsof ik droom,' sprak zij tot zich zelve. ''t Is een zoo wonderlijk verlangen, en zij vermoedt niet wat het mij kost, het hem te doen kennen. Ik heb hem immers bekend dat ik hem voor eeuwig wil toebehooren. Hoe kan ik't hem dan zeggen? En toch - ik kan me er niet aan onttrekken. Maar wat maakt het ook uit, zij is immers haar einde nabij. Ik heb niet de minste gedachte gehad dat zij hem zoo innig beminde.'

Zij klom den breeden trap op. De diepste stilte heerschte in 't geheele huis. Er was gezorgd dat niet het minste gedruis het oor der zieke kon bereiken. Allen liepen op de teenen, en overal waren tapijten gelegd, om de voetstappen onhoorbaar te maken.

Hedwig wist dat zij Bertram alleen zou vinden. Zacht opende zij de kamer waarin hij was. Hij verschrikte toen hij haar zag, want zij was ontzettend bleek en zenuwachtig.

'Is 't met haar afgeloopen?' vroeg hij aarzelend.

'Neen; zij leeft nog.'

'Maar wat ziet ge er zwak en ziek uit, Hedwig! Ge offert uzelve op. Ach, wat beeft ge, en wat zijn uwe handen koud! Ge moet u meer in acht nemen, mijn kind, niet alleen om uwentwille, maar ook om mijnentwille.'

Hedwig maakte een afwerend gebaar, Bertram schoof haar een leuningstoel toe.

'Rust een weinig,' smeekte hij; 'ik zal een glas wijn voor u halen.'

'Het verwonderde hem intusschen dat zij, die hem toch zoo liefhad, zijne liefkoozingen ontweek. Hij nam hare handen in de zijne en kuste ze. Met eene lichte huivering trok zij ze terug. Hij zag haar met nog grootere verwondering aan. Eene uitdrukking van diep leedwezen lag op haar gelaat en in den dwalenden blik harer oogen.

Ernstige gedachten hielden haren geest bezig. Mocht zij nijdig zijn, omdat een ander meisje bij den overgang naar het doodenrijk naar den steunenden arm verlangde, welks aanraking haar zelve zoo gelukkig maakte? Zou zij zich door lage ijverzucht zoozeer laten beheerschen, om niet te kunnen verdragen dat eene stervende in eene zonderlinge luim een weinig verlangde van de liefde, die in een niet ver verwijderd tijdstip haar eigen hartewensch zou bevredigen?

Plotseling hief zij haar hoofd op: het scheen haar vriend toe als door een heerlijk licht bestraald.

‘Bertram,’ sprak zij, ‘ik heb u iets zonderlings mede te deelen, iets dat voorwaar niemand had kunnen verwachten. Weet ge dat ge door de arme Leontine wordt bemind?’

‘Dat is wel mogelijk, zij bemint ons allen. Zij is een zoo zacht en liefderijk meisje. 't Is al te treurig dat ze sterven moet. Is er geene hoop meer voor haar, Hedwig?’

‘Neen; de dokters hebben allen verklaard dat zij sterven moet. Nog vóórdat morgen de zon weder is ondergegaan zal zij niet meer in leven zijn. Ik heb de doodstrekken reeds op haar gelaat gezien’

‘Arm meisje!’ zei de jongeling smartelijk bewogen.

‘Dat arme meisje,’ ging Hedwig voort, ‘bemint u, Bertram! Zij bemint u meer dan iemand anders op de wereld, meer dan haar leven. Dit zijn hare eigen woorden.’

Bertram zag verbaasd op. Hedwig sprak langzaam als iemand die voor de uitwerking zijner eigen woorden bevreesd is, die zich schaamt te spreken doch daartoe genoodzaakt is.

‘Haar kinderlijk hart behoort u, Bertram, en nu zij op het punt staat deze wereld te verlaten, kan zij zonder u geene rust vinden. Zij ligt alleen aan u te denken, zij spreekt alleen over u. 't Is buiten allen twijfel, gij wordt door haar bemind.’

‘Maar't komt me waarlijk allervreemdst voor, lieve Hedwig, dat gij zoo tot mij kunt spreken over de liefde, die een ander meisje voor mij gevoelt,’ zei hij ernstig.

‘Ik moet het doen,’ antwoordde zij snel. ‘Ik heb haar moeten beloven, u te zeggen hoe innig zij u bemint. Zij ligt te sterven en heeft nog een eenigen wensch, een vurig, niet te onderdrukken verlangen. Die wensch kwelt haar, hij heeft zich geplaatst tusschen haar en den vrede, waarmede zij den dood moet ingaan, tusschen haar en den langen, zachten slaap, waaruit zij niet weder zal ontwaken. Gij kunt dien wensch vervullen, Bertram!’

‘Ik? riep hij uit.’ Welnu, ik ben tot alles bereid wat in mijn vermogen is, dat weet ge, Hedwig? Zeg mij, wat kan ik voor haar doen.’

Met een pijnlijken trek op haar gelaat zag het lieve meisje haren beminde aan.

‘Zij bemint u, kunt ge het nu niet raden?’ vroeg zij met heesche stem.

‘Wel, hoe zou ik dat kunnen? Ge moet het mij duidelijk zeggen, en dan zal ik zien of't mij mogelijk is, u en uwe stervende vriendin genoegen te doen.’

‘Bedenk u nog eens, Bertram! Zij weet niet dat ge voor mij genegenheid hebt, noch dat ik u bemin en u beloofd heb, de uwe te zullen worden. Zij bemint u met geheel haar hart; zij weet dat zij weldra voor dit leven van u gescheiden zal worden, en nu is haar vurig verlangen dat zij als uwe gade deze wereld verlaten mag.’

‘Als wat?’ riep hij ontzet.

‘Als uwe gade!’ herhaalde zij. ‘Zij wil onder uw naam voortleven in de herinnering van hen, die zij zal achterlaten. Als Leontine Seewald wil zij in het graf dalen.’

Hij zag de spreekster met zoo groote verbazing aan, dat zij verstomde.

‘Dat is inderdaad meer dan zonderling,’ zeide hij. ‘Ik zou het onmogelijk kunnen gelooven, als ik er iets anders in zag dan de gril van een stervend kind. Geene andere dan gij, Hedwig, zal ooit mijne gade worden.’

Het lieve meisje werd purperrood en sloeg de oogen naar den grond.

‘Dat kan immers later nog gebeuren,’ sprak zij met een beklemd hart. ‘Ik zou u voor geen meisje op de wereld afstaan, maar in dit geval is het iets anders. Het is er hier alleen om te doen dat ge haar voor enkele uren uw naam schenkt, om eene stervende rust te geven. Vóórdat morgen de zon is ondergegaan, zal zij er niet meer zijn, - en geen van ons beiden moet zich later kunnen verwijten dat hare laatste levensuren door onze schuld minder gelukkig waren’

‘Lieve Hedwig, ik kan het niet doen,’ antwoordde hij. ‘Ik zou mij zelven van ontrouw beschuldigen; ik zou in eene valsche stelling geplaatst zijn, in eene afschuwlijk valsche stelling. Het doet me hartelijk leed voor het arme kind, maar ik zou alle achting voor mij zelven verliezen. Dring er niet verder op aan, Hedwig, ik kan het niet doen.'

Tranen vloeiden over Hedwigs bleeke wangen.

'Ik gevoel zeer goed het grievende van mijne bede, en toch blijf ik er bij volharden,' hernam zij. 'Ik smeek u, Bertram, er aan te voldoen. De gedachte dat de stervende met brekende oogen ons zou kunnen aanklagen, is voor mij verschrikkelijker dan alles. Leontine verlangt niet anders dan in hare laatste oogenblikken uwe hand in de hare te mogen houden, omdat daardoor alle vrees van haar zou wijken. Heb medelijden met haar! Denk er niet om hoe kinderachtig, wonderlijk en vreemd die gril is. Geef der stervende uw naam, om haar laatsten wensch te voldoen en haar vrede te doen vinden. Doe het, Bertram! Ik kan met uwe weigering niet naar Leontine terugkeeren.'

Hedwig hoorde voetstappen, en zij zweeg. De bankier kwam de kamer binnen.

Hij liep rechtstreeks naar den jongeling, legde zijne sidderende hand op diens schouder en neigde zijn grijs hoofd tot hem.

'Niet waar, Hedwig, heeft het u reeds medegedeeld,' begon hij met afgebroken klanken. 'Mijn stervend kind heeft een wonderlijk verlangen, zij wil in den dood u toebehooren. Zij heeft mij gebeden, het u te zeggen. Wilt ge aan haar wensch voldoen, Bertram?'

Verlegenheid, folterende angst en droefheid over zijn kind deden het hart van den ouden man onstuimig kloppen. De jongeling kon niet dadelijk antwoorden. Uit het bleeke gelaat des vaders sprak iets zoo weemoedigs, zoo smeekends, dat Hedwig zich innig bewogen moest afwenden.

PAARDEN IN DE VLAKTEN VAN MEXICO.

'Ge kunt en zult niet weigeren,' vervolgde de oude man. 'Ge zult zoo wreed niet kunnen zijn, de laatste bede eener stervende onvervuld te laten. De droefheid over haar verlies zal mij immer kwellen, maar de gedachte dat zij haar jeugdig leven met bitterheid in 't hart moest eindigen, zou ik niet kunnen verdragen. Ik zal u ten hoogste dankbaar zijn, ik zal uwe goedheid nimmer vergeten, Bertram, maar kom mede en verzacht de laatste uren van mijn eenig kind. - Zij was alles voor ons,' ging hij na eene korte poos voort, 'onze trots, ons eenig geluk. O, hoe hartstochtelijk hebben hare moeder en ik haar liefgehad! Nu zullen we haar voor altijd verliezen. Hoe zou het mogelijk zijn dat we rust konden vinden, als haar laatste wensch onvervuld moest blijven, nadat tot heden al hare wenschen zijn vervuld geworden.'

'Ik bid en smeek u,' fluisterde Hedwig met krampachtig gevouwen handen, 'doe het om mijnentwille, omdat ik mijne nicht zoo teer bemin en omdat de gedachte, dat zij met een bedroefd hart van hier scheidde, mijn geheele leven zou verbitteren.'

Geruimen tijd heerschte eene diepe stilte, Bertram liep in hevige gemoedsbeweging op en neder.

'Welaan,' sprak hij eindelijk tot het lieve meisje, 'ik kan uwe bede niet langer weerstaan. Ik wil uw leven niet verbitteren, Hedwig, en zal het doen omdat gij het verlangt.'

De bankier werd zoozeer door zijne droevige gedachten beziggehouden dat hij niet opmerkte welke zin voor zijne nicht in deze woorden van Bertram lag. Van diens toestemming zeker, scheen hij van iets anders geen begrip te hebben.

'Ik kan u niet genoeg danken, waarde Bertram,' zeide hij. 'Elken dag mijns levens zal ik u zegenen, en God zal er u op 't rijkst voor beloonen. Mijne arme Leontine zal tevreden sterven. Ik zal dadelijk om den geestelijke zenden; uit aanmerking der bijzondere omstandigheden kan het huwelijk onmiddellijk voltrokken worden.'

Hij verwijderde zich haastig.

Bertram wendde zich diep ontroerd tot Hedwig.

'Is het werkelijk uw onveranderlijke wensch en wil?' vroeg hij.

'Ja, dat is het,' antwoordde zij bevend.

'Dan zal het geschieden,' verklaarde hij op vasten toon. 'Maar vergeet niet, geliefde Hedwig, dat ik alleen op uw dringend verlangen er in heb toeges temd

'Laat ons nu tot haar gaan,' zei Hedwig, en met een beklemd hart gingen zij naar de ziekenkamer.

Bertram zou tegen zijne neiging en zijne overtuiging handelen. Zijn verstand en zijne liefde voor Hedwig verzetten zich tegen hetgeen hij had beloofd, maar hij had de kracht niet, de beden van zijne geliefde en van den vader der stervende te weigeren. Hij mocht de droefheid van den ongelukkigen vader niet vermeerderen en de hoop van diens stervende dochter niet teleurstellen. Goed beschouwd, was het immers ook slechts om den schijn van een huwelijk te doen, om eene schaduw voor het rijk der schaduwen. Volgens de verklaring der geneesheeren, zou Leontine nog maar enkele uren leven; dan werd dat huwlijk door den dood weder ontbonden. De gedachte dat Leontine hem zoo innig beminde, was voor hem eene verklaring van het wonderlijke van haar verlangen.

Aldus redeneerde Bertram, toen hij met Hedwig naar de ziekekamer ging. Toen hij die binnentrad, was hij ernstig, maar bedaard. Hedwigs gelaat werd nog bleeker dan tevoren. Hij zag Leontine, zooals zij daar op de lijdenssponde lag, met innige deelneming en belangstelling aan. 't Was een lieflijk en aandoenlijk beeld, dat bleeke, zachte gelaat met de groote, heldere oogen, die zoo vol uitdrukking waren terwijl het loshangende haar op het kussen nedergolfde.

(Wordt voortgezet.)

[Nummer 3]

Onze gravures.

Des Visschers Afscheid.

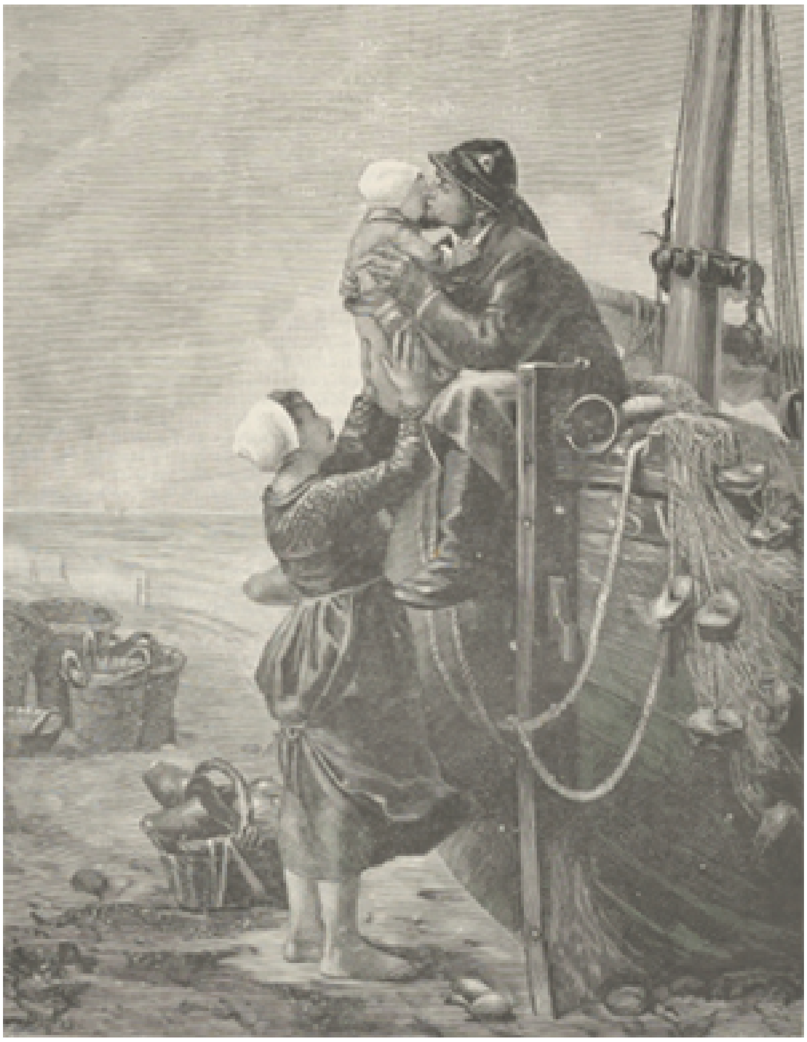

DES VISSCHERS AFSCHEID, NAAR DE SCHILDERIJ VAN MIRMAN.

Vader zal uitzeilen; maar vóór straks de vloed opsteekt en de lichte pink op zijn hobbelenden rug meevoert, moet de visscher eerst afscheid nemen van vrouw en kind. Reeds is alles, waaraan hij op de onherbergzame watervlakte behoefte kan hebben, aan boord gebracht; vrouw-lief heeft voor alles gezorgd, aan alles gedacht, en met den kleine op den arm vader uitgeleide gedaan tot de schuit. Daar moet hij haar vaarwel zeggen; het wordt tijd, het tuig in orde te brengen en het anker te winden, opdat de vloed het scheepje bereid vinde tot de uitvaart. En hoe menigmaal hij zijn kleinen lieveling ook ten afscheid heeft gekust, nu hij aan boord geklommen is, moet moeder den kleine nogmaals optillen, opdat vader hem een laatsten kus drukke op het lachende kindergezichtje. Het onnoozele kind heeft nog geen weet van de gevaren, waaraan vader zich moet blootstellen om den wille van het lieve brood. Mag het al een oogenblik schreien bij de scheiding, die traantjes zullen spoedig gedroogd zijn. Erger is het voor de moeder, als ze straks in het eenzame huis zal terugkeeren, na de uitzeilende schuit tot het laatste oogenblik te hebben nagestaard, m[e]t geen anderen troost dan het bemoedigend woord, haar nog van verre door den wind toegevoerd, het opbeurende: ‘Tot weerziens!’

Jonge scheepsbouwers.

Zulke varensgasten, als onze gravure er een drietal te zien geeft, telt het Antwerpsche Schipperskwartier bij honderden. Sinds de nieuwe hooge kaaimuren op de gansche uitgestrekte lengte der Scheldestad opgebouwd werden, is de breede waterspiegel voor de jonge waterratten daar echter schier onbereikbaar geworden, en moeten zij naar den linkeroever van den stroom oversteken om hunnen aanleg voor zwem-, roei- en zeilkunst te kunnen ontwikkelen. Het lust ons zulk een veelbelovend groepje in de wakkere jonge reeders te zien, die hunne jacht in miniatuur in orde brengen. Dat zij geene nieuwelingen in de kunst meer zijn, valt dadelijk in het oog. Het is geen onnoozel papieren bootje of geene schuit uit een afgedankten holleblok gesneden, waarmede onze liefhebbers hier uitpakken komen. Aan zulke kinderachtigheden - goed voor een jongen die eigenlijk bang is van groot water en den scheepsbouw bestudeerd heeft op de marsepeinen schipkens van Sint-Niklaas,-

heeft een echt Antwerpsche jongen uit Sint-Paulus-parochie zich nooit bezondigd. Hun vaartuig is eene volledige jacht, met de meeste getrouwheid nagebootst: groote mast, bazaansen fokkemast, dek, kajuit, touwwerk, zeilen, niets ontbreekt dan Lilliputsche passagiers en bemanning om eene reis in regel te kunnen ondernemen. Uit gebrek aan zulke dwergachtige équipage moeten de reeders nu hun schip maar zelf besturen, waartoe zij trouwens goed uitgerust zijn. Voor natte voeten zijn zij in het geheel niet bang; integendeel, zij doen niets liever dan als reigers in het water plonsen Het is een plezier om zien met welk eene gewetensvolle aandacht en nauwgezetheid de oudste zijnen arbeid voltooit en hoe de beide jongeren, geheel verdiept in de beschouwing van de handige vaardigheid huns broeders, alles in het rond schijnen te vergeten. 't Is een bevallig tooneel, naar de natuur afgekeken, en met kundige hand nagetoetst.

De Sprinkhanenplaag in Algiers.

Meer nog dan de uitvoerigste berichten, die de bladen in de laatste weken meedeelden, kan de gravure in dit nummer ons een denkbeeld geven van de verschrikkelijke sprinkhanenplaag, welke op het oogenblik Algiers teistert. Eene diligencie met zeven paarden zien we hier tegengehouden door een zwerm van dat kwaadaardig gedierte, die als een stortvloed op de ongelukkige reizigers neêrvalt, de paarden dol maakt en het heele voertuig onder een levenden berg begraaft.

Na dit schrikwekkend tooneel aanschouwd te hebben, verwondert het ons niet meer te lezen, dat de Fransche soldaten vaak genoodzaakt zijn, tegen die heirlegers van sprinkhanen geregelde gevechten te leveren, ja dat de zwermen dier insecten soms als zwarte wolken op klaarlichten dag de zon verduisteren.

Vooral gedurende dezen zomer heeft de ontzettende geesel geweldige verhoudingen aangenomen. Velden, tuinen en akkers, alles is verwoest, ondanks de wanhopige pogingen der bevolking om aan de verwoestingen van dat gevaarlijk gedierte paal en perk te stellen. De zwermen sprinkhanen vormen legers, die zich over eene oppervlakte ter lengte van twaalf en ter breedte van drie kilometers uitstrekken. Alle middelen, om die geduchte vijanden te verjagen, zijn uitgeput. Noch het branden, noch het maken van geraas, waardoor zij zich somtijds lieten verdrijven, schijnt meer te baten.

Wanneer men van den top der rots van Cirtha het land overschouwt; bemerkt men niets meer dan eene dorre woestenij; alles is even kaal en schraal als in het hartje van den winter. Het gevolg van die volslagene verwoesting van den oogst is een algemeene hongersnood, waarvan duizenden en duizenden vroeger welvarende landlieden het slachtoffer zijn. Als rooversbenden loopen de uitgehongerden het land af, alles wegplunderende wat maar eenigszins in staat is, hunnen honger te stillen.

Het eenige middel, waardoor de telkens hernieuwde uitbarstingen der plaag kunnen voorkomen worden, schijnt het vernielen van de eieren der sprinkhanen te zijn.

Men laat die eieren inzamelen tegen anderhalven frank den dubbelen schepel en bereikt zoodoende een dubbel doel. Vooreerst verhoedt men de geboorte van nieuwe sprinkhanenzwermen, en ten tweede verschaft men werk aan de ongelukkige bevolking, tegen wier plunderingen men zich aldus vrijwaart.

Het Paard in de vlakten van Mexico.
(*Slot.*)

Nog heel veel zou kunnen medegedeeld worden van treffende bewijzen van trouw en gehechtheid door paarden aan den dag gelegd, eene trouw, die het niet zelden zijn meester in den dood deed volgen. Het paard is niet alleen het moedigste en dapperste, maar ook het verstandigste der huisdieren; - geen zelfs betoont den mensch zooveel genegenheid en vertrouwelijkheid. - Het hoort de vriendelijke gesprekken van den held aan, het voelt zijn leed en deelt zijne vreugde.

Wie in de geschiedenis het karakter der oudheid heeft leeren kennen, zal zich niet verwonderen, dat liefde en dankbaarheid den mensch aandreven dit dier goddelijke eer te bewijzen.

Bij de oude Perzen, evenals bij de Duitschers, gold het hinniken van een paard voor eene uitspraak der godheid, wier vertrouwelingen deze heilige dieren waren. - Bij de oude Germanen had iedere god zijn bijzonder en met vele wonderkrachten toegerust paard. Het beste van alle paarden was Odins ros, Gleipner genaamd. Het was eene vaste gewoonte onder hen om ieder jaar, als een offer aan Odins paard, een bos graan op het veld te laten staan. Men had bij de tempels paarden van de beste soort en het fokken van vlekkelooze, gewijde rossen diende uitsluitend voor de heilige gebruiken, namelijk bij offerfeesten, bij voorspellingen en bij omgang van de zegekar der godheid. Hunne manen werden zorgvuldig verzorgd en versierd, terwijl men goud, zilver en gekleurde linten in de golvende haren strengelde.

Ook de slaven bewezen het paard goddelijke eer.

Bisschop Burkhard van Halberstad ontnam den Luticernen (Wilten) eens hun heilig paard en reed er zelf op naar Sassenheim. - Onder alle kleuren geldt de witte voor de edelste, evenals bij de Zuid-Aziatische volkeren de witte olifant de heilige en aan God gewijde is. Op witte rossen gezeten, hielden de koningen vroeger hun intocht.

Men kan zich in de heilige Schrift overtuigen, dat de Egyptenaren zich reeds in de vroegste tijden op de paarden teelt hebben toegelegd.

Nog in den tegenwoordigen tijd zelfs zijn de Egyptische paarden sterk gezocht om de evenredigheid hunner leden, om hunne levendigheid, kracht en lichten, doch vasten tred.

De Kananitische volksstammen togen met hunne ruiters tegen de indringende Israelieten te velde, zoodat het ons begrijpelijk voorkomt, als we lezen: ‘Wanneer gij zult uittrekken tot den strijd tegen uwe vijanden en zult zien paarden en wagens, een volk sterker dan gij, zoo zult gij voor hen niet vreezen.’

Eveneens brachten de Syriërs hunne ruiters tegen koning David in het veld, welke laatste zeven honderd ruiters gevangen nam en daarna ook eene afdeeling ruiterij oprichtte, zoodat door de grooten en voornamen onder het Israelitische volk, behalve ezels en muilezels, in het vervolg ook paarden gehouden werden.

Onder koning Salomo was het gebruik van paarden reeds zóó algemeen geworden, dat aan de kroon het voorrecht toekwam om met Egypte een levendigen paardenhandel te drijven. Deze prachtlievende vorst had bij zijn paleis eenen goed bezetten, vorstelijken stal en daarenboven krijgsruiterij. De menigvuldige geschillen en oneenigheden met de Syrische krijsmacht, dwongen hem tot het houden van strijdrossen en strijdwagens, doch om te rijden gaf men in vredestijd de voorkeur aan den ezel en, wanneer onverwacht een oorlog uitbrak, deden de Israelitische koningen aanzoek om Egyptische ruiterij.

Zoowel de Oost-Aziatische veroveraars als de Syrisch-Macedonische krijgsmacht togen tegen Judea en Egypte altijd met ruiterij te velde en uit de geschiedenis der Maccabeërs blijkt het, dat ook de Joden met hunne ruiterij dapperen weerstand wisten te bieden.

In het gansche Oosten werden de paarden niet beslagen, doch men legde er zich meer op toe, om hun harde voetzolen te doen verkrijgen. Dit legt dan ook Jesaïas de woorden in den mond: ‘De hoeven hunner paarden zullen geacht zijn als eene rots. - Ook hierop doelt Homerus waar hij zegt:

‘Hij spreekt en tuigt in 't jok het hardgehoefde ros, Dat brieschend henensnelt omstuwd door gouden manen.’

De liefhebber van Asters.

Uit de papieren van een geheim policieagent.

(Vervolg).

Eenige dagen waren verstreken; ik had een aanvang gemaakt met mijne waarnemingen in onderscheiden voorname gezelschappen, waar ik door bemiddeling van den bestuurder der policie was ingeleid geworden. Wel vond ik gelegenheid eenige dier geheimzinnige personen te ontdekken, welke zich de lichtgeloovigheid der logementhouders en kooplieden ten nutte maken, maar mijn eigenlijk doel had ik nog niet bereikt. Dit maakte mij onvergenoegd; de klasse der gewone bedriegers, wier eenige sterkte in onbeschaamdheid en bekendheid met de onnoozelheid der menschen ligt, boezemde mij geene belangstelling in. Die lieden zijn noch sluw noch stoutmoedig; ik heb daarom ook nooit medelijden gehad met de personen, die door hen benadeeld waren.

Na verloop van eene week was Mr. Taylor nog niet teruggekeerd.

Op zekeren morgen kreeg ik bezoek van een agent van policie, die mij namens den bestuurder der policie kwam verzoeken, mij dadelijk naar diens bureel te begeven.

Ik was met mijn opschik nog niet gereed en zei dus tot den boodschapper, dat ik binnen een kwartier aan de uitnoodiging zou voldoen. Maar de man verwijderde zich niet en zeide, te zullen wachten, om mij te vergezellen. Als een bliksemstraal schoot mij eene gedachte door het hoofd. Hoe? Zou men mij misschien verdenken? Ik glimlachte in hetzelfde oogenblik om het dwaze en ongerijmde van die gedachte en haastte me met mijn opschik, daar er zeker iets buitengewoon gewichtigs moest gebeurd zijn. We reden naar den bestuurder der policie, die, naar het scheen, mij met ongeduld wachtte.

Toen ik binnenkwam, naderde hij me eenige schreden en zag me uitvorschend en doordringend aan; vervolgens reikte hij me eenige papieren toe, en ik merkte op dat hij me daarbij nog strakker aanstaarde. Ik vond die handelwijs onbegrijpelijk, doch meende in de papieren opheldering te zullen vinden. Het eerste stuk was een brief van het bankiershuis Wilson Brothers & Cie., waarin een ter betaling aangeboden wissel als valsch werd afgewezen; het tweede bevatte de opgaaf van een Weener bankiershuis, dat het bedrag van den wissel den 4 Oktober 1872 door iemand was ontvangen, die zich Mr. Brown noemde; het derde was de valsche wissel.

Toen ik de papieren gelezen had, werd ik bleek en zag ontsteld den bestuurder der policie aan. Ik moet er waarlijk beklagenswaard hebben uitgezien, want de bestuurder bood mij een stoel en zei op weiwillenden toon: ‘Kunt gij mij hieromtrent eenige inlichting geven?’

't Was mij als zou ik krankzinnig worden, mijne denkbeelden verwarden zich, en ik gevoelde me als verlamd. Eindelijk verkreeg ik weerde heerschappij over mijne aandoeningen, en ik kon me een begrip vormen van den stand van zaken. Vooreerst deelde ik nu den bestuurder mede dat ik den 4 Oktober werkelijk het bedrag van den wissel had ontvangen; vervolgens zeide ik hem alles wat ik omtrent Mr. Taylor wist.

Ik was het werktuig van den vermetelen valschen wisselmaker geworden; een Engelsch geheim policiebeambte was op ongehoorde wijze om den tuin geleid. Die gedachte verscheurde mijne ziel.

Toen ik den bestuurder alles had medegedeeld, barstte ik in een zenuwachtig weenen los. Als ik een pistool bij me had gehad, zou ik geen oogenblik geaarzeld hebben het tegen mijn voorhoofd te richten. Ik had mijne eer verloren; ik had het vertrouwen, dat men in mij stelde, bedrogen; ik was een ellendige.

De bestuurder trachtte mij tot bedaren te brengen.

'Ge zijt verschalkt geworden en hebt eene nederlaag geleden,' zeide hij, ''t moet nu uw streven zijn, den valschen wisselmakers te bewijzen dat uwe bekwaamheid grooter is dan hunne sluwheid; ge moet uwe eer en de eer van uw beroep redden. Daartoe is het echter eene noodzakelijkheid dat ge handelt; te wanhopen zou u onwaardig zijn.'

Die woorden beurden mij op, daar ze mij den weg wezen, dien ik moest inslaan, om mijne eer te redden. Langzamerhand kwam ik tot bedaren. Nu moest ik tot elken prijsde wisselmakers ontdekken. Bij den ijver voor mijn beroep kwam thans ook het verlangen naar persoonlijke wraak. Slechts één denkbeeld hield mijn geest bezig, en ik gevoelde dat het mijne krachten verdubbelen zou. Ik was weer in staat te overleggen, te berekenen.

Dat Mr. Taylor, namelijk de man die mij verschalkt had, het hoofd der valsche wisselmakers was, was voor den bestuurder evenzeer als voor mij eene zekerheid, want de mij gespeelde streek getuigde van evenveel vermetelheid als sluwheid.

Maar nu had ik een voordeel op hem verkregen: ik had hem gezien, hem hooren spreken, ik had enkele zijner gewoonten opgemerkt. Nu was mij de geheele zaak ook duidelijk. Taylor had uit Londen de operatiën der bende bestuurd; hij zelf vervaardigde de wissels, die hij door zijne medeplichtigen, wier getal groot moest zijn, liet te gelde maken. Hij moest niet alleen zeer bekwaam zijn in het namaken van handteekeningen, maar ook de verschillende papiersoorten, waarvan de bankiershuizen zich bedienen, bezitten.

Toen ik bij het bewuste ontbijt hem het geheime merkteeken op mijn wissel had aangeduid, had hij dadelijk het plan gevormd er partij van te trekken. De valsche wissel geleek den mijne volkomen; hij droeg hetzelfde nommer en had het geheime merk. Maar de mijne was slechts van vijf honderd pond, terwijl de zijne van vijf duizend was. Hij had er op gerekend dat ingeval van eene navraag per telegraaf door het Weener bankiershuis het verschil van 't bedrag aan eene fout in de dépêche zou toegeschreven worden. En inderdaad, het huis had naar Londen de volgende dépêche gezonden: 'Checknommer 11456, bedrag 5000 pond, door Mr. Brown vertoond. Akkoord?' Het antwoord luidde: 'Check 11456 aan Mr. Brown afgegeven, 500 pond. Geheim merk in C.'

Het antwoord sprak dus werkelijk van slechts 500 pond, maar daar alles overigens overeenkwam, meende men dat de telegrafist eene nul te weinig had geschreven, en dacht er niet verder over.

Maar hoe nu Taylor te vinden? Hij had te Weenen geen spoor achtergelaten, en ik zelf was den bedrieger behulpzaam geweest, om zijne ontdekking te bemoeilijken. 't Was om gek te worden.

Terwijl ik me nog in het kabinet van den bestuurder van policie bevond, kwam een geheimschrijver van ons gezantschap binnen, die mij persoonlijk kende en vriendelijk groette. Hij sprak een paar woorden met den bestuurder van policie en verwijderde zich weder. Ik begreep dadelijk dat de bestuurder mijne identiteit had willen bestatigen - hij was voorzichtiger dan ik. Eene poos later kwam ook eene dépêche aan, die den bestuurder der Weener policie volkomen bevredigde; mijn chef was borg voor mij gebleven. In dat oogenblik leerde ik al het grievende van eene verdenking kennen; ik moest alle krachten inspannen, om mijne aandoening te beheerschen. Na eenige vriendelij keen bemoedigende woorden ontsloeg mij de bestuurder, na mij verzocht te hebben, hem den volgenden dag weder te bezoeken; hij zou inmiddels alle maatregelen nemen tot krachtige nasporingen. Ik bedankte hem en ging heen.

In mijne kamer gekomen, wierp ik mij op een stoel en gaf mij aan mijne sombere gedachten over. Eindelijk week de stroefheid van mijn geest, ik kon weer logisch denken, ik vatte opnieuw moed, en ook het overleg keerde weder. Ik ontwierp een plan, volgens hetwelk ik te werk zou gaan. Plotseling kwam mij de geschiedenis van Taylors bagage in de gedachten. Was zij werkelijk verloren geraakt, of had hij ze naar eene andere plaats geadresseerd? Ik geloofde het laatste, daar 't mij nu inviel dat de opgewondenheid, die hij wegens het verdwijnen van zijne bagage had betoond, mij onnatuurlijk was voorgekomen. Indien dit het geval was, dan moest door het bestuur van den spoorweg onderzocht worden naar welke plaats de bagage, die ik tamelijk nauwkeurig kon beschrijven, verzonden was. Was zij daarentegen door de schuld der spoorwegbeambten werkelijk verloren geraakt, dan kon die bagage ons niet op het spoor brengen, daar Mr. Taylor niet zoo onvoorzichtig zou zijn, haar op te eischen en daartoe zijn adres op te geven. Dan bleef mij niets over dan Europa te doorkruisen en de ontdekking aan het toeval over te laten.

Den volgenden morgen deelde ik den bestuurder mijn plan mede. Hij keurde het volkomen goed en beloofde mij zijne krachtige hulp. Reeds des namiddags kon ik mij met een aanbevelingsbrief aan het bestuur van den Westerspoorweg voorstellen. Dadelijk werd naar al de statieoversten op de lijn Parijs - Weenen getelegrafeerd, of tusschen den 1 en 3 Oktober passagiersbagage - waarvan eene korte beschrijving werd gegeven - aangekomen en eerst na den 4 Oktober in ontvangst genomen was. Natuurlijk had ik ook naar Londen getelegrafeerd, om ten huize van mijn gewezen buurman nasporingen te doen. Dat aan al de policie-besturen van Europa het signalement van Taylor werd gezonden, spreekt van zelf, daar 't eene zaak van internationaal belang was. In koortsachtige spanning wachtte ik op de antwoorden, die naar mijn zin veel te lang uitbleven. Den nacht en den geheelen daaropvolgenden morgen bracht ik aan de statiën door, om de aankomende berichten dadelijk te lezen. Eerst des avonds van den volgenden dag kwam het laatste antwoord; het bevatte, evenals al de andere, niets dat mijn vermoeden bevestigde.

De navorschingen te Londen waren even vruchteloos geweest. Mr. Taylor had het huis voor drie jaren gehuurd en betaald; hij had weinig omgang met anderen gehad en ingetogen geleefd. Wat zijn knecht, een forsche Ier, wist te vertellen, beteekende niet veel, daar de man zich om zijn heer weinig bekommerd had.

Misschien zal de lezer meenen dat ik moedeloos en neerslachtig was, maar dit was geenszins het geval; nadat ik mijne gewone kalmte herkregen en bedaard nagedacht had, leefde in mij de overtuiging, dat ik den vervalscher vinden zou. Na van den bestuurder der Weener policie de verzekering bekomen te hebben, dat hij te Weenen door de bekwaamste beambten de navorschingen zou laten voortzetten, ging ik op reis. Zonder mij lang ergens op te houden en mij slechts de hoogstnoodige rust gunnende, doorreisde ik Europa en bezocht niet alleen de hoofdsteden, maar ook kleine provinciestreken en de badplaatsen. Mijn tocht was niet geheel vruchteloos, want ik deed ontdekkingen, die de policie van de landen, waar ik ze deed, met bewondering en afgunst vervulden. 't Was een tocht, waarop ik roem behaalde. Ik geloof dat ik in die dagen de gave bezat, in de zielen te lezen en tot in de verborgenste schuilhoeken van het hart door te dringen. Ik werd de schrik van alle misdadigers. Maar van de vervaardigers van valsche wissels kon ik niet het minste spoor ontdekken; zij schenen letterlijk verdwenen te zijn, en ook hoorde men in den Winter van 1872 van geen enkel geval van vervalsching.

In Maart van 't volgende jaar kwam ik te S. waar ik een der meest geslepene Engelsche oplichters, die zich naar de wereldtentoonstelling wilde begeven, in hechtenis liet nemen. Bij die gelegenheid bezocht ik een rechter van instructie, waar ik eenige mededeelingen betreffende dien kerel te doen had. Op diens bureel zag ik in een hoek verscheiden voorwerpen opgestapeld, die waarschijnlijk van diefstal afkomstig en naar het bureel gebracht waren, om bij het onderzoek te dienen. Toen ik er onwillekeurig een blik op wierp, trok een koffer mijne aandacht. 't Was een klein koffer, sierlijk van vorm, maar eenigszins versleten. Aan de merkbriefjes en andere kenteekenen, herkende ik dadelijk Taylor's koffer.

Nu was mijne eerste zaak, uit te vorschen op welke wijze het koffer in handen van het gerecht was gekomen. De rechter van instructie, wien ik meedeelde van hoeveel gewicht het koffer voor mij was, nam den dief, onder wiens goederen hij het gevonden had, dadelijk in verhoor. De dief verklaarde dat hij het koffer den 5 Oktober van 't vorige jaar uit het hotel *Het gouden Schip* ontvreemd had; er waren slechts weinige voorwerpen van waarde in geweest, eenig postpapier, enveloppen, enz.

Op mijne herhaalde vraag, of hij nog iets in zijn bezit had van hetgeen in het koffer was geweest, bekende hij eindelijk dat hij nog een gebroken cachet had, 't welk hij werkelijk voor den dag haalde en mij overhandigde. Dat cachet vertoonde een negenhoekig kroontje boven een gekruld wapen, 'twelk blijkbaar eene fantasie-figuur was.

De moderne roofridders houden van zonderlinge wapens en hoogdravende titels, omdat zij weten dat zij daardoor op onnoozele zielen indruk maken

Ik was nu bijna zeker dat ik Mr. Taylor ontdekken zou. Eene vraag hield mij vooral bezig: hoe kwam het koffer te S.? S. lag op de baan Parijs Weenen en was eene hoofdstatie, waar zelfs de exprestreinen ophielden. Taylor en ik waren er te middernacht aangekomen; ik herinnerde mij dat hij den wagon had verlaten en even vóór het vertrek van den trein weer was ingestegen. De tijd dat hij was weggebleven, was voldoende om zijne bagage op te eischen en aan een handlanger toe te vertrouwen, die ze naar het hôtel had gebracht, waar ze hem ontstolen was.

Ik wist nu dat Taylor te S. aan een medeplichtige zijne bagage had overgegeven, om onopgemerkt het hôtel te Weenen te kunnen verlaten. Hij had zeer goed ingezien dat indien hij met bagage het hôtel verliet, men door den koetsier of den kruier had kunnen te weten komen welke richting hij genomen had. Nu daarentegen was hij eenvoudig heengegaan alsof hij ging wandelen, en niemand had op hem gelet noch kon zeggen met welk spoor en wanneer hij vertrokken was.

Maar had Taylor werkelijk Weenen verlaten? Die vraag rees eensklaps bij mij op.

Veertien uren later stond ik weder tegenover den bestuurder der Weener policie. Hij ontving mij buitengewoon vriendelijk, wenschte mij geluk met de gewichtige diensten, die ik door de ontdekking van doortrapte misdadigers aan de Europeesche policie had bewezen, en vroeg vervolgens hoe 't met mijne zaak stond.

'Taylor is te Weenen,' antwoordde ik.

De bestuurder zag mij verbaasd aan. 'Wat! Is 't mogelijk?' riep hij.

Ik gaf hem de gronden voor mijne meening op, welke hij niet volkomen scheen te deelen. Evenwel beloofde hij mij zijne krachtdadige ondersteuning. Ik gaf hem een afdruk van het cachet, daar dit wellicht tot ontdekking kon leiden.

Nog dienzelfden dag begon ik te Weenen

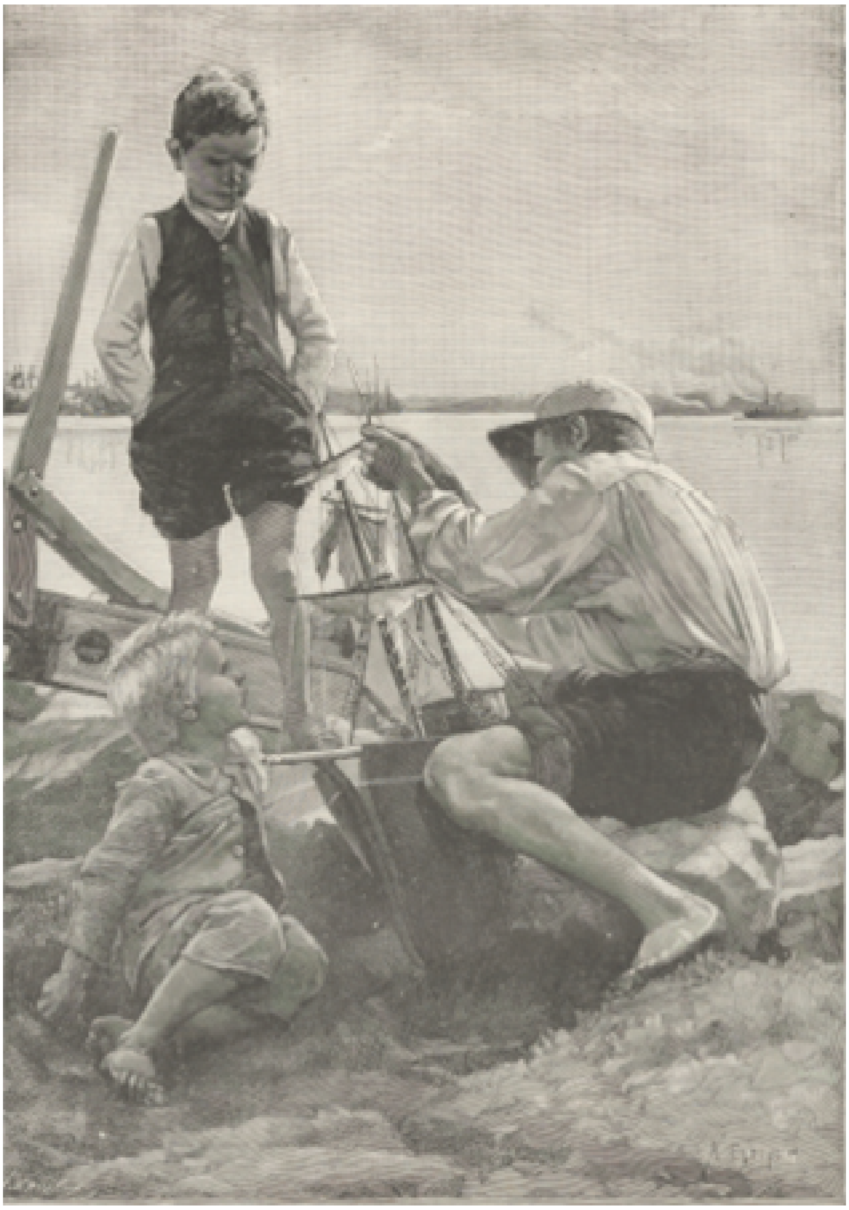

JONGE SCHEEPSBOUWERS, NAAR DE SCHILDERIJ VAN A. EDELFELT.

mijne nasporingen. De lezer zal zich moeielijk kunnen voorstellen wat het beteekent eene groote stad te doorsnuffelen, om onder een miljoen menschen een enkelen persoon te vinden, die zeker alles aanwendt om niet gevonden te worden.

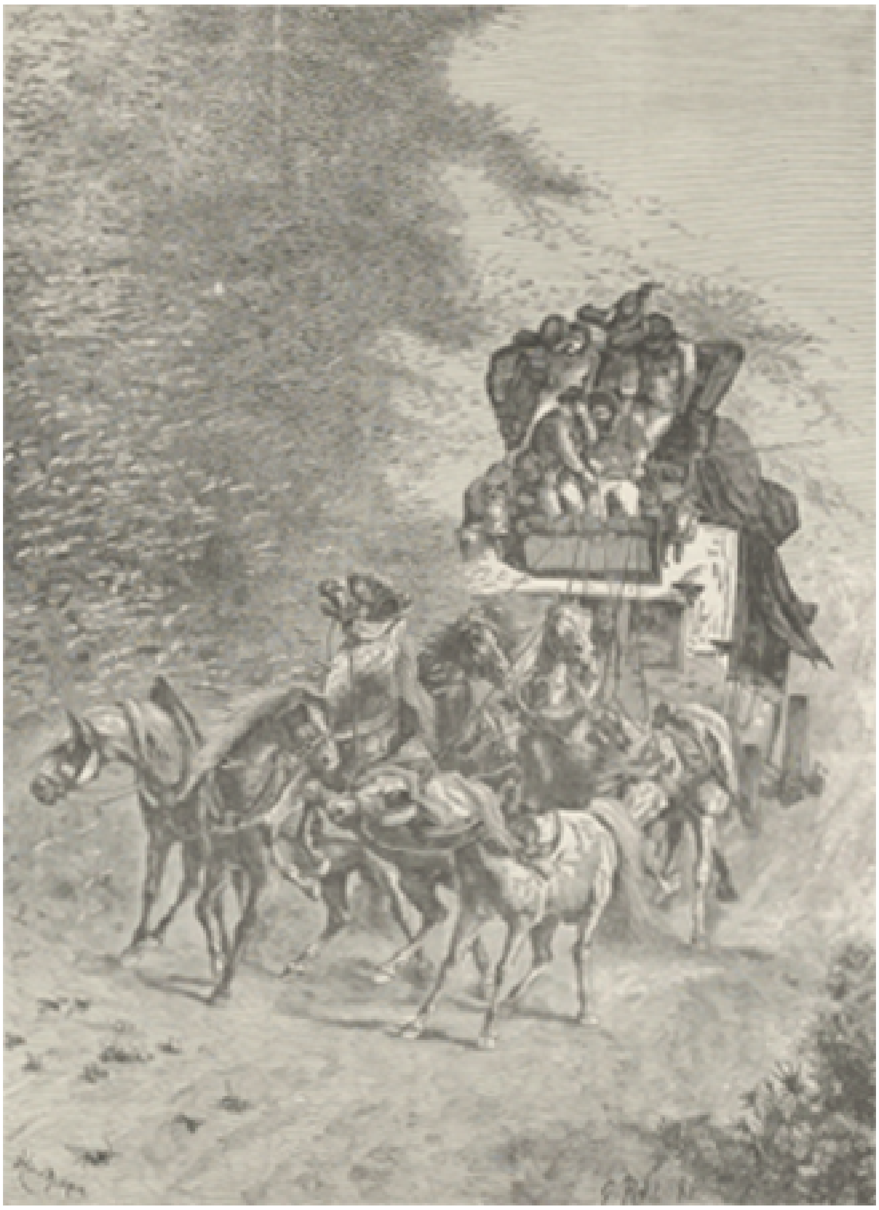

DOOR EEN SPRINKHANENZWERM OVERVALLEN.

't Was April, en de Lente had reeds haar groenen, met bloesems omstrengelden schepter opgenomen. Het maagdelijk schoone, met jong groen bedekte veld had steeds veel bekoorlijkheid voor mij; ik kon me daar de vroolijke onbezorgde kinderjaren herinneren, en terwijl de reine en edele gewaarwordingen en gevoelens der jeugd in mijne ziel herleefden, kon ik mij weder recht gelukkig gevoelen en alle beslommeringen vergeten.

Ongeveer veertien dagen na mijne terugkomst te Weenen wandelde ik naar de heuvels die de stad ten westen begrenzen. Die heuvels, welker kruinen ruischende bosschen, welker glooiing en bloemrijke weiden de sierlijkste landhuizen dragen, worden des Zondags door duizenden menschen bezocht, die de grijsbruine atmosfeer, welke bestendig boven Weenen hangt, ontvluchten, om de zuivere lucht in te ademen.

Ik had den straatweg verlaten en kuierde tusschen de villa's en tuinen der heuvels. Over een lagen muur zag ik in een goed onderhouden tuin, waarin de broeikas openstond. Die broeikas bevatte grootendeels fraaie asters, waarvan reeds eenige in bloei stonden.

‘De bewoner van deze villa moet eene bijzondere liefhebberij voor deze soort van bloemen hebben,’ dacht ik, en onwillekeurig kwam de naam ‘Taylor’ over mijne lippen.

Die buitengewone liefhebberij voor eene bloemsoort, die zich noch door bijzondere schoonheid noch door andere hoedanigheden, welke den plantenkenner bekoren, onderscheidt, - die soort van manie had ik bij Mr. Taylor te Londen opgemerkt, en hier zag ik er een voorbeeld van.

Met de levendigste belangstelling beschouwde ik het landhuis, een zeer eenvoudig gebouw, dat door een tuin omringd was. Het scheen gesloten en onbewoond. Een tuinman naderde. Ik vroeg hem wie de eigenaar der villa was. De man was tamelijk norsch, maar werd vriendelijker, toen ik hem eene cigaar aanbood. Ik liep met hem voort, en langs een smal pad sloegen we den weg naar het dorp Dornbach in. De man vertelde mij dat de villa door een Rus werd bewoond, die veel op reis en soms wel een jaar afwezig was. Den afgeloopen Winter had hij echter hier doorgebracht met een enkelen bediende, die slecht Duitsch sprak. Een tuinman had het opzicht over het huis, wanneer zijn meester op reis was. Als de bewoner hier vertoefde, ging hij zelden uit, maar ontving vele bezoekers, en die bezoekers waren allen voorname heeren, die meestal tot laat in den nacht bleven. ‘Waarschijnlijk wordt er gespeeld,’ voegde de man er bij.

Meer wist hij me niet mede te deelen; navorschingen bij den eenigen winkelier van het dorp - dergelijke lieden kunnen over't algemeen de beste inlichtingen geven, daar zij de verveling door het begluren hunner buren trachten te verdrijven - bevestigden hetgeen ik had vernomen.

(*Slot volgt.*)

Kleinigheden.

Eene aardige anecdoot

is ons bewaard in de ‘Herinneringen van een muzikant.’ Mozart en Haydn waren eens samen ergens te eten genoodigd. De eerste, die een vroolijke gast was en veel van champagne hield, zeide tot Haydn: ‘Ik wed om zes flesschen champagne, dat ik een stuk zal componeeren, dat gij niet van het blad spelen kunt.’ ‘Ik neem de weddenschap aan,’ antwoordde de meester lachend. Mozart ging naar de schrijftafel, wierp eenige noten op het papier en reikte ze aan Haydn toe. Deze was verbaasd over de gemakkelijkheid der compositie, zette zich aan de piano en riep: ‘Mozart heeft zeker geld te veel! Hij wil volstrekt champagne betalen!’ Plotseling hield Haydn na het voorspel op en riep: ‘Hoe kan ik dat spelen? Mijne beide handen zijn naar de uiterste einden van het klavier gericht en te gelijkertijd moet ik een toets in 't midden aanslaan! Hoe wilt ge dat maken?' 'Wij zullen zien,' antwoordde Mozart en plaatste zich aan de piano. Hij speelt het voorspel. Aan de bewuste plaats gekomen, slaat Mozart, zonder op te houden, den toets in 't midden aan door hem met den neus aan te raken. Alle toeschouwers barstten in lachen uit. Haydn had namelijk een stompen, Mozart een zeer langen neus. Haydn betaalde aldus de geringheid van zijn reukorgaan met zes flesschen champagne.

Eene vroolijke dame,

die de voortanden miste, nam in gezelschap een heer beet, die zijne kale kruin met eene pruik bedekt had. 'Het verwondert mij,' sprak de heer eindelijk, 'dat uwe geestigheden zoo bijtend zijn, daar gij toch geen overvloed van tanden hebt.' 'En mij verwondert het,' antwoordde de dame, 'dat het hier zoo helder is, ofschoon gij de maan met eene wolk overdekt hebt.'

⁂

De Parijzenaars

ontwikkelden in de industrie van de keuken altoos eene berekening zonder voorbeeld. De afgeknaagde beenderen uit de restauraties gaan, eer zij bij de beenzwartfabrikanten komen, weer terug naar den slager, die ze weer aan andere restaurateurs verkoopt tot bereiding van zoogenaamd vleeschnat, waaruit de 'potages gras' voor hunne abonné's worden klaar gemaakt; eindelijk verkoopt men ze aan gaarkeukens, waar er zeker heet water uit getrokken wordt, dat verder met behulp van gele wortelen, gebrande ajuinen, enz. wordt gekleurd. Daar echter dit alles niet in staat is aan de soep datgene te geven, wat de liefhebbers er zoo gaarne in verlangen, de vetoogjes namelijk, zoo heeft een handige speculant het bedrijf der bereiding van bouillonoogjes uitgevonden. Daarbij wordt op navolgende wijze gehandeld: iemand neemt, kort voor den tijd, waarop de gasten beginnen, een lepel vischtraan in den mond, perst de lippen samen, blaast dan eenigszins hard en doet alzoo een soort van stofregen spatten, die bij 't neervallen in de soepkom de zoo gezochte oogjes vormt. Een bekwame bouillonoogjes-bereider is natuurlijk in zulke inrichtingen een zeer gewaardeerd man.

Eene misdaad, die zich zelve straft.

Onder de regeering van keizer Nicolaas had in Rusland 't volgende voorval plaats.

Een hooggeplaatst man, wien een gewichtig onderzoek in een van de steden des rijks was opgedragen, logeerde in 't beste hotel der stad, waar zijne opdracht hem geroepen had.

Men kent de kamers in een hotel. Zij gelijken allen op elkaâr. Een eenvoudig dun beschot scheidt ze van elkander, zoodat men kan hooren, wat er in 't aangrenzend vertrek gesproken en gedaan wordt.

Onze voorname meneer bewoonde dus zoo'n kamer en had een geheimzinnig personaadje voor buur.

Deze buurman ging met de stiptheid van een chromometer op dezelfde uren uit en keerde even stipt terug. Dit maakte dan ook de nieuwsgierigheid van den hoogen ambtenaar gaande.

Zeer spoedig had hij begrepen dat zijn buur een Jood was.

Tusschen nieuwsgierigheid en beloeren bestaat slechts de ruimte van een sleutelgat. Onze geachte mijnheer bediende zich dus van het sleutelgat der tusschendeur, om zijn buur en diens doen en laten gade te slaan.

Hij zag dat de Jood, zoodra hij 's avonds 't huis gekomen was, zich eerst zocht te vergewissen, of hij wel geheel alleen was; dan ging hij in de alcove, waar zijn bed stond, waaruit hij met een kistje voor den dag kwam, dat zwaar scheen de zijn. De Jood zette het op tafel neêr en keek dan weêr met angst en wantrouwen naar alle kanten.

Hij opende het kistje, haalde daar een ander uit, en toen daaruit weer een derde.

't Laatste opende hij met dezelfde voorzichtigheid en hetzelfde wantrouwen als de beide eerste.

Zoodra hij het open had, vestigden zich de blikken van den Jood met de grootste begeerlijkheid op den inhoud.

Daarop stak hij zijne handen met koortsachtige opgewondenheid in 't kistje, en toen hij ze er weer uithaalde, waren ze met bankbiljetten gevuld.

Hij had er voor millioenen roebels.

Zijn buurman was van dat oogenblik af geheel verblind.

Hetzelfde tooneel werd elken avond herhaald.

Door den aanblik van zulk een rijkdom getroffen, ontwaakte in 't brein van den bespieder eene helsche gedachte. Hij wilde zich het drievoudige kistje van den Jood, of ten minste den inhoud daarvan toeëigenen.

‘Een Jood minder of meer doet er niet toe,’ zei hij bij zich zelven.

Met deze gedachten vervuld, begaf hij zich naar den hoogsten ambtenaar van policie der stad, die hem natuurlijk kende en wist, dat de Czaar hem met eene bijzondere zending belast had. Hij werd dus met groote voorkomendheid en hoogachting ontvangen.

‘Mijnheer,’ zei hij tot den policie-ambtenaar,’ ik ben hier zooeven 't slachtoffer van een diefstal geworden.’

‘U, mijnheer?’

‘Ik zelf!’

‘En wie heeft zich dat veroorloofd?’

‘Een Jood. Mijne kamer in 't hotel is naast de zijne. Mijne papieren van waarde waren onder een drievoudig slot in een kistje. Mijn buur heeft zich daarvan meester weten te maken, door stil de deur open te sluiten, die onze kamers met elkaar verbindt.’

‘Komaan! Diefstal met inbraak; daarop staat levenslange verbanning in Siberië. We zullen dien ellendeling dadelijk in hechtenis doen nemen.’

En de policie-ambtenaar, wien de zoogezegde bestolene en eenige agenten volgden, begaf zich naar 't hotel.

De Jood was juist in zijne kamer teruggekeerd.

‘Open de deur in naam des keizers!’ riep de ambtenaar, terwijl hij aan de deur klopte, die de Jood oogenblikkelijk ontsloot.

Zoodra hij echter den policie-ambtenaar en diens gevolg bespeurde, verried zijn gelaat grooten angst en kwam er op zijne verbleekte lippen een treurige glimlach.

‘ik weet wat ge wilt, mijnheer,’ zei hij ‘en ik ben dadelijk tot uwen dienst.’

Met deze woorden trad hij in de alcove, maar nauwelijks was hij er in, of men hoorde den knal van een pistoolschot.

‘De ellendeling heeft zich zelven gerecht,’ zei de policie-ambtenaar tot den aanklager, die over dezen afloop zeer ontsteld was.

Daarop voegde de policie-ambtenaar er bij:

‘Mijnheer, hier is het drievoudig kistje en de daarbij behoorende sleutels. We zullen den inhoud nazien, om te onderzoeken, of al uwe papieren zich nog daarin bevinden.

Men deed 't kistje open en ging over tot het nazien van den inhoud.

Onder het tellen der bankbiljetten rimpelde zich 't voorhoofd van den policie-ambtenaar, en werd zijn gezicht somber.

‘Zijt ge wel geheel zeker, mijnheer, dat het u toebehoort?’

‘Ongetwijfeld, mijnheer!’

‘Zoudt ge er een eed op kunnen doen?’

‘Ik bezweer het u!’

‘Dan neem ik u in naam des keizers gevangen; - deze bankbiljetten zijn valsch!’

De voorname man was van den schrik geheel sprakeloos geworden, doch wat kon hij antwoorden?

Hij werd in hechtenis genomen, voor het gerecht gebracht en veroordeeld, levenslang in de bergwerken van Siberië te verblijven.

De toelichting van dit kleine drama is zeer eenvoudig: de Jood was een valsche munter.

Toen hij de policie-ambtenaren bij zich zag binnentreden, meende hij ontdekt te zijn, en om zich aan de gerechtelijke vervolgingen te onttrekken, maakte hij een einde aan zijn leven.

De Gevolgen van eene Gril. Tafereelen uit het verhaal van Herbert Frey. (*vervolg*)

Toen Leontine hem bespeurde, kleurde een zachte blos hare wangen en hare lippen beefden. Hij ging aan haar bed staan en reikte haar de hand; zij legde de hare, die zoo blank en zacht was, in de zijne en zag hem een oogenblik met innig genoegen in 't ernstige, schoone gelaat.

‘Heeft men u gezegd dat ik weldra sterven zal?’ vroeg zij zacht.

Bertram werd innig bewogen. ‘Zoo jong en zoo schoon!’ dacht hij, ‘en reeds te moeten sterven!’ Hij kon alleen door een smartelijk gebaar antwoorden. Toen hij aan haar bed ging zitten, staarde zij hem met een gevoel van gelukzaligheid aan en scheen alles om zich heen te vergeten.

‘Men heeft mij uw wensch medegedeeld,’ fluisterde hij haar toe.

Een zalig gevoel doortintelde haar.

‘Heeft het u verrast?’ vroeg zij.

‘Het heeft me diep getroffen,’ antwoordde hij. ‘Ik wil gaarne aan uw wensch voldoen.’

‘Het is slechts een huwlijk voor den dood,’ sprak zij. ‘Indien ik niet moest sterven, zou niemand ooit geweten hebben hoe lief ik u heb. Nu durf ik het u wel zeggen. Ik scheid van hier - spoedig, spoedig. En mijne ouders zullen er u dankbaar voor zijn, dat - ge mij nog op mijn sterfbed gelukkig hebt gemaakt.’

‘Lieve Leontine!’ mompelde hij en drukte zacht hare hand.

Zij glimlachte vergenoegd.

‘We waren altijd goede vrienden,’ hervatte zij. ‘Als zoodanig wil ik tot mijn laatsten oogenblik met u vereenigd blijven. Eenmaal zullen we elkander in eene betere wereld wederzien, waar geene droefheid ons meer zal treffen. Zult ge nog aan mij denken, lieve Bertram, en mij niet vergeten als ik gestorven ben?’

‘O ja, Leontine, uw aandenken zal mij altijd heilig zijn,’ gaf hij haastig ten antwoord.

‘Dan kan ik tevreden sterven,’ vervolgde zij. ‘Mijne ouders zullen u altijd liefhebben, Bertram! Ik weet dat ik alles voor hen was, en ik wilde hen het scheiden lichter maken. Ik dank u, Bertram! Als ge mijne handen in de uwe drukt....’

Zij kon den zin niet voleinden. Afgemat sloot zij de oogen, en toen lag zij daar bleek en roerloos, als een beeld van den dood. Haar vader en de twee geliefden stonden angstig om haar bed. Geen geluid werd gehoord.

De avond was reeds gevallen, en de lamp werd binnengebracht. De gordijnen werden toegeschoven, maar de vensters opengelaten, en de zoete luchtstroom droeg den geur der bloemen in de kamer.

In de aangrenzende kamer zat Leontines min en verpleegster, de goede Geertruida, steeds gereed om op het eerste geroep te verschijnen en hulp te verleenen. Tegen twee uur bewoog Leontine zich stuiptrekkend, zij woelde onrustig en liet Bertrams hand los. Haar vader slaakte een kreet van vertwijfeling; Geertruida kwam dadelijk de kamer binnen. Zij ging naar 't bed, beschouwde de zieke en werd bitter bedroefd. Geen enkel geluid verbrak de stilte: 't was de stilte des doods.

‘Spreek tot haar,’ zei na eene lange poos Hedwig tot Bertram.

Hij boog zich over de zieke en riep haar bij haren naam, eerst zacht, dan luider, en toen hij haar te derde male geroepen had, opende zij de oogen.

‘Ge hebt mij teruggeroepen!’ mompelde zij. ‘Mijne ziel wilde reeds het lichaam ontvluchten!’

Geertruida goot een versterkend geneesmiddel op een zilveren lepel en droppelde die tusschen de lippen der zieke.

‘'t Was slechts eene onmacht,’ zei Bertram zacht tot den bankier.

‘God zij gedankt! gaf deze even zacht ten antwoord.

‘Zie toch eens, mijnheer,’ fluisterde de oude min en wees op Leontines gelaat, waarvan op dit oogenblik de doodelijke bleekheid was geweken.

‘Blijf bij mij, Bertram!’ bad Leontine met zwakke maar duidelijke stem, ‘ik ben zoo vermoeid.’

De jonge man bleef bij haar zitten, en Leontine viel aan zijne borst in een gerusten slaap. Na eenigen tijd ging Geertruida weder naar het bed en zag naar de sluimerende. Zij bespeurde kleine zweetdroppels op haar voorhoofd, en diep geroerd riep zij uit:

‘Ha, dat is een teeken van wederkeerend leven! Ik geloof dat de dokters zich allen vergist hebben. Mijnheer Harders, uwe dochter zal weer gezond worden!’

‘In den toestand der zieke is groote verbetering gekomen!’ Deze woorden, aanvankelijk slechts zacht en twijfelend geuit, werden weldra op vaster toon verbreid en werkten door het geheele huis als eene machtspreuk. Alle dienstboden voedden de hoop dat het gevaar voor het leven van 't geliefde meisje geweken was; men zag vroolijke gezichten, men hoorde levendig gefluister en een blij moedigen lach.

Het leven had op den dood gezegevierd.

Die aan Leontines ziekbed waakten, spraken slechts weinig. Wat Bertram ook gevoelen of denken mocht, hij liet er niets van blijken. Hij had over de zieke niet zorgvuldiger kunnen waken, als zij zijne zuster of werkelijk zijne vurig beminde gade was geweest. Hij trok zijn arm niet terug, hij liet zijne hand geduldig in de hare. Hoe vermoeiend zijne houding ook was, hij hield moedig vol, om door geene enkele beweging de sluimerende te storen.

De bankier beschouwde hem met diepe aandoening en innig genoegen.

‘Indien zij geneest, hebben wij het naast God aan u te danken,’ fluisterde hij hem toe en drukte zenuwachtig zijn arm. Doch de jonge man vertrok geen spier van zijn gelaat.

Hedwig lag bij het bed geknield en verborg het gelaat in hare handen.

‘Zij bidt om de genezing harer vriendin,’ dacht de oude Geertruida en gevoelde zich daardoor diep geroerd.

Leontine sliep gerust; nu en dan werd zij even wakker, en als dan haar blik op Bertram viel, sloot zij de oogen weder en mompelde woorden, die te kennen gaven hoe gelukkig en tevreden zij zich gevoelde.

Zoo ging de nacht voorbij.

Het morgenlicht begon door de gordijnen te dringen, en van de takken der boomen weerklonk het zoet gekweel der ontwakende vogels.

Hedwig schoof de gordijnen terug en liet de lamp wegbrengen. De eerste stralen der zon gleden als de lach eens engels over het gelaat der slapende. De vogels kweelden luider hun lied. In de verte zong de leeuwrik zijn groet aan den lieflijken dag. Een heerlijke zomermorgen was aangebroken, die de harten der schepselen met nieuwen levenslust en nieuwe hoop vervulde.

Toen de min weer binnenkwam en Leontines gelaat aandachtig had beschouwd, wendde zij zich tot den heer Harders.

'Er is eene groote verandering in de ziekte gekomen,' zeide zij. 'Er zijn allerlei kenteekenen, dat zij den dood overwonnen heeft. Zoudt ge niet dadelijk naar den dokter zenden, opdat deze zich overtuige van den stand der ziekte en daarnaar handele?'

De bankier knikte toestemmend en verliet haastig de kamer. De raad der oude Geertruida was goed; door zijne geestverdooving, die hem tot denken onbekwaam had gemaakt, was hij zelf niet op de gedachte gekomen. 't Was aandoenlijk, te zien hoe de dienstboden hem met een blijmoedig gelaat schenen geluk te wenschen en in zijne trekken de bevestiging wilden lezen van het gerucht, dat hen zoozeer verheugde.

Toen de zon in hare volle pracht aan den hemel stond, ontwaakte ook Leontines moeder. Zij waagde het niet de vraag te doen, die haar op de lippen zweefde. Toen men haar echter had medegedeeld dat hare dochter den vorigen avond was gehuwd en hoeveel verbetering er sedert in den toestand der zieke was gekomen, stortte zij tranen van moederlijke vreugde en dankte Bertram innigen hartelijk.

Weldra verscheen de professor, die den vorigen dag had verklaard dat Leontines einde naderde. Zoodra hij de zieke had gezien, glimlachte hij opgeruimd.

''t Verblijdt me ten hoogste dat ik gedwaald heb,' zeide hij. 'Mejuffrouw Leontine zal in 't leven behouden blijven.'

'Zij is niet meer mejuffrouw Leontine, maar mevrouw Seewald,' merkte haar vader aan, en hij vertelde den professor de zonderlinge geschiedenis van het huwlijk.

De professor luisterde aandachtig; daarna speelde een fijn lachje om zijne lippen, en hij knikte veelbeteekenend.

'Nu is alles zeer verklaarbaar voor mij,' zeide hij. 'Ik heb meermalen van dergelijke gevallen gehoord. Dat huwlijk heeft haar het leven gered. Ik had mijne uitspraak op de ziekteverschijnselen gegrond, maar het gezegde: "Dwalen is menschelijk" is op ons, geneesheeren, evenzeer toepasselijk als op andere menschen.'

'En kunt ge ons nu hoop geven op haar volkomen herstel?' vroeg mevrouw Harders angstig.

De professorging naar het bed en beschouwde de zieke met de meeste aandacht; de oogen van alle aanwezigen waren in de grootste spanning op hem gevestigd; alleen Bertram bewoog zich niet.

'Ja,' antwoordde de professor, 'ik heb alle hoop dat uwe dochter in 't leven gespaard zal blijven.'

Hij zag dat de moeder naast het bed van haar kind knielde en dankend den blik naar boven sloeg; hij zag dat de bankier zich over zijne vrouw boog en haar kuste, - maar den hartstochtelijken en tevens smartelijken blik, dien Bertram en Hedwig met elkander wisselden, merkte hij niet op.

'Zij is nog geenszins buiten gevaar,' voegde hij er bij; 'zij moet met de grootste voorzichtigheid behandeld worden. Maar alles geeft gegronde hoop dat zij langzamerhand volkomen zal herstellen. Ik wensch u van harte geluk met die onverwachte wending in de ziekte.'

't Was alsof eene zware zwarte wolk eensklaps over de hoofden der familie Harders was voorbijgetrokken. Een nieuw leven scheen de ouders te bezielen, die geen ander kind hadden dan de zoo innig beminde Leontine. Gaarne zouden zij al hunne schatten gegeven hebben, als zij daardoor het behoud hunner dochter hadden kunnen koopen. Nu was hunne dochter gered, en zij waren onuitsprekelijk gelukkig.

Toen zij eenigszins bedaard waren, bespeurden zij hoe vermoeid Bertram er uitzag.

‘'t Is waarlijk niet te verwonderen,’ zei mevrouw Harders, ‘hij heeft den geheelen nacht gewaakt en niets gebruikt dan eene tas thee. Hij moet nu wat rust nemen. Die goede Bertram!’

Bij zijne poging om zijn hand uit die van Leontine los te maken, ontwaakte zij. Eerst zag zij verwonderd om zich heen, toen scheen zij zich alles te herinneren, en liefdevol zag zij Bertram aan.

‘Heb ik gedroomd of is het waar?’ vroeg zij. ‘Ben ik werkelijk gehuwd?’

‘Het is geen droom, maar de werkelijkheid, mijn kind,’ gaf mevrouw Harders ten antwoord.’ Gisteren verkeerdet ge in 't grootste gevaar, maar sinds ge met Bertram zijt gehuwd heeft uwe ziekte eene gelukkige wending genomen, en nu zult ge met Gods zegen weer gezond worden.’

Een zachte blos kwam op Leontines gelaat, en in hare oogen kwamen weer gloed en leven.

‘Is het wel zeker, mama?’ vroeg zij zacht. ‘Ik kon niet denken dat ik in 't leven zou blijven. Het komt me alles zoo vreemd voor. En zal ik Bertram nu niet meer moeten missen, mama?’

‘Hoe komt ge daaraan, mijne liefling? Neen, ge zult hem niet meer moeten missen, ge behoort elkander voor eeuwig toe.’

Dit zeggende zag mevrouw Harders den jongen man zoo smeekend aan, dat deze zich genoopt gevoelde, de teedere hand te kussen, die de zijne omvatte. En die kus scheen nieuw leven in de aderen der zieke te storten; de blos op haar gelaat werd sterker, het licht harer oogen helderder. Beschroomd zag zij hem aan, doch had den moed niet rechtstreeks het woord tot hem te richten.

‘O mama,’ riep zij, ‘ik ben zoo gelukkig!’

Mevrouw Harders boog zich over haar, liefkoosde haar en zeide:

‘Mijn kind, nu moet ge mij Bertrams plaats bij u laten innemen; hij is vermoeid, want hij heeft den geheelen nacht bij u gewaakt; hij moet nu gaan uitrusten en iets gebruiken.’

Leontine knikte toestemmend.

‘Zult ge spoedig terugkomen, Bertram?’ vroeg zij bedeesd. ‘Ik gevoel me zoo wel en zoo vergenoegd, als ge bij mij zijt.’

‘Ik zal niet lang wegblijven, Leontine,’ antwoordde hij.

‘En als ge niet bij mij zijt, zal 't u dan niet spijten dat ik uwe vrouw ben?’ voegde zij aarzelend en verlegen er bij.

Wat had hij kunnen antwoorden? Zijn hart werd door grievend wee als vaneengereten, en toch kon hij jegens het lieftallige. onschuldige meisje niet koel of wrevelig zijn. Hij boog zich over haar en kuste haar op het voorhoofd.

‘Geef u nu aan vroolijke gedachten over, opdat ge weer gezond en sterk worde,’ zeide hij. ‘Ik kom spoedig terug.’ *(Wordt voortgezet.)*

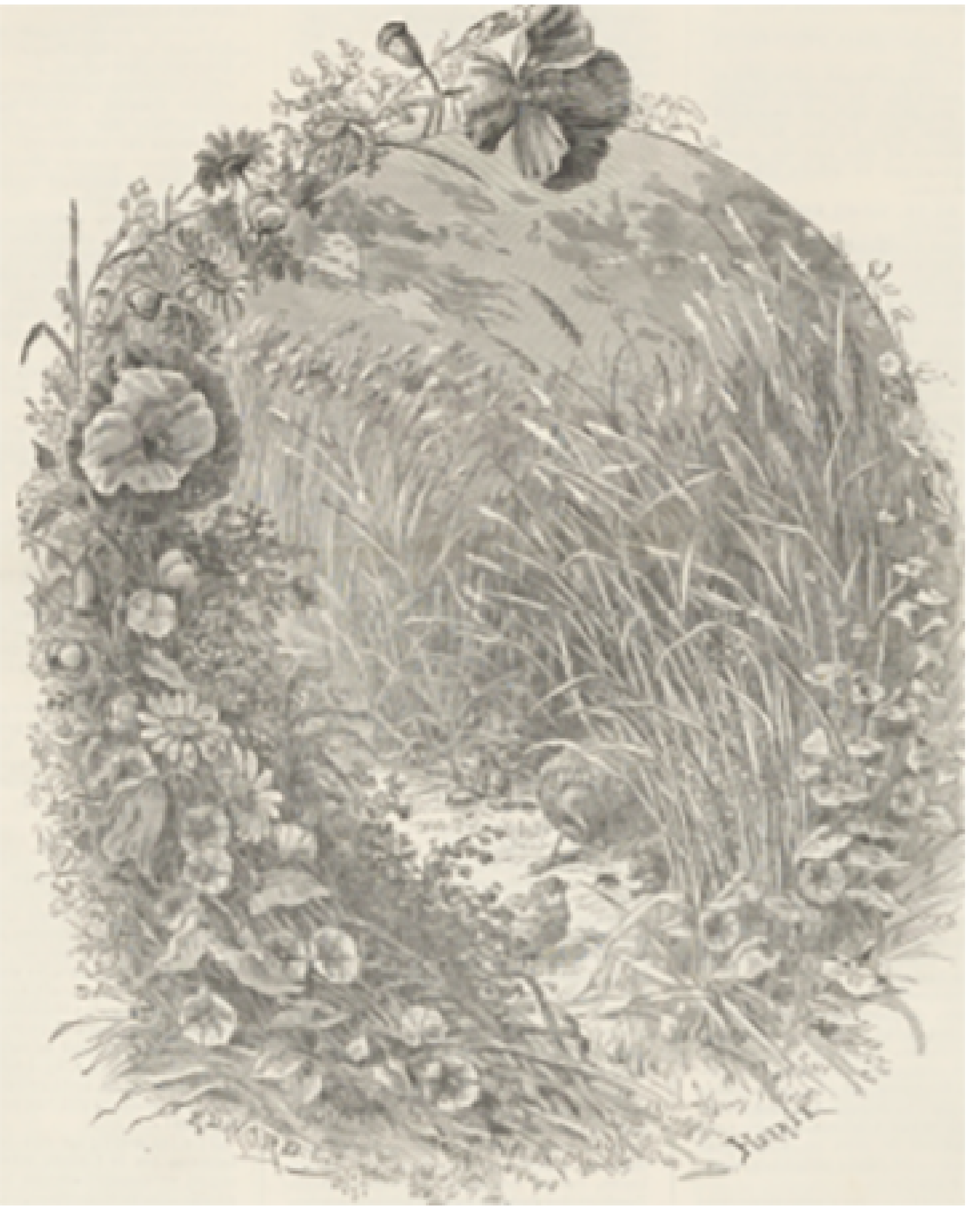

Oogstmaand.

De blijde hoop bedroog ons niet:
Wat Bloeimaand toezei in 't verschiet,
Rolt Ooogstmaand uit langs beemd en dreven.
Wat haalt de woeker, dien gij gaaft,
Gij, mijnen, waar men goud uit graaft!
Bij dien de voren geven?

't Gewas schoot heerlijk uit en op:
't Was éëne bloem en éëne knop
En veld en boogert éëne gaarde.
Hoe zwol de vrucht, hoe rijpte 't ooft
Ons voor den voet en over 't hoofd
En in en boven de aarde.

TOLLENS.

[Nummer 4]

Oude en Nieuwe Kunst.

De buitengewone bijval, die het Rembrandt-nummer van den vorigen jaargang mocht te beurt vallen, heeft ons aangemoedigd opnieuw schier een geheel nummer te wijden aan de meerdere bekendmaking en verheerlijking der oude schilderkunst.

Als een welgekozen maatstaf tusschen oudere en nieuwere kunst, voegen wij echter ditmaal bij de tafereelen uit vroegere eeuwen de afbeelding eener schilderij van een der huidige en meest gewaardeerde onzer meesters.

Zoo vormt dit nummer onzer Illustratie als een klein kunstalbum, van blijvende waarde, dat ongetwijfeld met ingenomenheid door al onze lezers zal ontvangen worden.

‘Schoone dingen toch geven een voortdurend genot, een genot van de edelste soort.’

‘Zij reinigen en verkwikken, zij verheffen en adelen. De heugenissen, die zij opwekken, sporen tot nieuwe inspanning, bevorderen frissche ontwikkeling. Schoone dingen, ook zulke die men alleen door aanschouwing heeft genoten, zetten zich in de herinnering vast, even als het schoone en welluidende woord, dat met ons geheugen als samengroeit. Kunstwerken zijn de ware wachters voor het schoonheidsgevoel dat, in hoe grillige vormen ook zich openbarend, overal en bij alle geslachten bestaat, maar dat, tot ontwikkeling gekomen, de kunst die het schept, weder als trouwe hoedster noodig heeft. Kunstwerken zijn de standaardmeters, naar welke de beschaving van een volk zich altijd blijft regelen en tevens de mijlpalen, die dezelfdebeschaving langs haren weg door de historie heeft geplant.

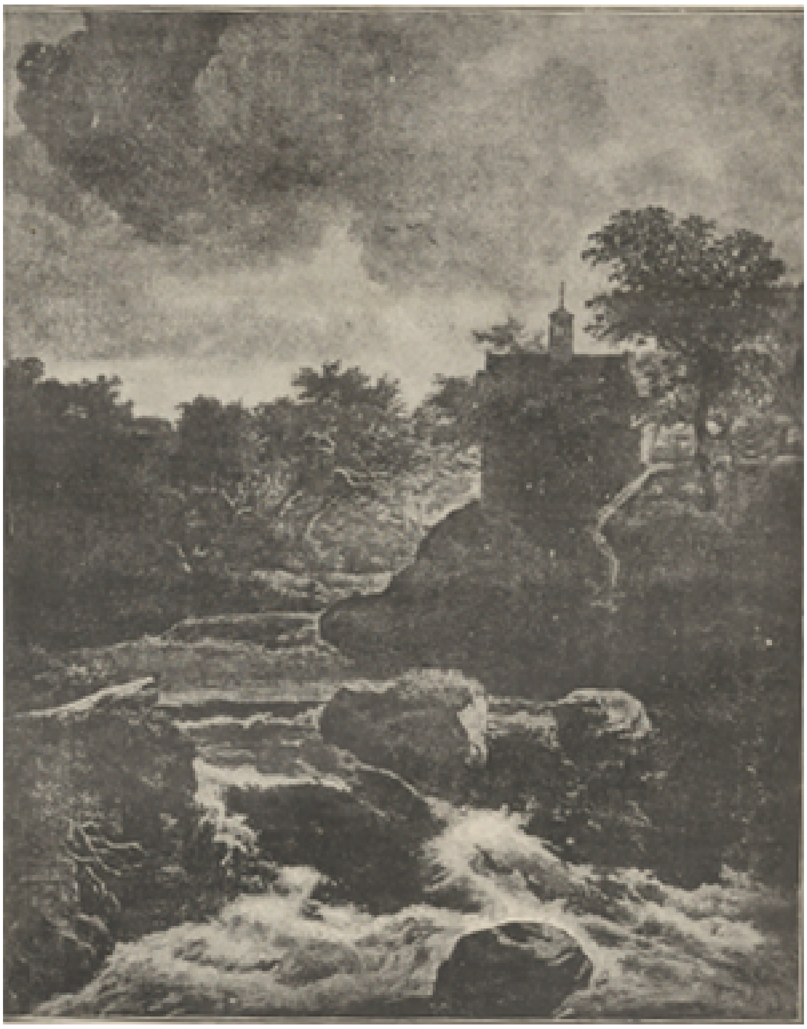

SCHILDERIJ VAN RUYSDAEL. - DE WATERVAL.

‘Kunstwerken roepen kunstwerken in het leven. De moedeloosheid, die hunne grootheid en verhevenheid zou kunnen opwekken, wordt door de bezieling, die van hen uitgaat, tot voorzichtige, maar mannelijke zelfbeproeving omgeschapen. Meer nog: door die grootheid en verhevenheid verbieden zij iedere slaafsche navolging en wijzen die af als ontheiliging en afgoderij. Zij, de ouden, prediken door hunne eeuwige jeugd de eeuwige verjonging der kunst.

'Eene waarlijk nationale kunst moet op alle wijzen tot het gemeengoed der natie worden gemaakt. De Musea moet niet alleen openstaan, maar de schatten daarin geborgen, moeten, op waardige wijze vermenigvuldigd, over het volk worden bedeeld.'

Zoo spreekt Dr. Schaepman, in zijn onlangs verschenen meesterwerk *Onze Nationale Kunst*, en het is ook aan dit overschoone boek, dat wij ons veroorloven zullen enkele aanhalingen te ontleenen, ter toelichting der kunstgewrochten van Hollandsche meesters, in dit nummer weergegeven.

Aan de hand dus van dezen geleerden kunstkenner treden wij de kleine, maar reine galerij binnen, in deze bladen geopend, en wij begroeten daar, zijne *Schetsen* tot leidraad nemend, het eerst de flink gepenseelde koppen van

Frans Hals.

In even forsche, even malsche trekken, als die wij op Hals' eigen geschilderd portret in dit nummer bewonderen, schetst Dr. Schaepman ons volgenderwijze een beeld naar het leven van den grooten kunstenaar:

'In zijn exemplaar van Van Manders' *Schilderboeck* schreef in 1679 de Hamburger schilder Mathias Scheitz: 'Den treffeliken Conterfeiter Frans Hals van Haerlem heeft geleert bij Carel Vermander van Molebeke. Hei is in sein jeugt wat lustich van leven geweest; toen hy out waos ende met sein schilderen (hetwelck nu niet meer waos als weleer) niet meer de kost verdienen konn heeft hey eenige Jaren, tot dat hey starff, van de Ed. Ovricheit van Haerlem seker geldt tot sein onderhouding gehatt, om de deugd seinder konst. Hei is omtrent Anno 65 off 1666 geturven, ende na mijn gissen wel 90 jaren off niet veel minder out geworden.'

In deze regels, eenvoudig en teekenachtig, lezen wij eene tragedie. Toch licht het tragische in het lot, niet in den man. Geen enkele tragische trek is in Frans Hals, zooals hij daar voor ons leeft en schildert te bespeuren. Tragisch, hij, Frans Hals, - het is moeilijk genoeg om te zeggen of hij ooit in zijn leven ernstig, deftig ernstig is geweest. Ernst was hem alleen zijne kunst. Maar dan ook welk een ernst en welk eene kunst!

Deze zoon uit een aanzienlijk Haerlemsch geslacht - het had gedurende twee eeuwen magistraatspersonen aan de stad gegeven - moet van de Scheldestad een onuitputtelijken levenslust naar de stad aan het Spaarne hebben overgebracht. Bedrijvigheid, werkkracht, geestdrift zelfs, dat alles kan hij hebben van zijne Hollandsche ouderen, maar de onverstoorbare vroolijkheid, het onbedwingbaar goed humeur, de nooit vermoeide bewege-lijkheid, de veerkracht, die zelfs het inbuigen om op te springen niet van noode scheen te hebben, deze uitspattende vonken van zijne deugden zijn hem niet op Hollandschen grond in de ziel gestrooid. Hij is van top tot teen een man van het volk, met losse manieren, maar onder die losse manieren leeft een hoog zelfbewustzijn, dat beter is dan adeltrots. Hij heeft dat volk lief in al zijne vormen en verschijningen, zijn oog ontdekt overal het eigenaardige, het teekenachtige, het sprekende; zijn blik omvangt het geheele leven, de taveerne, de straat, de schuttersdoelen, de rechtskamer, de zodenbank; omvangt het van hoog tot laag, in al zijne breedte en diepte, in zijne kermisdolheid en zijn heldenmoed. Maar hij ziet dat volk aan met een blik, die eene alles beheerschende vroolijkheid uitstraalt, een onbezorgden levensmoed. Als hij dien levenslust, die dartele vroolijkheid niet openbaart in zijne tronies en zijne figuren, dan spreken zij in zijne teekening, in zijne kleur, in het bijna vermetele spel van zijn penseel. Zijne geheele kunst is lach en spel.

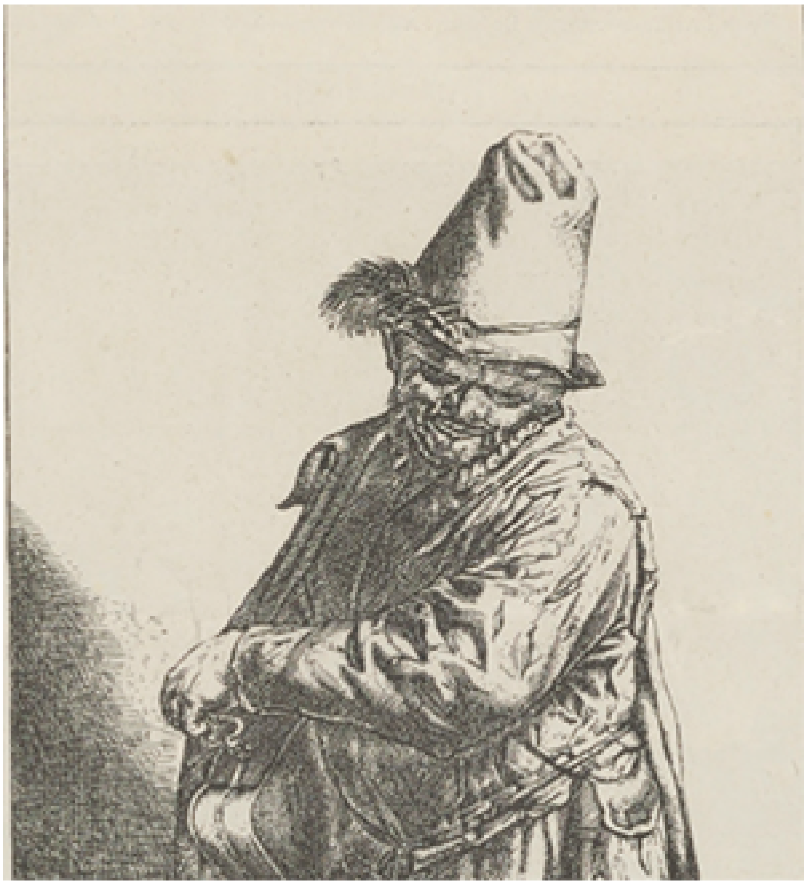

Kopergravure van A. Van Ostade.
LIEREMAN, DE LIER DRAAIEND.

Lach en spel van eene hoogere orde. Het is het spel van het volmaakte meesterschap en de lach van eene souvereine natuurlijkheid. Hij is heer en meester van zijn palet en zijn penseel. Kleur en teekening behooren hem. Zijn blik wordt steeds machtiger en klaarder, en zijne hand steeds zekerder. Hij is nooit moede van het schoone leven te zien en in de gezichten, die hij terug geeft, ontdekt men, dat de schoonheid overal is en altijd. Kleur en licht, ziedaar zijn gebied. In zijne eerste stukken herinneren kleur en licht beide nog aan de school, aan de overlevering; het palet voert nog heerschappij over hand en oog. Maar weldra bestierde het oog eene koninklijke hand en is dat palet eenvoudig het middel geworden, waarmede hij schept. De kleuren beginnen te leven en te stralen en in hare wondere verscheidenheid, haren weelderigen rijkdom smelten zij zonder horten of stooten, maar als op klankrijke wijze te zamen tot ééne harmonie. Stijf staan de gouden borduursels, smeltend golft het fluweel, ruischend glinstert het satijn, als aaneengeregen hagelkorrels plooien zich de kanten kragen op zijne doeken, door één lichten, klaren toon te zaam gehouden en vereenigd. De flinke, forsche koppen ademen en spreken, de oogen stralen en de lach van het volle leven ligt over het geheel.

Frans Hals is en blijft de portretschilder van zijn volk. De scheppende fantasie is de minste zijner hoedanigheden. Hij geeft geen vorm, geene gestalte aan droomen, allerminst aan zuchten. De werkelijkheid is zijn gebied, maar een gebied, dat hij beheerscht. In het ruwe, in het platte vindt hij nog de schoonheid. De levenslust verheerlijkt alles. De levenslust in den edelsten vorm op Doelen- en Regentstukken; de levenslust in uitgelaten dartelheid en bijna dronken zwier; de levenslust in de gezonde gemoedelijkheid van het familie-leven; de levenslust in de zingende knapen en de lachende kinderkopjes. Een meester voor zijn volk, een meester van zijn volk. Een portretschilder, die altijd boven zijne modellen staat, die het lagere verheft en het hoogere beheerscht. Er is iets in dezen man, dat hij aan zijne personen mededeelt, eene soort van onbewusten, krachtigen, kloeken adel, iets anders dan de distinctie van Van Dijck of de hoogheid van Velasquez. Het is het 'kennelijke van den meester,' waarvan Frans Hals zelve sprak, zonder het misschien zelve te kennen, of zonder er meer in te zien dan de knapheid en vaardigheid der hand. In waarheid was het niets anders dan het genie.

Na den meester zij de beurt aan den leerling, in dit nummer vertegenwoordigd door vier oude gravures, die den schilder der boeren en boerenbinnenhuisjes merkwaardig karakteriseeren, aan

Van Ostade.

Zijne kunst - zegt Dr. Schaepman - was de kunst uit het volk en om het volk; nu is zij de bron van genot geworden voor allen. Zijne taal is voor allen verstaanbaar; de naneven zijner boerkens begrijpen haar en de hoogste geesten luisteren naar de schijnbaar eenvoudige tonen, die ons de innigste mysteriën ontraadselen der schoone kunst.

Deze leerling van Frans Hals, die onder den invloed van Rembrandt den lichten, koelen toon al spoedig voor het licht en bruin liet varen, heeft bij zijnen meester den frisschen, natuurlijken lust in het leven rondom hem opgedaan. Hij was mede een van hen, die zeker de school behoeven om tot kunstvaardigheid te komen, maar die van de natuur de onschatbare gaven hebben ontvangen, om bij den eersten blik de schoonheid te zien. Schoonheid zien op de wijze, zooals de groote meesters die zagen, is eene daad van dezelfde orde als het ontdekken eener nieuwe wereld.

De wereld, die Adriaan van Ostade heeft ontdekt en geopenbaard, zijn de 'boerenhutjes, stalletjes, inzonderheid binnenhuisjes, met al hun bouwvalligen huisraad, herbergen en kroegjes met hun ganschen toestel,' waarvan Houbraken gewaagt. Zelfs in de Boodschap aan de Herders bestraalt zijn tooverachtig licht Hollandsche boeren.

Wat hem in het volksleven aantrok, dat was wel de lust tot leven, de eenvoudige, onschuldige, onbewuste levenslust, die zich hier overal openbaart. De kleine man, de boer, is in menig opzicht het groote kind Gods. Al is de idylle van Poot niet altijd werkelijkheid:

> 'Hoe genoeglijk rolt het leven
> Des gerusten landmans heen;'

er zit in den boer eene gezonde tevredenheid, die nog iets anders is dan de doffe gelatenheid, waarvan sommige boerenbespiegelaars bazelen. Met die tevredenheid paart zich eene stille genoeglijkheid, een snaaksche pret aan allerlei dingen, die voor den gewonen wereldling onbelangrijk zijn. Er is eene groote snaakschheid in al de figuren van Adriaan van Ostade en er gaat eene zwijgende vroolijkheid van zijne paneeltjes uit. Deze boeren en boerinnen hebben wel lust in de vedel, zij houden ook van een liedeken, maar praten doen zij weinig, en als zij praten, dan steken zij de hoofden te zamen en ginneken over hun bier. Rumoerige dronkaards, dolle, uitgelaten pretmakers zijn deze boeren niet; voor hen is het leven geene eeuwige kermis, maar als het kermis is, dat ziet men, dan houden zij kermis meê.

Had A. van Ostade van Frans Hals geleerd aan iederen kop het volle persoonlijke karakter te geven, zonder dat het typische daardoor schade leed, hij overtrof zijnen meester, door betere schikking van zijne paneelen Hij schiep dramatische groepen en zijne stukken werden historiën. Maar ook in de enkele figuren kon hij eene geheele geschiedenis verhalen, een geheel leven openbaren.'

De gravures in dit nummer, beschouwd in het heldere licht, door Dr. Schaepman over die geestige tafereeltjes en teekenachtige kopjes verspreid, vormen voor lezer en beschouwer stellig de sprekendste kenschetsing van Van Ostade's kunst.

Bezie dien ouden lustigen liereman of dien raren kerel met zijne gemeene tronie, die met eene pijp in de eene en een glas bier in de andere hand ten halven lijve uit het open venster hangt, en zeg dan of beider uitdrukking niet treffend is van fijn realisme, of zij niet naar het leven zijn weergegeven en ons niet de lofspraak te binnen brengen van den Franschen kunstrechter Taillasson:' Veel waarheid en krachtige nabootsing van hetgeen er leelijkst en onedelst is in de gestalte der menschen, maken het onderscheidend karakter uit van zijn heel oorspronkelijk talent. Hetzij hij die soort van volmaaktheid zoekt, hetzij dit zijne manier was van de natuur na te bootsen, zonder dat hij het wist; geen schilder is ooit zoo ver gekomen op dezen zonderlingen weg; hij is, wat den vorm betreft, het volkomen tegendeel van de antieke standbeelden en hij heeft zich opgewerkt tot het verhevene van de leelijkheid.'

Bezie verder dat rommelige binnenhuisje van een geringen man met vijf personen en een hond, gemerkt 1646, of dat andere huishouden van een armen boer, waar de vader, op een ouden stoel gezeten bezig is een klein kind op zijnen schoot pap te voeren, terwijl de moeder voor het helder brandend vuur de doeken droogt en tegelijk een liefdevollen blik werpt op het kind; let op dat jongentje van een jaar of drie, vier, dat aan een klein tafeltje zittend, met de linkerhand eene houten kom vol pap aan het hart drukt en met de rechter hand stevig den lepel hanteert, daarbij omblikkend naar broertje, alsof hij zeggen wilde: 'Eet maar, ik heb veel meer en beter!' Is het niet treffend van juistheid en ligt er niet een diep gevoel in den teederen blik, waarmee de ruwe boer zijn kind toelacht? Hebben wij hier niet een paar van die 'boerenhutjes met al hun bouwvalligen huisraad,' waarvan Houbraken spreekt.

Even karakteristiek als de beide afzonderlijke figuren van Van Ostade is de snaaksche rooker van

David Teniers.

Reeds verscheidene malen spraken wij vroeger uitvoeriger over dien grooten Vlaamschen meester. Het gra vuurtje van den man, die eene pijp stopt, terwijl hij eene andere pijp, voor het verliezen, op zijne berenmuts gestoken heeft, bewijst beter dan het kundigste woordenbetoog welk innig verband er tusschen de oud-Hollandsche en Vlaamsche schilderschool bestond, ja, hoe zij in menig opzicht als één waren. En hoe kon dit ook anders: gingen Noord- en Zuid- Nederlanders niet gedurig bij elkander in de leer. Frans Hals werd geboren te Mechelen, hij ontving onderricht inde schilderkunst bij onzen Karel van Mander. Toen hij zich later te Haerlem vestigde, had hij als leerling, naast van Ostade, ook Adriaan Brouwer, die naar Antwerpen uitweek en hier op zijne beurt als meester optrad van onzen Joost van Graasbeeck en David Teniers. Men ziet het, de schilders beider gewesten maken als één kunst-cyclus uit.

De overgang van Ostade's en Teniers' boeren naar de bedelaars opde laatste bladzijde schijnt op het oog niet groot; ook hier treft men het scherp waarnemend en juist weergevend realisme aan; maar de uitdrukking is nog sprekender, schoon door minder trekken verkregen; het havelooze is nog krachtiger getypeerd; in elk lijntje en streepje ontwaren wij iets zoo eenigs, zoo karakteristieks, dat alles hier een buitengewoon meester verraadt, een meester, die allen in de schaduw stelt door zijne volstrekte heerschappij over het licht. Wij herkennen niemand minder dan

Rembrandt.

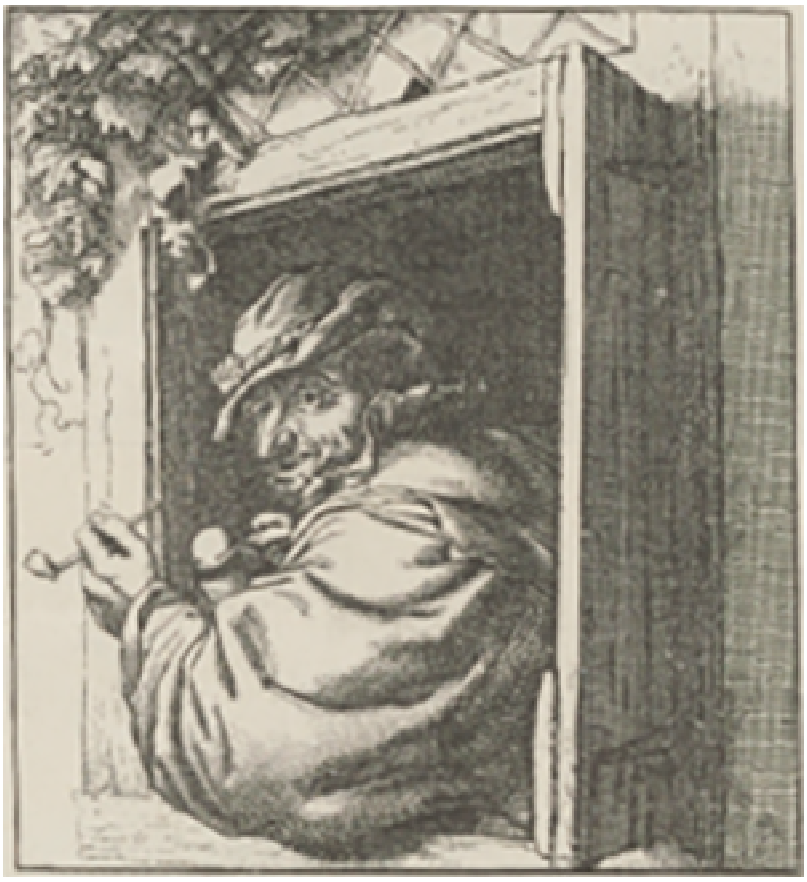

Kopergravure van A. Van Ostade.
ROOKENDE BIERDRINKER.

‘Want ook de estnaald - het is weer Dr. Schaepman, wien wij het woord geven. - is in de hand van Rembrandt een tooverstaf. Op zijne ‘zich licht scheppende ets’ heeft hij de schoonste en grilligste, de heerlijkste en dartelste, de somberste en spelendste, de hoogste en laagste, de fijnste en grofste, de edelste en meest alledaagsche dingen vertolkt. Opeen koperen plaatje heeft hij met sterkwater en eene stift de diepten der hemelen en de hoogten der aarde teruggegeven; met wat krissen en krassen het onuitsprekelijke vertolkt. Zijn ‘Christus aan het kruis’ is niet grooter dan het vlakke der hand en in den Godmensch aan het kruis, en in de Moeder, die in rechte lijn daartegenover in zwijm valt, en in de trotsche figuur, die den rug naarden toeschouwer keert en tusschen den gekruisten Zoon en de Moeder staat, ligt de geheele lijdensgeschiedenis.

Leg nu naast deze verhevene samenstelling die bedelaars en landloopers, die van leven tintelende portretten en die wonderbare landschappen, zóó breed, zóó diep en zóó eenvoudig.

Welke wonderbare werkzaamheid en welke vruchten heeft zij niet gedragen! Hare schoonste vrucht was echter wel de machtige ontwikkeling van den kunstenaar, zijne volle zegepraal over het licht.'

Dien triomf op het licht heeft Rembrandt gevierd in de *Nachtwacht*, het heerlijke doek, waarvan wij in den vorigen jaargang zulke prachtige gravure ten beste gaven.

In het tegenwoordig nummer bieden wij een drietal proeven aan van de Hollandsche kunst bij uitnemendheid, onder den bewolkten noorderhemel geboren en nergens ter wereld geëvenaard, de kunst van

Ruysdael en Hobbema.

'Ruysdael en Hobbema - aldus wederom Dr. Schaepman - zijn als de psalmisten van het landschap. Zij hebben de natuur verstaan en vertolkt op koninklijke wijze. Hun penseel heeft alle mysteriën ontraadseld, zonder ze iets van hunne aantrekkelijkheid te doen verliezen, en over het landschap een tooverachtig waas geworpen, dat niets aan de heldere schoonheid van het werkelijke leven ontnam. Zij hebben het Hollandsche landschap met zijne uren en uren ver reikende vergezichten gevangen gezet in de ruimte van minder dan eene vierkante el; zij hebben het teruggegeven óf met zijn zwaren forschen bodem, zoo vol van toon, waarop de hemel schijnt te steunen, die het zijn licht leent en zijne kleur; óf zij hebben 't gemaald in een parelgrijs kleed gehuld door den zwevenden nevel, die met den wazigen gezichteinder als te zamen vloeit.

Ruysdael en Hobbema.... hunne namen zijn sprekende namen. Waar men die noemt, daar vat men in dien klank eene wereld van wonderen eenvoud, van verheven schoonheid, van frissche, rijke oorspronkelijkheid saâm. Daar spreekt men van een schildersoog, dat de oneindige diepten der natuur opvangt en in zijne diepten bewaart, dat al die geheimen hertoovert in de dichtende verbeelding en den schikkenden geest; van eene kracht, die harmoniën teelt uit aarde, lucht en water, van eene hand en een penseel, die te zamen werken in losse vrijheid en zwier, eene ongedwongen samenwerking, die eene zoo volmaakte uitwerking te weeg brengt, dat zij uit de fijnste berekening geboren schijnt.

Beiden zijn dichters, beiden van verschillende, maar beiden van de hoogste soort. Bij Ruysdael is de gedachte het overheerschende, hij is de denkende beschouwer, de bespiegelende denker. Maar in de ziel van Hobbema leeft het lied, de wildzang der natuur; daar zingt altijd het vroolijke vogelkijn, al is het in de boomen langs de stadsgrachten:

> 'Hoe heerlijk blinkt de zonneschijn
> Van rijkdom en van schat.'

Voor hem is het altijd zonneschijn gebleven. Voor hem is er overal licht, heerlijk licht, het huppelt langs alle bladeren, het glijdt langs de stammen, het teekent het pad, maakt het tot vasten grond, verlengt het uren ver, het verzilvert zijn watervlak en doet het spiegelen in zilveren voren op het levenlooze doek, het dartelt en spat onder het rad van den molen, iedere droppel is een parel waar eene gebroken zonnestraal eeuwig in leeft.

Voor Ruysdael echter is de natuur vol ernstigen, majestueuzen weemoed. Onder zijn penseel herleeft zij niet alleen, maar wordt zij groot. De menschenziel leent haar een hooger leven, maakt haar tot den tolk van hare geheimen, van haar lijden, dat somtijds het beste woord voor het leven schijnt. Is het niet of die puinhoopen daar op die bergspitsen, eens trotsche, vroolijke kasteelen, nu vervallen en verlaten, de vernielde illusiën zijn, die de jongeling met het Excelsior in hoofd en

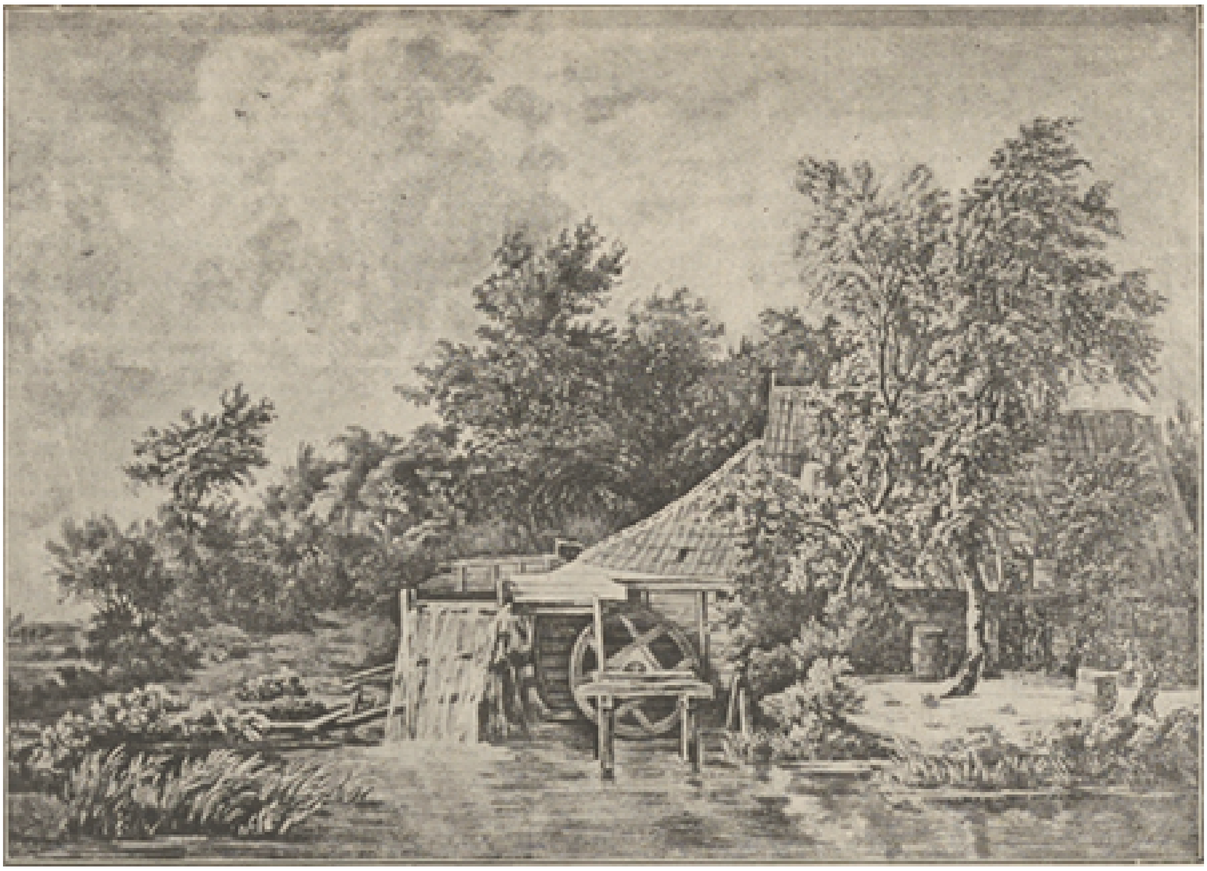

SCHILDERIJ VAN HOBBEMA. - DE WATERMOLEN.

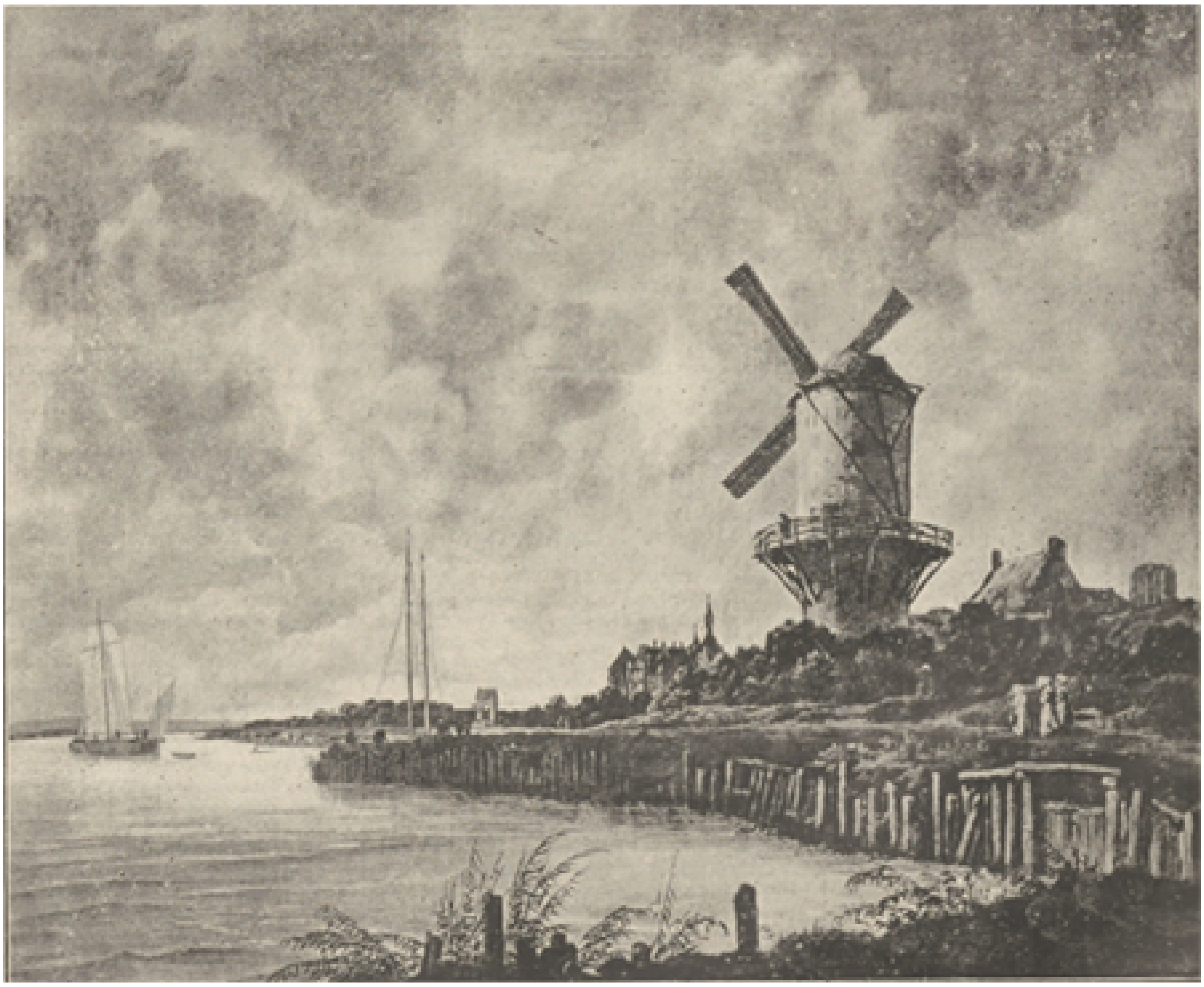

SCHILDERIJ VAN RUYSDAEL. RIVIERGEZICHT BIJ WIJK.

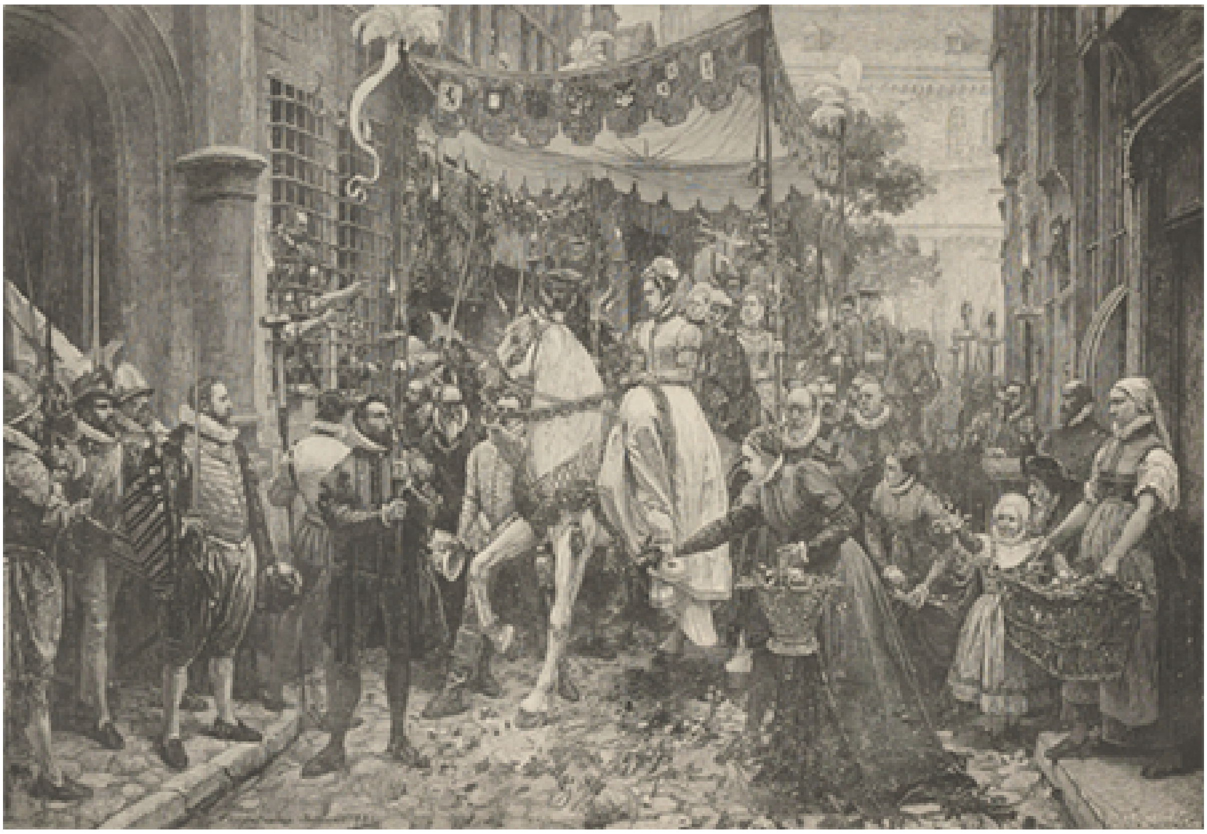

INTOCHT DER AARTSHERTOGIN ANA VAN OOSTENRIJK TE ANTWERPEN, NAAR DE SCHILDERIJ VAN PROFESSOR P. VAN DER OUDERAA.

hart, eenmaal zag blinken, spoedig zag vergaan? Die waterstroom, breed, machtig, forsch, geweldig uit de klove voortschietend, zijne oevers brekend, in onbeteugelde vaart, met stormachtigen drang steigerend, is hij het beeld van het ongeluk, dat onweerstaanbaar schijnt en zelfs door geen genie te weerhouden? Geeft die bewolkte lucht den toon aan, die het leven droeg in het oog van den eenzamen meester, voor wien de vriendschap in het geloof niets anders wist te vinden, niets beters dan eene plaats in het Aalmoezeniershuis? Er speelt licht, tooverachtig, maar altijd zwaarder licht door de lucht, langs die puinhoopen, op dat water; daar moet ook licht geweest zijn in de ziel, in het hart van dien meester, van wien men naar het strengste recht kan zeggen dat het Hollandsche landschap, het Hollandsche natuurleven geen edeler en geen nader verwanten tolk gevonden heeft.

Deze twee behooren door het nageslacht niet van elkander te worden gescheiden. De roem moet vereenigd houden, wat in het leven vereenigd was.'

Zoo hebben we dan in dit nummer onze oude kunst, in hare verschillende uitingen aanschouwd, bestraald door de zon van Dr. Schaepman's poëzie. Want al bindt hier zijn woord zich aan rijm noch maat, poëzie is het in den hoogsten zin, eene poëzie, die beter dan het koel uitgesproken oordeel van den strengsten rechter, de geheimen der kunst in al hare schakeeringen vertolkt.

En nu het woord - een kort, maar welsprekend woord - aan de nieuwere kunst, hier vertegenwoordigd door een harer grootste en meest geliefde meesters, door onzen Vlaamschen of beter Antwerpschen schilder P. Van der Ouderaa. Want Antwerpenaar, in de verhevenste opvatting, welke men aan dien naam hechten kan, is hij vooral en geheel. Met dezelfde fierheid, waarmede zich de tijdgenooten der Cesars beroemden *een Romein te zijn*, boogt P. Van der Ouderaa op de eer een zoon te wezen der Rubensstad. Die stad, de koningin der Schelde, in haren kunst - en handelsrijkdom, in haren breeden vrijheidszin en haar eigenaardig leven te verheerlijken, is zijn lust en trots. Ieder zijner tafereelen is een lofdicht op het grootsch verleden van zijne geboortestad. Met zijn sierlijk penseel maalt hij beter dan de keurigste en ervarenste historieschrijver wat al liefde tot vrijheid en recht, wat geestdrift voor kunst en letteren, wat warsheid van allen vreemden invloed, wat ingeschapen gevoel van zelfgenoegzaamheid en wat rusteloos verlangen tot opwaarts- en voorwaartsstreven onze Antwerpsche voorvaderen bezielde. Hij boeit den aanschouwer aan zijne tafereelen als de welsprekende redenaar den toehoorder aan zijne lippen, en uit zijne doeken straalt eene bezieling uit, die fierheid in het harte wekt van elken zoon der Scheldestad.

Ook het meesterlijk doek, waarvan wij heden eene af beelding geven, is eene dier geschilderde bladzijde uit de geschiedenis van Antwerpen. Het voert ons naar den veelbewogen tijd der Spaansche overheersching terug.

De aartshertogin Anna van Oostenrijk, de dochter van Maximiliaan II en de bruid van Philips II van Spanje, komt bij gelegenheid harer reis door de Nederlandsche gewesten in 1570 ook te Antwerpen. De rijke handelsstad bereidt de toekomstige koningin de luisterrijkste ontvangst; alle straten zijn feestelijk gesierd; de bevolking met het magistraat aan het hoofd, en vertegenwoordigd door de gilden, met fakkels in de hand, komt de vorstin reeds buiten de muren begroeten.

Anna van Oostenrijk, door een kostbaar baldakijn overhuifd, rijdt op haren prachtigen schimmel langs de Roode Poort de stad binnen, door den koninklijken stadhouder, den strengen hertog van Alva, en tal van aanzienlijke dames en heeren vergezeld. Op het oogenblik dat de stoet de gevangenis in de Steenstraat voorbijtrekt, strekken de gevangenen de handen door de venstertraliën en smeeken om genade. Anna laat den stoet stilhouden, doet geld onder degevangenen uitdeelen, en ontslaat er verscheidene van hunne kerkerstraf.

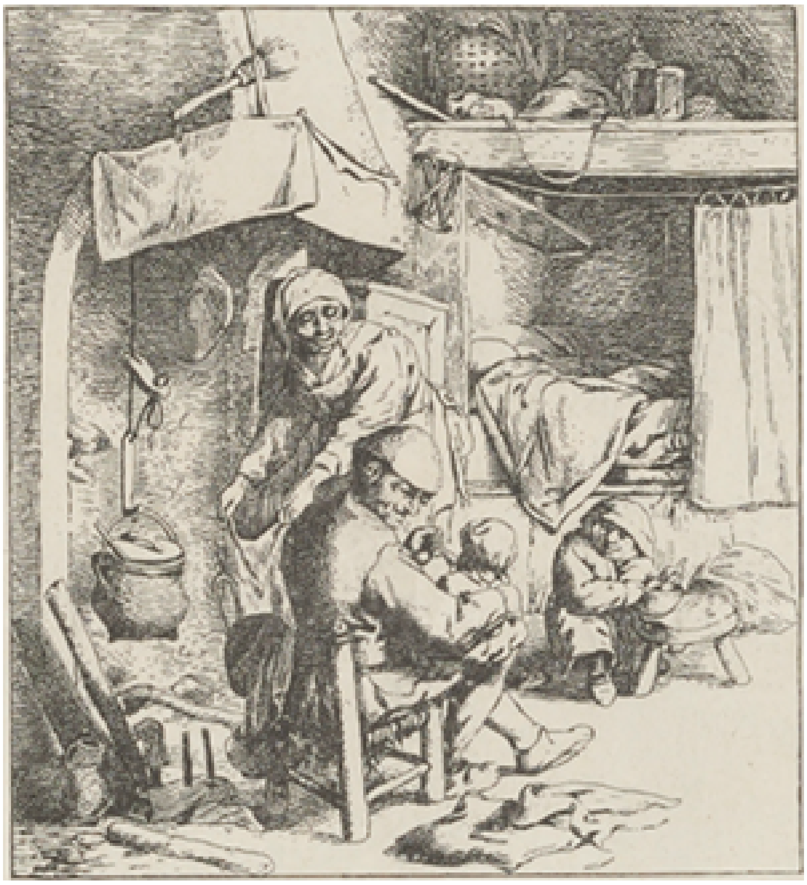

Kopergravure van A. Van Ostade.
BINNENHUIS VAN EEN ARMEN BOER.

De schilder heeft hier twee voorvallen, welke eenige dagen na elkander plaats hadden, op één tafereel samengebracht. Anna trok den 23^en^ Augustus Antwerpen binnen, doch kwam eerst den 28^en^, toen zij het huis der Hanza en de Schelde bezichtigde, de gevangenis langs, voor welke inderdaad het geschilderde tooneel is afgespeeld.

Kan nu dit tafereel, dat overal waar het tentoongesteld werd zulken grooten bijval verwerven mocht, de vergelijking doorstaan met de meesterstukken, waarvan wij in dit nummer afteekeningen geven?

Wij kunnen op deze vraag niet alleen bevestigend antwoorden, maar er tevens bijvoegen dat Van der Ouderaa's doek hier op eene gelukkige wijze aantoont, welken vooruitgang de kunst in den jongsten tijd gemaakt heeft op het gebied der gedachte.

Voorzeker, de oude meesters muntten uit door hoedanigheden van kleur en natuurtrouwheid, welke slechts enkele uitverkorenen in deze eeuw nabijkomen of evenaren konden; maar ontegenzeggelijk is het dat de kunst met de voortschrijdende geestesontwikkeling gelijken tred heeft gehouden en thans ten volle beantwoordt aan de eischen eener algemeen verspreide beschaving, die zich niet meer alleen met technische vaardigheid bevredigt, maar naast de kunst ook kennis vergt.

Om waar te zijn, moet de kunst altoos de hoogste uiting zijn van den geest des tijds.

Daarom juist bewonderen wij in de tafereelen der ouden het naïve en eenvoudige, omdat het de getrouwe afspiegeling is van het volksleven dier dagen; daarom buigen wij met eerbied het hoofd voor het reine godsdienstige gevoel en het vaste geloof, dat spreekt uit de gewijde tafereelen der middeleeuwen, dien bloeitijd der christelijke maatschappij.

De kunstschilder onzer dagen moet niet alleen het palet al zijne tooverkleuren kunnen ontstelen; zijn werk moet insgelijks den stempel dragen van het *weten* en *denken* zijner eeuw.

Hij, die daaraan faalt, blijft beneden het gestelde peil; wie er ten volle aan beantwoordt, zooals P. Van der Ouderaa, draagt te rechte en onbetwistbaar den naam van *meester*.

De liefhebber van Asters.
Uit de papieren van een geheim policieagent.
(Slot).

Ik ging naar Weenen terug en vervoegde me bij den bestuurder der policie, die me glimlachend de hand reikte en eenigszins spottend vroeg:

'Wel, hebt ge uw man reeds gevonden?'

Met het meest ernstige gezicht antwoordde ik:

'Ja, en 't is juist dáárom dat ik hier kom.'

De bestuurder deed van verbazing eene schrede achteruit en riep:

'Wat? Zou 't mogelijk zijn?'

't Scheen hem niet bijzonder te bevallen, dat zijne agenten niets ontdekt hadden.

Toen ik hem had medegedeeld waarop ik mijne meening grondde, schudde hij ongeloovig en twijfelachtig het hoofd.

'Kan ook niet een ander liefhebberij in asters hebben?' vroeg hij.

'Ozeker!' antwoordde ik. 'Maar de geheimzinnige Rus was in den zelfden tijd afwezig, toen Mr. Taylor zich te Londen bevond, en kwam op de villa terug nadat de bewuste schurkenstreek was uitgevoerd. Ik heb de vaste hoop dat ik op het rechte spoor ben.'

'De hoop is vaak bedriegelijk,' sprak de bestuurder. Niettemin verklaarde hij zich bereid, mij bij mijne pogingen krachtdadig hulp en bijstand te verleenen.

Ik verzocht hem vooreerst, het landhuis bestendig door twee agenten te laten bewaken, ten einde de bezoekers te leeren kennen. De bestuurder gaf onmiddellijk de noodige bevelen.

'Maar hoe zult ge hem overtuigen, verondersteld dat de Rus en Mr. Taylor dezelfde persoon zijn? De slimme vos zal 't u niet gemakkelijk maken.?

'Laat dat maar aan mij over,' gaf ik met volkomen vertrouwen ten antwoord;' de schurk zal me nu niet meer ontsnappen.'

Mr. Taylor was in het register der policie als kapitein Fodor Torontin ingeschreven. Het Russische gezantschap deelde mij mede dat zijne papieren in orde bevonden waren. Iets naders kon men mij voor het oogenblik niet mededeelen, maar men zou dadelijk aan de Russische policie de vraag richten, of zij eenige inlichtingen nopens den bedoelden persoon kon geven.

Terwijl ik met den sekretaris deze aangelegenheid besprak, was een heer binnengekomen, die ook tot het gezantschap behoorde. 't Was een jongeling uit een der voornaamste familiën van 't rijk der czaren, dien men bij het gezantschap te Weenen had geplaatst, om daar zijne staatkundige loopbaan te beginnen.

Toen ik het bureel verliet, volgde hij mij en verzocht me, met hem zijne kamer binnen te gaan. Zoodra we daar waren, vroeg hij me, waarom ik inlichtingen nopens kapitein Fodor Torontin verlangde. De kapitein was zijn vriend, voegde hij er bij.

Ik antwoordde dat 't mij speet, hem de reden niet te kunnen verklaren, en vroeg hem vervolgens of hij den kapitein in Rusland had leeren kennen.

'Neen; ik heb hem te Weenen voor het eerst ontmoet,' gaf de prins ten antwoord,' en hem vaak bezocht.'

'Ge speeldet op zijne villa?'

De Russische heer werd verlegen; hij was nog zeer jong en onbedreven.

'Is dat de reden?' vroeg hij haastig.

'Misschien!'

'Maar wat raakt het de policie, dat wij als vrienden onder elkander spelen?' vroeg hij eenigszins gebelgd.

Ik antwoordde dat wij dikwijls door de ouders van jonge edellieden verzocht werden, onze tusschenkomst te verleenen, wanneer de onervaren jongelieden met hazaardspelen lichtzinnig hun vermogen verspeelden.

De Rus betoonde eenige onrust; wellicht gevoelde hij zich niet vrij van dit euvel.

Bedeesd waagde hij eindelijk het verzoek, of ik van verdere stappen te dier zake wilde afzien. Hij was door een paar vrienden, insgelijks edellieden, uitgenoodigd aan de speelavonden bij kapitein Torontin deel te nemen; de kapitein zelf had hem later ook daartoe verzocht. Hij liet mij een briefje lezen, dat ik met de meeste opmerkzaamheid onderzocht. Het schrift was mij onbekend, want ik had van Mr. Taylor nog nooit eene enkele geschreven letter gezien, maar des te beter kende ik het wapen van 't cachet; dat wapen was hetzelfde van het cachet, dat de dief te S mij overhandigd had.

Met moeite verheelde ik mijne vreugde.

Om te voorkomen dat de Russische heer Torontin zou waarschuwen, gaf ik hem de verzekering dat ik den kapitein wegens het houden van een speelhuis niet zou bemoeilijken.

Ik spoedde mij weder naar den bestuurder der policie. Hetgeen ik hem nu mededeelde overtuigde hem dat mijn vermoeden, dat kapitein Torontin en Mr. Taylor dezelfde persoon waren, gegrond was. De bestuurder telegrafeerde dadelijk aan den minister van justicie te St. Petersburg, daar wij op de tusschenkomst van het Russische gezantschap niet veel meenden te kunnen rekenen. Ook beloofde hij maatregelen te zullen nemen, om onzen Russischen bekende, in de eerstvolgende dagen te verhinderen, den kapitein een bezoek te brengen.

Ik had nu inderdaad zekerheid dat kapitein Torontin niemand anders dan Taylor, de vervaardiger van valsche wissels, was, maar bezat geen enkel bewijs, en ook hadden we geene voldoende redenen, om hem in hechtenis te laten nemen. We moesten wachten totdat we uit St. Petersburg antwoord ontvangen hadden, en konden vooreerst niets anders doen dan de gangen van den kapitein te laten nagaan, opdat hij ons niet zou ontsnappen.

Reeds den avond van den volgenden dag kwam dat antwoord. Een kapitein Torontin kwam met op de lijsten van het leger voor; ook was op dien naam geen pas afgegeven. Tegelijkertijd deelde een der policieagenten, die den kapitein bewaakten, ons mede, dat verscheidene voorname heeren naar de villa waren gegaan, en daaronder eenige als hartstochtelijke spelers bekende personen.

Mijn plan was nu dadelijk gemaakt: onder het voorwendsel een geheim speelhuis op te heffen, zou ik de villa binnendringen - het overige zou van zelf volgen.

Eenige policieagenten werden vooruit gezonden; ik volgde iets later per rijtuig. De bestuurder der policie vergezelde mij. Onderweg deelde ik hem eene waarneming mede, die ik den vorigen avond had gedaan. Men zegt: vrekken kunnen geen oogenblik hun schat verlaten, - mij ging het eveneens. Ik sloop gedurig om de villa en beloerde en bespiedde die als een tijger zijne prooi. Den vorigen avond had ik bijna een uur lang naar eene kamer getuurd, waar een fel licht brandde. Wat in die kamer voorviel, kon ik niet zien, maar plotseling viel door een der vensters een heldere lichtstroom in den tuin, die, naar mijne meening, de weerkaatsing was van een draaienden spiegel.

Kopergravure van A. Van Ostade.
BINNENHUIS VAN EEN GERINGEN MAN.

Intusschen waren wij in de nabijheid der villa gekomen. 't Was negen ure en geheel donker. De agenten hadden de villa omsingeld. We namen vier van hen mede en gingen den tuin in, die het landhuis aan alle zijden omgaf. Aan de poort van 't huis kwam ons de Russische knecht - 't was werkelijk een Rus - te gemoet; hij zag ons eenigszins ontsteld aan en wees ons, op onze vraag waar de heer des huizes was, naar de eerste verdieping. We snelden den trap op en opende de deur van den salon, waarin verscheidene heeren waren, die bij onze komst snel opstonden.

Er werd *trente et quarante* gespeeld; kapitein Torontin was bankhouder.

Een der agenten legde dadelijk beslag op de bank en het ingezette geld, terwijl ik haastig naar den kapitein ging. De heeren waren tamelijk nijdig over deze plotselinge verstooring van hun spel, maar betoomden onmiddellijk hun drift, toen zij den bestuurder der policie herkenden.

De kapitein echter riep woedend: ‘Wat moet die inval beteekenen? Met welk recht...’

Ik legde mijne hand op zijne schouderen sprak bedaard: ‘We komen om u, Mr. Taylor!’

Hij staarde me met zijne grijze oogen scherp en doordringend aan, maar vertrok geene enkele spier van zijn gelaat; evenwel had ik eene lichte ontroering en verlegenheid bij hem opgemerkt, toen ik hem aansprak met den naam, dien hij te Londen had gevoerd.

‘Ik heet kapitein Torontin,’ antwoorde hij koelbloedig.

‘Dat zal later worden uitgemaakt,’ hernam ik; ‘eerst zullen we het huis doorzoeken.’

‘Doet dat, zoo ge wilt, maar ik stel u verantwoordelijk voor die schending van mijn huis. Ik zal bij mijn gezantschap protesteeren, het moet mij voldoening verschaffen.’

‘O zeker,’ zei ik spottend.

De spelers hadden intusschen aan den heer bestuurder hun naam opgegeven en zich daarna slecht geluimd verwijderd. We waren alleen met Mr. Taylor.

Ik moet ronduit verklaren, dat indien ik hem op eene andere plaats had ontmoet, ik hem bij den eersten blik niet zou herkend hebben. In plaats van den blonden bakkebaard had hij een zwarten ringbaard, het haar was kort afgesneden, de bleeke kleur van zijn gelaat was voor eene bruinachtige, zooals voor een kapitein past, geweken. Maar stem en blik waren niet veranderd; hier konden de toiletkunsten hem niet baten.

Toen ik hem zoo wederzag, was 't mij volkomen verklaarbaar, dat hij aan 't scherpziend oog der policie was ontgaan, ik zelf zou onder andere omstandigheden geene gelijkenis met Mr. Taylor uit Londen hem bespeurd hebben.

Hij scheen zich tamelijk veilig te achten, want hij liet niet de minste verlegenheid of angstvalligheid blijken. Hij verwaardigde mij met geen enkelen blik. Aan de vordering van den bestuurder, om zijne kamers en all kasten voor ons te openen, werd door hem bereidwillig voldaan. In de geldkist lag voor een aanzienlijk bedrag aan effekten,

‘Ge ziet, mijnheer,’ zeide hij ‘dat ik een tamelijk vermogen bezit en geen avonturier ben.’

Hij opende zijn secretaire en haalde al de schuitjes uit; doch in weerwil van het ijverigst zoeken vonden wij niets, dat eenigszins Torontins identiteit met Taylor of zijne schuld kon bewijzen.

De bestuurder liet eenige onrust blijken en wierp mij een blik toe, waarin het stil verwijt te lezen was, dat ik hem tot een voorbarigen en, streng genomen, onwettigen stap had overgehaald, want huiszoeking mag alleen op rechterlijk bevel geschieden. Ik was insgelijks eenigszins teleurgesteld en verstoord, vooral toen ik op Torontins gelaat een zegepralenden glimlach meende te bespeuren.

Twee uren lang hadden we alles doorzocht, doch vruchteloos. Verbluft zagen we elkander aan. Maar plotseling viel mijn blik op een grooten Venitiaanschen spiegel, die tusschen twee vensters in den muur was aangebracht, en ik herinnerde mij wat ik den vorigen avond had waargenomen. Ik ging naar den spiegel, terwijl ik Torontin scherp in het oog hield. Ik meende hem te zien sidderen en verbleeken, toen ik beproefde den spiegel te bewegen. Die spiegel hing niet los aan den wand, maar was er in vastgemaakt. Ik vermoedde dat dit met een bijzonder oogmerk was geschied, en met mijne pogingen om den spiegel van zijne plaats te krijgen voort. Terwijl ik aan den lijst trok en schoof en duwde, voelde ik eensklaps beweging; de spiegel draaide op een paar hengsels, en we zagen eene ruime, in den muur uitgehouwen kast.

Ik had toevallig op eene verborgen veer gedrukt.

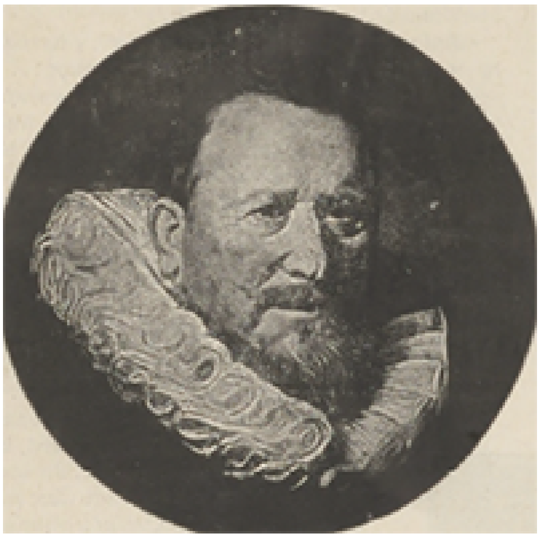

Schilderij van Frans Hals.
PORTRET VAN DEN HEER VAN NIEROP.

Toen de spiegel van zijne plaats week, slaakte Torontin een doffen kreet en wilde zich op mij werpen. Een agent greep hem bij den arm. Hij slingerde hem terug, tastte in zijn zak en greep een revolver. Vóór dat de agenten hem konden vatten, had hij twee schoten op mij gelost, waarvan het eene mij in den schouder trof. Toen zette hij de tromp van het wapen tegen zijn voorhoofd, en ontzield zonk hij neder; de kogel had zijne hersenpan doorboord.

In de kast vonden wij de bewijzen dat Torontin het hoofd der bende vervalschers was geweest. We vonden vervalschte dokumenten op den naam van Mr. Taylor, andere die hem als graaf de Villiers wettigden, kortom, dokumenten uit alle landen van Europa. Hoe zijn ware naam was, konden we niet ontdekken. Behalve verscheiden oningevulde wissels en eenige ingevulde chèques, vonden we ook eene omvangrijke briefwisseling, waardoor wij op het spoor van zijne talrijke medeplichtigen kwamen.

Toen mijne niet veel beteekenende wond genezen was, kon de heer bestuurder der Weener policie mij mededeelen dat de leden der bende inde verschillende steden in hechtenis genomen waren. Uit het bij Torontin gevonden vermogen ontving het door hem bedrogen Weener bankiershuis, volkomene schadevergoeding.

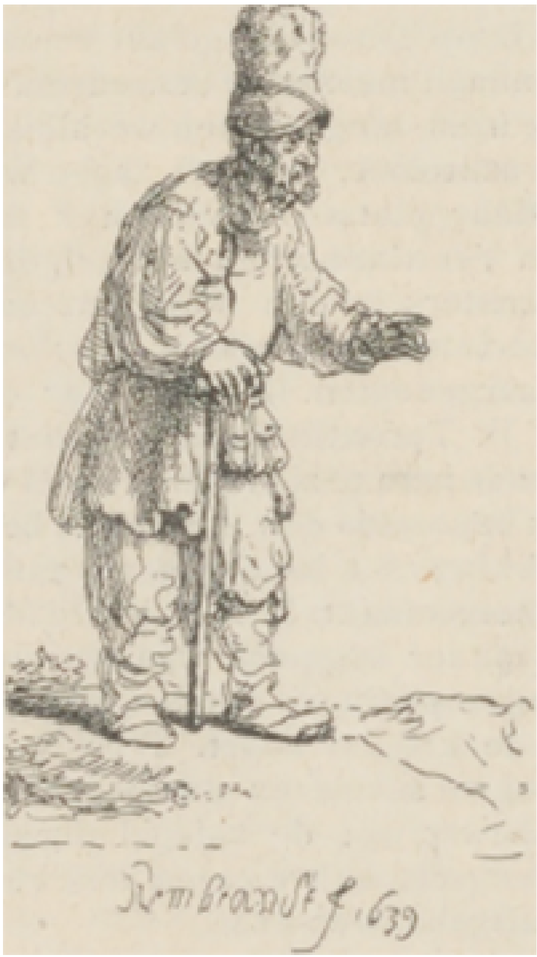

Ets van Rembrandt.
AALMOESVRAGENDE BEDELAAR.

Veertien dagen na de huiszoeking bij Torontin, stond ik voor mijn chef te Londen, die mij de hand reikte en zeide: ‘Ik wist wel, mijnheer Brown, dat gij hem vinden zoudt!’

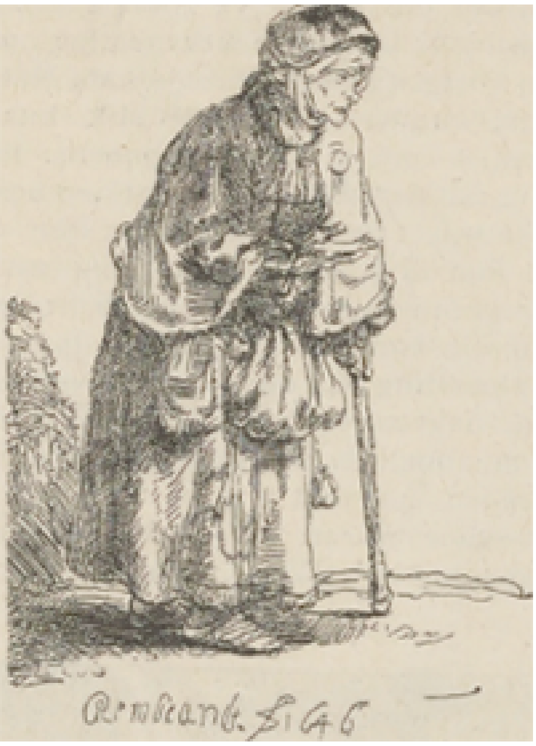
Rembrandt f 1646

Ets van Rembrandt.
AALMOESVRAGENDE BEDELAAR.

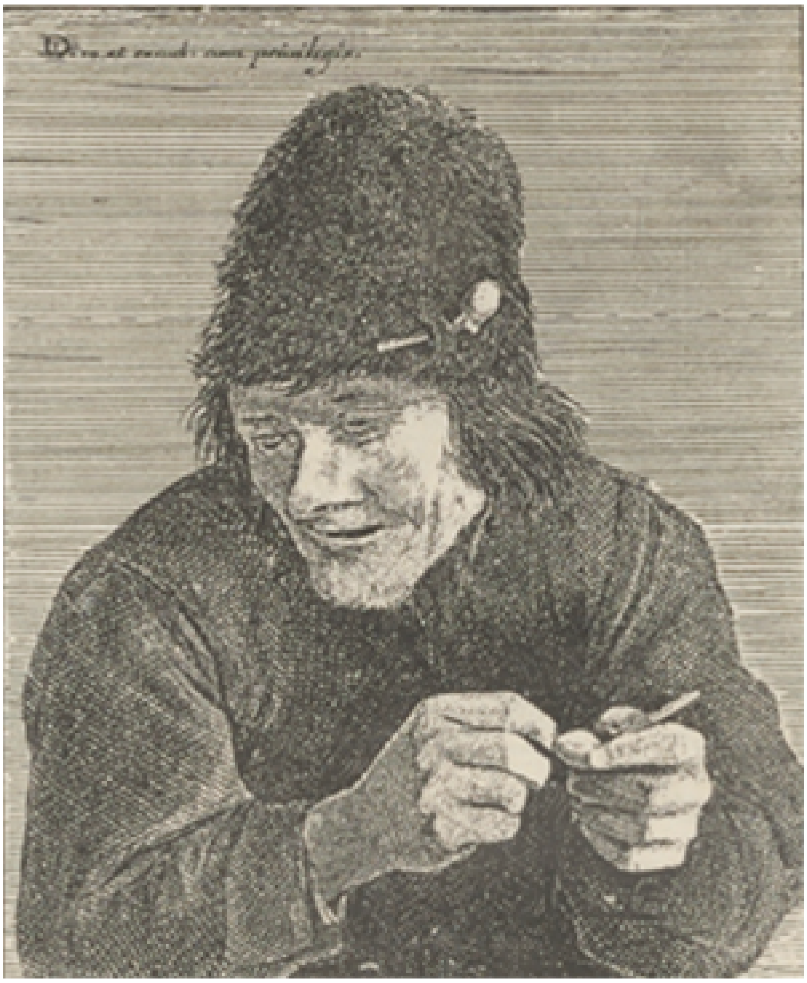

Kopergravure van David Teniers.
DE ROOKER.

Wijsgeerige gedachten.

Uit de kolen, die de liefde achterlaat, ontsteekt de vriendschap haar licht.

⁂

Met kwaad gerucht is 't als met een distelstengel, dien Satan en zijne medehelpers in onzen akker planten; daar staat hij, en hoe beter de grond is, des te krachtiger schiet hij op en bloeit en schiet in 't zaad, en als de kop rijp is, dan komt de wind - niemand weet van waar, noch waar hij heen gaat - en draagt de pluizen van den distelkop over het veld, en 't volgende jaar staat 't geheel en al vol distels, en de menschen staan daar en schelden op het veld, doch niemand wil er aan om het onkruid uit te trekken, daar men niet gaarne doornen in de vingers krijgt.

⁂

Menige goede daad heeft in de wereld slechte gevolgen en menige slechte daad goede; maar voor de gevolgen behoeven wij niet in te staan; die liggen in eene andere hand en de gevolgen maken eene handelwijs niet goed of slecht.

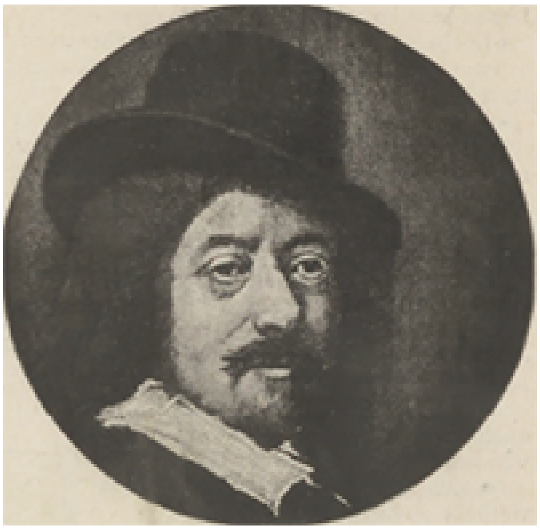

Schilderij van Frans Hals.
ZIJN EIGEN PORTRET.

⁂

Wanneer een trouwe vader en een liefhebbend kind met elkander raadplegen, raadplegen voor t' geheele leven, dan spreekt onze goede God daarmede in.

⁂

Vrouwen en zachte menschen zijn slechts bevreesd bij eigene gevaren, maar moedig bij vreemde, waaruit zij kunnen redden.

⁂

Vertrouw niemand, die in de geringste kleinigheid zijne eer op het spel zette, - en als het eene vrouw is, vertrouw ze dan allerminst.

⁂

Als iemand bescheiden blijft - niet bij lof, maar bij berisping, dan is hij het eerst recht.

⁂

Het lijden is als het onweder: van verre ziet het er zwart uit, boven ons ternauwernood grauw.

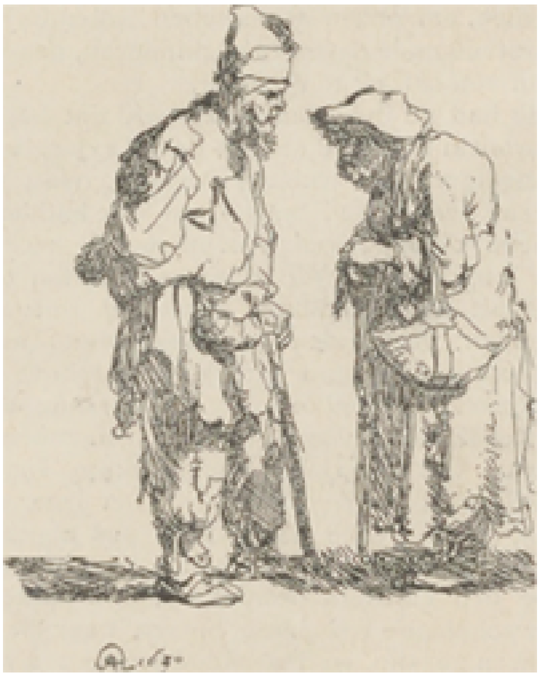

Ets van Rembrandt.
BEDELAARS SAMEN PRATENDE.

[Nummer 5]

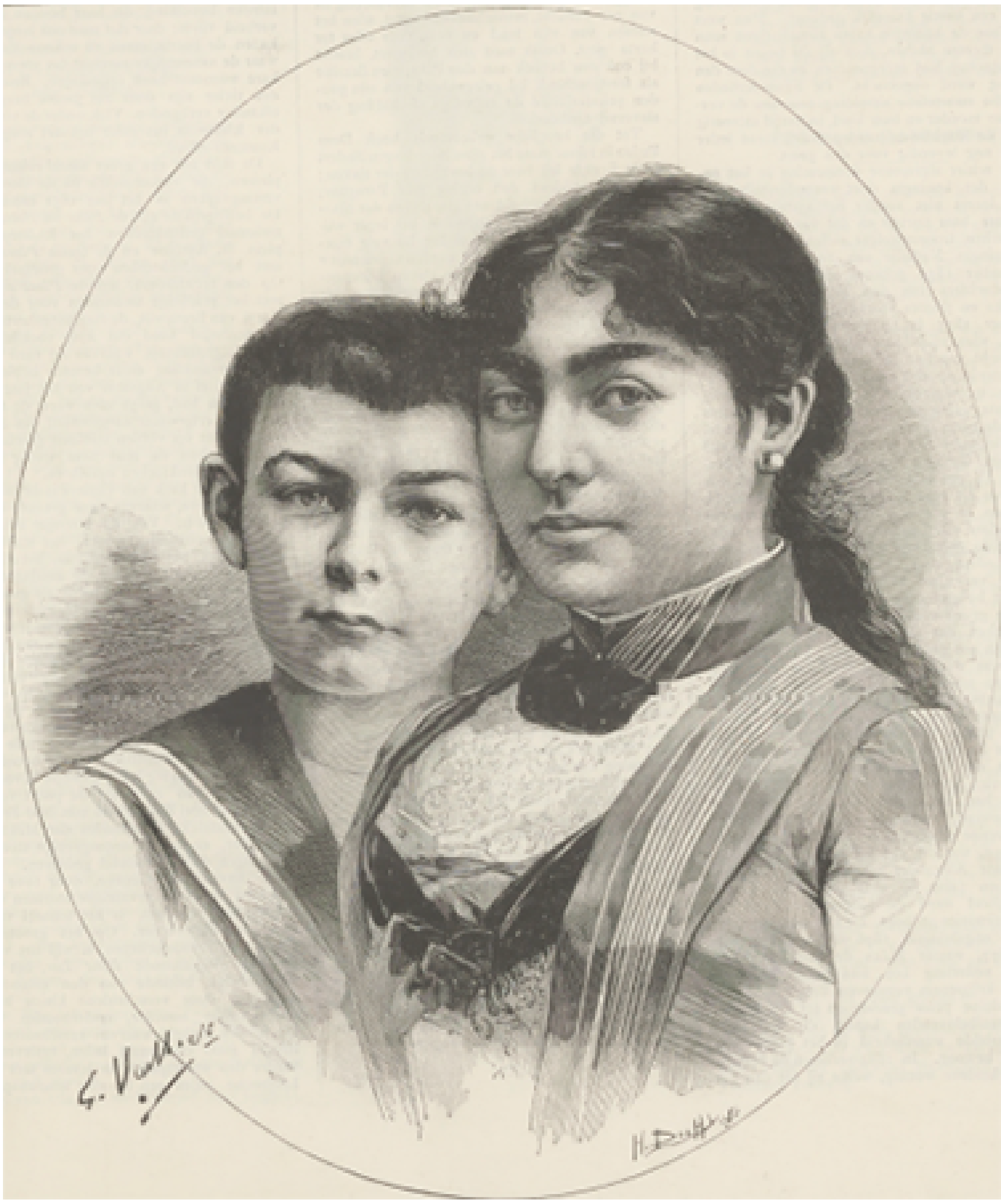

KONINGIN NATHALIE VAN SERVIË EN HAREN ZOON.

Onze gravures.

De Koningin en de Kroonprins van Servië.

Vele gebeurtenissen der laatste dagen brengen ons de waarheid in herinnering, dat aardsche grootheid en luister geene waarborgen zijn tegen de smart en dat koningen en keizers even goed aan rampen en kwellingen blootstaan als gewone menschenkinderen. Hebben wij in het machtige Duitsche keizershuis kort geleden de geesels van ziekte en dood op vreeselijke wijze zien woeden, thans wordt ons medelijden gewekt door het schouwspel eener ongelukkige koningin, die door haren echtgenoot verstooten en van haar kind beroofd, veroordeeld is in den vreemde rond te zwerven.

Men weet dat koning Milan van Servië zich tegenover zijne jeugdige gemalin volstrekt niet als een voorbeeldig echtgenoot gedroeg, en dat hij haar thans een proces van echtscheiding aan doet, dat intusschen afstuit op den tegenstand der Russische Kerk, welke geene ontbinding van een wettig huwelijk gedoogt. Men weet ook hoe de koningin haren twaalfjarigen zoon heeft moeten afstaan, dien zij als troost in het ballingschap had meegenomen en die door den koning werd opgeëischt. De bijzonderheden van die smartelijke scheiding tusschen de vorstelijke moeder en haar kind, indertijd uitvoerig door de dagbladen medegedeeld, staan ieder onzer nog levendig voor den geest.

De schier algemeene deelneming in het ongeluk der koningin doet veronderstellen dat onze lezers niet zonder belangstelling in dit nummer haar portret en dat van den kleinen Servischen troonopvolger zullen aanschouwen.

Koningin Nathalie van Servië is den 7en September 1859 geboren en de oudste der drie dochters van den Russischen generaal Kechko en prinses Stoerdza. Sedert den 17en October 1875 is zij de vrouw van koning Milan, wien zij bij hun huwelijk een bruidschat aanbracht van tien millioen. Gelukkig was die verbintenis op den duur niet en ook de Servische troonopvolger is onder geen gunstig gesternte geboren. Toen den 14en Augustus 1876 de oude Turksche kartouwen der citadel van Belgrado aan het land verkondigden dat koningin Nathalie haren gemaal Milan Obrenovics IV een erfgenaam geschonken had, was Belgrado als eene woestenij; slechts grijsaards, kinderen en vrouwen treurden er in verlatenheid, daar alles wat de wapenen dragen kon, ten strijde getrokken was tegen den erfvijand. Voor iedere deur, voor ieder venster bijna hingen verwelkte kransen als een bewijs dat een der huisgenooten in het veld was, en van hoevele gevels wuifde niet het lange rouwfloers, ten teeken dat de vader of de zoon op het veld van eer gesneuveld was! De algemeene rouw was daarbij des te pijnlijker, daar men erkennen moest, dat al die offers tevergeefs waren gebracht. Van vier kanten drongen de regimenten van Moerad V het land binnen; op alle punten had de halve maan gezegevierd over de Servische driekleur en alles deed vermoeden dat de dagen van het stamhuis der Obrenovics geteld waren.

Toen hem het bericht der geboorte van zijn zoon gewerd, vertoefde Milan te Paratschin, en de eerste gelukwensch, dien de jonge ouders ontvingen, was die van keizer Frans Jozef, terwijl czaar Alexander het peetschap over den Servischen prins op zich nam. Met groote plechtigheid werd de jongste spruit van het huis Obrenovics gedoopt. De krijgskans keerde; op het ongeluksjaar 1876 volgde het geluksjaar 1877, waarin Milan de smet van zoo menige nederlaag kon uitwisschen en zelfs grooten krijgsroem verwerven kon.

De kleine prins groeide op tot een krachtigen, veelbelovenden knaap, die zich met ongekunstelde waardigheid in het korporaalsuniform bewoog. In 1884 verlieten de vorsten de bescheidene woning, welke zij tot dan toe betrokken hadden, om zich in den neiuwgebouwden ‘Prachtburg’ te vestigen. Maar het echtelijk geluk, dat zij aanvankelijk in het oude huis gesmaakt hadden, volgde hen niet in de schitterende zalen van het nieuwe verblijf, en weldra mompelde men dat er geen huwelijksgeluk in het paleis woonde. Voor den armen koningszoon volgden toen treurige jaren; van zijnen vader gescheiden, dien het kind toch hartelijk beminde, werd hij door de moeder van de een Italiaansche stad naar de andere meegenomen, tot hij eindelijk weer aan de liefhebbende moeder ontrukt werd.

Naar het thans schijnt zal koning Milan zijn voorstel tot echtscheiding intrekken en mag er eene minnelijke schikking tusschen de beide echtgenooten worden te gemoet gezien.

Keizer Dom Pedro II van Brazilië.

De grijze keizer van Brazilië, die in de laatste maanden eene rondreis door de Oude Wereld maakte, is wederom naar zijn uitgestrekt gebied teruggekeerd, doch laat hier de herinnering na van een verlicht, menschlievend vorst, wien het welzijn van zijn land en volk vóór alles ter harte gaat. Gelijk men zich herinnert, bracht hij ook een bezoek aan den Paus, wien Brazilië als feestgeschenk bij gelegenheid van zijn gouden priesterjubilé de volledige afschaffing der slavernij aanbood.

Tot die heuglijke gebeurtenis heeft Dom Pedro in ruime mate het zijne bijgedragen. Sedert jaren ijverde hij voor de bevrijding der slaven; in 1866, tijdens den oorlog met Paraguay, schonk hij de vrijheid aan alle slaven der rijksgronden, die als vrijwilligers in het leger wilden dienen; dit vond navolging bij vele eigenaars van slaven en weldra werden aanzienlijke sommen tot vrijkooping van slaven bijeengebracht. In 1871 werd in de vergadering der Cortes het besluit genomen, dat de slavernij in Brazilië geleidelijk zou worden afgeschaft en in 1878 werden niet minder dan 15000 slaven door het emancipatiefonds vrijgekocht, terwijl bovendien vele bijzonderen hunne slaven in vrijheid stelden. Op dat schoone werk werd echter de kroon gezet door de algemeene vrijlating der slaven ter gelegenheid van 's Pausen gouden priesterfeest, waarvoor Leo XIII in zijne meesterlijke encycliek openlijk aan het katholieke Braziliaansche volk en zijn edelen vorst heeft dank gezegd.

Dat moet eene schoone voldoening zijn geweest voor den bejaarden keizer, die nu reeds sedert het jaar 1841 op den troon van Brazilië zetelt en gedurende die lange regeering door zijne welwillendheid, zijne hooge ontwikkeling en zijn ijver voor het schoone en goede de onverdeelde achting en liefde van al zijne onderdanen mocht verwerven. In 1825 te Rio de Janairo geboren, zag hij zich den 7^{en} April 1831 onder voogdijschap van zijn vader tot keizer benoemd, stond vervolgens onder een rijksregentschap, werd in 1840 meerderjarig verklaard en ontving de kroon op den 18^{en} Juli 1841. Twee jaren later trad hij in het huwelijk met Theresia Christina Maria, dochter van Frans I, koning der beide Siciliën.

Tot driemaal toe bezocht hij de Oude Wereld: eerst in 1866, toen hij tevens ook Noord-Amerika doorreisde; vervolgens tien jaar later, bij gelegenheid dat hij een bezoek bracht aan de wereldtentoonstelling te Philadelphia, en eindelijk in het huidige jaar, nu hij den Heiligen Vader ter gelegenheid van zijn gouden feest kwam geluk wenschen. Tijdens zijne afwezigheid was het bewind in handen van zijne dochter, de kroonprinses Donna Isabella, gemalin van hertog Lodewijk van Orleans, graaf van Ell. Men weet dat de regentes van Brazilië, wegens hare ijverige bemoeiingen tot afschaffing der slavernij, door den Heiligen Vader de eer waardig gekeurd werd, dit jaar de gouden roos uit zijne handen te ontvangen.

Geneve.

Geneve is eene der oudste steden van Zwitserland en werd reeds in het jaar 58 vóór Christus door Julius Caesar tegen de Helvetiërs versterkt. Zij heeft eene prachtige ligging: aan het zuidwestelijk uiteinde van het meer van Geneve, bij de uitmonding der Rhône amphitheatersgewijze gebouwd, wordt Geneve door den stroom in drie ongelijke deelen verdeeld. Op den linkeroever verheft zich hoog boven de river de oude stad met hare enge en steile straten. Zij is de zetel van het strenge oud Geneefsche Calvinisme, met zijne sombere Puriteinsche zeden.

Naast de oude stad strekken zich in het lagere gedeelte de hande!s- en verkeerswijken uit: de *Grand Quai*, de eindeloos lange *Rue du Rhône* en de *Corraterie*, waar de geld wereld voornamelijk haar sierlijk hoofdkwartier gevestigd heeft. Midden in de rivier ligt een eiland, waarop zich de toren de *l'Isle*, de overdekte markt en eenige straten bevinden. Op den rechteroever der Rhône ligt de wijk St. Gervais, de zetel der talrijke bevolking, die haar bestaan in de nijverheid vindt; daar ziet men ook langs de fraaie kaden de hotels, groot en schoon als paleizen, waar de aanzienlijke menigte der vreemdelingen hare woontent heeft opgeslagen. Beide oevers der rivier zijn door zes groote bruggen met elkander verbonden. Vlak onder de uitmonding der Rhône in het meer ligt het zoogenaamde Rousseau-eiland.

De stad telt een groot aantal ruime schoone pleinen, die voornamelijk na de slooping der vestingwerken in het jaar 1851 ontstaan zijn. De belangrijkste zijn de *Place du Poète* met het nationaal gedenkteeken, het Rhôneplein, het plein St. Antoine en de fraaie *Place Neuve*, met het gedenkteeken voor generaal Dufour. Op den rechteroever ligt de *Place des Alpes*, met het prachtige monument voor den hertog Karel van Brunswijk, de diamantenhertog, gelijk hij genoemd werd om zijne voorliefde voor die edelgesteenten, waarvan hij eene aanzienlijke verzameling moet bezeten hebben. De hertog stierf in Augustus van het jaar 1873 te Geneve en had, gelijk men weet, de stad Geneve, tot erfgenaam aangewezen van zijn vermogen, dat op vijftien millioen geschat werd. Daarvoor kon de stad hem stellig wel een kostbaar gedenkteeken oprichten.

De oudste kerk van Geneve is de kathedraal van St. Pierre, waarvan onze gravure eene afbeelding ge[e]ft. Van de overige belangrijke gebouwen verdienen vooral het stadhuis, de hoogeschool, het observatorium, het atheneum en de nieuwe schouwburg de aandacht.

Geneve is sinds lang reeds als groot middelpunt van nijverheid en handel bekend, voornamelijk om de uurwerkmakerij, waarvoor eene bijzondere school bestaat. Alleen aan horloges voert Geneve jaarlijks voor twintig millioen franken uit, terwijl daarbij nog voor ruim vijftien millioen franken kleinoodiën vervaardigd worden. Beide takken van nijverheid zijn niet alleen over het kanton Geneve verbreid, maar worden ook in de aangrenzende deelen van Savoye en Waadtland ijverig beoefend.

Door zijne ligging buitengewoon bevoorrecht is Geneve van ouds als de poort voor het verkeer van heel Zwitserland met Zuid-Frankrijk en de westelijke kusthanden der Middellandsche Zee, en heeft dientengevolge steeds een levendigen doorvoerhandel gedreven.

De haven van Geneve, door twee groote dammen tegen de gevaarlijke stormen uit het noordoosten beschut, is het tooneel van een zeer levendig vertier. Op het groote meer varen twaalf stoomschepen, terwijl het verkeer op het zoogenaamde *Petit Lac*, het smalle zuidwestelijk uiteinde van den uitgestrekten waterplas, door verscheidene kleine bootjes, zoogenaamde *mouches*, onderhouden wordt. De ta!rijke barken, waarvan verscheidene omstreeks 4000 centenaars laden, verlevendigen verder den waterspiegel en leveren met hunne Latijnsche zeilen een bevallig schouwspel op.

Door zijne heerlijke ligging aan het meer met het prachtig gezicht op de berggroep van den Mont-Blanc en het Jura-gebergte, met zijne bevallige afhellingen naar het meer, door talrijke kasteelen en buitenverblijven verlevendigd, heeft Geneve steeds eene groote aantrekkingskracht op alle toeristen en reizigers uitgeoefend; daarbij onderscheidt het zich door voortreffelijke scholen en inrichtingen van onderwijs, die verschillende families in andere landen van Europa genoopt hebben, hunne zonen of dochters ter opleiding naar Geneve te sturen. Men vindt er ook een goed *conservatoire* voor muziek en eene niet onaanzienlijke schilderschool.

Dit alles in verband met het gezonde klimaat en de menigte van genoegens, welke de stad aanbiedt, heeft niet alleen een aanzienlijk vreemdelingenverkeer getrokken, maar ook eene menigte familiën uit het buitenland aangelokt, zich voor goed te Geneve te vestigen, welks bevolking daardoor, met inbegrip van die der beide voorsteden Eaux-Vives en Plainpalais, tot het cijfer van 68.000 gestegen is.

Leo Somzée, Voorzitter der Wereldtentoonstelling van Brussel.

In onzen vorigen jaargang reeds gaven wij eene welgeslaagde afbeelding van de gezamenlijke gebouwen en terreinen der wereldtentoonstelling te Brussel, die op het oogenblik tal van bezoekers lokt. Ditmaal bieden wij onzen lezers het portret aan van den verdienstelijken man, wien de eer toekomt, dit grootsche werk op touw te hebben gezet, den ‘Voorzitter van den vaderlandschen prijskamp voor kunsten en wetenschappen,’ Leo Somzée.

De heer Somzée werd geboren te Luik den 31en Januari 1837, van burgerlijke welgestelde ouders. Van jongsaf onderscheidde hij zich door een buitengewoon vlug begrip en on vermoeiden arbeid. Op vierentwintigjarigen leeftijd had de veelbelovende jonkman al de cursussen der Luiksche universiteit doorloopen en werd met buitengewone onderscheiding tot ingenieur der mijnen bevorderd. Zijne lievelingsstudie was echter de gasverlichting en de electriciteit; en die studie heeft in hem rijke vruchten voortgebracht. Want het moet erkend worden dat die groote verlichtingsmiddelen van onze eeuw aan den heer Somzée gewichtige verbeteringen te danken hebben. Nauwelijks toch had de jonge man de banken der universiteit verlaten of hij werd benoemd tot hoofdingenieur van de algemeene maatschappij voor gasverlichting, en legde zich geheel toe op de verbetering der gasinrichtingen, die destijds nog in primitieven toestand verkeerden.

Een geheel nieuw stelsel van gasaanvoering in de gasmeters, een nieuw stelsel van gasleiding in de buizen, benevens eene tot dusver onbekende verbinding der gasbuizen, die elke ontsnapping van gas onmogelijk maakt, werden door den begaafden man in de jaren 1864-1868 uitgevonden.

Somzée dankte daaraan eene groote vermaardheid op dit gebied en werd, nog geen 3o jaren oud, naar Italië geroepen, om volgens zijn nieuw gevonden stelsel te Catana, Sienna en Rimini gasfabrieken op te richten.

Dank zijne buitengewone wilskracht en onvermoeiden ijver werden deze drie gasinrichtingen binnen den tijd van één jaar geheel voltooid.

Naar België teruggeroepen, richtte hij in de hoofdstad eene gasfabriek op, die binnen 168 dagen kant en klaar was, en door alle vakmannen bewonderd, nog heden als een model mag beschouwd worden.

Met een edel en medelijdend hart begaaf[d], was Somzée al spoedig bedacht op middelen om de verschrikkelijke verwoestingen te voorkomen, die de talrijke gasontploffingen bijna dagelijks in de mijnen aanrichten. Eindelijk, na onverpoosde studie, vond hij een middel, dat die ontploffingen zoo niet onmogelijk, dan toch hoogst zeldzaam maakt. Hij schreef vervolgens een werk: *Les collisions en mer*, waarin hij tot de kleinste bijzonderheden een werktuig beschrijft, dat aan het roer van elk schip geplaatst, de zoo gevreesde aanvaringen op zee zou doen vermijden.

Deze hoogst nuttige vinding werd dadelijk door Constantijn, admiraal-generaal der Russische vloot beproefd, goedgekeurd en aangenomen en verwierf den heer Somzée het ridderteeken van den H. Stanislaus van Rusland. Voorzeker is het te betreuren dat deze belangrijke uitvinding in den vreemde nog niet meer wordt toegepast.

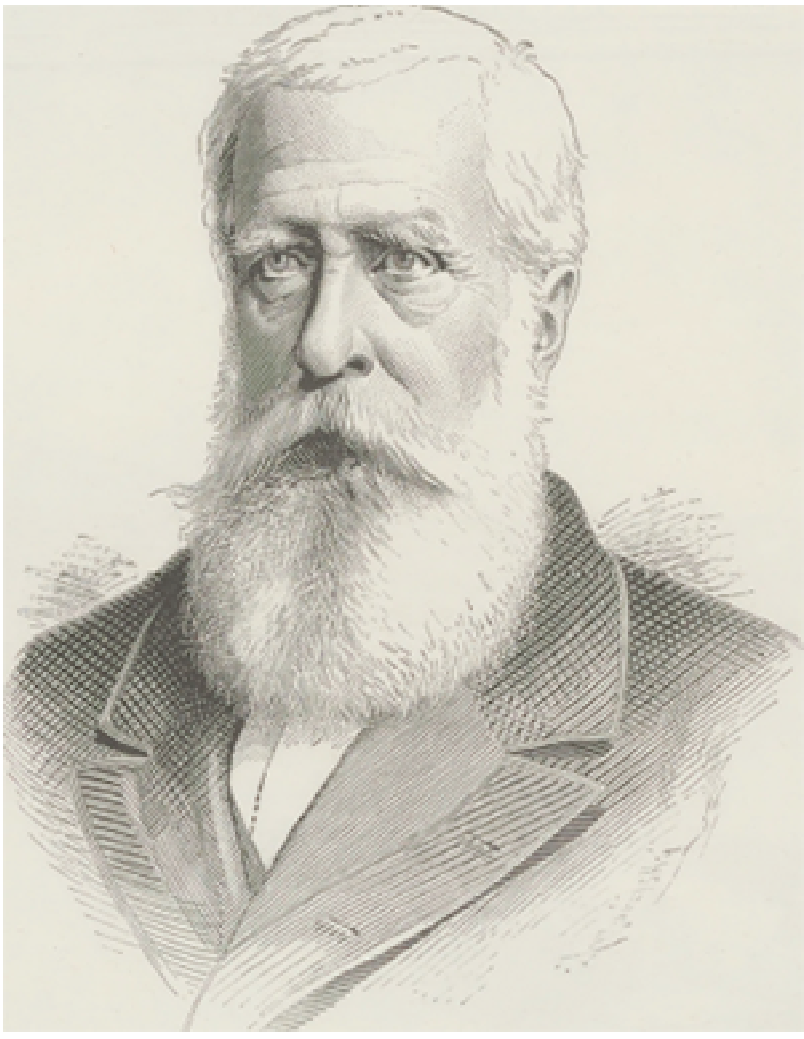

KEIZER DOM PEDRO II, VAN BRAZILIË.

Het zou ons zeker te ver voeren, indien we alle uitvindingen op het gebied van electriciteit als: verlichting met lucht, telegraaf zonder draad, verlichting met gas en electriciteit vermengd, verbetering der beroemde electrische lamp van Edison enz. enz. door den ijverigen man gedaan, moesten beschrijven. Bepalen wij ons tot de opmerking dat de electriciteit, de groote uitvinding onzer dagen, aan Somzée veel te danken heeft, en wie weet welke verrassingen zijn vruchtbare geest ons op dit gebied nog bereidt.

In 1884 werd de heer Somzée door het arrondissement Brussel tot afgevaardigde in 's lands Kamer gekozen, waar hij door zijne uitgebreide kennissen vele en gewichtige diensten bewijst.

Wat het groote werk betreft, onder zijne leiding tot stand gekomen, de tegenwoordige wereldtentoonstelling van Brussel, ook daarop mag hij met voldoening neerzien, daar zij algemeen als bijzonder geslaagd wordt geroemd.

Echte deugnieten slapen nooit.

Dat ondervindt ook de goede krakelingenvrouw, die moe van den arbeid en door de loome warmte van de stille straat bevangen, in een zalig slaapje is geraakt. De breikous glijdt haar van den schoot, de groote groene paraplu, die tegen haar kraamken leunde, is al onderuit gegleden, zonder dat het geluid van zijn val de slaapster uit hare zoete droomen heeft kunnen wekken. Want zoete droomen zijn het blijkbaar, die hare luchtige slaapstede omzweven, dat getuigt de glimlach van stil genoegen, spelend om haren rimpeligen mond. Wie weet droomt ze niet dat zij haren heelen voorraad krakelingen al kwijt is, en in dat geval kon haar droom wel eens uitkomen. Want de twee bengels in het open raam boven haar hoofd zijn druk bezig de koopvrouw van hare waar ‘at te helpen.’ Terwijl de een al bezig is zich aan een smakelijken krakeling te vergasten, doet de andere zijn best er een dito aan een koordeken naar boven te halen en als het moedertje nog lang slaapt, kon ze goed naast eene leege mand ontwaken. Of ze intusschen met die verwezenlijking van haren droom bijzonder ingenomen zou wezen, zullen we maar aan de verbeelding van den toeschouwer overlaten.

Een paar handschoenen.

Zeker dacht mijnheer Romers niet, dat handschoenen zulk eene rol konden spelen, toen hij op zekeren morgen op de Meir een paar lila-glacés kocht, die he[m] veel te klein waren, en welke hij daarom eenvoudig aan zijne achttienjarige dochter Trinette gaf. Toch was dit het geval.

Een der beste bekenden was namelijk Gustaaf Veerkamp, een knappe innemende jongen, die, even als de knaap uit het sprookje, op 't punt stond om naar Amerika te vertrekken en ginds zijn fortuin te zoeken. Voor hij weg ging, wou hij Trinette Romers zoo gaarne iets aan haar oor zeggen. Hij had den geheelen zomer in haar gezelschap en dat van Roza Naarden doorgebracht, en hij was zich zelven bewust dat geen van de twee meisjes kon gissen, wie van beiden hij 't meest lief had, of wel dat hij misschien eenvoudig vriendschap voor hen gevoelde; Gustaaf hoopte dat ten minste. Hij hoopte zich tegenover hen niet verliefd te hebben aangesteld. Maar toch was hij, met zijne zwarte oogen, zijne aangename stem en manieren, waardoor hij ieder meisje met wie hij sprak, meer scheen lief te hebben dan de geheele wereld, zich zelven van zijne macht om te behagen heel goed bewust, en beiden waren zoo aardig, zoo lief, zoo beminnelijk.

Eerst later gevoelde hij dat hij Trinette beminde, en haar wezenlijk en waarachtig lief had. Dat was het, wat hij haar wou zeggen; dat was 't, wat hij haar niet zeggen kon, omdat hij Trinette nooit alleen kon vinden. Hoe lief was ze niet, dat hupsche meisje, hoe had hij haar nog gisteren op het concert bewonderd, terwijl ze zoo sierlijk met haar waaier in de hand naar de zoete tonen der symphonie luisterde.

Nu was hij voor de laatste maal gekomen, en had Trinette in 't oor gefluisterd:

‘Juffrouw Romers, kom even op 't balcon als het u belieft?’

En Trinette had luide gezegd:

‘Roza, kom meê.’

In stilte had hij Roza verwenscht, maar toch had hij zich zoo vriendelijk en galant gedragen, alsof hij bijzonder ingenomen was met Trinette's voorslag.

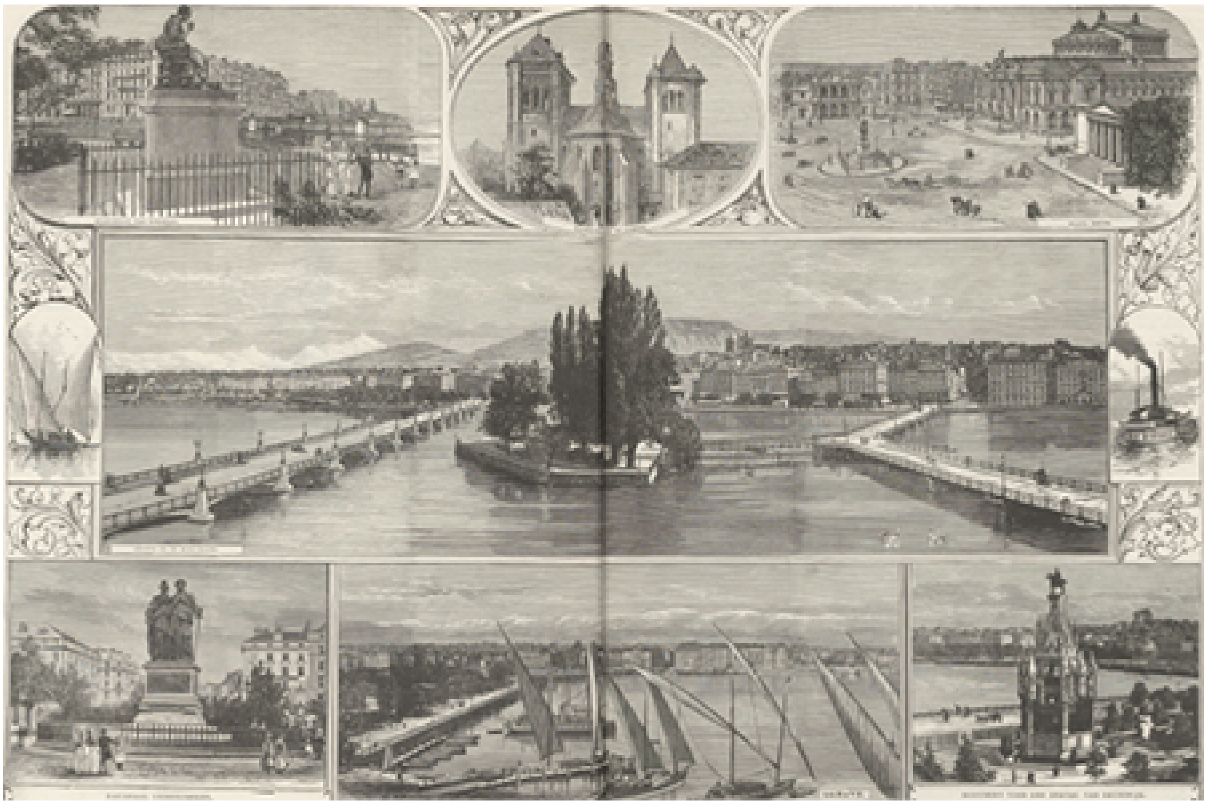

GENEVE EN OMSTREKEN.

Den geheelen avond bood zich geene enkele gelegenheid aan, om Trinette alleen te spreken. Eindelijk sloeg het tien uur. Gustaaf Veerkamp was wanhopend. Hij liep stil den gang in, haalde zijn zakboekje te voorschijn, en schreef eenige regels op een blaadje; toen kwam hij weêr binnen, keek in 't rond en zag Trinette's handschoenen op een klein speeltafeltje liggen. Hij wist, dat zij van Trinette waren, want hare kleur was lila, terwijl Roza altijd geel droeg.

In een oogenblik, dat niemand acht op hem sloeg, stak hij 't papier stil in de handschoen en rolde er toen de linker om heen; zoo moest zij 't zeker vinden, zoodra zij hare handschoenen aantrok.

Eenige minuten later nam hij van allen af scheid, dat hartelijk beantwoord werd; toen ging hij heen. De arme Gustaaf!

‘Ik hoop, dat hij 't ver mag brengen!’ zei de oude zeekapitein Romers.

‘Kom, ik ga gauw naar huis,’ zei Roza na eene poos. ‘Waar is mijn goed? Wel neen, steek daar geene kaars voar aan, Trinette. Nu, ik wensch u allen goeden nacht!’

Maar Trinette begeleide haar tot aan de deur en zag haar met de meid in den maneschijn de straat opgaan. Zij ging niet dadelijk de kamer weer in, maar bleef staan en tuurde in 't zachte licht.

‘Hij is zoo lief en aardig,’ zuchtte ze, ‘en misschien zien we hem nooit weer. Ik zou wel eens willen weten - ’

Maar ze zei niet, wat ze zou willen weten. Eindelijk ging ze weêr binnen.

‘We wachten op u om slapen te gaan,’ zei mijnheer Romer.

De moeder wierp haar een paar handschoenen toe.

‘Roza heeft uwe of mijne handschoenen meêgenomen,’ zeide ze. ‘Dat zijn de hare.’

‘Zij heeft de mijne,’ antwoordde Trinette. ‘Dat komt er niet op aan!’

Daarop ging men naar bed, en Trinette dacht in het geheel niet meer aan hare handschoenen.

Maar Roza dacht aan niets anders meer. Ze had ze in vergissing meegenomen, ze in 't geheel niet aangetrokken, maar hare dwaling bespeurd, toen ze in hare kamer was. Zij zag de lila-kleur, rolde de handschoenen uit en dacht:

‘'t Zijn de handschoenen van Trinette, niet de mijne,’ en dit zeggende bukte zij om een papier op te rapen, dat uit een der handschoenen op den vloer gevallen was. Toen werd ze vuurrood, terwijl zij 't volgende las:

‘Lieve Trinette, mij dierbaarder dan de geheele wereld! ik kan geene gelegenheid vinden, om het u te zeggen, ge zijt nooit alleen; ik ga weg en de Hemel weet wanneer ik eens terugkeer. Ik zoek u niet door eene belofte te binden, om eene onzekere toekomst te deelen, maar wanneer ik iets in de wereld mocht worden, wanneer het mij gelukt, roem en vermogen te verkrijgen, dan zal dit alles voor mij geene waarde hebben, zoo gij dat niet met mij deelt.

‘Dierbare Trinette, kunt ge mij deze hoop geven; wilt ge? Wanneer ge mij genoeg lief hebt, stuur me dan één regeltje, uw naam slechts, desnoods maar eenvoudig Ja,’ al was 't maar één woord; doch niet ‘neen.’

‘Wanneer ik niets van u hoor, dan zal ik mijn lot zoo gedwee mogelijk trachten te dragen. Maar verneem ik iets gunstigs, Trinette, geloof dan, dat niets mij te moeilijk zal vallen, geen beletsel mij te groot zal zijn, om mijn doel te bereiken.

‘Vergeef me dit gekrabbel. Het drukt niet de helft uit van hetgeen ik u had willen zeggen, maar geloof mij, dat ik onder alle omstandigheden en voor mijn leven lang de uwe ben. Gustaaf Veerkamp.’

‘En ik dacht, dat hij op mij verliefd was,’ zei Roza, en in hare gramschap scheurde zij 't papier in kleine stukjes.

‘Dat huichelachtig schepsel zal er nooit iets van vernemen, nooit!’ sprak zij bij zich zelve, en zij ging naar bed en weende bijna den gebeden nacht.

Den volgenden morgen bracht Trinette hare handschoenen en vroeg: ‘Hebt ge de mijne?’

Roza gaf haar de handschoenen terug, zonder Trinette aan te zien, daar zij half en half vreesde, dat haar nu ook naar den minnebrief zou gevraagd worden; maar Trinette wist daar immers niets van en dus was deze moeilijkheid uit den weg geruimd.

Gustaaf kreeg geen antwoord, werd daarover verbitterd, trok naar Amerika, werd tegenover het vrouwelijk geslacht cyniek, had geen lust om in gezelschappen te gaan, waar hij dames ontmoeten zou, en wijdde hoofdzakelijk zijne uitspanningsuren aan lezen, cigaren en vrienden.

Roza, die een tijd lang jaloersch was, had spoedig een nieuwen aanbidder, wien zij hare hand en hart schonk, doch Trinette bleef onveranderd.

Vijf jaren verliepen er - zes, bijna zeven; Gustaaf maakte fortuin en werd zeer rijk. Het was bekend dat hij in Amerika op een grooten voet leefde. Doch in de schatting der dames had hij een groot, kolossaal gebrek: hij minachtte het vrouwelijk geslacht.

Roza, nu mevrouw Mulder, die naar Brussel was gaan wonen, hoorde nu en dan over hem spreken; zij was zeer gelukkig en wist, dat Trinette het veel minder was dan zij. Roza was niet wezenlijk slecht en haar geweten deed haar groote verwijten. Had zij twee minnenden van eldaar gescheiden? Dan trachtte zij zich weder gerust te stellen met de gedachte, dat Gustaaf zijn aanzoek wel herhaald zou hebben, als hij Trinette wezenlijk lief had, en dat Trinette zich buitendien nooit om hem bekommerd had. En zoo liet zij de zaak verder rusten.

Haar eerste gast was Trinette Romer. Roza sprak niet van Gustaaf, maar haar man, wien het vroeger gebeurde geheel onbekend was, vertelde aan tafel, dat Gustaaf Veerkamp zich te Brussel bevond, en naar een schoon huis zocht.

‘Verbeeld u,’ zei hij, ‘een jonkman die een jaar of acht geleden naar Amerika is gegaan, met geene duit in zijnen zak, heeft daar zulk een fortuin gemaakt dat hij nu kan leven als een prins uit de duizend en eene nacht vertelling; 't is een bijzonder knap mensch van uiterlijk; hij is innemend, geestig, kortom een modelman; - maar hij haat de vrouwen, zegt men.’

Zoo babbelde hij voort, zonder Trinette's bleek gezicht te bespeuren, ofschoon Roza het heel goed zag. Kort daarop sloop Trinette stil naar hare kamer, maar Roza volgde haar daar onmiddellijk, vond Trinette in tranen en omarmde haar.

‘Vertel me alles, lieve Trinette,’ sprak ze.

En Trinette biechtte al snikkende alles op, wat haar op 't hart lag.

‘'t Is zoo dwaas. Ik was toen nog maar achttien jaar; maar - maar - ik had Gustaaf zoo lief en ik heb hem nooit vergeten. Dat is de reden, waarom ik nooit voor een anderen man liefde kan gevoelen, Roza-lief. Niemand weet het, zelfs mijne moeder is 't onbekend, maar 't spreken over hem was te veel voor mij. Ik dacht, dat hij mij ook lief had...’

‘Dat was ook zoo,’ antwoordde Roza.

‘Neen,’ antwoordde Trinette, ‘dan zou hij 't mij immers gezegd hebben?’

Een oogenblik stond Roza op 't punt om hare vriendin de geheele waarheid te zeggen, maar de voorzichtigheid ried haar aan om dat niet te doen.

‘Daar gebeuren zulke zonderlinge dingen in deze wereld,’ zeide ze. ‘Wie weet? ge zijt beiden nog jong en knap. Tot morgen, Trinette-lief.’

Toen ging ze heen, en liet Trinette aan haar gepeins over. De arme verborg hare prachtige lokken onder 't eenvoudig nachtmutsje, en bleef treurig op hare kamer zitten.

Roza zette zich daarentegen aan hare schrijftafel en schreef:

‘Geachte Heer!

‘Eenige jaren geleden deedt ge juffrouw Trinette Romers een huwelijksaanzoek. Misschien doet het u genoegen te vernemen, dat zij dat schriftelijk aanzoek nooit gelezen heeft.

Het werd door iemand verscheurd, die met schaamte deze laakbare handeling bekent. Trinette zou zeker ‘ja’ geantwoord hebben, als dat briefje haar in handen gekomen was.

‘Een goede verstaander heeft maar een half woord noodig. Zij woont nog te Antwerpen en is ongetrouwd.’

Dit briefje adresseerde ze aan Gustaaf Veerkamp en verborg het onder haar hoofdkussen. Den volgenden morgen wierp ze het in de postbus. Drie dagen later kwam Gustaaf naar Antwerpen en bezocht daar Trinette, die weer huiswaarts gekeerd was.

Wat ze met e!kaar spraken, kunnen we slechts afleiden uit het feit, dat hij haar kuste, toen hij haar verliet. Hij had juist met haar over 't verleden gesproken.

‘Herinnert ge u nog den avond van mijn vertrek?’

‘Ja,’ antwoordde ze.

‘Heeft op dien avond iemand uwe handschoenen weggenomen?’

‘Wat eene zonderlinge vraag!’ zeide ze ‘Mijne handschoenen? Ik meen mij te herinneren, dat Roza Naarden ze in vergissing mee naar huis heeft genomen. Waarom?’

‘Och, dat doet er minder toe,’ zei hij. ‘Misschien zal ik u dat bij gelegenheid wel eens vertellen.’ Daarop kuste hij haar weer en zijn eerste bezoek was bij Roza.

‘Zij was geheel alleen met haar jongste kind, dat natuurlijk niet geteld werd. Hij kwam dadelijk op 't onderwerp dat hem hier heen bracht.

‘Gij hebt mij geschreven!’ zei hij.

‘Ik?’ riep ze. ‘O hemel neen!’

‘Ge hebt op den avond van mijn vertrek de handschoenen van Trinette aangetrokken.’

Nu kleurde Roza hevig.

‘Hebt gij 't haar verteld?’ vroeg ze.

‘Neen, nog niet.’

Zij lei hare hand op zijn arm.

‘Ik heb u een grooten dienst bewezen,’ zeide zij, ‘en ik smeek u, breng me niet in verlegenheid; Trinette is mijne beste vriendin en ik zou niet gaarne onaangenaamheden met haar krijgen, ofschoon 't geheel en al mijne schuld is.’

‘Zeg me dan, waarom ge het gedaan hebt?’ vroeg hij.

Een oogenblik keek ze hem scherp aan en begon toen plotseling hardop te lachen.

‘Bij mijn goeden lieven man en mijne beste kinderkens kan ik 't u nu gerust bekennen. Ik was jaloersch, Gustaaf, en dacht dat de brief aan mij gericht had moeten zijn. Nu weet ge dat dit de reden was. Vergeef me en wees geen rustverstoorder tusschen de lieve Trinette en mij.'

'Nooit,' beloofde Gustaaf.

En hij hield zijne belofte, want op den huidigen dag kan mevrouw Veerkamp nog niet gissen, waarom haar man zoo nieuwsgierig was naar een paar oude handschoenen.

Wetenswaardigheden.

De porseleinfabriek te Sèvres.

Sèvres ligt aan den linkeroever der Seine twee uur ten Westen van Parijs. Wat de plaats wereldberoemd maakt, is de porseleinfabriek met haar museum, dat alle modellen van porseleinwerk bevat. Lodewijk XV, die van de markiezin De Pompadour eene porseleinen vaas met reukwerk had ten geschenke gekregen, vond smaak in dergelijk aardewerk en liet de porseleinfabriek van Vincennes naar Sèvres verplaatsen, waar zij op grooter schaal zou werken en met de Saksische produkten moest wedijveren. Langzamerhand bracht zij het tot eene groote hoogte en leverde bewonderenswaardige kunstwerken. De aarde, die zij bezigt, wordt te St. Yrieux, ten Zuiden van Limoges, gegraven. Haar fabriekmerk is eene ster met eene rechte lijn er onder. Tot opfrissching van 't geheugen zij hier opgemerkt dat men in Europa eerst in 1709, toen een zekere Bötticher te Meissen de eerste fabriek stichtte, porselein begon te vervaardigen. Vroeger hadden de Portugeezen het als eene kostbare merkwaardigheid uit China en Japan medegebracht, en van het Portugeesche woord *porceila* (kopje) is de benaming afkomstig. Een Duitscher uit Frankenthal, Hanong genaamd, heeft voor eene groote geldsom het geheim der bewerking aan een Franschman medegedeeld. De Meissner waar heeft, wat blankheid en sterkte betreft, nog altijd den eersten rang onder de mededingers.

De Gevolgen van eene Gril.
Tafereelen uit het verhaal
van Herbert Frey.
(*Vervolg.*)

Toen hij op het punt stond de kamer te verlaten, wendde mevrouw Harders zich tot hare nicht.

'Hedwig,' sprak zij, 'zoudt ge niet met Bertram gaan en zorgen dat hij de zoo noodige ververschingen bekomt!'

Het lieve meisje gehoorzaamde zwijgend.

Zoodra de deur van de kamer, waarheen zij zich begeven hadden, gesloten was achter deze twee, die in gelukkige uren hadden beloofd, voor altijd elkander te zullen toebehooren, stonden zij daar als door hunne smart verpletterd; zij zagen elkaar aan met een blik waarin het hevigste zielelijden was te lezen; zij dachten aan den vreeselijken afgrond, die hen voortaan zou scheiden.

'O Hedwig, gij hebt het gewild!' stamelde Bertram met heesche stem. 'Eene ontzettendere ramp, dan wij ooit hadden kunnen vermoeden, heeft ons getroffen. God weet dat ik de arme Leontine van harte alle goed toewensch, - maar wat zal er van ons worden?'

III.

Bertram en Leontine waren dan werkelijk gehuwd?

Hier was dan geene spraak van een edelmoedig bedrog, met gemeenzaam overleg begaan, om de laatste stonden eener beminde stervende niet te verbitteren of haar zoo mogelijk tot het leven terug te voeren?

Neen, in dien vreeselijken nacht, wijl het meisje tusschen dood en leven hing, was hare echtverbintenis, op een oogenblik dat zij hare volle helderheid van geest had, door de wet besloten en kerkelijk ingezegend.

De arme Hedwig had zelfs voor de plechtige handeling den eenigen ring, dien zij droeg, den trouwiing van hare moeder, edelmoedig afgestaan, daar men niet eens aan een trouwring gedacht had.

'Tot dat de dood u scheidt,' had de priester gezegd, en Bertram en Leontine waren nu man en vrouw tot dat de dood den band ontsnoeren zou.

Maar de zon was opgestaan in volle majesteit en pracht, en de verbintenis, slechts van luttel stonden gewaand, bleek hechter te wezen dan iemand hunner ooit hadde kunnen voorzien.

Beklagenswaardige Hedwig, arme Bertram; maar ook, ongelukkige Leontine.

De twee zoo wreed gescheiden geliefden behoorden reeds lang tot de huisgenoo[t]en der familie Harders. Leontine was als een[i]g kind geheel afzonderlijk opgevoed, en daardoor had het eigenaardige van haar karakter zich nog sterker ontwikkeld; zij had immers geen voorbeeld aan anderen. Eerst toen zij zestien jaar was, kreeg zij eene vriendin. Mevrouw Harders had een broeder, die zijne gade vroeg verloor. Majoor Kroon was een officier zonder vermogen, die zijn leven uitsluitend aan twee zaken wijdde: de nauwgezette vervulling zijner dienstplichten en de teedere verzorging en op[v]oeding van zijne dochter Hedwig. Hij stierf toen zij zeventien jaar was. Zijne zuster, mevrouw Harders, nam dadelijk het beminlijke en verstandige meisje tot zich. De nalatenschap haars vaders was niet groot, 't was dus voor Hedwig als een geluk te beschouwen, dat hare tante een rijken echtgenoot had. Zij werd ten huize van den bankier met de meeste liefde en hartelijkheid behandeld, en Leontine vond in haar, tot hare grootste vreugde, wat haar tot nu toe ontbroken had, eene getrouwe vriendin. De twee meisjes leefden altijd in de beste harmonie en konden ten laatste niet meer buiten elkander.

Tot welke opoffering Hedwig in staat was, hebben we reeds gezien.

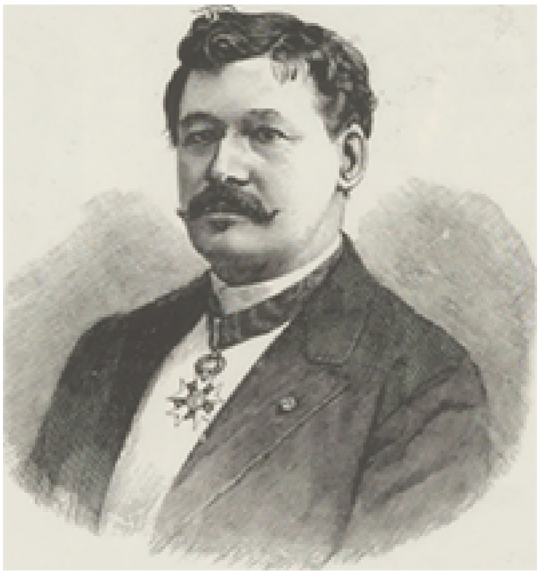

LÉON SOMZÉE,
Voorzitter der wereldtentoonstelling van Brussel.

Leontine was zeventien jaar, toen nog een ander persoon het huisgezin van haar vader kwam vermeerderen. Een zeer vertrouwd vriend haars vaders, de voorname koopman Otto Seewald, was gestorven. Zijn eenige zoon Bertram was gedurende zijne ziekte op eene handelsreis in Engeland, en hoewel dezen daarvan dadelijk was bericht gezonden, vond hij bij zijne terugkomst zijn vader niet meer in leven. De bankier Harders was tot voogd over den minderjarigen Bertram Seewald benoemd. Bij het onderzoek der boeken bleek dat in de zaken van den overledene eene goede regeling noodig was, waarmede geruime tijd zou verloopen. Om den jongeling de droefheid over zijn smartelijk verlies en zijne verlatenheid minder te doen gevoelen, noodigde de bankier hem uit, bij hem zijn intrek te nemen. De jonge Seewald voldeed aan die uitnoodiging. De bankier behandelde hem als zijn zoon, en Bertram werd voor zijn voogd een getrouw, hulpvaardig vriend, die hem met zijne bekwaamheden en zijne jeugdige krachten belangrijke diensten bewees.

Reeds na verloop van enkele dagen gevoelde Bertram in den omgang met de twee schoone meisjes zich levendig aangetrokken door de zachtzinnige, bedaarde Hedwig Kroon, terwijl de dartele, levendige Leontine Harders hem innig lief kreeg. Maar zij betoonde die genegenheid zoo vrijmoedig, zoo openhartig en kinderlijk, dat niemand daarin de ernstige liefde der jonkvrouw zag. Zij vond genoegen in zijn gezelschap en zocht het steeds; zij stoeide, babbelde, maakte muziek met hem en koos hem vaak tot het voorwerp van hare onuitputtelijke scherts. Hare ouders zagen met het grootste genoegen deze genegenheid en dien schijnbaar kinderlijken omgang van hun afgod met den zoon van hun vriend, en vermoedden niet 't minste van den hartstocht, dien hunne dochter voor allen verborgen hield; evenmin hadden zij iets opgemerkt van de liefde van Bertram voor Hedwig. Hedwig gedroeg zich altijd bedaard en ingetogen. Alleen een nauwlettend en ervaren opmerker zou misschien ontdekt hebben, dat zij hem beminde, dat zij in zijn bijzijn altijd opgeruimder en tevredener was en alleen aan hem dacht.

Ongeveer eene week vóórdat Leontine zoo gevaarlijk ziek werd hadden Bertram en Hedwig elkander zonder getuigen ontmoet; de liefdesverklaring die de jongeling deed, vond een genegen oor; Hedwig bekende dat zij hem reeds lang had bemind, en - zij beloofden elkander eeuwige liefde en trouw. De ziekte van Leontine was oorzaak dat de verhouding tusschen de twee geliefden voor iedereen een geheim bleef, daar zij in die treurige omstandigheden er niet over spreken wilden.

De bankier kon gedurende Leontines ziekte Bertram minder dan ooit missen, daar deze nu grootendeels de zaken moest besturen. De geliefden zagen elkander dus zelden, en als dit gebeurde, was het slechts vluchtig, en geen van beiden dacht er aan, bij de heerschende droefheid woorden van liefde te wisselen. Nu evenwel aan Leontines hartewensch was voldaan en Bertram haar echtgenoot was geworden, erkenden beiden met ontzetting welke noodlottige gevolgen het voor hen had gehad, dat Bertram niet dadelijk den bankier had medegedeeld welke gevoelens hij voor Hedwig koesterde.

Mevrouw Harders had aan Leontines bed de plaats van Bertram ingenomen, en Hedwig en Bertram waren, zooals we reeds vermeld hebben, alleen in eene andere kamer.

Hedwig had geene woorden kunnen vinden, om Bertram iets vertroostends toe te voegen op de betuiging van diepe smart, die hij niet had kunnen weerhouden.

Eindelijk vatte zij weer zooveel moed, dat zij hem met aandrang kon verzoeken, iets versterkends te gebruiken.

‘Iets versterkends!’ riep Bertram schamper lachend. ‘De eenige versterking die ik behoef, is troost voor mijn hart. Kunt ge mij dien geven, Hedwig?’

Op Hedwigs gelaat kwam eene uitdrukking van wanhoop en vertwijfeling.

‘We moeten ons lot geduldig dragen, Bertram,’ zeide zij. ‘Er is niets aan te veranderen. Ach, ik heb er u toe overgehaald. En toch mogen we niet klagen, want we hebben haar het leven gered.’

‘En het onze rampzalig gemaakt!’ riep hij op bitteren toon.

Hedwig drukte de hand op haar hevig kloppend hart, alsof zij het tot zwijgen wilde brengen.

‘Laat ons er over zwijgen,’ mompelde zij, ‘totdat ge zijt uitgerust, Bertram! Ik bid u er om. Ge hebt rust noodig, anders zoudt ge ook ziek worden. Kom mede naar de ontbijtkamer.’

Half onwillig volgde hij haar.

Zij waren ook daar alleen, en Bertram kon zich niet weerhouden, weder over hun droevig lot te spreken; hij roerde spijs noch drank aan.

‘Ik ben niet in staat ons ongeluk volkomen te beseffen,’ sprak hij. ‘Nauwelijks vier en twintig uur geleden dacht ik aan geen ander vrouwelijk wezen op de geheele wereld dan aan u, Hedwig, en thans ben ik met eene andere gehuwd. Is dat niet verschrikkelijk? Er moet toch nog uitkomst zijn - ik meende immers niet ernstig wat ik deed. Ik kan geen ander meisje beminnen dan u.'

'We konden niet anders, Bertram, we deden onzen plicht tegenover eene stervende en moeten het overige aan God overlaten. Beproef het mij te vergeten.'

Zij kon niet verder. Bertram zag hoe een tranenstroom over hare wangen vloeide. Door droefheid overweldigd, viel zij op een stoel en bedekte haar gelaat met de handen.

IV.

't Was een heerlijke dag in Augustus, en helder scheen de zon, toen Leontine voor 't eerst na hare zware ziekte in staat was op te staan en een weinig beweging te nemen. Licht en warmte drongen het vertrek binnen, en de boomen verspreidden eene liefelijke schaduw.

Hare moeder waakte met eene liefdevolle en bezorgde uitdrukking op het nog altijd schoone gelaat over elke beweging van de teedere gestalte in 't lichte morgenkleedje.

‘Hoe vreemd komt het me voor, weer op mijne eigen beenen te kunnen staan, mama,’ zei Leontine. ‘Alles schijnt om me heen te draaien. Ik ben nieuwsgierig of ik alleen door de kamer kan loopen.’

Zij beproefde het, doch waggelde daarbij zoo heen en weer, dat zij zou gevallen zijn, als hare moeder haar niet in de uitgestrekte armen had opgevangen.

‘'t Is of ik een klein kind ben, dat nog niet loopen kan,’ zei Leontine mismoedig.

‘Ge moet nog zeer voorzichtig zijn, lief kind,’ vermaande de moeder.

‘Zeker wil ik dat, mama, zoo voorzichtig als e ne verstandige vrouw maar wezen kan. Ge schijnt te vergeten, mama, dat ik reeds eene gehuwde vrouw ben.’

Mevrouw Harders lachte om die opmerking van hare dochter.

‘Ben ik schoon genoeg, om Bertram te kunnen bevallen, mama?’ vroeg Leontine plotseling.

Hare moeder beantwoordde die vraag toestemmend. ‘Schoon, dat drukt te weinig uit,’ dacht zij daarbij, toen zij op het lieve bekoorlijke gelaat met den zachten blos van wederkeerende gezondheid en in de helderblauwe oogen staarde, die op van den dauw vochtige viooltjes geleken.

Het ‘kind’ had een nieuwen wensch, die, zooals van zelf spreekt, vervuld moest worden: zij verklaarde namelijk dat haar man heur haar nog niet in zijne volle schoonheid had gezien en 't dus heden zien moest. Zij wilde het niet met naalden vaststeken of met linten opbinden en met geenerlei sieraad tooien, 't moest los over hals en schouders golven.

Hare moeder en de oude Geertruida lieten een kreet van bewondering over het prachtige haar hooren; 't was zoo lang, zoo schoon van kleur, zoo dik en zoo glanzend, dat men zich er bijna in spiegelen kon.

't Was eene gewichtige gebeurtenis voor al de huisgenooten, dat Leontine heden weder naar de benedenkamer zou gebracht worden. Men had die kamer schoon in orde gemaakt, goed laten luchten en er welriekende bloemen in geplaatst. Een zacht rustbed stond voor de jonge vrouw gereed; op de tafel prijkte de heerlijkste vruchten en de prachtigste boekwerken over kunst en letterkunde.

Niemand dan Bertram mocht haar den trap afdragen. Wel meende haar vader dat hij daartoe de meest geschikte persoon was, maar Leontine zei lachend dat de sterke arm, die haar had teruggehouden toen de dood zoo fel om haar streed, haar nu ook dragen moest, en geen andere. En daarom stond zij op hem te wachten, als een lieflijk beeld van teedere, jeugdige vrouwelijke schoonheid.

‘Hier zijn uwe ringen,’ zei Geertruida. ‘Wilt ge ze niet aandoen, juffrouw Leontine?’

Leontine hield hare linkerhand terug.

‘Alle ringen,’ zeide zij, ‘moeten nu aan mijne rechterhand gestoken worden; aan de linker wil ik alleen mijn trouwring dragen.’

Aan hare linkerhand glansde dan ook de breede gouden ring.

Er werd geklopt, en Bertram Seewald trad binnen. Mevrouw Harders had hem laten verzoeken te komen. Leontine bloosde hevig zoodra zij hem zag, en hare oogen schitterden van trots en vreugde. Men kon het haar aanzien hoe innig zij hem beminde en dat zij waande, ook door hem bemind te worden.

‘Ik wacht reeds lang op u, Bertram,’ sprak zij, beide handen naar hem uitstrekkend.

‘Wees vooral voorzichtig, lieve Bertram,’ smeekte mevrouw Harders; ‘vergeet niet dat ge een schat in de armen hebt, die ons boven alles dierbaar is.’

‘O, ik zal hoogst voorzichtig zijn,’ antwoordde Bertram.

Met zijne sterke armen tilde hij de slanke gestalte op. Leontine lachte vergenoegd en tevreden; 't schonk haar een zalig genot, zich door zijne armen omstrengeld te voelen.

‘Nu ben ik volkomen gelukkig, mama,’ sprak zij met een betooverend lachje. ‘Maar wilt ge wel gelooven dat 't me moeilijk valt, deze lieve kamer te verlaten, waar ik zooveel geleden heb en bijna gestorven was, en waar ik ben gehuwd en weer gezond geworden.’

Zij had de armen om Bertrams hals geslagen; met kinderlijk vertrouwen vlijde zij haar hoofd tegen zijn schouder.

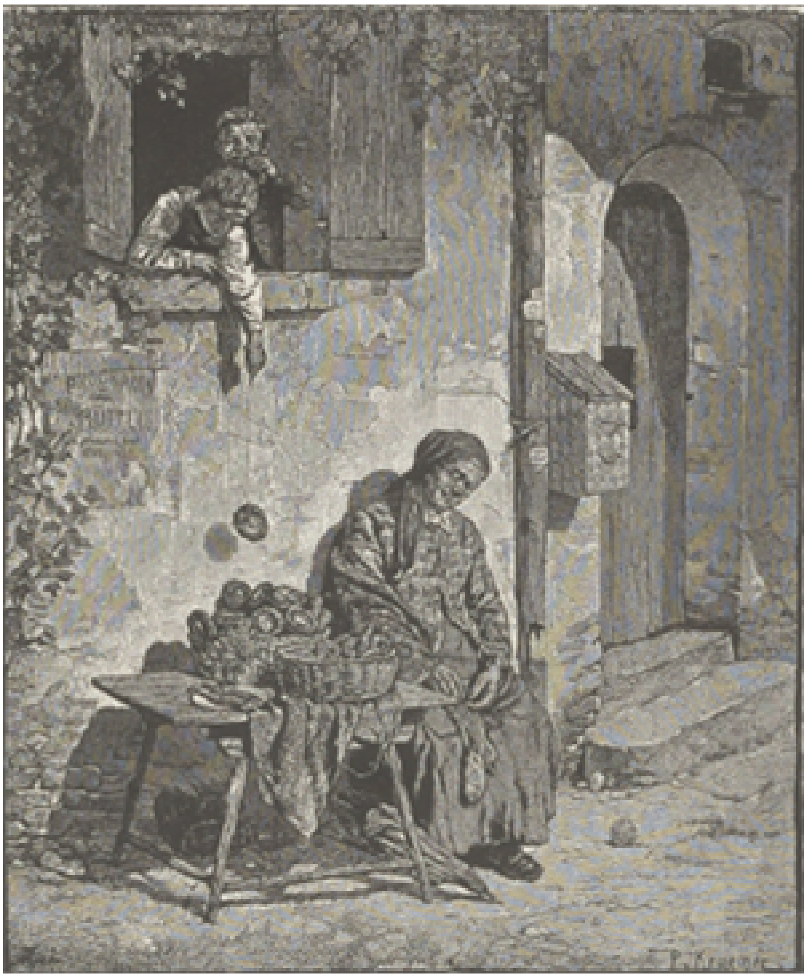

ECHTE DEUGENIETEN SLAPEN NOOIT.

‘Zie zoo, nu dank ik u, lieve man’ zeide zij, toen hij haar den trap afgedragen en in de benedenkamer op den sofa gelegd had. ‘Ben ik niet een zware last voor u geweest?’

‘O neen,’ gaf hij ten antwoord, ‘hoe zoudt ge voor mij een last kunnen zijn?’

Als een spelend kind vatte zij zijn hoofd tusschen hare handen en draaide zijn gelaat naar het hare.

‘Zeg: Ge waart mij een lieve last!’ smeekte zij.

Hij lachte gedwongen, doch zij begreep de beteekenis van dien lach niet.

‘Zeg het, ik bid er u om,’ hernam zij met de eigenzinnigheid van een kind.

‘Ge waart mij een lieve last!’ bracht de jonge man met moeite uit.

‘Nu ben ik volkomen tevreden gesteld,’ mompelde zij. ‘Waar is Hedwig? Lieve Bertram, bel toch eens en laat haar verzoeken, dadelijk hier te komen.’

‘Ik zal haar zelf gaan roepen,’ antwoordde hij. Hij besefte hoe pijnlijk het voor Hedwig zou zijn, hem in zoo onmiddellijke nabijheid van Leontine te zien. Hij verwijderde zich, en een poosje later kwam Hedwig. Zij begroette hare nicht met eene hartelijke omhelzing.

‘Bertram heeft me de trappen afgedragen,’ juichte Leontine. ‘O Hedwig, ge moest eens weten hoe goed hij voor me is!’

Ach, hoe wreed troffen die woorden de arme Hedwig; met verbrijzeld hart wendde zij het gelaat af, om hare tranen te verbergen.

Leontine speelde met de ringen aan hare rechterhand; daarna wees zij Bertram op den ring aan hare linkerhand.

‘Zie eens,’ zeide zij, ‘aan deze hand wil ik geen anderen ring dragen. Maar ik moet u toch iets omtrent mijn trouwring vragen. Hij is anders dan die van mama, er zijn kleine kruisjes in gegraveerd. Is 't wel inderdaad een trouwring, Bertram?’

Haar vader beantwoordde voor Bertram de vraag.

‘Ge liet ons geen tijd om een geschikten ring te koopen, mijn kind,’ zeide hij: ‘we waren dus genoodzaakt dien te nemen, welken we krijgen konden. Hedwig gaf mij den ring.’ ‘Gaf Hedwig den trouwring?’ riep Leontine.

‘Dan is hij mij nog dierbaarder. Hoe kwaamt ge aan den ring, lieve Hedwig?’

‘'t Is de trouwring van mijne moeder,’ zei Hedwig met bewogen stem en zonder op te zien.

Bertram begreep hoeveel harteleed zij moest gevoelen, en meende haar eenigszins te moeten bemoedigen.

‘Ge moet dien ring eens aan Hedwig teruggeven, lieve Leontine,’ zeide hij. Hij wist dat Hedwig den zin zijner woorden zou begrijpen.

‘Neen, neen,’ antwoordde Leontine, met een lachje tot hem opziende, ‘ik kan er geen afstand van doen. Hedwig moet hem mij laten. Evenwel wil ik ook een trouwring hebben, die net zoo als de gewone is. Zoodra ik geheel hersteld ben en mijne vingers weer zoo dik als vroeger zijn, moet ge mij een gladden ring koopen zooals mama er een heeft, en dan zult ge uw naam er in laten graveeren, niet waar, lieve Bertram?’

Hij mompelde een ontwijkend antwoord, zonder zelf te weten wat hij zeide. Eenige minuten later stond Hedwig op en verliet de kamer. Als Bertram intusschen zijne gade beschouwde, die hem zoo innig beminde en hem op alle wijzen hare genegenheid betoonde, dan moest hij telkens opnieuw tot zich zelven zeggen, hoe jammer het was dat dit lieve, bekoorlijke wezen voor hare hartstochtelijke liefde geene wederliefde vond.

V.

Zwaar leden Bertram en Hedwig onder de gevolgen van hunne opoffering. 't Was hartroerend, te hooren hoe zij elkander trachtten op te beuren en te bemoedigen met de hoop dat alles zich weldra ten beste zou wenden, hoewel zij zelf eigenlijk die hoop niet koesterden. Terwijl Bertrams gade met kinderlijk vertrouwen zich meer en meer aan hem hechtte en zich in zijn bijzijn zoo gelukkig gevoelde, dat zij met het grootste verlangen zijne komst te gemoet zag, had hij hoogst zelden gelegenheid tot een afzonderlijk onderhoud met Hedwig en kon hij haar geen enkel vertroostend of bemoedigend woord toespreken. Hij was echter te edel van karakter en gevoelde te veel medelijden voor Leontine dan dat hij haar norsch of terugstootend zou hebben kunnen bejegenen. Hij trachtte haar te verstrooien zoo goed hij kon, en dit kostte hem vaak moeite genoeg.

(*Wordt voortgezet.*)

[Nummer 6]

Onze gravures.

De Eerezaal der Vaticaansche Tentoonstelling.

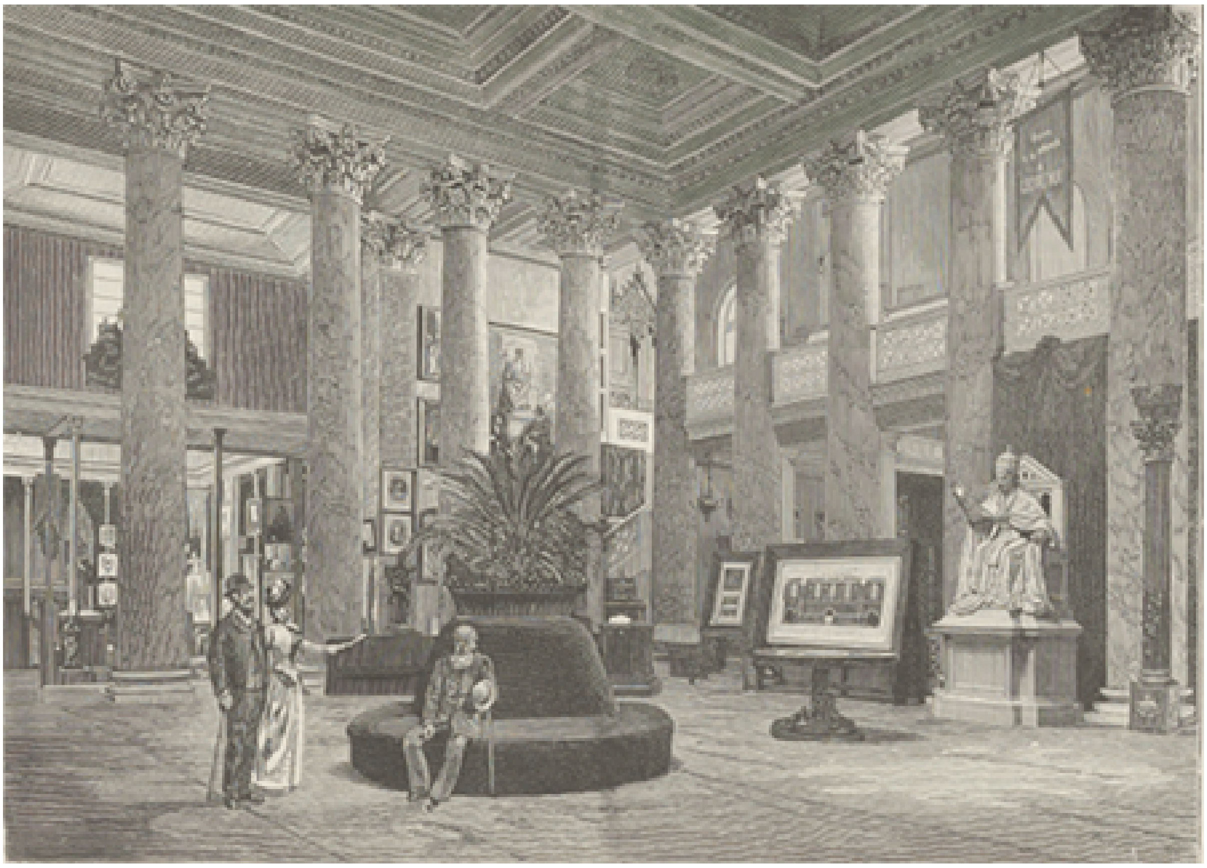

VATICAANSCHE TENTOONSTELLING. - De eerezaal.

Ofschoon de Vaticaansche Tentoonstelling reeds sedert de maand Juni voor het publiek gesloten is, komen er toch voortdurend nog nieuwe geschenken in, als om te getuigen dat de katholieke wereld niet moede wordt, de schatting harer liefde en vereering neer te leggen aan de voeten van Christus' Plaatsbekleder. Op den dag zelven der sluiting kwamen er uit de meest afgelegen landen nog heele wagens met allerlei kostbare voorwerpen, voor de tentoonstelling bestemd.

Intusschen staat ook het hoofdgebouw, waar de schatten ter bezichtiging waren samengebracht, nog overeind, en in de eerezaal der tentoonstelling troont nog altijd het beeld van den Heiligen Vader, gelijk hij daar zetelde op den dag der opening, om de hulde der gansche katholieke wereld te ontvangen.

De gravure in dit nummer stelt ons die eerezaal met het monumentale standbeeld van Leo XIII voor, welke door hare indrukwekkende majesteit voor de troonzaal eens keizers zou kunnen dienen. Het is een trotsch peristylum van acht en twintig kolommen als geel marmer geschilderd en met prachtige Corinthische kapiteelen, die een rijk bewerkten kroonlijst schragen. De zoldering is in groote vakken verdeeld en heeft in het midden eene opening, met geornamenteerd glas overdekt, waardoor een zacht getemperd licht binnenstroomt. Langs de eene breede zijde der zaal is tusschen de kolommen boven het beeld des Pausen eene ruime tribune aangebracht, en aan weerszijden heeft men van uit dit peristylum toegang tot eene kleinere zijzaal.

Is de aanblik dezer eerezaal op zich zelf reeds indrukwekkend, wat moet het dan wel niet geweest zijn op Driekoningendag van dit jaar, toen de Paus er in vollen luister troonde! Welk een schitterend schouwspel moet zij niet hebben opgeleverd toen zich onder deze kolommen die menigte bewoog in feesikleedij, die bisschoppen en prelaten in purper en violet, heel die vorstelijke stoet van gezanten der vreemde mogendheden, omstuwd door de bloem van den Romeinschen adel.

Maar aangrijpend vooral moet het oogenblik zijn geweest, toen de Paus te midden zijner kardinalen deze troonzaal werd binnengedragen en het *Tu es Petrus*, galmend langs de hooge zoldering, hem jubelend tegenklonk; toen hij daarna plaats nam op den troon van rood fluweel, omgeven door de zetels voor de kardinalen en bisschoppen, terwijl van eene witte vaan in gouden letteren hem de woorden tegenflonkerden, die de geheele plechtigheid samenvatten: *Roma e il Mondo a Lcone XIII*, Rome en de wereld aan Leo XIII.

De Prediker van een Nieuwen Kruistocht.

Een nieuwe kruistocht wordt thans gepredikt. ‘'t Is de kruistocht der menschelijkheid, zooals de eerste kruistochten de kruistochten waren van God. Zij, die zich daaraan wijden, zullen geen menschelijk loon genieten, zoo gering van waarde, maar zij zullen de vreugde smaken, verbonden aan de redding van den evenmensch. Millioenen kunnen worden ontwrongen aan de klauwen der slavenjagers!’

Zoo sprak de nieuwe Peter van Amiens, de apostel der slaven, kardinaal Lavigerie, toen hij te Brussel, van den preekstoel der *Ste. Gudula* zijne oproeping richtte tot het katholieke Belgische volk, om ter kruisvaart te trekken naar Afrika, ter bevrijding der ongelukkige Negerslaven. Zoo sprak hij ook te Parijs, te Londen, overal de scharen zijner toehoorders bezielend tot hooge geestdrift en milde offervaardigheid voor die grootsche onderneming der christelijke liefde Zoo sprak hij ook te Maastricht, waar hij een zevental Godgewijde maagden het kleed kwam omhangen der zusters van Onze Lieve Vrouw van Afrika en ze plechtig aannam tot zijne medehelpsters in het edele werk van toewijding aan den naaste. En overal schilderde hij met den eenvoud der waarheid, maar met de welsprekendheid van het bloedende vaderhart het vreeselijk lijden, de onmenschelijke mishandelingen en den gruwzamen dood, waaraan duizenden onzer medemenschen in het verre Afrika blootstaan. Geheele dorpen worden leeggeroofd, uitgestrekte landstreken ontvolkt; de mannen, die zich verweren kunnen, worden meedoogenloos gedood en de vrouwen en kinderen weerloos weggesleept, om als vee op de slavenmarkt te koop te worden geboden. Daar verkoopt men twee vrouwen voor eene geit, en een jong meisje voor een pak zout.

En hoe weinigen, in vergelijking van de tallooze massa's, die worden weggesleurd, bereiken nog die slavenmarkt, het doel van de lange, pijnlijke woestijnreis, onder de harde stokslagen en ruwe mishandelingen der drijvers. Bij honderden, neen bij duizenden bezwijken op den lijdensweg; wie van uitputting niet verder kan, wordt met afgehouwen ledematen, tot afschrikkend voorbeeld voor de anderen, achtergelaten in het gloeiend heete zand om de prooi te worden der hyena's. De heele weg door de binnenlanden van Afrika naar de verre marktplaats te Oedjidji is met hunne afgekloven en verdroogde gebeenten bezaaid. Ja, zoo talrijk waren in de laatste maanden de lijken der bezwekenen, dat de hyena's, ten slotte verzadigd van menschenvleesch, ze niet meer konden verzwelgen. Slechts een vierde gedeelte der weggevoerde slaven bereikt de markt van menschelijk vee!

Voorzeker hebben edele mannen, helden van zelfopoffering en naastenliefde, moedige missionarissen, sinds lang gepoogd die gruwelen, welke ze niet konden beletten, ten minste zooveel in hun vermogen was, te verzachten. Bij honderden reeds hebben zij de slavenkinderen vrijgekocht, daartoe in staat gesteld door aalmoezen van edelmoedige weldoeners in Europa, en hebben zij hen opgeleid tot medehelpers in den strijd tegen de onderdrukkers en beulen van hun volk. Maar wat beteekenen die zwakke pogingen tegenover den ontzaglijken om vang, dien de slavenhandel in de laatste jaren heeft aangenomen. Op een half millioen minstens wordt door den bekenden Engelschen officier Cameron het aantal der rampzaligen geschat, die ieder jaar aan hun huis en haard ontrukt worden, om naar de verschillende slavenmarkten van Afrika te worden gevoerd. De groote ontdekkingsreiziger Stanley geeft de beschrijving van eene streek vóór en na de komst der slavenjagers; het schoonste en bloeiendste land was eensklaps in eene dorre woestenij herschapen; de dorpen zijn verbrand, de akkers vernield en de inwoners vermoord of in slavernij weggevoerd. Aan een millioen menschen kostte daar de inval der slavenjagers het leven!

En dergelijke gruwelen hebben plaats onder de oogen van het beschaafde Europa, dat op zijne conferenties herhaaldelijk den slavenhandel bespreekt en middelen beraamt om dien ontzettenden geesel te keeren! Op de conferentie van Berlijn werd plechtig bepaald, dat de Mogendheden, die de Congo acte onderteekenden, al het mogelijke zouden doen, om aan het treurig lot der negers een einde te maken. België stelde zich tot taak, het ontzaglijk gebied van den Congo, eene landstreek die volgens kardinaal Lavigerie ons land zestig maal in uitgestrektheid overtreft, een gewest van vijf en twintig tot veertig millioen inwoners, deelachtig te maken aan de weldaad der christelijke beschaving. En dat land, waarop de westersche beschaving bij voorkeur het oog scheen te hebben gevestigd, is juist het tooneel van de gruwzaamste verwoestingen, door den slavenhandel aangericht!

Welk eene schande voor het verlicht Europa, voor de christelijke mogendheden, die, als zij de handen ernstig ineensloegen, met weinig moeite den ganschen slavenhandel konden uitroeien en die dergelijke gruwelen rustig aanzien, zich vergenoegende met de bestrijding daarvan op te nemen in de artikelen hunner overeenkomsten en verdragen. Slechts honderd man, desnoods enkel met stokken gewapend, zei kardinaal Lavigerie te Brussel, zouden voldoende zijn, om den slavenhandel aan het Tanganyka-meer onmogelijk te maken.

En die honderd man hebben de gezamenlijke Europeesche mogendheden, met hunne ontzaglijke welgewapende legerscharen niet kunnen bijeenbrengen!

De stem van een priester, een Godsgezant, een nieuwen Peter den Kluizenaar is noodig geweest om het onverschillige, slechts over zijn eigen belangen bekommerde Europa wakker te schudden uit zijne werkeloosheid. Wat de diplomaten en machthebbers met al hunne conferentiën en traktaten niet hebben kunnen teweegbrengen, dat zal kardinaal Lavigerie doen. Hij heeft zich het eerst gewend tot den Paus, den grooten ijveraar voor de bevrijding der slaven, die nog kort geleden verklaarde, dat onder al de schitterende geschenken, hem bij zijn gouden priesterfeest aangeboden, geen zijn vaderhart zoo aangenaam geweest was als de afschaffing der slavernij in Brazilië. Op het voetspoor van Gregorius den Groote en zoovele zijner voorgangers op den Stoel van Rome heeft Leo XIII zich onmiddellijk het lot der arme slaven aangetrokken, en kardinaal Lavigerie volle machtiging verleend, door heel Europa den 'zwarten kruistocht' te prediken. Reeds heeft het bezielde woord van den vurigen apostel groote dingen gedaan; overal is de geestdrift opgewekt voor het schoone werk, en te onzent alleen hebben reeds ettelijke moedige mannen aangeboden, als nieuwe kruisridders op te trekken naar Afrika ter bevrijding der arme negerslaven.

En kan niet ieder, dien de liefde en het geloof daartoe aansporen, aan de roepstem van den heldhaftigen priester gehoor geven en in persoon de nieuwe kruisvaan volgen, wij allen kunnen toch medestrijden in dezen heiligen oorlog door bij te dragen tot de uitrusting der nieuwe kruisridders. Kardinaal Lavigerie berekent een millioen noodig te hebben voor het onderhoud der honderd mannen, door hem gevraagd. ‘Dat is veel,’ zei hij te Brussel, ‘maar niet te veel voor een volk. Ik open daarom eene inschrijving; het geldt hier een liefdewerk van rechtvaardigheid. Elke frank, dien gij geeft, redt een menschenleven.’

Niet tevergeefs zal die oproeping gedaan zijn. België zal ook hier zijn alouden roem handhaven, dat het nooit hart of hand gesloten hield, waar het gold rampen te lenigen en tranen te drogen.

De beeltenis van Mgr. Lavigerie, welke dit nummer siert, behoorde tot de meesterstukken, welke op den Parijschen *Salon* van dit jaar de algerneene aandacht trokken. De groote Fransche schilder Bonnat heeft ons hier den apostel van Afrika naar het leven afgebeeld. De krachtige grijsaard met den eerbiedwaardigen baard en de gebronsde trekken, die van zijn onvermoeiden apostolischen arbeid onder Afrika's verzengenden hemel getuigen, zit in zijn werkvertrek, omringd van boeken en met de pen in de hand, als gereed om de wereld de jammeren zijner ongelukkige negers te melden. De herdersstaf, die zooveel jaren met aartsvaderlijke liefde en zorg de uitgestrekte kudde hoedde, staat aan zijne zijde en naast hem ligt de kardinaalshoed, waarmee de Heilige Vader zijn vurigen ijver en zijne onvermoeide toewijding beloonde. Hij is in een armstoel gezeten, als uitrustende van zijne verre en moeilijke tochten, van zijne drukkende zorgen en onverpoosden priesterlijken arbeid. Maar de wijde reismantel, de krachtige mannelijke houding, de moedige, vastberaden oogopslag, de bezieling, die van dit echt apostolisch gelaat afstraalt, zeggen ons hoe die rustende grijsaard elk oogenblik bereid is, den reisstaf ter hand te nemen en heel de wereld door te trekken ter prediking van den nieuwen ‘kruistocht der menschelijkheid.’

‘*Altijd Welkom.*’

Reeds menigmaal hebben onze lezers gelegenheid gehad, de eene of andere gravure naar een meesterstuk van Alma Tadema te bewonderen, en in een vorigen jaargang gaven wij zelfs het portret van den grooten schilder, met een opstel over zijn leven en zijne werken. Daaruit zullen onze lezers zich herinneren hoe de begaafde Fries, in 1871 te Londen eene Engelsche dame huwde, Laura Teresa Epps, wier trekken men op menig stuk van haren echtgenoot herkent, terwijl van haar talent hare eigene schilderijen eene vereerende getuigenis afleggen.

Ditmaal brengen wij onzen lezers een dier schilderstukken van mevrouw Alma Tadema onder de oogen. Het stuk, dat in de *Grosvenor Gallery* te Londen werd tentoongesteld, heeft daar algemeenen bijval gevonden en verdient dit inderdaad zoowel om het aantrekkelijk onderwerp als om de bevalligheid der voorstelling. Mevrouw Alma Tadema schijnt van haren echtgenoot de voorliefde te hebben overgenomen, om hare tafereelen in den ouden tijd te verplaatsen, en het ziekvertrek, waar zij ons ditmaal binnenleidt, voert onze verbeelding dan ook weer eenige honderden jaren terug. Zoowel het huisraad en de gebeeldhouwde wandbetimmering als de kleeding van zieke en bezoekster spreken van het verleden. Maar er is nog eene andere veel opmerkelijker overeenkomsttusschen den arbeid van mevrouw Tadema en dien van haren ge vierden echtgenoot. Zij schuilt in die fijnheid van uitvoering en dat lieftallige van uitdrukking, hetwelk de schilderijen van Alma Tadema zulk een eigenaardig karakter van onderscheiding geeft en dat wij ook in dit tafereel zijner vrouw terugvinden.

De Katholieke Hoogeschool te Washington.

Wij hebben het genoegen onzen lezers eene teekening te kunnen aanbieden van het grootsche gebouw der katholieke Hoogeschool, welke in de zetelplaats van het parlement het Vereenigde Staten van Noord-Amerika, namelijk te Washington, verrijzen zal.

Het gebouw, dat op de eerste plaats aan zijn doel moet beantwoorden, zal zeer practisch worden ingericht en in alle opzichten voldoen aan de behoeften van onzen hedendaagschen tijd. Het kan slechts bij gedeelten worden opgetrokken, omdat de toereikende geldmiddelen nog niet bijeen zijn. De teekeningen, door den beroemden architect Baldwin ontworpen, werden door eene commissie van bisschoppen onderzocht en goedgekeurd. Reeds heeft men de grondslagen voor het eerste gedeelte gelegd, en met het opbouwen der muren is sedert kort een begin gemaakt.

Wat het gebouw belooft te worden, kan men wel eenigszins uit deze bijgaande teekening opmaken.

Alvorens van de plechtigheid der eerste steenlegging te spreken, moeten wij een kort woordje laten voorafgaan, om de groote beteekenis van deze gebeurtenis des te duidelijker te doen uitkomen.

De katholieke Kerk heeft zich in de Vereenigde Staten met buitengewone kracht ontwikkeld. In het laatste vierde deel der vorige eeuw immers was er op het gansche grondgebied der groote Unie niet een katholiek bisschop. De geschiedenis zegt dat er ten jare 1774 slechts 19 priesters in het noordelijk deel van Amerika werkzaam waren. Deze priesters stonden toen nog onder een Vicarius Apostolicus, die te Londen verblijf hield. In 1785 werd het getal katholieke burgers der verschillende staten van Noord-Amerika op 80.000 geschat.

Zoo wij ons niet vergissen, zijn er nu 17 aartsbisschoppen en 70 bisschoppen in de Vereenigde Staten en ofschoon het juiste cijfer, om den voortdurend klimmenden vloed van landverhuizers, moeielijk te bepalen is, mag men het getal katholieke burgers in de Unie op tien millioen schatten.

Bij dien overgrooten aanwas van geloovigen is ook de vruchtbaarheid der katholieke Kerk aan goede werken en allerlei stichtingen van liefdadigheid en christelijk onderwijs krachtig bewezen. Naast elke katholieke kerk verrees altoos eene katholieke school, en voor het meer uitgebreid onderwijs kwamen vele colleges tot stand, waaraan meestal kloosterlingen als uitmuntende leermeesters en leermeesteressen werkzaam zijn.

Doch, bij het vele, wat door de katholieken der Vereenigde Staten op het gebied van onderwijs gedaan werd, bleef het gemis van eene eigene hoogeschool een in het oog loopend gebrek.

Op de laatste synode in 1884, werd dan ook de noodzakelijkheid van het stichten eener hoogeschool eenparig betoogd en erkend. De prelaten benoemden aanstonds een commissie uit hun midden, die zich belastte met alles, wat op de grondvesting en ontwikkeling eener katholieke hoogeschool betrekking heeft.

Kardinaal Gibbons was van toen af de ziel van het groote werk, en de Paus toonde zich ten hoogste ingenomen met de voorstellen der Amerikaansche bisschoppen.

Dat ook de katholieken in de Vereenigde Staten de beteekenis van eene Universiteit goed begrijpen, is te verklaren uit de groote offers, die zij er voor brengen.

Door bemiddeling van kardinaal Gibbons gaven alleen de inwoners van twee steden de som van 150,000 dollars. Bovendien kunnen wij als zeker mededeelen, dat op 24 Mei de bisschoppen van Richmond en St. Paul, die reizende giften inzamelen, reeds een millioen dollars bijeen hadden, waaronder het rijke geschenk van Miss Caldwell.

Voor de voltooiing der gebouwen en hunne algeheele behoorlijke inrichting zal eene som van acht millioen dollars noodig zijn, die men evenwel binnen twintig jaar hoopt te verkrijgen.

De zalen voor de lessen der godgeleerde faculteit worden 't eerst gebouwd. Reeds zijn twee professoren voor de onderafdeelingen benoemd: de heeren Pastor van Bohcme en Vernuat van Rome hebben de taak aanvaard. Tot eersten rector magnificus is de bisschop van Richmond, Mgr. Keane, aangewezen, die in persoon aan vele katholieke universiteiten van Europa inlichtingen is gaan vragen. Deze prelaat staat bekend als een der geleerdste kerkvorsten in de Vereenigde Staten.

Wij zouden nog kunnen gewagen van de bijzondere belangstelling door het hoofd van den Staat, president Cleveland aan den dag gelegd, doch ons bestek gedoogt niet dat wij nog verdere bijzonderheden mededeelen.

Alleen mogen wij nog even melding maken van de feesten, die bij 't leggen van den eersten steen op 24 Mei zijn gevierd.

De eerste steen aan de gebouwen der katholieke hoogeschool te Washington is gelegd door kardinaal Gibbons, die te midden van 20 andere bisschoppen de gebruikelijke kerkelijke ceremoniëen verrichtte. Onder de 1500 genoodigden, die op de tribune eene plaats bezetten, bevond zich ook de president der republiek, de heer Grover Cleveland, omringd door tal van hooge regeeringsambtenaren.

Na de treffende feestrede, die door Mgr. Spalding, bisschop van Peoria, werd uitgesproken, overhandigde de kardinaal in tegenwoordigheid van allen aan Miss Caldwell de gouden medalie, die door den Paus voor haar was gezonden. Deze dame heeft bijzondere verdiensten, daar zij niet minder dan 300.000 dollars uit hare eigen kas voor de hoogeschool heeft toegezegd.

Ondanks den regen was het feest toch schitterend schoon en vierde de katholieke Kerk in de Vereenigde Staten nooit schooner dag van zegepraal.

Op 1 September 1889 hoopt men zoo ver met het bouwen gereed te zijn, dat de leszalen voor de godgeleerdheid kunnen worden opengesteld. 't Zal dan juist eene eeuw geleden zijn, dat de eerste bisschop in Noord-Amerika benoemd is.

Hoe men in Londen weet te bedelen.

City-Road is eene van die groote en breede straten, die het nieuwste en schoonste gedeelte van de stad Londen met de geldwereld der City verbinden. - De drukte en de beweging op deze straat is ongeloofelijk groot en om deze redenen is hier eene soort van goudmijn in het klein voor de Londensche bedelaars die onder allerlei schijn van een eerlijk beroep, de voorbij wandelende renteniers of kooplieden als hongerige raven op het lijf vallen.

Wij mogen niet vergeten, dat onder de jongere Londensche bedelaars vele gevonden worden, die aan hun beroep een edeler tint trachten te geven, en dit dan ook met een gunstig gevolg bekroond zien. Deze laatste klasse is het, die door haar onbeschaamd optreden en sluw indringen, zoo gevaarlijk is voor den werkelijk noodlijdende en den beschaamden arme, die met voorliefde door hen wordt nagebootst; want de wandelende Engelschman wordt zelden door ellende geroerd, daar hij, door schade wijs geworden, terstond bedrog en zwendelarij vermoedt. - Een waardig lid der vereeniging, die de bedelarij in edeler vorm bedrijft, wil ik den lezer in de volgende regelen tegelijk met zijne *helpers* en *helpers van de helpers* voorstellen.

Reeds in den vroegen morgen, wanneer de straten bijna nog ledig zijn, ziet men een fatso[e]nlijk gekleed man City-Road afgaan. Hij heeft een kleinen koker in de hand, die gevuld is met verfstiften in allerlei kleuren. Nadat hij in het breedste gedeelte der straat aangekomen is, staat hij stil en ziet voorzichtig naar alle zijden om. Met uitzondering van een man, die op krukken s[p]ringt, is de straat nog ledig, doch deze kreupele schijnt hem geene zorg te baren. Integendeel, hij knikt hem tevreden toe en maakt zich voor den merkwaardigen arbeid gereed. - Hij knielt op de koude steenen neder, opent een koker en begint met groote vaardigheid en de vlugheid van een kunstenaar op het gladde voetpad een beeld te teekenen.

Het is een storm op zee.

Met scherpe kleuren geeft hij het oogenblik weder, dat een schip door de grauwgroene en witgetopte golven verzwolgen wordt. Die afbeelding trekt door haar onderwerp de massa aan, en lokt, door eene keurige uitvoering, zelfs den echten kunstkenner.

De schilder teekent de laatste lijn. Met eene zekere tevredenheid over zich zelven beschouwt hij zijn werk. En toch speelt een bittere lach om zijn mond. Het is alsof hij zeggen wil: ‘Zoover is het met de kunst gekomen!’

De kreupele is ondertusschen ook komen aanstrompelen en zegt hem met een korten, droogen hoest, goeden morgen. - De schilder dankt hem met een hoofdknik en ijlt henen.

De kreupele, wiens beenen als twee half toegeslagen zakmessen naar binnen staan, ziet hem die heengaat, tevreden na, knielt op den. trottoir naast de teekening neder en werpt de krukken van zich. Hij beschouwt het beeld nauwkeurig en lacht tevreden. Hierop trekt hij uit zijn zak een vuil papier. Het bevat verfstiften in verschillende kleuren en gelijk aan die, welke wij in handen zagen des schilders van den storm op zee De kreupele neemt ten eerste een stuk wit krijt en schrijft daarmede onder de teekening: ‘Door een armen kreupele geschilderd.’

Ondertusschen is de zon opgegaan. De City-Road begint langzamerhand bevolkt te worden met menschen, karren en rijtuigen van allerlei soort.

Het duurt niet lang of eene menigte menschen, meest allen sierlijk gekleede City-kooplieden, komen op den ‘zeestorm’ af. Met koortsachtigen geestdrift beschouwen de aangekomenen de vreeselijke gebeurtenis. - Verstomd volgen de koopman, de dikke ondernemer van gebouwen en de scherpziende geldschieter de vrije en kunstige lijnen van het beeld. Met medelijden zien zij op den kreupele, die in zijne hulpeloosheid en verlatenheid daar ligt en een kunstmatigen traan van weemoed uit het oog weet te pinken. - Hij zegt niets, de arme ongelukkige kunstenaar! Neen hij bedelt niet! Daartoe ontbreekt hemde moed!

In het voorste gedeelte der toeschouwers staan twee fraai gekleede heerkens. Met stomme bewondering beschouwen beiden het beeld. Eindelijk rukt de een, als werd hij door plotseling opgekomen gedachten bezield, den hoogen hoed van het hoofd en werpt er een goudstuk in. Daarna wendt hij zich tot de menigte, die om hem staat en zegt:

‘Gentlemen! Ik doe een beroep op uw gevoel van barmhartigheid! Ziet, deze ongelukkige is door God zoo rijk begiftigd met een edel, schoon talent, en toch hinderen hem zijne gebreken en armoede om van zijne kunst een vrij en waardig gebruik te maken en moet hij zijn toevlucht nemen tot de koude steenen der trottoirs!

Gentlemen, ik veroorloof mij u een penning om godswil voor dezen ongelukkige te vragen!'

Hierop wendt hij zich tot den dichtst bij hem staanden jongen heer, die met een paar woorden van warme toewijding aan de zaak een tweede goudstuk in den hoed laat vallen. - Daarop doet de hoed de ronde en vallen er ook al niet veel goudstukken in, zilverstukken, dikwijls van tamelijke grootte zelfs, rollen overvloedig in de geimproviseerde offerbus. - De armsten uit de menigte der toeschouwers werpen er naar hunne krachten eenige koperstukken in. - De rondhaling is afgeloopen.

Met een paar woorden van hartelijke deelneming schudt de jonge achtenswaardige menschenvriend het geld in de uitgestrekte bevende rechterhand des armen mans. - Geen woord komt over de lippen des armen kunstenaars.

- Eerst werpt hij een blik van weemoedige dankbaarheid op den edelen gever en dan op de weldadige menigte. Vervolgens grijpt hij een stuk grauwen kalk en versterkt een weinig een klein gedeelte van een hooggaande golf.

De lieden, die zich aan het beschouwen verzadigd hebben gaan heen om voor anderen plaats te maken.

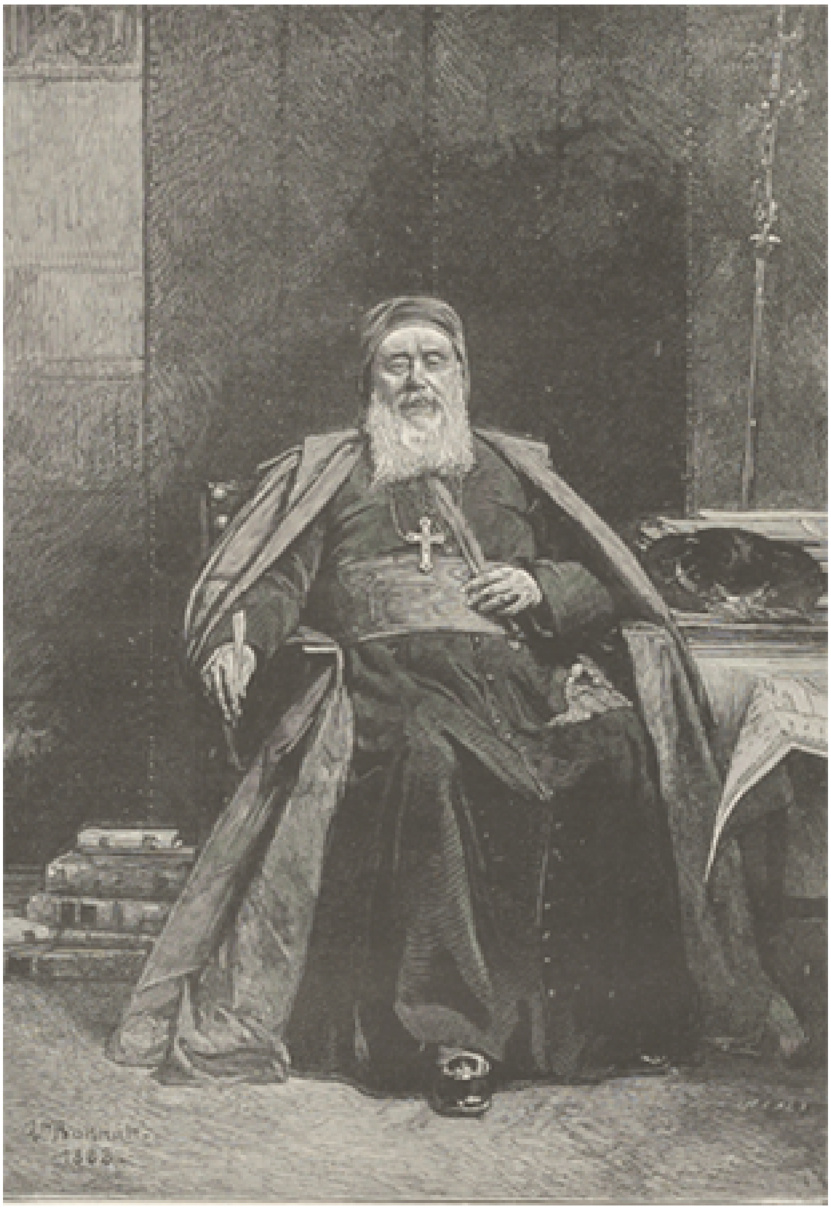

MGR. LAVIGERI, KARDINAAL-AARTSBISSCHOP VAN ALGIERS, NAAR DE SCHILDERIJ VAN M.L. BONNAT.

(Parijsche Salon van 1888)

Ook de jonge man, die den prikkel tot hulpbetoon voor den kreupele opwekte, is heengegaan. Wij zien hem kort daarna in een zijstraatje naar eene jeneverkroeg gaan. In zijn gezelschap bevindt zich de gever van het tweede goudstuk - Wij beluisteren hun gesprek.

‘Hebt ge ook goed geteld hoeveel er ingekomen is, Tom?’

‘O heel goed, Bill! Er is natuurlijk na aftrek van onze twee guinjes, een pond en elf schillingen. Maar waarom vraagt ge dat?’

'Omdat het mij in den laatsten tijd voorgekomen is, alsof de lamme Jem niet eerlijk ware!'

Na deze samenspraak treden zij beiden in de herberg om daar den schilder, den werkelijken teekenaar van *De storm op zee*, aan te treffen en in zijn gezelschap op het welslagen der onderneming een glas ale te drinken.

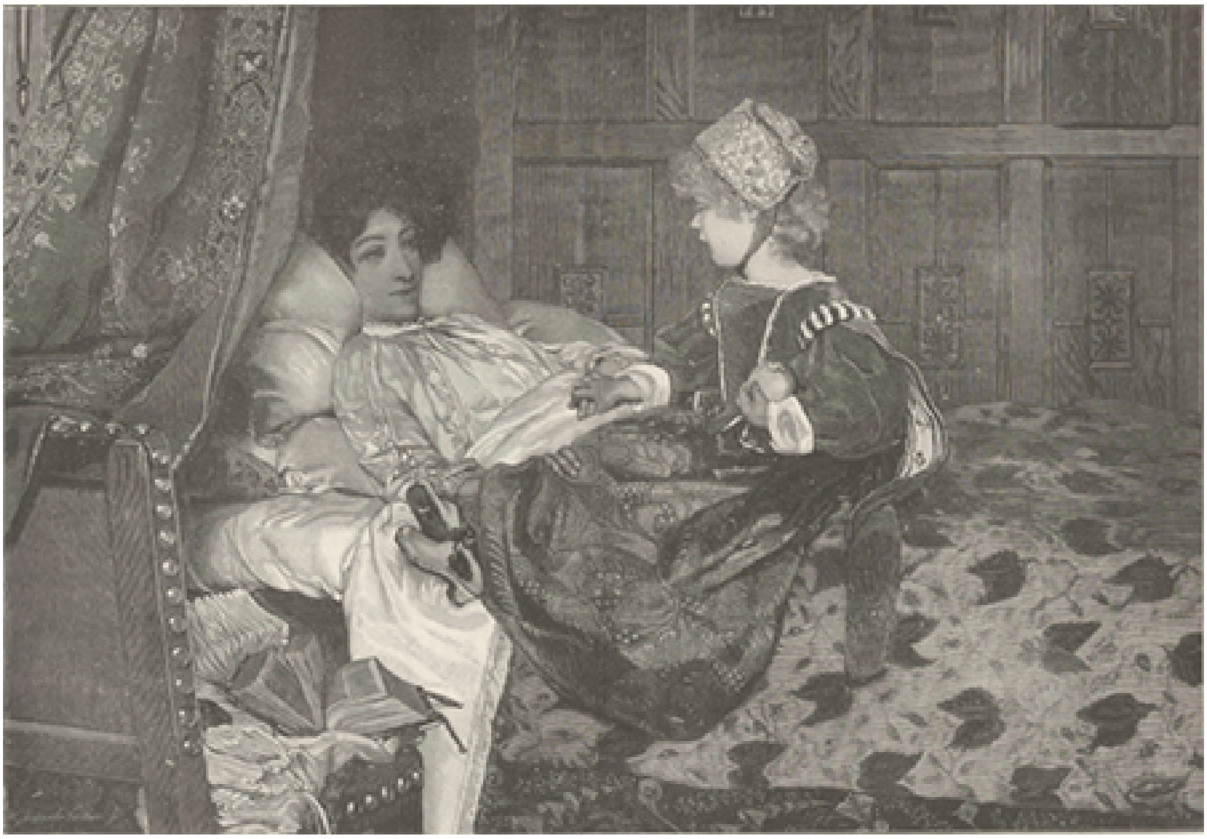

'ALTIJD WELKOM,' NAAR DE SCHILDERIJ VAN MEVROUW ALMA TADEMA.

Een kwaad geweten tegenover de kunst.

George Marley had slechts fatsoenlijke gebreken en was volstrekt niet, wat de wereld zedeloos noemt. Hij dronk zonder zich ooit te bedrinken; hij speelde zonder een gauwdief te zijn, en ofschoon hij ook geen heilige was, toch mocht men hem ook geen liederlijken kerel noemen.

Kort geleden was hij in het bezit gekomen van een flink vermogen en bracht zijn eersten winter in New-Orleans door, waar hij een gedeelte van zijn geld opdeed.

Onder andere kennissen, die hij daar maakte was ook een jonge Franschman, Antoine Giraud geheeten. Deze was een paar jaar ouder dan George en daar beiden aan hetzelfde euvel mank gingen, zoo ontstond er tusschen beiden weldra eene zeer innige verhouding.

De jonge Giraud was met de stad en hare genietingen ten volle bekend en werd nimmer moe, die kennis ter beschikking van zijn vriend te stellen.

Toen de schouwburgen hun begonnen te vervelen en de gemaskerde bals en drinkgelagen hunne aantrekkelijkheid verloren hadden, zochten zij nieuwe uitspanningen en vonden deze in de speelhuizen.

Giraud speelde altijd tegen zijn vriend. Marley meende, dat hij dat deed, omdat zij vrienden waren, maar waarschijnlijk had het eene andere oorzaak. - Wanneer het soms het doel van den Franschman mocht zijn, hem zijn geld af te winnen, dan zag hij zich in zijne verwachtingen teleurgesteld; want hij was altijd de verliezende partij. Ofschoon hij over dat aanhoudend verlies wel wat verdrietig gestemd werd, toch nam hij het uiterlijk aan van den bedaarden man en keerde elken avond tot de speeltafel terug, waar hij getrokken werd door de blinde hoop, die reeds zoovelen in het verderf gelokt heeft, dat het geluk eindelijk zich wel eens voor hem verklaren zou.

Op zekeren avond speelden zij buitengewoon hoog. Marley was door den wijn opgewonden, terwijl op het gelaat van zijn vriend eene koele bedaardheid lag. - Met zenuwachtig bevende hand zette de laatste eene veel grootere som op het spel, dan hij tot nu toe gedaan had. Zij werd dadelijk door zijne tegenpartij gedekt.

‘Ditmaal heb ik gewonnen,’ riep Giraud vroolijk uit, terwijl hij zijne kaarten op de t[a]fel wierp.

‘Ho, ho, niet zoo haastig,’ riep de andere ‘uwe kaart is bijna onoverwinnelijk; maar de mijne gaat er boven!’

Het was zoo: de Franschman had andermaal verloren.

Ten gronde gericht!’ bromde hij tusschen de dichtgesloten tanden en, nadat hij zijn overwinnaar eenige oogenblikken wild en woest had aangezien, stond hij haastig van de tafel op en zei met een gedwongen lach:

‘Kom George, 't is tijd om heen te gaan!’ Hierop greep hij den arm zijns vriends en beiden verlieten het speelhol.

⁂

Middernacht was voorbij, eenzaam lagen de straten van de woelige stad, toen een slaapdronken nachtwaker, die zijne gewone ronde deed, plotseling iets zag gebeuren, dat hem volkomen wakker maakte en deed besluiten het signaal tot het verleenen van bijstand te geven, welke dan ook gelukkigerwijze spoedig kwam opdagen.

Een man bukte zich over een op de straat liggende lichaam. Bij het geluid der naderende schreden keek hij op en sprong verschrikt terug, alsof hij op de vlucht wilde gaan. Maar de verschenen hulp was reeds bij de hand en de vluchteling werd gegrepen. In zijne hand hield hij een bebloeden dolk en aan zijne voeten lag zijn levenloos en nog niet geheel verstijfd offer.

Toen de gevangene zich in de handen van de politie-beambten zag, verloor hij zijne tegenwoordigheid van geest geheel en al. - Zijne antwoorden waren zoo onsamenhangend, dat ze niet te begrijpen waren. In den toestand, waarin hij zich thans bevond, kon men door vragen niets van hem te weten komen, waarom men hem naar het dichtsbijgelegen politiebureel bracht en daar opsloot.

Het lijk werd naar de Morgue gebracht en den volgenden dag als dat van George Marley herkend. Bij het onderzoek verklaarde Giraud dat hij zijn vriend zoo ver had gezelschap gehouden, als hun gemeenschappelijke weg lag, waarna ze van elkander gescheiden waren om zich naar hunne wederzijdsche woningen te begeven. De nachtwaker bevestigde die verklaring.

Wanneer die misdaad gepleegd was met oogmerk om het offer te berooven, dan was de moordenaar hierin verhinderd geworden eer hij zijn plan kon ten uitvoer brengen; want men vond bij den gedoode zijn uurwerk en zijne portefeuille nog, en niets van alles wat hem behoorde, was in het bezit van den gevangene gevonden. Eugène Aubray, die van de vreeselijke misdaad beschuldigd werd, was een jong kunstenaar van een tot heden onbesproken levenswandel, tevens het eenige kind en de eenige steun van zijne moeder, die weduwe was. Den volgenden dag na zijne gevangenneming gaf hij eene verklaring van de omstandigheden, die sterk tegen hem getuigden:

Hij had den avond, en dat kon hij bewijzen, bij zijne verloofde doorgebracht. Toen hij naar huis ging, stapten twee mannen arm in arm voor hem en in dezelfde richting, waarin hij gaan moest; maar altijd op zekeren afstand van hem. Plotseling maakte een der twee zijn arm los en gaf zijn geleider snel een stoot met een voorwerp, dat in het bukken bij het gaslicht gezien, de kling van een wapen geleek. De getroffene rochelde, en riep onder het vallen, met een zwak geroep om hulp. - De moordenaar keek angstig rond en toen hij zag dat er iemand naderde, keerde hij zich om en nam haastig de vlucht.

Toen Aubray bij den gevallene aankwam, had deze reeds den geest gegeven. Hij had het wapen uit de wonde getrokken en stond in beraad wat hij doen zou, toen de politie opkwam, hem voor den werkelijken dader aanzag en gevangen nam.

De verklaring des gevangenen vond weinig geloof. - De jury der lijkbeschouwers sprak als hare bepaalde meening uit: ‘Moord met voorbedachte rade.’ Van dit feit beschuldigd, werd hij voor de rechtbank gebracht.

Gedurende dit tijdperk van zijn proces, viel op mij de keuze om zijn verdediger te zijn.

Deze taak scheen hopeloos genoeg en eene veroordeeling kon schier voorzien worden.

De arme weduwe koesterde geen den minsten twijfel omtrent de onschuld van haren zoon.

Nog minder zou het mogelijk geweest zijn in het gemoed van het meisje eenig kwaad vermoeden te wekken. Zij beminde hem met hare gansche ziel en de volle toewijding van haar hart.

‘Ik weet, dat hij niet schuldig is! Toen hij mij op den bewusten avond met zulke teedere en liefdevolle woorden verliet, konden er in zijn hart geene gedachten aan moord huisvesten.’ Zoo sprak zij.

Het was onmogelijk zulke reine en vaste overtuiging te vernemen zonder er den invloed van te ondervinden.

De afgelegde verklaring van den jongen man, was zoo men haar als waarheid mocht aannemen, een duidelijk bewijs zijner onschuld en bovendien was aan zijne verwarring en het buitenstaat zijn om terstond al die omstandigheden te verklaren, niet zoo heel veel gewicht te hechten. Het is licht mogelijk dat iemand zijne tegenwoordigheid van geest verliest, wanneer hij plotseling van een moord verdacht wordt, die door een ander bedreven is.

Zou het derhalve niet goed zijn dat men alvorens te zeggen: hij ziet er schuldig uit, zich eerst eens overtuigde, hoe een onschuldig man zich in dergelijk geval gedragen zou?

De dag, waarop de zaak zou behandeld worden, brak aan. Ik had geene andere getuigen dan de weinigen, die zijn goedig karakter konden bevestigen.

Ik had besloten alles te beproeven met een list, die, naar de gevolgen, welke hij hebben zou, wijs of dwaas zou genoemd worden.

Giraud was de eerste opgeroepen getuige. Hij legde zijne getuigenis met vastheid en duidelijkheid af.

Ik nam hem onder een kort en afzonderlijk verhoor en nauwelijks was dat aangevangen toen hij door eene plotselinge ontsteltenis bevangen, hevig ontroerd voor mij stond. Zijne haren rezen hem letterlijk te berge. Zijne oogen waren op een voorwerp gericht, dat met langzame en afgemeten schreden tot hem kwam. Het was het volkomen gelijkend beeld van den vermoorde, met een gezicht zoo bleek en spookachtig, alsof hij zoo van onder den grafzerk te voorschijn kwam. Dat zulk een bezoek niet van deze wereld zijn kon, was zelfs het algemeen gevoelen van hen, die Marley nooit gezien hadden en die niet wisten welk eene spookgestalte zich daar voor aller oog vertoonde.

‘Barmhartige God!’ schreeuwde de ellendige Giraud, die zoo even zich nog schuldig gemaakt had aan het afleggen van een valschen eed en daardoor een anders leven in gevaar bracht, ‘bevrijd mijne ziel van deze verschrikkelijke verschijning en laat het zwaarste oordeel der menschen op mij vallen!’

Hij viel op zijne knieën en legde in onsamenhangende afgebroken woorden eene volledige bekentenis af, die mijn geloof, dat ik sedert eenigen tijd gekoesterd had, als zou Giraud de ware schuldige zijn, volkomen rechtvaardigde. Ziehier nu hoe ik gehandeld had.

Ik had een vriend, een jong tooneelspeler, wiens talent om in verschillende karakters voor te komen en bekende personen na te bootsen, inderdaad verwonderlijk was.

Hij kende Marley en had zijn lijk gezien Hij oefende zich eene week lang in de rol, die hij zou te spelen hebben, en slaagde volkomen; want hij was het en niet de geest van Marley, die in het critieke oogenblik verscheen. Dit was tusschen ons afgesproken.

Ik had gelezen: Schuldige personen, die een schouwspel bijwoonden, werden door het volkomen weergeven van het werkelijke leven dikwijls zoo in de ziel gegrepen, dat ze terstond hunne misdaden bekenden.

De uitslag bewees dat de groote dramatische dichter dezer regels, als in de meeste gevallen, ook in dit geval gelijk had.

De Gevolgen van eene Gril. Tafereelen uit het verhaal van Herbert Frey.

(*Vervolg.*)

Op zekeren dag kwam een brief, die bij Hedwig en de familie Harders groote opgewondenheid veroorzaakte. De luitenant Hugo Boden, de voormalige adjudant van Hedwigs vader, meldde dat hij van zijn oom een groot landgoed geërfd en nu den militairen dienst verlaten en het beheer over de goederen aanvaard had. Tevens verzocht hij de toestemming om te mogen overkomen, ten einde de dochter van zijn vroegeren majoor en vaderlijken vriend zijne opwachting te maken, daar zij vroeger altijd als vrienden met elkander hadden omgegaan, en hij zeer verlangde haar te zien.

‘Dat bezoek zou nu zeer ongelegen komen,’ zei Hedwig haastig, toen zij den brief gelezen had. ‘Bij Leontines zwakke gezondheid zou het niet zijn aan te raden.’

Maar Leontine zei lachend:

‘Integendeel, ik wilde wel dat hij reeds hier was. De jonkman zal, hoop ik, een aangenaam gezelschap zijn en moet u, Hedwig, zeer welkom wezen, daar hij een vriend van uw vader was en ook de uwe is. Verzoek hem alzoo, ten spoedigste over te komen; ik zal papa vragen dat hij hem insgelijks ten vriendelijkste uitnoodigt.'

't Behoeft zeker niet gezegd te worden dat Leontines wensen ook in dit geval voor hare ouders een bevel was. Hugo Boden kreeg alzoo van mijnheer Harders ten antwoord dat hij en zijne familie hem met het grootste genoegen zouden ontvangen.

Een paar dagen later was Hugo Boden reeds aangekomen.

Hij was een ridderlijk en beschaafd jonkman met een levendigen geest en een vroolijk humeur. Reeds kort na zijne komst was het voor een fijnen opmerker duidelijk welk plan hem hierheen had gevoerd: sinds lang had hij voor de dochter van zijn voormaligen majoor genegenheid gekoesterd, nu wilde hij ontdekken, of hij hoop kon voeden, hare wederliefde te winnen.

De bankier en zijne vrouw waren hem reeds daarom dadelijk genegen, omdat hij hunne dochter beviel en hij haar gezellig wist bezig te houden. Hij had altijd stof tot praten en was onuitputtelijk in 't vertellen van anekdoten. - Hedwig was zeer vriendelijk jegens den jonkman, en menigmaal, als Hugo met haar over vroegeren tijd of over haren vader sprak, vergat zij voor eenige oogenblikken haar leed en gevoelde zich minder bedrukt.

Toen de bankier opmerkte dat sinds Bodens komst al zijne huisgenooten vroolijker en opgewekter waren, verzocht hij hem, zoo lang mogelijk zijn gast te zijn. Hugo voldeed gaarne aan dit verzoek, daar hij hierdoor tijd zou winnen, om te ervaren hoe Hedwig omtrent hem gezind was. Hij vorderde echter bij haar niet veel en zij hield hem steeds op een afstand.

't Was een heerlijke avond, en Leontine gevoelde zich zoo wel, dat zij langer dan gewoonlijk in 't gezelschap bleef. Men zou in de groote gezelschapzaal thee drinken. Allen hadden plaats genomen om eene groote ronde tafel, die bij het venster stond, en zaten daar nog toen de zon reeds was ondergegaan.

‘Laat de lamp nog niet aansteken, mama,’ zei Leontine. ‘'t Is zoo genoeglijk, in de schemering te zitten babbelen, en ik ben voornemens een geduchten aanval op onzen krijgsheld te doen. Mijnheer Boden,’ vervolgde zij tot dezen, ‘ge hebt verre reizen gemaakt en veel ondervonden, vertel ons eens iets van de grootste merkwaardigheid die u op uwe reizen is voorgekomen.’

Boden, die gedurende een jaar bij de marine was geplaatst geweest en eene reis om de wereld had medegemaakt, ontwaakte door de vraag van Leontine uit het gepeins waarin hij, zeer tegen zijne gewoonte, was verdiept. Hij had sinds eenige minuten Hedwig aandachtig gadegeslagen en dacht er over na wat de reden kon zijn, dat de vroegere opgeruimde uitdrukking van haar gelaat verdwenen was en eene schaduw van leed over hare trekken las uiterespreid.

‘Dat is een zonderling verlangen, mevrouw,’ antwoordde hij, zich tot Leontine wendend.

‘Maar toch billijk,’ merkte deze op. ‘Wie, zooals gij, eene reis om de wereld heeft gemaakt, moet ons, die dat voorrecht niet mochten genieten, schatting betalen. Ik herhaal mijn verzoek, dat ge ons iets buitengewoon merkwaardigs laat hooren.’

‘Ik heb inderdaad veel merkwaardigs gezien, onder anderen eene bron van kokend water, eene vulkaan, eene zee waarvan het water van kleur veranderd, maar al die bizonderheden zullen u waarschijnlijk weinig belang inboezemen, mevrouw, ze zijn niet wonderlijk genoeg.’

‘O neen,’ antwoordde Leontine haastig, ‘de meeste reizigers weten van dergelijke zaken te vertellen. Ik wil iets werkelijk wonderlijks hooren.’

‘Welnu, dan zal ik u iets zeer wonderlijks mededeelen,’ sprak nu Hugo. ‘Ik heb het echter niet zelf gezien en 't ook slechts hooren vertellen. Er zijn zooals ge weet, zoogenaamde vleeschetende planten; de merkwaardigste daarvan is voorzeker de menschetende boom op 't eiland Madagaskar. Wist ge reeds dat die boom bestond?’

‘Neen,’ zei Leontine. ‘Hoort ge dat, Bertram? Een menschetende boom!’

‘Als kind heb ik zonderlinge gedachten omtrent boomen gehad,’ ging Boden voort. ‘Ik meende dat de zielen van reuzen uit den ouden tijd daarin voortleefden en geene rust konden vinden. Het steunen en kraken der boomen, het suizen en ritselen der bladeren, het slaan der takken tegen elkander, dat alles had voor mij iets menschelijks, maar tevens iets geheimzinnigs en monsterachtigs. Op deze voorstelling uit mijne kinderjaren gelijkt het wonderlijke natuurverschijnsel, waarvan ik u nu iets mededeelen wil.’

‘Nu zal het komen,’ juichte Leontine. Luister goed toe, mama!’

‘Ik herhaal,’ vervolgde Boden, ‘dat ik dit natuurverschijnsel niet zelf heb gezien; een vriend met wien ik eens over de inbeeldingen mijner kindsche jaren sprak, deelde het mij mede, en later heb ik het ook gelezen in berichten van geloofwaardige reizigers. Op het eiland Madagaskar leeft een menschenras, de Mkodas genaamd. Ze zijn klein van gestalte en vereeren den door hen als heilig beschouwden menschetenden boom, aan welken zij offeranden brengen. Ik kan u den boom niet volkomen beschrijven. De stam is ongeveer twee en een halve meter hoog en heeft een ruwen bast. Uit de spits van den stam of tronk ontspruiten acht bladeren, die buitengewoon lang en breed zijn. Die bladeren, welke eenigszins met den punt naar omlaag hellen, hebben den vorm van een diepen schotel, en in die soort van schotel is altijd eene bedwelmende vloeistof. Groote groene ranken en zes witte voelhoorns, die tot twee meter lang worden, staan opwaarts om de vocht bevattende bladeren. De voelhoorns zijn onophoudelijk in beweging, alsof zij aan alle zijden naar eene prooi rondtastten.’

‘Dat is een verschrikkelijke boom!’ zei Leontine, die eene lichte rilling door hare leden voelde gaan.

De overigen van 't gezelschap luisterden zwijgend toe.

‘De Mkodas,’ aldus ging Boden voort, ‘brengen, zooals ik reeds zeide, dien boom offeranden, en wel van menschen. Ten tijde, toen mijn vriend het eiland bezocht, werd juist eene vrouw geofferd. Met geweld werd zij naar den boom gedreven en, in weerwil van hare jammerkreten, boven op den stam geplaatst. Daarna werd haar gelast, van het in de bladeren zijnde vocht te drinken. Zij deed het, en in 't zelfde oogenblik scheen de boom als bezield te worden. De slanke voelhoorns slingerden zich om haar hoofd, om armen en hals. De groene ranken kronkelden zich als reusachtige slangen om haar lichaam. Vervolgens bogen de ontzettende bladeren zich toe en sloten zich over het ongelukkige slachtoffer als het deksel van eene doodskist. De vrouw stierf een vreeselijken dood, dien ik niet waag te beschrijven.’

‘Is dit eene ware geschiedenis?’ vroeg Leontine angstig.

‘Volkomen waar, althans naar alles wat ik er van gehoord en gelezen heb,’ antwoordde Boden.

‘Ik kan het niet gelooven,’ zei Leontine, 't is al te vreeselijk. Dat een tijgereen mensch verscheurt, dat een haai hem verslindt, begrijp ik, maar dat een boom een menschetend monster wordt, is mij een raadsel. Ik ben bang dat ik van die verschrikkelijke ranken en voelhoorns zal droomen.’

‘Toen ik er voor 't eerst van hoorde,’ hernam Boden, ‘dacht ik, terwijl de voorstelling me weder voor den geest kwam, die ik me als kind van de boomen had gemaakt, welk een afschuwlijk monster in dien boom op Madagaskar moet gebannen zijn, als het vermelde waar is. In elk geval echter kan men vragen: Van waar het wonderlijke instinkt, dat den boom zoo afgrijselijk doet handelen, als een menschelijk wezen zijne bladeren aanraakt? Hoe komt het, dat zijne ranken, voelhoorns en bladeren eene verstikkende doodkist worden, als een mensch in hun bereik komt?’

‘Ge hebt me waarlijk bang gemaakt, mijnheer Boden,’ sprak Leontine. ‘Ik zal me nog gaan verbeelden dat die reusachtige voelhoorns me omklemmen. Mama, laat de lampen aansteken, de duisternis jaagt me, na het hooren van die ijselijke geschiedenis, vrees aan.’

Hoeveel schrikkelijker zou zij te moede geweest zijn, als zij op dit oogenblik de gedachte had kunnen lezen, die in de ziel haars echtgenoots opwelde: Helaas, ook in andere plaatsen dan Madagaskar worden menschen geofferd.

VI.

Eenige dagen later wandelde Hugo Boden, die bij de familie Harders zeer geliefd was, met Hedwig in eene lommerrijke laan van den tuin.

‘Ge wilt mij dus niet verder aanhooren, juffrouw Hedwig?’ vroeg de jonge landeigenaar.

‘Het is geheel nutteloos,’ antwoordde zij. ‘Ik ben uwe vriendin zooals in vroeger tijd, maar de liefde, die gij verlangt, gevoel ik niet.’

‘Dit is alzoo uw vast besluit, juffrouw Hedwig? Ik heb dus jarenlang tevergeefs gehoopt. Ge hebt mij wel is waar nooit in die hoop gesterkt, maar ik meende dat dit was omdat ge nog te jong waart en de liefde niet kendet. Evenwel heb ik niet kunnen bespeuren dat ge een ander bemindet. Is dit nu het geval?’

Hare oogen vulden zich met tranen; zij legde de hand op zijn arm.

‘Ik ben zeer ongelukkig, mijnheer Boden,’ sprak zij. ‘Ach, vermeerder mijne droefheid niet, ik bid u er om.’

Hij vatte hare hand en kuste die.

‘O neen, dat wil ik niet,’ riep hij. ‘Ik bemin u zoo innig, hoe zou ik u dan willen bedroeven? Maar kunt ge mij niet uw vertrouwen schenken en mij zeggen wat u verdriet veroorzaakt?’

‘Ik zou u dan een geheim moeten openbaren, dat niet alleen het mijne is. Laat ons er dus over zwijgen. Ach, ik had nooit kunnen denken dat ik voor mijn geheele leven zoo ongelukkig zou worden.’

‘Voor uw geheele leven!’ riep hij verschrikt. ‘Maar dat kan niet mogelijk zijn. Ge spreekt alsof ge geene hoop meer hebt.’

‘Dat is ook zoo,’ antwoordde zij zoo kalm haar dit mogelijk was. ‘Maar laat ons van onderwerp veranderen. Ge zult mijn verdriet slechts vermeerderen, wanneer ge mij weder van liefde spreekt.’

‘Ik zal het niet meer doen, als het u bedroeft. Doch hoor mij aan, juffrouw Hedwig! Er zijn menschen, van wien men zeggen kan dat zij de trouw van een hond bezitten. Ik ben een van die menschen. En indien ik nog zestig jaar mocht leven, zal ik geene andere beminnen dan u. Nu blijft mij niets anders over dan u te verlaten, maar ik zal u toch van tijd tot tijd hier komen bezoeken en niet rusten voordat ik uwe wederliefde gewonnen heb.’

‘Ik hoop om uwentwil dat ge de pogingen daartoe spoedig moede zult worden,’ sprak zij zacht, ‘want ge verdient een gelukkiger lot.’

‘En verder,’ ging hij voort, zonder, naar het scheen, hare woorden gehoord te hebben, ‘wil ik niet alleen uw getrouwe minnaar zijn, maar zal ik ook niet ophouden u de innigste vriendschap te wijden. Ge zult mij toch wel willen toestaan dat ik uw vriend blijf?’

‘O, gaarne,’ zeide zij en reikte hem de hand.

‘Als ge ooit hulp of raad behoeft wend u dan tot mij, en tot geen ander. Wilt ge dat doen?’

‘Ja,’ mompelde zij op zoo treurigen toon, dat 't hem door de ziel sneed. En na eene poos gezwegen te hebben, vroeg zij, om aan 't gesprek eene andere wending te geven: ‘Wanneer denkt ge te vertrekken?’

'Nog hedenavond,' antwoordde hij. 'Zoo blijve het dan tusschen ons afgesproken. Als minnaar ben ik afgewezen, maar als vriend aangenomen. Ik mag dus aan u schrijven, hoop menigmaal iets van u te hooren, en ge veroorlooft mij, u nu en dan te bezoeken.'

Zij zag hem met een flauwen glimlach aan. De toen, waarop hij sprak, trof haar diep.

'Dit is eene onvoordeelige overeenkomst voor u,' sprak zij. 'Terwijl gij me alles wilt geven, kan ik u niets aanbieden.'

'Ik heb er vooreerst vrede mede,' gaf hij ten antwoord. 'Ik ben lang genoeg soldaat geweest, om den moed niet zoo spoedig te laten zakken. En om u gelukkig te zien, zou ik mijn eigen geluk kunnen opofferer.'

Hiermede eindigde deze gewichtige samenspraak.

Boden gedroeg zich als een moedig soldaat, die zijn leed fier wist te dragen en 't niet als een zwak schepsel aan iedereen liet blijken. Nu hij de zekerheid had, dat hij door langer te blijven zich zelven en het geliefde meisje slechts onnoodige kwelling zou veroorzaken, wilde hij vooreerst hare nabijheid ontwijken.

Zijne plotselinge mededeeling, dat hij vertrekken wilde, verwekte bij de familie Harders groote verwondering en droefheid.

'Wanneer komt ge terug?' vroeg Leontine. 'Wat zou ik het prettig vinden, als ge altijd bij ons bleeft!'

'Ik zal zoo vrij zijn, van tijd tot tijd de gastvrijheid van dit huis in te roepen,' antwoordde Boden.

Leontine zag hem aan met dien schalkschen en toch hartelijken blik, die zoo onweerstaanbaar is.

'Hedwig is onvriendelijk tegen u geweest,' zeide zij; 'ik kan het u aanzien.'

Hedwig is een engel,' sprak hij rustig en kalm; 'ik zal haar tot mijn laatsten ademtocht liefhebben. Indien ge, als ik vertrokken ben, bij haar een goed woord voor mij kunt spreken, zult ge het waarschijnlijk wel willen doen'

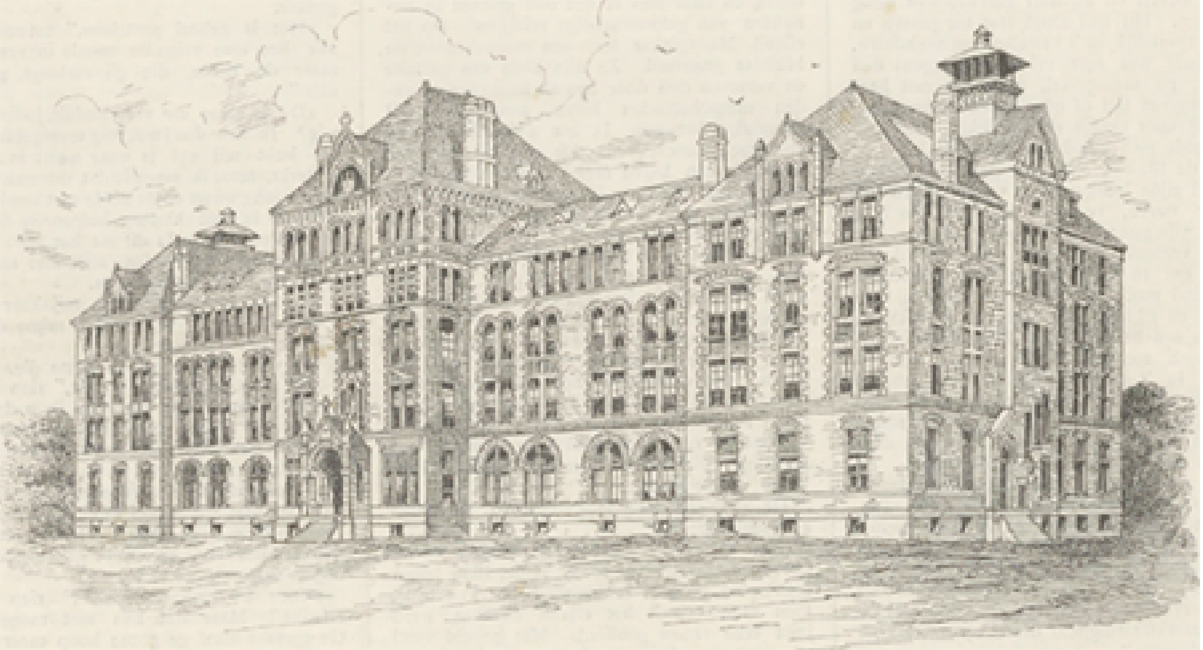

DE KATHOLIEKE HOOGESCHOOL TE WASHINGTON.

‘O ja, gewis,’ gaf zij haastig ten antwoord. ‘Ik kan maar niet begrijpen, waarom Hedwig niet veel van u zou houden. Ge moet 't niet voor vrijpostig houden, dat ik met u hierover spreek, maar ik moet ronduit verklaren dat 't mijne meening is dat 't een geluk voor Hed wig zou zijn, met u vereenigd te worden. Ik geloof dat ge de voorbeeldigste man van de wereld zoudt zijn.’

Boden moest lachen om die naïeveteit en openhartigheid.

‘Ge zijt als de zon, die ons allen beschijnt en overal vreugde zou willen verspreiden,’ zeide hij. ‘'t Is wel vriendelijk van u, mevrouw, dat ge zoo'n goede meening van mij hebt. Ik zou wel willen dat ge Hedwig in die meening kondt doen deelen.’

‘Dat zal ik doen,’ verzekerde Leontine.

't Kwam haar voor als iets 't welk aan geen twijfel onderhevig was, dat hare vriendin den schoonen, gemoedelijken en talentvollen jongeling moest liefhebben. Zijn vroolijk humeur en zijne openhartigheid bevielen haar dermate, dat zij overtuigd was dat hij hare nicht ten hoogste gelukkig zou maken.

Met een vriendelijken lach voor allen op 't gelaat en grievend leed in 't hart vertrok Boden.

VII.

Lieden die door menigvuldige ongevallen of groote ongelukken getroffen worden, gelooven gewoonlijk dat zij niet in staat zullen zijn een nieuwen slag te verduren Elken dag vreezen zij onder het gewicht hunner smart te zullen bezwijken, en evenwel vatten zij telkens weder moed, om den strijd voort te zetten. Ja, er zijn menschen, die hun leven lang met onheil op onheil te kampen hebben, en toch bezwijken zij niet. Men sterft niet zoo licht van verdriet. Dit zouden ook Hedwig en Bertram ondervinden. 't Scheen hun onmogelijk toe dat zij het pijnlijke van hun toestand zouden kunnen verdragen, en niettemin gingen weken na weken voorbij zonder de minste verandering in hun lot. Zij droegen het zonder te twijtelen of te bezwijken; ja, nog zwaarder slag zou hen treffen.

De herfst bracht reeds vroeg koud en nat weder, en daar dit op Leontines nog altijd zwakke gezondheid een nadeeligen invloed zou kunnen hebben, raadde de huisdokter aan, dat zij de wintermaanden in een zachter klimaat zou doorbrengen.

‘Het jonge paar moest een huwlijksreisje gaan maken,’ meende de altijd opgeruimde dokter, die niet 't minste vermoeden had dat in deze echtvereeniging de liefde slechts van één kant kwam.

Mevrouw Harders vond dit denkbeeld uitmuntend.

't Had haar reeds verwonderd dat Seewald zelt nog niet op die gedachte was gekomen. 't Was nu eene goede gelegenheid, om er met haren schoonzoon over te spreken, en zij ging hem dadelijk opzoeken.

‘Ik heb u eene aangename tijding mede te deelen, lieve Bertram,’ begon zij. ‘De dokter acht het raadzaam dat ge met Leontine een zuidelijker klimaat zult opzoeken dat voor de nog zwakke gezondheid van Leontine heilzaam zal zijn. Wat dunkt u daarvan?’

Bertram kon niet dadelijk antwoorden en zag zijne schoonmoeder zoo verward en verlegen aan, dat zij zich ongerust begon te gevoelen.

‘Zal ik haar nu bekennen,’ vroeg hij zich zelven af, ‘dat ik hare dochter niet bemin en nimmer beminnen kan, en dat ik dus ongaarne met haar eene huwlijksreis zou maken?

Neen, hij kon het niet over zich verkrijgen, moeder en dochter zoo zwaar te grieven. Hij had den moed niet, de goede, minzame vrouw in 't gelaat te zien en haar tegelijk zulke harde woorden te zeggen, want hij besefte dat hij de goede vrouw, die hare dochter zoo innig liefhad, voor haar gansche leven diep rampzalig zou maken. Hij wilde liever zelf lijden dan de geen kwaad vermoedende zulke felle smart veroorzaken.

‘Ik wil gaarne toestemmen in alles wat ge voor Leontine goed en heilzaam acht,’ sprak hij. ‘Welk oord zoudt ge voor het beste houden?’

‘Ik geloof dat 't Zuiden van Frankrijk het heilzaamst zal zijn.’ antwoordde zij. Hare schroomvalligheid was eenklaps geweken, en blijmoedig reikte zij Bertram de hand. ‘Wat zijt ge toch goed voor ons, Bertram! Hoe zal ik er u ooit genoeg voor kunnen danken? Ik zou gaarne met u gaan,’ voegde zij lachend er bij, ‘maar ik weet bij ondervinding dat jonggehuwden 't liefst alleen reizen. Mocht ge echter eene gezellin verlangen, dat zal Hedwig zeker gaarne van de partij willen zijn.’

Bertram ontroerde hevig; 't was of de wond zijns harten nog verder werd opengereten.

‘Neen,’ antwoordde hij kortaf, ‘Hedwig moet thuis blijven en voor u zorgen.’

De vastbesloten toon waarop hij sprak beviel mevrouw Harders; zij maakte er uit op dat hij 't liefst met zijne vrouw alleen wilde zijn.

‘Ge kunt doen zooals ge wilt,’ zeide zij. ‘Ik zal nu maar dadelijk aan het inpakken beginnen. Ge hebt mij heden recht gelukkig gemaakt, lieve Bertram, want ik zie uit alles hoezeer ge mijne dochter bemint.’

(*Wordt voortgezet.*)

[Nummer 7]

Onze gravures.

In den Jachttijd.

Liefhebbers van het edele jachtvermaak kunnen aan de platen in dit nummer hun hart ophalen; alle herinneren aan het avontuurlijke jagersbedrijf, met zijne vermoeienissen en genoegens, zijne teleurstellingen en verrassingen. Menig hartstochtelijk liefhebber zal zich in de plaats wenschen van den jager op de eerste bladzijde, die met zijn bootje in het wiegelend riet langs de stille plassen de wilde eenden gaat verschalken en daar zoo'n schoonen opvliegenden zwerm vlak onder schot heeft. Zóó zeker is de hond al van zijn meesters schot, dat hij met fonkelende oogen, gespitste ooren en gestrekten staart reeds gereedstaat om de gevallen prooi in het riet na te springen.

En die prachtige vlucht houtsneppen op de tweede gravure, moet ze niet ieder rechtgeaard jagershart doen poppelen van lust om het vlugge waterwild zoolang na te zetten door poel en plas tot de weitasch minstens met een koppel van die malsche beestjes is gevuld! De voldoening van den gelukkigen jager, die met eene ruime vangst huiswaarts keert, is naar het leven weergegeven op de keurige gravure van de laatste bladzijde. Hoe tintelt zijn oog, hoe gloeit zijne wang, nu hij den ouden liefhebber het kostelijk wild kan toonen, door zijn nooit missend schot geveld! En de stramme oude voelt zich weer jong, nu hij de vangst van zijn jongen vriend bewondert. Hij slaat zijn boek dicht en vergeet zelfs zijne geliefkoosde pijp om met zijnen bril het overheerlijke beest van nabij te bezichtigen.

Wil men echter een jagerstype in den volsten zin, dan bewondere men den gemsjager van Defregger, met den flinken kop, den kloeken oogopslag en de gespierde ledematen. Alles leeft in deze mannelijke gestalte, één en al spieren, gelijk het ranke dier, dat hij najaagt over klippen en rots, tot in de ontoegankelijkste schuilhoeken van het gebergte.

En ook het jachtvermaak van den ouden tijd is in dit nummer vertegenwoordigd. Het herleeft voor ons in de figuur van den bekwamen valkenier, met den vogel op de hand, dien hij heeft afgericht tot de jacht en op wiens heldendaden hij even fier is, alsof het zijn eigen bedrijf was. Voorzeker, dat levende beeld uit het verleden is niet misplaatst in deze reeks van jachttafereelen, die vooral om dezen tijd van het jaar, nu onze jagers weer veld en bosch van hunne schoten doen weergalmen en wij hun edelen buit op onze tafel begroeten, naar waarde zullen genoten worden.

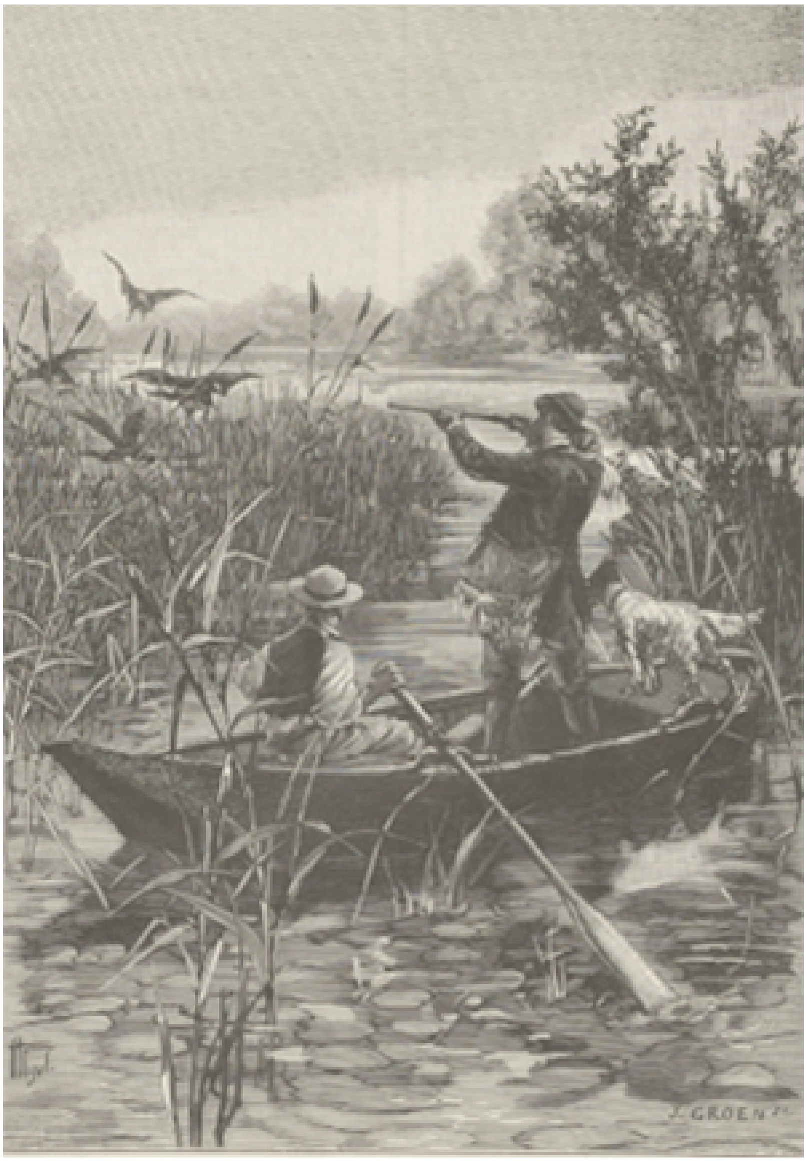

OP DE EENDENJACHT.

Voor het gerecht te New-York.

Mary Byron is een hupsch, jong Iersch meisje, wie een groot onheil weêrvaren is: een neger, die barbier is of, nog erger, een barbier die neger is, heeft zich vermeten haar op de openbare markt te kussen. Zij schijnt in den hoogsten graad het vooroordeel der kleur te bezitten en is des te nijdiger, daar de schuldige, zelfs voor een zwarte, afgrijselijk leelijk is.

‘Een zoen van een knappen jongen,’ zegt ze ten slotte, ‘kan men zich nog getroosten, maar door zoo'n Afrikaansch monster beet gepakt te worden, dat is eene schandelijke beleediging, waarvoor hem eene voorbeeldelooze straf toekomt. Ik hoop ten minste dat de rechters mij voldoening zullen geven.’

Tegelijkertijd maakt het meisje eene beweging, alsof ze zich op den barbier wou werpen om hem zijne oogen uit te krabben; nauwelijks gelukt het een politieagent haar naar hare plaats terug te brengen.

‘Mary Byron, zwijg,’ zegt de rechter. ‘Ge zijt boos over de kussen die u geroofd zijn, en ik ben geneigd om u recht te verschaffen. Maar dan moet ge hier niet zoo'n kabaal maken. George Washington! ge hebt u vermeten dit jonge meisje tegen haren wil te kussen? Ge hebt heel slecht gehandeld. Ge moet beter weten, dat een man van uwe afkomst tot bijzondere achting voor blanke vrouwen verplicht is. Ik vind uwe galanterie hoogst afkeurenswaardig.’

George Washington krijgt het woord ter zijner verdediging. ‘Ik beken u, dat ik een hartstochtelijk gloeiend temperament bezit. Ik ben dichter, maak verzen en zet ze zelf op muziek. Ik verkeerde in de meening, dat dit alles mij eenigszins recht gaf, om een Iersch dienstmeisje van liefde te spreken...’ Een kreet van verontwaardiging uit Mary's keel stoort hem; hij gaat evenwel voort: ‘Ondanks haar geschreeuw en haar afschuw van heden, is Mary anders niet zoo ongevoelig voor mijne liefde geweest.’ (Al de inspanning der politiedienaren is noodig om de dochter van Erin te beletten zich op den onbescheiden redenaar te werpen.) Deze laat zich echter niet van de wijs brengen. ‘Ik heb *geld* (bij een blanken dichter eene zeldzaamheid), en gij weet het beste, dat de dollar eene groote macht op deze wereld is. Ik dacht niet dat aan mijne blanke dollars iets van mijne kleur bleef hangen. 't Is waar, ik ben leelijk, heel leelijk zelfs, en zwart genoeg, doch ik bezit eene gloeiende verbeelding en een minnend hart! Wat verlangt ze meer!’

De rechter: ‘Genoeg. Er is hier kwestie noch van uwe verbeelding, noch van uw hart; van uwe dollars zullen we later spreken! Hebt ge die naaister met geweld gekust of niet, dat is de vraag!’

Mary: ‘'t Is hier niet één kus, maar twee of drie, die hij mij ontstolen heeft.’

De barbier: ‘Ja, ik ben schuldig, maar niet in den graad als Mary beweert. Zij zegt zelf, dat één kus nog zoo erg niet was; ik hou haar bij dat woord: ik heb haar maar één enkelen kus gestolen, die wel is waar wat lang geduurd heeft.’ En met eene wending, die een advokaat eer zou hebben aangedaan, gaat de zwarte minnaar aldus voort: ‘Als de heeren overwegen, hoe lief en aanminnig de dame is, dan zullen zij mijne buitengewone gematigdheid, om mij met één kus te vergenoegen, erkennen!’

Als rhetorisch slot maakt zich de beklaagde gereed, om eenige zelf gemaakte verzen voor te dragen; doch de rechter stoort hem met de woorden: ‘George Washington, de zaak is begrepen; om u te leeren uwe galanterie te beteugelen, veroordeel ik u tot eene boete van tien dollars en de kosten. Ga voort met verzen maken als u dit aanstaat, maar zoen geene blanke meisjes meer tegen hunnen wil: uwe oogen zouden daarbij misschien nog meer lijden dan uwen geldbuidel!'

Mary, ofschoon zij door de laatste wending van hare tegenpartij eenigszins tot bedaren is gekomen, valt bij het oordeel den politie-dienaar om den hals en kust hem in de vreugde haars harten, dat het klapt. Het publiek juicht deze handeling uitbundig toe; de agent van politie schijnt er ook zeer tevreden mee.

De barbier-neger daarentegen zou wel uit zijn vel willen springen; hij verwijdert zich met gebogen kroeskop; naar zijn peinzend gelaat te oordeelen zou men meenen, dat hij reeds eenige verzen verzon om zich te troosten.

'O. vrouwen,' mompelt hij aan de deur, 'wanneer zult gij eindelijk mijn minnend hart verstaan?'

De Hoed in de geschiedenis der beschaving.

De oorsprong van het woord *hoed* wordt door verscheidene schrijvers zeer verschillend medegedeeld; zeer waarschijnlijk is het afgeleid van het Angelsaksische 'Head: zich bedekken'. Hoe dit zij, zooveel is zeker, dat de hoed zelf zoo oud is als de menschheid. Gaat men de geschiedenis van de menschheid tot op de vroegste tijden na, dan komt men nooit tot een tijdperk, waarin de bedekking van het menschelijke hoofd als iets bijzonders wordt aangemerkt; en men zou dus veilig kunnen aannemen dat zulk een tijdperk nooit bestaan heeft.

Het treurige lot dat Abselon is overkomen zou nooit gebeurd zijn, als hij een hoed gedragen had. De Heilige Schrift toont dus duidelijk aan, hoe gevaarlijk het is, het hoofd niet behoorlijk gedekt te hebben.

De Encylopedisten verhalen ons met vermakelijken ernst, dat de hoed in de vijftiende eeuw voor het eerst gedragen werd, en beroepen zich daarbij op de getuigenis van een oud schrijver, die vermeldt, dat toen Karel de Zevende in het jaar 1449 zijn feestelijken intocht te Rouaan deed, hij een met roodfluweel overtrokken hoed droeg, en dat van toen af onder de ridders en edellieden van Frankrijk als ook in de geheele Christenwereld de hoed in de mode is gekomen.

Maar dit in de mode komen heeft natuurlijk alleen betrekking op de met fluweel overtrokken hoeden, want vilten of zijden hoeden waren reeds lang in de mode geweest, hetgeen uit menig stuk te bewijzen zou zijn.

Ook uit de oudste litteratuur van Duitschland zou het vroeger bestaan van den hoed met zekerheid te bewijzen zijn. Want het is zeker, dat er reeds in 1360 een hoedenmaker te Neurenberg was. Hoe algemeen moet reeds toen de hoed in gebruik geweest zijn! Bovendien bezitten wij handschriften uit de elfde eeuw, die afbeeldingen van verscheidene soorten van hoeden, welke in Engeland gedragen werden, voorstellen. In de veertiende eeuw verkondigde paus Innocentius IV zijne vereering voor den hoed daardoor, dat hij hem tot het teeken van kardinaalswaardigheid maakte; hij was het, die het eerst verordende, dat de kardinalen een rooden hoed zouden dragen, ten teeken, dat zij bereid waren met vreugde hun bloed te vergieten voor de zaak van den eeuwigen Heiland.

Over het algemeen heeft de Kerk den hoed altoos bijzonder in eere gehouden. De priesters der Romeinen, der Egyptenaars, der Joden enz. hadden bijzondere hoeden; in lateren tijd verordende de katholieke kerk, dat de leden der pauselijke curie zwarte hoeden met drie kwasten, de kardinalen roode hoeden met vijftien kwasten enz. enz. dragen moesten. Ook hebben de pausen vroeger met Kerstmis hoeden gewijd en die even als de gouden rozen geschonken aan vorsten en groote veldheeren, die voor de Roomsche kerk gestreden hadden of die men daartoe wilde aansporen.

De kronen der vorsten zijn eigenlijk ook niets anders dan een versierden hoed, want zij bestaan uit een metalen ring, en eenige naar bovengaande banden, waarin zich een hoed van rood fluweel bevindt; de Mitra der bisschoppen, de emblemen van den adel, de helmen der ridders, het zijn niets dan gewijzigde hoeden. Waardoor zijn de baronnen, de graven, de hertogen, anders voornamelijk te onderkennen, dan door hunne hoeden! Als de oude Romeinen een hunner slaven de vrijheid gaven, bewezen zij dit door hem een soort van hoed of muts te geven, hetwelk altijd een symbool der vrijheid was. In de middeneeuwen kregen de studenten, als zij hunne studiën volbracht hadden, een baret, ten teeken dat zij de tuchtroede hunner meesters ontgroeid waren. Daarvan is zonder twijfel ook het spreekwoord van den doctoralen hoed afkomstig. Deze hoed is uitgevonden door een Franschman Patrouille geheeten, die er vier punten aan maakte en hem in alle gedaante aan de universiteiten gaf om er hunne gegradueerden mede te begiftigen. De geschiedenis van Gessler's hoed is aan iederen schooljongen bekend; en ieder weet hoe hij de oorzaak werd van de bevrijding der Zwitsers.

Het hoofd te dekken was echter niet altijd een teeken van waardigheid, maar werd van tijd tot tijd ook gebruikt om vernedering te kennen te geven. Eene muts met beliekens voorzien was het teeken der narren. Domooren werden in de scholen met eene narrenkap beloond. In enkele streken van Italië waren eertijds de Joden veroordeeld om gele mutsen te draden; in Lucca was de voorbeschreven kleur van den hoed der Israëliten oranje. In Frankrijk moesten de Joden, die bankroet gemaakt hadden groene hoeden dragen, opdat hunne klanten voor hen gewaarschuwd waren. Zulk een Jood kan in die tijden geene groote zeldzaamheid geweest zijn, want in 1584, 1622 1628 en 1688 werden hieromtrent telkens nieuwe wetten uitgevaardigd. Dat zulk eene veroordeeling de zonen Abrahams zeer krenken moest, is licht te begrijpen, want het werkte nadeelig op hunne handelszaken, en wie zijn ongelukkiger zonder handelszaak dan juist de kinderen van Gods uitverkoren volk? Volgens de Fransche wetten had nog tijdens Lodewijk XIV ieder schuldeischer het recht een Jood, die bankroet gegaan was en zonder zijn groenen hoed en muts op straat kwam, te grijpen, in de gevangenis te werpen en daar in ketens te slaan of te laten mishandelen. Zelfs veroorloven nog Amerikaansche wetten, in zekere omstandigheden, dat de schuldeischer zijn Joodschen schuldenaar in de gevangenis laat opsluiten en hem de vrijheid slechts hergeeft onder voorwaarde dat hij een groenen hoed drage. De vrije burgers van de Wallstraat in New-York vragen elkander noch dikwijls spottenderwijs: ‘Kunt gij ergens een bewijs van groen bij mij bespeuren?’ zonder bij dit gezegde te vermoeden, dat het van de Fransche wetten afstamt, die arme Hebreeuwsche bankroetiers veroordeelden tot het dragen van een groen hoofdbedeksel.

Deze wet is eigenlijk nooit ingetrokken, maar evenals vele andere dingen uit den ouden tijd zoo in het vergeetboek geraakt, dat een ‘groene Jood’ thans te Parijs een even zeldzaam voorkomend wezen is, als in de Wall- of Chattamstraat te New-York.

Het lijdt geen twijfel, dat in alle deelen der bewoonde aarde, waar regen valt en de zon schijnt, hoeden van allerlei vormen tot bescherming van het hoofd gedragen zijn. De eenige uitzondering op dezen regel schijnen de oorspronkelijke bewoners van Noord-Amerika gemaakt te hebben, die zich de haren uittrokken en den naakten schedel dan met een bos vederen of eene laag verw bedekten.

Het is zeker, dat de hoed mede een der eerste kleedingstukken was, die in gebruik kwamen. Te oordeelen naar hetgeen ons uit de oudheid wordt medegedeeld, zouden wij tot de overtuiging komen dat de menschheid dezelfde neiging heeft zich iets op het hoofd te zetten, als het kind, om alles wat in zijn bereik komt in den mond te steken. Bij onze nasporingen om den oorsprong der hoofdbedeksels te vinden, heeft ons niets meer vermaakt en verwonderd dan de oneindige verscheidenheid van stof, die tot dit doel voor de hoofden van mannen en vrouwen aangewend zijn. De vogels, de bewoners der lucht, moesten hunne vederen daartoe leveren; de dieren van het woud hunnen wol en hun haar; de amphibiën hunne huiden; de zijdewormen hun spinsel; de velden vlas en boomwol, de mijnen der aarde kostbare metalen en edelgesteenten, de diepten der zeeën koralen en parelen en wat eindelijk den mensch zelven betreft, deze liet zijne geheele fantasie werken om uit deze voorwerpen gepaste hoofdbedeksels te maken. En hoe meer geschikt materiaal er gevonden wordt, des te meer neemt in onze ontdekkingslustigen tijd de verscheidenheid in gedaante toe. Men kan eventwel met het volste recht zeggen, dat de hoed in onze dagen veel eenvoudiger en doeltreffender is dan eertijds, en dat hij door zijn fatsoen een waar kunstwerk onzer eeuw kan genoemd worden.

Leigh Hunt maakt in zijn vermakelijk *Essay over den Hoed* van eene bekende Spaansche schilderij gewag, waarop de Heilige Maagd Maria voorgesteld wordt als zij tot een edelman, die beleefd zijn hoed voor haar afneemt, zegt: ‘Zet uw hoed weder op, neef.’

De zucht tot ontdekkingen rustte ten opzichte van den hoed, niet eer vóór zij den schilderachtigen hoed gevonden had, dien wij op de portretten van Rubens en van Dijck zien kunnen. Beide kunstenaars zagen in dit hoofddeksel het ideaal aller hoeden; en wij moeten hunne meening volkomen deelen, want geen hoed ter wereld kleedt het gelaat beter dan juist deze. In elk ander opzicht evenwel moet hij voor den modernen hoed onderdoen.

De heerschappij van den zoogenaamden zijden-cylinder, den hoogen ronden hoed, behoort tot den verleden tijd. Hij werd ongeveer vijftig jaar geleden door een Chineeschen hoedenmaker vervaardigd op aanvraag van een Fransch reiziger en natuuronderzoeker. Deze voerde hem te Parijs in, waar de hoedenmaker Duport met deze uitvinding zijn voordeel deed. Nog tegenwoordig levert die zaak jaarlijks 60 millioen franks op. Maar eene omwenteling in de hoedenwereld heeft die heerschappij aan het wankelen gebracht en de vilten hoeden in aanzien doen stijgen. Ook de middeneeuwsche hoedenvormen, die geheel in het vergeetboek geraakt waren, werden plotseling weder in het leven geroepen. De hooge, spitse hoed, de breedgerande hoed, de ronde hoed, in de gedaante van een halven eierdop, de slappe, alle gedaante aannemende flaphoed, de fatsoens van bijna alle eeuwen, zelfs die ten tijde der Grieken en Romeinen, zijn weder aan de orde van den dag gekomen en leveren het bewijs, dat onze tijd een zeldzaam bewogene tijd is, die bij de modes van alle eeuwen aanklopt en steeds onrustig rondtast zonder te vinden wat hij zoekt.

Dat de hooge, ronde hoed ooit weder tot de volstrekte alleenheerschappij zal geraken, is niet aanneembaar, ofschoon hij nog altijd de uitdrukking is van waardigheid en deftigheid. Hij is eigenlijk het offer geworden van de gemakkelijkheid van reizen, een offer der spoorwegen en stoombooten.

Sedert men in den kortst mogelijken tijd, voor het minst mogelijke geld de langst mogelijke reizen kan doen, heeft de plechtige licht [v]erslijtbare, lastige gekleede hoed veel van [z]ijn aanzien verloren.

Vooral in Amerika, Engeland, Frankrijk, Spanje, Italië, Zuid-Duitschland en België is dit het geval. In noordelijk Duitschland is nij nog het meest in gebruik.

Een dag in Kanton.

Eene van de grootste eigenaardigheden der Chineezen is de doodsche stilte die in hun gemoedsleven heerscht. Niets ter wereld heeft eenigen invloed op hunne van ouds aangenomene gebruiken. De Chinees zal zich altijd gelijk blijven, hetzij omgeven door de Westersche beschaving, hetzij door zijns gelijken. Al het goede en nieuwe dat door de Europeanen in zijn land ingevoerd wordt, maakt weinig indruk op hem en brengt zijn vast denkbeeld dat zijn volk het volmaaktste der aarde is, niet aan het wankelen. China zal voor zijne bewoners altijd het ideaal van aardsche volmaaktheid blijven; ja zelfs nog meer: het is hun paradijs, hoe vuil ook, hun hemelrijk, waarheen de engelen met hunne staarten steeds terug keeren om er te sterven.

Van het eene geslacht op het andere heeft zich die bijzonderheid overgeplant; zij is zoo ingeworteld, dat, al wilde het volk zich veranderen, het toch niet zou kunnen. Hoe een Chinees zich ook draait en wendt, naar rechts of links, voor- of achterwaarts - naar alle zijden: de staart hangt achter aan zijn hoofd!

Vele Europeanen gelooven, dat men naar het leven in Hong-Kong het leven van het geheele volk kan afmeten, doch dit is niet zoo. Het grootste gedeelte der inwoners zijn wel Chineezen, doch de stad heeft geheel en al een Engelsch karakter aangenomen; de straten zijn op Europeesche wijze gebouwd en alles komt met ons begrip van beschaving zeer wel overeen.

Als men Hong-Kong gezien heeft, dan heeft men China nog niet gezien. Indien dat het doel is, dan moet men naar de eeuwenoude stad Kanton gaan, waar het karakter der Chineezen even getrouw is weer te vinden als dat der Egyptenaren in Caïro, of dat der Russen in Moskou.

Aan boord van een dier Amerikaansche rivierbooten, waar het machine half boven het dek uitkomt en die in China even overvloedig zijn als in Amerika zelf, verliet ik 's morgens om 9 uur met een anderen heer Hong-Kong en begaf mij naar Kanton.

Mijn reismakker was aan hetzelfde huis in Kanton als ik aanbevolen. Het was een Spaansche dokter met een Duitschen naam, die op een transportschip van Havanna was gekomen en nu het niet zeer aanlokkende vooruitzicht had, op de terugreis voor de gezondheid van Chineesche koelies te moeten zorgen, die in Whampoa voor West-Indië werden aangeworven. Die arme menschen moeten dan jaren lang in de Spaansche kolonies onder streng toezicht zwaar arbeiden, vóór zij in staat zijn de kosten van den overtocht te kunnen bestrijden; slechts weinigen zien hun geliefd hemelsch rijk weder. Van de werving der koelies wordt geene gewetenszaak gemaakt, want vele doen de reis tegen hun vrijen wil. Het is eigenlijk slavenhandel doch onder een anderen naam.

Wij konden in Kanton geen boot meer krijgen en tot ons leedwezen hoorden wij, dat de heer aan wien wij aanbevolen waren, uit de stad was. Zonder omslag evenwel maakten wij het ons in zijn huis gemakkelijk en deden ons te goed aan sherrywijn met maagbitter, een drank die bij de Europeanen in Oost Azië zeer gezien is. Na het diner lieten wij ons op het balcon thee en manillasigaren brengen om daar in een zalig *dolce far niente* eenigen tijd door te brengen.

Van het balkon hadden wij een heerlijk uitzicht op het vreemdsoortige zeeleven - het zwemmen, zeilen en roeien aan onze voeten, stroom op, stroom af, in wonderlijke booten met Chineesche voedingsmiddelen beladen en tevens tot woning dienend voor geheele huisgezinnen. Aan den spits van elken boot zijn twee ontzaglijke oogen geschilderd. Des nachts, als deze booten met veelkleurige lantarens verlicht zijn, bieden zij een tooverachtig schouwspel aan en herinneren den vreemdeling aan de sprookjes uit de 'Duizend en één nacht.' - Het is niet moeielijk te gelooven dat 60 à 70 duizend menschen steeds op het water leven.

Ik kon niet hopen, dat als tot viering van onze aankomst dien avond eene tooneelvoorstelling zou gegeven worden; ons goed gesternte wilde het echter zoo en wij besloten er heen te gaan.

Begeleid door koelies, die bonte lantarens droegen, verlieten wij het huis door eene achterdeur, (de voordeur komt aan de rivier uit) kwamen op een met steenen belegden weg aan, doorkruisten rijst- en graanvelden, armoedige vuile straten en kwamen eindelijk aan den tempel der Chineesche Thalia. Wij stegen eene wankelende ladder op en bevonden ons op eene tribune van bamboes naast eene groote menigte Chineezen - werden toen door een geheimzinnig persoon langs eene tweede ladder naar beneden gebracht en kwamen eindelijk tegenover het tooneel terecht; de bewegingen en mimiek der acteurs waren zoo natuurlijk, dat wij de intrigue van het stuk duidelijk begrepen. Dikwijls sprong met oorverdoovend geweld eene menigte als waanzinnig over het tooneel heen en weêr, trok zich den staart uit het hootd en wierp vol vuur het eene kleedingstuk na het andere uit; dikwijls stond het lichaam onbeweeglijk stil, terwijl de persoon enkel met zijne armen de zonderlingste figuren maakte; ook zwegen zij minuten lang achtereen, doch maakten daarbij wederkeerig zulke allerdwaaste fratsen, die stellig op een Europeaansch tooneel opgang zouden gemaakt hebben.

Het stuk, in welks bijzonderheden ik niet kon treden, was een drama, het Chinesche tooneel waardig, want dat kan daar te lande niet als leerschool der zedelijkheid worden aangeprezen. - De geheele inrichting van het tooneel, zoowel als van de muziek laat veel, of liever alles te wenschen over - ten minste als dat geraas, muziek mag heeten. Om anderen een denkbeeld van deze symphonies der bewoners van het hemelsche rijk te geven, moet men eenige varkens laten schreeuwen, en daarbij op twee doedelzakken, eene groote trommel en een paar koperen deksels laten slaan. De verlichting van het tooneel dient tegelijk voor het geheele gebouw en bestaat uit wollen draden in olieglazen; alle twee of drie minuten gebruikt een bediende zijne vingers als snuiters. Schermen en coulissen zijn er niet; evenmin andere decoraties.

Wat mij gedurende de voorstelling het meest hinderde was, dat een vijfhonderdtal Chineezen zich op een dwarsbalk boven ons hadden neergezet. Daar het gebouw naar alle waarschijnlijkheid op zeer zwakke grondvesten beruste, meende ik steeds die massa menschen van eene hoogte van 60 of 70 voet op ons te zien vallen; zoo iets zou zelfs den dramatischen honger van een Damokles gestild hebben. Slechts aan de buigzaamheid van de bamboes hadden wij het te danken dat wij veilig te huis kwamen.

Den volgenden morgen was onze onbekende gastheer nog niet van zijne reis teruggekomen en daarom maakte ik mij den tijd voor het ontbijt ten nutte, om een Chinees, met wien ik het vorige jaar in Californië had kennis gemaakt, op te zoeken. Een half jaar vóór mij had hij San Francisco verlaten; bij het afscheid gat hij mij zijn portret, zijn adres en eene kunstig van elpenbeen uitgesnedene klok; ik moest hem vast beloven, hem op te zoeken, zoo ik ooit in Kanton mocht komen.

Ik deed het, zonder te vermoeden dat het zoo spoedig gebeuren zou.

Het kostte eenige moeite het huis van zijnen vader te vinden, ofschoon het slechts weinige schreden van mijn verblijf verwijderd lag. Door eene kleine deur kwam ik in een groot, ruim vertrek dat zeer sierlijk gemeubileerd was. In den linkerhoek zaten eenige mannen om een komfoor en rookten smakelijke waterpijpen; rechts was een doorgang naar een kleiner vertrek waar twee personen druk bezig waren goudstaven nauwkeurig te wegen, terwijl een derde op eene stroomat naast hen opium lag te rooken en met langzame trekken begeerig den giftdrank inzoog, die reeds zijne uitwerking op hem had doen gevoelen, want zijne oogen stonden hol en star.

Op den achtergrond van het eerste vertrek zat de eigenaar, een zeer diklijvige Chinees, die een schrijver dicteerde, zich met zijne eene hand frissche lucht toewaaide en met de andere de kleine kogels van een rekenbord heen en weer liet glijden.

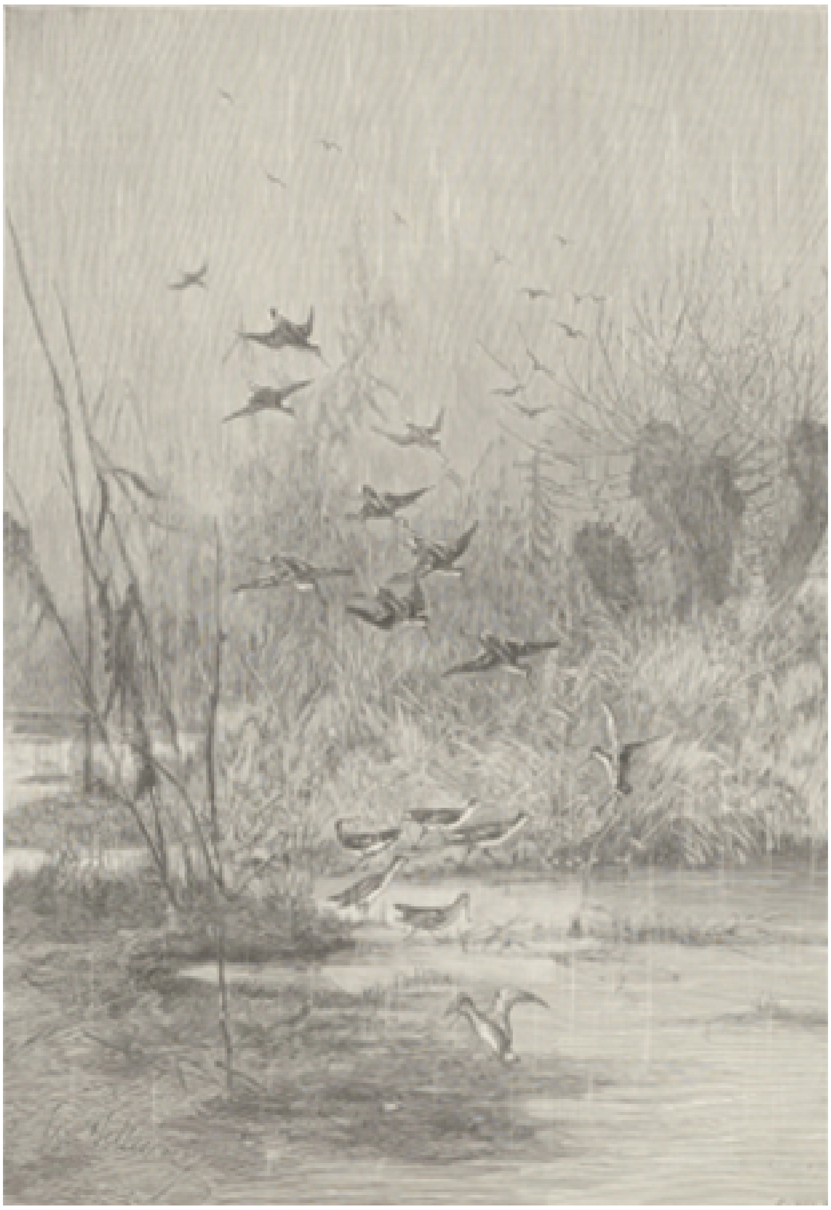

EENE VLUCHT HOUTSNEPPEN.

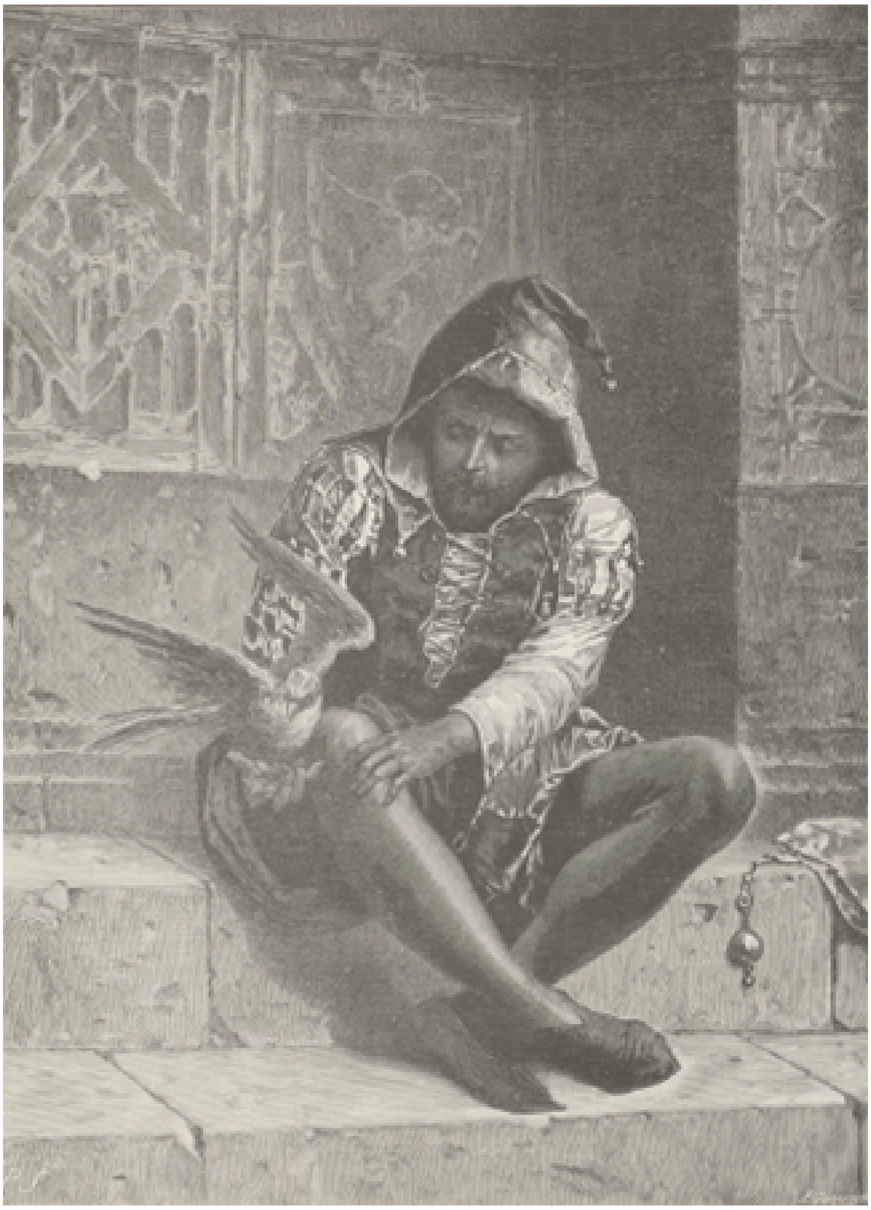

DE VALKENIER.

Mijne binnenkomst bracht geene verandering te weeg. De eerstgenoemde personen rookten door toen zij mij hadden aangezien; diegenen welke het goud wogen, zagen niet eens van hun arbeid op, alleen de diklijvige stotterde eenige woorden, doch ik wist niet of zij tegen mij gericht waren of tegen den schrijver. Ik kon geen woord Chineesch en moest mij dus behelpen door herhaaldelijk den naam Tom-King-So uit te spreken - waarop eenige onbegrijpelijke gebaren van den gezetten heer het antwoord waren. Dit trof mij te meer omdat de Chineezen overal als wellevend bekend staan. Daar ik niet gemakkelijk een eens opgevat besluit laat varen, zette ik mij in den kring der rookers neer, stak eene sigaar aan en wilde wachten. Mijn nieuw gezelschap zette groote oogen op en maakte den kring wijder, één ender hen hoorde ik zeggen: Fanqui! (vreemde duivel!) Ik weet niet of en hoe ik hierop geantwoord heb, want op hetzelfde oogenblik kwam Tom-King-So binnen. Hij herkende mij dadelijk en omhelsde mij hartelijk. In weinige woorden verklaarde hij zijn gedrag aan de aanwezigen.

Als ik plotseling de keizer van China of Boudda in eigen persoon was geworden, dan had men mij niet meer eer kunnen bewijzen. Manilla-sigaren, waterpijpen, ingemaakte vruchten, gebak, warme thee, zonder suiker en melk, werden mij overvloedig aangeboden; zelfs de diklijvige heer stond van zijn zetel op en bood mij dien aan met eene lange woordenrijke aanspraak, waarvan ik niets begreep.

Tom-King-So deelde mij mede, dat zijn vader denzelfden dag van onze aankomst aanmerkelijke verliezen geleden had door een huis in Hong-Kong; hierdoor werd mij de zonderlinge ontvangst verklaarbaar.

Mijn jonge vriend verzocht mij dringend bij hem te logeeren; doch ik bedankte, daar ik de Chineesche kookkunst te goed kende; zijn aanbod om mij tot gids te verstrekken nam ik echter dankbaar aan.

Wij gingen zamen den achtergebleven Spanjaard afhalen, voeren naar den overkant, namen draagstoelen en begonnen de bijzonderheden te bezien.

Nu eerst kwam de phantasmagorie in werking. Binnen twee minuten bevonden wij ons in een chaos van huizen, even als in eene kolenmijn van de buitenwereld afgezonderd. Kanton schijnt nog weinig door Europeanen bezocht te worden, want alle mannen, vrouwen en kinderen stonden ons verbaasd aan te gapen. De straten zijn niet breeder dan 6 of 8 voet en wij bevonden ons steeds onder honderden ja duizenden nieuwsgierige oogen; lange, zwarte staarten hingen om ons heen; dikke platte neuzen prijkten tusschen vooruitstekende wangbeenderen; dikwijls geraakte ons gezelschap, uit drie personen bestaande, van elkaar af en dan gevoelden wij ons recht hulpeloos. De daken der gebouwen raakten elkaar aan; uithangborden verdonkerden den hemel en wij hadden een gevoel, alsof wij gevangen en opgesloten waren.

Van de steden die ik gezien had, meende ik, dat tot hiertoe Aspinwall het middenpunt van onreinheid was. In vergelijking met Kanton is het een onbeduidend visschersdorp, want Kanton bevat meer dan twee millioen menschen. Wij gingen nog steeds de eene straat uit en de andere in, uren achtereen, zonder ooit aan eene einde te komen.

Wij brachten het eerst een bezoek aan eene beroemde porseleinfabriek, die er op het oog vrij onaanzienlijk uitzag, doch zich zeer ver naar de beide zijden uitstrekte. Gaarne had ik een kapitaal aan vazen willen uitgeven, want er waren daar zulke kostbare voorwerpen als ik ooit in eene van de uitgezochtste galerijen van porselein der Engelsche aristocratie gezien heb. Daarna gingen wij naar den tempel der vijfhonderd goden; het gebouw ziet er van buiten onzindelijk en beschadigd uit; doch de hoofdtempel is veel beter bewaard. In naburige stallen werden eene groote menigte heilige varkens bewaard, die bij onze komst hartelijk begonnen te knorren. De vijf honderd uit brons gemaakte beelden staan even als in een museum op eene rei, en zijn phantastisch in den hoogsten graad; hun gelaat drukt of hartstocht of gevoel uit. Zoo stelde een van hen, een soldaat, door het uitsnijden van zijn hart, de bereidvaardigheid voor, om voor het vaderland te sterven. De hoofdgod is in waarheid een prachtig bronzen en overgroot beeld en stelt een keizer voor uit de tweede dynastie, die om zijne vele en groote weldaden als een god vereerd werd. Voor zijn beeld brandde kostbaar reukhout, waaraan wij, profane menschenkinderen, onze cigaren opstaken; achter hem hing eene schilderij, het verleden, het tegenwoordige en de toekomst voorstellende.

Verscheidene kleinere zijtempels stonden in verba[n]d met den hoofdtempel. Wij werden tot den hoogepriester gebracht, die ons in zijne woning tot zitten uitnoodigde en thee en gebak liet aanbieden. Het is de gewoonte om de thee, zoo heet mogelijk, zonder melk en suiker op te drinken en wij volgden dit gebruik zoo goed mogelijk op. Ik had eene flesch sherry in den zak en bood dien den ouden heer aan, die er een fikschen teug uit nam; een andere priester verontschuldigde zich op grond dat hij er ‘duizelig’ van werd.

Na een zeer hoofsch afscheid van onze kerkelijke vrienden, klommen wij weer in onze palankijns en vonden buiten de poort eene groote menigte menschen staan, die ons aangaapten. Evenwel moet hier opgemerkt worden, dat ons op onzen tocht niet het minste onaangename in blikken of gebaren overkwam. Integendeel, velen lachten ons vriendelijk toe. De welwillende toon, die overal heerschte, trof mij. Hoe de menschen in die enge, onfrissche, vuile straten hunne gezondheid kunnen behouden, is mij een raadsel. Typhus, koortsen, pokken en uitslag heerschen in elke woning in Kanton; de menschen moesten er bleek, vermagerd en vervallen uitzien. Niettegenstaande al deze omstandigheden hebben de inwoners een betrekkelijk gezond uitzicht. Ook geloof ik, doch de archieven kunnen het niet aantoonen, dat Kanton aan veel hevigere epidemische ziekten blootgesteld is dan menige stad in Europa - die voor tamelijk gezond gehouden wordt. Van harte wensch ik onze fabriekarbeiders toe, dat zij er half zoo sterk mogen uitzien als het grootere deel der mannen en vrouwen, die wij in de straten dezer heidenstad ontmoetten.

Onwillekeurig begon de lust in mij op te komen om eene week lang een Chinees te zijn, ten einde het gevoel te leeren kennen van zijn hoofd kaal te laten scheren en een staart in den hals te dragen; om in staat te zijn dit geheimzinnig maatschappelijk leven te doorgronden dat zooveel geluk in zich moet bevatten - en waarin alle gedachten, gevoelens, gebruiken op staatkundig, godsdienstig en letterkundig gebied lijnrecht in tegenspraak zijn met de onze; om in een wijd gewaad met spitse schoenen voor een winkel te kunnen zitten rooken en heel op zijn gemak te babbelen, terwijl een barbier den staart in orde maakt. Men kan wel begrijpen dat het aantal barbieren, op eene bevolking van twee millioen menschen, die herhaaldelijk hun hoofd laten scheren, nog al vrij groot is. De bewerking wordt doorgaans in het publiek gedaan; vóór de winkels, op de hoeken van straten, eigenlijk op elke plaats, waar genoeg ruimte is om zich neer te zetten.

Na den tempel der vijf honderd goden richtten wij onze schreden naar dien der eeuwigheid. Aan de poort van dit gebouw staan vier reusachtige beelden, het gezicht van het eene is groen; dat van het tweede is wit, van het derde zwart en van het vierde rood. - Tom-King-So ver[t]elde ons, dat het ronde beeld op den laatsten dag zijn arm, waarin het een zwaard houdt, opheffen en met één houw het geheele menschelijk geslacht verdelgen zou. Doch, voegde hij er met een glimlach bij: ‘Het staat wel geschreven, maar ik geloof er niets van.’ - In den tempel brandde weer dat kostbare hout voor een afgodsbeeld, welks trekken zoo zwart waren, dat men ze niet meer onderkennen kon. Ik was nieuwsgierig te weten, welke kracht men aan hem toeschreef en vroeg Tom, waar de heilige eigenlijk woonde. Het antwoord was wederom in Mongolië of in Japan; hij wist het niet recht, had er nooit naar gevraagd - hij aanbad dezen neger, wanneer een der leden zijner familie ziek was. - Hij verzekerde ons ook, dat zij een afzonderlijken hemel voor heiligen hadden - doch scheen er weinig waarde aan te hechten daar hij waarschijnlijk dezelfde gedachte koesterde als de Russen: ‘God is ver, doch de Czaar is nabij!’

Daar deze schets te uitgebreid zou worden als ik de verschillende godsdienstsecten beschreef, hoe bijna ieder een persoonlijken God heeft, iedere aangelegenheid een bijzonderen afgod en hoe deze soms mishandeld worden als zij aan de gebeden geen gehoor verleenen, moet ik het tot later uitstellen.

Nadat wij ook dezen tempel bezichtigd hadden, geleidde onze vriend, die alles in het werk stelde om ons op de eigenaardigheden van zijn volk opmerkzaam te maken, ons naar eene restauratie, waar gebraden honden naast manden met nog levende katten in de ramen waren uitgestald. Tom bestelde eenige pasteitjes, volgens zijne verzekering uit slakken- en varkensvleesch bestaande. Zij smaakten vrij lekker, doch de daarop volgende ingemaakte vruchten waren zoo heerlijk, dat ik niet geloof hun gelijken ergens in Europa te kunnen vinden.

Niet ver van de restauratie was het gerechtsplein, een plein waar in één jaar meer menschenbloed vergoten wordt dan ergens anders in tientallen van jaren. In 1859 heeft de toenmalige gouverneur van Kanton 60,000, zegge zestig duizend menschen laten ter dood brengen. Ik wil hier geene melding maken van de verschillende gruwelijke straffen, die daar elken dag ten uitvoer gebracht werden. Het zij hier voldoende te zeggen, dat het plein niet bijzonder groot en met een aantal palen en kruisen bedekt is. De beenderen der slachtoffers lagen op een hoop geworpen. Ik wilde een van de schedels meenemen, doch deed het niet op het smeeken van Tom-King-So die, even als elke andere Chinees, zeer bijgeloovig was.

Het was reeds laat op den middag geworden, toen wij bij een groot gebouw kwamen, waar men druk bezig was met toebereidselen voor een groot feest. Eenmaal per jaar gaan de Mandarijnen, de Chineesche adel, gezamenlijk hunne heiligen een bezoek brengen. Hetgeen wij zagen, was slechts een voorspel. Tegenover het gebouw waren op stellages ongeveer tachtig mannen en knapen in vier rijen geplaatst, allen in prachtige blauwe gewaden. In de eene hand hielden zij een bamboesriet met eene pauwenveder versierd en in de andere eene soort van fluit; een orkest uit een Tamtam, eene soort van harp en een Gong bestaande, was er ook. Toen dit orkest gespeeld had, hield een oude Mandarijn zijne armen in de hoogte en sprak eenige woorden; terstond bogen allen naar de rechter- of de linkerzij of voorover met de pauwenvederen wuivende. Sommige hunner bewegingen waren zeer bevallig, doch andere vreeselijk bespottelijk; de rechterarm met de pauwenveder staken zij zoover mogelijk uit, balanceerden op den linkervoet en hielden de roode fluiten zoo met den neus vast, dat twee een rechten hoek vormden. Ik kon de verzoeking haast niet weêrstaan om den laatsten man een stoot te geven opdat dit gebouw van personen ter aarde zou storten. Om die verzoeking te ontgaan keerden wij terug; nogmaals gingen wij de nauwe straten door en bevonden ons wederom in eene zee van menschen. De koelies welke ons droegen, baadden in het zweet en waren buiten adem, maar hielden tot het laatst dapper vol.

Te huis komende, het was ongeveer zes uur 's avonds, verwelkomde onze gastheer ons zeer hartelijk, verontschuldigde zich wegens zijne reis en schelde den bediende om champagne te brengen - Wij hadden echter ons woord aan den Spaanschen consul gegeven, die aan den anderen oever der rivier zijn verblijf hield; bij het overvaren werden wij door zulk eene hevige onweêrsbui overvallen als ik ooit te voren gezien had. Vijftien tot twintig seconden achtereen scheen de hemel als in brand te staan. Niemand scheen eenigen angst te koesteren en wij dineerden met veel smaak, ofschoon donderslag op donderslag volgde en bliksemstralen de lucht doorkliefden.

Den volgenden morgen gingen wij naar Hong-Kong terug en verlieten Kanton, met den wensch het nog eens weêr te zien om datgene te kunnen bezichtigen wat wij nu waren voorbijgaan.

De Gevolgen van eene Gril.
Tafereelen uit het verhaal van Herbert Frey.
(*Vervolg*.)

Mevrouw Harders trachtte zich zelve wijs te maken dat alles geheel naar haren zin ging, maar zij zou toch wel gewild hebben dat Bertram zijne liefde iets duidelijker had doen blijken. Zij ging naar Hedwig, die in alles hare rechterhand was.

‘Hedwig,’ sprak zij, ‘eerstdaags zal het echtpaar eene lange reis aanvaarden. We zullen met de toebereidselen de handen vol hebben.’

Hedwig verbleekte.

‘Waar gaan zij heen?’ vroeg zij.

‘Zij gaan eene huwelijksreis naar 't Zuiden van Frankrijk maken,’ antwoordde mevrouw Harders met zelfvoldoening. ‘De dokter meent dat het warme en droge klimaat voor Leontines gestel het beste is. Ik stelde Bertram voor, u mede te nemen, maar hij wilde liever met zijne vrouw gaan.’

't Was Hedwig alsof haar een dolk in 't hart werd gestooten.

‘'t Zal ons zwaar vallen, Leontine te missen,’ ging mevrouw Harders voort, ‘maar 't is voor haar bestwil, zij zal zich gelukkig gevoelen, en ik heb u immers nog, lieve Hedwig! Ge zijt voor mij zoo goed als eene dochter. Ik ben dadelijk hierheen gesneld, om 't u mede te deelen, want ik weet dat ge mij gaarne zult helpen om voor alles te zorgen, opdat 't het jonge paar op reis aan niets ontbreke. Bertram is waarlijk recht vriendelijk. Gelooft ge dat hij veel van Leontine houdt?’

‘O, wie zou haar niet liefhebben?’ zei de gefolterde Hedwig ontwijkend.

Mevrouw Harders gevoelde zich door dit antwoord gestreeld. Zij verliet Hedwig, om haren echtgenoot op te zoeken.

Hedwig was alleen. Als verpletterd viel het hopelooze meisje op de knieën - hare zwaarste beproeving zou nu komen, wanneer de man, dien zij zoo vurig beminde, zou afreizen met de jonge vrouw, die zij zelve hem door haar smeeken had in de armen gevoerd. In vertwijfeling sloeg zij de oogen ten hemel.

‘O God, hoe zal ik mijn leed kunnen dragen?’ sprak zij smartelijk. ‘Is er dan geen erbarmen voor mij, dat ik zulke onduldbare smart moet lijden?’

De toebereidselen voor de reis veroorzaakten groote drukte. Mevrouw Harders bedacht en verzon alles wat de jongelieden konden noodig hebben. Bertram werd er door getroffen. Zij legde daarbij zooveel zorgzame liefde aan den dag, dat zelfs eene minder teergevoelige ziel dan de zijne er door geroerd zou zijn geworden.

Maar de arme lijderes Hedwig! Bertrams hart bloedde, als hij haar met een kalm doch doodsbleek gelaat zag helpen aan de toebereidselen voor zijne reis. Hij besefte dat zij nog meer leed dan hij en voortaan nog oneindiger meer zou lijden, daar zij minder afleiding zou hebben. De reis en de zorg voor Leontine zouden hem verstrooiing baren. - Hedwig daarentegen kon slechts in stilte lijden en moest met gelatenheid het zwaarste offer brengen.

Toen Bertram haar in den loop van den dag voor zijn vertrek een oogenblik alleen trof smeekte hij haar, hem des avonds een onderhoud van een paar minuten toe te staan. Nauwelijks had zij daarop toestemmend geantwoord, toen de bankier hen kwam storen en zijn schoonzoon met vaderlijke genegenheid onder den arm nam.

‘Kom eens mede,’ sprak hij opgeruimd; ‘ik zal u iets laten zien, maar waarschuw u vooraf, niet te schrikken’

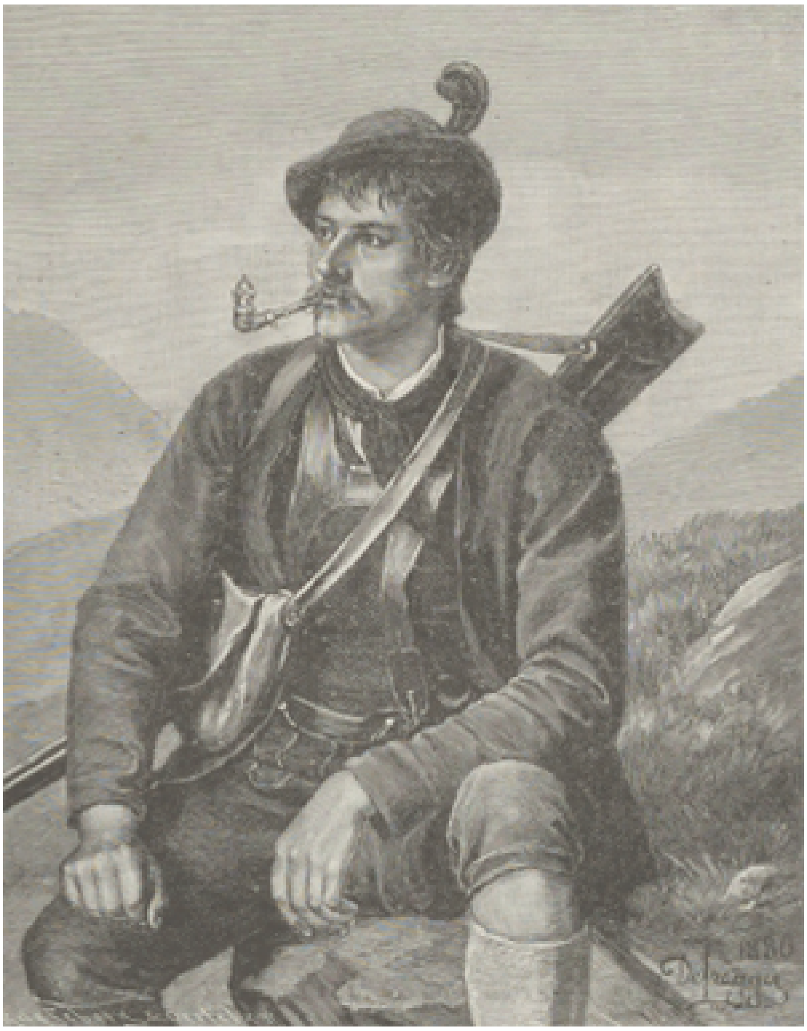

EEN GEMSJAGER, NAAR DEFREGGER.

Hij bracht hem naar eene groote voorkamer en wees op een stapel koffers.

‘Dat komt er van als men met eene vrouw op reis gaat,’ riep hij lachend. ‘Ik heb me ook eens den last moeten getroosten, om met zooveel bagage op reis te gaan.’

Plotseling echter werd zijn gelaat ernstig. ‘Ge ziet, mijn waarde zoon,’ ging hij voort, ‘hoe ge bemind wordt en voor u gezorgd is. Mijne vrouw verzint alles, opdat het u aan niets zal ontbreken, en gij, als wij niet meer bij u zijn, niet zult gevoelen dat wij met onze zorgende liefde u niet meer omringen.’

‘O, gij zijt beiden veel te goed,’ antwoordde de jonge man en drukte zijn schoonvader hartelijk de hand.

Bertram was door deze enkele woorden van den bankier diep getroffen en nam zich plechtig voor, de zorg en liefde zijner schoonouders door eene minzame behandeling hunner dochter te vergelden, al zou dit hem ook moeite kosten en al moest hij zelf er smartelijk onder lijden.

Eindelijk kwam de avond, Hedwig ging hare gewone avondwandeling in den tuin doen, en hij volgde haar. Helder blikten de sterren op hen neder; misschien hadden zij nooit een aandoenlijker tooneel gezien dan het afscheid van twee die voortaan zoo wreed zouden gescheiden zijn.

Eenige oogenblikken liepen beiden zwijgend naast elkander.

‘Ik weet niet wat ik u zeggen zal, lieve Hedwig.’ begon hij eindelijk. ‘Ik moet van u, die de vreugde mijns harten zijt, voor altijd afstand doen en ben gedwongen aan de zijde eener andere vrouw mijn treurig bestaan voorte slepen. En evenwel kan ik die vrouw niet haten. Maar de grievende smart zal niet van mij wijken voordat de dood zich over mij erbarmt.’

Hedwig hief haar bleek gelaat tot hem op.

‘Er is niets aan te veranderen.’ zeide zij met zachte, bevende stem, ‘en daarom moeten we trachten ons in ons lot te schikken en ons leed moedig en gelaten te dragen.’

‘Maar ons ongeluk is zoo ontzettend groot!’ riep hij in hevige opgewondenheid.

‘Wij zijn niet de eerste en eenigen, die moeten lijden,’ hernam Hedwig op gedwongen kalmen toon. ‘Wie weet hoevelen in dit oogenblik in het aanzien der zwijgende sterren denzelfden boezemstrijd strijden als wij. Laat ons moedig volharden, Bertram, dat zal ons zelfvoldoening schenken. De zwakke alleen wordt door zijn leed neergebogen, omdat hij geen steun in zich zelven vindt. Wij moeten elkander trachten te vergeten. Ik zal echter nimmer een ander kunnen huwen. Mijn leven zal voortaan vreugdeloos zijn, mijn hart voor de liefde gesloten wezen, maar ik zal trachten niet te morren en te schikken.’

‘Het moge zelfzuchtig klinken, Hedwig, maar ik geloof waarlijk dat 't mij zou verheugen, indien ge geen ander liefde kondt schenken.’

‘Het is geheel natuurlijk, dierbare Bertram! Indien ik u door den dood verloren had, of gij mij ontrouw waart geworden, zou het een ander geval zijn, nu zal de herinnering aan u mij steeds heilig zijn. Wij moeten van elkander afstand doen, omdat onze plicht het eischt. Dat valt zwaar, doch het bewustzijn onzen plicht gedaan te hebben, zal ons sterken en bemoedigen. Laat ons het afscheid kort maken om onze kwelling niet te vergrooten.’

Nog een oogenblik stonden zij zwijgend onder de fonkelende sterren. Zij spraken niet af om door briefwisseling of op andere wijze elkander iets van zich te doen weten. Het scheen hun beter toe, elk verder verkeer te vermijden; vriendschap is eene treurige vergoeding voor liefde. Zij moesten hun gevoel in hun hart begraven, en daarom was het 't beste, dat beiden in stilte leden, zonder elkander hun leed te klagen.

‘Vaarwel, Hedwig!’ sprak hij diep geschokt.

‘Vaarwel, Bertram!’ stamelde zij bevend en haar gelaat was doodsbleek. Zij sloeg den blik naar den met sterren bezaaiden hemel en voegde er bij: ‘Daar boven mogen wij elkander beminnen!’

Snel verwijderde zij zich.

Nog lang liep Bertram in hevige gemoedsbeweging in den tuin op en neder; maar eindelijk werd hij rustiger: de edele houding en onderwerping van Hedwig waren hem tot een voorbeeld; ook hij wilde geduldig en gelaten zijn.

Eerst laat in den nacht ging hij naar zijne kamer.

Hij noch Hedwig hadden er 't minste vermoeden van, dat zij bij hun nachtelijk afscheid een stillen toeschouwer hadden gehad.

VIII.

Met de meest verschillende gewaarwordingen stonden op den dag van 't vertrek der jonggehuwden de huisgenooten van den heer Harders op. Na den nacht rusteloos en in droef gepeins te hebben doorgebracht, had Hedwig ten laatste zooveel zelfbeheersching verkregen dat zij zich kalm en bedaard kon voordoen. Bertram was stil en in zich zelven gekeerd. Op zijn gelaat was geen spoor te ontdekken van den fellen strijd, dien hij in zijnen boezem gestreden had. Leontine had gerust geslapen. De gedachte dat zij een teeder beminden echtgenoot had, en dat deze haar even innig beminde, had haar in hare droomen de schoonste beelden voorgespiegeld.

't Sloeg elf uur, en het rijtuig stond voor de deur. Hoe goed Hedwig zich ook poogde te houden, verbleekte zij toch, toen het oogenblik van het vertrek naderde.

Bertram nam afscheid. De bankier drukte hem hartelijk de hand, mevrouw Harders omhelsde hem met groote teederheid.

‘Ge zult goed voor haar zijn, ik weet het,’ sprak zij.

WAT PRACHTIG SCHOT! NAAR DE SCHILDERIJ VAN E. STAMMEL.

‘O zeker, ik zal goed voor haar zorgen,’ was zijn kort antwoord.

Eenige oogenblikken stond hij besluiteloos voor het lieve meisje dat hij zoo hartstochtelijk beminde, toen reikte hij haar de hand.

‘Vaarwel, Hedwig!’ zeide hij.

‘Vaarwel, Bertram!’ lispelde zij, zonder hare oogen tot hem op te slaan.

‘Welk een koud afscheid is dat!’ zeide Leontine. ‘Waarom geeft ge Hedwig geen kus, Bertram? Ik zou zelfs een vreemde niet zoo koel vaarwel kunnen zeggen. Hedwig is zoo goed als mijne zuster en mag niet zoo afgemeten en vormelijk behandeld worden. Geef haar een kus en neem afscheid van haar zooals het tusschen zulke oude vrienden past.’

Bertram echter vertrouwde zich zelven niet. hij durfde het niet wagen een kus op de wangen van Hedwig te drukken; hij vreesde dat zijne aandoening te hevig zou zijn. Hedwig trok zich insgelijks terug, de droefheid dreigde haar te overweldigen.

‘Ge zijt tegen heeren zoo koud als ijs, Hedwig,’ zei Leontine lachend, ‘en voor vrouwen zoo warm als eene zonnestraal. Van mij zult ge toch hoop ik niet zoo koel afscheid nemen.’

Zij omhelsden en kusten elkander teeder, en een hemelsch licht blonk daarbij in de oogen der arme lijderes.

‘God zij met u, lieve Leontine!’ ‘en doe u recht gelukkig worden!’

‘Ik ben reeds gelukkig, volkomen gelukkig!’ antwoordde Leontine, ‘'t Is mij alsof de aarde een hemel is geworden.’

‘Door hem!’ ontglipte nauwelijks hoorbaar Hedwigs lippen, maar toch had Leontine de woorden verstaan.

‘Ja, door hem!’ herhaalde zij. ‘Lieve Hedwig, ik vind in hem mijn hoogste geluk.’

Bertram geleidde zijne echtgenoote naar het rijtuig, waarom al de dienstboden stonden, om het door allen geliefde jonge paar vaarwel toe te roepen. Leontine lachte door hare tranen heen, toen zij zag dat de oude getrouwe Geertruida een weinig rijst en een ouden pantoffel achter haar wegwiep, 't geen volgens eene oude overlevering geluk aanbrengt.

‘'t Is alles eene ware huwelijksreis,’ zeide zij tot haren echtgenoot.

Toen het rijtuig voortrolde, barstte zij in tranen uit, en Bertram liet haar eenigen tijd ongestoord weenen, om haar daarna door eene voorspiegeling van het genot der reis weder tot kalmte te brengen.

IX.

't Was weer Lente, en evenals de trekvogels keerden Bertram en Leontine uit zuidelijker klimaat naar hun vaderland terug. De laatste brieven van Leontine getuigden van zooveel levenslust en opgewektheid dat mijnheer en mevrouw Harders door hun inhoud zich als verjongd gevoelden en met het levendigst verlangen de terugkomst van hunne lieveling tegemoet zagen.

Bertram en Hedwig waren bij het wederzien veel kalmer en bedaarder dan bij het afscheid; zij wisselden slechts enkele woorden en vermeden elkander later zooveel mogelijk. Wel verre van te trachten elkander in 't geheim te ontmoeten, hielden zij nooit een gesprek waarbij geene anderen tegenwoordig waren. 't Scheen alsof zij waren overeengekomen zich, zoo al niet als vreemden, dan toch koel tegen elkander te gedragen. Beiden vreesden elk vertrouwelijk onderhoud; als Bertram toevallig in eene kamer kwam waar Hedwig zich alleen bevond, ging hij dadelijk terug als voor een verzengend vuur, en Hedwig handelde eveneens.

(*Wordt voortgezet*.)

[Nummer 8]

Onze gravures.

Bij den watermolen.

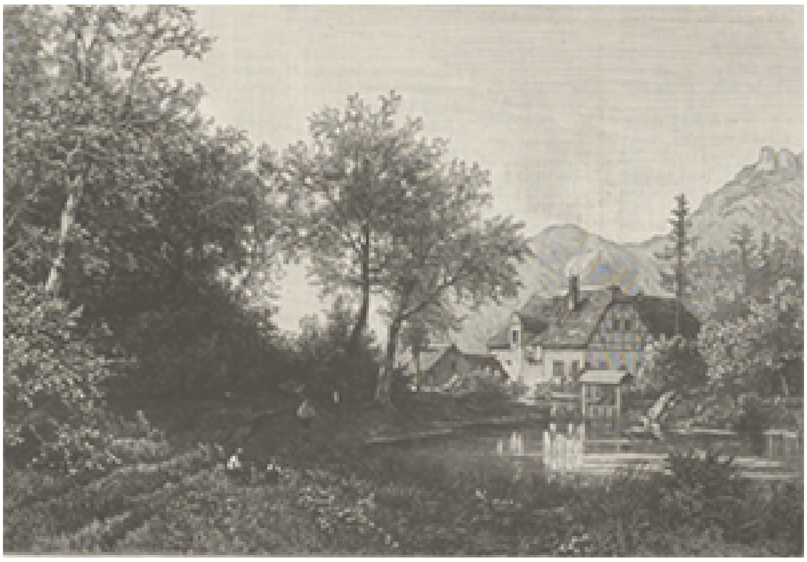

BIJ DEN WATERMOLEN, NAAR DE SCHILDERIJ VAN H. POHLE.

Met een afdruk van dit fijngetoetste landschap vóór mij, zat ik gereed om mijn bijschrift over dit nette tafereeltje te beginnen, toen mijne vrouw, die inmiddels over mijnen schouder was komen gluren, mij door een lichten kreet van verrassing in die bezigheid verhinderde.

‘Wat is er?’ vroeg ik min of meer gestoord.

‘O, man lief,’ beantwoordde zij, ‘hoe wel gelijkt dit huisje met zijn watermolen en zijne geheele omgeving aan de plaats, waar wij tijdens onze huwelijksreis eenige dagen doorbrachten en waar dit vreeselijk ongeval gebeurde, dat ons wel nooit uit het geheugen zal gaan.’

‘Inderdaad,’ bemerkte ik, ‘ik wist al niet, waarom dit gezicht mij zoo bekend voorkwam. Het is wezentlijk als eene *photographie* van het Zwitsersche landhuisje, dat gij bedoelt.’

‘En wat gaat ge over dit lieve landschapje zeggen?’

‘Als gij eenige oogenblikken achter mij wilt blijven staan, zult gij het lezen kunnen’.... En ik begon te schrijven:

Een vredig, liefelijk landschap, waarop het oog met welgevallen rust. Zonnig weerspiegelt zich het vriendelijke molenaarshuis in den helderen waterplas, met welig groen en lommerrijke boschjes omzoomd. Gelijk de landelijke woning daar veilig tegen den berg ligt geleund, maakt ze den indruk van een rustig zomerverblijf, stil verscholen in de luwte van het dal, waar de stormen van het gebergte over heenstrijken, zonder een boom te ontwortelen, en waar het gewoel der wijde wereld blijft buitengesloten. En die behaaglijke kalmte, welke de gejaagde stedeling zich ten koste van schatten gelds op zijn deftig buitengoed tevergeefs poogt te verschaffen, is het dagelijksch deel der eenvoudige buitenlieden, die hier onbewust van hetgeen er in de groote wereld buiten hun dal omgaat, hunne dagen in bedaarden arbeid en stil genoegen slijten. De visscher, die met het kruisnet zijn geluk in den vijver beproefd heeft en met eene ruime vangst huiswaarts keert, voelt zich gelukkiger....

Hier werd ik onderbroken door een geweldig gekuch van mijne vrouw: eene leelijke gewoonte, die zij zich aangewend heeft, om haar ongenoegen over iets op eene korte, maar voor mij veelbeteekenende wijze te kennen te geven.

Ik wendde mij andermaal geërgerd om. ‘Welnu,’ deed ik, ‘bevalt het u niet?’

‘Och, Heere, ja,’ sprak zij op eenen toon, die regelrecht in strijd was met hare woorden.

‘Wat ontbreekt er aan?’

‘Wel hoegenaamd niets,’ zei ze, even onverschillig, ‘wat zou er aan ontbreken? Ga maar voort.’

‘Hebt gij soms een beter gedacht?’

‘Welke vraag?’ klonk het spottend. ‘Waarom vertelt gij aan uwe lezers niet eenvoudig de gebeurtenis, waarvan wij getuigen waren in de streek, die zoo goed op het landschap uwer gravure gelijkt?’

‘Zoo'n geschiedenis *à propos de bottes*, 't zou wat schoons wezen!’

‘Heel de wereld is vol menschen en dingen, die ergens met hun haar bijgesleurd zijn.’

‘En dan nog al een verhaal over eigen wedervaren. Neen, vrouw, dit is al te koekoekachtig.’

‘Wel, negen en negentig van de honderd menschen doen nooit iets anders dan over hun zelven praten.’

‘In den dagelijkschen omgang, ja; maar in de Vlaamsche letterwereld....

‘Kunt ge tegenwoordig nog maar alleen naam maken als ge over u zelven schrijft of doet schrijven,’ onderbrak mijne vrouw scherp en snel. En zich plotseling verwijderende, duwde zij mij nog toe: ‘Doe wat ge wilt. Ik ga de thee zetten.’

Ik keek haar verbluft na en krabde besluiteloos achter mijn oor; want ge moet weten, geëerde lezer, - ik zeg u dit in vertrouwen; ge behoeft het volstrekt niet voort te vertellen - dat mijne vrouw, eigenlijk gezegd, erg eigenzinnig is en geducht lang uit haar *humeur* kan blijven, als zij in een of ander opzet gedwarsboomd wordt. Wat staat er mij dus te doen; zij heeft er nu eenmaal haren zin op gezet dat er ook eens van haar in de Illustratie gesproken wordt. Zoo bescheiden en bondig als het mij mogelijk is, ga ik het dus maar wagen u te vertellen wat ons wedervoer in de Zwitsersche Alpen.

't Is twaalf jaar geleden. Mijne vrouw en ik deden, zooals ik reeds zei, ons huwelijksreisje in Zwitserland. Daar de weg zeer steil was, ging ons rijtuig heel langzaam, zoodat wij bes[l]oten, liever te voet naar 't logement te gaan, waar we zouden overnachten. Bij een schilderachtig watermolen-huis aan een meertje, juist gelegen als dat onzer gravure, haalden we een heer en een jongetje in. Ik sprak hem met een paar onverschillige woorden aan: dat het zoo'n schoone avond was en 't uitzicht boven zeker wel de moeite waard zou wezen. De vreemdeling antwoordde mij echter zoo kort, en gaf zoo duidelijk zijn tegenzin te kennen, om 't gesprek voort te zetten, dat wij alleen doorgingen. Hij kon dertig tot veertig jaar zijn en had een fijn uiterlijk, ja bijna vrouwelijk teere gelaatstrekken.

Hoe vluchtig ik hem toch ook had aangezien, toch had een klein rood lidteeken onder 't linker oog mijne aandacht getrokken en ook eene groote gelijkenis tusschen hem en den omtrent zesjarigen knaap. Blijkbaar waren het vader en zoon. De kleine zag er bleek uit en scheen moede, daar zijn vader hem op de armen had. Wij lieten beiden spoedig achter ons, en mijne vrouw vond het toch vreemd, dat zij den geheelen weg te voet deden, want wij hadden geen rijtuig gezien, dat hun kon toebehooren; zij beklaagde den kleine, dat hij zoo vroeg reeds dergelijke vermoeiende tochten moest doorstaan.

Toen we intusschen het doel bereikt hadden, dachten we niet meer aan het tweetal, en na een zeer smakelijk avondmaal gingen we weder naar buiten en verkwikten ons aan den prachtigen aanblik van den helderen, met millioenen tintelende sterren bezaaiden hemel.

Toen we daarna in 't logement terugkeerden, om eene tas thee te drinken, zagen we in de groote zaal den knaap van daar straks schuchter in een hoek zitten. De tafel voor hem was gedekt, doch de kleine raakte 't brood niet aan maar wachtte blijkbaar geduldig op de komst zijns vaders.

Zijne groote blauwe oogen zagen er moede en treurig uit, zijn blond krullend haar hing verward over zijn voorhoofd, geene teedere hand had zich met hem bezig gehouden, en ik zag tranen in de oogen mijner vrouw, terwijl zij mij toefluisterde: ‘'t Arme kind heeft zeker geene moeder.’

Wij bleven langer dan noodig was aan het theedrinken. Het geduldige kind zat nog altijd stil in zijn donkeren hoek, nu en dan zweefden zijne oogen met de uitdrukking van angstige verwachting naar de deur. Er verliep een uur en de persoon, dien wij voor den vader hielden kwam nog maar altijd niet.

‘Ik begrijp het niet,’ zei mijne vrouw op een treurigen toon, ‘wanneer niemand het arme kind te eten geeft, dan zal ik het doen!’

Ik maakte eenige tegenwerpingen. ‘Kindlief, we hebben daar geen recht toe. De vader doet waarschijnlijk een slaapje op zijne kamer en zal nu zeker gauw terugkomen.’

‘Een slaapje, wel zeker!’ riep mijne vrouw teleurgesteld. ‘Terwijl 't kind honger lijdt. Ik heb veel lust om naar 't nummer der kamer te vragen en mijnheer te wekken.’

Op dit oogenblik hoorden wij 't rollen van wielen en vroolijk klokkengelui. De diligencie hield voor de deur stil. Rillende, op allerlei wijze ingebakerde passagiers - want men vergete niet, dat wij ons 7-8000 voet boven den zeespiegel bevinden - kwamen het vertrek binnen en zochten met warme thee en andere dranken zich wat te verkwikken. De paarden werden intusschen gewisseld, en weldra ging het order 't gekletter der zweep en 't geklingel der klokjes weder voort - naar Italië.

Het bleeke kind zat nog rustig in den donkeren hoek. Menigmaal viel 't hoofdje moede op zijn schouder, en dan hield de slaap het voor eenige oogenblikken in zijne armen. Maar dan werd het weer spoedig wakker en keek naar de onvriendelijke deur, welke, hoe dikwerf ze ook openging, hem toch geen troost bracht.

De diligencie was omtrent twintig minuten vertrokken en de onrust mijner vrouw was ten toppunt gestegen. Toen traden de logementhouder en de eerste knecht de zaal binnen, keken naar den knaap, spraken toen haastig, fluisterden met elkaâr en schudden op geheimzinnige wijze 't hoofd. Eindelijk naderde de hôtelhouder onze tafel.

‘Ik vraag u verontschuldiging, maar weten mijnheer en mevrouw ook misschien iets van dat manneken daar ginds?’

‘Neen, niets, dan dat wij onderweg hem en zijn vader hebben ingehaald.’

‘Wonderlijk, eenige uren geleden kwamen beiden hier aan. De vader nam eene kamer en bestelde een avondmaal. Hij zeî dat zijne bagage met de diligencie zou komen. Maar dat was 't geval niet, want de conducteur wist van geene bagage, die hier afgeladen moest worden.’

‘Misschien is 't een misverstand,’ wierp ik in 't midden.

‘Onmogelijk. De controle is zeer nauwkeurig. En waar is mijnheer gebleven?’

‘Is hij dan niet op zijne kamer?’

‘Wel neen! De man is dadelijk, nadat hij 't avondeten besteld had, weder weggegaan.’

Mijne vrouw zag naar 't verlaten kind. 't Scheen te vermoeden dat we over hem spraken. Zij kon zich niet langer bedwingen, maar stond op en begaf zich naar den kleine. Hij scheen in den beginne schu v, maar haar goed lief gezicht stelde hem gerust.

‘Wacht ge op uw papa?’ vroeg ze, naast hem plaats nemende.

‘Hij mompelde ja,’ en men zag een stillen strijd in zijne trekken, om niet in tranen los te barsten.

‘Zijt ge niet moe en hebt ge geen grooten hong[e]r?’ vroeg mijne vrouw verder en streek over zijn haar. ‘Weet ge niet, waar uw vader heengegaan is?’

Neen, hij heeft alleen gezegd, dat hij spoedig terug zou wezen, en dat wij dan wat zouden eten.’

Mijne vrouw en de logementhouder zochten nu den knaap te bewegen, om maar al wat te eten, zijn vader had zeker een omweg gemaakt of kon op eene of andere wijze belet zijn geworden, vroeger te komen. Maar te vergeefs - geene bede, geene liefkoozing hielp, hij bleef er bij: ‘Ik dank u, ik moet op vader wachten.’ Mijne vrouw vreesde eindelijk hem nog angstiger te maken, en ze liet hem dus met rust en ging weêr naast mij zitten; maar zij wilde volstrekt, dat we in de zaal zouden blijven. Neerslachtig bladerden we in 't vreemdelingenboek

Bijna nog één uur was er vervlogen. In den duisteren hoek was het nu niet meer stil. De moed van den kleinen held scheen verdwenen; hij snikte, alsof 't hart hem zou breken. Daar ijlde mijne goede vrouw weder naar hem toe en sloot hem in de armen.

‘O vader! o vader!’ riep hij in zijn zieleangst, ‘hoe kunt ge me zoo alleen laten! O vader, kom, kom!’

Te midden van zijn weeklagen vernam ik een geruisch van buiten, de stappen van menschen en daarop allerlei stemmen door elkaâr. Een oogenblik daarna keek de logementhouder met een ontsteld gelaat in de kamer en wenkte mij. Ik begaf me dadelijk naar buiten en vond de binnenplaats vol lieden.

Eenige boeren waren juist binnengekomen met het verminkte lijk van een man, dien zij, op een kwartier uur afstands, aan den voet eener steile helling gevonden hadden. Men trok het deken van den doode, die op de binnenplaats op den grond lag, en dadelijk herkende ik den vreemdeling, den vader van den knaap. Eene koude siddering greep me aan, toen plotseling een scherpe gil mijne ooren trof.

In de deur rukte de knaap zich van de hand mijner vrouw los, die hem zocht tegen te houden.

‘Waar is vader? Ik weet dat hij hier is!’ En plotseling met weenen ophoudende wierp hij wilde blikken in 't rond.

‘Waarom zegt ge mij niet, waar vader is? O! wie ligt daar op den grond?’ en voor men het kon verhinderen, wierp zich de knaap op het lijk en lei zijne wang op de koude, bleeke lippen, die hem nooit meer zouden kussen, nooit meer een woord van liefde zouden toefluisteren.

Zachte handen namen hem op en droegen hem naar de kamer, welke de doode besteld had; daar trachtte men hem tot bedaren te brengen. Hij was plotseling heel stil geworden, weende niet meer en sprak geen woord. Wij bleven den ganschen nacht aan zijn bed en ook den volgenden dag. Eene heete koorts had het kind aangetast. De dokter werd uit het dal geroepen. Hij gaf volstrekt geene hoop...

Eer het volgend morgenrood de toppen der gletschers kuste, was 't kleine hart gebroken..

Spoedig daarop - te Milaan, geloof ik, was 't - las ik in een Duitsch dagblad het signalement van een manspersoon met een rood lidteeken onder 't linker oog; en na mijn terugkeer in 't vaderland vernam ik de heele geschiedenis. Ongelukkige speculatiën hadden iemand, die tot dusver onbevlekt van handel en wandel was, aan 't verderf en de misdaad overgeleverd. In 't uur der verzoeking beging hij eene valschheid in geschriften. Zij werd ontdekt, en hij ontvluchtte met den moederloozen knaap.

Of hij nu in een aanval van vertwijfeling van de helling was afgesprongen of dat hij een toevalligen misstap had gedaan - wie kan en wil het beslissen. Vader en zoon werden in één graf op 't kerkhof van 't naastbijgelegen dorp begraven, wij lieten een eenvoudig kruis daarop plaatsen, en mijne vrouw versierde het, vóór wij verder reisden, met een immortellenkrans.

F.M.

De Slavenmarkt te Marokko.

Op het oogenblik, nu de slavenhandel tot de onderwerpen van den dag behoort, zal ieder er belang in stellen, eens een blik te werpen op een dier markten, waar de ongelukkige negers als lastvee worden te koop geboden. De slavenmarkt van Marokko, ons in dit nummer door den Engelschen teekenaar Caton Woodville naar de natuur afgebeeld, wordt onder de belangrijkste geteld. Het is een plein ter lengte van tachtig en ter breedte van zestig Engelsche ellen, aan alle kanten open en ongeplaveid met uitzondering van een overdekten gang, die er midden over loopt. Deze is met steenen bestraat, terwijl het pannen dak door Moorsche bogen, ook van steen, gedragen wordt. Langs de vier zijden van het plein staan kleine hutten, uit gevlochten met leem bestreken horden bestaande; daarop ligt gewoonlijk Turksche tarwe te drogen, terwijl de zwervende honden der stad, gebruik makend van het hun toegekende recht om overal door te dringen, in vrijheid over de platte daken rondwandelen. Achter ieder dezer hutten is nog een klein kamertje, waarheen de slaaf of slavin gebracht wordt, voor het geval de kooplustige bezoeker de waar eerst op den keper wenscht te beschouwen.

Bij gelegenheid van ons bezoek, zoo verhaalt de teekenaar zelf, stonden er zestig of zeventig slaven te koop, meest jonge meisjes van twaalf tot zestien jaar, met enkele jonge mannen van achttien of twintig en eenige oudere slaven, koks van beroep of bedreven in het een of ander handwerk. Zij kwamen uit de provinciën van den Evenaar, Darfoer, Bahr el Ghazel en zelfs van zoo zuidelijke streken als het meer Nyassa. Ze hadden fijn besneden gelaatstrekken en dunne lippen en waren van sterk blauwzwarte kleur. De lichttintelingen op hun mat violet-blauw gelaat g[a]ven aan hunne huid dien eigenaardigen glans van druiventrossen met den dauw er op. Velen waren afstammelingen van de Tonariks, die indertijd de Barbarijsche staten overvielen en veroverden. Toen de meisjes ons zagen, brachten zij de hand aan het voorhoofd met een gebaar als een militairen groet. Het was echter geen groet, maar eenee poging om het ‘kwade oog’ af te wenden, dat de negers in hun bijgeloof aan de Europeanen toeschrijven.

De slavenkoopers, ongeveer een dozijn in getal, stonden niet op eene verhevenheid om de slaven een voor een aan den hoogsten bieder toe te wijzen, maar stapten tusschen de menigte rond, door een snoer slaven gevolgd. Zoo prezen zij de voortreffelijkheid van hunne menschelijke waar aan en noemden gestadig het hoogste bod op, nu en dan stilstaande om kooplustigen de gelegenheid te geven hunne waar te bewonderen, en de omstanders aansporend een hooger bod te doen.

Als er een koop gesloten is, betaalt de kooper een zekere percent bijwijze van belasting aan een ambtenaar van den sultan, die de overdracht in zijn boek registreert en er zoodoende eene wettelijke bekrachtiging aan geeft.

Wanneer de ongelukkige slaven het voorrecht hebben, in het bezit van een rijk Moorsch edelman of koopman over te gaan, dan kunnen zij nog een onbezorgd leven krijgen. In vele gevallen heeft een slaaf te Marokko zoo goed als niets te doen, daar in de deftige huizen de afstammelingen der oude Barbarijsche stammen worden binnengeroepen om het ruwe en vuile werk te verrichten Een slaaf is niet zelden de vriend en gezel van zijn meester; er worden zadelpaarden voor hem gehouden, om zijn meester te kunnen vergezellen; hij kan onafhankelijk eigendom verwerven en in enkele gevallen zijne vrijheid koopen, als hij dit verlangt. Als een slaaf slecht gevoed of mishandeld wordt, kan hij zich bij den Kaid over zijns meesters gedrag beklagen, en den meester kan dan gelast worden, zijn slaaf aan iemand anders over te doen, die beter tot eigenaar geschikt is. Meermalen is het voorgekomen, dat een slaaf, die door zijn meester was vrijgelaten, zich zelven weer kort daarna op de slavenmarkt te koop bood, omdat hij al de spaarpenningen in de dienstbaarheid bijeengegaard, in losbandigheid verkwist had.

De sultan van Marokko, verhaalt de teekenaar verder, heeft een slaaf, zijn opperkok namelijk, die een kunstenaar in zijn vak was en met de olie en drie jaar oude boter, waaraan een Moor zijn hart ophaalt, de fijnste schotels wist te bereiden. Hij kwam tot hooge eer en rijkdom en werd een man van groot gewicht in des sultans huishouding. Het gevolg was dat hij zich begon te verbeelden, dat het Marokkaansche keizerrijk zonder hem niet meer bestaan kon; hij werd dik en vet, terwijl zijn meester zich op het laatst met slordig bereide gerechten moest vergenoegen. De sultan nam hem daarover onder handen, maar de kok kende zijne eigene waarde, en trok er zich weinig van aan, dat de sultan dreigde hem te verkoopen. Toen ten laatste het geduld van den sultan was uitgeput, liet hij zijn kok op de slavenmarkt te koop bieden; maar niemand wilde hem hebben, hij zag er veel te vet en vadsig uit. Dit was een vreeselijke knak voor de ijdelheid van den kok, maar volgens de wet van Marokko had dit het merkwaardig uitwerksel, dat hij op vrije voeten gesteld was, tenzij zijn meester hem terugkocht. Dit deed de sultan, niet geneigd zijn kok te verliezen en hopende dezen eene gevoelige les gegeven te hebben. Of ze geholpen heeft, voegt de verhaler er niet bij.

Evenzoo oefenen soms slavinnen in den harem een machtigen invloed uit en spelen niet zelden den baas over hunne meesteres. Maar dat neemt niet weg dat over het algemeen het slavenleven een diep beklagenswaardig lot is, zonder nog de ontberingen en mishandelingen te rekenen, die de ongelukkigen te verduren hebben, alvorens zij de slavenmarkt bereiken, en die kardinaal Lavigerie nog onlangs in zulke hartroerende taal heeft geschilderd. De lange tocht van Soedan door de binnenlanden van Afrika is een ware lijdensweg. Zoodra de slavenjagers een voldoend aantal slaven gevangen hebben om eene karavaan te vormen, vangt de rampzalige schare hare reize door de wildernis aan. Elke slaaf moet, van halte tot halte, zijn eigen waterkalabas en voorraad van gedroogde dadels dragen en den pijnlijken tocht te voet afleggen. In de wouden en bosschen van den Evenaar worden zij door een soort van juk of met touwen aan elkaar gehecht; maar in de zandwoestijnen der Sahara is het niet noodig hen te kluisteren of te binden, want daar zou de langzame hongerdood slechts het gevolg zijn van hunne poging om de vrijheid te herkrijgen.

Op verschillende punten van den weg scheiden zich afzonderlijke deelen der karavaan van het geheel af, om noordwaarts door de woestijn Tripoli, Tunis of Algiers te bereiken, tot de karavaan ten laatste te Tomboktoe aankomt. Van deze groote stapelplaats gaat de reis naar Kaap Juby en van daar naar Marokko is het nog slechts eene korte marsch; hier worden de slaven over de verschillende steden verdeeld en bij opbod in het openbaar verkocht. Slechts veertig percent van de lange slavenkaravanen, die uit Darfoer en Soedan naar Marokko komen, bereiken het gebied van den sultan; al de overigen zijn onderweg bezweken als slachtoffers van zon, honger, dorst, slagen en ontberingen van allerlei aard. Zal er aan de gruwelen dier woestijntochten van duizenden mijlen ver eene einde komen, dus gaat de verhaler voort, dan moet de stroom in zijn oorsprong worden gekeerd. In Marokko kan niets gedaan worden; maar aan het punt van uitgang dier doodelijke reizen moet de kwaal worden verholpen.

Toen Gordon de provincie Darfoer schoonveegde, zagen de slavenjagers hun bedrijf onmogelijk gemaakt en de tot dusver voordeelige handel werd eene gevaarvolle onderneming met twijfelachtig voordeel. Maar toen Engeland Gordon te Khartoem aan zijn lot overliet, gaf het te gelijk ook alle pogingen op om den slavenhandel in Middel-Afrika te bestrijden. Soedan is ver uit de buurt en Afrika nog altijd het ‘duistere vasteland’; en zoo liet Engeland die karavanen des doods rustig hunnen vreeselijken tocht voortzetten door de woestijn, zich vergenoegend met zelf een anderen weg te volgen en ter geruststelling van zijn geweten eenige benden de Roode Zee in te jagen.

Hopen wij dat kardinaal Lavigerie door zijn edelmoedig pogen het grootsche werk moge tot stand brengen, waarvan het machtige Engeland en de overige mogendheden zich zoo onverschillig hebben afgemaakt.

De Vinkenbijters.

Deze moordenaars onder de vogels zijn op het oog vroolijke, lustige beestjes, die door hunne drukke manieren niet weinig tot verlevendiging van bosch en veld bijdragen; maar ongelukkig de arme natuurgenootjes, die onder hunne klauwen komen; want zij ondervinden, dat men zoo min in de vogelen- als in de menschenwereld op het uiterlijk kan afgaan, en dat achter het vriendelijkst voorkomen soms een verraderlijk, moorddadig karakter schuilen kan.

De vinkenbijters worden in geheel Europa en Noord Amerika aangetroffen en vooral in Duitschland telt men verschillende soorten van deze ‘tandsnaveligen,’ aldus genoemd omdat de bek dezer vogels tegen het uiteinde van de onderkaak aan beide kanten met een tand is gewapend, die hun bij het onbarmhartig beulenwerk, dat zij uitoefenen, van grooten dienst is. De voornaamste dier soorten zijn de blauwe klawier (*lanius excubitor*), de grauwe vinkenbijter (*lanius minor*) en de negendooder (*enneoctonus collurio*). Kleine boschjes, die door akkers en weiden omgeven zijn, hagen en kreupelhout in het veld, tuinen en alleenstaande boomen vormen de schuilplaatsen dezer vogels, die bij voorkeur de hoogste toppen der twijgen uitkiezen, om op hun gemak den omtrek voor hunne roofzuchtige oogmerken te kunnen overzien. De meeste noordelijke soorten zijn trekvogels, die geregeld tegen het najaar verhuizen en hunne reis dan zelfs tot Midden-Afrika uitstrekken. Slechts eene enkele soort in Duitschland blijft daar overwinteren, maar strekt dan zijne strooptochten over een grooter gebied uit dan in den zomer.

De levenswijze en de manieren der vinkenbijters, zoo verhaalt de vermaarde dierkundige Brehm, herinneren evenzeer aan het leven der roofvogels als aan den handel en wandel van vele ravensoorten. Hun naam dragen zij met volle recht, want ondanks hunne geringe grootte zijn zij de moedigste, roofzuchtigste en moordlustigste vogels, die wij kennen.

Door bijzondere begaafdheden munten zij niet uit; wèl zijn die heel menigvuldig, want zij kunnen eigenlijk van alles wat. Hunne vlucht is onbeholpen en onregelmatig en hun gang huppelend; maar dat neemt niet weg, dat zij niet alleen insecten, maar zelfs hoogere werveldieren, die veel vlugger zijn dan zij zelf, weten te verschalken en ondanks hunne betrekkelijk zwakke wapenen van kant te helpen. Hun geluid is oorspronkelijk eentonig en hun gezang eigenlijk niet noemenswaard; maar dat natuurlijk gebrek weten zij op bewonderenswaardige wijze te verhelpen door de liederen van andere vogels, of althans enkele strophen of tonen daarvan, af te luisteren en die dan, op zonderlinge manier samengevoegd of versmolten, ten beste te geven. Enkele soorten zijn, dank aan deze gewoonte, inderdaad geliefkoosde zangvogels, die de vreugde en den trots van sommige liefhebbers uitmaken.

Hoofdzakelijk zijn het insecten, waarop door de vinkenbijters jacht gemaakt wordt; hun moordlust stelt zich echter zelden met dezen buit tevreden, maar drijft er hen veeleer toe, ook dieren, die sterker zijn, aan te vallen. De meeste vinkenbijters hebben al het klein gevogelte den oorlog verklaard en worden voor hunne omgeving te meer gevaarlijk, wijl de meeste kleine vogels geen kwaad vermoeden tegen hen hebben en hen zelfs met een vertrouwen vereeren, waarvan meestal op de schandelijkste wijze misbruik gemaakt wordt.

Rustig zitten de vinkenbijters bij voorbeeld minuten lang tusschen musschen en zangvogeltjes, zingen lustig met hen mee en stellen zich zoo vriendelijk aan, dat de anderen zich volkomen op hun gemak voelen. Plotseling echter vliegen zij op, pakken den eersten den besten, die naast hen zit, onvoorziens beet en maken hem af.

Niet minder wreedaardig is hunne gewoonte om den gevangen buit op vaste doornen als te spietsen. Daar, waar een paartje van deze moordenaars huist, zal men zelden tevergeefs naar aldus vas[t]gestoken insecten of kleine vogeltjes omzien; het is of de beulen zich aan het schouwspel hunner slachtoffers te goed doen. Aan deze gruwzame gewoonte danken zij dan ook den naam van negendooders, door

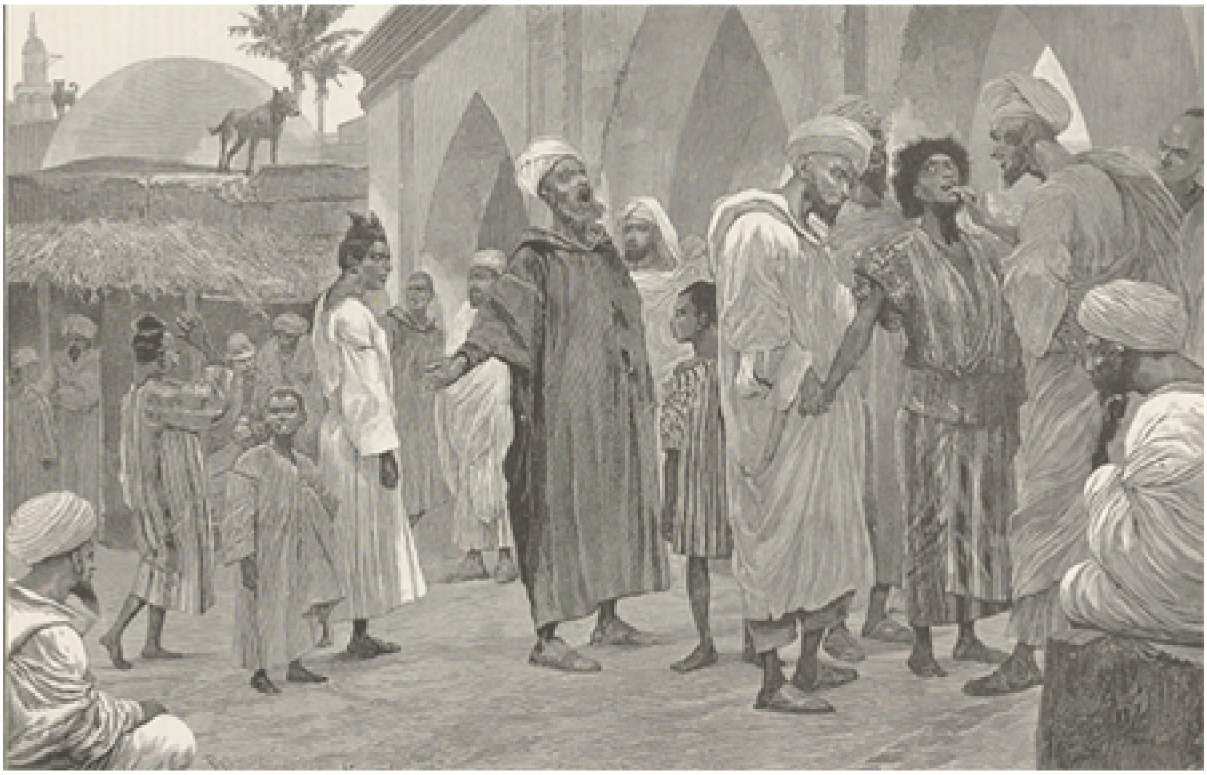

DE SLAVENMARKT TE MAROKKO, NAAR DE TEEKENING VAN CATON WOODVILLE.

het volk juist aan de moordlustigste soort dezer dieren gegeven.

Het nest is gewoonlijk tamelijk kunstig gebouwd, in het dichtste loover of althans tusschen de dichtste takken aangelegd en meestal met groene plantendeelen versierd. Daarin leggen zij van vier tot zes eieren, die door het wijfje alleen worden uitgebroeid, terwijl het mannetje intusschen de taak op zich neemt voor het onderhoud van zijn gaalken te zorgen.

De uitgebroeide jongen worden door de beide ouders gevoed, uitstekend verzorgd, in geval van gevaar kloekmoedig venledigd, ook na het uitvliegen nog eene lange poos geleid en onderricht, en eerst laat in den herfst, uit de ouderlijke hoede ontslagen; want, als hij niet gestoord wordt, broeit de vinkenbijter maar eenmaal in het jaar.

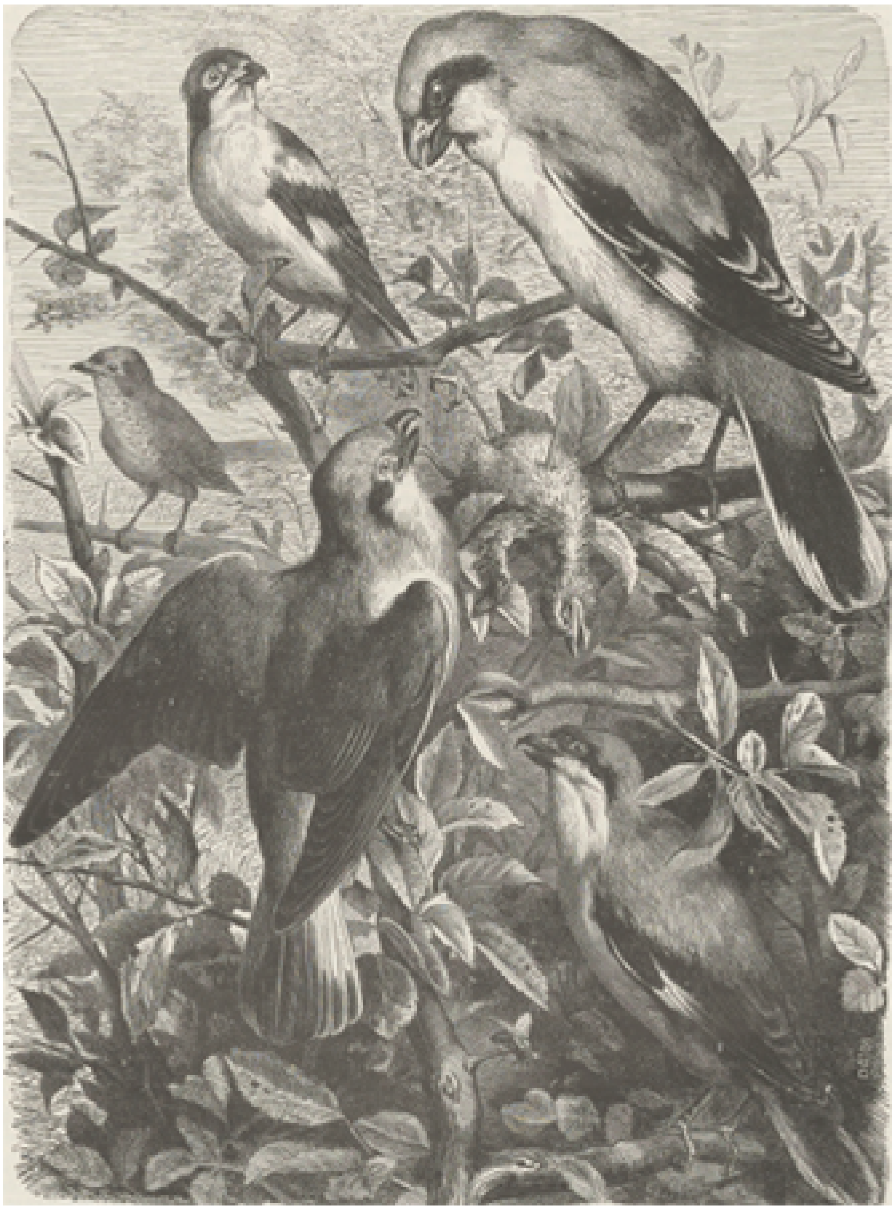

DE YINKENBIJTERS, NAAR DE TEEKENING VAN F. FLINZER..

⁂

De Bliksemjacht en hare Voordeelen.

Onlangs werd door de pers in al hare bijzonderheden eene uitvinding vermeld, die al de bevindingen van Edison in de schaduw stellen moest. Er was van niet minder kwestie dan van den bliksem op te vangen, achter slot te draaien en in tijd van droogte als regenverwekker op nieuw los te laten. Daartoe zou eenvoudig eene kist gebezigd worden, voorzien: ten 1^{e} van een donderscherm, om den bliksem uit eene onweerswolk op te vangen; ten 2^{e} van een deksel met veerslot, dat achter den binnenslaanden bliksem van zelf dichtvallen zou, en ten 3^{e} van eene spiraalvormige stang, langs welke de gevangen bliksem gestadig rondslingeren zou, tot hij door het openen der kist weder ontsnappen kon. In achterstaande teekeningen ziet men dit echt Amerikaansche denkbeeld in geheel zijne toepassing aanschouwelijk voorgesteld.

De mensch vóór den aanvang der Geschiedenis

De nasporingen in onderscheidene oude holen gedaan, hebben bewezen, dat gelijktijdig met den mammouth en zijne tijdgenooten ender de dieren ook menschen op aarde geleefd hebben.

De verrassende vond, die Lartet in de nabijheid van Aurignac deed, vergunt ons een blik, hoe vluchtig dan ook, in het leven der eerste menschen te slaan.

In het jaar 1850 maakte een arbeider in de nabijheid van Aurignac jacht op een konijntje. Het beangstigde dier vluchtte in een gat, hetwelk zich aan de helling van een heuvel in de nabijheid eener kleine beek bevond. De arbeider stak zijn arm in de opening om het konijntje te vatten, maar greep in plaats daarvan een groot been van een dier. Hij trok het naar buiten en beschouwde het met verbazing, daar hij nog nooit een dus gevormd been gezien had. Hierdoor tot nieuwsgierigheid geprikkeld, groef hij verder, om misschien nog andere beenderen te vinden, die bij het eerste konden behooren. Nadat hij een hoop rolsteenen uit den weg geruimd had, stiet hij op eene dunne, rechtop staande steenen plaat. Deze sloot den ingang af van een klein hol, waarvan de hoogte 7 en de breedte 9 voet bedroeg.

Toen hij de steenen plaat ter zijde had gewenteld, vertoonde zich aan zijne blikken een schouwspel, dat hem met ontzetting vervulde: zeventien menschelijke geraamten lagen op den bodem der grot. Voor een deel waren deze geheel in elkander gevallen, voor een deel nog tamelijk wel bewaard gebleven.

Hier was zeker een moordhol! De arbeider deed verslag van zijne ontdekking bij het hoofd van de politie der plaats, en deze geloofde des te eer, dat men een moordkuil had ontdekt, daar vele jaren geleden in eene afgelegen woning van den omtrek eene bende valsche munters haar handwerk gedreven had. Duistere geruchten omtrent geheime moordaanslagen waren reeds toen verbreid geworden: de grot met menschenbeenderen diende nu tot hunne bevestiging.

Deze ontdekking greep plaats in een tijd toen Frankrijk ten gevolge der vestiging van de Napoleontische heerschappij in geweldige spanning verkeerde. Ten einde deze niet te vermeerderen, meende de maire van Aurignac verplicht te zijn om de gevonden menschenbeenderen in alle stilte in gewijde aarde te doen begraven. Eenige tanden van groote roofdieren, die naast de geraamten in de grot gevonden waren, werden door den maire - een doctor in de geneeskunde - bewaard; zij geraakten later in handen van Lartet, en deze zag zich daardoor tot een nader onderzoek van de grot genoopt, tot een onderzoek, hetwelk de meest verrassende uitkomsten opleverde.

Men had door een merkwaardig toeval de begraafplaats van menschen uit een voorhistorisch tijdperk ontdekt!

De bodem der geheimzinnige grot bestond uit eene laag losse aarde, waarin zich steenbrokken bevonden. Bij nauwkeuriger nasporing vond men nog het gebeente van twee menschen, behalve een niet onbeduidend aantal menschelijke werktuigen, deels uit vuursteen, deels uit rendierhoorn vervaardigd. Beenderen van zoogdieren lagen insgelijks in het rond, en onder deze het volledig geraamte van een reusachtigen holen-beer, welks enkele deelen zeer dicht bij elkander lagen, zoodat men met volkomen zekerheid mocht vaststellen, dat het geheele lichaam van dit dier in de grot vergaan was. Het onderzoek werd nu tot het terrein vóór den ingang der grot uitgestrekt, en leverde ook hier merkwaardige uitkomsten op. Dicht vóór de plaats, waar de steenen plaat den ingang had afgesloten, vond men eene aardlaag, waarin men eene menigte van dierenbeenderen en deels afgewerkte, deels onafgewerkte menschelijke werktuigen aantrof. Menschelijk gebeente echter ontbrak hier geheel.

De dierenbeenderen waren alle gebroken. Een deel daarvan was verbrijzeld, een ander deel afgeknaagd en door vuur geblakerd. Aan de afgeknaagde beenderen liet zich nog het indruksel van tanden waarnemen, en uit den versteenden drek van hyena's, die tusschen de beenderen gevonden werd, kon men opmaken dat deze roofdieren hier eens gehuisd hadden.

Onder de aardlaag, waarin de overblijfsels van beenderen werden aangetroffen, ontdekte men eene laag van 6 tot 8 duim dik, uit asch en houtskool bestaande. Zonder twijfel was dit eenmaal eene stookplaats geweest; want ook de haard, eene groote plaat van kalksteen, was daaronder aanwezig. Tusschen houtskool en asch lagen weer brokstukken van beenderen en tanden, waaronder ook de maaltand van een mammouth. De meeste beenderen waren verbrijzelde beenpijpen, aan vele daarvan bemerkte men schrammen, even als of het vleesch daarvan afgeschrapt was, aan andere de sporen van hyenatanden; voornamelijk was dit het geval met eenige beenderen, die blijkbaar van een jongen rhinoceros afkomstig waren.

De deels binnen, deels buiten de grot gevonden menschelijke werktuigen vergunnen ons een hoogst leerrijken blik in het leven der oudste menschen. Men vond buiten de grot behalve voltooide ook vele onvoltooide werktuigen, daarnaast weder geheele steenblokken en ook zulke, waarvan men splinters had doen afspringen. Het was duidelijk, dat de eerste menschen zich op dezelfde plek met het vervaardigen van die werktuigen hadden bezig gehouden; de gebrekkige waren door hen onafgewerkt weggeworpen en alleen die, welke goed gelukt waren, tot hun doel aangewend. Dit bleek reeds daaruit, dat alle in de grot aanwezige werktuigen veel zorgvuldiger bearbeid waren dan die, welke in de asch werden gevonden. Het waren messen en bijlen, pijlspitsen van rendierhoorn, stukken van rendiergewei, die veel op polijstmessen geleken, priemen van hertshoorn, enz.

Nevens deze werktuigen vond men echter ook versierselen; want slechts als zoodanig kon men kleine, ronde, in het midden doorboorde plaatjes van eene paarlemoerachtige stof beschouwen, die zeker eenmaal aan elkaar geregen als eene halsketen waren gedragen. De hoektand van een jongen holen-beer was kunstig geslepen en bearbeid; hij stelde het wel gebrekkig afgewerkte, maar toch herkenbare beeld van een vogelkop met snavel voor.

Alzoo wapens, werktuigen, versierselen en zelfs een voortbrengsel van antediluviaansche kunst!

De tijdgenooten van den mammouth - dit mogen we opmaken uit hetgeen in de grot van Aurignac ontdekt werd - volgden eene vrome gewoonte, die ook aan vele oude volken, wier geschiedenis tot ons gekomen is, eigen was, van namelijk de lijken van afgestorvenen in doodenvertrekken te bewaren. Zulk een doodenvertrek is de grot van Aurignac. Zij gaven den overledene werktuigen, wapens en versierselen, wellicht ook zulke voorwerpen, die hun in dit leven dierbaar geweest waren, mede in het graf. Zoo begroeven zij met den beroemden jager misschien het laatst door hem gedoode dier; voor die gissing pleit ten minste het volledig geraamte van den holen-beer.

De begrafenis werd voorafgegaan of gevolgd door een feestmaal, gelijk men nog heden ten dage in vele streken de begrafenissen op dergelijke wijze viert. Dáár werden de beenpijpen van de geslachte of op de jacht gedoode dieren aan stukken gehakt, om het kostelijke merg daaruit te halen; zulke aan stukken gehakte beenderen waren zelfs in menigte in de aschlaag aanwezig.

Was de begrafenis voorbij en het feestmaal afgeloopen, dan sloten de rouwdragende het graf zorgvuldig met den opstaanden platten steen, en verlieten de plaats des doods. De roofzuchtige hyena's kwamen dan naderbij en wierpen zich op de overblijfselen van het lijkmaal. In de grot zelve konden zij echter niet doordringen: deze was wel verzekerd.

Over de wijze waarop de menschen in dat tijdperk overigens geleefd mogen hebben, hangt een dichten sluier, waardoor slechts enkele lichtstralen heendringen. Een hoogst belangrijk gevolg heeft het onderzoek reeds hierin voor ons gehad, dat wij nu in het algemeen weten: lang vóór den aanvang der geschiedenis hebben op aarde werkelijk menschen geleefd. Met hunne ruwe uit steen vervaardigde wapens kampten zij tegen de reusachtige gedrochten en dooden ze. In het schedelstuk van een olifant, op eene andere plaats gevonden, heeft men een scherp, driehoekig gat ontdekt, met insnijdingen aan de kanten, hetwelk hoogst waarschijnlijk door eene steenen pijlspits met weerhaken veroorzaakt is.

De eerste menschen voerden ook krijg met elkander. Ook hiervoor is een bewijs voorhanden. In de grot bij Chavaux vond men namelijk onder een met druipsteen overdekten hoop menschen- en dierenbeenderen, een gespleten menschenschedel, en daarnevens de in de schedelspleet volkomen passende akst, waarmee de moord was gepleegd.

Zóó zien wij dan vele, vele duizenden jaren terug in een tijdperk, dat lang aan alle geschiedkundig onderzoek voorafgaat en nu kunnen wij ons verklaren hoe het komt, dat de overlevering van bijna alle oude volken gewagen van geweldige overstroomingen.

Eerst in lateren tijd heeft de wetenschap die verbazende veranderingen, welke de oppervlakte der aarde moest ondergaan eer zij hare tegenwoordige gedaante verkreeg, tot voorwerp van hare nasporingen gekozen en klaar bewezen, dat aan de oude verhalen omtrent een grooten watervloed eene kern van waarheid ten grondslag ligt. De oude volken wisten niets van zulke onderzoekingen, en toch was het hun bekend, dat meer dan eens in den grijzen voortijd een geweldige vloed zijne verwoestende golven over de aarde had doen bruisen. Had het menschelijk geslacht voor die geweldige gebeurtenissen niet bestaan, onverklaarbaar waren dan de zondvloed-sagen bij de meest verschillende volken. Maar menschen hebben die overleefd, en van vader tot zoon, van zoon tot kleinzoon, ja, tot de laatste nakomelingen heeft zich, gedurende den loop van honderden eeuwen, de mondelinge overlevering van deze gebeurtenissen voortgeplant.

De Gevolgen van een Gril. Tafereelen uit het verhaal van Herbert Frey.

(*Vervolg*.)

Deze stelselmatige koelheid tusschen beiden was zoo in het oog vallend, dat zij Leontine en hare moeder niet kon ontgaan. De eerste beknorde nu eens Hedwig, dan weder haar echtgenoot, soms beiden tegelijk, daarover, en mevrouw Harders was recht boos op hare nicht en verweet haar dat zij haar schoonzoon niet met de noodige achting en niet vriendschappelijk genoeg bejegende. Maar Hedwig liet zich niet van haar stuk brengen. Wat zij echter daarbij leed is met geene pen te beschrijven. Onder die voorgewende koelheid en terughouding bloedde haar het hart. Zij bespeurde dat tusschen Bertram en Leontine eene innigere betrekking was ontstaan, en haar boezem werd als vaneengereten, als zij getuige was van de teederheid en hartelijkheid, die de jonge vrouw haren echtgenoot betoonde.

Met de grootste vreugde greep zij dan ook de gelegenheid aan, om de familie Harders voor eenigen tijd te kunnen verlaten. Eene schoolvriendin, die kortelings gehuwd was en in de nabijheid eener groote stad op het landgoed harer moeder woonde, had haar uitgenoodigdigd, den Zomer bij haar te komen doorbrengen. Hedwig maakte zooveel haast om aan die uitnoodiging te voldoen, dat Leontine er eenigzins verwonderd over was.

Omstreeks Kersttijd had eene heuglijke gebeurtenis plaats die door allen met 't grootste verlangen was tegemoet gezien - Leontine beviel van eene dochter. De bankier had zeer op een stamhouder gehoopt; daarentegen verklaarde mevrouw Harders dat zij recht in haar schik was, dat zij eene kleindochter had gekregen.

De eerste spruit uit dezen echt die eigenlijk niet voor deze wereld gesloten werd, was een allerliefst meisje met helderblauwe oogen en goudgeel haar; 't was een fijn gevormd, schoon schepseltje De moeder werd niet moede haar schat te aanschouwen, waarin zij het bekoorlijkste kind van de geheele wereld zag.

Toen de jonge moeder volkomen hersteld was, werden de levendigste woordenwisselingen gevoerd, hoe men het kind zou noemen, en bij die gelegenheid sloop de argwaan, dat haar echtgenoot haar niet beminde, het hart van Leontine binnen.

Op zekeren dag namelijk waren de echtgenooten alleen in de kinderkamer, waarheen Leontine den vader van hare liefling had medegetroond.

‘Kom eens hier, Bertram,’ zeide zij, hem naar de wieg voerende ‘zie eens hoe lief ons engeltje daar ligt te slapen. Maar we hebben nog geen naam voor haar, en 't wordt nu toch tijd dat zij gedoopt wordt. In elk geval moet zij naar eene bloedverwant of vriendin genoemd worden. Ha, daar valt me juist iets in. en ik begrijp niet hoe ik niet reeds vroeger op die gedachte ben gekomen. Weet ge hoe onze liefling moet heeten? - Hedwig? Ja, zij moet naar onze dierbare vriendin Hedwig worden genoemd. Dat is een schoone naam!’

Zij zag dat Bertram verbleekte en zijn geheele lichaam beefde. Hij was eenige oogenblikken sprakeloos.

‘Neen, niet Hedwig!’ sprak hij toen, en dat op zoo'n beklemden toon en terwijl hij zooveel moeite had zijne aandoening te onderdrukken dat Leontine hem verwonderd aanzag.

‘Be[v]alt die naam u niet?’ vroeg zij.

‘O zeker, heel goed!’ antwoordde hij kortaf.

‘Welnu, waarom wilt ge hem dan niet aan ons kind geven? Waarom zouden wij onze liefling niet Hedwig noemen? Ik heb dien altijd met genoegen gehoord en uitgesproken. Gij immers ook, Bertram?’

‘'t Is een schoone naam!’ antwoordde hij ontwijkend.

Zij zag hem verbaasd aan.

‘Wat zijt ge heden wonderlijk, Bertram, en wat klinkt uwe stem vreemd! Ik begrijp er niets van.’

Om Leontines blik te ontwijken en zijne ontroering meester te worden, boog hij zich over zijn slapend kind en streelde het zacht over het lieve kopje.

'Er is niets uit te begrijpen dan dat ik haar liever anders wil genoemd hebben,' sprak hij, waarbij hij aan zijne stem zooveel vastheid mogelijk trachtte te geven. 'We zullen wel een nog schooner naam kunnen vinden.'

''t Zal gebeuren zooals gij wilt,' antwoordde zij eenigszins bedremmeld. 'Ik dacht echter dat ge mijne nicht gaarne mocht lijden.'

'Maar lieve Leontine, ik kan volstrekt geene betrekking zien tuschen iemand gaarne te mogen lijden en den naam van ons kind. Kunt gij die vinden?'

'Ik laat de keuze van een naam geheel aan u over,' verklaarde zij een weinig neerslachtig. En voor het oogenblik werd niet verder over dit onderwerp gesproken.

't Was voor Leontine echter onbegrijpelijk waarom haar echtgenoot zoo tegen den naam Hedwig was. Bertram mocht zeggen wat hij wilde, zij was overtuigd dat hij er bijzondere redens voor had, en nu eenmaal de argwaan haar haat was binnengeslopen, peinsde zij er voortdurend over wat die voor haar raadselachtige redenen konden zijn.

Zij begon over de verhouding tusschen Bertram en Hedwig na te denken. Er was een tijd geweest, waarin beiden de beste vrienden waren, met elkander schertsten en lachten en uren achtereen aan de piano of met teekenen doorbrachten of uit wandelen gingen. Toen was Bertram altijd vriendelijk en voorkomend jegens Hedwig; hij plaagde haar gaarne, en Hedwig kon eveneens vroolijk babbelen en lachen en hem met gelijke munt betalen. Dit was nu alles anders geworden: zij waren koel en afgetrokken tegen elkander, alsof zij elkaar vreemd waren.

Leontine nam zich voor de oorzaken daarvan op te sporen en zoo mogelijk uit te vorschen of zij ook twist met elkander hadden gehad; zoo ja dan wilde zij als bemiddelaarster optreden en hen trachten te verzoenen.

Dit denkbeeld lachte haar bijzonder toe. Zij dacht niet 't minst er aan dat Bertram en Hedwig in eene innigere betrekking tot elkander konden staan; zij was te onschuldig en te fijngevoelig dan dat die gedachte bij haar had kunnen opkomen. Maar dat tusschen Hedwig - die nu weer was teruggekeerd - en haar echtgenoot iets was voorgevallen, daarvan meende zij zeker te zijn. Was 't niet vreemd dat hij de naam Hedwig schoon vond en toch niet wilde dat zijn kind zoo werd genoemd?

Maar nog bevreemdender kwam het haar voor en dit verontrustte haar inderdaad, dat al hare pogingen om beiden meer tot elkander te brengen, in een gesprek te wikkelen, tot een vriendschappelijken omgang over te halen volkomen schipbreuk leden. Als zij met veel moeite en na 't aanwenden van allerlei kleine listen Hedwig en Bertram om zich had weten te vereenigen, en zij dan met hun drieën in een gesprek gewikkeld waren, bleven zij altijd koel en afgetrokken, en nam een van beiden spoedig het een of ander voorwendsel te baat om zich te verwijderen

Zoo zat zij op zekeren dag tusschen beiden met haar kind op den schoot en sprak over de lieftalligheid van het inderdaad schoone meisje en over het bekoorlijke kuiltje in hare wangen.

Eensklaps zag zij eerst haar echtgenoot en toen Hedwig aan.

'Hedwig, hebt ge met Bertram twist gehad?' vroeg zij.

Hedwigs gelaat werd gloeiend rood.

'Twist gehad?' herhaalde zij. 'Wel neen! Hoe komt ge op die gedachte?'

'Omdat ge zoo wonderlijk tegen elkander zijt,' antwoordde Leontine. 'Ge praat en schertst niet meer gelijk vroeger, maar gedraagt u alsof ge elkander vreemd waart.'

Zoo als gewoonlijk met vrouwen het geval is, had Hedwig spoedig hare tegenwoordigheid van geest teruggekregen, terwijl Bertram nog in de grootste verlegenheid voor zich staarde.

‘Is dit werkelijk het geval?’ vroeg zij, verwonderd veinzend. ‘Ik heb dit niet eens opgemerkt. Indien ik u waarlijk als een vreemde behandeld heb, Bertram, dan verzoek ik vriendelijk verschooning daarvoor.’

‘Zoo is het goed!’ riep Leontine lachend. ‘Ik heb me over u ernstig ongerust gemaakt. Wees zoo vriendelijk, Bertram, en geef haar de hand en beloof haar voortaan weer een warm vriend voor haar te zullen zijn.’

Toen Bertram, aan dien wensch voldoende, Hedwigs hand vatte, bespeurde Leontine eene groote verandering op zijn gelaat. 't Was als had zij met een lichten ademtocht een hevig vuur doen ontbranden. Die opmerking baarde haar angst, en hoewel het gesprek nu iets vrijer werd gevoerd, kon zij toch de gedachte niet van zich weren, dat tusschen haar echtgenoot en hare nicht een geheim bestond, 't welk zij niet kon doorgronden.

Die kwellende gedachte verliet haar niet; zij kreeg argwaan en begon aan Bertrams liefde te twijfelen.

‘Bemint hij me, of bemint hij me niet?’ vroeg zij zich af, door den vreeselijksten twijfel gefolterd. ‘'t Is het best dat ik het hem zelven vraag,’ dacht zij na een langen inwendigen strijd. ‘Zegt hij dat hij me bemint, dan wil ik hem gelooven en zal ik weer gerust zijn.’

Zij gevoelde zich zich zeer ongelukkig. Alles scheen hare meening te bevestigen dat Bertram haar niet beminde; zij meende het op te merken in allerlei kleinigheden, waarop zij vroeger niet had gelet, in een los daarheen geworpen woord, in menigen opgevangen blik. Zij kon dien toestand niet langer verdragen en besloot aan haar voornemen gevolg te geven en haar echtgenoot te ondervragen.

Bertram zat met een nadenkend, ernstig gelaat aan het hooge boogvenster van zijne kamer, toen Leontine binnentrad. Wat zag zij er lief en bevallig uit in haar licht zomerkleedje en met het los op hals en schouders golvende haar! Bertram vond haar buitengewoon aantrekkelijk en bekoorlijk. Maar zij scheen ontroerd en verlegen te zijn.

‘Hebt ge drukke bezigheden, lieve Bertram,’ vroeg zij, ‘Of hebt ge den tijd om met mij te spreken?’

‘Zoovel bezigheden kan ik nooit hebben, lieve Leontine, dat ik niet een poosje met u zou kunnen praten,’ antwoordde hij.

Hij legde een teeken in het boek, waarin hij gelezen had, schoof het ter zijde en zag Leontine lachend aan.

‘Ik ben geheel tot uw dienst,’ vervolgde hij ‘nu en altijd.’

Dit gaf Leontine een weinig moed; zij naderde hem en legde hare hand op zijn schouder.

‘Bertram,’ zeide zij, ‘ge zult de vraag, die ik u wil doen, misschien zeer dwaas vinden.’

‘Dat zou onbeleefd van mij zijn,’ gaf hij ten antwoord. ‘Ik beloof u dat ik niet zal lachen, wat gij ook moogt vragen. 't betreft zeker onze Elfriede.’

Dien naam hadden zij aan hun kind gegeven.

‘Neen, 't betreft mij zelven en u,’ sprak zij langzaam.

‘Dan zal ik ernstig zijn. Wat wilt ge mij alzoo vragen, Leontine?’

‘Ik wilde u vragen, Bertram, of gij mij waarlijk bemint.’

‘Of ik u waarlijk bemin, Leontine,’ herhaalde hij, haar in 't gelaat ziende. ‘Ik zal u eene andere vraag doen: Hoe komt ge op de gedachte, mij dit te vragen?’

‘Ik wilde dat ge mij een bepaald antwoord gaaft,’ sprak zij met nadruk.

‘Wilt ge zoo goed zijn, mij te zeggen wie ik boven u zou kunnen beminnen?’ vroeg hij ontwijkend.

‘Dat is geen antwoord op mijne vraag, Bertram! Ge spot er mee, - maar mijn geluk, de vrede mijner ziel hangen van uw antwoord af. Bemint ge mij?’

Nu viel hem eene goede gedachte in: hij had zijne gade toch lief, en ieder man bemint immers de moeder van zijn kind.

‘O, gewis bemin ik u, Leontine,’ antwoordde hij.

‘En wel met de innigste, edelste en meest gelouterde liefde - met dezelfde liefde, die ik voor u gevoel?’ hernam zij.

Bertram wilde geene onwaarheid zeggen, maar op zijn gelaat was eene hevige ontroering te lezen, en de uitdrukking zijner oogen, het fronsen zijner wenkbrauwen en het beven zijner lippen gaven de hem uitvorschend aanstarende Leontine meer te verstaan dan woorden hadden kunnen doen.

Eenige oogenblikken heerschte een pijnlijk zwijgen; toen vatte hij hare handen en kuste die.

‘Ik heb uwe vraag reeds beantwoord,’ sprak hij, ‘laat ons nu over iets anders spreken. Ik zal u altijd getrouw zijn, en gij zijt de bekoorlijkste vrouw op de geheele wereld. We zullen naar den tuin gaan en niet meer aan dit onderhoud denken.’

Leontine was gewoon hem in alles zijn zin te geven. Zij vroeg niets meer en ging met hem naar den tuin. Maar het onderwerp van 't gesprek hield haar geest nog altijd bezig.

(*Wordt voortgezet*.)

De bliksemjacht en hare voordeelen.

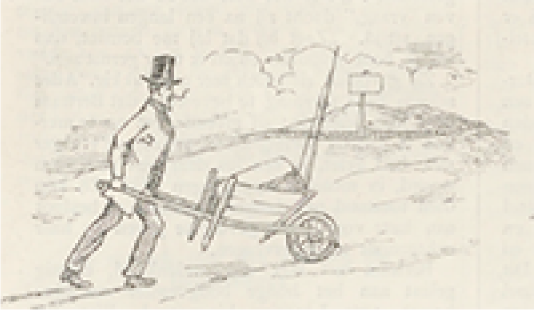

1. Op jacht.

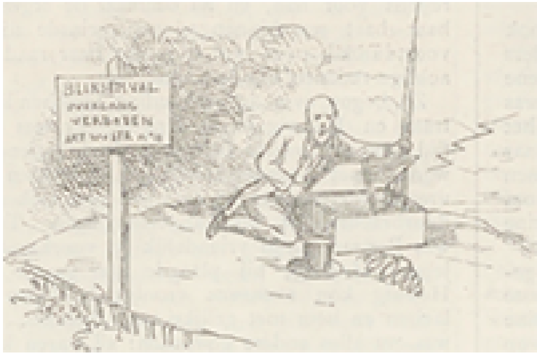
BLIKSEMVAL
VERBODEN

2. Toebereidselen.

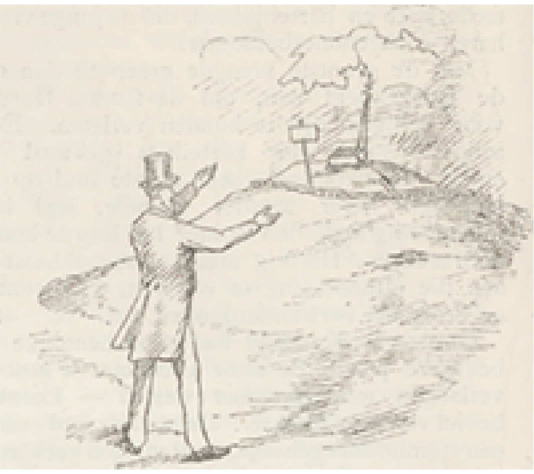

3. Gevangen!

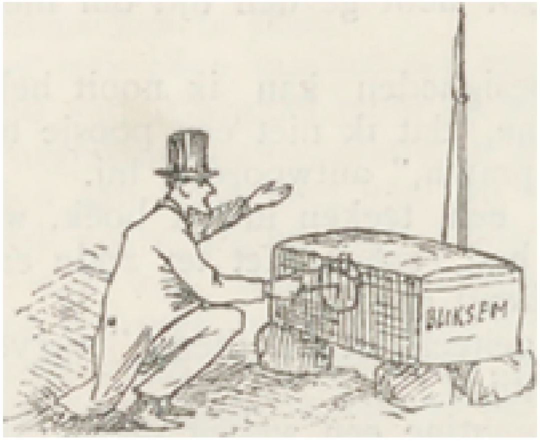

4. In verzekerde bewaring.

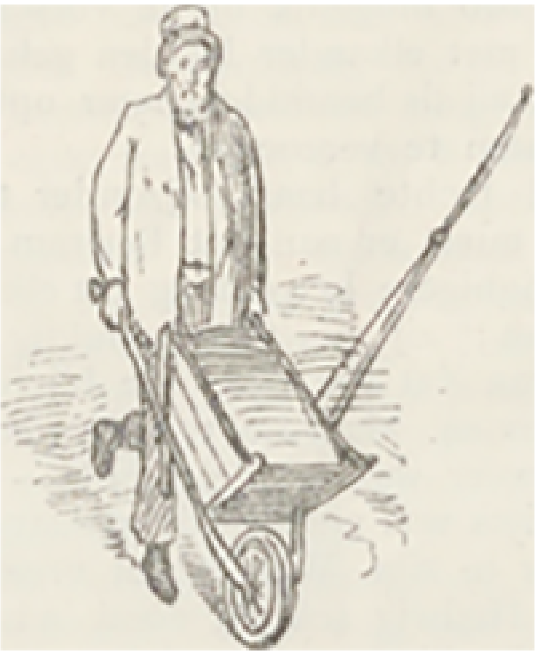

5. Met den buit huiswaarts.

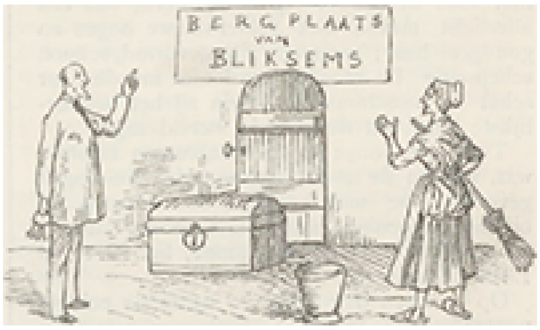
BERGPLAATS VAN BLIKSEMS

6. Bergplaats van bliksems.

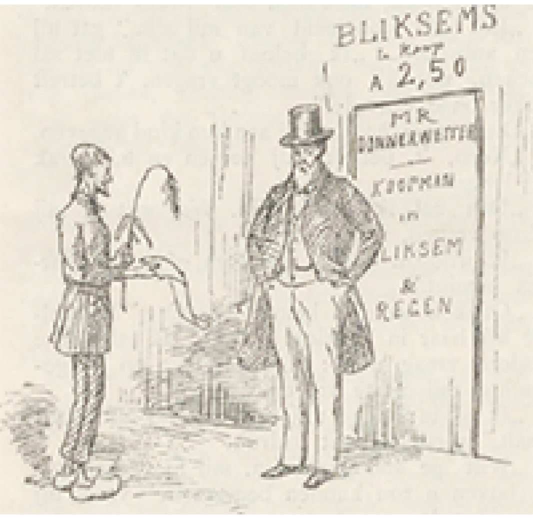
BLIKSEMS
A 2,50
MR DONNERWETTER
KOOPMAN
IN
LIKSEM
&
REGEN

7. Verzoekschrift om een bliksem tot regen.

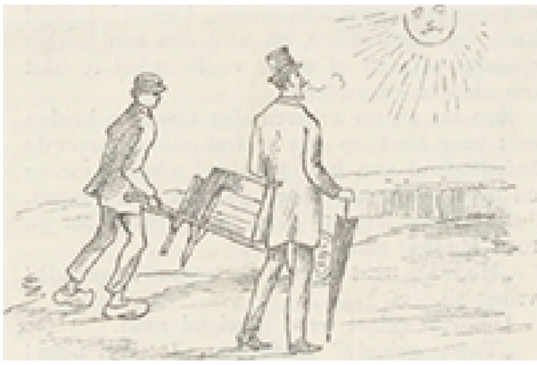

8. Aanstonds tot hulp bereid.

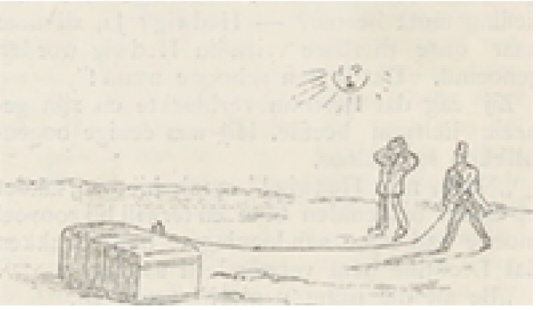

9. Opgepast! daar komt hij.

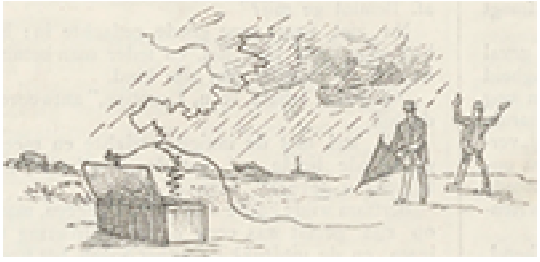

10. Hoera! het regent al.

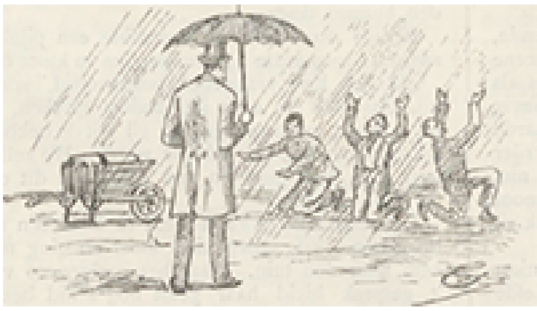

11. Dankbaarheid der landlieden.

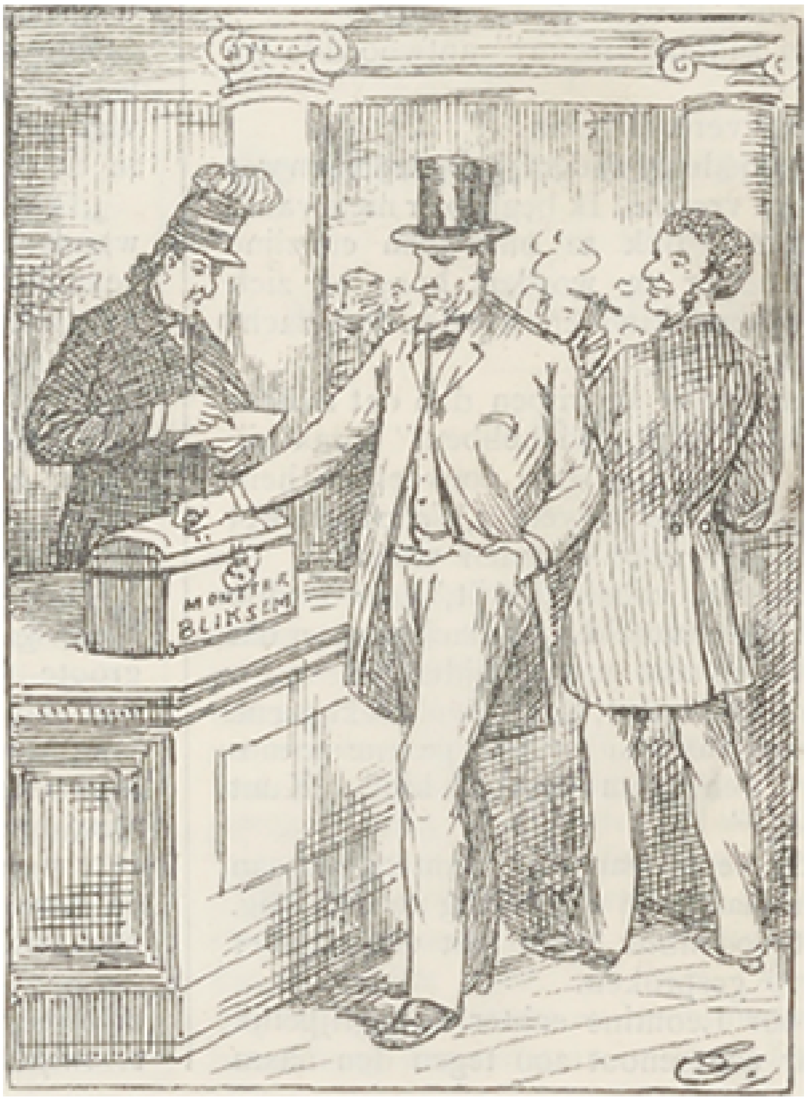
MONSTER
BLIKSEM

12. Heer Donnerwetter, de bliksemkoopman op de beurs.

[Nummer 9]

Onze Gravures.

Twee Wijsgeeren.

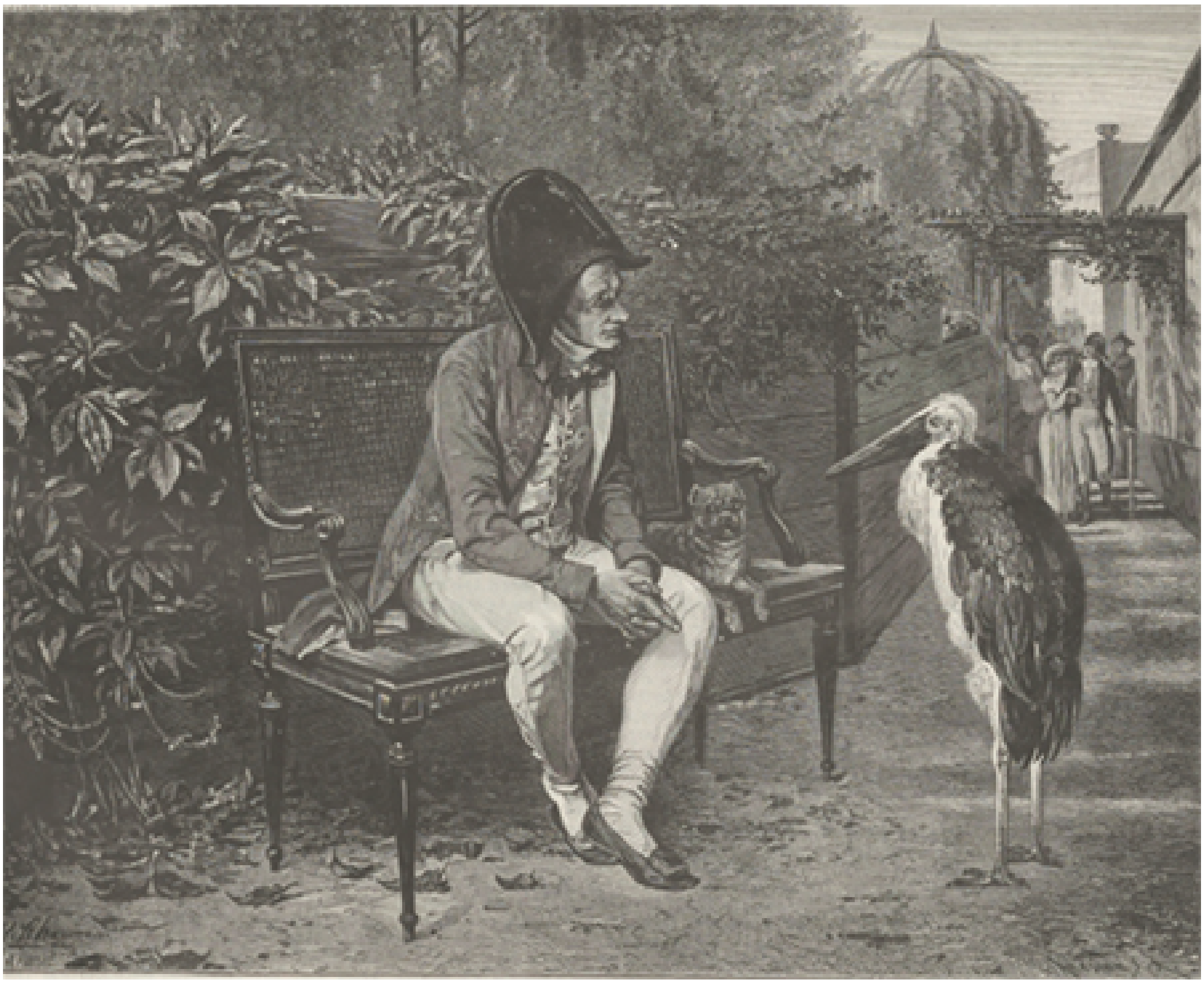

TWEE WIJSGEEREN, NAAR DE SCHILDERIJ VAN H. SCHAUMANN.

Eigenlijk zijn het er drie; want het kleine dogje, dat naast zijn meester op de rieten bank zit, kijkt misschien nog wijsgeeriger uit zijne oogen dan de deftige, hooggedaste philosoof en de even wijsgeerige vogel, die beiden naar het schijnt verzonken zijn in diepzinnige bespiegelingen over elkanders bestaan. Het tooneeltje verplaatst ons, blijkens costumes en decoratie, in het philosofen-tijdperk bij uitnemendheid, op het laatst der vorige eeuw, in de dagen der *Encyclopédie*, toen de *esprits forts*, na de overleveringen en de wetenschap van vroegere geslachten als verouderden ballast over boord te hebben geworpen, door eigene waarneming en eigene denkkracht voor alle raadselen eene splinternieuwe en afdoende verklaring meenden te kunnen vinden. De wijsgeer op onze gravure neemt echter, zou men zeggen, zijne studies nogal gemoedelijk op, evenals het wandelende paartje, dat in de verte de laan opkomt en geboeid wordt door den aanblik van een kameel, ook al een wijsgeer in zijne soort. Trouwens, het zonnige middaguur en de luwe zoelte van den zoologischen lusthof stemmen meer tot gemoedelijke droomen dan tot ernstige, wijsgeerige overpeinzingen.

Cervantes en zijn meesterwerk.

‘De Spanjaarden hebben maar één goed boek,’ zei Montesquieu, ‘dàt, hetwelk de belachelijkheid van alle andere heeft aangetoond.’ Met dat boek bedoelde hij het onsterfelijke meesterwerk van Don Miguel de Cervantes Saavedra, den eenigen *Don Quixote;* en al mag de loftuiting overdreven heeten, gelijk dit gemeenlijk met dergelijke stoute, gewaagde uitspraken het geval is; toch schuilt er veel waars in. De lotgevallen van Don Quixote toch vormen de geestigste parodie, welke men zich denken kan, op de zoogenaamde ridderromans van dien tijd, en wanneer men alleen op die onzinnige samenraapsels van onmogelijkheden het oog heeft, mag men gerust zeggen dat Cervantes' werk de onuitstaanbare belachelijkheid van heel die literatuur heeft in het licht gesteld. Vat men verder Montesquieu's bewering, dat de Spanjaarden maar één goed boek bezitten, in dier voege op, dat zij slechts op één boek kunnen roemen, hetwelk in zoo hooge mate als Don Quixote alle hoedanigheden van gedachte en vinding, van gezond verstand en verbeelding, van taal en stijl, van humor en satire, van vernuft en poëzie, van realisme en idealisme in zich vereenigt, - dan zal ieder kunstrechter allicht met de uitspraak van den Franschen denker instemmen.

Overeenkomstig den regel, dat alle geschrijf naar zijne dagteekening moet beoordeeld worden, zal men de groote verdiensten van den Don Quixote eerst goed inzien, wanneer men den tijd in aanmerking neemt, waarin dat meesterlijke boek werd geschreven. In de dagen van Cervantes werd zijn vaderland overstroomd met een stortvloed van zoogenaamde romans, die meestal uit eene aaneenschakeling bestonden van de meest ongerijmde verzinsels. Zonder zich het minst om eenige waarschijnlijkheid te bekommeren, laat staan zich te houden aan de eischen van geschiedenis, aardrijkskunde of tijdrekening dischten de schrijvers van die dagen hunnen lezers de tastbaarste leugens op, niet bij wijze van fabelen of allegorieën om hun in een dichterlijk gewaad de eene of andere waarheid voor te stellen, maar eenvoudig om voedsel te geven aan de ongeregelde verbeelding der romanverslinders van dien tijd. Spoken en draken, heksen en toovenaars, fantastische ridders en roovers zag men in die boeken de onmogelijkste avonturen doorleven; en niet alleen brachten die onzinnige vertelsels het hoofd der hartstochtelijke lezers op hol, maar door hunne eeuwige schildering van gevechten, bloedtooneelen en gruwelen prikkelden zij tot wreedheid en geweld, door hunne weelderige, vaak wulpsche voorstellingen bezoedelden zij de jeugdige verbeeldingen, door de grove dwalingen, die zij verspreidden, kweekten zij bijgeloof en dweperij; kortom die boeken oefenden den verderfelijksten invloed uit op geest en hart van het heele volk, dat daarop verzot was.

De schadelijke gevolgen van die overprikkelde zucht voor dolle fantasieën bleven dan ook niet uit; jongelieden zeiden hunne studiën vaarwel om als dolende ridders op avontuur uit te gaan of als roovers het land onveilig te maken; gehoorzaamheid aan de dwaaste vrouwengrillen, ongeoorloofde minnehandel, valsch eergevoel, bloedige wraakneming over nietige beleedigingen, bandelooze weelde, minachting voor alle maatschappelijke orde, ziedaar enkele der vele wrange vruchten, door de romanliteratuur van die dagen afgeworpen. Tevergeefs predikten daartegen de zedenmeesters; tevergeefs kwam het gezond verstand en de rechtschapenheid van enkele schrijvers tegen dat bederf van jeugd en volk in opstand; tevergeefs kwamen zelfs de wetten op het laatst hun daarin te hulp. Karel V vaardigde in 1543 een bevelschrift uit, waarbij het drukken, verspreiden en lezen van bedoelde boeken in de Nieuwe Wereld streng verboden werd. In 1555 verzochten hem de *Cortes* van Valladolid hetzelfde verbod ook over het Spaansche schiereiland uit te strekken, en koningin Johanna beloofde eene dergelijke wet, die echter niet tot uitvoering kwam. Maar noch de waarschuwingen der geestelijkheid, noch de veroordeeling der wetgevers mocht baten. De romanschrijvers gingen voort elkander den loef af te steken in het verzinnen der pikantste histories, in het schilderen der meest gewaagde tafereelen, en er kwam aan dat geest- en zedenbedervend geschrijf geen einde voor Cervantes opstond en door zijn boek vol ongekunstelde natuur en gezond verstand, vol echten humor en geestigen spot heel Spanje deed walgen van hetgeen het tot dusver met zooveel graagte verslonden had. Van dat oogenblik zag geen ridderroman van het oude genre meer het licht en zelfs de bestaande verhalen werden niet meer herdrukt, zoodat de enkele tot heden overgebleven exemplaren tot de zeldzaamheden gerekend worden.

Er kwam eene geheele omwenteling in de Spaansche letterkunde, die toenmaals als model gold voor een groot gedeelte der beschaafde wereld; na het overdreven, ziekelijk romantisme kwamen eindelijk weer de gezonde rede, waarheid, natuur en zedelijkheid aan het woord, en zoo Cervantes' werk geene andere verdienste dan deze gehad had, zou dit stellig voor het nageslacht reeds eene voldoende reden zijn om hem met dankbaarheid te gedenken. Doch *Don Quixote* werd onwillekeurig meer, dan de schrijver er zich van had voorgesteld; het werd een kunstgewrocht, zooals de menschelijke geest er in den loop der eeuwen slechts enkele heeft voortgebracht, een boek, dat in den aangenaamsten, onderhoudendsten vorm en in de meesterlijkste taal de rijkste leering bevat, en dan ook door de kunstrechters voor alle beschaafde volken om strijd als een model van alle geschriften van dien aard wordt geroemd. Ofschoon oogenschijnlijk als een gewone ridderroman naar den smaak des tijds opgezet, vol avontuurlijke gevallen, verrassende verwikkelingen, boeiende gesprekken en schilderachtige tafereelen, werd het feitelijk een wijsgeerig werk vol fijne menschenkennis en leerzame opmerkingen, waaraan, na de Spanjaarden, alle volken hun hart zouden ophalen. *Don Quixote* is te gelijk het vermakelijkste en het ernstigste boek, dat de geheele letterkunde kan aanwijzen.

Het verhaal van ‘het leven en de daden van den geestigen jonker Don Quixote de la Mancha’ werd onder de pen van den genialen man tot een volledig schouwtooneel van het werkelijke leven, waarop men allen stand, allen leeftijd, elk karakter in zijne eigenaardige hebbelijkheden, in zijne gebreken en deugden zag optreden, ongezocht aan ieder, die er oor voor had, die lessen van gezond verstand en levenswijsheid uitdeelend, welke in de beschouwing der wereld rondom ons liggen opgesloten. Cervantes trouwens kende zijne wereld door en door; zijn veelbewogen leven, hetwelk op zich zelf de stof tot een boeienden roman zou leveren, had hem met personen van allerlei rang en stand, van verschillenden ouderdom, uiteenloopende begrippen en zienswijzen in aanraking gebracht; en met die kennis toegerust schreef hij de denkbeeldige geschiedenis zijner helden waarschijnlijk - althans voor een gedeelte - in hetzelfde dorp La Mancha, waar hij het tooneel hunner lotgevallen plaatst en waar hij gelegenheid vond, de personen voor zijn verhaal op te doen en hen in hun doen en laten te bespieden.

Op de gravure in dit nummer zien wij den schrijver voorgesteld, te midden der helden van zijn verhaal, den beeldenden kunstenaar met de pen, omringd door zijne modellen. Inderdaad, in de fiere, slanke riddergestalte, die het middelpunt vormt van het levendig tafereel herkennen wij Don Quixote zelf, den landjonker uit Mancha, die door het voortdurend lezen van romans zoodanig in geestdrift voor den riddertijd is ontstoken, dat hij zelf besluit, als een dolende ridder op avontuur uit te gaan, armen en verdrukten te beschermen en wraak te nemen op alle geweldenaars. En in den lompen pummel, die met zijn nuchter boerenverstand den edelen paladijn van zijne ridderlijke onderneming poogt af te brengen, vinden wij Sancho Panza terug, die Don Quixote als schildknaap op zijne wisselvallige tochten zal vergezellen.

Men kent de geschiedenis der beide helden: de ‘ridder van de droevige figuur’ en zijn boersche schildknaap verlaten hun dorp en trekken ten strijde tegen de denkbeeldige vijanden, die alom voor des ridders verhitte verbeelding oprijzen. Molens ziet hij voor reuzen aan, kroegen voor kasteelen, galeislaven voor mishandelde ridders. Terwijl Don Quixote aldus voortdurend in hooger sferen leeft, is zijn ongegeneerde schildknaap zoo laag-bij-den-grond mogelijk; tegenover de hooge idealen van zijn meester vertegenwoordigt hij het platste realisme; is zijn meester belangeloos, edelmoedig, zelfopofferend, steeds bereid tot de heldhaftigste daden, Sancho is een vraat en leugenaar, bijgeloovig, lomp, zelfzuchtig, maar altijd goed geluimd en vol grappen. Met zijn heer beleeft hij de wonderlijkste gevallen; diens edele bedoelingen worden nergens begrepen, overal wordt hij miskend en bespot, en ten slotte worden beiden als krankzinnigen naar hun dorp gejaagd, waarmee het eerste deel der geschiedenis eindigt.

Oppervlakkig zou men zeggen dat er in deze Odyssee van een half onzinnigen landjonker en een onbehouwen boerenlummel niets ernstigs schuilen kon; en toch heeft Cervantes het geheim weten te vinden, om zijne helden de verstandigste dingen te doen zeggen, zonder dat zij uit hunne rol vallen. Hij leent hun zijn eigen oordeel, zijn eigen geest, die hij behendig tusschen beiden verdeelt. Aan den meester geeft hij de verlichte rede, zooals die zich in een gezonden geest door studie en nadenken ontwikkelt; aan den schildknaap het bekrompen, maar zeker instinct, het aangeboren gezond verstand en de natuurlijke rechtschapenheid, die den mensch van zijn geboorte eigen is, maar die door het eigenbelang wordt verstoord. Don Quixote is geen krankzinnige, geen monomaan meer, maar een edeldenkend man, die tegen het onrecht in verzet komt en de deugd vereert; wiens ideaal is, de trooster van den verdrukte, de beschermer van den zwakke, de schrik van den onrechtvaardige en geweldenaar te zijn. Overigens redeneert hij voortreffelijk en houdt de welsprekendste vertogen; hij is, gelijk Sancho zegt. ‘beter geschikt om zedepreeker dan om een dolende ridder te zijn.’ Van zijn kant heeft ook Sancho op het laatst den ouden mensch geheel afgelegd; hij is bij al zijne ruwheid geslepen, bij al zijn eenvoud vol scherpe en juiste opmerkingen.

Vooral in het tweede deel van *Don Quixote*, dat tien jaar later uitkwam - in het eerste deel had Cervantes het toenmaals algemeen gebruik gevolgd, om de geschiedenis niet tot de ontknooping te voeren, maar op het boeiendste punt at te breken, zoodat de lezers met spanning een vervolg te gemoet zagen - in het tweede deel vooral komt het gronddenkbeeld van het boek tot zijne hoogste ontwikkeling; daar treedt de parodie der ridderromans geheel op den achtergrond en ontstaat er als een handboek van practische wijsbegeerte, eene verzameling grondregels of liever parabelen, eene gemoedelijke, maar scherpzinnige critiek op de heele menschelijke samenleving. Om een voorbeeld te geven: Sancho zal koning worden van het eiland Barataria. Allicht zou hier de lezer zich verbeelden, dat de geschiedenis eene volslagen klucht moest worden, en dat Sancho als koning de gekste dingen zou uithalen. Maar Cervantes' geest ging verder dan het vermaken van den lezer, zonder dit daarom te vergeten. Hij wilde aantoonen dat de zoo hoog geprezen regeeringskunst niet het uitsluitend eigendom was van eene bepaalde familie of kaste, maar dat iedereen er vatbaar toe was, en dat tot het uitoefenen daarvan heel andere hoedanigheden vereischt werden dan wettenkennis en politiek, namelijk gezond verstand en goede bedoelingen. Zonder buiten zijn boekje te gaan, zonder buiten den beperkten kring van zijne denkbeelden te treden, regeert en oordeelt Sancho Panza als koning Salomon.

'Schoone voorbeelden,' zegt de geleerde deken van Utrecht, Mgr. Putman in zijne belangrijke studie: *Cervantes' Reis naar den Parnassus*, 'schoone voorbeelden, hoe Cervantes hooggeplaatste regeerderen wijze voorschriften wist te geven, vinden we talrijk in zijn *Don Qutxoto*. Ik kan niet nalaten er een van aan te halen.' En dan deelt de groote Hollandsche Cervantes-kenner verschillende ernstige lessen mede, door Don Quixote aan Panza vóór zijn vertrek naar Barataria gegeven, en waarvan wij op onze beurt niet kunnen nalaten hier enkele te doen volgen.

'Vooreerst en vooral, vrees God; want de vreeze des Heeren is het begin der wijsheid; zoo die wijsheid u geleidt, dan zult gij niet zondigen.

Ten andere vestig steeds het oog op uw zelven, daardoor alleen kunt gij de moeielijkste aller kennissen verwerven, namenlijk: zich zelven kennen. Die zelf kennis zal u leeren u niet op te blazen gelijk de kikvorsch, die zoo groot wilde zijn als een os.

Schaam u nooit te zeggen, dat gij van landbouwers afstamt; want indien men hoort, dat gij zelf dat zegt, zal niemand het u tot een verwijt maken; stel er veel meer prijs op een deugdzaam, nederig man te zijn dan een hoovaardig zondaar.

Begrijp het wèl, Sancho! Indien gij steeds met al uwe krachten de deugd betracht, en al uw streven en pogen het verrichten van deugdzame en edele daden ten doel heeft, dat gij het dan anderen niet behoeft te benijden koningen en vorsten onder hunne voorvaderen te tellen, bloed wordt door erfenis, maar deugd door eigen streven en pogen verworven.

Pas op, stel het recht steeds op den voorgrond en kom daar ferm voor uit: knoeien is het werk van verwaande domooren, die wanen de wijsheid in pacht te hebben.

Indien gij een oordeel vellen moet in een rechtsgeding van iemand, die u vijandig is, vergeet dan eerst elke beleediging u aangedaan, en oordeel eenigen tijd daarna zoo als rechtvaardig is.

Zorg er voor, dat geschenken, die omkooperij ten doel hebben, ook door uwe vrouw niet worden aangenomen; want voorwaar ik zeg u, het zal u niet baten, als gij voor Gods rechterstoel staan zult. te zeggen: ik heb dezelve niet gewild. Vierdubbel zullen ze u na uw dood in rekening worden gebracht.

Dat de tranen der armen uw medelijden opwekken; maar niet om het recht van den rijke te krenken. Uw oog moet de waarheid weten te zien te midden van de verklaringen en beloften der rijken en het schreien en lastig vallen der armen.

Komt eene schoone vrouw u recht vragen, wend dan uwe oogen af van hare tranen, en stop uwe ooren voor hare zuchten, en overweeg hare zaak daarna, opdat uw verstand niet in hare tranen verdrinke en uwe deugd niet met hare zuchten verdroge.

Mishandel den ongelukkige, dien gij straffen moet, niet bovendien door grievende en beleedigende woorden, het leed der straf is hem reeds zwaar genoeg.

Wordt voortgezet.

De Koningin van den H. Rozenkrans.

Deze prachtige marmeren groep behoort tot de schitterendste huldegiften, die den Paus bij gelegenheid van zijn gouden priesterfeest aangeboden werden.

Op de Vaticaansche tentoonstelling trok het edele kunstwerk van den begaafden beeldhouwer professor Carlo Nicoli, door het bisdom Massa-Carara geschonken, algemeen de aandacht, en wie in dit nummer dit beeld der Moedermaagd in weinige lijnen ziet weergegeven, zal zich daarover niet verwonderen. Hoe rein, hoe aanminnig en verheven toch is hier de hemelsche Moeder met haar goddelijk Kind voorgesteld! De sobere samenvoeging van licht en zachte schaduw in de omtrekken der personen, de golvingen en plooien der drapeering zijn werkelijk meesterlijk. Van welke zijde men de groep ook beschouwt, altijd ligt er waardigheid en bevalligheid te gelijk in de houding der figuren; opvatting en uitvoering zijn even onberispelijk.

De Moedermaagd is gezeten op een halfronden zetel, die in twee pilasters, met een bol tot sieraad bekroond, uitloopt. De twee bevallige engelen, op de trappen aan den voet van den troon zittende, voltooien de gedachte van den kunstenaar, die de Koningin van den Rozenkrans heeft willen voorstellen; het hemelkind aan de rechterzijde van den toeschouwer biedt de heilige Maagd, welke hem met een blik vol moederlijke teederheid gadeslaat, de geheimzinnige rozen des gebeds en der geestelijke deugden aan; dat ter linkerzijde den rozenkrans met de woorden *SS. Rosario* op een golvenden spreukband. De uitdrukking der oogen van dit engeltje is even schoon en vroom als het gebaar van het andere ongedwongen en liefdevol is: deze toch strekt den rechter arm uit om Maria de schoonste aan te bieden van de rozen, die hij in de andere hand houdt.

Wij hebben hier inderdaad met een overschoon beeldhouwwerk te doen, dat vooral als gewijd kunststuk gelukkige van opvatting en uitvoering mag heeten.

Ontsnapt.

't Is een kluchtig tooneeltje, dat de Duitsche kunstenaar Emil Weiss ons met echten humor te genieten geeft in zijn genrestukje, waarnaar onze gravure vervaardigd is. Het verblufte gezicht van den armen vogelliefhebber, die zijn geliefkoosden kanarie pas van versch zaad in het bakje voorzien had en nu die liefderijke verzorging met den zwartsten ondank beloord ziet, is inderdaad kostelijk weergegeven. De goede kerel, die blijkens de viool aan den wand, zelf ook de edele toonkunst beoefent, stelde zooveel prijs op den kleinen gevederden muzikant, een echte Saks, volleerd in belrol, waterrol, nachtegaalslag en alle bedrevenheden van een naar de eischen der kunst gevormden kanarievogel. En nu is het kostbare beest ontsnapt en op het punt om voor altijd de wijde wereld in te vliegen. Reeds zit de onbezonnene op den bovenrand van het geopende venster en kijkt naar de aanlokkende blauwe lucht en den verleidelijken zonneschijn. Eén enkel gekraak van den stoel, één enkele zucht uit de benauwde borst zijns meesters, en het geliefde diertje vliegt naar buiten. Of neemt het zijne vlucht terug binnen de kamer, dan valt het wellicht ten buit aan de verraderlijke kat, die reeds met gespannen klauwen op de lekkere prooi te loeren zit. Als het zwaard van Damocles boven het hoofd van den vogelliethebber gehangen had, zou hij stellig niet zoo versteend van ontzetting in zijn stoel gezeten hebben.

Misschien was het zoo wel het beste.

Barmouth is eene aardige kleine badplaats in het zuiden van Engeland. Vele jaren achtereen heb ik daar gewoond en er veel veranderingen zien gebeuren. Het is een stil en rustig oord; jonge menschen vinden het er doorgaans te stil. - Ik ontving er dus weinig bezoek. Zekeren dag bracht men mij echter eenen brief van Ethel Berry, die aldus luidde;

'Lieve Mis Browne.'

'Over eenige dagen komen mama en ik weer bij u om de geliefde streek weer te zien. Het is hier om te bezwijken en ik ben de stad en de inwoners moede. Ik denk, dat alles nog juist zoo zal zijn als vroeger. Een blik op de zee, het klotsen der golven tegen de klippen en het zien van uw vriendelijk en innemend gelaat zal ons goed doen. Zeker iemand komt meê.

'Uwe liefhebbende

Ethel.'

Dit was geheel in haar karakter. Ethel had het stille Barmouth zeer lief. Ik was zoo verheugd te vernemen dat zij bij mij zou komen alsof zij mijn eigen kind was. Maar wie zou die zeker iemand zijn? Eene vriendin zeker niet, want dan zou zij wel geschreven hebben wie zij was; en ik kon ook nauwelijks gelooven dat Ethel verloofd zou zijn.

Op een schoonen helderen morgen was ik bezig de rozen in mijn tuin op te binden, toen iemand vroolijk naar mij toe kwam; het was Ethel die mij omhelsde. Zij was nog steeds dezelfde: slank en bleek, donker blauwe oogen met eene zwaarmoedige uitdrukking, en kastanjebruin haar, dat tot op de schouders hing.

'Hoe gaat het u en de rozen? Wat ziet gij er goed uit, doch gij hebt geweend? Hoe lieflijk is het hier, hoe frisch en bloeiend! Ga toch zitten en vertel mij van alles en van allen.'

Ik moest haar verhalen, wat er alzoo in die zes maanden gebeurd was.

'Maar vertel mij nu eens, lieve Ethel, wie die zeker iemand is.' Zij bloosde en zeide lachend: 'O, dat zeg ik u niet; bij gelegenheid zal ik u hem eens wijzen. Maar nu moet gij met mij naar mama gaan; zij had al bij u willen komen, doch zij werd verhinderd.'

Ik zette mijn hoed op, deed mijn mantel om en wij gingen zamen naar Fhirley House, waar zij steeds logeerden als zij hun intrek te Barmouth namen. Op weg daarheen hoorden wij iemand het aria uit de Faust 'Faites lui mes aveux' fluiten. 'Zeker iemand komt,' zeide Ethel schalks en op hetzelfde oogenblik vertoonde zich de muzikale persoon aan ons en werd mij als Arthur Dawlish voorgesteld. Hij was een lang jong mensch met donkerbruin haar en schoonen baard, zeer aardig, maar vol eigenwaan. De buiging, die hij voor mij maakte, getuigde van eene lusteloosheid, die mij volstrekt niet beviel.

'Het doet mij genoegen u te leeren kennen', zeide hij lachend. 'Ik heb van Ethel reeds veel van u gehoord, op mijn woord, onze ontmoeting is zeer romantisch. Ik hoor dat gij eene schilderes zijt; de omstreken zijn er wel voor geschikt. Mistress Berry en Miss Grawford zitten op u te wachten en daarom zou het wel het beste zijn als wij verder gingen.'

Op het terras gekomen vonden wij daar Mrs Berry; zij was eene zeer edele vrouw met denzelfden melancholieken oogopslag als Ethel, zij liep op krukken; de andere dame was Georgiana Grawford, dochter van den generaal Grawford, een meisje van

24 jaar, middelmatige lengte, met zwart haar, donker bruine oogen en vroolijk van humeur.

Terwijl ik met Mrs. Berry stond te praten zag ik, hoe Miss Grawford Arthur Dawlish in beslag nam en hoe levendig hij onder het gesprek werd. Onwillekeurig vergeleek ik haar met Ethel, en ofschoon zij beschaafd sprak, vond ik toch dat hare levendigheid en haar luid lachen ongunstig afstak bij het stille lachje en de fijne vormen van Ethel.

Toen ik naar huis ging, nam ik Ethel mede en nadat Arthur van ons was weggegaan zeide zij: ‘Is hij niet een aardig mensch? O als gij wist hoe geduldig en goed hij is en hoe lief wij elkaar hebben. Wij verloofden ons te Londen en in Juni zal ons huwelijk voltrokken worden. Vindt gij hem niet aardig?’

‘Zeker, vind ik hem aardig,’ antwoordde ik vroolijk.

‘Iedereen is het met u eens, doch van u

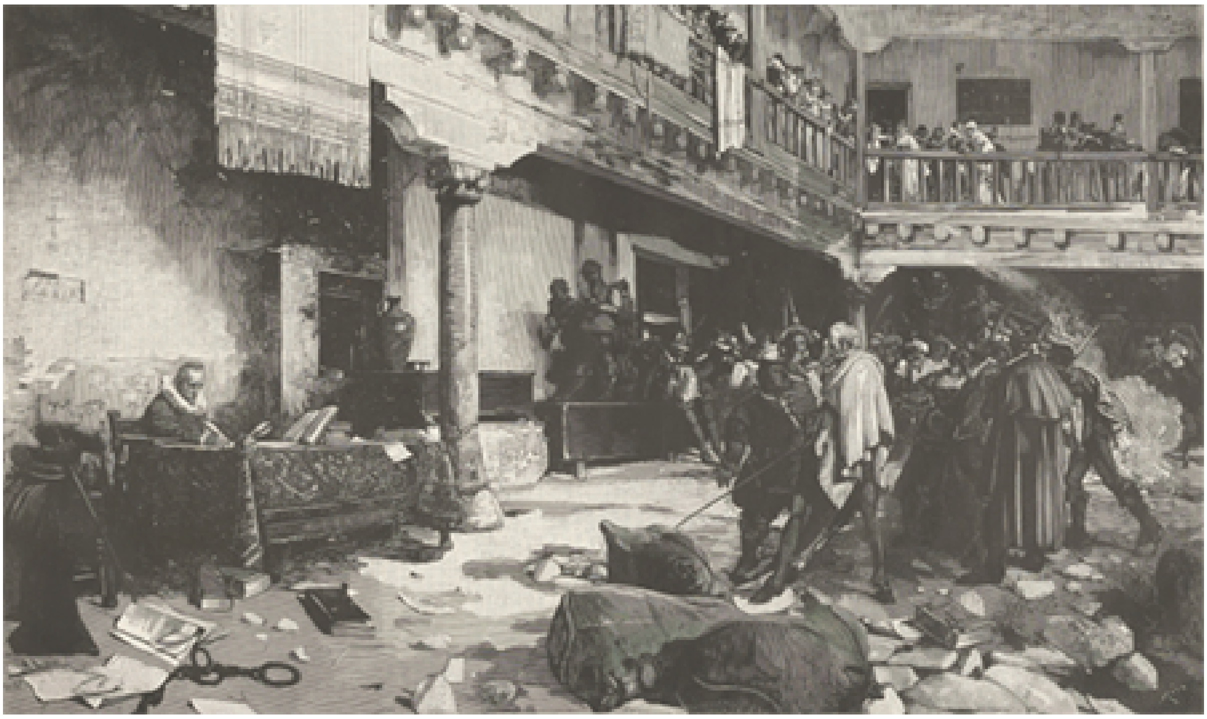

CERVANTES EN ZIJN MEESTERWERK.

was ik niet zeker. Mama houdt ook veel van hem, ook Georgiana mag hem gaarne lijden; maar hij zegt dat hij niet van die soort van meisjes houdt.'

En zoo praatte zij voort, ik luisterde toe en verheugde mij in haar geluk.

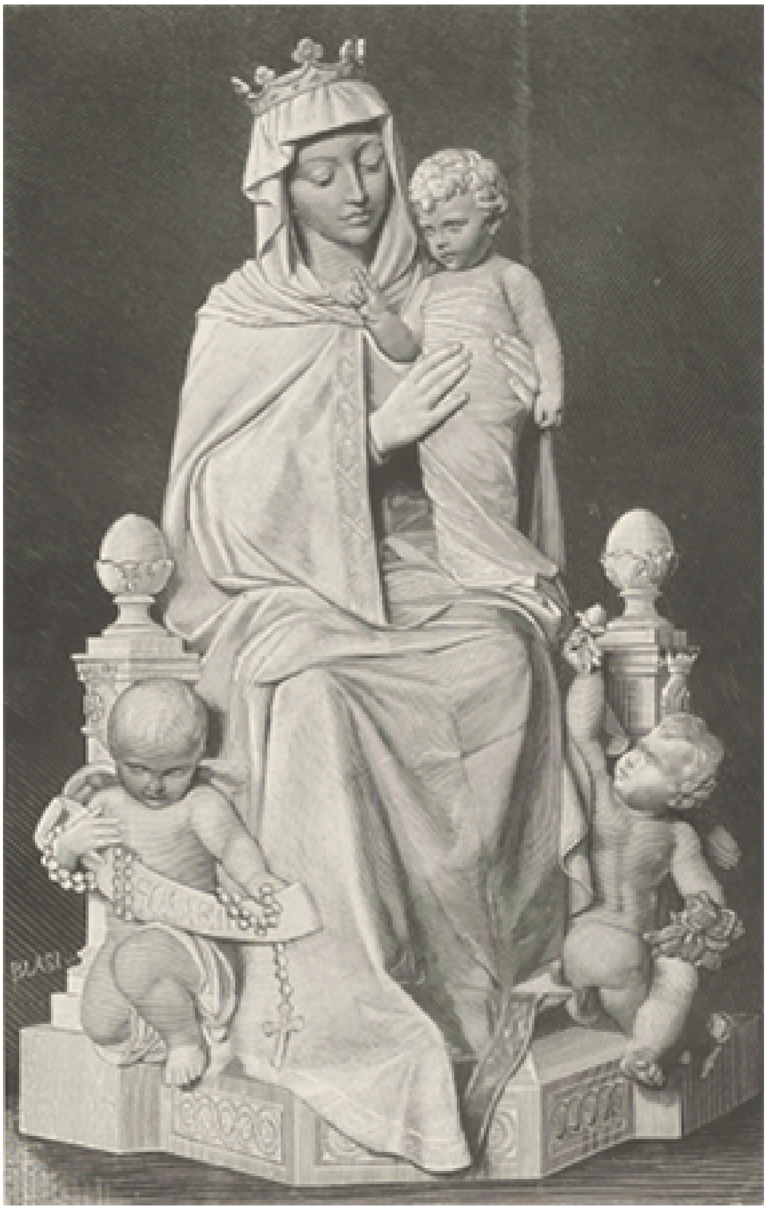

VATICAANSCHE TENTOONSTELLING - De Koningin van den H. Rozenkrans.
Marmeren groep van Prof. CARLO NICOLI.

Weken snelden voorbij en elken dag bracht ik een bezoek in het hotel. Ik geloofde niet zooals Ethel, dat Miss Crawford Dawlish onverschillig was; hij scheen haar omgang inderdaad zeer aangenaam te vinden, want ik merkte op, dat hij steeds hare bewegingen volgde en dat hij veel levendiger werd als hij met haar sprak dan ooit met Ethel het geval was.

Een zekere angst maakte zich van mij meester, dien ik te vergeefs trachtte te verzetten, maar iederen keer kwam hij mij al meer en meer gegrond voor. Op zekeren morgen was ik in mijne kamer bezig met schilderen; het was zoo drukkend heet en zoo bladstil, dat ik het klotsen van de golven kon hooren. Arthur Dawlish was in den tuin bezig met tabaksrook mijne rozenstruiken van bladluizen te zuiveren. Ethel en Georgiana zagen toe. Het was zoo drukkend, dat ik in mijn leuningstoel achterover viel en zoo mijne schets opnam, die eene afgebrokkelde rots en een stormachtigen hemel voorstelde. In deze houding hoorde ik stemmen, luisterde ik onwillekeurig en vernam deze woorden:

'Ik kan het niet langer verdragen; gij weet hoezeer ik u liefheb en, geloof mij, ik kan deze onverschilligheid tegenover u niet langer huichelen.

Ik luisterde goed, hij sprak niet met Ethel.

'Maar, mijnheer Dawlish,' antwoordde Georgiana, 'hoe durft gij zoo tegen mij spreken? Gij zijt immers met Ethel verloofd?'

'Zeker ben ik dat, doch deze verhouding kan en moet verbroken worden! Gij weet, hoe lief ik u heb. .... Ik dacht dat ik haar beminde, totdat ik u ontmoette; toen wist ik eerst wat ware liefde is.'

'Gij hebt geen recht zoo iets te zeggen. Ik ga naar miss Browne.'

'Neen, gij gaat niet. Waarom zouden wij komedie spelen als wij elkaâr begrijpen en niemand tegenwoordig is?'

'Arme Ethel!'

'Ik gevoelde wel liefde, zoo meende ik, voor haar, doch sedert ik u heb leeren kennen, is het slechts medelijden geworden.'

'Het spijt mij dit te moeten hooren,' antwoordde zij. 'Ik heb mij nooit verbeeld, dat ik u eenig belang inboezemde; ik geloofde alleen dat gij vriendschap voor mij gevoeldet en nu wilt gij dat ik u haat.'

'Georgiana, hebt gij mij oprecht lief?'

'Ik zal u de volle waarheid zeggen: Ja, ik bemin u. Ik heb getracht mij van u te verwijderen en u alleen met Ethel te laten, doch ik kon het niet. Ik streed met al de kracht mijner ziel, doch het mocht niet baten. Heb medelijden met mijne zwakheid, ik had u deze bekentenis niet mogen doen.'

'Had ik u maar leeren kennen voor ik mijn woord gegeven had, dan was ons deze ellende bespaard gebleven. Ethel sprak gisteren nog van onze bruiloft, het arme kind denkt niet dat die zoo ver verwijderd is. Zij zal zoo ongelukkig zijn en zooveel lijden.'

'Hoe gevoelig zijt gij geworden! zou ik dan niet lijden?'

Ik kon het niet over mij verkrijgen om nog langer te luisteren, ik stond op en ging in den tuin. Dawlish zat nog altijd op het gras en Miss Crawford stond naast hem, haar strooien hoed in eene hand en de andere op zijn schouder rustend. Hij kleurde even toen ik hem aanzag, doch Georgiana was zich zelve geheel meester en zeide met een lachje: 'Zoekt gij Ethel, Miss Browne? ze is naar het strand gegaan, als Hero die Leander opwachtte.'

Ik knikte alleen met het hoofd en haastte mij naar het strand. Daar vond ik Ethel op een zandhoop zitten, zoo diep in gedachten verzonken, dat ik een geruimen tijd naast haar stond voor zij het bemerkte. In den blik dien zij op de zee wierp, kon men groot geluk of innige onrust lezen. Eindelijk wendde zij het hoofd om en bemerkte mij.

'Hebt gij den luien Arthur bij zijne pijp en bij Georgiana gelaten, die hem tot den moord van onschuldige diertjes aanspoort. O, het was zoo warm en ik zat nu te denken over het geluk, dat mij was te beurt gevallen en hoe gelukkig wij zamen zouden leven. - Ik bedoel Arthur en ik.'

Ik ging naast haar zitten en zeide. 'Ik ben zoo vermoeid, lieve Ethel!'

De geheele zaak scheen mij een droom. Hoe zou ik het haar kunnen zeggen? Zij vertrouwde hem zoo ten volle en geloofde hem zoo goed en oprecht. Zijne liefde voor Miss Crawford was maar eene voorbijgaande luim; bij de gedachte dat mijne lieveling zich zou verbinden met een man, die zoo zwak en het vertrouwen zoo weinig waard was, ging mij eene rilling door de leden; maar als ik alles wat ik gehoord had, verzweeg, als ik deed wat zooveel menschen doen, namelijk de zaak laten loopen en denken dat alles nog terecht zal komen, wat zou dan het geval zijn? Zou ik dan geene gewetensknagingen gevoelen, en Ethel's vertrouwen als dat eenmaal geschonden was, ooit weer kunnen winnen?

'Wat zal ik toch doen,' vroeg ik mij zelve af terwijl ik hare kleine hand in de mijne nam, 'zij beschouwt mij als hare leidsvrouw en raadgeefster en ik ben daarvoor zoo ongeschikt, dat een blik van haar en het bewustzijn van haar innig geluk te kunnen verstoren, mij weekhartig maakt.'

Ik kon geene woorden vinden; zwijgend zat ik naast haar en vroeg mij af, hoe de zaak zou eindigen. Wij gingen naar huis terug; Ethel voegde zich bij het gezelschap en ik zocht mijne kamer op, wendde hoofdpijn voor en ging over de zaak nadenken.

Het was een heerlijke avond, zoodat het gezelschap eene wandeling naar het strand ging maken. Wij zetten ons neder op de glooiing; Dawlish rookte uit verdriet eene pijp en Ethel, die dit niet van hem gewoon was, zag hem oplettend aan. Miss Crawford zat met een boek op haren schoot, doch zij las niet. De zon neigde ten ondergang, de heuvels waren in nevelen gehuld en nog even zichtbaar.

Wrevelig klopte Arthur de asch uit zijne pijp en stond op.

'Ik ga een tochtje op het water maken,' zeide hij, 'er is genoeg wind om te zeilen. Ik gevoel mij niet heel wel en moet eenige afleiding hebben.'

'Jack!' riep hij een schipper toe, 'hijsch de zeilen, ik wil varen!'

Hij ging naar beneden, stapte in den boot en zeide tot den schipper: 'Ga maar aan land, ik heb u niet noodig. Ik kan zelf sturen.'

'Als ik in uwe plaats was, mijnheer, zou ik niet te ver in zee gaan,' zeide Jack, 'want ik denk dat wij een stormachtigen nacht zullen hebben, en daar de wind naar zee toe is, zal het u veel moeite kosten aan land te komen,' daarbij wees hij naar de donkere wolken, die zich in het westen vertoonden. - 'Over een uur ben ik al weer terug.' Hij groette ons met zijn hoed, riep ons 'goeden nacht,' toe en stapte in den boot, die langzaam in zee gleed.

In huis teruggekomen, nam ik eene novelle ter hand, daar ik geen lust tot praten had; Ethel zat voor het vuur te mijmeren.

'Luister,' riep zij plotseling, 'wat is dat?' Wij gingen naar het venster. De maan scheen helder, maar verschool zich nu en dan achter dikke wolken.

De takken der boomen zweepten als bij een naderenden storm. 'Arthur zal toch wel teruggekomen zijn,' zeide zij angstig. 'Zullen wij eens naar beneden gaan zien of daar ook schippers zijn?'

Wij deden ons goed om, en de wind was zoo hevig, dat wij moeite hadden naar beneden te gaan. Het uitzicht van de zee was geheel veranderd, de kabbelende golfjes waren schuimende golven geworden. Schipper Jack stond met den rug tegen eene schuur, om tegen den wind beschut te zijn.

'Is mijnheer Dawlish al teruggekomen?' vroeg ik.

'Neen, Miss, ook zal hij van nacht niet terugkeeren, daar de wind juist op zee staat. Misschien, "voegde hij er bij," is hij te Whitecliff geland voor de wind zoo is opgestoken. Hij is een te bekwaam zeevaarder om met zulk noodweer in zee te blijven. Goeden nacht, Miss.'

Het was middernacht, toen wij terugkwamen. Ethel zag bleek en was ongerust; ik dwong haar een glas wijn te drinken, doch zij raakte het slechts met de lippen aan.

'Gelooft gij dat Arthur te Whitecliff is? Als hem eens een ongeluk overkwam!' riep zij vol angst uit.

‘Maar, lieve Ethel,’ zeide ik zoo bemoedigend mogelijk, hoewel een innerlijke angst mij verteerde, ‘dat zal een schipper toch wel het beste weten. Arthur ligt gerust en wel in bed en droomt van u; als gij nu ook niet gaat slapen, dan zal hij u morgen vroeg met een afgemat en bleek gezichtje ontmoeten en het zal hem dubbel spijten, u zooveel angst veroorzaakt te hebben?’ Zij volgde gedwee mijn raad op; ook ik ging naar mijne kamer, ofschoon ik wel voelde dat ik bij dezen storm toch geen oog zou toedoen. Een verschrikkelijke angst had zich van mij meester gemaakt; ik zette mij in een armstoel bij den haard neder en luisterde naar het huilen van den wind. Eindelijk door de aandoeningen van den dag overmand, viel ik tegen den morgen in een lichten slaap en werd daaruit gewekt door een zacht gefluister. Ik wendde mijn hoofd om en zag Ethel in haar wit nachtgewaad voor het venster staan, terwijl zij met bevende stem zeide:

‘O! Arthur, keer toch weêr! Waarom hebt gij mij verlaten! waarom ben ik niet met u meêgegaan! O wreede zee! verschoon hem die mij zoo dierbaar is! wij hebben elkaâr zoo innig lief, gij zult hem wel geen leed doen. Ik ben hier veilig en in zekerheid, terwijl gij in gevaar verkeert! Indien gij mocht omkomen, sterf ik ook, want zonder u kan ik niet leven; o! als wij zamen konden sterven! Het is onvergeeflijk van mij, dat ik u heb laten gaan! De verraderlijke zee zag er zoo vriendelijk uit, doch ik had moeten waken voor wat komen zou; ik liet u gaan en misschien zie ik u nooit weêr! Dierbare Arthur, ik bemin u meer dan mijn leven en gij zoudt sterven! Hoe huilt de wind! er is geen bedaren aan; zoo ik u kon zeggen hoezeer ik u liefheb! Wellicht heb gij mij voor koud en ongevoelig gehouden, maar hebt gij nooit gemerkt hoe ik aan uwe woorden en lippen hing!’

‘Ethel!’ - ‘Ik kon niet slapen,’ zeide zij tot mij, ‘gelooft gij dat hij in veiligheid is? gij zijt ook bang? wat zullen wij toch doen!’

‘Kind,’ antwoordde ik haar ernstig, ‘hij is in Gods hand, wij, zwakke vrouwen, kunnen niets doen, doch God is almachtig. Bid tot Hem, vertrouw op Hem en Hij zal u zeker hooren!’ Zij zonk op hare knieën neder, zag mij treurig aan en zeide: ‘Vergeef mij, ik wist niet wat ik zeide, en ik zou u voor geen geld verdriet aandoen!’

Ik hing haar mijn dikken mantel om en zoo brachten wij den nacht door, op het aanbreken van den morgen wachtende. Eindelijk bedaarde het en de zon ging op.

‘Gij moet u wezenlijk te bed begeven en gaan slapen, want Dawlish zal verschrikken als hij u zoo verbleekt ziet,’ zeide ik, riep mijn dienstmeisje, ging ook te bed en viel in een diepen slaap. Eenigen tijd later bracht Martha mij eene tas thee. Onze pastoor verlangt u te spreken,’ zeide zij ‘doch het heeft geen haast, hij kan wel wachten.’

Ik kleedde mij aan en snelde de trappen op. Hij stapte de kamer op en neêr en toen ik binnenkwam, a aakte hij eene beleefde buiging, doch scheen verlegen om te beginnen. Ik zeide dus: ‘U wenscht mij te spreken, mijnheer?’ - ‘Ik heb een pijnlijken plicht te vervullen,’ zeide hij en zweeg daarop. - ‘Eene boodschap van den heer Dawlish?’ riep ik uit. ‘Hij wees op een brief, dien hij in de hand hield - Ik had gehoopt u op dit bericht te kunnen voorbereiden, dat is alles wat van Arthur Dawlish over is.’

‘Is hij dood?’ - ‘Lees!’ Hij gaf mij den open brief die door eene slechte hand geschreven was. Ik kan nog niet zeggen hoe ik den inhoud begreep, want de woorden schemerden mij voor de oogen.

Het lijk van een fatsoenlijk heer was in Whitecliff aangespoeld, die, naar men vermoedde, van Barmouth was uitgezeild; daarop volgde Arthur's beschrijving. Ik wrong mijne handen, terwijl de geestelijke mij zocht te troosten.

‘O, ik hoop dat Ethel het niet gehoord heeft!’ Ik begon te peinzen wat ik doen moest, toen ik zachtjes hoorde zuchten. Ik keerde mij om en zag Ethel in de deur staan. Zij had alles gehoord en hield den brief in de hand. Ik ging naar haar toe, doch zij scheen niet te bemerken, dat ik daar was. Zij trachtte de woorden te ontcijferen, doch geen geluid kwam over hare lippen. Ik greep hare hand, om haar weg te leiden, toen eene dame de kamer binnentrad, Ethel omhelsde, en met bewogen stem zeide: ‘Laat me mijn kind troosten! Ik ging de kamer uit en liet ze alleen.

⁂

Ethel werd gevaarlijk ziek. De geneesheeren hielden dagelijks beraadslagingen in mijne kleine kamer; eindelijk kwam de krisis, die zij gelukkig doorstond. Langzaam herstelde zij; ze was vermagerd, bleek en in zich zelve gekeerd. Haar grootste genoegen was in haar ziekenstoel aan het strand te zitten, waar zij dan uren lang bleef staren op de zee, terwijl ik naast haar stond. Ik wist, dat zij slechts aan hem dacht, aan hem, dien zij verloren had, hem dien zij zoo goed, braaf en trouw geloofde, en dikwijls dacht ik bij mij zelve: “Misschien was het zoo wel het beste.”

De Gevolgen van eene Gril.
Tafereelen uit het verhaal
van Herbert Frey.
(*Vervolg*.)

X.

Leontine Seewald was geheel veranderd, dit was voor iedereen duidelijk. Zij zag er niet meer zoo goed en gezond uit als in den laatsten tijd; haar gelaat had zijne blozende kleur, hare oogen hadden de vroegere vroolijke uitdrukking en hun levendigen glans verloren.

Haar argwaan was nog versterkt geworden, en zij had een gedeelte der waarheid leeren kennen. Zij was namelijk tegenwoordig geweest bij een onderhoud tusschen haar echtgenoot en den geestelijke der gemeente. Zij spraken over den toestand der lagere volksklasse en de oorzaken der algemeene ellende. De geestelijke had daarbij het punt van ongelukkige huwelijken aangeroerd en beweerde dat het grootste gedeelte der ellende daaraan te wijten was. Het onderhoud werd toen over huwelijken in 't algemeen voortgezet, en de geestelijke maakte de opmerking, dat de man het beste in de gelegenheid wordt gesteld zijne plichten als burger en als hoofd van 't huisgezin te vervullen, als hij met het meisje zijner keuze is gehuwd.

‘Ik ben geheel van uw gevoelen, mijnheer,’ had Bertram geantwoord. ‘Maar hoeveel mannen zouden er wel zijn, die werkelijk het meisje hunner keuze hebben gehuwd?’

Leontine had hem dadelijk met bevreemding aangezien, en hunne blikken ontmoetten elkander. Met een onderdrukten zucht had hij zijn gelaat afgewend; zij was gloeiend rood, daarna zoo bleek als een lijk geworden. Zijne woorden waren als dolksteken in haar hart gedrongen. Had *hij* dan niet het meisje zijner keus gehuwd? Wat gaf hem aanleiding tot zijne zonderlinge vraag? en waarom vermeed zijn blik den hare?

Wie op zulk een toon die vraag kon doen, gevoelde zich zeker niet gelukkig. Maar toen zij verder de vraag overwoog: Zou hij het meisje zijner keuze niet gehuwd hebben? Schoot haar eensklaps te binnen, dat hij eigenlijk in 't geheel geen keus had gehad. Zij had toen zij op haar ziekbed lag gemeend dat hij haar beminde evenals zij hem beminde, daar zij de gevoelens van zijn hart naar de hare beoordeelde. Opnieuw werd zij door een vreeselijken twijfel aangegrepen; zij was als verbijsterd. Indien haar echt eens werkelijk niet op wederzijdsche liefde was gegrond, en zij zich omtrent de gevoelens van haar echtgenoot had vergist? Indien Bertram toen hij zich met haar verbond, reeds een ander meisje beminde en haar slechts gehuwd had om haar genoegen te doen, en in de meening dat zij toch spoedig sterven zou? Die gedachten verontrustten en beangstigden haar en dreven haar het rood der schaamte in 't gelaat. Hoe, indien werkelijk alleen hare kinderachtige gril hem tot dat huwelijk had bewegen? Als hij haar slechts had gehuwd in de verwachting dat haar dood weldra weder dien echt ontbinden zou, en zij inderdaad niet de keuze zijns harten was geweest?

Zij had zich haastig verwijderd en lang nagedacht, zonder tot klaarheid te kunnen komen. Misschien dwaalde zij toch; wellicht was zij door goddelijke beschikking, evenzeer de vrouw van zijne keuze als hij de man van de hare was.

Vurig verlangde zij er naar, nauwkeurig te vernemen hoe alles zich had toegedragen in dien nacht, toen iedereen, en ook zijzelve, niets anders dacht dan dat zij sterven zou, en vooral wenschte zij te weten wat Bertram had gezegd. Toen dacht zij eensklaps aan Geertruida, hare goede, trouwe min, hare verpleegster van af hare prilste jeugd. Zij was bij alles tegenwoordig geweest en bovendien iemand op wie zij volkomen kon staat maken.

Zij snelde naar de kinderkamer, waar Geertruida over hare kleine Elfriede waakte, en het kind op den grond met eene pop zat te spelen. Zij schoof een laag stoeltje naast den leuningstoel waarin de oude min zat, en nam, aan hare voeten, daarin plaats. Hoe menigmaal had zij als een klein meisje zoo gezeten! Dan had Geertruida haar sprookjes en allerlei wonderlijke geschiedenissen verteld, haar vroolijke kinderliedjes voorgezongen en onder liefkoozingen het haar gestrengeld.

‘Het is me alsof ik weder een kind ben,’ zei Leontine, een zwaren zucht slakende. ‘Ach, Geertruida, de kinderjaren zijn toch de gelukkigste tijd van ons leven.’

Geertruida zag haar verwonderd aan en bespeurde de donkere wolk op haar voorhoofd.

‘Ge zijt toch ook als vrouw gelukkig, Leontine,’ antwoordde trouwhartig de oude min, die hare jonge meesteres nog altijd bij haren voornaam noemde.

‘Gij waart mijne verpleegster sinds mijne kindsche jaren,’ hernam Leontine. ‘Hebt ge wel ooit gedacht dat ik eens moeder zou worden en zoo'n schoonen, lieven engel zou hebben?’

‘Wel natuurlijk heb ik dat gedacht, lieve Leontine! Waarom zou ik het niet gedacht hebben?’

‘Dus waart ge er in 't geheel niet door verrast, toen ik zoo plotseling ging trouwen?’

‘O, ik heb het altijd gezegd - en iedereen is van dat gevoelen - dat dit huwelijk u het leven heeft gered.’

‘Maar heeft het u niet verwonderd, dat ik Bertram zoo innig liefhad?’ vroeg Leontine weder na eene korte poos.

‘Hoe zou ik daarover verwonderd hebben kunnen zijn?’ sprak Geertruida. ‘Mijnheer Seewald is de beste en schoonste man, dien een meisje zou kunnen wenschen. Ook was hij dien nacht zoo lief en vriendelijk voor u, en ik zal ook waarlijk mijn geheele leven veel van hem houden.’

‘En was ook niemand er over verwonderd, dat Bertram dadelijk aan mijn wensch wilde voldoen?’ vroeg Leontine verder.

Geertruida lachte.

‘Ja ja, dat heeft ons allen verrast, lieve Leontine! We wisten geen van allen dat mijnheer Seewald uw minnaar was. We dachten eigenlijk geheel iets anders.’

‘Wat dacht ge dan?’ vroeg Leontine in angstige spanning.

‘Och onzin natuurlijk!’ riep Geertruida. ‘'t Is inderdaad dwaas dat ik er nog van spreek, - maar we dachten eigenlijk dat mijnheer Seewald de minnaar van freule Hedwig was.’

Eene doodelijke bleekheid overtoog het gelaat der jonge vrouw, en gedurende eenige minuten heerschte eene diepe stilte. Leontine was niet in staat een woord te uiten.

Geertruida, die niet het minste vermoeden had dat hare mededeelingen hare jonge meesteres zooveel smart veroorzaakte, vervolgde:

'Althans onder de dienstboden liep reeds lang het praatje, dat mijnheer Seewald en Freule Hedwig elkander beminden. Dat zal wel daardoor gekomen zijn, dat beiden verscheidene malen te zamen in den tuin zijn gezien. Nog op den dag dat gij zoo ziek werdt, hadden zij daar lang gewandeld, en mijnheer Seewald had freule Hedwig gekust. Maar dat was slechts uit vriendschap.'

'Niettemin dacht ge toen toch dat zij elkander beminden,' zei Leontine, weer een diepen zucht slakend.

'O ja; maar dwalen is menschelijk. 't Scheen zoo, doch 't bleek spoedig dat we gedwaald hadden. Mijnheer Seewald volgde wel is waar freule Hedwig als hare schaduw, maar als beiden misschien over de onbeduidendste zaken spraken, dachten de lieden er wonder wat van. Maar, lieve God, wat scheelt er aan, Leontine?' riep Geertruida eensklaps uit. 'Ge zijt zoo bleek als een lijk, en uwe handen beven. Geef mij het kind - ge zult het laten vallen. Wat overkomt u, lieve Leontine?'

'O niets, Geertruida! 't Was een aanval van zwakte. Zeg er maar niets van aan mama.'

Leontine sprak die woorden langzaam en met afgebroken klanken, en in 't volgende oogenblik zakte zij onmachtig ineen. Geertruida hief haar op en legde haar zorgvuldig op den sofa. Gelukkig had de oude min hare tegenwoordigheid van geest niet verloren; zonder de hulp van anderen in te roepen, wendde zij alles aan om Leontine tot haar bewustzijn te doen terugkeeren. Zij had er niet 't minste vermoeden van, dat hare mededeelingen de oorzaak der bezwijming van hare jonge meesteres waren, maar gelootde dat de zwakte nog het gevolg was van hare zware ziekte.

Na eenige minuten kwam Leontine weder tot zich zelve.

'Zeg er maar niets van aan mama, Geertruida,' smeekte zij. 'Zij maakt zich altijd zoo ongerust, als zij meent dat ik niet wel ben. Zeg er niemand iets van. Maar nog iets wilde ik van u weten. Gelooft ge dat ooit een huwelijk onder zoo buitengewone omstandigheden werd gesloten als het mijne?'

'O gewis,' verzekerde Geertruida. 'Er is reeds zoo menig meisje geweest, dat het geheim van hare liefde zorgvuldig in haar hart had bewaard, maar het als zij op sterven lag openbaarde, evenals gij hebt gedaan. Mijnheer Seewald moet daarom des te meer van u houden.'

'Meent ge dat?' vroeg Leontine verstrooid. 'Ge zijt altijd zoo goed voor mij geweest, gij trouwe ziel.'

Daarna ging zij de kamer uit; Geertruida zag haar met een bedrukt gelaat na.

'Wat zal dat nu te beteekenen hebben?' mompelde zij en schudde daarbij bedenkelijk het grijze hoofd

XI.

Toen Leontine haar vermoeden bevestigd zag, dat haar echtgenoot en Hedwig elkander hadden bemind voordat hare gril hen had gescheiden, wilde zij trachten achter de volle waarheid te komen. Bertram en Hedwig te ondervragen, zou haar echter niet veel baten; dit had zij reeds uit de gesprekken met haren echtgenoot kunnen opmaken. Hoe moest zij handelen? Zij had niemand met wien zij er over spreken kon. Geertruida had haar alles medegedeeld wat zij wist, en deze scheen zoo volkomen overtuigd dat mijnheer Seewald zijne echtgenoote beminde, dat een verder uitvorschen van haar nutteloos zou zijn.

Zij gevoelde zich diep ongelukkig. Des nachts kon ze niet slapen en weende bittere tranen en 's morgens stond zij zuchtend op, omdat zij weer een nieuwen dag moest doorleven, gedurende welken zij zich moest inspannen, om haar leed te verbergen en een opgeruimd gelaat te vertoonen, terwijl haar hart bloedde. Haar leven was tot nu toe zoo schoon en vreugdevol geweest, en nu werd hare ziel gefolterd door de gedachte, dat de door haar zoo vurig beminde man geene liefde voor haar gevoelde; die gedachte liet haar geen oogenblik rust.

‘Mijne liefde en mijn vurig verlangen hebben mij verblind,’ zeide zij tot zich zelve.

Nu werd Bertrams en Hedwigs gedrag ook volkomen verklaarbaar voor haar; zij verwonderde zich niet meer over hunne koelheid jegens elkander zij die elkaar zoo innig hadden bemind, konden in de tegenwoordigheid van haar die hunne liefdebanden had vaneengereten, onmogelijk op hun gemak zijn en zich vroolijk gestemd gevoelen. Zij kon zich zelve niet verklaren hoe zij zoo onbezonnen had kunnen handelen. Wat haar zoo poëtisch en zoo schoon had toegeschenen, kwam haar nu ongerijmd en slecht voor; zij had immers verlangd dat een jongeling, die niet haar, maar een ander meisje beminde, haar huwde. Ja, in de verbittering tegen zich zelve kwam de gedachte bij haar op dat men haar kon verdenken dat zij bedrog had gepleegd; zij kwam zich voor als eene die zich het voorkomen van eene stervende had gegeven, om een geliefden jongeling te gemakkelijker voor zich te winnen en op bedriegelijke wijze aan zich te ketenen. Die gedachte maakte haar schier waanzinnig. Zij kon niet meer openhartig en vertrouwelijk met haren echtgenoot omgaan; bijgevolg kon zij niet meer gelukkig zijn.

En toch was er aan de zaak mets te veranderen, en moest zij hare plichten als echtgenoot en moeder nauwgezet vervullen. Zij besloot zich gelaten aan haar lot te onderwerpen en in stilte te lijden. En toen zij dit besluit genomen had, scheen zij een geheel ander wezen te zijn; 't was alsof zij eensklaps veel ouder was geworden; zij was afgetrokken en meende niet te mogen verwachten dat anderen lief en hartelijk voor haar waren, ofschoon zij altijd bereid was iedereen deelneming te betoonen. Zij scheen alleen voor anderen te willen leven en het lijden der anderen te willen verzachten. Maar ook door de beoefening van de edele deugd van weldadigheid zou haar een vreeselijk leed treffen.

Op zekeren dag was zij naar eene buitenwijk gegaan, die meestal door arme arbeiders werd bewoond, om een door allerlei ongelukken getroffen huisgezin te bezoeken, dat men in hare liefdadigheid had aanbevolen. Zij vond eene zwakke, uitgeteerde kraamvrouw, een ziekelijken, buiten werk zijnden man en verscheidene half naakte, aan alles gebrek lijdende kinderen. Zij liet dadelijk in de eerste behoeften voorzien en beloofde ook verder hare hulp. Door hare vriendelijkheid en lieftalligheid bemoedigd, bad de man haar om eenige afgelegde kleedingstukken. Zij beloofde ze voor hem gereed te zullen leggen; hij moest na verloop van eenige uren aan haar huis komen om ze te halen.

Zoodra zij weer thuis was, gaf zij het verlangen van den man aan haar echtgenoot te kennen.

‘Welnu,’ antwoordde hij, ‘ge moet maar uitzoeken wat u geschikt voorkomt. Er is eene kast vol kleedingstukken, die ik niet draag.

Leontine ging onmiddellijk aan 't werk en vond onder anderen een jachtrok die, zooals zij meende, ook wel te pas zou komen. Terwijl zij hem bij de andere goederen wilde leggen, zag zij uit den borstzak een papier steken. Zij haalde het er uit en bemerkte dat het een brief was. Haastig opende zij hem, las en verstijfde van schrik. 't Was een brief van een hoogen geestelijke aan haar gade, waarin deze hem berichtte dat er geen middel was om den door hem gesloten echt te ontbinden, en hij hem alleen den raad kon geven, zich in zijn lot te schikken.

Ach, hoe vreeselijk fel werd zij geschokt, toen zij ontwaarde dat haar echtgenoot zelfs de hulp van de geestelijke overheid had ingeroepen, om, zoo er kans op was, zijn huwelijk te doen ontbinden. Zij zag naar den datum. De brief was een paar maanden na de voltrekking van het huwelijk geschreven. Hoe hatelijk moest hem dus reeds toen zijn huwelijk zijn geweest, dat hij den voor haar zoo beleedigenden stap had kunnen doen.

Een diepe zucht rees uit haren boezem op. 't Was haar te moede alsof zij haar doodvonnis had gelezen. En inderdaad was die brief de doodsteek voor haar levensgeluk. Maar zij barstte niet in tranen uit, zij viel niet in onmacht, daartoe was hare smart te hevig. Door naamloos wee gefolterd, sloeg zij de oogen ten hemel en fluisterde: ‘Waarom, mijn God, hebt ge mij niet laten sterven?’

In zenuwachtige spanning verkreukelde zij den brief in hare hand en stak hem bij zich.

Toen de arme man met het pak kleeren verheugd haar huis verliet, vermoedde hij niet welk noodlottig geheim het voldoen aan zijne bede haar had doen kennen, die zoo goed en medelijdend voor hem was geweest.

ONTSNAPT, NAAR DE SCHILDERIJ VAN EMIL WEISS.

XII.

De vraag, die Leontine zich nu dadelijk deed, was wat zij met den brief zou beginnen. Haar eerste denkbeeld was met den brief in de hand naar haar echtgenoot te gaan en te zeggen dat zij hem gevonden en gelezen had - maar zij kon er niet toe besluiten. En nog veel minder wilde zij hare ouders om raad vragen; integendeel, zij wilde tot elken prijs het geheim voor hen trachten te verbergen; zij wist immers hoe bedroefd zij zouden zijn, indien zij ontdekten dat hunne dochter ongelukkig was. En niets had haar ongelukkiger kunnen maken dan de inhoud van dien brief. Wel was het haar reeds duidelijk geworden dat Bertram niet haar maar Hedwig beminde, en dat hij in zijn huwelijk niet gelukkig was, maar nu wist zij ook dat hij zelfs beproefd had, zich van haar los te maken, en alleen omdat dit hem niet was gelukt, scheen hij zich er aan onderworpen te hebben, een keten te torschen, die hem knelde en zwaar viel.

Indien Bertrams poging hem was gelukt, zou alles geheel anders zijn geweest; dan had hij zelf hare ouders de mededeeling moeten doen. ‘Het zou beter zijn geweest,’ sprak zij in vertwijfeling tot zich zelve; van mij ontslagen, zou hij gelukkig zijn, en ik - welnu ik zou niet meer moeten lijden dan ik thans lijd.’

De grievende gedachte, door hare kinderachtige gril van dien nacht het geluk van drie menschenlevens verwoest te hebben, werkte als een giftige adem op hare gezondheid. Zij werd van dag tot dag bleeker, magerder en droef-geestiger. Men hoorde haar niet meer zingen, schertsen en lachen; zij sprak weinig, en zelfs wanneer zij haar kind liefkoosde, kon dit haar niet opbeuren. Vaak zat zij uren achtereen in gedachten verzonken alleen. Het leven was haar tot last geworden.

't Is licht te begrijpen dat hare ouders hevig ongerust begonnen te worden. Mijnheer Harders stond voor een onoplosbaar raadsel; zijne dochter kon alles bekomen wat rijkdom en lief hebbende harten haar verschaffen konden, - wat zou haar dan kwellen? Welke geheime smart ontroofde haar het geluk en den vrede der ziel? Mevrouw Harders meende dat 't eene sleepende lichamelijke ziekte was, waarvoor hare vroegere ziekte de kiem had gelegd, en zonder er iemand iets van te zeggen, besloot zij den beroemden professor te raadplegen, die hare dochter toen ook behandeld had.

(*Wordt voortgezet.*)

Kleinigheden.

Leer om leer.

Een spotvogel reisde met den trein; toen er aan eene statie werd opgehouden, stak hij het hoofd buiten het portier en wenkte een conducteur. Toen deze nabij gekomen was, vroeg hij hem: zijt gij dat die de stoomkracht uitgevonden hebt. - De spoorbeambte zag hem verbluft aan en liep geërgerd heen, terwijl de passagiers in den wagen hem uitlachten. Toen nu alles klaar was om verder te gaan, kwam de conducteur aan den wagen, rukte snel de deur open en zeide tot den spotter: ‘Stap uit, mijnheer, kom haastig uit!’

Deze meende, dat hij van wagen moest verwisselen en gehoorzaamde dadelijk. Nauwelijks had hij echter zijne voeten op den grond gezet, of het teeken werd gegeven tot den afrit en de trein ijlde voort. Onze spotvogel bleef staan en wachtte nog eenige oogenblikken, maar kon niet begrijpen, waarom men hem er uit geroepen had. Toen nu de eerst beetgenomen spoorbeambte hem naderde, vroeg hij dezen: ‘Waarom hebt gij mij er uit geroepen?’ - ‘Ik wilde u alleen maar zeggen, dat men u misleid heeft; ik ben het niet, die den stoom heb uitgevonden’, kreeg hij op spottenden toon ten antwoord.

Een erge leugenaar

blufte in een gezelschap, dat hij in vijf minuten reeds eene halve mijl gereden had.
- Een goed ruiter, die tegenwoordig was en wien men naar zijn gevoelen vroeg, zeide droogweg: '*Rijden* kan ik het niet, maar *liegen* kan ik het ook.'

[Nummer 10]

Onze gravures.

Een Morgen in een Stadje van den Harz.

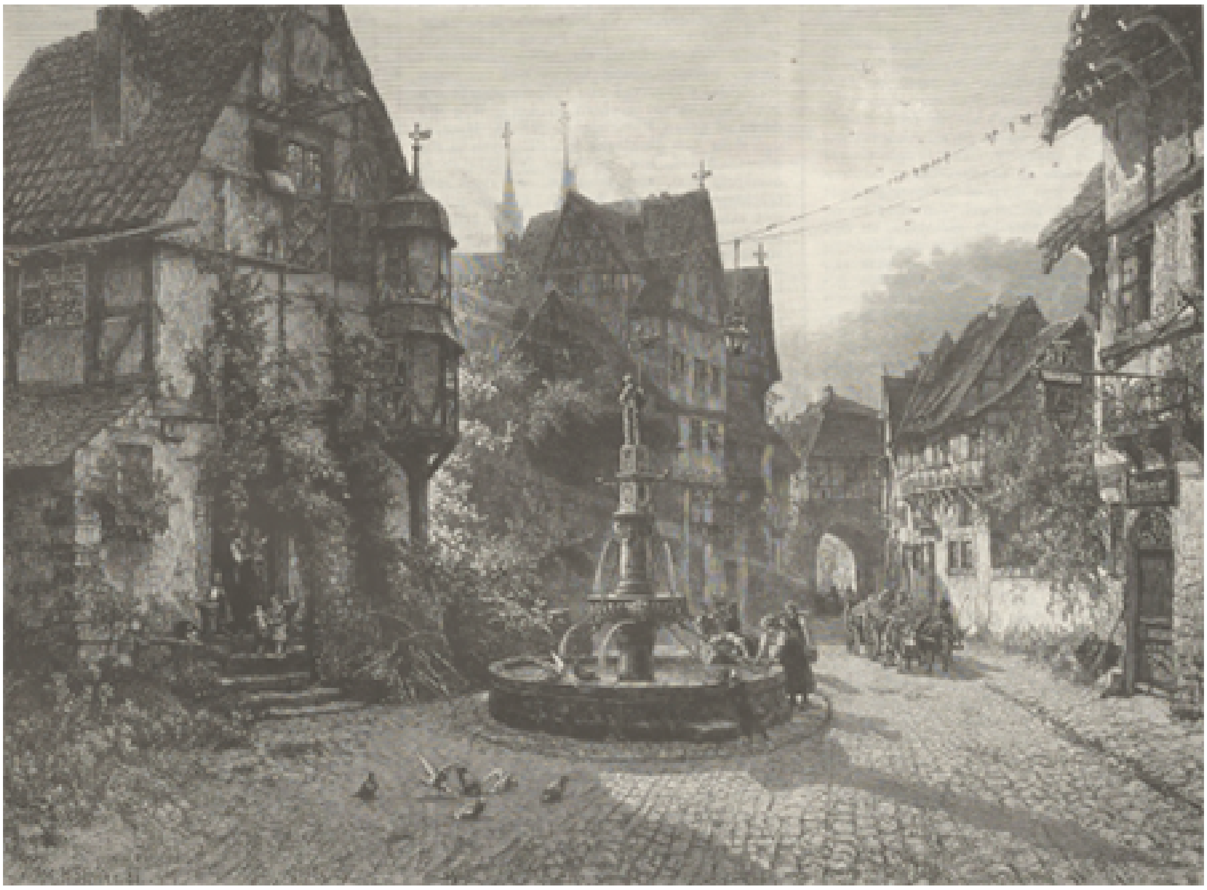

EEN MORGEN IN EEN STADJE VAN DEN HARZ, NAAR DE SCHILDERIJ VAN H. SCHNEE.

Dit *decoratieve* stadsgezicht, met zijn middeleeuwsch uitzicht, herinnert ons Goëthe's Faust. Al roept de aanblik van dit schilderachtige plein eene latere dagteekening te binnen, toch waant men de fontein te zien, waar Gretchen met hare gezellinnen om water kwam en de klappijen hunne booze tongen onbeteugeld roerden. Die gelijkenis is niet enkel inbeelding; want Goëthe koos immers de Harz voor tooneel van het phantastische fragment zijner wondervolle en grootsche schepping: het vieren van den Walpurgis-nacht op den Bloksberg. Wij kunnen dus veilig den naam van Harz met Goëthe's geschiedverhaal van den geheimzinnigen tooverdokter verbinden.

De Harz is het noordelijkste en voorzeker het fraaiste gebergte van Midden-Duitschland In zijne uitgestrekte wouden groeien vooral naaldboomen; hier en daar heeft men er kale gronden, moerassen en venen. De landbouw is er van weinig beteekenis, terwijl weiland en woud er aanmerkelijke voordeelen opleveren. De schatten van den Opper Harz zijn er diep in den bodem verborgen en de mijnwerkers vormen er een aanzienlijk deel der bevolking. Deze groote rijkdom der mijnen heeft aan den

Harz een krans van bloeiende steden, vlekken en dorpen bezorgd, die allen vaak door toeristen bezocht worden. En geen wonder; nergens vindt men in Noord- en Midden Duitschland zooveel grootsche en bekoorlijke natuurtafereelen binnen een zoo klein bestek.

Eene bergpredikatie in de Tiroler Alpen.

In Tirol evenals in de overige deelen der Duitsche Alpen heeft men des zomers eene heele klasse van menschen - veehoedsters, herdersjongens en houthakkers - welke inde bergwouden, de rotsachtige wildernissen en de Alpenweiden, dicht onder de grens van den eeuwigen sneeuw gelegen een van de heele wereld afgescheiden leven leiden. Maar zelden krijgen zij bezoek uit het dorp, dat beneden hen in het dal ligt; nog zeldzamer dalen zij zelf naar de vallei af, en zoo zouden zij volkomen verwilderen, wanneer zij niet van tijd tot tijd op de vlakten samenkwamen om onder spel, zang en dans de gebruiken van het gezellige leven te onderhouden, en vooral wanneer de Kerk zich die arme verlatenen niet aantrok.

In die bergstreken bestaat namelijk het schoone gebruik, nu en dan eene predikatie in het vrije veld te houden, opdat zoodoende de eenvoudige bergbewoners, die door hunne ruwe, harde levenswijze allicht geheel in het stoffelijke zouden verzinken, weder eens op hunne hooge bestemming als mensch en Christen mogen gewezen worden.

Zulk eene bergpredikatie in de Tiroler Alpen stelt onze gravure voor oogen. Reeds dagen te voren heeft de pastoor uit het dorp in het bergdal door herdersjongens en berggidsen overal laten rondzeggen, dat hij boven, op eene aangeduide, gunstig gelegene plek in het gebergte zal komen preeken. En hij kan er op rekenen, op den bepaalden dag eene kleine, maar aandachtige gemeente om zich vereenigd te zullen zien. Nog eer de morgenzon de toppen der bergen verlicht en de dennen rood kleurt, is alles op de eenzame hoeven van den omtrek in beweging. Van heinde en ver komen de herders en houthakkers in de Zondagsdracht van hun dorp of dal naar het punt van samenkomst gestroomd, om daar op de vrije berghoogte onder het hemeldak, uit den mond van hunnen pastoor eene predikatie te hooren, die ondanks haren eenvoud vaak van degelijker gehalte is dan menige met veel geleerdheid opgesierde rede en die dan ook op de gemoederen der toehoorders haren indruk niet mist.

Cervantes en zijn meesterwerk.
(*Slot*)

Het maakt een weemoedigen indruk, van Cervantes, gelijk van zoovele groote en edele mannen, door het nageslacht met de schitterendste lauweren gekroond, te moeten lezen, dat hij tijdens zijn leven miskend, aan gebrek prijs gegeven, ja belasterd en gekerkerd werd. Zijn leven is ééne lange lijdensgeschiedenis, en als slachtoffer van zijne eigene edelmoedigheid en der ondankbaarheid van anderen is hij zelf ongetwijfeld de grondtype van zijn ridderlijken held Don Quixote. Steeds had hij te kampen tegen de windmolens van ijdelheid, eigenbelang en laagheid, maar nooit verloochende hij den heldhaftigen moed, waarmee hij eenmaal als krijger de wapenen der Turken getrotseerd en als gevangene de ketenen der slavernij getorscht had.

Van Cervantes' jeugd is weinig bekend. Dat hij den 9en October 1547 te Alcala de Henares geboren ot althans gedoopt werd, is volgens den deken Putman thans geschiedkundig bewezen. Hij was de zoon van een oud-adellijk, doch verarmd geslacht, ‘en het is zeer wel aan te nemen,’ gaat genoemde geleerde voort, ‘wat sommige spaansche schrijvers vermoeden, dat Cervantes de eerste bladzijde van zijn *Don Quijote* schrijvende, de vaderlijke woning op het oog had: een vervallen kasteeltje, met een duiventil, eenige akkers land er om heen, waarvan er nu en dan een wordt te gelde gemaakt, de bewoner een hidalgo die niets uitvoert dan op de jacht gaan, die zijn schraal inkomen juist noodig heeft voor zijn schrale tafel, in het bezit van een oud wapenrek waarin nog een lans en verroest schild, een oud mager paard op stal, één bediende, die nu den rang van tuinbaas, dàn dien van stalknecht heeft, eene bejaarde dienstmaagd en een nichtje - kind van een nog armer of in armoede overleden bloedverwant - met de zorg voor de keuken en de huishouding belast; ziedaar den edelman aan lager wal, en de vaderlijke woning van Cervantes in de nabijheid van Alcala de Henares in Castilië.’

Als knaap toonde hij een hartstochtelijken leeslust en eene groote voorliefde voor de vertooningen van het toenmalige straattooneel. Zijne eerste wetenschappelijke vorming kreeg hij aan de hoogeschool zijner geboortestad, die destijds nog in bloeienden staat verkeerde, en zette later te Madrid of Salamanca zijne studiën voort. In verschillende latere tooneelstukken bewees hij, het studentenleven met het oog van een opmerker te hebben waargenomen. Dat hij door zijne leermeesters hoog geacht werd, kan hieruit blijken, dat toen een hunner bij gelegenheid van het overlijden der gemalin van koning Philips II een bundel treurzangen verzamelde en daarin ook een paar gedichten van den jeugdigen Cervantes opnam, hij hem zijn welbeminden en hooggeschatten leerling noemde.

Misschien was het door genoemden dichtbundel dat Cervantes de aandacht trok van kardinaal Aquaviva, die als pauselijk gezant ter gelegenheid van de begrafenis der koningin te Madrid vertoefde. Hoe het zij de jonkman volgde den kardinaal als kamerdienaar naar Rome, overeenkomstig het gebruik der onbemiddelde edelen van zijn tijd, die gaarne een goed heenkomen zochten in het gevolg van dezen of genen Romeinschen prelaat. Maar op den duur kon de kloeke jongeling zich in die dienstbaarheid, hoe zacht en gemakkelijk ze overigens was, niet schikken. Er deed zich eensklaps iets voor, hetwelk zijn vurig hart met machtigen aandrang tot de edele krijgersloopbaan dreef. De Christenheid moest worden verdedigd tegen de Turken; de Heilige Vader, de Spaansche koning en de republiek Venetië hadden zich vereenigd tot een heilig verbond en eene vloot uitgerust, die onder bevel van Don Juan van Oostenrijk tegen de vijanden van den christen naam zou ten strijde trekken. De geloovige zonen van het katholieke Spanje schaarden zich bij honderden onder de vaan van Don Juan, ook Cervantes gordde de wapenen aan ter verdediging des kruises, en hij had het geluk een gewichtig aandeel te hebben in de luisterrijke overwinning van Lepanto.

‘Onze held,’ verhaalt Putman, ‘was ge plaatst aan boord van de galei *Marquesca* van Juan Andrea Doria, en lag beneden deks, toen men den vijand voor zich had, aan eene hevige koorts; nauwelijks echter verneemt hij het sein tot den aanval of hij snelt naar boven en staat met de wapenen in de hand op zijn post. Tevergeefs poogden kapitein en vrienden hem te overreden naar beneden te gaan. “Wat,” was het fiere antwoord, “wat zou men wel van Miguel de Cervantes zeggen? Als braaf soldaat stond ik steeds waar ik staan moest en dat zal ik ook nu doen met de koorts op het lijf. Peter is het vechtend voor God en voor mijn koning te sterven, dan beneden weg te schuilen.”

De kapitein gaf toe. De gevaarlijkste plaats werd door Cervantes ingenomen en twaalf vastberaden mannen, waarover hij het bevel zou voeren, werden hem toegevoegd. De *Marquesca* kwam in het hevigste van den strijd. Cervantes en de zijnen vochten als leeuwen. Lijken vielen om Cervantes heen, waarop hij, met twee kogels in de borst en een door de linkerhand, op het oogenblik der overwinning, machteloos nederzeeg. Hij werd eerst te Petela, waar de deerlijk gehavende *Marquesca* op de helling moest, verpleegd en vervolgens in het hospitaal te Messina, dat hij niet dan in Maart van het volgend jaar, en met verlies van den linkerarm, verlaten kon.’

De noodlottige verminking benam hem echter den moed en strijdlust van vroeger niet; een paar jaar later maakte hij weer een zeeslag mee, dien Don Juan in de nabijheid van Tunis leverde en keerde daarop met zijn regiment naar Sicilië en Italië terug, welk land hij op zijne verschillende marschen bijna geheel leerde kennen; een heel jaar lag hij te Napels in garnizoen. In 1575 kreeg hij zijn ontslag met brieven van Don Juan, die hem daarin den koning bijzonder aanbeval; doch helaas, hij mocht vooreerst de welverdiende rust na heeten strijd in het vaderland niet genieten; het schip, dat hem naar de geliefde Spaansche kust moest terugvoeren, viel in handen van kapers en Cervantes werd met tal zijner lotgenooten te Algiers als slaaf verkocht.

Hartverscheurend is het verhaal der ellende, die de held van Lepanto hier jaren achtereen had uit te staan. Achtereenvolgens was hij de slaaf van drie hardvochtige meesters, van een Griek, van een Venetiaan, en later van den Bey zelf, die hem voor elke poging om zich en zijne lotgenooten de vrijheid te bezorgen gruwzaam tuchtigde. Had Cervantes slechts aan zich zelven gedacht, wellicht zou het hem bij zijn moed en schranderheid gelukt zijn zich te bevrijden; maar hij offerde zich op voor zijne arme medeslaven. Eenmaal had hij dertien dier ongelukkigen in een hol aan de zeekust weten te verbergen en verzorgde ze daar vier weken lang, steeds uitziende naar een schip, doch toen eindelijk het heilrijk uur der bevrijding geslagen scheen, werd hij door een zijner beschermelingen verraden, en Cervantes nam alleen de straf voor de heele samenspanning op zich. Een andermaal had hij het plan beraamd, met zestig zijner landslieden te ontvluchten, doch ook dit lekte uit en hij, de aanstoker, werd weer voor allen gestraft. Eindelijk besloot hij tot het groote waagstuk, een opstand onder al de christenslaven van Algiers te bewerken, doch wederom mislukte dit en slechts als door een wonder kon Cervantes den dood ontkomen. Eens had men hem zelfs den strik reeds om den hals geslagen om hem te worgen, doch kon hem de namen zijner deelgenooten niet uit den mond persen.

Na vijf jaren harde slavernij herkreeg hij de vrijheid. Zijn oudste broeder, die te gelijk met hem in de gevangenschap was geraakt, was drie jaren te voren losgekocht en thans gelukte het zijne arme moeder, die inmiddels weduwe geworden was, met opoffering van het laatste wat zij bezat en geholpen door zelfopofferende Trinitariër-monniken, ook den losprijs voor haar jongsten zoon, 500 kronen, bijeen te krijgen. Het was hoog tijd, want reeds was Cervantes met zijn meester den Dey ingescheept, om naar Constantinopel te vertrekken, waar men hem moeilijk had kunnen bevrijden. Zoo verliet hij dan eindelijk Algiers, gevolgd door de liefde en achting van al de ongelukkige medeslaven, die daar nog moesten achterblijven.

Tien jaren had hij buiten zijn vaderland rondgezworven en toen hij er eindelijk mocht terugkeeren, vond hij er niets dan kommer en ellende; zijne familie zag hij in de diepste armoede terug, en van allen verlaten, zag hij geene andere uitkomst voor oogen, dan, evenals zijn broeder, maar weer in dienst te treden. Hij volgde zijn regiment naar Portugal en naar de Azorische eilanden, maar maakte van zijn verblijf in Portugal ijverig gebruik tot het bestudeeren der Portugeesche taal en letteren, die hem bijzonder aantrokken. Vandaar teruggekeerd wijdde hij zich geheel aan de letterkunde en schreef zijn *Galatea*, naar men verhaalt om het hart te winnen eener edele dame, die hij dan ook weldra naar het altaar mocht voeren. Hoewel van adellijke afkomst was zijne vrouw echter even arm als hij, zoodat het echtpaar, te meer daar Cervantes ook eene zijner zusters in zijn gezin had opgenomen, niet weinig door huiselijke zorgen gekweld werd, hetgeen evenwel niet belette dat zij dertig jaren in de gelukkigste vereeniging sleten. De huisvader trachtte in de behoeften der zijnen te voorzien door te werken voor het tooneel, hetgeen toenmaals de meest winstgevende arbeid voor een schrijver was; zoo schreef hij een twintig tot dertig tooneelstukken, waarvan er evenwel slechts drie tot onzen tijd zijn bewaard gebleven. Maar hij kon niet opwerken tegen de vruchtbaarheid van een Lope de Vega, die er bij honderden schreef, al waren ze niet altijd van even degelijke gehalte, en zoo was de arme Cervantes ten slotte wel genoodzaakt naar eene betere kostwinning om te zien.

Hij trok dan naar Sevilla, toenmaals de stapelplaats der Amerikaansche rijkdommen en het toevluchtsoord voor alle ongelukkigen, zooals Cervantes zelf zegt. Tien jaren lang was hij er werkzaam als invorderaar van de schulden der regeering als ook voor bijzondere personen; en schoon die prozaïsche werkkring hem maar weinig tijd voor zijn geliefden letterarbeid overliet, verschafte hij den novellenschrijver toch de gelegenheid, op zijne herhaalde reizen voor zaken, verschillende streken van Andalusië en Granada te doorkruisen en zoodoende door en door bekend te worden met de zeden en gebruiken der bewoners, wat hem later uitstekend te stade zou komen. Doch na jaren lange trouwe plichtsbetrachting trof hem op eens het ongeluk dat hij, ten gevolge der nalatigtigheid van een schuldenaar, de geïnde gelden niet op den gezetten tijd storten kon, en het gevolg was dat hij te Sevilla in de gevangenis geworpen werd. Op de dringende beden zijner begunstigers werd hij wel spoedig ontslagen, doch eerst elf jaar later van den eisch tot terugbetaling van het verschuldigde ontheven.

Onder die knellende zorgen is het natuurlijk dat zijne dichterlijke ader slechts karig vloeide; slechts nu en dan vindt men in al de jaren, die Cervantes te Sevilla doorbracht, van een enkel prijsdicht of sonnet bij de eene of andere plechtigheid of gewichtige gebeurtenis melding gemaakt, en denkelijk heeft hij te Sevilla, waar hij in het geheel twintig jaar woonde, ook enkele zijner novellen geschreven. Omtrent zijn verder leven tot aan de verschijning van *Don Quixote* is weinig bekend; uit verschillende toespelingen en de nauwkeurigheid der plaatsbeschrijvingen in dien roman mag men opmaken dat hij dien tijd in La Mancha heeft doorgebracht en wel in de treurigste omstandigheden. De overlevering wil dat hij er werkzaam was voor den grootprior van de orde der Malthezer ridders om de inkomsten van het huis der orde op te halen, en dat hij er, door de onwillige schuldenaars op allerlei wijze vervolgd, ten slotte gevangen gezet werd; nog wijst men daar onder den naam van *Casa de Medrano* een oud huis aan, waar hij in ketenen zuchtte, en van waar hij een brief zou gericht hebben tot zijn oom, beginnende met deze woorden: ‘Lange dagen en korte nachten (ten gevolge der slapeloosheid) kwellen mij in deze gevangenis, of beter gezegd, in deze spelonk.’ Als eene gemoedelijke wraakneming over de daar verduurde ellende, zou hij zijn *Don Quixote* hebben begonnen met de woorden: ‘In een plaatsje van La Mancha, waarvan ik mij den naam niet meer wil herinneren....’ Beslist verzekert hij overigens in zijne inleiding, dat de held zijner verbeelding ontstaan is ‘in eene gevangenis, waar alle ongemak zijn zetel en elk akelig gedruis zijne woonplaats heeft.’

Wat van deze geschiedenis zij, zeker is het, dat Cervantes zich door zijn meesterwerk, tegenover de wereld, die zoo hard voor hem was, schitterend gewroken heeft. Ongezouten heeft hij haar de waarheid voorgezet en zijn talent dwong haar, die te slikken. Aan het hof, waar hij tevergeefs om ondersteuning had aangeklopt, was zijn *Don Quixote* later zoo bekend, dat de koning, op zekeren keer van uit zijn venster een student ziende, die met heftige gebaren, aan den oever van den Manzanares in een boek liep te lezen, uitriep: ‘Die student is krankzinnig of hij leest *Don Quixote*.’ Aanstonds gingen gedienstige hovelingen zich vergewissen of de koninklijke scherpzinnigheid goed geraden had, en inderdaad bleek dat de student in dien roman verdiept was, maar geen hunner dacht er aan, den koning opmerkzaam te maken, dat de gevierde schrijver van dat boek armoe leed.

Gelukkig had Cervantes intusschen ook edele weldoeners, die hem vooral op het eind van zijn leven, toen hij oud en ziekelijk geworden was, voor broodsgebrek behoedden; en daaronder bekleedde vooral de kardinaal-aartsbisschop van Toledo, wien hij nog eene maand voor zijn dood een brief vol dankbetuigingen zond, eene voorname plaats. De kapelaan van dezen letterlievenden en milddadigen prelaat deelt een merkwaardig onderhoud mede, hetwelk hij eens over Cervantes had met het gevolg van den Franschen gezant. ‘Toen ik den naam van Miguel de Cervantes noemde,’ verhaalt hij, ‘waren zij onuitputtelijk in lofspraken over 's mans geschriften: eenigen kenden zelfs geheele gedeelten van zijne *Galatea* en *Novelas* van buiten en verzekerden mij dat Cervantes' werken in Frankrijk en aangrenzende landen veel gelezen en hooggeschat werden. De betuiging hunner onbegrensde hoogachting was zoo groot, dat ik er door aangespoord werd, het voorstel te doen, hem een bezoek te brengen. Nu werd ik met vragen, zijn persoon en omstandigheden betreffende, als overstelpt en genoodzaakt te antwoorden, dat hij een grijsaard, oud soldaat, jonkheer en arm was. Waarop een der edelen mij toevoegde: “Wat! zorgt men er dan in Spanje niet voor, dat zulk een man op kosten van den staat rijk kan leven?” Maar een derde merkte met veel schepzinnigheid op: “Indien het waar is, dat nood tot schrijven dwingt, dan geve God, dat hij nimmer overvloed hebbe, opdat hij, zelf arm zijnde, door zijne schriften de gansche wereld verrijke.”’

Die wensch werd verhoord, want terwijl Cervantes' vruchtbare geest inderdaad de wereld verrijkte, bleef hij zelf arm tot aan zijn dood. De belanglooze man verlangde trouwens geen rijkdom, en ten bewijze hoe hij de christelijke armoede des geestes waardeerde, kan strekken, dat hij zich eenige jaren voor zijn overlijden liet opnemen in de derde orde van den H. Franciscus. Hij stierf, na de Heilige Sacramenten der stervenden ontvangen te hebben, den 23n April 1616, om zoo te zeggen met de pen in de hand, want een paar dagen te voren had hij nog voor een nieuw werk *Persiles* de opdracht aan zijn weldoener, den graaf van Lemos geschreven. Dat werk was voor zijne brave huisvrouw bestemd, die het verkoopen moest, en zoo het er op over kon schieten, nog een paar zielmissen voor haar overleden man moest laten doen; in zijn testament had hij reeds bepaald dat er twee missen voor de rust zijner ziel moesten worden opgedragen. Zijn stoffelijk overschot werd door vier broeders van de orde der Tertiarissen grafwaarts gebracht en begraven in een klooster, waar zijne dochter reeds eenigen tijd te voren den sluier had aangenomen. Dat klooster is sinds verplaatst en daarmee is elke herinnering aan de laatste rustplaats van Spanjes grootsten schrijver verdwenen; geen steen, geen opschrift wijst het graf van Cervantes aan, maar zijn meesterwerk blijft voor alle eeuwen als een onvergankelijk monument voor den man, op wien men de lofspraak van Alberdingk Thijm op onzen Vondel kan toepassen: ‘hij was niet alleen een genie, maar een karakter.’

Pater Anderledy,

Generaal der sociëteit van Jesus.

Geheel de katholieke wereld zal zich ongetwijfeld aansluiten bij de hulde, die den Generaal der Jesuïeten, pater Antonius Maria Anderledy door zijne ordebroeders op 5 October zal worden gebracht, ter gelegenheid van de vijftigste verjaring zijner intrede in de Sociëteit van Jesus.

Als zoon van het vrije Zwitserland den 3en Juni 1819 te Berisal in het kanton Wallis geboren, genoot pater Anderledy van zijne vroegste jeugd in het ouderlijk huis het voorrecht eener voorbeeldig christelijke opvoeding, en ontwaakte reeds vroeg in hem de begeerte, zich met hart en ziel geheel aan God te wijden. Hij voltooide in het naburige Brieg bij de paters Jesuïeten zijne studiën en trad daar den 5en October van het jaar 1838 in hun noviciaat.

Nadat hij twee jaren in het collegie te Freiburg had geleeraard, zonden zijne oversten hem ter ontwikkeling zijner buitengewone gaven in 1844 naar Rome, den hoofdzetel zijner orde; en toen hij, vóór zijn vertrek, van zijne ouders afscheid nam, was het de laatste maal dat hij zijne dierbare betrekkingen hier op aarde aanschouwde. Van dat oogenblik zou voor hem een leven beginnen van aanhoudende zwerftochten, van vervolging en ballingschap, van onverpoosden arbeid in den dienst des Heeren. Te Rome, waar hij zijne wijsgeerige en godgeleerde studiën zou doen, bleef hij slechts twee jaren; zijn zwak gestel bleek tegen de verandering van klimaat niet bestand Vandaar keerde hij naar Freiburg terug, doch ook hier was hem geen rustig verblijf voor zijne studiën vergund. De vervolging, die in 1847 al de collegies der Jesuïeten in Zwitserland sloot en hunne bewoners over de grenzen dreef, dwong ook pater Anderledy tot de vlucht, waarbij hij slechts ternauwernood aan zijne belagers ontsnapte.

Te Chambéry in veiligheid aangekomen, werd hij door de Februari-revolutie van 1848 ook vandaar verdreven, en door zijne oversten naar Amerika gezonden, waar hij eindelijk, in het collegie van St. Louis, zijne godgeleerde studiën voltooien en de heilige priesterwijding ontvangen mocht. Met welk een ijver aanvaardde de jeugdige dienaar des Heeren zijne verhevene priesterlijke bediening, toen hem als eerste apostolische werkkring de pas opgerichte missie van Greenbay aan het Erie-meer werd aangewezen! Doch ook hier zou zijn arbeid slechts van korten duur zijn, daar reeds in 1850 zijne oversten hem naar Europa terugriepen, om te Drongen bij Gent zijne ascetische vorming te voltooien.

Weldra zou hij in de Oude Wereld gelegenheid vinden, zijn apostolischen ijver in hernieuwden priesterlijken arbeid te ontwikkelen. De verstrooide Zwitsersche Jesuïeten hadden zich namelijk inmiddels weer verzameld en in Duitschland een veel uitgestrekter en dankbaarder veld voor hunne zegenrijke werkzaamheid gevonden. Van de Rijnoevers tot in Dantzig weerklonk nu zijn bezield apostolisch woord, alom in de harten zijner hoorders het geloof versterkend en hun opwekkend tot een hooger christelijk leven. Onberekenbaar waren er dan ook de vruchten, voor het christelijk familieleven, de opvoeding der jeugd en de algemeene verlevendiging van geloof en godsdienstzin, door zijn priesterlijken arbeid ingeoogst. Maar helaas, ook hier bleek zijn ijver te groot voor zijne krachten; zijn gestel was niet opgewassen tegen de aanhoudende vermoeienissen van het predikambt, en eens dat de vurige zielenijveraar, door zijne edele toewijding meegesleept, zich al te sterk had ingespannen, benam een hevige bloedhoest hem voor langen tijd het gebruik der spraak.

Maar daarmee was zijne overige werkkracht nog niet verlamd: mocht hij niet langer als missieprediker werkzaam zijn, welnu, voortaan zou hij zijne rijke gaven van geest en hart wijden aan de leiding en wetenschappelijke vorming zijner ordebroeders. Te Keulen bevonden zich tot 1856 de studenten in de godgeleerdheid van de Duitsche provincie; van 1853 tot 56 was pater Anderledy, behalve professor in het canoniek recht, hun rector, om vervolgens te Paderborn tot 1859 dezelfde functiën uit te oefenen. Van 1859 tot 65 rustte op hem de gansche leiding der Duitsche provincie, wier werkzaamheid zich tot Oost-Indië en Brazilië uitstrekte. Als Provinciaal stichtte hij in 1863 het wijdvermaarde collegie Maria-Laach, dat zich weldra tot den rang van het grootste collegie der Sociëteit van Jesus verhief. Hij regelde er de vorming der jeugdige ordebroeders geheel naar de hooge eischen van den tegenwoordigen tijd. Vandaar dat de godgeleerde en klassieke studiën er hand aan hand gingen met de ruimste beoefening der nieuwere wetenschappen en letterkunde. Vooral moedigde hij letterkundigen arbeid aan, en diegenen onder zijne jeugdige kweekelingen, welke daartoe bijzonderen aanleg toonden, werden ter ontwikkeling van hun talent naar Duitsche universiteiten gezonden of aan de leiding van in de letteren bedreven oudere paters toevertrouwd.

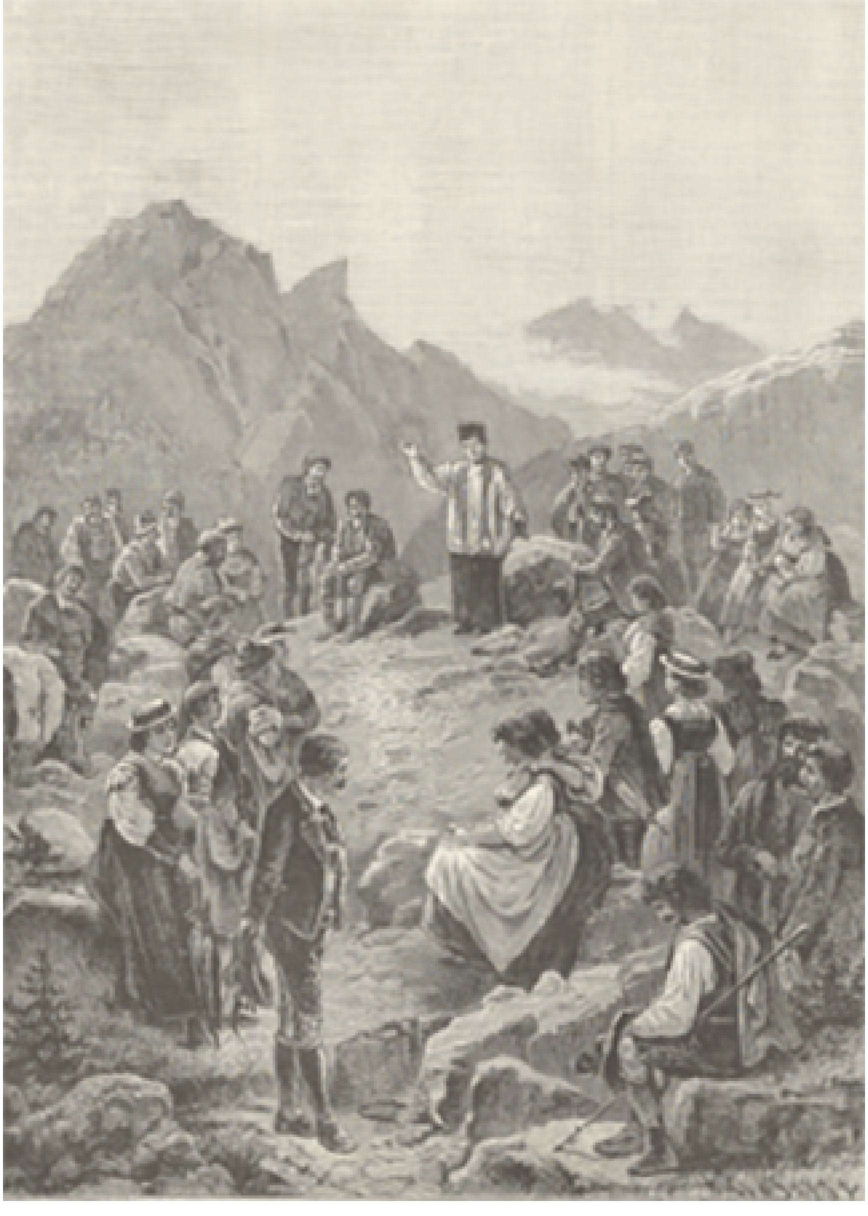

EEN BERGPREDIKATIE IN DE TIROLER ALPEN, NAAR DE TEEKENING VAN F. NEUMANN.

Zoo was de hoogbegaafde priester op telkens afwisselend gebied ten nutte der Sociëteit van Jesus werkzaam, tot in 1870 de toenmalige Generaal, de grijze pater Petrus Beckx, hem in den hoogsten raad der orde riep, en wel als assistent voor de gezamenlijke Duitsche, Oostenrijksche, Gallicische, Belgische en Nederlandsche provinciën. Daar was de ijverige man

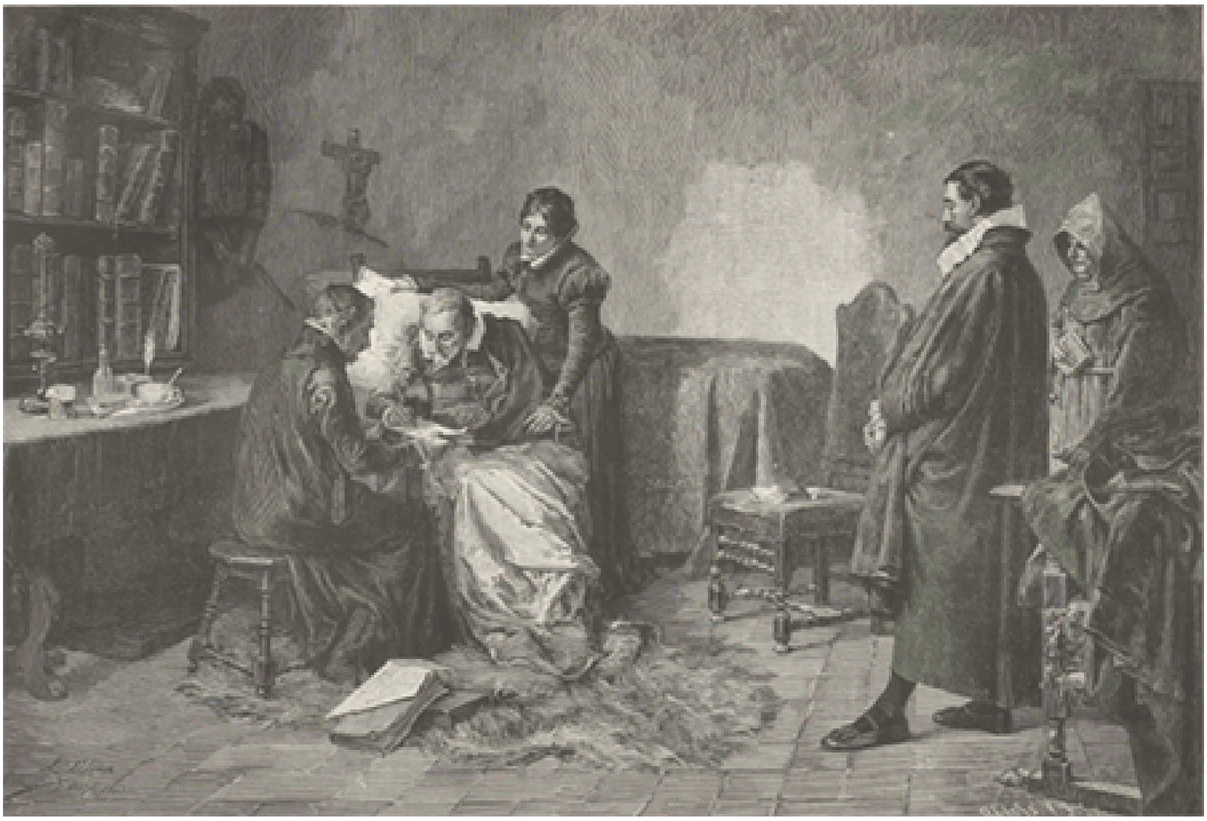

CERVANTES LAATSTE OOGENBLIKKEN, NAAR DE SCHILDERIJ VAN E. OLIVA.

met zijne rijke ervaring de rechterhand van pater Beckx, en toen deze bijna negentigjarige grijsaard zich eindelijk de kracht voelde ontzinken, om langer aan het roer te staan, was pater Anderledy de aangewezen man, om de hooge verantwoordelijkheid der opperste leiding over te nemen. Zoo groot was het vertrouwen, door de gansche orde in zijne bekwaamheid gesteld, dat toen in 1883, met het oog op den hoogen leeftijd des Generaals, een Coadjutor met recht van opvolging moest benoemd worden, reeds bij eerste keuze met nagenoeg eenparige stemmen pater Anderledy tot dat gewichtig ambt werd uitverkoren. En Paus Leo XIII, die de benoeming met bijzondere voldoening vernam, schonk daaraan onmiddellijk zijne hooge bekrachtiging.

Feitelijk voerde pater Anderledy van dat oogenblik het opperbestuur over de gansche orde, terwijl zijn afgeleefde voorganger zich van alle beslommeringen terugtrok, om zijne laatste levensdagen in rust te slijten. En toen pater Beckx den 4en Maart van het vorig jaar het moede hoofd ter eeuwige ruste neigde, kon hij onbezorgd de oogen sluiten, want kloek en krachtig was reeds zijn opvolger als Generaal gezeteld.

Moge de geharde strijder nog lange jaren het bewind voeren over het uitgestrekte gebied der Orde, dat hij in alle richtingen heeft doorkruist, overal, hetzij als zielzorger of prediker, als professor of als overste, de sporen der zegenrijkste werkzaamheid achterlatend.

Wijsgeerige Gedachten.

Als men zich bij het steken der bijen of van het ongeluk niet stil en bedaard houdt, dan breekt de angel af en blijft in de wonde zitten

⁂

Onze onkunde omtrent kleine hulpmiddelen en bijkomende omstandigheden, vertoont ons groote mannen en daden van den ouden tijd grooter en stouter dan zij werkelijk waren; zoo meenen wij, dat sommige oude kasteelen op steile rotsen gebouwd zijn, terwijl intusschen eerst de tijd en het weder die rotsen zoo naakt en steil hebben gemaakt.

⁂

Het verlangen naar liefde is zelf reeds liefde.

⁂

Nergens dwalen wij meer dan in ons oordeel over vrouwelijke vroolijkheid. Ach! hoevele dezer liefelijke wezens zijn er niet, die onbekend verarmen, schertsend zich opofferen en lachend verwelken, die met een vroolijk, helder oog naar eenen verborgen hoek ijlen om in tranen uit te barsten, en die den lachenden dag met een nacht van tranen betalen, zooals juist eene ongewoon heldere lucht regen voorspelt.

⁂

Slechts in oogenblikken van afscheid en van wederzien weten het de menschen, welk eene overmaat van liefde in hunne harten huisvest; en in die oogenblikken wagen zij het, de bevende tong en het vochtige oog geheel door de liefde te laten besturen: zooals het beeld van Memnon dat alleen een geluid liet hooren, wanneer de zon opkwam en onderging, doch des daags slechts warm van hare stralen werd.

⁂

De diepste smart van den mensch is zijn troosteloos verlangen naar een door hem gekrenkt wezen, hetwelk de dood reeds in de aarde begroef, vóór hij kon bidden: ‘Vergeef mij!’ en vóór hij zeggen kon: ‘Ik heb u leed gedaan, maar toch bemind!’

Paalwoningen in Zwitserland.

Vele eeuwen duurde het eer des menschen vindingrijk vernuft hem leidde tot het gebruiken van metalen, eer bronzen werktuigen de plaats der steenen vervingen; en weder verliepen er eeuwen, eer het ijzer ontdekt en zijne bruikbaarheid en de wijze van zijne bearbeiding aan het licht gebracht werden. Zoo onderscheiden wij in den gang der geestelijke ontwikkeling van de eerste volken drie gewichtige perioden: het tijdperk der steenen, der bronzen en der ijzeren werktuigen. Uit elk van deze drie tijdperken zijn ons belangrijke overblijfselen bewaard gebleven, die tot den vóórhistorischen tijd behooren en die dáárom voor ons des te gewichtiger zijn, dewijl zij op Europeeschen bodem zijn gevonden.

In de jaren 1853 en 1854 was de waterspiegel der Zwitsersche meren gedurende den winter door aanhoudende droogte en koude ver beneden het gewone peil gedaald; eilanden, nooit te voren aanschouwd, verhieven zich boven de oppervlakte, en aan den oever der meren vormde zich een breed strand. Aan het meer van Zurich poogde men daarvan zooveel mogelijk partij te trekken om kostbaar land aan te winnen, hetwelk men tegen den wederkeerenden aandrang van het water door muren wilde beschermen.

Bij de uitgravingen, met dit doel gedaan, stiet men plotseling op eene aardlaag, die hertshorens en oud gereedschap van allerlei aard bevatte, en buitendien op houten paalwerken, die het besluit wettigden. dat men hier een voortbrengsel van overoude bouwkunst had ontdekt.

Reeds eenmaal te voren had men bij het doen van opgravingen oud paalwerk aangetroffen doch, in plaats van aan deze vondst eenige aandacht te schenken, het hout met de uitgegraven aarde in het meer gestort. Ditmaal werden gelukkig bekwame oudheidkundigen op de nieuwe ontdekking opmerkzaam gemaakt. Zij begonnen nasporingen daaromtrent in het werk te stellen, en thans werd het boven allen twijfel verheven, dat aan den oever van het meer van Zurich, in een bocht tusschen Obermeilen en Dollikon eene menschelijke woonplaats was gevonden, die uit de vroegste, lang aan onze geschiedenis voorafgaande tijden afkomstig was. De opmerkzaamheid van alle mogelijke geleerde vereenigingen werd door deze ontdekking in de hoogste mate geboeid Nadat men één waterbouwwerk van dien aard gevonden had, stelde men ook in de overige Zwitsersche meren nasporingen in het werk, en op zeer vele plaatsen vond men dergelijke sporen en overblijfsels van waterdorpen. Ja, in de meeste meren van Zwitserland trof men die aan.

Buitendien werd in Savoye, in noordelijk Italië, Beieren, Oostenrijk, Noord Duitschland, Frankrijk en Schotland en op het eiland Laaland paalbouwwerk ontdekt, en wij hebben grond om te hopen, dewijl de opmerkzaamheid der oudheidkundigen eenmaal op dit punt wakker is gemaakt, dat het aantal der ontdekkingen in den loop der jaren nog aanmerkelijk zal aangroeien. Uit die ontdekkingen blijkt, dat zij niet alleen bij de Kelten, wien men de Zwitsersche paalwoningen toeschrijft, maar ook bij andere oude volksstammen werden aangetroffen.

De paalwoningen treft men altijd op zonnige plaatsen van eenen meeroever aan, waar ze door nabijzijnde hoogten tegen storm en onweer beschut zijn. Blijkbaar hebben hunne stichters bij de keus der plaatsen volgens dezelfde beginselen gehandeld, gelijk ook bij het bouwen zelf bijna overal dezelfde regels gevolgd zijn.

In het water bevindt zich een onderbouwwerk, dat overal voor een deel uit geheele, voor een deel uit gespleten boomstammen is samengesteld. Alle stammen zijn van onderen door vuur puntig gemaakt en loodrecht in den bodem geslagen.

Men heeft meestal eiken en beuken, dennen en berken, eene enkele maal ook vruchtboomen daartoe gebruikt. Bij enkele stammen ontdekt men de sporen van bearbeiding met steenen bijlen, bij andere zijn houwen zichtbaar, die slechts met metalen gereedschap kunnen toegebracht zijn.

De rechtopstaande palen zijn met slijk en veen bedekt; sommige daarvan zijn afgebroken. In weerwil hiervan kan men altijd nog de oorspronkelijke richting herkennen: ze staan in dubbele rijen die evenwijdig met den oever loopen. Ook horizontaal gelegde balken komen voor, maar deze liggen meestal tamelijk onregelmatig. De buitenste palenrij was dicht met takken doorvlochten, blijkbaar met het doel om de woningen, die men op de palen gebouwd had, tegen den golfslag te beschermen.

De ontdekte paalwerken zijn van verschillende, voor een deel van tamelijk groote uitgebreidheid. Bij Wangen, in den omtrek van Solothurn, heeft men een paalwerk gevonden, dat een langwerpig vierkant vormt van meer dan 700 schreden lang en 120 schreden breed; in dezen onderbouw bevinden zich meer dan dertig- tot veertigduizend ingeheide palen.

Over den ouderdom der paalwoningen en den tijd hunner eerste stichting een oordeel te vellen, is heden ten dage nauwelijks meer mogelijk. Dat zij nog bewoond waren in een tijdperk. hetwelk tot het gebied der geschiedenis behoort, al ontbreken ons ook alle geschiedkundige berichten ten hunnen aanzien, daarvoor getuigen de gevonden ijzeren gereedschappen. Voor het overige weet men dit alleen, dat hun bouw voor tientallen van eeuwen moet hebben plaats gevonden. De grond, waarop dit gevoelen steunt, is de toestand, waarin de eiken balken, die tot den bouw aangewend zijn, zich bevinden. Bij andere oude waterwerken, zooals de Karolinsche brug bij Mainz en de Trajanusbrug over den beneden-Donau zijn de door de Romeinen ingeheide palen geheel gaaf bewaard gebleven. Hierdoor is het bewijs geleverd, dat eikenhout ten minste duizend jaren lang de inwerking van het water volkomen wederstaat. De eikenstammen in de Zwitsersche meren daarentegen zijn zoo vermolmd, dat men ze met eene spade even gemakkelijk doorsnijdt als gewone vette klei.

Omtrent het leven der bewoners van deze paalbouwwerken geven ons deels de gevonden werktuigen, deels de samenstelling der woningen zelve eenige opheldering.

De bewoonbare oppervlakte werd gevormd doordien men stammen van 10 tot 12 voet lengte met houten nagelen op het boveneinde der overeindstaande palen bevestigde. Hierover werden planken en ribben, meestal van dennenhout, gelegd en door houten tappen met de balkenlaag verbonden. Tusschen de planken en ribben bleven groote openingen, die men misschien met opzet bestaan liet, om vuilnis in het meer te kunnen uitstorten. Zoowel de menigte der gereedschappen, die bij ongeluk naar beneden zijn gevallen en zich nog in goeden toestand bevinden, als die der naar beneden geworpen hoopen scherven en vuilnis leveren hiervoor een voldingend bewijs.

Op dit paalwerk nu werd de menschelijke woning opgericht. Eene groote zandsteenplaat vormde den vuurhaard. De uitgebreidheid der paalwerken bewijst ons dat eene gansche reeks van hutten gezamelijk daarop moet gestaan hebben, ja, dat geheele dorpen in het water gebouwd waren, ongetwijfeld omdat de bewoners zich in het midden van het meer tegen de aanvallen van de wilde dieren, misschien ook van menschen wilden beveiligen.

Om de gemeenschap met het land te onderhouden, had men bruggen en vonders, waarvan men sporen ontdekt heeft. Ook bedienden de bewoners zich daartoe van uitgeholde boomstammen, niet ongelijk aan de kano's der Amerikaansche wilden. Van zulke uitgeholde stammen zijn er ook enkele bewaard.

De bodem van het meer onder de paalwoningen vertoont gewoonlijk drie lagen, die horizontaal boven elkander gelegen zijn. De bovenste en onderste bestaan uit zandige klei, zooals het water die gewoonlijk in bochten van den oever en andere voor wind en stroom ontoegankelijke plaatsen afscheidt. De middelste laag is door vele tot ontbinding overgegane organische stoffen zwart gekleurd. Zij bevat eene buitengewone groote menigte van overblijfsels: beenderen, werktuigen, wapens en gereedschappen, die van de bewoners der paalhutten afkomstig zijn. Men noemt haar daarom de cultuurlaag. Deze laag is blijkbaar gevormd gedurende den tijd dat de paalhutten bewoond werden, terwijl de boven haar zich uitstrekkende laag eerst later is ontstaan, nadat de menschen die woonplaatsen reeds verlaten hadden.

Die middelste laag is eene overrijke mijn, waaruit de meest ongelijksoortige voorwerpen, die eens den ouden bewoners toebehoorden, worden opgedolven. Men heeft daar wapens en werktuigen, huisraad en versierselen van allerlei soort gevonden. Vele daarvan gelijken op die, welke ook in alle over het Noorden van Europa verspreide Hunebedden aangetroffen zijn, b.v. steenen bijlen en beitels, waarvan een deel uit inlandsch gesteente, een ander deel uit den zoogenaamden bijlsteen is vervaardigd. In deze laatste omstandigheid ontvangen wij eene merkwaardige vingerwijzing omtrent den trap van beschaving, waarop de bewoners der paalhutten stonden. De bijlsteen komt namelijk alleen in Azië en Egypte voor en kan dus slechts door middel van den handel naar de Zwitsersche meren zijn gekomen: de bewoners der paalbouwwerken kenden dus eenig handelsverkeer. Ook steenen hamers, slijpsteenen, vuurhaardplaten, steenen pijlspitsen, messen enz. werden in die laag gevonden; buitendien trof men er bewerkte dierenbeenderen, pijlpunten, spelden, hamers, harpoenen en andere werktuigen van hoorn en been aan, benevens voorwerpen die tot versiersel gediend hadden en uit beren-of wolfstanden vervaardigd waren.

In de nabijheid van deze ruwere kunstvoortbrengselen lag allerlei aardewerk dat òf tot het koken òf tot het bewaren van spijzen was bestemd geweest: potten en schotels, bekers, trechters, kommen enz. Van menig gevonden voorwerp is daarenboven het gebruik heden niet meer bekend. Dit aardewerk is niet gedraaid, maar los uit de hand vervaardigd, voor het open vuur gebakken en meestal aan de buitenzijde gepolijst.

In eenige paalwoningen, voornamelijk in die van westelijk Zwitserland, vond men nevens de zeer onvolkomen steenen gereedschappen, bronzen, hier en daar zelfs ijzeren werktuigen. Bij de beide laatste bespeurt men reeds een zeer grooten vooruitgang in de beschaving der bewoners. Rijker versieringen, bevalliger vormen zijn dáár niet slechts aan de bronzen en ijzeren gereedschappen zelven, maar ook aan het aarden huisraad eigen.

Men ontdekte daar bronzen bijlen, beitels, messen en dolken; de spitsen van werpspietsen, versierselen van allerlei soort en velerlei gereedschap, waarvan men niet kan gissen welke eenmaal zijne bestemming is geweest. Zelfs een vorm om bronzen bijlen te gieten werd opgegraven, die het bewijs leverde, dat de bewoners der paalhutten de kunst van het metaalgieten verstonden. Zij waren, gelijk uit de gevonden wapens en werktuigen met ontwijfelbare zekerheid blijkt, een volk dat in beschaving reeds tamelijk ver was gevorderd, dat zich met jacht en vischvangst onledig hield, maar ook de veefokkerij en den landbouw kende, en dat, gelijk we met een woord vermeldden, ook reeds handelsverbintenissen gesloten had. Overblijfsels van beenderen, die den beer, den oer-os en den eland, of aan herten, wilde zwijnen en ander wild hebben toebehoord, getuigen van hunne bedrevenheid in de jacht; die, welke van rundvee en schapen, zelfs van paarden afkomstig zijn, wijzen op eene uitgebreide veeteelt.

Dat de bewoners der paalhutten zich ook op akkerbouw toelegden, dit bewijzen ons de gevonden tarwe en gerst, waarvan geheele lagen in verkoolden toestand tot ons zijn gekomen. In groote, ruw gevormde aarden vaten heeft men goed bewaarde tarwekorrels gevonden, die, nadat zij van het aanklevende slijk gereinigd waren, eene glinsterend zwarte kleur vertoonden Men wreef de graankorrels stuk tusschen ronde, aan de ééne zijde platgeslagen steenen, welke de middelste laag onder alle paalwoningen in groote menigte bevat. Ook het brood zelf, dat uit de fijngewreven tarwe gebakken werd, heeft men in verkoolden toestand teruggevonden; zeker een tamelijk grof soort van brood, dat veel zemelen en nog ongekneusde, in hun geheel bewaarde tarwekorrels inhield.

Het verbouwen van vlas en zijn gebruik tot het vervaardigen van snoeren, touwen, vlechtwerk, bekleedsels, ja zelfs van geweven stoffen, was hun - gelijk de ontdekkingen ter zelfder plaats aantoonen - evenzeer bekend.

Wanneer zijn de paalwoningen verlaten? Wij weten het niet. Geen enkel geschiedkundig gedenkstuk geeft ons daaromtrent de minste opheldering; geen enkel zelfs maakt melding van die oude nederzettingen in de Zwitsersche meren. Wel heeft de vader der geschiedenis, Herodotus van Halicarnassus, in zijn werk dat hij in de vijfde eeuw vóór Christus' geboorte schreef, ons eenige berichten meegedeeld omtrent een ander, ver van Zwitserland levend volk, welks woningen sprekend op de door ons beschrevene gelijken. Van de Scythen, die hunne hutten in het meer Prasias, tusschen de golf van Salonichi en die van Contessa hadden opgeslagen, verhaalt hij het volgende:

‘Planken vloeren rusten op hooge palen midden in het meer. Ééne brug verleent een engen toegang van de landzijde. De palen, waarop deze vloer rust, werden oudtijds door alle burgers gezamelijk gesteld; later voerden zij het gebruik in om die op de volgende wijze te plaatsen: ze worden gehaald van een gebergte met name Orbélus, en voor iedere vrouw, die iemand huwt, plaatst hij er drie palen bij. Nu is een ieder hunner gewoon om vele vrouwen te nemen. Zij wonen daar dan op deze wijze: ieder heeft op den vloer zijne eigene hut waarin hij woont en zijne valdeur, die door den vloer toegang geeft tot het meer. Hunne kleine kinderen binden zij met een touw aan den voet vast, uit vrees dat zij anders naar beneden mochten tuimelen. Hunne paarden en hun trekvee voeden zij met visch. Hiervan bevat het meer ook zulk eene menigte, dat, wanneer iemand de valdeur opent en een ledigen korf aan eene lijn in het water neêrlaat, hij dien na korten tijd vol met visch weêr optrekt.’

De Gevolgen van eene Gril. Tafereelen uit het verhaal van Herbert Frey. (*Vervolg*.)

Zoodra deze Leontine zag, zette hij een bedenkelijk gezicht. Mevrouw Harders deelde hem al hare opmerkingen en vermoedens mede en de geleerde man verklaarde niet te weten wat hij er van denken moest; hij kon geen spoor van lichaamlijke ziekte bij de lijderes ontdekken. Het eenige wat hij kon aanraden was eene zorgvuldige behandeling, alsmede verandering van plaats en van klimaat.

‘Ik geloof met zekerheid te kunnen zeggen dat uwe dochter meer naar de ziel dan naar het lichaam lijdende is,’ sprak de professor tot mevrouw Harders, toen hij met haar alleen was. ‘En een geneesheer kan de ziel niet gezond maken, althans niet met gewone geneesmiddelen. Het eenige geneesmiddel voor uwe dochter is, ik herhaal het, verandering van plaats en van klimaat.’

‘Maar, beste heer, hoe zou mijne dochter eene zielsziekte kunnen hebben?’ vroeg mevrouw Harders. ‘Zij is altijd bemind en gelukkig geweest; zij heeft den besten echtgenoot en een allerliefst kind. Geen enkele wensch haars harten is tot nu toe onvervuld gebleven.’

De professor antwoordde dat vele menschen ziek worden, omdat hun de gelegenheid ontbreekt om een werkzaam leven te leiden.

‘Ik kan slechts zeggen wat ik er van denk,’ voegde hij er bij, ‘en dat is dat uwe dochter meer naar de ziel dan naar het lichaam ziek is, òf omdat zij behoefte heeft aan zekere opwekkingen, òf doordien zij zich om de eene of andere reden ongelukkig gevoelt. Bij gebreke van bezigheden en bemoeiingen met zaken en personen, moet zij zich te veel met zich zelve bezighouden en heeft niet genoeg afleiding. Daarom zijn verandering van plaats en klimaat en afwisseling zeer raadzaam voor haar. Dit is zeker dat zij langzaam zal verkwijnen, als zij hier blijft en niet van levenswijs verandert. Op reis zal zij wellicht binnen weinige weken meer opgeruimd en sterker worden. Zij heeft hare genezing zelve in hare macht. Zij behoeft juist niet naar een warmer klimaat te gaan, maar toch zou ik Italië aanraden; daar vindt zij afwisseling genoeg, en de lucht is bijzonder heilzaam voor zwakke gestellen. Hebt gij zelve, mevrouw, niet opgemerkt hoe lusteloos uwe dochter is? Zij sloeg de oogen niet op toen ik met haar sprak, en betoonde bij het bespreken van haren gezondheidstoestand niet de minste belangstelling. Welnu, indien eene anders zoo levendige en opgeruimde vrouw als uwe dochter zoo lusteloos en neerslachtig is, dan is voor haar het ergste te vreezen. Die lusteloosheid is een gevaarlijk teeken.’

Nog lang nadat de professor vertrokken was dacht mevrouw Harders over zijne woorden na. Zij kon maar niet begrijpen dat hare dochter eene zielsziekte zou hebben; zij was toch zoo schoon, zoo geëerd en bemind. Zij hield zich overtuigd dat de professor dwaalde. Niettemin wilde zij gaarne zijn raad opvolgen zij zou Leontine en Bertram trachten te bewegen een reisje te maken, en dewijl 't haar moeilijk zou vallen, van haar geliefd kind te scheiden, zou zij haren echtgenoot overhalen om de reis mede te maken.

De heer Harders keurde haar plan goed, en nog dienzelfden middag werd het gedurende het maal besproken. Leontine was de eenige die er bedenkingen tegen had.

‘'t Spijt me dat de professor hier is geweest,’ zeide zij. ‘'t Was geheel overbodig hem over mijn gezondheidstoestand te raadplegen. Ik ben zoo gezond als ik maar wenschen kan. Ook heb ik geene behoefte aan afwisseling en verandering van klimaat. Ik zou liever hier blijven.’

‘Een reisje zal voor ons allen goed zijn,’ merkte de heer Harders op. ‘Het doet ons de dagelijksche beslommeringen vergeten en schenkt nieuwe levenskracht. We zullen ons op reis en in Italië als verjongd gevoelen.’

‘En Hedwig zal ook medegaan,’ voegde mevrouw Harders er bij. ‘Zij zal eene trouwe reisgezellin voor u zijn, lieve Leontine, en u vergezellen op kleine uitstapjes, wanneer uw vader en ik liever ons gemak houden.’

Leontine sloeg een blik op hare moeder.

‘Hoe kortzichtig is mijne goede moeder,’ dacht zij, en luide gaf zij ten antwoord: ‘Ja juist, Hedwig moet medegaan; dat zal voorzeker voor mij des te beter wezen.’

Niemand merkte op welke bittere spot in die woorden lag opgesloten.

Ook haar echtgenoot had niet de minste gedachte dat Leontine de betrekking kende, waarin hij tot Hedwig had gestaan, en dat dus de dagelijksche omgang met deze voor haar eene ware marteling moest zijn.

Het reisplan werd in alle bijzonderheden besproken zonder dat Leontine eenig deel nam aan het daarover gevoerde onderhoud. Zij zat stil voor zich heen te staren, alsof 't haar niet aan ging. Welk nut kon de reis voor haar hebben, daar zij in 't geheel niet naar gezondheid verlangde, maar sterven wilde, opdat haar gade vrij zou zijn - en hij en Hedwig vereenigd konden worden.

Er werd besloten dat men naar Napels zou gaan. Mevrouw Harders zeide dat zij er altijd naar verlangd had die stad te zien. Napels zou het hoofdkwartier zijn, van waar de jonge lieden naar de omstreken uitstapjes zouden doen. Zooals van zelf spreekt, zouden ook de kleine Elfriede en de oude Geertruida de reis medemaken. Voor Leontine was in die dagen het kind de eenige troost en het eenige wezen, dat haar nog aan het leven hechtte; zonder hare kleine lieflinge zou het niet de minste aantrekkelijkheid voor haar hebben gehad.

XIII.

't Was een heerlijke, verruklijke dag, toen de kleine stoomboot *De villa Rocca* met bestemming naar Messina in zee stak. De blauwe golven der Middelandsche Zee glinsterden in de zon, en in betooverende pracht prijkte de schoone hemel van Italië boven de hoofden der reizigers. Langzamerhand verdwenen de bergen en met wijngaarden bedekte heuvels en de gedurig afwisselende bekoorlijke gezichten uit hun oog.

Leontine, Hedwig en Bertram stonden op het dek van het vaartuig. Leontine had geene enkele tegenwerping gemaakt, toen hare moeder, die met haar vader, de kleine Elfriede en Geertruida te Napels zou blijven, haar verzocht had, Hedwig op het uitstapje mede te nemen. Zij beschouwde de tegenwoordigheid van haar, aan wie zij zonder het te weten den geliefde had ontrukt, als eene rechtvaardige straf.

Toen Leontine naar de andere zijde des stoomboots ging, volgde Hedwig haar als hare schaduw; zij had mevrouw Harders beloofd, goed over hare dochter te zullen waken.

‘Ik zou liever alleen willen zijn,’ zei Leontine, ‘om ongestoord te kunnen peinzen. Wilt ge niet eenigen tijd met mijn man praten, Hedwig?’

‘Neen, ik williever bij u zijn en trachten het u gemakkelijk en aangenaam te maken, lieve Leontine, antwoordde Hedwig. Zij zocht voor de jonge vrouw een plekje uit waar zij rustig kon zitten en eerst toen zij, zooals zij meende, goed voor haar gezorgd had, liet zij haar, op haar herhaald te kennen gegeven verlangen, alleen.

Leontine haakte naar eenzaamheid, en tehuis zorgden hare ouders altijd dat er iemand bij haar was, in de meening haar daardoor een dienst te bewijzen.

Zij zag naar den donkerblauwen hemel en de zacht kabbelende golven, die wanneer de stoomboot ze doorkliefde, woest opbruisten. Toen zij hare blikken naar den verwijderden horizont richtte, waar het uitspansel met de zee scheen ineen te vloeien, was dit voor haar een beeld van dien nacht, waarin zij door den dood den hemel zoo nabij was en, toen zij in het leven behouden bleef, den hemel op aarde meende gevonden te hebben.

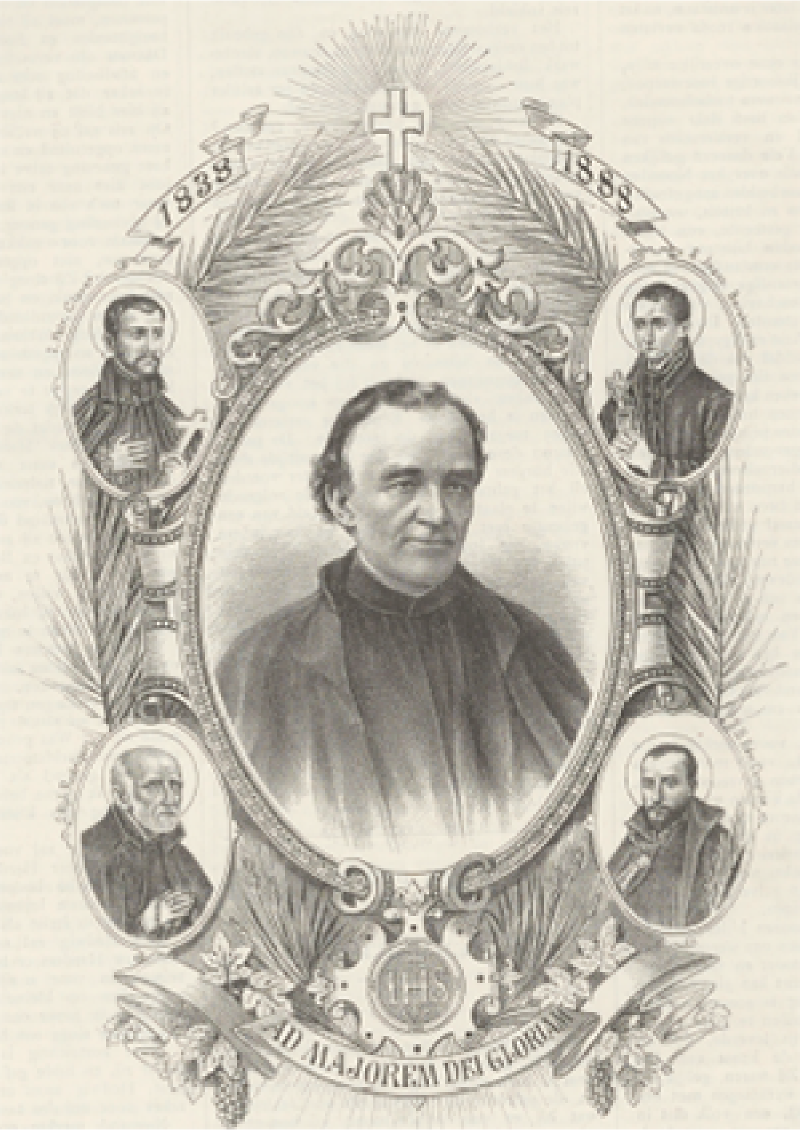

PATER ANTONIUS MARIA ANDERLEDY.
Generaal der Sociëteit van Jesus.

‘Ware ik toen maar gestorven!’ zuchtte zij. ‘De dood zou voor mij en anderen ten zegen zijn geweest, nu leef ik tot een vloek voor anderen’

Zij dacht, hoe het wel zou zijn, als zij nu stierf. Hare ouders zouden diep bedroefd zijn, maar de voortdurende zorg en bekommering over haar zouden hen dan niet meer kwellen. Bertram en Hedwig, zouden insgelijks eenigen tijd smart gevoelen, maar daarna zou die smart gelenigd worden, en ten laatste zouden zij zich getrouw aan hunne liefde van vroeger, met elkander verbinden. Gewis zouden zij zich met innig medelijden haar herinneren, en hare ziel zou hen als eene goede genius omzweven. Zij zouden hare kleine Elfriede zorgvuldig en liefderijk verplegen; Hedwig zou de plaats vervullen van de gestorven moeder. Maar neen, neen! Met een diep leedgevoel verzette zij zich tegen dat denkbeeld. Aan niemand kon zij haar kind, hare lievelinge afstaan, en 'tallerminstmochten Bertram en Hedwig zich te zamen verheugen in 't bezit van de ‘kleine parel,’ zooals haar vader het kind noemde. Als zij stierf, moest haar kind met haar sterven.

Eene zachte stem wekte haar uit hare droeve mijmeringen. Hedwig was haar onbemerkt genaderd.

‘Lieve Leontine,’ zeide zij, ‘waarom zijt ge zoo treurig? Wat scheelt er aan? Sinds een half uur heb ik u oplettend beschouwd en ik heb geene rust zoo lang uw voorhoofd zoo bewolkt is. Ik heb uwe moeder beloofd, u zooveel mogelijk op te beuren; ik wil zoo gaarne alles doen wat ik kan, om uwe smart te lenigen, maar dan moet ge mij ook zeggen wat u zoo droevigstemt.’

‘Ik kan het niet zeggen,’ antwoordde Leontine verstrooid.

‘Beproef dan toch meer opgeruimd te zijn,’ smeekte Hedwig ‘Ge hebt zeker geene reden om u ongelukkig te gevoelen. Allen beminnen we u zoo innig, dat we geen vuriger wensch koesteren dan u gelukkig te zien en u het leven ie veraangenamen.’

Leontine vermeed het, Hedwig in 't gelaat te zien.

‘Het kan niet oprecht gemeend zijn wat zij zegt,’ dacht zij; ‘ik sta immers haar eigen levensgeluk in den weg.’

‘Ik wil u ook niet meer alleen laten,’ ging Hedwig voort; ‘de eenzaamheid is in geen geval goed voor u. Laat me bij u blijven en iets voor u doen, iets waardoor ik een vroolijk lachje op uw gelaat kan te voorschijn roepen.’

‘Ge zijt recht lief voor mij,’ sprak nu Leontine even opziende, ‘Ik heb een voorgevoel dat ik spoedig gelukkig zal zijn.’

Hedwig vatte die woorden letterlijk op.

(*Wordt voortgezet.*)

[Nummer 11]

Onze gravures.

‘Wel, nom d'un chien!’

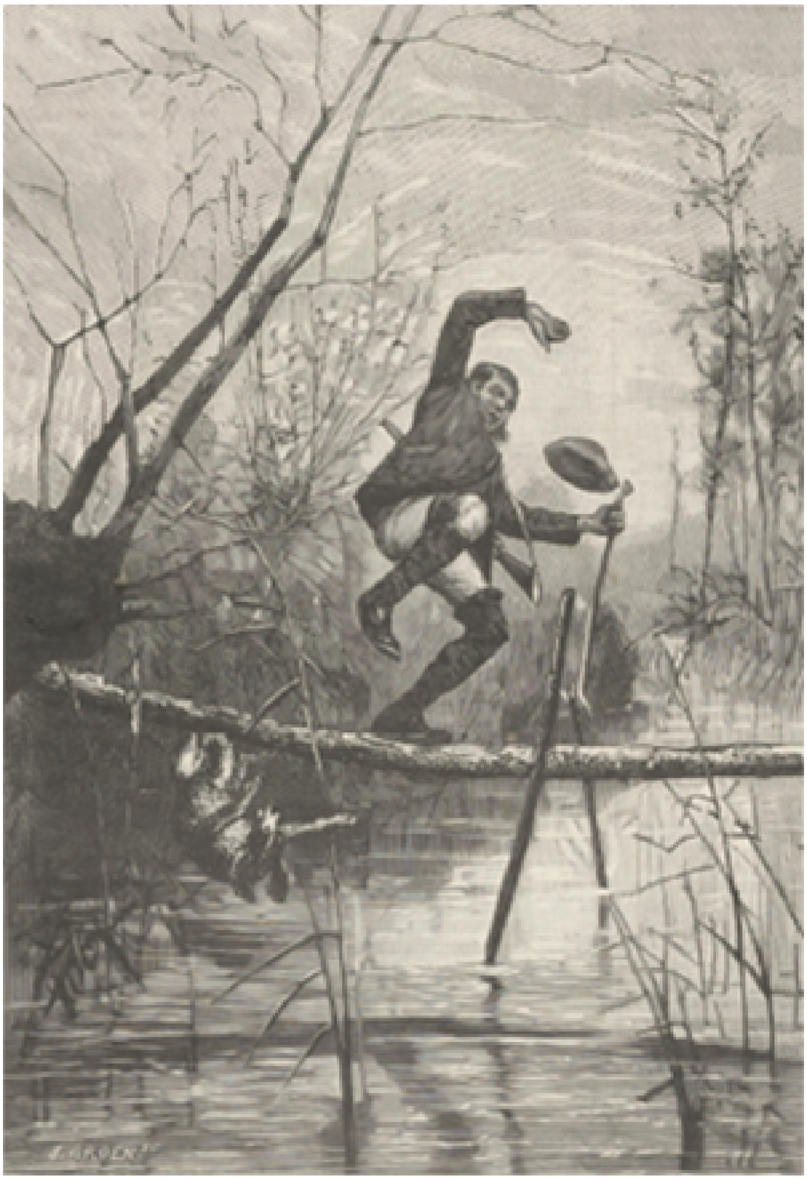

‘WEL, NOM D'UN CHIEN, NAAR DE TEEKENING VAN EMILE BOGAERT.

Jagers zijn gewoonlijk onuitputtelijk in het verhalen van avonturen, die hun op hunne tochten wedervaren zijn. Er zijn echter ook wel avonturen, of beter misavonturen, waarover zij met reden een voorzichtig stilwijgen bewaren. Een van deze voorvallen zien wij op onze gravure afgebeeld. Vertrouwend op zijne bedrevenheid als equilibrist, door jarenlange oefening verkregen, had de vrij lijvige jager den hachelijken overtocht gewaagd, en juist zweefde hij, als een tweede Blondin, midden boven den afgrond, toen hem bij een blik in de vochtige diepte eene lichte duizeling beving. Instinktmatig steekt hij de hand naar een opgeschoten rietstok uit, maar helaas! die zwakke steun breekt onder den druk van zijne stevige vuist af, en het gekrookte riet als balanceerstok in de lucht zwaaiend, maakt hij een wanhopigen bokkesprong, die ongelukkig slechts op eene onderdompeling in den kouden plas kan uitloopen. Zijn onafscheidelijke gezel, de trouwe hond, volgt zijn meester ook in het ongeluk of liever gaat hem reeds daarin vooraf. Arme jager, hoe bitter moet ook gij de ironie van het noodlot ondervinden: welgemoed meendet gij uit jagen te gaan en op slot van rekening gaat gij uit visschen. ‘Wel, *nom d'un chien!*’

Moederzorg.

Het is geene waarneming van vandaag of gisteren dat onder het schamele kleed van den arbeid het moederhart vaak warmer klopt dan onder zijde en fluweel. Terwijl de dame uit de groote wereld niet zelden haar kind aan de betaalde zorgen eener loontrekkende overlaat, om zelf in zorgelooze ijdelheid op bal of *soirée* te schitteren, zal menige behoeftige moeder zelfs te midden van zwaren arbeid de zorg voor haar kind niet vergeten. Onze gravure levert daarop weer eene treffende illutratie. De garnalenvangster, die met het schepnet over den schouder aan den arbeid gaat, heeft hare kleine lievelinge aan geen ander willen toevertrouwen; zij heeft het kind meegenomen naar het rotsachtig strand en het daar in een luw hoekje een warm bedje van varen of zeegras gespreid. Zorgvuldig dekt zij de kleine slaapster toe, opdat toch geene kille zeebries het kind schaden geenvenijnig insect het steken en niets den slaap der onschuld storen moge. En na nog een teederen blik op het lieve gezichtje geworpen te hebben, gaat zij welgemoed aan den arbeid, het hart vol moedervreugde, maar ook vol moederzorg.

Het stadhuis te Dordrecht.

Het tegenwoordige raadhuis van Dordrecht, een fraai, ruim en doelmatig ingericht gebouw, was oorspronkelijk niet tot dat doel gesticht.

Een hevige brand, die in het jaar 1332 te Dordrecht uitbarstte en een vrij groot gedeelte der stad vernielde, verschoonde ook het toenmalige stadhuis niet. Een gedeelte van dit houten gebouw brandde af en de stedelijke privilegiën, handvesten en meer dergelijke stukken, die allen bewaard werden in eene ijzeren kast, werden zwaar beschadigd. Spoedig werd het gebouw weer hersteld en deed als zoodanig nog dienst tot het jaar 1544. In genoemd jaar echter besloot men het bijna drie eeuwen oude raadhuis, dat in een staat van bouwvalligheid verkeerde, af te breken en een bestaand gebouw, dat met drie bogen over de oude haven was opgetrokken, tot stadhuis in te richten. Dit gebouw was in het jaar 1382 gesticht voor de Vlaamsche kooplieden, die, ter oorzake van den opstand tegen den graaf van Vlaanderen, hunne woonplaatsen verlaten hadden en waarvan verreweg de meesten hun heil binnen Dordrecht zochten. Ter uitoefening van hunnen handel liet de regeering der stad in genoemd jaar eene koopmanshalle stichten, waar zij hunne waren konden uitstallen en waar tevens gelegenheid was hunne belangen, als op eene Beurs, te behartigen. Onder in dit gebouw vond men overwelfde vertrekjes, ten dienste der geldwisselaars, en men had die zoo ingericht, dat zij noch door vuur, noch door water konden aangetast worden. De vertrekken in de hoogere verdiepingen dienden tot het bergen van allerlei koopwaren, als: specerijen, edelgesteenten, reukwerken, parelen enz. Dezelfde oproer, die vele kooplieden uit Vlaanderen naar Dordrecht had gedreven, had ook verscheidene dier handelaars naar Antwerpen de wijk doen nemen. Hun handel deed de welvaart der Scheldestad zeer toenemen, maar in dezelfde verhouding als de handel te Antwerpen in bloei toenam, verminderde hij te Dordrecht, en toen in 1522 een brand in de kelders van de Hal was uitgebroken, verlieten de Vlaamsche kooplieden deze stad en trokken naar elders. De koopmanshal thans onnoodig geworden zijnde, zoo besloot de regeering der stad Dordrecht in 1544 dit gebouw tot stadhuis te laten inrichten. Dit geschiedde tamelijk doelmatig, maar later werd meermalen het plan geopperd om den gevel van het raadhuis, die geheel in den ouden Gothischen stijl opgetrokken was, door een meer modernen te vervangen, tot eindelijk in 1833 tot die verbouwing werd overgegaan. Het stadhuis kreeg nu een aanzienlijken voorgevel met een breeden ingang, en zoo kon den 29n April 1841 koning Willem II, toen hij Dordrecht met een bezoek vereerde, feestelijk ontvangen worden in het vernieuwde raadhuis, waaraan later nog ettelijke in- en uitwendige verfraaiingen toegevoegd werden.

Waterval bij Harzburg.

Tot de fraaie plekjes, die de pleizierreizigers naar den Harz lokken, behoort vooral het bevallig gelegen Harzburg, een ambt in het Brunswijksche arrondissement Wolfenbüttel, dat op ruim twee en eene halve geogr. mijl omstreeks 10000 zielen telt. De hoofdplaats Neustadt-Harzburg, op den rechteroever van de Randau, bezit dan ook verscheidene hôtels voor reizigers. In hare nabijheid verheft zich de Burgberg, waar men de overblijfselen aantreft van den van ouds vermaarden Harzburg, door Keizer Hendrik IV in 1065 gesticht. Deze burcht werd meermaals belegerd, veroverd en verpand, veranderde gedurig van eigenaar, doch verviel in 1546 voor goed aan het Huis van Brunswijk. Men verhaalt dat in den Oud-Germaanschen tijd op den Burgberg de god *Krodo* gehuldigd werd. Onze gravure vertoont een der schilderachtigste en prachtigste gezichten van den alouden berg.

Moederken.

door Mar. Alt.

Het is een onstuimige avond Het flikkerend licht der lantaarns, storm, regen en sneeuw, alles jaagt in schuine lijnen woest door elkander en geeft eene geheel plastische voorstelling van eene wilde jacht. Enkele voetgangers, die wind en weer trotseeren, loopen voorover gebogen en met de eene hand aan den hoed langs de straten, terwijl de andere hand een regenscherm ophoudt, die, ten prooi der dwarrelende rukwinden, soms de grilligste vormen aanneemt. - De paarden zelfs der huurrijtuigen schijnen door het weder bevangen te zijn; want in ongewone vaart sleepen ze het waggelende gevaarte ratelend achter zich voort. Het geheel wordt, als in een tooverspiegel, op de blinkende trottoirs en in de zwarte modderpoelen duizendvoudig teruggekaatst. - Geene aangename afkoeling voorzeker, voor de menschen, die met opgewekten zin uit den schouwburg komen, waar ze, zooals het altijd het geval is, na een langen en bangen strijd, de onschuld de overwinnig hebben zien behalen.

Dit dacht ik, toen ik ook op zulk een avond uit den schouwburg kwam. Nadenkend voor mij ziende, kwam op eens een jong man met lang blond haar op mij af en zeide, na beleefden groet: ‘Gaat gij naar het bierhuis, dokter? Mag ik dan de eer hebben u te vergezellen? Ik zou zoo gaarne uw raad in eene zaak van veel aanbelang inwinnen.’ - Het was een jonge muzikant en daar ik hem slechts van aanzien kende, was ik wel een weinig verwonderd. Maar zijn buitengewoon zenuwachtig en hartstochtelijk uiterlijk had eenige keeren mijne aandacht getrokken en de enkele woorden, die wij een paar malen met elkander hadden gesproken, - hij kende mij, ofschoon ik niet wist hoe, - hadden mij al spoedig overtuigd dat hij tot die duizenden van jonge lieden behoorde, die in de groote stad hun leven kommervol voortsleepen en daarbij droomen van eene toekomst vol roem, rijkdom en grootheid. - Die beklagenswaardigen! - Ik liet hem dus begaan en wij zaten weldra in de groote zaal van het bierhuis aan een hoektafeltje, doch het geweld der rinkelende bierglazen en de verwarring van honderden door elkander klinkende stemmen, verhinderde hem niet, om mij haastig zijn verzoek met eenige schroomvalligheid te doen hooren. - Het was zooals ik gedacht had. - Hij kon niet langer zoo onbekend blijven leven. - Hij wilde naam maken en bij het publiek bekend zijn. - Hij was componist en de opera-zaal lachte hem met haar valschen schijn tegen; hij droomde van een opera, dat honderden malen opgevoerd werd.

‘Een tekst,’ riep hij, onderwijl hij op het blad der tafel met zijne lange, dunne vingers piano speelde, - ‘een goede, praktische tekst van een gevierd schrijver, en mijn naam is gemaakt!’

Ik wist uit ervaring, dat het onnoodig was hem die zaak te ontraden en daarom beloofde ik aan hem te zullen denken, wanneer ik eens van het een of ander hooren mocht. - Hierop liet ik hem ongemoeid zijne luchtkasteelen bouwen en schouwde met onverschilligen blik in de zaal, waar alles in drukke beweging was. - Hij sprak onafgebroken van zich zelven en nog eens over zich zelven en dan weer van al zijne schoone plannen, zooals allen doen, die jong en eergierig zijn. - Ondertusschen schenen storm en regen hun spel daar buiten nog maar altijd voort te zetten; want al de binnentredenden schudden zich af en sprenkelden hunne natte hoeden op den vloer uit. - Onder de binnentredenden was ook eene oude vrouw, die een oogenblik in den hoek aan den ingang bleef staan. Zij deed haar natten omslagdoek af en bond vervolgens het oliekleed van een grooten korf los. - Het was eene van die talrijke bejaarde eieren- en koekverkoopsters, die allen naar den naam van ‘moederken’ luisteren. - Ik kende deze vrouw sinds jaren, en 'k had haar dikwijls, mogelijk bij nog slechter weder, het een of ander lokaal zien binnentreden; waarom kwam nu juist heden bij mij de gedachte op, dat het toch vreeselijk was om eene oude vrouw, die zichtbaar leed, bij zulk weder buiten de deur te doen gaan? - Den zwaren korf moeielijk voor zich uit dragende, deed zij de ronde en vond van hare koopwaar een goeden aftrek. Ik was een harer beste klanten voor eene soort van gebak, hetwelk zich bij een glas bier zeer goed liet smaken. - Waarom kwam zij niet zooals altijd met haar treurig lachje naar mij toe? Ik moest haar roepen en daar zij ook aan een tafeltje naast ons verlangd werd, drong ze zich door de gasten en kwam op ons af.

‘Wilt gij mij niet meer verkoopen, moeder ken?’ vraagde ik lachende.

‘Och dokter, ik had u niet gezien,’ antwoordde zij verlegen.

‘Maar weet ge wel, dat het niet verstandig van u is, bij zulk weder niet thuis te blijven, - en dat vooral met het oog op uwen ouderdom!’

‘Zij haalde hare schouders op en zeide: “Och, dokter,... ge weet wel!”’

Wat lag er veel in die weinige woorden! Ik zag hierop den jongen muzikant aan, om gade te slaan welk een indruk dat gezegde op hem gemaakt had. Hij las in een dagblad en onttrok zich achter de groote bladen voor mijn blik.

‘Is uw zoon nog niet zoo ver, dat hij iets voor u verdienen kan?’ vraagde ik haar, terwijl zij mij klein geld terug gaf.

Zij schudde het hoofd en antwoordde: ‘Nog niet!’

‘Nu,’ vervolgde ik, ‘maar hij kan toch geen kind meer zijn?’

Zij nam den korf op en terwijl ze toebereidselen maakte om verder te gaan, zeide zij: ‘Ja, dokter, hij is nog altijd... mijn kind!’ en zich hierop omkeerende, had ik nog zooveel tijd om een blik op te vangen, die met eene eigenaardige teederheid rustte op het groote dagblad.

Ik zag haar diep in gedachten na en zeide toen halfluid: ‘Die oude vrouw, bij zulk weder! 't is eene ellende!’

De jonge componist moest mijne woorden verstaan hebben; want het blad dichtvouwende, streek hij schielijk een paar keeren door het lange haar en zeide, zonder mij aan te zien: ‘Ja, het is eene ellende! - Een goede, praktische tekst van een gevierd schrijver en mijn naam is gemaakt!’

Het was mij op dien avond niet ingevallen, dat ik het lot van een jong mensch in handen had en daarenboven nog een tweeden eergierige daaraan verbinden kon. Een eveneens nog onbekend schrijver zocht een beroemden componist voor een tekst. Ik bracht hen bij elkander, en het was aardig om te zien, hoe ieder hunner ter nauwernood de overtuiging verheelde, dat hij den ander een groot offer bracht. Doch zij konden geen van beiden wachten, en daarom kwamen zij overeen, op bepaalde uren bij elkander te komen, om zich met elkander te verstaan!

De geheele zaak was mij bijna ontgaan, toen ik door het wederverschijnen van het ‘moederken’ me haar weder herinnerde.

‘Waar zijt gij toch zoolang geweest, moederken?’ vraagde ik. ‘Gij zijt toch niet ziek geweest?’

‘Ik niet, dokter,’ gaf zij treurig lachend ten antwoord, ‘maar mijn zoon was bijna gestorven?’

‘Och,’ riep ik deelnemend, ‘wat scheelde er aan?’

‘Hij heeft te veel gewerkt en zich daardoor eene zenuwzinking-ziekte op den hals gehaald; vier weken lang heb ik aan zijn bed gezeten en het was vreeselijk om aan te hooren, zooals hij ijlde?’

‘Maar wat doet hij dan eigenlijk, moederken?’

‘Ge moet weten, dat hij wat voor het opera maakt,’ antwoordde de oude dralende.

‘Is 't waar?’ riep ik verstomd en ik zag plotseling het dagblad weer voor mijne oogen, zonder dat dit er was. - ‘Die jongman was uw zoon?’

De oude vrouw knikte en hare oogen helderden op, terwijl de mijne donker werden.

‘Hij spreekt maar altijd van u, dokter,’ ging de oude voort, nadat zij mij tijd gelaten had, om van mijne verwondering te bekomen: ‘en gij waart altijd zoo vriendelijk voor mij! - Misschien vervult ge den wensch eener arme moeder en.... ge bezoekt hem eens!’

Ik beloofde haar dat gereedelijk, doch vraagde nog: ‘Is dat uw wensch, moeder, of de zijne?’

Zij scheen mij te begrijpen, want zij antwoordde kalm lachende: ‘De zijne, en mij zult ge hiermede een groot genoegen doen!

Den anderen dag na den middag was ik er. De kleine woning was eenvoudig doch niet zoo heel armoedig gemeubeld; en op een helder bed lag de jonge componist, wiens overdreven zucht naar roem hem bijna ten grave gevoerd had. - Hij geleek haast eene schim, zoo doorzichtig waren zijne anders zoobleeke gelaatstrekken. - Zijne vingers speelden weer, als in het bierhuis aan het tafeltje, onrustig op het deksel piano, toen hij op mijne vraag naar zijn opera antwoordde: ‘O! het zal in orde komen. Ik heb er gedurende mijne ziekte altijd aan gearbeid, - het zal dus in orde komen, - wanneer slechts de tekst beter ware.’

Ik moest tegen mijn vast voornemen in lachen, toen ik antwoordde: ‘Nu, misschien geeft de schrijver vergunning, dat wij eenige veranderingen in den tekst maken!

“O, dokter, als ge dat gedaan kunt krijgen,” en zijn gezicht helderde geheel op, dan bleef mij niets te wenschen over!’ - Hierop sloot hij, alsof hij moede was, de oogen! Mijne blikken vlogen snel door de kamer om spoedig weer tot hem terug te keeren.

‘Ik weet wat ge denkt,’ voer hij plotseling en zich een weinig oprichtend, voort; ‘de menschen zijn zoo wreed en hebben mij zoo dikwijls met hun bijtenden spot gekrenkt - en mijne oude moeder wist het - en het was haar wensch - dat wij elkander op publieke plaatsen niet zouden kennen!

Ik zweeg een tijd lang en was niet eens verwonderd, dat hij mijne gedachten geraden had en zeide daarna met deelneming: ‘En zij draafde door wind en weder naar de publieke plaatsen en haalde drievoudig op wat uwe opleiding kostte?’

‘Ja,’ zeide hij met een zwaarmoedig hoofdknikken, ‘en zij duldde niet dat ik op bals speelde, omdat ik daarvoor te zwak was, en zij zorgde voor alles, alles wat ik noodig had en ik.... kende haar niet, wanneer wij ons door vreemden omringd zagen! - Toen kwam mijne ziekte, die God mij toezond, ik weet het! Het werd mij uit de zorgvolle verpleging duidelijk wat moederliefde is en - ik schaamde mij! - Veroordeel mij niet! Wanneer ik weder gezond ben zal het anders worden en ik zweer u, wanneer mijn opera opgang maakt, hetgeen God geve, dan zal ik haar aan mijn arm in triomf naar het bierhuis brengen; 'k zal haar voor het oog van alle menschen om den hals vallen en zij zal niet meer door wind en weder uitgaan, - dat zweer ik u!’

‘Houd u bij dien eed, Berger,’ zeide ik, hem getroffen de hand reikende, ‘en het zal u niet tot ongeluk zijn!’

Twee maanden daarna was het opera gereed en de jonge componist stelde in persoon alle middelen in het werk om het opgevoerd te krijgen. Hopen en vreezen, - de tusschentijd met gouden droomen doorweven, - dan plotseling alle begoocheling ontnomen. - Twee besturen hadden het stuk koel van de hand gewezen. - Wie kent niet de moeilijkheden van de eerste schrede op de kunstenaarsloopbaan?

Vertwijfeld en geheel ter neergeslagen kwam Julius Berger tot mij en verzocht mijne ondersteuning. Het trof al weder, dat een geliefd tooneelist een paar kleine stukken voor zijne benefice voorstelling noodig had, en ik zeide tot den componist, dat dit voor onbekende schrijvers de geschiktste wijze was om bij het publiek bekend te worden. De tooneelspeler met wien ik bevriend was, maakte er kennis mede, de operette werd beproefd en ter opvoering aangenomen. Eerst kwamen de repetitiën met hunne groote teleurstellingen en moeilijkheden en de kleine opwekkende, aangename oogenblikken, en eindelijk was de lang verwachte en toch zoo gevreesde dag der eerste opvoering daar! - De zaal was eivol en het eerste der vier nieuwe stukken, die, met de vereering van het publiek voor den beneficiant, samen hadden moeten werken om een talrijk publiek te verkrijgen, werd uitgefloten. - Gedurende de opvoering van het tweede stuk, dat een gelijk lot scheen te beurt te zullen vallen, ontmoette ik den jongen componist op het tooneel en bemerkte dat zijn anders zoo sterk gevoel van eigenwaarde hem geheel en al verlaten had. - Hij was bij voorbaat al meer dood dan levend en leunde bevende tegen de tooneel-decoratiën.

‘Het valt, het moet vallen, ik weet het - de tekst!’ klaagde hij en beefde van aandoening. Het deed mij leed en ik zeide derhalve troostend tot hem:

‘Hebt ge er alles aan gedaan, Berger, wat ge er aan doen kondet?’

‘O ja, dokter, ik heb, als 't ware, mijn hartebloed er aan gegeven!’ betuigde hij.

‘Welnu dan,’ antwoordde ik, ‘laat dan maar gaan! Ge kunt er met uw angst toch niets aan veranderen Vertrouw slechts op God en denk aan hetgeen gij Hem bezworen hebt!’

Hierop werden wij van elkander gescheiden door een werkman, die een bestoven rozenstruik droeg, welke met stijfsel aan latten vastgeplakt en netjes uitgeknipt was. Ik ging weder op mijne plaats bij het publiek, bij hetwelk hoe langer zoo meer het verlangen oprees, dat de gordijn vallen zou. Er heerschte eene hoogst bedenkelijke stemming bij het auditorium en ik begon erg te vreezen voor de operette van den zoon van ‘moederken’. Doch wat valt er te rekenen op het oordeel van het publiek eener groote stad? Zooeven had het gericht gehouden over twee stukken van gunstig bekende schrijvers, wien het menig vroolijk uur te danken had. - En nu kwam het derde stuk - de kleine operette. - Het programma werd voor den twintigsten keer nog eens gelezen. - ‘Nette titel! - Maar wie is Berger? - Wie heet er Berger?’

Niemand kende hem. - Had dit veelhoofdig monster instinkt? Ve[r]moedde het dat hier het levensgeluk van een talentvol jongeling door een vriendelijk lachje en een paar welgemeende bijvalsbetuigingen te bevestigen was? - Evenals bij het eerste nummer bemerkte men, dat op alle plaatsen de wensch bestond, zich een weinig te kunnen vermaken - ‘Bravo!’ klonk het hier en daar en de gezichten helderden meer en meer op! Nu kwam de eerste zangeres, de erkende lievelingzangster van het publiek, met een vroolijk en opgewekt lied, dat algemeen beviel. - Het lot was beslist en ik ging naar het tooneel om mijn beschermeling te zien. Hij vreesde nog altijd dat het veranderen kon; maar van alle kanten kwam men hem moed inspreken.

De eerste tenor zeide in het voorbijgaan: ‘t Hoofd omhoog, wij zijn nu den berg over!’

De bestuurder kwam kort daarop ook naar ons toe en zeide plagend: ‘Hebt ge eene “scheer” aan, mijnheer Berger! Zoodra om u geroepen wordt, dan breng ik u voor den dag en 'k laat fanfares blazen!’

De jongen was boven de wolken van geluk.

‘Is uwe moeder ook in de zaal!’ vraagde ik hierop terstond.

‘Ik weet het niet,’ antwoordde hij nog altijd angstig luisterende naar de zijde van het auditorium, - ‘ze zou voor geen geld ter wereld hier willen zijn, en toch geloof ik, dat zij er is, maar in alle geheim!’

Het slotkoor was begonnen en alles liep uitmuntend af - De zangers werden teruggeroepen en terstond daarop verhieven zich een paar stemmen, die den componist verlangden te zien. De menigte stemde oogenblikkelijk hiermede in en als een wervelwind bruischte het in alle tonen door elkander: ‘Berger! Componist! Componist! Berger!’

De tenor en de eerste zangeres namen den sidderenden en bevenden man in hun midden en traden met hem vooruit! Terwijl de gordijn omhoog getrokken werd, blikte ik overal rond om te zien, of ik te midden der donkere menigte niet de plaats vinden kon, waar naast het jonge hart een oud en trouw hart het luidste en vroolijkste onder al de duizenden klopte.

Een half uur later verlieten de laatste achterblijvers den schouwburg, terwijl de bestuurder en eenige kunstvrienden in den gang bij het bureel pratend op en neer gingen. Ik bevond mij in het midden van die groep, toen Julius Berger, ten toppunt van geluk, ons met een enkelen groet wilde voorbijgaan. - De bestuurder bemerkte hem en riep hem terug. ‘Ik wil voor u doen wat ik kan,’ zeide hij en gaf hem de hand. - Het is een schoon begin! Maak spoedig eens een grooter stuk. Uw honorarium kunt ge den dag na iedere opvoering krijgen!’ - Ook de andere heeren spraken hem vriendelijk toe, hetgeen hij echter maar half scheen te hooren; want zijne oogen dwaalden door den grooten en spaarzaam verlichten gang.

Ja, ja, daar staat ze, in hare ouderwetsche kleeding, met de versleten kap op het grijze hoofd in den donkersten hoek, zoo bescheiden, als ware zij eene dienstbode, die op haar heer wachtte! - Ik sloeg beiden oplettend gade! Daar ziet hij haar, en God zij dank, moedig loopt hij op haar toe, trekt haar in het licht en sluit haar in zijne armen! Ook zij weende en streek hem het lange haar glad, dat door den tocht die in den gang was, naar de zijde van de straat heenwoei.

‘Dat is zijne moeder,’ zeide ik, mij tot den bestuurder wendende, en ik besefte dat dit oogenblik hem meer voordeel kon aanbrengen dan elke andere aanbeveling, - ‘zijne moeder, eene brave, oude vrouw, die dag en nacht voor hem gewerkt heeft!’

‘Dat verheugt mij,’ antwoordde de bestuurder, ‘dan is hij ook een brave zoon; wij zullen hem er bovenop helpen!’

Het kleine opera is in één jaar veertienmaal opgevoerd en heeft zijnen componist eene aanstelling als bestuurder van een ander operagezelschap bezorgd. - Het ‘moederken’ verkoopt geene koeken meer; zij geniet thans hare welverdiende rust. - Maar heden nog houden regen en wind haar niet terug om te zien, hoe haar zoon den zwarten dirigeerstok voert; want dat is voor haar de hoofdzaak van de geheele geschiedenis.

Kleinigheden.

Een kale heer

vroeg in een koffiehuis aan eene kennis: ‘Hebt gij goede cigaren bij u, vriend?’ - ‘O ja,’ hernam deze, ‘ik zal er u dadelijk eens eene voorrooken!’

De vreemde visietkaartjes.

Eene jonge dame had voor nieuwjaarsgeschenk eene nieuwe equipage en een nieuwen knecht gekregen. ‘Johan’, zeide zij op nieuwjaarsdag ‘wij rijden uit om onze bezoeken af te leggen. Ik zal echter nergens uitstappen; neem daarom de kaarten van mijn toilettafeltje en waar wij stil houden, geeft gij er eene af’. - ‘Tot uw dienst!’ hernam Johan, spoedde zich naar boven en haalde de kaarten. Toen men nu geruimen tijd gereden en menige kaart afgegeven had, merkte de dame op: ‘Nu moeten wij nog naar tien kennissen rijden.’ - ‘Dat gaat niet’, roept de verschrikte knecht uit,

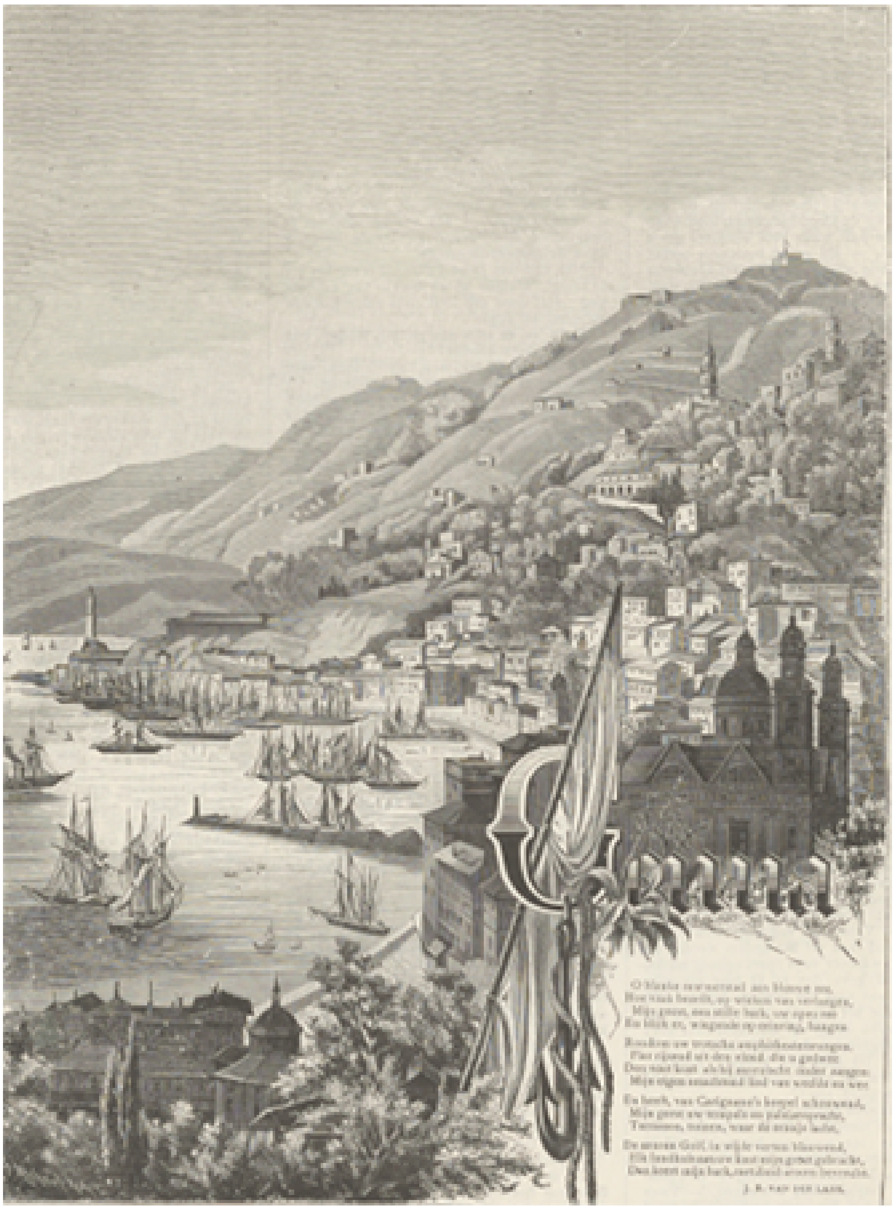

[O blanke marmerstad aan blauwe zee,]

O blanke marmerstad aan blauwe zee,
Hoe vaak bezeilt, op wieken van verlangen,
Mijn geest, een stille ba[r]k, uw open ree
En blijft er, wiegende op erinring, hangen

Rondom uw trotsche amphitheatersrangen,
Fier rijzend uit den vloed, die u gedwee
Den voet kust als hij aanruischt onder zangen:
Mijn eigen smachtend lied van weelde en wee.

En heeft, van Carignano's koepel schouwend,
Mijn geest uw tempels en paleizenpracht,
Terrassen, tuinen, waar de oranje lacht,

De azuren Golf, in wijde verten blauwend,
    Elk landhuis aan uw kust mijn groet gebracht,
    Dan keert mijn bark, met Zuid-aroom bevracht.

J.R. VAN DER LANS.

Kleinigheden. [Vervolg van p. 83.]

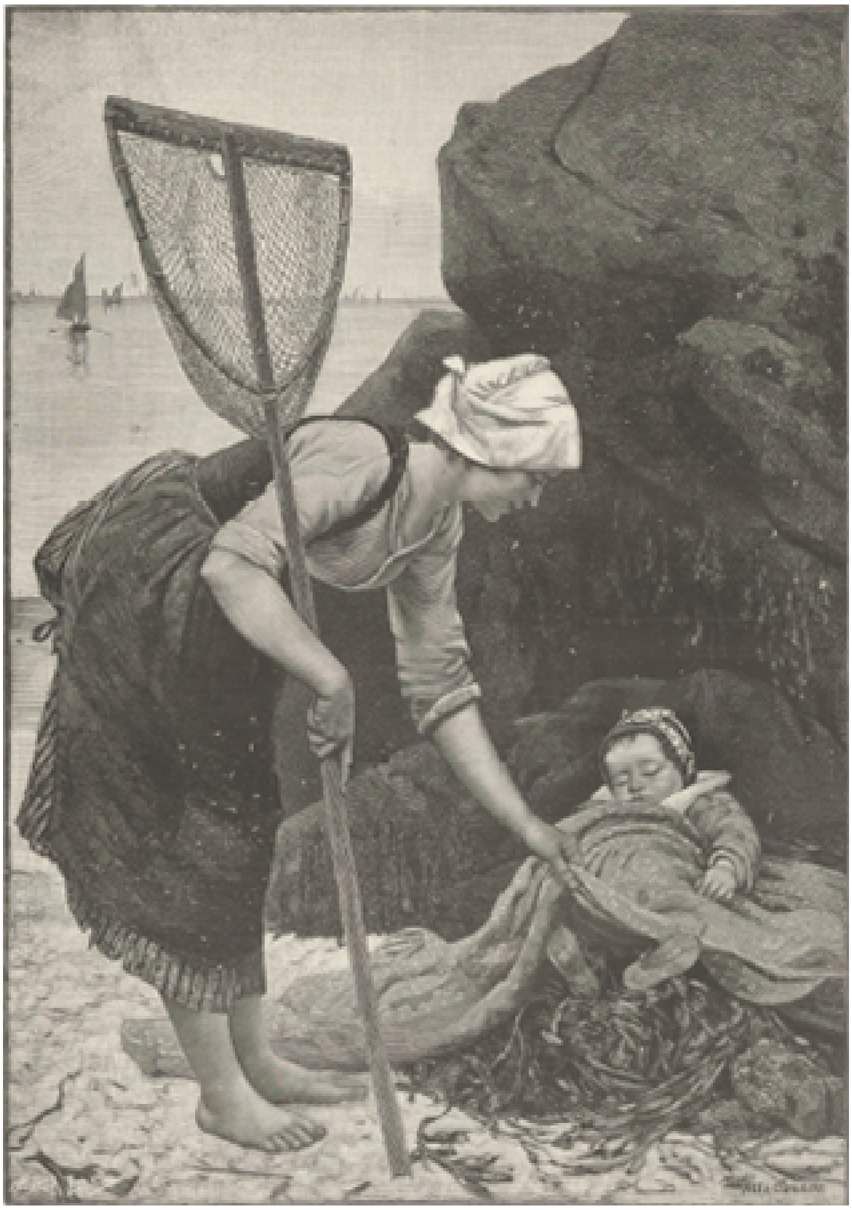

MOEDERZORG.

‘ik heb alleen nog schoppen-aas en klaverentien over!’ Hij had in plaats van visietkaarten speelkaarten medegenomen.

De terechtwijzing.

Een boer arbeidde eens in het veld onder storm en regen, en kwam 's avonds doodmoe naar huis, nat tot op het lijf toe. Aan de deur kwam zijne lieve vrouw hem tegen, die den ganschen dag niet buiten geweest was. ‘Lieve man,’ sprak ze, ‘'t heeft zóó hard geregend dat ik geen water kon halen en dus ook uwe soep niet heb kunnen koken. Gij zijt toch nat, haal me daarom een paar emmers water; want natter, dan gij nu zijt, kunt gij toch niet meer worden. ‘Hiertegen liet zich niets inbrengen; de man nam derhalve de emmers en haalde water uit eene vrij afgelegene bron. Toen hij weder thuis kwam, zat zijne vrouw rustig bij 't vuur; hij nam daarop den eenen emmer na den anderen en groot het water over zijne vrouw uit, terwijl hij zeide: ‘Nu zijt ge even nat als ik en kunt gij zelve water halen; want natter kunt gij ook nu niet meer worden.’

Eene verloving.

In zeker gezelschap zou op nieuw eene bostonpartij geregeld worden. ‘Ik speel nooit hoog’, sprak een heer tot eene jonge dame. ‘Ik ook niet; wij zouden dus eene geschikte partij voor elkaar zijn’. Dit hoorde de omstaanders en wenschten hun aanstonds met hunne verloving geluk. Vruchteloos verklaarde men het misverstand. De gasten wilden van geen tegenstribbelen hooren, en de plagerijen duurden zóó lang, dat het werkelijk tot eene verloving kwam en de bostonpartij eene speel-partij voor het gansche leven werd. - Toen iemand deze zoo zonderling tot stand gekomen verloving vernam, zeide hij bezorgd: ‘Als de vrouw nu maar niet altijd door troef uitspeelt.’

De Gevolgen van eene Gril. Tafereelen uit het verhaal van Herbert Frey.

(*Vervolg*.)

‘Zoo hoor ik het gaarne,’ sprak zij bemo - digend. ‘De hoop op geluk maakt reeds gelukkig. Laat me nu echter bij u blijven en met u babbelen, opdat ge geen tijd hebt, u God weet welke droevige gedachten in 't hoofd te halen.’

Vroolijk babbelde zij nu over allerlei zaken, waarbij hare groote geestesgaven en rijke verbeelding haar goed te pas kwamen, maar toch mocht het haar niet gelukken, de donkere wolk van Leontines gelaat te verdrijven en haren lusteloozen blik te verlevendigen. Ten laatste meende zij dat het beter was, haar weer aan zich zelve over te laten en in stilte op een afstand over haar te waken, in plaats van haar tot een gesprek te nopen, waartoe de beklagenswaardige vrouw volstrekt niet scheen te bewegen te zijn.

Zoodra Leontine alleen was, staarde zij met onafgewenden blik op de baren. 't Kwam haar voor als trok eene geheimzinnige macht haar naar omlaag, dieper, altijd dieper, tot naar den donkeren grond, die reeds voor zoo menigeen, die 't leven moede was, tot een graf geworden is.

'Ik vrees dat ik waanzinnig word,' mompelde zij. 'Bij het verlangen naar den dood komen gedachten aan zelfvernietiging bij mij op.'

Hedwig had haar intusschen niet uit het oog verloren en spoedde zich nu naar Bertram.

'Bertram,' fluisterde zij hem toe, 'ik bid u, ga toch naar uwe vrouw. Zij ziet er vreeslijk mistroostig en neerslachtig uit. Het bedroeft en beangstigt mij, haar zoo te zien.'

Bertram zag naar Leontine.

'Och, lieve Hedwig,' zeide hij, 'mijne vrouw heeft altijd ingebeeld verdriet, en daartegen is niets te doen. Ik hoop dat 't zal veranderen, als zij wat meer omgang met vreemden heeft gehad. Ik geloof dat zij door hare ouders verschrikkelijk is verwend geworden.'

'Neen, dat houd ik er niet voor,' antwoordde Hedwig; 'bovendien is zij veel te goed en te edel dan dat zij door toegevendheid zou kunnen bedorven worden. Maar ik geloof dat zij een ernstig verdriet heeft, welks oorzaak wij niet kennen.'

'Zij lijdt aan ziekelijke inbeeldingen, en dat is eene lastige kwaal,' hernam Bertram misnoegd.

De avond was reeds gevallen, en nog altijd zat Leontine op dezelfde plaats, het bleeke, lijdende gelaat naar de zee gekeerd. Reeds een paar maal was zij door haren echtgenoot en Hedwig verzocht om naar de kajuit te gaan en iets te gebruiken, maar zij had voortdurend geweigerd. Zij scheen in de beschouwing der sterren verdiept; 't was alsof de baren eene geheimzinnige spraak voor haar hadden, waarnaar zij met alle aandacht luisterde.

Eensklaps weergalmde een vreeselijke kreet op het vaartuig - *De villa Rocca* stond in brand. Hoe de brand was ontstaan, wist niemand. Het vuur scheen reeds langen tijd onbemerkt gesmeuld te hebben, maar de brand werd eerst ontdekt toen de vlammen reeds woest om zich heen grepen.

De stoomboot had voor een aanzienlijk handelshuis te Messina eene groote lading olie aan boord, en toen de passagiers dit vernamen, werden zij door een panischen schrik overweldigd. In den beginne hoopte men het vuur nog meester te kunnen worden, doch weldra bleek die hoop ijdel te zijn.

De door geen enkel wolkje bedekte hemel met de schitterende sterren, het zachte geklots der baren, de diepe stilte in de natuur vormden eene scherpe tegenstelling met het woedende element, dat op het vaartuig immer grooter verwoestingen aanrichtte.

't Was voor ieder duidelijk dat het schip reddeloos verloren was.

Leontine las op het gelaat van haren echtgenoot, die in hevige ontroering tot haar snelde, dat een ontzettend gevaar hen bedreigde. Ook Hedwig ijlde tot haar.

'Gij moet in de eerste plaats gered worden, lieve Leontine,' sprak zij schijnbaar bedaard en rustig; 'aan mij zou niet veel verloren worden, maar uw verlies zou voor uwe ouders een te zware slag zijn, en uwe Elfriede zou moederloos wezen.'

De kapitein liep, overal bevelen gevend en den passagiers moed toesprekend, het dek op en neer, en zoo ver Hedwig en Bertram uit zijn haastig gesproken Italiaansch konden opmaken, verzekerde hij dat niemand zich behoefde angstig te maken. Het schip was in de nabijheid der haven, en er was op deze hoogte geen gebrek aan vaartuigen, die zeker te hulp zouden komen.

Intusschen werden de twee booten, die het schip had medegevoerd, te water gelaten.

Betram riep een matroos en beloofde hem eene aanzienlijke belooning, als hij zich met de zorg voor Hedwig wilde belasten.

‘Ik zal mijne vrouw redden,’ zeide hij tot hem; ‘breng deze dame in den boot en verlaat haar geen oogenblik.’

Door den zwaren rook, die het brandende schip omhulde, was het onmogelijk te zien wat er voorviel. De vlammen kleurden het water met een hellen gloed.

Het angstgeschrei der wanhopige passagiers was verschrikkelijk; men verdrong elkander, om in de booten te komen.

‘Leontine,’ zei Bertram tot zijne gade, ‘wees gerust, ik zal u redden. Maar ik wil nog even beproeven, of ik in onze kajuit kan komen, om mijn valies, dat groote waarde bevat, te halen. Zooveel tijd hebben we zeker nog. Blijf op deze plek staan, want men kan in dien dichten rook nauwelijks voor zich uitzien. Uw sluier en sjaal zullen me u doen wedervinden. Ik kom dadelijk terug.’

‘Geef mij een kus, Bertram,’ sprak Leontine gejaagd en omhelsde hem.

‘Houd me nu niet op, Leontine,’ riep hij, ‘ik moet me haasten. Ge behoeft u intusschen niet angstig te maken. Hier hebt ge vooreerst nog niets te vreezen, en de zee is kalm. We zullen gered worden.’

Snel beantwoordde hij haren vurigen kus en ijlde naar de kajuit.

Nauwelijks had Bertram zich verwijderd, of Leontine verliet de plaats waar hij haar verlaten had, om Hedwig op te zoeken.

‘Kom mede, naar Bertram!’ riep zij, zoodra zij haar bespeurde, en trok haar met zich voort. - ‘Ge behoeft u om ons niet te bekommeren, we zullen wel gered worden, ziehier uwe belooning,’ sprak zij vervolgens tot den matroos, die door haren echtgenoot verzocht was voor Hedwig te zorgen.

De matroos, die waarschijnlijk meende dat de dames in eenen anderen boot zouden gaan, was blijkbaar verheugd, van de zorg voor Hedwig ontheven te worden. Hij nam het geld dat hem werd aangeboden, en haastte zich om zich zelven in veiligheid te brengen.

Leontine voerde Hedwig naar de plek waar zij zooeven gestaan had. Bertram was nog niet terug. Op het dek heerschte eene vreeselijke verwarring. Allen riepen en schreeuwden door elkander, de brandende deelen van het schip kraakten, de passagiers liepen wild heen en weer. Iedereen dacht alleen aan eigen behoud.

‘Bertram blijft lang weg; ik ga naar hem zien; ik weet waar hij is,’ zei Leontine. Ziedaar, neem mijn sluier en mijn sjaal, opdat hij de plaats kunne terug vinden, waar ik hem wachten zou.’

Snel wierp zij Hedwig den sluier toe en hing haar den rooden sjaal over den arm.

Hedwig had geen besef van hetgeen er met haar voorviel; in de verwarring, die het heen en weer loopen der passagiers, de angstkreten, het luid geroep der opgewonden bemanning, het knetteren der vlammen en de dichte rook veroorzaakten, was het niet mogelijk geregeld te denken.

‘Ik ben dadelijk terug,’ voegde Leontine er bij.

‘Laat me met u gaan,’ smeekte Hedwig; ‘ge zult een ongeluk krijgen.’

Leontine verstond de woorden niet, maar begreep den zin er van door de beweging, die Hedwig maakte.

‘Blijf en gaat niet van uwe plaats!’ riep zij haar toe en maakte een afwerend gebaar. ‘Aan mijn sjaal moet Bertram u herkennen.’

Zij snelde heen en verdween in den dichten rook. En oogenblik later viel de mast met een vreeselijk gekraak om, en een rauwe, smartelijke kreet weergalmde door de lucht.

Juist kwam Bertram weder op het dek; hij had de reistasch in de hand.

'Kom mede!' riep hij, vatte Hedwig bij de hand en trok haar met zich voor, meenende dat het zijne gade was.

'Waar is Leontine?' vroeg zij angstig. Maar door het verschrikkelijk geraas werden hare woorden door hem niet gehoord.

Bertram bracht haar in den boot, die reeds vol was; zij hoopte Leontine er in te vinden.

Dadelijk klom hij weder aan boord, om te gaan zien of Hedwig er niet meer was. De kapitein en eenige matrozen waren de eenige personen, die zich nog op het schip bevonden; hij ging dus met hen in den kleinen boot.

Het schip was, naar de kapitein meende, door allen verlaten en werd aan de vlammen en aan de golven prijsgegeven.

De boot, waarin Hedwig zich bevond, was de eerste die aan land kwam. Hedwig bleef op den havendam staan en lette nauwkeurig op, om Leontine niet te missen, zoodra zij zou aankomen De andere booten waren weldra geland; doch geen van allen bracht Leontine mede.

Maar Bertram was ook nog niet aangekomen; Hedwig had dus hoop dat Leontine met hem in denzelfden boot zou zijn. Angstig en in de hevigste spanning wachtte zij op de komst van den laatsten boot. Toen zag zij Bertram, maar - maar zijne gade was niet bij hem. Zij slaakte een doordringenden kreet, en in een oogwenk stond Bertram naast haar.

‘Ha, Hedwig!’ riep hij. ‘God zij dank, gij zijt gered!’

‘Waar is Leontine?’ vroeg zij, van schrik en ontsteltenis bijna niet kunnende spreken. ‘Om Gods wil, waar is Leontine?’

Verwonderd staarde hij haar aan.

‘Zij moet hier zijn,’ antwoordde hij: ik zelf heb haar in den boot gebracht. Maar wat zie ik? Gij hebt haren sluier en haren sjaal. Wat moet dat beteekenen? Hoe komt gij daaraan?’

In een paar woorden deelde Hedwig hem alles mede. Bertram was eenige oogenblikken sprakeloos van schrik en ontroering, toen riep hij in vertwijfeling:

‘Dus waart gij degene, die ik in den boot bracht! En ik meende dat gij reeds door den matroos waart gered. O mijn God! zij moet u met eene geheime bedoeling den sluier en den sjaal overgegeven hebben. 't Is zeker niet te denken dat zij nog op het brandende schip is, maar toch wil ik er heen.’

Door eene groote belooning uit te loven, haalde hij vier matrozen over, om hem naar het schip terug te roeien. Maar het vuur had intusschen zoo vernielend om zich gegrepen, dat toen zij in de nabijheid kwamen, het wrak nog slechts een groote vuurmassa was.

Er was geene mogelijkheid het schip te naderen; zij moesten terugkeeren.

In den hevigsten angst en door de vreeselijkste gedachten gefolterd, liep Bertram als een waanzinnige door de rijen den geredden - maar Leontine was niet onder hen; zij was dus verdronken of in de vlammen omgekomen.

‘Ach,’ sprak Hedwig met nokkende stem, ‘eensklaps is een licht voor mij opgegaan, en ik begrijp alles: met voordacht heeft zij mij haren sluier en sjaal gegeven. In de verwarring op het brandende schip was ik niet in staat hare bedoeling te vatten, maar nu is mij alles duidelijk. Ach, Bertram, hoe zullen we dit ontzettend ongeluk kunnen dragen?’

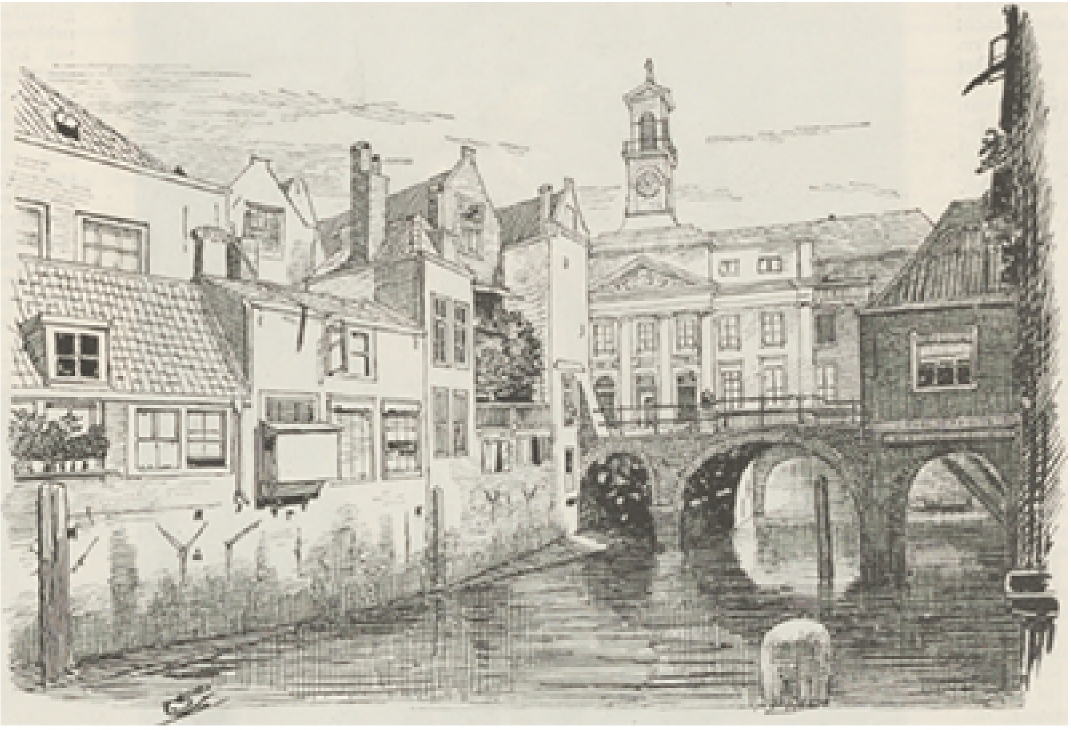

HET STADHUIS TE DORDRECHT.

Met vertwijfeling zagen zij elkander aan. Om hunnentwil had Leontine zich opgeofferd: die gedachte drong zich met onweerstaanbaar geweld op. Hoe zouden zij aan de ongelukkige ouders de tijding brengen, dat hunne zoo innig geliefde dochter niet meer in leven was; dat de kleine Elfriede hare moeder had verloren?

Toen beiden weer eenigszins tot kalmte waren gekomen en bedaard konden nadenken, besloten zij de ware oorzaak van haren dood stipt geheim te houden; niemand mocht weten dat zij zich vrijwillig had opgeofferd.

Nog vijf andere personen werden vermist: eene Italiaansche dame met hare dochter en drie matrozen.

Als een stormwind ging de treurige mare van de verschrikkelijke scheepsramp naar alle richtingen. De heer en mevrouw Harders kregen de tijding op hetzelfde oogenblik dat zij den brief van hunnen schoonzoon ontvingen, die te Messina was gebleven om nasporingen naar zijne echtgenoote in het werk te stellen.

XIV.

De droefheid der ongelukkige ouders was hartroerend; zij waren voor allen troost onvatbaar. Men trachtte hen te bemoedigen met de hoop dat hunne dochter wellicht door 't een of ander schip of door een visschersboot was gered geworden; de dagbladen waren van dezelfde meening, ook ten opzichte van de Italiaansche dame en de drie matrozen, en grondden die vooral op het feit, dat in den loop van de week, nadat het ongeluk was gebeurd, slechts één lijk, dat van het jonge Italiaansche meisje, was opgevischt geworden.

De heer Harders en Bertram bezochten alle plaatsen langs de kust van Italië, zij loofden groote belooningen uit aan ieder die eenig naricht kon geven, en deden op allerlei wijzen nasporingen. Maar alles bleef vruchteloos. Ten laatste twijfelde niemand meer aan haren dood, ofschoon de meeningen omtrent de wijze hoe zij dien gevonden had zeer verschilden: eenigen meenden dat zij in de vlammen was omgekomen; anderen hielden het er voor dat zij was verdronken en haar lijk door de golven naar den onmetelijken oceaan was gevoerd.

Wat de vrienden van den heer en mevrouw Harders ook beproefden om hen op te beuren en te bemoedigen, 't baatte niet: het verlies was te zwaar en te smartelijk, en de herinnering er aan werd steeds levendig gehouden bij 't aanschouwen van het lieve kind, dat zoo vroeg hare moeder had verloren.

Bertram gevoelde zich diep ongelukkig. Nu eerst, nadat hij Leontine had verloren, besefte hij hoe dierbaar zij hem was geworden. Nu miste hij haar opwekkend, aangenaam gezelschap, hare lieftalligheid en voorkomendheid. Hij had haar niet hartstochtelijk bemind, dewijl hij zijn hart reeds aan een ander meisje had geschonken, maar door den gedurigen omgang met haar, waarbij zij zooveel goedheid, beminlijkheid en liefde ten toon spreidde, was zij hem, vooral na de geboorte van hun kind, lief geworden. Nu eerst zag hij in welk eene liefdevolle, trouwe, zorgzame gade zij was geweest. Hare deugden en beminlijke eigenschappen kwamen hem levendig voor den geest, nu hij haar had verloren, en met haar alle levensvreugd.

't Was voor hem een smartelijke troost, dat de heer Harders, een paar maanden vóór de noodlottige reis naar Italië, door een voornamen schilder het portret van zijne dochter had laten vervaardigen; dat goed gelukte portret werd hem door zijne schoonouders ten geschenke gegeven. Hij hing het in zijne kamer. Vaak ging hij voor hare beeltenis staan; dan smeekte hij met weemoed in 't hart om vergiffenis, dat hij haar niet had bemind zooals zij verdiende bemind te worden, en niet liefderijker voor haar was geweest, en dan nam hij zich voor, voor de kleine Elfriede een teeder minnend vader te zijn en met moederlijke zorgvuldigheid over haar te waken.

Maar wat hij ook deed, om door werkzaamheden en het lenigen van het leed van anderen aan zijn geest afleiding te geven, de droefheid wilde niet van hem wijken, en hij gevoelde zijn verlies meer dan hij ooit had kunnen denken.

Hedwig leefde als ware het alleen voor de ongelukkige ouders; zooveel zij kon nam zij de plaats van Leontine bij hen in. Zij was vast besloten bij hen te blijven totdat de dood hen van hunne droefheid zou verlossen; zij was de eenige, helaas! ontoereikende troost huns levens.

Toen het Lente was geworden, ging Bertram naar zijn landgoed. Tot diep leedwezen der grootouders, hoewel zij hem dit niet hadden doen blijken, had hij de kleine Elfriede en de oude Geertruida medegenomen. Elfriede was nu ongeveer twee jaar, schoon als een engel, met een allerliefst, blozend gezichtje en blond haar, het sprekend evenbeeld harer moeder. Zij was levendig en kon reeds allerliefst babbelen. Bertram vond er een smartelijk genoegen in, haar voor de beeltenis harer moeder te plaatsen en dan de gelofte te doen dat nimmer een e andere vrouw de plaats van moeder in het hart van 't kind zou innemen.

Wanneer het avondlicht op de beeltenis viel en het kind met gevouwen handen voor dezelve stond en zacht ‘Mama!’ stamelde, dan scheen 't hem toe dat een lachje op 't gelaat van 't beeld kwam en met een diepen zucht dat haar jeugdig leven, 't welk hij genoeglijker had moeten maken, zoo ongelukkig geëindigd was, nam hij hun kind in zijne armen en smeekte God het gelukkiger dan de moeder te doen worden.

XV.

Leontine Seewald leefde. Te midden van een gemengd geraas van rollende baren, 't kraken van tuig en planken, klapperende zeilen en 't geroep van vreemde stemmen kwam zij weder tot het bewustzijn en opende de oogen. In den beginne was zij nog zoo verbijsterd, dat zij nog geen begrip kon vormen van 't geen met haar was gebeurd. 't Scheen haar toe dat zij zich in een graf bevond, hoewel zij gevoelde dat zij leefde. Boven haar hoofd hoorde zij menschenstemmen en het getrappel van voeten. Eindelijk kwam zij in zooverre tot bezinning, dat zij begreep dat zij in eene kleine kajuit in eene hangmat lag. Zij richtte zich overeind en zag eene vrouw met eene donkere gelaatskleur naast zich op een stoel zitten. Die vrouw scheen haar te bewaken. Langzamerhand keerde nu haar denkvermogen terug.

Waar was zij? Het laatste wat zij zich herinneren kon, was dat er iets op haar hoofd was gevallen, toen zij over het dek van het brandende schip liep. Was zij nog op dat schip? Was de brand gebluscht? En indien dit het geval was, waar waren dan haar echtgenoot en Hedwig?

Zoodra zij zich had opgericht, sprak hare bewaakster haar in de Fransche taal aan.

‘Ge zijt gered, madame! en hebt niets meer te vreezen,’ zeide zij.

Leontine kende de Fransche taal zeer goed, maar had toch moeite het platte provinciale dialekt harer bewaakster te verstaan

‘Waar ben ik?’ vroeg zij met zwakke stem.

‘Op de Fransche bark *L'oiseau* met bestemming naar Toulon, madame!’ was het antwoord. ‘Ge zijt hier in veiligheid. Ik ben de vrouw van den scheepskok en moet u oppassen. Ik bid u, drink een weinig van deze thee met arak, het zal u goed doen.’

‘Hoe ben ik hier gekomen?’ vroeg Leontine. Zij betastte haar hoofd, dat haar pijn deed, en voelde dat het verbonden was.

‘Ja ja, uw hoofd was zwaar gekneusd, madame,’ sprak de vrouw op medelijdenden toon. ‘Ik heb u verbonden zoo goed ik kon en de wonden met water en wijn gewasschen. - Hoe ge hier gekomen zijt? Heden-ochtend bij 't opgaan der zon zag het scheepsvolk u op het water drijven. Ge waart op eene plank gebonden, waaraan zich ook een zeeman had vastgeklampt. Men haalde u beiden aan boord, maar de zeeman was reeds half dood, en nauwelijks was hij op het dek, of hij stierf. Ik weet u verder niets meer mede te deelen.'

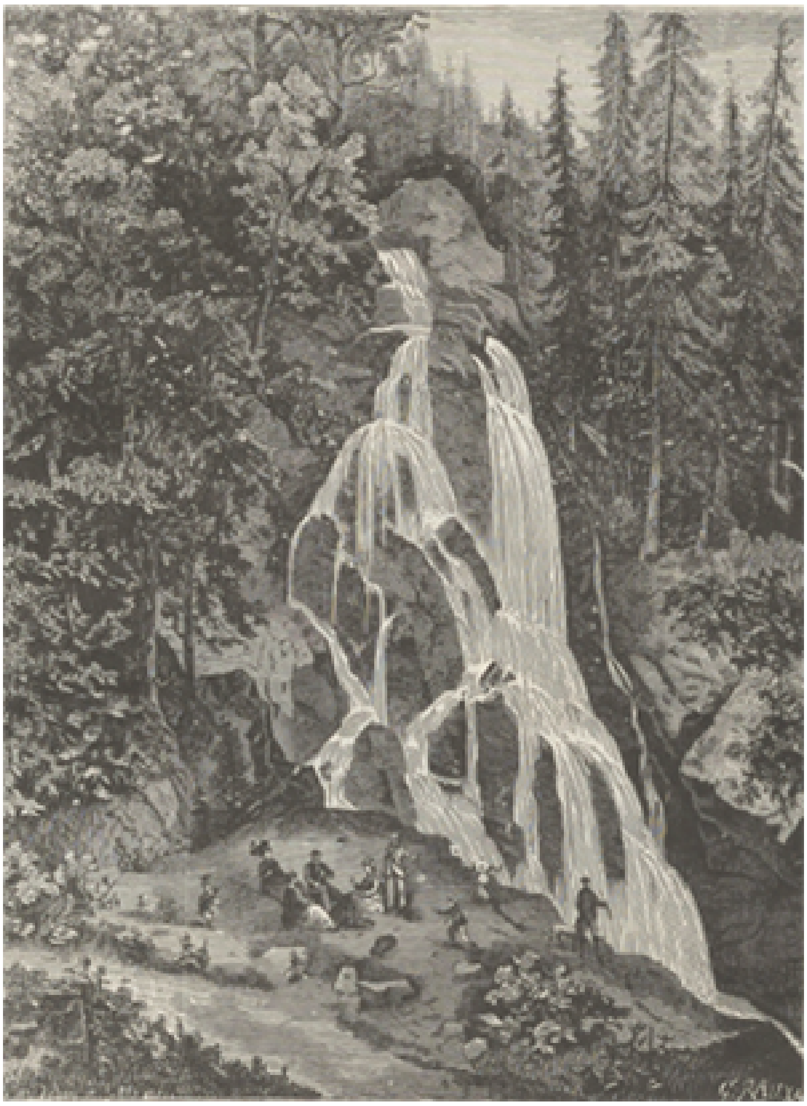

WATERVAL VAN HURZBURG.

Een matroos van *De villa Rocca*, een vermetele, hebzuchtige kerel, had zich de verwarring op het brandende vaartuig willen ten nutte maken, om zich te verrijken. Terwijl de kapitein voor de redding der laatste nog op het schip zijnde passagiers zorgde, snelde hij met levensgevaar naar de hut, die eene Italiaansche dame met hare dochter had bewoond. Hij wist dat zij een koffertje bij zich hadden gehad, waarin zich, zooals hij eens in 't voorbijgaan had opgemerkt, geld en kostbare sieraden bevonden. Dat koffertje wilde hij zich toeëigenen. 't Gelukte hem niet, de vuurgloed dreef hem terug. Toen hij weer op 't dek kwam, struikelde hij bijna over de in zwijm liggende Leontine. De vlammen verlichtten haar gelaat, en hij herkende de rijke Duitsche dame, die in gezelschap van een heer en een jong meisje aan boord gekomen was. 'Zij zal in de verwarring vergeten zijn of zij is dood!' dacht hij. Hij bukte, luisterde en betastte haar. Zij ademde en was nog warm. Dadelijk vatte hij het voornemen op haar te redden om eene goede belooning te verkrijgen. Tot zijn grooten schrik had intusschen de kapitein met de laatste passagiers en eenige matrozen in den nog overigen kleinen boot het schip verlaten. Na zich een oogenblik bedacht te hebben, bond hij Leontine op eene plank en liet haar in het water neder. Nauwelijks was hij hiermede gereed en keek naar een ander voorwerp rond, dat hem tot steunpunt zou kunnen dienen, toen hij door eene beweging van het schip over boord geworpen werd. Hij verloor echter zijne koelbloedigheid niet; weldra had hij de op de plank drijvende vrouw gevonden en bleef in hare nabijheid zwemmen, terwijl hij zich nu en dan aan de plank vastklemde, om een weinig te rusten. De zee was kalm; en hij kon 't dus op deze wijze lang volhouden. Maar tegen den morgenstond kwam een stevige wind opzetten; hij moest zwaar tegen den stroom worstelen, zijne krachten begonnen hem te begeven, en terwijl hij half onmachtig met de baren streed, werd hij aan boord van het Fransche schip opgemerkt. Dadelijk werd een boot uitgezet, en hij en de vrouw die op de plank gebonden was, werden gered. Maar zonder eenige inlichtingen te hebben kunnen verstrekken, had hij ten gevolge van de doorgestane vermoeienissen dadelijk den geest gegeven.

(*Wordt voortgezet.*)

Wijsgeerige Gedachten.

Al is ook de vreugde snel voorbij, zij wordt toch vooraf gegaan door eene lange hoop en achtervolgd door eene langdurige herinnering; het licht van de zon is langen tijd zichtbaar, vóór zij zelve verschijnt, en blijft lang nog terug, nadat zij ondergegaan en reeds verdwenen is.

⁂

Vele Christenen zeggen: ‘Nu is God nabij, dan is Hij veraf; Zijne goedheid en wijsheid komt bijzonder in deze of gene eeuw te voorschijn.’ - Zulks is echter slechts schijnbaar. Is Hij niet de eeuwige, onveranderlijke liefde, die ons in het eene oogenblik niets meer of minder lief heeft, dan in het andere?

[Nummer 12]

Onze Gravures.

Kolenbranders aan den Brocken.

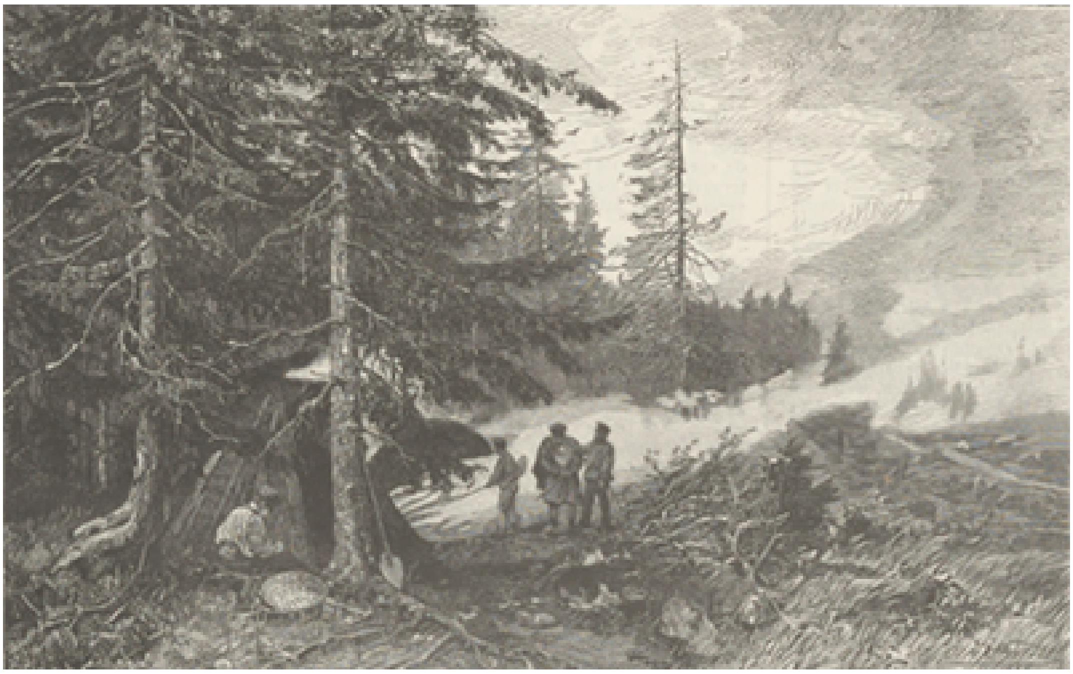

KOLENBRANDERS AAN DEN BROCKEN, NAAR DE TEEKENING VAN OTTO STRÜTZEL.

In ons vaderland, waar vroeger de wouden met de moerassen het grootere gedeelte van den bodem besloegen, zijn thans de bosschen schier geheel uitgeroeid en door bloeiende akkers en volkrijke gemeenten vervangen. Van de aloude en geheimzinnige wouden, waar de Neiviërs en Aduatieken hunne godsdienstoffers opdroegen, zijn nog slechts luttel plekken overgebleven in onze wild rijke Ardennen.

Geheel anders is het gesteld in dit echte woudland, het oude Germanië. In Duitschland zijn niet alleen nog zeer uitgestrekte beboomde streken, maar de boschcultuur wordt er zelfs afzonderlijk onderwezen, sterk beoefend en door een bijzonderen naam aangeduid. Door het woord *'Forst'* bedoelt men in Duitschland een bosch, dat naar behooren aangelegd is, naar de eischen der wetenschap door deskundigen onderhouden en gekweekt wordt, en zoodanige behandeling ondergaat, dat het aan den eigenaar op den duur de meest mogelijke voordeden opbrengt. De '*Forstwissenschaft*' onderricht de Duitschers daarenboven omtrent den invloed der bosschen op de vochtigheid des dampkrings en op het klimaat, op de gezondheid en de welvaart der ingezetenen des lands, enz. Reeds van in het midden der voorgaande eeuw werden scholen tot dat einde opgericht in den Harz. Vermoedelijk zullen deze ook wel eenige verbeteringen gebracht hebben in het overoude kolenbranders-bedrijf, een vak dat vóór de ontdekking der steenkolen en zoolang deze niet algemeen gekend en verspreid waren, van zeer groot belang was en ook thans in den Harz nog altoos betrekkelijk druk beoefend wordt.

Tot het verkrijgen van houtskool, wordt het hout door de kolenbranders tot een kegelvormigen hoop opgestapeld, dien zij bedekken met aarde, veen, enz. ter afsluiting van de lucht. Nu wordt de mijt in het midden aangestoken en de felheid van het vuur door middel van luchtkanalen geregeld. Is namelijk het vuur te fel, dan verbrandt er te veel hout, - is het te flauw, dan verkrijgt men eene on volkomene verkoling. Voorts bekomt men bij eene langzame verkoling meer houtskool dan bij eene snelle. Men ziet het, hoe eenvoudig het kolenbranders-bedrijf ook schijne, toch is het een vak dat als elk ander zijne kennis en ondervinding vergt.

De Ring van Sint Marcus.

Zoo de oude muurschilderingen, die eenmaal de gevels der paleizen van Venetië sierden, door de onverschillige hand des tijds zijn weggevaagd, de tafereelen, welke daarbinnen de wanden van zalen en gaanderijen bedekken, schitteren nog altijd in haast onverdoofden glans. De opgetogen vreemdeling aanschouwt er de meesterstukken der Venetiaansche school, die zich langer dan de Florentijnsche vermocht te handhaven op het hooge standpunt, door de schilderkunst in het tijdperk der Renaissance bereikt. Toen reeds lang vóór het einde der zestiende eeuw de Florentijnsche school onmiskenbare teekenen vertoonde van een naderend verval, wisten de Venetianen zich vrij te houden van nadeelige invloeden en nog verscheidene jaren de verdiensten te bewaren, die hunne school onderscheidden.

Veel droeg daartoe bij het weldadig voorbeeld van Titiaan, die eerst in 1576 gestorven, bijna al de beroemde schilders van zijn tijd - Rafael, Andrea del Sarto en Correggio - overleefde. Men hield zich aan de lessen van den grijzen meester, die de geduldige kunstenaars der vijftiende eeuw aan het werk had gezien en daarvan menige opwekkende geschiedenis wist te verhalen. Daarenboven waren de Venetianen het laatst tot de beginselen der nieuwere schilderkunst bekeerd en bleven er dan ook des te langer in volharden. Terwijl te Toscane, te Rome, te Milaan, kortom overal de Italiaansche kunst begon te kwijnen, was zij te Venetië nog in vollen bloei en kon er roemen op meesters als Bordone, Tintoretto en Veronese. Van den eersten dier kunstenaars geven wij in dit nummer een meesterwerk weer.

Paris Bordone was in het jaar 1500 te Treviso geboren. Reeds als knaap naar Venetië gezonden, werkte hij daar bij Titiaan en bestudeerde de werken van den kortgeleden gestorven Giorgone. Gevoel kon hij van geen van beiden leeren, maar dit zocht hij ook niet; hij zag de dingen enkel in hun schilderachtig uiterlijk en wist aan zijn schilderwerk eene warmte mee te deelen, die alle Venetianen betooverde. Hij verwierf zich eene bewonderenswaardige vrijheid van penseel en toonde vooral in het weergeven der vleeschpartijen een smeltenden en Correggiaanschen toets. Bordone werd dan ook weldra met belangrijken schilderarbeid belast, en penseelde evenals Giorgone, die altijd zijn model gebleven is, tal van die gevelversieringen, welke thans, helaas, zijn uitgewischt. Hij bereisde Frankrijk en Duitschland, waar de vermaarde Fuggers verschillende stukken van hem bezaten, en vestigde zich eindelijk te Venetië, waar hij in 1571 stierf.

Bordone had eene eigenaardige manier, die vooral in zijne portretten uitkomt; deze zijn meestal tot tafereelen uitgewerkt; wanneer hij bij voorbeeld eene jonge vrouw afbeeldt, plaatst hij er gewoonlijk eene kamerjuffer bij, die haar een spiegel aangeeft, en zoo hij een ridder voorstelt, voegt hij er een schildknaap bij, die hem de wapenrusting aangespt.

Niet minder bekwaam was hij in het schilderen van mythologische en pastorale stukken, waarvan vooral zijn *Daphnis en Chloe* in de *National Galery* te Londen eene sprekende getuigenis aflegt. De beide stukken, welke de *Louvre* van hem bezit, zijn minder geschikt om zijn krachtig talent te doen uitkomen, hetwelk vooral uitblinkt in zijn meesterstuk *De ring van Sint Marcus*, berustende in de academie van Venetië en hier door eene welgeslaagde gravure weergegeven.

Het stuk vereeuwigt eene legende, die nog altijd onder de Venetianen voortleeft. Op zekeren dag lag een schipper in zijn gondel te slapen, toen drie geheimzinnige personen hem kwamen verzoeken, hen naar den Lido te voeren; maar nauwelijks waren zij in het vaartuig gestapt of er stak een geweldige storm op, die de gondel op de golven deed dansen. Allerlei booze zeegeesten in de gedaante van duivelen en gedrochten vielen den ranken boot aan, maar een der passagiers deed den storm bedaren, en toen men eindelijk aan wal stapte, herkende de schipper in zijne passagiers Sint Marcus, den patroon van Venetië, Sint Joris en Sint Theodorus. 'Ik heb mijne welbeminde stad voor den storm willen behoeden,' sprak Sint Marcus; 'ik hoop dat zij berouw zal toonen en de ijdele vermaken zal vaarwel zeggen om den weg der zaligheid te bewandelen. Hier is mijn ring; breng dien aan den Doge en verhaal hem wat ge gezien hebt.'

Met het vertellen van de legende is de schilderij ineens uitgelegd en we kunnen dus thans volstaan met de beschrijving mee te deelen, door den bekenden Franschen kunstkenner Charles Blanc daarvan gegeven. 'De voorstelling,' zegt hij, 'is van ter zijde gezien. De arme visscher, voor den Doge gebracht, die te midden van den raad op zijn troon zetelt, treedt schoorvoetend nader en reikt hem den ring van Sint Marcus over, zonder de twee treden, die hem nog van een zoo hoog personage scheiden, te durven overschrijden. Een gouden, echt Venetiaansch licht valt schuins door de raadzaal, den Doge en een deel zijner senators bestralend, en de eene helft der schilderij in eene door weerschijn verhelderde schaduw latend. Rijk uitgedoste heeren staan aan den voet van den marmeren trap.... De geschilderde gebouwen zijn prachtig en schijnen, hoewel krachtig van lijnen en toon, met eene gouden vloeistof overgoten.... Door een grooten boog, die zich in het donkere deel der schilderij opent, ontwaart men de binnenhoven van een denkbeeldig paleis; want al de gebouwen op dit beroemde stuk zijn van Bordone's eigene vinding. Het koloriet is zoo betooverend en rijk, zoo merkwaardig in zijne bijzonderheden en zoo schitterend in zijne overeenstemming, dat het naast de schoonste Titiaans mag gesteld worden. Wat den toets betreft, die is mannelijk en teer te gelijk, gevuld en krachtig als een Giorgone, maar tevens smeltend en wazig als een Correggio.'

In de Kostschool.

De vacantie is om, het nieuwe schooljaar begint en de leerlingen, die een zestal weken geleden zoo lustig uit de kostschool huiswaarts togen, vol zalige droombeelden van vrijheid en blijheid, worden thans door hunne betrekkingen weer naar het pensionaat teruggebracht, om er te blijven tot Kerstmis, misschien wel tot Paschen, al dien tijd gebonden aan den strengen regel der inrichting, zonder eenige herinnering aan het dierbare ouderhuis, dan nu en dan een brief of een lang verwacht geschenk.

't Is waar, de zusters zijn goed, de verzorging is uitstekend, en als de kleinen straks op de speelplaats de kameraadjes van het vorig jaar terugvinden, met verschillende nieuwelingen vermeerderd, zal de scheiding gauw vergeten zijn.

Maar dat neemt niet weg, dat op dit pijnlijk oogenblik, nu het geldt vader en moeder den laatsten afscheidskus te geven, menig traantje vloeit, dat de goede zuster tevergeefs poogt af te drogen.

Met fijne opmerkingsgave heeft de schilder van het tafereel in dit nummer de verschillende uitwerking weergegeven, die een dergelijk afscheid op kinderen van dezeifde ouders uitoefent. De eene is ontroostbaar en weent haar vol gemoed uit in de armen der zuster; ze weet zelf niet recht wat haar het meest aanpakt, het afscheid van de ouders of het weerzien der geliefde pleegmoeder. De beide anderen zijn bedaarder, doch ook in die kalmte is verschil. De middelste schijnt verzonken in stille mijmering over de genoegens, in het ouderhuis gesmaakt; de oudste daarentegen reikt betrekkelijk koel moeder de hand en vader de wang tot den afscheidskus. Ze zal het in de kostschool allerbest schikken; zij gevoelt zich kloek genoeg van gemoed, om op eigen krachten te steunen. Zoo toonen zich in de kinderen reeds de uiteenloopende karakters, waardoor zij later als groote menschen zich zullen onderscheiden.

De Groote Kerk van Dordrecht.

De stichting der O.-L.-Vrouwekerk van Dordrecht wordt door eene legende toegeschreven aan de heilige Sura.

'In de 14e eeuw,' zoo luidt dit verhaal, leefde er te Dordrecht eene vrome maagd, die eene bijzondere voorliefde koesterde voor een beeldje van O.L. Vrouw, dat aan een boom was bevestigd, die aan het westelijk einde der stad vlak bij het riviertje de Dort stond.

Nadat zij al hare bezittingen verkocht had en de opgebrachte gelden onder de armen had verdeeld, wijdde zij zich geheel aan den dienst van O.L. Vrouw. Het verlangen kwam bij haar op daar ter plaatse eene kapel of kerk te stichten, en nooit verzuimde zij den wensch daartoe in hare innige gebeden te leggen. Eindelijk werd haar gebed verhoord. Een engel verscheen haar en openbaarde haar de afmetingen van het te stichten gebouw.

Zonder aarzelen begon zij en nam drie werklieden in haren dienst, die zij dagelijks betaalde met drie 'kopkens,' geldstukjes van geringe waarde. Maar o, wonder! zoo dikwijls zij de drie 'kopkens' uitgaf even zoo dikwijls keerden die weer in haar geldbuideltje terug.

De werklieden nu meenden, dat zij rijk was, en besloten haar van kant te maken, welk boos opzet zij op zekeren dag volvoerden. Met een vischmes sneden ze haar de keel af, maar toen zij, meenende groote schatten te ontdekken, slechts drie geringe geldstukjes vonden, werden zij door diep berouw aangegrepen.

Op de plaats, waar de moord had plaats gehad, ontsprong eene genezende bron.

De moordenaars werden spoedig gevangengenomen, maar toen het doodvonnis over hen was uitgesproken, stond Sura als uit een zwaren slaap van den dood op, verbrak hunne ketenen en voerde ze naar Rome, waar zij met groot berouw hunne misdaad beleden.

De Paus had intusschen van dit mirakel vernomen, liet Sura bij zich komen en zich overtuigd hebbende dat de snede van het mes als een rood lint om haren hals zichtbaar was, verleende hij haar zijn steun 'om de kerk van Dordrecht te betimmeren.'

Zoo spoedig mogelijk nam zij nu met hare gezellen de terugreis aan en volgens het voorgeschreven plan, haar door den Engel geopenbaard, werd het gebouw opgetrokken, waarna de H. Sura 'saliglijk' is gestorven.

De Groote Kerk van Dordrecht staat aan het westelijk einde der stad, nabij de uitwatering der oude haven. Het is een groot somber gebouw, dat met zijne talrijke uitstekende muren, zijne hooge boogramen en stompen toren reeds van verre de aandacht trekt. Het inwendige is in overeenstemming met het uitwendige, maar nog altoos een bezoek overwaardig, al vertoont de kerk de pracht niet meer die eens Karel V het oog boeide. Vooral het preekgestoelte trekt de aandacht van allen, die gevoel voor het schoone hebben. Uit één stuk marmer gehouwen door den beroemden Asmus Trauen, bevat het aan alle zijden uitmuntende bas-reliefs, die voorstellingen geven uit het leven van Jesus. De tien marmeren trappen met de halfrondloopende koperen trapleuningen geven toegang tot den preekstoel, waarboven een hemel of galmbord is aangebracht, geheel van mahoniehout vervaardigd. De beeldhouwer Gerrit van de Waal oogstte met dit kunststuk een welverdienden roem en nog meer staat men verbaasd, als men ziet, dat het geheele gevaarte slechts is bevestigd aan de ronde zuil, die den preekstoel tot steun verstrekt.

In den vorm van een Grieksch kruis gebouwd heeft de kerk eene lengte van 103, eene breedte van 39 en in 't midden eene hoogte van 25 meters.

De toren, een groot en zwaar gebouw, is geheel opgetrokken uit gehouwen steen en op verschillende plaatsen voorzien van zware hoeksteenen. Klimt men langs den trap, die uit 316 steenen treden bestaat, naar het plat, dan heeft men een heerlijk uitzicht over den omtrek.

Deze toren, die naar het oorspronkelijk plan veel hooger had moeten zijn, is nimmer afgemaakt kunnen worden, wijl men bij het bouwen gewaar werd dat de fundeeringen zulk eene vracht niet konden torschen. Vandaar dat men in den bouw is blijven steken en om nu het stompe plat het aanzien te geven van afgewerkt te zijn, heeft men aan de vier zijden hoektorentjes opgetrokken, die ten gerieve der voorbijvarende schippers en omwonende lieden voorzien zijn van een uurwerk.

Da mi un soldo.

Da mi un soldo (geef me een stuiver), - we dienen de vraag wel onvertaald te laten; want elk andere tongval dan het fleemend Italiaansch zou vreemd klinken in den mond van dezen jongen *lazzarone*. De Italiaansche bedelaars zijn van een heel ander ras, dan het schooiend volkje, dat wij in onze noordelijke streken kennen. Zij beoefenen hun vak met eene zekere virtuositeit, die het om zoo te zeggen adelt tot een eerlijk beroep; zij wekken geen weerzin op door gemeene galgentronies of door het huichelen van de stuitendste ellende; altijd beleefd, onderdanig, steeds bereid tot een dankbaren glimlach voor de geringste gift, weten zij zelfs in hun nederig vragend gebaar zekere gratie te leggen; en vooral de jonge bedelaar, gelijk onze gravure er een te zien geeft, met zijn vriendelijken lach en guitigen blik, is wezenlijk onweerstaanbaar.

De schilder heeft hem naar het leven weergegeven, en door de tegenstelling met het brutaal kijkend aapje, de bescheiden afwachtende uitdrukking doen uitkomen van den knaap, die onverstoorbaar goedgeluimd, ook bij de ruwste bejegening, onvermoeid zijne zacht vleiende bede laat klinken: *Da mi un soldo*.

Het Buskruit en de Vuurwapens.

Reeds onze voorouders zegden, wanneer zij van iemand spraken, die niet bijzonder veel verstand had: ‘Hij heeft het kruit niet uitgevonden;’ een bewijs hoe grooten eerbied men ten allen tijde koesterde voor de zwarte, dood aanbrengende korreltjes en hoe hoog men het verstand schatte van hem, die zulk eene uitvinding kon doen. Daar de voorstelling van het groote publiek zich altijd gaarne aan een bepaalden persoon of althans aan een naam hecht, zoo heeft de volksmeening de eer en den vloek der uitvinding op den naam van den Freiburgschen monnik BARTHOLD SCHWARTZ geladen. Nu zegt ons echter de geschiedenis, dat op den tijd toen deze man leefde, het kruit reeds bekend en er dus in dit opzicht niets meer uit te vinden was. Het blijkt echter dat ten minste in het gebruik van het kruit door dezen man eenige verbetering is bracht.

Maar iemand moet dan toch het kruit hebben uitgevonden. - Dat is nog in het geheel niet zoo volstrekt noodzakelijk; wij gelooven veeleer waarheid te spreken als wij zeggen: niemand heeft het kruit uitgevonden, of liever de geheele wereld heeft daaraan geholpen; het is misschien hiermede juist zoo gegaan als met het schrijven, het gebruik van den ploeg en andere noodzakelijke dingen. Zien wij hoe dit kan geschied zijn.

Reeds in de vroegste oudheid gingen de menschen in den oorlog elkander met vuur te lijf; men had brandbare mengsels, die men aan eene spies of een dergelijk werktuig bevestigd, op den vijand slingerde. Dit gebruik treft men onder anderen bij de oude Indiërs, Chineezen en Mongolen aan en het ging van deze op latere volken over.

Ons althans schijnt het buiten twijfel, dat uit deze oude krijgsmiddelen langzamerhand ons buskruit ontstaan is en dat dus ook hier, gelijk bij vele andere uitvindingen de oorsprong in Azië te zoeken is, terwijl de verdere volmaking voor het westen bewaard bleef. Oud-Indische geschriften spreken van het kruit als van eene zaak, die reeds sedert onheugelijke tijden in gebruik was.

In de VIIe eeuw vinden wij het gebruik van het vuur bij de Grieken, en deze hebben misschien de kunst wel verder gebracht, althans het ‘Grieksche vuur’ dat zij op de vijandelijke vloten wierpen, was langen tijd beroemd en gevreesd. Later zien wij het krijgsvuurwerk in de handen der Arabieren, hetzij dat deze het aan de Grieken of rechtstreeks uit Azië ontleend hadden. In de kruistochten maakten zij tegen de christen-legers een uitgebreid gebruik daarvan en jaagden den kruisvaarders daarmede niet weinig schrik aan.

In den beginne waren waarschijnlijk de zwavel en de in het Oosten zooveel voorkomende naphta de hoofdbestanddeelen der brandstof. Eene veel sterkere werking moest zij verkrijgen, toen men op het denkbeeld kwam om er salpeter bij te voegen. Wanneer en waar dit geschied is laat zich niet bepalen. De Chineezen kenden dit zout reeds sedert onheugelijke tijden en in het land der Arabieren vormt het zich dikwijls in den grond. In ruwen toestand, als het door vreemde stoffen vooral door keukenzout verontreinigd is, kon deze zelfstandigheid wel de verbranding veel heviger maken, maar ze kon niet in een oogwenk verbranden, geene ontploffing veroorzaken, en zoo is ze misschien langen tijd in gebruik geweest, zonder dat men een denkbeeld had van de sterke drijfkracht welke ze bevat. De Arabieren waren op dien tijd ook goede scheikundigen en leerden spoedig het salpeter zuiveren, en hiermede was eene groote schrede tot verdere verbeteringen gedaan. In alle Arabische boeken, die later dan 1225 geschreven zijn en waarin melding gemaakt wordt van het salpeter, is er bijgevoegd, dat het bij de brandstoffen werd gemengd. Ja, er worden daarin zelfs mengsels opgegeven, die alleen uit kool, zwavel en salpeter bestaan en dus juist zoo zijn zamengesteld als ons tegenwoordig buskruit. Nu kon de ontploffende kracht ook niet lang meer onopgemerkt gebleven zijn en men treft ook inderdaad beschrijvingen aan, die aan een ruw schietgeweer doen denken; het waren ijzeren buizen waaruit men pijlen afschoot. Zeer ver zal men echter daarmede niet geschoten hebben, want nog in de XIV de eeuw werd het kruit als fijne stof vervaardigd en daardoor kon het slechts geringe drijfkracht bezitten. Eerst toen men gebeerd had het den vorm van kleine korrels te geven was het in staat die uitwerking te verkrijgen, die wij thans kennen. Wie deze laatste verbetering heeft bedacht is onbekend; niets belet haar aan BARTHOLD SCHWARTZ toe te schrijven, - echter ontbreekt het daarvoor aan alle bewijzen.

Het eerst komt eene soort van houwitsers voor, waarmede men zware steenen tegen versterkte plaatsen wierp, of ook als men belegerd werd, Grieksch vuur op de aanvallers wierp, want dit laatste bleef nog te gelijk met het eerste buskruit in gebruik. Reeds tegen het einde der XIIde eeuw gebruikte men kruit om de rotsen in de zilvergroeven op den Rammelsberg bij Goslar te doen springen: men wist dus reeds een vredelievend gebruik te maken van deze zelfstandigheid, die ontegenzeggelijk vooral voor een oorlogzuchtig doel geschikt was. In 1259 verdedigden de Arabieren in Spanje eene kleine vesting tegen de Christenen door steenen en ander werptuig op de aanvallers te slingeren en dat wel uit mortieren die een leven maakten als zwaren donder.

Tot het einde der XIIIde eeuw hadden de vuurwapenen om hunne gebrekkige inrichting nog weinig beteekenis. De kanonschachten waren uit ijzeren staven samengesteld, die met ijzeren banden waren aaneengekuipt; zelfs uit leder, touw, metaaldraad enz. werden schachten gevlochten en gevormd, waarvan in oude wapenverzamelingen nog eenige kabinetstukken te zien zijn. Men kan begrijpen dat deze donderbussen in vergelijking tot ons tegenwoordig geschut zeer onschadelijke dingen waren. Intusschen misten zij toen de werking van het nieuwe en wonderbaarlijke niet; de omstandigheid alleen, dat de mensch met bliksem en donder in handen voor den dag kwam, moest den vijand schrik inboezemen, hoewel het kunstmatige onweder toenmaals niet zoo dikwijls en hevig insloeg als in onze dagen. De Chineezen hadden het voor eenigen tijd nog niet veel verder gebracht. Toen de Engelschen zich voor eenige jaren met geweld op de kusten van het Chineesche rijk nestelden, brachten de inlanders ook wel kanonnen voor den dag en maakten daarmede een geweldig leven; met het richten lieten zij zich echter niet in en het scheen hun volstrekt onverschillig waar de kogels heenvlogen; de meeste werking verwachtten zij klaarblijkelijk van het zware donderen en zij waren niet weinig verwonderd dat de Engelsche soldaten daarop volstrekt niet letten.

De artillerie werd derhalve eerst een krachtig wapen toen men geleerd had bronzen schachten te gieten. Het is waarschijnlijk dat de Duitschers dit het eerst gedaan hebben; in dien tijd althans waren zij als de beste metaalgieters bekend. En hierin, in de verbetering van het geschut is nu zeker ook de verdienste van BARTHOLD SCHWARTZ te zoeken: van kanonnik werd hij kanonnier. Zijne bemoeiingen behooren zoo men meent in de jaren 1323 tot 1380 te huis. Het is bewezen, dat hij zich in 1378 naar Italië begaf en den hoogen Raad van Venetië zijne kunst mededeelde. De Venetianen in oorlog met de Genueezen, ontvingen hem met vreugde en overlaadden hem met eer en beloften. Bij de belegering van Chiozza in 1380 werd de kunst van SCHWARTZ het eerst toegepast en met zulk een goed gevolg dat de Genueezen genoodzaakt waren, vrede te maken. Kroniek en volksverhaal zijn het er over eens dat SCHWARTZ voor zijne bewezen diensten slechts ondank inoogstte. Men zou hem namelijk om de betaling uit te sparen en het geheim te behouden, in de gevangenis geworpen hebben, waar hij op eene onbekende wijze zijn einde vond.

Nog raadselachtiger wordt de geschiedenis der uitvinding van het buskruit, als wij van een anderen kant vernemen, dat de Engelschen reeds in 1346 in den slag bij Crécy (26 Augustus) met kanonnen op de Franschen schoten. Ofschoon van de kanonnen niet gezegd wordt of zij gegoten, gesmeed of op andere wijzen vervaardigd waren, kunnen zij toch zoo heel slecht niet geweest zijn, want ofschoon er slechts drie stukken aanwezig waren, beslisten zij den veldslag en de zaak baarde zulk een opzien dat men overal in Europa de artillerie invoerde en de groote staten spoedig honderden stukken geschut bezaten.

Zoo traden dan eene kracht en een werktuig in dienst der menschen, welke niet alleen op de wijze van oorlogvoering, maar ook op de vorming der staten, op de staatsrechtelijke en burgerlijke inrichting en zelfs op het karakter der menschen den geweldigsten invloed moesten uitoefenen. Leeuwenkracht en leeuwenmoed, het ideaal der oude krijgslieden, werden grootendeels nutteloos, nu de strijdbijlen, lansen, zwaarden, schilden, pantsers en wapenrustingen weggeworpen waren en het schietgeweer het hoofdwapen werd. Niet dat nu lafaards voor den oorlog geschikt werden, o neen! zonder moed en dapperheid ging het ook nu niet; maar deze deugden moesten zich op eene andere wijze openbaren. Niet altijd is er bij de nieuwe wijze van oorlogvoeren gelegenheid om in een wilden stormloop den dood te trotseeren;

de krijgsman moet hem even goed staandevoets kunnen zien naderen, in den kogelregen onwrikbaar blijven, en dikwijls wordt daardoor nog meer voordeel verkregen dan door het moedig voorwaarts gaan. Koelbloedige volken zijn van nature beter geschikt om zulke proeven van bedaardheid en onverschrokken moed te geven.

Gelijk de strijd in het open veld door het buskruit eene andere gedaante kreeg, zoo was dit ook het geval met den aanval en de verdediging van vestingen. De belegeringskunst werd eene werkelijke wetenschap, waarin het kruit de hoofdrol speelt, niet alleen door het geschut, maar ook door mijnen en tegenmijnen. De soldaat behoeft nu niet meer op waggelende ladders steile muren te beklimmen, van welke gesmolten lood, kokende olie of brandend pek op hem neerstroomen; maar hij moet gelijk een mol kronkelgangen onder de aarde uitgraven en in dikke duisternis, tusschen zijn geweer en bijl nederhurkende, zijne mijn aanleggen, elk oogenblik verwachtende dat eene tegenmijn van den vijand hem verminkt.

Alleen doordien de bevestigde kasteelen en sloten der middeleeuwen, die roofnesten van een trotschen en hebzuchtigen adel, voor het nieuwe wapen in puin vielen, werd het eerst mogelijk, dat een nieuwe tijd aanbrak, dat althans de ergste verdrukkingen ophielden, dat er meer orde in de maatschappij kwam en de vooruitgang gemakkelijker werd.

DE RING VAN SINT MARCUS, NAAR DE SCHILDERIJ VAN PARIS BORDONE TE VENETIË

Mortieren en kanonnen werden derhalve, zooals wij gezien hebben, in den beginne alleen als belegeringsgeschut gebezigd, en eerst langzamerhand begon men die ook in zeeslagen te gebruiken, totdat men er eindelijk toe kwam de kanonnen nog lichter te maken en ook in veldslagen mede te voeren. Het ging hier, zooals het met elke uitvinding gaat; alles, wat ons nu in behoorlijke orde en uitbreiding als één geheel schijnt, is eerst langzamerhand door eeuwen lang voortgezette en telkens weder uitgedachte verbeteringen tot dien toestand van volkomenheid gebracht, die thans onze bewondering wekt. De eerste kanonnen, ook donderbussen, kartouwen en slangen genoemd, waren monsters, waarop men dikwijls de schrikwekkendste figuren aanbracht. Zij veerden vervaardigd in het denkbeeld, dat uit het grootste stuk geschut de zwaarste kogels met de meeste kracht konden geworpen worden, en eerst allengs kwam men daarvan weder terug, nadat men zich overtuigd had, dat de werkingen van die gevaarten in geene verhouding stonden met de groote omslachtigheid van hunne bediening. Nu bracht men allerlei verbeteringen aan, de ééne voor de andere na. Onder de metalen kanonnen, waarmede de stad Augsburg zich in 1372 tegen het leger van hertog JOHANN VAN BEIEREN verdedigde bevonden zich drie stukken, waarvan het grootste kogels van 127, het tweede van 70 en het derde van 50 pond schoot De kogels van die grootte waren in den beginne van steen, zooals men er nog heden ten dage vóór en in de tuighuizen of in de vestingen, ook wel half in de muren gemetseld, als zeldzaamheden bewaard vindt.

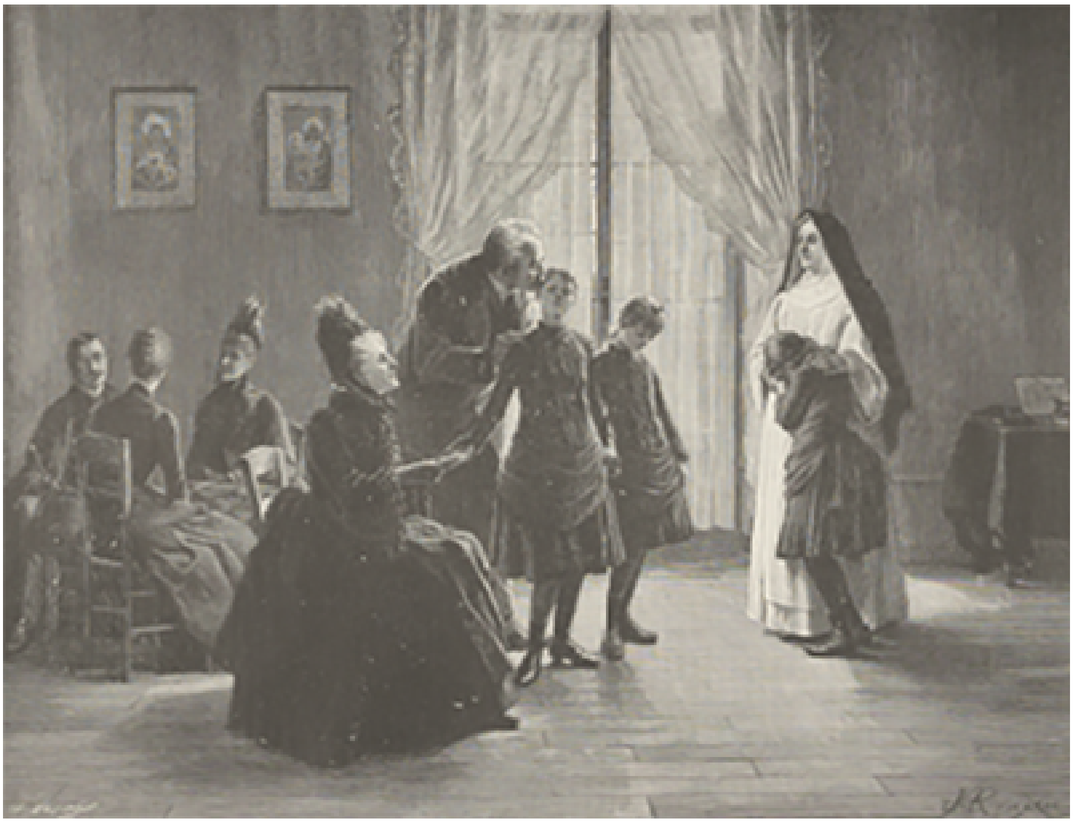

IN DE KOSTSCHOOL, NAAR DE SCHILDERIJ VAN CHARIES BAUDE.

Met de invoering der ijzeren kogels, die bij een veel kleineren omvang toch nog hetzelfde gewicht en om hunne grootere dichtheid eene sterkere werking bezitten, kon men ook het geschut kleiner maken. Daardoor werd het gemakkelijker te bewegen en te bedienen, en door het nu nog op bijzonder daartoe ingerichte wagens, affuiten genaamd, te legden en kleine kogels te gebruiken, kon men het eindelijk in de opene veldslagen bezigen en op marsch met zich voeren. Zoo ontstonden de veldstukken. Maar ook deze waren slechts een overgang: men wilde een draagbaar vuurwapen bezitten en zoo kwamen de handroeren en musketten in de wereld. Tusschen deze en de kanonnen stonden nog de haakbussen waarmede men kogels van 6 tot 8 lood schoot, en die op een kleinen, eenigszins op een drievoet gelijkenden toestel rustten. Ook bij de eerste musketten, zoo genaamd naar de meierij Moschetta bij Feltri in Italië gelegen, waar men ze voor het eerst met gunstig gevolg bij de verdediging van een nauwen bergpas had gebruikt, had men nog een van boven gaffelvormig uitgesneden stok noodig, om het vuurwapen op te leggen, en het daarna met eene lont los te branden. Dit bezwaar nam men later weg door de invoering van het zoogenaamde lontslot, eene inrichting bij welke de lont in een bewegelijk stuk metaal, den haan, geklemd werd, die, als het schot moest losgebrand worden, door middel van een hefboom bewogen, de lont in eene kleine hoeveelheid buskruit bracht; dit kruit stond door het laadgat in verbinding met de lading, die zoodoende werd ontstoken. Daar dit echter niet onfeilbaar en zeer omslachtig was, bedachten de beide Neuienbergsche kunstenaars GEORGE KUHFUSS en CASPAR RECKNAGEL omstreeks het jaar 1517 het oude Duitsche vuur- of rad-slot, eene zeer vernuftige, hoewel nog altijd zeer omslachtige inrichting, daar het slot na elk schot met een sleutel moest worden opgewonden. Het bestond uit een stalen rad, dat na het losdrukken zeer snel omliep en daardoor uit een vaststaanden vuursteen vonken sloeg, die op de kruidpan vielen. Dit gebrek namen de Franschen in 1640 weg door de uitvinding van het vuursteenslot met den haan, waarin een vuursteen werd geschroefd, en de pan. Bij deze inrichting werd de haan, die aan een met twee pallen voorzienen tuimelaar bevestigd was, overgehaald en daardoor eene veer, die zich in het slot bevond, gespannen. Door den trekker kon men de pallen losmaken en dan voerde de veer den haan en den vuursteen met kracht tegen het stalen deksel van de pan, waarin het kruid lag. Hierdoor ontstonden vonken, die, doordien de haan het pandeksel naar achteren opensloeg, in het kruid vielen en het schot ontstaken. Doch ook deze inrichting, die bijna 200 jaren, ofschoon meer en meer verbeterd, in gebruik gebleven is, is in de laatste tijden weder door andere inrichtingen verdrongen geworden. Het is ongeloofelijk wat de tijd aan deze vreeselijke moordwerktuigen veranderd en verbeterd heeft. Een bezoek in een museum van oudheden, of in een tuighuis, toont dit het allerduidelijkst. Daar ziet men de moordtuigen der laatste 500 jaren van hun eerste begin tot op den huidigen dag, en daarnaast de schietwapenen van vroegere tijden, hand- en voetbogen en wapenrustingen. Welk eene verscheidenheid in den vorm der geweren, de vroegere lomp en eenvoudig, de latere sierlijk en kunstig. Allen zijn voor hun doel bijzonder ingericht, hier de ruiter- en zakpistolen, daar weder de karabijnen voor de ruiterij, en het lichte jachtgeweer, het lange ganzenroer of de zware bus, en weer daarnaast het soldatengeweer uit alle eeuwen. En dan nog het zware veld- en belegeringsgeschut, de zes- en twaalfponders, de korte houwitsers en eindelijk de nog kortere mortieren, waaruit bij belegeringen holle met kruid gevulde bommen soms van 150 ponden zwaarte geworpen werden.

De nieuwere verbeteringen der schietwapenen moeten wij niet nader meer beschouwen; zij zijn algemeen gekend.

Kleinigheden.

Bij de bevalling van Maria Antoinette, de zoo ongelukkige koningin van Frankrijk, in Februari 1779 was de vreugde van haar volk zoo groot, dat bij het te Deum, 't welk in de Notre Dame te Parijs in hare tegenwoordigheid gezongen werd, het gild der vogelhandelaars te dier stede 400 vogels moest leveren, om ze tot teeken der vreugde in de kerk te laten vliegen. - Als een bewijs van blijdschap en belangstelling gaf de stad Parijs aan twintig meisjes eene uitrusting en huwelijkte ze uit aan knappe mannen. Paarsgewijze kwamen zij met hunne bruidegoms op het raadhuis, waar men na eene algemeene vermaning tot eendracht, hun eene aanwijzing gaf tot ontvangst eener bepaalde som en ze weer liet vertrekken. Reeds waren zij allen aangeteekend, toen bijna ademloos een beeldschoon meisje zich in de zittingskamer stortte en begeerde mee onder het getal te worden opgenomen. Men deed haar opmerken, dat het getal vol was en dat zij te laat kwam, terwijl zij bovendien eerst had moeten worden voorgesteld. ‘En zouden dan de rijke heeren, die hier verzameld zijn, niet in staat zijn aan eene 21e eene uitrusting te geven?"’ Deze woorden brandden als vuur. Op ieder gelaat werd het besluit zichtbaar, om den wensen van het hoogst belangwekkende meisjes te vervullen. Eindelijk nam de voorzitter eene schaal, ging er mee rond, en in een oogenblik was ver over de benoodigde som voorhanden. Het meisje huppelde van blijdschap ‘En nu, schoon kind, hoe heet gij?’ 'Zij noemde haren naam. ‘En hoe heet de gelukkige dien gij bemint?’ - ‘Dat weet ik niet. Ik heb nog geen minnaar’ - ‘Maar dan past gij in 't geheel niet bij de 20 overigen.’ - Wel ik ben juist daarvoor hier gekomen. Nu gij mij het geld gegeven hebt, zult gij mij ook wel een man geven’ Deze onschuld, met zulk eene schoonheid verbonden, trof het hart van een bediende der aanwezigen; de zaak werd beklonken, de onderzoekingen bewezen dat op geen van beiden der partijen iets viel aantemerken, dat hen van de keus zou uitsluiten, en zoo werden zij het 21e paar.

⁂

Te Antwerpen werd in den Nederlandschen Schouwburg toen met 't begin der voorstelling onbehoorlijk lang werd getalmd, op den bovensten rang een geweldig leven gemaakt. Vol toorn en woede schreeuwde een diamant-jood uit de stalles naar boven: ‘Weest toch stil, ossen!’ Eene stem van den uilenbak antwoordde hierop ‘Pardon mozes hier boven is den hooizolder de stal is beneden!’

De Gevolgen van een Gril.
Tafereelen uit het verhaal
van Herbert Frey.
(*Vervolg.*)

Vrouw Marré, de gade van den scheepskok, de eenige vrouw die zich aan boord van de Fransche bark bevond, was door den kapitein met de verpleging van de bewustelooze Leontine belast geworden; zij liet haar naar hare hut brengen, ontdeed haar van hare na te kleederen, legde haar in hare hangmat, diende haar een versterkend middel toe en verbond hare wonden.

Leontine sprak weing, dronk een paar slokjes van de voor haar gereed gemaakte thee en viel weldra in een vasten slaap, waaruit zij eerst bij 't ondergaan der zon ontwaakte. In den nu volgenden nacht vormde zij het plan hoe zij voortaan zou handelen.

Zij had van hare bewaakster vernomen dat op het Fransche schip niets bekend was van de scheepsramp, die de oorzaak was dat men haar in zee drijvende gevonden had; als de kapitein er haar naar vroeg, zou zij een anderen scheepsnaam en andere plaatsen opgeven, om daardoor te voorkomen dat hare ouders en haar echtgenoot op haar spoor konden komen. Dat Bertram en Hedwig gered waren, geloofde zij zeker.

Zij zouden meenen dat zij den dood in de golven gevonden had, - en zij wilde voor hen dood zijn. Reeds menigmaal was de wensch bij haar opgekomen, dat er iets mocht gebeuren, 't welk haar van haren man zou scheiden en hem vrij maakte, zonder dat zij evenwel een denkbeeld kon vormen hoe dit zou kunnen geschieden. Nu was die gelegenheid gekomen; de wensch van haar hart kon thans vervuld worden. Niemand van de haar dierbaren mocht ooit te weten komen dat zij nog leefde. Die gedachte hield haar geheel bezig; zij vond er iets heldhaftigs in en beschouwde het als eene edele zelfopoffering, waartoe zij de kracht hoopte te bezitten.

De gedachte aan de droefheid harer ouders en het gemis van haar kind, haar ‘kleine parel’, was wel pijnigend, maar hare vurige begeerte - haar zielsverlan gen, mag men wel zeggen - haar echtgenoot vrij te maken, bracht alle andere gedachten tot zwijgen. Dat Bertram haar niet beminde, was haar duidelijk gebleken. ‘Houd me niet op!’ had hij bijna norsch gezegd, toen zij in het doodsgevaar op het brandende schip hem om een kus vroeg, en hoe koel en gevoelloos had hij aan dat verlangen voldaan! Dat haar verlangen op dat oogenblik hem lastig, dwaas en kinderachtig moest zijn voorgekomen, daaraan dacht zij niet.

Hoe langer zij over alles nadacht, des te vaster bleef zij bij haar besluit. Ten laatste meende zij zelfs het er voor te mogen houden dat de Voorzienigheid het zoo beschikt had. Haar lot zou voortaan wel hard zijn, maar 't scheen haar volstrekt onmogelijk toe, hare vroegere onverdragelijke levenswijze weer te dulden, nu 't eenmaal zoo ver gekomen was.

Vóordat de bark Toulon hand bereikt, had Leontine met vrouw Marré afgesproken, dat zij voorloopig bij haar zou gaan inwonen. Om de wonden aan haar hoofd beter te kunnen verbinden en verkoelen, had vrouw Marré haar het schoone haar afgeknipt, en Leontine had haar toegestaan, het aan een kapper te verkoopen.

Zoodra het schip de haven van Toulon was binnengeloopen, werd Leontine met de grootste voorzichtigheid aan land en naar de woning van vrouw Marré gebracht; daar moest zij nog weken achtereen te bed blijven, want t' duurde nog geruimen tijd vóordat haar hoofd geheel genezen was.

Vrouw Marré verpleegde haar met de grootste zorgvuldigheid en liefderijkheid. Zij was inderdaad eene goedhartige vrouw, en bovendien hoopte zij op eene goede belooning, daar zij wist dat Leontine eene som geld van ten minste 2000 franks en eenige zeer kostbare sieraden bij zich had, en veronderstelde dat zij van rijke familie was.

Toen Leontine zich sterk genoeg gevoelde, besloot zij naar Parijs te gaan. Daar wilde zij op een eenvoudigen voet gaan leven, dood voor de haar dierbaren. En als daarbij de gedachte aan hare ouders en de kleine Elfriede haar droevig stemde, troostte zij zich met de hoop dat zij hen later wellicht kon wederzien, zonder dat zij zelve door hen werd opgemerkt.

Vóor haar vertrek naar Parijs kocht zij eenvoudige kleeren; zij dacht er in 't geheel niet aan, zich sierlijk en elegant voor te doen, maar had alleen het oogmerk, zich zooveel mogelijk onherkenbaar te maken. Zij zou te Parijs eene kleine woning huren en op de zuinigste wijze leven. Wanneer hare middelen waren uitgeput, zou zij werken, om in haar levensonderhoud te voorzien. Zij bekommerde zich weinig daarover; omtrent alles wat haar zelve betrof was zij volkomen onverschillig geworden; haar lijden was zóó groot, dat het op een weinig meer of minder niet aankwam. Hare tegenwoordige levenswijze, waarbij zij alle genoegens en de weelde en 't gemak, waaraan zij altijd was gewoon geweest, moest ontberen, scheen haar verdragelijker toe dan die van vroeger, toen zij alles kon verkrijgen wat zij begeerde, maar gekweld werd door de gedachte, dat zij eene hindernis was voor 't geluk van haar echtgenoot. Toen evenals nu had zij geene hoop meer; vroeger echter had haar bestaan anderen verdriet veroorzaakt, en thans - meende zij - had zij, door aan haren dood te doen gelooven, voor hen den weg tot geluk gebaand.

Als de ontzettende gedachte bij haar opkwam, dat haar man Hedwig zou huwen, stelde zij, onnadenkend wezen dat zij was, steeds de meening voorop, dat zij, door dien echt niet te verhinderen, slechts hare opoffering volmaken zou. Zij meende geen zondig, maar een den Hemel welgevallig werk te doen, door Bertram met Hedwig, de eerste vrouwe zijner keuze te laten huwen. Haar huwelijk, in het aanschijn des doods gesloten, was niet voor het leven, niet voor deze aarde bestemd, redeneerde zij, en het was hare plicht Bertram de vrijheid weer te geven, die hij bij zijne echtverbintenis na eenige uren van den dood meende te ontvangen.

In de nabijheid van de kerk de la Madeleine had zij eene kleine woning gehuurd, en de stilte, die in den omtrek van 't groote oude gebouw heerschte, had een zachten, weldadigen invloed op haar gemoed.

Op zekeren dag kreeg zij toevallig een stuk van een Duitsch dagblad in handen en las daarin een kort bericht uit eene provinciestad, 'dat de heer Bertram Seewald, die na den dood zijner jeugdige en schoone gade op zijn landgoed Windischkrona, bij Bruchthal, was gaan wonen, bij de aanstaande verkiezingen voor den Landdag als kandidaat was gesteld.' Zij drukte een kus op den naam van haren echtgenoot en weende bitter. Eensklaps was hare belangstelling in hem weer levendig geworden; zij verlangde vurig te weten hoe hij thans leefde, wie hij tot gezelschap had; ook wilde zij in 't vervolg gedurig iets over hem trachten te vernemen.

Een geheel jaar sleet Leontine in treurige eenzaamheid en verlatenheid. Wat zij al dien tijd leed en hoe zwaar het haar viel, het brandend verlangen van haar hart, om hare dierbaren weder te zien, te bedwingen, is niet te beschrijven.

Eindelijk deed de stem der moederlijke liefde zich zóo luide hooren, en werden de verlatenheid en het eenzame leven haar zóo onverdragelijk, dat het gevoel van gekrenkte eigenliefde, de ijverzucht, de verbittering en wrok over teleurgestelde liefde door den onweerstaanbaren wensch haar kind te zien werden onderdrukt Om dien wensch te bevredigen, gevoelde zij zich sterk genoeg, alles te wagen.

Een zeer eenvoudig voorval had de in haar sluimerende innige liefde voor haar kind weder in hare volle kracht doen ontwaken. Toen zij op zekeren dag over een groot plein ging, zag zij een klein blond meisje, dat in het gedrang van hare moeder was afgedwaald en nu met de uitdrukking van naamloozen angst op 't door tranen bevochtigde gelaat om hare mama riep en luid weenend heen en weer liep. Leontine werd diep geroerd; zij nam het kind in hare armen en trachtte het tot bedaren te brengen.

'Ik heb mijne mama verloren - mijne goede mama!' snikte de lieve kleine. 'Ik wil weder naar mijne mama!'

De moeder van 't kind kwam spoedig naar haar toe; zij gaf haar de kleine over, en deze sloeg, door hare tranen heen lachend, hare armpjes zoo vast om den hals harer moeder, alsof zij die nimmer weder wilde loslaten.

Dit kleine tooneel had Leontine diep getroffen, nu had zij geene rust of duur meer. Verre van haar, in 't schoone Duitschland, was haar kind, dat zij zoo teeder beminde en wellicht even angstig, even onstuimig om hare moeder riep. Zij kon niet begrijpen hoe 't haar mogelijk was geweest, zoo lang van hare Elfriede verwijderd te blijven. Was dan bij haar verlangen om voor anderen lichaamlijk dood te zijn, tegelijk haar hart gestorven? Thans zou zij alles willen wagen, om haar kind te zien.

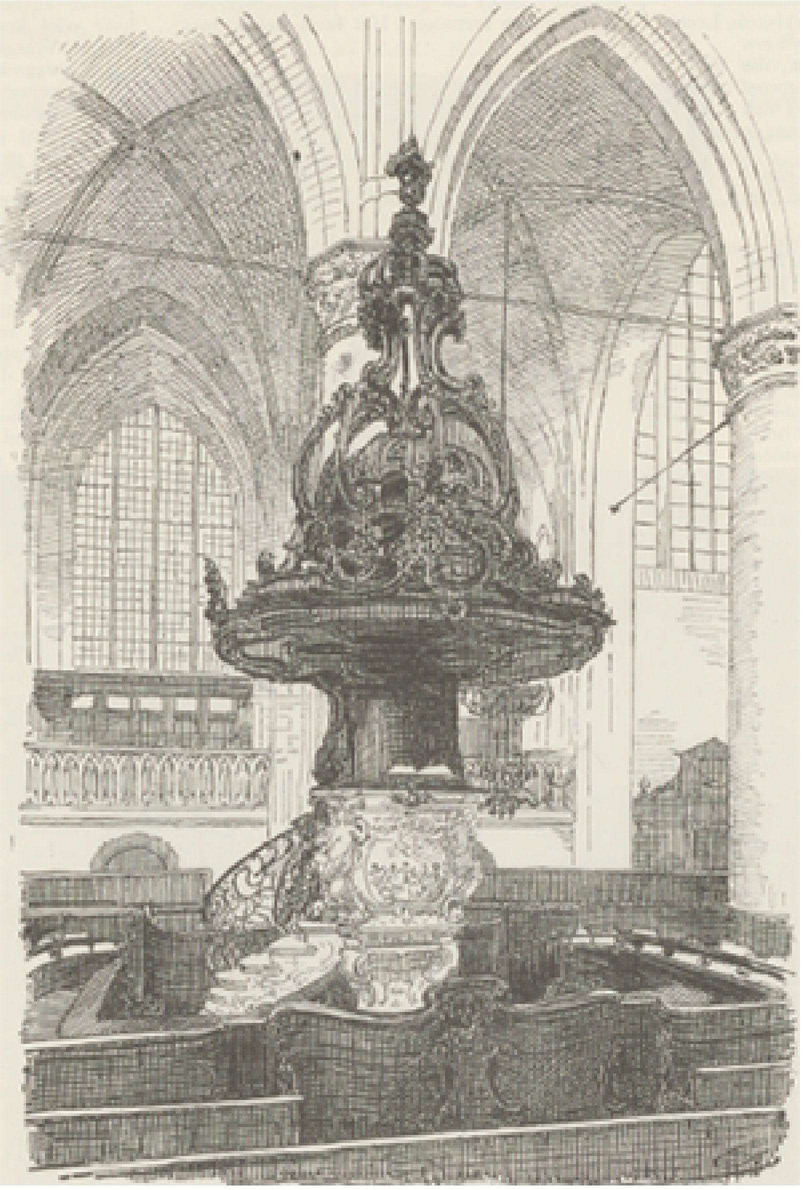

DE PREEKSTOEL IN DE GROOTE KERK TE DORDRECHT.

Maar nog streed zij eenigen tijd met alle kracht tegen dit innig moederlijk gevoel. Zij kon en wilde niet ongedaan maken wat zij eenmaal begonnen had.

Doch was er geene mogelijkheid, haar kind te zien, zonder dat zijzelve zou worden opgemerkt? Zij had eens gelezen, dat lieden zich zóó vermomd hadden, dat zelfs hunne meest vertrouwde vrienden hen niet hadden herkend. Als anderen dit hebben kunnen doen, zal ik het ook wel kunnen, dacht zij en begon weer moed te scheppen.

Nacht en dag dacht zij er over na, hoe zij het plan hare kleine Elfriede weder te zien, zou kunnen uitvoeren. Zij ging voor den spiegel staan en beschouwde haar gelaat met alle aandacht. Het scheen haar toe dat 't, ook zonder dat zij kunstmiddelen bezigde om zich te vermommen, onmogelijk was, in die bleeke, magere, somber uitziende vrouw de vroeger zoo schoone, levendige Leontine Seewald te herkennen. Haar lang, glanzend haar was kort atgeknipt, eene witte muts verborg den schoonen vorm van haar hoofd volkomen en gaf aan haar bleek gelaat een geheel ander voorkomen.

‘Ik ben nu leelijk en genoeg veranderd,’ sprak zij met eenige bitterheid in hare stem: ‘zelfs mijne moeder zou moeite hebben, mij te herkennen.’

Evenwel was zij daaromtrent nog niet volkomen gerust en peinsde zij op de middelen om zich nog meer onkenbaar te maken. Het toeval kwam haar te hulp. Toen zij eens eene zieke vrouw verpleegde, werd gedurende den maaltijd het geval besproken, dat de kassier van zekere bank, die eene aanzienlijke geldsom had ontvreemd, bijna twee jaar zijn losbandig leven te Parijs had voortgezet, zonder herkend te worden. Een der aanwezigen zeide dat de bedrieger door de kunstmiddelen van zekeren Deville zoo onkenbaar was gemaakt, dat zelfs de geoefendste policiebeambten niet het minste vermoeden op hem hadden gehad.

'Wie is Deville?' vroeg Leontine haastig.

'Deville,' werd haar geantwoord, 'is de grootste kunstenaar van geheel Parijs; hij kan het voorkomen van een mensch geheel veranderen en is zoo volleerd in die kunst, dat degenen die onder zijne behandeling zijn geweest, zich zelven niet meer herkennen kunnen.'

Die mededeeling deed Leontine hevig ontroeren.

'En kan hij zijne kunst op mannen en vrouwen toepassen?' vroeg zij, waarbij zij alle moeite moest aanwenden om bedaard te schijnen.

'Wel zeker: op mannen zoo goed als op vrouwen; ikzelf heb er een sprekend bewijs van gezien,' was het antwoord.

Leontine nam dadelijk het besluit de kunst van den heer Deville te beproeven. Indien deze haar voorkomen zoo geheel kon veranderen als men beweerde, zou zij met de grootste gerustheid haar geliefd kind kunnen wederzien. Zij vroeg naar zijne woonplaats en ging hem nog dienzelfden dag bezoeken.

De kunst om menschen onkenbaar te maken, was voor den heer Deville eene ware goudmijn. Maar men moest dan ook bekennen dat hij er bekwaam in was; hij maakte er eene voortdurende studie van.

Leontine werd in een eenvoudig gemeubileerd vertrek geleid, waar de heer Deville haar weldra kwam begroeten. Hij zag haar een poosje oplettend aan, en haar schoon, fijn en lief gelaat boezemde hem meer belangstelling in dan hij gewoonlijk voor zijne bezoekers gevoelde. Reeds bij den eersten blik bespeurde hij dat zij eene dame van aanzienlijke familie was; hare eenvoudige kleeding kon hem niet bedriegen. De beschaafde uitdrukking van haar gelaat, de teedere blanke handen, haar fiere gang en voorname houding, - alles zeide hem dat zij meer was dan zij scheen of wilde schijnen.

‘Ge wenscht mij te spreken, madame,’ zeide hij. ‘Waarmede kan ik u van dienst zijn?’

‘Ik wenschte eene zoo volkomen verandering van voorkomen te ondergaan, dat ik mij zelfs onder mijne meest vertrouwde vrienden kan begeven, zonder door hen herkend te worden,’ gaf Leontine ten antwoord.

't Zal moeilijk zijn, eene zoodanige bij u te bewerken.’

‘Ik wil u gaarne gelooven, maar het moet geschieden.’

De heer Deville zag haar nogmaals oplettend aan en zeide:

‘Er is nog één middel op, maar dat zou u alle uiterlijke schoonheid doen verliezen.’

‘Dat is mij onverschillig,’ verklaarde Leontine eenigszins ongeduldig. ‘Ik wil een mij dierbaren persoon bezoeken, die gelooft dat ik gestorven ben, beproef dus uwe kunst. Eéne verandering heb ik reeds ondergaan, al mijn haar is kort afgeknipt.’

Zij zette haren hoed af; haar hoofd was met korte goudblonde lokken bedekt.

‘Hoe prachtig!’ riep de heer Deville. ‘Die korte, glanzende kleine lokken geven u het aanzien van een kind. Wees zoo goed, mij naar mijn atelier te volgen, madame! Ik geloof aan uw verlangen te kunnen voldoen.’

Zwijgend volgde zij hem en bevond zich weldra in een allervreemdst uitziend vertrek. Terwijl de heer Deville met de bereiding van een middel bezig was, zag zij ten hoogste verwonderd om zich heen. Het vertrek geleek eene droogkamer en tegelijk een kabinet van rariteiten. Er waren alle soorten van baarden, pruiken, wenkbrauwen, lichaamsdeelen, handen en armen, glazen oogen, gebitten, maskers van allerlei vorm en kleur. In één woord, het vertrek leverde een gezicht op, dat Leontine zoowel beangstigde als verraste.

Mijnheer Deville was zeer vriendelijk en voorkomend; hij verzocht haar een poosje geduld te hebben, en vertelde haar, terwijl hij met zijne werkzaamheden voortging, enkele geschiedenissen van personen die zijne hulp hadden ingeroepen. Wat wonderlijke wereld is het toch, en wat al vreemde zaken vallen er in voor! dacht zij. Zij hoorde immers van mannen, die een losbandig leven leidden, terwijl hunne echtgenooten door zorg en kommer werden ten grave gesleept; van vaders, die hun laatste geld opofferden, om een verloren zoon te redden; van minnenden, die voor altijd afscheid van elkander namen. De heer Deville vertelde haar de eene geschiedenis na de andere alsof 't gewone zaken waren.

Na verloop van eenigen tijd gaf hij haar eene groote waschkom, waarin een donker vocht was, en verzocht haar, zich met het vocht goed het gelaat te wasschen. Maar ofschoon zij zich met het vaste voornemen om zich te vermommen hierheen begeven had, trad toch op het oogenblik toen het op de uitvoering aankwam hare gansche ziel daartegen in opstand.

De heer Deville bespeurde hare aarzeling en dacht dat zij het bejammerde dat haar vel zijne schoone blanke tint zou verliezen.

‘Ge behoeft niet te vreezen,’ zeide hij, ‘dat dit middel uw vel zal beschadigen, alle sporen er van kunnen uitgewischt worden door een ander, dat ik u insgelijks zal geven en waarvan enkele droppels, met helder water vermengd, voldoende zijn om aan het vel de oorspronkelijke kleur terug te geven. Ge kunt dus gerust dit onschadelijk middel aanwenden.’

Hoewel met tegenzin, deed zij wat de heer Deville verlangde, en toen zij gereed was, bleef zij in gedachten verzonken zitten, terwijl hij weer met een ander middel bezig was.

Een poosje later verzocht hij haar, in den spiegel te zien. Zij deed het en herkende zichzelve niet. Zij zag een donkerkleurig gelaat met donkere wenkbrauwen, een laag voorhoofd en insgelijks donker haar. Alleen de kleur en de uitdrukking harer oogen waren onveranderd gebleven.

DA MI UN SOLDO.

'Welnu wat zegt ge van die verandering?' vroeg de heer Deville. 'Ik beschouw haar als volkomen, de oogen uitgezonderd. Vergun mij, u de opmerking te maken dat ge buitengewoon schoone oogen hebt en dat 't zonde zou zijn, daaraan iets te veranderen, 't geen trouwens zeer moeilijk zou gaan. Ik zou u aanraden, een blauwen bril te gaan dragen. Zooals uw gelaat er thans uitziet, ben ik volkomen tevreden. Het heeft wel is waar zijne schoonheid verloren, maar ge behoeft ook niet de minste vrees te hebben, herkend te worden. En thans moet uwe gestalte nog een weinig worden veranderd. Ik heb hier een vorm, die u niet in 't minst zal hinderen en u het aanzien geeft alsof ge hooge schouders hebt. Daardoor zal uwe gestalte insgelijks voor iedereen vreemd zijn.'

Zij beproefde ook dit middel en was nu volkomen onherkenbaar. De belooning, die de heer Deville vroeg, kwam haar wel wat groot voor, doch niettemin betaalde zij die.

De heer Deville zag haar toen oplettend aan en zeide:

‘Ge zijt thans een geheel ander wezen geworden, madame! Ik-zelf zou u niet meer herkennen. Wat ook uwe plannen mogen zijn, voor zooveel het van uwe vermomming afhangt, moeten ze gelukken.’

Toen Leontine weer op straat was en bekenden ontmoette, die haar voorbijgingen zonder haar te herkennen, besefte zij ten volle welk eene groote verandering zij had ondergaan. Zij ging voor de spiegelruit van een winkel staan, en toen daarin haar eigen beeld werd weerkaatst, zag zij een hoogst eenvoudig, een weinig krom gegroeid vrouwtje met een bruin gelaat en donker haar. Alleen de mond en de oogen hadden de trekken behouden, die aan Leontine Seewald konden herinneren.

Ofschoon Leontine deze vermomming had aangenomen, om haar zielsverlangen, haar kind weder te zien, te kunnen bevredigen, had zij er toch geen vrede mede. Zij zou nu eene valsche en bedriegelijke rol spelen, waarmede haar edel karakter zich niet kon vereenigen. Vroeger had zij nooit een gedachte of wensch verzwegen, nog nooit had zij geveinsd of gehuicheld, en nu zou haar toekomstig leven een voortdurend bedrog zijn. Meer dan eens stond zij op het punt, hare vermomming af te leggen, maar het vurig verlangen haar kind te zien, overwon alle andere bedenkingen. Nog slechts eenmaal wilde zij haar kind zien; dan zou zij terugkeeren in de haar vreemde wereld, waarin zij als eene banneling zou ronddolen.

Reeds den volgenden dag was zij op reis naar Duitschland. Groot was hare ontroering, toen zij weer den voet op den dierbaren Duitschen grond zette. Bijna twee jaar was het geleden, dat zij dien het laatst betreden had. Hoe geheel anders was nu alles geworden!

In den beginne was zij besluiteloos waarheen zij het eerst zou gaan. Zij wilde het geliefde oord bezoeken, waar zij was geboren en het voorwerp van de teederste liefde en zorg was geweest. Maar zij vreesde dat het oog der treurende moeder, in weerwil van alle vermomming, haar kind zou ontdekken. Bovendien vermoedde zij dat de kleine Elfriede bij haar vader zou zijn. Zij reisde dus naar Bruchthal, om te vernemen of haar echtgenoot nog op Windischkrona vertoefde. Was dit niet het geval, dan zou zij om den wille van haar kind zich in de nabijheid der ouderlijke woning wagen. Zij hoopte dat God hare pogingen zou begunstigen, opdat zij ten minste een blik zou kunnen slaan op het geliefde wezen, dat aan hare borst had gerust en nu voor altijd voor haar verloren was.

Gedurende de reis naar Bruchthal viel het haar in, dat zij nog nooit in die plaats of op Windischkrona was geweest, zoodat de daar wonende vrienden van haar echtgenoot evenmin als zijne dienstboden haar kenden; zij zou dus veilig eenigen tijd kunnen vertoeven in de nabijheid van het verblijf, dat zij eens als de beminde gade van een teeder geliefden echtgenoot had gehoopt te betreden.

Nadat haar geduld op eene harde proef was gesteld, bereikte zij eindelijk het doel harer reis.

(*Wordt voortgezet.*)

Wijsgeerige gedachten.

De menschen hebben hunne vreugde meer lief dan hun geluk, een' aangenaam mensch meer dan een' weldadig, - papegaaien, schoothondjes en apen meer dan nuttige lastdieren.

⁂

Het is een gebrek, hetgeen het meest voorkomt en het schadelijkst is, dat men zich zelven altijd als den eenigste beschouwt, die sommige dingen bemerkt.

[Nummer 13]

Onze gravures.

Bidden voor vader.

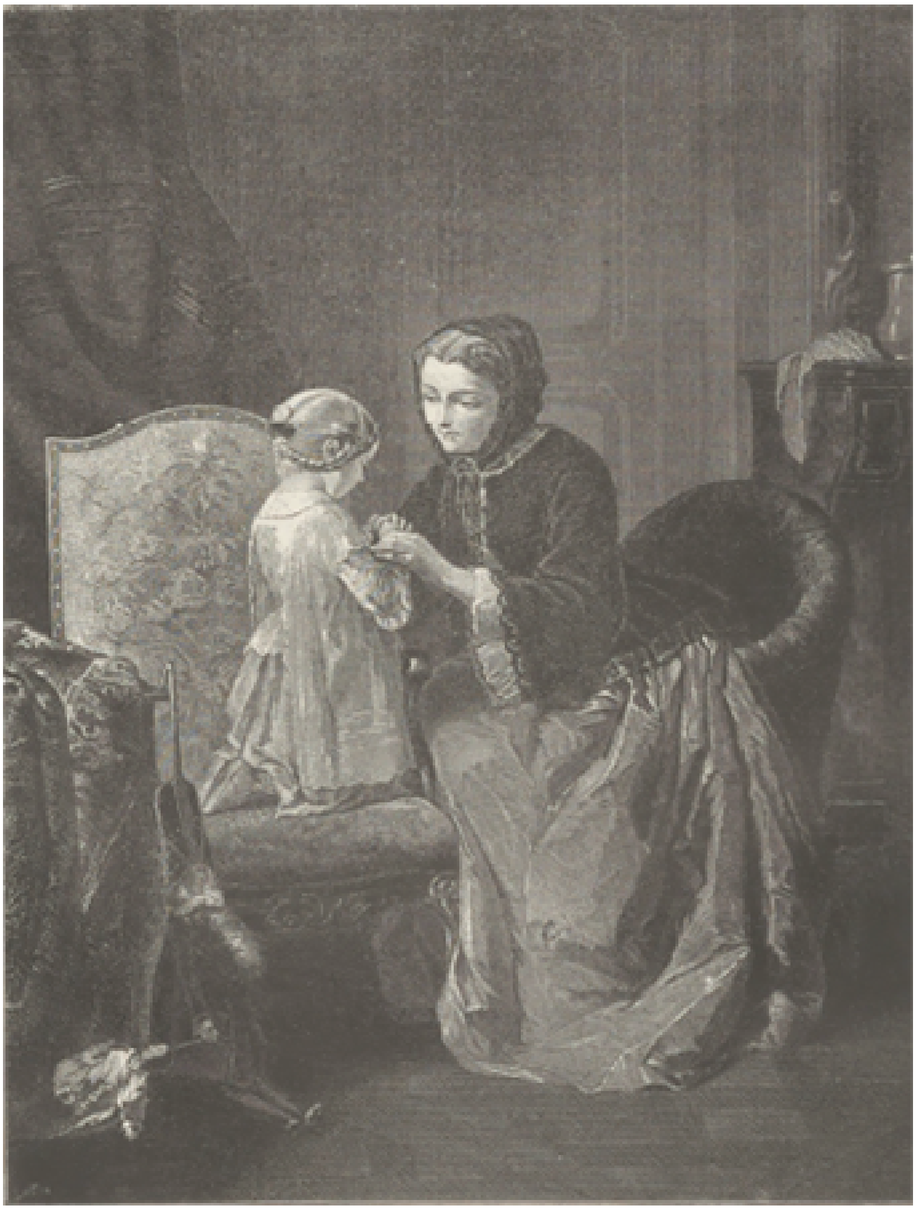

BIDDEN VOOR VADER, NAAR DE SCHILDERIJ VAN MOREAU.

Het is Allerzielen, de dag gewijd aan de gedachtenis onzer dierbare afgestorvenen, aan de lafenis onzer lijdende broeders in de plaats der zuivering. Hoeveel weemoedige herinneringen hebben dezen morgen het hart der jeugdige weduwe overstelpt, herinneringen aan den geliefden echtvriend, die haar helaas te vroeg moest ontvallen, en die haar, schoon reeds menig jaar sinds zijn heengaan verloopen is, nog gestadig voor oogen staat. Vooral dezen dag heeft zijn beeld haar voor den geest gezweefd, en menige stille bede voor de rust zijner ziel is reeds hare lippen ontvloden.

Aan haar gebed zal zich thans ook de kinderlijke bede van vaders lieveling paren. Al heeft de kleine den verloren vader haast niet gekend, toch zal ook zij voor hem bidden. Hoe zal de weduwe haar aan het verstand brengen, welke verheven daad van kinderliefde van haar wordt verlangd? Vragen wij het niet: dat is het best overgelaten aan de moeder, die den weg kent tot het kinderlijk verstand, zoowel als tot het kinderhart.

Dat hare vrome onderrichtingen, hare zachte opwekking als gezegend zaad in goede aarde zijn gevallen, dat lezen we in de eerbiedige en ingetogene houding van het kind, in den blik van voldoening, die hei ernstig gelaat der moeder verheldert.

Afscheid van het ouderhuis.

Onze hedendaagsche genreschilders, en de Duitsche vooral, staan uit den aard der zaak het hart des volks veel nader dan zij, die groote historiestukken penseelen. De oorzaak daarvan is eendeels hierin te zoeken, dat de gewichtigste historische gebeurtenissen niet altijd de schilderachtigste motieven in zich dragen, maar van den anderen kant ook daarin, dat het gewone dagelijksche leven, meer algemeen verstaanbaar en dus ook meer voor allen aantrekkelijk is.

Toch zou dit ongetwijfeld aan het *genre* niet den bovenbedoelden voorrang verschaft hebben, wanneer daarbij nog niet iets anders in het spel was gekomen. Bij het streven namelijk naar verbetering en volmaking der voorstellingsmiddelen heeft de kunst in het weergeven der diepste en vluchtigste stemmingen van het menschelijk gemoedsleven zich tot eene hoogte opgewerkt, als te voren in geen tijdperk der schilderkunst is bereikt. Eene noodzakelijke voorwaarde voor de hooge ontwikkeling van deze zijde der kunst is ongetwijfeld het eveneens verhoogde begrip en gevoel van het publiek, en zoo hebben kunstenaars en publiek elkander wederkeerig gevormd.

Dat wil nu niet zeggen dat alles even schoon is wat op dit gebied door de hedendaagsche kunstwordt geleverd. Integendeel, niet zelden ergert ons òf eene flauwe gezochtheid òf een brutaal realisme, en beide richtingen vinden ijverige beoefenaars. Maar de beste meesters verleenen aan die ongezonde elementen niet meer plaats, dan aan het onschoone in de kunst om den wille van het contrast mag worden toegestaan, en tot die meesters van het hedendaagsche *genre* behoort ook Toby Rosenthal uit Munchen. In hem vindt de kunst der uitdrukking van gemoedsstemmingen een uitstekend vertegenwoordiger.

Geen beter bewijs daarvoor dan het tafereel, in dit nummer weergegeven; hoe aangrijpend en roerend toch van uitdrukking, is het nochtans volkomen vrij van ziekelijke overgevoeligheid. Het *Afscheid uit het Ouderhuis* spreekt zoo duidelijk en krachtig voor zich zelf, dat elke verklaring overbodig kan worden geacht. Zoo diep gevoeld als dal tafereel is weergegeven, heeft men er ongetwijfeld eene herinnering aan 's kunstenaars eigen jeugd achter te zoeken. Inderdaad schijnen de ernstige innemende trekken van den aankomenden knaap, die daar geheel reisvaardig van vader en moeder afscheid neemt, eene bijzondere gelijkenis te vertoonen met Rosenthal's eigen trekken. De gedachten van den peinzenden jongeling zijn verdeeld. Half verwijlt hij reeds, van jeugdige ondernemingszucht bezield en plannen voor de toekomst vormend, in den vreemde, terwijl de verstandige vader, rijk in ondervinding, hem in woorden, die uit het hart komende ook recht tot het hart gaan, de gevaren schildert, waaraan hij daar zal zijn blootgesteld. Maar meer dan half blijft hij met zijne gedachtenook nog aan het ouderlijke huis hangen, smartelijk aangedaan, nu hij scheiden moet van de dierbare betrekkingen, die hem op het oogenblik nog met de liefderijkste zorgen omringen, en van het gezellige woonvertrek, dat tot dusver heel zijne wereld was.

Voortreffelijk heeft de schilder de scheidingssmart gekarakteriseerd, zooals zij zich in de verschillende personen openbaart. De vader, een eenvoudig rechtschapen man, onderdrukt mannelijk den heeten traan van ontroering, die in zijn oog opwelt, terwijl de moeder, van droefheid overmand, haren zoon aan het hart drukt. Wie weet hoeveel tranen haar reeds uit de oogen gedroppeld zijn in gindsch groot koffer, terwijl zij er, zorgvuldig stuk voor stuk opvouwend en gladstrijkend, de kleederen van haren jongen in pakte.

Bij dit alles heeft zuster, die nu schreiend aan de tafel staat, waar zij haren broer het laatste maal heeft voorgezet, trouw geholpen, en met een bij het scheiden zal zij hem het bloemruikertje, dat voor haar ligt, op de borst steken. Door de spleet der deur dringt intusschen de heldere zonneschijn binnen; straks als die deur wijd geopend wordt, zal het licht met volle stralen binnenstroomen; maar de zon van het huis, de oogappel der ouders, de trouwe goede broer zal verdwenen zijn. Wanneer zal hij de zijnen terugzien?

Het Ilse-dal in den Harz.

Dit schilderachtige landschap, dat in zijne woeste schoonheid voorzeker het penseel van Ruysdael zou bekoord hebben, is nogmaals een gezicht uit den Harz. Het vergunt ons eenen blik te slaan in het Ilse-dal, dat een aanvang neemt op de oostelijke helling van den Brocken, waar ter hoogte van nagenoeg 700 meters de bron der Ilse ontspringt. Over een afstand van 1400 meters heeft dit rivierken een verval van ongeveer 350 meters, zoodat het bruisend en schuimend over rotsblokken snelt en met zijne watervallen hier en daar allerbekoorlijkste landschappen vormt in het boschrijke dal. De reiziger, die langs daar den Brockentop beklimt, wandelt ook voorbij den Ilsenstein, een ontzettend granietgevaarte, met dik geboomte begroeid, dat zich bijna tot 60 meters loodrecht uit het dal verheft en gekroond is met een groot ijzeren kruis. Deze rots vertoont de natuurkundige bijzonderheid dat zij de magneetnaald aanmerkelijk doet afwijken van haren gewonen stand. Tegenover den Ilsenstein verrijzen de naakte rotsmassa's van den Westerberg uit de duisternis van het hooge dennenwoud.

Overal vergast zich het oog in het Ilse-dal aan de prachtigste natuurtafereelen, die zich de toerist ter bewondering en de kunstschilder ter afbeelding wenschen kunnen.

Betsy.
Levin Schükking naverteld.

I.

‘Dat is eene fraaie geschiedenis, vrouwlief - een schoon geval voor een braaf echtgenoot en een knap huisvader!’

‘Wat is er dan, Alfred?’

‘Lees zelf maar - 't is de moeite van 't lezen waard, dit merkwaardig epistel, dat ik zooeven ontving!

Mijne vrouw hield op met het omwasschen der koffiekan, die wij bij het ontbijt gebruikt hadden, droogde de handen af, en las overluid den volgenden brief, dien ik haar toereikte:

Onsterfelijke dichter!

Vergeef de onbekende aanbidster voor het altaar van uwen onsterfelijk en roem, die, zonder omwegen en zonder verontschuldigingen, zich tot u wendt. Hoewel de vrijheid die ik neem, misschien ongeëvenaard is in den kring, waarin de koude etiquette haren ijzeren schepter zwaait, zoo ben ik toch overtuigd, dat uwe buitengewone goedheid mij vergeven zal. Gij rust nu op het toppunt van roem, waar gij minder u zelf, dan wel de geheele menschheid toebehoort; en zoo mag een eenvoudig hart als het mijne, waarvan de diepste snaren door uwe onsterfelijke liederen zijn ontroerd, ook aanspraak maken op zijn recht op u. - Ik behoef niet te zeggen, dat ik met betraande oogen en een kloppend hart elken regel gelezen heb, dien uwe rijke pen bij het groote concert onzer beste dichters gevoegd heeft. Ja, meer nog, beminnelijkste der levende dichters - elk woord ken ik van buiten, en des nachts rust de miniatuur-uitgave in een blauwen marokoband, verguld op snede, naast mij, aan mijn harte. Laat ik u danken uit naam van latere geslachten, voor de overheerlijke tonen, die men in elken regel vindt, en die tot aan de verwijderdste einden der aarde weerklank moeten vinden.

Met hoeveel onuitsprekelijke sympathie heb ik me in uw lijden verdiept. Terwijl ik schrijf wordt het papier door mijne tranen besproeid, want ik las juist de diepe uitdrukking van smart en ontzettenden hartstocht op bladz. 310 van uwe gedichten, met het opschrift: “De smart van den levensmoeden wandelaar.” 't Is geen eenvoudig compliment zonder beteekenis, wanneer ik u zeg, dat Homerus, Dante en Bilderdijk geen voortreffelijker vers konden maken, dan zoovelen van uwe hand, die mijne tranen deden vloeien.

Maar ik ontroof u uwen kostbaren tijd. Laat me er nog slechts een enkel woord bijvoegen. Genoemd gedicht eindigt met den uitroep:

> “O, ik vraag slechts *eene* bronne,
> Waaruit mijn hart verkwikking scheppen kan!”

Ik geloof, dat het mijne roeping is, deze “bronne” voor u te zijn... u te troosten op uw levenspad vol smarte... om het leed te helpen dragen van uwe zoo hoogstgevoelige ziel.

Alles wat ik wensch, is, in uw diep blauw oog te staren, met u over dezelfde bebloemde zoden te wandelen, met u dezelfde lucht in te ademen. Ik zal u dus in uwe “landelijke eenzaamheid, ver van het gedruisch der wereld,” die op bladz. 170 van uwe gedichten zoo wegsleepend geschilderd is, maandag aanstaande des middags te vijf ure bezoeken. Ik kan niet vroeger, want ik krijg eerst maandag mijne nieuwe mantille van de naaister.

“Met eeuwige vereering

uwe toegenegene Hetsy Sneider.”

Madame Helborn, mijne waarde echtgenoote, sperde hare groote bruine oogen ver open, die oogen, waarin ik zoo dikwijls met verrukking had gestaard... zoo ver, dal zij eenigszins begonnen te gelijken op de opening van die zwarte bron, waaruit ik mijne veerenpen vul.

“En wat wilt ge nu doen?” zeide zij, en toen ik, juist niet met het opgeruimste gelaat, mijne bepaalde radeloosheid door zwijgen te kennen gaf, ging zij voort:

“Wat zult ge nu doen, vraag ik u, man...?”

“Wat ik doen zal,” begon ik eindelijk,... “waarlijk... ik weet het niet...”

“Nu, dan wil ik u zeggen, dat ik wel weet wat ik doen zou, wanneer ik een man was. Ik zou een agent van politie aan de statie op post zetten en haar dadelijk laten gevangen nemen wegens echtbreuk, of hoe men het ook noemen moge, wanneer zoo'n on beschaamd mensch het op den man van eene andere vrouw aanlegt.”

Ik trachtte madame Helborn te doen begrijpen, dat ik, alleen op het voor mij liggende bewijsstuk, de vreemde dame moeielijk wegens echtbreuk kon aanklagen: te meer, daar ik immers nog niet met haar op den loop gegaan was, en dit naar alle waarschijnlijkheid ook niet doen zou, ten minste niet zoo lang ik in het hart van mijn aardig, lief vrouwken zulk eene kostelijke plaats bezat.

Dit stemde madame Helborn veel kalmer.

“Wat soort van schepsel zou dit mensch wel wezen?” vroeg zij.

“Ik wed, dat 't eene lange smalle jufvrouw is van rijperen leeftijd, met eene stille genegenheid voor brillen, voor korte mouwen, uitgesneden kleederen en begaafd met eene schelle stem. Ik denk dat zij dweept met dichters en, zooals ik, in spijt van mijne bescheidenheid, wel moet gelooven, het meest met Alfred Helborn.”

Maar ze is zeker erg leelijk,’ vroeg mijne vrouw snel.

‘Matuurlijk, verschrikkelijk,’ stemde ik toe.

‘En ze zal zeker een paar weken hier blijven?’

‘O, ten minste een half jaar - we zullen in 't geheel van haar niet verlost kunnen worden. 't Valt de vrouwen altijd zoo verbazend moeielijk, om van mij te scheiden!’

‘Deugniet,’ zeide mijne vrouw, terwijl zij mij een tikje op mijne wang gaf. - ‘Maar we moeten toch spoedig tot iets besluiten.’

‘Ge hebt gelijk; ik zal er over nadenken en u aan tafel mijne gedachten zeggen; ik moet nu mijn bed aardbeziën uitwieden. Tot straks, vrouwken!’

II.

Nu ik er toe over zal gaan om eenige bijzonderheden omtrent mij zelf mede te deelen, veronderstel ik, dat mijne gedichten den geachten lezer of goedgunstige lezeres bekend zijn. Dagelijks verlangt men mijn handschrift; jonge dames vragen me vaak om een gedicht in hunnen poëzie-album, ja, ik geloof zelfs, dat ik met mijn haar goede zaken had kunnen maken, wanneer ik het eenvoudig in eindjes van verschillende lengte afgesneden en mijne vereerders door de dagbladen te koop aangeboden had. 't Is heel pleizierig, zoo beroemd te zijn. 't Streelt altijd de ijdelheid, wanneer men bij feestelijke gelegenheden uitgenoodigd wordt om de feest cantate te schrijven, en nog meer, wanneer men eene lieve jonge dame in badplaatsen of op stoombooten in zijne gedichten verdiept ziet.

Maar 't heeft ook zijne schaduwzijde, 't is eene kwellende gedachte, dat de wereld weten wil hoe men zijne slaapmuts opzet, en dat zij er belang in stelt te vernemen hoe men zijn ontbijt gebruikt. Ook is 't zeer natuurlijk dat er dingen zijn, die een mensch, hoe beroemd ook, toch liever in stilte afdoet, wanneer de groote menigte niet door het sleutelgat gluurt. En toch ben ik nooit in staat geweest, zulke dingen met een volmaakt gerust gemoed af te doen. Er is een zenuwachtig bewustzijn dat een beroemd dichter doet te ruste gaan, laat opstaan en de handen wasschen, alsof het geheele publiek van den stadsschouwburg er bij tegenwoordig is.

En bovendien - 't komt misschien omdat mijne achten zoo buitengewoon karakteristiek zijn en zoo getrouw het leven weergeven - 't is mij nog nooit gelukt de menschen te overtuigen, dat ik niet elken regel, dien ik schreef, in volkomen ernst geschreven heb. Ik ben geene ‘verlaten ziel,’ maar kan ik den smartkreet van zulk een ongelukkige niet poëtisch uitdrukken, zoo ik daartoe lust gevoel, zonder dat ik het zeil word? Onmogelijk, oordeelt de wereld.

Kan ik de ‘klacht van een gebrekkig werkman’ niet in een dichterlijken vorm brengen? Evenmin - want wanneer ik het doe, deelt het eerstvolgend nummer van het dagblad op goede gronden deze levensbijzonderheid van mij mede, dat ik mij uit de treurigste omstandigheden omhoog gewerkt heb, en in mijne jeugd koopman in aardewerk ben geweest, wiens talenten door het volgende opmerkelijk toeval 't eerst ontdekt werden, enz. En zoo is er geene smachtende jonge dame, die mij niet vereert als den drager der verhevenste en hemelsche zielesmarte, om den roerenden liefdezucht, dien ik gelukkig echtgenoot en vader huichelend in rijm bracht.

Alfred Helborn, onsterfelijke zanger, ik weet waarlijk niet, of ik u om uw roem een gelukkig of een ongelukkig man moet noemen. Maar van al de treurige gevolgen van den roem was geen zoo verschrikkelijk dan dit laatste. Eene vrouw, door uwe talenten medegesleept, komt tot u, wil gedurende onbepaalden tijd bij u blijven en voortdurend in de houding der aanbidding volharden.

Ik kon zeggen dat mijne vrouw geene kamer meer ter harer beschikking had. Maar wat hielp dat. Had ik niet zwart op wit laten drukken.

> Hoe zoet, te slapen op 't groene veld,
> In maneschijn en bloemengeur!

De jonge dame was misschien geheel voorbereid, om mij, in plaats van op een gewoon veeren bed, ergens op eene hofbank mijne nachten te zien doorbrengen, - 't Kon zijn dat mijne vrouw niets bij de koffie had - iets dat, onder ons gezegd, liet bitterste zou zijn dat madame Helborn ooit overkomen kon.

Wat kon men hiertegen weder aanvoeren!

> De appel zal ons voedsel zijn,
> Men tafel - 't zachte mos.

Had ik het niet zelf geschreven! Helaas er was geen middel om het bezoek der dame te ontgaan.

Deze gedachten doorkruisten mijn hoofd terwijl ik mijne bedden wiedde. Het was bijna middag, ik was tot aan het derde bed gekomen, zonder nog iets vast besloten te hebben.

Ik richtte mij op om na de pijnlijke vermoeiing van mijn gekromden rug een oogen blik te verpoozen en nieuwe krachten te scheppen, toen ik den heer Helborn junior bemerkte, een veelbelovend jongeling, die de eer heeft mijn neef te zijn. Hij was tot herstel zijner gezondheid voor eenige maanden bij mij gekomen, en kwam nu juist door den tuin aandreutelen. De geschiedenis van dezen jongeling was zeer treurig. Hij had, als de oudste zoon van rijke doch eerlijke lieden, uit een kring waar de grootste weelde heerschte, eene eervolle betrekking in de maatschappij verkregen; door ijzeren wilskracht had hij de nadeelen en de hindernissen van het rijk zijn overwonnen, en was van een sterken, gezonden en aardigen jongen, tot een ijverig en bekwaam jongman opgegroeid: een sprekend bewijs wat mannelijke volharding volbrengen kan tegen de hindernissen van het lot.

Maar in den laatsten tijd was eensklaps zijne stille zielerust verstoord. Hij was blijkbaar in het tijdperk dier kleine geestverwarring, die periode van het tandenkrijgen bij het grootgeworden kind - de eerste liefde. En dat was hem slecht bekomen. Het greep zijn eetlust en zijne nachtrust zoo hevig aan, dat zijne ouders alleen in mijne buitenlucht genezing voor hem zagen, en zoo hadden zij hem aan mij verzonden, met de boodschap, hem bezig te houden. Als het badseizoen kwam, zou hij weder vertrekken.

Terwijl ik mijn neef Arthur zag naderen kwam eene heerlijke gedachte bij mij op. Kon de verschijning van deze belangwekkende dame geene verstrooiing voor zijnen geest zijn. Kon hij terzelfdertijd mij niet bevrijden van mijne aanstaande beproeving en in de ontknooping der zonderlinge zaak eene weldadige afleiding vinden?

Met gekruiste armen en een gelaat vol van de bekoorlijkste idyllische melancholie kwam hij naar mij toe. Hij bemerkte mij niet, voordat hij mijne beste struiken platgetreden had; zag mij toen ontsteld aan en deed een stap terug.

‘Arthur,’ zeide ik, ‘gij kunt de verveling van deze landelijke eenzaamheid niet uithouden, beken het maar, mijn jongen.’

‘Om u de waarheid te zeggen, ge hebt gelijk, volkomen gelijk.’

‘Ik dacht het wel. Nu, 't is ook zeer natuurlijk, uwe geheele droevige positie verklaart dit. Ge ziet een bijzonder lief meisje op een muziekfeest, zij beantwoordt uwen verliefden blik met een flinken oogopslag, waarop een blosje volgt. Uwe ziel geniet in haar aanblik, totdat het laatste akkoord wegsterft; ieder gaat zijn eigen weg, ge ziet elkander nooit weder, maar haar beeld blijft voor uwe oogen zweven; ge komt tot het besluit dat gij voor elkander geschapen zijt, en 't staat bij u wiskunstig vast, dat uw bestaan voor elkander noodzakelijk is geworden. Buitenlucht, versche groenten, mijn omgang, voorzorgen tegen de avondlucht, niets van dat alles helpt daartegen. Is 't zoo niet?’

‘Juist zoo, oom!’

‘Daarom wil ik u met wat nieuws verrassen. Ik heb iets gevonden dat u helpen kan, totdat ge weer naar de stad terugkeert en de onderzoekingen naar de schoone onbekende voortzet. Ge hebt behoefte aan eene kleine ontspanning en die heb ik voor u uitgedacht!’

‘Laat eens hooren wat het is!’

Ik nam den brief van mejuffrouw Betsy Sneider uit mijne portefeuille en gaf hem mijn neef ter lezing. De lektuur scheen hem ongemeen te bevallen, en met een spotachtig lachje gaf hij mij het papier terug.

‘Ik ben natuurlijk eenigszins verlegen,’ vervolgde ik, ‘met mijne houding in deze aangelegenheid. Ik ben gehuwd, en in dergelijke moeielijkheden nog nooit gewikkeld geweest. Wel ben ik zeer romantisch en maak verzen op den maneschijn, maar zorg dat ik door nachtelijke wandelingen bij maneschijn geene verkoudheid opdoe; de tijd van avontuurlijke ontmoetingen ligt ver achter mij. Doch veronderstel eens dat ik een neef had - een knap jongeling, met veel aanleg tot omgang met jonge meisjes en een bewonderingwaardig talent voor dolle streken. Stellen wij eens, dat hij denzelfden naam droeg als ik, een trek van hetzelfde verstandelijk brein had, en - ten gevolge van gebeurtenissen, waarover we hier niet verder willen spreken, denzelfden blik van romantischen weemoed bezat. In 't kort, laat ons veronderstellen dat hij zich volstrekt voor zijn oom wilde uitgeven, en de lier van den begaafden man geleend had, om gedurende een paar dagen voor de oogen van eene beminnelijke bewonderaarster den dichter te spelen... welnu, wat dunkt u hiervan?’

‘Dat is heel aardig Gij behoeft niet veel moeite te doen om...’

‘Ge wilt dus?’

‘Met genoegen!’

‘De hand daarop.

‘Hier is zij. Wanneer komt de dame?’

‘Zooals ge gelezen hebt: maandag middag met den trein van vijf uur. Tante en ik zullen met u naar de statie rijden om haar te zien aankomen. Speel uwe rol goed, en 't zou dan al vreemd moeten toegaan, wanneer we niet eene buitengewone grap beleefden.’

Wij gingen den tuin uit, hij in eene vroolijke stemming, ik om mijne vrouw met het plan bekend te maken. Zij was levenslustig genoeg om het voortreffelijk te vinden en beloofde nu, voor onze dwepende bezoekster de fraaiste kamer in gereedheid te brengen.

(*Wordt voortgezet.*)

De oude Egyptenaars.

De aardrijkskundige ligging van een land, zijn klimaat en de gesteldheid van zijn bodem oefenen een beslissenden invloed op de beschaving zijner be voners uit. Zoo ontwikkelde zich dan ook in Egypte, tengevolge van den hoogst eigenaard igen toestand, waarin de bewoners van dit land verkeerden, reeds in overoude dagen een staatkundig, burgerlijk en zedelijk leven, dat in alle opzichten hemelsbreed verschilde van dat der overige volken der oude wereld. Herodotus schetst ons dit met levendige trekken in de volgende regels:

‘Nu heb ik nog breedvoerig over Egypte te spreken, dewijl het veel meer wonderen bevat dan ieder ander land en, in vergelijking daarmede, ons buitengewone werken te zien geeft. Daarom moet hierover wat meer gezegd worden.

De Egyptenaren hebben, behalve dat bij hen de gesteldheid des hemels eigenaardig is en dat hun stroom een van alle overige rivieren verschillend karakter vertoont, ook in hunne meeste zeden en gebruiken juist het omgekeerde ingevoerd van 't geen men bij de overige menschen aantreft.

De vrouwen gaan daar op de markt om handel te drijven; de mannen daarentegen houden zich in huis bij het weefgetouw op. Nu weven alle menschen zoo, dat zij staande den inslag van boven af aanbrengen; maar de Egyptenaars brengen zittende den inslag van onderen aan.

Zware lasten worden door de mannen op het hoofd, door vrouwen op de schouders gedragen. Hun stoelgang verrichten ze in de huizen terwijl ze op de straat eten; want zij zijn van oordeel, dat men hetgeen onwelvoegelijk doch onvermijdelijk is in het verborgen, hetgeen daarentegen niet onwelvoegelijk is, in het openbaar moet doen. Geene vrouw bekleedt eeuig priesterlijk ambt, noch bij mannelijke, noch bij vrouwelijke godheden; bij beiden zijn mannen alleen daarmee belast. De zoons zijn niet verplicht om de ouders te onderhouden, als zij niet willen, maar de dochters worden daartoe gedwongen, ook al willen ze niet.

De priesters der goden laten overal elders hun haar groeien, maar in Egypte scheren zij zich. Bij de andere menschen is het de gewoonte, dat in den rouw de naaste betrekkingen hun hoofd scheren; de Egyptenaars laten bij een sterfgeval de haren van hoofd en baard groeien, terwijl zij overigens geschoren zijn. De andere menschen leiden een van de dieren afgezonderd leven, de Egyptenaars leven met de dieren samen. De anderen voeden zich met tarwe en gerst, maar voor een Egyptenaar is het gebruiken van deze spijzen de grootste zonde; daarentegen bereiden zij hun voedsel van een gewas dat spelt genaamd wordt. Het deeg kneden zij met de voeten en het leem met de handen.

De mannen hebben altijd twee kleedingstukken aan, de vrouwen maar één. De zegelringen en touwen binden de anderen naar buiten vast, de Egyptenaars naar binnen. Het schrijven en rekenen met getalteekens geschiedt bij de Hellenen van de linker- naar de rechterhand, maar bij de Egyptenaars van de rechter naar de linker, en dan beweren zij nog dat het bij hen naar de rechter-, bij de Hellenen daarentegen naar de linkerhand geschiedt.'

In alle mogelijke zeden en gewoonten weken de Egyptenaars, gelijk Herodotus' woorden bewijzen, werkelijk van alle andere volken af.

In gestrenge afzondering van het overige mensendom levende, hadden zij hunne eigenaardige zeden bewaard en ontwikkeld, omdat hun land van alle overige landen der oude wereld grootelijks verschilde.

De Nijl, de heilige stroom, breekt zich eerst in ontelbare watervallen eene baan door een bergachtig land; bij Syene stroomt hij in een dal, dat bijna 150 mijlen lang, in doorsnede niet meer dan drie tot vier uren breed, en aan beide zijden door bergketenen ingesloten is. Het ééne, oostelijke gebergte scheidt deze vlakte van de zandduinen en woeste, rotsachtige streken, die het strand van den Arabischen zeeboezem vormen; het andere, dat westelijk is gelegen, beschut haar voor de gloeiende winden, de stormen en het stuifzand der woestijn.

De trotsche rivier, die reeds bij Syene 3000 voet breed is, doorstroomt het dal van het Zuiden naar het Noorden; een weinig beneden Memphis verdeeld zij zich in twee hoofdarmen waaruit weder zijtakken uitloopen. De beide hoofdarmen sluiten eene landstreek in van onuitputtelijke vruchtbaarheid, die langzamerhand do[o]r de slijkbezinkselen van den stroom is gevormd. Daar hare gedaante groote overeenkomst vertoont met den vorm der Grieksche letter Δ (delta), zoo heeft men haar den naam Delta gegeven. Hier wijken de gebergten verder terug en vergunnen den beiden hoofdtakken van den Nijl eene grootere breedte in te nemen, totdat zij zich in de Middellandsche zee ontlasten.

Het geheele Nijldal vormt eene uitge strekte, bloeiende Oase te midden van de doodsche woestenij, die zich zoowel ten Oosten als ten Westen daarvan uitstrekt De eeuwig blauwe hemel wordt in dit oord nooit door regenwolken verduisterd. Vele jaren gaan er voorbij, waarin er in Opper-Egypte geen druppel regen valt; ook in de Delta regent het hoogst zelden. Daar waar het vruchtbaarmakende water ontbreekt wordt door de gloeiende zonnehitte elk spoor van plantengroei gedood.

In Egypte is de Nijl de zegenaanbrengende stroom. De waterdampen, die van zijne oppervlakte omhoog stijgen, geven aan het land door het gansche jaar heen eene frischheid van dampkring, die de anders ondragelijke hitte op de weldadigste wijze tempert. Zijne overstroomingen wekken in den bodem een plantengroei zoo weelderig, dat Egypte daar door de voorraadschuur voor vele landen van het Zuiden geworden is.

De witte en blauwe Nijl, uit wier samenvloeiing de groote Nijlstroom ontstaan is, ontspringen in een zuidelijk hooggebergte welks kruinen met sneeuw bedekt zijn. Wanneer daar de tropische regens nedervallen, en de ijsmassa's smelten, dan wast natuurlijk het water in de beide voedingsrivieren en stort het zich in den hoofdstroom uit.

Deze begint tegen het einde van Juli buiten zijne oevers te treden, rijst al hooger en hooger, overstroomt het geheele dal en bespoelt eindelijk den voet der bergketenen, die het insluiten. Meer dan twintig voet boven den laagsten waterstand rijst het Nijlwater; gedurende die overstrooming gelijkt het Nijldal op eene ontzaglijke zee, waarboven de steden en dorpen als eilanden uitsteken.

Ongeveer vier maanden lang houdt de overstrooming aan. Dan trekt de rivier zich in hare bedding terug, en laat overal, waar haar water gestaan heeft, een vruchtbaar slib achter. Dat is die maagdelijke aarde, welke eerst door de beide oorspronkelijke stroomen in hun snellen loop van de oevers afgescheurd, daarna in het water opgelost en eindelijk bezonken is, terwijl de vloed den bodem van het dal overdekte.

Uit dit bezinksel ontstaat de weelderige vruchtbaarheid, waarmee Egypte is bevoorrecht. De overstrooming deelt aan den bodem de kracht mede om den invloed der gloeiende zonnestralen langen tijd te wederstaan. Deze behoudt voor een geheel jaar vochtigheid genoeg om het zaad der verschillende gewassen niet alleen tot ontkieming en bloei, maar ook tot rijpheid te brengen.

Reeds lang voor den tijd, waaromtrent zekere berichten tot ons gekomen zijn, was het heerlijke Nijldal door eene talrijke bevolking bewoond. In de vroegste eeuwen legde men zich daar reeds op veeteelt en landbouw toe. De menschen kozen zich vaste woonplaatsen; zij stichtten steden en dorpen; zij maakten den stroom dienstbaar aan een levendig handelsverkeer; zij legden dijken en kanalen aan, om de vruchtbaarmakende overstrooming te leiden en te regelen; zij verzamelden een voorraad van allerlei behoeften, om gedurende dien tijd tegen gebrek beveiligd te zijn.

Het rijke, weelderige dal lokte de roofzuchtige stammen der naburige woestijn natuurlijk tot herhaalde invallen uit. Daarom waren zijne bewoners genoodzaakt om zich tot gemeenschappelijke verdediging te vereenigen. Zoo ontstond al spoedig een staat, die reeds vroeg vaste vormen aannam, welke duizenden jaren lang bewaard zijn gebleven.

AFSCHEID VAN HET OUDERHUIS, NAA[R] DE SCHILDERIJ VAN TOBY E. ROSENTHAL.

Deze staat mag wel als het hoogste ideaal gelden voor allen, die nog in onzen tijd met strenge afscheiding der standen en met een afgesloten gildewezen dwepen. Zij vinden in het oude Egypte hunne wenschen vervuld hunne droomen verwezenlijkt. Daar zijn de beginselen, waarop zij zoo gaarne het geluk der wereld zouden vestigen, met de grootste nauwgezetheid in toepassing gebracht.

Het volk was verdeeld in streng afgesloten kasten: die der krijgslieden, der priesters, en van het gemeene volk. Aan het hoofd van den staat stond de koning, met despotische macht bekleed: hij voerde den titel Pharao. Dit is niet een eigennaam, zooals men dikwijls ten onrechte gemeend heeft, maar een titel voor de koninklijke waardigheid; op de beteekenis komen wij later terug. De koninklijke geslachten behoorden oorspronkelijk wel tot de kaste der krijgslieden, maar in den geheiligden persoon des gebieders viel alle onderscheid van kaste weg. Bij het aanvaarden van de regeering werden de koningen onder de priesters opgenomen; zij werden ingewijd in de geheimenissen, door dezen bewaard; zij traden voortaan, zonder iemands tusschenkomst, met hunne offers voor het aangezicht der goden, ja werden zelven als goden beschouwd. Het beginsel van het koningschap door Gods genade, op de uiterste spits drijvende, eerden de Egyptenaren (zoo als Diodorus Siculus ons meedeelt en ook de opschriften en beelden der oude bouwwerken bevestigen) hunne koningen alsof zij werkelijk goden waren.

Wij zien op de beeldhouwwerken der gedenkteekenen hoe niet alleen de bevelhebbers van het leger, maar ook de priesters zich voor den koning aanbiddend in het stof werpen, en hem alzoo goddelijke eer bewijzen. Zonen der zon heeten daar de koningen, ja, de zon zelve en bron des levens werden zij genoemd.

De koning van Egypte was de machtige Horos, de zegenende God van het land, de koningin was de moeder des lands, de goddelijke Isis.

Reeds op de oudste monumenten ontdekken wij bewijzen voor zulk eene vergoding van de koningin, en zij doen zich aan ons voor gedurende den geheelen loop der Egyptische geschiedenis, die vele eeuwen omvat. De koningen zelven vonden het niet dan natuurlijk, wanneer hun de schatting van zulk eene hulde betaald werd: zij maakten daarop zelfs aanspraak en bouwden derhalve tempels ter eere hunner voorvaderen; een enkele hunner richtte een tempel voor zich zelf op. Zoo wijdde koning Thutmosis III den god, dat is den koning Sesortosis II een tempel, en beval dat een regelmatige offerdienst te zijner eer zou worden ingesteld. Koning Amenophis III ging nog verder; hij bouwde in Nubië voor zich zelf een heiligdom.

Ook de paleizen, die de koningen lieten bouwen, geleken in hunne inwendige inrichting volkomen op de tempels. Het eenige onderscheid bestond hierin, dat eetzalen, bibliotheken enz. zich aan de voorhoven en gaanderijen aansloten.

De buitensporigste vereering van de koningen als godheden treffen wij in den tamelijk fabelachtigen staat Meroë in Ethiopië aan, welke, volgens Herodotus, ongeveer zestig dagreizen stroom opwaarts boven Elephantine lag, enwelks instellingen met die der Egyptenaars nauw verwant waren.

Diodoris verhaalt ons: 'In Meroë kozen de priesters uit hun middën de edelsten uit; onder dezen duidde de Godheid dengene aan, die koning zou worden en het volk koos hem. Van dat oogenblik af, waarin hij den troon besteeg, werd hij als een god aangebeden, daar het volk geloofde, dat de goddelijke Voorzienigheid hem de heerschappij verleerd had. Hij was heer over levenen dood zijner onderdanen. Al mocht hij zelf de straf niet voltrekken, dit beperkte zijne macht in geenen deele. Hij zond slechts een zijner dienaars met een teeken des doods naar den misdadiger en nauwelijks had deze het teeken gezien, of hij was verplicht om naar huis te gaan en zich van het leven te berooven. Zoodra een Ethiopiër beproefde zich door de vlucht aan het doodvonnis te onttrekken, werd hij een voorwerp van de algemeene verachting. Toen eens de moeder van een ter dood veroordeelde bemerkte dat deze van plan was uit het land te vluchten, snoerde zij hem met den gordel de keel toe; hij waagde het niet een vinger te verroeren, maar liet zich op deze wijze dooden.

Verloor de koning door welke oorzaak ook, een lid van zijn lichaam, dan moesten allen, die hem omringden, zich op dezelfde wijze verminken; stiert hij, dan maakten zijne vrienden vrijwillig een eind aan hun leven. Dientengevolge - zoo schrijft Diodorus - ontstaat er ook in Ethiopië niet licht eene samenzwering tegen den koning, dewijl zijne vrienden voor zijne veiligheid even bezorgd moeten zijn als voor hunne eigene. Zeker eene wijze instelling.

De goddelijke stralenkrans, die het hoofd van Meroë's koningen omscheen, belette intusschen niet, dat de priesters als dienaars van eene nog hoogere godheid den koning mochten aankondigen, dat hij sterven moest, dewijl dit door de goden was geopenbaard en niemand der stervelingen zulk een gebod der onsterfelijken in den wind mocht slaan. Dan gehoorzaamden de koningen aan de priesters en doodden zich met eigen hand.

Eerst ten tijde van Ptolomeüs II verzette zich, volgens Diodorus' verhaal, koning Ergamenes tegen het bevel zijner priesters; hij drong aan het hoofd zijner soldaten in hun heiligdom binnen, liet hen nederhouwen en heerschte vandien dag af zonder zich om het woord der priesters te bekommeren.

Van zulk eene buitensporige goddelijke vereering van de koningen, waarop de zelfverminking der koninklijke vrienden in Meroë ons wijst, wisten de Egyptenaars niets. Hiertegenover staat, dat de Egyptische koningen, in plaats van aan de priesterkaste ondergeschikt te zijn, aan het hoofd van dat machtig lichaam stonden. Met de koninklijke waardigheid was, om ons van eene hedendaagsche uitdrukking te bedienen, die van hoofd der kerk verbonden.

De priesters waren de dienaars, zelfs de persoonlijke dienaars van den koning. Geene slaven, neen! de zonen der aanzienlijkste priesters omringden den gebieder.

De reusachtige bouwwerken, door de koningen van Egypte nagelaten, getuigen nog van de willekeurige macht, door hen uitgeoefend. Het volk bestond slechts om den wil der koningen Want zulke bouwwerken als de pyramiden konden dan slechts uitgevoerd worden, wanneer een onbeperkt alleenheerscher over de krachten, het leven en den eigendom eener blindelings gehoorzamende menigte gebood.

Honderdduizenden Egyptenaars moesten vele jaren lang bezig zijn om die kolossale bouwwerken te doen verrijzen, bouwwerken, die door de koningen alleen ondernomen werden, om hunne eigen daden en hun eigen roem eens aan de nakomelingschap te verkondigen, om eens boven hunne graven een onvergankelijk gedenkteeken te bezitten. Of bij zulk een bouw duizenden hun leven verloren, dat was eene onverschillige zaak. Verhaalt ons niet Herodotus, dat koning Necho een kanaal heeft laten graven, en dat bij dit werk 120,000 menschen omgekomen zijn? Heeft niet in onze dagen een andere beheerscher van Egypte, Mehemed Ali, insgelijks zulk eene onderneming op touw gezet, waarbij ook duizenden werklieden door de hitte, de inspanning en aanstekende ziekten bezweken zijn?

(*Wordt voortgezet.*)

De Gevolgen van eene Gril. Tafereelen uit het verhaal van Herbert Frey.

(*Vervolg.*)

Bruchthal is een klein, zindelijk stadje met eene oude gothische kerk, welker boogvensters met tafereelen uit de Heilige Schrift zijn beschilderd. Een helder beekje stroomt langs de stad. In de verte verheffen zich groene heuvels, terwijl bouw- en weilanden met groene hekken de stad aan alle zijden omgeven. De geheele omtrek biedt een tooneel van landelijken vrede aan.

Op een schoonen zomerdag, ongeveer tegen het middaguur, bevond Leontine Seewald zich in de met schaduwrijke linden bezette hoofdstraat van 't stadje. Haar hart klopte hevig, zij sidderde van ontroering en was niet in staat geregeld te denken, maar zich alleen bewust van de daadzaak dat zij thans in de nabijheid van haar gade was. Zij vermoedde dat hij met hun dochtertje menigmaal onder deze boomen zou wandelen. Met angst dacht zij er aan dat zij elk oogenblik haar gade en haar kind zou kunnen ontmoeten. Haastig liep zij de straat door en naar buiten, naar de met bloemen prijkende velden, waar een welriekende geur haar tegenwoei en de vogels lieflijk zongen. Hoe goed deed het haar, weer in het dierbare vaderland te zijn. Hare oogen werden met tranen gevuld; zij wierp zich in het zachte gras en weende alsof haar 't hart zou breken. Maar toen zij had uitgeweend, stond zij op en dankte den Hemel, dat zij weder onder hare landgenooten was; door haar gevoel van liefde voor den geboortegrond overweldigd, nam zij het vaste besluit, het vaderland niet weer te verlaten.

Nadat zij een geruimen tijd in den omtrek had rondgewandeld, gevoelde zij zich vermoeid en begon de honger haar te kwellen; zij begreep dat 't tijd werd, iets te gebruiken en naar eene woning om te zien. De lieden die zij ontmoette, beschouwden oplettend haar donkerkleurig gelaat en vroegen zich af wie de vreemdelinge zou zijn. Vreemdelingen waren te Bruchthal zeldzaam, en in kleine steden zijn de menschen over 't algemeen nieuwsgierig.

In 't midden van de hoofdstraat van 't stadje woonde de weduwe Dornfeld, die eene banketbakkerij had en bij wie men ook allerlei ververschingen kon gebruiken. Al wat de weduwe te koop had, was zindelijk bereid en smakelijk. De twee kleine kamers en de winkel zagen er sierlijk uit. De bevoorrechte standen van Bruchthal kwamen hier bijeen, en vooral de dames gingen er heen, om nieuws te hooren en uit te kramen. 't Gerucht zeide dat in haar lokaal veel gebabbeld en over iedereen gepraat werd, en werkelijk werden van daar alle praatjes, pikante geschiedenissen en anekdoten over personen verder verspreid, en juffrouw Dornfeld had daarbij het hoogste woord.

Toen Leontine haren winkel binnentrad, om eene verversching te gebruiken, was juffrouw Dornfeld uitermate vriendelijk. Zij bracht dadelijk het verlangde, maakte het de vreemde dame zoo gemakkelijk mogelijk en trachtte toen op hare gewone sluwe manier de reden van hare komst te Bruchthal uit te vorschen.

‘Ge zijt hier nog nooit geweest, mejuffrouw, dat zie ik dadelijk,’ zeide zij. ‘Zijt ge voornemens hier te blijven?’

‘Ja, een korten tijd,’ antwoordde Leontine.

Toen vroeg juffrouw Dornfeld, of zij reeds eene woning had. Zoo niet, dan wist zij wel een geschikt verblijf voor haar.

Leontine was daarover zeer verheugd, maar daar zij op een eenvoudigen voet wilde leven, zeide zij dat zij slechts eene enkele kamer verlangde.

Dat was ook juist wat juffrouw Dornfeld haar wilde aanbevelen.

Leontine was angstig en gejaagd; zij vreesde dat hare ontroering haar verraden of hare stem beven zou.

‘Bruchthal schijnt zeer schoone omstreken te hebben, madame,’ zeide zij na eenige oogenblikken stilte.

De uitdrukking ‘madame’ bewees de weduwe Dornfeld dat de vreemdelinge niet met de gebruiken in kleine steden bekend was; te Bruchthal was men gewoon ‘juffrouw’ te zeggen.

‘Zeer schoone omstreken, mejuffrouw,’ antwoordde zij. ‘Hebt ge er nog niets van gezien? De fraaiste en rijkste landgoederen liggen in de nabijheid. Daar is bijvoorbeeld Windischkrona. Dat moet ge eens bezoeken, mejuffrouw! 't is een van de schoonste buitenplaatsen, die ge ooit gezien hebt; 't behoort aan den heer Seewald en ligt even buiten de stad.’

Leontine had nog veel willen vragen, maar was niet in staat een woord te uiten; het hooren van den naam haars echtgenoots deed haar hevig ontstellen. Gelukkig had de spraakzame weduwe hare ontroering niet opgemerkt.

‘Mijnheer Seewald is een zeer beminlijk man,’ ging zij voort. ‘Ik lever veel aan hem, en hij is verscheidene malen met zijn dochtertje hier geweest, om iets voor haar te koopen 't Is wel jammer dat hij altijd zoo droevig is. Die arme heer Seewald! hij is wel te beklagen. Hij heeft eene allerliefste en buitengewoon schoone vrouw gehad, en denk eens aan, hij was met haar om hare gezondheid in Italië op reis, en daar is zij verdronken.’

‘Verdronken?’ herhaalde Leontine met nauwlijks hoorbare stem.

‘Ja, ja, in de diepte der zee,’ hernam de weduwe. ‘Is dat niet verschrikkelijk voor zoo'n jonge, schoone vrouw, die alles kon krijgen wat haar hart begeerde? Ik heb haar nooit gezien, maar naar ik gehoord heb, had zij haar dat als goud glansde en een gelaat als een heiligebeeld, zoo lief en zoo fijn. - Ge hebt zeker veel gereisd, als ik het vragen mag?’

‘Ja,’ antwoordde Leontine, en hare hand beefde zoo hevig, dat zij het glas limonade niet aan hare lippen kon brengen. ‘Maar ge zeidet zooeven dat ge eene goede woning voor mij wist,’ voegde zij er bij; ‘wees zoo goed mij het adres te geven.’

Zoodra de weduwe haar de verlangde inlichting had verstrekt, bedankte zij hartelijk en verliet als eene gejaagde den winkel.

Toen zij zich in de vrije lucht bevond, werd zij weer eenigszins bedaarder. Terwijl zij onder de schaduwrijke lindeboomen liep, vroeg zij zich af, of zij kracht en moed genoeg zou hebben om haar voornemen uit te voeren, daar reeds het hooren noemen van den naam haars echtgenoots haar zoo had doen ontstellen. Maar zij moest nu eerst om eene woning denken. Op het stukje papier dat de weduwe haar had medegegeven, las zij den naam van vrouw Binder. Deze bewoonde aan 't einde der Lindenstrasse een afzonderlijk staande eenvoudig huisje, dat door een boom rijken tuin was omgeven, en verklaarde zich dadelijk bereid, haar voor een matigen prijs eene gemeubileerde kamer te verhuren. Leontine betrok die onmiddellijk.

Zij kon dien nacht niet slapen, zoozeer werd zij door allerlei gedachten bestormd, en reeds bij het aanbreken van den dag ging zij uit. Zij snakte er naar, den heerlijken geur van den lindebloesem in te ademen en haar hart aan Gods schoone natuur te laven. Vervolgens wandelde zij naar de oude kerk, bij welker aanblik zij in stille bewondering verzonk.

De deur der kerk stond open; de geestelijke wilde dat de kerk den geheelen dag toegankelijk zou zijn voor iedereen die zijn hart tot God wenschte te verheffen.

Om haar heen heerschte eene plechtige, indrukwekkende stilte. De zonnestralen drongen door de bont beschilderde vensters en wierpen zonderlinge schaduwen op den gladden steenen vloer. Met zachte schreden liep zij naar eene beschaduwde plek, knielde neder en zond een vurig gebed ten hemel. Toen zij zich weder had opgelicht, herinnerde zij zich dat haar echtgenoot haar vaak had verteld van de graven zijner voorouders, die allen in de kerk rustten. Toen zij daarnaar rondzag, bespeurde zij een kunstig bewerkten witmarmeren steen, die in den muur bevestigd was. Zij trad nader en las:

‘Ter herinnering aan Leontine Seewald, overleden den 19 Mei 18.... in den ouderdom van twintig jaar. Bemind bij haar leven en na haren dood.’

De schilder, die dit tooneel op doek had kunnen overbrengen, zou een onvergelijkelijk kunstwerk hebben geleverd: de grijze, door de zonnestralen verlichte kerk, de glanzende marmeren plaat en de jeugdige gestalte met de uitdrukking van schrik en verwondering op het ontstelde gelaat, vormden een treffend tafereel. Zij las de woorden, deinsde achteruit en naderde weder, om ze nogmaals te lezen.

Dat was haar grafsteen, het was haar naam! Zij voelde hare knieën knikken en ging op eenigen afstand van den marmeren steen zitten, onafgewend den blik er op gevestigd houdend.

‘Bemind bij haar leven en na haren dood!’ Haar hart klopte hoorbaar, haar gelaat gloeide; zij wilde die woorden niet meer lezen, omdat zij ze voor eene onwaarheid hield. Zij was niet de geliefde vrouw van Bertram geweest, hoewel zij 't zoo gaarne had willen zijn. Die woorden wierpen een sluier over het geheim van haar leven. Nu zou toch niemand, behalve zijzelve en Bertram, weten dat zij door hem niet bemind was geweest.

‘Gestorven in den ouderdom van twintig jaar! Hoe jong! Zou wel een van al degenen die hunne oogen sloegen op dien kouden marmersteen, 't minste vermoeden hebben hoe treurig haar leven en hoe kort haar geluk - haar ingebeeld geluk - was geweest?

Uren achtereen zat zij op die plaats, en allerlei gedachten verdrongen elkander in hare ziel.

‘'t Is alsof ik hier werkelijk begraven ben!’ mompelde zij, en dit denkbeeld beangstigde haar. Het bewustzijn dat zij twee wezens in zich vereenigde, bracht haar in eene wonderlijke stemming. Bertrams gade en de moeder van Elfriede was gestorven, maar de troostelooze vrouw met het donkere gelaat, die slechts de schaduw van de eertijds zoo vroolijke en schoone Leontine was, leefde nog Zij noemde zich van nu af Louiza Werner.

XVII.

‘Wanneer zal ik haar zien?’ Die vraag hield Leontine dag en nacht bezig.

Vrouw Binder had wel reden om zich over hare huurster te verwonderen, want dagelijks zat zij uren achtereen aan het venster, om te zien of Bertram en hare kleine Elfriede ook voorbijkwamen. Maar dag aan dag verliep zonder dat zij hen zag of iets van hen hoorde.

Ten laatste kon zij het verlangen om echtgenoot en kind weder te zien niet langer weerstaan. Zij had zooveel gewaagd en wilde nu nog meer wagen; als Bertram niet met het kind naar Bruchthal kwam, dan moest zij naar Windischkrona gaan. Zij kon de foltering van het onbevredigd verlangen niet meer verdragen.

Van vrouw Binder had zij vernomen dat iedereen in het schoone park met de breede, schaduwrijke lanen, 't welk tot de goederen van den heer Seewald behoorde, vrij mocht wandelen. Niemand zou daar op haar letten, en indien zij te dicht het landhuis mocht naderen, en men haar vroeg waarheen zij ging, dan kon zij zeggen dat zij de dochter van vrouw Binder wenschte te spreken, die bij den heer Seewald diende.

Leontine begaf zich dus op weg naar Windischkrona. Het park lag een klein uur van Bruchthal. 't Was heerlijk lenteweder. Weldra zag zij het door bouw- en weilanden schilderachtig omgeven park met zijne statige oude boomen, slingerende voetpaden en schoone grasvelden. Aan hare linkerhand vloeide eene kleine beek, waarop een bootje dat den naam Elfriede voerde, tusschen de waterleliën lag te schommelen. Zij ging een smal bruggetje over, en toen kreeg zij het landhuis in 't gezicht. Zoodra zij het zag, kwamen haar de tranen in de oogen; daar waren de dierbaren die zij op aarde het liefste had. Zij breidde er de armen naar uit, hief de oogen hemelwaarts en bad Gods rijkste zegeningen over de geliefden af.

Toen zij hare ontroering weer eenigszins had overwonnen, liep zij langs het voetpad tot aan een punt, van waar zij het volle gezicht op het huis had. Voor haar was dit het schoonste gezicht, dat het menschelijk oog kan aanschouwen en de omgeving scheen haar de bekoorlijkste op aarde toe. In een prachtig bloemperk voor de veranda van 't huis spoot eene fontein verfrisschende waterstralen omhoog, en over de uitgestrekte grasvelden liepen pauwen en hoenders.

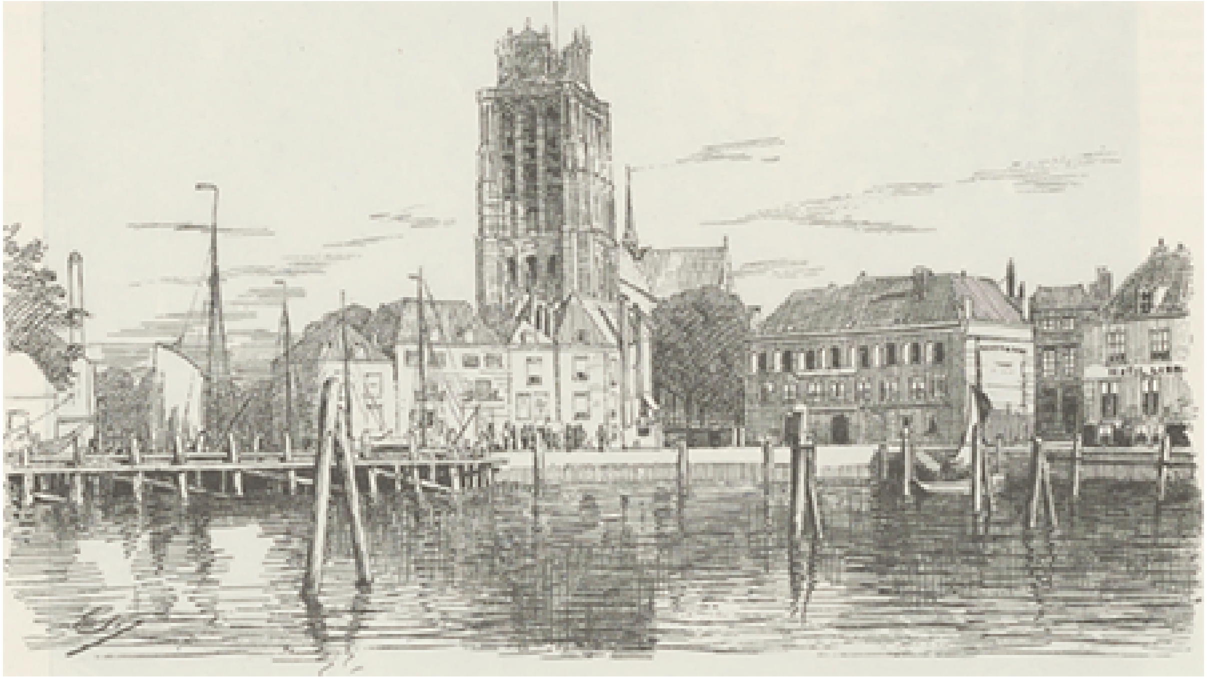

Terwijl Leontine langzaam voortging, zag zij op het pad een blauwzijden, half vertrapten poppeschoen in 't zand liggen. Dat was voor haar een bewijs dat haar kind hier gewandeld en gespeeld had. Wie toen de jonge moeder had gezien, zou haar voor krankzinnig gehouden hebben; zij drukte het schoentje aan haar hart, kuste het en verborg het daarna aan haar boezem. 't Was het eerste tastbare voorwerp, dat zij als een aandenken aan haar kind bezat.

Verscheiden vensters van 't huis stonden open, uit de schoorsteenen steeg de rook omhoog; alles deed vermoeden dat de eigenaar hier vertoefde. Leontine besloot langzaam op de voetpaden heen en weer te wandelen, want zij had een voorgevoel, dat haar gade met hun kind in den tuin zou komen, om de heerlijke lucht in te ademen.

Nu en dan gingen haar lieden uit het huis voorbij, zonder acht op haar te slaan, daar de eenvoudig maar fatsoenlijk gekleede vrouw met het donkere gelaat niet bijzonder de aandacht trok.

Ruim een uur had zij aldus op en neer geloopen; haar hart smachtte naar den aanblik van gade en kind; hoop en vrees streden in haren boezem; zij beefde van bange verwachting.

Eensklaps zag zij een grooten zwarten poedelhond, met een mandje in den bek, het huis uitspringen, en een oogenblik later kwam een heer, die een klein meisje aan de hand had, in de tuindeur te voorschijn. Dat waren haar echtgenoot en haar kind. Zij dreigde ineen te zakken, 't was alsof haar hart ophield te kloppen, hare knieën knikten.

Een poosje later zag zij het kind naast den hond over het pad huppelen, terwijl zij hem nu eens liefkoosde, dan weer plaagde. Eene lieve schalkschheid lag op het door goudblonde lokken omgeven bekoorlijk gezichtje.

In het eerste oogenblik gevoelde Leontine een hevigen aandrift om naar haar kind te snellen, haar aan het hart te drukken en haar te zeggen dat zij hare moeder was. Maar de reeds uitgebreide armen vielen weer slap langs haar lichaam - het kind mocht immers niet weten dat hare moeder nog in leven was.

Al spelende kwam Elfriede eens zoo dicht in hare nabijheid, dat zij hare kleeding kon aanraken, maar zij bleef zoo onbewegelijk als een marmeren beeld. Toen ging de kleine verder, door den hond gevolgd, en Bertram naderde. Zij waagde het niet hem aan te zien, en hij ging insgelijks voorbij zonder op haar te letten. Met geweld moest zij den kreet onderdrukken, die haar op de lippen kwam.

Toen Bertram het kind had bereikt, sloeg hij met haar een zijpad in en ging een weinig verder op eene rustbank zitten. De ongelukkige gade en moeder stond daar zwijgend en onbewegelijk; hare dierbaren waren zoo nabij, zij wilde naar hen toesnellen - en mocht niet; met de innigste liefde staarde zij op hen - en toch mocht zij geen woord tot hen spreken. Zij verslond als ware 't beiden met hare blikken en lette op hunne minste bewegingen. Het deed haar pijnlijk aan, het zwarte floers om den hoed van haren man en haar kind in 't zwart gekleed te zien. Om haar werden die teekens van rouw gedragen - en toch leefde zij. Daarentegen zag zij met innige vreugde hoe liefdevol en teeder Bertram voor het kind was.

Nadat zij daar eenigen tijd gezeten hadden, keerden vader en kind naar het huis terug.

Leontine had nu haren wensch verkregen, zij had gade en kind wedergezien. Om een enkel oogenblik dat geluk te smaken, had zij die hatelijke vermomming aangenomen en eene verre reis gemaakt. Zij had zich verbeeld dat die enkele blik hare onrust zou doen bedaren en haar hart er door bevredigd zou zijn. Maar juist het tegendeel was het geval: haar verlangen naar echtgenoot en kind was nog sterker geworden. Die enkele blik op de geliefden riep haar tot het leven; eene stem in haar binnenste scheen haar toe te fluisteren, dat zij nog op eenige vreugde mocht hopen.

Hoewel zij vast had voorgenomen, dadelijk weder te vertrekken zoodra zij Bertram en de kleine Elfriede had wedergezien, gevoelde zij er nu de kracht niet toe. Die enkele blik was de goddelijke vonk, die haar hart weer aan de dierbaren ketende. Maar waarom zou zij ook niet voortaan te Bruchthal blijven? Zij kon dus immers van tijd tot tijd haar gade en haar kind wederzien, en haar leven zou niet zoo troosteloos zijn als wanneer zij het eenzaam en verlaten in den vreemde sleet. 't Zou haar niet moeilijk vallen, door vrouwelijke handwerken in haar onderhoud te voorzien; zij zou dan in dit stille, landelijke oord gelukkiger leven dan ergens anders, althans voor zoo ver zij op deze wereld nog gelukkig kon zijn. Zij besloot dus in de nabijheid van hare dierbaren te blijven, opdat zij nog menigmaal oog en hart in 't aanschouwen van echtgenoot en kind zou kunnen verlustigen.

Weldra kwam nog een ander verlangen bij haar op: hoe gaarne zou zij haar kind van nabij beschouwen en zich door haar hooren toespreken! Maar hoe zou haar dit gelukken?

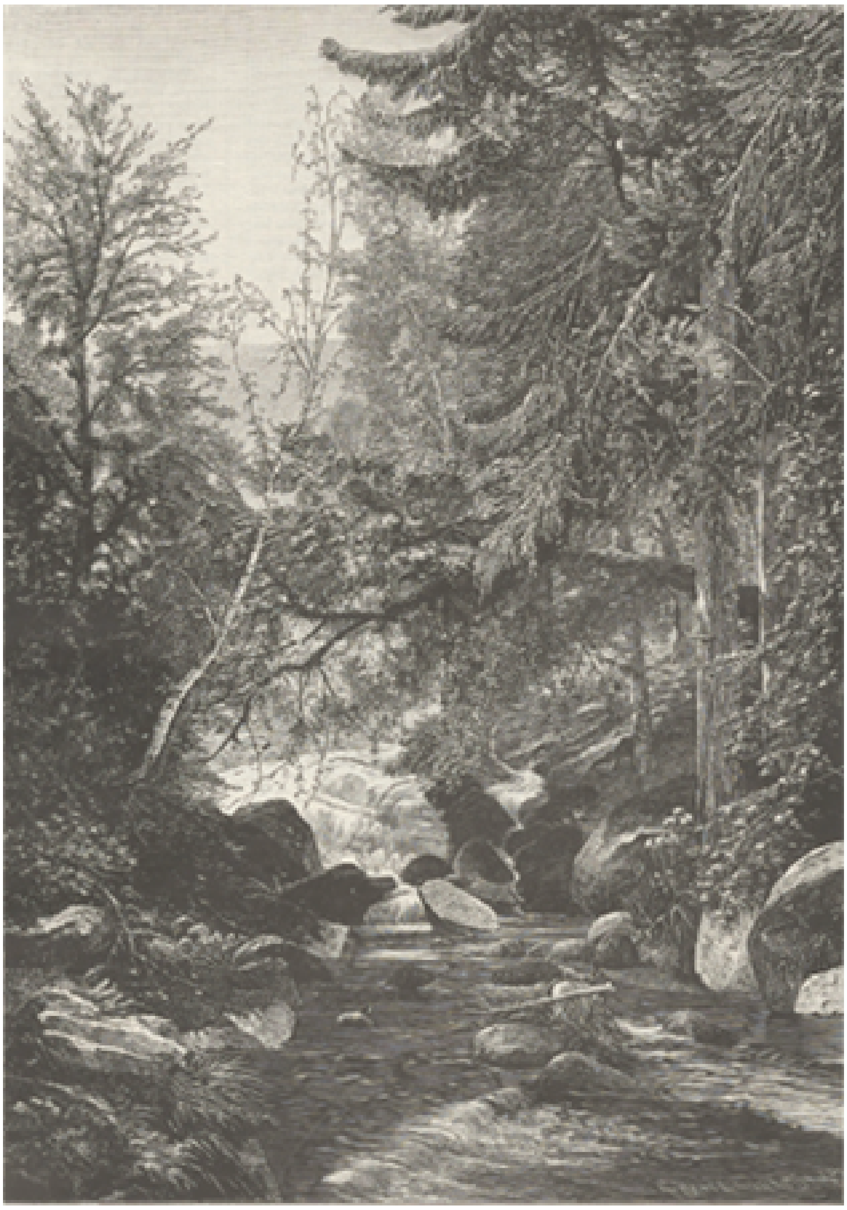

HET ILSE-DAL IN DEN HARZ.

Den daaropvolgenden Zondag had de dochter van vrouw Binder, die op Windischkrona diende, haar uitgaansdag en kwam dien als gewoonlijk bij hare moeder doorbrengen. Johanna - zoo heette het meisje - vond veel behagen in de vriendelijke vreemde vrouw met het clonkerkleurige gelaat en was voortdurend met haar in gesprek. Toen Leontine met moeder en dochter zat koffie te drinken, luisterde zij met genoegen naar de mededeelingen van Johanna aangaande de liefderijke behandeling, die zij in hare betrekking genoot, en over de goedheid en menschlievendheid van den eigenaar van het landhuis. Zij bemerkte daaruit dat haar echtgenoot door allen werd bemind en voor zijne ondergeschikten zeer vriendelijk en zorgzaam was. En wat de kleine Elfriede betrof, deze werd op Windischkrona evenzeer vergood als men het in 't ouderlijke huis had gedaan.

(*Wordt voortgezet*.)

[Nummer 14]

Onze gravures.

‘*Hij komt.*’

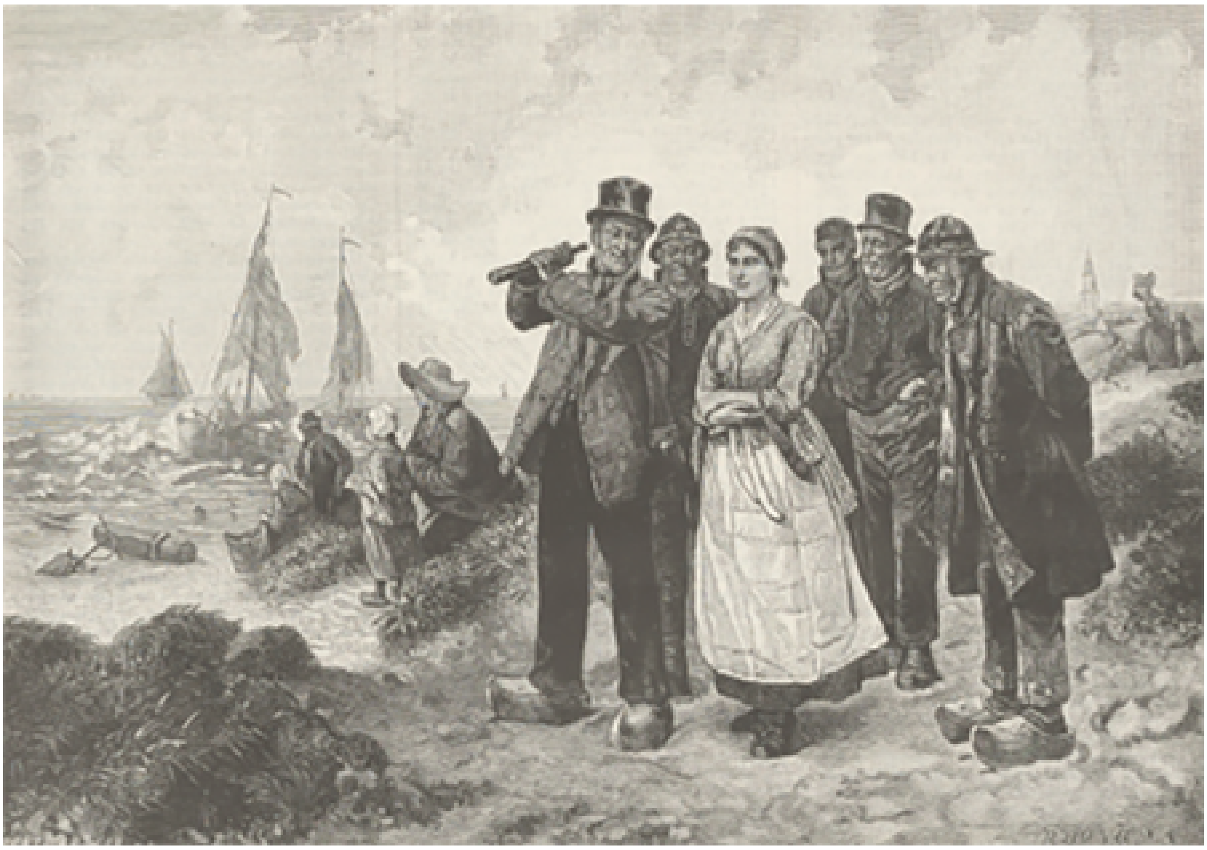

‘HIJ KOMT,’ NAAR DE SCHILDERIJ VAN PROF. RUDOLF JORDAN.

Wie hier in aantocht is, behoeft zeker niet gevraagd te worden.

Een enkele oogslag op de jonge vrouw, die te midden van belangstellende verwanten of vrienden op den uitkijk staat, is voldoende om te doen zien, dat niemand anders op de komst is dan haar beminde echtgenoot. Het was eene treurige scheiding, toen hij zoo kort na den trouwdag alweer aan boord moest om voor beiden den kost te winnen op de ongewisse baren. Menigen onrustigen dag en menigen slapeloozen nacht heeft de vrouw sedert met kommervolle overpeinzingen doorgebracht in het gezellige huisje tegen den duin, waar zij met haar lieven man zulke gelukkige, maar helaas te korte dagen mocht slijten. Doch thans is al die pijn geleden, alle zorg en alle onrust vergeten. Ginder toch komt de pink met haar schat aan boord lustig aangezeild over de hobbelende golven. Daar even kon ze de schuit nog maar alleen zien met behulp van den kijker, haar gedienstig aangeboden door den goedhartigen oude, die schik heeft in het verlangen der jonge vrouw. Maar nu heeft ze geen kijker meer noodig en reeds meent zij in het bollende zeil de heuglijke aankondiging te lezen: ‘Hij komt.’

‘Schoolblijven!’

Als het, gelijk zoo goed als zeker heeten mag, des meesters bedoeling geweest is, de drie kleine deugnieten te straffen, door hen te zamen na den gewonen tijd in school te doen blijven, dan heeft hij, naar wij bemerken kunnen, deerlijk zijn doel gemist: de jonge schelmen schijnen zich volstrekt niet te vervelen in hunnen straftijd. Toch moet de uitlokkende zonneschijn door het venster hun nog van eene vermakelijkere en ruimere plaats spreken dan het enge, duffe schoollokaal en hun verlangen naar de straat gaande gemaakt hebben, of wellicht doet de gezonde jongensmaag zich wat al te luid en grollend hooren; want ondanks hunne blijkbare pret wordt de zucht naar vrijheid voorzeker duidelijk genoeg uitgedrukt door den ondernemendsten en meest praktischen gast van het drietal, die behendig den wijzer van de hangklok vooruit zet, om aldus het oogenblik der ontslaging te verhaasten. De drie kleine woelgeesten zijn inderdaad goed te huis in eene school, waar 'Marianne,' het zinnebeeld der Revolutie de eereplaats bekleedt. Deze 'dame' schijnt dan ook met een lachje van welgevallen neer te zien op den trio, die zoozeer van hare omverwerpende en vooruitstrevende leerstelsels doordrongen is, dat hij zelfs eene omwenteling in den loop des tijds te weeg brengen wil. Inderdaad, de schilder heeft zijne modellen in eene goede plaats gekozen: nergens beter dan in de tuchtelooze republikeinsche school onzer zuiderburen had hij die jonge typen van onverschilligheid en loszinnigheid kunnen vinden.

Een Poolsche weg in November.

Niet alle landen kunnen als ons vaderland op een volledig net van goed onderhouden steenwegen bogen, die schier al de gemeenten aan elkander verbinden, en ook gedurende minder gunstige jaargetijden een geregeld verkeer tusschen steden en dorpen mogelijk maken. In Polen ziet het er in dit opzicht al zeer treurig uit en vooral in November behoeft men daar niet op het platteland voor zijn pleizier uit rijden te gaan. De beslijkte, met wagensporen doorploegde baan, de havelooze omgeving, de bedelaars aan den kant, alles getuigt dat we ons in een verwaarloosd land bevinden. Maar juist dat slordige en rommelige is aan den schilder het welgevalligste voor het malen van een levendig tafereel. Eene kaarsrechte laan, behoorlijk gekasseid, met nette aangeharkte voetpaden en begraasde grachten aan weerszijden zou hem weinig aanstaan. Daarentegen bood deze half weggeregende Poolsche weg met zijne schilderachtige bedrijvigheid hem welkome stof tot een aardig landschap.

Henry Moreton Stanley.

Reeds sinds lang vernam men allerlei verontrustende geruchten omtrent het lot van den grooten ontdekkingsreiziger, wiens portret wij in dit nummer meedeelen, en in den laatsten tijd werden die berichten zoo ernstig, dat het bijna geen twijfel meer leed, of de moedige man was het slachtoffer geworden van zijn onvermoeiden onderzoekingsgeest. Vandaar dat wij het niet zonder belang achten, hier een beknopt overzicht te geven van het avontuurlijk leven en den wetenschappelijken arbeid des grooten navorschers.

De jeugd van den 'Bismarck der Afrikaonderzoeking,' gelijk hij door een Duitsch geleerde genoemd werd, schuilt geheel in het duister. Nergens vindt men zijn geboortedag aangegeven, zelfs zijn geboortejaar niet, evenmin als zijn oorspronkelijken naam. Omstreeks het jaar 1840 moet hij te Denbigh in Wales, als natuurlijk kind, in de armoedigste levensomstandigheden het eerste licht hebben aanschouwd en heette toen James Rowland, volgens anderen John Rowlands. Op den leeftijd van drie jaren kwam hij in het armhuis te St. Asaph, waar hij tien jaar bleef en eene goede opvoeding ontving.

Aanvankelijk had hij gedacht onderwijzer te worden, maar ging later - waarom, is niet duidelijk - als scheepsjongen op zee en kwam zoodoende naar New-Orleans. Hier vond Rowland eene betrekking bij een koopman met name Stanley, die hem eindelijk als zoon aannam, waarop de jonkman zijn naam met dien van zijn pleegvader verwisselde. Wat hem bewoog, ook zijn voornaam te veranderen, is alweer onbekend.

Bij het uitbreken van den Noord-Amerikaanschen burgeroorlog zag hij zich, daar de heer Stanley plotseling zonder testament gestorven was, genoodzaakt in het leger der zuidelijke staten te treden, werd echter gevangengenomen en nu bij de marine der Vereenigde Staten ingelijfd, waar hij het tot vaandrig op het schip *Tuonderoga* bracht.

Na den vrede bereisde de zich thans noemende Stanley Turkije en Klein-Azië, waarschijnlijk in de hoedanigheid van dagbladcorrespondent, waarin wij hem later werkzaam zien. Als zoodanig vergezelde hij voor den *New-York Herald* in het jaar 1868 het Engelsche leger naar Abyssinië; het volgende jaar treffen wij hem aan in Spanje, waar hij de toenmalige oorlogswoelingen bijwoonde.

Met zijne wetenschappelijke vorming was het intusschen niet te best gesteld; van het Spaansch wist hij, ook na een verblijt van verscheidene weken, slechts een paar woorden, van het Fransch niet veel meer, en een half jaar later verbaasde Wilhelm Laufer in Egypte er zich over, dat tot de talen, welke Stanley niet machtig was, ook het Arabisch moest gerekend worden. Dat nam niet weg, dat hij op het denkbeeld kwam een werk over Egypte en zijne geschiedenis te schrijven, evenals hij, naar hij verzekerde, reeds in Amerika, zonder Grieksch te kennen, een boek over de Grieksche geschiedenis geschreven had, dat met graagte gelezen was. In elk geval had Stanley reeds een aanmerkelijk deel van de wereld gezien, toen zijn naam plotseling wereldkundig werd.

De aanleiding daartoe was zijn kloeke tocht tot het opsporen van den lang verdwenen David Livingstone, dien Stanley inderdaad in het jaar 1871 te Oedjidji aan het Tanganyk meer wist terug te vinden. De eigenaar der *New York Herald*, Gordon Bennett, had hem dien avontuurlijken onderzoekingstocht opgedragen, waarbij hij belangrijken steun vond van den khedive Ismael Pasja. Van dat oogenblik was de naam van den ouderloozen knaap uit het armhuis te St. Asaph wereldberoemd.

Het toppunt van vermaardheid bereikte hij met zijne doorkruising van Afrika langs den Congo. Wel was er sinds de onderzoekingen van Cameron haast geen twijfel aan of deze rivier was dezelfde als de Lualaba, welke door Livingstone voor den Boven-Nijl gehouden was. Maar Stanley maakte daaromtrent aan alle onzekerheid een einde en leerde tegelijk den tot dusver nog geheel onbekenden middelloop kennen van den stroom, die hem nog verder in het zwarte werelddeel voerde. Deze ontzaglijke, met tal van moeilijkheden en ontberingen gepaarde reis mag ongetwijfeld eene heldendaad heeten en voor de ontsluiering van het geheimzinnige Middel-Afrika was zij zeker van het grootste gewicht. Daarbij leerde Stanley tevens door zijn voorbeeld hoe een ontdekkingstocht door Afrika ondernomen behoort te worden, wil hij tot het beoogde doel leiden. Daar hij zich op zijne reizen van een geleide van eenige honderden gewapende mannen voorzag, kon hij, waar dit noodig was, geweld gebruiken en zoodoende uitslagen bekomen, waaraan voor een afzonderlijk reiziger geen denken was. Hierdoor heeft hij een geheel nieuw en veel doelmatiger stelsel van onderzoekingsreizen in zwang gebracht.

Reeds in Maart 1879 was Stanley weder in Oost-Afrika, waar hij verscheidene rivieren onderzocht; daarna begaf hij zich opnieuw naar den mond van den Congo en ontwikkelde daar, op last van onzen koning, die grootsche werkzaamheid, welke de ontsluiting der eigenlijke kern van Afrika ten doel had en in de stichting van den onafhankelijken Congostaat haar toppunt bereikte. De geschiedenis dezer bemoeiingen heeft Stanley zelf in een werk van twee deel en omstandig verhaald. Natuurlijk droegen - bij alle waardeering zijner wilskracht - de rijke middelen, zoo in geld als in medehulp verschaft, er veel toe bij om het welslagen mogelijk te maken. En ook valt het niet te ontkennen dat de beroemde man, in het belang der zaak door hem voorgestaan, zich somtijds tot schilderingen omtrent Middel Afrika liet verleiden, welke geenszins met de feiten overeenkomen, zooals door tal van latere onderzoekers is aangetoond.

Toen tengevolge van den opstand van den Madhi in Soedan de Europeanen Dr. Schnitzer (meer bekend als Emin Pasja), Dr. Wilhelm Junker en kapitein Casati, welke in de zuidelijkste provincie van den evenaar verwijlden, zich geheel van de beschaafde wereld zagen afgesneden, en de onzekerheid over hun lot tot eene poging drong om hen uit hun pijnlijken toestand te verlossen, was het wederom Stanley, die zich tot aanvoering der ondernomen expeditie aanbood. Natuurlijk gold het hier geene wetenschappelijke onderzoekingsreis, maar een volslagen veldtocht met tamelijk sterke troepenmacht en rijke geldmiddelen. Daartoe was Stanley de rechte man; intusschen wordt het meer en meer waarschijnlijk dat zijne ware zending niet zoo zeer de bevrijding van Dr. Schnitzer tot hoofddoel had, dan wel het zoeken naar de bronnen van den Witten Nijl, ten einde zoodoende een nieuwen weg van den Congo-staat naar Opper-Egypte te banen. De expeditie werd inderdaad uitgerust en onze koning schreef de regeering van den Congostaat aan, ze allen steun te verschaffen. Eindelijk kon zij ook nog haar voordeel doen met de raadgevingen van Dr. Junker, wien het middelerwijl gelukt was, zich door alle hindernissen heen te slaan en naar Europa terug te keeren. Stanley sprak hem te Caïro, vanwaar hij den 3^{en} Februari 1887 naar Zanzibar afreisde. Hier wilde hij namelijk de karavaan voor de expeditie voorgoed samenstellen, de daartoe noodige manschappen aanwerven en dan met zijne schaar van de Kaap naar den mond van den Congo zeilen. Van daar dacht hij, dwars door Afrika Wadelai de verblijfplaatsen van Dr. Schnitzer te bereiken.

Overeenkomstig zijn plan kwam Stanley den 18^{en} Maart aan den Congo aan, nadat hij met den machtigen Arabischen ivoor-en slavenhandelaar Tippo-Tip een verdrag gesloten had, waardoor deze zich verplichtte tot het ontzet van Dr. Schnitzer mee te werken en tegelijk plechtig tot gouverneur van Stanley-Falls tegen een bepaald inkomen benoemd werd. Den 29^{en} Maart bereikte Stanley Banzn-Mundeka aan den Congo; wegens de zwaar geladene schepen ging echter de vaart op den verderen loop der rivier slechts langzaam en eerst den 6^{en} Mei bereikte de expeditie Kwamouth. Daarbij kwam dat het land, hetwelk zij doortrokken, toevallig door hongersnood geteisterd werd, hetgeen den reizigers haast onoverkomelijke moeielijkheden in den weg legde.

Den 11^{en} Mei verliet de expeditie Bolobo; Tippo-Tip ging met de voorhoede vooruit, maar Stanley had geweldig te lijden van de ondraaglijke hitte. Den 28^{en} Mei kwam hij aan de samenvloeiing van den Aruwini met den Congo en drong toen langs eerstgenoemde rivier verder noordwaarts door. Den 6en Juni voer hij den stroom op tot aan een punt, dat hij reeds in 1883, den Aruwini opvarende, bereikt had.

Wegens de sterke strooming kon de vaart slechts langzaam worden voortgezet zoodat Stanley eerst den 28^{en} Juni genoegzaam gevorderd was om toebereidselen te maken tot den verderen tocht over land. Van dat oogenblik luiden de berichten omtrent zijn wedervaren onzeker en tegenstrijdig. Rechtstreeks van Stanley zelf zijn sedert geene tijdingen meer ontvangen. Reeds in Augustus 1887 verspreidde zich het gerucht van zijnen dood, dat intus. schen al spoedig werd tegengesproken. Integen.

deel zou volgens zijdelingsche berichten Stanley tot den 25^{en} Juli den Aruwini zijn opgevaren en het hooggelegen deel van Mahodi land bereikt hebben. Daar zou evenwel de rivier zoo smal zijn geworden, dat de troep het schip verlaten en de benoodigdheden op den rug verder dragen moest. Berichten van den 8n Augustus verzekerden dat Stanley uit het in Mabodi land opgeslagen kamp vertrokken en de reis rechtstreeks naar den westelijken oever van den Mwnta-Nzige ondernomen had. Hierbij stiet hij op groote moeilijkheden tengevolge der afmatting van zijn volk, die ten slotte zoo ernstig werden dat door de vele achterblijvers de expeditie over een afstand van verscheidene kilometers verstrooid was.

Het laatste officieele bericht van Stanley was van den 2^{en} Juli, en wat dit inhield, niet geschikt om vertrouwen te wekken in eene gelukkige uitvoering van zijn plan. In de streek van den Aruwini heerschte namelijk een verschrikkelijken hongersnood, welke hem en zijne zes of zeven honderd begeleiders dwong zich dagen lang met bananen te voeden.

Geheel onbegrijpelijk is hierbij de rol, welke Stanley's ‘vriend’, de beruchte Arabier Tippo-Tip speelde. Nu eens sprak men van een openlijk verraad, door den machtigen hoofdman gepleegd, en dan heette het dat zijn invloed verre overschat was.

Het aangegeven doel, de redding van Dr. Schnitzer, verscheen echter in een twijfelachtig licht, toen er een brief van Emin Pasja bekend werd, waarin deze verklaart dat hij met zijne getrouwen in het land wenscht te blijven, waar hij zich tot dusver zegevierend, hoewel niet zonder gevaar heeft weten te handhaven en dat hij naar eene, redding’ door Stanley of anderen volstrekt niet verlangt.

In December 1887 bracht een bode uit Middel-Afrika het rechtstreeksch bericht te Zanzibar aan, dat Stanley na vele ontberingen in het begin van September Wadelai had bereikt. Sedert doken er allerlei berichten, nu van verontrustenden, dan van geruststellenden aard in de dagbladen op. Lieden, die met de Afrikaansche toestanden bekend zijn, uiten zelfs het vermoeden dat Stanley opzettelijk niets van zich liet hooren; waarom, daar liepen de gevoelens weer uiteen. Toen eindelijk het uitblijven van tijding algemeene ongerustheid begon te baren, werd er opgemerkt dat bij de ontzaglijke Afrikaansche afstanden eene vertraging van zelfs verscheidene maanden niets bijzonders was. Op het laatst werden berichten over Stanley's dood, waarvoor Tippo-Tip verantwoorderlijk zou zijn, afgewisseld met de tijding dat een blanke pasja met eene strijdmacht in de Soedaneesche provincie Bahr el Ghazal was aangekomen. Of die blanke pasja Stanley, dan wel Dr. Schnitzer was, werd er niet bijgevoegd. Intusschen wordt gelijk men uit de bladen zal gezien hebben, eene nieuwe Duitsche expeditie tot onzet van Dr. Schnitzer of Emin Pasja beraamd en verklaart het hoofd dier expeditie, luitenant Wissman, dat volgens zijne overtuiging Stanley zich veilig en wel bij Emin bevindt.

Zoodoende zou men haast denken dat de heeren onderzoekingsreizigers er genoegen in scheppen, naar zich te laten zoeken.

De bedreigde Buit.

Het gebeurt meer in de wereld, dat op het oogenblik, waarop de één een lang beloerd buitenkansje machtig wordt, ook een ander komt toegeschoten om er zich van meester te maken, en zich dan ongelukkig het vurig begeerde voor den neus ziet wegkapen. En niet ieder aldus teleurgestelde weet zich dan nog zoo goed te houden als de geduchte boschkat op onze gravure, die een kameraad ziende peuzelen aan een boutje, waarop zij zelf gemeend had te mogen rekenen, toch hare uiterlijke waardigheid niet uit het oog verliest. Ofschoon zich inwendig verbijtend van woede en gereed, bij de minste onvoorzichtige beweging der tegenpartij, haar den buit te ontrukken, hult ze zich in eene stoïcijnsche onverschilligheid, die intusschen door de andere niet wordt vertrouwd. Vandaar de vuur en vlam spuwende kwaadaardigheid van het beest, dat, met de prooi in de klauwen, zich haast niet durft verroeren uit vrees voor een onverhoedschen aanval.

De teekenaar heeft dien hartstochtelijken strijd nauwlettend afgekeken en met verrassende waarheid weergegeven.

Betsy.
Levin Schükking naverteld
(*Vervolg*.)

III.

Arthur begon de uitvoering van ons vastgesteld plan met bijzonderen ijver. Nooit in zijn leven, zelfs niet in zijne allerzwakste oogenblikken had hem de lust bekropen om ook slechts een sonnet te schrijven; daarom bestudeerde hij, om de rol van dichter goed vol te houden, de octavo-uitgaaf gedichten, totdat hij de schoonste regels zonder moeite en vloeiend kon voordragen. Hij begon zijn haar in 't midden te scheiden, deed zijn das af, sloeg het hemdboordsel om, en trachtte de verstrooide te schijnen, wanneer hij eene tas thee moest aannemen. Dit gelukte hem ook voortreffelijk.

Des maandags middags brachten wij hem met ons rijtuigje naar de statie. Nadat wij de paarden aan de zorg van onzen koetsier hadden overgelaten, begaven wij ons op het perron. We benoefden niet lang te wachten. De trein naderde, hield op en zijn bonte inhoud mannen, vrouwen en kinderen, reistasschen en hoedendoozen, die hier de plaats hunner bestemming hadden bereikt, verspreidde zich naar alle richtingen. Doch te vergeefs zocht ik onder de groepen naar eene dame, die aan mijne voorstelling van Betsy Sneider voldeed. Er kwamen genoeg brillen, maar geen enkele scheen naar een dichter te zoeken; ook waren er genoeg bejaarde dames, met een meer of minder melancholischen toon in de stem, maar zij hadden wel allerlei opmerkingen en voorzorgen voor hunne hoedendoozen, doch den weg naar mijnheer Helborn vroeg niet eene.

Ik wilde mij juist tot mijne vrouw en tot Arthur wenden, in de meening dat men ons bedrogen had, toen eene frissche, jeugdige stem dicht achter mij de vraag deed:

‘Kunt ge mij ook zeggen, welken weg ik moet inslaan naar het huis van den dichter Helborn?’

‘Pst,’ fluisterde ik haastig, terwijl ik Arthur even aanstiet, ‘nu begint het!’

‘Ik ben Helborn, mejufvrouw,’ zeide de jonge man zonder weitelen, terwijl hij zich tot de gesluierde gestalte wendde, die de vraag uitgesproken had. ‘Mag ik veronderstellen, dat ik met mijne briefschrijfster spreek?’

Het vrouwelijk figuurtje voor ons wierp haren sluier naar achteren met eene ranke hand, welke van gejaagdheid trilde, en het gezichtje dat zij dus onthulde, was geenszins dat eener bejaarde vrouw, maar integendeel dat van een ongeveer achttienjarig, inderdaad zeer schoon meisje, dat hevig bloosde en blijkbaar in eene wel pijnlijke, maar tevens allerliefste verlegenheid was.

Doch wat had den jongen Helborn in dit oogenblik zoo getroffen? Wat mocht de schuchtere sylphide hebben, dat den jongeling zoo ontstellen deed - zoozeer, dat hij alle kleur verloor en zich krampachtig aan mijn arm vastklemde?

‘Dat is zij - dat is zij!’ fluisterde hij mij zachtjes toe - ‘dat is de dame, die ik op het concert heb gezien!’

Ja - wie had dat kunnen denken. In 't begin vreesde ik dat deze plotselinge ontdekking hem allen moed tot de uitvoering van ons plan benemen zou - dat hij de schoone gelegenheid, die hem dus aangeboden werd, ongebruikt zou laten voorbijgaan. Maar neen, hij overtrof spoedig mijne stoutste verwachtingen. Alsof hij aanstonds begreep, welk voordeel hij had, wanneer hij haar zoo ongezocht het hof kon maken, verkreeg hij zijne geheele zelfbeheersching weder, en greep de hand van mejufvrouw Betsy Sneider.

‘Veroorloof mij, mejufvrouw,’ begon hij; ‘u naar het rijtuig te geleiden - het is slechts 't eenvoudig voertuig van een stil dichter, maar het verkrijgt meerdere waarde, zoo gij er gebruik van maakt.’

Beiden gingen vooruit; mijne vrouw en ik volgden hen van nabij en wierpen elkander ter sluiks verwonderde blikken toe.

‘Zij is in 't geheel zoo leelijk niet, als gij verondersteld hebt, madame Helborn!’ zeide ik zachtjes.

‘En evenmin eene lange, magere dame van rijperen leeftijd, zooals gij verwacht hebt,’ antwoordde zij glimlachend.

Wij moesten beiden bekennen, dat 't portret, hetwelk wij in onze gedachten van haar gevormd hadden, geheel onjuist was. Zij was, zooals we zeiden, een meisje van omstreeks achttien jaren, met groote bruine oogen, waarin eene eigenaardige zachte uitdrukking lag, een allerliefst gezichtje, dat, wanneer gij haar goedig toespraakt, uwe eigen gedachte scheen te weerspiegelen - en wie zou op eene andere wijze tot haar gesproken hebben?

Arthur hielp het jonge meisje in ons rijtuig, nam plaats naast haar, en nadat zijne tante en ik achter ingestapt waren, wendde hij zich gehee! onverschillig tot ons om en zeide lachend:

‘Mejufvrouw Sneider, veroorloof me, u met mijn oom en tante bekend te maken, die beiden het ongeluk hebben, doofstom geboren te zijn. Zij hebben langen tijd in een doofstommengesticht doorgebracht, en leerden elkander daar 't eerst kennen. Gelukkig hebben zij zooveel geleerd, dat zij alles verstaan wat men tot hen zegt, want zij letten op de bewegingen der lippen... voor 't overige zijn zij, helaas, geheel buiten staat...’

Die afschuwelijke, die volleerde deugniet! - Ik wist dat er zou volgen: ‘te spreken.’ Mijne vrouw en ik zagen elkander ontsteld aan, vreezende voor het verschrikkelijke woord, dat, de hemel weet hoe lang, onze tong zou binden; daarom greep ik Arthur bij den arm, schudde hem, en, mijne portefeuille uit den zak nemend, schreef ik haastig:

‘Zeg ten minste, dat we een beetje kunnen spreken, al zij 't ook onsamenhangend.’

De schelm zag mij met een spotachtig lachje aan, en schreef onder mijne woorden:

‘Als zij oud en leelijk geweest was - wie zou dan het pleizier gehad hebben? Ik geloof, dat ik voor de risico die ik had, wel iets mag rekenen.’

In de letterlijke beteekenis van het woord zaten wij beiden verstomd. Arthur klapte met de zweep, wendde zich weder tot zijne dame, en eindigde den volzin: ‘zij zijn geheel buiten staat eenig verstaanbaar geluid te doen hooren,’ en het lieve meisje reikte ons beiden de hand over de rugleuning harer zitplaats heên, met een gelaat vol kinderlijk medelijder.

‘Die arme, arme menschen,’ zeide zij tot den ondeugenden schalk. ‘En zij zien er toch zoo vriendelijk en zoo verstandig uit. Uwe tante heeft een aardig gezicht en uw oom heeft ook een zeer gezond en levendig uiterlijk, hoewel ik hem anders geenszins voor een nabestaande van een dichter gehouden had!’

‘En waarom niet?’

Betsy bloosde.... ‘Dat wil ik liever niet zeggen, omdat de arme man uw oom is, maar in zijne trekken heeft hij iets zoo prozaïsch.... Heeft hij wel eens een uwer schoone gedichten gelezen?’

‘Ik zal 't eens vragen. Oom, hebt ge wel eens een mijner schoone gedichten gelezen?’

Ik was al kwaad genoeg op hem, en door dit laatste werd mijne eigenliefde zoo gekwetst, dat ik rood in 't gezicht werd; ik maakte een beleedigend gebaar, en wees naar het vuil dat op de straat lag.

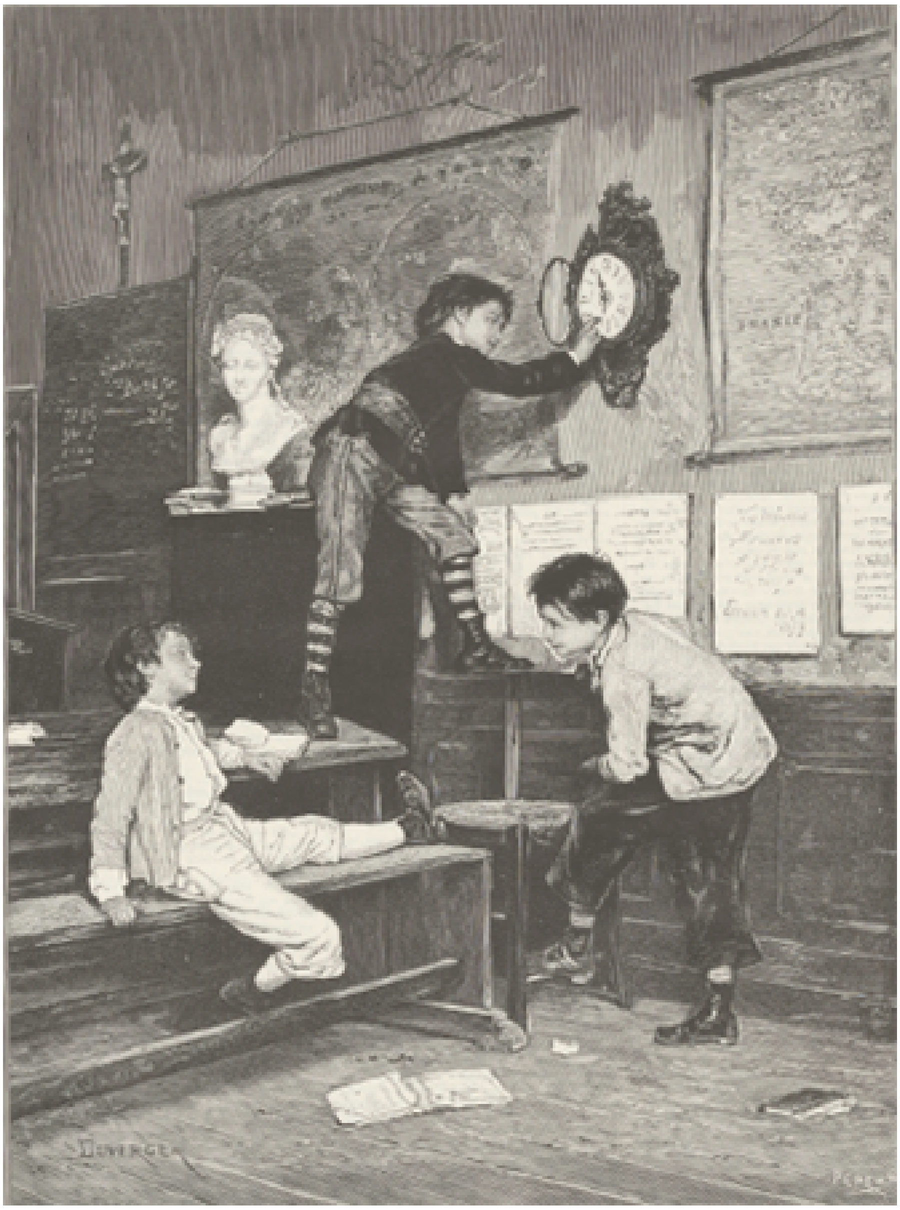

'SCHOOLBLIJVEN', NAAR DE SCHILDERIJ VAN DUVERGER.

‘Hij zegt, jufvrouw, dat hij ze nooit gelezen heeft, en 't voor zeer onbeduidend en slecht gerijm houdt.’

‘Dat is sterk gesproken! En wat zijt gij goedhartig, om hem dan nog te huisvesten!’

‘Dat gevoelt hij ook wel, niet waar, oom?’

Gelukkig bracht het meisje het gesprek spoedig op iets anders.

POOLSCHE WEG IN NOVEMBER, NAAR DE SCHILDERIJ VAN KOWALSKI.

‘Weet gij, mijnheer Helborn,’ zeide zij tot mijn neef, ‘dat gij in een zeker opzicht voor mij... ik weet niet, hoe ik 't uitdrukken moet - eene soort van verrassing zijt?’

‘Hoe meent gij dit?’

‘Toen ik van middag in den trein zat, dacht ik na over het vreemde bezoek, dat ik u brengen zou. Ge moet het niet verder vertellen, maar mijn voogd weet niet dat ik naar hier vertrokken ben. Ik sta op geen goeden voet met mijn voogd - doch, wanneer men geene nadere bloedverwanten heeft, kan men nu eenmaal niet buiten zulke strenge heeren. Ik dacht, wat de menschen zouden zeggen, wanneer ze hoorden, wat ik gedaan had. En dan dacht ik ook: misschien is de dichter ten stutte een mensch zooals alle andere; misschien heeft hij eene lastige vrouw, die mij onbeschaamd noemt, en wie weet wat al niet meer, omdat ik eenvoudig eens kom zien, hoe een dichter er uitziet, zonder dat ik daartoe door hem verzocht ben. Misschien ontvangt hij mij uiterst koel en afgemeten, en verzoekt mij niet eens, mij van hoed en mantel te ontdoen en te gaan zitten. Van deze zijde had ik de zaak vroeger in 't geheel niet beschouwd en ik werd door deze vragen eensklaps zeer verontrust... ik besloot maar niet naar uwe woning te vragen, en aan de statie te wachten, tot ik met den volgenden trein terug kon keeren. En nu ben ik zoo vroolijk, omdat gij niet zoo kwaad zijt als ik vreesde, maar integendeel, geheel zooals ik hoopte, dat gij zoudt zijn - uitgezonderd...'

'Uitgezonderd wat, mejufvrouw?'

Het jonge meisje bloosde hevig, terwijl zij half weifelend antwoordde:

'Uitgezonderd, dat ge veel jonger zijt en er veel beter uitziet, dan uw portret schijnt. - Gij gelijkt niet 't minst op het portret, dat van u bestaat.'

Dat was waarlijk zeer vleiend voor den doofstommen man op de achterbank. Mijne trouwe gade zag me met eene uitdrukking van gramschap aan, en het viel haar moeielijk nog langer te zwijgen. Het besproken portret was ongeveer twintig jaren geleden, kort na mijn huwelijk, vervaardigd: het gaf mijne trekken met de meeste getrouwheid weêr, juist zooals ik er uitzag toen mijne geliefde echtgenoote voor mijne beminnelijkheid de vlag had gestreken. Een beroemd lid der academie van beeldende kunsten had het zich tot eene eere gerekend het te mogen schilderen. Ik had daaraan zes pas ontloken rozen geofferd; bij elke zitting droeg ik eene nieuwe in mijn knoopsgat. Elke lok was zorgvuldig gekruld en werd door de beste pomade in bedwang gehouden. En nu te moeten hooren, hoe, achter mijn rug, een jongen pronker, die het haar langs de slapen platgestreken draagt, wordt toegefluisterd, dat hij er veel jonger en beter uitziet! - O tijden, o zeden!

Natuurlijk waren wij beiden in eene alleraangenaamste stemming, toen het rijtuig voor ons huis stilhield. Tot blijkbare verwondering van mijne poëtische vereerster, of liever vereerster van mijn neef, vond zij deze landelijke eenzaamheid niet in een geheel verwilderden toestand, dat anders wel romantisch geweest was - maar zij zag een huis in 't midden van een tuin, met kiezelwegen, rozenstokken en bloembedden. Men bracht haar naar een lief, net vertrekje, en terwijl zij zich hier eenigszins van de ongemakken der reis herstelde, maakte mijne vrouw en ik van de gelegenheid gebruik om aan het andere einde van het huis onze aanmerkingen over het gedrag van den heer Helborn Junior op eene niet doofstomme wijze kenbaar te maken, en hem persoonlijk mede te deelen.

Maar Helborn Junior hield eene levendige rede tot verdediging zijner handelwijze.

'Houdt uwe gemakkelijke rol slechts een kort poosje vol,' zeide hij; 'ik zelf verlies er het meest bij, want nu hoor ik niet meer de zachte en vriendelijke klanken uit den mond mijner tante, en de poëtische gedachten van mijn oom; maar bedenkt eens wat uwe voordeden zijn. Ge kunt verzekerd zijn, dat de jonge dame, die nu als juffrouw Betsy Sneider haar toilet maakt, over korten tijd mevrouw Helborn Jr. is; ge kunt dus tegenwoordig zijn bij al de pikante tooneelen, die nog komen zullen en gij, dichterlijke oom, welk genot wordt u hierdoor onverwachts aangeboden: gij zult de voortdurende ontwikkeling van eene liefdegeschiedenis kunnen gadeslaan, die haren oorsprong in eene grap heeft, en die ge slechts in schrift behoeft te brengen, om allen vroegeren roem te verduisteren. Stel u dat eens goed voor -- en wat een prachtigen titel kunt ge daarvoor nemen: ‘De aangename vergissing,’ gedicht van een doofstomme, of ‘de valsche Helborn en zijn huwelijk met eene op poëzie verzotte jonge dame...’

‘Ge zijt een ware deugniet!’ viel ik hem in de rede.

‘Ge kunt deze stof in verschillende vormen verwerken, al naar ge verkiest,’ vervolgde hij, zonder zich te laten storen: ‘of als een blijspel in vijf bedrijven; of als eene dichterlijke vertelling in tien zangen, zooals Byron's Don Juan, of zachter dwepender, als...’

‘Vrouw,’ zeide ik, ‘de schelm drijft tot het uiterste den spot met ons - maar in den grond der zaak heeft hij geen ongelijk, nu ik heb wel lust mij in de rol te schikken, die hij ons opgelegd heeft.’

‘Ge praat schoon, antwoordde mijne onverzoende vrouw - gij kunt er wel voordeel van hebben wanneer gij nu den mond houdt en er later gedachten over maakt; maar ik ben slechts eene vrouw en geen poëet, mijne tong wil zich nu en dan bewegen, ik heb mij nooit toegelegd op het stomzijn!’

In spijt van dit protest moest mijne huisvrouw ten slotte toch toegeven aan de dringende beden van den verliefden jongen, die vast scheen te gelooven, dat de zaak moest blijven, zooals hij haar geregeld had, of dat hij anders zijn geluk zou verliezen.

(*Slot volgt.*)

De oude Egyptenaars.
(*Vervolg.*)

Eene onbeschrijfelijke pracht, een oogverblindende luister omringde den koninklijken troon in Egypte. Onder de beeldwerken, die de muren der oude paleizen bedekken, ontmoet ons oog eene afbeelding van den talrijken hofstoet, die ons vergunt althans eene flauwe voorstelling van dien koninklijken praal te vormen. Dáár wandelen aan de linker- en rechterzijde van den koning de dragers van den waaier en den zonnescherm, de vorsten van den boog, de aanvoerders der boogschutters, de oversten van de lijfwacht en de intendenten van het paleis. Daar zien we opzichters der koninklijke tuinen, opzichters der voorraadschuren in opper- en neder-Egypte, schrijvers en andere beambten van het paleis, benevens een heir van 's konings hoogere en lagere bedienden.

De prachtige paleizen waren gevuld met huisraad van de edelste metalen. Zelfs de gondels waren verguld, de tuigen de paarden op het kostbaarst versierd. In de zalen, waarin zich een talrijke dienaarsstoet heen en weer bewoog, stonden kunstig gesneden, rijk versierde zetels. De gedenkteekenen maken ons bijna met alle verrichtingen der dienaren bekend: we zien daar zelfs de koks, die in de keuken met het toebereiden van de koninklijke spijzen bezig zijn.

Zoo staan de koningen van Egypte, op hun luisterrijken troon en aangebeden door hun volk, bijna als aardsche godheden voor onze oogen. Toch waren ook zij aan menschelijke wetten onderworpen, gebonden aan voorvaderlijke instellingen, in vele opzichten zelfs slaven, trots hunne willekeurige macht. Ja, slaven mochten zij wel heeten van een hof-ceremonieel, dat hun iedere handeling, elke beweging, elke houding bij verschillende gelegenheden en op verschillende tijdstippen voorschreef tot in de kleinste bijzonderheden toe, en dus alle vrije uiting en ontwikkeling van den geest onderdrukte. Diodorus deelt het ons uitvoerig mee. Voor elk uur, zoowel van den nacht als van den dag, was op 't nauwkeurigst bepaald, welke bezigheid de koning te verrichten had: geen enkelen oogenblik mocht hij naar eigen goeddunken besteden.

Zoodra hij 's morgens het bed verlaten had, moest hij allereerst de brieven ontvangen, die van alle zijden tot hem kwamen, en antwoord daarop geven. Dan moest hij een bad nemen, vervolgens zich met het teeken der koninklijke macht versieren en in een wit gewaad den goden offeren. Bij deze offerplechtigheid plaatste de offerpriester zich naast den koning; met luider stemme bad hij ten aanhoore van het verzamelde volk, dat den koning gezondheid en alle andere zegeningen verleend mochten worden, wanneer hij zijne verplichtingen jegens zijne onderdanen nakwam. Vervolgens telde hij alle deugden des konings op, zijne grootmoedigheid, menschenliefde, matigheid, rechtvaardigheid, waarheidsliefde en milddadigheid; hij roemde hem als een, die boven elken hartstocht verheven, in alles eene edele gezindheid betoonde, die steeds lichter straf uitdeelde dan de schuld des misdadigers eischte en wiens belooning, zoo dikwijls als hij goede daden vergold, de verdienste verre overtrof. Hij eindigde met de betuiging, dat elke aanklacht, die ooit tegen den koning ingebracht zou kunnen worden, niet zijn geheiligden persoon, maar hen alleen trof, die hem ten kwade geraden hadden, en die dus voor het aangerichte onheil verantwoordelijk waren. Nadat de koning het volbrengen van het offer aanschouwd had, werd hem door den tempelschrijver uit de heilige boeken voorgelezen. Ook gedurende het overige gedeelte van den dag waren al zijne bezigheden en handelingen vooraf bepaald. Hij mocht niet wandelen, geen bad nemen, zelfs geen enkel zijner plichten vervullen, dan op die tijdstippen en met inachtneming van die vormen, welke door de wet waren voorgeschreven. Ook zijne spijs was aan de bepalingen der wet onderworpen: zij moest hoogst eenvoudig zijn. Zóó mocht hij, van alle vleeschspijzen, slechts kalfs- en ganzenvleesch gebruiken, en behoorde hij ook bij het genot van den wijn de grootst mogelijke matigheid in acht te nemen.

De meeste Egyptische koningen voegden zich met bijna bovenmenschelijk geduld naar al de regelen der stijve hof-etiquette, die hunne vrijheid in zoo hooge mate beperkte. Viel dit hun nu en dan ook lastig, toch vonden zij gelijk zoo vele vorsten na hen, daarvoor eene vergoeding in den luister, die hen omstraalde, in de vergoding, waarvan zij van den kant des volks het voorwerp waren. Enkele krachtige geesten echter wierpen den last, die op hunne schouders drukte, moedig af; zij verbrakende boeien der etiquette en leefden als werkelijk alleenheerschers naar hun eigen goeddunken.

Verder dan iemand anders ging in dit opzicht koning Amasis, die evenwel - we moeten het bekennen, - geen echte, geboren koning was, en wien dientengevolge misschien wel het koninklijk talent ontbrak om in de vormen van het hof-ceremonieel behagen te scheppen. Hij was uit de kaste der krijgslieden en had zich door eene daad van geweld den toegang tot den troon gebaand.

Herodotus deelt ons omtrent de leefwijze van Amasis het volgende mee: des voormiddags tot 10 uur ongeveer arbeidde de koning vlijtig; van dien oogenblik af echter hield hij zich bezig met drinken en schertste met zijne vrienden; hij was lichtzinnig en spotziek daarbij. Eens werden eenige zijner ernstigst gestemde vrienden boos; ze wilden hem zijne verkeerdheid onder het oog brengen:

‘Gij vergeet u zelven, o koning!’ - spraken ze, - ‘gij moest op uwen zoo hooggeplaatsten troon den geheelen dag met ernstigen zin uwe bezigheden verrichten, opdat de Egyptenaars konden bemerken, dat zij door een groot man geregeerd worden. Nu echter stelt gij u in 't geheel niet als een koning aan.’

Amasis hernam daarop: 'Wie een boog heeft, spant dien, als hij hem gebruiken wil, maar heeft hij hem gebruikt, dat ontspant hij hem weder; want de boog kon licht aan stuk springen, zoo men hem gespannen liet, zoodat hij niet meer te gebruiken was als men hem noodig had. Zóó is het ook met den mensch gesteld: wilde ik altijd ingespannen arbeiden, en mij ook niet eenige uitspanning vergunnen, dan zou ik eindelijk geheel versuft worden.'

Men verhaalt van Amasis meer dan ééne daad, waaraan men den naam koninklijk niet kan geven. In vroegere dagen, voordat hij koning was, had hij eene bijzondere lief hebberij in het stelen gehad. Als een diefstal van hem uitkwam, brachten de bestolenen hem op zijne ontkenning telkens naar een of ander orakel en ondervroegen het; vaak genoeg verkondigde de orakelspreuk de waarheid. Toen hij in later tijd den troon bestegen had, liet hij slechts aan die orakels offeranden brengen, die hem van diefstal beschuldigd hadden; de overige - dacht hij - deugden niet. In weerwil van zijne vroegere neiging tot diefstal en van zijn onmatig drinken was Amasis toch, als koning, door het volk hoog geacht en vereerd.

Zulk eene gezonde philosophie als Amasis bezaten echter maar weinige koningen. De meeste schikten zich met slaafsche onderwerping naar de heerschende gebruiken. Te meer achtten zij zich hiertoe verplicht, dewijl na hun dood een streng gericht over hen gehouden werd. Wilden zij de hoop koesteren dat eenmaal aan hun lijk koninklijke eer zou bewezen worden, dat het zijne rustplaats vinden zou onder de reusachtige steenhoopen der pyramiden, die zij tot vereeuwiging van hunnen roem gebouwd hadden, dan moesten zij zich wel naar de voorvaderlijke gewoonten voegen. Wanneer de koning gestorven was, bleef het Egyptische volk 72 dagen lang in diepen rouw verzonken. Men sloot de tempels en staakte de offers; geen enkel feest werd gevierd; het volk scheurde zijne kleederen; mannen en vrouwen bestrooiden het hoofd met aarde en trokken bij honderdtallen rond, klaagliederen zingend, waarin de deugden des gestorvenen geprezen werden. Vleesch en meelspijzen waren in dezen tijd verboden, men onthield zich van wijn en van elke uitgezochte spijs, zelfs van de zóó geliefde en noodzakelijke baden. In één woord, van elke genieting, hoe ook genaamd, moest men in die dagen afstand doen.

Gedurende die 72 dagen werden de toebereidselen tot de luisterrijke begrafenis gemaakt. Eindelijk werd het koninklijke lijk in de doodkist voor den ingang van het graf ten toon gesteld; de priesters en het volk plaatsten zich in het rond: er werd gericht gehouden over den doode. Nu was een ieder gerechtigd om klachten in te brengen. De priesters begonnen met loftuitingen op den overledene. Meestal stemde het volk daarmee in. Had echter de koning zich veracht of gehaat gemaakt, dan ging er een wild geschreeuw op, en dan mocht de koning niet in de voor hem bestemde grafkamer worden bijgezet. Van daar komt het dan, zegt Diodorus, dat de opvolgers van zulk een koning veelal recht en billijk handelden, uit vrees dat na hun dood hun lijk beschimpt en hun naam met schande overladen zou worden. De Egyptische koningen hadden blijkbaar meer eerbied voor het gericht des volks na hun dood dan vele latere vorsten voor het gericht der geschiedenis.

De koning, die als plaatsvervanger der godheid op aarde, ja als eene godheid in persoon over leven en dood zijner onderdanen beschikte en de opperpriester en wetgever zijns volks was, bezat ook den grondeigendom in het gansche land. Evenwel was hij ook hier aan zekere beperking onderworpen. Een deel van het land was als eene niet-schatplichtige bezitting aan de kaste der krijslieden toegewezen; van een ander deel (een derde gedeelte van den geheelen bebouwden grond, en daaruit wel het beste) waren de opbrengsten tot onderhoud van de priesters en tempels bestemd. Van alle overige landerijen hieven de koningen een vijfde deel van de geheele opbrengst, als eene schatting die in hunne schatkist vloeide.

(*Wordt voortgezet.*)

De Gevolgen van eene Gril.
Tafereelen uit het verhaal

van Herbert Frey.
(*Vervolg.*)

Leontine gaf te kennen dat zij veel van kleine kinderen hield, en nu scheen aan de verhalen van Johanna geen einde te zullen komen. Zij vertelde van de kleine Elfriede eene menigte zaken, die het hart der arme moeder van vreugde deden kloppen, maar tevens van ijverzucht blaken. Ach! al die vreemde lieden mochten zich in 't bijzijn van haar kind verheugen; zij hoorden haar babbelen en zagen haar spelen, - en haar zelve, de moeder die het zoo innig liefhad, was dit niet vergund.

'Komt ge wel eens met het kind hierheen?' vroeg zij aan Johanna.

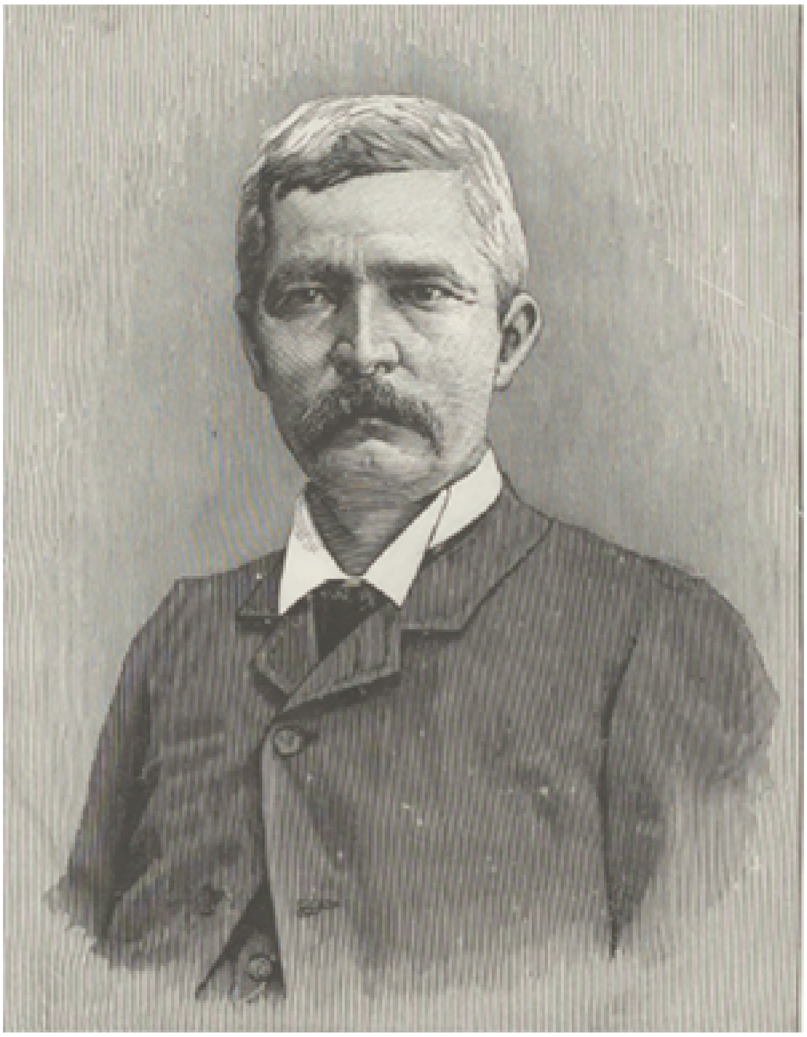

HENRIJ MORETON STANLEY.

Het meisje lachte. 'Met de kleine prinses?' zeide zij. 'Waar denkt ge aan? Mijnheer Seewald zou haar in geen geval aan iemand zoo ver medegeven, dat hij niet meer over haar waken kon.' Vervolgens wendde zij zich tot hare moeder met de woorden: ''k Had bijna iets vergeten, lieve moeder! De huishoudster, juffrouw Vogel, heeft me gevraagd of ik ook eene goede naaister wist. De naaister die we tot nu toe hadden, gaat trouwen. Nu moeten we eene andere hebben, maar heel spoedig, want er moet veel voor de kleine prinses gemaakt worden. Weet u er ook eene?'

Leontine kreeg dadelijk een goeden inval. 'Zou ik me daarvoor niet kunnen aanbieden?' vroeg zij. 'Ik zou gaarne hier willen blijven, als ik door arbeid in mijne behoeften kon voorzien, en ben met alle vrouwelijke handwerken bekend.'

Johanna zette een bedenkelijk gezicht, maar Leontine vatte hare hand en drukte die teeder.

‘Ge zult me een grooten dienst bewijzen,’ sprak zij dringend, ‘als ge voor mij een goed woord wilt doen, en ik zal u er altijd dankbaar voor zijn, indien 't u gelukt mij de betrekking als naaister op Windischkrona te bezorgen.’

‘Ik zal mijn best doen,’ antwoordde Johanna. ‘Misschien wil juffrouw Vogel u wel aannemen. Er is echter ook verstelwerk.’

‘Alles is mij wel,’ zei Leontine haastig. ‘Ik zal allen arbeid met genoegen verrichten. Och, lieve Johanna, spreek voor mij. Ge vindt het immers goed, vrouw Binder?’

Vrouw Binder had er niets tegen, en Johanna beloofde dat zij er nog dienzelfden avond met de huishoudster over spreken zou en Leontine den volgenden dag iets zou laten weten.

Die belofte vervulde Leontines hart met hoop en vrees.

De bedroefde moeder bracht een dag in pijnlijke onzekerheid door. Tegen den avond echter kwam van Windischkrona eene boodschap, die haar hoop en moed schonk. Johanna liet zeggen dat de huishoudster haar eens wilde zien, en als zij beviel, zou zij haar dadelijk voor vele weken werk geven. Juffrouw Werner moest, als zij die had, vooral eene aanbeveling medebrengen.

Leontine dacht er in 't geheel niet over, of zij wel in staat zou zijn hare taak naar behooren te vervullen. 't Was erhaar slechts om te doen, in 't huis van haren echtgenoot te mogen komen en in de nabijheid van haar kind te zijn, en dit denkbeeld hield haar geest zoo geheel bezig, dat zij aan niets anders kon denken. Toen zij eindelijk zooveel zelfbeheersching had verkregen, dat zij kon overwegen wat van haar gevorderd zou worden, zag zij ontsteld naar hare kleine handen, die de naald nooit anders hadden gehanteerd dan voor haar genoegen en verstrooiing. Maar zij had onder de leiding harer moeder alle vrouwelijke handwerken grondig geleerd, en zij hoopte dat de liefde haar kracht zou schenken en moed om te volharden.

Alleen de verlangde aanbeveling baarde haar eenige zorg, doch gelukkig herinnerde zij zich juffrouw Dornfeld, de hulpvaardige weduwe, die haar zoo goed had ingelicht toen zij naar eene woning zocht, en dadelijk begaf zij zich tot haar.

De weduwe Dornfeld gevoelde zich altijd zeer gestreeld, als iemand vertrouwen in haar stelde en hare hulp inriep, vooral indien zij daardoor gelegenheid kreeg, zich op eene goede daad te kunnen beroemen. Zij luisterde met alle aandacht naar Leontine, toen deze haar eene eenvoudige en korte geschiedenis vertelde, waarbij zij voorgaf dat zij haar echtgenoot en kind door den dood had verloren; dat zij nu geheel alleen in de wereld stond, zonder vrienden of bloedverwanten, die haar konden helpen, en wanten, die haar konden helpen, en dus moest trachten haar levensonderhoud te verdienen. Bruchthal beviel haar zeer goed, voegde zij er bij; zij was in alle vrouwelijke handwerken bedreven, en juffrouw Dornfeld zou haar ten hoogste verplichten, als zij door hare invloedrijke aanbeveling haar eenige naaihuizen kon bezorgen.

De weduwe was daartoe dadelijk bereid. Iemand die goed met de naald kon omgaan, zou, meende zij, te Bruchthal en in den omtrek werk genoeg vinden.

Er werd dus afgesproken dat ‘juffrouw Louiza Werner’, als zij zich bij de huishoudster op Windischkrona zou aanbieden, zich op juffrouw Dornfeld kon beroepen.

Alvorens Leontine zich naar Windischkrona op weg begaf, beschouwde zij zich lang en opmerkzaam in den spiegel, om zich te vergewissen dat zij niet behoefde te vreezen herkend te worden. Zij meende volkomen gerust te kunnen zijn. De donkerkleurige, somber uitziende vrouw met 't korte zwarte haar, dat op haar voorhoofd viel, had niet de minste gelijkenis met de lelieblanke Leontine Seewald met het lange, golvende goudblonde haar en het hooge voorhoofd.

‘Zelfs indien ik mijn man ontmoette en met hem sprak, zou hij me niet herkennen,’ zeide zij tot zich zelve. ‘Ik behoef niet bezorgd te zijn.’

Een paar uur later was zij op Windischkrona met de huishoudster in gespek en stond kalm en rustig haar onderzoekenden blik door. Zij beviel juffrouw Vogel zeer door hare manier van spreken, hare lieflijke stem, wellevendheid en vriendelijkheid. Wel had deze iets tegen haar uiterlijk; Leontine toch geleek wel eene Française of eene Italiaansche, maar niettemin wilde zij het met haar beproeven.

‘Zijt ge weduwe?’ vroeg zij.

‘Ik heb mijn echtgenoot verloren,’ antwoordde Leontine, en juffrouw Vogel vroeg dienaangaande niet verder.

‘Ge moet er op rekenen dat ge hier in huis moet slapen,’ hernam juffrouw Vogel, ‘want 't zou lastig voor u zijn, elken avond naar Bruchthal terug te keeren en elken morgen den langen weg hierheen at te leggen.’

‘Ik wil met 't grootste genoegen alles doen wat ge verlangt,’ betuigde Leontine.

‘Zoo hoor ik het gaarne,’ zei nu juffrouw Vogel. ‘Ik houd van gewillige menschen, en een goed woord vindt bij mij altijd eene goede plaats. Indien ge alles naar behooren kunt maken, zullen we met elkander wel overeenkomen. Ik zal voor u eene werkkamer laten in orde brengen, waar ge ook kunt eten, benevens eene slaapkamer, en hoop dat ge alles naar uw zin zult vinden.’

‘Ik ben u ten hoogste dankbaar,’ riep Leontine verheugd.

Juffrouw Vogel zuchtte. Die eenvoudige, bescheidene vrouw was iemand met wie zij, dit had zij dadelijk ingezien, vertrouwelijk zou kunnen omgaan. Zij was te voorzichtig, om veel te zeggen, maar gaf toch te kennen dat het in den laatsten tijd op Windischkrona niet volkomen naar haren zin was gegaan. Er waren twee dames te gast, en zulke gasten veroorzaken gewoonlijk veel drukte, vooral als er geene meesteres in huis is, want dan meenen de gasten de heerschappij te kunnen voeren. Zij zou er hartelijk blijde om zijn, als mijnheer Seewald weer gehuwd was.

Toen zij haar klaaglied geëindigd had, vervolgde juffrouw Vogel: ‘Indien ge niet door iets anders verhinderd wordt, kunt ge dadelijk hier blijven. Ik heb een heelen stapel tafelgoed te merken en weet niet hoe ik er den tijd voor zal vinden.’

‘Ik kan er dadelijk mee beginnen,’ zei Leontine, ‘want niets belet mij, hier onmiddellijk mijne taak te aanvaarden.’

Juffrouw Vogel bracht haar nu naar eene kleine, maar net ingerichte kamer, die een vriendelijk uitzicht op den tuin had. Een hoop tafelgoed lag op de tafel.

‘Indien ge iets noodig hebt moet ge maar schellen,’ zei juffrouw Vogel en liet Leontine, alleen.

Voor de eerste maal zat zij alzoo in de woning van haar echtgenoot. Onwillekeurig vergeleek zij haar toestand met hetgeen die had kunnen zijn, indien alles den gewonen loop had gehad. Als eene gelukkige vrouw had zij dit huis moeten betreden, om er de meesteres te zijn, en dit zou het geval zijn geweest, indien haar gade haar had bemind. Maar zij mocht daar niet aan denken en zich liever hare eigen dwaasheid herinneren, waarvoor zij nu zoo bitter moest lijden. Door hare eigen dwalingen moest zij thans in het prachtig ingerichte huis van haren echtgenoot als eene loontrekkende dienares werken, in plaats van er als meesteres geëerd en bemind te worden.

Zij beijverde zich nu om haar werk goed te doen. Met hare zachte, aan den arbeid ongewone handen ging 't in den beginne tamelijk moeilijk, maar zij begreep dat 't vóor alles zaak was, de gunst der huishoudster te verwerven, en om dit doel te bereiken, spande zij al hare krachten in.

DE BEDREIGDE BUIT.

Terwijl zij zoo over haar werk gebogen zat, hoorde zij plotseling op korten afstand eene kinderstem. Zij ontstelde hevig op dat geluid, en 't werk ontviel hars handen.

‘Dat is zij, mijne Elfriede!’ mompelde zij. Haar hart begon vroolijker te kloppen, zij gevoelde zich aanmerkelijk getroost; zij was nu immers met haar kind onder 't zelfde dak en in hare nabijheid. Na al hetgeen was voorgevallen zag zij daarin eene bizondere gunst der Voorzienigheid.

Dien nacht was zij wonderlijk opgeruimd, omdat zij op Windischkrona een verblijf had gevonden. Zij zou er haar geheele leven hebben willen blijven. Hoewel zij voor haar echtgenoot en kind onbekend wilde zijn, kon zij niets vuriger wenschen dan daar te mogen vertoeven, waar zij hare geliefden vaak zou kunnen zien.

XVIII.

In eene der sierlijkste kamers van 't landhuis Windischkrona zaten de gasten van den eigenaar, mevrouw Siegel en hare dochter Veronika. 't Was de kamer, die Bertram Seewald voor zijne gade zoo fraai mogelijk had laten inrichten. De meubels, tapijten, 't behangsel, de gordijnen, schilderijen, beelden en tafeltjes waren prachtig en smaakvol. Een Psyche van wit marmer met roode bloemen aan hare voeten en eene Flora, die een mandje met purperen heliotropen en wit heidekruid in de hand had, prijkten in de kamer, waarvan de vensters bijna van de zoldering tot den vloer liepen en het uitzicht gaven op den verrukkelijken tuin.

Mevrouw Siegel scheen zich hier als tehuis te gevoelen; zij had in den gemakkelijksten leuningstoel plaats genomen en lag daarin in eene houding alsof zij de meesteres, althans de bestuurster van het huis was. Zij was in alles eene vrouw naar de wereld. In hare jeugd was zij buitengewoon schoon geweest, en thans werden allerlei toiletkunsten door haar aangewend, om zooveel mogelijk het verlies der vroegere schoonheid te vergoeden. Zooals zij daar zat, was zij de meest volkomen uitdrukking van zelfbehagen en tevredenheid met zich zelve.

Hare dochter Veronika was een beeldschoon meisje. Zij had donkere uitdrukkingsvolle oogen, levendige, bevallige gelaatstrekken, prachtig haar en eene fraaie gestalte. Hare bekoorlijke lichaamsvormen kwamen door hare sierlijke kleeding op 't voordeeligst uit. Het haar was zoo opgemaakt, dat het dadelijk in 'toog viel hoe schoon en weelderig het was. De kleine blanke handen, waaraan verscheidene ringen prijkten, waren met een borduurwerk bezig, iets voor de kleine Elfriede, dat door de schitterende kleuren het kind zeker zou bekoren.

Een dienstmeisje bracht eene groote zilveren schaal met heerlijke vruchten. ‘Mijnheer Seewald,’ aldus sprak het meisje, ‘hid gemeend dat mevrouw en de freule bij de drukkende warmte wel smaak zouden vinden in de verkoelende vruchten.’

‘Dat noem ik waarlijk voorkomend,’ zei mevrouw Siegel, die als zij te gast was er niet van hield om iets af te slaan.

Zij nam eene prachtige perzik en zette al etende het gesprek voort.

‘'k Moet eerlijk bekennen, dat 't me hier uitmuntend bevalt, Veronika,’ vervolgde zij. ‘Mijnheer Seewald moet zeer rijk zijn, want de kostbare en smaakvolle inrichting van het huis en de weelde, die in alles is op te merken, vereischen groote uitgaven.’

‘Ongetwijfeld is hij zeer rijk,’ antwoordde hare dochter. ‘Maar wat me nog meer in hem bevalt, is zijne goedheid en beminlijkheid. Ik vind hem een allerliefst man.’

‘Ik ook,’ zei mevrouw Siegel. ‘Hoe staat het er mee, mijn kind, denkt ge dat ge hoop op hem kunt hebben? Ge hebt ten minste mijn raad opgevolgd en goed den schijn aangenomen alsof ge zijn kind liefhebt.’

‘Ik heb de kleine Elfriede werkelijk hartelijk lief, mama; ik behoef er niet den schijn van aan te nemen.’

(*Wordt voortgezet.*)

[Nummer 15]

Onze gravures.

De Rooker.

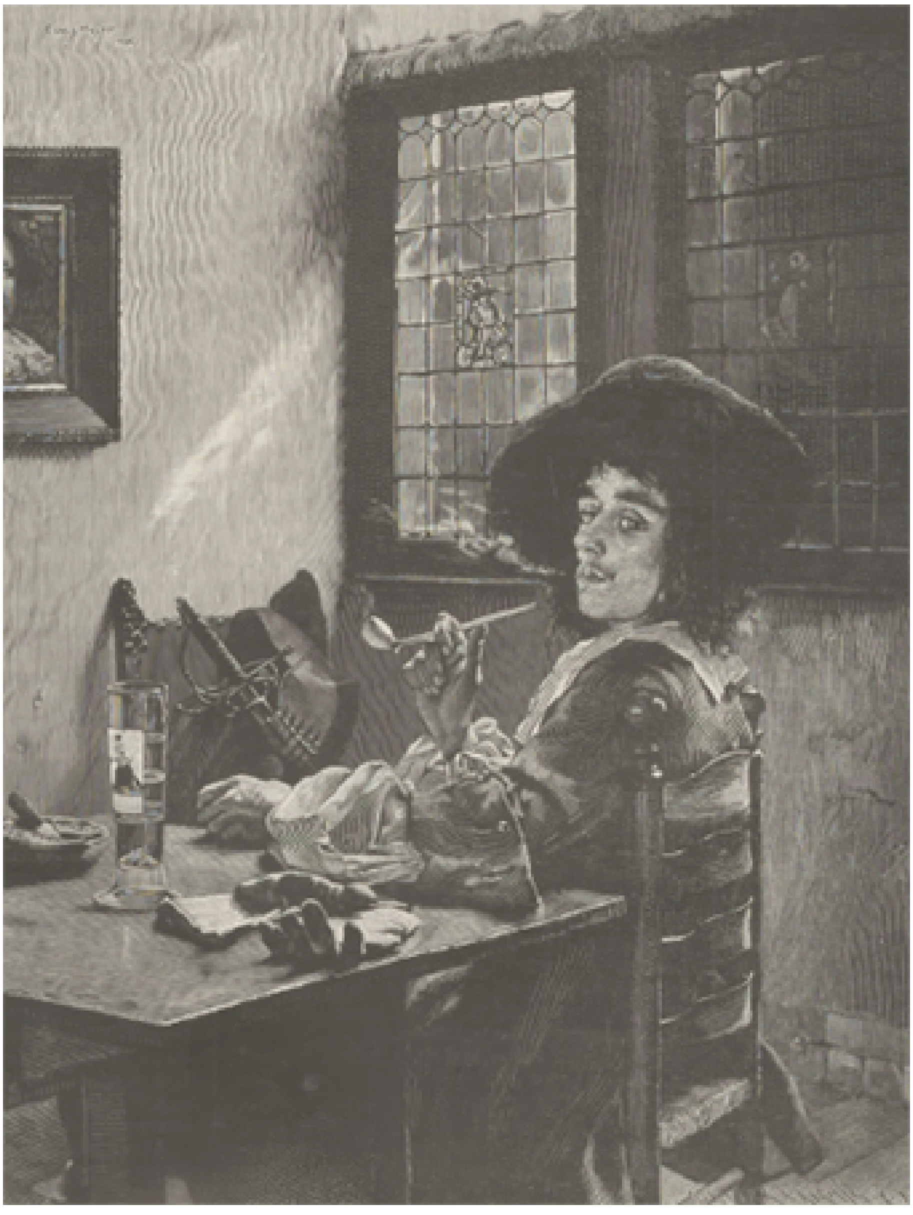

DE ROOKER, NAAR DE SCHILDERIJ VAN CLAUS MEYER.

Al is het nu juist geen kop van Frans Hals, toch is deze zeventiende eeuwsche rooker een ferme kerel, en de kunstenaar, die hem op het doek bracht, heeft blijkbaar de forsche mansportretten der Hollandsche school tot voorbeeld genomen. Mogen toch gelaats type, kleeding en omgeving niet beslist een bepaalden landaard kenmerken, de dampende pijp geeft hem eene bijzondere familie overeenkomst met de rookers en drinkers der Hollandsche en Vlaamsche meesters. Hij komt ons bekend voor, als hadden we hem reeds vroeger in een onzer museums ontmoet. Toch missen wij op zijn wel wat norsch gezicht dat gulle en ronde, wat ons in de welgedane koppen der oud-Hollandsche schilders tegenlacht. Maar die kloeke Hollanders treffen we dan ook gewoonlijk bij den maaltijd of althans in vroolijk gezelschap aan, terwijl deze 'op zijn eenigheid' heeft zitten schransen,en ons nu met de pijp in de hand half verbaasd aanziet, als verwonderde hij er zich over in zijn rustuurtjedoor ons bespiedteworden.

'De Non.'

Het is waarlijk geen wonder dat de kinderlijke verbeelding van onbeschaafde volken zoo vaak in rotsen of bronnen, die zich door eene bijzondere vorming onderscheidden, de gedaante van goede of kwade geesten, van goden of duivelen meende te herkennen; dat ze de hemelhoog opgestapelde berggevaarten voor geheimzinnige godenburgten aanzag en grotten en spelonken beschouwde als lustverblijven, opzettelijk voor het genoegen van kaboutermannekens aangelegd. De grillige hand der natuur heeft hier en daar bouwwerken en beelden gevormd, die men zou aanzien voor de schepping van met rede begaafde wezens.

Schijnt niet de beroemde grot van Han een reuzentempel, even indrukwekkend als de statigste gothieke dom? En meent niet de opgetogen bezoeker in de Blauwe Grot van Capri, met haar golvend azuur en hare wanden van tintelend zilver, een dier lustoorden van waternimfen te aanschouwen, waarvan de dichters der oudheid zinden?

Maar niet enkel als bouwmeester, ook alsbeeldhouwertreedt de rusteloos werkende en scheppende natuur op, en zoo vertoont ons de gravure in dit nummer eenvrouwebeeld, door haar gevormd en als door kunstenaarshand uit graniet gebeiteld. Aan de woeste en grillig uitgekapterotskust van Istrië, langs de Adriatische zee, nabij Duino verheft zich 'de Non,' een reuzenstandbeeld, van welks afmetingen men zich eenigermate een denkbeeld kan maken, wanneer men let op den roeier, die aan den voet van het gevaarte zijn boot over de golvende baren stuwt.

'Zij maar wijs, lieve, moeder komt!'

Met die bedarende woorden wordt de spartelende kleine gesust, die van ongeduld zit te springen en het reeds uitkraait van pleizier in de blijde verwachting van de versnapering, die voor haar wordt gereedgemaakt. Moeder, die er schik in heeft, rept zich zooveel zij kan; maar melk in eene flesch overgieten, nog wel zonder trechter is, eene karwei, waarbij overhaasting slecht te pas zou komen. Ze durft niet van den lepel opzien en vergenoegt zich met eene lachende aanmaning tot geduld. Zusterken die een schotel ophoudt voor het morsen, wendt zich naar de kleine woelige om en poogt ze gerust te stellen: de deugniete mocht anders in hare luidruchtigheid eens van de hooge aanrechttafel tuimelen, waarop men haar zoolang een plaatsje gegeven heeft. Geduld maar, kleine springer; nu hebt ge nog maar te vragen en aanstonds is de bezorgde moeder bereid, om de wenschen van hare lievelinge te bevredigen; er zullen misschien nog wel eens tijden komen, waarin uwe verlangens niet zoo gemakkelijk meer zullen ingewilligd worden en ge wat meer geduld zult moeten oefenen.

Moedervreugde.

Eene 'caricatuur van den hond' heeft men indertijd den mops genoemd, die eigenlijk een kleine bulhond is met eigenaardig afgestompten snuit en gekrulden staart. Tegenwoordig is hij onder den Engelschen naam van *puck* weer sterk in de mode. Er was een tijd, dat iedere dame haar mopsken hebben moest, en het scheen wel dat deze plompe, norsche hondensoort de eenige was, die op den titel *ami de l'homme*, door Buffon plechtig aan den hond uitgereikt, aanspraak maken mocht. Sedert stierf de mops uit, tot dat hij in onze dagen eensklaps, schoon onder een anderen naam en in heel wat bevalliger vorm, dan onze overgrootmoeders gekend hebben, weer te voorschijn kwam.

Pucky is niet zoo dik en log en ook niet zoo wantrouwig en knorrig als de ouderwetsche mops; integendeel onderscheidt hij zich door eigenaardig voorkomen en manieren en zekere gemoedelijke vriendelijkheid gunstig van zijn voorganger.

Op het aardig tafereeltje der Duitsche schilderes Minna Stock zien wij zulk een beestje in het volle genot der moedervreugde, van een talrijk kroost omringd. De moeder heeft tot kinderkamer den hoek van een stal gekozen, bewaakt daar de kleinen met trouwe zorg en verheugt zich in den voorspoedigen groei van hare veelbelovende spruiten. Zoowel de groote hond, als de koddige jonge kleuters zijn met verrassende waarheid weergegeven op ons tafereeltje, waardoor de kunstenares zich het dieren*genre* volkomen meester toont.

De oude Egyptenaars,
(*Vervolg.*)

Had de kaste der krijgslieden oorspronkelijk een in de behandeling der wapenen bedreven adel des lands gevormd, langzamerhand was zij tot een eenvoudigen soldatenstand afgedaald. Bij de strenge afscheiding der standen in Egypte bleef het recht en de verplichting om tot de verdediging des lands de wapens te dragen erfelijk in eene bepaalde kaste. Elke familie, die tot haar behoorde, ontving van den koning eene bepaalde uitgestrektheid grond, 7 morgen, ter bebouwing.

Terwijl zij uit de opbrengst daarvan in haar onderhoud voorzag, waren hare mannelijke leden tot den krijgsdienst verplicht, waartoe zij wapens uit de koninklijke tuighuizen ontvingen. Deze familiën vormden een ontzaglijk leger, dat in het midden van de 5 eeuw v. C. wel 400.000 man sterk was. De kaste der krijgslieden was verdeeld in twee afdeelingen, de Hermotybiërs, die 150.000 man en de Kalasiriërs, die 250.000 man in het veld konden brengen. Iedere afdeeling moest jaarlijks 1000 man voor de lijfwacht des konings leveren; deze werden gedurende hun diensttijd op des konings kosten op onbekrompen wijze onderhouden.

Zoodra de koning een veldtocht wilde ondernemen, riep hij de krijgslieden tot den strijd op, die aan dit bevel onvoorwaardelijk moesten gehoorzamen. Wij zien gedeeltelijk uit de berichten van Herodotus en Diodorus, gedeeltelijk uit de beelden op de gedenkteekenen, dat de kaste der krijgslieden reeds in de vroegste tijden in staat was om een wel uitgerust, aan tucht gewend en volgens de regelen der krijgskunst geoefend leger in het veld te brengen. De soldaten waren met helmen, schilden en lansen met kromme messen en met bogen gewapend. Ruiterij was er bij de Egyptische legers niet; daarentegen brachten de koningen strijdwagens in het veld, waarop boogschutters geplaatst waren. De boog was over 't algemeen het lievelingswapen der Egyptenaars; zeer dikwijls oefenden zij zich daarmee in het schijfschieten. Bij den aanval schetterden de trompetten en in gesloten gelederen rukte het voetvolk voorwaarts. Bij de belegering van steden had men kunstige werktuigen, stormrammen tot het rammeien van de poorten, en schutdaken, welke de bestormers boven zich hielden om zich tegen het geschut der belegerden en tegen de nu en dan naar beneden geworpen zware steenen te beveiligen.

Naast de kaste der krijgslieden en even streng van deze als van het overige volk afgezonderd, stond de kaste der priesters. Tot haar behoorden niet alleen de eigenlijke priesters, maar allen, die in eenig opzicht tot de heiligdommen in betrekking stonden, alle geleerden en schriftuitleggers, de rechters, artsen en zelfs de bouwmeesters. In den boezem der priesterkaste ontstonden dientengevolge nieuwe kasten, die op hunne beurt streng van de overige bleven afgescheiden; - ieder ambt toch ging als bij erfenis van vader op zoon over. Niet alleen de hooge waardigheid van den opperpriester, ook het onaanzienlijke ambt der oppassers van de heilige dieren, en van hen die met de zorg voor het balsemen en begraven van de dooden waren belast, was erfelijk in hetzelfde geslacht. In de graven heeft men stamboomen gevonden, die bewijzen, dat een ambt soms door vele geslachten heen bij erfenis van den één op den anderen overging. Zoo heeft men den stamboom van een bouwmeester gevonden, toebehoorende aan eene familie, waarin door 25 geslachten heen het ambt van bouwmeester erfelijk geweest was. De kastengeest was bij de Egyptenaars zóó diep ingeworteld, dat nog in de 7 eeuw v. C. eene nieuwe kaste, die der tolken, ontstond, nadat Psammetichus een aantal Egyptische knapen bij Ionische huurlingen in de leer gedaan had, die later als tolken dienden

De ambten van den eigenlijken priesterstand, die door den koning bezoldigd, maar daarenboven door het vroom geloof des volks nog met rijkelijke geschenken begiftigd werd, waren buitengemeen talrijk. Bij elken tempel was een opperpriester, die tegelijk profeet was, een tempelschrijver, een sterrenwichelaar, een zanger en een stolist, die voor de bekleeding van de godenbeelden moest zorgen. Op de monumenten geven ons de afbeeldingen van godsdienstige optochten de eigenaardige onderscheidingsteekenen van die ambten te aanschouwen. De tempelschrijver werd b.v. door eene pen aan het hoofddeksel en door een boekrol, de sterrenwichelaar door een tijdmeter aangeduid

Naast deze hoogere klasse van priesters stonden andere van ondergeschikten rang: de pastophoren, die bij de processies de godenbeelden moesten dragen, en die tegelijkertijd artsen waren, de oppassers van de heilige dieren, de tempeldienaars, en de beambten, wien het balsemen was opgedragen.

De priesterkaste stond door geheel het land in hooger aanzien dan de krijgslieden. Van hunne bezoldiging en van de rijke geschenken, die hun van de zijde des volks toevloeiden, leidden de priesters een aangenaam en onbekommerd leven. Daartegenover stond echter dat hun meer dan een moeilijke plicht was opgelegd. Bij de oude Egvptenaars bestonden een groot aantal lastige spijs- en reinheidswetten, waarover wij later uitvoeriger zullen spreken; voornamelijk echter drukten zij op de priesters, die zich op hun bevoorrecht standpunt in de maatschappij slechts daardoor konden handhaven, dat zij reiner en heiliger schenen, dan geheel het overige volk. Herodotus verhaalt ons:

'De priesters scheren zich alle drie dagen, opdat zij geene luis noch iets onzuivers, hoe ook genaamd, bij zich dragen, terwijl zij den dienst ter eere der goden verrichten. De kleeding welke de priesters dragen, is slechts van linnen, hunne schoenen zijn van byblus; het is hun niet geoorloofd eene andere kleeding of andere schoenen te dragen. Zij nemen tweemaal daags een koud bad en tweemaal elken nacht, en overigens hebben zij nog ontelbaar vele plichten te volbrengen.'

Ook in de keus van hunne spijzen waren de priesters uitermate beperkt. Schapen- en varkenvleesch was hun bepaald verboden; zij mochten nooit een visch aanraken, geene peulvruchten eten, boonen zelfs niet aanzien. Daarbij moesten zij vele vastendagen houden, en zich zelven lichamelijke kastijdingen opleggen. Terwijl de overige Egyptenaars meer dan eene vrouw mochten hebben, was hun slechts het bezit van eene enkele toegestaan.

Aan de priesterkaste was niet alleen de dienst in de tempelen opgedragen, zij bekleedden ook de gewichtigste wereldlijke ambten, en hierdoor oefenden zij een zeer sterken invloed uit.

De koningen bestuurde hun land door tusschenkomst van stadhouders. Egypte was in een aantal districten verdeeld, die elk een stadhouder aan het hoofd hadden. Deze was meestal uit het koninklijk geslacht gesproten, maar werd ook dikwijls door den vorst uit de priesterkaste gekozen. Wel behoorde de stadhouder somtijds tot de kaste der krijgslieden of ook tot het eigenlijke volk (want de koning stond boven de kasten en had een vrijen keus) maar zijne hoogste raadslieden en rechters waren steeds leden van de priesterkaste, die de 42 heilige wetboeken bezat.

Deze heilige boeken, waarin de openbaringen der goden door de priesters waren opgeteekend, bevatten niet alleen de godsdienstleer der Egyptenaars maar ook wetenschappelijk onderwijs, benevens de Burgerlijke wetgeving. Deze laatste vulde acht van deze boeken. De priesters waren niet alleen de bewaarders van de wet, zij legden die ook ten uitvoer. Ket hoogste gerechtshof, dat uit dertig rechters bestond, was uit leden hunner kaste samengesteld. Tien dezer werden uit de priesters van Heliopolis, tien uit die van Memphis en tien uit die van Thebe gekozen.

De wijze, waarop dit gerechshof de zaken behandelde, gelijk Diodorus ons die beschrijft, was hoogst eigenaardig. Zoodra de dertig rechters waren samengekomen, verkozen zij den edelsten onder hen tot hun opperrechter, in wiens plaats de stad, waartoe hij behoorde, een anderen rechter zond. De opperrechter ontving eene gouden keten met een beeld uit kostbare steenen vervaardigd, hetwelk men de waarheid noemde. Zoodra het proces zou beginnen, hing de opperrechter zich de gouden keten om terwijl de acht wetboeken naast hem lagen.

De aanklager moest zijne klachten schriftelijk indienen, en daarbij nauwkeurig meedeelen, waardoor hem ongelijk was aangedaan en hoe hoog het bedrag der door hem geleden schade wel was. De aangeklaagde ontving dit geschrift; schriftelijk beantwoordde hij ieder punt; vervolgens schreef de aanklager weer zijne aanmerkingen op die verdediging, de beschuldigde antwoordde nogmaals, en nadat dit alles tot tweemaal toe geschied was, werden eindelijk de stukken aan de rechters overgelegd, die nu hun oordeel moesten uitspreken Was het vonnis geveld, dan legde de opperpriester het beeld der waarheid op een der beide strijdschriften.

Alzoo slechts schriftelijke processen! De Egyptenaars meenden, gelijk ons Diodorus verhaalt, dat door de redeneeringen der advokaten de rechtszaken slechts noodeloos ingewikkeld werden, dat de rechters door de kunstgrepen der redenaars, door de toovermacht van het gebarenspel en door de tranen der behoeftigen in verwarring konden worden gebracht. Alleen indien beide partijen schriftelijk hun goed recht verdedigden, was het volgens hunne meening, mogelijk een rechtvaardig oordeel te vellen. Dan had men niet te vreezen dat de man van talent over den tragen denker, de geslepene over den onervarene, de drieste leugenaar over den bescheiden vriend der waarheid zou zegevieren.

Onze lezers zien hieruit, dat de oude Egyptenaars omtrent de nadeelen van de openbare en mondelinge rechtspleging geheel dezelfde zienswijze koesterden, als die welke door vele behoudsmannen heden ten dage nog verkondigd wordt. In Egypte deed deze wijze van handelen eene verbazende veelschrijverij ontstaan; ofschoon wij moeten erkennen dat wij daaraan eene menigte schriftelijke oorkonden van groote waarde danken, die in de graven gevonden zijn.

De burgerlijke wetten der Egyptenaars, in de acht reeds genoemde boeken vervat, waaromtrent Diodorus ons uitvoerige berichten mee. deelt, zijn voor een deel hoogst merkwaardig. Op den meineed stond de doodstraf. Wie op den openbaren weg een mensch zag, wiens leven door booswichten bedreigd werd, en dezen niet redde terwijl hij daartoe in staat was, moest sterven; was het hem onmogelijk hulp te verleenen, dan moest hij de misdaad aangeven; liet hij dit na, dan werd hij gegeeseld en ontving in drie dagen lang niet het minste voedsel.

Wie een ander valsch beschuldigde, moest de straf ondergaan, die den belasterde zou getroffen hebben, indien hij schuldig bevonden ware.

Iedereen was verplicht, voor de overheid te verklaren, door welk middel hij in zijn onderhoud voorzag; eene leugenachtige aangifte of het onrechtmatig drijven van eenig handwerk werd met den dood gestraft.

(*Wordt voortgezet.*)

Dichtbloemen uit den vreemde.

Eene fabel.
(Naar J.G. von Herder.)

Eens trof een leeuw twee kloeke stieren aan;
Zij bleven als één man en onverschrokken staan.
Hij dacht: die twee zijn één.
En ging weer heen; -
Tot hij hen naderhand gescheiden vond,
En toen besprong, en ook verslond.
   O, Belgenland
   En Nederland!

Lied uit Frankrijk.
(Naar K.A. Graaf von Platen Hallermünde.)

Vruchtb're voren, vruchtb're voren
   Waar mijn oog zich wendt;
Doch, helaas! bij niemand sporen

   Dat m' er God in kent.

't Schijnt een Eden, 't schijnt een Eden,
   Wat mijn oog hier ziet;
Maar gij vraagt naar reine zeden? -
   Ach! 'k ontdek ze niet.

Schoone tempels, schoone tempels,
   Zie ik, rijk in pracht;
Maar geen vrome drukt hun drempels,
   Looft er 's Heeren macht

Steden, vlekken, steden, vlekken,
   Waar mijn voet ook gaat;
Doch geen vaste muren dekken
   Tegen 't snoodst verraad.

Schoone woorden, schoone woorden
   Hoor ik om mij heen;
Maar het blijft bij schoone woorden,
   't Hart is hard als steen.

Zoete wijnen, zoete wijnen,
   Wat men mij hier biedt;
Maar ik drink die met de mijnen,
   Met mijn vrienden niet.

De nieuwe maan.
(Naar William Cullen Bryant.)

Wanneer de dag ten einde spoedt,
Wanneer de laatste zonnegloed
   Der bergen top bemaalt,
En wij den boog der nieuwe maan
Aan 't blozend firmament zien staan,
   Die lieflijk de aard bestraalt:

Dan spreidt natuur haar lieflijkst schoon
Voor 's menschen oog zoo mild ten toon,
   Bij stroomen van geneugt.
Bek laag baar hij, wiens oog niet ziet,
Wat dit tooneel te aanschouwen biedt,
   Geen ziel heeft voor die vreugd.

Dat jonge licht stort met zijn' gloed
Vernieuwde hoop ons in 't gemoed,
   De hoop der schoone jeugd;
Verwisselt in een' kleurenboog
Den traan die opwelt in ons oog,
   En toovert smart in vreugd.

De moede mijnslaaf droomt zoo zoet,
Als hem dit vriend'lijk licht begroet,
   Van vrijheid, vaderland.
De kranke beurt het kwijnend oog,
En hoopt weer, nu die gouden boog

In 't luchtruim staat geplant.

En bovenal snelt 's minnaars groet
Het jeugdig maanlicht te gemoet;
Want wordt niet steeds verhaald,
Dat nooit de liefde meer geniet,
Dan als de maan haar stil bespiedt,
Door 't loover haar bestraalt?

Maar zij, die 's levens ernst verstaan,
Begraven nu met de oude maan
Hunn' ouden zondelust;
En vinden in 't vernieuwd gemoed,
Gekoesterd door een' nieuwen gloed,
Op aard reeds hemelrust.

Herfstmijmering.
(Naar Johann Nepomuk Vogl.)

Gele bladen, gele bladen
Voert de wind mij allerwegen
Van geboomte en struiken tegen.
Gele bladen, gele bladen
Zag ik om mij, heel mijn leven,
Schoon de herfst wind mij deed beven;
Gele bladen, gele bladen! -
Droomen mijner kindsche jaren,
Die mij toch zoo dierbaar waren:
Gele bladen, gele bladen! -
Blanke hals en rozenwangen
Hielden oog en hart gevangen:
Gele bladen, gele baden! -
Al die droomen, zalige uien,
'k Dacht, zij zouden eeuwig duren:
Gele bladen, gele bladen! -
Ach! het hart, en geest, en leven,
Al dat wenschen, worst'len, streven:
Gele bladen, gele bladen!

Het vaderland.
(Naar Justinus Kerner.)

'k Was eenmaal in een donker dal
En lei vermoeid mij neder;
Ik droomde en zag mijn vaderland,
Na jaren zwervens, weder.

In 't midden van een bloeiend veld
Was Vaders huis gelegen:
Wat was de hemel helderblauw,
En 't veld, hoe rijk aan zegen!

Ik smachtte U tegen, heerlijk land,
Vol geur en lieflijkheden! -
Maar, ach! de zoete droom verdween,
En met hem Vaders Eden.

Toen doolde ik ver en verder heen,
Ten prooi van weer en winden.
'k Dool nog, en zoek naar 't vaderhuis! -
Ach! wanneer zal ik 't vinden? -

A^{n}. DE JAGER.

Betsy.
Levin Schükking naverteld.
(Slot.)

III.

De zaken namen den aangenaamsten keer. Mijne goede vrouw en ik zelf werden bij het voortdurend gadeslaan van een liefdehandel die steeds inniger werd, met al den geur en zonneschijn die hem omgaf, uit de koele en gematigde gevoelens, die in ons echtleven langzamerhand rondom ons begonnen te nevelen, weder opgewekt, en zelf weder verjongd. Betsy was inderdaad een hoogst beminnelijk meisje; in haar wezen was niets van al het overdrevene, gemaakte, opgesmukte, dat in haren brief uitgesproken werd; en zoo de geestdrift, dien uit haar sprak, werkelijk haar eigen was, zoo scheen het ons nu wij haar nader kenden, niet meer zoo overdreven toe. Opmerkelijk was 't, dat zij eigenlijk zeer zelden over mijne gedichten sprak, en zoo zij die, zooals mij in den brief geschreven was, van buiten kende, dan bewees zij dit ten minste niet, want ik hoorde haar nooit eene plaats daaruit aanhalen. Zij geleek ook niet 't minst op datgene, wat wij eene ‘geleerde’ noemen; zij had eene geheel andere natuur. Er was in haar niets berekenends, niets aanmatigends. Zij had al het bekoorlijke van een eenvoudig meisje, doch zij geraakte nooit in verlegenheid, zooals de meeste dergelijke karakters ontelbare malen op éénen dag doen; want hoe zij ook aan hare luim en invallen toegaf, er was nooit iets, waarover zij behoefde te blozen of verlegen te worden. Doch ik dankte den Hemel, die deze fee op onze poëtische kusten had doen landen. Er waren voorzeker weinig plaatsjes ter wereld, waar zij beter verstaan kon worden: - andere menschen zouden haar misschien ‘onuitstaanbaar’ gevonden, ternauwernood geduld of hoofdschuddend en met toegevendheid behandeld hebben - bij ons was er veeleer, tegenover hare beminnelijke verschijning, een gevoel ontwaakt, alsof wij, met onze onfrischheid en droogheid, diegenen waren, die behoefte hadden aan toegevendheid.

Op het middaguur van een schoonen dag zaten de beide jongelieden, als gewoonlijk, op het grasperk tusschen de lange wortelen van mijnen lievelingsboom, pratend, schertsend, elkander plagend, en de geheele wereld rondom zich vergetend, terwijl mijne vrouw en ik met breien en lezen den tijd doorbrachten, en op eene bank zaten, die niet ver van hen verwijderd was.

We stonden gezamenlijk op, om eene wandeling te gaan maken, kwamen juist aan het statie-gebouw, toen de trein stilhield, en bleven eene poos staan om de aankomende vreemdelingen te zien - voor ons, buitenmenschen, een altijd nieuw genot. Onder de vreemdelingen, die uitgestapt waren, bemerkte ik een langen, mageren jongen met een pak plakkaarten onder den arm en een pot stijfsel in de hand; Betsy en Arthur waren door de menigte van mijne vrouw en mij gescheiden en bemerkten hem niet. Wij zagen hoe hij aan een der hoeken van het statie-gebouw een blad aanplakte.

‘Wat zou daar aangeplakt worden?’ vroeg mijne vrouw. ‘Misschien wordt er een nieuw modemagazijn geopend; ik heb juist behoefte aan een zomerkleed.’

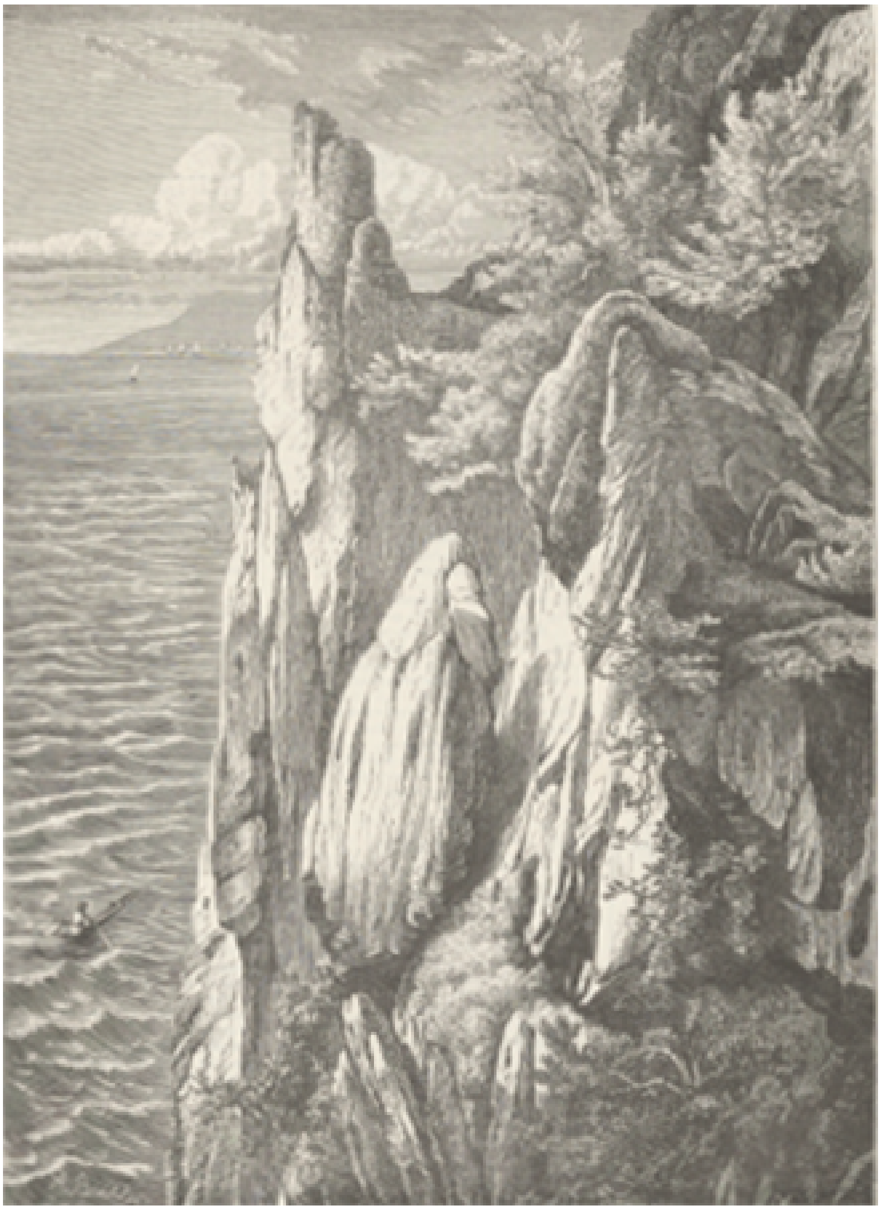

‘DE NON,’ MERKWAARDIG GEVORMDE ROTS AAN DE ISTRISCHE KUST, NAAR DE TEEKENING VAN PROF. A. BRECHLER.

Maar er was in 't geheel geen sprake van een modemagazijn.... met ontstelde blikken staarden wij elkander aan, toen wij ontdekten dat 't iets geheel anders was!

Ik liet mijne vrouw bij de plakkaart staan en ging mijn neef zoeken. Na eenige gebaren waardoor ik mij bij Betsy trachtte te verontschuldigen, nam ik hem ter zijde en fluisterde hem toe, dat hij dadelijk naar zijne tante moest gaan; ondertusschen nam ik Betsy onder mijne bescherming.

Bij zijne tante gekomen las hij - met welk gevoel kan de lezer zich voorstellen - het volgende:

200 FRANKS BELOONING.

‘Bovenstaande som wordt als belooning toegekend aan dengene, die zekere berichten kan mededeelen omtrent het tegenwoordig verblijf eener jonge dame, Betsy Sneider genaamd, die maandag laatstleden den 17 den dezer het huis van haren voogd te R. verliet en sedert dat oogenblik niet meer gezien is.’

‘ZIJ MAAR WIJS, LIEVE, MOEDER KOMT!’ NAAR DE SCHILDERIJ VAN FRIEDRICH PRÖLLSS.

Daarna volgde de persoons-beschrijving en de opgave harer kleedij. Ook werd er bijgevoegd dat zij bij haar verdwijnen het voornemen had, om hare tante te V., die denzelfdden naam droeg als zij, te bezoeken, doch bij deze niet was aangekomen. Onderteekend:

V. Bressler

Koopman te R.

‘Nu, wat zegt ge hiervan?’ vroeg mijne vrouw, toen Arthur het stuk gelezen had.

De eenige meening, die Arthur durfde uitspreken, was deze, dat 't eene zeer merkwaardige geschiedenis was, en dit stemde zijne tante hem volkomen toe.

‘En wat wilt ge nu doen?’ vervolgde zij.

‘Haar voogd de gewenschte berichten mededeelen, en de tweehonderd franks verdienen. Daarvoor zal ik u een schoonen sjaal koopen, tot belooning dat gij zoo goed de domme, doove en stomme gespeeld hebt.’

‘Dus wilt ge terugtrekken....’

‘Wacht maar tot morgen vroeg, tante, dan zult gij zien of ik terugtrekken zal,’ en meteen greep hij den aanplakker bij den schouder.

‘Ge behoeft nier meer aan te plakken,’ zeide hij, ‘ga liever met den eerstvolgenden trein naar R. terug en zeg den Heer Bressler, dat hij mij morgen tegen den middag in deze statie kan ontmoeten - mijn naam behoef ik op 't oogenblik nog niet bekend te maken - maar ik zal hem alle inlichtingen geven, die hij verlangt.'

De aanplakker keek den jongman verwonderd en ongeloovig aan, doch Arthur trok bedaard het pak plakkaarten onder zijn arm uit, liet een dubbelen frank in zijne hand glijden, en zeide: 'Ga nu heen, en vergeet de boodschap niet!' Nog trok hij haastig den vochtigen plakbrief van den muur af, en keerde met zijne tante naar mij terug.

Dienzelfden avond zaten we met elkaar thee te drinken aan eene in de veranda uitslaande tuindeur. Arthur en Betsy zaten op eene kleine bank zonder rugleuning, hun lievelingsplaatsje. Zij legde hare hand op zijn schouder, en zag hem hartelijk aan, terwijl hij een mijner gedichten voordroeg. Ik geloof dat hij dit voor de eerste maal deed; want omdat zij het tot hiertoe niet dringend gevraagd had, had hij deze moeite nog niet genomen. Toen hij geëindigd had, zeide hij ernstig:

'Zeg me nu eens heel oprecht, Betsy, wat gevoeldet ge voor den u als A. Helborn bekenden dichter, toen ge besloot om naar hier te komen - vertel me dat eens, zoo ge kunt!'

Zij dacht een oogenblik na, en antwoordde:

'Het was bewondering en eerbied voor uw geest.'

'Dus zoudt ge even goed hier gekomen zijn wanneer ge geweten had dat ik getrouwd en reeds lange jaren huisvader was?'

Ik bemerkte dat Betsy de toespeling, die in deze woorden lag, wel begreep, want haar gelaat werd eensklaps purperrood, en met eene beweging als van gekrenkten trots, of als wilde zij een misbruikt vertrouwen weder intrekken, nam zij hare hand van den schouder des jongelings af en zeide eenigszins driftig:

'Ik kwam hier om den dichter te leeren kennen, en ik verwachtte niet dat het een jongman zou zijn.'

'Wees niet zoo boos... ge zult dadelijk begrijpen waarom ik dit vroeg. Ge zijt nu eenige dagen hier geweest. Toen uw brief kwam, verwachtte ik eene "geleerde" te ontmoeten - maar. Betsy, elke dag, dien ge hier hebt doorgebracht, deed me vaster aan u hechten... Ge zijt me liever geworden dan allen roem. En nu, zeg me eens openhartig uit uw diep, trouw vrouwenharte - is er in uw gevoel ook iets dergelijks veranderd.., - zijt ge me ook een weinigje genegen - bemint ge mij?'

Zij veranderde weder van kleur; zij werd zoo bleek als het maanlicht, dat de beide jonge lieden bescheen, en hare lippen beefden toen zij eenige oogenblikken later stotterde:

'Het is me alles als een schoone droom geweest, waaruit ik nu ontwaak: ik weet wat het is, wat mijn hart vervult... ik bemin u uit de volheid mijner ziel!'

Ik bedwong me nog te rechter tijd, om geen luid, vroolijk hoerah! uit te roepen. Evenwel, waarschijnlijk zouden zij toch niets anders gehoord hebben dan het kloppen hunner eigene harten, die nu dicht tegen elkander sloegen.

Arthur sprak 't eerst weder:

'En zijt ge overtuigd, Betsy, vast overtuigd, dat het geene bewondering voor mijne talenten is, waardoor ge mij liefhebt?'

'Al hadt ge nooit eene letter geschreven, al haattet ge de poëzie, al waart ge onbekend en ongelukkig als uw arme oom, dan nog zou ik u beminnen!'

'Ik dank u, lieve Betsy,' riep Arthur opgetogen uit. 'En nu durf ik u eene bekentenis doen. Vergeef me, want wat ge zooeven verondersteldet - dat is helaas! eene daadzaak.

Ik ben niet Helborn de dichter; ik ben niet beroemd, - ik ben niets, dan een jongeling, die u van ganscher harte toebehoort - Betsy, kunt ge mij nog liefhebben?'

'Hoe, wat wilt ge daarmede zeggen?'

'Dat ik een masker gedragen heb, mijne waarde, zoo lang gij hier geweest zijt; - ik heb u doen gelooven dat ik een dichter was, alleen omdat ik vreesde, dat ge anders nooit aan mij zoudt denken, u nooit om mij zoudt bekommeren, mij nooit zoudt liefhebben. Want hoe zoudt ge, verzonken in bewondering voor den onsterfelijken, luidgeprezen oom, den onbekenden neef hebben gadegeslagen? 't Was waarlijk onverantwoordelijk, iemand zoo te bedriegen, doch stel u ook eens voor, hoe groot de verzoeking was. om op deze wijze het geluk van geheel mijn leven te veroveren?'

'Ik begrijp alles nog niet,' zeide Betsy, 'wie is dan de dichter?'

'De dichter is oom Helborn, die achter ons aan de theetafel zit...'

'Die doofstomme... en is hij dan niet doof en stom?'

'Geenszins, en mijne tante evenmin! Kunt ge mij alles vergeven, Betsy, spreek!'

'Maar ge zijt toch een verschrikkelijk onbeschaamd mensch,' riep zij uit. 'Een valsche diamant, een onechte glasparel, foei, ik ben zoo kwaad, dat ik 't niet uitdrukken kan.'

'Betsy,' zeide Arthur op een vleienden, roerenden toon; 'is 't waarlijk zooals ik vreesde! Ik heb ook eigenlijk te zwaar gezondigd, om op vergeving te kunnen hopen. Ik ben uwer niet waardig - ik moet mijn volgend leven boeten voor het stoute bedrog, waardoor ik u verloren heb... ik zal u verlaten morgen reeds...'

Hij deed werkelijk eene beweging om op te staan en zijn gelaat drukte de diepste verslagenheid uit. Maar in dit oogenblik werden de gevoelens, waarmede Betsy te kampen had, haar te machtig, dan dat zij langer had kunnen zwijgen, en terwijl zij zich aan Arthurs borst wierp, riep ze:

'Neen, neen, - ga niet, ga niet - ik houd te veel van u, - en, ik moet het bekennen, ook ik heb een klein bedrog gepleegd.'

'Gij ook Betsy?' riep Arthur verwonderd en tevens jubelend uit, terwijl hij beide handen op haren schouder legde, en haar in de lieve oogen keek, die zij beschaamd op den grond richtte.

'Evenmin als gij de dichter Helborn zijt,' vervolgde zij, 'ben ik die Betsy Sneider, die den brief aan uwen oom schreef; dat was mijne tante..., ik ben al dien tijd zoo bang geweest dat ge eigenlijk me bespotten en uitlachen zoudt over dien dwazen brief...'

'Er was wel eenige aanleiding toe, wanneer gij niet juist *gij* waart geweest.'

'Mijne tante, wier naam ik ook draag, schreef den brief. Toen zij voor korten tijd bij mijn voogd te R. logeerde, had zij mij deelgenoot van haar geheim gemaakt. Zij keerde naar hare woonplaats terug, om vervolgens u te bezoeken. Doch een dag later schreef zij mij, dat zij weer rumathism had, en zoo genoodzaakt was af te zien van het lang begeerd genot, om haren bewonderden dichter te ontmoeten: zij zond mij tevens een brief, waarin zij hare wanhoop op eene roerende wijze mededeelde. Die goede tante, - misschien dacht zij mij door haren schoonen stijl en verhevene uitdrukkingen te verrassen - en wanneer ik dien brief gelezen had, moest ik hem toemaken, en aan den heer Helborn verzenden. - Maar op denzelfden dag, waarop ik hem ontving, is mij iets overkomen, dat mij den brief in 't vuur deed werpen, mij deed besluiten een plaatskaartje naar hier te nemen, en naar het huis te vertrekken, waar ik wist, dat men juffrouw Betsy Sneider met gulheid ontvangen zou.'

Ik kon mijne doofstomme rol niet langer volhouden. De zaken namen nu eene wending, die mij een vreugdekreet, een vroolijken lach ontlokte, terwijl ik mijne vrouw hartelijk omarmde.

‘Wel,’ zeide ik vervolgens tot Arthur, ‘nu dit punt voor onze Betsy zoo gunstig is opgelost, moogt ge uwe tante wel dubbel danken dat zij voor meer dan twintig jaren hare hand in de mijne gelegd heeft, want anders had ik u waarlijk niet tot mijn plaatsvervanger gedurende dit lieve bezoek in mijn huis gemaakt!’

Den volgenden morgen, na ontbijt, zeide Arthur tot zijne verloofde, die met heur lief gezichtje naast hem zat:

‘Ik zou vandaag met u wel eens naar de statie willen gaan, om iemand aangenaam te verrassen. Ik hoorde gister, dat uw voogd zich over uw vertrek zeer bezorgd maakt; om hem gerust te stellen, heb ik hem verzocht met den middagtrein naar hier te komen, om nadere berichten omtrent u te ontvangen. Wilt ge met me medegaan om hem te spreken?’

Betsy keek een weinig verlegen. Toen zeide zij: ‘Goede doofstommen, wilt ge me beloven inderdaad geheel stom te zijn - en gij ook Arthur? dan zal ik u iets verteilen. Ik heb er met niemand nog een woord over gewisseld, want voor niets ter wereld zou ik willen dat het bekend werd, doch nu blijft 't toch - in de familie! Den avond voor ik vertrokken ben, deed mijn voogd, de Heer Bressler, mij een huwelijksaanbod... ongeveer op de wijze, waarop men handelszaken behandelt. Zoo ik toestemde, zou hij zijn tuin geheel nieuw en naar mijn smaak laten aanleggen. Ik was hoogst ontsteld en wist niet wat te antwoorden... ik weet ook niet wat ik zeide, alleen dit, dat ik den volgenden dag in mijn angst in een wagon van den spoortrein vluchtte en hier kwam, om hier - het overige heb ik gisteren al bekend... Wat zal mijn voogd nu boos op me zijn, wanneer hij me ziet! Maar het gedacht dat ik de mama zou worden van den jongenheer August Bressler, die den geheelen dag niets doet dan cigaren rooken en te traag is, om iets ter hand te nemen - neen, dat was onuitstaanbaar...’

‘Daaraan hebben we dus uwe komst te danken?’ vroeg Arthur lachend.

Zij knikte met haar hoofdje en zeide toen:

‘Maar ik zal toch met u meegaan, wanneer ge het wilt, doch word niet wrevelig en ook niet kwaad zoo hij wellicht onaangenaam en lastig is.’

Arthur beloofde het.

Zij reden in mijn rijtuig naar de statie. Toen zij terugkwamen, vertelden zij dat de heer Bressler toegegeven had: hij was bij de mededeeling der geheele geschiedenis wel misnoegd geworden, doch ook Betsy had haar hoofdje getoond en haar vast besluit uitgesproken; Arthur had de zaak van de finantiëele zijde behandeld en hem zijne vooruitzichten en zijn vermogen medegedeeld. Zoo keerden ze terug met zijn zegen - zoodat tusschen hen en hun geluk niets meer stond dan de welgegronde, onrustbarende gedachte: wat de dwepende tante wel zou zeggen, wanneer zij hoorde dat de ondeugende nicht hare rol bij haar lievelingsdichter had vervuld. Ik weet niet hoe de beide jongelieden zich met haar verstaan hebben - ik weet alleen, dat mijn neef nu eene zekere achting voor mijne gedichten heeft - want mijne verzen waren immers het voorspel tot de lieflijke muziek, die nog altijd de door den echt verbonden harten van Arthur en Betsy vervult!

Kleinigheden.

Eene horlogie in den pekel.

Toen wij onlangs Piet ontmoette had hij eene zilveren horlogie op zak. We kenden hem al sinds 25 jaar en wisten dat hij vroeger nooit eene horlogie gedragen had. We vroegen hem dus hoe hij er aan gekomen was. Hij knikte, keek ons schelmachtig aan en zeî dat hij ons dat eens verteilen zou.

‘In den vorigen herfst,’ begon hij, ‘slachtte ik eene mijner koeien, en de beste stukken daarvan deed ik in een pekelvat. Ze was vet en haar vleesch overheerlijk, en ik had 't geheele vat vol. Ik wou 't niet al te sterk inzouten, en daarom zette ik 't vat in de schuur, waar de vorst het voor bederf bewaart, en ge kunt licht begrijpen dat het vleesch ons heerlijk smaakte.

‘Op zekeren dag zeî mijne vrouw mij: “Piet, me dunkt, dat ons rundvleesch al heel gauw vermindert” Ik ga naar de schuur, en overtuig me, dat het gauwer opraakt, dan ik het voor mogelijk houd.'

'Ik heb dat afnemen, dat ik me maar niet verklaren kan, sedert lang bespeurd, zei mijne vrouw. Daar wordt door den een of anderen gestolen. Waarom zet ge geene val?'

'Maar mijne buren waren vriendelijke, beste menschen - ofschoon er een paar onder waren, die soms hier of daar heenliepen, waar zij niet behoorden - en ik zou niemand hunner gaarne schade berokkenen. Ik dacht intusschen dat het 't beste zoude zijn, wanneer ik 't vat met het beetje vleesch dat zich nog daarin bevond in den gesloten kelder zette, en dat deed ik.

Best; toen nu 't rundvleesch opgepeuzeld was en ik 't vat wou schoonmaken, vond ik deze horlogie in den pekel. Zij geleek sprekend op de horlogie van Jan Mol. Jan had veel bij me gewerkt en ik had gezien, dat hij deze horlogie of eene die er sprekend op geleek, gehad had.

Toen ik Jan zag, liet ik hem de horlogie zien en hij zei dadelijk dat het de zijne was.

“Hoe hebt ge ze dan verloren?” vroeg ik.

“Ik droeg ze in mijn zak zonder ketting en ze moet er uitgevallen zijn, terwijl ik bukte,” zei hij.

“Best, dan moet ge over mijn pekelvat gelegen hebben, want ik heb ze in den pekel gevonden.”

“Toen Mol dit hoorde werd hij verlegen, en ik meende, dat hij mijne oogen zag schitteren.”

“Laat mij de horlogie nog eens zien,” zeî hij.

Hij bekeek ze even, gaf ze me toen terug en zeî:

“Mijnheer Piet, nu ik ze goed bezie, ontwaar ik dat het mijne horlogie toch niet is. Ze moet van iemand anders zijn.” En toen ging hij heen.

Ik bracht de horlogie naar onzen goudsmid en deze bevond, dat de kast zoo dicht gesloten was, dat de pekel er volstrekt niet in doorgedrongen was en voor twee franks maakte hij ze uitwendig schoon en regelde ze; ze gaat terdege goed en me dunkt, dat, wie mijn pekelvleesch genomen heeft, mij de waarde daarvan zeer goed betaald heeft.'

De Gevolgen van eene Gril. Tafereelen uit het verhaal van Herbert Frey. (*Vervolg*.)

'Des te beter, mijn kind! Ik ben overtuigd dat niets den heer Seewald meer genoegen doet dan te zien dat men veel van zijn kind houdt. Oprechte genegenheid is verre te verkiezen boven den blooten schijn er van. Maar zeg me eens, lieve Veronika, we zijn nu reeds geruimen tijd hier, hebt ge nog niet uit 't een of ander kunnen opmaken dat mijnheer Seewald verliefd op u is?'

'Dat is eene gewichtige vraag, mama! en ik kan die waarlijk niet beantwoorden. Mijnheer Seewald is altijd zeer vriendelijk jegens mij, hij praat gaarne met me en heeft me zelfs het een en ander in vertrouwen verteld, maar van eene innige genegenheid heb ik tot nog toe niets bespeurd. Van éene zaak ben ik daarentegen volkomen zeker: hij is zeer in zijn schik en nog vriendelijker dan anders wanneer ik me met Elfriede bezighoud.'

'Het kind is bepaald de hoogste kaart, die ge in handen hebt,' merkte mevrouw Siegel op. En zuchtend voegde zij er bij: 'Ach, ware ik nog maar zoo jong en schoon als gij en in uwe plaats, Veronika! Een jeugdig, beminlijk weduwnaar, een prachtig huis, een groot vermogen en een kind, door 't welk men op zijn gevoel kan werken! Lieve Veronika, ik verzeker u, als ik in uwe plaats was, zou ik binnen zes weken mevrouw Seewald zijn.'

Veronika zette een verdrietig gezicht.

''t Staat me waarlijk tegen, u zoo te hooren redeneeren, mama,' zeide zij. 'Gij spreekt over 't huwlijk zoo vreemd, dat 't waarlijk met te verwonderen zou zijn als ik in vertwijfeling van de geheele zaak afzag. Ik ben niet zoo gevoelloos en zoo koel berekenend zonder dat het hart er deel aan heeft, als gij schijnt te gelooven.'

Mevrouw Siegel lachte en nam eenige aardbeziën.

'Lieve Veronika' gaf zij ten antwoord, 'indien ge in waarheid er aan denkt eene goede partij te doen, laat dan het hart er buiten. Als ik mijne ondervinding raadpleeg, moet ik ronduit zeggen dat ik nog geene enkele vrouw heb aangetroffen, die door de inspraak van haar hart te volgen een gelukkig huwlijk heeft gehad. Eene eigenlijke liefdesverklaring heeft mijnheer Seewald dus nog niet gedaan?'

'Neen! Hij is, zooals ik u zeide zeer vriendelijk jegens mij, maar spreekt altijd alleen over zijn dochtertje. Hij schijnt aan niets anders te denken.'

Nauwelijks waren de laatste woorden over hare lippen, toen de heer Seewald de kamer binnenkwam. Nadat hij tegenover mevrouw Siegel had plaats genomen, vroeg hij, of de dames genegen waren een rijtochtje met hem te maken.

Mevrouw Siegel had dadelijk hare partij gekozen.

'Ik dank u voor uw vriendelijk aanbod, mijnheer,' zeide zij, maar indien Veronika er genoegen in vindt, mag zij wat mij betreft met u gaan. Wanneer men jong is, ontziet men niets, maar ik houd niet van die zomerhitte.'

'Wilt gij een wandelrit met mij maken, freule Veronika?' vroeg nu Bertram, zich tot het jonge meisje wendend.

Met een van vreugde stralend gelaat zag zij hem aan.

'Ik wil een verdrag met u aangaan, mijnheer Seewald,' zeide zij. 'Daar ik veel van rijden houd, wil ik met het grootste genoegen aan uw verzoek voldoen, maar ik stel daarbij twee voorwaarden: ten eerste, dat ge mij vergunt de kleine Elfriede mede te nemen; ten andere, dat gij zelf de paarden ment. Ik zou 't niet wagen, uwe lieflinge aan een ander toe te vertrouwen.'

'Wat gaat ze slim te werk,' dacht mevrouw Siegel. 'Me dunkt, hij moet haar zeker lief krijgen'

Mijnheer Seewald zag er te gelijk verlegen en vergenoegd uit. Hij vreesde dat het opzien zou baren, als hij alleen met de freule Siegel en de kleine Elfriede uitreed; hij vond er eenig bezwaar in, zich met de freule zonder het geleide van hare moeder in 't openbaar te vertoonen. Daarentegen verheugde het hem, haar met zooveel liefde en hartelijk over zijn kind te hooren spreken.

'Volgaarne onderwerp ik me aan uwe voorwaarden, freule, Veronika!' zeide hij. Hij wilde niet laten blijken dat hij met de zaak eenigszins verlegen was, en na voor beide dames eene beleefde buiging te hebben gemaakt, verliet hij de kamer.

XIX

Een paar dagen later kwam juffrouw Vogel met een bedrukt gelaat de kamer van Leontine binnen.

‘Ach!’ riep zij op klagenden toon, ‘wat word ik toch geplaagd en gekweld! Daar heeft de werkmeid eene groote scheur gemaakt in de tapijt der groote zaal, eene echte Gobelin, waarop mijnheer Seewald zooveel prijs stelt. Als mevrouw Siegel het ziet, zullen de poppen aan 't dansen zijn. Kunt ge mij niet uit de verlegenheid redden, juffrouw Werner?’

‘Als ik u kan helpen, wil ik het met 't grootste genoegen doen,’ antwoordde Leontine.

‘Ge moet trachten de tapijt te herstellen. Misschien kunt ge het wel zoo netjes doen, dat van de scheur niets te zien is.’

‘Ik zal er zooveel mogelijk mijn best op doen,’ zeide Leontine.

‘Naar ik gehoord heb, gaat mijnheer met de gasten heden middag een uitstapje doen. Als ze zijn uitgereden, moet ge er dadelijk aan beginnen.’

Leontine was zeer in haren schik; zij had tot heden alleen dat gedeelte van 't huis gezien, waar juffrouw Vogel hare kamers had, thans zou zij iets meer van het huis te zien krijgen.

Zoodra het rijtuig met den heer Seewald en de twee dames Siegel - men had Elfriede ditmaal thuis gelaten, omdat men een langen rit moest maken, en de dames eenige inkoopen wilden doen - uit het gezicht was, kwam juffrouw Vogel Leontine halen en bracht haar naar de groote zaal.

Met bekwame en geoefende hand begon Leontine hare taak. 't Was een moeilijk werk, dat de grootste kennis en bedrevenheid vereischte, maar 't gelukte haar uitmuntend.

Hoewel zij al hare aandacht op haar werk moest richten, werd zij meer dan ooit door de gedachten aan het verleden, aan haren echtgenoot en haar kind bestormd. Eensklaps hoorde zij den lach van een kind, daarna vernam zij een paar woorden en vervolgens zachte schreden. Dat was de stem, dat waren de voetstappen van Elfriede! Haar hart klopte hoorbaar, een blijmoedig lachje kwam op haar gelaat.

Daar werd de deur der zaal opengeworpen, een lief blond meisje huppelde vroolijk de kamer in. Dat was hare Elfriede! Met innig moederlijk welgevallen sloeg zij de oogen op het lieve, bekoorlijke meisje. Ach God! haar kind kende haar niet!

Elfriede naderde haar en zag haar verwonderd aan, en die verwondering werd nog grooter, toen Leontine, door haar gevoel medegesleept, de armen uitbreidend op hare knieën viel. De moederliefde deed hare rechten gelden.

‘Mijne lieflinge! Mijn dierbaarste schat op aarde!’ riep zij, in tranen uitbarstend.

Elfriede was een weinig bevreesd geworden; zij liep echter niet weg, maar zag de vrouw met groote oogen aan.

Leontine ijlde naar haar toe, kuste haar op 't voorhoofd en op de kleine handen; in de hevige opwelling harer moederliefde streelde en liefkoosde zij haar met onstuimigheid en mompelde:

‘O moederzegen, waarom mag ik u niet smaken? Ach, mocht ge maar “mama” tot mij zeggen, geliefde van mijn hart!’

Het kind zag haar nog altijd met de grootste verwondering aan, en Leontine ontstelde over hare hartstochtelijke vervoering; zij begreep hoe onvoorzichtig zij gehandeld had en spande alle krachten in, om hare bedaardheid te herkrijgen. Terwijl zij het kind vriendelijk toelachte, knielde zij bij haar neder en greep hare handjes.

‘Wilt ge mij zeggen hoe ge heet, lieve kleine?’ sprak zij, Elfriede over de schoone lokken strijkend.

‘Ik heet Elfriede - papa noemt me ook wel zijn kleine parel,’ antwoordde het kind nog eenigszins schuw.

De stem van haar kind klonk de nog altijd hevig ontroerde moeder als hemelsche muziek in de ooren.

‘Ge zijt ook een kleine parel,’ zeide zij. ‘En ge zijt zoo gelukkig - ge hebt een zoo goeden papa.’

‘Maar geene mama,’ viel de kleine haar in de rede. ‘Mijne mama is in den hemel.’

‘In den hemel, mijn kind?’ stamelde Leontine, zonder te weten wat zij zeide.

‘In den hemel komt men, als men dood is, ging het kind voort. ‘Mama is gestorven.’

‘Wilt ge hier dikwijls komen en met me spreken, kleine lieflinge?’ vroeg Leontine. ‘Ik heb ook zoo'n lief kind gehad als gij zijt.’

‘Is dat ook in den hemel?’ vroeg Elfriede.

Leontine zou tegenover haar kind geen onwaar antwoord hebben kunnen uiten; zij zou het als de grootste zonde hebben beschouwd. Zij was verlegen wat zij zou antwoord en, toen buiten de deur de stem van een dienstmeisje werd gehoord, die het kind riep.

‘Ge wordt geroepen, lieve kleine!’ zei Leontine.

‘Dat is Karolina! Nu moet ik gaan,’ sprak Elfriede.

‘Wilt ge mij niet eerst een kus geven, dierbare engel?’ vroeg Leontine.

Het kind hief haar kopje op en bood haar de kersroode lippen. Met diepe ontroering drukte de moeder er een teederen kus op. Toen huppelde Elfriede de kamer uit, terwijl Leontine haar met tranen in de oogen nastaarde. Slechts met de grootste inspanning gelukte het haar, het snikken te bedwingen, dat haar geheele lichaam stuipachtig deed rillen. Toen zij eindelijk hare tranen had gedroogd, begon zij weder aan haar werk, maar 't ging zeer langzaam, hare handen beefden nog te veel. Gelukkig was zij er bijna mee gereed toen haar kind was binnengekomen, zij zou anders niet in staat zijn geweest het goed ten uitvoer te brengen.

Toen Bertram met de beide dames was thuis gekomen, en zijn dochtertje hem vertelde dat eene juffrouw haar gekust en daarbij geweend had, verwonderde hij zich er eenigszins over.

Mevrouw Siegel had de mededeeling van het kind ook gehoord en veinsde groote bezorgdheid.

‘'k Ben waarlijk altijd bang, mijnheer Seewald,’ zeide zij, ‘het kind aan de zorg van anderen over te laten. Dienstboden zijn niet te vertrouwen. Ik houd het er voor dat 't niet eerder beter zal worden dan wanneer eene vrouw als uwe gade uw huishouden weer bestuurt’

‘Juffrouw Vogel is eene zeer geschikte vrouw,’ merkte de heer Seewald op, ‘en draagt de meeste zorg voor mijn kind. Maar allen houden veel van Elfriede, en daardoor kan 't licht gebeuren dat deze of gene haar liefkoost, hoewel ik het beter acht dat zij niet veel onder de dienstboden verkeert.’

‘Juffrouw Vogel moge zeer geschikt zijn,’ hernam de weduwe hoofdschuddend, ‘maar zij kan hier onmogelijk de plaats van vrouw des huizes vervullen. Dit kan alleen eene werkelijke beschaafde dame.’

MOEDERVREUGDE, NAAR DE SCHILDERIJ VAN MINNA STOCKS.

Bertram zuchtte.

‘Misschien hebt ge gelijk,’ zeide hij.

Mevrouw Siegel zou om alles ter wereld hebben willen weten of die zucht hare dochter dan wel Hedwig Krohn gold, voor wie zij bij Bertram wel eenige genegenheid meende opgemerkt te hebben. Zij besloot dien twijfel zoo mogelijk op te heffen, en daartoe kwam haar niets raadzamer voor dan de tegenwoordigheid van Hedwig, opdat zij door eene oplettende waarneming van beiden hunne gevoelens jegens elkander zou kunnen ontdekken. Om dit doel te bereiken, overwon zij haren afkeer van de tegenwoordigheid eener andere jonge dame ten huize van den heer Seewald; zij zou hem verzoeken, Hedwig uit te noodigen, eenigen tijd op Windischkrona te komen doorbrengen.

‘Veronika,’ zeide zij des avonds tot hare dochter, ‘ik houd het voor zeker dat indien ge in Hedwig Krohn geene medeminnares hebt, ge spoedig mevrouw Seewald zult zijn. De heer Seewald begint de noodzakelijkheid in te zien om weer eene vrouw aan 't hoofd van zijn huis te hebben. Ik zal trachten hem over halen, Hedwig Krohn tot een bezoek uit te te noodigen, en als zij hier is, zullen we het best kunnen ontdekken of er al dan niet eenige genegenheid tusschen hen beiden bestaat.’

Zij bracht deze aangelegenheid reeds den volgenden dag bij den heer Seewald ter sprake en verklaarde dat het haar aangenaam zou zijn, ook den heer en mevrouw Harders te zien. Bertram greep gretig deze gelegenheid te baat; hij schreef dadelijk aan zijne schoonouders en verzocht hen, met Hedwig over te komen, terwijl mevrouw en de freule Siegel nog zijne gasten waren.

Het antwoord op zijn brief was door mevrouw Harders geschreven. Zij meldde dat zij en haar echtgenoot een weinig ongesteld waren, zoodat zij het voor 't oogenblik niet raadzaam achtten een reisje te maken; zij zou echter met genoegen zien dat Hedwig een paar weken bij de kleine Elfriede ging doorbrengen. Wel geloofde zij, moeite te zullen hebben, haar daartoe te bewegen, doch zij hoopte dat 't haar ten laatste toch gelukken zou.

En Hedwig gaf ten laatste toe, eensdeels omdat zij vurig verlangde het lieve kind weder te zien, ten andere omdat mevrouw Harders er voortdurend op aandrong. Zij schreef toen zelve aan Bertram en berichtte hem dat zij nog binnen eene week de gast van freule Elfriede hoopte te zijn.

En zoo gebeurde het op zekeren dag, toen Leontine zich naar de kinderkamer begaf, om eenig werk te halen, dat zij in den gang plotseling tegenover Hedwig stond. Een half onderdrukte kreet ontsnapte haar, en Hedwig bleef verwonderd staan.

‘Heb ik u doen schrikken?’ vroeg Hedwig. ‘Dat zou me spijten.’

Leontine was niet in staat te antwoorden; over al hare leden bevend, spoedde zij zich voort.

Een poosje later ontmoette Hedwig de huishoudster.

‘Juffrouw Vogel,’ vroeg zij, ‘wie is het jonge meisje, dat ik zooeven in den gang aantrof?’

‘Ge meent waarschijnlijk de naaister’ antwoordde de gevraagde. ‘'t Is juffrouw Werner, uit Bruchthal.’

‘Ze schijnt vreeselijk zenuwachtig te zijn,’ hernam Hedwig. ‘Toen ze mij zag, slaakte ze een kreet van schrik.’

't Kan wel wezen dat ze zenuwachtig is,’ zei juffrouw Vogel. ‘Overigens is zij eene beschaafde vrouw, die vroeger in betere omstandigheden schijnt te hebben verkeerd. Ze bevalt mij heel goed, en ik houd het er voor dat ze ook u bevallen zal. Haar gedrag is uitmuntend, en haar werk insgelijks’

‘'t Verheugt mij dit te hooren,’ zei Hedwig, ‘maar 'k moet u toch zeggen dat haar gedrag me bevreemdde.’

(*Wordt voortgezet.*)

[Nummer 16]

Onze gravures.

Vroolijk Gezelschap.

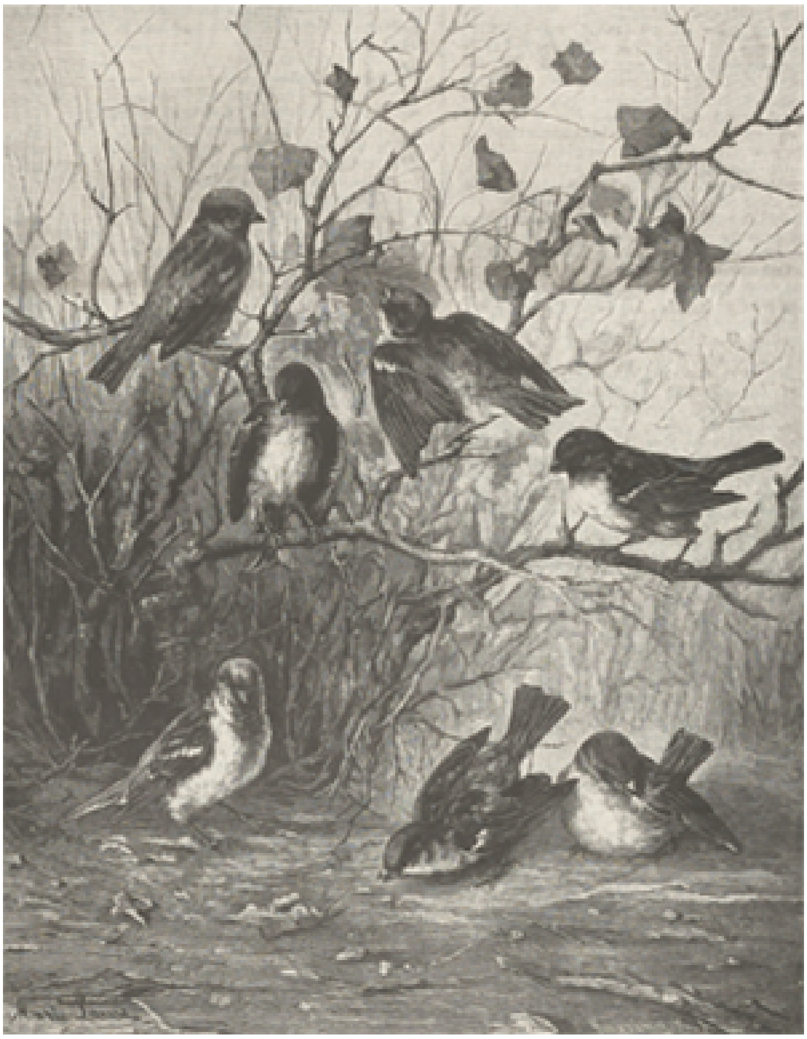

VROOLIJK GEZELSCHAP, NAAR DE SCHILDERIJ VAN MARIE LAUX.

Terwijl het ontbladerende bosch, zelfs door den zonneschijn verhelderd, ons altijd min of meer weemoedig stemt bij de gedachte, dat weldra de najaarswind ook het laatste schrale loover zal afrukken, toont de vogelwereld zich in dat opzicht minder fijngevoelig. De lustige springers genieten tot den laatsten schoonen dag, zonder zorg voor den bangen wintertijd. De Duitsche schilderes Maria Laux heeft een groepje van dat onbezorgd volkje in het afgetakelde kreupelhout bespied en het ons naar het leven weergegeven. De verschillende houdingen van dit trippelend, fladderend en pikkend zevental, de sierlijke kleurschakeering van hun vederdos, de losse bevalligheid der groepeering, dit alles geeft aan het tafereeltje eene bekoorlijke levendigheid. ‘Vroolijk gezelschap,’ heeft zij het fraaie paneeltje getiteld, en inderdaad de gevederde vriendjes zitten hier zoo gezellig en gemoedelijk bij elkaar, dat menig menschengezelschap er een voorbeeld aan nemen kan.

De dood van de Heilige Elisabeth.

Weinige tafereelen kunnen zoo aantrekkelijk voor de christelijke kunst zijn als het roerend afsterven der beminnelijkste onder de vrome vrouwen, de goede, heilige vrouwe Elisabeth.

Aangrijpend is ons dat plechtig oogenblik voorgesteld op de meesterlijke schilderij, die wij naar aanleiding van den feestdag der H. Elisabeth (19 November) door eene welgeslaagde gravure in dit nummer weergeven. De edele landgravin van Thuringen ligt op stroo, in eene armzalige hut: zij, die alles aan de armen wegschonk, sterft zelve als de armste van allen. Zij draagt het kleed der boetelingen, het gewaad van de derde orde des H. Franciscus, zij, die zoo weinig had uit te boeten dat van haar geschre. ven staat: ‘Terwijl zij zich voor, bereidde tot hare laatste biecht, nam zij hare ziel in hare handen en las er in wat zij slechts lezen kon; doch niets kon zij er vinden, wat niet duizendmaal door de wateren des berouws was uitgewischt.'

Zij ligt daar, omringd van de vrome kloosterzusters, met wie zij zich wijdde aan de verpleging van ongelukkigen en zieken, met weemoed aangestaard door de armen, die in haar meer dan eene moeder verliezen, gescheiden van hare vorstelijke betrekkingen, van hare kinderen, beroofd van alles, maar rijk en gelukzalig in de vereeniging met haren God.

Het was in 1231 dat Elisabeth zoo ziek werd, dat zij hare legerstede niet meer kon verlaten en nagenoeg twee weken lang had zij eene zware koorts; naar de ziel echter was zij geheel opgetogen en bad zonder verpoozing. Op zekeren morgen lag zij met het gelaat naar den muur gekeerd en scheen te slapen; daar hoorde de dienstmaagd opeens, gelijk eene oude kroniek vermeldt, 'een bovenmate zoet gezang,' dat van de zieke scheen uit te gaan, zonder dat deze de lippen bewoog. Kort daarop keerde Elisabeth zich naar voren en riep uit: 'Waar zijt gij, geliefde?' De dienstmaagd antwoordde: 'Hier ben ik,' en gaf tevens hare verwondering te kennen over het vernomen gezang. 'Hebt gij dan ook iets gehoord?' vroeg de heilige, en toen haar bleek dat dit het geval was, verhaalde zij: 'Tusschen mij en den muur zat een schoone vogel, die mij geruimen tijd zoo liefelijk voorzong, dat ik er door opgewekt werd, mee te zingen. Het vogeltje heeft mij ook geopenbaard, dat ik op den derden dag na dezen sterven zal.' Die vogel, voegt de kroniekschrijver er met kinderlijken eenvoud bij, was haar beschermengel, die haar aldus de eeuwige vreugde aankondigde.

De drie dagen, welke haar nog van de lang verbeide ure harer ontbinding scheidden, bracht zij door met zich voor te bereiden op den dood. Zij wilde geene bezoeken meer ontvangen en wenschte niemand meer om zich heen dan hare huisgenooten en enkele vrome zusters.

Ook schonk zij alles weg, met uitzondering van haar afgedragen kleed, waarin zij wenschte begraven te worden. Het eenige wat zij nog verlangde, was te mogen rusten in de kerk van het Franciscaner-gasthuis, dat zij gesticht had.

Het was den 18 November, op een Zondag, dat Elisabeth de sacramenten der stervenden ontving. In diepe godsvrucht verzonken, bleef zij stil en onbeweeglijk liggen tot den avond, toen hare blijde verwachting zich in vurige ontboezemingen uitstortte. Bij het aanhooren van die gesprekken en bij de gedachte, dat die beminnelijke ziel binnen weinige uren van hen zou scheiden, begonnen de aanwezigen te schreien, maar de stervende troostte hen met de woorden des Heeren op zijn lijdensweg: 'Weent niet over mij, maar over u zelven.'

Om haar inderdaad behoefde geen traan meer gestort te worden; zij stond op den drempel der eeuwige gelukzaligheid.

Tegen middernacht werd het gelaat der stervende zoo helder en schitterend, dat men haar ternauwernood kon aanzien; het was of reeds hier op aarde het woord der Schrift in haar bewaarheid werd: 'De heiligen zullen in het rijk mijns Vaders blinken gelijk de zon.'

De doodstrijd was haar een zoete overgang tot het eeuwige leven. 'Ik ben zwaar ziek,' zeide zij, 'en toch voel ik geene pijnen.' Luide bad zij nog met grooten aandrang voor alle aanwezigen. Toen gebood zij met zachte stem allen stil te zijn, boog het hoofd en ontsliep zoo zacht als het unschuldige kind insluimert.

De wreede doodsengel, die door zijne onverbiddelijke aanraking alle menschelijke schoonheid verwoest, liet het stoffelijk overschot der heilige vrouwe ongedeerd. Gedurende de vier dagen, dat het lijk openlijk in de kerk was tentoongesteld, vertoonde het lichaam geen spoor van ontbinding, en het gelaat der zoo jeugdig ontslapene - Elisabeth was slechts vier en twintig jaar - was in den dood schooner dan ooit.

Zoo bleef dus Elisabeths beeld in de herinnering des volks voortleven als de liefelijkste gestalte, waarin zich ooit de christelijke barmhartigheid op aarde heeft vertoond. En nooit heeft de volkssage reiner, edeler, dichterlijker bloemen gevlochten, dan die zij tot een krans strengelde om ‘dat zoete, getrouwe, gulden hart, die goede, heilige vrouwe Elisabeth.’

De H. Cecilia.

Zelden zagen wij de hemelsche bezieling, waarin de patrones der godgewijde toonkunst ons door overlevering en kunst wordt afgemaald, zoo heerlijk uitgedrukt als in het bronzen beeldwerk van Agatha Léonard, dat op den jongsten Parijschen *Salon* aller oogen onweerstaanbaar boeide en waarvan wij in dit nummer eene keurig gegraveerde afbeelding geven. Zóó inderdaad stellen wij ons de edele Romeinsche maagd voor, die, christinne geworden, slechts behooren wil aan den goddelijken Bruidegom harer ziel. Hare schatten, hare jeugd en schoonheid, hare rijke gaven en talenten, haar bloed en leven, alles wil zij den Heer wijden; en als wij haar aanminnig, van hemelsche liefde begeesterd gelaat aanschouwen, dan meenen wij van hare reine lippen het lied van algeheele toewijding te hooren, dat de dichter A.J. de Bull haar in den mond legt:

Heer en Heiland! hoe verheven -
   Toch zoo innig mij nabij!
Trouwe! 'k wijde U heel mijn leven,
   Al mijn vreugde en lust zijt Gij!
'k Voel Uw naadring op mijn beden,
   Gij beschaamt mijn hope niet!
Rijke bron van zaligheden,
   U mijn leven, U mijn lied!

U, tot in den dood getrouwe,
   'k Zweer U trouw tot in den dood;
U, die in de diepste rouwe
   Mij de hand ter redding boodt!
Blijf mij bij, geleid mijn schreden,
   Levensboom, bescherm het riet!
Rijke bron van zaligheden,
   U mijn leven, U mijn lied!

Leer mij hopen en gelooven,
   Lief te hebben zoo als Gij,
Die uw heerlijkheid daarboven
   Hebt verlaten ook voor mij! -
Nameloos hebt gij geleden -
   Toch bezweek Uw liefde niet....
Rijke bron van zaligheden,
   U mijn leven, U mijn lied!’

Gij hebt U geheel gegeven -
Wee mij zoo ik minder gaf....
U alleen wijde ik mijn leven,
Andre liefde zweer ik af!
Neem, o Heer! mijn plechtige eeden!
't Offer dat mijn hart U biedt.
Rijke bron van zaligheden,
U mijn leven, U mijn lied!

Karel's vrouw.

Het is bijna onmogelijk, iedereen te believen. Marie Glaser besloot, haar eigen zin te doen en huwde Karel Cherrot en hierdoor joeg ze al hare bloedverwanten tegen zich in 't harnas. En nu waren zij zoo arm als Job en zoo gelukkig als kleine kinderen, voor wie beenhouwersrekeningen en huishuur bloote droomen zijn; maar de Voorzienigheid scheen hen een tijd lang bijzonder onder hare bescherming te nemen en hunne inkomsten waren altijd voldoende om de onmisbare uitgaven te dekken, tot op zekeren bitter kouden winterdag Karel op 't ijs uitgleed, zoodat hij neerstortte, een been brak en, zooals de dokter zei, zich ook inwendig bezeerde. Zijne patroons waren zeer goedwillig. Zij betaalden hem zijn geld voor eene geheele maand uit en beloofden, de betrekking voor hem open te houden; maar dat hielp het jonge paar niet, om dien eeuwig langen tijd mee door te komen, welken de dokter voorspelde, dat Karel hulpeloos op zijn rug liggend zou moeten doorbrengen. De toestand scheen zeer duister, en toen de jonge man 't hoofd zijner vrouw aan zijne breede borst trok en haar toefluisterde, dat alles wel terecht zou komen, was hij niet geheel en al oprecht.

Had Marie hare bloedverwanten niet beleedigd, dan zou alles geheel anders geweest zijn; maar de eenige, die haar zeer genegen was - de oude grootvader - was zoo arm als zij zelve en geheel van zijne rijke kinderen afhankelijk, die hem onderhielden.

Zij moesten het alleen uitmaken. Dit wist Karel.

Marie was spaarzaam, maar er waren geneesmiddelen en voedzame spijzen voor den zieke noodig, die aangeschaft moesten worden, en de kleine geldbeurs werd elken dag lichter. Deze gedachte verergerde Karel's toestand. Hij had de koorts en was zeer afgemat. Zijne wangen waren hol en hij werd door hoesten gekweld. ‘Zorgen dooden meer lieden dan ziekte,’ en zorgen waren flink op weg, om hem te dooden. Niet wat hem zelven betrof. Hij was soldaat geweest, had op den natten grond geslapen, beschimmelde beschuit gegeten - en was een man van top tot teen. Hij kon zich in de weelde vermeien, maar die ook even goed ontberen Hij was alleen om zijn vrouwken bezorgd en beangst. Zoo lag hij daar dagen lang en nog langere nachten in zijn hulpeloozen toestand en Marie verpleegde hem. Zou zij dit niet moede worden?

Een of tweemaal miste hij haar 's morgens een of twee uren, en op zekeren dag was zij den geheelen namiddag uitgegaan, naar zij zeide, om eene boodschap te doen, en hoe dwaas dit ook van hem was, zooals hij zelf inzag, zoo koesterde hij toch zekeren argwaan, dat zij met opzet langer uitbleef dan noodig was.

Toen zij daarop terugkeerde, deed hij alsof hij sliep en was heel verstoord, ofschoon haar kus teederder was dan ooit, toen zij zich over hem heen boog. Er had een omkeer met haar plaats gehad. Wilde zij zich niet langer om hem bekommeren? Was zij het moede, om hem te verplegen? Hij had tegenover haar nooit kunnen veranderen. Deze gedachte drukte op Karel's gemoed, tot ze hem waarheid toescheen, en toen zij op zekeren dag bij hem kwam en hem ietwat verlegen zei: ‘Karellief, het gaat nu beter met u en misschien hebt ge er niets tegen, als ik u soms een paar uurtjes alleen laat; ik ben bij een paar goede kennissen gevraagd, en ik wilde er gaarne heengaan,’ antwoordde hij haar meer gekwetst dan verrast:

‘Ga, Marie: bekommer u niet om mij; een zieke man is slecht gezelschap,’ en daarop keerde hij zich om met een zucht, die evenveel bitterheid als kommer bevatte.

Marie hoorde den zucht, maar misschien begreep zij er de oorzaak niet van. Zij ging naar hare kleerkast, nam er haar beste zwart kleed uit en trok het aan. Daarop bracht zij hare lokken bevallig in orde, die op hare slapen neervielen, en deed een vuurrood lint om den hals. Daarna haalde ze uit hare commode de daar sinds lang geborgen handschoenen, die zij op haar trouwdag gedragen had.

Karel zag dit alles met een wezenlijk hartzeer aan, want ze hadden elkander beloofd, die voor altijd te bewaren. Zij bekeek zich toen als eene dame, die er goed wenscht uit te zien, en zei eindelijk: ‘Slaap wel Karel!rs

Hij antwoordde niet. Zij dacht dat hij sliep, en raakte slechts even zijn haar met de lippen aan. Zijne medicamenten en een koelen drank stonden voor hem bij de hand en de kamer was in orde en frisch. Marie overzag dit alles met een enkelen zucht, toen zij wegging. Hij hoorde den zucht niet, en daar hij zeer zwak en ziek was, rolden er bittere tranen over zijne wan gen.

Hij sliep echter werkelijk, toen Marie terugkwam, haar toilet aflegde en alles weder borg. Daarop zette zij zich naast zijn bed, waar zij tot het aanbreken van den dag zat en slechts weinige minuten op haren stoel zich aan eene lichte sluimering overgaf.

Hij ontwaakte uit droomen, waarin Marie duizend wreede akelige dingen gedaan had, vertoornd en gekwetst en zoo bitter als ooit. Hij snauwde haar toe en weigerde alle hulp van haar. Hij wilde den koelen drank niet uit hare handen aannemen. Hij wilde evenmin dat zij hem iets voorlas. Eerst na twee dagen, die zoo verloopen waren, werd hij een beetje kalmer, nu hij zag, dat Marie stil de betraande oogen afdroogde, toen hij erg onbeschoft tegen haar geweest was.

’Zij is bedroefd,’ dacht hij, ‘en 't was bovendien ook slechts eene enkele maal. Zij kan er misschien reden toe gehad hebben,’ en hij zei: ‘Lieve Marie, kom wat bij me zitten.’

Toen kwam zij, vatte zijne hand en liefkoosde die, zoodat hij zich een gek noemde en zeer gelukkig was. Toen zij hem echter zei: ‘Karellief, ik moet van avond weer uitgaan, ik heb het beloofd,’ was bij hem weer alles voorbij. Hij trok zijne hand uit de hare en zei koeltjes:

‘Ge hoeft u immers niet te verontschuldigen? Als ge uit wilt gaan, ga dan.’

En zij antwoordde zoo teer, alsof ze zijn hart in 't geheel geene smart bereid had:

‘Ja, manlief, 't zal voor mij ook beter zijn, om niet veel daarover te praten, maar uit te gaan, als ik 't een of ander te doen heb.’

Daarop kleedde zij zich aan en wenschte hem goeden avond zooals de eerste maal.

Alleen een zieke man kon zoo lijden als Karel dezen avond leed. De geest schijnt meer geneigdheid te hebben om zich zelven te kwellen, wanneer 't lichaam zwakker is.

‘Zij houdt niet van me,’ zeide hij bij zich zelven en hij gelootde dit van ganscher harte. 't Scheen onmogelijk, dat eene vrouw, die haar man werkelijk bemint, in zulk een tijd ontspanning in ander gezelschap zoeken kan.

Hij was lijdend. Hij was zelfs in eenig gevaar - al was 't dan ook gering. Dat was een nacht, dien hij niet licht vergeten zou. En begreep Marie wat zij deed? 't Scheen vreemd, dat zij 't niet doen zou, maar misschien was zij werkelijk zoo koud en onbestendig als hij geloofde. Dat was slechts 't begin der eenzame avonden, die de hulplooze Karel op zijn ziekbed doorbracht. Twee of driemaal verliet ze hem 's weeks, zonder hem te zeggen waar zij heenging. Hij wilde haar niets vragen, 't was hem onverschillig.

Sedert hare eerste afwezigheid waren zoo drie weken verloopen, toen Karel op zekeren avond, terwijl hij alleen op zijne kamer lag aan de deur hoorde kloppen. Toen hij ‘binnen!’ riep, trad zijne huisbazin, die heel opgewonden scheen te zijn, binnen. Zij wreef hare handen, boog, hoopte dat het beter met mijnheer ging, maar dit alles was blijkbaar niet het doel van haar bezoek. 't Scheen haar zwaar te vallen om dit te kennen te geven, want eindelijk raakte zij dit in de volgende woorden aan:

‘Is uwe lieve vrouw weer uit, mijnheer?’

‘Ja,’ antwoordde Karel kortweg.

‘Zij gaat dikwijls uit,’ ging de jufvrouw voort

‘Ja,’ zei Karel weer. ‘Trekt gij u dat aan?’

‘Stellig, mijnheer,’ zei de jufvrouw, ‘mij en de andere dames in huis is dat in 't geheel niet onverschillig. Zij is nog jong, en gij ligt hier ziek, en wij vinden het alles behalve voegzaam, dat zij naar danspartijen gaat en er 's nachts met een heer van daan komt. Ik vind dat voor eene gehuwde dame ongepast en daarvoor wilde ik u waarschuwen. We hebben haar op zekeren avond eens gevolgd en we weten, dat het een dansgezelschap is en dat die heer met een baard haar geregeld naar huis brengt en..'

'Verlaat als het u belieft onmiddellijk dit vertrek,' zei Karel, 'ge beleedigt mijne vrouw. Zij moet zich natuurlijk naar huis laten brengen, daar ik niet in Staat ben, met haar te gaan.'

''t Vertrek verlaten? Inderdaad!' riep de jufvrouw, 'Die uitnoodiging past nog al in den mond van iemand, die mij eene maand kamerhuur schuldig is! Maar ik wil geene vrouw in huis dulden, die haar zieken man verlaten kan en zich door een ander naar huis laat brengen. *Ik* ten minste wil voor mijn goeden naam zorgen, als zij daar niet om geeft.'

Daarmee liep de jufvrouw kwaad weg. Wat Karel betrof, deze was meer dood dan levend. Hij had zijne vrouw verdedigd, maar hij was zoo woedend, als men zich moeilijk kan voorstellen. De jaloezie maakte zich van hem meester. Een oogenblik dacht hij er over, om zich van het leven te berooven.

Hij lag kuchend op zijn rug, en keek naar de klok. Zij zou spoedig terugkeeren. Hij wou de begeleider zijner vrouw met eigen oogen zien en dan? Wat hij dan zou doen, zei hij niet, en wilde daaraan ook niet veel denken. Maar iets heel ergs.

Met moeite en groote smart kwam hij uit het bed en bereikte 't venster. Daar zat hij en tuurde uit de donkere kamer in de helder verlichte straat.

De menschen gingen pratend voorbij. Iedereen had het druk, was wel en gelukkig, naar 't scheen, maar hij alleen niet. Hij weende van verdriet, toen hij daar zat. Hij zou alles verdragen hebben, behalve 't verlies harer liefde, harer veronachtzaming. Zoo verliep er een uur. Daarop kwam er eene bekende gestalte de straat op, die op den arm van een slank heer leunde Aan de deur bleven zij staan.

'Slaapwel!' zei eene vreemde stem.

'Goeden nacht!' zei Marie.

'Zal ik u aanstaanden Maandag op 't zelfde uur weerzien, mevrouw?' vroeg de heer.

'Ja, dan zal ik er zijn,' antwoordde Marie.

'En nogmaals slaapwel!' zei de vreemdeling nam zijn hoed af en ging heen.

Marie liep snel den trap op.

''t Licht uitgegaan!' riep ze 'Karellief, slaapt ge?'

Toen nam ze een steksken, stak de lamp aan en gilde bij na:

'Op, en aan 't venster! Karel, ge zult u zelven vermoorden!'

Wanneer ik dat slechts doe, dan moogt ge er God voor danken!' antwoordde hij. 'Waarvoor zou ik in 't leven blijven, Marie?'

'O, dierbare man!' riep ze en schreed naar hem toe.

Hij wees haar met eene beweging zijner hand terug.

'Huichel geene liefde,' zei hij. 'Maar luister voor alles naar hetgeen ik u te zeggen heb. Ik ben ziek en hulpeloos. Ik weet dat ik geene liefde bevelen kan, maar ik kan u bevelen, mij geene schande aan te doen. Wie is deze man?'

''t Is niemand anders dan *monsieur!* riep Marie. 'O, lieve Karel, 't is zoo vriendelijk van hem, om mij niet alleen naar huis te laten gaan. Laat mij u verteilen...'

'Vriendelijk!' schreeuwde Karel. 'Avond aan avond laat ge mij hier alleen zitten. Avond aan avond laat wordt ge door dien kerel thuis gebracht. Ik heb geleden, ik loochen het niet. Ik hield veel van u. Ik zou u, Marie, trouw gebleven zijn, maar ge zijt eene vrouw en alle vrouwen zijn valsch. Nu onttrek ik me aan u. Ga naar uwe rijke bloedverwanten, zeg hun dat zij nu niets meer met mij te maken hebben, evenals ik niets meer met u wil te doen hebben. Ge hebt mij duidelijk getoond, dat ge u niet om mij bekommert. En waarom zoudt ge dat ook doen voor een ellendig wezen, gelijk ik ben, die waarschijnlijk voor zijn gansche leven kreupel zal blijven? Waarom zoudt ge 't doen, daar ge nooit werkelijk liefde voor mij gevoeld hebt? Gij...'

Maar hier hield hij op en barstte in tranen los.

Marie wilde zich niet langer laten terugstooten. Zij knielde aan zijne zijde neder en lei haar betraand gezicht tegen zijne borst.

'Karellief,' sprak ze, 'hoor mij aan. Ik deed het, omdat we zoo arm waren. Ik.... o, Karel, 't is maar bij madame L., ik meen de dansmeesteres. Zij vroeg in het dagblad eene dame, die voor hare avondklasse piano kon spelen; ik ging er heen en zeî er u in den aanvang niets van, opdat ge niet kwaad zoudt worden. Bovendien, hoe kon ik weten, of ze mij voor de taak berekend zou vinden? Maar dat is 't geval: elken avond speel ik daar polka's, walzen, quadrilles enz. voor meisjes van twaalf tot achttien jaar, en heden avond heeft madame, mij betaald, en nu manlief, behoeven we geen nood te lijden, tot ge weêr beter zijt. Zij wenschte mij gaarne te behouden. En de heer, die mij thuis brengt, Karellief, is de violist, een grootvader, wiens weg naar huis hem van zelf langs onze deur brengt. Ge weet, dat ik vreesachtig van aard ben. Ik wilde u geene smart berokkenen en ik heb den geheelen tijd, dat ik van huis was, slechts aan u gedacht, en zie eens, hoeveel geld ik verdiend heb. Ik had u dezen avond alles willen verteilen en dacht, dat het u pleizier zou doen.'

De arme Karel drukte zijne vrouw aan zijne borst en beiden weenden zamen.

'En mag ik er mee voortgaan?' vroeg de arme Marie. 'Slechts zoo lang als ge ziek zijt, Karellief?'

Karel kon niet antwoorden. Een woord zou hem hebben doen stikken.

'Ik behield den post,' zeî mevrouvv, toen ze deze geschiedenis vertelde. 'Langen tijd hield mijn pianospei bij de dansles den honger van onze deur af. Maar Karel werd eindelijk weder gezond en is niet lang op dat kantoor gebleven. En nu heb ik het niet meer noodig, om piano te spelen, behalve om mijne kinderkens pleizier te doen.'

En dan kuste Karel haar recht hartelijk.

De oude Egyptenaars.
(*Vervolg*.)

Ook op het vermoorden van een slaaf stond de doodstraf. Wanneer kinderen hunne ouders vermoorden, werden hun stukken vleesch van een vinger breedte met scherpe haken uit het lichaam gescheurd, vervolgens werden zij zelven op doornen gelegd en levend verbrand, Ouders daarentegen, die hunne kinderen om het leven brachten, werden niet gedood; men dwong hen om het lijk van hun slachtoffer drie dagen en drie nachten onafgebroken in hunne armen te houden. Zóó werden zij, onder bewaking der overheid, in het openbaar te pronk gesteld. Aan zwangere vrouwen, die ter dood veroordeeld waren, mocht het vonnis niet worden voltrokken, eer zij gebaard hadden. Hem die in den oorlog eenig geheim aan de vijanden verraden had, werd de tong uitgesneden. Aan valsche munters, vervaardigers van onzuivere maten en gewichten, vervalschers van zegels en schrijvers die in de openbare boeken valsche opgave inlaschten, werden de beiden handen afgehouwen De Egyptische strafwetgeving ging namelijk van dit beginsel uit, dat elk gestraft moest worden aan het lichaamsdeel, waarmee hij gezondigd had. Liet eene vrouw zich tot echtbreuk verleiden, dan werd haar de neus afgesneden, de man echter ontving duizend stokslagen; want men geloofde - zooals Diodorus zegt - dat men eene vrouw die zich opschikte om tot verboden lust te verlokken, het hoogste sieraad van een schoon aangezicht moest ontnemen. In betrekking tot het mijn en dijn waren de wetten ongehoord zacht. Geen schuldeischer mocht de hand slaan aan den persoon des schuldenaars. Hij had alleen recht op diens bezittingen, en nooit mocht de hoofdschuld door het oploopen van rente meer dan tot het dubbel van het oorspronkelijk bedrag verhoogd worden. De scherpste tegenstelling met onze zienswijze vormen zeker de wetten omtrent den diefstal. Deze was volkomen geoorloofd, wanneer de dief slechts zekere wettelijke bepalingen in acht nam. De dieven vormden

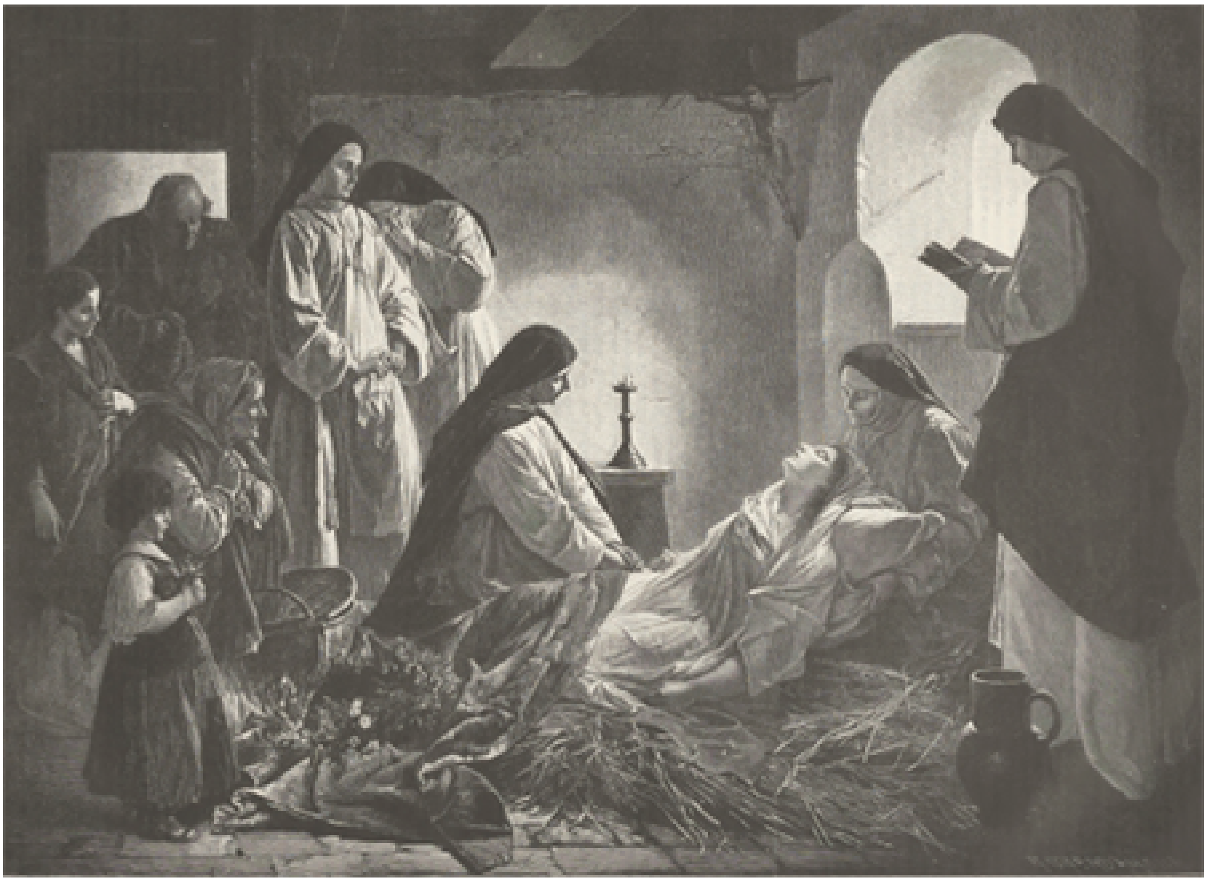

DE DOOD DER H. ELISABETH, NAAR DE SCHILDERIJ VAN JOSEPH ELÜGGEN.

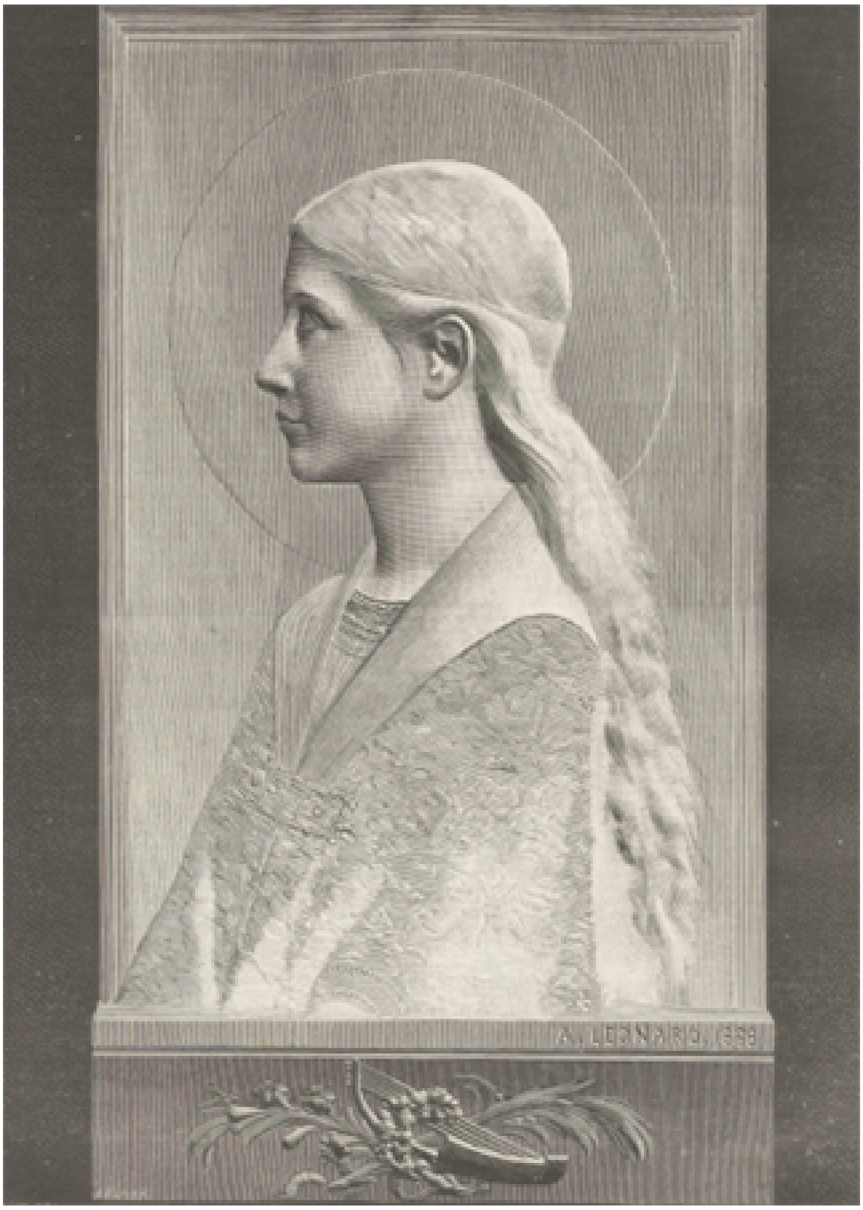
A. LEONARD. 1898

DE H. CECILIA, HALFVERHEVEN BEELDWERK VAN AGATHON LÉONARD.

een afgesloten gilde; zij hadden een dievenhoofdman en waren verplicht bij dezen hunnen naam op te geven. Zoodra zij gestolen hadden, moesten zij hunnen hoofdman de daad bekennen en het gestolene uitleveren. De bestolene had van zijnen kant niets te doen, dan eene schriftelijke opgave van de vermiste voorwerpen den dievenhoofdman ter hand te stellen en plaats, dag en uur van den diefstal aan te wijzen. Dan ontving hij zijn eigendom terug, mits hij het vierde gedeelte van de waarde betaalde; maar de dief werd niet gestraft.

Nog heden is eene dergelijke beschouwingswijze in Egypte heerschende. Parthei verhaalt ons (in zijne wandelingen door het Nyldal) omtrent den bazaar van Caïro:

‘Verlaat een der kooplieden van minderen rang zijn kraam, dan spant hij slechts een draad van den éénen deurpost naar den anderen; in dat geval zal niemand het wagen, een voet over den drempel te zetten. Er is geen voorbeeld bekend, dat een op deze wijze gesloten kraam door dieven uitgeplunderd is. Tot de instellingen, die lijnrecht tegen de Europeesche begrippen indruischen, behoort ongetwijfeld het in Caïro bestaande dievengilde, met zijn eigen Scheikh aan het hoofd. Daardoor wordt het stelen binnen zekere grenzen beperkt, terwijl de gestolen voorwerpen tegen betaling van eene vergoeding terug verkregen kunnen worden. Het is dan ook eene erkende waarheid, dat de openbare veiligheid hier in dit opzicht minder te wenschen overlaat dan in de groote steden van Europa’

De eigenaardige zienswijze der oude Egyptenaars ten aanzien van den diefstal maakt het ons verklaarbaar, hoe zij aan koning Amasis zijne vroegere menigvuldige diefstallen zoo ge makkelijk konden vergeven. Zij beschouwden den diefstal als een waagstuk en achtten zulk een diet hoog, die met bijzondere stoutheid en geslepenheid zijn handwerk uitoefende. Hoe ver deze hoogachting ging, daarvoor levert een door Herodotus onsovergebracht vertelseltje een merkwaardig bewijs. Ook al mist het allen mogelijken historischen grond, dan is het toch uitmuntend geschikt om ons de eigenaardige zienswijze der Egyptenaren aanschouwelijk te maken.

Koning Rhampsinitus (Ramses II), zoo verhaalt ons Herodotus, bezat onmetelijke rijkdommen aan geld en andere schatten, gelijk geen koning voor of na hem. Om deze schatten veilig te bewaren, liet hij een steenen vertrek bouwen, dat met één zijner wanden aan den buitensten vleugel van zijn paleis grensde. Eene brandende begeerte naar het bezit van des konings schatten bekroop den bouwmeester. Om zich die toe te eigenen, richtte hij één van de zware steenblokken zóó in, dat het door twee mannen zonder moeite uit den wand kon genomen worden. Nauwelijks was de kamer gereed, of de koning bracht daar zijne schatten ter bewaring heen. Den bouwmeester was het evenwel niet vergund de vruchten van zijnen list te plukken; spoedig daarop werd hij doodelijk ziek. Kort vóór zijn sterven riep hij zijne beide zonen aan zijn bed, verhaalde hun, welke kunstgreep hij bij het bouwen van de schatkamer aangewend had en beschreef hun nauwkeurig hoe zij den steen er konden uitnemen; daarop stiert hij. De zonen des bouwmeesters maakten zich het hun toevertrouwde geheim ten nutte. Des nachts gingen zij naar den koninklijken burg, vonden zonder moeite den aangeduiden steen, drongen in de schatkamer binnen en roofden aanzienlijke schatten. Toen de koning op zekeren dag het vertrek opende, was hij zeer verwonderd te zien, dat de geldvaten niet gevuld waren. Hier moest een diefstal zijn gepleegd; toch kon hij niemand de schuld geven, want de zegels, die hij zelf op de deur geplaats had, waren ongeschonden, en het vertrek was gesloten. Hij herhaalde nu meermalen zijn onderzoek en telkens ontdekte hij nieuwe sporen van diefstal.

Toen nam hij zijn toevlucht tot list: hij liet stevige strikken maken, die hij zoo om de vaten legde, dat een ieder die deze naderde om ze te bestelen, daarin onvermijdelijk gevangen moest worden.

Den volgenden nacht kwamen de dieven weer. Een der broeders sloop in de schatkamer, maar voelde zich, terwijl de ander nog buiten was, plotseling door de strikken omspannen. Het was hem onmogelijk zich te bevrijden, en daar hij vreesde, dat zijnen broeder, indien ook hij tot de met geld gevulde vaten naderde, een gelijk lot treffen zou, bad hij dezen dat hij toch binnen zou komen om hem het hoofd af te slaan. Want vond hem de koning den volgenden morgen, dan was ook de ontdekking en terechtstelling van beiden onvermijdelijk zeker. De broeder vervulde de wenschen van den gevangene; daarop vluchtte hij en nam het hoofd mee.

Toen de koning den volgenden morgen in zijne schatkamer kwam, vond hij daar tot zijne onuitsprekelijke verbazing in de stevige strikeen romp zonder hoofd. Voor het overige was het vertrek onbeschadigd, gesloten, als altijd. De medeplichtige van den dooden dief was gevlucht zonder een spoor achter te laten. De koning brandde van begeerte om den sluwen roover te ontdekken. Met dit doel werd het lichaam van den vermoorde aan den muur opgehangen; de koning plaatste wachters er bij wien hij bevel gaf, om een ieder, dien zij zagen schreien of weeklagen, te grijpen en tot hem te brengen.

De moeder der dieven was diep bedroefd, toen zij hoorde dat het verminkte lijk van haren zoon aan den muur bing. Zij dreigde den moordenaar, dat zij hem bij den koning aangeven zou, zoo hij haar niet het lijk bracht, opdat zij het kon begraven. Een nieuwe list moest den dief redden. Hij tuigde eenige ezels op, belaadde hen met zakken vol wijn, dreef hen voor zich uit en trok zoo voorbij de wacht. Hier opende hij enkele zakken, en toen de wijn er uit stroomde, liep hij in vertwijfeling van den eenen ezel naar den anderen, alsof hij niet wist, waarheen hij zich het eerst keeren of wenden moest. De wachters lachten om den onnoozelen ezeldrijver; zij liepen op de ezels toe, vingen den wijn op, en dronken met volle teugen, terwijl zij den drijver te gelijk over zijn verlies trachtten te troosten en hem uitnoodigden om mee te drinken. Eindelijk hield deze zich, alsof hij wat kalmer werd; hij onderhield zich met de wachters, beantwoordde hunne scherts en legde zich naast hen neder. Daarop opende hij nog een nieuwen zak, welks inhoud de wachters spoedig geheel beschonken maakte. Nu nam hij, toen het intusschen diep in den nacht was geworden, het lijk zijns broeders weg, schoor, als teeken van beschimping, nog al den wachters de bakkebaarden at, legde het lijk op een zijner ezels en vervoerde het zóó naar zijn huis.

Zulk eene stoutmoedigheid, met sluwheid vereenigd, maakte koning Rhampsinitus nog nieuwsgieriger om den dief te leeren kennen. Hij gaf aan zijne dochter een zeer vreemd bevel: zij moest hare hand schenken aan hem, die haar de slimste en de schandelijkste streek van zijn leven vertelde. Dan zou - naar des konings meening - de dief wel komen en zijne geschiedenis verbalen: hem moest de prinses vastgrijpen en niet laten ontsnappen. Des konings dochter deed, gelijk haar vader geboden had. Zoodra de dief hoorde wat zij voor had, begreep hij dat het op hem gemunt was, en besloot den koning in geslepenheid de loef af te steken. Van het nog versche lijk zijns broeders sneed hij den arm bij den schouder af, en nam dien onder zijn mantel mede. Zoo ging hij naar de dochter des konings en vertelde haar, op hare vragen, dat zijne schandelijkste streek hierin bestond, dat hij zijnen broeder in de schatkamer des konings het hoofd had afgesneden, zijne slimste, dat hij het lichaam van den muur afgenomen had. Nauwelijks hoorde de koningsdochter dit, of zij wilde, overeenkomstig het haar gegeven bevel, den dief vatten. Maar deze hield haar den arm van den doode voor. Zij greep dien, zonder het bedrog dadelijk te bemerken, en toen zij om hulp riep, was de dief plotseling ontsnapt, terwijl zij den verstijfden arm van het lijk in de hand hield.

Toen ook dit den koning bericht werd, was hij geslagen door zooveel stoutheid en zooveel list. Hij kondigde terstond een besluit af, waarbij den dief kwijtschelding van alle mokelijke straf verleend werd. Koning Rhampsinitus bewonderde de daad zoo zeer, dat hij den stoutmoedigen dief inderdaad zijne dochter tot vrouw gaf, wijl deze - zoo besluit Herodotus zijn verhaal - de geslepenste van alle menschen was. Deze koning hield namelijk de Egyptenaars voor slimmer dan alle andere menschen, en dezen dief voor slimmer dan alle overige Egyptenaars.

Wat op het leven en de ontwikkeling van een volk den meest beslissenden invloed uitoefent is de godsdienst. Zoo ver als wij op het veld der geschiedenis den blik achterwaarts kunnen werpen, ontdekken wij bij alle volken reeds in de eerste tijdperken der beschaving eene godsvereering, die zich, overeenkomstig het onderscheiden karakter en den trap van beschaving der natiën, in zeer verschillende, dikwijls in de zonderlingste vormen openbaart.

Het denkbeeld, dat de mensch afhankelijk is van een goddelijk wezen, hetwelk zijne lotgevallen bestuurt, den goede beloont en den booze straft, schijnt op het allernauwst met de menschelijke natuur saamgeweven. Het Godsbegrip stond bij de oudste volken in onmiddellijk verband met den indruk, dien de natuurverschijnselen op hen maakten. Het vruchtbaarmakende, zegenverspreidende licht - de zon en het vuur - deed zich aan hen voor als uitvloeisel van de godheid en werd door hen ten slotte met de godheid vereenzelvigd. Zoo vinden wij ook in Egypte de zon, als het beeld der godheid, in de verschillende streken des lands onder verschillende namen vereerd.

(*Wordt voortgezet.*)

De Gevolgen van eene Gril. Tafereelen uit het verhaal van Herbert Frey.

(*Vervolg.*)

XX.

Het zien van Hedwig had Leontine ten hoogste ontsteld. Aan eene ontmoeting met haar had zij in 't geheel niet gedacht. 't Scheen haar toe alsof zij nogmaals Hedwigs geluk in den weg zou staan, en hare vermomming haar niet zou baten. Zij meende nog de schoone, vroolijke dochter van den rijken bankier te zijn, die zoo hartstochtelijk beminde en in 't aanzien des doods huwde, toen van hare ziekte herstelde en langzamerhand tot de ontdekking kwam dat haar echtgenoot geene liefde voor haar gevoelde.

Haar hart klopte angstig. In welk eene wonderlijke gesteldheid bevond zij zich! Hare dierbaren be beenden haar als dood, en zij leefde te midden van hen.

Hedwig Krohn had haar altijd innig bemind; zij was eene trouwe vriendin voor haar geweest, totdat haar ongelukkige hartstocht voor Bertram verstorend tusschenbeide kwam. Hedwig was echter voortdurend haar toevlucht gebleven, wanneer zij zich verdrietig en bekommerd gevoelde, en het denkbeeld kwam bij haar op, naar Hedwig te snellen en haar alles te openbaren. Maar weldra bedacht zij zich;

behalve om Bertrams wil, had zij ook ter wille van Hedwig aan haren dood doen gelooven, en zij zou liever werkelijk gestorven zijn dan beider geluk nogmaals in den weg te wezen.

Ofschoon het wederzien van Hedwig Leontine hevig had doen ontstellen, gaf het haar toch ook eenigen troost, en wel omdat zij niet was herkend geworden. Haar echtgenoot had haar gezien zonder in 't minst te vermoeden wie zij was, en met Hedwig was dit insgelijks het geval. En indien deze twee haar niet herkenden, dan behoefde zij niet te vreezen dat iemand anders haar herkennen zou. Zij kon dus, als alles goed ging, in de nabijheid van haar geliefd kind leven, het van tijd tot tijd zien, zich in hare schoonheid verblijden en misschien ook de genegenheid van het kind winnen. En toch zuchtte zij diep bij de gedachte hoe ongelukkig haar leven was, zelfs indien 't haar gelukte hare rol goed vol te houden.

Zij keerde naar hare kamer terug, doch 't duurde lang voordat zij weder bedaard was en haar arbeid kon voortzetten. Zij deed haar best, zich voor te stellen dat Leontine voor altijd dood was, en Louiza Werner, de arme naaister, op deze wereld zich met niets anders had te bemoeien, dan hare taak als zoodanig te vervullen.

Het vreeslijk tooneel op het brandende schip kwam haar weder voor den geest; zij zag de donkerroode vlammen, de door den vuurgloed verlichte zee, den donkeren hemel, de ontzettende verwarring op het dek en Hedwigs gestalte in den witter sluier en den rooden sjaal. Zij bad den hemel dat zij dit alles mocht kunnen vergeten, om alleen aan haren tegenwoordigen toestand te denken.

Het openen der deur stoorde haar in haar gepeins; zij vernam zachte schreden, die haar maar al te goed bekend waren. Eene lichte siddering overviel haar; zij waagde het niet op te zien.

Met een vriendelijk lachje op 't gelaat stond Hedwig voor haar.

‘Juffrouw Werner,’ sprak Hedwig, ‘ik hoorde zooeven van de huishoudster dat ge eene naaister zijt.’

‘Ik tracht althans dien naam te verdienen,’ antwoordde Leontine.

‘En dat ge ook in andere handwerken zeer bedreven zijt,’ ging Hedwig voort. ‘Ik heb een lap neteldoek en eenige kanten van mijne moederlijke vriendin, mevrouw Harders, medegebracht: zij wilde dat daarvan een kleedje voor hare kleindochter werd gemaakt. Gelooft ge dit goed te kunnen?’

Leontines gelaat verhelderde bij het hooren spreken over hare moeder en haar kind.

‘Ik zal mijn best doen,’ gaf zij ten antwoord.

Hedwig gaf haar eene beschrijving van een smaakvol kinderkleedje, dat zij gezien had, en Leontine had haar willen kussen, toen zij bespeurde hoe innig Hedwig haar kind liefhad.

‘Ik denk dat de kleine er in een licht kleedje allerliefst zal uitzien, nadat zij zoo lang in het zwart is gekleed geweest,’ hernam Hedwig. ‘'t Is wel ongelukkig voor het meisje, dat zij zoo vroeg hare moeder moest verliezen.’

Leontines hart werd pijnlijk aangedaan, zij kon hare tranen bijna niet weerhouden. Hedwig merkte dit echter niet op, want zij ging weder de kamer uit, om het goed te halen. Toen zij een poosje later terugkwam, was Leontine weer eenigszins kalm en bedaard geworden.

Hedwig liet haar nu den fraaien echten kant zien, en Leontine herkende dien dadelijk als denzelfde, welke hare moeder zoo lang voor haar bewaard had.

‘Die goede mevrouw Harders,’ zei Hedwig zuchtend. ‘Zij had dien kant aan hare dochter willen geven. Wie had ooit kunnen denken dat deze op zoo ongelukkige wijze het leven zou verliezen!’

‘Mevrouw Harders zal daarover zeker zeer bedroefd zijn geweest,’ zei Leontine.

‘Ach,’ antwoordde Hedwig, ‘ik geloof niet dat na dien tijd een lachje op haar gelaat is gekomen. Zij en haar echtgenoot zitten vaak uren achtereen over hun dierbaar kind te spreken, zonder troost te kunnen vinden. Hoe zou dit ook mogelijk zijn, daar hunne dochter hun eenig kind was en zoo teeder door hen werd bemind? Ik was ook op het schip, waarop het ongeluk gebeurde, en zal het nimmer vergeten. O, hoe oneindig veel liever zou ik zelve bij de ramp zijn omgekomen dan dat ik thans haren dood moet betreuren.’

Leontine waagde het nu hare vroegere onafscheidelijke vriendin in 't gelaat te zien; zij vond het zeer veranderd; de frissche blos harer wangen was eenigszins verbleekt, eene weemoedige uitdrukking lag in hare oogen. Leontine kon zich slechts met moeite weerhouden, haar om den hals te vallen en zich bekend te maken.

‘Nu zal ik de kleine Elfriede halen,’ zei Hedwig, ‘dan kunt ge haar de maat nemen en zullen we het overige bespreken.’

Een paar minuten later kwam zij met Elfriede aan de hand terug. Zij tilde het kind op de tafel, opdat Leontine haar te gemakkelijker de maat kon nemen. 't Was een treffend schouwspel, toen het schoone jonge meisje met het ernstige, maar goedhartige gelaat zich tot de kleine Elfriede nederboog. Leontine zag het met eene opwelling van jaloerschheid aan, daar zij, de eigen moeder, het niet wagen durfde, zoo vertrouwelijk met het kind te spreken en het te liefkoozen.

‘Onze kleine prinses krijgt een nieuw kleedje, als ze mij drie kussen geeft,’ zei Hedwig tot het lieve kind.

Leontine moest het aanzien hoe Elfriede hare ronde, rooskleurige armpjes om Hedwigs hals sloeg en de lippen op die van Hedwig drukte, terwijl zij, de moeder, hevig gekweld door haar bitter lot, er bij stond, zonder een woord van liefde tot het kind te durven zeggen.

Nu echter bemerkte Elfriede haar, en op haar gelaat kon men duidelijk eene uitdrukking van belangstelling lezen.

‘Ha, zijt gij daar!’ sprak zij met haar zoet stemmetje tot Leontine. ‘Waarom weendet ge toen ge mij onlangs een kus gaaft?’

Leontine wist niet wat zij zou antwoorden, maar daar Hedwig haar verwonderd aanzag, begreep zij dat zij toch iets moest zeggen.

‘Ik moest weenen, 't was mij onmogelijk mijne tranen te weerhouden,’ zeide zij, zich tot Hedwig wendend.

‘Zijt ge weduwe?’ vroeg deze deelnemend.

‘Ik heb mijn man, dien ik innig beminde, verloren,’ antwoordde Leontine, en die woorden schenen uit het diepste van haar hart te kornen.

‘En zooals ik hoorde, is ook uw kind gestorven,’ zei Hedwig weder.

‘Ook mijn kind heb ik verloren,’ gaf de ongelukkige moeder ten antwoord.

‘Ach, ge hebt reeds veel geleden en zijt nog zoo jong!’ riep Hedwig. ‘Nu begrijp ik waarom ge u zoo tot de kleine Elfriede voelt aangetrokken.’

Er ontstond een oogenblik stilte; toen vervolgde Hedwig:

‘Ik gevoel innig medelijden voor degenen, die hunne dierbaren door den dood verloren. Ik weet hoe smartelijk zulk een verlies is, want ik zelve gevoel nog altijd droef heid over het verlies van mijne nicht, de moeder van Eifriede.’

‘Mijne mama is in den hemel!’ zei de kleine, en Leontine werd door wroeging aangegrepen, omdat zij het kind in dien waan liet.

‘Ge kunt de kleine Elfriede nu en dan zien,’ zei Hedwig. ‘Ik heb wel gehoord dat moeders die over het verlies hunner kinderen treuren, die van anderen om den wil van hunne eigene hartelijk lief krijgen. Is dat zoo? Gij kunt het uit ervaring weten.’

‘O ja, dat moet zeker zoo zijn,’ antwoordde Leontine; ‘ik kan u althans verzekeren dat 't mijn hart goed doet, wanneer ik dit kind mag aanschouwen.’

Hedwig, die begreep dat zij haar daarmee genoegen zou doen, hernam: ‘Ik zal Elfriede eenige minuten bij u laten en kom dadelijk terug.’

Zij verwijderde zich, en Leontine gevoelde zich oneindig gelukkig. Toen het geliefde kind hare bruine wangen streelde, zou zij niets liever gewenscht hebben dan haar gelaat in zijne ware kleur aan 't kind te mogen laten zien; zij meende dat Eltriede haar eerst recht hartelijk lief zou krijgen, als zij hare blanke gelaatskleur en haar blond haar zag.

Na verloop van eenigen tijd hoorde zij Hedwig terugkomen en stond snel op, want zij was voor het kind op de knieën gaan liggen en had het teeder geliefkoosd.

‘Ze heeft weder geweend toen ze mij kuste,’ zei het kind tot Hedwig zoodra deze in de kamer was.

Leontine werd eenigszins ongerust door den uitvorschenden blik, waarmede Hedwig haar aanzag.

‘'t Is vreemd, maar ge herinnert mij aan iemand die ik vroeger heb gekend, zonder dat ik me kan herinneren aan wie eigenlijk,’ zei Hedwig.

‘Evenwel zullen er weinig vrouwen zijn, die op mij gelijken,’ sprak Leontine.

‘'t Zijn ook meer uwe stem en bewegingen, die me bekend voorkomen, dan wel uw gelaat,’ ging Hedwig voort, ‘en toch kan ik niet zeggen aan wie ze mij herinneren. Hoe vreemd ge mij ook zijt, komt mij uwe houding als zeer bekend voor. Waarom, zou ik evenwel niet weten te verklaren.’

Leontine werd nu nog ongeruster, en toch zeide zij tot zich zelve dat zij niet behoefde te vreezen herkend te worden, want indien Hedwig haar kon herkennen, zou zij dit zeker reeds gedaan hebben. Niettemin besloot zij zooveel mogelijk Hedwigs tegenwoordigheid te ontwijken, opdat deze minder gelegenheid zou hebben, haar nauwkeurig gade te slaan.

XXI.

't Was een donkere, regenachtige dag, de lucht was loodkleurig, de boomen lieten hunne takken, de bloemen hunne kelkjes hangen; het droevige weder had eene nederdrukkende werking op aller gemoed, en iedereen in Bertram Seewalds huis was minder opgeruimd en weinig spraakzaam.

In de kamer van Leontine was 't zoo donker, dat zij nauwlijks kon zien wat zij uitvoerde. Juffrouw Vogel, die met haar over iets kwam spreken, raadde haar aan, met haar werk naar de kinderkamer te gaan; die lag naar het Westen, en daarom, meende zij, zou het er lichter zijn.

Leontine had den vorigen dag haar kind in 't geheel niet gezien en was dus zeer verheugd over het voorstel der huishoudster. Zij nam haar naaiwerk op en ging naar de kinderkamer. Maar daar was 't niet veel lichter. De kindermeid was slecht geluimd, omdat zij met Elfriede niet naar den tuin kon gaan, en Elfriede was erg verdrietig; Leontine zag tot haar leedwezen dat haar kind geweend had.

‘'k Ben blijde dat ge hier komt zitten, juffrouw Werner,’ zei de kindermeid. ‘Ik weet niet meer wat ik met Elfriede beginnen moet; ze is vandaag recht lastig.’

‘Ik wil naar den tuin!’ riep het kind weenend.

‘Laat mij maar eenige oogenblikken me met het kind bezighouden,’ sprak Leontine; ‘misschien kan ik het wel een weinig opbeuren.’

‘O, met 't grootste genoegen,’ antwoordde de kindermeid. ‘Ik heb reeds alles beproefd om haar tevreden te stellen.’

Leontine gevoelde zich hoogst gelukkig; zij vergat in dit oogenblik al haar leed en kommer.

Terwijl zij met haar kind speelde, kwam Hedwig binnen. Zij zag de kamer rond en verblijdde zich er oprecht over dat de arme naaister er zoo opgeruimd uitzag. Nadat zij tot Leontine en de kindermeid eenige vriendelijke woorden had gesproken, beschouwde zij de door de eerste gesneden patronen. Leontine ging weer naar het venster en aan haar werk.

Nauwlijks zat zij daar eenige minuten, toen freule Veronika Siegel binnenkwam. Zij had den heer Seewald tot de huishoudster hooren zeggen, dat hij naar de kinderkamer wilde gaan, om te zien hoe Elfriede het op dezen regenachtigen dag maakte, en daarom was zij er heen geijld, opdat hij haar met het kind zou bezig vinden.

De kindermeid toonde zich over hare komst niet bijzonder verheugd; aan Hedwig was 't eveneens te zien dat haar 't bezoek minder aangenaam was. Wat Leontine betreft, zij had ook liever gewenscht dat de freule was weggebleven, maar liet er niets van blijken; zij was ook een veel te onbeduidend persoon om door eene zoo voorname dame, als freule Siegel in hare eigen schatting was, opgemerkt te worden. Het was echter in 't belang; der freule, de genegenheid van het kind te winnen; zij spoedde zich dus naar Elfriede en sprak haar met allerlei zoete woordjes aan. Doch Elfriede wilde niets van haar weten en wendde zich ongeduldig van haar af.

‘Wilt ge heden niet bij me komen, lieve kleine?’ vroeg Veronika.

‘Neen,’ antwoordde het kind kortaf, ‘ik wil niet,’ Zij liep naar Hedwig, ging aan haren schoot staan en zei tot haar: ‘Ik ben liever bij u, want ik houd veel van u.’

Hedwig nam de kleine in hare armen en kuste haar. Freule Veronika ergerde zich er geweldig over en kon hare woede niet be dwingen.

‘De een of ander moet het kind zulke dingen voorpraten,’ riep zij; ‘ze zijn voor hare jaren onnatuurlijk.’

Dit zeggende zag zij nijdig om zich heen.

De kindermeid nam de handschoen op.

‘Als ge mij meent, freule, dan hebt ge het glad mis,’ zeide zij. ‘Ik leer het kind niets dat niet goed zou zijn.’

Hedwig was er dadelijk op bedacht den vrede te bewaren. Lachend wendde zij zich tot Veronika met de woorden:

‘Ik geloof dat ge dwaalt, freule Siegel; er is zeker niemand die het kind zou leeren, onvriendelijk tegen iemand te zijn.’

(*Wordt voortgezet.*)

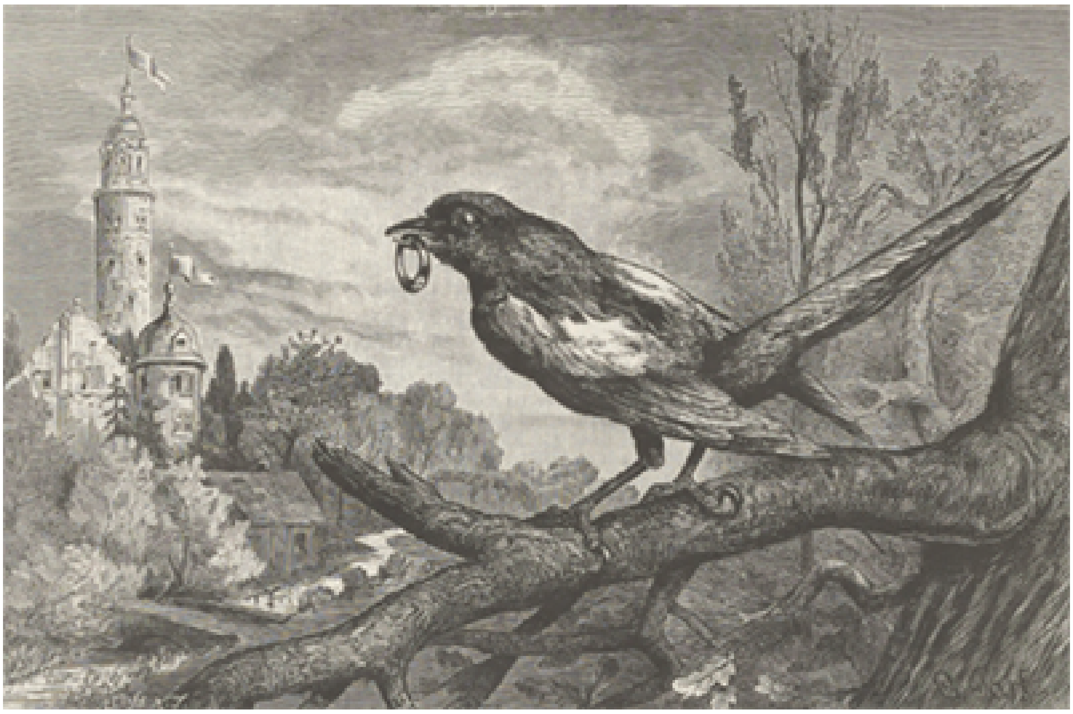

De ongeluksvogel.

't Is feest op 't hoog, omwald kasteel.
De vaan op tinne en trans
Noodt ridderschap, vazal, meistreel
Tot maal en spel en dans.

Fier zetelt in zijn opperzaal
De burchtheer met een stoet
Van edelvrouwen zoet van taal
En ridders hoog van moed.

En aan zijn zij troont aan 't festijn
De burchtvrouw, in haar dos
Van goudbrocaat en hermelijn,
Met minnelijken blos.

Haar oog schiet liefelijker straal
Dan zachte luchterschijn,
Dan 't fonkelen der feestbokaal
En gloed van gouden wijn.

En zoo het lied den gastheer rijst,
't Verheft ook de eedle vrouw,
Om wie 't den echtvriend zalig prijst,
En looft haar deugd en trouw.

Maar als haar de meistreel bezingt
In hoofsche dichtertaal, -
Hoor! hoe opeens zoo somber klinkt
De stem van haar gemaal:

‘Wel, Vrouwe, looft elk aan mijn disch
Uw trouw, mijn hart verpand;
Graag loofde ik mede; maar ik mis
Den trouwring aan uw hand.’

Zij staart verlegen in zijn oog
En zwijgt, nu rood, dan bleek.
‘Zeg of uw ontrouw mij bedroog,
Opdat dit zwaard mij wreek'!’

Zij stamelt, maar zijn argwaan dringt
Haar 't woord ter keel terug.
‘Wee wee de vrouw, wie elk bezingt!’
Dus spreekt hij koel en stug.

‘Uw blos, uw bleekheid zeggen luid
Wat al hun lof bediedt.
Waar is mijn ring?... Ter feestzaal uit!
U ken 'k als burchtvrouw niet.’

Zij riist, maar wankelt en bezwijmt.
‘Nu is de maat gevuld!’
Helaas! het wee, dat haar doorvlijmt,
Geldt hem bewijs van schuld.

De luchters werden uitgedoofd.
De gasten dropen af.

De burchtvrouw, straks gevierd geloofd,
Zucht in het kerkergraf.

Daar schiet een ekster uit het hout
En krast met schril geluid:
‘Wat onheil de achterdocht niet brouwt!
Den trouwring maakte ik buit.’

J.R. VAN DER LANS.

[Nummer 17]

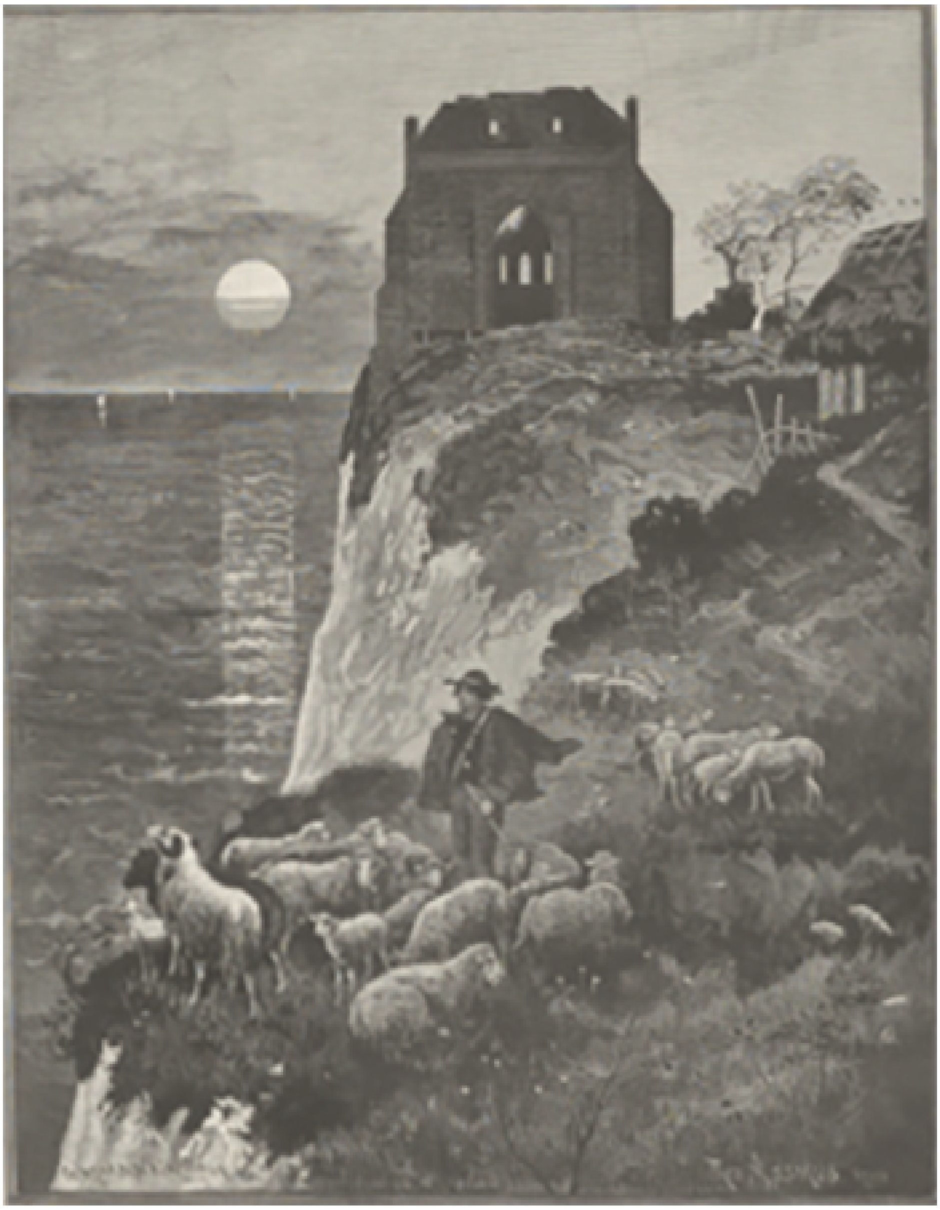

EENE VERLOREN KERK

Onze Gravures.

Eene verloren Kerk.

Een ijzige noordenwind - dus verbaalt een reiziger, die voor eenige maanden den bouwval bezocht, op onze eerste bladzijde afgebeeld - gierde over de duinhoogte; onbarmhartig schudde hij de ontbladerde boomen en struiken, die zuchtend bogen onder zijn geweld. Grauwachtig blauwe wolken joegen langs den hemel en de Pommersche landweg, dien ik volgde, zag er treurig uit. Mijn rijtuig bleef in het slijk steken. Zelfs de poëzie der talrijke windmolens wilde in dit barre weer niet op mij werken. De bekende Pommersche ganzen, ware prachtexemplaren, vlogen luid snaterend voor mij op. Overigens omgaf mij een eenzaam landschap in echte herfststemming; met stroo gedekte hutten, poelen en plassen, waar wij echter recht door heen reden, zoodat de spatten mij in het gezicht vlogen en mijne kleeren bemorsten.

'Daarboven ligt Hoff,' zei mij de koetsier, met de zweep de richting aangevend.

En daar lag de oude kerk voor mij.

In wijden omtrek overziet zij de heele streek; op de eenzame duinen, hoog boven de zee uitstekend, verheffen zich hare oude eerwaardige muren, romantisch als een burgslot aan het meer, want geen kerktoren herinnert meer aan hare vroegere bestemming. Door de open vensters stoof huilend de wind en buiten, diep onder mij, stormde de wilde zee.

Het verlaten bedehuis moet op twee na het oudste van Pommeren zijn en werd door bisschop Otto, die in 1124 tot bekeering der Heidenen naar Pommeren trok, gebouwd. Van dien tijd dagteekent ongetwijfeld het in romaanschen stijl opgetrokken oudste deel der kerk. De andere kant vertoont reeds vensters, waar de rondboog in den spitsboog overgaat, terwijl de voorgevel, op onze gravure zichtbaar, een zuiver gothiek portaal met afgebrokkelde spitsen te zien geeft.

Van de kleine rustbank, links tegen dat portaal aan geplaatst, geniet men een heerlijk vergezicht over het westelijk gelegen grootsche duinlandschap en over de Oostzee, vooral schilderachtig wanneer aan den verren gezichteinder boven den onmetelijken waterspiegel de zon van het landschap afscheid neemt en hare laatste stralen den ouden bruinen bouwval kleuren met een roeden gloed.

Hoe welsprekend verbalen ons die van ouderdom donkergebruinde muren van de vele geslachten, die daarbinnen hunne gebeden hebben gestort!

Toen ten gevolge van den onophoudelijken aandrang der golven en het ruwe winterweer stuk voor stuk van den grond rondom de kerk in de diepte verzonk en door de golven verzwolgen werd, gaf de regeering in het jaar 1874 bevel, het gebouw te sluiten.

Van de meubels der kerk zien wij thans niets meer: noch altaar, noch preekstoel, noch orgel, noch het koorgestoelte uit het jaar 1582; zij zijn verdwenen evenals de kerkbanken met hunne plat-Duitsche opschriften. Een dicht grastapijt vervangt den steenen vloer en in plaats van het kerkgewelf ziet de blauwe hemel op de bruine, deels nog gewitte muurbrokken neer. Op een sluitsteen van een der vijf koorvensters bemerken wij nog een oud geschilderd kruis van de ridders der Duitsche orde.

Onder het voormalig priesterkoor vóór het altaar liggen in de onderaardsche grafkapel nog de lijken der geestelijken en waarschijnlijk ook van de voormalige bezitters der heerlijkheid, naar men zegt in goeden staat.

Vroeger stond de kerk ver van zee verwijderd, maar met ieder jaar werd de afstand kleiner; onophoudelijk knaagde de waterwolf haar den bodem onder de voeten weg en vooral van Februari tot April werden soms heele stukken grond ineens door de golven verzwolgen. De bodem, waarop de kerk zich verheft, bevat namelijk veel leem, valt nu na aanhoudenden strengen vorst de dooi in, dan wordt de hard bevroren aarde opgelost, brokkelt stuk voor stuk af en stort in de baren. Daarbij komen dan nog de stormvloeden, die den grond ondermijnen en wegrukken.

Nog in het jaar 1806 was de kerk 48 voet van het strand verwijderd, terwijl thans de voet van den bezoeker niet meer in staat is, de naar zee gekeerde noordzijde te betreden, daar de kerk vlak aan den rand der steile helling staat. Er is geen voet breed land meer overgebleven.

Het is eene weemoedige gedachte dat deze oude muren, vanwaar eeuwen lang de kerkklokken ver over land en zee de geloovigen ten gebede riepen en waarbinnen met de plechtige orgeltonen zoovele vrome verzuchtingen ten hemel rezen, weldra de prooi zullen worden van de onverzadelijke baren, die reeds gulzig wachten op hunnen buit. Aangrijpend moet hier indertijd de godsdienstoefening zijn geweest, als de zee haar statig geruisch met de galmen des orgels mengde, en diepen indruk moet het woord Gods hebben gemaakt op de geloovige gemoederen, die te midden dezer grootsche natuur zoo recht moesten gevoelen hoe zij in Gods hand waren. De vromen, die hier eenmaal ter kerke kwamen, mogen er zelfs niet ongestoord op het kerkhof rusten. De telkens omgewroete aarde legt hun lang begraven gebeente weer bloot en ofschoon de oude schoolmeester die eerbiedwaardige overblijfselen weer bedekt, hij kan niet verhinderen, dat zij na eeuwen lang daar gerust te hebben, eenmaal het lot der kerk zullen deelen. Het godshuis met zij ne sinds lang ontslapene gemeente zal spoedig in de gapende diepte storten en daar beneden zullen de overblijfselen der kerk met de menschelijke gebeenten voor immer door de golven der Oostzee worden bedekt.

Nederlandsche Bisschoppen in andere werelddeelen.

België en Nederland mogen zich beroemen een groot aantal hunner zonen in verre wereldstreken te zien arbeiden aan de voortplanting des geloofs, en beide kleine landen streven in dit opzicht menige groote katholieke natie op zijde. Jaarlijks vertrekken een aanzienlijk getal Belgen en Hollanders naar Zuid, Oost en West, om hetzij als missionaris de boodschap des heils te brengen aan duizenden ongelukkige heidenen, of als priester in de reeds gevestigde christen-gemeenten werkzaam te zijn, of als geestelijke broeders en zusters zich te wijden aan de godsdienstige opvoeding van jonge negers, Javanen of Chineezen.

In dit nummer geven wij de portretten van een zevental Nederlandsche kerkvoogden; twee aartsbisschoppen en vijf bisschoppen, door den Heiligen Vader als herders gesteld over de wijd verstrooide Christenkudden in de uitgestrekte bisdommen en vicariaten van Azië en Amerika.

Te midden van het doorluchtige zevental prijkt de algemeene opperherder der omvangrijke Oostindische koloniën, mgr. A.C. Claessens, aartsbisschop van Sirace, apostolisch vicaris van Batavia, kamerheer van Z.H. den Paus en ridder van den

Nederlandschen Leeuw. In 1818 te Sittard geboren, werd de waardige prelaat in 1842 priester gewijd en in 1874 op den bisschoppelijken zetel verheven.

In West-Indië zijn twee bisschoppen, als hoofden van het apostolisch vicariaat van Curaçao en dat van Suriname. Het eerstgenoemde vicariaat wordt sedert den 12^en^ Sept. van het vorig jaar bestuurd door mgr. H.A. Joosten, onder den titel van bisschop van Marciana. In 1837 te Nijmegen geboren, trad deze in 1858 in de orde der Dominicanen en werd in 1863 te Utrecht tot priester gewijd. Achtereenvolgens was hij professor te Nijmegen, novicenmeester en professor te Huissen, vervolgens prior aldaar, tot zijn vertrek als vicaris-generaal naar Curaçao in Mei 1875. In 1884 naar het vaderland teruggekeerd, was hij werkzaam als prior te Nijmegen tot zijne benoeming als bisschop van Marciana.

Aan het hoofd van het Apostolisch Vicariaat van Suriname staat Mgr. H. Schaap onder den titel van bisschop van Hittelonië. Mgr. Schaap is in 1823 te Amsterdam geboren, trad in 1845 in de congregatie van den Allerheiligsten Verlosser en werd in 1850 priester gewijd. In 1874 vertrok hij naar de missie van Suriname, werd in 1876 tot provicaris der missie aangesteld en in 1880 tot Vicaris Apostolicus verheven.

De aartsbisschop van New-Orleans is Mgr. Janssens, een Tilburger van geboorte; hij aanschouwde in 1842 het levenslicht, deed zijne lagere studiën in het seminarie te St. Michiels-Gestel, werd in 1860 te Leuven tot priester gewijd en vertrok nog in hetzelfde jaar naar Amerika, waar hij al spoedig verheven werd tot vicaris-generaal van het bisdom, waar hij werkzaam was. In 1881 beklom hij den bisschoppelijken zetel van Natchez, dien hij thans voor den aarstbisschoppelijken stoel van New-Orleans verwisseld heeft.

Een ander Nederlandsch bisschop in Noord-Amerika is Mgr. J.M. Lemmens, die kort geleden door den H. Vader tot opvolger werd aangewezen van den jammerlijk vermoorden Mgr. Seghers. Zijne beeltenis in dit nummer stelt den 38jarigen bisschop nog voor in zijne eenvoudige kleeding als missionaris. In 1850 te Schimmert, in Limburg geboren, studeerde Mgr. Lemmens met groote onderscheiding achtereenvolgens te Rolduc en te Leuven, werd in 1875 te Brussel tot priester gewijd en vertrok in het volgend jaar als missionaris.

De plechtige bisschopswijding van den jeugdigen prelaat, op 5 Augustus 11., werd door vier bisschoppen, een aartsbisschop, zes en twintig missionarissen en duizenden toegestroomde geloovigen bijgewoond.

In de onmetelijke steppen van Mongolië, vinden wij ook twee Nederlanders als bisschoppen gezeteld. Vooreerst Mgr. F.H. Hamer, bisschop van Thremithe, Vicarious Apostolicus van de provincie Kansoe en geheel het westelijk gedeelte van Tartarije. In 1840 te Nijmegen geboren, werd Mgr. Hamer in 1864 te Utrecht priester gewijd, sloot zich in hetzelfde jaar aan bij de congregatie te Scheutveld bij Brussel, om reeds in het jaar daarop naar Mongolië te vertrekken. Hij werd in 1878 door den H. Vader met de bisschoppelijke waardigheid bekleed en kwam het volgend jaar in zijne verblijfplaats Leangtsjeoe in China aan.

Mgr. Th. H. Rutjes eindelijk, bisschop van Eleutheropolis en Apostolisch vicaris van Oostelijk Mongolië, woont te Soengsjoetsweetse in Kwantong. Hij werd in 1844 te Duiven geboren, deed zijne lagere studiën in het seminarie te Kuilenburg, toonde reeds als knaap eene groote voorliefde voor de Missiën en begaf zich eveneens naar Scheutveld om vandaar de lange reis naar Mongolië te aanvaarden.

Moge het hem en al zijne medebroeders in verschillende werelddeelen gegeven zijn, nog vele jaren met onbezweken kracht den herdersstaf te voeren over de vaak zoo uitgestrekte en verstrooide kudde, aan hunne vaderlijke zorg toevertrouwd.

De Heilige Vrouwen naar Gallië varend.

De schilderij van Henri de Gaudemaris, in dit nummer weergegeven, biedt ons eene treffend ideale voorstelling van eene vrome overlevering, die in Provence voortleeft en volgens welke de heilige vrouwen, waarvan het Evangelie melding maakt, onder de hoede der Engelen naar de Fransche kust zijn overgestoken.

Lazarus, de vriend des Zaligmakers, die door dezen van den dood werd opgewekt, zou wegens die wondervolle opstanding achtervolgd zijn geworden door de dweepzieke joden, die niet alleen zijn Goddelijken Meester, maar ook hem wilden ter dood brengen, om daardoor het wonder, dat hij niet ophield te verkondigen, te doen vergeten. Na des Heeren hemelvaart werd hij met zijne zusters Maria en Martha uit Jerusalem verjaagd, scheepte zich in en landde op de Gallische kust, ter plaatse waar thans de stad Marseille zich verheft. Hier stichtten zij eene kerk, waarvan Lazarus de eerste bisschop werd.

De kunstenaar, wiens meesterlijk doek een sieraad uitmaakte van den Parijschen *Salon* van 1886, stelt ons de heilige vluchtelingen voor in gezelschap van andere vrome vrouwen en vrienden, die hen naar het land der ballingschap vergezellen, en omringd van engelen, die hun vaartuig geleiden en voortstuwen naar de veilige kust.

In de dertiende eeuw werden de overblijfselen van Maria teruggevonden op eene plaats, thans Saint Maximin genoemd, die van Martha te Tarascon aan de Rhône en die der andere heiligen te St. Victor bij Marseille, Tevens ontdekte men verschillende documenten, die voor de echtheid dezer relieken getuigden.

Karel I, koning van Napels, was toenmaals, onder den titel van graaf, heer van Provence; maar daar de oorlog, dien hij tegen het huis Arragon te voeren had, hem te Napels terughield, had hij de regeering toevertrouwd aan zijn zoon Karel van Anjou, prins van Salerno. Deze werd in 1284 door de vloot van Arragon geslagen, krijgsgevangen gemaakt en herkreeg zijne vrijheid eerst vier jaren later. Hij schreef zijne verlossing toe aan de tusschenkomst van Maria Magdalena, voor wie hij, sedert de ontdekking harer overblijfselen, eene bijzondere vereering koesterde. Reeds had hij op de plek, waar die kostbare relieken gevonden waren, eene kerk gesticht en de plechtige overbrenging van het gebeente in 1270 bijgewoond. Hij schonk die kerk aan de Dominicanen, terwijl de prior van het bijbehoorende klooster, door den koning benoemd, rechtstreeks van den generaal zijner orde afhing.

Het voornaamste gedeelte der relieken, dat midden in de kerk in eene onderaardsche kapel lag, werd in 1660 gesloten in eene porfieren urn, door Paus Urbanus VIII geschonken en op het hoogaltaar geplaatst. Lodewijk XIV woonde met verscheidene rijksgrooten die plechtigheid bij, welke met bijzonderen luister verricht werd.

Het overige der relieken had men in de onderaardsche kapel gelaten, waar men ook het hoofd der heilige bewaart in een gouden, met diamanten versierd reliekschrijn, waarboven de kroon van Karel II, koning van Sicilië en graat van Provence, prijkt. Voor de reliekkas bevindt zich een beeld van geëmailleerd goud, voorstellende koningin Anna van Bretagne in knielende houding.

Op twee mijlen afstands van Saint Maximin, naar den kant van Marseille, stond het Dominicanerklooster, op eene hooge rots gebouwd en aan alle kanten door eenzame gebergten omringd; men noemt dit *Sainte Baume*, wat in het Provençaalsch Heilige Grot beteekent. Eertijds was het eene beroemde bedevaartplaats en nog altijd trekt het talrijke pelgrims.

Wat de H. Martha betreft, haar lichaam rust in eene fraaie onderaardsche kapel van de collegiale kerk te Tarascon, die onder hare aanroeping is gesteld. Haar hoofd wordt bewaard in een prachtig borstbeeld van verguld zilver, door koning Lodewijk XI geschonken.

Lazarus eindelijk wordt te Marseille vereerd als den eersten bisschop dier stad, welke zich beroemt zijn hoofd te bezitten, terwijl de kerk te Autun, aan hem gewijd, zijne verdere overblijfselen bevat.

Hoe men in Engeland dieven vangt.
Naar het Engelsch.

Mina, mijne lieve vrouw, en ik waren zoo omstreeks eene maand gehuwd en twee dagen geleden van ons huwelijksreisje naar Ierland teruggekeerd. Ik was een jong deelgenoot van de firma Schwarzmoor en Laddock, bankiers in de Lombardstraat te Londen, en ik had nog vier dagen verlof vóór mij. - De lezer zal mij wel willen vergunnen de firma onder verdichte namen voor te stellen, daar ik hunne ware namen niet durf mededeelen. - Ik was in mijn huis, dat in 't zuidwestelijk gedeelte van Londen lag, bovenmate gelukkig en genoot op een helderen Octoberdag een zeer aangenaam rustuurtje.

Mina zat bij mij, anders zou ik niet zoo gelukkig geweest zijn

De kleine Betsy, Mina's kamenier, kwam onverwacht in den tuin en hield een brief in hare hand, die er zeer onheilspellend uitzag.

Het was een telegram van den heer Schwarzmoor en behelsde de volgende woorden:

‘Ge moet terstond met gereed geld naar het vasteland afreizen. - Napelsche leening. - Geen uitstel. - Zaken van groot gewicht sedert uw vertrek. - Doet ons leed uwe vacantie te bekorten. In het kantoor 6-30. Afreis van de Londensche brug 9 - 15; vertrekken met Dover nachtboot.’

‘Is de jongen weg?’

‘Het was geen jongen, die het telegram bracht, maar een oudachtig heer, die naar D. gaat - De besteller was juist niet op het telegraaf-bureel en deze heer moest toevallig ons huis voorbij.’

Liefste Herman, ga niet, - ge moet niet gaan,’ zeide Mina terwijl zij op mijn schouder leunde en haar kopje neerboog. - ‘Ga niet!’

‘Ja, lieve, ik moet gaan De firma heeft niemand anders dan mij, dien ze vertrouwen kan, vooral in zulke zaken. Ik zal slechts eene week afwezig zijn. Ik moet binnen tien minuten heengaan om den trein van 4-20 nog te treffen!’

‘Dat was daar een gewichtig telegram,’ zeide ik tot den statieoverste,’ en gij hadt het niet aan een onbekend persoon, die daartoe niet gerechtigd is, moeten afgeven!’

‘Wie was het, Harvey?’ vraagde de statieoverste ontevreden aan den onder ambtenaar.

‘Een zeer achtenswaardig oud heer. Hij komt dikwijls in de rijschool, waar hij zijne paarden heeft!’

‘Zoo iets moet niet meer gebeuren, mijnheer Jennings,’ zeide ik, ‘anders zal ik genoodzaakt zijn een beklag in te dienen, - Ik zou voor geen honderd pond sterling willen, dat dit telegram verloren ware geraakt!’

De heer Jennings, de statieoverste, bromde iets binnensmonds en gaf den besteller eenige oorvijgen, en hiermede scheen hij voor zich zelven bevredigd te zijn.

‘Wij begonnen al bevreesd te worden,’ zeide de heer Schwarzmoor, toen ik de spreekkamer van de bank binnentrad. - ‘Zeer bevreesd, niet waar Goldrich?’

‘Ja, zeer bevreesd,’ zeide de net gekleede kleine man, die de eer had van eerste klerk aan de bank te zijn. ‘Zeer bevreesd!’

De heer Schwarzmoor was een zestiger met een vollemaans gezicht, zware, witte wenkbrauwen en eene koperachtige kleur over het heele hoofd, zoover dit niet met haren bedekt was. Hij was een scherpziend, bedreven en nauwgezet handelaar, wel wat hartstochtelijk en heerschzuchtig, maar beleefd en over het geheel genomen vriendelijk en achtenswaardig.

‘Ik hoop, dat het met uwe vrouw wèl gaat. Het deed mij werkelijk leed u uwe vrije dagen zoo te moeten ontnemen; maar dat kan nu eenmaal niet anders. Daar is het geld in die twee ijzeren kisten, die met leder omkleed zijn, zoodat ze er heelemaal uitzien, als waren het maar gewone reiskoffertjes. Zij zijn met lettersloten dicht gemaakt en bevatten een kwart-millioen pond sterling aan goud. De koning van Napels vreest een opstand.’ - Het was omstreeks drie jaar vóór Garibaldi's expedite. - ‘Gij zult het geld te Napels bij de heeren Pagliavicini & Rossi No. 172, Toledostraat, bezorgen De namen, waarmede ge de lettersloten openen kunt, zijn voor dat, hetwelk aan de kist is met die witte ster op het deksel, Massinissa en voor het andere, dat hangt aan die met de zwarte ster, Cotopaxo. Natuurlijk zult ge deze tooverachtige woorden niet vergeten. - Te Lion moet ge de kisten openen om te zien of alles in orde is. Spreek met niemand en maak onderweg geene kennissen; want de zaak is van het grootste gewicht.

‘Ik zal mij maar uitgeven voor een reiziger in manufacturen,’ zeide ik.

‘Dat's goed. Ge neemt immers mijne waarschuwingen en wenschen niet kwalijk. Zie, ik ben ouder dan gij en ik ken het gevaar om met gereed geld te reizen. Indien het doel van uwe reis heden avond te Parijs bekend was, dan zou de weg naar Marseille niet minder gevaarlijk zijn, dan wanneer men al de galeiboeven van Toulon losgelaten had, om jacht op u te maken! - Ik twijfel volstrekt niet aan uwe voorzichtigheid, en toch kan ik u niet genoeg aanraden, waakzaam te zijn. - Ge neemt toch zeker wel een wapen mede?’

Ik opende mijn jas en liet onder mijn vest een gordel zien, waarin een revolver stak, bij welks moorddadig gezicht de oude boekhouder bevreesd achteruit trad.

‘Goed,’ zeide de Heer Schwarzmoor, ‘doch een weinig voorzichtigheid is dikwijls meer waard dan de vijf kogels van uw revolver. Morgen zult ge te Parijs afstappen om met Lefebre en Desjeans eenige zaken af te doen en vervolgens met den nachttrein van 12-15 naar Marseille vertrekken om daar aanstaanden Vrijdag aan boord van den stoomboot te kunnen gaan. Wij zullen u te Marseille een telegram zenden. - Zijn de brieven naar Parijs gereed, mijnheer Hargrave?’

‘Ja mijnheer, bijna! Wilkens is er druk aan bezig!’

Omstreeks middemacht kwam ik te Dover aan en nam daar vier dragers aan om de geldkisten aan boord te brengen. De eerste kist kwam zonder ongeval aan boord, doch terwijl de tweede de steenen trappen afgedragen werd, gleed een der dragers uit en zou denkelijk in het water gevallen zijn, als een krachtig, oud Oost-Indisch officier hem niet tegengehouden had, die, met allerlei dingen beladen en eene aardige vrouw voortsleepende, voor mij uitging.

‘Heidaar, mijn jongen,’ riep hij. ‘Nu, wat hebt ge daar? IJzerwaren?’

‘Ik weet het niet, mijnheer, maar dat weet ik dat het zwaar genoeg is om ieder, die dit tuig draagt, de ruggegraat te doen breken,’ was het ruwe antwoord van den drager. ‘Ik dank u wel voor uwe hulp. mijnheer!’

‘Deze trappen zijn ook heel ongeschikt om zware voorwerpen naar beneden te dragen,’ zeide eene beleefde stem achter mij. ‘Te oordeelen naar uwe bagage, zijn we beiden reizigers, mijnheer!’

Zoodra wij aan boord kwamen, keerde ik mij om. De man, die mij aangesproken had, was eene groote, rijzige figuur met een tamelijk grooten, bijna israëlitischen neus en een lang, smal aangezicht. Hij droeg een overjas, die hem te kort was, een gebloemd vest, eene nauwe broek, hooge tipbanden en een lichten gestreepten halsdoek.

Ik antwoordde, dat ik de eer had een handelsreiziger te zijn en dat ik verwachtte, dat wij een stormachtigen nacht hebben zouden.

‘Ja, zeer stormachtig,’ zeide hij, ‘en als ik u een goeden raad mag geven dan zou ik u aanraden, dat ge een plaatsje zoekt te krijgen; want de boot is, zooals ge ziet, nog al tamelijk vol!’

Ik ging in mijne kajuit en legde mij neder om wat uit te rusten. Ongeveer een uur later stond ik op en keek eens rond. Aan eene kleine tafel zaten ongeveer een half dozijn passagiers, waaronder zich ook de Oost-Indische officier bevond. - Men dronk eenige flesschen porter en was zeer vroolijk. Ik sloot me bij hen aan en hoorde dat men zich niet zeer ten gunste van de nachtelijke reis uitliet. ‘Bij Jupiter, mijnheer,’ riep de joviale majoor Baxter, die zijn naam al heel spoedig aan het gezelschap had medegedeeld, - ‘het is hier ondragelijk en zoo drukkend, als of wij in *Peshawah* waren, onder het genot van den brandend heeten Tinsang-wind, die daar in-

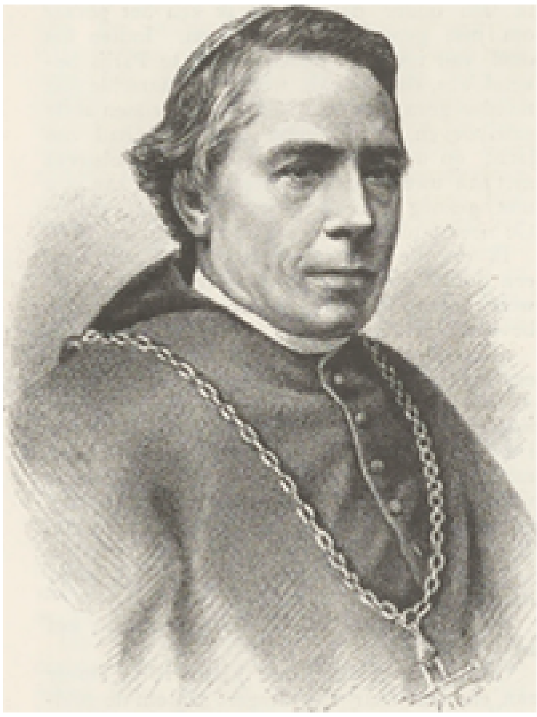

MGR. H. SCHAAP,
Bisschop van Hittelonië. i.p.i. (Suriname).

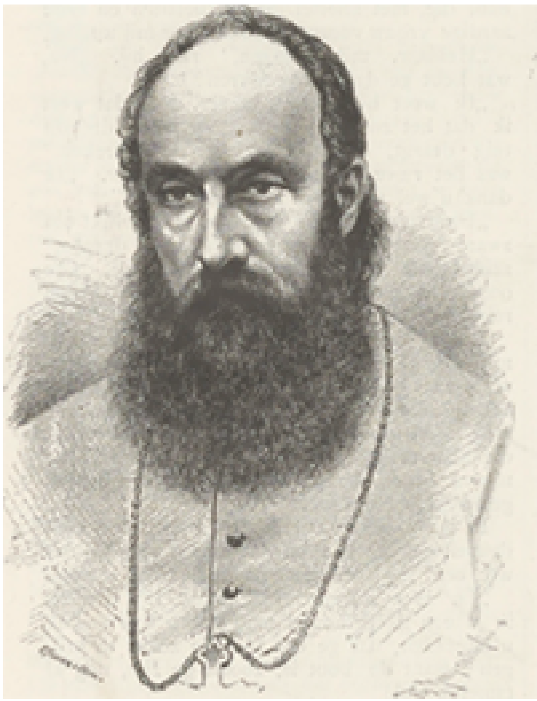

MGR. F.H. HAMER,
Bisschop van Thremithe i.p.i (Mongolië).

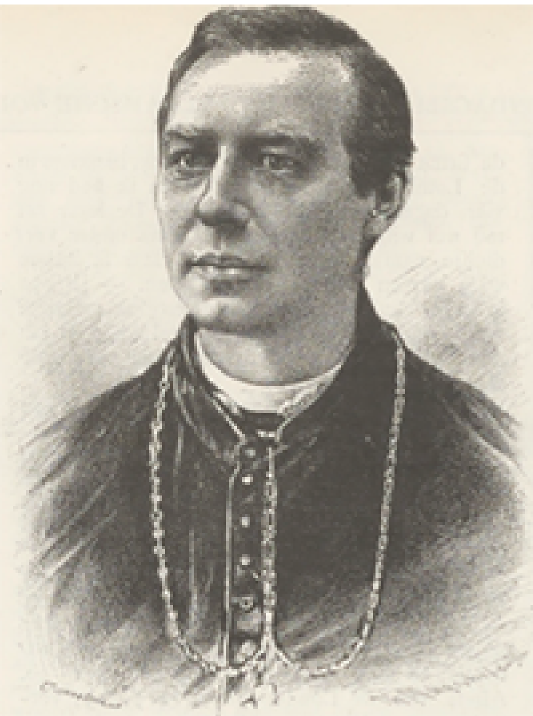

MGR. F. JANSSENS,
Aartsbisschop van New-Orleans (Vereen Staten).

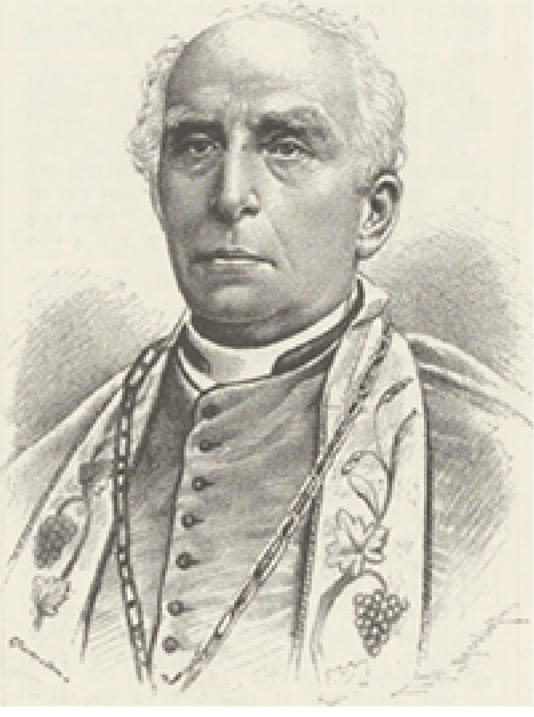

MGR. A.C. CLAESSENS,
Aartsbisschop van Sirace (Batavia).

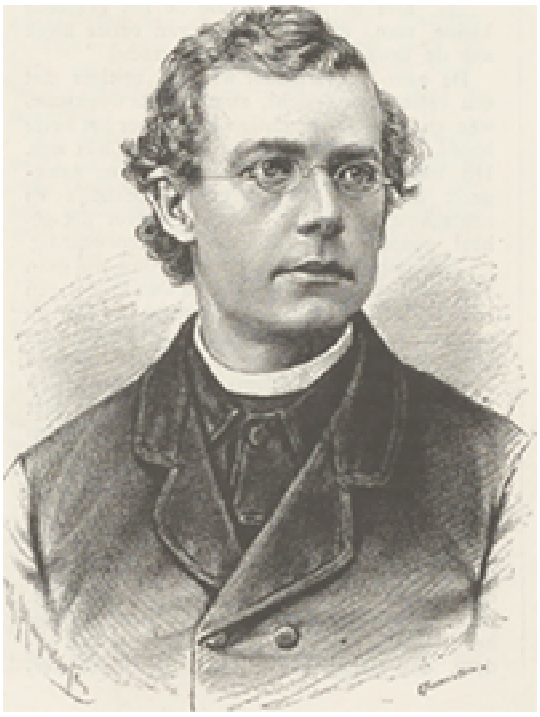

MGR. J.N. LEMMENS,
Bisschop van Victoria (Vereen. Staten).

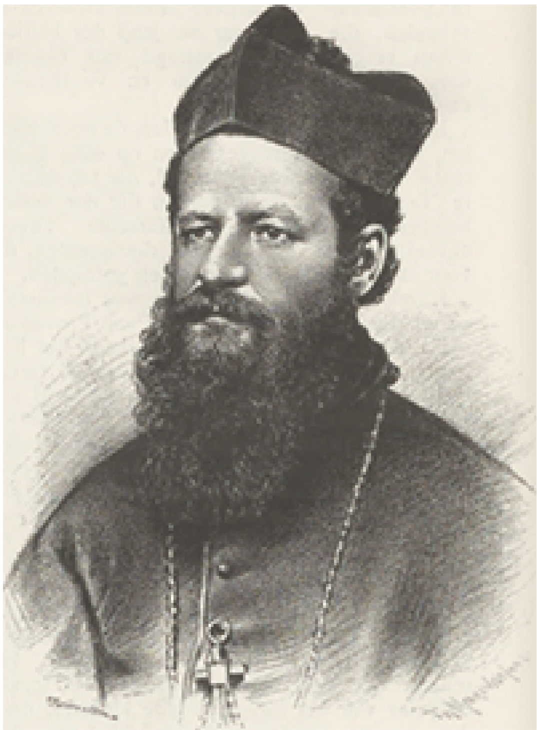

MGR. T.H. RUTJES,
Bisschop van Eleutheropolis (Mongolie).

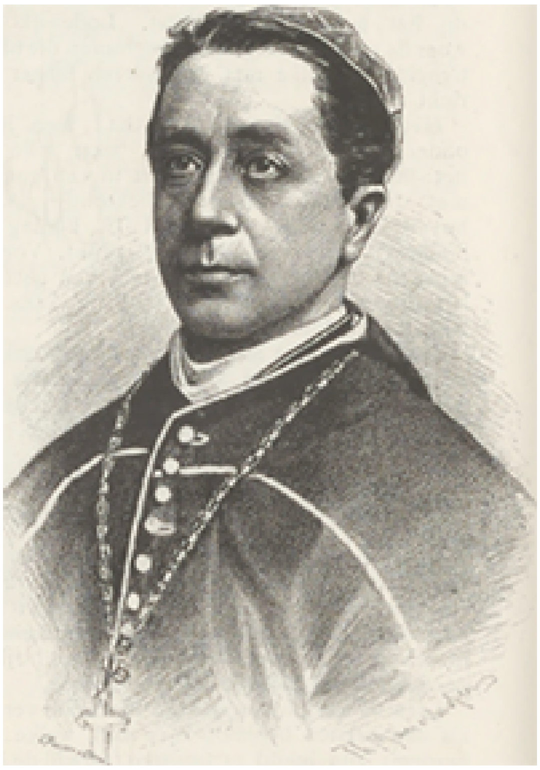

MGR. H.A. JOOSTEN,
Bisschop van Marciana (Curaçao).

heemsch is. Zouden we niet op het dek gaan om wat frissche lucht te scheppen? Mijne vrouw weet veel van dezen overtocht en ik ben verzekerd, dat ze niet te zien is vóór wij in Calais zijn. Hofmeester, breng nog eene flesch porter!'

Toen wij op het dek kwamen, zag ik tot mijne groote verwondering, nog vier andere kisten, die de mijne op een haar geleken, uitgenomen, dat ze geen geschilderd handelsteeken hadden. Ik kon mijne oogen niet gelooven, en toch, daar stonden ze - met hunne lederen overtrekken, lettersloten en verder als bij de mijne.

'Deze kisten behooren mij toe, mijnheer,' zeide Levison, (majoor Baxter had hem met dezen naam aangesproken.) 'Ik reis voor het huis Machintosh. Deze kisten bevatten waterdichte paletots, beste kwaliteit. Die toevallige overeenkomst van de bagage is dikwijls lastig en kan heel licht aanleiding tot vergissing geven. Uwe goederen zijn zeker veel zwaarder dan de mijne, denk ik. Zeker messen of andere ijzerwaren?'

Ik zweeg.

'Ge hebt gelijk, mijnheer,' zeide Levison, 'handels-geheimen niet openbaar te maken. Die dienen streng geheim gehouden te worden, gelooft gij het ook niet!'

Majoor Baxter aan wien deze vraag gedaan werd, antwoordde: 'Bij Jupiter, gij hebt gelijk. Men kan in den tegenwoordigen tijd niet te voorzichtig zijn, de wereld is vol bedrog!'

'Ginder is de vuurtoren van Calais,' riepen in dit oogenblik eenige passagiers en het was werkelijk zoo. Hij wierp een behagelijk licht over het water heen. - Te Calais aangekomen, gingen we spoedig daarna op den trein.

Ik dacht niet meer aan mijn reisgezelschap. - Te Parijs scheidden wij van elkander, ik ging mijn weg en zij den hunne. De majoor was van plan te Dromont, in de nabijheid van Lyon, een bezoek te gaan afleggen en van daar dacht hij over Marseille naar Alexandrië te gaan. Levison ging eveneens naar Marseille, maar niet met mijn trein, tenminste hij meende in Parijs te veel zaken te hebben om dan klaar te zijn.

DE HEILIGE VROUWEN NAAR GALLIË VAREND, NAAR DE SCHILDERIJ VAN HENRI GOUDEMARIS.

Ik had mijne boodschap te Parijs afgedaan en bevond mij op weg naar het *Palais Royal*. Ik was in gezelschap van een zoon van den beer Lefebre en een zijner trouwste vrienden. Het was omstreeks zes nur en wij staken juist de *Rue St. Honoré* over, toen ons een man, die veel op een jood geleek, en in een machintosh gehuld was, voorbijreed. - Ik herkende in hem Levison. Hij zat geheel alleen in een open rijtuig en had zijne vier kisten bij zich. - Ik groette, doch hij scheen mij niet te zien.

'Wie was dit heerschap?' vraagde mijn vriend.

Ik antwoordde, dat ik met hem gereisd had.

In dezelfde straat ontmoette ik ook den majoor en zijne vrouw, die naar de spoorwegstatie gingen.

'Bah, wat eene afschuwelijke stad is dat Parijs,' zeide de majoor, 'het stinkt er raar ajuin! Als ik er baas over was, dan liet ik het eene huis na het andere eens terdege schoonmaken. Bij mijne ziel, het is niet gezond! -

'Lieve Julia, dat is een van mijne aangename reisgenooten van den verloopen nacht! - Apropos, hebt ge daar straks den handelsreiziger Levison niet gezien? Een nauwgezet haudelaar, niet waar: hij bekommert zich niets om alles wat er zoo al te zien is. Is den ganschen dag op de beurs en aan de bank geweest, - wordt binnen kort nog chef van de firma!'

'Hoeveel bekenden zult ge nog wel vinden?' vraagde mijn vriend Lefebre, toen ik van den majoor een hartelijk afscheid genomen had. 'Dat is een aardige snaak, een vreemde kerel, hij is onuitputtelijk in geestigheden. Hij schijnt mij een van uwe luie officieren te zijn. Uw leger heeft groote verbeteringen noodig, anders glipt u Oost-Indië op zekeren dag nog uit de hand!'

Middernacht kwam en ik stond in de statie om een oogje over mijne bagage te laten gaan, toen er een rijtuig stilhield. Er sprong een Engelschman uit, die in uitmuntend Fransch den koetsier verzocht een vijffrankstuk te wisselen. Het was Levison, doch ik verloor hem spoedig uit het oog; want op dit oogenblik drong de menigte mij op zijde.

Ik steeg in een coupé, waarin nog twee andere personen zaten. Ze waren heelemaal in mantels met kappen weggedoken.

Toen ik eindelijk de schitterende lichten van Parijs achter mij had en door het in duisternis gehulde land vloog, sliep ik in en droomde van mijne lieve vrouw, die, aan de overzijde van het kanaal gezeten, zeker ook wel aan mij dacht. - Ik droomde verder, dat ik de beide woorden vergeten had, door middel waarvan de twee sloten konden geopend worden. Ik doorliep de mythologie, de geschiedenis en alle andere wetenschappen, te vergeefs, ik vond ze niet. - Dan weer bevond ik mij in de spreekkamer van de bank te Napels, Toledostraat No. 172. Eene afdeeling soldaten dreigde mij op staanden voet met den dood, wanncer ik niet terstond de woorden noemen kon of de plaats wilde zeggen waar de kisten zich bevonden; want het kwam mij voor, dat ik ze ergens in den grond verborgen had. - Op hetzelfde oogenblik werd de stad door eene aardbeving geteisterd, eene vlammenzee golfde voor mijn venster, de Vesuvius had zich los weten te maken en kwam op ons af. Ik schreeuwde in wanhoop: 'Lieve hemel, noem mij toch de woorden,' en - ontwaakte.

'Dromont! Dromont! Dix minutes d'arrêt, messieurs!'

Half verblind door het plotselijke, felle licht ging ik in de wachtkamer en bestelde eene tas koffie, toen drie of vier razende toeristen er ook in kwamen. Ze brachten een kalm en bedaard handelsreiziger mede. Het was al weer Levison. - Ze schreeuwden om champagne.

'Ja, ja,' zeide een der toeristen, 'gij moet er ook wat van hebben, oude jongen! Wat hadt ge niet telkens schoone kaarten en toch hebben we drie spelen gewonnen. Komt de champagne ook haast? Hier moet ge hem brengen, slaapmuts! - Madame Cliquot, met vergulden hals, hoort ge, 't slak! Gij zult echter revanche hebben eer wij te Lyon zijn!'

Levison babbelde bedaard over de laatste partij en dronk zijn wijn. Binnen een paar minuten hadden de jongelie hunnen wijn uitgedronken en gingen heen om te rooken. - Levison kreeg mij in het oog.

'Ei, ei, wie zou dat gedacht hebben,' riep hij. 'Nu, het doet mij genoegen u te zien. Thans evenwel moet ge met mij champagne drinken! He Jan, nog eene flesch! Ik hoop in uw gezelschap te kunnen blijven tot we te Lyon zijn. Ik ben dat dronkemansgetier van die jongelie moede. Bovendien, ik heb een ingekankerden hekel aan grof spel!'

De champagne kwam en Levison maakte zich terstond van de flesch meester.

'Neen,' zei hij. 'ik laat nooit voor mij eene flesch ontkurken.' - Hierop keerde hij mij den rug toe om er het ijzerdraadje af te doen, - hij liet den kurk er afspringen en vulde mijn glas, toen een beleefd en kloek man er bij kwam, om mij de hand te drukken. Hij was echter zoo lomp in zijne bewegingen, dat hij zoowel de flesch als mijn glas brak. - Alles ging verloren, geen druppel kon er van gebruikt worden - Het was de majoor, als gewoonlijk vol drukte en beweging en grooten haast.

'Bij Jupiter, mijnheer, dat doet me vervloekt veel spijt. Ik zal eene andere flesch bestellen! Hoe gaat het, mijne heeren? - Gelukkig u beiden zamen te treffen! Wij zullen ons eens vroolijk maken! Champagne! Heidaar, wat is "flesch" in het Fransch? - 't Is schande! De Fransche vriendinnen van Julia zijn naar Biarritz gegaan, ze hadden vergeten, dat wij hen bezoeken zouden, - notabene, vergeten, nadat ze zes weken lang bij ons in Londen geweest zijn! Het is ellendig genoeg. Bij Jupitter, daar slaat de klok al, willen we maar alle drie in denzelfden coupé gaan. Maar wat koekoek! brengt men geen champagne?'

Levison scheen kwaad te zijn. 'Ik zal u tot de eerste of tweede statie niet meer zien. Ik moet van die jongelie revanche voor de verlorene partijen nemen, - ze hebben twintig guinjes van mij gewonnen. Sinds ik begonnen ben met reizen, ben ik zoo onvoorzichtig nog niet geweest. Bonsoir, majoor Baxter, bonsoir, mijnheer Blamyre!'

Het verwonderde mij, dat de achtbare oude man, die zoo aan zijne verloren partijen whist hing, mijn naam weten kon, doch ik herinnerde mij terstond, dat hij hem op mijne bagage kon gelezen hebben. Purperroode en groene lichten branden, de spoorwegbeambten schreeuwen elkander toe, men snelt eene rij van populieren voorbij door eene lange voorstad en we zijn weer in dichte duisternis gehuld.

De majoor was een bijzonder opgeruimd en vroolijk reisgenoot, doch stond, zooals het zich liet aanzien, onder de pantoffels van zijne onrustige, doch aardige vrouw. - Zijn mond stond niet stil; hij wist eene menigte geschiedenissen uit de Indiën te vertellen, doch werd hierin telkens door zijne vrouw in de rede gevallen.

(*Slot volgt.*)

De oude Egyptenaars,
(*Vervolg.*)

Eene getrouwe schets van den oud-Egyptischen godsdienst te geven, is allermoeilijkst. De overleveringen spreken elkander op meer dan één punt tegen en de opschriften der gedenkteekenen hebben die tegenstrijdigheden nog niet overal bevredigend opgelost. Hierbij komt nog, dat bijna elk oord, ja elke stad van Egypte hare plaatselijke godheid bezat, en dat er slechts zeer weinig goden waren die in het gansche land werden aangebeden. Wij tasten dus op menig punt in het duister rond; slechts hier en daar treffen wij òf in de sagen, òf in de monumenten meer bepaalde berichten aan, die ons althans eene oppervlakkige voorstelling van de godsdienstige denkbeelden der oude Egyptenaars geven. In Beneden-Egypte was Ptah de eerste en hoogste god, de god van het licht en het vuur. Hij werd voornamelijk in Memphis vereerd, waar de prachtigste tempel hem gewijd was. De oude opschriften noemen hem den Vader van de Vaders der goden, den beheerscher des Hemels, den koning der beide werelden, den Vader der Waarheid.

Bijna op gelijken rang met Ptah stond in Beneden-Egypte Ra, de god der zon, dien men vooral in Heliopolis (het On des Bijbels) vereerde. Hij was het oorspronkelijke beeld en de vader der Egyptische koningen. De Pharao's leidden van hem hunne heerschappij af; zij voerden den titel: zonen van Ra. Gelijk de zon in Ra hare godheid had, zoo werd het eeuwig blauwe hemelgewelf aangebeden in de godin des hemels. Nut, die als eene blauwe, met sterren bezaaide vrouw werd afgebeeld.

Niet alleen in het licht, maar ook in de vruchtbaarheid trad het goddelijk beginsel aan den dag; deze werd verpersoonlijkt in de vrouw, en hiermee overeenkomstig vereerde het volk in Beneden-Egypte naast Ptah en Ra ook vrouwelijke godheden. In Saïs werd de godin Neith (het gesluierde beeld te Saïs), in Bubastis de godin Pacht aangebeden, die als de verpersoonlijking van het ontvangen en ter wereld brengen werden beschouwd.

De feesten dezer godinnen werden in Beneden-Egypte met groote vreugde en schitterenden luister gevierd. Herodotus verhaalt ons, dat in Saïs jaarlijks een groot lampenfeest gevierd werd; duizenden lampen werden onder den blooten hemel aangestoken, die den ganschen nacht door brandden; ook zij, die de feestelijke bijeenkomst niet konden bijwonen, lieten toch hunne lampen branden, zoodat in dezen nacht, ter eere van Neith, door geheel Beneden-Egypte alle plaatsen schitterend met lampen verlicht waren. Nog vroolijker was, volgens Herodotus' mededeelingen, het feest van Pacht, tot hetwelk mannen en vrouwen in groote scharen op vlotten van allerlei soort naar Bubastis voeren. De vrouwen hielden een ratel in de hand en maakten daarmee gedurende de geheele vaart een oorverdoovend geraas; anderen bliezen op fluiten; weder anderen, - mannen en vrouwen - zongen en klapten daarbij in de handen.

Zoo dikwijls de vloten bij eene stad kwamen, werden de vaartuigen naar den oever gestuurd. De vrouwen, die zich daarop bevonden, veroorloofden zich allerlei kortswijl, ook van den zonderlingsten aard. Zij plaagden de vrouwen aan het land; eenigen van hen dansten; anderen hieven een luid geschreeuw aan, en zoo handelden zij bij alle steden, die aan den stroom waren gelegen. Het feest zelf werd in Bubastis met groote offeranden gevierd. Herodotus meent, dat daarbij meer wijn gedronken werd dan in geheel het overige gedeelte van het jaar te zamen genomen, daar zeker 700,000 menschen tot dat feest waren samengestroomd.

In Opper-Egypte aanbad men weder andere godheden. In plaats vim Ptah werd hier Ammon als de god des Hemels vereerd, hij was de hoogste god van deze streken. Twee goden, Nentu en Almu namen de plaats in van den Zonnegod Ra, dien men in Beneden-Egypte aanbad. De eerste vertegenwoordigde de opgaande, de tweede de ondergaande zon. Zij waren de goden van Thebe, nevens welke in Opper Egypte nog de god Kneph, als de god der overstrooming werd vereerd, wiens aanbidding echter later met den dienst van Ammon samensmolt. Als vertegenwoordigster van het vrouwelijk beginsel stond aan de zijde van Ammon de godin Mut (moeder.)

In den dienst van die goden, waarbij men nog vele plaatselijke godheden zou kunnen voegen, herkennen wij de vereering van de weldoende krachten der natuur: het vuur, het licht, de zon, den hemel, de overstrooming, de vruchtbaarheid. Het lag alzoo in den aard der zaak, dat even als de weldoende zoo ook de verwoestende natuurkrachten hunne plaats in den godsdienst der oude Egyptenaars innamen.

De strijd der natuurkrachten gaf, bij de verdere ontwikkeling der godsdienstige denkbeelden, aanleiding tot de schoone en zinrijke mythe van Osiris en Isis, die, over geheel Egypte verbreid, langzamerhand de grondslag werd van den algemeenen godsdienst, die naast de vereering van bijzondere godheden bestond. Deze mythe luidt als volgt:

Seb en Nut, de god van den sterrenhemel en de godin van het hemelgewelf hadden vier kinderen, Osiris en Isis, Typhon (Set) en Nephtys. Osiris en Isis waren de weldoeners van het menschdom, broeder en zuster en te gelijker tijd man en vrouw. Osiris gaf aan het volk de eerste wetten, hij leerde hun het gebruik van het vuur, den landbouw en de vereering van de godheden kennen. Maar Typhon maakte met 72 mannen eene samenzwering tegen Osiris, vermoordde hem en legde het lijk in eene kist, die hij in den Nijl wierp. De doodkist werd door den stroom naar zee gevoerd. Toen Isis, de minnende zuster en trouwe gade, hiervan bericht ontving, bedreef zij rouwe en trok weeklagend rond om het lijk te zoeken. Zij vond het eindelijk aan de kust, waar de golven de doodkist heengedreven hadden. Met trouwe liefde voerde zij de overblijfselen van den gestorvene naar Egypte terug en begroef ze dáár. Horos echter, de zoon van Osiris en Isis, die intusschen volwassen was geworden, besloot zijn vader te wreken; hij kampte met Typhon en het gelukte hem zijn vijand te overwinnen.

Osiris was niet gestorven: in de onderwe reld heerschte hij. Hij was zijn zoon verschenen en had zelf den jongeling tot de wraakoefening aangespoord en gesterkt. Daardoor gelukte het Horos, Typhon met zijne 72 strijdgenooten in de woestijn te jagen, waarop hij den troon van zijn vader Osiris besteeg en als de laatste der goden in Egypte heerschte.

Deze mythe stelt ons in zinrijke vormen het leven der natuur in het Nijldal voor oogen. Osiris is de god van het leven, Typhon de god der vernietiging. De 72 eedgencoten zijn de 72 dagen van zengende hitte en dorheid, gedurende welke in Egypte alle leven in de natuur uitgestorven schijnt. Isis is Egypte zelf; zij klaagt en smacht naar den vruchtbaarheid aanbrengenden zegen van het Nijlwater, dat door Osiris lichamelijk voorgesteld wordt. Horos, de lente met hare volheid van levenskracht, overwint Typhon; want Osiris is niet dood; hij leeft. Zoo wordt in de lente de macht der zengende hitte bedwongen en de sluimerende groeikracht van den bodem bij vernieuwing gewekt.

De goden, die in Egypte aangebeden werden, zijn ons door de monumenten - hetzij in afbeeldingen, hetzij in standbeelden - bewaard gebleven. Opmerkelijk is het, dat de godenbeelden menigmaal dierenkoppen dragen; dikwijls zelfs worden zij geheel en al onder de gedaante van het aan hen geheiligde dier voorgesteld. Ammon en Osiris worden echter altijd in menschelijke gedaante afgebeeld. Hieruit blijkt, dat er naar de zienswijze der Egyptenaars een innerlijke samenhang bestond tusschen hunne goden en die diersoorten, welke hun gewijd waren. Dientengevolge treffen wij ook in Egypte eene hoogst merkwaardige vereering van heilige dieren aan, waardoor reeds de verwondering van oude geschiedschrijvers in zeer sterke mate werd opgewekt. Diodorus noemt haar een te recht bevreemdend verschijnsel.

Bepaalde dieren waren oorspronkelijk aan de goden, als de vertegenwoordigers der natuurkrachten, gewijd; later werden zij als zinnebeelden der godheden beschouwd en eindelijk met een stralenkrans van goddelijke heiligheid omringd. Dit laatste was den priesters eene bron van groote voordeelen; hun toch kwamen de ofters en geschenken ten goede, waarmee het volk de heilige dieren bedacht. De vereering van dieren ontaardde daardoor meer en meer. Bijna alle gedenkteekenen dragen daarvan de sporen.

Er waren dieren, die door alle Egyptenaars als heilig beschouwd en dus overal vereerd werden. Hiertoe behoorden de ibis, de hond, de kat, die aan Pacht gewijd was, eene aan Ammon gewijde slangensoort, en voornamelijk ook een kever, die aan Ptah was toegewijd, eene Scarabeüs, die men bijzonder dikwijls als het beeld van Ptah op de monumenten vindt afgebeeld. Andere dieren werden slechts binnen den omtrek van sommige streken als heilig beschouwd Daar bijna elke stad hare afzonderlijke godheid had en aan deze het één of ander dier gewijd was, zoo overschreed de vereering van dit laatste natuurlijk ook de grenzen niet van den kring, waarbinnen de aanbidding van de godheid zelve plaats vond. De aanbidding van dieren strekte zich op enkele plaatsen zelfs tot gevaarlijke roofdieren uit. Zoo werd de krokodil hier en daar voor heilig gehouden, terwijl men op andere plaatsen zonder schroom jacht op haar maakte.

(*Wordt voortgezet.*)

De Gevolgen van eene Gril. Tafereelen uit het verhaal van Herbert Frey.
(*Vervolg*.)

‘De lieden noemen alles juist niet bij den rechten naam,’ hernam Veronika; ‘men kan soms zoo'n wonderlijke uitlegging aan de zaken geven.’

‘Ik begrijp u niet,’ antwoordde Hedwig kalm en bedaard.

Leontine had haar echter wel begrepen, en haar oog fonkelde van verontwaardiging; gaarne had zij de freule een scherp antwoord willen geven; maar hoe vermetel zou men het achten, als een loontrekkende persoon zich in 't gesprek der dames mengde.

Dat het reeds lang smeulende vuur der ijverzucht eindelijk in helle vlammen zou uitbarsten, was wel te voorzien geweest. Freule Siegel had gewenscht dat Hedwig zou overkomen, om te zien op welken voet zij met den heer Seewald stond; en wat zij opmerkte, viel haar niet mee. Wel kon zij niet bespeuren dat er eene innige verhouding tusschen beiden bestond, maar toch meende zij dat zij vertrouwelijk met elkander omgingen, wat evenwel het gevolg kon zijn van de herinnering, weike in beider ziel voortleefde aan zijne overledene gade, die de vriendin van Hedwig was geweest. Moeder en dochter hielden zich overtuigd dat de heer Seewald Veronika zeker zou huwer, indien Hedwig daarbij niet in den weg stond, vooral als hij zag dat Elfriede veel van Veronika hield, waarom deze alles moest aanwenden om de genegenheid van het kind te winnen.

Door de ervaring wijzer geworden, was mevrouw Siegel betere opmerkster dan hare dochter; zij had dan ook reeds veel opgemerkt wat haar in 't geheel niet beviel. Evenwel was het zeker dat Hedwig den heer Seewald geenszins aanmoedigde; integendeel, zij vermeed alle gelegenheden om hem te ontmoeten of een gesprek onder vier oogen met hem te hebben.

‘Eén van beiden staat vast, òf zij gevoelt geene liefde voor hem, òf zij is volkomen zeker van hare zaak,’ zei mevrouw Siegel tot zichzelve; niettemin was zij jegens Hedwig altijd vriendelijk en voorkomend; Veronika daarentegen wist hare siechte luim niet te beteugelen en nam elke gelegenheid te baat om bitse en boosaardige uitdrukkingen tegen Hedwig te bezigen. Deze hoorde haar met fiere verachting aan en achtte het niet de moeite waard er op te antwoorden.

Een kalme glimlach speelde om Leontine's lippen, toen ook Bertram de kinderkamer binnenkwam.

Leontine wendde ontsteld het hoofd af; Hedwig had reeds lang geleerd de gevoelens harer ziel voor de blikken van anderen te verbergen, terwijl Veronika, zooals altijd wanneer Bertram er bij was, Elfriede ging liefkoozen.

‘'t Schijnt dat wij beiden dezelfde gedachte gehad hebben,’ sprak zij met een aanminnig lachje tot den heer Seewald. ‘Daar het weder zoo droevig stemt, ben ik hierbeen gegaan om te trachten Elfriede zoo aangenaam mogelijk bezig te houden. Daarbij vergeet men zelve het droevige weder, want waar het kind zich bevindt, is 't altijd zonneschijn.’

‘Dat was zeer lief van u,’ antwoordde Bertram.

Leontine maakte zich gereed om de kamer te verlaten; zij kon veel dulden en verdragen maar te moeten zien en hooren hoe de freule Siegel haren echtgenoot vleide en trachtte te behagen, was toch te veel voor haar.

Bertram raadde haar voornemen, wendde zich tot haar en zei op vriendelijken toon: ‘Mejuffrouw Werner, blijf gerust hier; ge behoeft u om mij niet te verwijderen.’

Leontine nam hare plaats bij het venster weder in en ging met haren arbeid voort.

‘Elfriede ontvangt heden wel bezoek,’ sprak Hedwig. ‘Daardoor is een regenachtige dag, die haar noodzaakt in hare kamer te blijven, minder onaangenaam voor haar.’

‘Dat lieve kind!’ riep Veronika. ‘Mijnheer Seewald, ik zie eene groote gelijkenis tusschen u en Elfriede.’

‘Meent ge dat werkelijk?’ zei Bertram. ‘Dan hoop ik maar dat ge haar daarom niet minder genegen zult zijn, freule!’

Zij bloosde en trachtte zich het voorkomen van verlegenheid en beschroomdheid te geven, maar dit mislukte haar geheel. Daarna wist zij, onder het voorwendsel te willen hooren wat hij van het weder dacht, hem te bewegen met haar aan een der vensters te gaan staan, met het voornemen hem, om Hedwig te ergeren, daar een half uur aan den praat te houden,

Leontine ging oogenschijnlijk bedaard met haar werk voort, maar was inderdaad zeer ontroerd.

Hedwig vertelde Elfriede kleine geschiedenissen die voor haar begrijpelijk waren. Door het hartelijk lachen van zijn kind opmerkzaam gemaakt, zag Bertram met welgevallen naar de bevallige groep, die Hedwig en het kind vormden.

‘Mijn kleine parel zou boos op mij worden omdat ik u van haar terughoud,’ zei hij schertsend tot Veronika. ‘Ge zijt hier gekomen om met haar te babbelen, en ik zou 't u geheel beletten.

Vergeefs beproefde Veronika hem nog een poosje aan hare zijde te doen blijven, Bertram ging naar zijn kind en Hedwig, en de freule, die reeds in haar triomf gejuicht had, zag zich bitter teleurgesteld.

XXII.

Mevrouw Siegel had Elfriede naar de groote gezelschapszaal laten brengen, opdat hare dochter zich met het kind zou bezighouden, en Elfriede zich meer en meer aan haar zou gewennen.

Terwijl zij aan het venster zaten, trok de kleine de kostbare franje van een der gordijnen uit elkander.

‘O dat is niets,’ zei mevrouw Siegel, ‘de schade kan spoedig hersteld worden. De naaister, die juffrouw Vogel onlangs heeft aangenomen, is, naar zij zegt, zeer bekwaam in alle handwerken; zij zal het wel weer in orde kunnen brengen.’

De gezelschapszaal was eene groote kamer gelijkvloers; twee glazen deuren gaven toegang tot den tuin. Aan de zaal grensde de leeskamer, welke eigenlijk als eene verlenging van de zaal kon worden beschouwd, daar zij er alleen door een paar kolommen van gescheiden was.

Den volgenden dag werd Leontine verzocht de schade aan de franje te herstellen, en zij ging dadelijk naar de gezelschapszaal.

't Was een schoone morgen. De vensters stonden open, en de heerlijke geur van duizenden bloesems stroomden het vertrek binnen. De vogels zongen en sjilpten; de geheele natuur scheen vrede en vreugde te ademen.

Leontine zag rond in het schoone vertrek, waar zij als meesteres had kunnen geëerd worden en van rechtswege dit ook moest worden gedaan. Een diepe zucht over haar ongelukkig lot rees uit hare borst omhoog

Om te beter de franje te kunnen herstellen ging zij achter de gordijn in de vensterbank zitten. Terwijl zij met hare fijne vingers de zachte, uiteengehaalde draden weer in elkander vlocht, kwam Hedwig binnen en nam in de leeskamer aan eene kleine tafel plaats. Zonder zelve opgemerkt te worden, kon Leontine haar nauwkeurig gadeslaan, hoewel zij zoo ver van haar verwijderd was, dat zij het niet noodig achtte te doen blijken dat zij zich in hetzelfde vertrek bevond. Een poosje later zag zij dat Hedwig het vel papier, 't welk zij in de hand had, nederlegde, waarbij hare lippen zich bewogen, zonder een klank voort te brengen, en zij naar den blauwen hemel blikte.

Zou Hedwig wellicht aan haar denken, die zij meende dat in de golven haar graf had gevonden?

Daar verscheen Bertram in den tuin. 't Was Leontine of hare ziel hem tegemoet wilde vliegen; zij wilde de armen naar hem uitbreiden en hem toeroepen: ‘Zie, dierbare Bertram, ik leef; bemin mij zoo als ik u bemin!’

De gordijn ontglipte aan hare handen, en hare oogen vulden zich met tranen. Haar lot was ook zoo hard. Hij die zij daar zag was haar echtgenoot, dien zij naast haar kind het meest op aarde beminde. Hij keek overal rond alsof hij iets zocht. Plotseling scheen hij door het openstaande venster Hedwig te ontdekken en zijn gelaat verhelderde. Leontine lette nauwkeurig op de uitdrukking van zijn gelaat en op al zijne bewegingen. Haastig stapte hij door de openstaande deur en ging naar de leeskamer.

‘Ha, Hedwig, zijt gij hier!’ riep hij op opgeruimden toon; ‘ik heb u overal gezocht.

Hedwig bloosde hevig, doch zag hem niet aan.

“Ik wist niet dat ge naar mij verlangdet” zeide zij. “Ik ben hier reeds een poosje.”

“Ge wist niet dat ik naar u verlangde! O Hedwig, hoe kunt ge dat zoo zeggen?”

“Ach Bertram,” viel Hedwig hem in de rede, herinneren die blauwe hemel en die heerlijke zonneschijn u niet aan dien noodlottigen dag in Italië? Wat mij betreft, 't is mij niet mogelijk de gedachte aan Leontine ook slechts een half uur uit mijn geest te verbannen.’

Bertram sprong haastig op.

‘Arme ongelukkige Leontine!’ riep hij hevig aangedaan, ‘Neen, Hedwig, we zullen haar nimmer vergeten. Geen dag, ja, geen uur gaat voorbij dat ik niet aan haar denk, en niet alleen met droefheid, maar ook met liefde.’

Leontine sidderde van ontroering over al hare leden, haar hart klopte hoorbaar. ‘Groote God!’ mompelde zij, ‘indien zij alles wisten; indien zij er slechts 't geringste vermoeden van hadden, dat ik zoo nabij hen ben en elk hunner woorden hoor!’

‘Dat ontzettend tooneel staat mij altijd voor den geest,’ hernam Hedwig. ‘Wanneer ik des nachts ontwaak, zie ik het in mijne verbeelding even levendig alsof 't eerst den vorigen dag ware gebeurd, en immer komt dan de gedachte bij me op, dat Leontine den dood heeft gezocht.’

‘Maar waarom zou zij dat gedaan hebben, Hedwig?’ riep Bertram. ‘God weet dat ik mijne gade nooit met opzet eenig leed of verdriet heb aangedaan; ik heb haar altijd met teederheid behandeld.’

‘Maar nu is alles voorbij,’ ging Bertram voort. Zoo lang Leontine leefde, hebben we edelmoedig onzen plicht jegens haar vervuld, nu moeten we alle smart en droefheid vergeten en ons er in verheugen, dat we getracht hebben, haar gelukkig te maken.’

Leontine was door het aanhooren van dit gesprek zoo geschokt, dat zij bijna haar bewustzijn verloor en dreigde ineen te zakken. Tot haar geluk stonden nu Bertram en Hedwig op en gingen naar den tuin, zoodat zij zich onbemerkt kon verwijderen. Zij ging rechtstreeks naar de kinderkamer; Elfriede stond juist vóor de deur. Zij nam het kind in hare armen.

‘Wilt ge met mij naar mijn kamer gaan, lieve kleine?’ vroeg zij, en Elfriede was daartoe dadelijk bereid, want zij had de goedhartige en vriendelijke vrouw met het donker-kleurige gelaat reeds lang liefgekregen.

Leontine vroeg aan de kindermeid, of zij Elfriede mocht medenemen, en deze gaf dadelijk hare toestemming.

Zoodra zij in hare kamer was, sloot Leontine de deur, zette het kind op een stoel en ging naast haar op de knieën liggen.

‘Gij zijt mijn alles!’ riep zij in hevige ontroering, ‘gij zijt mijn eenige troost! Geef mij een kus, lieve engel! Mijn hart is zoo diep bedroefd!’

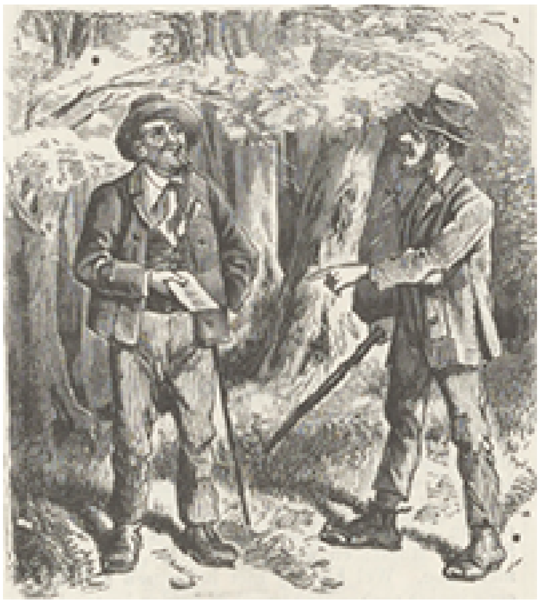

- Uwe beurs of uw leven!
- Zie, ik had juist dezelfde boodschap.

Het kind zag haar met verwondering en een bedrukt gelaat aan en kuste haar.

XIII.

Leontine gevoelde zich diep ongelukkig; het was voor haar buiten allen twijfel, dat Bertram voornemens was met Hedwig te huwen.

Kon zij zich daarover verwonderen? Bertram en Hedwig hadden elkander reeds zoo lang bemind, en alleen het toegeven van beiden aan hare dwaze gril had hen gescheiden. Nu meenden zij dat zij weder vrij waren, - waarom zouden zij zich dan niet door het huwlijk voor altijd aan elkander verbinden?

't Was voorzeker dwaas van haar, dat zij zich door hare droefheid zoo liet overmeesteren, daar zij toch zelve den tegenwoordigen toestand had in het leven geroepen. Zij moest dit zelve erkennen, maar zij weende bitter, omdat men haar zoo spoedig vergeten kon. Bertram en Hedwig meenden dit zij in de diepte der zee haar graf gevonden had, en verheugden zich in het vooruitzicht op 't geluk, dat zij ten gevolge van haren dood konden smaken. Dat denkbeeld was grievend voor haar.

Zij wilde haar kind aan 't hart drukken en tot haar zeggen: ‘Ik ben uwe mama, die ge meent dat verre van u en in den hemel is!’ Maar daardoor zou zij het geluk van haren echtgenoot en Hedwig weer in den weg treden, - zij moest dus den last van haar geheim blijven torschen en den troost ontberen, door haar kind als moeder bemind te worden.

Wat moest zij beginnen? Zij meende de ongelukkigste, rampzaligste vrouw op den geheelen aardbodem te zijn. Al wat zij tot nu toe geleden had was niets in vergelijking met de folterende smart, die haar hart als met dolksteken doorboorde bij de gedachte, dat haar geliefde echtgenoot gedurende haar leven, eene andere vrouw zou huwen en haar dochtertje eene tweede moeder zou geven.

‘Niemand bekommert zich om mij,’ zeide zij zuchtend; ‘niemand herinnert zich mijner. Is niet juist omdat ze mij dood wanen hunne vreugde grooter? Ik ben geheel vergeten. Mijn echtgenoot beminde mij niet toen ik aan zijne zijde leefde; nu hij me dood waant, denkt hij niet meer aan mij. Zijn hart behoorde altijd eene andere, en die andere zal weldra het geluk smaken, waarnaar ik tevergeefs gesmacht heb.’

Doch hoe dwaalde zij in de meening dat zij vergeten was en niet bemind werd. Hoewel de toekomst haar geest aangenaam bezighield, dacht Hedwig nog altijd aan haar en wenschte haar van ganscher harte in het leven terug. En Bertram ging vaak voor hare beeltenis staan, beschouwde dan zuchtend haar lief, bekoorlijk en teeder gelaat en mompelde: ‘Arme, goede Leontine, ik weet hoe lief ge mij hebt gehad!’

't Was verwonderlijk wat Leontine, die vroeger alleen voor tijdverdrijf 't een en ander had vervaardigd, met de naald kon uitvoeren; zij was er zelve verwonderd over. Dagelijks kreeg zij iets anders onderhanden, en alles wat zij vervaardigde, was even netjes als kunstig en smaakvol. Zij scheen voor alles bekwaam en de kracht en volharding te hebben verkregen, om ook het moeilijkste ten uitvoer te brengen.

Op zekeren dag zat zij bij het venster in hare kamer druk te naaien aan een nieuw kleed voor de huishoudster, toen Hedwig met eene uitdrukking van het innigste genoegen op 't gelaat binnenkwam.

‘Juffrouw Werner,’ aldus begon zij, ‘'k zou gaarne een woordje met u willen spreken, als ge er den tijd voor hebt.’

‘Ik ben geheel tot uwen dienst,’ antwoordde Leontine met neergeslagen oogen, opdat Hedwig daarin niet zou lezen wat in haar hart omging.

‘Ik heb u veel mede te deelen,’ ging Hedwig voort. ‘In de allereerste plaats moet ik u zeggen dat ge u door uw gedrag en uwe bekwaamheden de achting en genegenheid van den heer Seewald en zijne huishoudster hebt verworven. Mijnheer Seewald laat u door mij een voorstel doen: hij wenscht namelijk dat ge altijd bij hem blijft, en wel gedeeltelijk in uwe tegenwoordige betrekking, gedeeltelijk om zijn dochtertje onder uw toezicht te nemen. De kindermeid, die nu met de zorg over haar is belast, is wel is waar zeer goed voor haar, maar het kind heeft eene andere leiding noodig.’

‘De heer Seewald is zeer vriendelijk,’ zei Leontine zacht.

‘De voorwaarden zullen, zoooals van-zelf spreekt door hem of juffrouw Vogel nader met u besproken worden. Hij wenscht vooral dat ge aan het moederlooze kind al uwe zorg en genegenheid wijdt.’

‘Ik heb het kind hartelijk lief,’ zei Leontine.

(*Wordt voortgezet*)

[Nummer 18]

Onze gravures.

De Molen van Sanssouci.

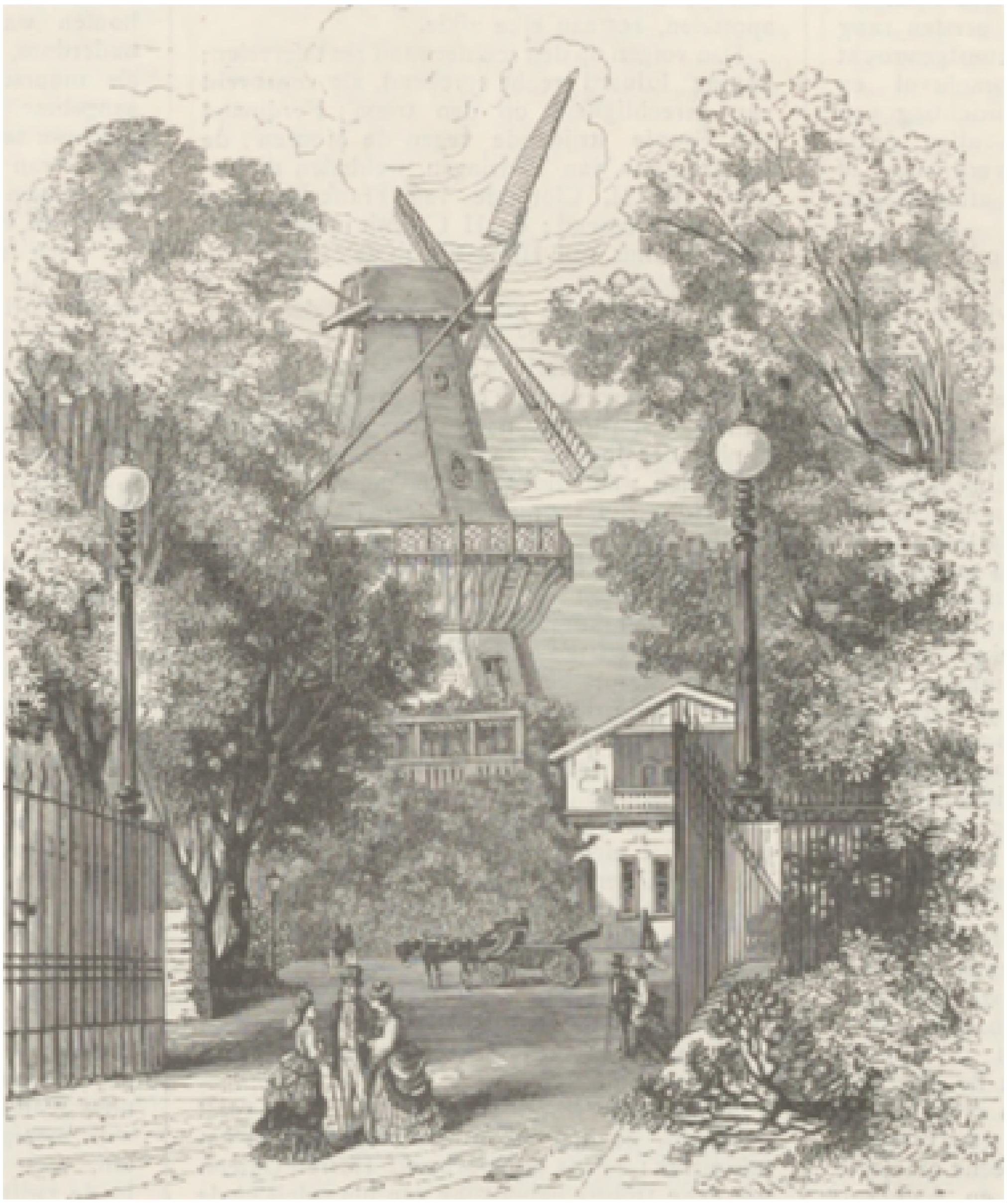

DE MOLEN V.N SANSSOUCI TF POTSDAM.

Wie kent niet, uit het een of ander schoolboek zijner jeugd, de geschiedenis van den molen van Sanssouci, met de daaraan verbonden moraal?

Frederik de Groote, die bij zijne troonsbestijging gezegd had: ‘Ik wil een rechtvaardig koning voor den kleinen man zijn,’ was bezig bij Potsdam zijn lust-slot Sanssouci te bouwen en werd daarin erg gehinderd door de aanwezigheid van een grooten, ouderwetschen windmolen, die hem bij het aanleggen van zijne parken leelijk in den weg stond. Hij deed daarom den molenaar een voordeelig bod, ten einde zijn molen te kunnen opruimen; maar de man wilde er niet van hooren, het erfdeel zijner vaderen te verkoopen en sloeg alle aanbiedingen des konings van de hand.

Op het laatst werd de groote Frederik er erg ongeduldig over, en op een oogenblik al zijne goede voornemens van gerechtigheid vergetende, voegde hij den molenaar kortweg toe:

‘Weet ge wel, dat ik u den molen, zonder de minste schadeloosstelling, eenvoudig kon afnemen?’

Maar de molenaar liet zich daardoor niet van zijn stuk brengen, en antwoordde even kortaf:

‘Jawel, als er geene rechters meer te Berlijn waren!’

Dat vertrouwen nu van den eenvoudigen man op de gerechtigheid in de Pruisische landen beviel Frederik zoo zeer, dat hij van zijn lievelingsplan afzag en den molen zelfs op een hoog onderstel liet vernieuwen, opdat zijne nieuw aangelegde boschjes hem den wind niet benemen zouden. En naar de overlevering wil, zou het geval op den koning zulk een indruk gemaakt hebben, dat hij zijn leven lang de gerechtigheid niet meer uit het oog verloor.

Later werd de molen het eigendom van koning Frederik Wilhelm IV, maar hoewel hij de parken uitbreidde, liet hij toch den molen staan als een gedenkstuk van de gerechtigheid zijns grooten voorvaders. Nog altijd steekt hij boven de boschjes van Sanssouci uit, hoewel sedert 1858 niet meer met draaiende wieken; hij maalt niet meer, maar wordt toch nog zorgvuldig onderhouden, en toen in 1867 de vier wieken door den storm waren afgerukt, werden ze onmiddellijk weer naar behooren hersteld.

De Lustverblijven van Koning Lodewijk II van Beieren.

Poëzie, schoonheidszin en verbeelding zijn gewis vriendelijke gezellinnen op ons levenspad, die ons den vaak moeielijken weg veraangenamen, door hunne zoete begoocheling ontroostend over de teleurstellingen der werkelijkheid, door hunne liefelijke voorspiegelingen onzen moed levendig houdend en ons leerend in onverstoorde blijgeestigheid ook uit de bitterste bloemen zuiveren honig te puren. Maar die beminnelijke leidsvrouwen moeten ons niet te machtig worden; zij mogen niet de taak van gidsen overnemen, die aan Godsdienst en Rede toekomt, nog veel minder ons meesleepen op bedrieglijk weelderige paden, die ons afvoeren van den rechten weg tot onze eeuwige bestemming.

Wat er dàn van ons gewordt, leert ons het lot van zoovele dichters en droomers, kunstenaars en idealisten, die zich onbetoomd aan het schoonheidsgevoel overgaven, er alles om vergaten en een korten, bedwelmenden droom door een lang en bitter lijden moesten uitboeten. ‘Wee den jongeling,’ zegt Walter Scott, ‘die overmeesterd wordt door de Verbeelding, welke de Rede de teugels uit de hand heeft genomen! Jammer en wee! want zulk een gemoed is zacht, bespiegelend en goedaardig,’ dat wil zeggen: niet opgewassen tegen de moeilijkheden des levens.

Tot dezulken behooren de tobbers, die hun leven verdroomen in een dwepend smachten naar het onbereikbare en geen oog hebben voor dat wat voor de hand ligt; die altijd in de lucht starend, struikelen over den minsten steen voor hunnen voet, die onmachtig om zich door het leven heen te slaan, ongeschikt zelfs om het zoete des levens te genieten, altijd blijven sukkelen en klagen, zich zelven en anderen tot last. Maar er zijn nog beklagenswaardiger slachtoffers van eene teugellooze verbeelding. Het zijn de rampzaligen, die in geniale begaafdheid of ontzaglijke fortuin de middelen bezitten om de stoutste droombeelden te verwezenlijken; die zich derhalve niet aanstonds in hunne vlucht naar het gedroomde wonderland pijnlijk belemmerd voelen, maar als een adelaar de vleugels kunnen ontplooien en recht tegen de zon invliegen om ten slotte, verblind, neer te storten in den nacht van waanzin en zelfmoord. Het zijn de sterke, schitterende geesten, die ontzaglijke dingen tot stand brachten en zelf een jammerlijk einde vonden; het zijn de wereldveroveraars, wier lange zegetochten uitliepen op een verlaten graf; het zijn de heerschers en koningen, die als Salomon den heerlijksten tempel mochten stichten, maar eindigden met aan afgoden en vrouwen te offeren, - nòg gelukkig te prijzen als zij met den wijsten der koningen ten slotte konden uitroepen: 'Alles is ijdelheid!' maar diep rampzalig, wanneer zij hier op aarde niet meer tot bezinning mochten komen na den bedwelmenden grootheidsroes en eindigen moesten als koning Lodewijk II van Beieren.

Bedeeld met de rijkste gaven, die een vorst kunnen sieren, edelmoedig, dapper, ridderlijk, had hij de gelukkige koning kunnen zijn van een dankbaar volk. Als slaaf van een tot hartstocht, ja monomanie geworden schoonheidszin, putte hij zijn volk uit om het eene lustpaleis na het andere te bouwen tot hij eindelijk, nergens meer bevrediging vindend voor zijn honger naar tooverachtige pracht en praal, als een arme waanzinnige den dood zocht in de golven van het Starnbergermeer.

Met die gedachte is het weemoedig de lustverblijven te betreden, op last van den ongelukkigen koning verrezen, om de luchtkasteelen te verwezenlijken, die zijne buitensporige verbeelding hem voortooverde. De gravures in dit nummer kunnen ons eenigermate een denkbeeld geven van die tooverpaleizen, welke aan de verrassingen van 'Duizend en een nacht' doen denken. Twee er van verplaatsen ons in het kasteel Neuschwanstein bij Hohenschwangau, dat onder de scheppingen van den waanzinnigen monarch ongetwijfeld den eersten rang inneemt en ten volle als een kunstgewrocht mag geroemd worden Hoe prachtvol en zelfs weelderig de indeeling en inrichting van dit praalgebouw zij, het is in allen deele grootsch en kunstrijk, zonder overdrijving of overlading, gelijk onze beide afbeeldingen genoegzaam doen zien.

In het hoofdgebouw, dat de koning bewoonde, liggen gelijkvloers de keuken met de provisiekamers. Op de eerste verdieping bevinden zich de talrijke kamers voor het dienstpersoneel, de voornaamste zilverkamer en de badvertrekken. De tweede verdieping had nog geene bepaalde in richting gekregen en eerst op de derde, geheel voltooide verdieping hield de vorst zijn verblijf. In de eetzaal, op onze gravure afgebeeld, zijn de wanden versierd met fraaie gobelin-schilderingen, welke den zangerstrijd op den Wartburg voorstellen. De meubelen zijn prachtig en edel van teekening. Gelijk in het geheele slot hebben ook hier gordijnen, meubelstoffen, rustbedden en tafelkleeden dezelfde kleur en teekening en bestaan die kleeden uit fluweel, de meubelstoffen en gordijnen uit zware zijde, terwijl overal rijke opengewerkte goudborduursels zijn aangebracht.

De kleur in deze zaal is Bordeaux-rood. Op de tafel staat een prachtig middelstuk van verguld zilver, het dooden van den draak door Siegfried voorstellend. Uit de eetzaal komt men in de slaapkamer, die in blauw met goud gehouden is en dezelfde pracht als de overige vertrekken vertoont. Bijzonder opmerkenswaardig zijn daar het bed met gothieken troonhemel en de wandschilderingen met voorstellingen uit Tristan en Isolde. Het aangrenzende woonvertrek is de grootste der kamers; de wanden prijken er met voorstellingen uit de sage van den zwaanridder, en de kleur van meubelover-trekken, kleeden en gordijnen is een vriendelijk blauw. Aan deze zaal grenst eene oranjerie met kunstmatige druipsteengrot en waterval. Boven in die grot was evenals in de slaapkamer op Hohenschwangau eene kunstmatige maan aangebracht, die de verschillende maanstanden nabootste.

Het laatste, geregeld door den koning gebruikt vertrek, is zijne door kolommen in twee helften verdeelde werkkamer, die men zoowel uit de eetzaal als uit de grot bereiken kan. De wandschilderingen hebben betrekking op de sage van Tannhaüser en de meubelstoffen en gordijnen zijn groen met goud. Op de schrijftafel des konings rechts op onze afbeelding staat een schrijfstel van meesterlijk goudsmidswerk. Aan deze zaal grenst links nog een kleiner vertrek, dat tot ontvangstkamer was bestemd, maar tot dit doel nooit gediend heeft. Lodewijk II liet zich hier gewoonlijk scheren en haarsnijden, en liet er de nieuw aangekomen stalen en monsters neerzetten, om die bij gelegenheid te bezichtigen. De kamer is met muurschilderingen uit de oudste heldensage, o.a. Siegfrieds dood, door Piloty versierd.

Op de vierde en vijfde verdieping vindt men de beide groote staatsiezalen: de troonzaal en de zangerszaal. De eerste, eene ontzaglijk ruime halle, verheft zich door twee verdiepingen heen. Zestien geslepen zuilen van rood Egyptisch porfier dragen de gaanderij, wier hemelsblauwe zuilen op de eerste rusten. De gewelfde zoldering bestaat uit houten vakken, de vloer uit Italiaanschen marmermozaiek, gelijk trouwens de heele zaal van Italiaansche uitvoering is, met rijke voorstellingen van dierfiguren. Aan de eene smalle zijde voeren twaalf trappen van wit marmer naar eene ovaal afgeronde *apsis*; hier moest de troon van gesneden elpenbeen staan. Al de wanden zijn met prachtige schilderingen versierd.

Boven de plaats van den troon ziet men Christus afgebeeld als Koning der koningen tronende op den regenboog; daaronder de vorsten, die zich voornamelijk verdienstelijk hebben gemaakt voor de verbreiding des geloofs: Casimir van Polen, Stephanus van Hongarije, Hendrik van Duitschland, Lodewijk van Frankrijk, Ferdinand van Spanje en Eduard van Engeland. De overgang tot de eigenlijke zaalwanden wordt gevormd door de twaalf apostelen, zes aan elke zijde.

Dan volgen op den rechterwand zes tafereelen: koning Eduard recht sprekend, als voorbeeld van gerechtigheid op den troon; Ferdinand van Spanje strijdende tegen de Mooren; de H. Elisabeth van Thuringen, weldaden uitdeelend; de H. Clothilde van Frankrijk, haar gemaal bekeerend; de H. Casimir in het gebed, en Stephanus van Hongarije in den strijd tegen de ongeloovigen.

Op den smallen muur tegenover den troon ziet men beneden St. Joris, den draak bevechtend, op de gaanderij de nederlaag der duivelen, en geheel bovenaan de heilige drie Koningen op hun pelgrimstocht naar den nieuwgeboren koning der Joden.

Op den wand links zijn Stephanus en Michael van Hongarije voorgesteld, verder Lodewijk de Heilige van Frankrijk, zieken spijzigend, nog eens de drie Koningen, Mozes en eindelijk, naar den troon toe, vier engelen, welke de teekenen der koningsmacht: rijksappel, schepter, kroon en zwaard aanbieden. Daarboven een in grootschen stijl uitgevoerd tafereel, voorstellende de beschaving in de oudheid en de middeleeuwen.

De vijfde verdieping eindelijk, welker eene helft door de ruimte van de gaanderij der troonzaal in beslag wordt genomen, omvat de zangerszaal met voorstellingen uit de Goedroenen Nevelingen-sage in de voorzaal en uit de Parsifal-sage in de hoofdzaal.

Binnen de muren van dit zijn lievelingsslot trad de koning het begin van zijn treurig einde in; Neuschwanstein is een trotsch gedenkteeken van zijn machtigen geest, vóór die door den waanzin verduisterd was, en tevens het praalgraf van zijn geluk

Al de kasteelen, door den ongelukkigen vorst gebouwd, hebben een scherp uitgedrukten karaktertrek; zoo is bij voorbeeld Herren-Chiemsee eene trouwe nabootsing van het paleis en de tuinen van Versailles. Het slot Linderhof echter, waarvan wij in dit nummer eene merkwaardigheid weergeven, is een mengelmoes van de meest verscheiden stijlen en bouworden; het is een voortbrengsel van de grilligste luimen en doet denken aan een tooversprookje. Aan zijne overige lustverblijven heeft de koning eigenlijk slechts gebouwd, maar hier heeft hij werkelijk geleefd. Hier heeft hij zijne wispelturige verbeelding botgevierd.

Linderhof ligt in het hoogste Ammerdal, niet ver van de Beiersch-Tiroolsche grens. Het was niet om de grootschheid der omgeving dat de koning deze plek uitkoos, want het Ammerdal is eentonig: het was enkel de volstrekte eenzaamheid, die hem aantrok. Eer hier zijn tooverslot verrees, heeft nooit een toerist aan het Ammerdal gedacht; de reisboeken zwegen het dood en slechts een afgedwaalde reiziger kwam nu en dan in het jachthuis Linderhof een onderkomen zoeken.

Met rotsen bekroonde bergen omsluiten het dal, welks noordelijk gedeelte met eindelooze eenzame bosschen naar het laagland afdaalt. Wie in deze wildernissen van den weg raakt, kan wel dagen lang onder hoogstammige dennen ronddolen tot hij eindelijk aan de hut van een houthakker komt, die hem met ruwe stem den weg wijst, waarop hij dan nog pas uren later den eersten kerktoren gewaar wordt. Zoo eenzaam is de omgeving van het slot Linderhof.

Het slot zelf bestaat uit een aantal uiteenloopende en vaak ver uiteen gelegen gebouwen: het hoofdgebouw in renaissancestijl, een antieke Venustempel, eene Marokkaansche kiosk, die de koning op de Parijsche wereldtentoonstelling gekocht heeft, eene nabootsing van de Blauwe Grot, het Hubertuspaviljoen op Oostenrijkschen bodem en de in dit nummer afgebeelde *Hundinghütte*, anderhalf uur van het eigenlijke kasteel, dicht bij de Tiroolsche grens, in het diepst van het woud. Het is een vrij groot getimmerte uit ruwe boomstammen en spiegelt zich in een klein donker boschmeer, waarop eene overoude schuit drijft, die uit een enkelen boomstam vervaardigd is. In dit vaartuig roeide de koning, als hij de hut bezocht, over den boschvijver. De houten wanden der hut zijn donkerbruin van ouderdom, waartegen de berkenstammen, die als muurstutten, deur- en vensterlijsten zijn aangebracht, schel afsteken. Eene groote zwaan, uit ruwe takken samengesteld, dient den voorgevel van buiten tot sieraad. Treedt men de hut binnen, dan valt het oog aanstonds op den stam van een reusachtigen boom, waar de hut om heen is gebouwd. In zijne schors steekt een zwaard als herinnering aan het beroemde Hundingzwaard uit de Noordsche sage. Eene hangmat met ruw schilderwerk hangt van het dak naar beneden; aan de wanden prijken koppen van oerossen en herten met gewei, tropeeën van bijlen, jachtsperen, drinkhorens enz. De grond is bedekt met eene grot gevlochten mat.

In het midden van de hut is de haard, waarover een roestige ketel aan eene ijzeren ketting hangt; de tafel bestaat uit een vormeloos stuk hout, door knoestige wortels gedragen; als stoel doet een afgezaagde boomstomp dienst. De kandelaars zijn uit wortels saamgesteld, terwijl de kroonluchter boven de tafel bestaat uit een hertekop met ingewikkeld vertakt gewei, aan eene ketting opgehangen. Voor behangsel prijken er vischnetten aan de wanden. Aan beide kanten van het hoofd vertrek heeft men kleinere vertrekjes, in een waarvan zich eene kast bevindt met eeuwenoud aardewerk, alsmede glazen en tellooren, die voor 's konings gebruik hebben gediend; een ander dient tot slaapvertrek.

De heele hut is tot in de kleinste bijzonderheden het beeld van een jagers en visschers verblijf uit de eerste eeuwen, met buitengewone zorg uitgevoerd. Wie ze betreedt, krijgt indrukken en meent gestalten te zien uit den grijzen voortijd, waarvan zelfs de geschiedenis niets te melden weet. Hier zat koning Lodewijk menigen nacht, eenzaam met zijne gedachten, met de herinneringen aan het verleden, in de zwijgende natuur van het hooggebergte, waar zich slechts nu en dan net geluid van een hert of een nachtvogel doet hooren. En nog was het hem hier niet eenzaam genoeg. Een duizend schreden van de *Hundinghütte* ligt de 'kluis', evenzoo uit ruwe stammen in elkaar getimmerd, met een dak van boomschors en een klokkentorentje. De muren zijn met schilderingen op ruw linnen versierd; uit dezelfde stof bestaan ook de gordijntjes voor de kleine venstertjes. Het huisraad bestaat uit vischnetten en oud vaatwerk van klei, eene ruwe bidbank en een donker kruisbeeld daarboven. De kluis is eene herinnering aan de duistere tijden, toen voor het eerst het Christendom in deze dalen doordrong.

Ook hier kwam koning Lodewk II gaarne mijmeren. Klaarblijkelijk was het hem eene gebiedende behoefte geworden, zich steeds in eene andere wereld te verplaatsen en zich daarom van de gewone samenleving af te zonderen. Zijne buitensporige verbeelding, wier grillen hij te toegevend had ingewilligd, liet hem ten slotte geene rust en dreef hem door hare telkens hoogere eischen tot waanzin.

Welk een groot en gelukkig man had hij kunnen zijn, wanneer zijn geest den onmatigen drang naar het schoone en fantastische in bedwang had weten te houden; wanneer hij, in plaats van zich aan eene ziekelijk overprikkelde verbeelding over te geven, steeds Rede en Godsdienst als gidsen had gevolgd.

Hoe men in Engeland dieven vangt.
Naar het Engelsch.
(*Slot*)

De trein stopte te Charmont, Levison kwam in onzen wagon. Hij had zijn machintosh over den arm geworpen en hield regenscherm en stok in de hand.

‘Ik wil niet langer met guinjes spelen,’ zeide hij terwijl hij een spel kaarten uit zijn zak trok. - ‘Wanneer gij, de majoor en mevrouw Baxter, echter eene partij wilt spelen tegen een schelling inleg, dan ben ik uw man. Neem af.’

Wij stemden met genoegen hiermede in. Mevrouw Baxter en ik speelden tegen den majoor en Levison. Wij wonnen bij ieder spel; Levison speelde te voorzichtig en de majoor was zoo vol aardigheden dat hij telkens vergat welke kaarten er gevallen waren.

De tijd ging zoodoende prettig voorbij. De majoor was buitengewoon gelukkig met zijne kaarten, maar speelde ellendig. Wij lachten hem uit, lachten ook om Levisons voorzichtig spelen en om mevrouw Baxters hebzucht. Wij waren zoo vroolijk als maar ooit een gezelschap in een nachttrein geweest is. En toch moest ik onwillekeurig aan mijne kostbare bagage denken. - Zoo snelden wij door Frankrijk.

Langzamerhand begon het spel gestaakt te worden en werd het gesprek levendiger. Ook Levison werd spraakzamer.

‘Eindelijk,’ zeide hij, ‘is het na een jarenlang onderzoek gelukt, het geheim te vinden waarnaar alle fabrikanten van waterdichte stoffen gezocht hebben, het geheim namelijk om de kleederen voor den regen ondoordringbaar te maken zonder aan de uitwaseming van het lichaam nadeelig te zijn. - Zoodra ik te Londen terugkeer, zal ik mijn geheim aan het huis Machintosh voor tienduizend pond aanbieden en wanneer men mij dat weigert, dan open ik dadelijk in Parijs een magazijn. Ik zal mij bedaard nederzetten en een fortuintje van millioenen maken. Zoo zal ik doen!’

‘Dat is spreken zooals een handelaar betaamt,’ zeide de majoor vol bewondering.

‘Och ja, majoor,’ sprak hierop zijne beminnelijke wederhelft die altijd gereed was om op alles eene toepassing te maken, ‘wanneer ge maar de helft van meneer Levison's overleg hadt, dan waart ge al lang overste van een regiment.’

Thans bracht Levison het gesprek op sloten, ‘Ik gebruik altijd lettersloten,’ zeide hij. ‘Mijne twee woorden zijn *Turlurette* en *Papagayo*, twee namen, die ik eens gelezen heb in een Fransch blijspel. Geen mensch is er, die ze zou kunnen raden. De slimste dief zal in zeven uren die woorden niet vinden kunnen. - Vindt ge het ook niet, dat die lettersloten boven alle andere te verkiezen zijn?’ vraagde hij, zich tot mij wendende.

Ik gaf hierop een eenigszins ontwijkend antwoord en vraagde wanneer wij te Lyon zouden zijn.

‘Wij komen te 5 uur 30 min. te Lyon aan,’ antwoordde de majoor, ‘en het is nu vijf minnuten over vijven. - Ik weet niet hoe het komt, maar ik heb een voorgevoel, alsof ons iets overkomen zal. Dat is altijd zoo als ik er bij ben. Ging ik op de tijgerjacht dan sprong de tijger op *mijn* olifant, - werden er troepen naar eene afgelegen en ongezonde plaats gezonden, *mijne* compagnie was er altijd bij. - Ik ben een ware ongeluksvogel, en ge moogt het nu bijgeloovig vinden of niet, ik heb een gevoel dat ons nog een ongeluk overkomen zal. eer we te Marseille zijn. - Zie eens hoe wij snel voortjagen en hoe de wagon slingert.’

Ik werd onrustig, doch zocht dit zoo veel mogelijk te verbergen. - Zou de majoor mogelijk een schurk zijn, die omtrent mij een of ander boos opzet voedde? Doch neen, zijn rood en grof gelaat en zijne heldere, goedaardige oogen verbanden dienaangaande terstond bij mij alle vermoedens.

‘Gekheid, majoor, zwijg toch! Ge zijt er altijd op uit iemand op reis nutteloos beangst te maken.’ zeide zijne vrouw, terwijl zij zich gereed maakte om een weinig te gaan slapen

Op dit oogenblik kreeg de trein een hevigen stoot, bewoog zich weer langzaam voorwaarts en hield eindelijk geheel stil.

De majoor stak zijn hoofd buiten het portier en schreeuwde een voorbijsnellenden conducteur toe: ‘Waar zijn wij?’

‘Twintig mijlen van Lyon - Fort Rouge, mijnheer!’

‘Wat is 't, wat is 't? een ongeluk, zeg?’

Hierop hoorde ik uit het nabijzijnde venster roepen. ‘Men zegt, dat er een wiel gebroken is. Wij moeten twee uren wachten en de bagage zal overgeladen worden.’

‘Groote Hemel!’ riep ik uit.

Levison keek uit het venster, ‘Het is zoo,’ zeide hij, toen hij het hoofd terugtrok. ‘Minstens twee uren oponthoud. Lang genoeg! Zoo iets kan alleen onderweg gebeuren; maar daarom geen moed verloren. We zullen koffie laten brengen en ondertusschen nog een partijtje spelen. Wij moeten echter eerst naar onze bagage omzien, of, als mijnheer Blamyre soms eenig eten wil bestellen dan zal ik wel voor zijne vrachtgoederen zorgen. - Maar, mijn hemel; wat zie ik daar bij het licht van de lantarens schitteren

‘*Monsieur*’ riep hij een gendarme toe, die juist voorbij ging, - ‘wat is daar ginder te doen?’

‘Monsieur,’ antwoordde de gendarme ter wijl hij beleefd groette, ‘dat zijn soldaten van het eerste regiment jagers; ze waren toevallig bij de statie en op weg naar Châlons, en nu heeft de statieoverste hun last gegeven, den goederen-wagen te bewaken. Geen reiziger mag in de nabijheid van den wagen komen, omdat er zich eene aanzienlijke waarde aan geld van wege de regeering in bevindt!’

Levison spuwde op den grond en vloekte in zich zelven, - zooals ik dacht, gold het de Fransche spoorwegen.

‘Bij Jupiter, hebt gij daar die ongemakkelijke karren gezien, mijnheer?’ vraagde majoor Baxter terwijl hij op twee karren wees, die door vier sterke paarden getrokken werden. Ze waren zooeven bij het hek stil blijven staan.

Levison en ik verzochten bij onze bagage te mogen komen, doch de soldaten bleven hardnekkig bij hunne weigering volharden. Het was mij evenwel een grooten troost, mijne kisten met groote zorgvuldigheid te zien over brengen, hoewel de dragers onder het voortgaan menigen vloek over de zwaarte lieten hooren. Ik zag niets, dat met een regeeringstransport eenige overeenkomst had en gaf dienaangaande den majoor mijne verwondering te kennen.

‘O, ze zijn slim, die lieden, aartsslim,’ antwoordde hij. ‘Misschien zijn het de juweelen van de keizerin. Mogelijk zijn ze in een klein kistje en dus bij de nachtelijke verwarring gemakkelijk te stelen.’

Op dit oogenblik liet zich de stoomklep hooren - waarschijnlijk een signaal. De paarden, die voor de karren gestaan hadden, werden weggeleid en verwijderden zich in galop.

Hebt ge nu ooit van uw leven zulke brutale menschen gezien,’ schreeuwde de majoor. ‘Zij weten niet hoe men met spoorwegen moet omgaan.’

‘Majoor,’ zeide zijne vrouw verwijtend, ‘beleedig het eergevoel der vreemden niet, denk aan uwen rang en aan uwe verantwoordelijkheid als officier en gentleman.’

De majoor klapte in de handen en begon luidkeels te lachen.

‘'t Is een troep duivelsche domkoppen,’ schreeuwde Levison, ‘ze kunnen niets zonder soldaten doen, soldaten hier, soldaten daar, soldaten overal.’

‘Nu, deze voorzichtigheidsmaatregelen zijn somtijds toch wel goed,’ merkte mevrouw Baxter aan.

‘Ik ga slapen, mijne heeren,’ zeide de majoor, toen wij na een oponthoud van drie uren in den trein naar Marseille gestegen waren. ‘Te Marseille zal de beurt aan den stoomboot zijn, kunt ge zwemmen?’

‘Majoor, goddelooze man, die ge zijt! Bezondig u niet aan voorspellingen!’ zeide mevrouw.

Levison begon opnieuw te babbelen over allerlei zaken. Op het laatst evenwel werden zijne woorden onverstaanbaar voor mij en ik hoorde slechts een gemompel en het geratel van den heensnellenden trein.

Andermaal had ik onrustige en vreeselijke droomen. Het kwam mij voor, dat ik in Kairo was en mij behoedzaam door de enge straten bewoog, waar zwarte slaven mij bedrogen en ik door de kameelen bijna vertrapt werd. De lucht was geheel en al met muskusgeuren verzadigd en gesluierde aangezichten keken uit onheilspellende tralievensters op mij neer. Plotseling viel eene roos voor mijne voeten neer. Ik keek op en een gelaat, dat sprekend op mijne Mina geleek, met groote, donkere gazellenoogen, lachte mij vriendelijk toe. In hetzelfde oogenblik kwamen vier Mamelukken te paard, in woesten galop, de straat af, en zwaaiden hunne sabels over mijn hoofd. - Het kwam mij in den droom voor, als ware er maar ééne hoop op redding en die hoop bestond in het bekend maken der woorden van mijne lettersloten. Reeds lag ik onder de hoeven der Mamelukken-paarden. Met groote inspanning riep ik: Cotopaxo, Cotopaxo!’ Op denzelfden stond werd ik echter door eene sterke vuist wakker geschud. Het was de majoor, die mij heel ernstig aankeek.

‘Nu, wat ligt gij in uw slaap te rammelen?’ zeide hij. ‘Wat duivel, waarom praat gij in den slaap? Dolle streken! Eene leelijke ge woonte! Hier zijn wij aan de statie waar wij ontbijten kunnen?’

‘Wat heb ik dan gesproken?’ vraagde ik met kwalijk verborgen angst.

‘Voorbeeldeloozen onzin!’ antwoordde de majoor.

‘Ik geloof, dat het Grieksch was,’ zeide Levison, ‘doch ik geloof het maar; want ik was half in slaap geraakt.’

Wij kwamen eindelijk te Marseille aan en ik verheugde mij weldra aan boord van een schip te zijn, waar ik mijn schat niet zoo angstvallig moest bewaken. Ik had geen achterdochtig karakter, doch het was mij toch vreemd voorgekomen, dat ik op de lange reis van Lyon tot Marseille, zoo dikwijls ik uit eene korte sluimering ontwaakte, de oogen van den majoor en zijne vrouw op mij gevestigd zag. Levison had gedurende de laatste vier uren onophoudelijk geslapen. Tegen het einde van de reis waren wij allen moede, achterhoudend, ja zelfs knorrig geworden. Het bewustzijn, de laatste statie bereikt te hebben, bracht ons weer in eene vroolijke stemming.’

‘Hôtel de Londres! Hôtel de l'Univers! Hôtel Impérial!’ schreeuwden de portiers der logementen toen wij om onze bagage stonden. Wij hadden besloten bij elkander te blijven.

De slaap der Armoede.

Gelijk al de Englen Gods, tot ons gezonden,
Als boden van Zijn liefde en alvermogen,
Om goeds te strooien, blijdschap te verkonden
Of stil geweende tranen af te drogen;

Zoo mijdt ook de Engel van den Slaap de huizen,
Waar trotsche grootheid woont, die geen erbarmen
Gevoelt; maar daalt met lieflijk vleugelsuizen
Bij voorkeur onder 't stroodak af der armen.

En over 't schamel leger heengebogen,
Ontplooit hij de open wieken als gordijnen
En sluit met teedren vinger zachtkens de oogen
Van die in krankte of kommer droef verkwijnen.

Met lichten wiekslag waaiert hij de zorgen
Als muggen weg; hij fluistert zoete droomen
In de ooren en doet, wakend tot den morgen,
Door 't matte lijf een sterkend heulsap stroomen.

Hij neemt de kopjes van de onnoozle kleenen,
Die straks zoo broederlijk elkander kusten,
Inslapend op de peluw, hard als steenen,
Zacht in zijn schoot en laat ze er koestrend rusten.

Och! hoe ze in 't sluimeren elkaar omstrenglen!
Wat gulden droom mag 't hart dier kleinen streelen?
't Is hun of ze in den hemel met Gods Englen
Als kameraadjes blij en lustig spelen.

Vergeten is de koude, dorst en honger,
Al wat hen kwelde in bange winterdagen,
Zij voelen zich verwarmd, gesterkt, als jonger,
Tot dartlens toe van elken boei ontslagen.

En de Engel van den Slaap, die hun die droomen
In 't oor blies, nu bedenkend hoe 't ontwaken
Hen smarten zou, bidt dat zij mogen komen
In 't oord, waarnaar alle arme harten haken.

En zie, de droom wordt werklijkheid. Nu deelen
Die arme menschenkindren als gelijken
En broeders eeuwiglijk der Englen spelen. -
De dag vindt twee verkleumde kinderlijken.

J.R. VAN DER LANS.

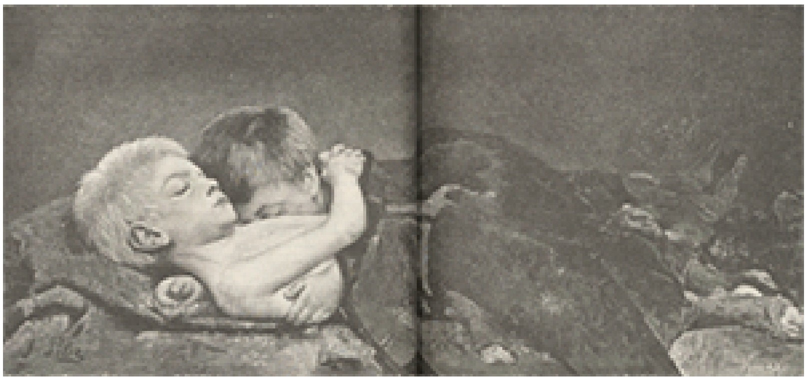

DE SLAAP DER ARMOEDE, NADE SCHILDERIJ VAN F. PELEZ.

Hoe men in Engeland dieven vangt.
Naar het Engelsch.
(*Slot*) [Vervolg van p. 139.]

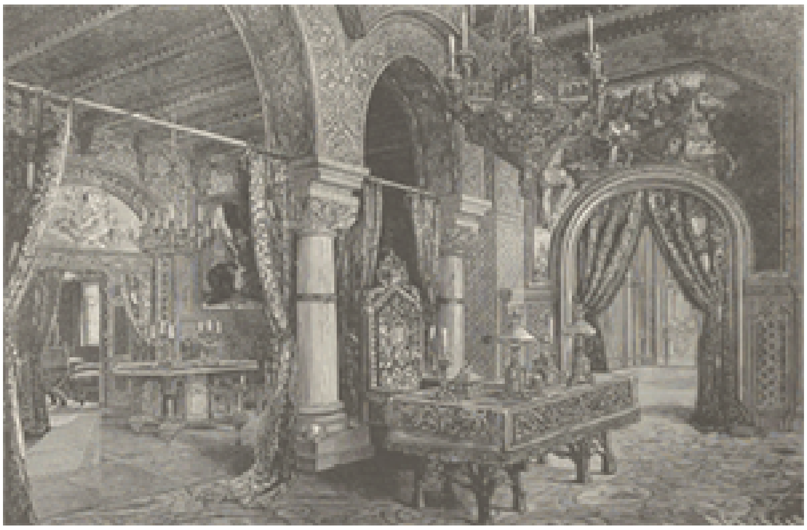

DE LUSTVERBLIJVEN VAN KONING LODEWIJK II VAN BEIEREN. - Werkkamer des konings in het slot Neuschwanstein.

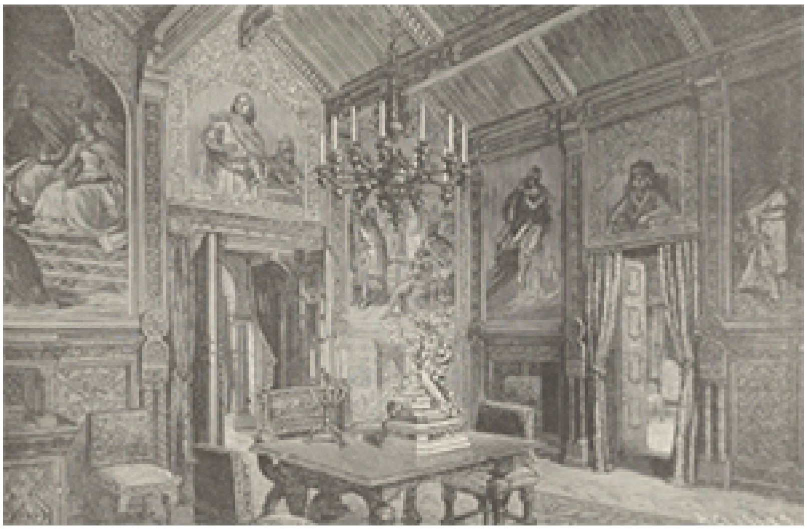

DE LUSTVERBLIJVEN VAN KONING LODEWIJK II VAN BEIEREN. - Eetzaal des konings in het slot Neuschwanstein.

'Hôtel Impérial, natuurlijk het beste logement,' zeide de majoor.

De eenoogige portier kwam op ons af.

Hôtel Impérial, monsieur? Ik ben een van 't *Hôtel Impérial*, maar het is vol; geen bed, niets te krijgen!'

'Dat 's toch ellendig,' riep de majoor smalend. - 'Pas op, straks laat de stoomboot ons ook nog in den steek.'

'De stoomboot, monsieur? Er is een ongeluk met den stoomketel gebeurd. Hij zal eerst twintig minuten na middernacht vertrekken. Ten half een ure, monsieur!'

'Waar zullen wij dan heengaan?' vraagde ik, terwijl ik mij omkeerde en lachte om de lange gezichten van mijne reisgenooten. 'Onze reis schijnt dan wel ongelukkig te moeten uitvallen. In alle geval laten wij tot afscheid met elkander avondmalen. Zoodra ik mijne zaken aan het telegraafkantoor verricht heb, ben ik vrij tot twaalf uur

'Ik zal u in een klein, maar uitmuntend ingericht hotel aan de haven brengen,' zeide Levison, 'namelijk 't *Hôtel des Etrangers*'

'Een vrij smerig hok - een speelhol,' zeide de majoor onderwijl hij eene sigaar opstak en in een rijtuig steeg.

De heer Levison keek hem trotsch aan en zeide: 'Mijnheer, dat logement heeft een nieuwen eigenaar, anders zou ik het u niet aan bevolen hebben. Hieromtrent kunt gij gerust zijn!'

'Mijnheer,' antwoordde de majoor en nam zijn breedgeranden, witten hoed af, 'ik vraag u verschooning, die omstandigheid was mij niet bekend!'

'Nu, nu, mijnheer spreek er maar niet meer over!

'Majoor, ge zijt een driftige gek!' Dit waren de laatste woorden van mevrouw Baxter, toen we met elkander naar het hotel reden.

Toen wij eene zeer eenvoudige kamer met eene eettafel in het midden en een versleten biljard aan het einde, binnentraden, zeide de majoor tot mij: 'Ik zal op mijne kamer gaan en mij voor den schouwburg aankleeden, en terwijl gij naar het telegraaf-kantoor gaat, zal ik eene kleine wandeling maken. Ga gij eerst binnen, Julia, en bezie de kamer maar eens!'

'Wat zijn wij, arme vrouwen, toch rechte slavinnen,' zuchtte zij toen ze de eetzaal verliet.

'En ik,' zeide Levison terwijl hij zijne reistasch er neêrlegde, 'ik wil zien of ik nog niet eenige zaken maken kan eer de magazijnen gesloten worden. Wij hebben hier agenten!'

'Er zijn nog twee kamers met twee bedden vrij, mijnheer,' zeide de eenoogige portier, die bij onze bagage stond.

'Dat is genoeg,' zeide Levison met schijnbare deelneming in onze ergenis. 'Mijn vriend hier vertrekt van nacht met den stoomboot en zal hier niet slapen. Men kan zijne bagage in mijne kamer brengen, en als hij wil, kan hij den sleutel in den zak steken, dat is goed, ingeval hij soms terugkomt eer ik er ben.

'Dan is alles in orde,' zeide de majoor.

Toen ik op het telegraafkantoor kwam, vond ik er een telegram uit Londen op mij wachten. Tot mijne ontzetting hield het de volgende woorden in: 'Ge zijt in groot gevaar! Ga terstond op den stoomboot. Men wil u bestelen. Vraag den prefekt eene wacht!'

Dat moest de majoor zijn. En ik was in zijne macht. Zijn eerlijk en goedig uitzicht had mij ten val gebracht. Wie weet of hij op het oogenblik niet bezig was mijne geldkisten weg te dragen. Ik telegrafeerde naar Londen: ‘Gelukkig te Marseille aangekomen! Tot hiertoe alles in orde!’

Terwijl ik aan de ramp dacht, welke het verlies van mijn geld over ons handelshuis en mijne Mina zou te weeg brengen, liep ik wat ik loopen kon naar ons logement, dat in eene vuile straat, dicht bij de haven stond.

Toen ik de straat afliep, kwam er een man om den hoek, die mij bij den arm greep en schielijk in het Fransch zei: ‘Gauw, gauw, mijnheer! Majoor Baxter verlangt u in de eet zaal te zien! Gauw, want er is geen tijd te verliezen!’

Ik vloog meer dan ik liep naar het logement en stormde de eetzaal binnen. Daar liep de majoor in eene geweldig gemoedsbeweging op en neder. Zijne vrouw keek angstig uit het venster. Het voorkomen van beiden was veranderd. - De majoor kwam schielijk naar mij toe en greep mij bij de hand.

‘Ik ben lid van de Londensche geheime politie en mijn naam is Arnot,’ zeide hij. ‘Die Levison is een algemeen beruchte dief. Hij is op dit oogenblik op zijne kamer en opent uwe geldkisten. Gij moet mij helpen om hem te vangen. Ik wist zijn opzet en heb het doorgrond. - Ik moet hem op heeter daad betrappen Maar nu is hij schaakmat. - Julia, drink uw grog uit, terwijl mijnheer en ik de zaak afmaken. Hebt ge een revolver, mijnheer, in geval hij tegenstand biedt? Want daar zal het wel op uitloopen! Wat mij betreft ik geef de voorkeur aan dit!’ Hij toonde mij een Londenschen politieknuppel.

‘Ik heb mijn revolver op de slaapkamer gelaten,’ riep ik geheel en al buiten adem.

‘Dat is dwaas; maar om het even, hij zal in de verrassing van het oogenblik slecht treffen. Mogelijk ook, dat hij hem in het geheel niet vindt. Wij moeten in hetzelfde oogenblik tegen de deur vallen. De Fransche manier van sluiten deugt niet veel. - En nu, zacht!’

Wij kwamen aan de deur en luisterden een oogenblik. Wij hoorden geld in een zak vallen en daarna een onderdrukt lachen. Levison scheen zich vroolijk te maken over het woord, dat mij in den slaap ontvallen was: ‘Cotopaxo, ha, ha, ha!’

De majoor gaf het teeken en wij vielen te gelijk met onze geheele zwaarte tegen de deur, die in duizend splinters vloog en ons in de kamer bracht. Levison stond met een revolver in de hand voor de geopende geldkist. Hij had reeds een grooten gordel, die om zijn middel geslagen was, met goud gevuld, benevens eene koetsiertasch, die op zijde hing. Een reiszak lag aan zijne voeten ook reeds half vol en toen hij, in zijn haast om het venster te openen, er tegen stiet, rolde het goud er uit. Hij sprak geen woord. Er waren touwen aan het venster, en het scheen dus wel, dat hij van plan was geweest, zakken met geld in het zijstraatje naar beneden te laten. Hij deed een schel gefluit hooren en dadelijk reed er een voertuig in wilden rid weg.

‘Geef u over, galgenaas,’ schreeuwde de majoor. ‘Ik ken u wel! Geef u over! Nu heb ik u, ouwe jongen!’

Levisons eenig antwoord was. den revolver af te drukken. Gelukkig volgde geen schot; want ik had vergeten er slaghoedjes op te zetten.

‘Dat 's voor u, Bobby,’ riep hij bedaard. Toen slingerde hij in woede den revolver naar den majoor, rukte het venster open en sprong er uit. Ik sprong hem na. Het was eene kamer op de onderste verdieping. - Ik riep om hulp zoo hard ik kon. - Arnot was in de kamer achtergebleven om het geld te bewaren.

Nog een oogenblik. Eene wilde menigte van soldaten, matrozen, ledigloopers en vrachtdragers vervolgde den vluchtenden schurk met luid geschreeuw. - Men had zooeven de lantarens opgestoken. Honderden sloegen op hem los, honderden zochten hem te grijpen. - Van dezen maakte hij zich los, dien sloeg hij neder en over genen sprong hij heen Bijna had een zouaaf hem gegrepen, toen de dief onverwacht met zijne voeten terecht kwam in een van de ringen, die aangebracht waren om de booten en schepen vast te leggen. Hierdoor viel hij hals over kop in de haven. Een vreeselijk geschreeuw ging er op, toen hij in het donkere water verdween. Slechts één lantaren stond in de nabijheid te branden. Ik liep den dichtst bijliggenden trap af en wachtte tot eenige gendarmen een boot namen en met dreggen en haken naar het lichaam begonnen te visschen.

'Het zijn slimme vossen, die oude dieven. Ik heb dezen kerel te Toulon gezien, toen hij gebrandmerkt werd. Ik herkende hem dade lijk. Hij is onder een schip gedoken en heeft zich achter den eenen ot anderen boot verborgen. Gij zult hem wel niet terug zien,' zeide een oude, grijze gendarme, die mij in den boot geholpen had.

'En toch zullen wij hem zien; want hier is hij,' riep een tweede, terwijl hij zich nederboog en een lichaam bij de haren uit het water haalde. -

'O, het was een doortrapte schurk,' zeide een man in een boot achter mij. Het was Arnot. 'Ik ben zooeven gekomen om te zien, hoe het met u gaat, mijnheer! Met het geld is alles in orde. Julia past er op. Ik heb al zoo dikwijls gezegd, dat deze schelm er het leven bij inschieten zou, en 't is gebeurd! Het was hem bijna gelukt u uit te plunderen. Eer hij dat geld in den steek gelaten had, zou hij u liever de keel hebben afgesneden. Ik was hem echter op het spoor. Gelukkig kende hij mij niet. Komt, kameraden, wij zullen hem aan land brengen. Wij moeten hem het geld afnemen, dat hij bij zich heeft. En 't is juist goed geweest, dat hij dat bij zich had, want door zijne zwaarte werd hij nu belet boven te komen'

Toen we hem bij het licht van den lantaarn beschouwden, had, zelfs nog na den dood, zijn langwerpig gelaat een achtbaar voorkomen.

Arnot vertelde mij nu onderwijl wij naar het logement teruggingen, de gansche toedracht der geschiedenis. - t' Is natuurlijk, dat ik hem en mevrouw Baxter, die zich inmiddels ontmaskerd had en nu een Londensche politie-beambte geworden was, met dankbetuigingen overlaadde. Op denzelfden avond, dat ik vertrokken was, had hij bevel ontvangen mij te volgen en Levison na te gaan. Hij had geen tijd meer gehad om hiervan mijne patroons kennis te geven. De machinist van onzen trein was omgekocht om de locomotief bij Fort Rouge zóó te beschadigen, dat ze niet meer voort kon en daar blijven moest, terwijl Levisons medeplichtigen daar met goede karren en sterke paarden zouden wachten om in het duister en te midden der verwarring mijne bagage weg te voeren. - Ware dit doel bereikt, dan had men om meer gedekt te blijven, een opstand veroorzaakt. Arnot had dit plan verijdeld, omdat hij bij de overheid verzocht had naar Lyon te telegrafeeren, dat men troepen naar die statie zou afzenden, en dat ze daar nadere bevelen zouden hebben af te wachten. De Champagne, die Arnot opzettelijk op den grond gesmeten had, was door Levison met slaapwekkende bestanddeelen vermengd. Nadat de eerste proef mislukt was, had hij besloten andere middelen aan te wenden om zijn doel te bereiken. Mijne ongelukkige, doch de lezer weet het, niet mijne opzettelijke mededeeling van het geheim om een der lettersloten te kunnen openen, had het hem mogelijk gemaakt, de eene kist te ontsluiten. - De toevallige latere afvaart van den stoomboot gaf hem nog eene laatste gelegenheid meer aan de hand.

Ik verliet Marseille zonder er een goudstuk bij ingeschoten te hebben - dankzij mijnen helpers in den nood: Arnot en.... nu ja-wij blijven hem noemen, Julia. - De reis was gelukkig. De leening werd met zeer voordeelige voorwaarden gesloten.

Onze firma is na dien tijd altijd gelukkig geweest en met de verzekering, dat het mijne Mina en mij bij dat geluk wel gaat, neem ik afscheid van mijne vriendelijke lezers.

De oude Egyptenaars,
(*Vervolg*.)

De vereering van de heilige dieren kweekte bij het volk de zonderlingste gewoonten aan. Herodotus en Diodorus verhalen ons daarvan schier ongeloofelijke dingen. Wanneer een brand uitbrak, bekommerden de Egyptenaars zich veel minder om het blusschen van de vlammen, dan om de katten; zij zochten deze dieren voor alle dingen te redden, en waren in vertwijfeling, wanneer soms een kater over de reddenden heen in het vuur sprong en daarin omkwam. Dan heerschte er groote droefheid. Stierf in een huis eene kat, dan behoren de bewoners zich de wenkbrauwen af; stierf een hond, dan werd het gansche lichaam en hoofd geschoren. De lijken der gestorven dieren werden gebalsemd en in eene gewijde doodskist begraven.

Op het vermoorden van een heilig dier stond de doodstraf; hij zelfs, die eene kat of een ibis zonder opzet doodde, moest sterven; gewoonlijk werd hij door het volk zonder rechterlijk vonnis vermoord. Zag iemand op straat eene doode kat of ibis liggen, dan was hij zoo bang voor de straf, dat hij jammerend van verre staan bleef. Het geloof aan de heiligheid dezer dieren was, gelijk Diodorus verzekert, zoo diep bij het volk ingeworteld, dat eens op zeker tijdstip, waarop den Egyptenaars alles er aan gelegen was, met de Romeinen in goede verstandhouding te blijven, het volk toch een Romein vermoordde, omdat deze bij ongeluk eene kat had gedood.

Van alle dieren werd in geheel Egypte aan het rund de hoogste vereering geschonken. De stier was aan Ptah, Ra en Osiris, le koe aan Neith en Isis gewijd. Ter eere van Ra werd in Heliopolis een witte of gele stier, Mnevis genaamd, onderhouden; ter eere van Ptah onderhielden de priesters in den tempel te Memphis het heiligste dier van geheel Egypte, een stier met name Apis. In den tempel te Memphis had deze een afzonderlijk heiligdom.

De Apis was geheel zwart; op het voorhoofd moest hij eene witte plek hebben, onder de tong een uitwas, die op den Scarabeüs van Ptah geleek; op den rug moest zich eene andere witte plek van bepaalden vorm en in den staart haar van tweeërlei kleur bevinden.

Zulk een bijzondere stier was natuurlijk zeer zeldzaam. Stierf de Apis, dan was er een algemeene rouw in het land, die 70 dagen duurde. Het lijk van het dier werd gebalsemd, en met grooten luister bijgezet. Nu wachtte den priesters eene moeilijke taak: het kwam er op aan een nieuwen Apis te vinden, en dit was daarom dubbel lastig, wijl slechts eene koe, die nog niet gekalfd had, hem ter wereld mocht brengen. Vond men eindelijk een stierkalf, dat aan alle vereischten beantwoordde, dan werden er prachtige feesten gevierd. Veertig dagen lang liet men den jongen stier op eene heeriijke weide grazen; gedurende dien tijd mochten ook vrouwen zich voor hem vertoonen, later was hun dit verboden. Een boot met een verguld tentdak voerde den stier naar Memphis, waar hij onder het vieren van schitterende feesten, die zeven dagen annéén duurden, ontvangen werd. Zoolang de Apis leefde, werd jaarlijks dit feest herhaald. Langen tijd heeft men gemeend, dat de berichten omtrent den Apisdienst, die ons door de oude schrijvers overgeleverd zijn, niets dan fabelen behelsden. Maar latere onderzoekingen hebben niet minder dan 64 Apismummiën in sarcophagen van graniet aan het licht gebracht, terwijl bovendien de opschriften der sarcophagen en grafkamers voor de juistheid der vroegere berichten getuigen.

Nog van een ander heilig dier, den vogel Phoenix, willen wij hier melding maken. Volgens de sagen der Grieken kwam hij slechts eens om de vijfhonderd jaar uit het Oosten naar Egypte en verbrandde zich daar in den tempel van Heliopolis, om verjongd weer uit de asch te verrijzen. De Egyptenaars noemden dezen vogel Bennu. Op de monumenten wordt hij veelvuldig aangetroffen als een reiger met lange vederen aan het achterhoofd.

In het nauwste verband met het godsdienstig geloof der Egyptenaars stond de zorg, die zij voor hunne dooden droegen. Zij geloofden aan een voortbestaan van de ziel na den dood. In verband hiermede stond waarschijnlijk hunne gewoonte om de lichamen der overledenen met de grootste zorgvuldigheid tegen bederf te beveiligen en hun eene koele en veilige grafplaats te verschaffen. Ja, zij besteedden aan hunne woonhuizen minder zorg dan aan het bouwen van de graven; want de Egyptenaars hielden - volgens de meening van Diodorus - den tijd des levens voor kort, den tijd na den dood daarentegen voor zeer lang en noemden daarom de woningen der levenden herbergen, de graven der dooden eeuwige huizen.

Zoodra een Egyptenaar gestorven was - verhaalt ons Herodotus - barstten de vrouwelijke bloedverwanten in luide jammerklachten los; de vrouwen besmeerden hun hoofd en aangezicht met drek, vervolgens lieten zij den doode in huis achter, om met diens mannelijke bloedverwanten door de stad rond te loopen, en sloegen zich op de ontblote borst, terwijl ze huilden en schreeuwden. Eerst nadat dit openlijk rouwmisbaar was afgeloopen, brachten zij het lijk tot hen die met het balsemen belast waren. Deze lieden, die - gelijk wij ons herinneren - tot de priesterkaste behoorden, oefenden in die balseming een kunstig en voordeelig handwerk uit; zij bezaten eene geheele verzameling van modellen: gebalsemde dooden, die in schilderijen op hout afgebeeld waren. Er bestonden drie wijzen van balseming, die belangrijk in prijs verschilden; natuurlijk roemden zij de duurste als verreweg de beste, om zoo de rouwdragenden daartoe over te halen.

Was de onderhandeling over het balsemen afgeloopen, dan gingen zij daarbij volgens bepaalde kunstregels met groote zorgvuldigheid te werk. De kostbaarste specerijen werden tot de dure balseming gebruikt. Bij minder gegoeden werd het lichaam slechts, nadat het gereinigd was, 70 dagen lang in eene oplossing van soda gelegd, om het voor bederf onvatbaar te maken. Na de balseming werd het lijk gewasschen en omwonden met strooken, die met gom besmeerd waren. Op de borst werd òf de kever van Ptah òf een open oog aangebracht, om het weder ontwaken der ziel aan te duiden. Lijken van zeer voorname lieden werden omhuld met een bekleedsel, dat uit saamgelijmd katoen en een overtrek van gips bestond; hierop werd dan het gelaat des gestorvenen geschilderd. Zoo was dan de mummie gereed. Deze werd vervolgens in eene doodkist gelegd, die uit eene enkele of dubbele houten kist, bij aanzienlijke lieden uit eene sierlijk uitgesneden kist van sycomore-hout bestond. Deze werd weer omsloten door eene kist van graniet, wier deksel zoo kunstig er op bevestigd was, dat het bijna nooit geopend kon worden zonder de geheele kist te verbrijzelen. Deze steenen sarcophagen waren veelal met godenbeelden versierd; daarenboven droegen zij in hieroglyphenschrift den naam en stand van den overledene en gebeden, die op het deksel geschilderd of daarin gebeiteld werden.

Den doode werden in zijne laatste woning die stukken huisraad meegegeven, waaraan hij bijzonder gehecht was geweest; bovendien legde men naast hem een lijst van zijne bezittingen benevens een papyrus-rol, het zoogenaamde doodenboek, hetwelk behalve den begrafenisritus en de gebeden, die de doode in de onderwereld te doen had, ook het lot der ziel na den dood bevatte.

(*Wordt voortgezet*)

De Gevolgen van eene Gril.
Tafereelen uit het verhaal
van Herbert Frey.
(*Vervolg.*)

‘Ik ben er volkomen van overtuigd, anders zou ik niet hier zijn, om u dit voorstel te doen,’ hernam Hedwig. ‘Ik heb het kind ook hartelijk lief; hare moeder was mijne dierbaarste vriendin. Gij, juffrouw Werner - ge moet niet denken dat ik u vleien wil - schijnt zoo edelaardig en beschaafd te zijn, dat ik vast geloof dat ge een goeden invloed op het kind zult hebben. Elfriede is nog veel te jong om eene gouvernante te hebben; zij zal dus het grootste gedeelte van den dag aan u overgelaten zijn. Wilt ge over haar waken zooals ge over uw eigen kind zoudt waken, indien het nog in leven was?’

‘Ja, dat beloof ik u,’ verklaarde Leontine met van vreugde schitterende oogen.

‘Nog heden vertrek ik van hier,’ ging Hedwig voort. ‘Mijn bezoek had alleen ten doel te zien hoe de kleine Elfriede het maakte en of zij eene goede verzorgster heeft, om op grond van eigene aanschouwing hare bezorgde grootmoeder te kunnen geruststellen. Nu ik weet dat gij u met de zorg over haar wilt belasten, ben ik zeer in mijn schik.

Eensklaps vertoonde Hedwig in haar geheele wezen eenige verlegenheid. Zij deed nog eene schrede naar Leontine en bloosde hevig; maar een blik op het eenvoudige kleedje der naaister scheen haar te bemoedigen, en zij legde eene banknoot in hare hand.

‘Ik bid u, neem dit van mij aan,’ zeide zij.

Ten hoogste verbaasd zag Leontine haar aan.

‘Meen niet,’ vervolgde Hedwig, ‘dat ik mij verbeeld, uwe genegenheid voor het kind te moeten koopen. Ik weet dat dit onmogelijk zou zijn, want genegenheid laat zich niet afdwingen, en ook weet ik dat dit niet noodig is, daar ik menigmaal heb opgemerkt hoe innig gij het lieve meisje bemint. Ik heb alleen de bedoeling dat ge iets voor u koopt, 't welk u aan mij herinnert.’

Leontine was hevig ontsteld en deed een paar schreden achteruit.

‘O, ge moogt het niet weigeren,’ riep Hedwig. Maar toen zij zag dat Leontine de banknoot krampachtig ineenfrommelde en luide begon te snikken, vroeg zij verschrikt: ‘Heb ik u beleedigd, juffrouw Werner?’

Leontine begreep nu dat zij bijna hare rol vergeten zou.

‘O neen,’ antwoordde zij, zich geweld aandoende om bedaard te blijven. ‘Ik verzoek u, mij te verontschuldigen. Uwe goedheid heeft mij zoo getroffen. 't Is reeds lang geleden dat iemand mij een bewijs van zooveel goedheid gaf; sinds langen tijd is niemand zoo vriendelijk jegens mij geweest als gij. Ik dank u van ganscher harte voor uwe goedheid en vriendelijkheid.’

‘'t Verheugt mij dat ge mij zoo goed begrepen hebt,’ hernam Hedwig, haar de hand reikend. ‘En nu moet ik u vaarwel zeggen, want binnen een paar uren vertrek ik.’

Leontine ontroerde opnieuw, toen Hedwigs hand de hare vatte.

Zoodra Hedwig haar verlaten had, bezag Leontine de banknoot een geruimen tijd. Dat was eene gift van Hedwig, opdat zij haar eigen kind zou liefhebben! O, wat wonderlijke gedachten en gevoelens bestormden haar, toen zij zich den gang der gebeurtenissen tot aan dit laatste gesprek voor den geest haalde.

‘Indien zij alles wist,’ herhaalde zij telkens weder bij zichzelve, ‘hoe geheel anders zou zij voor me zijn! Hoe beslist zou zij elk aanzoek van Bertram tot eene nauwere verbintenis afwijzen!’

In 't leven van den mensch komen vaak wonderlijke lotsveranderingen voor; maar dat zij, de dochter van den rijken bankier Harders, eene banknoot ten geschenke had gekregen, was voor haar even vreemd als smartelijk.

XXIV.

Bertram Seewald zat in zijne werkkamer. De lange tafel was met boeken en papieren bedekt, maar niets van dat alles scheen zijne aandacht te trekken. Hij was in nadenken verzonken en van de schoone Hedwig Kroon, werden zijne gedachten geleid op zijne jonge gade, die hem zoo innig had bemind en op den bodem der zee haar graf had gevonden.

Op schoone, zonnige dagen dacht hij het meest aan haar. Iets in den glans der zon en 't gezang der vogels herinnerde hem altijd aan zijn droevig verlies, en sinds hij op Windischkrona woonde had hij in de eenzaamheid vaak over zijn zonderlingen levensloop nagedacht.

‘Zij heeft me vurig en hartstochtelijk bemind,’ sprak hij tot zich zelven. Daarna dacht hij er aan, dat hem het geluk was ten deel gevallen, door twee zoo schoone en lieftallige vrouwen als Leontine en Hedwig bemind te worden. En toch had hij niets gedaan om zich dat onschatbare geluk waardig te maken, ja, in zekeren zin had hij zich dat voorrecht onwaarding betoond, daar hij Hedwig niet was getrouw gebleven en Leontine voor hare liefde niet dankbaar was geweest.

Eensklaps werd hij uit zijn gepeins opgewekt; de deur werd geopend, en mevrouw Siegel kwam de kamer binnen.

‘Ik heb reeds een paar maal geklopt zonder antwoord te krijgen, mijnheer Seewald,’ zeide zij; ‘nu wilde ik eens zien of ge wel hier waart.’

Bertram ging haar met de meeste voorkomendheid te gemoet.

‘Ik gevoel me door uw bezoek zeer vereerd, mevrouw,’ sprak hij, ‘wees zoo goed plaats te nemen.’

Hij bood haar een stoel aan, en mevrouw Siegel ging met veel bevalligheid zitten.

‘Hebt ge reeds van den schoonen morgen geprofiteerd, om eene wandeling te doen?’ vroeg de heer Seewald.

Mevrouw Siegel zag hem met een flauwen glimlach aan.

‘Die schoone morgen heeft meeene geheel eigenaardige tijding gebracht,’ antwoordde zij, ‘en ik ben verlangend te weten of zij al dan niet waarheid be helst.’

‘Wat betreft het, mevrouw?’ vroeg hij.

‘Misschien is het slechts een los gerucht,’ ging zij aarzelend voort; ‘ik hoorde namelijk dat ge weer gaat trouwen.’

‘Zoudt ge er over verwonderd zijn, als dat werkelijk het geval was?’ vroeg de heer Seewald.

‘Dat kan ik juist niet zeggen. Ik zelve heb er u toch meermalen op gewezen dat ge verstandig zoudt doen, eene vrouw te nemen, en ben nog van die meening. Maar ten opzichte van de dame, die het gerucht als uwe aanstaande echtgenoote noemt, ben ik een weinig ongeloovig. Ik hoorde namelijk dat ge het voornemen hebt Hedwig Kroon te huwen, en - ik moet ronduit verklaren dat dit me verrast heeft. Ik had voorwaar niet de minste gedachte dat *zij* mevrouw Seewald zou worden.’

‘'t Gerucht heeft misschien waarheid gesproken,’ zei hij eenvoudig, ‘Ik gevoel achting en genegenheid voor freule Kroon en hoop wel haar binnen kort mijne gade te mogen noemen.’

Mevrouw Siegel stond op. Zij was te verstandig om te laten blijken wat er in haar binnenste omging en door bitse aanmerkingen den heer Seewald te verbitteren. Zij reikte hem de hand alsof zij recht in haar schik was en zeide:

‘Ik kwam om twee redenen’. ‘Vooreerst wilde ik u gelukwenschen; ten andere moet ik u mijn leedwezen betuigen dat ons bezoek, gedurende 't welk we zooveel genoegen mochten smaken, niet langer duren kan.’

‘Dat spijt me’ antwoordde Bertram.

‘Mij ook, mijnheer Seewald. Mijne dochter en ik hebben van u veel gastvrijheid genoten. Maar we moeten toch eens vertrekken, en 't is het beste dat we dit nu doen.’

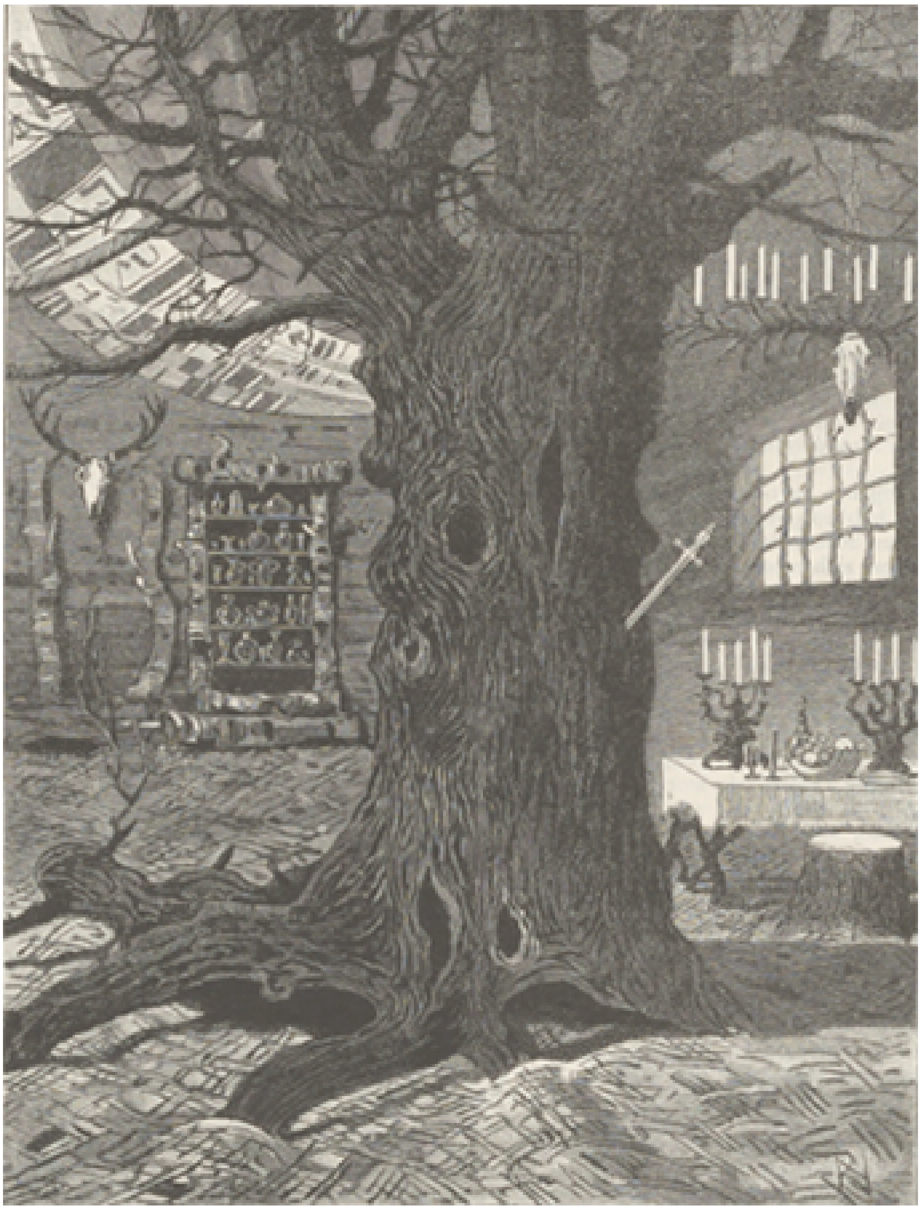

DE LUSTVERBLIJVEN VAN KONING LODEWIJK II VAN BEIEREN - De Hundinghut bij Linderhof.

Toen zij dit zeide, werd haar glaat door een boosaardigen trek ontsierd: slechts met moeite kon zij haar wrevel onderdrukken. Zij had ook zoo vurig gewenscht, hare dochter als meesteres op Windischkrona te zien. Zij had er met al hare sluwheid en volharding naar gestreefd; om dat doel te bereiken, had zij geïntrigeerd, gevleid en gehuicheld. En nu was het geheele plan in duigen gevallen. De begeerde schitterende partij zou eene andere ten deel vallen. Zij had haar spel verloren, en 't was hoog tijd dat zij zich terugtrok, want zij zou hare kwade luim niet voortdurend kunnen bedwingen.

De heer Seewald was wel vriendelijk jegens haar, maar sprak geen enkel woord, om haar te bewegen, haar bezoek te verlengen; 't was als of iets in zijn binnenste hem toefluisterde, dat Hedwig geene bizondere genegenheid voor de dames Siegel gevoelde, en deze Hedwig geen goed hart toedroegen. Nadat hij haar had gevraagd, wanneer zij dacht te vertrekken, en beloofd had, een rijtuig voor haar gereed te zullen houden, verwijderde zich de dame.

Zij ging onmiddellijk naar hare dochter. Deze ontving de tij ling met een hoonenden lach, maar nam zich voor, zich met gelatenheid in haar lot te schikken.

Moeder en dochter verlieten het tooneel hunner huwelijksspekulatiën met een lachend gelaat, maar met nijd en haat in 't hart.

Het vertrek van de beide dames veroorzaakte niet veel droefheid in 't huis van den heer Seewald; zij waren tegen de dienstboden trotsch en onvriendelijk geweest, en dus niet bemind. Juffrouw Vogel was hartelijk blijde dat zij van de dames verlost was, maar Leontine werd beangstigd en verontrust door hetgeen de huishoudster als de reden van het vertrek beschouwde.

‘'t Is een bewijs,’ zei juffrouw Vogel, ‘dat het den heer Seewald thans ernst is. Waarschijnlijk heeft hij de dames duidelijk te verstaan geheven dat 't eindelijk tijd werd dat zij heengingen, en 't is zeer licht mogelijk dat het huwelijk eerder zal gesloten worden dan ik dacht. Ge dient dus nu te beslissen, of ge op de door den heer Seewald voorgestelde voorwaarden hier in huis wilt blijven. Hij vroeg er nog hedenochtend naar, en ik zeide hem dat ge er over denken zoudt.’

‘Ja,’ antwoordde Leontine, ‘ik heb er over gedacht, maar nog geen besluit genomen. Ik zou het lieve kind niet gaarne verlaten.’

‘Dat dacht ik wel,’ riep de huishoudster opgeruimd, ‘en daarom heb ik den heer Seewald als mijn gevoelen te kennen gegeven, dat ge het kind veel te lief hadt dan dat ge niet gaarne hier zoudt blijven. Ik kan hem dus uw besluit mededeelen.’

Leontine gat geen antwoord. Zij peinsde er over, of zij voortdurend zonder herkend te worden hare betrekking zou kunnen vervullen en of zij zich zelve niet verraden zou. 't Was toch te voorzien dat zij ook met haren echtgenoot in gesprek kon komen, - zou zij dan altijd de kracht hebben om zich te beheerschen?

‘Zeg den heer Seewald uit mijn naam,’ sprak zij eindelijk, ‘dat ik met het grootste genoegen hier zal blijven en over zijn dochtertje zorgvuldig zal waken.’

‘Hij zal daarover recht verheugd zijn, juffrouw Werner, en gij zult u er wel bij bevinden,’ hernam de huishoudster, en zij voegde er bij: ‘Dan kunt ge ook de feestelijkheden bijwonen, die gevierd zullen worden, als de jonge vrouw hier haren intrek neemt.’

Juffrouw Vogel keek verwonderd op toen zij Leontine een zucht hoorde slaken; zij kon in 't geheel niet vatten waarom juffrouw Werner nu zuchtte.

(*Wordt voortgezet.*)

[Nummer 19]

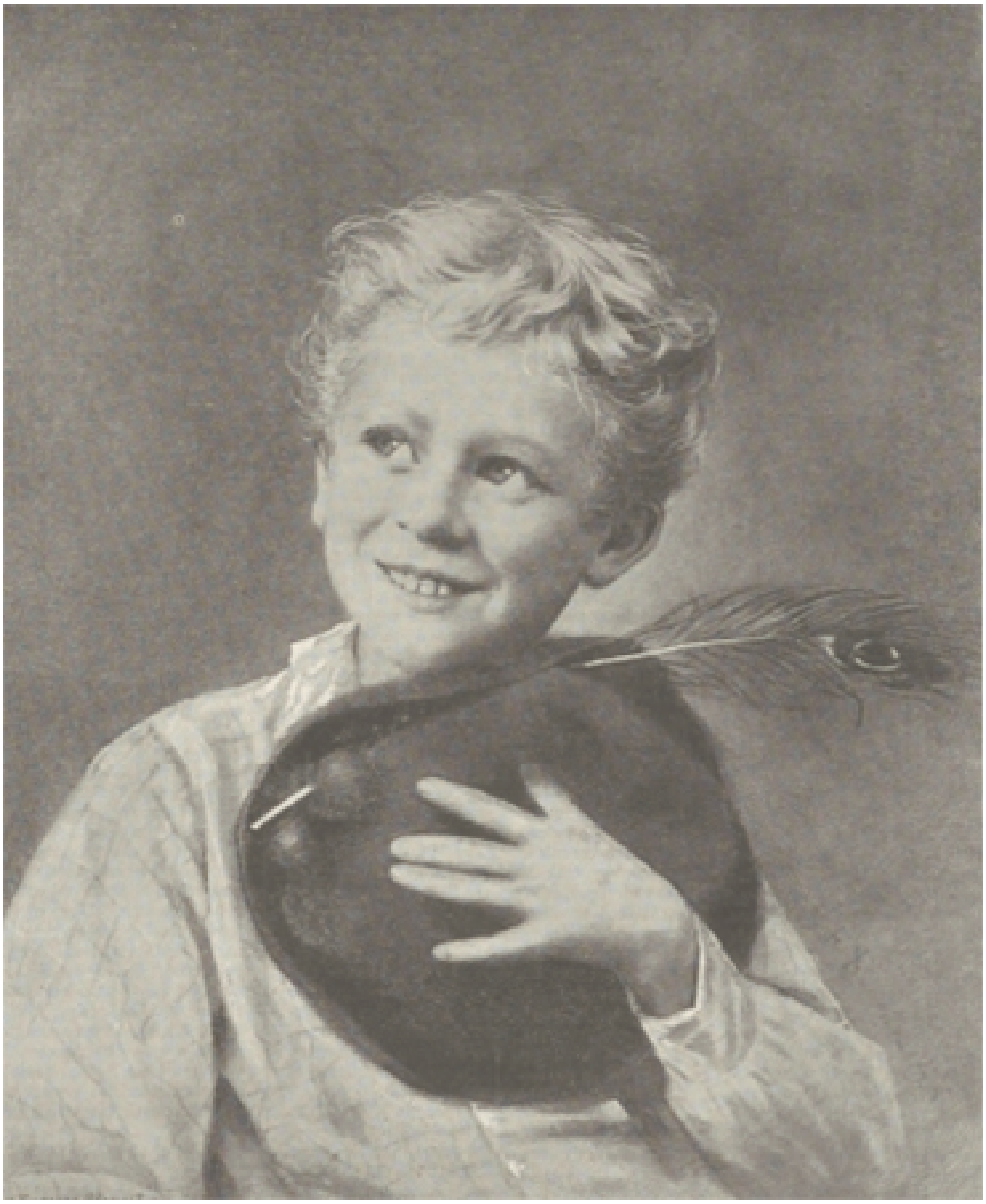

ALTOOS VROOLIJK! STUDIEKOP VAN DVORAK.

Onze gravures.

Altoos vroolijk!
Een studiekopje van Dvorak.

Reeds meermalen mochten wij den lezer met de bevallige kinderkopjes van den begaafden jeugdigen schilder doen kennis maken. Ieder herinnert zich nog het ideaal fijne gezichtje *De Hoop*, zoowel als den tegenhanger *Een dichterlijk beeld*, of het lieve tafereeltje *Afgekust*: in de vorige nummers onzer Illustratie verschenen.

Ditmaal bieden wij den lezer een alleraardigsten jongenskop van Dvorak aan, dien wij *Altoos vroolijk!* getiteld hebben, omdat het een dier kleine lievelingen der natuur is, wien de lach op het innemende gezichtje als vergroeid is, daar zij voor hunne lieftalligheid van elk bemind en vertroeteld worden en al hunne wenschen steeds dadelijk vervuld zien. Tevens maken wij van de gelegenheid gebruik om den lezer enkele bijzonderheden mee te deelen omtrent den jongen kunstenaar, die zich in verwonderlijk korten tijd een grooten naam heeft gemaakt.

Franz Dvorak, wiens eigenlijke naam Brunner is, werd in 1862 te Prelonc in Bohemen geboren en begon op den leeftijd van achttien jaren zijne eerste kunststudiën. Na een verblijf van twee jaren aan de academie van Weenen ging hij naar Munchen, waar hij bij de professoren Sietz en Lindenschmit studeerde. Reeds bij zijn eerste optreden voor het groote publiek maakte hij buitengewonen opgang; hij mocht in waarheid zeggen: ik kwam, zag en overwon. De beide tafereelen, die hij in het vorig jaar op de groote kunsttentoonstelling van Berlijn inzond, en waarvan vooral een paar kinderen met een waaier algemeen de aandacht trokken, maakten de gansche kunstwereld benieuwd naar de verdere ontwikkeling van dit oorspronkelijk talent.

De kunstenaar heeft de beloften, in zijne eerste werken neergelegd, dapper gehouden; elke nieuwe schepping was belangrijk en boeiend zoowel door inhoud als vorm. Hoe afgezaagd de onderwerpen mogen schijnen, die hij zich koos - kinder- en vrouwenkopjes, spelende kinderen, moederweelde - door zijne oorspronkelijke opvatting wist hij daaraan als een geheel nieuw leven te schenken. Bijzonder gelukkig is hij in het weergeven der uitdrukking, gelijk ook het geestige kopje in dit nummer weer bewijst. Ernst en luim, vreugde en leed al wat een menschenhart opbeurt of nederdrukt, weet Dvorak in zijne bevallige kinderfiguren of edele vrouwengestalten te vertolken.

De buitengewone vorderingen, die hij reeds in het begin zijner kunstenaarsloopbaan heeft gemaakt, doen eene schitterende ontwikkeling van zijn eigenaardig talent verwachten.

Worstelende Everzwijnen.

Ziedaar een tafereel, aangenamer om op eene plaat te aanschouwen, dan om in de werkelijkheid bij te wonen. Terwijl wij in de gure najaarsdagen troost zoeken in de gezellige huiskamer, bij den warmen haard, zou het ons niet weinig onaangenaam verrassen, wanneer wij opeens verplaatst werden in het wilde woud, waar bij het gieren der stormen, onder de bladerlooze zwiepende takken het geweldig everzwijn juist zijne verwoede veeten met zijns gelijken uitvecht. Om dezen tijd van het jaar toch voegen de evers, die anders in barsche eenzaamheid van hunne familie verwijderd leven, zich weer aan het hoofd van den troep zeugen en biggen, en wee zoo die troepen te dicht in elkanders nabijheid komen. Dan barst er tusschen de beide aanvoerders een gevecht uit op leven en dood, als waarvan het levendig tafereel van C.F. Deiker ons getuige doet zijn. Als de manen van een leeuw zet de kam van borstelige rugharen zich op; met de vreeselijke slagtanden, blinkend als geslepen messen, vallen zij op elkander aan; zij rukken, scheuren en worstelen, terwijl het woud van hun gehuil weergalmt, en rusten niet voor een der strijders levenloos in zijn rookend bloed licht uitgestrekt, terwijl de ander, hijgend van vermoeienis en zijne wonden lekkend, den kamp opgeeft. De schilder heeft ons die ontzettende worsteling met zooveel natuur en waarheid afgemaaid, dat niemand onzer verlangen zal, in dit Decemberweer een tocht naar de Ardennenwouden te maken, om zulk een gevecht van meer nabij te beschouwen.

De Schoenpoetser-Philosoof.

Klaas Nulf, de huisknecht van den schatrijken koopman Potter, wordt door geheel het dienstpersoneel de philosoof genoemd. En inderdaad, er is den ouden goedhartigen man eene gansch eigenaardige levensbeschouwing aangeboren, die zich in pittigen, humoristischen vorm lucht geeft. Waar Klaas spreekt daar luisteren alle ooren en glimlachen alle monden, en als er geene vreemde ooren zijn om te luisteren en geene vreemde lippen om te lachen, dan houdt Klaas zijne bespiegelingen maar voor zich zelf en praat voor eigen genoegen; want hij is geen tooneelkundige philosoof, die zijne rol slechts voor de wereld speelt, om bewondering en toejuiching af te dwingen, maar een echte, een geboren wijsgeer, wiens geest het meest schittert in de eenzaamheid.

Wij betrappen onzen Klaas in een van deze oogenblikken. Des morgens vroeg, als schier al de huisgenooten nog in diepe rust verzonken zijn, daalt onze wijsgeer van zijn scheerzolder naar de keukenkamer, om zijn nederig werk van schoenpoetser te beginnen. En wijl een ware philosoof slechts weinig behoeft, om zijn gedachtenloop gaande te maken, zoo is een goed half dozijn schoenen voldoende, om Klaas Nulf te verlokken tot menschkundige bespiegelingen over de eigenaars van gezegde voorwerpen.

Scherp en schrander zijn 's mans bemerkingen over Beurs en handel, als hij de zware schoeisels van zijn heer, den koopman, van slijkspatten zuivert. En verwonderlijk is het dan te aanzien, hoe Klaas dien arbeid van tijd tot tijd onderbreekt, om den blinkborstel nadenkend tegen zijnen neus te houden, als verdiepte hij zich plotseling in de berekening eener handelsoperatie, en daarop vlug rechtspringt, om met den halt gekuischten schoen op den rug en den borstel voor zich eene wijl statig en in zich zelven pratend rond te wandelen. Indien dan zijn borstel in den slangenstok van Mercurius veranderde, zou er waarlijk niet veel meer dienen gedaan te worden, dan plaats gemaakt voor de vleugels van den hemelbode, om Klaas aan den god van den handel te doen gelijken.

Wekt het enkel aanzien van de schoenen zijns heers een stroom van handelkundige denkbeelden in Nulfs geest, het zware schoeisel van den zoon des huizes, een officier van het voetvolk, vervult zijn gemoed met krijgshaftige gevoelens Ook Klaas was eens in dienst van het vaderland, en weinigen hebben in het krijgsmanskleed zooveel gerucht rond zich gemaakt; want hij was tamboer van de burgerwacht. En als hij nu de schoenen van mijnheer Ernest, den officier, oppoetsen moet, dan doen de herinneringen aan zijne krijgsmansloopbaan zijne borst zwellen, en in de gedachten aan het verleden medegesleept, trommelt hij als het ware, meer dan hij strijkt, den blink op de schoenen zijns jongen meesters. De vaderlandsliefde is dan ook zoo'n meesleepend gevoel.

Geheel tegenovergesteld wordt Klaas Nulfs houding als de bottinen van juffer Clémence, de oudste dochter zijns heers, aan de beurt komen. Dit knorrig, snebbig ding, dat iedereen toe- en afsnauwt, uit louter kwaadheid omdat zij van niemand ten huwelijk gevraagd wordt, kan Klaas zich niet voor den geest brengen, zonder min of meer uit zijn humeur te geraken. Schokkend en vlug vliegt dan de borstel over het leder, terwijl aan Klaasen spijtig geplooiden mond de grommende woorden ontvallen: ‘Is er nu iets zoo dwaas als een tegenslag op het kapittel der liefde aan andere menschen te willen wreken?.... Zij is nog niet eens gevraagd geworden, wat zou het dan zijn als hare liefde met ontrouw beloond werd, zooals mij over dertig jaren overkomen is?... En wat heb ik gedaan, toen Sophie mij verliet, om met dien melkboer te trouwen?.... In plaats van mijn mede vrijer af te ranselen, wat mij in den bak zou geholpen hebben, heb ik eenvoudig mijne woede op het vel mijner trommel uitgewerkt.... Alles is immers toch maar verbeelding in de wereld, en met een weinig goeden wil kan men zich immers heel goed voorstellen, dat men op de huid van eenen melkboer klopt als men op het vel van eenen ezel roffelt... Toen ik mijne gramschap zoodanig op mijne trommel botgevierd had, dat het vel sprong en ik daardoor mijn ontslag van den dienst kreeg, voelde ik geen greintje kwaadheid meer in mijn hart, en nooit heb ik Sophie schuins bezien, als zij later met dien melkboer getrouwd was.... Arme Sophie, ze is nu ook al ruim tien jaren dood.... Ik kan er niet aan doen, maar zoo waar als ik nog al mijne tanden, behalve dertien, in mijnen mond heb, kan ik het gedacht niet verzetten, dat zij langer zou geleefd hebben als zij mijne vrouw geworden was.’

Bij de zoete herinneringen aan zijne eerste en eenige zoo slecht beantwoorde liefde, vliegen doorgaans de bottinen van juffer Clémence ter zijde, om voor die van hare jongere zuster, mejuffer Rosa, plaats te maken. Ten rechte of ten onrechte meent Klaas in dit vriendelijke meisje eenige gelijkenis met zijne Sophie zaliger te bespeuren, en de lieve juffer Rosa is dan ook de lievelinge van zijn hart. Voorzichtig en zacht als ware haar schoentje een deel van haar zelve, blinkt hij dit keurig en zorgzaam, tot het glanst als een spiegel en hij er zijn goedig en lachend gezicht in weerkaatsen ziet.

‘Gij zult wel aan den man geraken, mijn lief kind,’ mompelt hij dan met innig welbehagen, ‘want die er het minst naar verlangen, zijn het gauwste de bruid. Nu, ik ben toch nieuwsgierig, wie dien schat wegkapen zal!’

Met deze overweging besluit Klaas Nulf doorgaans zijne morgenbezigheden in het onderhuis, om boven bij de overige dienstboden zijne eigenaardige beschouwingen over andere onderwerpen te gaan voortzetten.

Nieuwe Hoeden op!

In dat eene woord: nieuwe hoeden! ligt voor die kleine meisjes meer beteekenis dan we wel denken. Hoeveel weken van te voren hebben zij getracht naar den heugelijken dag dat zij hem eindelijk mochten opzetten. De hartjes dier kleine meisjes, waar een greintje ijdelheid al erg jong te vinden is, hebben gepoppeld van genot en verwachting, toen zij met mama de ‘nieuwe hoeden’ gingen passen.... en koopen. Eindelijk mogen zij de splinternieuwe hoofdsieraden, die hun zoo aardig staan, opzetten. Wat trippelen zij op dezen feestelijken dag vlug naar grootmoeder en ook naar de tantes, want de nichtjes moeten insgelijks weten hoe net zij er uit zien. De gezichtjes, zoo frisch, omlijst door kleurige fijne zijden stof, zijn mogelijk nog teerder getint dan anders, de vreugde gloeit op de wangen en de oogjes glinsteren van dankbaar genoegen. Wie herinnert zich niet uit zijne jeugd en later zelfs het streelend gevoel van iets nieuws naar zijne keuze te mogen dragen.

Kleine fee. Tafereelen uit Marlitt's verhaal: Het geheim der oude juffrouw.

I.

- Zeg toch in 's Hemels naam waar ge naar toe wilt, Helwig!

- Naar X, als gij het goedt vindt! klonk het antwoord, halt uitdagend, half spottend.

- Maar die weg loopt toch niet over den berg! Gij weet er niets van, Helwig. Stil, ik wil uitstappen! Ik bedank u er voor mij te laten omwerpen en mijne beenen te breken; wilt gij ophouden?

- Omwerpen?... Dat zou toch voor 't eerst van mijn leven zijn.... wilde hij zeker zeggen, toen een ijselijke krak en schok den mond des sprekers deden verstommen. Een oogenblik hoorde men het snuiven en hollen van een paard, toen sloeg het dier als razend op hol.

- Daar hebben wij het nu! morde eindelijk de eerste spreker, toen hij op het natte, pas omgeploegde land weêr overeind stond. - He, Helwig! Böhm! Leeft ge nog!

- Ja, riep Helwig, niet ver van hem, en zocht op den natten grond naar zijne pruik. Alle spotlust, alle vertrouwen was uit zijne stem verdwenen. Ook het derde slachtoffer richtte zich eindelijk vloekend en kermend op, want zijne geweldige dikte had hem onweêrstaanbaar naar den grond getrokken. Eindelijk was de houding, waaraan men den mensch het best kennen kan hernomen: de drie gevallenen stonden recht en bespraken nu wat er eigenlijk gebeurd was en wat thans moest worden gedaan.

Het rijtuig, waarin de drie heeren des morgens hunne woonplaats, het stadje X, verlaten hadden, om te gaan jagen, lag bij de ongelukkige berghelling het onderste boven, en stak de vier wielen naar de wolken, zooals de drie personen seffens zagen; de hoefslag van het vluchtende paard was reeds lang in de verte verdoofd en een stikdonkere nacht bedekte de treurige gevolgen van het te groote zelfvertrouwen des heeren Helwig.

- Wij kunnen hier dezen nacht niet blijven: laat ons maken dat wij optrekken, sprak Helwig op waarschuwenden toon.

- Ja, nu moet ge nog bevelen geven! morde de dikke, die zich middelerwijl overtuigd had, dat niet een van zijne ribben, maar de stukken van zijn schoonen pijpenkop het knarsend geluid bij zijne borstkas veroorzaakten. - Gij hebt goed kommandeeren, nu ge door uwe lichtzinnigheid twee vaders van huisgezinnen bijna vermoord hebt. Zeer zeker wil ik dezen nacht niet hier blijven, gij moet zien dat gij raad vindt. Ik ga zonder licht hier niet weg, al kwamen er tien paarden om mij te halen. Ik zink tot over de knieën in den modder, en de lucht is hier zoo vochtig dat ik er een half jaar lang het rhumatism van krijg; gij moogt het verantwoorden, Helwig! Maar ik zal zoo dwaas niet zijn tusschen die duizend gaten en sloten, die deze gezegende plaats aanbiedt, armen en beenen te breken.

- Wees niet dwaas, doktor, zegde de derde. Gij kunt hier toch niet blijven staan als een wegwijzer, terwijl Helwig en ik naar de stad gaan om hulp te halen! Ik had al lang gezien dat onze knappe koetsier te veel links stuurde. Wij gaan nu het land dwars door, rechts, dan komen wij op den rijweg, daar sta ik voor in. Maak nu geene bedenkingen meer; denk aan vrouw en kind, die nu misschien zitten te jammeren en te weenen, omdat gij niet bij de botermelkpap verschijnt.

De dikke doktor bromde nog iets tusschen zijne tanden, maar ging toch met de anderen mêe. Het was zwaar werk! De klotten bleven zoo dik als eene vuist aan de jachtlaarzen hangen, en telkens kwam een in 't onzeker zoekenden voet, in een diepen plas terecht, zoodat het water hun tot aan de ooren spatte. Zij kwamen nogtans zonder ernstige ongelukken op den rijweg en liepen nu dapper en welgemoed voort. Zelfs de doktor kreeg langzamerhand zijn humeur terug en neuriede met zijne vreeselijke basstem: ‘Nooit hebben wij meer pleizier gehad.’

Toen zij dicht bij de stad kwamen, dook er een licht in de duisternis op, dat in vliegende vaart op de wandelaars afkwam: Helwig herkende in het breede, goedig gelaat, dat boven den lantaarn uitstak, zijnen knecht Hendrik.

- Hemel, mijnheer! zijt gij het eindelijk? riep hij. Mevrouw denkt dat gij hier of daar dood ligt?

- Hoe, weet mijne vrouw reeds, dat wij een ongeluk gehad hebben?

- Ja, zie, mijnheer, er is van avond een wagen met kermisvolk gekomen, - de goede jongen begreep tooneelspelers, goochelaars, koordendansers enz. alles onder die ééne benaming - en toen de wagen voor *de Leeuw* stilhield, stond ons paard, onze Vos, er achteraan, alsof hij er bij hoorde. De waard kent hem en heeft hem aanstonds thuis gebracht. Maar nu de schrik van mevrouw! Zij heeft mij seffens uitgezonden met den lantaarn en Rika moest kamillenthee bereiden.

- Kamillen? Mij dunkt dat een glas warmen wijn of warm bier beter wezen zou.

- Ja, dat dacht ik ook: maar ge weet dat mevrouw....

- Nu, 't is goed, Hendrik, 't is goed: ga nu maar vooruit met dien lantaarn. Wij willen maken dat we thuis komen.

Op de markt gingen de drie deelgenooten in 't ongeluk, na een stommen handdruk van elkaar, deze om zijne kamillen te gaan drinken, en de twee anderen met de zwaarmoedige verzekering dat hun te huis eene bedpredikatie wachtte. Want de dames hadden een grooten hekel aan het edel jachtvermaak hunner mans en lag nu de buit, het eenig verzoeningsmiddel, verpletterd onder het omgevallen rijtuig, het met slijk en vuil bedekte jachtkostuum veranderde gewis reeds de eerste omarming in eene uitbarsting van toorn.

Den volgenden morgen waren aan alle hoeken der straten roode billetten aangeplakt, die de komst van den beroemden goochelaar Orlowsky en zijne wonderbare kunstenmakerijen aankondigden. Eene jonge vrouw ging van huis tot huis om kaartjes voor de voorstelling aan te bieden.

Zij was zeer schoon, die vrouw met hare blonde haarlokken en hare schoone gestalte vol adel en bevalligheid; doch haar schoon gelaat was bleek, zoo bleek als de dood, zegden de menschen, en wanneer zij hare goudblonde wimpers opsloeg, wat niet veel gebeurde, zag men eene aandoenlijk zachte, doch weemoedige uitdrukking in de donkerbruine oogen.

Zoo kwam zij ook aan het huis van Helwig, het aanzienlijkste op de markt.

- Mevrouw! riep Hendrik, in de groote benedenkamer, terwijl hij den blinkenden knop der wit geverfde deur in de hand hield, daar is de goochelaarsvrouw.

- Wat wil zij? riep eene strenge vrouwenstem.

- Haar man speelt morgen en zij wilde gaarne eene kaart aan mevrouw verkoopen.

- Wij zijn fatsoenlijke menschen en hebben geen geld voor zulke duivelskunsten: zend haar weg, Hendrik

De knecht sloot de deur weêr; hij krabde zich achter de ooren en zette een verlegen gezicht; want de goochelaarsvrouw moest ieder woord gehoord hebben.

Zij bleef nog een oogenblik verwonderd voor hem staan; een hoogrood had de bleekheid van haar gelaat vervangen en een diepe zucht ontsnapte aan hare borst...

Daar werd eensklaps een klein venster open geschoven, dat in het voorhuis uitkwam; eene onderdrukte stem vroeg om een biljet, nam het aan en er viel een daalder in de hand der jonge vrouw.

Eer zij nog kon opzien, was het venster weêr dicht en eene groene gordijn hing andermaal dicht tegen de ruiten. Hendrik opende met eene linksche buiging en een goedhartigen glimlach de voordeur, de vrouw ging naar buiten en zette haren weg vol doornen en distels voort.

De knecht nam de gepoetste laarzen, welke hij vroeger, bij de verschijning der vrouw, had neêrgezet, weêr op en trad de kamer binnen van zijnen heer, die nu in het volle daglicht, een klein, oud man met een mager en bleek, doch zeer goedhartig gezicht bleek te zijn.

- Och, mijnheer, meende Hendrik, nadat hij de laarzen op hunne plaats had gezet, het doet me pleizier dat gij een kaartje genomen hebt. Het arme mensch zag er zoo treurig en lijdend uit, dat ik er meêlijden mee kreeg, al moge haar man zijn brood dan ook niet eerlijk verdienen... Hij zal hier echter geen geluk hebben; denk er maar aan wat ik zeg, mijnheer!

- Waarom dan niet?

- Wel, omdat Vos, ons paard, zich aan hunnen wagen gespannen heeft alsof hij er bij behoorde. Dat wil niets goeds zeggen; het beest kwam juist van eene ongeluksplaats. Let er maar op, mijnheer, die menschen hebben hier geen geluk.

Hij schudde zijn dik hoofd, doch daar zijn heer niets op de profecie antwoordde, ging hij de kamer weer uit en legde in den gang de mat voor de kamer van mevrouw Helwig recht; want de vreemde vrouw had er... bij ongeluk met den voet tegen gestooten.

(*Wordt voortgezet.*)

De oude Egyptenaars,
(*Slot*)

Het doodenboek is voor onze kennis van de godsdienstige begrippen der Egyptenaars van het hoogste belang. Het geeft ons de beste opheldering omtrent de wijze, waarop zij zich het leven der ziel onmiddellijk na den dood voorstelden.

Zoodra de zon ondergaat, daalt de ziel van den gestorvene naar de onderwereld ‘Amentes’ In den voorhof vindt zij Osiris in mummiëngedaante met de kroon op het hoofd en den geesel in de hand; deze zit op een troon, die door het water des levens omringd is, waaruit lotusbloemen ontspruiten. Naast Osiris zitten 42 geesten der onderwereld, versierd met struisvederen, het teeken der waarheid en gerechtigheid: zij moeten gericht houden over den doode. Hun aantal, 42, komt met het getal der doodzonden bij de Egyptenaren overeen.

De ziel smeekt Osiris, dat hij haar in het rijk der zaligen opneme; zij geeft de verzekering dat zij geene zonde bedreven heeft Maar deze woorden zijn voor Osiris niet voldoende: op de weegschaal der gerechtigheid wordt het hart des gestorvenen gewogen. Op de ééne schaal wordt dit hart op de andere de struisveder der waarheid en des rechts gelegd. Twee godheden met dierenkoppen staan bij de schalen; de ééne, met den kop van een schakal, is de aanklager; de andere, die een sperwerkop draagt, is Horus. De uitslag van dit onderzoek wordt met de rechterlijke uitspraak door een god opgeteekend.

Wee den doode, indien hij ééne der 42 doodzonden bedreven had en zijn hart alzoo te licht werd bevonden: dan werd hij uit den voorhof der onderwereld verdreven naar de hel, het rijk der duisternis.

Demonen met zwaarden gewapend stonden aan het hoofd van de verschillende afdeelingen der hel, waar de ongelukkige zielen op eene ontzettende wijze gekweld en voor hunne zonden gestraft werden. Sommigen ziet men daar aan palen gebonden; vuurroode duivelen houwen hen met het zwaard aan stukken Anderen weer zijn met het hoofd naar beneden opgehangen. Dezen heeft men het hoofd afge-

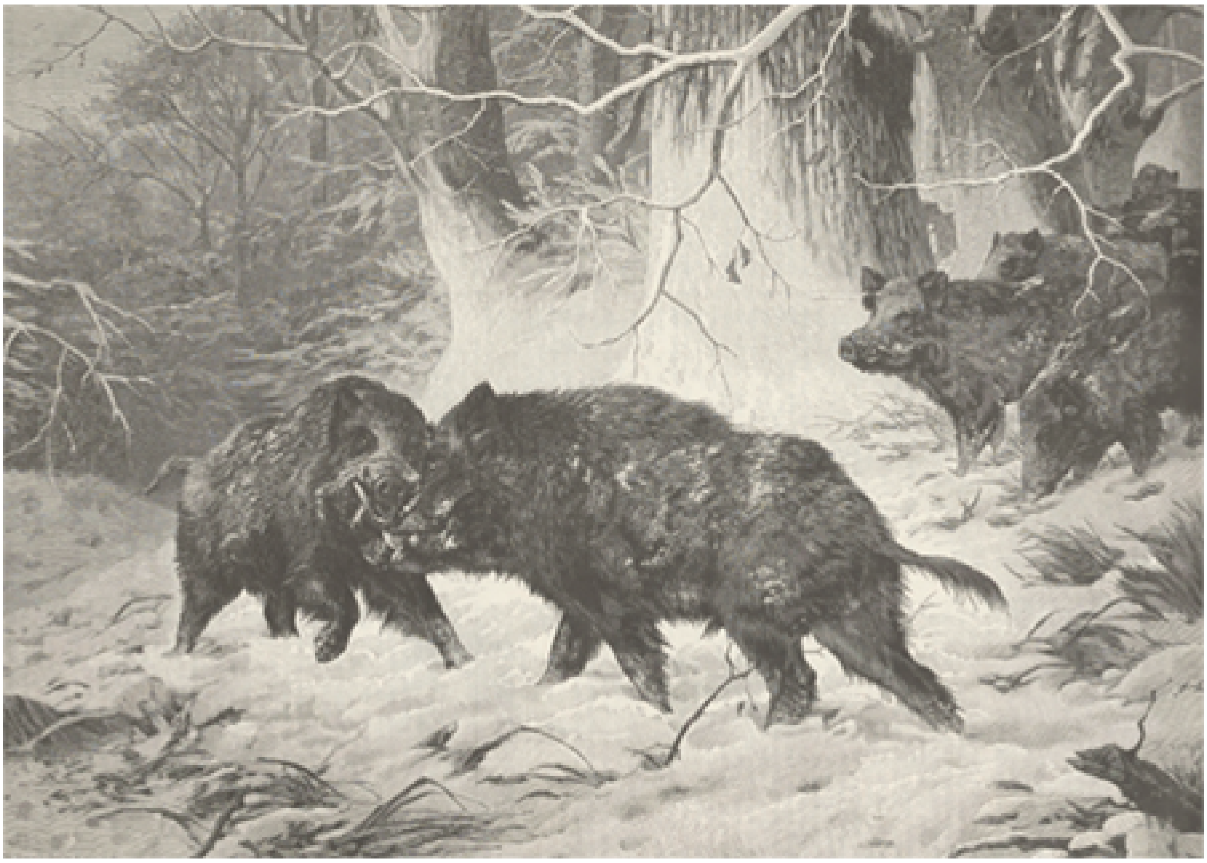

WORSTELENDE EVERZWIJNEN, NAAR DE SCHILDERIJ VAN C.F. DEIKER.

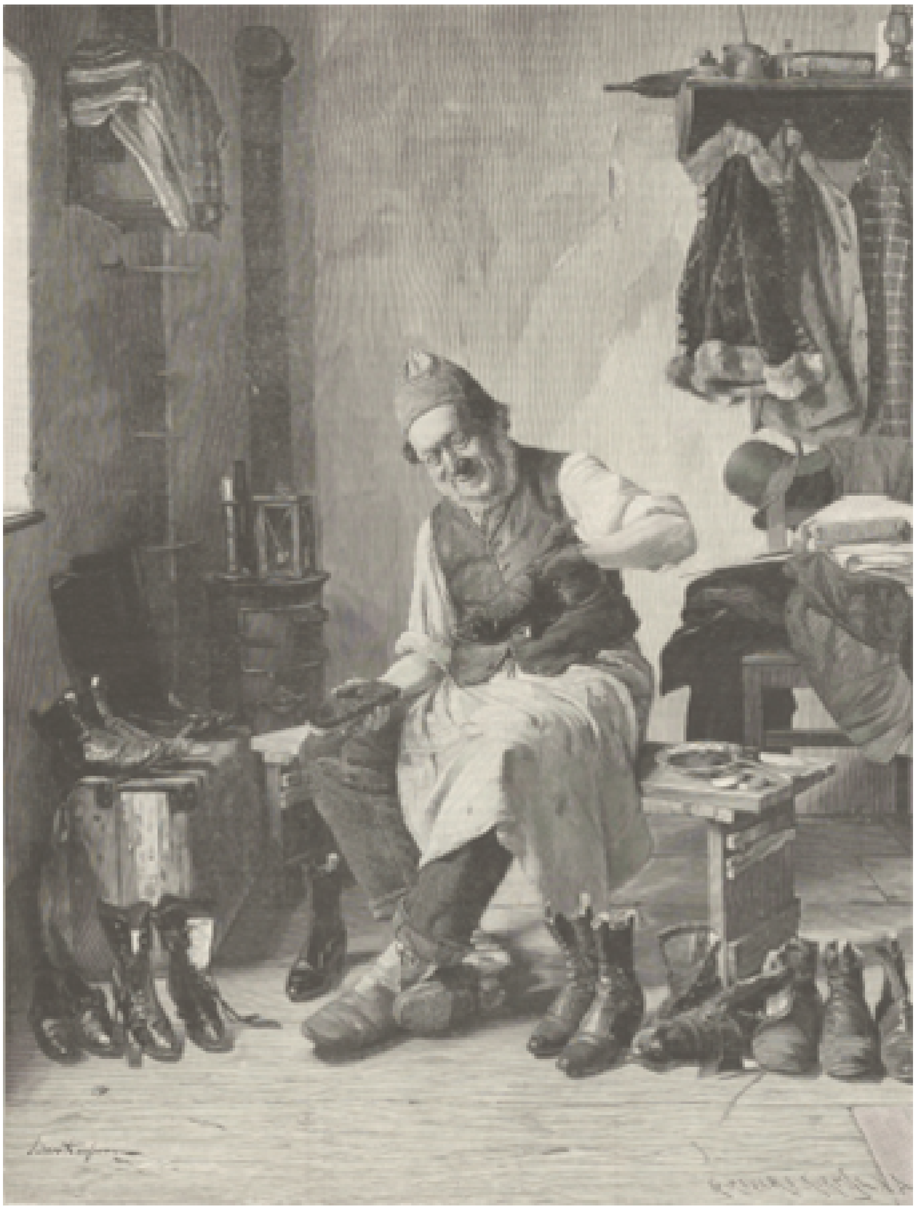

DE SCHOENPOETSER-PHILOSOOF, NAAR DE SCHILDERIJ VAN ISIDOR KAUFMANN.

houwen; genen het hart uit het lichaam gescheurd. Hier braadt men ongelukkige zielen voor blakerende vuren, ginds kookt men ze in groote ketels!

Een in de rots uitgehouwen graf van koning Ramses VI, die in de 12e eeuw v. C. geleefd heeft, biedt ons zulk eene voorstelling van de oude Egyptische hel aan.

Is het hart daarentegen niet te licht bevonden, dan ontvangt de ziel de struisveder der gerechtigheid, dan mag zij de onderwereld doorkruisen. Een vreeselijk gedrocht, dat eenige gelijkenis met het Nijlpaard vertoont, houdt met opgesperden muil aan de poort der onderwereld de wacht; andere ondieren, slangen en krokodillen, liggen in het rond, maar de rechtvaardige ziel zweeft hen voorbij de zonnige velden te gemoet, waarover koning Ra gebied voert.

‘De zielen der rechtvaardigen hebben genade gevonden in de oogen van den grooten God en zij wonen in de woningen der eere, waar het hemelsche leven geleefd wordt: de lichamen, welke zij verlaten hebben, zullen voor immer in hunne graven rusten, terwijl zij zich in den aanblik van den hoogsten God verheugen.’ Zóó luidt het opschrift in het koningsgraf, en de daarbij behoorende afbeelding geeft ons de zielen te aanschouwen, gelijk zij in het lommer van weelderige bosschages vol blijdschap rondwandelen en de zaligheden van het leven aan gindsche zij' der graven genieten.

Nadat het lijk in de kist gelegd was, werd het in plechtigen optocht naar de grafkamer gevoerd, die de gestorvene meestal reeds bij zjin leven daartoe had laten inrichten. Deze was bij alle meer of minder welgestelden deels met schilderwerk, deels met reliefs versierd, welke voorstellingen van het ambt, de bezigheden en de bezittingen van den overledene inhielden.

De lijkstoet leverde een indrukwekkend schouwspel op. Vooraan gingen de tempeldienaars met het offergereedschap; zij voerden een jongen stier mede, die ten offer dienen moest. Achter het offerdier droeg men het lievelingshuisraad van den overledene en de teekenen van zijn stand. Was de doode een krijgsoverste geweest, dan volgde hierop de strijdwagen; vervolgens kwamen weeklagende daartoe gehuurde vrouwen, mannen met palmtakken en de dienarenstoet van den doode, eindelijk de priesterschaar.

Eene door ossen getrokken slede droeg eene bark, waarop de sarcophaag geplaatst was, om aan te duiden dat de ziel van den doode met eene bark naar de onderwerd vaart. De bloedverwanten en vrienden van den overledene sloten den trein.

Nadat de stier geofferd en ter eer der goden wierook gebrand was, bracht men den doode geschenken; vervolgens werd hem zijn graflied toegezongen en de bloedverwanten smeekten de goden dat zij hem in de velden der gelukzaligen zouden opnemen. Tot zulke aanzienlijke begrafenissen stroomde altijd veel volk toe. Het stemde in met den lofzang en roemde de deugden van den gestorvene. Nog eenige aarden vaten met water en eenige broodkoeken werden in de grafkamer geplaatst, dan verwijderde zich de stoet en de grafkamer werd gesloten.

De lijken der armen hadden geene afzonderlijke grafkamers, maar werden gezamenlijk in groote grotten bijgezet. Die grotten behoorden tot bepaalde tempels, welke hiervoor eene zekere uitkeering ontvingen.

De godsdienstplechtigheden der Egyptenaars, gelijk wij die hier in vluchtige trekken voor onze lezers geschetst hebben, gaven aan de priesters eene buitengewone macht. In hunne heilige boeken bewaarden zij zoowel de godsdienstige als de burgerlijke wetten. Zij waren de bemiddelaars tusschen het volk en de godheid; want niemand kon deze met zijne offeranden naderen, zonder van den dienst der priesters gebruik te maken.

Het geheele leven des volks was aan godsdienstige handelingen gewijd; het moest eene onafgebroken godvereering zijn. Daarom noemde Herodotus reeds de Egyptenaars de godvruchtigste van alle menschen, hij bewonderde de strenge en harde bepalingen en de menigvuldige en heilige gebruiken, waaraan zij zich onderwierpen.

Bij alle feesten werden offers gebracht; de goden ontvingen wijgeschenken; de heilige dieren werden zorgvuldig verpleegd en met giften overladen. Maar dat was niet genoeg. Ook in het dagelijksch leven des volks deden de godsdienstige wetten hunnen invloed gelden.

De Egyptenaars beschouwden zich zelven als het meest bevoorrechte volk der wereld. Met verachting zagen zij neer op alle overige natiën, van welke zij zich onderscheidden door strenge inachtneming van de lastigste spijs- en reinheidswetten, hun door de priesters voorgeschreven. De reinheid des lichaams, hun door het klimaat van Egypte reeds geboden, was hun tot een godsdienstig voorschrift geworden; dit strekte zich uit tot alle mogelijke verrichtingen en toestanden des levens en ontaardde, door het vermijden van spijzen die willekeurig als onrein beschouwd werden, in den kleingeestigsten vormendienst. Boonen en gerst b.v. waren den Egyptenaars verboden, even als het vleesch van een groot aantal dieren Ook van die dieren waarvan het gebruik geoorloofd was, mocht men den kop niet eten. Deze werd in het water geworpen als onrein.

De Egyptenaars meenden, dat al de volken die hunne reinigheidswetten niet opvolgden, zelven onrein waren. Daarom aten zij nooit met vreemdelingen aan ééne en dezelfde tafel; ook dronken zij niet uit een beker, dien een vreemdeling aan zijne lippen had gezet. Zelfs het vleesch dat in zijn ketel gekookt of met zijn mes gesneden was, gebruikten zij niet; al zijn huisraad werd voor onrein aangezien.

Ook bepaalde kleedingstoffen waren of geheel of bij sommige gelegenheden verboden. Zoo mocht noch in den tempel noch in het graf ooit een uit wollen stof vervaardigd voorwerp meegenomen worden. De linnen onderkleederen door het volk gebruikt, moesten steeds uiterst schoon gewasschen zijn. Buitendien waren de Egyptenaars tot veelvuldige reinigingen verplicht, en om het lichaam ook van binnen zuiver te houden, gebruikten zij alle maanden drie dagen lang stoelgang bevorderende of braking verwekkende middelen.

Een volk, welks gansche leven in het vervullen van godsdienstplichten werd doorgebracht, moest den priesteren wel slaafs onderworpen zijn; en dit te meer, daar deze in het uitsluitend bezit van alle wetenschappelijke kennis waren en de geheele verstandelijke ontwikkeling des volks zich dus in hunne kaste als in een middelpunt had teruggetrokken. Reeds in de oudste tijden gaven de Egyptische priesters blijken van niet onbeduidende wetenschappelijke kennis. Zij waren zeer bedreven inde sterrenkunde: de verdeeling van het jaar in 365 dagen en 12 maanden, en die van den dag in 24 uren was hun - gelijk Herodotus ons meedeelt - sinds lang bekend. Ook wisten zij zons- en maansverduisteringen vooruit te berekenen, een werk waartoe alleen groote vorderingen in de wiskunstige wetenschappen hen in staat konden stellen.

Uit de waarneming van de sterren ontwikkelde zich bij de Egyptische priesters niet alleen de wetenschap der Astronomie, maar vooral die der Astrologie of sterrenwichelarij. In Egypte treft men de eerste sporen aan van deze zonderlinge wetenschap, welke tot in de jongste tijden toe zoo vele hoofden op hol heeft gebracht.

Vier der heilige boeken behoorden aan de sterrenwichelaars, en dezen was de taak opgedragen om het volk uit de sterren voorspellingen te doen. Het geloovige volk stroomde naar de tempels, bij elke onderneming vroeg het, of het gekozen tijdstip goed was, om met de uitvoering een begin te maken, en of de sterren een gelukkigen afloop voorspelden. Hoe dikwijls het ook bedrogen werd, altijd weer kwam het geloovig terug.

Ook de kunst bleef onder de voogdij der priesterlijke macht; daarom was eene vrije ontwikkeling op dit gebied onmogelijk. Beeldhouw- en schilderkunst verhieven zich nooit tot een zelfstandig bestaan; zij bleven aan de bouwkunst gekluisterd en dienden alleen om de schoonheid der gebouwen te verhoogen.

De Egyptische gebouwen onderscheidden zich minder door schoonheid van vorm dan wel door reusachtige afmetingen; de priesterlijke bouwmeesters bezaten een bewonderenswaardig talent om geweldige steenmassa's te verwerken. Zoo is ergens in het paleis van Karnak een zandsteenblok in gemetseld, die eene lengte van 40 bij eene dikte van 5 voet bezit.

De vormen der gebouwen zijn meestal hoogst eenvoudig: hun schoonste sieraad is de menigte van kolossale zuilen. In den bloeitijd van Thebe wonnen zij echter aan grootere verscheidenheid en dientengevolge aan bouwkunstige schoonheid, zonder daarom aan grootschheid te verliezen.

De beeldhouwkunst draagt evenzeer den stempel van het reusachtige als de bouwkunst. De technische bekwaamheid der oude Egyptische beeldhouwers, die de hardst mogelijke steensoort moesten bewerken is bewonderenswaardig, maar naar blijken van waarachtigen kunstzin zoekt men bij hen te vergeefs. Behalve de kolossale standbeelden zijn vele reliefs voor ons bewaard; deze zijn meestal beeldwerken in steen uitgehouwen en dikwijls met bonte kleuren beschilderd. Met hunne altijd gebrekkige evenredigheden bezitten zij evenmin kunstwaarde als de schilderijen, die zich door hel schitterende kleuren, maar ook door een gebrekkig perspectief en onjuiste vormen onderscheiden. Aan al die beelden ontbreekt het leven. Zij zijn meestal *in profiel* geteekend, terwijl de aangezichten zonder uitdrukking slaafs volgens de modellen vervaardigd zijn.

Even als in de bouwkunst, zoo nemen wij ook in de beeldhouw- en schilderkunst ten dage van Thebe's hoogsten bloei eenigen vooruitgang waar. Van groote beteekenis kon deze evenwel niet zijn, omdat de kunst dan alleen in staat is om zich te ontwikkelen, wanneer zij de vrije eigendom des volks is. Zij moet wel binnen de grenzen van eene werktuigelijke navolging beperkt blijven, wanneer niet het aangeboren talent, maar het voorrecht eener erfelijke kaste aanspraak op hare beoefening verleent.

Onder de kasten der krijgslieden en priesters stond in Egypte eene derde, die geheel het overige volk omvatte, maar die - evenals dit met de priesterkaste het geval was - weder in een onnoemelijk aantal kleine onder-afdeelingen gesplitst was. Gelijk bij de priesters de afzonderlijke ambten in bepaalde familiën erfelijk waren, zoo bestond ook de kaste des volks uit zulke afdeelingen, over welker onderlinge grenzen de verschillende berichten elkander lijnrecht tegenspreken.

Het schijnt dat het volk, voor zoover het tot de arbeids- en handwerksklasse behoorde, in de kasten der landbouwers, handwerkslieden en herders verdeeld was, waarvan de laatste als de laagste volksklasse werd beschouwd. Zeker is het dat de zwijnenhoeders algemeen veracht waren, daar de zwijnen in de schatting der Egyptenaars onreine dieren waren.

Of de wet, dan wel alleen de gewoonte echtverbintenissen tusschen leden van verschillende kasten verbood, weten wij niet. Wel deelt Diodorus ons mee, dat niemand een ander beroep mocht uitoefenen, dan hetgeen hij van zijn vader geërfd had, dat Egypte alzoo het Dorado voor alle vrienden van vast aanéengesloten gilden was en hij ziet hierin een groot voorrecht van Egypte's bewoners. Hij zegt: ‘Ook de kunsten worden overigens, gelijk men duidelijk bemerkt, in Egypte op uitstekende wijze beoefend en tot den behoorlijken trap van volkomenheid ontwikkeld. Want alleen in dit land mogen de handwerkslieden volstrekt niet in het beroep van eene andere klasse van burgers ingrijpen, maar alleen dat handwerk uitoefenen, hetwelk volgens de wet erfelijk aan hunnen naam verbonden is. Zoo is noch broodnijd, noch verstrooiing door staatkundige aangelegenheid, noch iets anders in staaat om hen in hun beroepsijver te storen.

Bij andere volken ziet men, dat de handwerkslieden hunne opmerkzaamheid tusschen te veel voorwerpen verdeelen, en dat de hebzucht hen verhindert om aan hunne eigenlijke bestemming getrouw te blijven. Nu eens beproeven zij het met den landbouw, dan weer laten zij zich met handelszaken in, een andermaal beoefenen zij twee, drie kunsten te gelijk. In de vrije staten loopen zij meestal in de volksvergaderingen rond, en terwijl zij in den dienst van anderen staande zich zelven verrijken, zijn zij bezig om den ondergang van den staat te bewerken. In Egypte daarentegen wordt ieder handwerksman zwaar gestratt die zich in staatszaken mengt of meer dan ééne kunst te gelijk beoefent.'

Door de afbeeldingen en beeldhouwwerken op oude gedenkteekenen ontvangen wij eene nauwkeurige, tot in de kleinste bijzonderheden afdalende voorstelling van de beroepsbezigheden des volks. Zij bevestigen voor het grootste deel de berichten, ons door Herodotus en Diodorus nagelaten.

De landbouw werd met schitterenden uitslag beoefend. De boeren pachtten van den eenigen eigenaar des lands, den koning, hunne stukken grond en beheerden die met evenveel ijver als overleg. De akker werd deels met het houweel, deels met een door ossen getrokken ploeg gewend. De bewerking van den grond had plaats zoodra de Nijl zich in zijne bedding had teruggetrokken, in December en Januari; het zaad werd op den natten bodem gestrooid en niet gelijk bij ons, ondergeëgd, maar door schapen of geiten er in getreden.

De oogsttijd viel in tegen het einde van Maart, het graan werd met sikkels gesneden, de ossen trapten de korrels uit het kaf, terwijl hunne drijvers - gelijk een der opschriften van een in de rots uitgehouwen graf bewijst - daarbij zongen: 'Dorscht voor u, ossen, dorscht voor u; dorscht schepels vol voor uwe meesters!' Ook de veeteelt werd met verstand gedreven. Diodorus heeft geene woorden genoeg om deze te roemen, hij verhaalt ons dat de oude Egyptenaars zelfs voor de fokkerij van pluimgedierte kunstmatige broedovens kenden.

Omtrent de handwerkslieden geven de gedenkteekenen ons evenzeer belangrijke inlichtingen. Wij zien daarop de weefstoelen, welke dat schoone lijnwaad leverden, welks dichtheid wij nog heden in de bekleeding van de mummiën bewonderen. Wij zijn daar getuigen van het vervaardigen van glas, hetwelk ook toen geblazen werd. Eene afbeelding in de graven van Beni-Hassan geeft ons omtrent de daarbij gevolgde wijze van behandeling de meest volledige opheldering. Diezelfde graven leiden ons ook in het leven der overige handwerkslieden binnen: wij bespieden den pottebakker bij het kneden van het leem, bij het vormen en het bakken van het aardewerk. Timmerlieden, schrijnwerkers, schoenmakers, grofsmeden, goudsmeden, steenhouwers, wapensmeden zijn daar voor onze oogen aan hun werk bezig.

Zoo ontrolt zich dan voor onzen blik het tafereel eener veelzijdige beschaving uit den alleroudsten tijd, ja wij dringen zelfs in de huizen der burgers binnen, om hen bij hunne feesten en maaltijden gade te slaan.

Het leven der oude Egyptenaars was niet zonder bekoorlijkheid, al was het ook door de strenge godsdienstige wetten in vele opzichten in zijne vrije uiting belemmerd. De aanzienlijken vooral leefden voor hun genot en wisten zich genoeg vermaak te verschaffen. Hunne huizen waren licht en bevallig gebouwd; bij de landhuizen vond men schoone tuinen, sierlijke koepels en schaduwrijke bosschages.

De gezelligheid was 't, die in de schatting der Egyptenaars aan het leven eerst de rechte bekoorlijkheid bijzette. Ook dit leeren we uit de afbeeldingen der graven van

Beni-Hassan. We zien daar een vroolijk gezelschap sierlijk gekleed in eene groote zaal bijéén. Eene gedekte tafel, waarop wijn in glazen flesschen, brood, vijgen, groenten en gevogelte staan, noodigt tot genieten uit. Bij de maaltijden ging het lustig toe; de eetlust ging niet verloren, al werd ook - gelijk Herodotus verhaalt - na het eten het kunstige, één of twee ellen groote beeld van een doode in zijne kist rondgedragen, en, met de woorden: ‘zie op dezen; drink en wees vroolijk; want zoo zult gij worden na uwen dood,’ aan elk der gasten vertoond. Integendeel, de herinnering aan den dood verhoogde misschien de feestvreugde.

Op de gedenkteekenen aanschouwen we (hoewel de onmatigheid en dronkenschap onder de 42 hoofdzonden der Egyptenaars behoorden), zoowel vrouwen als mannen die zich van de overdadig genoten spijzen en dranken ontlasten. Gedurende den maaltijd legde de vriendelijke gastheer er zich op toe om zijne gasten aangenaam bezig te houden door dansers, die voor hen hunne kunst moesten vertoonen. Een andermaal werden muzikanten ontboden: deze, zoo mannen als vrouwen, speelden op harpen, cimbalen en fluiten; de toon van de tamboerijn klonk daar tusschen door. Soms nam het gezelschap zelf deel aan zulke muzikale uitvoeringen. Ook athleten gaven nu en dan van hunne buitengewone lichaamskracht blijk.

Deze uitspanningen waren er de eenige niet. Nu eens reden de aanzienlijken in sierlijke wagens rond; dan keken zij naar de spiegelgevechten, die schippers, met lange boomen gewapend, met elkander hielden, een anderen keer vermaakte men zich met het balspel. In 't kort, hoe eng een keurslijf van godsdienstige wetsbepalingen het leven des volks ook omknelde, tijd om te genieten wist het wel te vinden.

De reinheidswetten droegen misschien het hare er toe bij, dat alle klassen der bevolking meer acht gaven op hun lichaam, dan anders het geval zou geweest zijn. Ook het gemeene volk kon niet - gelijk men zegt - van vuil vergaan; het moest op eene kleeding gesteld zijn, welke ondertusschen slechts uit een linnen hemd bestond met een wollen mantel daarover. De laagste klassen der arbeiders droegen slechts een schort om het lijf, hunne kinderen liepen geheel naakt.

De vrouwen der Egyptenaars, die niet - gelijk de overige vrouwen van het Oosten - naar de meest afgelegen vertrekken van het huis verbannen waren, maar zich vrij in het gezelschap der mannen mochten bewegen, droegen allerlei schoone sieraden: halsketens, armbanden, ringen en oorhangers; ook muntten zij uit door de kunstige wijze waarop zij het haar droegen.

Niet alle behoeften der Egyptenaars konden in hun land - hoe rijk ook - bevreeding vinden. Vele voortbrengselen daarentegen waren in grooten overvloed voorhanden. Een levendige ruilhandel bracht Egypte dientengevolge in aanraking met de overige wereld, een handel, die echter in vele opzichten op dien gelijkt, welken tegenwoordig de Chinezen drijven

De Egyptenaars zelven waren tot handelsverkeer met het buitenland weinig genegen, dewijl zij in eene strenge afzondering van alle vreemdelingen leefden. Zij lieten zich de producten van andere landen brengen, en gaven daarvoor de hunne in ruil. Den vreemden kooplieden, die te water naar Egypte kwamen, was het slechts veroorloofd in éénen Nijlmond binnen te loopen; het verkeer met vreemde handelsschepen mocht alleen op het kleine eiland plaats vinden. Van de landzijde kwamen Arabische karavanen, die den Egyptenaars vooral specerijen en slaven toevoerden. Hout, olie, wijn, barnsteen en tin werden hen te scheep aangebracht. Zij gaven daarvoor glaswaren, geweven stoffen, lijnwaad, papier, wapens, paarden en vooral de kunstige strijdwagens in ruil, die uitsluitend in Egypte vervaardigd werden.

De Gevolgen van een Gril.
Tafereelen uit het verhaal
van Herbert Frey.
(*Vervolg*.)

XXV.

Zware onweerswolken pakten zich opeen boven het huis van Bertram Seewald; Leontine alleen zag ze komen: alle anderen in het huis waren opgeruimd en in blijde verwachting.

't Was een zoele, heldere nacht, de sterren schitterden aan den hemel, de lacht was bezwangerd met den lieflijken geur der bloemen, en Leontine stond aan 'tvenster van haar kamertje en blikte naar den hemel.

Groote God! wat moest zij nu doen? Die vraag was de gewichtigste haars levens. Hare eigen handelingen hadden een toestand in het leven geroepen, waarin zij geene uitkomst zag. Al wat tot nu toe met haar was voorgevallen, was als ware het een droom geweest; nu ontwaakte zij met ontzetting, en als een grimmig spook grijnsde haar de vreeselijke werkelijkheid aan. Haar echtgenoot was voornemens weder te huwen, terwijl zij nog leefde. Dat kon, dat mocht immers niet!

Zij was Bertrams wettige gade, en zoo lang zij leefde kon hij geene andere huwen. En als zij dit toeliet, vielen alle schuld en verantwoordelijkheid daarvoor op haar, want Bertram en Hedwig geloofden aan haren dood.

De schande die, ingeval zij herkend werd, op het onrechtmatig gesloten huwlijk zou kleven, en de jammeren, die er het gevolg van zouden zijn, zouden op haar geweten komen en als een vloek op haar rusten. Neen, dat huwlijk mocht niet gesloten worden! Hoeveel rampen en ellende zouden er het gevolg van zijn voor de schuldeloozen, die geen kwaad vermoedden!

Hoe langer Leontine hierover nadacht, des te afschuwelijker kwam haar gedrag haar voor; de vermomming, die zij in gelaat, kleeding, houding, gebaren en spraak had aangenomen, verscheen haar in het hatelijkste licht. Zij zag in dat zij vreeslijk gedwaald had. Toen zij eenmaal besloten had aan haren dood te doen gelooven, had zij niet weder naar haar vaderland en onder hare geliefden moeten terugkeeren. In een vreemd land onbekend voortlevend, zou zij niet zijn te weten gekomen wat met hen voorviel, terwijl zij, wetende dat er iets onrechtmatigs zou geschieden, eene groote misdaad op haar geweten zou laden, indien zij het niet verhinderde.

Zij overwoog of het zou baten, indien zij aan haren echtgenoot een naamloozen brief schreef, om hem te waarschuwen, geen gevolg te geven aan zijn voornemen om weder te huwen, daar zijne gade nog leefde. Maar dan zou hij immers bewijzen verlangen, en die kon zij niet geven zonder zich bekend te maken. En dat wilde zij in geen geval doen; dan zou zij toch opnieuw gedwongen worden om, niet door hem bemind, aan zijne zijde een ellendig leven te leiden. Zij sidderde reeds op de gedachte daaraan. Zij zou haar leven liever in de diepste armoede en afhankelijkheid van vreemden slijten dan door haren echtgenoot geminacht en gehaat te zijn. En zij vreesde dat hij haar haten en verachten zou, als hij wist dat zij zich zoo had kunnen vermommen en zich nu weder als eene hindernis op den weg tot zijn geluk plaatste.

En indien zij haren echtgenoot waarschuwde en toch onbekend kon blijven, welk eene onrust zou zij dan hare ongelukkige ouders veroorzaken! Welk een vurig verlangen om hun kind weder te zien zou zij bij hen opwekken? Zij beweenden haar nu als eene doode; die droefheid was hevig, maar als zij wisten dat zij nog leefde en niets anders omtrent haar te weten kwamen, zou hunne smart nog oneindig grooter zijn.

Eindelijk geloofde Leontine uitkomst gevonden te hebben. Zij meende dat het 't verstandigst zou zijn, zich aan Hedwig bekend te maken, en toen zij over dit plan rijpelijk had nagedacht, besloot zij het zoo spoedig mogelijk uit te voeren. Als zij Hedwig, die voor haar altijd eene trouwe, opofferende vriendin was geweest, openbaarde dat zij nog leefde, en tevens hare bekommering mededeelde, zou zij althans veel jammeren voorkomen.

Zij zou dus naar Hedwig gaan; zij zou openhartig hare dwaasheid en jaloerschheid bekennen en Hedwig verklaren wat haar genoopt had zich te vermommen. Reeds de gedachte daaraan schonk haar troost. Hedwig was altijd haar toevlucht geweest; zij was een edel, verstandig en ernstig meisje; zij zou zeker raad voor haar weten.

Maar nu kwam weer eene andere zorg: hoe zou zij Hedwig, die naar hare ouders was teruggekeerd, kunnen te spreken krijgen?

't Scheen haar onmogelijk toe, den grond te betreden waar zij hare kinderjaren zoo gelukkig had gesleten, en als eene vreemdelinge op den drempel van het huis harer ouders te staan; zij vond het onnatuurlijk en schandelijk. Doch het besef dat 't niet anders kon, verzoende haar weder met die gedachte. Als zij Hedwig wilde spreken, moest zij naar hare geboorteplaats; een ander middel wist zij niet.

Op zekeren dag dat zij over dit plan zat na te denken kwam de huishoudster hare kamer binnen. Juffrouw Vogel deelde haar mede dat in den westelijken vleugel van 't huis Windischkrona een groote verandering zou worden aangebracht; de vertrekken zouden nieuw gemeubileerd en prachtig ingericht worden.

Nu meende Leontine dat het tijd werd om te handelen; zij vroeg dus ot de huishoudster haar een of twee dagen kon missen, daar zij een paar vrienden, die in de nabijheid van Bruchthal woonden, wilde gaan bezoeken.

‘Wel zeker!’ antwoordde juffrouw Vogel. ‘'t Verheugt me waarlijk, te hooren dat ge behalve hier in huis nog andere vrienden hebt. Ik dacht dat ge geheel alleen op de wereld stondt. Des te beter voor u, lieve juffrouw, dat dit niet zoo is. Ik wil 't gerust voor mijne verantwoording nemen, dat ge eens een uitstapje maakt. Maar blijf niet te lang weg; ge weet toch dat ge voor ons onontbeerlijk zijt geworden.’

Leontine gevoelde dat het haar zwaar zou vallen, van haar geliefd kind te scheiden; zij wilde alzoo niet langer dralen, daar zij vreesde aan 't wankelen te zullen worden gebracht.

Den volgenden dag nam zij afscheid van de vriendelijke huishoudster, kuste vurig hare kleine Elfriede en vertrok.

De reis met den spoortrein baarde haar groote verwondering; zij kwam zich zelve als een uit den dood herrezene voor. Zij had die haar van vroeger zoo goed bekende plaatsen in langen tijd niet gezien; zij ontmoette lieden die haar weleer met de meeste vriendelijkheid gegroet hadden en haar nu niet meer kenden. Hoe smartelijk dit haar ook viel, was 't toch ook een troost voor haar; zij behoefde niet te vreezen herkend te worden.

Toen zij uit den wagon stapte, gevoelde zij nog eenige onrust; een oogenblik aarzelde zij, maar zij vatte weder moed en ging te voet den weg op naar het ouderlijk huis.

't Kwam haar voor alsof 't nog geen dag geleden was sinds zij het laatst dien weg bewandeld of bereden had. Nu bewandelde zij hem als een voor dit leven gestorvene. Elke plaats die zij voorbijkwam, riep haar een herinnering voor den geest.

Verscheiden personen, die niet de minste acht op haar sloegen, had zij als oude bekenden met een vriendelijk lachje willen begroeten. Niemand van die allen herkende haar. Kinderen die zij voorheen had liefgehad en menig geschenk van haar ontvangen hadden, weken schuw voor haar terug bij het zien van haar donkerkleurig gelaat.

Eindelijk kwam zij in de schoone, half landelijke omgeving van het ouderlijk huis met den smaakvollen tuin en de schaduwrijke lanen. Zij ging onder de statige berkeboomen op een rustbank zitten en begon bitter te weenen. Hier had zij zoo menigmaal gezeten in de dagen harer jeugd, toen zij door haar ouders als vergood werd en door weelde en rijkdom was omringd. 't Was haar alsof zij langen tijd waanzinnig was geweest en nu haar verstand had teruggekregen. Hare dwaze liefde had haar geluk verwoest en haar tot een loontrekkende dienares gemaakt.

NIEUWE HOEDEN OP.

In smartelijk gepeins verzonken zat zij reeds geruimen tijd op dezelfde plaats. Zij herinnerde zich dat Hedwig vroeger gewoon was in den tuin en het park eene eenzame wandeling te doen. Zij wilde dus hier wachten totdat zij hare vriendin zag komen en haar dan tegemoet gaan. Een voorafgaande schriftelijke mededeeling dat zij haar wilde spreken, zou Hedwig wellicht genoopt hebben anderen daarvan kennis te geven, en niemand anders mocht immers van haren stap iets weten.

Als in een droom bleef zij wachten totdat de avond viel. Uit de verte vernam zij het geluid van het leven en de bedrijvigheid in het ouderlijk huis, en vaak schrikte zij op, uit vrees herkend te worden vóordat zij haar doel had bereikt.

't Sloeg zes uur, toen zeven; nu had zij reeds vier uur in ongeduld en spanning doorgebracht, - en Hedwig kwam nog altijd niet. Zij ging naar eene plaats in den tuin, die, zooals zij wist, Hedwigs lieflingsplekje was geweest, en verborg zich in de nabijheid tusschen het struikgewas. Hoe vernederend kwam het haar voor, dat zij tot zulke middelen haren toevlucht moest nemen, om niet door een der dienstboden opgemerkt te worden. Haar donker uitzicht, dat haar eenigszins op een Zigeunerin deed gelijken, was nu zelfs een gevaar voor haar, omdat het hare trekken hard en grof deed schijnen, en men haar kwade bedoelingen zou kunnen toeschrijven. Indien de oude portier haar in hare eenvoudige kleeding, met haar schuw gelaat en in eene zoo verdachte houding bespeurde, zou hij haar zeker aangrijpen en niet weer loslaten vóordat zij voldoende verklaring van haar vreemd gedrag had gegeven.

De zon ging onder, en Hedwig liet zich nog niet zien. Leontine tuurde met alle inspanning door de struiken en lette op elk geluid, in de hoop de verwachte te zien verschijnen. Vóordat het geheel donker was geworden, durfde zij hare schuilplaats niet verlaten en toch beefde zij terug voor het denkbeeld, in volslagene duisternis op dezelfde plaats te blijven toeven.

Eensklaps rees bij haar de gedachte op, dat Hedwig misschien met of zonder hare ouders op reis was, en zij dus onverrichterzake naar Windischkrona zou moeten terugkeeren.

Doch wat was dat? Hoorde zij daar geene schreden naderen? Ja, dat was de lang verwachte. Zich oprichtend en naast een hoogen olmboom plaatsend, zag Leontine hare vriendin naderen. Zij herkende haar bij den eersten blik, ofschoon het struikgewas en de nederhangende takken Hedwig gedeeltelijk aan haar gezicht onttrokken. Haar hart klopte hevig, zij beefde over al hare leden. 't Was een hoogst gewichtig oogenblik in haar leven.

Hedwig liep snel den tuin door. Leontine riep haar bij haar naam, toen zij nog ongeveer twintig schreden van haar verwijderd was. Misschien was de klank harer bevende stem niet luid genoeg, of was Hedwig te diep in gedachten, om er op te letten, althans Leontine moest nogmaals roepen vóordat hare vriendin verwonderd bleef staan en om zich heen zag. De klank dier stem kwam haar zoo bekend voor, dat zij er van verschrikte; 't was alsof de stem van een geest haar oor trof.

Zij wilde verder gaan, waarschijnlijk in de meening dat het een spel harer verbeelding was geweest, toen Leontine haar in den weg trad en haar naam te derde male herhaalde. Hedwig staarde haar ten hoogste verwonderd aan.

‘Vrouw Werner?’ vroeg zij. ‘Wat komt gij hier doen?’

‘Hedwig!’ riep Leontine weder, en de aangesprokene ontstelde hevig.

‘Mijn God! wie zijt ge?’ sprak zij. ‘Ge komt in de gestalte van een mij van Windischkrona bekend persoon en roept me met eene stem, die me aan die van eene vroegere vriendin herinnert. Wie zijt ge?’

Leontine gaf geen antwoord, zij bedekte haar gelaat met de handen en brak in een luid weenen en snikken uit.

Hedwig werd hevig aangedaan.

‘Ik - ik weet niet wat ik er van denken moet,’ stamelde zij. ‘Ge zijt immers juffrouw Werner, de naaister, en evenwel is uwe stem eene andere dan die der naaister en mij van vroeger zoo goed bekend.’

Zij trok de weenende de handen van 't gelaat weg en zag haar lang en uitvorschend aan.

‘Wat is dat?’ riep zij met de uitdrukking van eene aan ontzetting grenzende verbazing. ‘Ook in uwe trekken ligt iets dat mij van vroeger bekend en toch op dit oogenblik vreemd is. Om Gods wil, zeg me, wie zijt ge?’

Leontine liet het hoofd op de borst zakken.

‘Hedwig, herkent ge mij niet?’ vroeg zij bevend en beschroomd.

‘Groote God!’ stamelde Hedwig, eigenlijk meer alsof zij tot zich zelve sprak. Wist ik niet dat zij dood is. en ware dat gelaat niet zoo bruin, dan zou ik gelooven dat het Leontine Seewald was.’

‘Ja, ik ben Leontine Seewald,’ bevestigde de ongelukkige vrouw.

(*Wordt voortgezet*)

[Nummer 20]

MGR. F.H.A. BOERMANS, BISSCHOP VAN ROERMOND.

Onze gravures.

Mgr. A.H. Boermans, Bisschop van Roermond.

Het bisdom Roermond maakt zich met geestdrift gereed om den 23en December aanstaande het gouden priesterfeest te vieren van zijn doorluchtigen kerkvoogd Mgr. Franciscus Antonius Hubertus Boermans.

De grijze en toch nog zoo jeugdige bisschop werd den 13en December 1815 te Venlo geboren als de jongste telg uit een gezin van zes zonen en vijf dochters, waarmee God den eerzamen goudsmid Mathias Boermans en zijne vrome echtgenoote Barbara Canters gezegend had.

Reeds als kind nam de toekomstige bisschop door zijne aanvallige manieren allen voor zich in. Na zijne *humaniora* voleind te hebben, studeerde hij de wijsbegeerte in het klein seminarie van Rolduc, voltooide zijne godgeleerde studiën in het seminarie van Luik en werd den 23en December 1838, den heuglijken dag dien hij thans voor de vijftigste maal hoopt te herdenken, door Mgr. Van Bommel aldaar tot priester gewijd. Weinige dagen later, den 8en Januari 1839, droeg hij, omringd van zijne talrijke familiebetrekkingen, zijn plechtig misoffer in zijne geboortestad op.

Door zijn geest van orde en zijne veelvuldige talenten trok de jeugdige priester onmiddellijk het scherpziende oog van Mgr. Paredis, die in 1840 den pas opgerichten bisschopszetel van Roermond beklommen had. De waardige prelaat begreep dat hij zich, bij de omvangrijke zorg voor het nieuw gestichte Vicariaat geen beter medehelper kon kiezen, dan de wakkere priester, dien hij als kapelaan aan de St.-Christoffelkerk te Roermond verbonden had, en dien hij thans tot zijn secretaris aanstelde.

Drie en twintig jaren achtereen kweet zich de ijverige geestelijke, tot voldoening van zijn kerkvoogd en tot heil der geloovigen, van de hem toevertrouwde vereerende taak, die vooral in de eerste jaren ernstige zorgen meebracht. Bij de oprichting toch van het Apostolisch Vicariaat was bijna aan alles gebrek, maar de jeugdige secretaris nam, op verzoek van zijn bisschop, den bedelstaf ter hand en toog van stad tot stad, van dorp tot dorp om bij de gegoede katholieken liefdegaven in te zamelen, ten einde in den dringenden nood te voorzien, zoodat hem met het volste recht eene eereplaats mag worden toegekend onder de grondleggers van het thans zoo bloeiende bisdom.

Meermalen had Mgr. Paredis den ijver van zijn trouwen secretaris willen beloonen door hem de bediening van de eene of andere gewicht ge betrekking toe te vertrouwen. Maar de gedachte van zijne innig geliefde moeder te moeten scheiden, schrikte den teeder minnenden zoon af en bescheiden wees hij de vereerende aanbiedingen zijns bisschops van de hand.

Ten slotte gaf deze hem echter in 1863 als zijn uitdrukkelijk verlangen te kennen, dat hij de parochie te Weert, waarvoor hij ook om gemelde reden bedankt had, zou aanvaarden. Met bevende stem las hij zijne oude moeder het bisschoppelijke schrijven voor. De brave vrouw besefte de smart haars zoons, maar had genoeg christelijken moed om te zeggen:

'Mijn zoon, gij zijt geen priester geworden voor uwe moeder; doe uw plicht.'

Het was voor Mgr. Boermans een pijnlijk afscheid, toen hij niet alleen den bisschop moest vaarwel zeggen, met wien hij bijna een kwart eeuw lief en leed had gedeeld, maar ook zijne negentigjarige stervende moeder te Roermond moest achterlaten. Welgemoed vatte hij echter zijne nieuwe taak op en was als pastoor-deken ruim veertien jaren met onverdroten en onvermoeiden ijver te Weert werkzaam. Het stadje dankte hem de stichting van het St.-Jansgasthuis, een toevluchtsoord voor ouden van dagen en hulpelooze weezen, die vroeger in verschillende huizen door de stad verspreid waren.

Na Weert had de stad Roermond het voorrecht, Mgr. Boermans als pastoor-deken in haar midden aan het heil der zielen te zien arbeiden. Daar dankt de wijdvermaarde St.-Christoffelkerk aan den ijverigen priester de herstelling, tijdens zijn herderschap ondernomen, terwijl nog tal van andere stichtingen hem bij het nageslacht in zegening zullen doen blijven.

In 1878 werd de deken Boermans door Paus Leo XIII benoemd tot proost van het kathedraal kapittel, en in 1882 tot geheim kamerheer van Zijne Heiligheid. En toen in 1885 de negentigjarige bisschop Mgr. Paredis, na meer dan vijf en veertig jaren den last van het episcopaat getorst te hebben, den Heiligen Vader om een coadjutor verzocht, was Mgr. Boermans daarvoor de aangewezen man. Paus Leo XIII benoemde hem dan tot bisschop van Thermopylis en Coadjutor van den bisschop van Roermond met recht van opvolging, terwijl Mgr. Paredis hem kort daarna tot zijn vicaris-generaal aanstelde. In de stille afzondering van het Missiehuis te Steyl bereidde hij zich door overweging en gebed op de bisschopwijding voor, die hij den 30en Juni 1885 in de kathedraal van St. Christoffel te Roermond uit de handen van den aartsbisschop van Utrecht ontving.

In 1886 maakte eene korte ongebtelheid een einde aan het lange en vruchtbare leven van Mgr. Paredis en sedert dat tijdstip bekleedt Mgr. Boermans den bisschopszetel van Roermond.

De nog jeugdige kracht van den thans 73-jarigen kerkvoogd geeft gegronde hoop, dat het bisdom zich eene reeks van jaren in het bezit van zijn beminden herder zal mogen verheugen.

Weert.

Weert, een vriendelijk stadje aan de Zuid-Willemsvaart in Hollandsen Limburg, met omstreeks 8000 zielen, was in de middeleeuwen eene vesting met vijf poorten, welke in 1876 wegens bouwvalligheid afgebroken zijn zoowel als de wallen, die alsdan geslecht en in wandelingen herschapen werden. De grachten zijn toen bijna geheel met puin aangevuld Eene kunstmatig aangelegde waterleiding, de Bocholterbeek, voorzag steeds de hooggelegen stad met hare gehuchten van water.

In de dagen dat Weert nog tot het graafschap Horne behoorde, telde de stad 20,000 zielen. Volgens de overlevering zouden de HH. Willibrordus en Lambertus de bewoners in het jaar 693 onzer tijdrekening reeds tot het Christendom bekeerd hebben, en was als eerste parochiekerk bekend de St.-Romualduskapel, later na herbouwing in 1836 meest Kruiskapel genaamd.

Bierbrouwerij, hoedenmakerij, kousen- en lakenweverij, waren eertijds de hoofdbedrij ven van de ingezetenen; nu echter is enkel landbouw en handel in vee, hout en voortbrengselen van bijzondere nijverheid het middel van bestaan der bewoners.

De hoofdkerk van Weert is een in gothieken stijl opgetrokken monumentaal gebouw, aan den H. Martinus toegewijd. De schoone toren is niet hoog, maar zal door den tijd op de hoogte, waartoe de fondamenten en verdere aanleg het vereischten, gebracht worden. De drie schepen hebben een gewelf, zoo kunstig dat de beschouwer meent een vlechtwerk te zien.

Merkwaardig is de lijksteen van den graaf van Horne, Philips van Montmorency en heer van Weert, die met Lamoraal graaf van Egmont den 5en Juni 1568 op last van Alva te Brussel onthoofd werd, en wiens overblijfselen voor het hoogaltaar begraven liggen. Die steen is in 1841 door een bekwamen beeldhouwer van Namen vervaardigd; hij is van zwart marmer met het wapen en de versieringen in wit marmer, terwijl ingelegde koperen letters in het Latijn de beteekenis aangeven. Even buiten de Hoog- of Hofpoort bevond zich het aloude kasteel der graven van Horne, het stamhuis van dit geslacht, dat in verscheidene plaatsen in het eigenlijke graafschap en ook daarbuiten versterkte kasteelen bezat, zooals te Horn bij Roermond, Wessingen in ons vaderland, enz.

Nog in 1841 was de bouwval van dit kasteel met de ingangpoort en ophaalbrug in wezen; de verwoesting daarvan schijnt in 1579 te hebben plaats gehad, na een beleg door den hertog van Parma. In 1841 werd op een der hoektorens het tegenwoordige heerenhuis opgetrokken. De poort, die op onze gravure afgebeeld is, werd in den laatsten tijd van een fraai ijzeren hek voorzien.

Een weinig meer noordwaarts bevindt zich het klooster der Minderbroeders, dat door Jacob I, graaf van Horne, op verzoek van zijne echtgenoote, de godvruchtige Johanna van Meurs, gesticht werd.

In 1462 begon men met den bouw der kerk en deze werd door David van Bourgondië, aartsbisschop van Utrecht, ter eere van den H. Hieronymus gewijd. In de Munt der graven van Horne in de Molenstraat werden vroeger dukaten, heele en halve zilveren daalders, zilveren springers en koperen ducaten, enz geslagen; het huis bestaat nog, ofschoon van zijne ijzeren staven ontdaan, en wordt tegenwoordig als stoommeelmolen gebruikt. Verder bezit het fraaie stadje een veelbezocht bisschoppelijk college en andere vrome stichtingen, die van de liefdadigheid en den godsdienstzin zijner inwoners getuigenis geven.

Brand in het Dorp.

De schoone schilderij, waarvan wij eene welgeslaagde gravure mededeelen, maakte een der pronksieraden uit van de prachtige tentoonstelling, die dit jaar door de Antwerpsche *Maatschappij van Schoone Knnsten*, ter gelegenheid van haar honderdjarig jubelfeest in het *Paleis voor Nijverheid* ingericht werd.

Zelfs zij, die slechts eenmaal de zoo omvangrijke tentoonstelling bezoeken mochten, zullen zich nog vermoedelijk dit zoo sprekende, ware en kunstrijke tafereel herinneren, dat te midden van de talrijke overschoone kunstvoortbrengsels der Duitsche afdeeling van de eerste oogenblikken de aandacht trok.

Deze schilderij doet op eene bijzondere wijze de groote hoedanigheid der hedendaagsche Duitsche school uitkomen: de kunst, om op eene ongezochte, natuurlijke, en daarom juist te ingrijpender wijze, het gekozen onderwerp voor te stellen of te dramatiseeren.

Brand in het dorp, - welk eene reeks van heftig bewogene tooneelen roept die noodkreet niet voor onzen geest op. Meer nog dan in eene stad, waar eene goed ingerichte brandweer de vlammen gewoonlijk tot een enkel huis weet te beperken, sleept het uitbarsten van een brand in een dorp dikwijls de schromelijkste gevolgen na zich. Bij de gebrekkige bluschmiddelen toch is het vlamvatten van eene enkele hooimijt dikwijls voldoende, om een welvarend dorp geheel in asch te leggen. Te oordeelen naar de bijzonderheden van ons tafereel, heeft men bij dezen brand geene menschenlevens te betreuren gehad, en is een groot deel der roerende have zonder buitengewoon gevaar in veiligheid kunnen gebracht worden. De eigenaar eener brandende woning, die in hemdsmouwen op den voorgrond staat, met zijne vrouw haar kind sussend ter eene, en zijn oudsten jongen ter andere zijde, kan niets meer doen dan met stille gelatenheid de verwoesting van het voorvaderlijk huis aanzien. Nog meer op den voorgrond onderscheiden wij een paar vrouwen, waarvan de jongste een kind aan de borst drukt, dat misschien slechts ter nauwernood aan den dood ontsnapt is, terwijl achter hen de grootouders zitten, gansch overstelpt door de ramp. Er ligt in het schouwspel van dien dorpsbrand iets bijzonder treffend, wat wij geheel missen in de omgeving van een stadsbrand, met zijn opeengepakten menschenhoop, eer nieuwsgierig dan medelijdend, eer hinderlijk, dan hulpvaardig, en waar de bewoners van het brandend huis, mits zij hun leven en hunne have bergen kunnen, niets gevoelen voor de woning, die hun doorgaans niet toebehoort en meest altoos verzekerd is.

Hongerigen Spijzen.

't Is een recht zonnig, idyllisch tafereeltje, dat de teekenaar ons hier te genieten geeft. In den stillen kloosterhof, tegen de grijze muren der oude kerk, en te midden van de bloemen - dorstigen, die hij daar even heeft gelaafd: de gieter staat nog aan zijne zij - is de goede monnik bezig de hongerige, gevederde huisgenooten te spijzigen. Er ligt eene stille droomerige poëzie in de vaderlijke figuur van den vromen man, in de vertrouwelijkheid, waarmee de vogels hem naderen, bedelend naar hem opzien of onbeschroomd de gerstkorrels uit zijne hand wegpikken, in die schilderachtige omgeving van begroeide steenen, bloemen en vogels, in het landschap met zijn zacht nevelig verschiet. En het is die poëzie, welke het overigens eenvoudig tafereeltje tot een boeiend schouwspel maakt, waarop we onwillekeurig blijven staren, droomend van kloosterstilte, buitenleven en zon, waarvan de gedachte alleen ons weldadig aandoet in het somber gewoel, den mist en den modder van het winterstadsleven.

Hoe men zich een Martelaar maakt.

> In de borst van ieder mensch sluimert eene ontzettende kiem van waanzinnigheid. Strijd door middel van alle opwekkende en werkzame krachten, opdat deze niet ontwake.
> VON FEUCHTERSLEBEN.

Onder de treurige verschijnselen die onze verlichte eeuw oplevert, is er een, dat de bezorgdheid van elk weidenkenden natuurgenoot in hooge mate moet wekken. Het is het feit, dat het cijfer der officieel erkende krankzinnigen, dat zijn zij die in daartoe bestemde inrichtingen verpleegd worden, in alle beschaafde landen van jaar tot jaar toeneemt. Of men nu uit dit feit recht heeft te besluiten, dat de krankzinnigheid bij vroegere eeuwen in verhouding der bevolking is toegenomen, dat is eene tweede zaak, waarin wij ons geene partij stellen willen, omdat wij thans niet wenschen te spreken over verklaarde geestverbijsterden, maar over de groote scharen van *zenuwlijders*, die wij meer dan ooit ontmoeten in onze gezelschapszalen, op onze concerten, in onze kerken, in het stille vertrek van den geleerde zoowel als op de bedrijvige handelsbeurs, in het bedompte bureel van den ambtenaar zoowel als in het benauwde kantoor van den handelsman, in het rijke boudoir zoowel als op het schamele dakkamertje, waar niet.... tot zelfs in de bewaarschool!

Dat zijn allen candidaten voor het krankzinnigenhuis, indien zij in tijds geene orde en regelmaat inachtnemen in de verrichtingen, die door middel van die zilverglanzende vezelen, in ons lichaam verspreid, plaats hebben.

Zeker mag het geene tegenspraak vinden, *dnt het aantal zenuwlijders in de laatste jaren onzer eeuw ontzaglijk is toegenomen*. Hoezeer zij er tegen op zouden komen, zou ik echter geen oogenblik aarzelen, om hun den een of anderen vorm van krankzinnigheid toe te kennen. En vele van die lijders zijn nog gevaarlijker voor de maatschappij dan de erkende zielszieken, want men zal zich wel wachten deze in hunne woorden en daden na te volgen, terwijl de eerstgenoemden door hunne hartstochtelijkheid de verleiding tot navolging prikkelen. Stellen we ons toch voor een vurig ijveraar voor de een of andere staatkundige richting, een dwependen voorstander van deze of gene philosophische leer, een aanbidder der kunst, een dolzinnigen ondernemer van allerlei handelsbetrekkingen, een speculant à la hausse of à la baisse in Spanjaarden, Turken of Peruanen in olie, granen of wat ge maar wilt, bij die allen zal de menschenkenner een aanleg vinden om eenmaal onder de erkende dwaallichten gerekend te worden. Zoolang dat niet het geval is, kunnen zij zich zelven en anderen vrij wat nadeel berokkenen. Daargelaten de oorzaken, die buiten het lichaam zich openbaren, kunnen namelijk zekere deelen der hersenen in zulk een staat van overprikkeling geraken, dat denken, willen en handelen niet meer naar behooren plaats grijpen.

Maar nog op eene andere manier kan men dit doel bereiken. Men gewenne zijne kinderen van jongs af aan al hunne grillen en luimen te gehoorzamen, men late ze steeds onder toezicht van onbeschaafde dienstboden, die ze plagen en tergen kunnen naar hartelust. Men diene ze rijkelijk en prikkelend voedsel toe en veroorlove hun zoo weinig mogelijk beweging in de vrije lucht. Daarentegen late men ze uren achtereen in benauwde schoollokalen zitten, daarna veel huiswerk verrichten, neme ze tot afwisseling naar een bal, concert of comedie en doorvoede ze later met romans of dergelijke lectuur. Men zorge daarbij, dat ze steeds in eene broeikaswarmte verkeeren, en men zal weldra de voldoening smaken een martelaar van zijne zenuwen te hebben gevormd.

Het behoort dan ook tot de behoeften van het hedendaagsch leven, om telken jare, als men in den winter zijne zenuwen in de war heeft gebracht, tegen Mei of Juni als trekvogels bij gansche scharen naar alle windstreken te reizen en daar het lichaam in- en uitwendig met water en zuivere lucht te drenken, om zoodoende zijne zenuwen weder op hun verhaal te brengen en nieuwe krachten te verzamelen,... om ze daarna op nieuw te ontstemmen!

Dat reizen voor zijne gezondheid, dat gebruiken van baden tot versterking zijner zenuwen.... is niets dan zelfmisleiding. Of zou men meenen overspannen zenuwen tot bedaren te kunnen brengen door al die vermoeienissen van de reis, door al de ergernissen die men daarbij moet doorstaan, door al de wanorde waaraan men zich blootstelt, door al die menigte van indrukken, die men in vliegende vaart zijn geest laat voorbijgaan, door al de hartstochten die daarbij gewekt worden? Beeld men zich werkelijk in, dat het drinken van een paar glazen staalwater veel zal baten als men den ganschen dag en avond in ijdele jacht naar vermaak en schitteren doorbrengt, zich aan eene rijkelijke tafel te goed doet en er overigens op doorleeft... gelijk God in Frankrijk? Die dat denkt bedriegt zich schromelijk. Neen, met uw geld werpt ge nog het restje kracht, dat ge meêbracht, in de kas van den hospes.

Ons zenuwstelsel wordt helaas maar al te zeer als een snareninstrument beschouwd, dat door de woeste grepen van een hartstochtelijk liefhebber deerlijk ontstemd, telkens gestemd moet worden, om voor een poosje weder harmonische geluiden te kunnen voortbrengen. Neen, die herhaalde ontstemming onzer zenuwen laat zich niet zoo gemakkelijk terechtbrengen; zij laat een blijvender indruk achter, dan de ontstemde snaren van een muziekinstrument. De herhaalde ontstemmingen onzer zenuwen gaan gepaard met verwoesting van het weefsel of wijziging van de stofwisseling in de edelste organen, waardoor die 'ontzettende kiem van waanzinnigheid' tot ontwikkeling kan komen.

Van alle organen onzes lichaams is het zenuwstelsel het gewichtigste; zonder dit kunnen wij ons geen leven voorstellen. Het is de zetel van het denken, willen en gevoelen. Verrassend schoon is aan elk onderdeel zijne bijzondere taak aangewezen, waarvan het zich met bewonderenswaardige stiptheid en snelheid kwijt. De wetenschap heeft de wetten en werkingen doorgrond die het regeert, maar het *hoe* blijft en zal wel altijd voor haar een raadsel blijven.

Daar zetelt hoog in den schedel die half-weeke, grijze en witte massa, die wij *hersenen* noemen en die het middenpunt van ons denken, willen en waarnemen uitmaakt. Vandaaruit gaat eene dikke streng zenuwbundels door het beenig kanaal van den ruggegraat, door welks tusschenruimte zich weder tallooze kleinere strengen naar alle lichaamsdeelen ter beweging verspreiden. In de borst- en buikholten bevindt zich eene kleine republiek van zenuwbundels, en knoopen, die als geheimzinnige werklieden, ons ondanks, de voornaamste verrichtingen van het stoffelijk leven: den bloedsomloop, de ademhaling en de spijsvertering, instandhouden. Wel mag die kleine groep van zenuwcellen en vezelen den naam van *zonnevlecht* dragen; zij maakt het middenpunt uit, waardoor ons stoffelijk bestaan geregeld wordt.

Die zenuwmassa bestaat uit een oneindig groot aantal zeer teedere vezels en cellen; vezels zoo fijn, dat het dunste hoofdhaartje van een kind er nog plomp bij schijnt, of wilt ge eene duidelijkere vergelijking: als een wandelstok met de glazen buis van een weerglas. Met dit laatste hebben zij in uiterlijk ook veel overeenkomst, want de vezel bestaat uit eene buis, in wier binnenste eene mergachtige massa zich bevindt.

(*Wordt voortgezet.*)

Kleinigheden.

Een dokter ontving eens van den koning de vleiende getuigenis: 'Gij zijt een beroemd geneesheer. Gij kent het menschelijk lichaam zoo nauwkeurig, dat gij alle ziekten moet kunnen genezen'. - 'Het gaat ons, Sire,' antwoordde de dokter 'als den nachtwakers. Wij kennen wel nauwkeurig de straten, maar hoe het er van binnen in de huizen uitziet, kunnen wij slechts vermoeden'.

⁂

Newton, de beroemde Engelsche wijsgeer, was op zekeren morgen in zijne studies verdiept, toen zijne huishoudster hem voor zijn ontbijt een ei bracht, dat ze in eene kleine pan met water wilde koken. Newton wenschte alleen te zijn en zeide dus, dat hij het zelf wel doen zou. De huishoudster legde het ei naast de horlogie van haren heer op tafel, en waarschuwde hem, dat het drie minuten moest koken. Eenigen tijd later kwam zij terug om het ontbijt weg te nemen. Tot hare groote verbazing vond zij haren heer staande voor den schoorsteen, met het ei in zijne hand, terwijl de horlogie in de pan kookte.

⁂

Bij de bevalling van Maria Antoinette, de zoo ongelukkige koningin van Frankrijk, in Februari 1779 was de vreugde van haar volk zoo groot, dat bij het te Deum, 't welk later in de Notre Dame in hare tegenwoordigheid gezongen werd, het gild der vogelhandelaars te dier stede 400 vogels moest leveren, om ze tot teeken der vreugde in de kerk te laten vliegen. - Als een bewijs van blijdschap en belangstelling in deze bevalling gaf de stad Parijs aan twintig meisjes eene uitrusting en huwelijkte ze uit aan knappe mannen. Paarsgewijze kwamen zij met hunne bruidegoms op het raadhuis, waar men, na eene algemeene vermaning tot eendracht, hun eene aanwijzin gaf tot ontvangst eener bepaalde som en ze weer liet vertrekken. Reeds waren zij allen aangeteekend, toen bijna ademloos een beeldschoon meisje zich in de zittingkamer stortte en begeerde mee onder het getal te worden opgenomen. Men deed haar opmerken, dat het getal vol was en zij te laat kwam, terwijl

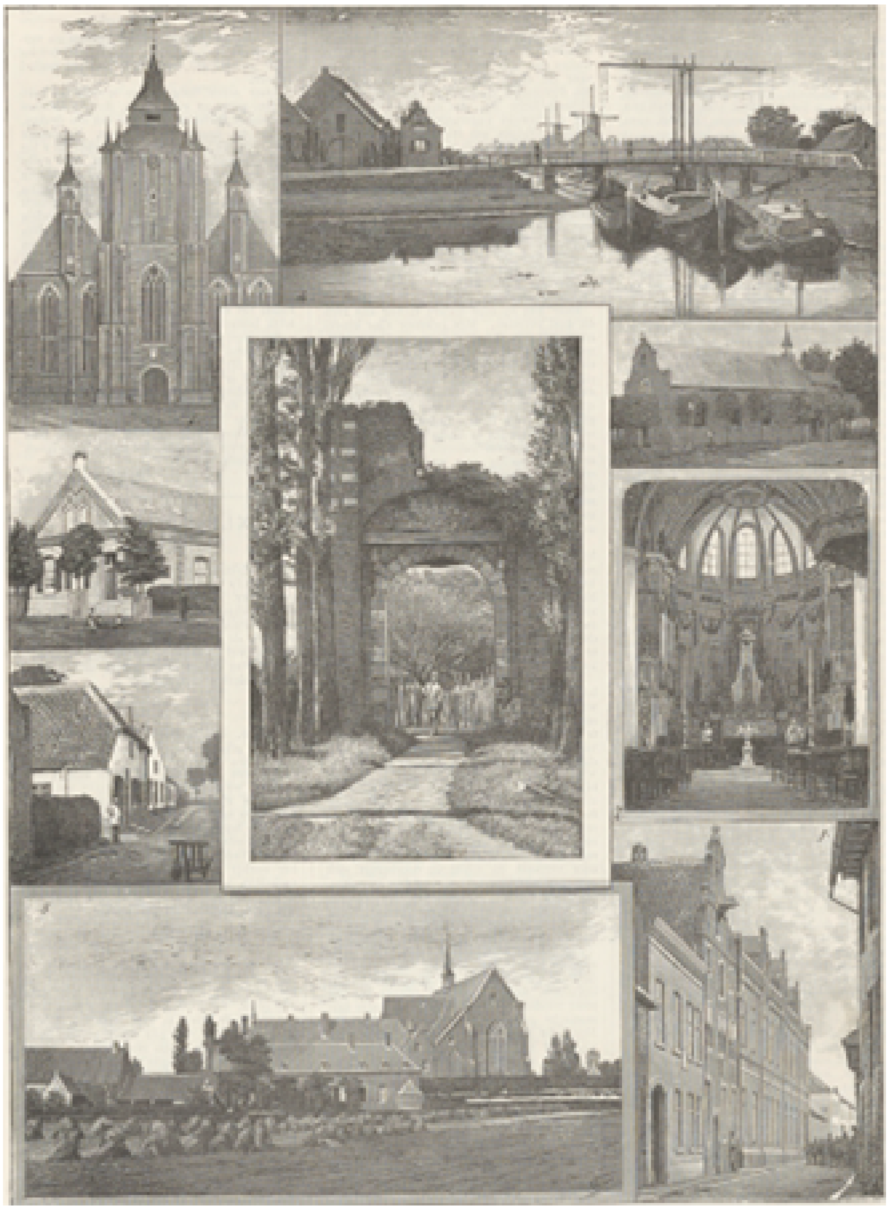

HET STADJE WEERT, IN HOLLANDSCH LIMBURG, NAAR DE TEEKENING VAN G.B.M. SÜHL.
1. St. Martinuskerk. - 2. Brug over de Zuid-Willemsvaart. - 5. Bouwval van het kasteel van Hoorne. - 4. St.-Jozefsvereeniging. - 5. Weg naar de Kruiskaper. - 6. Kruiskapel. - 7. Hoogkoor der St.-Martinuskerk. - 8. Paterskerk. - 9. Bisschoppelijk College St.-Jozef.

zij bovendien eerst had moeten voorgesteld worden. ‘En zouden dan de rijke heeren, die hier verzameld zijn, niet in staat zijn aan eene 21^{e} eene uitrusting te geven?’ Deze woorden brandden als vuur. Op ieder gelaat werd het besluit zichtbaar, om den wensch van het hoogst belangwekkende meisje te vervullen. Eindelijk nam de voorzitter eene schaal, ging er mee rond, en in een oogenblik was ver over de benoodigde som voorhanden. Het meisje huppelde van blijdschap. ‘En nu, schoon kind. hoe heet gij?’ Zij noemde haren naam. ‘En hoe heet de gelukkige dien gij bemint?’ - ‘Dat weet ik niet. Ik heb nog geen minnaar’ - ‘Maar dan past gij in 't geheel niet bij de 20 overigen.’ - ‘Wel ik ben juist daarvoor hier gekomen. Nu gij mij het geld gegeven hebt, zult gij mij ook wel een man geven.’ Deze onschuld, met zulk eene schoonheid verbonden, trof het hart van een bediende der aanwezigen; de zaak werd beklonken, de onderzoekingen bewezen dat op geen der beide partijen iets viel aan te merken, dat hen van de keus zou uitsluiten, en zoo werden zij het 21e paar.

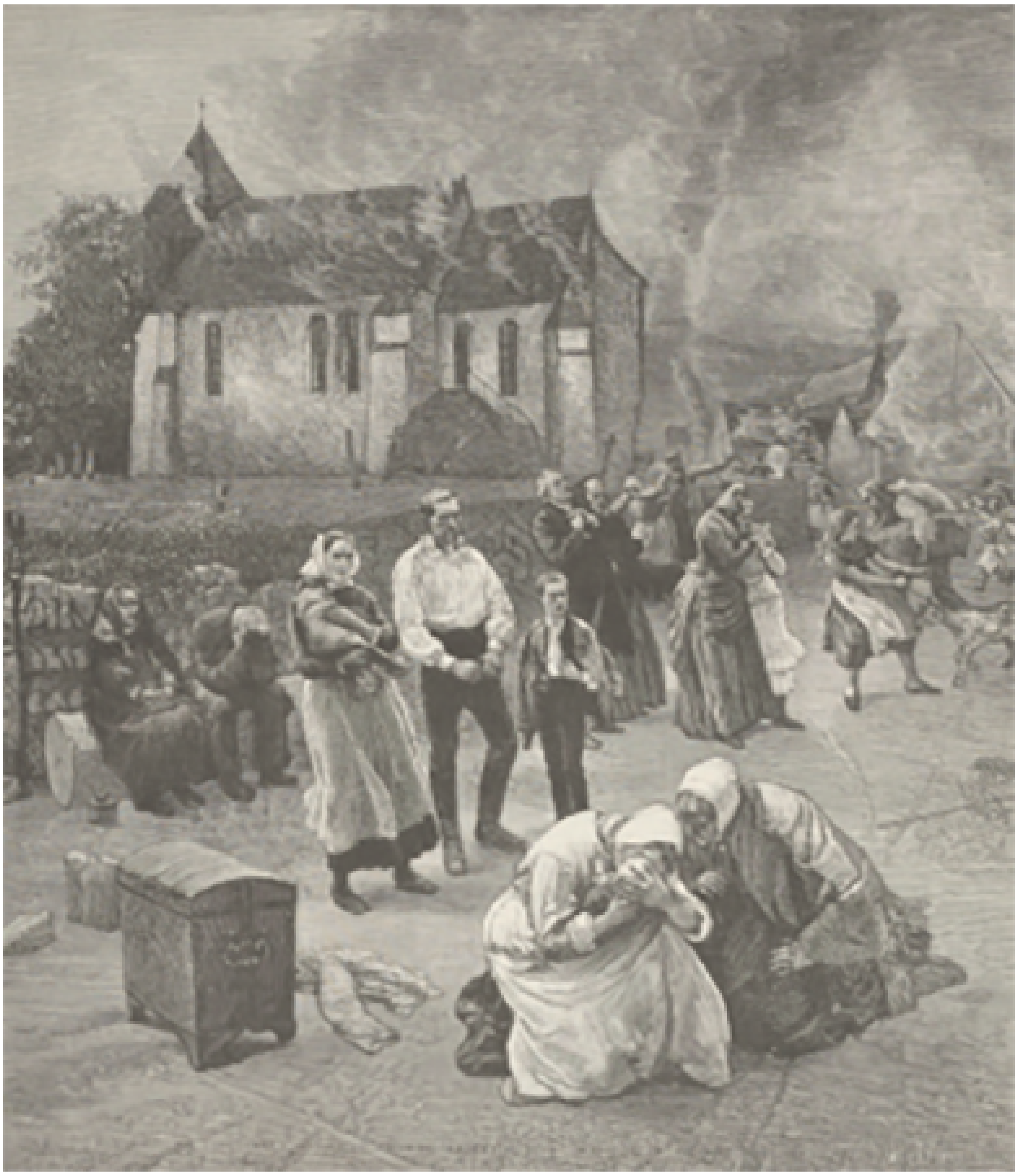

BRAND IN HET DORP, NAAR DE SCHILDERIJ VAN C.L. BOKELMAAN.

Kleine fee.
Tafereelen uit Marlitt's verhaal:
Het geheim der oude jufvrouw.

II.

De zaal in het raadhuis was stampvol personen en nog altijd stroomden de menschen den trap op

Hendrik stond in het dichtste gedrang en zocht zich met de ellebogen een doortocht te banen.

- Mijn hemel, als mevrouw dat wist, zou er wat te doen zijn; mijnheer moest morgen terstond boeten, fluisterde hij zacht zijn buurman toe, terwijl hij zijn vereelten vinger naar eene der verhoogde zitplaatsen aan den muur der zaal uitstak.

Daar zat mijnheer Helwig in gezelschap van zijnen rampgenoot, doktor Bömh. Het had den trouwen knecht moeite gekost zijnen heer te vinden, want de hoogere standen waren sterk vertegenwoordigd. Het program beloofde trouwens de grootste en nieuwste wonderen en het slot luidde:

Madame Orlowsky verschijnt als schildjonkvrouw. Zes militairen zullen met scherp geladen geweer op haar schieten en zij zal met éénen slag van haar zwaard de zes kogels in de lucht in stukken kappen.

De inwoners van X. waren hoofdzakelijk gekomen om zich van de waarheid van dit wonder te overtuigen. De schoone jonge vrouw had de algemeene belangstelling opgewekt, en iedereen was nieuwsgierig hoe zij er uit zou zien als de zes geweren op haar gericht waren.

't Gelukte bovendien den goochelaar de aandacht van het publiek voor zijne eigene toeren te winnen. Hij was wat de vrouwen een belangwekkend mensch noemden; middelbaar van grootte, van ranke en schoone gestalte, met regelmatig maar bleek gelaat, bruine haarlokken en sprekende oogen. Hij bezat schoone manieren, en zijn eigenaardig klinkend Duitsch dat hem als een zoon van het ongelukkige, van elkander gescheurde, maar moedige Poolsche volk aanduidde, maakte hem nog aantrekkelijker.

Dit alles was echter vergeten toen de zes soldaten op kommando van eenen onderofficier op het tooneel marcheerden. Er ontstond een oogenblik gedruisch door de zaal, daarna heerschte er eene gespannen stilte.

De Pool trad naar de tafel en maakte de kardoezen voor de oogen van het publiek. Hij klopte met eenen hamer op iederen kogel, om de ademlooze toeschouwers te overtuigen dat het echte geweerkogels waren. Daarop gaf hij aan ieder der soldaten eene kardoes, en liet laden voor de oogen van het publiek.... De goochelaar belde.

Terstond daarop trad de vrouw van achter een scherm te voorschijn. Zij ging langzaam ter zij staan, vlak tegenover de soldaten; haar linker arm was door eene schild bedekt en zij hield een zwaard in de rechterhand. Een wit kleed hing in breede plooien tot op hare voeten neer; zilveren schubben bedekten hare heupen en haar bovenlijf was met een blinkend harnas bedekt.

Doch al die glans viel in het niet bij de weelde der goudblonde haren, die onder haren helm te voorschijn kwamen, en bijna tot aan den zoom van haar kleed reikten.

Zij richte haar bleek zwaarmoedig gelaat op den mond der doodelijke wapens, zonder dat zij een oog vertrok. Niet de geringste beweging was aan haar licht golvend kleed te zien; zij stond daar als een steenen beeld... Daar klonk het laatste kommando door de doodstille zaal; de zes schoten knalden als uit een geweer; suizend kliefde het zwaard door de lucht en twaalf halve kogels kletterden op den grond.

Nog een oogenblik zag men de lange gestalte der vrouw onbewegelijk staan; de poeierdamp verborg haar gelaat, en hare wapenrusting schemerde slechts mat door de rookwolken heen;.... toen zonk zij plotseling ineen; schild en zwaard vielen kletterend op den grond; als naar eenen steun zoekende, greep zij krampachtig in de lucht en viel hartverscheurend roepend: O God, ik ben geraakt! in de armen van haren toesnellenden echtgenoot.

Hij droeg haar achter het scherm en vloog onmiddellijk daarna op de soldaten toe.

Zij hadden allen het bevel ontvangen bij het laden der geweren de kogels af te bijten en in den mond te houden; dit was het geheele wonder. Een van hen echter, een onnoozele boerenjongen, had, geheel in verwarring gebracht door het gezicht van de menigte menschen, in 't gewichtige oogenblik zijne bezinning verloren; toen de vijf anderen op het driftig uitgestooten bevel des goochelaars de kogels uit hunnen mond te voorschijn haalden, bracht hij tot zijne eigene ontzetting niets dan een weinig kruit voor den dag - zijn kogel had de ongelukkige vrouw doorboord.

Het gelaat van den Pool was geheel vertrokken van smart en vertwijfeling en hij sloeg geheel buiten zich zelven den onvrijwilligen moordenaar 't gezicht.

Er ontstond eene onbeschrijfelijke verwarring in de zaal. Verscheidene dames vielen in onmacht, en ontelbare stemmen riepen om een dokter; doch dokter Böhm, die het voorgevallene spoediger begrepen had dan ieder andere, was reeds lang bij de gewonde vrouw achter het scherm.

Toen hij eindelijk weer met bleek gelaat te voorschijn kwam, zegde hij fluisterend tot Helwig: Ze moet zonder genade sterven, de arme schoone vrouw!

Een uur later lag de vrouw van den goochelaar in het logement *de Leeuw* te bed. Zij was op eene canapé uit de zaal gedragen; Hendrik was een der dragers geweest.

- Nu, mijnheer, heb ik gelijk of ongelijk gehad met ons peerd? had hij zijnen heer in 't voorbijgaan toegevoegd, en daarbij waren hem de tranen langs de wangen geloopen.

De vrouw lag stil met gesloten oogen Hare haren hingen los over het witte hoofdkussen langs den rand van het ledekant af, en de blonde einden krulden op het donkere tapijt... De goochelaar knielde voor het bed; de hand der gewonde vrouw rustte op zijn hoofd, dat hij tusschen de dekens hield.

- Slaapt Fee? fluisterde de vrouw bijna onhoorbaar, terwijl zij met moeite de oogleden opsloeg.

De goochelaar hief zijn hoofd op en nam de bleeke hand tusschen de zijne.

- Ja, mompelde hij met krampachtig vertrokken mond. De dochter van het huis heeft haar meegenomen naar hare slaapkamer; daar ligt zij op een bed; ons kind wordt goed verzorgd, Meta, liefste-mijne.

De vrouw keek met eene onuitsprekelijke lijdende uitdrukking naar haren man, wien de wanhoop uit de oogen straalde.

- Jasko, ik ga sterven, zuchtte zij.

De goochelaar deinsde van schrik achteruit.

- Meta, Meta, ga niet van mij! riep hij buiten zich zelven. Gij zijt het licht op mijnen donkeren weg. Gij zijt de engel die de doornen van mijn verachtelijk beroep u in het hart hebt gestoken opdat ze mij niet zouden wonden. Meta! hoe kan ik leven, als gij mij niet meer ter zijde staat met uw beschermend oog en uwe zalige onuitsprekelijke liefde. Hoe zal ik leven als ik uwe stem niet meer hoor, uwen lach niet meer zie, hoe zal ik leven met de folterende overtuiging, dat ik u tot mij getrokken heb om u zoo diep ongelukkig te maken! God, mijn God! zoo diep rampzalig zult gij mij niet maken!

Hij begon zacht te weenen en ging toen voort:

- Ik wil eerst goed maken wat ik aan u misdaan heb, Meta. Ik wil voor u werken, eerlijk werken, tot mij het bloed onder de nagels komt - ik wil werken met houweel en schup. Wij zullen stil en tevreden in een eenzaam hoeksken der aarde leven. Hij wierp het met goud bestikte kleed af... Weg met dien dwazen tooi!... hij zal mij niet meer aanraken. Meta! blijf bij mij, wij zullen een nieuw leven beginnen!

Er vloog een pijnlijke lach om de lippen der stervende. Met moeite richtte zij haar hoofd op; hij schoof er zijn arm onder en drukte met zijne linkerhand haar aangezicht als zinneloos tegen zijne borst.

- Jasko, wees bedaard... wees man... kermde zij! haar hoofd zonk krachteloos terug, maar zij opende nogmaals haar half gebroken oogen en het scheen als klampte de scheidende ziel zich nog eens wanhopig aan het bezwijkende lichaam vast; de mond die welhaast tot stof zou zijn vergaan, moest nog eenmaal spreken; het hart mocht niet stilstaan, niet de kwelling van onuitgesproken moederangst mee onder de aarde nemen.

- Gij zijt onrechtvaardig jegens u zelven, Jasko, zegde zij, na nog eens al hare krachten verzameld te hebben, ik ben niet ongelukkig geworden door u. Ik ben bemind geworden zooals zelden eenige vrouw op aarde, en die jaren van liefdesgeluk wegen tegen een geheel lang menschenleven op.. Ik heb vooruit geweten met wien ik trouwde; ik heb met open oogen mijn ouderlijk huis, waarin ik eene verstooteling was, omdat ik u lief had, verlaten, om aan uwe zij te leven. Maar thans, o Jasko, maakt de zorg voor Fee mijn stervensuur angstig en verschrikkelijk! Ik bezweer u, houd het kind ver van uw beroep!

Zij tastte naar zijne hand en trok die naar zich. Hare gansche ziel sprak nog eens uit hare schoone oogen, die welhaast voor altijd verduisterd zouden worden.

- Ik eisch veel van u, Jasko! ging zij smeekend voort. Scheid u van Fee; vertrouw haar aan de zorg van eenvoudige brave menschen; laat haar opgroeien in het stille kalme huiselijke leven; beloof mij dat, mijn innig geliefde man!

De man beloofde het met door tranen verstikte stem. Er volgde een vreeselijke nacht; de doodstrijd scheen geen einde te willen nemen. Doch toen het eerste morgenrood door het venster drong, wierp het zijn rozenglans op het lijk der schoone vrouw, van wier gelaat het spoor van den doodstrijd reeds verdwenen was.

Orlowsky had zich op het ijskoude lichaam geworpen, en het gelukte eerst aan de poging van verscheidene mannen, hem weg te trekken en naar eene andere kamer te brengen.

Drie dagen later werd de goochelaarsvrouw onder den toevloed eener talrijke menigte begraven. Medelijdende harten hadden de kist met bloemen bedekt, en onder de aanzienlijke mannen der stad, die den lijkstoet verzelden, behoorde ook Helwig.

De goochelaar zonk ineen toen de eerste schup aarde op de kist viel; doch Helwig, die naast hem stond, ondersteunde hem en geleidde hem naar de stad terug. Hij bleef verscheidene uren met den diep verslagene alleen, die de handen aan zich zelf wilde slaan. Zij, die de deur der sterfkamer voorbij kwamen, hoorden het hevige snikken van den ongelukkigen man of de uitstortingen van innige teederheid, door eene lieftallige kinderstem beantwoord; het was hartverscheurend die door tranen verstikte stem en dien zilveren kinderlach bij elkander te hooren.

(*Wordt voortgezet.*)

Wijsgeerige gedachten.

De sterkste haat is evenals de grootste deugd en de kwaadaardigste hond, doodstil.

⁂

Een mensch zonder driften is grooter egoïst dan een met hevige hartstochten.

⁂

De deugdzame en edeldenkende zoekt dikwijls opzettelijke daden van opoffering, om daardoor zijn geweten met zijne beginselen te verzoenen.

⁂

De tijd der jongelingsjaren bestaat uit de langste en warmste dagen: - en zooals de heete luchtstreek door hare sterke groeikracht de dieren grooter en hun vergift krachtiger maakt, - zoo wordt door het vuur der jeugd de liefde rijp, de vriendschap, de ijver voor de waarheid, de geest der poëzij, maar ook tevens het heerleger der driften met hunne gifttanden en giftblazen. - Gelukkige jongeling! in dezen tijd van uw leven vatten alle gratiën u bij de hand en nemen u als in eenen tooverkring van engelen op... O! nimmer keert zij weder, die lente van ons arm leven. Als zij eens voorbij is, dan heeft eene koude hand ons hart en ons oog aangeraakt; wat nog tot beide doordringt, het heeft zijne eerste betoovering verloren, en het oog van den ouden mensch ziet dan slechts naar eene hoogere wereld op, waar hij misschien weder jongeling wordt.

De Gevolgen van eene Gril. Tafereelen uit het verhaal van Herbert Frey.

(*Vervolg.*)

Hevig verschrikt liet Hedwig de handen los, die zij nog in de hare had.

‘Ge zijt het niet!’ riep zij, ‘Ge wilt mij bedriegen; ge wilt een schandelijk spel met mij drijven. Leontine ligt op den bodem der zee.’

‘Gave de Hemel dat het zoo ware!’ riep Leontine met tranen in de oogen.

Angstig vorschend beschouwde Hedwig op nieuw het gelaat der naaister.

‘Gij zoudt Leontine zijn!’ sprak zij. ‘Ge zoudt uit den dood herrezen zijn! Zou dat mogelijk wezen? Is het werkelijkheid, of ben ik waanzinnig? Neen, het kan niet zijn.’

‘Twijfelt ge nog, Hedwig? Is er dan niets waaraan ge mij kunt herkennen? Hebt ge geen enkel woord van troost voor uwe ongelukkige vriendin?’

‘Ga van hier, verwijder u!’ riep Hedwig met een afwerend gebaar. ‘Ge zijt eene bedriegster, die Leontine's stem en manieren nabootst. ‘Wat zou mijne dierbare Leontine bewegen, mij, in zulk eene vermomming te naderen? Welke reden zou zij daarvoor kunnen hebben?’

‘En toch ben ik het!’ antwoordde Leontine, den haar zoo misvormenden hoed afzettend. ‘Herkent ge mij nu, Hedwig? Ik ben uwe ongelukkige, door hare eigen dwaasheid rampzalig geworden nicht Leontine.’

Hedwigs gelaat nam eene gestrenge, bijna harde uitdrukking aan.

‘Ge wilt mij wat wijsmaken,’ sprak zij op scherpen toon. ‘Want waarom zou Leontine zich zoo vermomd hebben? Waarom zou zij zich op deze wijze aan mij vertoonen? Waarom zou zij ons over haar zoo lang hebben laten treuren en rouwen, totdat haars vaders haar is vergrijsd en hare moeder van droef heid bijna gestorven is? Waartoe die snoode, afschuwelijke vermomming tegenover uw echtgenoot, tegenover uw kind? Ik begrijp het niet. Verklaar mij dat alles, indien ge werkelijk geene krankzinnige of geene laaghartige bedriegster zijt.’

‘Ik zal het u zeggen, Hedwig,’ antwoordde Leontine sidderend, ‘maar wees niet zoo hard tegen mij; ik heb zooveel geleden.’

‘Ik ben niet hard en wil u niet krenken, maar verlang dat ge mij opheldering geeft. Ik kan u niet aanzien zonder diep verontwaardigd te zijn. Ja 't zou nog een ander geval zijn, indien ge u thans voor het eerst zoo aan mij vertoondet. Doch ge hebt het over u kunnen verkrijgen, mij, uw gade, uw kind te zien en met ons te spreken, terwijl ge u met eene onbegrijpelijke slimheid en volharding voor ons vermomdet. Verklaar mij dat, of ik moet aan de waarheid van uw beweren twijfelen.’

‘Ik zal u alles zeggen, lieve Hedwig! Maar wees vriendelijk jegens mij! Ach, ik ben bovendien reeds ongelukkig genoeg! Ga hier eenige oogenblikken zitten en hoor mij aan.’

Leontine begon haar verhaal en verheelde niets. Zij sprak van hare dwaze, doch haar gelukkig makende inbeelding, dat Bertram haar beminde; van hare hartstochtelijke liefde voor hem; van haar onbedwingbaar verlangen, in den dood hem toe te behooren; hoe zij zich later steeds ongelukkiger begon te gevoelen en eindelijk ontdekt had dat haar echtgenoot Hedwig beminde.

‘Wist ge dat alles?’ vroeg Hedwig verbaasd. ‘O Leontine, waarom hebt ge niet dadelijk uw hart aan mij geopenbaard! Hoeveel droefheid zoudt ge u zelve en ons allen daardoor bespaard hebben! Ik heb er niet het minste vermoeden van gehad, dat ge ons geheim kendet.’

‘Ik kende het, en die kennis verstoorde mijn ingebeeld geluk,’ ging Leontine voort. ‘Ik verlangde toen niets vuriger dan te sterven, opdat Bertram weder vrij zou zijn en u zou kunnen huwen. En indien ik een zelfmoord niet als zware zonde had beschouwd, zou ik mij het leven benomen hebben.’

‘Maar uw echtgenoot beminde u en was u getrouw,’ zei Hedwig op verwijtenden toon.

‘'t Is waar, hij was goed voor mij, maar u beminde hij,’ hernam Leontine; ‘ik stond dus uw beider geluk in den weg. O, ge kunt niet begrijpen wat ik geleden heb, hoeveel droefheid mijne dwaling me heeft gebaard en hoe ik door ijverzucht werd gefolterd. Indien ge dat kondt beseffen, zoudt ge u voorwaar niet verwonderen over hetgeen ik gedaan heb.’

‘Misschien hebt ge gelijk,’ zei Hedwig.

‘Ge handeldet zeer verkeerd, dat ge in dien ongeluksnacht Bertram tot mij voerdet,’ ging Leontine voort. ‘Ge hadt mij vrijmoedig moeten zeggen: “Bertram bemint u niet, hij bemint mij!” Stervend zou ik me nog in uw gelukkig verheugd hebben. Waarom deedt ge dat niet, Hedwig?’

‘Omdat ik door de vervulling van uw wensch uwe laatste levensuren hoopte te verzachten.’

‘En ge hebt mij daardoor het leven gered, Hedwig! Maar dat leven werd mij spoedig tot een drukkende last. Ge hadt het niet moeten doen.’

‘Ik kon niet anders. Gij waart voor ons alles op de wereld. Maar zeg me eens, Leontine, heb ik u goed begrepen? Wildet ge met het schip vergaan, opdat Bertram mij zou kunnen huwen?’

‘Ik hoopte het.’

‘En toen ge tegen uw wil gered werdt, besloot ge voor de wereld als dood te gelden en ons nimmer te laten weten dat ge nog in leven waart.’

Leontine knikte toestemmend en schetste in de bijzonderheden alles wat zij had aangewend om de rol vol te houden, die zij zich had opgelegd. Hedwig was zoo verwonderd, dat zij nauwlijks woorden kon vinden, om te antwoorden.

‘Dat alles hebt gij gedaan, Leontine, gij met uw zwak gestel en die in weelde en overvloed zijt opgevoed! Gij hadt den moed, u zelve tot een zoo hard en moeitevol leven te veroordeelen!’ riep zij verwonderd.

‘Ik zou nog meer gedaan hebben, als ik u daardoor gelukkig had kunnen maken.’

‘Maar waarom kwaamt ge als eene vreemdelinge in het huis van uwen echtgenoot?’

‘Kunt ge dat niet raden, lieve Hedwig? Weet ge niet dat er eene liefde is sterker dan elke andere liefde, eene liefde die eeuwig is en alles doet trotseeren, - de ouderliefde? Met eene onstuimigheid, die ik niet kon weerstaan, smachtte mijn hart dag en nacht naar mijn kind. Dat verlangen dreef mij tegen mijn wil naar de plaats waar de dierbare kleine vertoefde. Ik meende dat mijn smachtend verlangen zou gestild zijn, als ik mijn lieve Elfriede slechts eenmaal had mogen wederzien; doch dat was geenszins het geval. Integendeel, toen ik mijn kind had gezien, had ik de kracht niet meer, het weder te verlaten. De liefde tot mijn kind kluisterde mij aan het huis, waarvan de grond onder mijne voeten brandde.’

‘Ik kan het nog altijd niet vatten,’ zei Hedwig. ‘Mijn hoofd duizelt, als ik er aan denk dat ik in uwe nabijheid was, u zag, met u sprak - en u toch niet herkende, en, wat nog meer is, Leontine, dat ik u geld gaf en gij het aannaamt.’

‘Van dat geld wil ik nimmer scheiden,’ viel Leontine haar haastig in de rede. ‘Ik heb het gekust, omdat ik het uit uwe dierbare hand ontvangen had.’

‘Maar ik begrijp niet,’ hernam Hedwig, ‘hoe ge, na eenmaal besloten te hebben door ons als eene doode te worden beschouwd, nu eenmaal van besluit kondt veranderen.’

‘Ik verbeeldde me dat ik minder zou lijden, als ik door aan mijn dood te doen gelooven voor altijd van u gescheiden was, dan wanneer ik in uw midden leefde met den last op het hart, dat ik als een scheidsmuur tusschen u en Bertram stond. Dat ik in die beschouwing dwaalde, was me toen niet duidelijk- Eerst voor een paar dagen trof mij als een donderslag het denkbeeld, dat Bertram zoo lang ik leefde geen ander huwlijk kon sluiten. Er bleef me toen niets anders over, Hedwig, dan mijn geheim aan u te verraden, om daardoor eene verbintenis te voorkomen, die onrechtmatig en alzoo ongelukkig zou zijn.’

‘Ik dank er u voor,’ zei Hedwig.

‘Maar ik bid u, bij alles wat u heilig en dierbaar is, mijn geheim aan niemand te verraden en er u geen woord van te laten ontvallen.’

Hedwig was niet in staat te antwoorden.

‘Ge moogt die verbintenis niet aangaan.’ liet Leontine er snel op volgen, ‘maar moet die afbreken zonder dat iemand iets kan vermoeden van de ware reden waarom ge zoo handelt. Ik weet dat dit u zwaar zal vallen, maar uw lot zal zeker op verre na zoo hard niet zijn als het mijne, dat me veroordeelt, uw en Bertrams geluk in den weg te staan.’

‘Ach, lieve Leontine,’ riep Hedwig, ‘hoe ongelukkig is het, dat wij beiden denzelfden man beminden!’

‘Ge bemint hem dus wel innig, Hedwig?’

‘Laat ons daar thans over zwijgen, Leontine; hij is uw gade, aldus mag ik niet meer aan hem denken. Evenwel kan ik niet loochenen dat ik hem jaren lang heb bemind. O God! waarom moesten twee zulke trouwe vriendinnen voor denzelfden man zoo groote genegenheid opvatten!’

Intusschen was het geheel donker geworden, en de nacht spreidde zijne vleugelen als een sluier over de twee vriendinnen. Hedwig wendde al hare overredingskracht aan, om Leontine te bewegen hare vermomming af te leggen om zich bekend te maken; maar daartoe was deze niet te bewegen.

‘Ge kunt toch onmogelijk uwe vermomming volhouden,’ zei Hedwig op vasten toon; ‘dat moet eenmaal eindigen. Leg dus die vermomming af en neem de u toekomende plaats in de maatschappij weder in. Ik zal u met raad en daad bijstaan, opdat het zonder opspraak geschiede. Ik zal Bertram er op voorbereiden en een verhaal verzinnen, waarmede de wereld genoegen zal nemen. Wilt ge daartoe besluiten, Leontine?’

‘Neen, dat mag nimmer gebeuren, lieve vriendin! 't Zou mij onmogelijk zijn, aan de zijde van mijn man te leven, in het bewustzijn dat ik hem tot last ben en hij mijne tegenwoordigheid niet kan verdragen.’

‘Maar indien hij u bemint, dwaze?’

‘Ja, als hij me beminde, als hij mijn gemis gevoelde, mijn dood betreurde en naar mij verlangde, dan zou 't iets anders wezen,’ zei

Leontine levendig, ‘maar dat zal nimmer het geval zijn. En 't zou voor mij eene al te zware foltering zijn, aan de zijde te leven van een man, die me niet bemint. Bertram bemint mij niet, hij bemint u en zou in mij den scheidsmuur tusschen u en hem zien. Ik kan evenwel zijn huis niet verlaten zoo lang mijn kind daar vertoeft, want Elfriede is mijn eenige troost. Voor 't overige gelijkt mijne borst een uitgebranden krater; ik ben dood voor alle genoegen en vreugde. Het eenige gevoel dat mijn hart nog doet kloppen, is de onsterflijke liefde voor mijn kind. Laat het dus blijven zooals het is, Hedwig! Ik beloof u dat als mijn echtgenooit ooit mocht toonen dat hij naar me verlangt, als ik bespeurde dat hij me bemint en naar mijn gezelschap haakt, ik dan tot hem zal gaan. Maar zoo lang ik daarvan geene zekerheid heb, zal ik me niet bekend maken.’

Hedwig begreep dat al wat zij mocht beproeven om Leontine tot andere gedachten te brengen, vruchteloos zou zijn, en sprak er dus niet verder over.

Onder 't storten van tranen en elkander trouwe vriendschap zwerende - hoewel zij de afspraak maakten, zich in 't bijzijn van anderen als vreemden tegenover elkander te zullen gedragen - scheidden de twee vriendinnen.

Toen Hedwig dien avond mevrouw Harders in hare kamer goeden nacht ging zeggen, zag deze haar verschrikt aan.

‘Wat ziet ge er ontsteld uit, Hedwig!’ zei de oude dame. ‘Ge zijt vreeselijk bleek en schijnt sinds hedenmiddag wel tien jaar ouder geworden te zijn. Wat is u overkomen?’

‘Ik heb den geest van eene vriendin mijner jeugd gezien,’ antwoordde Hedwig, haar best doende om te glimlachen, maar toch een zucht niet kunnende weerhouden. ‘Goeden nacht, tante!’

XXVI.

Hedwig was door het bezoek van Leontine en de mededeelingen die deze haar gedaan had zoo in de war, dat 't een geruimen tijd duurde voordat zij met kalmte over alles kon nadenken. Hare hoop op eene gelukkige toekomst was weder verijdeld. Maar dit hield haren geest nog minder bezig dan hare grenzenlooze verwondering over Leontine's redding en terugkeer in het huis haars echtgenoots als eene arme naaister. Zoo lang Leontine met haar in gesprek was, gevoelde zij door de groote verbazing, waarin zij verkeerde, slechts weinig van de smart, die haar later overweldigde. Toen zij echter op hare kamer was en in de eenzaamheid over het gehoorde nadacht, kwam alles haar als een vreeselijke droom voor. Zij had hare vriendin zoo innig liefgehad, dat haar verlies als het ware eene donkere schaduw op haar eigen leven had geworpen; zij had gezien hoe innig hare ouders en haar echtgenoot haar hadden beweend, en met hen had zij zoo stellig aan het droevig uiteinde harer vriendin geloofd, dat de verschijning van deze haar een wonder toescheen.

‘Leontine leeft!’ Die woorden herhaalde zij gedurig, doch zij kon zich geen juist begrip van de beteekenis dier woorden vormen. Toen haar echter alles duidelijk werd, deed ook de droefheid over haar eigen leed zich gelden.

De Hemel is tegen mij, sprak zij wanhopig. Mijne liefde was van den beginne af ongelukkig; er rust geen zegen op.’

Er schoot voor haar niets anders over dan aan Bertram te schrijven en hem te berichten dat een huwelijk tusschen hen onmogelijk was; maar hoe zij dien brief moest inrichten, daar kon zij zich geen denkbeeld van maken. Wat zou zij hem zeggen, daar zij de ware reden moest verzwijgen? Hij zou zeker met onbestemde woorden geen genoegen nemen.

Hedwig was sterk van geest en moedig; zij had een levendig besef van recht en billijkheid en aarzelde geen oogenblik wanneer het er op aankwam te doen wat haar plicht gebood; nu echter zat zij reeds een uur aan de schrijftafel en zocht tevergeefs naar een begin voor haren brief.

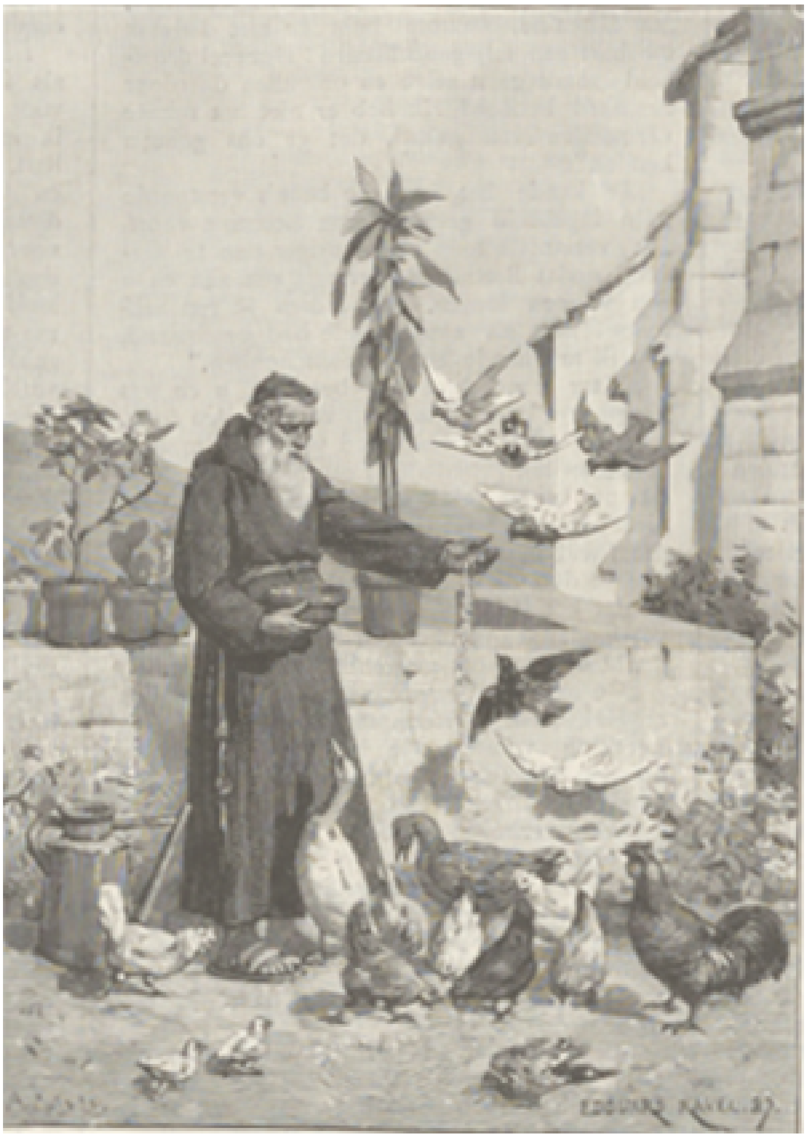
EDOUARD RAVEL 87.

HONGERIGEN SPIJZEN, NAAR DE TEEKENING VAN E. RAVEL.

Eindelijk toch vond zij de woorden. Alles was tusschen hen voorbij, schreef zij; nimmer konden zij door den echt verbonden worden. En zij kon hem de reden daarvan niet mededeelen. Zij mocht hem niet zeggen, waarom zij zijne gade niet kon worden, dat was een geheim, 't welk zij niet mocht openbaren. Hij moest haar besluit eerbiedigen, zonder de reden er van te onderzoeken. Haar besluit was vast en onherroepelijk, want zij kon en mocht niet anders handelen. Voorts vertrouwde zij van zijn gevoel van eer, dat hij haar geheim heilig zou achten en haar besluit billijken.

't Was eene opoffering van eigen geluk en dat van den geliefde, omdat het noodlot het eischte. Het moest zoo zijn, het kon niet anders, dat was alles wat zij als reden kon aanvoeren.

Toen zij den brief gesloten en het adres geschreven had, was 't in haar blik te lezen, dat zij nu alle hoop had verloren. Die brief was de doodsteek voor haar geluk.

Leontine kon 't dadelijk aan haren echtgenoot bespeuren zoodra hij den brief van Hedwig ontvangen had. Zij was bij Elfriede in de kamer, toen Bertram naar zijn kind kwam zien, en kon het in zijne ontstelde trekken lezen, dat de inhoud van den brief hem diep had getroffen. Hij sloeg geen acht op haar en scheen niet in 't minst te letten op hetgeen om hem voorviel. Hij sprak alleen tot zijn kind en zeide haar, dat hij haar voor een paar dagen moest verlaten.

Met aandoenlijke teederheid kuste hij de kleine Elfriede, en toen de kindermeid hem iets vroeg, zag hij haar aan alsof hij er geen besef van had dat iemand tot hem gesproken had.

‘Ik kan daar nu niet over denken,’ antwoordde hij eindelijk. ‘Ge moet er maar naar vragen als ik terugkom. Ik heb eene slechte tijding ontvangen. Kwel me dus niet langer met uwe vragen.’

Leontine dacht den geheelen dag aan niets anders dan aan haren echtgenoot. In haar geest vergezelde zij hem op zijne reis. Zij begreep dat hij naar Hedwig was gegaan, en wist dat zijne reis vergeefs zou zijn. Zij vormde zich eene voorstelling van hunne ontmoeting en 't werd haar droef om 't hart, als zij bedacht hoe hij Hedwig met allerlei teedere en lieve woorden zou trachten te bewegen, zijne gade te worden, en hoe zwaar 't Hedwig zou vallen standvastig te blijven, en wat zij daarbij zou lijden. Die pijnigende gedachten verlieten haar geen oogenblik. Zij ging naar hare kamer, viel op hare knieën en smeekte onder krampachtig handenwringen den goeden God om uitkomst.

XXVII.

Zoodra Bertram ten huize zijner schoonouders was aangekomen, vroeg hij naar Hedwig. Toen zij vreeselijk bleek, maar met kalme gelatenheid in hare trekken de kamer binnenkwam, zag hij haar uitvorschend in 't gelaat.

‘Hedwig,’ begon hij, hare handen vattend, ‘wat beteekent die brief?’

Met eene uitdrukking van plechtigen ernst sloeg zij den blik naar omhoog en zeide:

‘Ik kan uwe gade niet worden, Bertram!’

‘Dan moet ge mij de reden zeggen.’

‘Dat kan ik niet. Ik kan u alleen zeggen dat een onoverkoomlijke scheidsmuur zich tusschen ons heeft geplaatst. Waarin die bestaat, mag ik u niet zeggen; ik heb mij plechtig verbonden het niet te openbaren.’

‘Ik geloof waarachtig dat ge den spot met me drijft.’ hernam Bertram ‘Ge hebt me uw jawoord gegeven, en nu zegt ge dat eene reden, die ge niet moogt noemen, u verhindert uwe belofte te vervullen. Maar ge kunt zulk eene reden niet hebben, Hedwig! Wat kunt ge vernomen of opgemerkt hebben? Wat kan er zijn voorgevallen in den korten tijd sedert ge hier zijt teruggekeerd? Immers niets! 't Is slechts een voorwendsel of een nietige uitvlucht. Ik doe u harde woorden hooren. Hedwig, maar ze ontsnappen mij in mijne opgewondenheid. Zeg me, wat kunt ge tegen onze echtverbintenis hebben. Ge zijt toch anders zoo vrijmoedig en openhartig, Hedwig, waarom wilt ge het dan niet zeggen? Nog nooit hebt ge een geheim voor me gehad, waarom wilt ge daarmede nu beginnen? Geef mij opheldering, vertrouw mij, en ik zal uwe redenen billijken, als ze te billijken zijn.'

Innig bewogen zag Hedwig tot hem op en antwoordde zuchtend:

'Er heeft zich iets tusschen ons geplaatst, dat ons huwelijk onmogelijk maakt, iets dat ons zekerder scheidt dan de dood. Ik verzeker u, Bertram, als ik in het graf lag, zou ik niet meer van u gescheiden kunnen zijn dan ik het nu ben. We mogen elkander niet toebehooren, Bertram en hoe gaarne ik het zouwillen, kan ik de reden daarvan niet mededeelen.'

(*Wordt voortgezet*.)

[Nummer 21]

Kerstmis.

Wat hemeltonen doen zich hooren?
Wat stroom van liefde klieft de lucht?
Wat morgen gaat te midnacht gloren?
Wat Godheid daalt er, hoog geducht?
Hoe bleeken, maan! uw glansen
Aan de onbewolkte transen?
Wie is 't, voor wien de nacht verzwindt? -
Het is een kind!

De schepping zwijgt bij zijn ontmoeten,
De doode winter wordt bezield,
De storm ligt zwijgend aan zijn voeten,
Het ongeloof aanbidt en knielt.
Wie is 't, wiens alvermogen
Wij hier aanschouwen mogen?
Wie is 't, wiens woord de schepping bindt? -
Het is een kind!

De koningen, in 't stof gebogen,
Staan Hem hun schepter af en kroon,
Vergeten luister en vermogen,
En vragen naar zijn ster, zijn troon.
Wie is 't, op wien heel de aarde
Sinds zoo veel eeuwen staarde?
In wien zij haar Verlosser vindt? -
Het is een kind!

De dood knielt machtloos voor Hem neder,
En 't Eden daagt in 't blij verschiet!
o Wie mint ons zoo eind'loos teeder,
Dat Hij voor ons den hemel liet?
Wie kwam ons, door zijn lijden,
Van zonde en dood bevrijden?
Wie is 't, in wien ook *ik* mijn steun en leven vind? -
Het is een kind!

Ja, het feest van het Heilige Kind is weer daar: het blijdste en plechtigste feest der christene maatschappij, zoo algemeen gevierd, dat zelfs de ongeloovige zich zijns ondanks aangetrokken gevoelt om mee te jubelen.

Veel wereldsche en ijdele vreugde is echter in de laatste jaren tusschen de viering geslopen van een feest, dat door zijne verhevene beteekenis vergt, alleen in stillen, vromen zin herdacht te worden.

Getrouw aan de godsdienstige gewoonten onzer Vlaamsche voorvaderen, getrouw aan haar verleden, viert de Illustratie den heuglijken dag, op bescheidene wijze misschien, maar waardig en gepast.

Ons Kerstnummer bevat enkel gravures, die op de groote plechtigheid betrekking hebben en aan de stemming van het Hooggetij beantwoorden.

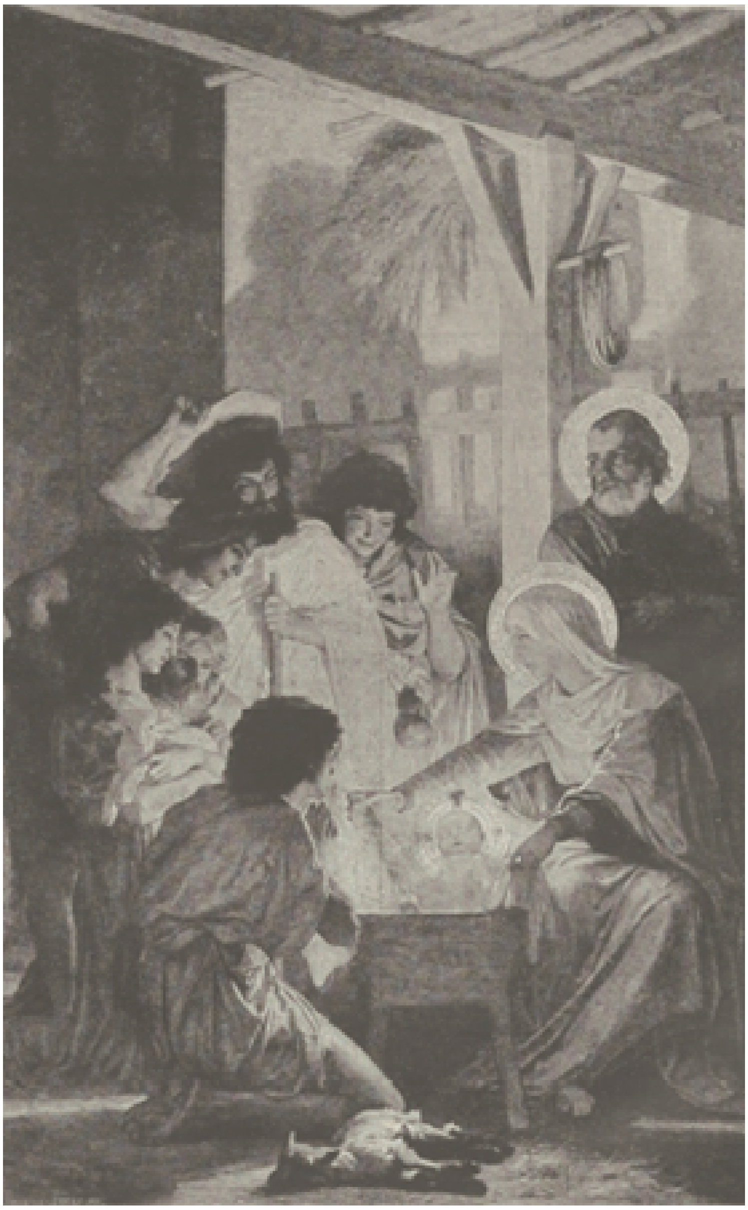

DE AANBIDDING DER HERDERS, NAAR DE SCHILDERIJ VAN BOUGUEREAU.
(Deze en achterstaande reproductie met toestemming van den schilder.)

Ter gelegenheid van's Heilands geboortedag in blufferigen, erg wereldschen, ja, soms onzedigen tooi voor den dag te komen, laten wij aan vreemde pochhansen over: in het Vlaamsche huisgezin wordt men dien dag het liefst ontvangen in ernstig, eenvoudig feestgewaad, maar met reinen gemoede.

Onze vóór- en onze achterplaat, twee tegenhangers, zijn meesterstukken van den welbekenden Franschen schilder Bougereau. Hoe vaak ook de beide onderwerpen reeds door het penseel gedoekt werden, en dat door de grootste beroemdheden der schilderkunst, heeft de talentrijke Franschman in zijne *Aanbidding der Herders* en *Aanbidding der drie Koningen* niettemin een paar overschoone tafereelen geleverd, die door hunne hooge verdiensten van verschillenden aard, de bewondering aller kunstkenners verwekken moeten.

Prachtiger nog onder menig opzicht, en grootscher, ofschoon minder godsdienstig van indruk, is het magistrale tafereel *De Vlucht naar Egypte* van A. Liezen Mayer. De eigenaardige opvatting van dit zoo oude motief, vooral de oorspronkelijke, waardige en patriarchale figuur van den H. Jozef maken de groep der H. Familie hier tot eene hoogst belangwekkende schilderij.

Eene wijdloopige beschrijving over deze drie godsdienstige platen zou onzen lezers niets nieuws leeren.

Overigens zij spreken genoegzaam door zich zelven, evenals de tooverachtige *Kerstnacht*, een echt mijstiek en schoon winterlandschap, dat ons aanschouwelijk stelt hoe onze vaderen van vóór honderd jaren, van de rijkst begunstigden der fortuin tot de minstbedeelden zich zoo eenparig en eensgezind naar de plechtige Kerstnacht-mis begaven, als dit nog tot den huidigen dag in schier al onze Vlaamsche dorpen en kleine steden het geval is.

Moge de overschoone en lofwaardige gewoonte, des Heilands geboorte te huldigen op het uur zelf dat Hij ter wereld kwam, nog vele jaren bij onze godsdienstige bevolking onverzwakt in zwang blijven.

Dit is onze innige Kerstwensch.

‘Vrede aan de menschen van goeden will!’
Kerstverhaal.

De laatste stralen der winterzon schemeren nog eene wijle op de naakte velden.

Hugo fluit een lustig kerstdeuntje, terwijl hij, zijlings op zijn ruin gezeten, den zandweg naar zijne hoeve oprijdt.

Hugo telt vier en twintig jaren, is sterk, welgebouwd, en er teekent zich op zijne wezenstrekken kracht en mannelijke schoonheid.

Zoo, los en zingend op zijn ruin gezeten, zou men zeggen dat hij tevreden, gelukkig is; en nogtans er hangt eene stille treurigheid over zijn gelaat, en bijwijlen onderbreekt hij zijn liedje en laat mismoedig het hoofd op de borst hangen; en dan hoort hij noch het gelui der klokken, die de geboorte van eenen God met blijde tonen aan de aarde verkondigen, noch in de verte het vroolijke lied des koeherders, die de kudde naar den stal drijft, en zijn schallend kerstliedje begeleid met de klapperende zweep.

Daar ligt de hoeve van pachter Claes. Het kraakwitte gordijntje wordt opgeschoven, een lief hoofdje kijkt haastig door de ruiten; doch Hugo durft niet opzien, en wijl een vurig rood zijn aangezicht kleurt, spoort hij zijn peerd, dat het dan ook op een klein dratje zet.

Pachter Claes wandelt in den moestuin, warm in zijnen wollen frak gedoffeld. Hugo heeft hem toegeroepen: ‘Goeden dag, boer Claes,’ doch deze ziet naar de lucht alsof het eene kraai ware, die hem had aangesproken. Een antwoord verleenen aan Hugo Janssens! maar wat denkt ge wel! Hugo Janssens bestaat voor hem niet meer. Dat hij nog eens op zijne werf durve komen, dat hij nog eens zijne Mina aanspreke, dan zal hij dien bluffer eens leeren dat een vijftiger nog handen aan het lijf heeft; en hij heft zijne gespierde vuist op naar den kant waar de jongeling met zijn bruintje verdwenen is.

Middelerwijl is het donker geworden en Claes keert in huis terug, waar het haardvuur vroolijk knappert. ‘Het zal vriezen dat het kraakt,’ zegt de pachter, wijl hij zich in den leunstoel bij het vuur nederzet; de zon is schoon ondergegaan en de hemel is zoo zuiver als het maar zijn kan.’

‘Vader, wij gaan toch naar de nachtmis, niet waar?’

‘En waarom niet, Mina?’

‘Ik dacht, vader, dat gij er niet meer naar toe gingt; gij hebt verleden jaar eene verkoudheid opgedaan; de kerk ligt wel eene halve uur van hier, en 't zal hard vriezen, zegt ge.’

Claes antwoordt niet. Wat zou hij zeggen? Waarom zou hij niet naar den Kerstnacht gaan? Hij is immers nog zoo versleten niet? Wat zou Hugo Janssens zeggen als hij te huis bleef? Ach! dan eerst zou hij zijnen opgeblazen kop kunnen verheffen en overal verkondigen dat boer Claes niet meer durft komen waar Hugo is... Maar waarom moet hij naar de Kerstmis gaan? Dan vindt Hugo weer de gelegenheid om Mina te zien en vriendschappelijk haar tegen te lachen.

Alles wordt stil in huis, slechts hoort men soms het gerinkel der tinnen schotels, die Mina afwascht en glimmend als zilver op het schab plaatst, of het gekraak van eenen mutsaard, die zuchtend van pijn zijn knapperend gekerm laat hooren. Maar die geruchten, die de stilte, om zoo te zeggen, nog stiller maken, worden verdoofd door het verre gelui der dorpsklok, die hare vroolijke klanken over de kale weiden doet stroomen en de aarde toezingt: ‘Vrede aan de menschen van goeden wil.’

En Claes heeft die wonderzoete tonen der klokke verstaan, en dieper blikt hij in het vuur.

En zie, het verre verleden rijst weer voor zijnen geest. Daar staat het hutje, waar hij geboren wierd, en daar nevens het huisje van boer Janssens 't Is lang geleden, niet waar, Claes, dat gij en Hugo's vader samen naar school gingt; niet evenwel, zonder eerst een bezoek afgelegd te hebben aan de appelboomen van den notaris. 't Is lang gelegen, niet waar, dat gij beiden uwe eerste Kommunie deedt en even sterk waart in den katechismus, zoodat mijnheer pastoor eenen dobbelen eersten prijs moest geven? En de jaren verliepen, maar gij bleeft vrienden; en toen de loting aankwam en gij een slecht nummer trokt, dan hebt ge beiden uwen spaarpot omgeschud, en nadat Janssen's vader en de uwe er wat hadden bijgestoken, zijt ge al zingende naar den ontvanger getrokken, om er het losgeld te betalen.

Gij waart dus wel goede vrienden, Claes; waarom haat ge nu zijn zoon?

Claes antwoordt niet, hij blikt dieper in het vuur, en vroolijker roept de klokke: ‘Vrede aan de menschen van goeden wil.’ -

En zie, weer verloopen er eenige jaren. - Beiden zijn getrouwd met eene frissche boerenmaagd, die aan Janssens eenen dikken blozenden knaap schonk, wijl de echt van Claes gezegend wierd met eene lieve dochter. - En toen deze ter wereld kwam, hebt gij dan niet aan Janssens gezegd: ‘Die twee zijn voor elkander geschapen; kom geef mij uwe hand, wij zullen zorgen dat zij eens vereenigd mogen worden door een gelukkig huwelijk?' Dat hebt gij zelf gezegd, boer Claes, maar dat zegt ge nu niet meer; - waarom niet? - Dat kan niet meer zijn, mijmert de pachter, dat zal nooit gebeuren; Hugo Janssens ken ik niet meer!'

En wederom, maar ditmaal treffender dan ooit roept de klokke: 'Vrede aan de menschen van goeden wil!'

En thans blinkt er een traan in zijne oogen, want zijne dochter, zijne Mina, is hem toch zoo lief; en getrouw en dierbaar blijft hem de nagedachtenis van den ouden Janssens. Hugo alleen is de schuld zijner misnoegdheid. -

En weer herblikt hij in zijn vroeger leven. Wat verandering: twintig jaren zijn voorbij; zijn hutje is in eene hoeve herschapen, evenals het huisje van zijnen vriend; zijne brave echtgenoote is gestorven, Mina en Hugo zijn twee frissche jongelieden, die elkander liefhebben. Boer Janssens is nog altijd zijn vriend.

Eens, het heugt hem wel, heeft zijn hart gebloed. Men is hem in allerijl komen roepen naar de hoeve van Janssens: zijn boezemvriend is door zijn woest hollend paard van de kar geslagen en ligt zieltogend op zijn bed.

'Claes,' zucht hij met eene ratelende stem, 'ik ga sterven, zorg voor mijne vrouw, zorg voor Hugo.'

En Claes heeft het beloofd met tranen in de stem, en heeft al snikkend het lijk zijns vriends naar den grafkuil vergezeld.

Twee jaren zijn sinds den dood van boer Janssens verloopen. Ook de burgemeester van het dorp is gestorven, en diens goederen werden verkocht. Pachter Claes had het oog op een stuk akkerland; maar Hugo bood steeds hooger, zoodat Claes het opgeven moest. - Dat is te veel! Wat de zoon zijns vriends durft hem aldus vernederen? Ah! nu is alles verbroken tusschen hen. 'Mina,' heeft hij gezegd, 'ik verbied u nog naar Hugo op te zien.'

Mina heeft geweend en gesmeekt, maar Claes is onverbiddelijk: het zal geschieden, zooals hij zeide. - Hugo heeft hem ook vergiffenis gevraagd; hij wist niet dat hij den vriend zijns vaders verongelijkte; hij wil hem het plekje afstaan dat de schuld is zijner verstoordheid; maar de pachter heeft hem bedreigd, zoo hij nog eens op de hoeve durft komen, hij Turk tegen hem te zullen loslaten.

En hoor, daar roept weer de klok hem toe: 'Vrede aan de menschen van goeden wil!'

Spijt en wroeging bestormen zijn harte. - O! stond Hugo daar voor hem, reed hij weer met zijn bruintje daar voorbij, hem vriendelijk 'goeden avond' toeroepende, hij zou hem niet meer verstooten!

En hij beziet Mina, die, op eenen stoel bij de tafel neergezeten, de paarlen van haren rozenkrans tusschen de vingeren laat glijden. En het gezicht van die lieve maagd, zijn kind, en de stem van zijn harte, en de toon der klokke roepen hem toe: 'Ga naar Hugo, verzoen u met hem, en gij zult de rust uws harten terugvinden en het kindeken van Bethlehem zal u zegenen! - Naar Hugo gaan: neen dat niet! maar zijne stem is zoo vast niet meer, er biggelt een traan op zijne wangen, en de engelen hebben dien traan van berouw gezien.

En weder blikt de pachter in het haardvuur...

'Vader,' klinkt de zilveren stem van Mina, die haar gebed met een groot kruis heeft gesloten, 'vader ik geloof dat het tijd is te gaan slapen; het is bij zeven ure en de nachtwaker heeft beloofd ons ten elven op te kloppen.'

Claes verlaat zijnen leunstoel, geeft nog een kruisken aan zijne dochter en klimt den trap op naar zijne slaapkamer.

Van alle kanten stroomt het volk ter kerke. Dees jaar zal de kerstnacht plechtig gevierd worden; een pater uit de stad, een goede predikant, zal na de mis een schoon sermoon houden. - Welhaast is de kerk vol en de goddelijke dienst begint Alles is vroolijk in het huis van God: de oude koster heeft iets frisscher, iets jeugdiger in zijnen zang; het orgel zaagt en piept niet zooals gewoonlijk, maar speelt blijde liederen, en de grijze pastoor aan het rijkversierd en verlicht altaar, zingt de gebeden met eene statige opgewekte stem. - Alles noopt tot innige zielevreugde. De geloovigen zijn stil en ingetogen; de kinderen zien dien dag niet om in de kerk, maar houden hunne blikken naar het kribbeken gericht, van waar Jezuken zijne armkens naar hen uitstrekt; en de koude doet zelfs de armen niet vinnig in de handen blazen - het is niet koud met Kerstmis. Zij ook, zij zien naar het kribbeken, vol hoop, vol liefde; want zij en de kleine kinderen zijn de liefste vrienden van het Kind uit het stalleken van Bethlehem.

De mis is uit; doch niemand verlaat de kerk. Een jonge Franciskaner beklimt den predikstoel en houdt, te midden der diepste stilte, eene treffende aanspraak tot de geloovigen. De tekst van zijn sermoon is: 'Vrede aan de menschen van goeden wil.' - In eenvoudige, maar treffende woorden toont de kloosterling hoe de komst van Christus vrede aan de wereld heeft geschonken, de vrouw en de kinderen eenen rang gegeven in de maatschappijen de slavernij heeft doen verdwijnen. Hij wekt zijne toehoorders tot liefde en barmhartigheid voor de ellendigen, de weduwen, de weezen. Eindelijk spreekt hij met bewogene stemme van de verzoening der vijanden: hij bezweert de geloovigen in naam van het Goddelijk Kind dat in de arme kribbe werd neergelegd, dat zij allen haat, alle vijandschap zouden afleggen en vergeten, en daardoor de rust des harten en de vriendschap van Jezus erlangen. Pachter Claes is geraakt; hij durft niet opzien naar den kansel, want hij meent verwijt tegen hem te hooren in de stem van den predikant. Nu is het gedaan, alles wil hij vergeven; hij zal naar Hugo gaan, hem vergiffenis vragen, hij wil met hem, met zich zelven, met zijnen God in vrede leven.

Hetsermoon is geëindigd. - Stilzwijgend verlaat de menigte Gods tempel en spoedt naar huis, waar het haardvuur dat men voor de mis aangestoken en met eenen grooten mutsaard gespijsd heeft, te smeulen ligt. Dien dag niets dan vreugde: heel het huisgezin zit rond den haard, en vader verhaalt aan zijne luisterende kinderen de schoonste kerstvertellingen, die hij van zijnen vader mocht hooren; terwijl bakt moeder lekkere koeken, niet evenwel zonder te luisteren naar de kinderlijke verhalen, die zij misschien al twintig maal gehoord heeft, maar die toch nooit hunne frischheid verliezen. Des middags snijdt men beuling af en wordt er een stoop meer gedronken van den lekkeren bruinen, die in den kelder ligt. En 's avonds worden er nog kerstverhalen verteld, wordt er door de kinderen een lief kerstliedje gezongen, en dan gaan allen, opgeruimd en rustig, naar bed, en genieten eenen zoeten slaap. - Kerstmis der eenvoudige landlieden, wat zijt ge schoon! -

Mina en haar vader hebben ook de kerk verlaten.

'Kom, Mina,' zegt de pachter, 'geef mij den arm, wij gaan er een weinig haast bij zetten, want wij wonen redelijk ver.'

Mina beziet haren vader en geeft hem lachend den arm.

En daar spoeden zij voort, maar roepen toch de boeren, die zij vooruitsnellen, eenen 'zaligen Kerstmis' toe; en Claes doet dit zoo vriendelijk en opgeruimd dat Mina er niet kan uit wijs worden.

Eindelijk zijn zij aan den langen weg gekomen, die naar hunne hoeve leidt. 'Mina,' zegt de pachter 'hebt gij op de koeken gedacht? Alle jaren worden er koeken gebakken bij ons, dat moogt ge déés jaar niet vergeten.'

'Ik meende het u juist te vragen,' zegt de lieve leugenaarster, 'de bloem is gauw beslagen en ik zal ze zoo smakelijk bakken dat gij er in uw leven nooit lekkerder zult geëten hebben.'

De pachter zwijgt eenige stonden; wat hem op het harte ligt wil er niet goed af. Eindelijk: 'Mina, indien wij eens langs de hoeve van de weduwe Janssens gingen; wij zullen ze verzoeken, niet waar?'

Mina beziet haren vader met dankbare liefde; ééne vraag komt haar dadelijk op de lippen: 'En Hugo, vader?'

'Hugo ook,' fluistert de oude Claes.

En zie, Mina vliegt haren vader om den hals, de pachter drukt zijne dochter aan het harte, een traan rolt uit zijne oogen op het voorhoofd van zijn kind, en in de verte jubelt de klokke: ‘Vrede aan de menschen van goeden wil!’

EMIEL SCHILTZ.

Kleine fee
Tafereelen uit Marlitt's verhaal: Het geheim der oude jufvrouw.
(*Vervolg.*)

III.

't Was laat in den avond. Er waaide een scherpe novemberwind door de straten en de eerste sneeuwvlokken vielen op daken en wegen, en op de donkere aarde van den nieuwen grafheuvel, die de jonge vrouw van den Pool bedekte.

Midden in de huiskamer der familie Helwig stond eene gedekte tafel. Er lagen zware zilveren messen en vorketten naast de tellooren, en het wit damasten tafellaken blonk als zijde en was van een prachtig patroon.

De lamp stond op het ronde kanapétafeltje, waarachter mevrouw Helwig aan een lange wollen kous zat te breiden. Zij was eene groote breedgeschouderde vrouw van even veertig jaren. Haar gelaat kon schoon geweest zijn in den glans der jeugd; althans had het profiel die klassieke lijnen, welke de wetten der regelmatige schoonheid verlangen; doch innemende lieftalligheid had het gewis nooit bezeten. Mocht haar groot oog ook nog zoo goed gevormd en schitterend, hare gelaatskleur ook nog zoo frisch zijn geweest, zij hadden nooit die schoonheid kunnen vervangen die een edel gemoedsleven aan de trekken verleent. Hoe zou zich dit gelaat zoo hebben kunnen versteenen bij inwendige warmte?

Hoe zou het mogelijk zijn geweest, na eene jeugd vol zalig gevoel, na de tallooze opwekkingen en aandoeningen, die het leven in eene ontvangbare ziel verrukt, nog zoo koel te zien als deze strakke grijze oogen zagen? Eene donkere vlecht legde zich in eene strenge lijn om het nog altijd blanke voorhoofd. Het overige haar daarentegen verborg zich onder een tullen mutsje van onberispelijke frischheid. Dit hoofddeksel en het zwarte kleed van gezocht eenvoudige snede, met nauwe mouwen, en witte manchetten om de polsen, gaven haar geheele voorkomen iets streng.

Van tijd tot tijd werd eene zijdeur geopend en verscheen het gerimpelde gezicht eener oude keukenmeid door de deur, die op eene spleet stond.

- Nog niet, Rika! zegde mevrouw Helwig telkens, zonder op te zien, met eentonige stem; de naalden vlogen telkens sneller door hare handen en er lag een eigenaardige trek van ergernis om hare dunne lippen. De keukenmeid wist zeer wel, dat mevrouw ongeduldig was; zij vond er behagen in, dat ongeduld nog te prikkelen en riep op morrenden toon in de kamer:

- Lieve Hemel, waar blijft mijnheer toch. Het vleesch verschroeit, en ik kom nooit klaar vandaag!

Die aanmerking haalde haar wel is waar eene berisping op den hals, want mevrouw Helwig liet hare dienstboden niet toe, ongevraagd hunne meening te zeggen; zij ging echter tevreden naar de keuken terug; want zij had de diepe rimpels op het voorhoofd van mevrouw Helwig gezien.

Eindelijk werd de voordeur geopend. De volle diepe klank der huisbel klonk door de vestibule.

- O, wat een schoon klingeling! riep eene heldere kinderstem buiten.

Mevrouw Helwig legde hare breikous in een mandje, dat voor haar stond, en richtte zich op. Verwondering, ja, verbazing had de uitdrukking van ongeduld verdreven; zij zag vol spanning langs de lamp heen naar de deur. Daar veegde iemand ontelbare malen zijne voeten op de mat af; het was haar man. Terstond daarop trad hij de kamer binnen en ging met eenigszins onzekere stappen naar zijne vrouw. Hij droeg een meisje, dat ongeveer vier jaren oud kon zijn, op zijne armen.

- Ik breng u hier iets mee thuis, Brigitta, zegde hij op vleienden toon, doch hij zweeg aanstonds toen zijn oog dat zijner vrouw ontmoette.

- Nu? antwoorddde zij, zonder zich te bewegen.

- Ik breng u een arm kind...

- Van wie is het? viel ze hem koel in 't woord.

- Van dien ongelukkigen Pool, die zijne vrouw op zulk eene verschrikkelijke wijs verloren heeft. Lieve Brigitta, neem het kind vriendelijk op.

- Voor van nacht toch maar.

- Neen, ik heb dien man heilig beloofd dat het kind in mijn huis zal grootgebracht worden.

Hij sprak die woorden snel en vast uit, want het moest toch eens gezegd worden.

Het bleeke gelaat zijner vrouw werd eensklaps vuurrood en er kwam een scherpe trek om haren mond. Zij deed eenen enkelen stap nader en legde met een onbeschrijflijk ondeugend gebaar haren wijsvinger aan 't voorhoofd.

- Ik vrees dat het niet richtig bij u is, Helwig! zegde zij. Hare stem had nog altijd de koele bedaardheid, 't geen in dit oogenblik te beleedigender klonk. Zoo iets van mij te denken! Ik, die mijn huis tot een tempel tracht te maken, zou een komediantenkind onder mijn dak bergen! Die gedachten is meer dan dom.

Helwig week achteruit, en een toornig vuur schoot uit zijne anders zoo zachtaardige oogen.

- Gij hebt u geweldig vergist, Helwig! voer zij voort. Ik neem dit kind niet in mijn huis; het kind van eene verlorene vrouw, die zoo zichtbaar door de straf des Hemels getroffen is geworden.

- Zoo, denkt gij er zoo over, Brigitta? Dan vraag ik, aan welke zonde heeft uw broeder zich schuldig gemaakt, toen hij op de jacht door een onvoorzichtig schot zijn leven verloor? Hij was voor zijn genoegen bezig; de arme vrouw is gestorven in de vervulling van een zwaren plicht.

Mevrouw Helwig werd krijtwit van boosheid. Zij zweeg een oogenblik en zag haren man, die eensklaps zoo veel geestkracht ontwikkelde, verbaasd en te gelijk gluipend aan.

Inmiddels trok het kind, dat Helwig op den grond had gezet, haar rood zijden kapken af en er kwam een kopken vol kastanjebruine krullen te voorschijn; ook het manteltje viel af.

Hoe hardvochtig moest de vrouw zijn, dat ze niet aanstonds hare armen uitbreidde en het kind liefkoozend aan 't hart drukte. Was ze dan geheel blind voor de onbeschrijfelijke lieftalligheid van het kleine wezentje, dat op de liefste voetjes, die ooit in een kinderschoentje staken, door de kamer liep en hare nieuwe omgeving met groote oogen beschouwde. Het rozige vleesch der kleine ronde schouders zwol uit een lichtblauw kleedje, dat bevallig met wit borduursel was afgezet, misschien was die tooi het laatste werk geweest van de handen, die nu reeds door den dood verstijfd waren.

Doch juist die sierlijke kleeding, het losse nedervallen der haren om hals en voorhoofd, de bevallige bewegingen van het kind, verstoorden de vrouw.

- Ik zou dat schepsel geen twee uren om mij heen kunnen dulden, sprak zij eensklaps, zonder een enkel woord op de strenge terechtwijzing van haren man te zeggen. Dat brutale kleine ding met die woeste haren en die hal naakte borst past niet in onze strenge huishouding; het zou zijn rechtstreeks de deur te openen voor lichtzinnigheid. Helwig, gij zult dien twistappel niet tusschen ons werpen, maar er voor zorgen dat het kind teruggebracht worde, waar het behoort.

Zij opende de deur, die op de keuken uitkwam, en riep de keukenmeid.

- Rika, trek het kind dat goed weer aan, bevool zij, op het kapken en den mantel wijzende, die nog op den grond lagen.

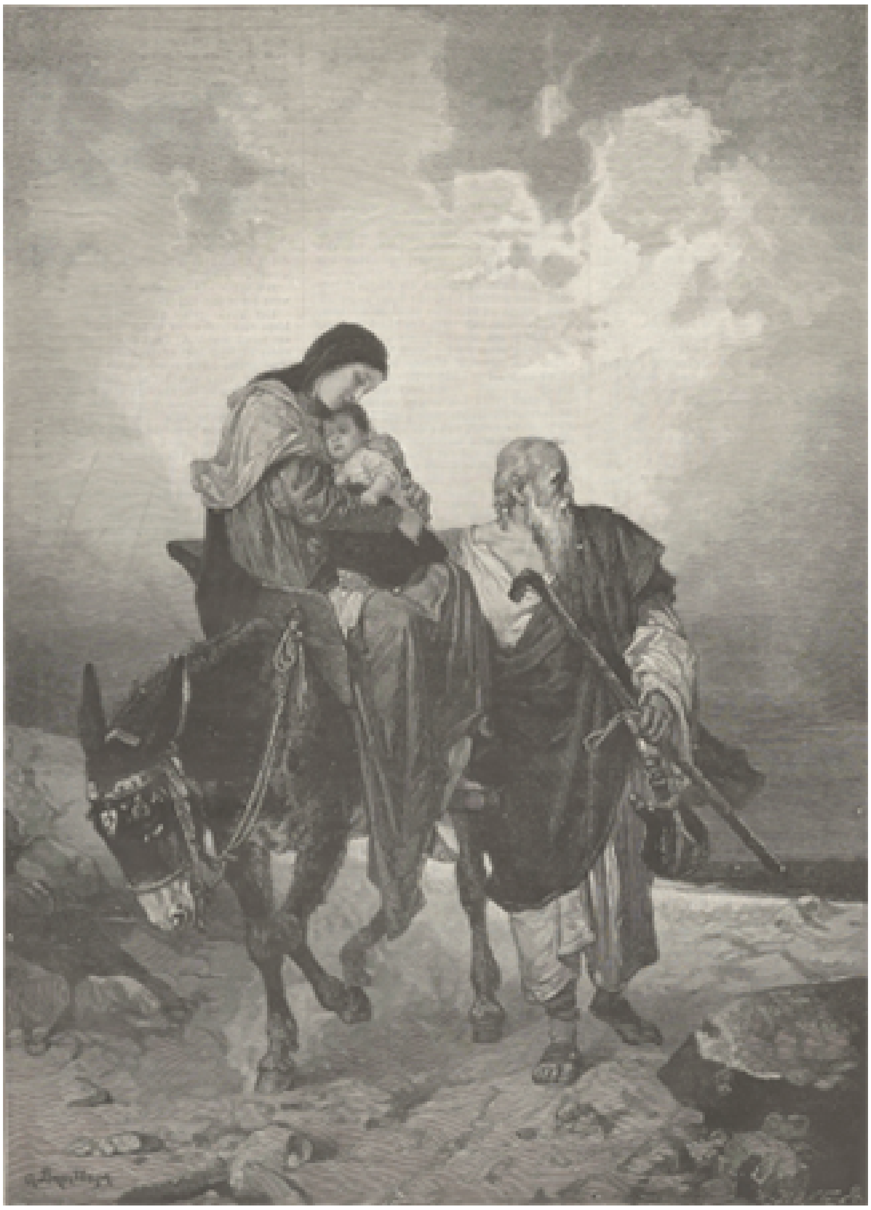

DE VLUCHT NAAR EGYPTE, NAAR DE SCHILDERIJ VAN A. LEIZEN MAYER.

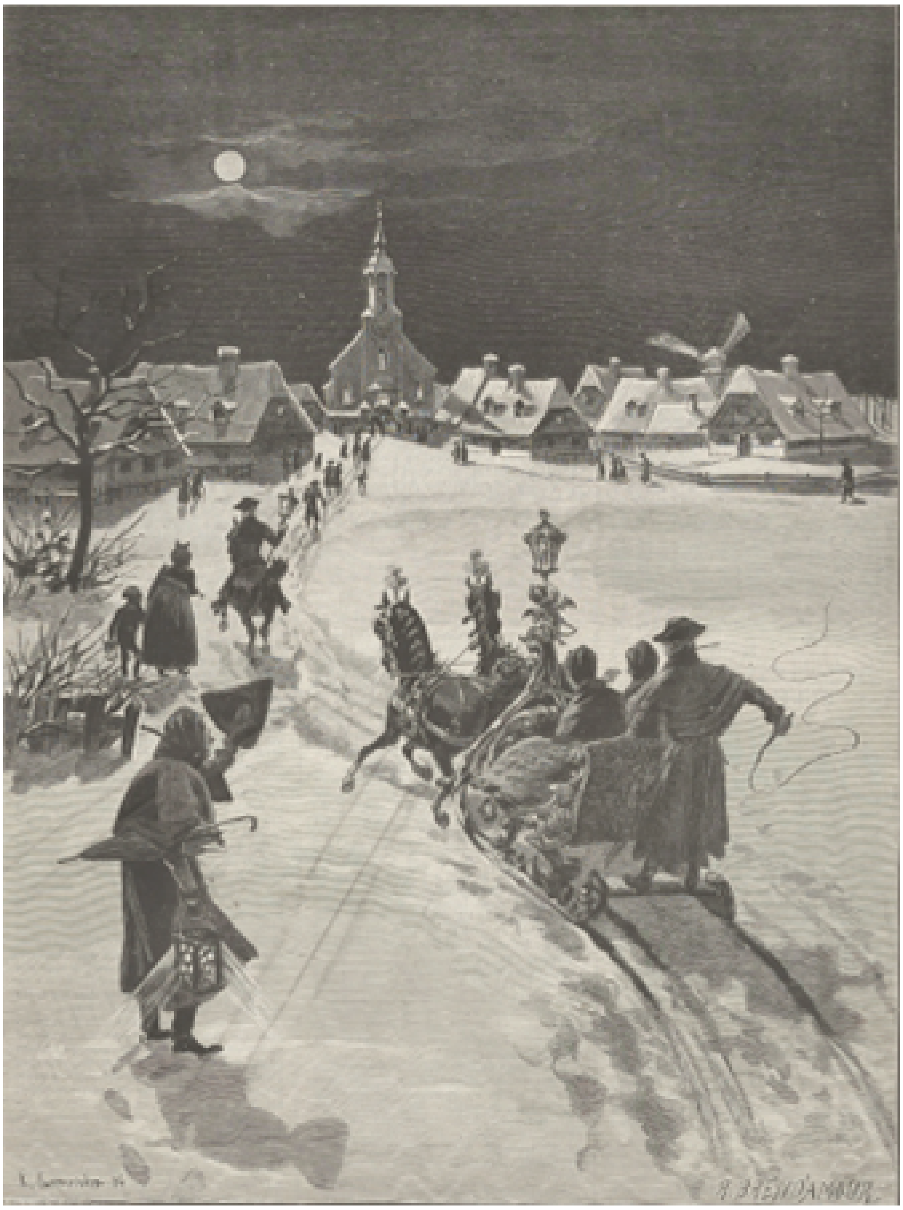

KERSTNACHT.

- Gij gaat oogenblikkelijk naar de keuken terug! gebood de heer Helwig met forsche, toornige stem en wees naar de deur.

De verblufte dienstmeid verdween.

- Gij drijft mij tot het uiterste door uwe hardvochtigheid en wreedheid, Brigitta! riep de verbitterde man. Wijt het dus aan u zelve dat ik u dingen zeg, die anders nooit over mijne lippen zouden gekomen zijn. Wien behoort dit huis? - Mij.. Brigitta! gij zijt ook als eene arme wees hier in huis gekomen; in den loop der jaren zijt gij dit vergeten. Dit is mijn huis en het brood dat wij eten betaal ik en ik verklaar u bepaald dat het kind blijft waar het is. Is uw hart te bekrompen en te liefdeloos om een moederlijk gevoel voor de arme kleine te hebben, dan verlang ik althans van mijne vrouw, dat zij, uit achting voor mijnen wil, 't kind de noodige vrouwelijke verpleging doet genieten.. Als gij uw gezag bij de dienstboden niet wilt verliezen, zoo beschik terstond de noodige maatregelen om het kind te verzorgen - anders zal ik er bevelen toe geven.

Er kwam geen woord over de wit geworden lippen der vrouw. Iedere andere zou misschien in zulk een oogenblik van volslagen machteloosheid den toevlucht tot het laatste wapen, de tranen, genomen hebben, doch die koude oogen schenen die zoete, verzachtende bron niet te kennen.

Dit volkomen zwijgen, deze ijzige koelte, waarmee zich de geheele vrouwelijke gedaante wapende, had iets onrustbarends en moest ieder ander de borst toeschroeven... Zij greep zwijgend naar haren sleutelbos en ging de kamer uit.

Met een diepen zucht nam Helwig de kleine bij de hand en ging met haar de kamer op en neer. Hij had een harden strijd gestreden, om het verlaten kind eene wijkplaats in zijn huis te verzekeren; hij had zijne vrouw doodelijk beleedigd; nooit, nooit - dat wist hij - zou zij hem de bittere waarheden, welke hij haar straks gezegd had, vergeven; want zij was onverzoenlijk.

(*Wordt voortgezet.*)

Kleinigheden.

Een beroemd geneesheer werd in dronken toestand bij eene voorname patient geroepen. - Hij trof haar te bed, zette zich neer, haalde zijne horlogie voor den dag en begon hare polsslagen te tellen. In zijn roes kon hij daar niet goed mêe te recht komen, en zijne horlogie weer bij zich stekende, bromde hij met verwijt tot zichzelf tusschen de tanden: ‘Waarlijk, ge zijt erg dronken’. Daarop ried hij de dame aan, te bed te blijven en beloofde morgen te zullen terugkomen. - Maar reeds vroeg in den ochtend van den volgenden dag ontving hij een eigenhandig schrijven van de dame. ‘Waarde Dokter’, schreef zij, ‘gij hebt gelijk, ik kan het niet ontkennen; maar ik bid u: zeg geen sterveling een enkel woord, in welken toestand gij mij hebt aangetroffen, en heb de goedheid inliggend honorarium (eene banknoot van 50 franks) voor uw bezoek aan te nemen’.

⁂

Een geneesheer te Brussel werd geroepen bij eene adellijke dame. ‘Nu, hoe gaat het u, Mevrouw?’ sprak hij haar met zijne gewone goedhartigheid toe. - ‘Ik ben barones’, hernam deze gekrenkt. ‘O, dat spijt mij zeer’, antwoordde de geneesheer ‘maar van die kwaal kan ik u niet genezen’. Tegelijk nam hij hoed en stok en verwijderde zich.

⁂

Iemand vroeg aan een schilder, waarom men Bacchus nu eens als een jongeling, dan weer als een woesten grijsaard, met langen baard en horens, maar altoos naakt afbeeldde. ‘Ik zal het u verklaren’, zeide de schilder. ‘De ouden wilden daardoor de verschillende uitwerkingen van den wijn te kennen geven: levenslust en toorn. De jonge Bacchus duidt het eerste, de oude het laatste aan. De horens beteekenen de wildheid en woestheid van den beschonkene, terwijl bovendien oudtijds uit horens gedronken werd. “In den wijn is waarheid?” zegt een oud spreekwoord, en daar de waarheid altoos naakt is, stellen wij Bacchus ook voor in puris naturalibus.’

⁂

Een beroemd zanger trad in 't huwelijk. Eenigen tijd daarna verzocht men hem, in een gezelschap een aria te zingen. ‘Vergun mij,’ zoo sprak hij, ‘dat ik doe als de nachtegaals, die niet meer zingen, wanneer zij hun nest hebben gebouwd.’

Hoe men zich een Martelaar maakt.
(*Vervolg*)

‘De hersenen en de zenuwen zijn het wezenlijke lijf van ons Ik; de overige omgeving is slechts het lijf van dit lijf, de voedende en beschermende schors van dit teedere merg.’ - Het overige van ons lichaam dient derhalve, om de drie genoemde zenuwstelsels te voeden en te beschermen. Geen wonder, dat daarom het zenuwstelsel in elke verandering deelt, die het overige lichaam treft. Hoe vaak openbaart zich in de zenuwen en hare verrichtingen het eerste kenteeken eener gestoorde voeding van het overige lichaam. Bij den eene geeft zich dit te kennen door eene algemeene overmatige gevoeligheid en prikkelbaarheid van alle *lichaamszenuwen*, die tijdelijk ontstemd raken, waardoor we van opgewondenheid tot verdrie lelijkheid, van eene buitengewone werkzaamheid tot volslagen werkeloosheid vervallen. Bij den ander weder worden de *zintuig sorganen* als signaalvlaggen gebezigd, waardoor de voedingsstoring zich kenbaar maakt. Terwijl toch bij de meeste menschen (vooral bij vrouwen, geleerden en schilders) de *oogen* ziekelijk worden aangedaan, blijkbaar aan eene snelle vermoeienis na geringe inspanning, lijdt daarentegen bij den muzikant veelvuldiger het overspannen *gehoororgaan*, dat zijne ongepaste voeding aanvankelijk door overmatige gevoeligheid en later door weigering van zijn dienst kenbaar maakt. Wie denkt hier niet aan die kwaal van de grootmeesters in die kunst, een Beethoven en Mendelssohn?

Het zenuwstelsel hangt van de voeding, van de stofwisseling, die in ons lichaam plaats heeft, af. Wij kunnen vrij zeker zeggen, dat zonder stoffelijke verandering in de zenuwen, geen gevoel, geene beweging, geene gedachte, geene voorstelling tot stand kan komen, maar wij zijn niet in staat te bewijzen, dat niet nog andere invloeden behalve deze inwerking werkzaam zijn.

Geen verstandig natuuronderzoeker zal zich tot rechter in zulke aangelegenheden opwerpen. Nathan heette daarom de ‘wijze’ omdat hij onbeslist liet, welke van de drie ringen de echte was, - in een woord, omdat hij *niet verder wilde oordeelen*, dan zijne oogen en zijn *oordeelsvermogen* reikten!

Wij kunnen daarom niet genoeg aanbevelen, om het lichaam door eene goede voeding in staat te stellen op de zenuwen en het denkorgaan terug te werken. Men vergete echter niet, dat overal waar zenuwen zijn, zich ook bloedvaten bevinden. Het bloed is het voedsel der zenuwen. Wil men dus een krachtvol zenuwgestel, dan zorge men ook voor gezond bloed.

De voedingsmiddelen, waardoor het bloed in goeden staat wordt gehouden, zijn *zuivere lucht* en *voedzame spijzen* en *dranken*.

Een zonderling begrip hebben toch de meeste menschen van hetgeen ze gewoonlijk *zuivere* lucht noemen en het gebruik, dat ze daarvan in den regel maken. Steek uw neus maar eens in eene kraamkamer, eene kinderkamer, eene slaapkamer, eene school, een studeervertrek, een kantoor, een koffiehuis, eene concertzaal, ja, zelfs in eene ziekenzaal, - en gij moet verbaasd staan hoe bedorven de lucht daar overal is. En toch vertoeft men daar het grootste gedeelte zijns levens en worden er de zenuwen op de een of andere manier beziggehouden, terwijl het bloed, dat die zenuwen voedt, door die bedorven lucht zóo wordt gewijzigd, dat het onvermijdelijk nadeelig op hunne voeding terug moet werken. 't Is hier weder de oude leer van *hetgeen men ziet en niet ziet*. Laat uw bakker het eens ondernemen om u beschimmeld of muf brood te verkoopen, of uwe vischvrouw om u visch aan te bieden waar een luchtje aan is; gij zult verontwaardigd die bedriegers wegzenden. Maar gij ziet volstrekt geen bezwaar om uw kind zijne eerste ademtochten in eene bedorven lucht te laten doen. Weet ge wel, dat het in die eerste dagen hoogstens 12 maal in de 24 uren voedsel in zijne maag opneemt, maar daarentegen wel meer clan 30 duizend maal voedsel in zijne longen, waardoor het voedsel uit de maag, als bloed, eerst zijne bestemming krijgt? Hier krijgt het zenuwstelsel van het kind reeds den eersten knak. De papachtige hersens worden met slecht bloed overvuld, de gevoelige huid wordt door eene overmatige warmte van het vertrek en de broeiing van het inbakeren overprikkeld, waarbij niet zelden komt eene overvulling der maag en hare gevolgen. Verwonder u dan ook niet dat het sterftecijfer in den regel zoo aanzienlijk verhoogd wordt door de kindersterfte, waaronder zenuwziekten als oorzaken van den dood zulk eene aanzienlijke plaats innemen.

En op lateren leeftijd neemt de hoeveelheid lucht die ingeademd wordt, in verhouding toe tot den omvang van het lichaam; geenszins echter in dezelfde mate de hoeveelheid voedsel. Een volwassen, werkzaam mensch kan zeer goed onderhouden worden door eene hoeveelheid vast en vloeibaar voedsel van 3 liters in de 24 uren, terwijl hij van de lucht, dat is het voedsel voor zijn bloed, in denzelfden tijd wel 9000 liters behoeft. Terwijl het eerstgenoemde voedsel in dien tijd 4 à 5 malen wordt opgenomen, geschiedt het laatste wel meer dan 20 duizend maal, of met elken ademtocht. Zonder voedsel zou het een mensch wel eenige dagen kunnen uithouden, maar zonder lucht geene twee minuten. Elk vierde van eene minuut heeft hij behoefte, om lucht te drinken en slechts elk vierde gedeelte van den dag, om vast of vloeibaar voedsel te gebruiken.

Wat leeren wij nu hieruit?.... Dat we gestadig moeten zorgen, dat de lucht die wij inademen, zuiver is. En dat te meer omdat het verbruik van lucht gepaard gaat met een aanzienlijk luchtbederf. De uitgeademde lucht bevat wel honderdmaal meer koolzuurgas dan de ingeademde en het voortdurend ademhalen in eene ruimte, waarvan de lucht niet ververscht wordt, doet dit gas ten laatste in zulk eene hoeveelheid ophoopen, dat het een vergift voor ons bloed wordt.

‘Wat hebben onze zenuwen daar nu mede te maken?’ hoor ik ongeloovig vragen.

Herinneren we ons slechts de gewaarwording, die zich van ons meester maakt, als wij uit de vrije lucht in zulk eene benauwde ruimte komen. We ondervinden plotseling eene beklemming op de borst, onze ademhaling wordt versneld, het bloed stijgt ons naar het hoofd, het hart klop sneller, en we hebben een gevoel ‘als of ons het hart in het lichaam omdraait.’ Welnu, dat zijn alle werkingen van de zenuwen, die door dat slechte voedsel, waarmede ons bloed in aanraking is gekomen, ontstemd en in opstand raken. De zenuwen, die gewaar worden, dat ons bloed telkens minder zuurstof opneemt, trachten de noodige hoeveelheid te bekomen door de longen tot snelle inademingen aan te zetten; het hart moet daarom ook zijne bewegingen versnellen, drijft daardoor meer bloed naar de hersenen, terwijl dezelfde zenuw, die de ademhaling regelt, ook met de maag in verband staat en daar dat gevoel van walging doet ontstaan, hetgeen de onkundige als eene werking van het hart beschouwt. Duurt dat een poosje voort, dan wordt het geheele zenuwstelsel zoo aangedaan, dat het tijdelijk verlamt en wij ons bewustzijn kwijt raken.

Maar daar blijft het niet altijd bij. Het luchtbederf kan nog afgrijselijker gevolgen na zich sleepen. Ziehier een staaltje uit vele van de geboekte gebeurtenissen. Een scheepskapitein, die gedurende een stormachtigen nacht geen overlast van zijne angstige passagiers wilde hebben, bracht ze alle tusschendeks, sloot de waterluiken, bedekte den kajuitsingang met een zwaar zeil en ried hun aan zich dood stil te houden, opdat hij met zijn volk het noodige zou kunnen verrichten, om het schip te behouden. Al spoedig werd de angst voor hetgeen met het schip voorviel, vervangen door eene beklemmende vrees voor verstikking. Het werd ondragelijk benauwd; sommige passagiers vielen flauw, andere werden door eene vreeselijke walging overvallen. De angst klom ten toppunt; zij die nog gaan konden, drongen naar den kajuitstrap en beukten als razenden op de luiken, om uit hunne gevangenis verlost te worden, 't Zij men door den hevigen storm zulks niet vernam of dat men bevreesd was voor verwarring op het dek, - eerst nadat de storm bedaard was, werd de kajuit geopend. En welk een schouwspel bood deze nu aan! In eene verpeste lucht lag een groot deel der passagiers te zieltogen, terwijl een ander deel aan stuiptrekkingen ten prooi niet bij machte was zich op te heffen of geluid te geven. Ze snakten naar lucht. Welk een lot; te moeten sterven aan een vergif, dat zij ondanks hun zelven in hun lichaam hadden bereid!

(*Wordt voortgezet.*)

Wijsgeerige gedachten.

De mensch bestaat uit twee deelen: uit scherts en ernst - en zijn geluk bestaat dus uit vreugde van verheven' en van minder verheven' aard. Hij gelijkt den tweehoofdigen adelaar uit de fabel, die met den eenen kop, welke naar den grond gekeerd is, eet, - terwijl hij met den anderen in het rond blikt en wacht houdt.

⁂

De hoogere standen der maatschappij hebben eene eigenaardige, ikachtige koelheid van hart, waarin het onweder der driften niet door zonnehitte, maar door grimmige koude rijp wordt. Dat moet echter zoo zijn. Vooreerst kunnen hunne huwelijken recht goed zonder veel warmte gesloten worden, daar deze huwelijken en de daaruit voortspruitende kinderen niets behoeven te zijn, dan fijn: zoo heeft fijn brood een veel minder warmen oven noodig, dan grof. Ten tweede vordert hun stand een koude temperatuur, terwijl in de koude het kleinste licht het beste brandt. Eindelijk heft zich de hoog beschaafde man ten allen tijde meer door gal en door koude omhoog, en slechts de min verfijnde door liefde en door vuur, zooals men meer zuurdeeg noodig heeft om eene fijne pastei te vervaardigen, dan tot gewoon brood.

⁂

‘Zie eens, ik woon in uw oog!’ zeide een kleine knaap, toen hij zijn zusterken in de oogen zag. ‘En, ik woon in het uwe’ antwoordde deze. - Ja! zoo lang gij elkander ziet, dacht de vader - en zooals het oog der menschen is dikwijls hun hart.

De Gevolgen van eene Gril. Tafereelen uit het verhaal van Herbert Frey. (*Vervolg*.)

‘Ach, Hedwig, wat zijt ge wreed tegen mij,’ riep Bertram hevig aangedaan.

‘Bertram, misschien zult ge eenmaal te weten komen, waarom ik zoo gehandeld heb, en dan zult ge er mij voor danken.’

‘Ik verlang niets meer te weten,’ riep Bertram driftig. ‘Ge hebt me nooit bemind. Hedwig,’ vervolgde hij met van aandoening bevende stem. ‘Maar ik begrijp niet welk doel ge er mee kunt gehad hebben, mij zoo te bedriegen, en verwonder me er nu over, dat ik zulk een dwaas ben geweest, me door u zoo te laten misleiden Toen ik u de eerste maal zou huwen, dwongt ge mij, mijne hand aan een ander meisje te geven, en nu herhaalt ge dat spel op eene nog vreemdere manier. Ge weigert mij te huwen, zonder zelfs den schijn van eene reden daarvoor te kunnen aanvoeren. Neen, Hedwig, ge hebt mij nooit bemind.’

Met een blik waaruit wanhoop en vertwijfeling spraken, zag zij hem aan.

‘Eenmaal zal de tijd komen,’ zeide zij plechtig, ‘dat 't u leed zal doen, zulke harde en onrechtvaardige woorden tot mij gesproken te hebben.’

‘Maar begrijpt ge dan niet dat ik door mijne bittere teleurstelling buiten mij zelven ben? Moet het werkelijk zoo zijn, Hedwig? Kunnen noch mijn smeeken, noch mijne tranen u van besluit doen veranderen?’

‘Neen, Bertram! We kunnen nimmer door den huwlijksband vereenigd worden.’

‘En ge kunt mij aanzien en zeggen dat dit uw vast besluit is?’

‘Ik kan niet anders, hoe smartelijk het mij ook valt; de noodzakelijkheid eischt het.’

‘Welaan, dan wil ik nimmer weder eene vrouw aanzien,’ riep hij woedend, en zonder verder een woord te spreken, snelde hij de kamer uit.

Zwijgend en roerloos stond Hedwig nog geruimen tijd op de plek waar hij haar verlaten had. Toen ontsnapte haar een diepe zucht.

‘'t Is zoo het beste,’ sprak zij met doffe stem. ‘Toornig is hij van me gescheiden; als we tranen hadden gestort, zou het scheiden ons wellicht onmogelijk zijn geweest. - Vaarwel, geliefde! vaarwel!’

In hevige opgewondenheid had Bertram het huis verlaten Zijne teleurstelling was al te groot dan dat hij zonder hevigen strijd tot kalmte had kunnen komen; en dat Hedwig geene enkele reden voor hare handeling had kunnen opgeven, verbitterde hem nog meer. Hij kon niet gelooven dat Hedwig hem had willen misleiden, - maar wat moest hij er dan van denken? In zoo verre hij haar en hare omstandigheden kende, vond hij niets dat hare handelwijs rechtvaardigde. Zij had hem tot op den drempel van den huwlijkstempel geleid en toen eensklaps verlaten.

In zijne opgewonden gemoedsstemming wilde hij niet dadelijk naar zijn huis terugkeeren; hij gevoelde zich geheel ongeschikt om weder zijne gewone levenswijs te leiden. Hij bleef twee dagen in een logement. Maar toen hij weder eenigszins zijne bedaardheid had verkregen, herinnerde hij zich zijn kind en keerde naar Windischkrona terug.

In den hevigsten angst had Leontine zijne terugkomst afgewacht; de eerste blik, dien zij op hem wierp, zeide haar alles.

‘Het is geschied!’ sprak zij tot zich zelve. ‘Hedwig is standvastig gebleven, 't is duidelijk op zijn gelaat te lezen.’

In de hoop haren echtgenoot te ontmoeten, liep zij nu dikwijls door het huis en van de eene kamer naar de andere, maar zij zag hem niet. Toen hoorde zij dat hij ziek was. Dadelijk werd om den dokter gezonden. Leontine begon te sidderen voor de gevolgen van hare daad. Indien Bertram nu stierf! De gedachte aan het hem dreigend gevaar perste tranen uit hare oogen en deed een gebed op hare lippen komen.

Na verloop van ongeveer veertien dagen vernam zij van de huishoudster, dat de ziekte geweken en Bertram voor 't eerst weer het bed verlaten had. Nu ging Leontine dagelijks naar den tuin, in de hoop hem daar te zullen aantreffen.

XXVIII.

Een paar dagen had zij vruchteloos eenigen tijd in den tuin doorgebracht, toen zij op een heerlijken morgen haren echtgenoot daarheen zag gaan. Zij spoedde zich naar de kinderkamer en vroeg Elfriede, of zij met haar bloemen wilde gaan plukken. Het lieve meisje sprong op van vreugde, en moeder en kind gingen te zamen naar den tuin. Weldra bespeurde Leontine haar gade, die op een tuinstoel onder een schaduwrijken boom zat. Zij behoefde geen voorwendsel te verzinnen, om tot hem te gaan, want hij zag zijn dochtertje en riep haar, om bij hem te komen.

Met open armen snelde Elfriede naar haren vader, en Leontine volgde op eenigen afstand. Zij plaatste zich zoo, dat zij haar gade in 't gelaat kon zien.

Zijn uitzicht deed haar pijnlijk aan; zijn gelaat was bleek en ingevallen.

Met meer jaloerschheid en wrevel dan ooit te voren beschouwde zij haar echtgenoot, maar zij werd weer zachter gestemd, toen zij zag hoe hij hun kind liefkoosde, kuste en teedere woorden toesprak. Hij moest dan toch, meende zij, een weinig droefheid over het verlies der moeder gevoelen, als hij haar kind zoo liefhad.

Hij nam Elfriede op zijne knie en keek toen om zich heen, om te zien met wie zij in den tuin gekomen was. Zoodra hij juffrouw Werner bemerkte, kwam een glimlach op zijn gelaat en knikte hij haar zoo vriendelijk toe, dat haar hart van vreugde jubelde en haar gelaat met een hevigen blos werd gekleurd. t Scheen hem te verheugen, dat hij haar zag, omdat hij wist hoe goed en zorgzaam zij voor zijn kind was.

‘Mijne kleine liefling,’ hoorde zij hem zeggen, ‘zoudt ge wel met papa een reisje willen maken, ver, naar een schoon land, waar de oranjeboomen bloeien en de zon veel schooner schijnt dan hier? Wilt ge met mij daarheen gaan?’

‘O ja, gaarne papa,’ antwoordde het kind, hare armen om zijn hals slaande.

‘Het is daar zoo schoon,’ ging hij voort, ‘en, kleine liefling, ge zult er ook de blauwe zee zien, waar uwe mama slaapt; die groote blauwe zee, waarop des daags de zon hare gouden stralen schiet en die des nachts door miljoenen sterren wordt verlicht.’

‘Hij wil naar Italië gaan,’ dacht Leontine, en zij werd diep bedroefd; 't kwam haar, terwijl zij hem aldus over haar hoorde spreken, zoo snood voor, hem nog langer aan haren dood te doen gelooven.

Bertram vertelde het kind allerlei kleine geschiedenissen uit Italië, en Elfriede luisterde lachend naar hem. Toen vroeg hij plotseling:

‘Wie wil mijne kleine liefling medenemen op de reis?’

‘Juffrouw Werner,’ antwoordde het kind snel, hare handen naar Leontine uitstrekkend.

‘Houdt ge dan meer van haar dan van Augusta?’ vroeg hij weder.

Het kind knikte bevestigend. Haar ernstig gezichtje en hare zachte manieren schenen hem daarbij Leontine in herinnering te brengen.

‘Hoe sprekend gelijkt ge op uwe moeder, lief kind,’ zeide hij. En toen Leontine deze woorden hoorde, gevoelde zij zich voor een oogenblik onuitsprekelijk gelukkig.

Bertram riep haar, en zoodra zij genaderd was, sprak hij tot haar:

‘Juffrouw Werner, kom even hier en hoor eens wat Elfriede me zooeven zeide.’

Sinds zij als naaister op Windischkrona was, had hij haar nog nooit aandachtig beschouwd nu echter zag hij haar opmerkzaam aan. Zij had zijne belangstelling opgewekt, omdat zijn kind zooveel van haar hield. Een geruimen tijd zag hij haar vriendelijk aan. Zij sloeg de oogen neder; haar gelaat scheen andere trekken aan te nemen.

‘Groote God!’ mompelde hij. ‘hoeveel in de uitdrukking van haar gelaat herinnert me aan Leontine!’

‘Wat denkt ge wel dat de kleine wil?’ vroeg hij luide. ‘Zij wenscht dat ge haar op reis vergezelt. Zijt ge daartoe genegen?’

Leontine waagde het niet te antwoorden; zij vreesde dat zij op dit oogenblik geene macht genoeg over zich zelve had om zich kalm en bedaard te doen voorkomen, en dat zij hare stem niet voldoende zou kunnen veranderen, om die niet te doen herkennen.

Bertram gevoelde medelijden met haar; hij meende dat zij verlegen was, omdat zij hem moestaanspreken, en ging daarom op nog minzamer toon voort:

‘Ge zijt altijd zoo lief voor het kind geweest en hebt hare genegenheid gewonnen. Denk er eens over, en indien ge er toe kunt besluiten, met ons naar Italië te gaan, zal 't me zeer veel genoegen doen, want ik weet dat ik u met volle gerustheid het kind kan toevertrouwen.’

Met doffe stem vroeg zij:

‘Hoe lang denkt gij weg te blijven, mijnheer?’

Er lag eene uitdrukking van ongeduld en mismoed op zijn gelaat, toen hij antwoordde:

‘Dat weet ik niet; ik weet zelfs niet of ik hier wel ooit zal terugkeeren, misschien zal ik mijn geheele leven in Italië blijven Ge moet er dus rijpelijk over nadenken. Indien ge liever in uw vaderland wilt blijven, zal ik u niettemin altijd dankbaar zijn voor de liefderijke zorg, die ge voor mijn kind hebt gehad; en indien ge medegaat, kunt ge uwe toekomst verzekerd achten.’

‘Ik zal er over nadenken,’ gaf zij ten antwoord.

Leontine wist echter reeds dat zij niet kon medegaan. Zoo lang zij haren echtgenoot slechts nu en dan ontmoette en nog zeldzamer met hem sprak, viel het haar niet moeielijk, hare vermomming vol te houden, als zij echter dagelijks met hem omging, zou zij daartoe niet in staat zijn, dat besefte zij maar al te goed. Zoo hij dus bij zijn besluit bleef om naar Italië te vertrekken, zou zij van haar kind moeten scheiden.

Dit waren de gedachten, die haar bezighielden terwijl zij met haar kind naar het huis terugkeerde

Bertram had het vaste besluit genomen, naar een vreemd land te gaan en daar te blijven. Het verblijf in zijn huis stond hem tegen.

DE AANBIDDING DER DRIE KONINGEN, NAAR DE SCHILDERIJ VAN BOUGUERAU.

Hij trachtte zich zelven te overreden dat Hedwig hem niet beminde en nooit bemind had; maar dan dacht hij weder aan haar edel karakter en hare lieftalligheid, en verrees haar beeld in zijne vlekkelooze schoonheid voor zijn geest en scheen verwijtend op hem te zien. Dan vergeleek hij Hedwig en Leontine met elkander. Hij had de eene, - de andere had hem met haar gansche hart bemind. Leontine had zelfs toen zij meende te zullen sterven alleen aan hem gedacht en hem voor eeuwig willen toebehooren; Hedwig had niet met hem willen huwen - en hij wist er de reden niet van.

‘Leontine heeft me toch het meest liefgehad,’ zeide hij na het maken dier vergelijking ‘ik zal nimmer weder eene liefde als de hare vinden.’

Als door eene plotselinge openbaring zag hij nu in hoe innig en oprecht en tot in den dood getrouw zijne gade hem had bemind, en langer dan ooit stond hij dien dag in stille aanschouwing voor hare beeltenis.

‘Ja, zij heeft me het meest bemind,’ weergalmde het gedurig in zijne ziel, toen hij na rijpelijk nadenken begreep hoezeer hij gedwaald en zijne gade miskend had, omdat hij nog altijd liefde voor Hedwig had gevoeld.

Sinds dien tijd bespeurden allen, die met hem in aanraking kwamen eene groote verandering in hem. Terwijl hij vroeger altijd vriendelijk, zacht en goed was geweest, was hij nu ongeduldig, grillig, spoedig driftig en geraakte licht in toorn. Hij dulde niet dat men hem tegensprak, luisterde naar geen raad, gaf bevelen zonder te vragen of te bedenken of zij goed en uitvoerbaar waren; nu eens was hij diep terneergeslagen, dan weder was hij buitengewoon druk en opgewonden.

Het ergste verontrustte Leontine zich over eene bijzondere en waarlijk dreigende omstandigheid. Bertram hield veel van rijden, en zijne prachtige paarden kostten hem eene aanzienlijke som voor onderhoud. Vroeger was hij een bedaard ruiter geweest, nu echter ging hij onbezonnen, ja onzinnig te werk. Meermalen kwam hij met een verwilderd en verstoord gelaat te huis, met stof bedekt en met modder bespat, terwijl zijn paard geweldig bezweet en hevig vermoeid was. Zoo ging het ook als hij in een rijtuig uitreed. Zij had den koetsier hooren zeggen dat hij zijn eigen leven en dat van anderen daarbij op het spel zette. Velen die hem hadden zien rijden, voorspelden schouderophalend, dat indien hij zoo onzinnig voortging, hij zeker eens den hals zou breken. De dienstboden schudden het hoofd en waren angstig en geheel uit 't veld geslagen.

(*Wordt voortgezet*.)

[Nummer 22]

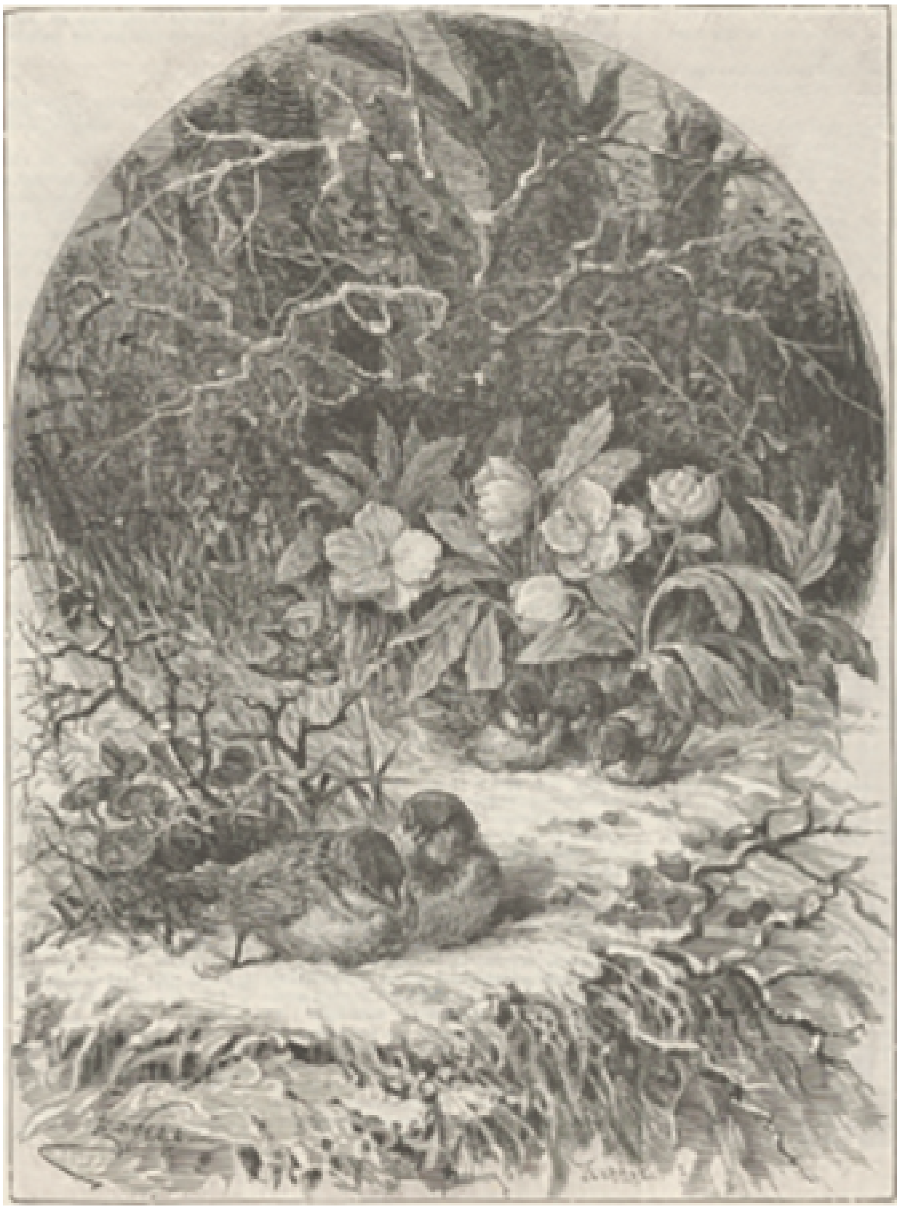

KERSTROZE

Onze gravures.

Kerstroze.

Open ons, Kerstroze, mildlijk uw knop,
Die, waar hij 't sneeuwdek doorkliefde,
't IJskoude blank, als een bloedroode drop,
Kleurt met het purper der liefde.

Plooi ons uw bladren ten zinrijken kelk,
Waar we op den boden zien blinken
't Goud der genade, en als wondere melk
Hemelsche laafnis uit drinken.

Beeldt ge ons niet af met uw fonkelend rood
De edele Bloeme ons ontloken,
Purper uit sneeuw van den maagdlijken schoot,
Licht in het duister ontstoken?

Ja, als een roze bij winter en nacht,
Ging ons de Liefdekelk open,
Lafenis schenkend aan Adams geslacht,
Smachtend in zuchten en hopen.

De eeuwige Liefde, eeuwenlang in den knop
Onzer verwachting besloten,
Deed ons haar goddelijk bloemenhart op,
Jesse, in de Roze, u ontsproten;

Neigde ons haar kelk, waar de honing uit vloeit,
Bronne van heil en genaden,
Die alle vromen van weermin ontgloeid,
't Dorstende hart kan verzaden.

En als een roze ook ontluikt ieder jaar,
Bloeiend bij wintersche vlagen,
Christlijke Kerstvreugde aan kribbe en altaar,
Troost in de sombere dagen.

Hemelsche Roze in den winter der aard,
O, als de noordstormen huilen
Laat, gelijk vogeltjes onder 't geblaârt,
Zacht in uw loover ons schuilen:

Dat uw verkwikkende, koestrende gloed
't IJskoude harte doe gloeien,
En als een Kerstroze 't dorrend gemoed
Heerlijk in liefde moog' bloeien!

J.R. VAN DER LANS.

Paolo Veronese.

De eigenlijke naam van dezen beroemden Italiaanschen schilder was Paolo Cagliari. Hij werd in 1528 te Verona geboren, waar sinds eeuwen de schilderkunst eene onafgebroken reeks van waardige beoefenaars tellen mocht. Hij ontving de eerste kunstopleiding van zijnen vader, den beeldhouwer Gabriel Cagliari; maar weldra, den beitel voor het penseel verwisselende, kwam hij in de leer bij zijn oom Antonio Badile, die als schilder grooten naam te Verona had verworven. Nadat hij eenigen tijd in zijne geboortestad was werkzaam geweest, riep kardinaal Gonzaga hem naar Mantua, waar hij door zijn kunstwerk 'De verzoeking van den H. Antonius', in den Dom geplaatst, grooten roem verkreeg. Door een onwederstaanbaren aandrang gevoelde Paolo zich naar de lagunen-stad getrokken, en daar, in het kunstlievende Venetië, kwam zijn talent, vooral door de bestudeering van Titiaan en Tintoretto's meesterstukken, tot zijne volle rijpheid. Merkt men nog eenige weifelachtigheid van penseel op in zijn eerste stuk, dat hij te Venetië voltooide, een 'San Sebastiano;' zoo krachtig waren reeds zijne fresco's uit de geschiedenis van Esther en eene schilderij in het paleis van den Doge, dat Titiaan hem voorstelde aan de procuratoren van San Marco als een der eerste onder de jonge kunstenaars, die in staat waren om de bibliotheek van San Marco te versieren. Na de voleindiging van dit werk werd hij met eene gouden ketting begiftigd en mocht hij een der procuratoren, Girolamo Grimaldo, naar Rome vergezellen. Hier vergastten zich oog en gemoed des kunstenaars aan de schilderwerken van Rafaël en Michel Angelo en aan de kunstgewrochten der Ouden, en hij ontwikkelde de daardoor verworven kracht in zijne 'Apotheose van Venetië.' Daarop schiep hij de heerlijkste voortbrengselen van zijn penseel uit de gewijde geschiedenis en de fabelleer, schilderde portretten en wekte aller bewondering door zijn krachtig koloriet. Daarenboven versierde hij paleizen en kasteelen met voortreffelijke fresco's.

Paolo Veronese is een der merkwaardigste figuren in de kunstgeschiedenis. De grondslag van zijn stijl had hij medegebracht uit Verona, namelijk het koloriet, dat, hoewel vermaagschapt met het Venetiaansche, een eigenaardigen zilvertoon bezit. Het is duidelijk dat hij veel te danken heeft aan Titiaan, maar nog meer aan Tintoretto. Meer dan deze bleef hij getrouw aan de manier der antieke kunstenaars en voltooide daardoor kunstgewrochten, welke tot de volmaaktste behooren, ooit door het penseel voortgebracht. In deze stukken valt eene zekere voornaamheid dadelijk in het oog: men ziet er eene rijke kleedij, schitterende kleuren, een stoet van dienstknechten, hooge zuilenhallen, enz. en daarmede is het koloriet in volmaakte harmonie; het is warm en krachtig, door een zilvergrijzen toon getemperd, rijk in schakeeringen en fraai van samensmelting. Veronese muntte geenszins uit in de voorstelling van het naakte en zocht dit dan ook zooveel mogelijk te verbergen. Zijne tafereelen uit het maatschappelijk leven in Venetië verschillen aanmerkelijk van die van Michel Angelo, die steeds naar het ideale streeft en zich bij voorkeur tot het naakt bepaald. Bleef Veronese niet geheel vrij van den gemanierden trant zijner tijdgenooten en nu en dan van eene zekere ruwheid, deze kleine vlekjes zijn van geringe beteekenis in eene zoo schitterende zon op het gebied der kunst, en na den dood van Titiaan is hij boven allen twijfel de grootste kunstenaar van zijn tijd.

Een groot aantal schilderijen van Paolo Veronese vindt men te Venetië, bepaaldelijk in de Galleria della Accademia; waaronder zich het 'Gastmaal bij Levi' bevindt. Voorts heeft men uitmuntende stukken van zijne hand te Verona, te Weenen, te München, te Berlijn, te Petersburg, in de verzamelingen van het Escuriaal en van het Museo del Prado, in Engeland en eindelijk te Dresden, waar zich het oorspronkelijke bevindt van de prachtige gravure, die wij in dit nummer ten beste geven.

Al is ook de graveernaald niet in staat het eigenaardige van Veronese terug te geven, toch is zij hier in zooverre geslaagd dat de algemeene indruk van het overschoone tafereel goed behouden gebleven is.

‘Over de geheele compositie, die wij in de gravure voor ons hebben,’ ‘zegt ons F.J. Poelhekke, ligt een hooge ernst uitgespreid, en, hoewel gestalten en kleedij ons in de rijke koopstad, het Venetië dier dagen verplaatsen, is het toch duidelijk, dat hier geen gewoon gastmaal plaats heeft, en de eerbiedige bewondering der gasten is zeer treffend in velerlei nuanceering uitgedrukt. Den eenen zien wij den wonderbaren wijn met meer dan kennersgelaat, ja schier met eerbiedigen schroom aan de lippen brengen, een ander laat het fonkelende druivenbloed in het volle licht schitteren, verrukt door zijne kleur en zijn zonnegloed; een ander wederom laat begeerig, met eene energieke beweging, zijn beker door een dienaar, die van het wonder getuigen kon, inschenken, terwijl wij tusschen deze in, een prachtigen peinzenden kop over de wonderbare gebeurtenis zien nadenken. Dat is eene meesterlijke groep, vol leven en waardigheid, en zoo kunstig in het geheel der compositie opgenomen, dat onze blik als van zelf geleid wordt naar de edele gestalte van den Christus met de nederige, met saamgevouwen handen naast Hem gezeten Moedermaagd, op wier voorbede dit eerste wonderwerk des Heeren geschiedde.

Reeds van de gravure, die toch maar zeer flauw iets van Veronese's onnavolgbaar kleurenspel kan vertolken, dringen ons de gestalten diep in het geheugen en in stille oogenblikken doemen zij weer in onze herinnering op, stralend en fonkelend als in een bovenaardschen gloed.

Toch behoort deze schilderij, waarvoor den meester terecht zoo hoogen lof wordt toegezwaaid, niet tot zijne allerschoonste werken, wanneer wij deze meer beschouwen uit het oogpunt van strenge godsdienstige kunst. Dezelfde kunstverzameling te Dresden bevat nog een Christus met de Emausgangers, die Hem in het breken des broods herkennen, waar de Christus-type uitnemend geslaagd en het godsdienstig gevoel ten hoogste voldaan is; maar schooner nog is terzelfder plaatse de kruisdraging, welke in alle opzichten tot de beste christelijke meesterwerken der wereld gerekend moet worden.

In onze gravure van de bruiloft kunnen wij al de eigenaardigheden van den grooten meester opmerken. Zijne gebogene, door den rand half afgesneden figuren, waarin hij bijzonder behagen scheen te stellen, den triomfanten toon der geheele compositie en vooral ook den weelderigen rijkdom der voorstelling.’

De nieuwe President der Vereenigde Staten

Generaal Harrison, de nieuwe president der Vereenigde Staten, behoort tot eene Engelsche familie die naar Amerika uitweek, na de terechtstelling van den generaal Harrison, den luitenant Van Cromwell. Deze voorvader van den tegenwoordigen president werd veroordeeld om opgehangen, gevierendeeld en in de Theems geworpen te worden, omdat hij het doodvonnis van koning Karel I had helpen teekenen. Een zijner nakomelingen, die, gelijk reeds is aangestipt, naar Amerika was getrokken, huwde daar de kleindochter der vermaarde Indische vorstin Pocahontas, dochter van koning Powhatan Sachem van den stam der Roodhuiden, die in Oost-Virginië gevestigd is. Een zoon uit dit huwelijk was Benjamin Harrison, een der onderteekenaars van de onafhankelijkheidsverklaring op den 4en Juli 1776.

De tegenwoordige president wordt geroemd als een bekwaam rechtsgeleerde, die dan ook meer een man van de wet is dan wel een generaal. Zijne militaire loopbaan was trouwens slechts zeer kort. Toen in 1862, in het hevigst van den burgeroorlog, de gouverneur van Indiana een beroep deed op de vaderlandslievende mannen in zijn staat, was Harrison een der eersten, die zich aanbood. Aanstonds tot luitenant der vrijwilligers benoemd, was hij een jaar daarna kolonel van het 17e regiment. Wegens zijn moedig gedrag ontving hij bij het einde van den oorlog het brevet van brigadegeneraal. Sedert 1876 mengde hij zich in de politiek, werd in 1880 tot senator gekozen en bekleedde dien post tot in 1886.

Hij is de kleinzoon van William Harrison, den negenden president der Amerikaansche republiek, en drie en vijftig jaar oud. Twee dingen verteld men van hem, die vooral voor de Amerikanen gewicht hebben. Vooreerst is hij vijf voet zeven duim lang en weegt vijf en negentig kilo; en ten tweede, drinkt hij noch wijn, noch sterken drank, maar rookt veel. Op hem, die den nieuwen president het eerst nadert, moet hij geen aangenamen indruk maken, daar hij bijzonder koel en afgemeten is; maar zijne vrienden verklaren dat hij een goed hart, een edel karakter en een verlichten geest heeft.

Zijne verkiezing heeft hij hoofdzakelijk daaraan te danken, dat hij ten eerste het beschermend stelsel toegedaan en ten tweede een gezworen vijand van Engeland is.

Kleine fee. Tafereelen uit Marlitt's verhaal: Het geheim der oude jufvrouw. (*Vervolg*.)

IV.

Inmiddels bracht Rika een tinnen telloortje met lepel en vorket en een schoon servetje op tafel. Tegelijkertijd werd er buiten gescheld en terstond daarna opende Hendrik de kamerdeur, en liet een kleinen jongen van ongeveer zeven jaren binnentreden.

- Goeden avond, papa! riep het kind en sloeg den sneeuw van zijne klak.

Helwig nam het blonde hoofdje van zijn kind teeder tusschen zijne handen en gaf hem een kus op het voorhoofd.

- Goeden avond, jongen, zegde hij; wel, hebt ge pleizier gehad bij uw kleinen vriend?

- Ja, maar Hendrik heeft mij veel te vroeg gehaald.

- Dat had mama hem gezegd, kind... Kom eens hier, Nathanaël, bezie dit kleine meisje eens; ze heet Fee...

- Fee... Hoe gek! Dat is immers geen naam!

Helwig streelde getroffen de wangen zijner beschermelinge, wier ouders haar, zelf door haren naam, iets dichterlijks hadden willen bijzetten.

- Hare moeder heeft haar zoo genoemd, Nathanaël, hernam hij zacht; zij heet eigenlijk Felicitas.. Is het niet een arm ongelukkig kind? hare mama is vandaag begraven; nu komt zij bij ons wonen, en gij zult haar liefhebben als een zusje, niet waar?

- Neen, papa; ik wil geene zuster hebben.

De jongen was het trouwe evenbeeld zijner moeder. Hij had schoone trekken en eene bijzonder helder blozende kleur, maar had insgelijks de leelijke gewoonte de kin op de borst te drukken en met zijne groote oogen van onder 't gewelfde voorhoofd naar boven te loeren, hetgeen hem eene uitdrukking van valschheid en achterhoudendheid gaf.

In dit oogenblik boog hij het hoofd nog dieper dan anders tegen de borst, hief den rechter elleboog als tot afwering in de hoogte en zag er onderheen, met eene boosaardige uitdrukking naar het kind.

De kleine stond daar en trok verlegen aan haar kleedje; de veel grootere jongen boezemde haar blijkbaar ontzag in; doch langzamerhand kwam zij dichter naar hem toe, zonder zich door zijne vijandige houding te laten afschrikken, en greep met blinkende oogjes naar den kindersabel die aan zijnen gordel hing. Hij stiet haar toornig terug en liep naar zijne moeder, die juist in de kamer kwam.

- Ik wil geene zuster hebben, herhaalde hij terstond, mama, stuur dat leelijke kind weg; ik wil alleen zijn bij u en papa.

Mevrouw Helwig haalde zwijgend de schouders op en ging achter haren stoel aan tafel staan.

- Bidden, Nathanaël! beval zij en vouwde de handen. Aanstonds gingen de tien vingers van den knaap in elkander, hij boog zijn hoofd en deed een lang tafelgebed...

De heer des huizes at niet. Zijne anders bleeke wangen waren rood van opgewondenheid, en, terwijl hij werktuigelijk met zijne vork speelde, vlogen zijne oogen onrustig over de knorrige gezichten van vrouw en kind. Het kleine meisje liet het zich goed smaken en stak een paar karamellen, welke hij naast haar bordje gelegd had, in haren zak.

- Dat is voor mama, zeide zij vertrouwelijk; die houdt nog al veel van karamellen; papa brengt haar altijd heele zakjes vol meê.

- Gij hebt geene mama! riep Nathanaël tergend toe.

- Ja wel! antwoordde de kleine ieverig; gij weet er niets van. Ik heb eene schoonere mama dan gij.

Helwig keek bezorgd naar zijne vrouw, hij hief onwillekeurig de hand op, als wilde hij die op het mondje leggen dat zijn eigen belang zoo slecht begreep.

- Hebt gij voor een bedje gezorgd, Brigittta? vroeg hij schielijk, met zachte, vleiende stem.

- Ja.

- En waar zal zij slapen?

- Bij Rika.

- Zou er - voor den eersten tijd althans - geene plaats in onze slaapkamer zijn?

- Als gij er het bed van Nathanaël wilt laten uitnemen, wel.

Hij keerde zich geërgerd om en riep de meid.

- Rika, zeide hij, gij krijgt 's nachts dit kind onder uwe hoede; behandel het goed en vriendelijk; zij is eene arme wees en aan de teederheid van eene lieve zachte moeder gewoon.

- Ik zal het meisje niets in den weg leggen, mijnheer, antwoordde de oude meid, die blijkbaar geluisterd had; maar ik ben een fatsoenlijkmanskind, en heb mijn levenlang niets met kermisvolk te maken gehad. Wie weet of hare ouders wel eens getrouwd waren

Zij keek schuins naar mevrouw Helwig en verwachtte een goedkeurenden blik voor haar moedig antwoord; doch hare mevrouw deed juist de servet van Nathanaël af en hield zich alsof zij niets van het gesprek gehoord had.

- Dat is sterk! riep de heer Helwig ontrust uit. Moet ik dan heden ontdekken, dat er noch medelijden noch zachtmoedigheid in mijn huis te vinden is? En gij meent dat gij onbarmhartig moogt zijn, Rika, omdat gij een fatsoenlijkmanskind zijt? Nu, tot uwe geruststelling kan ik u zeggen dat de ouders van het kind eerlijk getrouwd zijn geweest, maar ik zeg u met een, dat ik zeer streng zal zijn als ik merk dat gij het kind op eenigerlei wijze slecht behandelt.

Hij scheen den strijd moede. Hij stond op en droeg de kleine naar de kamer der keukenmeid. Het kind liet zich stil naar bed brengen en sliep spoedig in, nadat zij met zoete stem voor papa en mama, voor den goeden oom, die haar morgen weer naar mama zou brengen, en - voor ‘de groote vrouw met het boos gezicht’ gebeden had.

Het was laat in den nacht toen Rika te bed ging. Zij was slecht geluimd, omdat zij zoo lang had moeten opblijven, en maakte zulk een leven in hare kamer dat de kleine ver schrikt wakker werd; het kind ging overeind zitten, streek het haar uit de oogjes, en zag angstig langs de muren van het karig gemeubelde en flauwverlichte vertrek.

- Mama, mama! riep zij met luide stem.

- Wees stil, kind; uwe moeder is er niet; ga slapen, zeide de meid lastig, terwijl zij zich uitkleedde.

Het kind keek haar verschrikt aan en begon zacht te weenen; zij was blijkbaar bang in hare nieuwe omgeving.

- Zoo, nu weent ze ook nog, dat ontbrak er nog aan. Houd u dadelijk stil, komediantenkind!

En zij hief dreigend hare hand op. Het kind stak verschrikt het hoofdje onder 't deksel.

- Mama, ach lieve mama, fluisterde ze, waar zijt ge? neem mij in uw bed; ik ben zoo bang; dan ga ik dadelijk slapen. Ik heb wat voor u bewaard, mama; Fee heeft niet alles opgegeten. Geef mij maar eene hand, mama; dan zal ik stil in mijn bed blijven en...

- Wilt gij wel stil zijn! schreeuwde Rika en liep toornig naar het bedje van het kind...:

Het verroerde zich niet meer; nu en dan drong nog slechts een onderdrukte zucht onder het deksel door.

De oude meid sliep reeds lang, toen het arme kind nog zacht om hare overleden moeder jammerde.

V.

M. Helwig was koopman geweest.

Hij had het aanzienlijke vermogen dat hij geërfd had nog door groote nijverheids-ondernemingen vermeerderd.

Hij had zich wegens zijne zwakke gezondheid vroeg uit zijne zaken teruggetrokken en woonde nu als rentenier in zijne geboortestad.

De familie Helwig was sedert onheugelijken tijd eene van de aanzienlijkste van het stadje geweest en had daarin steeds de geachtste eereambten en betrekkingen bekleed. De schoonste tuin buiten de poort en het groote hoekhuis op de markt ware sedert menschengeheugen, in bezit der familie Helwig.

Het huis vormde den hoek van de markt en eene steiloploopende straat, terwijl zijn deftig front in een ver vooruitspringende balkon eindigde.

Op de twee bovenverdiepingen hingen jaar in jaar uit, neteldoeksche gordijnen voor de glazen; slechts driemaal in 't jaar, en wel eenige dagen voor de hooge feesten, verdwenen de bekleedsels - dan werd er gelucht en schoon gemaakt.

De groote steenen drakenkoppen boven aan het dak, die het regenwater uit de goot naar beneden op straat spuwden, de vogels, die voorbij vlogen, zagen dan de bijeengebrachte schatten van het oude koopmanshuis, zagen de ouderwetsche pracht der kamers - de hooge kasten met kunstig snijwerk en blinkende sloten, de rijke zijden damasten overtreksels van kanapé's en stoelen, de in den muur gelijste Venetiaansche spiegels, en de hoog opgestapelde logeerbedden, wier overtreksels een sterken geur van lavendel verspreiden.

Deze vertrekken werden niet bewoond. De familie Helwig was te aanzienlijk om een deel van het huis te verhuren

Er had dus in die bovenverdieping altijd een voornaam en plechtig zwijgen geheerscht, dat slechts zelden, bij gelegenheid van een trouw- of doopfeest was verbroken geworden, en nu en dan een enkelen keer door de stappen der huisvrouw, die er hare schatten van linnengoed, zilver en porselein bewaarde.

Mevrouw Helwig was als twaaljarig kind in het huis der Helwigs gekomen; zij was aan hen verwant en zij namen haar tot zich, toen zij, op korten tijd hare beide ouders verloor, die 't gezin onbemiddeld achterlieten.

Het jonge meisje had het niet gemakkelijk bij hare oude tante, die eene strenge, trotsche vrouw was. Helwig, de eenige zoon des huizes, had in het eerst medelijden met haar, en later veranderde dat medelijden in liefde.

Zijne moeder had zich sterk tegen het huwelijk verzet, en er hadden hevige tooneelen plaats; doch de zoon zette zijn wil door en nam het meisje tot vrouw.

Hoe weinig kende hij haar; hij had haar mokkend stilzwijgend voor schroomvalligheid, hare ongevoeligheid voor zedigheid gehouden, en nu viel hij na zijn huwelijk als uit den hemel.

Het duurde niet lang of hij voelde de ijzeren vuist eener heerschzuchtige ziel en waar hij dankbare liefde had verwacht, ontmoette hij niets dan de grofste zelfzucht.

(*Wordt voortgezet.*)

Hoe men zich een Martelaar maakt.
(*Vervolg.*)

Het gaat dus niet zijne gezondheid te willen behouden, indien men tien maanden van het jaar meestal in eene bedorven lucht verkeert en dan slechts twee maanden op reis de frissche lucht met volle teugen inzwelgt, om zijne zenuwen te versterken.

Indien men geene zorg draagt, dat de lucht die men inademt, *het geheele jaar door*, onder alle omstandigheden, waarin men verkeert, zuiver en frisch is, dan baten die tijdelijke middeltjes niets. Integendeel: huiswaarts gekeerd, zal men het gemis der zuivere lucht nog meer gewaar worden, even als hij die een benauwd vertrek betreedt, nadat hij geruimen tijd in de lucht heeft getoefd.

DE BRUILOFT VAN KANA, NAAR DE SCHILDERIJ VAN PAOLO VERONESE.

Vooral onze kinderen en vrouwen moeten meer van het genot der frissche buitenlucht gebruik maken dan tegenwoordig geschiedt. Het is niet fatsoenlijk, om op straat te spelen en in den hof worden de bloemen of de kleeren bedorven. Daarom worden de kleinen liefst op de kinderkamer opgesloten onder toezicht van het kindermeisje, dat in hare bezorgdheid, dat de bengels uit het raam zullen vallen dit nimmer opent of in den winter om aan hunne kouwelijkheid te gemoet te komen, de kachel roodgloeiend stookt. Op school worden zij aan eene zelfde kuur onderworpen. Verwonder u dan ook niet, dat croup eene ziekte is, die jaar aan jaar onder onze kinderen toeneemt, ten spijt van de bonte mantels en kragen, waarin men hen hult.

Gewent ze van jongs ai door weer en wind, dag aan dag een paar malen de frissche *buiten*lucht te genieten en ge zult hunne zenuwen harden als staal; zij zullen opwassen tot kloeke mannen met een helder hoofd, tot goede moeders met een liefderijk hart. Niet langer zullen wij hooren van vrouwen, die in angst het oogenblik van moeder-worden te gemoet zien, omdat zij zich bewust zijn geene moeders in de ware beteekenis te kunnen worden. Zij gevoelen zich te zwak om hunnen zuigeling met melk te voeden, mit hunne zorgen op te voeden. Alles moet aan huurlingen worden opgedragen. En het eene zwakke geslicht volgt het andere op. Hoe waar teekent de schoolmeester dat nageslacht:

‘Bleeke kindren, kranke moeders,
  Neefjes met een breukband aan,
Schele zusters, bochelbroeders,
  Vaders, die uit kuchen gaan,
Ramlend vee, met kwik bevracht;
Machtloos, mislijk nageslacht!’

Ja, dat zal het lot van het nageslacht worden, - en het is 't reeds voor een deel van het tegenwoordige, - indien wij zoo voortgaan met ons te onttrekken aan het genot der zuivere lucht.

En wat nu ons voedsel betreft met betrekking tot eene behoorlijke werkzaamheid onzer zenuwen?

Niets werkt op den duur ingrijpender op de zenuwen, dan gemis aan orde en regelmaat in het gebruik van voedsel. Wanneer de hoeveelheid en de hoedanigheid van spijs en drank dagelijks verschilt en men zich de moeite niet geeft, daarop eenige orde te stellen, dan is het noodzakelijk gevolg, dat de verrichtingen der zenuwen aan vele en gestadige veranderingen onderhevig zijn. De stemming uwer maag bijv., die nu eens met veel en grof voedsel belast wordt, dan weder weinig en licht voedsel ontvangt, nu eens rijkelijk dan weder spaarzaam gedrenkt wordt, nu zwaar moet arbeiden, dan vacantie krijgt en dat alles zonder eenige verhouding of betrekking tot beweging of rust, tot slapen en waken, tot herseninspanning en ontspanning, tot weer- of jaargetijden, klimaat of landstreek, zal ongetwijfeld op humeurstemperatuur zeer ongelijk moeten werken.

Gulden middelmaat is hier eene eerste voorwaarde, om kracht en volharding aan de verrichtingen der zenuwen te schenken. Zwakke magen en zwakke zenuwen zijn gelijk beteekenende zaken. Zoowel zij, die te veel als die te weinig van hunne maag vergen, lijden aan de vreeselijkste aller kwalen. *Die zijne maag in eere houdt, zal het langst meester over zijne zenuwen blijven*. En daartoe behoort eene regelmatige werkzaamheid. Geene kunstmatige prikkels; honger is de beste kok. Vele meenen dat er in de apotheek zenuwsterkende middelen zijn te vinden. Wat men daarvan ook zeggen of denken moge, is voor het minst zelfbedrog. Ons overspannen of gedrukt zenuwstelsel laat zich door zekere prikkelende of bedarende middelen wel wat in evenwicht brengen, maar versterkt kan het er niet door worden. Daartoe dienen zuivere lucht en goed voedsel. Terwijl men van het eerste niet genoeg kan genieten, moet men van het laatste met de grootste zelf beheersching gebruik maken. Welke groote rol de maag niet alleen als verterend orgaan, maar ook als eene spanveer in het gansche uurwerk des levens speelt, blijkt vooral uit het soms waargenomen feit, dat een hevige stoot, vooral op de volle maag, den dood onmiddellijk ten gevolge had. Bij eene goede keuze van voedsel zijn matigheid en orde dus hoofdvoorwaarden. Daardoor wekt men den natuurlijken prikkel van den honger op en de bevrediging daarvan werkt gunstig terug op het geheele gestel. Herinner u maar eens het oogenblik, dat ge na groote inspanning van het lichaam of van den geest door een onweerstaanbaren honger gedreven u aan een eenvoudig maal zettet; hoe voeldet ge als het ware plotseling, en nog voordat van eene opname van voedingsstoffen in het bloed sprake kon zijn, uwe uitgeputte krachten verlevendigen, om, na behoorlijk verzadigd te zijn, met vernieuwde kracht en opgewektheid aan den arbeid te gaan?

Wanneer er door lucht, spijs en drank aan het bloed een voldoend voedingsmateriaal voor de zenuwen wordt geleverd, dan moet daarbij gezorgd worden, dat het bloed ook met de zenuwen in aanraking kan komen, dat is men moet regelmatigen bloedsomloop zooveel mogelijk trachten te bevorderen, hetgeen deels door gymnastische oefeningen, deels door andere middelen kan geschieden.

In eene behoorlijke voeding en een geregelden bloedsomloop moeten derhalve de ware 'zenuwversterkende' middelen gezocht worden. Het spreekt van zelf dat hiermede eene zekere beperking *van geestelijken arbeid* gepaard moet gaan.

Een van de voornaamste eischen van den arbeid en inzonderheid van den arbeid van den geest is het inachtnemen van eene zekere orde en regelmaat. Die niet van den aanvang heeft geleerd zijne gedachten binnen de perken van orde en regelmaat te houden, zal het nooit ver brengen in de kunst van voortbrengen. Hij zal, ten speelbal van zijne verbeelding, nu her- dan derwaarts worden geslingerd en steeds in doelloos gepeins zijne hersenen vermoeien. Zal denken niet in een ijdel hersenkwellen ontaarden, dan is gestadige en geleidelijke oefening eene eerste vereischte.

Ik herinner mij nog levendig hoe mijn muziekmeester, bij de eerste alles behalve verkwikkelijke oefeningen op de viool en de piano, mij troostte met de destijd niet zoo vertroostende geruststelling: 'alles is maar gewoonte; gewoonte maakt den arbeid licht.' En daarmede moest ik mij vergenoegen, toen ik mij bij mijne moeder beklaagde, dat ik in plaats van met tot en hoepel te spelen, dag aan dag een uur die vervelende noten moest krassen of tokkelen. En toch is het niets dan gewoonte, die den toonkunstenaar met duizelingwekkende vlugheid op het eerste gezicht een halsbrekende wals van Chopin of eene ingewikkelde rêverie van Schumann op de snaren doet tooveren.

Ik weet nu wel, dat een kunstenaar, een componist, in een woord elk, die met zijn geest iets voortbrengt, niet altijd kan werken, *wanneer* hij wil, 't allerminst *hoe* hij wil; maar vlijt en gewoonte maken het 'wanneer' even licht, als ze het 'hoe' verbeteren. Hoe treffend waar is Mendelssohns levensregel: 'dat men iederen dag iets moet arbeiden, ten einde de gemakkelijkheid in het voortbrengen niet verloren te doen gaan, even als een virtuoos elken dag op zijn instrument zich moet oefenen wil hij de heerschappij daarover met onverminderde kracht behouden.' Zal dit voorschrift echter voor den leefregel van den geest zijn nut hebben, dan moet daaraan die uitbreiding worden gegeven, dat elken dag op een bepaald uur moet gewerkt worden en wel het meest op den voormiddag. Dan zijn het lichaam en de geest door den slaap versterkt en verfrischt; 's avonds moet daarentegen de geest door kunstmatige prikkels levendig worden gehouden.

Die zijn tijd naar willekeur kan verdeelen, moet zich den voormiddag tot 12 uur uitsluitend aan ernstige studie wijden, dan de koffie gebruiken, den namiddagtijd verdeelen tusschen lichten arbeid en beweging in de vrije lucht, ten 6 uur het middagmaal nemen, om den avond met gepaste vermaken te verslijten of zich aan eene uitspannende lectuur te zetten. 't Is echter verkeerd, om dadelijk uit het bed aan den arbeid te gaan. Elke overgang in de natuur gaat geleidelijk, elke plotselinge overgang schokt en houdt niet aan. Alvorens aan den arbeid te gaan moet men zich in eene gepaste stemming brengen. De zwem- en gymnastiek-oefeningen kunnen daartoe strekken. Daarop volge een licht, doch voedzaam ontbijt. Zoo mogelijk make men het zich tot eene gewoonte, om eerst 'de beste kamer te bezoeken,' alvorens men aan de schrijftafel gaat zitten of staan; later op den dag gaat zulks moeielijk. Een verzuim hierin kan later veel ongemak veroorzaken.

Even verkeerd is het om een deel van den nacht aan geestelijken arbeid te wijden. Ik weet wel er kunnen omstandigheden zijn, die zulks noodzakelijk maken; maar gewenscht is het niet, hoe gaarne sommige geleerden ook 'in de stilte van den nacht' hunne phantasie den vrijen loop laten. Dat loopt meestal uit op eene verhitte verbeelding, of overprikkeling, die gevolgd wordt door onrustigen slaap, welke op zijne beurt het lichaam niet verkwikt en dus minder geschikt maakt voor het werk van den volgenden dag. De dag is om te arbeiden, de nacht om te rusten. Die den gang der natuur wil weerstreven, berokkent zich vroeg of laat nadeel.

Elke inspanning moet door rust worden afgewisseld; op elke overspanning volgt uitspanning.

Het hoogste doel der wereldwijsheid en van de leefregeling van den geest is de waarde van 's menschen leven en werken met elkaar in overeenstemming ie brengen.

Die deze perken wil overschrijden, streeft in het gunstigste geval zijn doel voorbij; vaak bereikt hij het in 't geheel niet. Die door overmatigen arbeid hoopt stormenderhand de tinnen des roems te bereiken, zie wel toe, dat hij in zijn stormloop niet in eene loopgracht terecht komt, waar wij niets bekomen, dan een zestal planken, of nog erger dat hij niet juist dat verliest, waarvoor hij zijn geest zoolang heeft afgetobt; zijn verstand en misschien ook zijn roem.

(*Wordt voortgezet.*)

Kleinigheden.

‘Gij zijt 30 jaar oud’ vroeg een rechter van instructie aan eene dame. - ‘Neen, twintig,’ antwoordde deze. - ‘Maar ik ben toch met u in 't zelfde jaar geboren!’ - ‘Ei wat,’ zeide de schoone snibbig, - ‘dan hebt gij zeker sneller geleefd dan ik!’

⁂

Wel overwogen antwoord van een dief. - Aan een dief werd in het tuchthuis gevraagd, waarom hij hier was. De dief antwoordde: Ik ben slechts hier omdat moeder natuur mij met een te zeer omvattend grijpvermogen heeft toegerust.’

⁂

In de rechtzaal. ‘Ik zweer u, president, dat wanneer gij genadig met mij handelt, ik mij later als een eerlijke duivel gedragen zal.’ Deze verdediging van iemand, die wegens diefstal beschuldigd was, maakte onlangs te Brussel op de leden van een gerechtshof meer indruk dan de geleerde pleitrede van den advokaat, en de dief werd tot eene zeer zachte straf veroordeeld. ‘De drommel mag mij halen,’ riep hij bij 't verlaten der zaal uit, ‘de rechter is een echt brave man. Ik moet hem aanstonds wat teruggeven.’ En inderdaad, daags daarna kreeg de voorzitter der assisen zijne horloge terug, dat hem een paar jaren te voren ontstolen was.

Wijsgeerige gedachten.

Gij treurende, oude vrijsters! gij had vroeger behooren na te denken en te huwen. Waarlijk, indien de man, die zooveel te doen heeft: veroveringen - boeken - redevoeringen - verzen maken - dwaze streken van allerlei aard - onder zulke gewichtige verhinderingen geene bruiloft viert, zoo is hem zulks te vergeven; maar wanneer eene schoone, wier zwaarste werk is, verliefd te worden, het niet doet, wat zal men anders van haar maken, dan de volgende schets van haren toestand op haar een en zegtigste jaar?

Voorzeker dacht zij op haar zestiende jaar. dat zij haar geheel leven door zestien jaar zou blijven, dat de zomerkleederen en zomerhuizen der jeugd nooit koud en oversneeuwd zouden worden;... maar na weinige jaren staan allen, die met haar bloemen en sterren zochten, geheel veranderd en verwijderd op andere eilanden en zij blijft alleen weenende achter. Maar neen! geheel alleen niet. Wij willen een zuiveren inventaris maken van hetgeen haar nog overblijft op haar een en zestigste jaar: hare meiden - hare vrienden: twee oude speculanten op haar testament; zij tooit zich op in den nazomer van haar leven, maar niemand verheugt zich daarover dan hare modemaakster en in plaats van den echtgenoot, kan zij niemand plagen dan den huiskater die terstond knort en met den staart slaat; - in plaats van kinderen voedt zij: kanarievogels. En als zij nu na een mager, uitgedroogd leven, vol groote verveling en vol scherpe zuchten over iederen schoonen dag, welke niemand langer maakte, en over elken bewolkten dag, dien niemand verkortte; als zij nu eindelijk, als door winterkoude bevrozen, nederzinkt en eenzaam den laatsten adem uitblaast: ach, zoo verlaat zij eene aarde, waar alles zoo spoedig vergeet en vergeten wordt, onopgemerkt, en geen gade, geen zoon, geene dochter zegt: 'ik vergeet u niet!'

⁂

Er bestaat, voor het menschelijk hart, geen roerender en verhevener schouwspel dan het tafereel van eene schoone vrouwelijke ziel, die met haar lijden strijdt, minder om het te overwinnen dan om het te verbergen, en die met halve tranen en onderdrukte zuchten het hart van anderen slechts zacht, niet hevig wil roeren.

⁂

Hoeveel onderscheid is er tusschen het lijden des zondaars en dat van den geloovigen Christen! Het eerste is eene maansverduistering, door welke de zwarte nacht nog wilder en zwarter wordt; het laatste is eene zonsverduistering, die den warmen dag verkoelt en beschaduwt, en waarin de nachtegalen beginnen te zingen.

⁂

Het ongeluk alleen te *dragen* is niet voldoende, men moet het ook *van zich* kunnen *werpen*. Wees den Salamander gelijk, die het vuur niet slechts verdraagt, maar ook uitbluscht, - doch niet den Turk, die slechts de kracht bezit, om gelaten zijn huis te zien verbranden, niet om het te helpen redden.

⁂

De verhevenste liefde is die, in welke de gunstbewijzen - niet koener maar blooder maken.

De Gevolgen van eene Gril. Tafereelen uit het verhaal van Herbert Frey.

(*Vervolg*.)

XXIX

De heer Seewald had een span buitengewoon schoone paarden gekocht. Ieder die ze zag was van oordeel dat ze nog te wild en te weinig gedresseerd waren. De heer Seewald lachte daarover en meende wel in staat te zijn de paarden te besturen; hij had er dan ook reeds een paar maal mee gereden, en de koetsier wist wonderen te vertellen hoe zijn heer de teugels wist te voeren en de paarden wist te beheerschen.

Op een schoonen morgen in Augustus gelastte hij de kindermeid, de kleine Elfriede aan te kleeden, omdat hij met haar wilde uitrijden. Leontine zat aan 't venster der kinderkamer en hoorde het bevel. Niemand waagde het ooit den heer Seewald tegen te spreken; de kindermeid gehoorzaamde dus zwijgend; maar hare handen beefden daarbij en zij was ontzettend bleek, want zij had gezien dat de nieuwe wilde paarden voor het rijtuig werden gespannen.

Leontine had insgelijks eerst gezwegen; daarna echter gaf de liefde voor haar kind haar moed. Zij wendde zich tot haar gade.

‘Wilt gij met de nieuwe paarden uitrijden, mijnheer?’ vroeg zij.

‘Ja, natuurlijk,’ gat hij kort ten antwoord.

‘Dan bid ik u, het kind niet mede te nemen, er mocht de kleine iets overkomen,’ hernam Leontine, zooveel mogelijk nadruk op hare woorden leggend.

‘Ik meen verstand genoeg te hebben, om te weten of er gevaar bij is, en ik zie het er niet in,’ antwoordde hij.

‘Maar ik wel,’ zei Leontine. ‘De paarden zijn zoo wild. En Elfriede is uw eenig kind. O, ik bid u, laat haar hier blijven! ik zal haar wel goed bezig houden.’

‘Ik verzoek u te zwijgen!’ riep Bertram driftig ‘Ik verwacht van u geene aanmerkingen en ben niet gewoon tegengesproken te worden. Ik weet wel dat men dit gaarne doet waar geene meesteres in huis is, maar ik wil van dergelijke aanmatiging niets weten.’

Leontines hart gevoelde zich diep gegriefd. Zij nam het kind in hare armen.

‘Mijnheer,’ zeide zij, ‘het kind heeft geene moeder meer, die voor haar kan opkomen; vergeef 't mij dus dat ik voor haar spreek.’

‘Komaan, nu raakt mijn geduld ten einde,’ riep hij. ‘Laat mijn kind los! Ge gaat te ver, al is het waar dat ik u dank verschuldigd ben. 't Is immers eene ongehoorde beleediging, dat ge u durft vermeten, het beter te willen weten dan ik. Kom mede, mijn kind!’

Hij rukte Elfriede uit hare armen. Zij verbleekte, beefde over al hare leden en scheen ineen te zullen zakken, maar hij lette er niet op.

‘Zet Elfriede haar hoed op, Augusta!’ beval hij de kindermeid. ‘Ik zal haar hedenochtend voor 't eerst leeren mennen.’

Het kind was gereed, en hij liep er mee de kamer uit.

Leontine ging aan 't venster staan en zag hoe Bertram, met het vroolijke kind naast zich, snel de plaats afreed. Zij had het rijtuig wel willen naijlen, om de kleine terug te halen; haar hart sloeg angstig, en met tranen in de oogen staarde zij het rijtuig na.

Toen het uit 't gezicht was, viel zij op haar bed en begon luide te weenen.

Geruimen tijd gaf zij aan hare droefheid lucht, en ten laatste verkeerde zij in eene soort van verdooving, waaruit zij eensklaps werd gewekt door eene vrouwestem. Verschrikt sprong zij op en snelde den gang in. Daar kwam zij haar echtgenoot tegen, die er bleek en ontsteld uitzag, terwijl de kindermeid en juffrouw Vogel hevig ontroerd waren. Maar in 't volgende oogenblik zag zij een schouwspel, dat haar geweldig aangreep. De koetsier droeg de kleine Elfriede in zijne armen eene aangrenzende kamer binnen en legde haar met de grootste voorzichtigheid in een ledikant.

In een oogwenk was Leontine de kamer binnengesneld.

‘Wat is haar overkomen?’ vroeg zij buiten zich zelve van angst.

‘Er is een ongeluk gebeurd, de paarden zijn op hol gegaan,’ antwoordde Bertram op doffen toon.

Een smartkreet slakend, ijlde Leontine naar het bed, waarop haar kind lag. Als met reuzenkracht begaafd, had zij de anderen ter zijde geduwd.

‘Mijn kind, mijn dierbaar kind!’ snikte zij en breidde de armen over haar uit. ‘Verwijdert u allen, laat me alleen met mijn kind!’

‘Die vrouw is krankzinnig,’ zei Bertram op somberen toon.

‘Ik roep den Hemel tot getuige,’ riep Leontine, door de woorden haars echtgenoots nog meer opgewonden, ‘dat ik de moeder van het kind ben. Geene andere zal haar aanraken.’

Onwillekeurig weken allen terug. Bertram zag de huishoudster en de kindermeid verbijsterd aan, en deze waren niet minder in verlegenheid.

‘Zij is zeker krankzinnig,’ herhaalde hij. Maar nu was het uit den klank zijner stem op te merken, dat hij verwonderd en tevens angstig was.

‘Neen, ik geloof niet dat zij krankzinnig is,’ gaf de huishoudster ten antwoord. ‘Reeds sinds eenigen tijd heb ik iets vreemds in juffrouw Werner opgemerkt, en nu twijfel ik niet meer.’

‘Wat bedoelt ge?’ vroeg de heer Seewald.

‘Ik kan eigenlijk niet zeggen wat ik wel meen, mijnheer, maar er zijn zooveel zaken, die me zonderling voorkomen. Zoo heb ik onder anderen juffrouw Werner een paar maal luid weenend aan 't bedje van het kind geknield zien liggen. Er zijn reeds zoo vaak buitengewone dingen gebeurd, mijnheer, waarlijk buitengewone dingen. Ik heb wel is waar nooit mevrouw Seewald, uwe lieve echtgenoote, gezien, maar als men aan wonderen geloof mocht slaan, zou men zeggen dat de ziel uwer gade in deze lieve, zachte vrouw was overgaan, om haar tot een beschermengel voor uw kind te maken.’

‘Maar wat wilt ge daar nu mede te kennen geven?’ vroeg Bertram norsch en tevens een weinig verlegen.

En terwijl hij de naaister oplettend beschouwde, zag hij in haar gelaat en gebaren eene in 't oog vallende gelijkenis met die van zijne als dood betreurde Leontine, ja, ook hare stem scheen die zijner gade te zijn ‘In elk geval,’ sprak hij tot zichzelven, ‘wil ik nauwkeurig onderzoeken, wie die merkwaardige vrouw is en of....’

Voordat hij zijne gedachte geheel had geuit, trad Leontine naar hem toe en sprak, in haren angst geheel vergetende hare stem te veranderen:

‘Er is geen minuut te verliezen; er moet onmiddellijk om een chirurgijn gezonden worden. Het kind heeft een arm gebroken en is aan 't hoofd gewond.’

Bertram gaf den koetsier dadelijk bevel om met andere paarden zoo snel mogelijk naar den dokter te rijden; daarna ging hij met Leontine naar het bed waarop Elfriede lag. De kleine was vreeslijk bleek; zij had eene groote, bloedroode vlek aan 't voorhoofd. Bertram zag nu eens naar zijn kind, dan weder naar de innig bedroefde vrouw, die voor hem terugweek.

‘Zie wat ge gedaan hebt,’ sprak zij op gestrengen toon. ‘Gij die de beschermer van het kind moest zijn, hebt het misschien gedood, mijn lief onschuldig kind!’

‘God weet hoe innig leed het mij doet,’ antwoordde hij. ‘Maar ik kon niet denken dat zoo iets gebeuren zou. Zij had me reeds dagen lang verzocht, om eens met mij te mogen mederijden, en ik wilde haar genoegen doen. O mijn God, hoe dwaas en onzinnig heb ik gehandeld! Maar wie zijt ge, dat ge zooeven u gedroegt alsof gij de moeder van het kind waart?’

‘Het komt er weinig op aan wie ik ben.’ zei Leontine zacht.

Hij zag haar uitvorschend aan.

‘Groote God!’ riep hij, ‘zij heeft Leontines voorhoofd en oogen. Ik vraag u nog eens, wie zijt ge? Antwoord mij. O, 't is of ik krankzinnig zal worden.’

Zij zweeg en trachtte haar gelaat voor zijn doordringenden blik te verbergen

‘Is het zooals men zooeven zeide?’ ging hij voort. ‘Is het Leontines ziel in een ander lichaam, die uit deze oogen mij aanschouwt? Ik kan het niet begrijpen; ik zie een mij bekend en toch vreemd gelaat. O, spreek! Die onzekerheid is verschrikkelijk!’

‘Ik ben Leontine, uwe gade,’ zeide zij kalm. ‘Ik ben degene, die gij zoo weinig bemindet, dat haar het lot, voor dood gehouden te worden, eerder te verdragen toescheen dan met u te leven.’

Zij kon eenige oogenblikken niet voortgaan, want Bertram zonk voor haar op de knieën, en zij zag hem weenen.

‘Ik betreur het dat ge dit moest te weten komen,’ vervolgde zij toen weder. ‘Ik had gewild dat dit geheim tot aan mijn dood zou bewaard blijven, en ik hoopte spoedig te sterven. Alleen uwe hardheid tegen mij hedenochtend en het ongeluk, dat door uw schuld mijn kind is overkomen, hebben mij onwillekeurig mij zelve doen verraden. Maar ik zal heengaan, en niemand behoeft er iets van te vernemen.’

‘Neen, ge zult niet meer van hier gaan, als ge mijne gade Leontine zijt!’

‘Die ben ik werkelijk,’ antwoordde zij met tranen in de oogen: ‘ik ben uwe ongelukkige, hopelooze Leontine. Ik meende toen ik u Hedwig van het brandende schip liet redden, dat ik den dood in de golven zou vinden, want ik wilde u en haar door mijn dood vrij maken. God beschikte het anders. Ik werd gered, doch mijne denkbeelden waren zoo verward, dat ik geloofde dat ik levend als dood zou kunnen beschouwd worden.’ Zij ging naar het bed van Elfriede en streek met de hand over 't voorhoofd van haar kind. ‘Ik had altijd in den vreemde willen blijven,’ ging zij voort, ‘en ik zou dit hebben kunnen doen, want mijn ongelukkig lot had alle gevoelens, zelfs de liefde voor u, in mij gedood, maar alleen de liefde voor mijn kind niet, de reinste en onuitbluschbare liefde op aarde. Die liefde trok me hierheen en boeide me, onder duizend kwellingen en onophoudelijke vrees, tot heden in het huis waar zij vertoefde.’

Bertram zag haar met bewondering aan. Tot welk eene macht over zich zelve, tot welk eene volharding was zij, de zoo teedere en gevoelige vrouw, in staat geweest! Hij ondervroeg haar naar alles, en zij vertelde hem hoe zij was gered geworden, hoe zij zich had vermomd, welk een hevigen boezemstrijd zij menigmaal had gehad; ten laatste schetste zij hem haar gesprek met Hedwig.

‘Dus weet Hedwig het ook?’ vroeg hij.

‘Hedwig weet alles,’ was haar antwoord.

‘O, nu begrijp ik hare handelwijs jegens mij,’ riep hij hevig aangedaan. ‘Ik heb aan alle zijden onrecht gepleegd’

Hij boog zich over zijn kind, en Leontine zag met blijde ontroering welk eene verandering zijne trekken langzamerhand aannamen.

XXX.

Dokter Habermann, die 't altijd zeer druk had en voor zijne praktijk ten platten lande er twee vlugge paarden op nahield, kwam op Windischkrona eerst twee uur nadat de koetsier om hem was uitgezonden. De eerste vijf minuten van zijn bezoek waren voor Bertram en Leontine pijnlijke oogenblikken; met angstige blikken staarden zij hem aan terwijl hij de kleine gestalte beschouwde en zijne geoefende hand het kind betastte en alle gewrichten bewoog en onderzocht. Zwijgend en uiterlijkkalm stond Leontine naast hem, maar niettemin verkeerde zij in eene hevige spanning, en nu en dan deed eene rilling haar geheele lichaam schokken.

Eindelijk brak de dokter de pijnlijke stilte af.

‘'t Heeft niet veel te beteekenen,’ zeide hij, ‘althans als men in aanmerking neemt aan welk gevaar het kind is blootgesteld geweest 't Is waarlijk te verwonderen dat 't zoo goed is afgeloopen. Alleen de linkerarm is gebroken, en de wond aan 't hoofd is, gelukkig, zeer licht. Het kind heeft immers niet gebraakt? Ik geloof niet dat er eene hersenschudding heeft plaats gehad. Bij eene zorgvuldige verpleging is er dus geen gevaar bij.’

Nadat hij den gebroken arm verbonden en ten opzichte der verpleging eenige wenken gegeven had, verwijderde de dokter zich haastig.

Bertram en Leontine waren toen weer alleen in de kamer, waar hun kind nu en dan een smartkreet deed hooren.

Plotseling wankelde Leontine, en zonder een woord of een kreet te slaken, zakte zij ineen. Bertram tilde haar op en legde haar op de sofa. Daarna opende hij de deur en riep juffrouw Vogel. Hij gevoelde behoefte om zijn hart aan iemand uit te storten en openbaarde de huishoudster de volle waarheid.

‘Ge zijt altijd eene trouwe dienares geweest, juffrouw Vogel,’ aldus besloot hij, ‘bewaar dit geheim zorgvuldig in uw hart en laat er nimmer een woord van over uwe lippen komen.’

Juffrouw Vogel beloofde dit. Zij had intusschen, door den heer Seewald geholpen, aan de ongelukkige jonge vrouw hare zorgen gewijd, die nu langzaam weder tot bewustzijn kwam, maar daarna nog in eene hevige opgewondenheid verkeerde en zoo ontsteld was dat Bertram besloot, per telegraaf Hedwig te verzoeken, dadelijk naar Windischkrona te komen. Leontine werd naar eene kamer gebracht, die Bertram onmiddellijk voor haar had laten inrichten, en juffrouw Vogel bleef bij haar, om haar te verzorgen, terwijl de kindermeid met de verpleging der kleine Elfriede werd belast. Alle bezorgdheid voor het kind was spoedig geweken wel had zij hevige pijn aan den gebroken arm en weende soms bitter, maar 't was klaarblijkelijk dat zij geene inwendige kneuzing had bekomen en weldra volkomen hersteld zou zijn.

Leontine was insgelijks weer bedaarder en kalmer geworpen.

Reeds den volgenden morgen kwam Hedwig op Windischkrona. Haar eerste blik op Bertram zeide haar genoeg.

‘Er is zeker iets bijzonders voorgevallen?’ vroeg zij haagstig

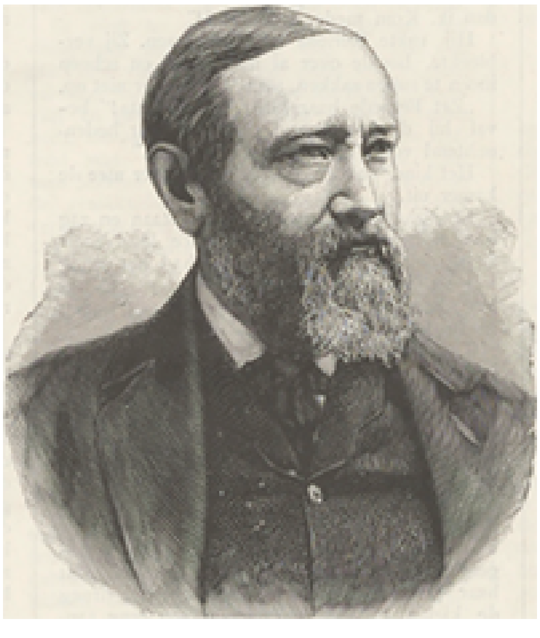

GENERAAL HARRISON,
de nieuwe President der Vereenigde Staten.

‘Ja, goede Hedwig, ik weet alles,’ was zijn antwoord.

Zij hadden een lang gesprek over Leontine, voordat Hedwig tot haar ging.

‘Ge moet mij helpen,’ zei Bertram: ‘ge moet voor mij denken en plannen maken; mijn geest is nog als verbijsterd. Voor alles moeten we er voor zorgen dat geen mensch iets van het geval te weten komt. Niemand, zelfs mijne schoonouders niet, mogen vernemen dat mijne echtgenoote vermomd en als eene arme naaister onder mijn dak heeft gewoond. De kwaadsprekendheid zou alle tongen in beweging brengen, en de verslaggevers van dagbladen zouden als uitgehongerde wolven op de sensatie makende stof aanvallen. Overigens kan ik de gedachte niet van mij weren, dat Leontines geest verward was, toen zij de schandelijke vermomming verzon.'

'Maar ziet ge er niet tevens het bewijs in hoe vurig zij u beminde, Bertram, en heeft dat u niet getroffen?' vroeg Hedwig.

'O ja, zeker heeft het mij getroffen,' antwoordde hij zuchtend, terwijl hij er aan dacht welke kwellingen zijne gade zich zelve had aangedaan en wat zij moest geleden hebben. 'Maar de wereld zal zich geene rekenschap geven van de innige gevoelens, die tot dergelijke handelwijs hebben gedreven,' voegde hij er bij; 'zij zal het alleen als een dwaas avontuur en een zonderling geval beschouwen.'

Hedwig had na eenig nadenken een plan ontworpen, dat zij meende goed uitvoerbaar en 't geschiktst te zijn. Zij stelde Bertram voor, dat zij dadelijk aan Leontines ouders zou schrijven, om hen eenigszins op het verblijdend bericht voor te bereiden. Zij zou hun melden dat den Heer Seewald een gerucht was ter ooren gekomen, dat zijne gade was gered geworden en in eene stad in de nabijheid van de plaats, waar de scheepsramp was voorgevallen, ziek lag. Er was dus eene zwakke hoop, dat zij nog leefde; maar hare ouders moesten aan dit gerucht nog niet te veel geloof slaan. Voort zou zij schrijven, dat zij met den heer Seewald naar Italië vertrok, om verdere nasporingen te doen; zoodra zij iets vernam zou zij het dadelijk mededeelen.

Hedwig meende ook dat het goed zou zijn, een gelijkluidend bericht aan de bladen te doen toekomen, die indertijd de zeeramp en het verongelukken van mevrouw Seewald zoo wijdloopig besproken hadden.

'En als Leontine zich daartoe sterk genoeg gevoelde,' aldus ging Hedwig voort; 'zal ik reeds morgen de reis met haar aanvaarden. We gaan naar Sicilië. Ge volgt ons na een paar dagen, en van daar kunnen we aan Leontines ouders schrijven, dat we de zekerheid hebben verkregen, dat hunne dochter is gered geworden en nu ook van hare ziekte hersteld is. Evenwel moogt ge u op Sicilië niet aan Leontine vertoonen dan wanneer ik u daartoe zal laten roepen: zij moet niet beter weten dan dat ik met haar alleen daarheen ben gereisd. De Hemel zal het ons vergeven, als we eene kleine leugen verzinnen - en in zekere mate is het dan ook werkelijk waarheid - en aan de dagbladen melden dat uwe echtgenoote ten gevolge van den scheepsbrand en den uitgestanen angst niet alleen ziek, maar ook krankzinnig is geworden, zoodat zij tot voor korten tijd geen besef had om iets van zich te doen hooren, en de lieden bij wien zij verpleegd werd, niets omtrent hare familie en afkomst wisten.

Bertram vond dit plan uitstekend.

'Na een verblijf van enkele dagen op Sicilië kunnen we terugkeeren.' vervolgde Hedwig. 'En gij, Bertram, moet voortaan uwe echtgenoote teeder beminnen, want zulk eene innige liefde moet wederliefde wekken. God heeft onze vereeniging niet gewild; we waren niet voor elkander bestemd; tracht dus met haar gelukkig te zijn en haar gelukkig te maken.'

'En gij, Hedwig,' vroeg Bertram treurig, 'hoe zult gij u in uw lot kunnen schikken?'

'De Hemel weet het,' antwoordde zij kalm en ernstig. 'In elk geval zal het geluk mijner dierbaarste vrienden mij een grooten troost schenken. Laten we over mij geen woord meer spreken.'

Beiden waren eenige oogenblikken in diep gepeins verzonken; hunne aandoeningen beletten hen het gesprek voort te zetten.

Toen nam Hedwig weer het woord. 'Ik beschouw het als eene dringend vereischte, dat ik zonder uitstel met Leontine vertrek; des te eerder kunnen we haar in de armen harer bedroefde ouders terugvoeren. De kleine Elfriede zal haar wel eenigen tijd kunnen ontberen en spoedig hersteld zijn.'

De toebereidselen voor de reis werden in stilte gemaakt, en de grootste voorzichtigheid werd in acht genomen. De dienstboden vernamen alleen dat jufvrouw Werner plotseling ziek was geworden, en freule Kroon haar ter verpleging naar een andere plaats zou brengen. Alleen jufvrouw Vogel, de huishoudster, was in het geheim ingewijd.

(*Slot volgt.*)

[Nummer 23]

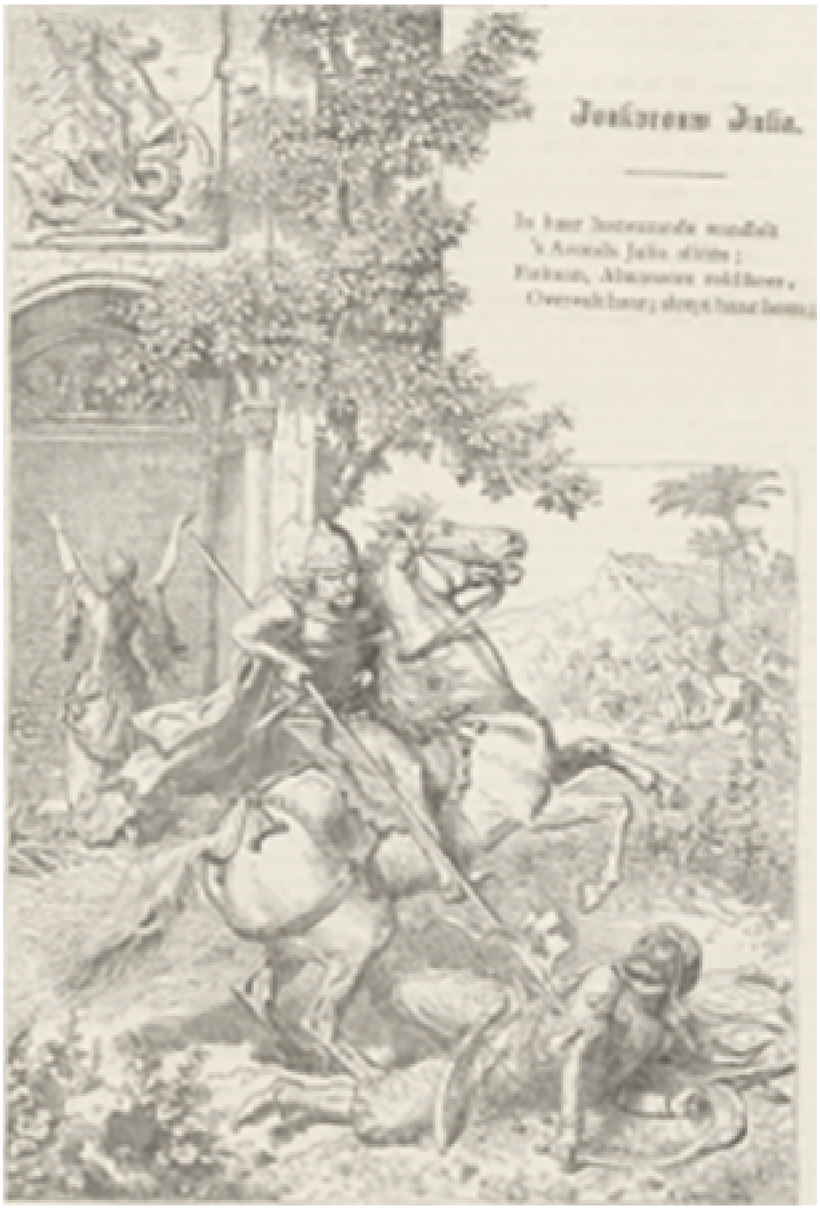

Jonkvrouw Julia.

In haar lustwarande wandelt
   's Avonds Julia alléén;
Fatiman, Almanzors veldheer,
   Overvalt haar; sleept haar heen;

Vlucht met d'eedlen roof in 't zadel
   Heel den nacht de wouden door;
Twintig Mooren, zwaar gewapend,
   Volgen trouw huns Meesters spoor.

Bij het scheemren van den morgen
Dringen ze in dat heilig woud,
Waar een bedeplaats door ridders
Op den heuvel is gebouwd.

Julia slaat reeds van verre
Op een beeld haar schreiend oog,
Levensgroot in steen gehouwen,
Prijkend voor den tempelboog.

't Is de beeltnis van Sint Joris,
Moedig kampend met den draak
En de lans geweldig stootend
In zijn opgespalkte kaak.

Weenend en de handen wringend
Bidt zij 't vurigst smeekgebed,
Dat de Schutspatroon der ridders
Haar uit 's monsters klauwen redd'.

Zie, wie komt op 't witte strijdros
Toegesneld in vluggen draf?
Gouden lokken, roode mantel
Golven hem de schoudren af.

Krachtig is zijn speer geheven,
Die met goed gemikten stoot
Fatiman ter aarde slingert
En, zijn borst doorvlijmend, doodt.

Al de Mooren worden plotsling
Overweldigd door den schrik,
En verdwijnen in de wouden
Met de snelheid van een blik.

Jonkvrouw Julia knielt neder
Biddend 't vurigst dankgebed,
Dat de ridderlijke Heilge
Haar van 't monster heeft gered.

Naar Uhland. B. VAN MEURS.

[Onze gravures]

De waarzegster.

Al hecht de prinselijke familie op het tafereel van prof. G. Mantegazza, blijkens de schertsende uitdrukking op de verschillende gezichten, ook geen geloof aan de voorspellingen van het zwervende zigeunerswijf, toch vindt zij het blijkbaar niet onaardig eens te hooren, wat de sluwe kaartlegster het gezelschap wel omtrent de toekomst van den jeugdigen erfprins op de mouw weet te spelden. De vorstelijke telg zelf is wel het minst met de aardigheid ingenomen en maar onwillig reikt hij het handje, waaruit de zigeunerin de lotgevallen beweert te kunnen lezen, die hem als man te wachten staan. Klaarblijkelijk zal zijn levensweg, volgens de voorspellingen der waarzegster, niet van de onaangenaamsten zijn; ten minste de familie hoort hare profetiën met zichtbaar welgevallen aan. Het lachende groepje deftige dames in tegenstelling met de schuwe, havelooze gestalten der beide Zigeunerinnen, vormt een levendig tafereel, waarop de blik met welgevallen blijft rusten.

Kozakken van den Caucasus.

Een der flinkste en schilderachtigste groepen uit het ontzaglijke Russische leger vormen ongetwijfeld de kozakken van den Caucasus, wèl te onderscheiden van de vermaarde kozakken van den Don. Zij dragen een bijzonder uniform, bestaande uit een nauwsluitend *besjmet* of Tartaarsch wambuis, rood of blauw naar gelang zij tot den Kuban- of den Terek-stam behooren, eene zwarte broek en een zwart overkleed, de *tsjerkeska*, een aan hun stam eigen gewaad van ruig vilt, dat tot beneden de knie afdaalt. Verder dragen zij zwarte berenmutsen van schapevacht aan den top met gekleurd laken versierd. Over de borst prijkt een metalen bandelier, die twintig patronen bevat.

De afdeeling, op onze gravure weergegeven, is bezig een bergpas door te trekken in Daghestan, het wildste gedeelte van Circassië, waar de Caucasus-bergketen de scheiding vormt tusschen de provinciën Kuban en Terek aan de noordzijde, en Kutais, Georgia en de kustlanden der Zwarte en der Caspische Zee ter andere zijde.

Geef ons heden ons dagelijksch brood.

Een echt Hollandsch tafereeltje! Die schaar van arme moederkens met de zoogenaamde ‘mopmuts’ op en in de korte, laag uitgesnedene jak, door een gekleurden halsdoek volgestopt, zegt ons op het eerste gezicht, dat wij ons bevinden in een van die arme visschersdorpen, waar de stormen der Noordzee zoovele weduwen en weezen maken. Welke schatten de zee in haren schoot moge bergen, voor de visschers is ze zeker geene goudmijn; slechts een karig stukje brood levert ze hun op, nog gekocht door harden arbeid, bange gevaren, eens dikwijls met den dood betaald. Gelukkig dat de Hollandsche liefdadigheid, trouw aan hare oude overleveringen, zich het lot der nagelaten betrekkingen der verongelukte visschers aantrekt, dat tal van vrome stichtingen in den nood der hulpbehoevende weduwen en weezen trachten te voorzien. Wij zijn hier getuige van eene broodbedeeling, zooals die in menige gemeente krachtens fundatie van milddadige schenkers of erflaters geregeld plaats vindt, en de schilder heeft dat tooneel met verrassende waarheid weergegeven.

Kleine fee.
Tafereelen uit Marlitt's verhaal:
Het geheim der oude jufvrouw.
(*Vervolg.*)

Zijne vrouw had hem twee kinderen geschonken: den kleinen Nathanaël en diens acht jaren ouderen broeder Johannes. Dezen laatste had M. Helwig reeds op elfjarigen leeftijd aan de zorg van een bloedverwant toevertrouwd, een geleerde die aan den Rijn woonde en bestuurder van een onderwijs gesticht voor jongens was.

Zoo stonden de familiebetrekkingen, toen het kind van den goochelaar bij M. Helwig in huis kwam. De vreeselijke gebeurtenis, waarvan hij getuigen geweest was, had hem diep geschokt.

Hij kon den smeekenden treurigen blik der ongetukkige vrouw niet vergeten, zooals zij ootmoedig in zijnen gang gestaan en zijn daalder aangenomen had. Zijn zachtmoedig hart leed bij de gedachte, dat de arme vrouw misschien in zijn huis den laatsten scherpen angel van hare ongelukkige levensbetrekking gevoeld had.

Toen de Pool hem dus de laatste bede zijner vrouw mededeelde, had hij terstond aangeboden voor de opvoeding van het kind zorg te dragen.

Eerst toen hij in de donkere straat kwam, waar hem de laatste hartverscheurende afscheidsgroet van den ongelukkigen man naklonk, en de kleine hare armen dichter om zijn hals sloeg en naar hare mama riep, dacht hij aan den toestand, dien hij waarschijnlijk te huis ontmoeten zou.

Hij rekende echter nog op de lieftalligheid van het kind en op de omstandigheid dat zijne vrouw nooit zelve eene dochter gehad had. Ondanks alles wat hij van zijne vrouw ondervond, had hij nog geen volkomen begrip van haar karakter, anders zou hij gewis nog terstond zijn omgekeerd en het kind in de armen haars vaders hebben teruggebracht.

Was de verhouding tusschen M. Helwig en zijne vrouw tot nog toe koel geweest, sedert de komst der kleine wees was er als een muur van graniet tusschen het echtpaar opgerezen.

In huis ging alles wel is waar op den ouden voet; mevrouw Helwig ging meermalen op den dag hare huishouding en de huiselijke bezigheden na; zij had alles behalve een zwevenden stap, en voor een fijn of angstvallig oor hadden hare harde voetstappen iets wat de zenuwen aandeed.

Altijd streek hare rechterhand onder het loopen, over meubels, vensterbanken of trapleuningen, om te onderzoeken of er ook het geringste stofje of een spinrag aan kleefde. Er werd gebeden als vroeger.

Men at gemeenschappelijk aan tafel en des Zondags gingen de echtgenooten samen naar de kerk; doch onder dat alles vermeed Mevrouw Helwig haren man een woord toe te spreken. Zij wees elke toenadering kort at en wist altijd naast of over de kleine gestalte van haren man heen te zien.

Evenmin bestond de kleine indringster voor haar

Zij had de keukenmeid op dien stormachtigen avond eens vooral gelast voor een persoon meer eten gereed te maken, en had het beddegoed en linnen in de kamer dier dienstbode bezorgd.

Rika moest het kofferken, waarin het goed van Felicitas door den knecht uit het logement gebracht was, in de tegenwoordigheid van mevrouw Helwig openen, en de nette garderobe, waaruit een fijne geur opsteeg, onmiddellijk te luchten hangen.

Daarmee begon en besloot zij hare zorg voor het ‘kermiskind,’ en toen zij daarna weer in de kamer trad, had zij met deze zaak voor altijd afgedaan.

Slechts eens scheen het alsof er een schijn van belangstelling in haar ontwaakte.

Op zekeren dag zat er namelijk eene naaister in de huiskamer en maakte twee donkere stoffen jakjes voor Felicitas, volkomen naar de stijve snee, zooals de vrouw des huizes ze droeg; tegelijkertijd hield mevrouw Helwig de tegenspartelende kleine tusschen hare knieën gedrukt en bewerkte haar hoofdje zoolang met borstel, kam en pomade, tot dat de krullen effen gestreken waren en zich van achteren in twee leelijke stijve vlechten lieten dwingen.

De afkeer van mevrouw Helwig van alles wat schoon en bevallig was, van alles wat tegen hare begrippen streed, was sterker geweest dan haar voornemen om van de aanwezigheid van het kind in haar huis niets te willen weten.

M. Helwig had kunnen weenen toen zijne kleine lieveling hem zoo mismaakt te gemoet kwam loopen terwijl zijne vrouw, na het offer dat zij haren wansmaak had gebracht, zoo mogelijk nog terugstootender werd voor het kind dan te voren.

Intusschen was het kind vooralsnog niet te beklagen; nog kon het uit het bereik der Medusaoogen vluchten aan een warm hart; Helwig had haar lief als zijn eigen kind.

Wel had hij den moed niet er openlijk voor uit te komen - hij had al zijne geestkracht dien avond in den strijd met zijne vrouw uitgeput - doch zijn oog waakte zonder ophouden over Felicitas.

Even als Nathanaël vond zij haar speelhoekje in de kamer van haren pleegvader; daar mocht zij ongestoord hare poppen liefkoozen en in slaap wiegen, met de wiegenliedjes welke zij nog aan de knieën harer moeder had geleerd.

Nathanaël ging niet school; hij kreeg bijzonder onderwijs onder de oogen zijns vaders en toen Felicitas haar zesde jaar bereikt had, begon dat onderwijs ook voor haar.

Maar zoodra de sneeuw smolt en de krokussen de nog naakte en zwarte bloemperken omzoomden, wandelde M. Helwig dagelijks met de beide kinderen naar zijn grooten tuin; dan werd daar buiten geleerd en gespeeld, en eerst tegen etenstijd het huis op de markt weder gezocht.

Mevrouw Helwig kwam zeer zelden in den tuin; zij zat liever met hare breikous in hare groote eenzame kamer, achter de onberispelijk witte, regelmatig geplooide gordijnen, en voor deze verkiezing had zij eene bijzondere reden.

Een voorvader van M. Helwig had den tuin in oud Franschen stijl aangelegd; de levensgroote godengroepen en beelden van zandsteen, die den tuin versierden waren van eene meesterhand afkomstig, en staken sterk tegen het donkere geboomte af.

Achter de zware taxishagen lag een groot prachtig grasveld. Reusachtige noteboomen hadden diep wortel geschoten in het met bloemen bezaaide gras; de groene vlakte werd door eene beek doorsneden, wier oevers met eene dichte rij van hazelaren waren beplant, en de kleine met gras begroeide dam, die in de Lente het te rijkelijk toestroom end water in bedwang moest houden, schitterde in de Meimaand van veelkleurige bloemen.

Felicitas leerde onvermoeid en zat met zeldzame zelf beheersching in de leeruren stil. Doch wanneer M Helwig in den laten namiddag de lessen voor afgeloopen verklaarde, scheen zij eensklaps geheel veranderd.

Nog hoogrood van de inspanning onder het leeren, werd zij als dwaas en dronken van vrijheid; dan liep zij met opgeheven armen over het grasperk wild en bevallig als een jong veulen in de steppen; dan klom zij vlug als een eekhoorn, langs den stam van een noteb om omhoog, stak haar hoofdje, met weelderige, losse krullen versierd, juichende even vlug naar beneden, en lag bij de beek, met de handen onder haar hoofd, in het donkere groen der boven haar wiegelende notebladeren te staren, en verdiepte zich in bedriegelijke droomen van de wereld en de toekomst.

Nevens haar ruischte het water eentonig voort; de zonnestralen speelden op de golfjes en drongen door de donkere hazelstruiken; bieën en hommels gonsden om haar heen en de vlinders, die in den voorhof zich om de vreemde planten verveeld hadden, vonden hier het land van belofte en hingen zonder schroom aan de bloemkelken, dicht nevens de wang van het kleine meisje.

Ook dreven er soms fantastiek gevormde wolkjes voorbij; dan stond eensklaps het raadselachtige verleden voor de oogen van het peinzende kind.

Zoo rein en wit was immers ook het kleed harer moeder geweest; het keerslicht had zich in den melkwitten glans der stof gespiegeld, die lang en met bloemen bestrooid over het, zooals zij zich voorstelde, smalle bed neergehangen had.

Felicitas dacht er nog altijd verwonderd over na, dat hare moeder bloemen in de hand ge had en haar geene enkele gegeven had; zij begreep nog niet, waarom zij hare moeder toen niet had mogen wakker kussen, wat toch ieder morgen onder wederzijdsche scherts, tot groote vreugde van 't kind, geschiedde; zij wist niet dat dit bekoorlijke gelaat harer moeder dat altijd zoo teeder over haar was heengebogen, sinds lang onder de aarde rustte.

M. Helwig had haar nooit de waarheid durven zeggen, want hoewel zij na vijf jaren tijds niet meer zoo bitter weenend en stormachtig hevig om hare ouders riep, bleef zij toch met innige liefde van hen spreken en hield zich aan de dubbelzinnige belofte haars pleegvaders, dat zij hare ouders eenmaal zou wederzien, met onwrikbare overtuiging vast.

Evenmin had zij kennis van 't beroep haars vaders; deze had dat zelf zoo verlangd; daarom had M. Helwig streng verboden, dat iemand met de kleine over het verledene spreken zou.

Het kwam niet bij hem op, dat de weldadige sluier, dien hij voor hare oogen hield, ontijdig aan zijne hand ontvallen kon; hij dacht niet aan zijn eigen dood, en toch naderde die vijand hem met onmerkbaren, maar toch zekeren stap. Hij leed aan eene borstkwaal, maar even als de meeste dergelijke lijders bleef hij steeds op genezing hopen.

Reeds moest hij met een rolstoel naar zijn geliefkoosden hof gebracht worden; dit noemde hij eene voorbijgaande zwakte, die hem volstrekt niet belette groote plannen voor de toekomst te maken

Op zekeren dag trad dokter Böhm in de kamer van M. Helwig. De schrijver zat ieverig bezig aan zijne schrijftafel; het zwakke uitgeteerde lichaam werd aan alle kanten door kussens ondersteund.

- He daar! riep de dokter met zijn stok dreigende, wat zijn dat voor buitensporigheden? Wie heeft u toelating gegeven om te schrijven? Wilt gij de pen wel eens neerleggen!

M. Helwig keerde het hoofd om; er speelde een opgeruimde lach om zijne lippen. Daar heb ik weer de bevestiging, zegde hij spottend; de dokter en de dood behooren bij elkander. Ik schrijf aan mijn Johannes over de kleine Fee, en daar vallen mij, die in mijn gansche leven nooit minder aan het sterven gedacht heb dan nu, in 't oogenblik dat gij het huis betreedt deze woorden uit de pen.

De dokter boog over den zieke heen en las:

- Ik reken veel op uw karakter, Johannes, en zou onvoorwaardelijk de zorg voor het mij toevertrouwde kind in uwe handen overgeven, indien ik vroeger deze wereld verlaten moest dan...

- Basta. En nu vandaag geen woord meer, sprak de dokter, terwijl hij eene lade opentrok en den half voltooiden brief er in legde. Toen greep hij snel naar den pols van den zieke, terwijl zijn oog ongemerkt over twee roode vlekken op de sterk uitkomende wangbeenderen gleed.

- Gij zijt een kind, Helwig! bromde hij. Ik heb nauwelijks den rug gekeerd of gij begaat domme streken.

- En gij tiranniseert mij op eene tergende wijze. Wacht maar, als de Mei komt, ga ik op de vlucht en dan moogt ge mij tot in Zwitserland naloopen.

Den volgenden dag stonden de ramen in d^e ziekenkamer van het groote hoekhuis aan d^e markt wijd open. Er kwam eene doordringend^e muskuslucht naar buiten, en een man in rouwkleeren liep door de stad, om bij de voornaamste inwoners uit naam der weduwe Helwig bekend te maken dat haar echtgenoot overleden was.

VI.

Achter het met groene gordijnen behangen venster, waar vijf jaar geleden de ongelukkige vrouw van den goochelaar gestaan had, stond de kist, die het sterfelijk hulsel van M. Helwig bevatte.

Voor het laatst was het lichaam des aanzienlijken koopmans met al den glans van den rijkdom omringd; massief zilveren handvatsels blonken aan de kist en het hoofd des overledenen rustte op een kussen van zware witte zijde.

Vreeselijk kontrast!

Nevens het ingevallen doodshoofd geurden frisch afgesneden bloemen: jong, onschuldig leven, bestemd vóór den tijd te sterven ter eere van den doode!

Velen kwamen en gingen, fluisterend en stil; hij die daar lag, was een rijk, aanzienlijk, zeer weldadig man geweest, maar nu was hij dood.

Schier aller oogen vlogen haastig over de bleeke verstoorde gelaatstrekken en konden zich nauwelijks verzadigen aan den praal, de laatste flikkering van aardsche grootheid.

Felicitas zat in een donkeren hoek gedoken, achter de tobben van oleanders en oranjeboomen.

Twee dagen lang had zij oom niet mogen zien; de sterfkamer was gesloten geweest, en nu lag zij op hare knieën op den steenen vloer en staarde naar dat vreemd geworden hoofd, waarvan de dood zelfs de trekken van onbegrensde goedhartigheid had geroofd.

Wat had het kind van sterven geweten! Zij was in zijne laatste oogenblikken bij hem geweest, en had niet begrepen dat alles gedaan was met den bloedstroom, die hem uit den mond gekomen was.

Hij had met eene onbeschrijfelijke uitdrukking zijne oogen op haar gericht, toen zij uit de kamer gezonden werd.

Buiten op straat was zij diep bezorgd en boos langs de wijd openstaande ramen geloopen; zij wist hoe hij altijd elken tocht vermeden had, en nu waren ze zoo zorgeloos daar binnen.

Zij had zich verwonderd dat er 's avonds geen vuur werd aangelegd en geene lamp opgestoken in zijne kamer, en toen zij eindelijk dringend had verzocht of zij de thee bij oom mocht brengen, had Rika uitgeroepen:

- Hoe is het, kind? Zijt ge niet wijs? Hij is dood!

En nu zag zij hem weêr; bijna onherkenbaar veranderd, en nu eerst beston het kind te begrijpen wat dood zijn beteekent.

Zoodra de stroom van nieuwsgierigen de vestibule vulde, kwam Rika uit de keuken, hield haren voorschoot voor hare oogen en prees de deugden van den man, dien zij had zoeken te ergeren zooveel zij kon.

- Zie me dat kind eens aan! viel zij zich zelve nijdig in de rede, toen zij het bleeke gezichtje van Felicitas, met de gloeiende droge oogen achter de oranjeboomen ontdekte; zij heeft geen enkelen traan! Dat ondank bare ding! zij moet geen vonk van liefde in zich hebben.

- Gij hebt nooit van hem gehouden en gij weent toch, Rika! antwoordde het kind, met doffe stem, en trok zich in haar hoekje terug.

De vestibule werd langzamerhand ledig. In plaats van de nieuwsgierigen uit de lagere standen, die buiten op de markt bleven staan om den lijkstoet te zien voorbijtrekken, verschenen er nu aanzienlijke heeren in zwarte frakken; zij gingen, na een oogenblik bij de kist vertoefd te hebben, in de huiskamer om de weduwe te ‘troosten.’

Alles was thans stil in de sterfkamer, waar slechts nu en dan flauw eene stem in de huiskamer doordrong.

Eensklaps schrikte de kleine Felicitas uit haar gemijmer op en keek ontsteld naar de glazen deur, die op de plaats achter het huis uitkwam.

Ginds, achter de ruiten, vertoonde zich een zonderling schouwspel... hier lag hij met zijne diep ingezonken oogen en dien vreemden trek om zijn stijf gesloten mond, en ginds keek hij onderzoekend in het ledige vertrek, weer opgestaan met den ouden goedhartigen trek op het gelaat, al had hij zijn hoofd zoo wonderlijk bedekt....

Het had iets spookachtigs toen het slot langzaam omdraaide en de deur daarop zacht openging.

De zonderlinge verschijning trad op den dorpel. Ja, het waren sprekend de trekken van Helwig, doch zij behoorden aan eene vrouw, eene kleine bejaarde dame, die in eene vreemde, ouderwetsene kleeding, langzaam naar de kist toetrad.

Een kleedje van zware zwarte zijde hing volkomen glad over heure zeer hoekige, magere vormen; het was kort en liet een paar buitengewone kleine voetjes zien, die zich zeer onvast bewogen.

Op het voorhoofd hingen eene menigte nette sneeuwwitte krullen en daarover lag een heldere doorschijnende zwarte kant, die onder de kin was toegeknoopt.

De oude dame bemerkte het kind niet, dat onbeweeglijk, den adem inhoudende, naar haar opzag, en ging naar de kist.

Bij het zien van het lijk week zij ontsteld terug en hare linkerhand liet als onbewust een bouquet van kostbare bloemen op de borst van den doode vallen.

Een oogenblik hield zij haren zakdoek voor de oogen, maar legde toen hare rechterhand diep bewogen op het koude voorhoofd des gestorvenen.

- Weet ge nu hoe alles gebeurd is, Frits? fluisterde zij. Ja, gij weet het... gij weet het, zooals uw vader en uwe moeder het lang geweten hebben! Ik heb het u vergeven... al vergeven, Frits! Gij wist immers niet, dat ge mij onrecht deedt!... Slaap zacht, slaap zacht!

Zij nam de waskleurige hand des dooden nog eenmaal tusschen hare beide handen, toen ging zij van de kist af en wilde zich even stil verwijderen als zij gekomen was.

- Op dit oogenblik ging de deur der huiskamer open en mevrouw Helwig kwam er uit. Het gelaat scheen onder hare zwarte krippen muts nog witter dan marmer, doch het strakke harer trekken kwam eveneens scherper uit dan ooit.

Te vergeefs zou men naar het geringste spoor van droefheid op haar gelaat gezocht hebben. Zij hield een lompen krans van dahlia's in de handen, blijkbaar om die als laatste 'liefdepand' op de kist te leggen.

Hare verwonderde oogen ontmoetten die der oude dame. Beiden bleven een oogenblik onbeweeglijk staan. Doch de oogen der weduwe begonnen weldra vuur te schieten; er lag eene uitdrukking van diepen haat op haar gelaat.

Ook de oude dame scheen diep ontroerd; zij scheen met een onuitsprekelijken afkeer te strijden, doch bedwong zich, en met een vochtigen blik op den doode, reikte zij mevrouw Helwig de hand.

- Wat wilt gij hier, tante? vroeg de weduwe kort af, terwijl zij de beweging der oude dame niet scheen te bemerken.

- Hem zegenen! klonk het zachte antwoord.

- De zegen van ons heeft geene kracht.

- God hoort hem; zijne eeuwige wijsheid en liefde hecht niet aan onbeduidende vormen, wanneer de zegen uit een trouw hart komt....

- En uit eene met schuld beladene ziel! viel mevrouw Helwig haar in de rede.

De oude dame richtte zich fier op.

- Oordeel niet, begon zij, en hief dreigend den vinger op; maar neen, viel zij zich zelve met onbeschrijfelijke zachtmoedigheid in de rede, en zag den doode aan, geen woord zal uwen heiligen vrede meer storen... Vaarwel, Frits!

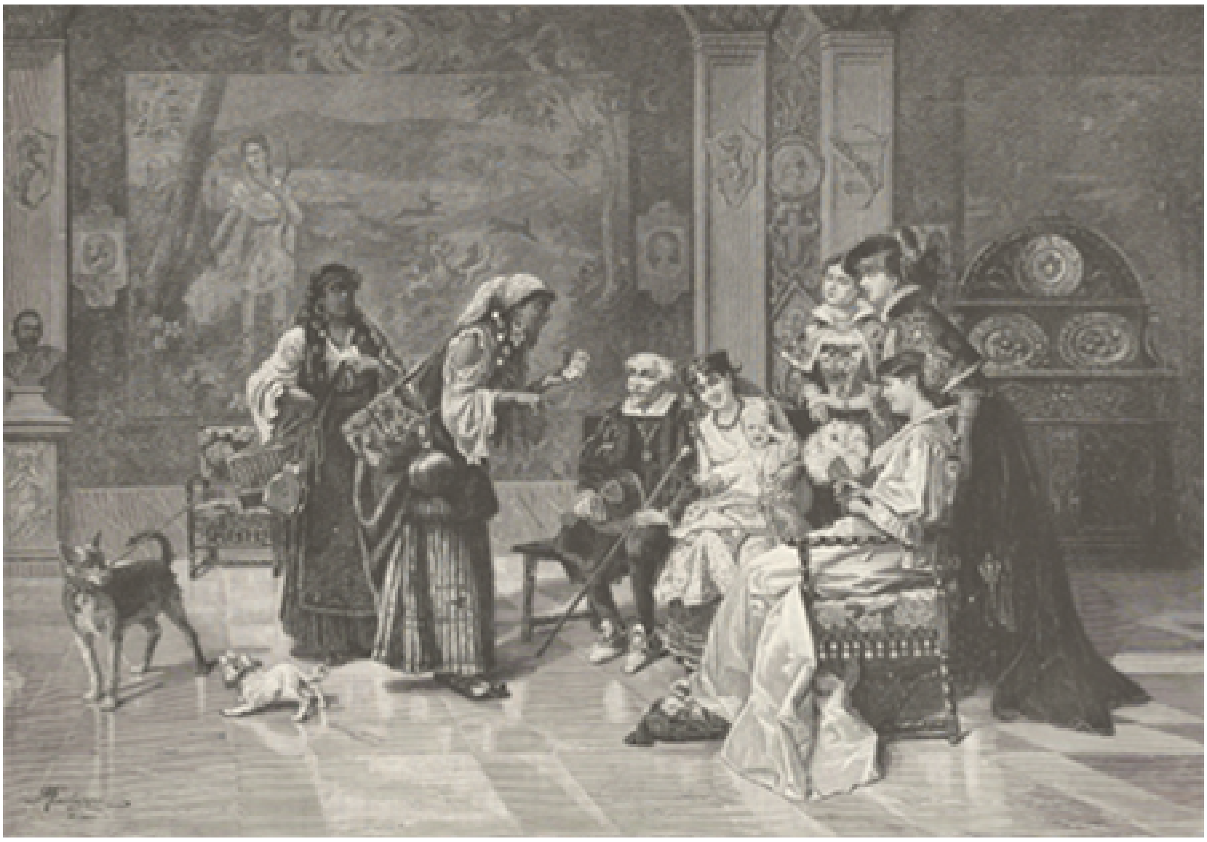

DE WAARZEGSTER, NAAR DE SCHILDERIJ VAN PROF. G. MANTAGAZZA.

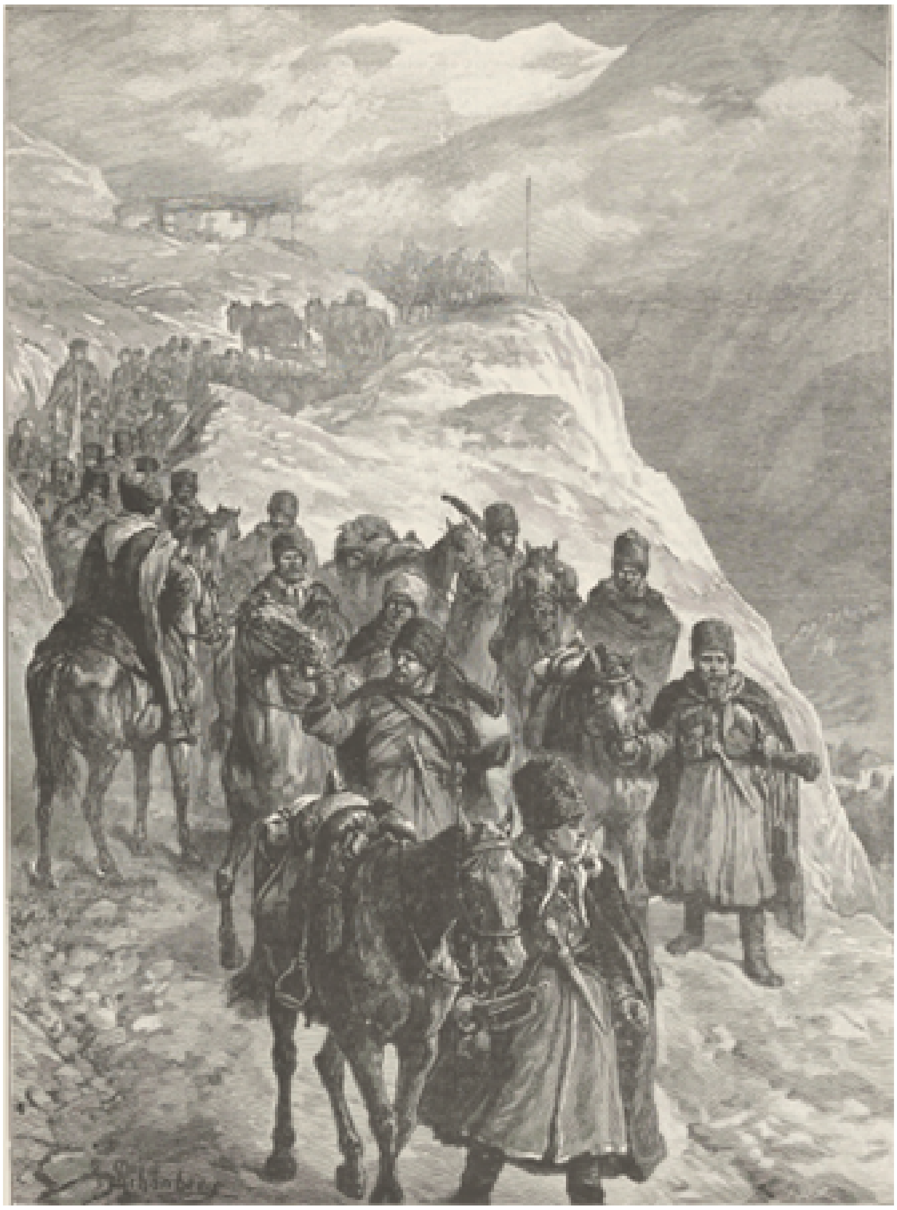

KOZAKKEN VAN DEN CAUCASUS, EEN BERGPAS DOORTREKKEND, NAAR DE TEEKENING VAN M. KUBANOFF.

Zij ging met langzame stappen naar de plaats terug en verdween door eene deur, welke Felicitas nog nooit open had gezien.

- Dat was stout van de oude juffrouw! zei Rika, die uit de keukendeur gehoord had wat er voorgevallen was.

Mevrouw Helwig trok zwijgend de schouders op en legde den krans aan de voeten van 't lijk; nog had zij hare kalmte niet terug.

Hoe ongeoefend de trekken dezer vrouw ook waren in uitdrukking van vrouwelijke teerheid en zachtmoedigheid, hoe vast en onbeweeglijk zij ook in hare ijzeren strengheid schenen, in haat en verachting werden zij zeer levendig: wie eens den grimlach gezien had, die in zulke oogenblikken haren mond vertrok, vertrouwde de kalmte van dit gelaat niet meer.

Zij boog over het lijk heen, schijnbaar om iets te verschikken, doch hare hand stiet aan den bloemruiker der oude dame, hij rolde langs de kist en viel voor de voeten van Felicitas neder.

Het sloeg drie ure.

Er kwamen verscheidene personen uit de huiskamer, en achter hen liep Nathanaël naast een hoog opgeschoten bleeken jongeling.

De weduwe had haren zoon Johannes den dood zijns vaders door den telegraaf bericht, en hij was dien morgen gekomen om de begrafenis bij te wonen.

De kleine Felicitas vergat voor een oogenblik haar verdriet en zag met al de nieuwsgierigheid van een negenjarig kind op naar hem, die de lieveling zijns vaders was geweest.

Weende hij, achter die smalle, magere, doch fijne en nette hand, welke hij bij het zien van den doode aan zijne oogen gebracht had?

Neen, er rolde geen traan langs die wangen en een ongeoefend oog, zooals dat eens kinds kon, behalve eene ongewone bleekheid, geen bewijs van ontroering op het ernstige gelaat ontdekken.

Nathanaël stond naast hem; hij weende, doch zijne droefheid belette hem niet zijn broeder fluisterend aan te stooten toen hij Felicitas in haren schuilhoek ontdekte.

De oogen van Johannes volgden den wijsvinger van Nathanaël. Voor het eerst richtten zich diens oogen op het kind; het waren blinkende oogen, ernstig donker, zonder eenige hartelijkheid of zelfs welwillendheid.

In den prentenbijbel stond eene afbeelding van den Evangelist, den discipel van Jezus, een zacht en schoon gelaat met bijna vrouwelijke trekken.... ‘Dat is Johannes aan den Rijn.’ had Felicitas altijd gezegd, en oom had haar altijd glimlachend toegeknikt...

Doch zij hadden niets met elkander gemeen, dat innemend gelaat door blonde lokken omlijst en die andere jongman met zijn ernstig, bleek, onregelmatig gezicht.

- Ga heen, kind! gij zit daar in den weg! zegde hij streng, toen hij zag dat er aanstalten gemaakt werden om de kist te sluiten.

Felicitas ging beschaamd en verschrikt, alsof zij straf verdiend had, uit haren hoek en sloop onbemerkt naar de kamer, welke vroeger die haars pleegvaders was geweest.

Nu weende zij bitter... Hem was zij nooit in den weg geweest! Nog voelde zij zijne koortsachtige hand op haar hoofd en hoorde nog zijne goedige zachte stem, als in de laatste dagen, heesch fluisteren: ‘Kom hier, Fee, mijn kind! ik zie u zoo geerne bij mij!

Hoor! wat zijn dat voor hamerslagen?

Zij klonken door de hooggewelfde ruimte, waar echter de menigte menschen nauwelijks waagden te fluisteren. Felicitas lichtte angstig het groene gordijn even op en zag in de vestibule.

Dat was vreeselijk!

Het lichaam van haren oom was weg en er lag een zwart deksel over dat hem onverbiddelijk in dezelfde houding hield! Als hij maar even zijne hand bewoog, moest hij tegen die harde planken stooten... en daar klopte de man nog eens en onderzocht of het deksel wel goed vast zat, en of de hand daar binnen het niet kon terug stooten... daarin, in de dikke duisternis van die nauwe kist, daarin, waar men geen adem kon halen... waar men zoo vreeselijk alleen was... Het kind schreide luid van ontzetting.

Aller oogen richtten zich verwonderd naar het raam, doch Felicitas zag slechts de twee groote grijze oogen, wier uitdrukking haar te voren zoo ontsteld had.

Hij zag haar gestreng aan; zij verliet het raam en vluchtte achter het groote donkere gordijn dat het vertrek in tweëen verdeelde.

Daar zakte zij neêr en loerde vreesachtig naar de deur, waardoor hij zeker zou binnentreden om haar brommend de kamer uit te brengen.

In haren schuilhoek zag zij niet dat de dragers de kist op hunne schouders namen en dat de oom voor altijd zijn huis verliet. Zij zag den langen somberen stoet niet, die den doode volgde, als de laatste schaduw op den afgelegden levensweg...

Ginds aan den hoek hief een koeltje al de witte linten op, die bij de kist neêrhingen... zij fladderden hoog op; was het een laatste groet des overledenen aan 't verlaten kind, dat door eene teeder bezorgde moeder aan de treurige vaderlijke levensbetrekking was ontrukt geworden en onwetend op een onherbergzaam strand geworpen.

VII.

De drukte in huis was plotseling door de diepste stilte geworden.

Felicitas hoorde de voordeui sluiten, doch wist niet, dat daarmeê het drama in het voorhuis was afgeloopen.

Zij durfde nog niet uit haren schuilhoek te voorschijn komen. Zij zat op haar eigen stoeltje, dat haar oom haar op haren laatsten verjaardag geschonken had, en 't hoofdje rustte op hare beide handen, die ze op de tafel over elkander had geslagen.

Haar hart klopte niet meer zoo angstig, doch achter het kleine voorhoofd bonsde het, en hare gedachten wisselden elkander in koortsachtige snelheid af.

Zij dacht ook aan de kleine oude dame, wier bloemruiker ginds op den vloer lag en waarschijnlijk onachtzaam vertrapt werd.

Dat was dus zeker de oude juffrouw geweest die in de zolderkamers van het achterhuis woonde en de voortdurende twistappel was tusschen Hendrik en Rika.

Volgens Rika had de oude jufvrouw veel op haar geweten; zij was de oorzaak geweest van den dood haars vaders.

Die akelige vertelsels hadden Felicitas altijd schrik en ontzetting aangejaagd, doch nu was dat voorbij... die oude dame met haar goedig gezicht en de oogen vol tranen zou haar vader vermoord hebben!

Hendrik had zeker gelijk, als hij het dikke hoofd schudde en volhield dat het zeker anders gebeurd moest zijn dan Rika vertelde.

Jaren geleden had de oude jufvrouw ook beneden in het voorste gedeelte van het huis gewoond, maar zooals Rika zegde, was zij er niet af te brengen geweest, des zondags namiddags, liedjes te zingen en vroolijke deuntjes te spelen en dat kwetste alle puriteinsche protestanten, zooals mevrouw Helwig. Mevrouw had haar alles voorgepreekt, maar 't was te vergeefs geweest, tot dat niemand in huis dien gruwel meer kon aanhoorën; toen had M. Helwig zijne vrouw haren zin gegeven en de oude jufvrouw had naar het achterhuis, naar de zolderkamertjes moeten verhuizen...

Oom moet in allen geval wel zeer kwaad op de oude jutvrouw geweest zijn; want hij had nooit over haar gesproken; en zij was toch eene zuster van zijn vader en geleek zoo sprekend op hem.

Een groot verlangen begon de kleine nu te bezielen bij de gedachte aan die gelijkenis; zij wilde naar boven, naar die zolderkamerkens: maar daar buiten stond misschien de sombere Johannes, het kind beefde van angst, en de oude jutvrouw zat al sinds jaar en dag achter de grendels en sloten.

Aan het einde van een langen afgelegen gang, dicht bij den trap was eene deur.

Toen Felicitas op zekeren dag met Nathanaël gespeeld had, had hij fluisterend tegen haar gezegd: Daar woont ze!

Toen had hij met zijne vuisten op de deur geslagen en gezongen: Oude heks, kom eens beneden! waarop hij in haastigen vlucht den trap af was geloopen.

Hoe had toen het hartje van Felicitas geklopt! want zij had geen oogenblik getwijfeld of er zou eene groote vrouw met een mes in de hand de deur uitstuiven en haar bij de haren pakken..

Het begon reeds te schemeren; de groote klok aan den muur sloeg vijf uur.

Tot nog toe was alles stil in huis geweest, maar nu ging de deur der huiskamer open en harde, vaste stappen deden zich hooren.

Felicitas trok angstig het gordijn voor zich dicht, want mevrouw Helwig kwam de kamer in.

Dat was iets nieuws voor het kind, want de groote vrouw was zoo lang haar heugde nooit in de kamer van haren oom geweest. Zij kwam nu met haastige stappen binnen: schoof de grendel voor de deur en bleef toen een oogenblik midden in de kamer staan.

't Was eene uitdrukking van onuitsprekelijken triomf, waarmee deze vrouw hare oogen langzaam door het zoo lang streng vermeden vertrek sloeg.

Boven Helwigs schrijftafel hangen twee schoon geschilderde portretten: een mannen en een vrouwenportret.

Het laatste, een trotsch gelaat uit wier oogen echter geest en levenslust straalden, was in die dracht, welke zoo onbevallig de oud-Grieksche tracht na te volgen.

De korte gestalte, die eene witte glanzende zijdenstof omsloot, werd nog verkort, door een rooden, met goud doorwerkten gordel.

Het was Helwigs moeder.

Voor dit vrouwenportret ging de weduwe thans staan en scheen er een oogenblik met welgevallen naar te zien; toen klom zij op een stoel, nam het van den muur en sloeg voorzichtig zonder veel gedrufsch te maken, een nagel op de plaats tusschen de beide portretten in, waaraan zij nu het mannenportret dat van Helwigs vader hing. Het beeld scheen nu eenzaam neer te zien op de weduwe die met het vrouwenportret in de hand de kamer verliet.

Felicitas volgde met scherp gespannen ooren hare schreden; door den gang, langs den eersten trap, altijd hooger, waarschijnlijk tot aan de zolderkamer.

De deur was nog nauwelijks achter haar gesloten geweest en de stappen verdoofd, of daar kwam het gezicht van Hendrik door de opening.

- Daar hebben wij 't al, Rika riep hij met gedempte stem, waaruit echter de schrik sprak naar 't voorhuis. Het was het portret der oude mevrouw!

De oude keukenmeid trok de deur verder open en zag naar binnen.

- Hemelsche goedheid! riep zij, de handen samenslaande, als de zalige mevrouw dat wist, keerde zij zich in haar graf om - en de overleden mijnheer...

(*Wordt voortgezet.*)

Hoe men zich een Martelaar maakt.
(*Slot.*)

De aanleg bij de geboorte is verschillend, al naar de fee, die aan de wieg stond. Dat heeft de geniale Carus het duidelijkst in 't licht gesteld, toen hij de schedels van Schiller, van een neger en van een aap naast elkander plaatste. Bij deze drie graden is de aanleg wel zoo uiteenloopend, dat geen keus overblijft tusschen genie, werktuigelijkheid en stompzin. Maar bij geringere verschillen is de aanleg niet eene volstrekte vereischte voor de gevolgen. Het te buitengaan van zijne grenzen wreekt zich vaak door zelfvernietiging.

Bekend is het, dat dit het lot van een niet gering aantal der grootste genieën is geweest. Ja, men kan zonder overdrijving betoogen, dat het aantal groote mannen buitengewoon zou zijn, zoo niet dikwijls de gelukkigste aanleg in zijne ontwikkeling te niet ging door den strijd, waarin de krachten, door hen verkeerd gebruikt, geraken. De levensbeschrijvingen van bijkans alle uitstekende mannen zijn vol van bittere klachten over de tallooze stoornissen, die het werken van hunnen geest door allerlei stoffelijke hinderpalen ondervonden heeft. Dat zijn de dreigende gevaren eener gebrekkige cultuur der hersenen door overijlde en verkeerde beoefening der wetenschappen. Zij zullen zoolang blijven voortbestaan, totdat eene op de natuur gegronde leefregelkunst er paal en perk aan stelle.

Onder die vele ongelukkigen doemt de schim van een van Ryswyck voor onzen geest op, die zijn verward werken moest boeten met een vroegtijdigen dood in hetkrankzinnigenhuis. Driehonderd jaren voor hem trof een anderen dichter datzelfde lot: de droomer Tasso, opgeblazen door roem, verwend door vleierijen, de benijde gunsteling der schoone Lucretia en Leonora, verviel in eene gemoedsziekte en stierf in een klooster, zonder zijn gewichtig doel te hebben bereikt, dat hij zich had voorgesteld.

Ook onder de toonkunstenaars is het getal van hen die zich door overspanning hebben uitgeput, niet gering. De meeste van hen, die zich niet boven het middelmatige verheffen, leden een kwijnend bestaan. Daar staat Robert Schumann als een toonbeeld van verval door overspanning. Frans Schubert stierf 31 jaar oud, Mozart was 32 jaar. Beiden oogstten een vroegtijdig graf voor hun overdreven werken. Maar Donizetti spant de kroon. Hij voerde reeds op 22 jarigen leeftijd zijn eerste opera in Venetië op; in de negen daarop volgende jaren schreef hij niet minder dan twintig opera's en toen hij 47 jaren oud was, droegen reeds zestig zijn naam. In de laatste vijf jaren zijns levens was hij echter stompzinnig en geestelijk geknakt!

Zijn dat niet treurige waarschuwende voorbeelden, welke de geschiedenis aan ons negentiende-eeuwsch geslacht met schrikbarenden ernst voor oogen heeft gesteld?

Daarentegen waren zij, die de maat hunner krachten wisten in acht te nemen, ten spijt van hun zwak lichaam, vaak in staat veel en lang voort te brengen.

‘Pas de rêveries!’ is onze kenspreuk, die wij niet alleen den kunstenaar en geleerde, maar een ieder, die wat vruchtbaars wil voortbrengen, wenschen voor te houden. Geen half dommelend waken in de gevoelssfeer! Geen verdiepen in bespiegelingen, die op de groote markt van het alledaagsche leven geene gangbare munt zijn. De verbeelding, die goddelijke zijde van het menschelijk gemoedsleven, moet in eene richting gebruikt worden, dat zij den geest verheldert en den mensch tot grootsche daden opwekt, ver boven het alledaagsche leven verheven, maar daarmede niet in strijd.

De kunstenaar, zoowel als de schrijver, zij bovenal een degelijk mensch, als hij iets degelijks wil voortbrengen. Dat moet eigenlijk de stelregel zijn van ieder, die iets voortbrengt. De mensch moet daarbij aan de natuur zich spiegelen. Hier is alles orde en regelmaat. De wetten van het denkvermogen staan niet buiten de wetten van al het geschapene. De mensch is met verstand begaafd, dat hij tot zijn bestwil kan gebruiken door te luisteren naar de stem der rede, dat tot zijn verderf kan strekken, indien het ten speelbal der verbeelding en van zijne hartstochten wordt gelaten.

Om tot een hoogen ouderdom in het volkomen bezit van al zijne vermogens te blijven en die tot welzijn van zich en anderen te kunnen aanwenden, moet men van de jeugd af aan zich een vast plan voor 't gebruik zijns levens voorschrijven. Daarmede willen wij geenszins zeggen, dat men angstvallig moet bepalen hoeveel men op iederen dag eten, drinken, lichamelijken arbeid verrichten en rusten zal, - maar wij bedoelen er mede dat men er zich op moet toeleggen, zooveel molijk alles een geregelden gang te doen gaan en het springen van het eene uiterste naar het andere te vermijden. Wij verlangen volstrekt niet eene stijve pedanterie of een naar de klok afgepast gebruik des levens aan te bevelen. Bij de bestaande tallooze botsingen en de zoo verschillende punten van aanraking der tegenstrijdige belangen in de buitenwereld, kan zulks ook in 't geheel niet volgehouden worden. Hij die zich, ten spijt van alle omstandigheden, in alles wil gelijk blijven, en die een eens aangenomen leefregel onder de meest verschillende maatschappelijke toestanden of invloeden der buitenwereld wil getrouw blijven, die zal zich voorzeker stelselmatig ten gronde richten. Maar evenzeer zou hij zijn verderf tegemoet gaan, die ten spijt van eigen krachten en uitwendige omstandigheden, het voor hem onmogelijke eischt.

De dichter heeft het zoo juist uitgedrukt, waar hij zegt: ‘Op één ding slechts komt het hier aan: de juiste maat zijner krachten te kennen?’

Wij leven in een fel bewogen tijd, waarin zelfbeheersching eene hoofdvereischte, en de juiste maat zijner krachten te kennen een levenseisch is. De ontzaglijke uitbreiding der industrie met hare tallooze eischen van weelde en gemakken, de algemeene invoering van opwekkende genotsmiddelen, de buitengewone volmaking van de middelen van geestelijk en stoffelijk verkeer, waardoor eene koortsachtige beweging is ontstaan, de toenemende zucht naar genot en de daarmede gepaard gaande begeerte naar stoffelijk bezit, eindelijk de in alle rangen en standen doorgedrongen politieke partijzucht, zijn zoovele aanleidingen om de zenuwsfeer zulk eene overwegende plaats in ons aanzijn te doen innemen. Eene gestadige onrust en koortsachtige gejaagdheid hebben zich van ons geestelijk en gemoedsleven meester gemaakt. Het lichaam is meer dan ooit van prikkels afhankelijk geworden, de zintuigen verkeeren in aanhoudende spanning, ze worden door indrukken overstelpt; nauwelijks wordt hun tijd gelaten ze te verwerken. De hartstochten worden gedurig in beroering gebracht, het gemoed telkens geschokt. Onverschillig blijft men omtrent den alledaagschen gang van zaken; men haakt naar buitensporigheden en vermeidt zich in het aanschouwen van halsbrekende toeren van een Blondin, in de afschuwelijke drama's van het Fransche tooneel, in de lectuur van romans, in de ‘beruchte processen’ van de pleitzaal, in alles wat slechts de zenuwen beurtelings kan opwinden en verzwakken.

Zoodoende wordt een geslacht gekweekt, dat al minder en minder geschikt zal zijn, om aan den harden strijd het hoofd te bieden. Het harmonisch verband tusschen lichaam en geest, dat eerst den mensch tot een wezen van hoogere orde stempelt, dreigt al meer en meer verbroken te worden. Wij zullen voortaan te onderscheiden hebben de kategoriën: Verstands-, gevoels- en bloot zinnelijke menschen, tot welker laatste de grootste meerderheid zal gaan behooren; maar die evenredig gevormde naturen, wier gevoelsfeer geleid wordt door de rede en die de functiën van lichaam en geest dienstbaar maken aan het begrip, zullen meer en meer tot de zeldzaamheden gebracht kunnen worden. De ziekelijke prikkelbaarheid van het hedendaagsch volwassen geslacht zal zich als eene ertlijke kwaal op het jeugdige opkomende geslacht overplanten.

Dat zal de vloek zijn, die op onze eeuw van verlichting, maar ook van valsche beschaving, rust!

De Hemel behoede onze kinderen en het nageslacht voor zulk eene ramp.

Ieder, wiens verstand door den zwijmeiroes onzer eeuw niet verdoofd is, werke met al de kracht, die in hem is, mede, opdat het zoover niet met hem kome, dat die ontzettende vonk van waanzin, die in hem sluimert, niet tot lichtlaaie vlam worde aangewakkerd!

Dan zal men voor zelfmarteling bewaard blijven.

Wijsgeerige gedachten.

Het verjaringsfeest in het huwelijk.

Indien man en vrouw elkander liefhebben, zoo zullen zij op hunnen verjaardag aan hun vroolijk verleden en aan hunne onbekende toekomst denken en elkander omarmen, zoowel uit liefde als uit vrees. Zij zullen elkander de eerste sprakelooze oogenblikken hunner ontluikende liefde in het geheugen terugroepen, en de vrouw zal thans lichter het vorige stille lijden en wenschen liefkoozend bekennen, terwijl zij hem nu met eene ontsluierde liefde koestert, dien zij toen, meer dan zij zeide, lief had; en de echtgenoot zal op dezen dag nog eens dat hooge, verhevene gevoel ontboezemen, waarmede een man voor de eerste maal in zijn leven tot een dierbaar wezen zegt: ‘Gij zijt de mijne - en ik ben de uwe en ik bescherm u tegen de geheele wereld: wij verlaten elkander nooit!’ Heilig, driewerf heilig uur der herinnering, waarin de liefde mogelijk warmer en zachter is, dan in al de vorige!

Maar deze menschen zullen op hunnen verjaardag ook de oogen hemelwaarts verheffen en aan het zwaard des doods denken, dat eenmaal de liefdearmen doorsnijdt; doch hieraan denkende omklemmen zij elkander vaster en inniger, om door éène wonde tegelijk om te komen. Zij zullen over het onderscheid tusschen de eeuwigheid der hoogste liefde en de nietigheid der aardsche verschrikken; doch weenend zullen zij de betraande oogen ten hemel slaan, het blauwe uitspansel zal hen bemoedigen en vertroosten en zij zullen tot elkander zeggen: ‘Ja, dat eeuwig Wezen, dat ons op dezen kleinen, kouden aardbol bij elkander bracht, kan ons in zijne hoogere wereld niet scheiden; en zoo daarboven in de gewesten der onsterfelijkheid nog liefde bestaat, ach! welke nieuwe liefde zou dan warmer en heiliger kunnen zijn, dan die ons aan het trouwe hart verbindt; dat op aarde voor het onze zoo geduldig en liefdevol en bestendig bleef kloppen.

⁂

In de jeugd is de hoop een regenboog, en in den ouderdom slechts een nevenregenboog van den eersten.

De Gevolgen van eene Gril.
Tafereelen uit het verhaal
van Herbert Frey.
(*Slot*)

XXXI.

De ernstige, moedige en rechtschapene Hedwig voerde haar plan met de meeste beslistheid uit. Zij had groote moeite gehad, Leontine tot de reis te bewegen, daar deze na het ongeval haar kind niet wilde verlaten, maar eindelijk was het haar door hare groote overredingskracht toch gelukt.

Toen zij op Sicilië waren aangekomen en Leontine na verblijf van een paar dagen volkomen was uitgerust, wilde Hedwig volstrekt dat hare vriendin de haar misvormende vermomming zou afleggen. Hoe ernstig zij ook gestemd was, moest zij toch lachen, toen zij Leontine het zwarte haar van 't hoofd nam, en de goudkleurige lokken te voorschijn kwamen, en zij beknorde hare vriendin niet weinig, terwijl zij bezig was de verf van haar gelaat en uit de wenkbrauwen te wasschen, wat, in weerwil van het middel, dat de heer Deville haar had gegegeven, geen gemakkelijk werk was, evenmin als het verwijderen van de zwarte vlek aan de kin en andere kleine kunstmiddeltjes, die gediend hadden om de vermomming volkomen te maken.

Toen zij hiermede gereed was, trok zij Leontine met zich naar een spiegel, en deze ontroerde hevig zoodra zij zichzelve in hare oorspronkelijke kleur en als de vroegere Leontine Seewald wederzag.

In weerwil van haar smartelijk lijden, hare moeitevolle dagen en slapelooze nachten, zag zij er zoo jong en bekoorlijk uit, dat Hedwig er over verbaasd was. De glinsterende lokken, kort als die van haar kind, verleenden aan haar lief gelaat iets kinderlijks en onschuldigs.

‘Ik kan waarlijk niet begrijpen, Leontine, hoe ge er toe hebt kunnen besluiten, u zoo te mismaken,’ zei Hedwig.

Van schaamte blozend, verborg Leontine haar gelaat aan de borst der trouwe vriendin.

Toen Hedwig haar met bizondere zorgvuldigheid kleedde en een paar rode rozen in het haar stak, zag zij hare vriendin verwonderd aan.

Hedwig gaf haar een hartelijken kus, blikte haar ernstig in 't gelaat en sprak:

‘Ge zult eindelijk beseffen hoe innig ge altijd zijt bemind geweest; ik moet u namelijk mededeelen dat iemand u verwacht en wenscht te spreken.’

‘Wie kan dat zijn?’ vroeg Leontine met bevende stem. ‘Lieve Hedwig, zeg mij, wie is het?’

‘Iemand die u bemint, Leontine; die u misschien vroeger niet zoo innig heeft liefgehad als ge verdiendet, wien ge nu echter dierbaar zijt en dan ook de teederste liefde moet betoonen, omdatge hem zoo diep hebt bedroefd.’

‘O, dan is het Bertram!’ riep Leontine. ‘Ach, ik durf het niet wagen hem onder de oogen te komen. Lieve Hedwig, blijf bij me! Ik ben zoo ontroerd.’

GEEF ONS HEDEN ONS DAGELIJKSCH BROOD, NAAR DE SCHILDERIJ VAN PH. SADEE.

‘Ik zal bij u blijven,’ antwoordde Hedwig. ‘En, Leontine, blik me in 't gelaat en zie of de minste zweem van ijzerzucht er uit spreekt. Ik werd vroeger het meest door Bertram bemind, thans echter bemint hij u, omdat uwe opofferende liefde en voorbeeldelooze standvastigheid hem diep getroffen hebben. Kom mede, ik zal u hem in de armen voeren.’

Zij voegde het woord bij de daad, opende eene zijdeur en wees de verbaasde, beschaamde en beschroomde Leontine op haren echtgenoot, die naar haar toeijlde en haar teeder omhelsde.

‘Voortaan zal niets u scheiden,’ zei Hedwig aangedaan en met lieflijk klinkende stem, ‘en zal de trouwste liefde u verbinden.’

Zij verliet de kamer en deed de deur achter zich toe.

't Verwekte groot opzien, toen Bertram Seewald met zijne jonge gade in hunne geboorplaats terugkwam. Er werd veel over gepraat, maar men moest zich met het door Hedwig Kroon uitgedachte verhaal vergenoegen. Alleen met betrekking tot de plaats, waar de zoo wonderlijke geredde was teruggevonden, weken de opgaven van de praatzieke lieden van elkander af; eenigen noemden als zoodanig Italië, anderen China, de Amerikaansche kust, ja zelfs Zuid-Amerika.

Leontine kwam weinig in groote gezelschappen; hare zwakke gezondheid was eene voldoende reden voor die teruggetrokkenheid. Waar zij echter kwam, werd de lieve verschijning met genegenheid ontvangen, en niet de minste onbetamelijke aanmerking, geen enkel spottend gebaar bracht haar ooit in verlegenheid.

Hoe oneindig gelukkig gevoelde Leontine zich, toen zij hare ouders wederzag. De blijdschap van ouders en kind is niet te beschrijven. Zij was voor haar vader en hare moeder in werkelijkheid eene uit den dood herrezene en werd evenals in de dagen harer jeugd weer verbood.

Nooit vergat zij den dag toen zij, in Hedwigs kamer komende, het geschenk van haren vader, den noodlottigen rooden sjaal, zag, waardoor zij Hedwig het leven had willen redden, terwijl zij zichzelve aan den dood had gewijd.

Weldra vertrokken de echtelingen naar Windischkrona, waar niemand in de schoone blonde vrouw de donkerkleurige, ernstige en arme naaister vermoedde, die reeds vroeger in 't huis had verkeerd. Bertram had de huishoudster en de kindermeid, met wie Leontine dikwijls in aanraking was geweest, met eene aanzienlijke vergoeding uit zijn dienst ontslagen, om zijne gade zooveel mogelijk elke herinnering aan haar vorig leven op Windischkrona te besparen. Leontine dacht nog vaak met liefde aan hen, doch gevoelde geen verlangen hen weder te zien.

Na verloop van korten tijd hoorde men niet meer spreken over hare wonderlijke redding en terugkomst, en een nieuw leven begon voor haar en haren echtgenoot.

Bertram gevoelde zich van dag tot dag meer tot haar aangetrokken en de kleine Elfriede, die schoon en lieftallig opgroeide, was een innige band tusschen hen beiden. Zij hadden plechtig met elkander afgesproken, nimmer over het verleden te spreken en zoo weinig mogelijk er aan te denken.

Leontine beschouwde hare vreemde en onoverdachte handelwijze als eene soort van waanzinnigheid. Zij schaamde zich er voor en had haar echtgenoot met tranen in de oogen gebeden, er tegen hun kind nimmer een woord van te zeggen. Lachend had hij geantwoord, dat die geschiedenis geheel onder de bloemen van zijn nieuw, gelukkig leven begraven was. En alzoo was Leontine eindelijk werkelijk zoo gelukkig geworden als zij zich in de eerste dagen na haar huwelijk had verbeeld te zijn.

Ook Hedwig werd nog gelukkig, want haar oude aanbidder en trouwe vriend Hugo Boden had zoo lang om hare hand aanzoek gedaan en zoo vaak blijken van vurige en onveranderlijke liefde gegeven, dat zij ten laatste eene innige genegenheid voor hem opvatte, die door den lateren meer vertrouwelijken omgang met den edelen jongeling steeds toenam, zoodat zij hem weldra uit ware liefde hare hand kon reiken. Mijnheer en mevrouw Harders hadden in den beginne veel moeite gehad om haar te bewegen, Hugo Boden niet af te wijzen, daar zij toch niet ongehuwd kon blijven, en Hugo de voorbeeldigste echtgenoot zou zijn; maar in latere jaren dankte zij hen voor hun goeden raad, want haar huwlijk was gezegend, en zij en haar echtgenoot gevoelden de trouwste en innigste gehechtheid voor elkander. Zij was zoo gelukkig als zij het verdiende te zijn.

[Nummer 24]

Onze gravures.

Ysbergen in den Atlantischen Oceaan.

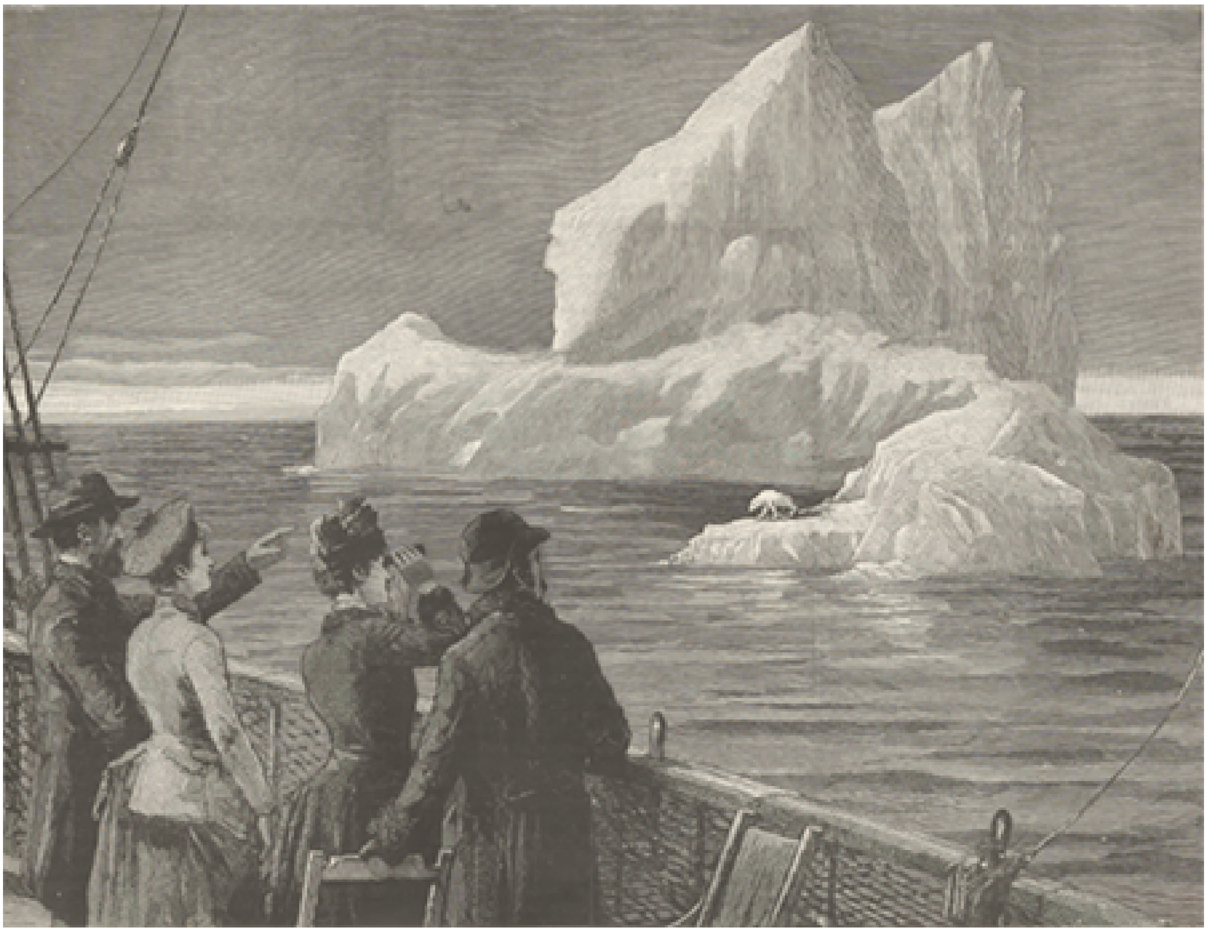

IJSBERGEN IN DEN ATLANTISCHEN OCEAAN.

Het geheele binnenland van Groenland is een onmetelijk ijs en sneeuwgebied, dat, door de insnijdingen der kust, reusachtige gletschers tot diep onder de oppervlakte der zee vooruitschuift. Breken nu die ontzaglijke ijstongen door de wrijving van het water af, dan ontstaan er drijvende ijsbergen, die door den wind en vooral ook door de Poolstrooming, naar het Zuiden, den Atlantischen Oceaan in, gedreven worden.

Door de zonnewarmte, door stortregens en golfslag onder warmer breedtegraden afgeknaagd, vertoonen die ijsbergen vaak de grilligste vormen en leveren een hoogst botienden en indrukwekkenden aanblik op. Duizenden van die rondzwalkende ijsklompen in alle mogelijke vormen en afmetingen drijven vooral gedurende de voorjaarsmaanden in den noordelijken Atlantischen Oceaan, en worden bij nevelachtig weer voor de schepen niet zelden uiterst gevaarlijk. Menig zwaar stoomschip heeft in de nabijheid van New-Foudland, waar de opeenstapeling dezer ijsbergen gewoonlijk het sterkst is, door een dier kolossen zware averij bekomen of is maar met moeite het gevaar ontkomen, tusschen twee zulke ijsklom pen verpletterd te worden.

Meestal is de ontmoeting met zulk een drijvend gevaarte niet gevaarlijk en zelfs, gelijk op onze gravure, soms eene aangename afwisseling voor de zeereizigers op den langen eentonigen tocht.

Het tooneel wordt des te verrassender, wanneer - wat in het voorjaar bij New-Foundland dikwijls voorkomt - tal van ijsbergen het schip te gelijk omringen, zoodat men zich voor eene poos in de Noordpoolstreken verplaatst waant.

De lage temperatuur ten gevolge van al dat smeltend ijs maakt de begoocheling volkomen, te meer wanneer daarbij nog een uitgehongerde ijsbeer, op het drijvend eiland ronddwalend, het Noordpoollandschap stoffeert.

Hoe talrijk soms die zwervende ijsgevaarten zijn kunnen, blijkt uit het feit dat een Duitsche postboot, alleen in den loop van den 24sten Mei 1882, niet minder dan 351 ijsbergen van allerlei vormen en grootte tegenkwam, wat intusschen wel als een bijzonder geval zal moeten beschouwd worden.

Eene Excommunicatie in de Middeleeuwen.

Een aangrijpend tafereel stelt de schilder ons hier voor oogen, - een tafereel uit den tijd, toen de Kerk nog met al de majesteit van haar gezag tuchtigend kon optreden tegenover de grooten en machthebbers, wanneer zij weduwen en weezen verdrukten of de rechten der kerk verkortten. Wij zijn hier getuige van eene plechtige excommunicatie, uitgesproken door den bisschop te midden van zijn kapittel, ten aanhooren van het toegestroomde volk, dat in diep ontzag het schrikkelijk vonnis aanhoort over den openlijken zondaar uitgesproken. Waarschijnlijk geldt het een vorst of landheer, die door zijne onverschilligheden en door zijne hardnekkige onboetvaardigheid tegenover de vermaningen en bedreigingen der kerkelijke overheid, openbare ergernis heeft gegeven, en daarom openlijk als een verdorven lid van de Kerk wordt afgesneden.

De relikwieën zijn uit de altaartombe genomen en op den vloer geplaatst; daarnaast ligt aan den voet des altaars het evangelieboek, het omfloerste kruisbeeld en de uitgebluschte kaars, als het beeld der vlam van liefde en geloof, die in de ziel des zondaars is uitgedoofd. De kanunniken houden hunne uitgedoofde kaarsen naar den grond gericht, en fier zich oprichtend, in het bewustzijn dat hij spreekt uit den naam Gods, heft de bisschop de hand op, die anders slechts tot den zegen wordt uitgestrekt, om ditmaal den ongelukkige te vloeken, die den zegen der Kerk en de genade Gods heeft versmaad.

En van dat oogenblik is de zondaar tot straf voor zijne misdaad en hardnekkigheid van de gemeenschap der Heiligen uitgesloten, afgesneden van de christenheid en geldt hij bij de Christenen voortaan als een heiden en een tollenaar. Zoo hij een vorst is, zijn zijne onderdanen daarmee ontslagen van den eed der trouw, hem eenmaal als landsheer gezworen, en den onwaardigen gebieder geene gehoorzaamheid meer schuldig. Hij is voor hen als gestorven en met gerust geweten kunnen zij zijn opvolger huldigen.

Zoo kon de Kerk in de middeleeuwen, toen zij haar weldadigen invloed nog onbelemmerd over de geheele christelijke Wereld deed gelden, als handhaafster en wreekster der wet Gods met krachtige hand misdaad en ongerechtigheid te keer gaan, de volken beschermen tegen de willekeur van onderdrukkers en dwingelanden en door haar banvonnis eenvoudig een einde maken aan het rijk van onwaardige vorsten, wat later, buiten haar, steeds met bloedige omwentelingen gepaard ging.

De Goudmaker.

Welk een hartstocht heeft de schilder weten te leggen in de gespannen trekken, de vorschende oogen en het gerimpeld voorhoofd van den middeleeuwschen scheikundige, die te midden zijner distilleerkolven en instrumenten, het kooksel gadeslaat, dat, zorgvuldig volgens de voorschriften uit de geheimzinnige folianten bereid, hem de lang gezochte substantie moet opleveren. Is het hem, gelijk Faust, te doen om de bereiding van het levens-elixir, dat den mensch eene eeuwige jeugd verzekert? Tracht hij de kunst te vinden om goud te maken, of zoekt hij naar den steen der wijzen? Het kan best zijn dat al die veronderstellingen even ongegrond zijn en wij hier met een ernstig beoefenaar der wetenschap te doen hebben. De praatjes omtrent het goudmaken en andere kunstenarijen der middeleeuwen kunnen zeer goed hun ontstaan te danken hebben aan de vermoedens van het onkundige volk, hetwelk niets begreep van het zoeken en wroeten der geleerden, en zelfs daarvoor eene drijfveer uitvond, overeenkomstig zijne eigene begrippen. Vandaar de sprookjes en legenden, gelijk die van doctor Faust, welke zijne ziel aan den duivel verkocht voor het vurig begeerde levenselixir, dat hij jaren lang tevergeefs gezocht had. Vandaar ook dat zoo menigmaal de verdenking van tooverij werd geuit ten opzichte van die rustelooze zoekers en snuffelaars, die door hunne tijdgenooten met bijgeloovigen argwaan aanzien, niet anders dan de grondleggers waren der tegenwoordige wetenschap.

Wat daarvan zij, zeker is het, dat de schilder August van der Weyden ons in zijn goudmaker een belangwekkend en krachtig tafereel heeft geleverd.

Keizer Frans Jozef van Oostenrijk.

Het veertigjarig kroningsfeest van keizer Frans Jozef heeft op het einde van het vorig jaar algemeen de belangstelling gewekt voor het eerbiedwaardig hoofd der aloude Oostenrijksch-Hongaarsche monarchie. Den 2en December 1888 was het veertig jaar geleden sedert de tegenwoordige keizer den Oostenrijkschen troon beklom, - veertig jaren rijker aan gebeurtenissen en lotswisselingen, dan menige gansche eeuw in de geschiedenis van afzonderlijke rijken. Maar te midden der hooggaande golven van opstand en oorlogsgevaar was het roer des rijks veilig in de hand des keizers, die met onvermoeide kracht en trouw voor het heil zijner volken zorgde en, wanneer het ongeluk de wapenen van zijn dapper leger trof of het gebied des rijks verminderde, zich des te meer toelegde op de innerlijke ontwikkeling zijner staten, waar hij alom de zegeningen van welvaart en beschaving trachtte te verbreiden.

Toen hij in 1848, nadat zijn oom, de toenmalige keizer Ferdinand, afstand had gedaan van de kroon en zijn vader weigerde die te aanvaarden, als achttienjarig jongeling de teugels van het bewind in handen nam, dreigde het eens zoo roemvolle en zegepralende Oostenrijk geheel in puin te storten. De Magyaarsche opstand was nog niet bedwongen en Italië zocht de eens verlorene provinciën te heroveren. Maar Oostenrijks gelukkig gesternte zegevierde.

Met krachtige hand bedwong de jeugdige keizer de revolutie en trachtte tevens de harten zijner onderdanen te winnen. Hij bereisde achtereenvolgens al zijne kroonlanden, Bohemen, Stiermarken, Italië, Gallicië, Hongarije en Croatië, om zich op de hoogte te stellen van de eigenaardigheden dier uiteenloopende volken en zich door persoonlijke aanschouwing met de behoeften zijner verschillende landen bekend te maken. Zoo ernstig vatte de jonge monarch zijne grootsche taak op; want wanneer geen enkel rijk enkel van uit het kabinet des vorsten kan worden geregeerd, dan geldt dit inzonderheid voor het veeltalige Oostenrijk, hetwelk van den keizer eene nauwkeurige kennis van al zijne volksstammen met hunne onderscheidene talen en zeden vereischt.

Treurige ervaringen bleven intusschen den gebieder van het groote rijk niet gespaard; de politiek van Napoleon, die Frankrijks overheerschende stelling door eene soort van bescherheerschap over andere volken wilde waarborgen, ondersteunde Italië in zijn strijd tegen Oostenrijk; dit verloor de veldslagen van Magenta en Solferino, ondanks de dapperheid van het leger, aan wiens spits in den laatsten slag de keizer zelf zich geplaatst had.

(*Slot volgt.*)

Moemoe.
Eene Russische vertelling van
Iwan Turgenjeh.

In eene der meer afgelegen straten van Moscou, in een grijs huis met witte zuilen, eene tusschenverdieping en een bouwvallig balkon, woonde voor eenige jaren eene adellijke weduwe, omgeven door een aantal bedienden. Hare zonen woonden te Petersburg, hare dochters waren gehuwd. Zij legde slechts zelden bezoeken af, en leefde zeer teruggetrokken in den laatsten tijd van haren gierigen, lastigen ouderdom. De eentonige en droeve morgen van haar leven was lang voorbij; maar ook de avond daarvan was somberder dan de nacht.

Onder hare hofhouding verdiende de huisknecht Garassim de meeste opmerkzaamheid; deze was een man van reusachtigen lichaamsbouw, en doofstom geboren. De baronnes had hem van haar landgoed medegebracht, waar hij, van zijne broeders gescheiden, alleen eene kleine boerenwoning bewoond had, en van alle boeren, die tot heerendiensten verplicht waren, 't trouwst zijne plichten volbracht. Met buitengewone kracht begaafd, werkte hij voor vier - alles ging hem gemakkelijk van de hand, en 't was een lust om hem te zien, wanneer hij, bijvoorbeeld bij het ploegen, met de breede handen tegen den ploeg stuwde, en alleen, zonder hulp van een trekpaard, den schoot der harde aarde openreet; of wanneer hij, omstreeks Petrus en Paulus, met de zeis zoo vernielend te werk ging, dat hij zonder moeite een jong berkenboschje van den grond afgemaaid had. Zijn eeuwig zwijgen gaf iets ernstigs, iets feestelijks aan zijne rustelooze werkzaamheid Hij was een knap man, en zonder dat gebrek, zou elk meisje hem gaarne tot echtgenoot hebben genomen. - Op zekeren dag werd Garassim op bevel zijner meesteres naar Moscou gezonden; daar kocht men laarzen voor hem, gaf hem een kaftan voor den zomer, een pels voor den winter, voorts een bezem en schop in de hand, en benoemde hem tot huisknecht.

In den beginne beviel hem het nieuwe leven in 't geheel niet. Van zijne jeugd af was hij aan het landleven gewoon. Door het ongeluk dat hem getroffen had, van de gemeenschap met menschen afgesneden, was hij sprakeloos en krachtig opgegroeid, als een boom op een vruchtbaren grond. Toen hij in de stad verplant werd, begreep hij niet, wat met hem gebeurde, - hij was treurig en ontsteld als een jonge, krachtige stier, die pas uit de weide, waar hij tot de knieën door het gras ging, is gehaald, om in een beestenwagen van den spoortrein gebracht en door rook en damp en een regen van vonken, onder geratel en gefluit vervoerd te worden, altijd verder - waarheen - dat weet de hemel! Zijne bezigheden in de nieuwe betrekking schenen hem een eenvoudig spel toe, in vergelijking met het harde boerenwerk; in een half uur had hij alles gereed, bleef dan midden op de plaats staan, en keek met open mond de voorbijgangers aan, alsof hij van hen eene verklaring van zijn raadselachtigen toestand verwachtte; of hij trok zich in den een of anderen hoek terug, wierp bezem en schop ver van zich, daarna zich zelven met het gelaat ter aarde, en bleef zoo uren lang onbewegelijk op de borst liggen, als een gevangen wild dier.

Maar de mensch gewent zich aan alles; ook Garassim gewende zich ten laatste aan het leven in de stad. Hij had niet veel te doen; al zijn werk was: de plaats schoon te houden, twee malen daags eene ton water te halen, hout voor de keuken en het huis te bezorgen en te hakken, geene bedelaars in het huis te laten, en des nachts de wacht te houden. En men moet bekennen, dat hij zijne plichten met ijver vervulde: op de plaats bleef geen stroohalm, geen vuiltje liggen; wanneer in 't slechte jaargetijde, het aan zijne zorg toevertrouwde ellendige karrepaard met de ton in eene straat bleef steken, dan zette hij slechts zijn schouder daartegen - en schoof niet alleen de kar, maar tegelijk ook het paard vooruit; kloof hij hout dan flikkerde de bijl zoo helder als glas, en vlogen de spaanders en stukken hout naar alle kanten. Wat zijn ambt als wachter betrof, in dit opzicht genoot hij in de wijk allen eerbied, nadat hij eens des nachts twee dieven betrapt, en met de hoofden zoo hard tegen elkander geslagen had, dat de politie er zich niet verder mede behoefde te bemoeien. En niet alleen de bedelaars, zelfs onbekenden, die in den loop van den dag voorbij kwamen, ontstelden gewoonlijk bij het zien van den reusachtigen huisknecht. Met het geheele personeel van de baronnes stond Garassim zoo al niet op een vriendschappelijken - want men was wel wat bang voor hem - toch op een vertrouwelijken voet; hij beschouwde deze menschen als zijne familie. Zij trachtten zich door gebaren te doen verstaan, en hij begreep deze ook, deed wat men hem te doen gaf, maar stond daarentegen ook op zijne rechten zoodat, om iets te noemen, aan tafel niemand op zijne plaats mocht gaan zitten. Garassim had een streng en ernstig karakter, hield van orde in alle zaken; en zelfs de hanen mochten in zijre tegenwoordigheid niet met elkander vechten; wanneer hij dat zag, pakte hij ze tegelijk bij de pooten, slingerde ze een dozijn malen in een kring door de lucht rond en wierp ze dan rechts en links op den grond. De baronnes hield ook ganzen op de plaats; zooals men weet, is de gans een ernstige nadenkende vogel; Garassim had eene zekere achting voor deze dieren, en verzorgde en voederde ze. Men had hem eene kleine kamer boven de keuken afgestaan; hij richtte deze naar zijn smaak in, timmerde een bed van eikenhouten planken op vier zware houten klossen - een reuzenbed; naast het bed stond eene kast, in den hoek eene kleine doch even sterke tafel, en daarbij een stoel op drie pooten, maar zoo stevig en zoo zwaar, dat soms Garassim zelf, wanneer hij hem in de hoogte hief dien weder liet vallen, en dan kwam er doorgaans een tevreden lachje op zijn gelaat. De kamer kon gesloten worden; de sleutel droeg hij altijd in zijn gordel. Hij hield er niet van, dat men op zijne kamer kwam.

Zoo ging een jaar voorbij, waarna het volgende met Garassim gebeurde.

De oude dame, bij wie hij huisknecht was, hield volgens ouder gewoonte en zooals we reeds mededeelden, een aantal bedienden; zij had in haar huis niet alleen waschvrouwen, naaisters, meubelmakers en kleêrmakers, maar bovendien was er nog een veearts, die tegelijk dokter der bedienden was, voorts een huisdokter voor de baronnes, ja zelfs een schoenmaker, Kapiton Klimow geheeten, een groote drinkebroer. Klimow beschouwde zich als iemand, die niet naar verdienste behandeld werd, als een beschaafd man, voor het leven in de hoofdstad als geschapen, die niet in een vergeten hoek van Moscou had moeten blijven zitten, en wanneer hij soms dronk, dan dronk hij alleen uit wanhoop, ten minste zooals hij gewoonlijk met deftige gebaren verklaarde. Zoo werd hij eens het onderwerp van een gesprek tusschen de baronnes en haar hofmeester Gawrilo, een mensch, die, naar de kleine gele oogen en den eendenneus te oordeelen, door het toeval zelf voor deze betrekking scheen te zijn bestemd.

De baronnes drukte haar leedwezen uit over het onzedelijk gedrag van Kapiton, die den dag te voren ergens op straat dronken gevonden was.

‘Wat dunkt u Gawrilo,’ zeide zij plotseling: ‘zouden wij hem niet laten trouwen? Misschien zou hij dan beter oppassen.’

‘Waarom zou men hem niet laten trouwen? Dat kan best,’ antwoordde Gawrilo, ‘en dat zou zeer goed zijn.’

‘Ja, maar wie wil hem nemen?’

‘Dat is waar. Voor 't overige heeft u daar slechts over te beschikken. Hij zal toch wel altijd voor iets te gebruiken zijn.’

‘Ik geloof dat Tatjana hem bevalt.’

Gawrilo wilde iets antwoorden, doch perste de lippen op elkaâr en zweeg.

‘Welnu!... dan kan hij Tatjana vragen,’ besliste de baronnes een snuitje nemend: ‘hebt ge 't gehoord?’

‘Om u te dienen,’ zeide Gawrilo en ging henen.

Op zijne kamer gekomen (deze lag in een bijgebouw, en was bijna geheel door met ijzer beslagen koffers gevuld) zond Gawrilo voorloopig zijne vrouw henen, ging aan het venster zitten, en verzonk in een diep gepeins. De onverwachte beslissing der baronnes had hem blijkbaar verward. Eindelijk hiet hij zich op en liet Kapiton roepen. Kapiton trad binnen... Doch voordat wij den lezer dit gesprek tusschen dit tweetal mededeelen, zullen wij in enkele woorden vertellen, wie deze Tatjana was, die Kapiton zou trouwen, en waarom het bevel zijner meesteres den hofmeester zoo verontrustte.

Tatjana, eene der waschvrouwen van het huis, die, als de geschiktste en vlugste van allen, alleen met de fijne wasch belast was, telde ongeveer 28 jaren, was klein van gestalte, mager, en blond, en had eene moedervlek op de linkerwang. Eene moedervlek op de linkerwang wordt door de Russen als een slecht teeken - als onheilspellend voor 't leven beschouwd. Tatjana rechtvaardigde dit bijgeloof, want zij had alle reden, om over haar lot te klagen. Van hare jeugd af had men haar onderdrukt; zij deed het werk van twee, doch hoorde van niemand een vriendelijk woord; werd slecht gekleed, kreeg slecht loon, en had bijna geene bloedverwanten: een oude bediende, dien men als onbruikbaar in het dorp had achtergelaten, ging voor haar oom door, en zoo nog een paar boeren - dat was alles. Zij was eens mooi geweest, doch hare schoonheid was spoedig uitgebloeid. Van karakter was zij bedeesd, onverschillig omtrent zich zelf; tegenover anderen was zij vreesachtig, en had slechts een doel: haar werk op den bepaalden tijd gereed te hebben. Zij praatte met niemand, en beefde reeds bij het hooren van den naam harer meesteres, hoewel zij deze bijna nooit zag. Toen Garassim uit het dorp naar de stad was gekomen, viel zij bij het zien van zijne reusachtige gestalte bijna in onmacht, vermeed op elke wijze eene ontmoeting met hem, en drukte zelfs de oogen toe, wanneer zij op den weg van het heeren- naar het waschhuis hem voorbij moest. In het begin lette Garassim niet op haar; later lachte hij haar vriendelijk toe, wanneer hij haar zag; langzamerhand begon hij haar meer aan te zien, en ten laatste hield hij geen oog meer van haar af. Zij had indruk op hem gemaakt: misschien door de zachte uitdrukking van haar gelaat, misschien door hare bedeesde houding. Eens toen zij een gestreken onderlijf der baronnes op de uitgespreide vingers droeg en zoo over de plaats ging, voelde zij zich plotseling bij den elleboog gepakt; zij zag om en gaf een gil: Garassim stond achter haar. Vriendelijk grinnekend reikte hij haar een haan van koek toe, met vergulde staart en vleugels. In 't eerst wilde zij het niet aannemen, hij drukte het evenwel met geweld in hare hand, schudde het hoofd, ging heen, en lachte haar nog eens vriendelijk toe. Van dien dag af, liet hij haar niet meer met rust; waarhenen zij ook ging, altijd was hij er ook, ging haar tegemoet, lachte, grinnikte, groette met de hand, ging met den bezem voor haar uit en maakte den weg, dien zij gaan moest, schoon. Het arme meisje wist niet meer waar zij blijven, wat zij beginnen moest. Spoedig wist het geheele personeel van de dwaasheden van den stommen huisknecht te vertellen; het regende spotternijen, aardigheden, hatelijkheden op Tatjana. Over Garassim durfde men zich niet vroolijk maken: hij verstond geene gekheid; wanneer hij er bij was, liet men ook Tatjana met rust. Of dit haar nu aangenaam was of niet, genoeg, het meisje bleef onder zijne bescherming. Evenals alle doofstommen merkte hij alles zeer spoedig en wist zeer goed, of men over hem of over haar lachte. Eens begon de huishoudster aan tafel met Tatjana te gekscheren, en dreef dit zoo ver, dat het arme meisje niet meer durfde opzien, en van spijt bijna begon te schreien. Garassim stond plotseling op, stak zijn gespierden arm uit, deed zijne zware hand op het hoofd der huishoudster nederdalen, en zag haar daarbij zoo sterk aan, dat zij onwillekeurig haar gelaat op de tafel drukte. Allen verstomden. Garassim nam zijn lepel weder in de hand, en ging voort met het eten zijner koolsoep. ‘Dat doove monster, die beer!’ mompelden allen half luid: de huishoudster stond op en ging naar hare kamer. Een ander maal, nadat hij bemerkt had dat Kapiton, dezelfde Kapiton, over wien we zoo even spraken, Tatjana wel wat al te vriendelijk groette, wenkte hij hem met den vinger, leidde hem naar de wagenschuur, greep een in den hoek staanden disselboom bij het eene einde en bedreigde hem daarmede kortweg, maar op ondubbelzinnige wijze. Sedert dien tijd liet iedereen Tatjana met rust.

Wel is waar was de huishoudster, na het besproken voorval, van de keukentafel in hare kamer gekomen en dadelijk in onmacht gevallen, en had haren rol zoo goed gespeeld dat de baronnes nog dienzelfden dag van het gedrag van Garassim hoorde; maar de wonderlijke dame lachte er alleen eens over, liet de huishoudster, tot haren schrik, eenige malen vertellen, hoe hij haar met zijne grove hand in elkaar gedrukt had, en gaf den volgenden dag Garassim een zilveren roebel. Zij hield veel van hem, haren trouwen, sterken wachter. Garassim had zeer veel eerbied voor haar, doch vertrouwde op hare goedheid en had het voornemen om haar weldra verlof te vragen, om Tatjana te mogen huwen. Hij wachtte alleen op den nieuwen kaftan, dien de hofmeester hem beloofd had, om in eene gepaste kleeding bij de baronnes te verschijnen, toen deze eensklaps op het denkbeeld kwam, om Tatjana met Kapiton te doen trouwen.

De lezer zal nu de oorzaak der verwarring, die den hofmeester Gawrilo na het gesprek met zijne meesteres bevangen had, gemakkelijk begrijpen ‘De baronnes,’ dacht hij, terwijl hij aan 't venster zat, ‘mag Garassim gaarne lijden (dat wist Gawrilo zeer goed, en daarom ontzag hij hem des te meer), maar hij kan niets vertellen en ik kan toch niet zeggen dat hij Tatjana altijd naloopt. En bovendien, wat voor een man zou hij wel zijn? Van de andere zijde behoeft die duivel maar te merken dat men Tatjana met Kapiton wil laten trouwen om alles in huis door elkaâr te slaan, waarlijk, dat zal hij doen. Hoe brengt men hem dat aan 't verstand; de Hemel vergeve mij, maar zulk een duivel brengt niemand tot rede... Zoo waar ik leef’...

De verschijning van Kapiton verbrak den draad van Gawrilo's mijmeringen. De lichtzinnige schoenmaker trad binnen, sloeg de handen in elkaar; leunde onverschillig tegen den vooruitspringenden hoek van de muur naast de deur, legde het rechterbeen gekruist over het linker, en schudde het hoofd ‘Welnu, hier ben ik; wat is er van uw dienst?' scheen hij te willen vragen. Gawrilo wierp een blik op Kapiton, kneep alleen zijne loodkleurige oogjes bij elkander, maar sloeg den blik niet neder en lachte zelfs terwijl hij met de hand in het verward hoofdhaar woelde. 'Wel, hier ben ik nu. Wat gaapt ge me toch aan?' scheen hij te denken.

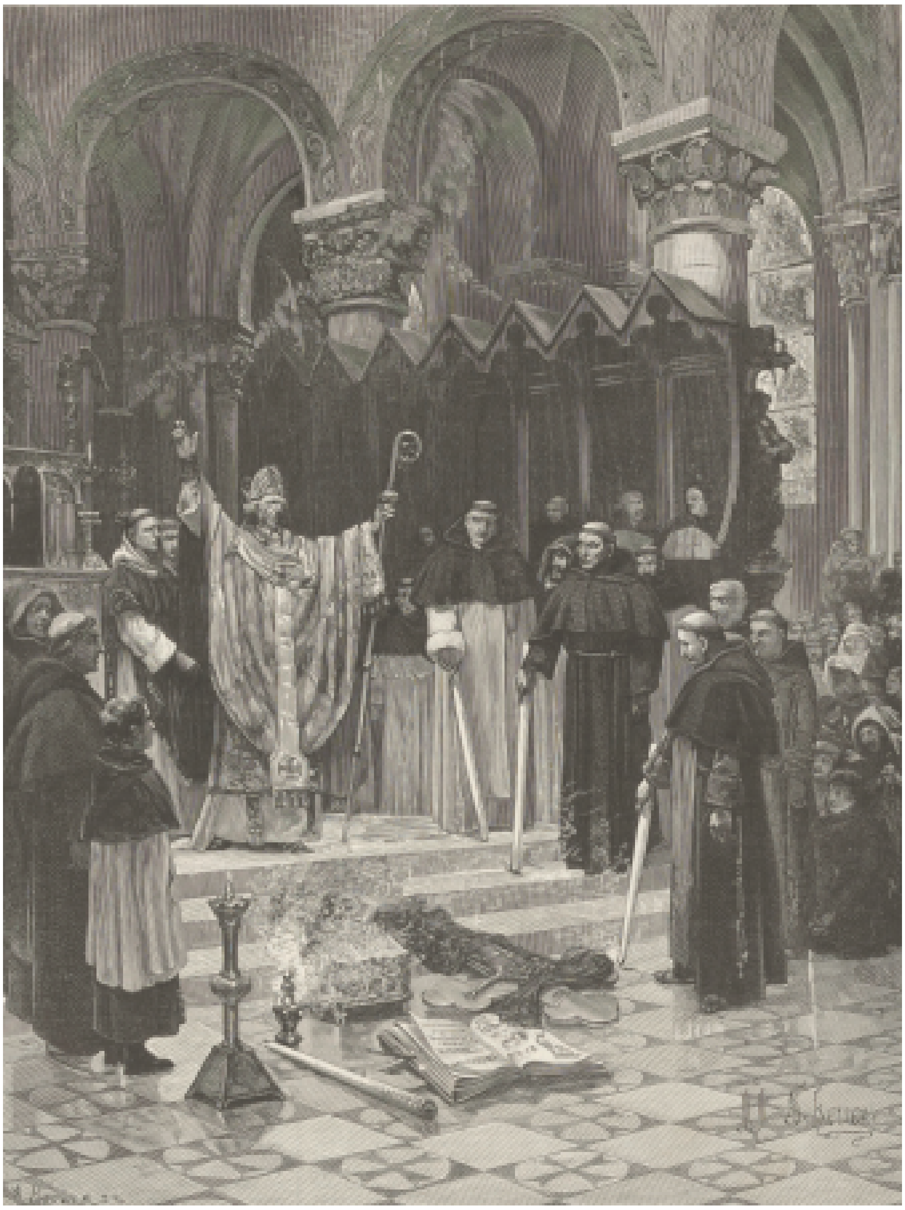

EEN EXCOMMUNICATIE IN DE MIDDELEEUWEN, NAAR DE SCHILDERIJ VAN JEAN SCHERRER.

‘Ge zijt een knappe man,’ zeide Gawrilo en zweeg. ‘Een knappe man, dat moet ik zeggen!’

Kapiton trok even de schouders op ‘Zoudt gij zooveel beter zijn?’ dacht hij bij zich zelf.

‘Ja, zie u zelf maar eens aan, u zelf,’ vervolgde Gawrilo; ‘hoe ziet ge er wel uit?’

Kapiton wierp een blik op zijn afgedragen jas en zijn gelapte broek, doch beschouwde met bijzondere opmerkzaamheid de gaten in zijne laarsen, en zag toen weer den hofmeester aan.

‘Wat is 't dan?’

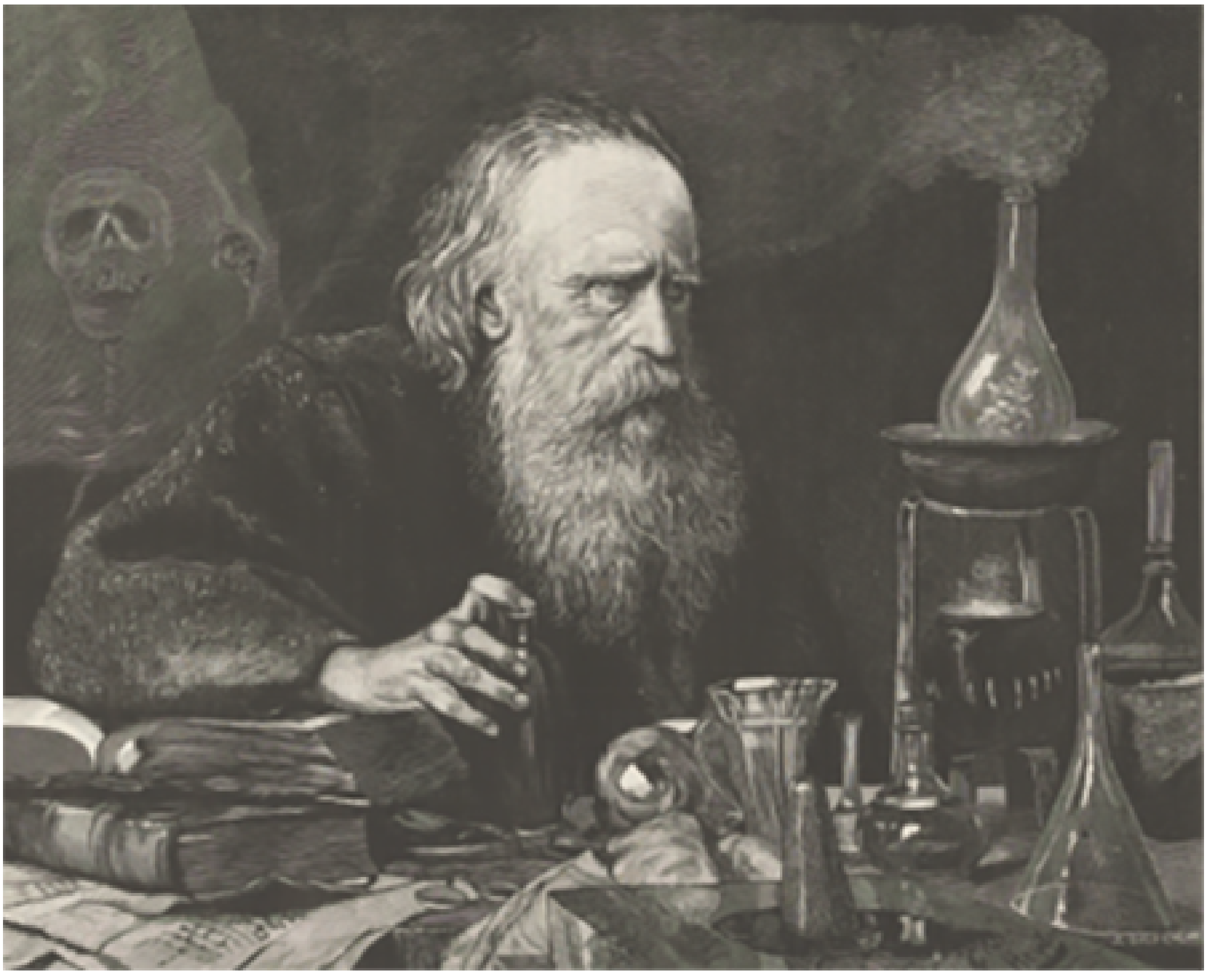

DE GOEDMAKER, NAAR DE SCHILDERIJ VAN AUGUST VON HEYDEN.

‘Wat is 't dan?’ herhaalde Gawrilo. ‘Wat is 't dan? En vraagt ge noch; wat is 't dan? Ge ziet er uit als een duivel, de hemel vergeve me, dat is 't!’

Kapiton knipte even met de oogen.

‘Scheld maar, scheld maar toe, Gawrilo Andrejitsch,’ dacht hij weder in zich zelf.

‘Daar zijt ge alweer dronken geweest,’ begon Gawrilo: ‘alweer! wat? Antwoord dan.’

‘Mijn zwakke gezondheid noodzaakte mij inderdaad sterke dranken te gebruiken,’ antwoordde de schoenmaker.

‘Zwakke gezondheid!... Ge krijgt te weinig stokslagen - dat is 't. En dan zijt ge nog al te Petersburg in de leer geweest... ge hebt veel geleerd! Onverdiend brood eet ge.’

‘Wat dat betreft, Gawrilo Andrejitsch, zal Een mijn rechter zijn. De goede God zelf en anders geen. Hij alleen weet, wat mensch ik op deze wereld ben, en of ik mijn brood onverdiend eet, maar wat 't drinken aangaat, daaraan heb ik geene schuld, het lag meer aan mijn makker; hij heeft mij verleid en toen is hij heengegaan, heengegaan, dat wil zeggen, hij heeft zich uit de voeten gemaakt, maar ik....’

‘Maar gij, domoor, zijt op de straat blijven liggen. Maar daarover wil ik niet langer praten let op. De baronnes’... de hofmeeste zweeg een oogenblik - ‘de baronnes heeft goedgevonden dat ge zoudt trouwen. Hebt ge gehoord Zij denkt dat ge beter zult oppassen wanneer ge getrouwd zijt. Verstaan?

‘Natuurlijk.’

‘Naar mijn oordeel ware 't beter wanneer men u minder vrijheid gaf, maar dat is hare zaak. Wat zegt ge daarop? wilt ge?’

Kapiton glimlachte even.

‘Trouwen, Gawrilo Andrejitsch, is voor alle menschen eene prettige zaak; en dus ben ik van mijne zijde met het meeste genoegen daartoe bereid.’

‘Dan is 't goed,’ antwoordde de hofmeester ‘Nu komt er dit bij, dat men een... niet geheel voor u passende bruid heeft gekozen.’

‘En wie dan, wanneer ik vragen mag?...’

‘Tatjana?’

En Kapiton keek met groote oogen verwonderd rond en deed een paar schreden vooruit.

‘Zijt ge daarvan zoo ontsteld?... Is 't niet naar uw zin?’

‘Dat ontbrak er nog maar aan, Gawrilo Andrejitsch! Het meisje mag ik wel lijden eene goede werkster een stil kind.... Maar ge weet immers ook, Gawrilo, dat die kwelduivel die Garassim, altijd om haar henen dwaalt.’

‘Dat weet ik, ik weet dat alles,’ viel de hofmeester ontevreden hier tusschen in - ‘maar’...

‘Bedenk toch, Gawrilo Andrejitsch! dat hij mij zal doodslaan; zoo waar God leeft, hij zal mij doodslaan; als eene vlieg slaat hij mij dood; wat eene hand heeft hij! Wees zoo goed zelf eens te zien, wat handen hij heeft; waarlijk eene hand als van Minin en Posharski, (een kolossaal standbeeld van Moscou) Hij is doof, slaat er op los, en hoort niet hoe hij slaat! En hem tot vrede te brengen is niet mogelijk waarom? Omdat hij, u weet het zelf, Gawrilo Andrejitsch, stom is en bovendien zoo dom als een stuk hout. Hij is een dier, Gawrilo erger dan een dier: waarom moet ik mij aan zijne woede blootstellen? Wel is me alles onverschillig; al 't mogelijke heb ik volgehouden men heeft naar goedvinden met mij gehandeld, maar met dat al ben ik toch altijd een mensch gebleven, en beschouw mij niet als een werktuig, waarmede men altijd doen kan wat men wil!’

‘Goed, goed, daarover behoeft ge zoolang niet te praten...’

‘Heer in den hemel!’ ging de schoenmaker met warmte voort; ‘wanneer houdt 't dan op? O, mijn lot, mijn lot, wanneer ik daaraan denk In den bloeitijd mijner jeugd heb ik van mijn Duitschen meester stokslagen gekregen; in de schoonste levensjaren ben ik door mijns gelijken geslagen geworden; eindelijk op rijperen leeftijd moet ik nog dit beleven...

‘Och bange ziel,’ zeide Gawrilo, ‘Waartoe dienen deze herinneringen!’

‘Waartoe, Gawrilo Andrejitsch! Ik ben niet bang voor stokslagen, Gawrilo Andrejitsch. Men moge me onder vier oogen bestraffen, maar in 't bijzijn van anderen moet men mij welwillend behandelen, dan blijf ik nog altijd een mensch; van wien zou ik nu moeten dulden...’

‘Ga maar heen,’ zeide Gawrilo ongeduldig geworden.

Kapiton keerde zich om en ging langzaam de kamer uit.

‘Maar gesteld eens, dat hij er niet was.’ riep de hofmeester hem na, ‘hebt ge zelf er dan lust in?’

‘Dan zou ik mijne toestemming voorzeker geven!’ antwoordde Kapiton en ging henen.

Zijne welbespraaktheid verliet hem zelfs in de wanhopigste gevallen niet.

De hofmeester liep eenige malen de kamer op en neer; eindelijk liet hij Tatjana roepen.

Enkele oogenblikken later kwam deze nauw hoorbaar binnen en bleef op den drempel staan.

‘Wat is er van uwe orders, Gawrilo Andrejitsch?’ vroeg zij met zachte stem.

De hofmeester zag haar sterk aan.

‘Hoor eens,’ zeide hij vriendelijk, ‘wilt ge trouwen? De baronnes heeft een bruidegom voor u gekozen.

‘Om u te dienen Gawrilo Andrejitsch. En wie heeft de baronnes tot mijn bruidegom gekozen?’

‘Klimow, de schoenmaker.’

‘Om u te dienen.’

‘Hij is een lichtzinnig mensch - dat is waar. Maar de baronnes rekent in dat geval op u.’

‘Om u te dienen.’

Het slimste van de zaak is... dat die doove Garassim u 't hof maakt. Waardoor hebt ge dien beer zoo bekoord? Ten slotte slaat hij u nog dood!’

Hij slaat me zeker dood, Gawrilo Andrejitsch in elk geval slaat hij mij dood’

‘Slaat u dood.... nu, dat zullen we eens zien. Hoe kunt ge zoo spreken: hij slaat me dood? Heeft hij dan 't recht u dood te slaan spreek op, toe!’

‘Ja, Gawrilo Andrejitsch, ik weet niet of hij het recht daartoe heeft, of niet.’

‘Och! ge hebt hem toch niets beloofd...’

‘Wat bedoelt u?’

De hofmeester zweeg en peinsde: ‘Onschuldige ziel!’ mompelde hij, en vervolgde: ‘we zullen later hierop nader terugkomen, maar ga nu, Tatjana; ik zie dat ge een gehoorzaam kind zijt.’

Tatjana keerde zich om, hield zich een oogenblik aan den deurknop vast en ging naar buiten.

‘Misschien zal de baronnes morgen hare huwelijksplannen vergeten hebben,’ dacht de hofmeester, ‘waarom zou ik me nog verontrusten? Met dien Garassim zullen we wel klaarspelen gebeurt er iets dan maken we het aan de politie bekend.... Ustinja Feodorowna riep hij met luider stem zijne vrouw toe: - brengt me toch wat Samowar, lieve...’

(*Wordt voortgezet.*)

Dichtbloemen uit den Vreemde.

Bisschop Kletus.
(Naar Aug. Stöber)

Daar zit de Keizer op zijn' troon,
Met purp'ren kleed en gouden kroon.
Om zijden kussens speelt een vloed
Van diamanten-glans en- gloed.

Ziet met wat onverzaadb'ren lust
Zijn oog op al zijn schatten rust.
Geen zang - hoe schoon, geen toon - hoe zoet,
Maar 't goud beheerscht zijn koud gemoed.

‘Spreekt op, mijn dienaars, zegt mij dan,
Wie ooit mijn schat bereeknen kan!’
‘Men meet en peilt het bruischend zout,
o Koning eerder dan uw goud.’

‘Mijn dienaars, zegt, hoe hoog 't getal
Van mijn gesteenten klimmen zal!’
‘Wie telt der stenen talloos heir?
o Koning! hun getal is meer.’

‘Spreekt op en zegt, waar stroomt een gloed,
Als mijn gesteente schitt'ren doet?’
‘Het licht der zon kwijnt bij den gloed,
Dien uw gesteente schitt'ren doet?’

Zoo klinkt des trotschen Keizers woord;
Zoo vleien zijne knechten voort. -
Daar treedt op eens door 't vleiend koor,
Met somb'ren blik, Sint Kletus voor.

Hij plaatst zich voor des Keizers troon,
En spreekt met ernst en vasten toon:
‘In plaats van rijkdom glans en gloor,
Dringt thans de waarheid tot u door.

Wel schittert uwer steenen gloed,
Maar ach! zij druipen nog van 't bloed;
Ach! daaraan kleeft nog, brandend heet,
Der zwoegende onderdanen zweet.

Weet gij, wat u gelukkig maakt?
De zuchten, door uw volk geslaakt
Weet gij, wat hier zijn' glans verspreidt
De traan door weeuw en wees geschreid.

Zoo schitt'rend hel uw schatten zijn,
Zoo vlamt eens uw gewetenspijn!
Gij jaagt naar rijkdom en genot,
Maar zielsangst wordt uw eeuwig lot!’

De Keizer op die taal vervaard,
Grijpt dol van woede, naar zijn zwaard.
‘Op, knechten, wreekt zijn' euvelmoed!
Ik eisch van u zijn schuldig bloed.’

Zij vallen op den bisschop aan;
Doch deze blijft manhaftig staan,
En spreekt: ‘Laat af! een enkel woord
Zij, keizer! nog door u gehoord.

Reik van de schatten om u heen,
Me een goudstuk en een' edelsteen;
En 't wordt nog in dees stond, u klaar,

Dat ik u waarheid openbaar.'

Zijn bede wordt hem toegestaan,
Men reikt hem steen en goudstuk aan.
De Bisschop breekt den steen: - zoo waar!
Hij druipt van tranen, hel en klaar.

Hij breekt het goud - en 't drupt van bloed...
Daar vlucht geheel der dien'ren stoet;
De doodsangst grijpt den Keizer aan;
Hij wil, maar ach! hij kan niet gaan.

Daar zit de keizer op zijn' troon,
Met purp'ren kleed en gouden kroon.
Hij is een marmerbeeld gelijk;
De schat bestraalt - des Keizers lijk.

An. De Jager.

Het Vioolrje.
(Naar J.W. von Göthe.)

Daar stond een bloempje in vollen dos,
't Verschool zich stil in ruigte en mos,
Het was een lief viooltje.
Ook kwam een jonge herderin,
Met vluggen voet en blijden zin,
Daarheen, daarheen,
Waar 't bloempje stond, en zong.

't Viooltje dacht: Ach, ware ik thans
Der bloemen roem en kroon en krans,
Ach, voor een enkel poosje,
Tot mij de schoone had geplukt,
En aan haar boezem mat gedrukt!
Geen bloem, geen bloem,
Hoe schoon, zoo rijk als ik!

Daar kwam de schoone huppl'end aan!
Doch bleef niet eens bij 't bloempje staan;
Zij trapte op 't lief viooltje.
Het knakte en stierf en roemde nog:
En sterf ik dan, zoo sterf ik toch
Door haar, door haar,
Aan hare voeten toch.

Kleine fee.
Tafereelen uit Marlitt's verhaal:
Het geheim der oude jufvrouw.
(*Vervolg*.)

- Ik zal u eens wat zeggen, Rika, vervolgde Hendrik, den wijsvinger der rechterhand op den linkerduim leggende. De oude mevrouw heeft volstrekt niet willen hebben dat mijnheer mevrouw nemen zou en dat kan mevrouw niet vergeten; ten tweede was zij eene flinke vrouw, die geerne mee deed, en liefst was waar 't vroolijk toeging, en ten derde heeft zij onze mevrouw eens een schepsel zonder hart of gevoel genoemd. Begrijpt ge?

Terwijl Hendrik sprak, was Felicitas uit haren schuilhoek gekomen. Het kind voelde instinktmatig, dat zij voortaan in dezen ruwen, doch goedhartigen man haar eenigen vriend in huis zou hebben.

Hij hield veel van haar en aan zijne steeds waakzame oogen had de kleine voornamelijk te danken dat ze tot hiertoe in gelukkige onwetendheid van haar verleden gebleven was.

- Zoo, Feetje, zijt gij daar? zegde hij vriendelijk en nam hare kleine hand in de zijne. Ik heb u overal gezocht.. Kom mêe naar de keuken: want hier moogt gij zeker nu niet meer komen, arm ding... als zelfs de oude portretten weg moeten...

Hij zuchtte en deed de deur dicht; Rika was reeds haastig naar de keuken teruggekeerd, want zij hoorde mevrouw Helwig den trap afkomen.

- Waar is oom nu, vroeg Felicitas fluisterend, zich zonder tegenstand door Hendrik naar de keuken latende voeren.

- Hij is weggedragen; maar gij weet immers wel, kindje, hij is nu in den hemel; daar heeft hij het goed; beter dan hier op aarde, antwoordde Hendrik weemoedig.

Hij nam zijne klak van den spijker aan den muur om boodschappen in de stad te gaan doen.

Het was reeds bijna donker in de keuken; nadat Hendrik weggegaan was, knielde Felicitas op de smalle bank, die onder de vensters liep en zag onafgewend naar het plekje donkere lucht boven de huizen der smalle straat: daar moest oom nu zijn!

Zij sprong verschrikt op, toen Rika met de keukenlamp binnentrad.

De oude meid zette een bord met boterhammen op de tafel.

- Kom hier, kind, en eet; daar is uw boterham, zegde zij.

De kleine kwam nader bij, doch raakte het niet aan; zij greep naar de lei, welke Hendrik uit ooms kamer medegebracht had en begon te schrijven. Daar kwamen haastige voetstappen door den gang en Nathanaël stak zijn hoofd door de openstaande deur. Felicitas beefde, want hij was zeer boosaardig, wanneer hij met haar alleen was.

- Ha! daar zit juffer Fee! riep hij op den toon, waarvoor Felicitas zoo bang was. Zeg eens, ondeugende meid, waar hebt gij al dien tijd gezeten?

- In de groene kamer, antwoordde zij, zonder op te zien.

- Dat probeert ge niet meer! zeide hij dreigend. Daar hoort ge nu niet meer, heeft mama gezegd.... Wat schrijft ge daar?

- Mijn werk voor M. Richter.

- Zoo voor M. Richter, herhaalde hij en veegde met eene snelle beweging het geschrevene uit. Denkt gij dan dat mama zoo mal is, die dure lessen nog langer voor u te betalen?.... Daar zal zij wel voor bedanken. Dat is alles voorbij, heeft zij gezegd... Gij kunt nu weer gaan van waar gij gekomen zijt; dan wordt gij wat uwe moeder geweest is en dan doen ze ook zoo met u... hij legde zijne handen tegen zijne wang, maakte de pantomime van schieten en riep: Paf!

Het kind zag hem met groote oogen aan. Hij sprak van hare moeder; dat was nog nooit gebeurd, maar wat hij zegde, klonk zoo onbegrijpelijk.

- Gij kent mijne mama in 't geheel niet! zegde zij, half vragend, half twijfelend; het scheen alsof zij den adem inhield.

- O, ik weet veel meer van haar dan gij, antwoordde hij, en voegde er na eenig stilzwijgen bij, terwijl zijn blik valsch onder het gezonken voorhoofd gleed: gij weet zeker niet eens wat uw vader en moeder waren?

Felicitas schudde haar hoofd met eene lieftallige onschuldige beweging; maar te gelijkertijd hingen hare oogen angstig smeekend aan zijne lippen; zij kende de manieren van den knaap te goed, om niet te weten, dat er nu iets volgen zou dat haar zeer zou doen.

- Het was kermisvolk! riep hij op verachtelijken toon, weet ge, menschen zooals wij bij het vogelschieten gezien hebben; ze maken kunsten en luchtsprongen en gaan dan met een bakje rond om geld te bedelen.

De lei viel op den grond en brak in stukken. Felicitas was opgesprongen en rende als zinneloos den knaap voorbij naar Rika.

- Hij liegt, niet waar, Rika? hij liegt! riep zij met helle stem en greep haar bij den arm.

- Dat kan ik eigenlijk niet zeggen, maar overdreven heeft hij, antwoordde Rika, wier hardvochtig gemoed bij het zien van het ontstelde kind toch eenig medelijden kreeg... Gebedeld hebben zij niet; maar zij zijn wel kunstenaarsvolk geweest.

- En zij hebben leelijke kunsten vertoond! riep Nathanaël terwijl hij naar den heerd trad en scherp in Felicitas gezicht keek; zij weende immers nog niet; ja, zij zag hem zoo onbeschaamd wild aan, met hare vurige schitterende oogen, dat hij in wezenlijke woede geraakte.

- Afschuwelijke kunsten hebben ze gedaan! herhaalde hij. Uwe moeder heeft den Heere beleedigd, en daarom komt zij ook nooit in den hemel, zegt mama.

- Zij is in 't geheel niet dood! barstte Felicitas uit. Haar kleine bleeke mond sidderde koortsachtig en hare hand hield den rok van Rika krampachtig omkneld.

- O, al lang, dom kind; al lang, papa heeft het u nooit willen zeggen. In de zaal van het raadhuis is zij bij het kunstenmaken door de soldaten doodgeschoten.

't Geplaagde kind begon hartroerend te schreien; Rika had bij die laatste woorden bevestigend geknikt: Nathanaël had dus niet gelogen.

Op dit oogenblik kwam Hendrik van zijne boodschap terug. Nathanaël maakte dat hij weg kwam, toen de breedgeschouderde knecht in de keuken verscheen.

Valsche karakters hebben steeds een onverwinnelijken afkeer van een oprecht eerlijk gezicht. Ook de keukenmeid voelde kwellingen van 't geweten; zij hield zich ieverig bij den heerd bezig.

Filicitas weende niet meer, zij had hare opgeheven armen tegen den muur geslagen en leunde er met het hoofdje tegen; maar men hoorde hoe zij een heftig snikken bedwong.

De doorsnijdende kreet van het kind was echter tot in 't voorhuis doorgedrongen: Hendrik had hem gehoord; hij zag nog hoe Nathanaël wegsloop en begreep terstond dat hij eene ondeugende streek had uitgevoerd.

Zonder een woord te spreken trok hij de kleine van den muur af en richtte haar gezichtje omhoog; het was vreeselijk ontsteld.

Toen begon het arme kind op nieuw luid te weenen en snikte: ‘Zij hebben mijn arm moedertje doodgeschoten, mijne lieve goede mama!’

Het eerlijk gelaat van den knecht werd bleek van inwendige gramschap, hij scheen een vloek te onderdrukken.

- Wie heeft u dat verteld? vroeg hij, en zag Rika dreigend aan.

Het kind zweeg; maar de meid begon te vertellen wat er gebeurd was, terwijl zij in het vuur pookte, het vleesch bedroop en allerlei onnoodige dingen verrichtte, om Hendrik niet aan te zien.

- Ik vind ook, dat Nathanaël het haar vandaag nog niet had hoeven te zeggen, voegde zij er eindelijk bij, maar morgen of overmorgen neemt mevrouw haar toch onder handen en dan wordt zij gewis niet zoo heel zacht aangepakt; daar kunt gij zeker van zijn!

Hendrik nam het kind bij de hand en ging met haar op de vensterbank zitten. Hij deed zijn best om haar tot bedaren te brengen, en vertelde haar zoo verschoonend mogelijk het vreeselijke voorval op het raadhuis, en besloot met te zeggen dat hare mama, die er toen, zooals de menschen zegden, reeds als een engel uitzag nu in den hemel was en zeker hare kleine Fee kon zien.

Toen streelde hij teeder het hoofdje van het kind, dat op nieuw in een krampachtig weenen uitberstte.

VIII.

Den volgenden morgen was het Zondag en de klokken luidden plechtig ter kerk.

De menigte ging op, in fluweel en zij en ook minder kostbare stof, doch altijd in pronkgewaad, niet alleen ter eere Gods, maar ook ter wille van den lieven naaste.

De deur van het groote hoekhuis ging open en er trad eene kleine gedaante uit, in een grooten slordigen zwarten omslagdoek.

Niemand zou onder dien doek de teere bevallige vormen der kleine Felicitas herkend hebben.

Rika had het kind den leelijken groven doek omgedaan, met de plechtige woorden, dat mevrouw haar dien voor den rouw gegeven had; toen had zij de voordeur voor het kind opengemaakt en haar streng bevolen, dat zij nu niet meer, zoo als vroeger, in de familiebank moest gaan zitten; dat er plaats voor haar was op de bankjes der schoolkinderen.

Felicitas drukte haar gezangboekje onder den arm en sloeg haastig den hoek om.

Voor haar uit liepen drie gedaanten in het zwart, bij wier aanblik zij aanstonds hare schreden vertraagde.

Ja, daar ging de groote vrouw, te midden harer beide zonen, en alle menschen, die haar voorbij kwamen, groetten haar diep.

Zij had wel is waar gedurende het gansche jaar voor schier niemand een goeden blik, en haar mond sprak vaak onbarmhartig tot hen die hulp zochten; en die kleine knaap aan hare linkerhand sloeg de arme kinderen, die het waagden aan huis te komen bedelen en hij schopte ze met den voet.

Hij loog ook afschuwelijk, en zwoer dan heilig en zeker dat hij niet gelogen had - maar dat maakte alles niet uit. Zij gingen nu ter kerke, namen in de geslotene familiebank plaats en baden tot den goeden God, en hij had hen lief en zij kwamen in den Hemel; want... zij waren immers geen kermisvolk!

- Toen zij de kerkdeur waren ingegaan, snelde Felicitas de kerk voorbij, waaruit de orgeltonen tot haar doordrongen. Zij kon vandaag den Lieven Heer niet bidden, Hij wilde immers niets van haar moederken weten: Hij wilde haar niet in zijn grooten blauwen hemel hebben; zij lag eenzaam buiten op het kerkhof, daar moest het kind heen, om haar te bezoeken!

Zij kwam de stad uit; wat was alles plechtig stil daar buiten; zij schrikte schier voor haar eigen, want zij ging immers een verboden weg.

Maar zij liep slechts te haastiger, en stond eindelijk, diep adem halende, voor den ingang van het kerkhof stil.

Nog nooit had Felicitas die plaats betreden; zij kende die kleine, gelijkvormige nevens elkander gelegene heuvels niet, die deksteenen, waaronder het woelige leven eensklaps ophoudt.

Nevens het zwart ijzeren hek strekten twee vlierboomen hunne takken uit, gebogen door de zwarte, glanzende beziën, en ter zijde verhieven zich de grijze muren eener oude kerk - dat zag er somber uit, maar daar achter lag eene wilde vlakte, bezaaid met bloemen en struiken, door het goud der zachte herfstzon bestraald.

- Wien wilt gij bezoeken, kleine? vroeg een man, die aan den ingang van het kerkhof stond en blauwe wolken uit zijne tabakspijp in de heldere lucht blies.

- Mijne moeder, antwoordde Felicitas snel en liet hare oogen zoekend over het met bloemen bezaaide veld gaan.

- Zoo, is die al hier? wie was zij dan?

- Zij was eene kunstenmakersvrouw.

- O! die voor vijf jaren op het raadhuis omgekomen is!... Die ligt daar ginds, om den hoek.

Daar stond nu het verlaten kind voor het plekje aarde, dat het voorwerp van al hare zoete, verlangende kinderdroomen bedekte.

Rondom waren niets dan versierde graven; de meesten waren met bloemen zoo dicht bedekt, alsof onze lieve Heer al zijne sterren van den hemel had laten sneeuwen.

Slechts de smalle streep gronds, voor welke het kind stond, was met dor gras en onkruid bedekt; onachtzame voeten hadden er reeds een pad over gebaand; de aanvankelijk losse, van den regen bespoelde grond was diep ingezonken en daarmeê tevens de eenvoudige witte steen, aan den voet van het verwaarloosde graf.

‘Meta d'Orlowsky’ stond met groote zwarte letters aan den voet van het graf.

Felicitas bukte bij dien steen neer en hare kleine handen woelden in eene van gras ontbloote plek aarde.

Aarde! niets dan aarde....

Deze zware donkere massa lag op het teeder gezicht, op de lieve gestalte in licht zijden kleed, op de bloemen in de blanke verstijfde handen. Nu wist het kind dat hare moeder toen niet geslapen had!

- Lieve mama, fluisterde zij, gij kunt mij niet zien; maar ik ben bij u! En zoo onze lieve Heer ook niets van u wil weten zooals men zegt, dan wil ik u toch liefhebben en zal gedurig tot u komen.

Dat waren de eerste woorden van het kind bij het graf harer moeder. Een licht koeltje streek voorbij, zacht en liefelijk, als de moeder hare hand op de kloppende slapen van koortszieke kind legt.

De bloemen knikten het diep treurige meisje toe en door het dorre gras suisde en fluisterde het, en daarboven strekte zich de hemel in onbewolkte helderheid uit, de eeuwige, onwankelbare hemel, dien menschen naar hunne aardsche begrippen beoordeelen.

Toen Felicitas later in het donkere huis op de markt terugkeerde, wist zij niet hoe lang zij daar ginds op het kerkhof geweest was.

Zij vond de voordeuren open; zij sloop naar binnen, doch bleef aanstonds verschrikt in eenen hoek staan.

De deur van de kamer van oom stond open en zij hoorde Johannes met vaste en langzame stappen op en neer gaan.

Het kind was bang voor zijne koude stem en zijne strenge grijze oogen; zij durfde de deur niet voorbij en bleef vastgenageld in 't voorhuis staan.

- Ik geef u volkomen gelijk, mama, zegde Johannes binnen; het kleine lastige schepsel zou het best in het gezin van eenen braven handwerksman zijn. Maar deze onvoltooide brief heeft voor mij dezelfde kracht als een wettelijk testament. Papa zegt er in, dat hij het kind voor geen geld uit de bescherming van zijn huis wil verwijderd hebben, tenzij haar vader haar opeischt; en deze woorden maken mij tot voogd over het arme kind: ik zal daarom onvoorwaardelijk de zorg van het arme kind in uwe handen leggen. Het past mij niet de handelwijs van mijn vader te berispen, maar als hij geweten had welk een onverwinbaren afkeer ik heb van de soort van menschen, waaruit 't kind afkomstig is, zou hij mij van die voogdijschap verschoond hebben.

- Gij weet niet wat gij van mij verlangt, Johannes! antwoordde de weduwe op verdrietigen toon. Vijf jaren lang heb ik het godvergeten schepsel om mij heen moeten dulden, ik kan het niet langer uithouden.

KEIZER FRANS JOZEF VAN OOSTENRIJK.

- Nu, dan blijft ons niets meer over dan den vader van het kind op te roepen.

- Ja, dat zou wat helpen! antwoordde mevrouw Helwig met een bitteren lach. Die dankt God dat hij van die broodeetster nu af is. Doctor Böhm zegt, dat de man, voor zoo veel hij weet, maar eens uit Hamburg geschreven heeft; na dien tijd niet meer.

- Gij zoudt toch ook niet dulden, dat het kind ergens terugkeert, waar hare ziel verloren gaat.

- Die is toch verloren.

- Neen, mama! Al wil ik niet loochenen dat er lichtzinnigheid in haar bloed kan zitten, geloof ik toch vast aan de zegeningen van eene goede opvoeding.

- Gij vindt dus, dat wij al dat geld moeten blijven betalen voor het onderwijs van een kind dat ons niet aangaat? Zij heeft les in het Fransch, in het teekenen, in...

- Neen, toch niet! viel Johannes zijne moeder in de rede, en voor het eerst kwam er eenige klank in zijne stem; daar denk ik volstrekt niet aan! Ik ben toch buitendien niet erg ingenomen met die nieuwerwetsche manier van vrouwelijke opvoeding. Vrouwen zooals gij, die zedig en vroom, nooit de grenzen van het betamelijke te buiten gaan, zal men weldra met een lantaarn moeten zoeken. Neen! Dat alles is nu uit! Geef het meisje eene huiselijke opvoeding; voed haar op voor hetgeen hare bestemming zal worden - voor dienstbaarheid. Ik vertrouw u dat geheel toe; met uw vasten wil en uw kristelijken zin...

Hier werd de deur eensklaps wijder open gemaakt en Nathanaël, wien waarschijnlijk het gesprek verveelde, sprong de kamer uit; Felicitas drong zich tegen den muur; maar hij zag haar toch en liep woest op het bevende kind toe.

- Ja, kruip maar weg, dat helpt u niets! riep hij en neep haar zoo erg in den arm dat zij een luiden schreeuw gaf. Gij gaat mee en zegt mama dadelijk den tekst, waarover de Domine gepreekt heeft. Dat kunt gij niet, he! Gij waart niet op de schoolbankjes, ik heb er goed op gelet. En hoe ziet gij er uit! Nu, mama, zie dat kleed eens!

Met die woorden trok hij hei kind naar de deur.

- Kom hier, kind? beval Johannes, die midden in de kamer stond en den brief zijns vaders nog in de hand hield.

Felicitas kwam aarzelend binnen. Zij zag een oogenblik naar de lange schrale figuur van Johannes. Er lag geen stofje op zijne zwarte kleederen; zijn linnen was onberispelijk wit, geen haartje dat niet effen op zijn hoofd zat; alles aan dien jongen mensch was in de strengste orde en zindelijkheid. Hij zag met eene soort van afschuw naar den rand van het kleedje van het kind.

- Waar hebt ge dat opgedaan? vroeg hij, op het modder wijzend.

Felicitas zag verlegen naar omlaag,... ja, dat zag er leelijk uit! Het gras en het zand waren nog nat geweest van den dauw, en daar had zij niet aan gedacht toen zij op het graf had geknield. Zij bleef zwijgend met neergeslagen oogen staan.

(*Wordt voortgezet.*)

Wijsgeerige gedachten.

Volken en menschen zijn het beste, wanneer zij het vroolijkste zijn. De traan van het verdriet is slechts een juweel van het tweede water, maar de vreugdetraan van het eerste.

⁂

Hoe meer liefde tot God en de menschen, des te minder zelfliefde. Hoe sneller zich eene planeet om de zon beweegt, des te langzamer draait zij om hare eigene as.

⁂

Liefde, vriendschap en geloof maken de Petrusrots der menschenwaarde uit.

[Nummer 25]

Onze gravures.

Het A.B.C.

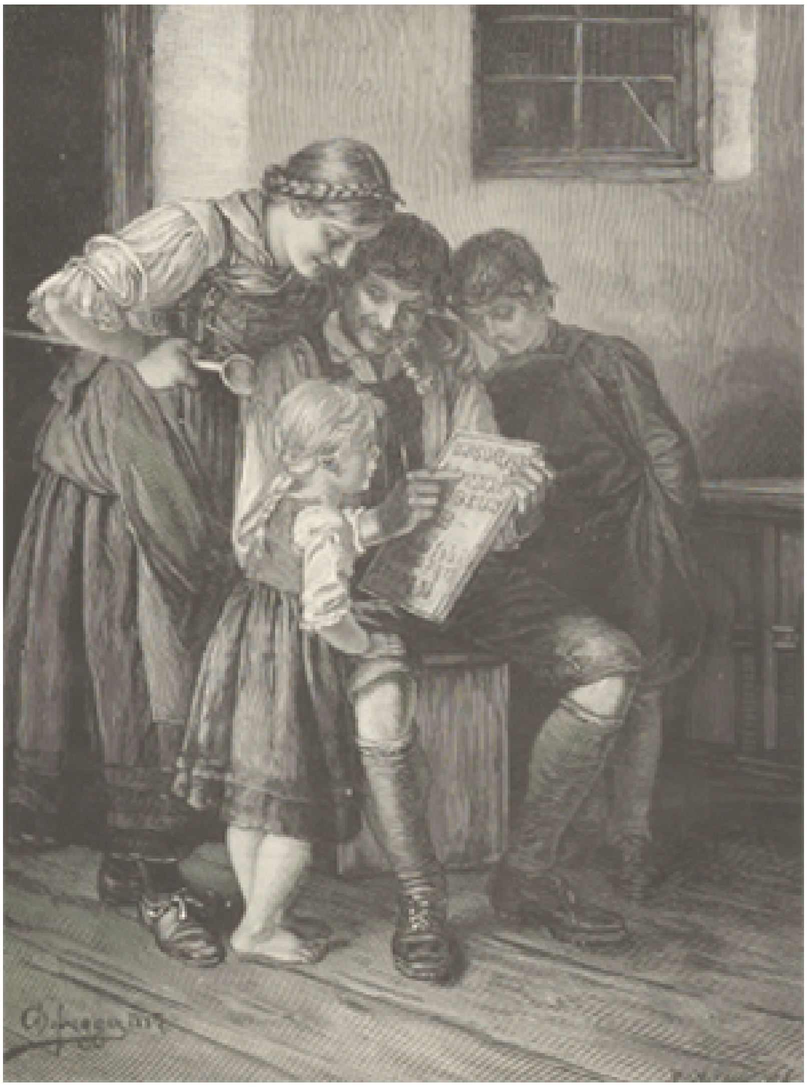

HET A.B.C., NAAR DE SCHILDERIJ VAN DEFREGGER.

Hetzij Defregger ons de flinke koppen zijner Alpenjagers of de aardige, blozende, lachende gezichtjes zijner Tyroler meisjes afzonderlijk te genieten geeft, hetzij hij zijne wakkere berglieden tot schalksche genretafereeltjes groepeert, altijd oefenen zij op den beschouwer dezelfde aantrekkingskracht en maken denzelfden indruk van gezonde, naar het leven weergegeven natuur.

Het paneeltje, waarnaar onze gravure in dit nummer vervaardigd is, behoeft stellig niet onder de minste van den gevierden en geliefkoosden meester gerekend te worden. Hoe levendig en natuurlijk, hoe eenvoudig en ongezocht is het groepje, dat wij hier gadeslaan, terwijl het met belangstellende aandacht de kleine haar A.B.C. laat opzeggen. Aan vaders knie staande, noemt het meisje zonder fout al de letters op, die hij haar door elkander aanwijst, terwijl moeder een oogenblik den pot in den steek laat, om, met den potlepel nog in de hand, zich van de vorderingen der kleine te vergewissen, en ook broerlief een oplettend oor leent.

Een schilder, die aldus het leven weet gade te slaan en op doek of paneel weer te geven, behoeft voorzeker niet naar onderwerpen te zoeken.

Een kindje ten doop.

Het genre is ongetwijfeld het dankbaarste schildervak, omdat het zoo algemeen begrepen en gewaardeerd wordt. Zelfs de onbevoegde beschouwer, die weinig of geen oog heeft voor de juistheid der lijnen, de harmonie der kleuren of de technische vaardigheid van den schilder, wordt onwillekeurig geboeid door het aardig gevondene, het lachwekkende of aandoenlijke der voorstelling, dat in eene schilderij is hetgeen men de intrige noemt in eene novelle. Maar dat vereischt bij den schilder eene bijzondere gave van vinding en opmerking, een vernuft, onafhankelijk van zijn lijnen- en kleurenpenseel en dus eigenlijk vallend buiten het meer bepaalde gebied der schilderkunst De schilder moet hier te gelijk novellist en liefst humorist zijn.

Aldus heeft het ongetwijfeld de schilder begrepen van ons geestig tafereeltje. Zoowel de ongegeneerde houding van het kleine moedertje, dat hare pop ten doop brengt, als de goedhartige vroolijkheid van den gemoedelijken dorpspastoor, zijn uitstekend getroffen en maken elke toelichting overbodig.

Een wintervolksvermaak in Canada.

Montreal in Canada is eene bijzonder vroolijke stad, naar half Franschen half Engelschen trant, vooral omstreeks de vastenavonddagen.

Zij wordt de ‘hoofstad van den winter’ genoemd, en deze strenge monarch heeft er dan ook geregeld zijn paleis; dat wil zeggen, iederen winter wordt hem ter eere een volslagen burgslot met torens, poorten en kanteelen gebouwd. Het bouwmateriaal bestaat uit ijsblokken en de kalk is niets anders dan water, hetwelk tusschen de voegen der blokken gegoten wordt en dan bevriest. Natuurlijk heeft zulk een kristallen paleis geen dak. Straalt het bij dag in den zonneschijn of bij nacht in schitterende electrische verlichting, dan levert het inderdaad een tooverachtige aanblik op.

Het glanspunt der feestelijkheden in en om dit ijspaleis is de nachtelijke bestorming, door een vroolijk leger van eenige duizenden schaatsenrijders. Allen zijn in een soort van uniform met mutsen in bonte kleuren gekleed en dragen brandende fakkels in de hand. In geregelde slagorde rukt dit leger op tegen de met rood Bengaalsch vuur verlichte vesting en eischt de overgave. Maar de bezetting weigert manmoedig de haar toevertrouwde veste over te leveren, en nu gaan de belegeraars onder trompetgeschal en oorverdoovend gejuich tot bestorming over. Aan alle kanten slaan de vlammen uit de bedreigde burcht; blauwe, groene, gele en roode vuurstralen hullen het gebouw in een tooverachtig licht; vuurpijlen sissen bij honderden door de lucht, gekleurde sterren spatten naar alle richtingen uiteen en vurige watervallen stroomen langs den glinsterenden muur onder het bulderen der artillerieschoten. Maar de bestormers laten zich niet terugslaan en eindelijk wordt de vlag op den hoogsten toren gestoken: de burcht is genomen.

De basiliek van den H. Willibrordus te Echternach.

Echternach, in het groothertogdom Luxemburg, heeft het voorrecht binnen zijne muren het graf te bezitten van den H. Willibrordus, den grooten Apostel der Nederlanden. Na bijna vijftigjarigen rusteloozen arbeid trad de H. Aartsbisschop zijne dierbare abdij van Echternach binnen om ze nu niet meer te verlaten. De onvermoeide Apostel kwam daar zijn moe hoofd en afgematte leden nederleggen, en men begroef zijn lichaam, volgens zijn laatsten wil, voor het altaar, waar hij gewoon was het Misoffer op te dragen. Dit geschiedde in het jaar 739.

Deze grafkerk werd echter in 1017 eene prooi der vlammen; en nog slechts een stuk daarvan, de tegenwoordige onderaardsche krocht of *krypte* is overgebleven.

Vijftien jaren na dezen brand verrees boven de oude eene nieuwe kerk, voltooid onder den Abt Humbertus en tegen het einde van het jaar 1031 door den beroemden Aartsbisschop Poppa van Trier geconsacreerd, in tegenwoordigheid van den Hertog Hendrik van Beieren, die van de familie der Luxemburger Graven afstamde en beschermheer der Abdij was.

Het heilig graf werd niet slechts door het gewone volk van alle volgende eeuwen, bijzonder vereerd, ook verscheidene Pausen en Vorsten begunstigden deze dierbare plek gronds op velerlei wijzen. In den nacht van 6 op 7 November 1794, dus juist op den feestdag nog wel van den H. Willibrordus, werd het eerbiedwaardig graf echter door de Franschen verwoest, en de heilige overblijfselen werden verstrooid. Een vroom priester evenwel, Willibrordus Meyers genaamd, verzamelde met eerbied het gebeente van zijn H. Patroon. In het jaar 1826 eindelijk werden de relikwieën onder het altaar der parochie-kerk geplaatst, waar zij tot op heden nog vereerd worden.

Jaarlijks komt daar op den derden Pinksterdag de zoogenaamde springprocessie van duizenden en duizenden pelgrims hare hulde brengen aan den grooten Apostel en wonderdoener en zijne voorspraak afsmeeken.

Tijdens de Fransche revolutie werd de kerk met de abdij nationaal eigendom verklaard en in eene favencefabriek veranderd. Meer dan eene halve eeuw stond dit merkwaardige gebouw aan allerlei verwoestende invloeden bloot. In 1856 stortte eindelijk het priesterkoor in; het overige scheen weldra te zullen volgen. Reeds was besloten, ter wille der openbare veiligheid, de oostzijde, welke aan den Staat behoorde, af te breken. Maar de vrome zin der Echternachers, kwam daartegen in hevig verzet.

Deze beweging deed het *St.- Willibrordus Banverein* ontstaan, welke vereeniging de moeilijke taak der restauratie op hare schouderen nam. Van alle zijden, ook van die der groothertogelijke regeering, kwam bijstand en werden hulp en bijdragen aangeboden.

Weldra herrezen koor en transsept op de oude grondslagen, en ook het inwendige, dat veel geleden had, werd hersteld. Het beste gevolg bekroonde dezen, met zoovele technische moeilijkheden en zelfs werkelijke gevaren verbonden arbeid. Na zes jaren tijds had de Bouwvereeniging de kerk reeds in zooverre hersteld, dat zij op den 21^n^ September van het jaar 1868 door Mgr. Adam geconsacreerd kon worden.

Sinds zijn de westelijke torens in hun oorspronkelijken vorm weer opgebouwd, en ook de oostelijke, waarvan slechts het onderste gedeelte behouden bleef, zullen opnieuw verrijzen.

Men kan zich eenige gedachte vormen omtrent de geheel eigenaardige bezwaren van deze restauratie, zoowel wat het inwendige als het uitwendige betreft, wanneer men in aanmerking neemt, hoe in verschillende tijden de tegenwoordige Basiliek werd bijgebouwd en veranderd. Zoo werden in 1594-1635 vier kapellen aan de kerk toegevoegd en werd in 1793 onder den abt Limpach, in de meest ontaarde renaissance-stijl op de smakelooste wijze een portaal voor de kerk opgetrokken.

Ten gevolge van dit bouwen en bijbouwen en veranderen in verschillende tijden heeft de kerk geenszins het karakter van één bepaalden bouwstijl; maar al draagt zij noch het zuiver karakter van een Gothischen, noch dat van een Romaanschen bouw, zij maakt toch, naar het oordeel van deskundigen, den indruk van een eenvoudig en ernstig, het graf van een grooten Apostel volkomen waardigen tempel, welks verschillende deelen tot een harmonisch geheel samensmelten.

Gelijk men op de hier bijgevoegde arbeelding kan zien, is de voorbouw geheel vernieuwd. Men heeft het smakeloos en niet de minste kunstwaarde bezittend werk der achttiende eeuw zonder bedenken neergehaald en er iets zeer schoons, van hooge architectonische waarde voor in de plaats gesteld. Deze nieuwe voorbouw bestaat nu uit een Romaansch portaal, een soort van *loggica* met radvenster daarachter eene zuilengalerij en een geveldak met sierlijk radvenster.

Wij mogen ons waarlijk verheugen, dat deze eerbiedwaardige plaats welke aan alle katholieke Nederlanders zoo dierbaar moet zijn, niet alleen van algeheelen ondergang gered is, maar ook op zoo waardige wijze in luister hersteld is geworden.

De wraak van een Mexikaan.

‘Waarheid is dikwijls zonderlinger dan de verdichting’, zegt het spreekwoord en de ondervinding van vele menschen heeft geleerd dat dit gezegde waarheid bevatte. Dikwijls zijn de gebeurtenissen in het werkelijk leven aangrijpender dan in vele romans en men zou ze voor verdichtingen houden als men niet van de waarheid overtuigd was.

Ik wil u eene geschiedenis meêdeelen, waarvan de held een zeer geëerd lid der voornaamste kringen in Washington is. Zij speelt in Mexiko gedurende den oorlog tusschen Noord Amerika en Mexiko. De hoofdpersoon is een Noord-Amerikaan geboortig, uit de Zuidelijke Staten, die een zeer avontuurlijk en romantisch leven geleid, een hoogen rang bij het leger verworven heeft en later in dienst bij de Confederatie is overgegaan.

Voor eenigen tijd nam ik met nog een aantal heeren deel aan een banket, waar zich ook officieren bevonden die grijs geworden waren in dienst van het vaderland. Na afloop vertelde men anekdoten en verhalen en mijn vriend, de generaal Warfield, werd overgehaald, iets uit zijn vroeger leven meê te deelen, waarvoor twee der aanwezenden konden instaan Wij zetten ons in een kring om den generaal, en hij begon:

‘Ik was nog zeer jong toen ik in 1846 met mijn regiment naar Mexiko marcheerde, zelfs te jong in de oogen van vele officieren die, hoewel ouder in jaren beneden mij in rang waren, om de plaats van kapitein te bekleeden. Doch, hoe jong ook, ik voelde mij volkomen berekend voor de plichten, die op mij rustten en ik wist dat ik te veel eerzucht had om vooruit te komen, dan dat ik ooit voor den vijand zou teruggeweken zijn.

Ik had op school de Spaansche taal geleerd en kon haar genoeg spreken om mij te kunnen onderhouden met de senoritas, die wij het genoegen hadden van tijd tot tijd te ontmoeten. Lacht niet, heeren, als ik u zeg dat ik er in dien tijd goed uitzag en - zooals het met de meeste jonge menschen gaat, die de algemeene opmerkzaamheid trekken, ik was in den hoogsten graad ijdel.

De dagen vlogen voorbij en de kleine schermutselingen die telkens voorvielen, droegen zeer veel bij om ons op te winden. Gij herinnert u allen den slag van Montercy nog? Ik werd toen gevangen genomen en zou gestorven of door den vijand gedood zijn had niet een lief jong Mexikaansch meisje mij gered, die mij gezien had, toen ik met eenige andere gevangenen bij haar vader werd ingekwartierd. Ik hield een gesprek met haar op het terras en zij luisterde opmerkzaam toe naar het romantische verhaal dat ik haar deed van de vele personen, die mij lief hadden en die van ellende zouden omkomen als mij een ongeluk overkwam; zij beloofde toen mij de vrijheid te hergeven, zoodra het nacht zou geworden zijn.

Dit meisje was buitengewoon schoon en de dochter van een rijk Mexikaan die de Noord-Amerikaners geen haat toedroeg, ofschoon hij er den schijn van aannam.

Nauwelijks was de nacht ingevallen of een man kwam binnen en zeide tot mij:

‘Senor, volg mij.’ Ik voldeed aan zijn verlangen, ofschoon zijn norsch gelaat mij niet beviel; ik volgde hem naar den stal, waar een fraai paard gereed stond; hij gaf mij een briefje en vertrok.

Het briefje bevatte deze regels:

‘Ik heb u met veel gevaar voor mij zelve en voor anderen gered. Voeg u zoo spoedig mogelijk bij de uwen. Ik vertrouw op uw eerewoord; het parool is

“Montezuma”, gij moet drie wachten voorbij. Neem het paard dat Pedro u geeft; het is het mijne en vergeet Nina niet.’

Ik kuste deze heerlijke woorden, sprong te paard en bemerkte dat er aan den zadel een goed zwaard hing en in de tasch twee pistolen waren.

‘Nu is Richard zich zelf weêr!’ riep ik uit en het volgende oogenblik galoppeerde ik weg. De beide eerste wachten kwam ik zonder eenige moeielijkheid door; het parool was goed. Bij de derde gekomen zag ik dat zij verdubbeld was en vreezende in mijne vlucht verhinderd te worden reed ik voorzichtiger door. Ik werd aangeroepen en toen men mij beval nader te komen en het wachtwoord te geven, riep een officier dat ik niet doorgelaten mocht worden.

Zoo snel als de bliksem greep ik een pistool dat ik op den schildwacht afschoot en voor men mij kon tegenhouden galoppeerde ik weg en bereikte weldra de mijnen. Dit was de eerste kennismaking met de schoone Nina Dalgeo.

Maanden verliepen en ons overwinnend leger stond voor de poorten der hoofdstad Mexiko. Ik had gelukkig gediend en commandeerde een regiment. Toen de belegering begon, maakte mijn regiment een deel uit van de divisie onder den dapperen generaal Quitman die met het stormloopen een aanvang nam. Wij baanden ons een weg door den vijand heen, en juist toen ik aan het hoofd van mijne troepen de stad wilde binnen trekken, verpletterde een kanonskogel mijn linker arm bijna geheel. Ik werd weggedragen en terwijl de dokter mij den arm afzette, zag ik welke schitterende overwinning onze troepen behaalden.

Toen de stad ingenomen was, werd ik met de andere gewonden naar het ziekenhuis overgebracht. Ik was zwak en leed veel en toen ik op eene draagbaar overgebracht werd, liet ik de ledige hemdsmouw hangen om aan de verzamelde volksmenigte te toonen dat ik in den strijd een arm had verloren.

Voorbij een fraai huis komende, zag ik aan een der vensters een meisje staan, dat mij bekend scheen, ook zij herkende mij, want zij keerde zich om en riep iemand bij zich. Door de vermoeienis van het overbrengen kreeg ik eene hevige koorts, die weken lang duurde en mijne vrienden deed meenen dat mijn einde nabij was. Toen ik aan de beter hand was, vertelde men mij dat eene schoone jonge dame elken dag lekkernijen gestuurd had, en mij dikwijls was komen bezoeken.

Wie was zij? wie kon zij zijn? vroeg ik mij telkens af, als ik op de heerlijke vruchten en spijzen staarde die op mijne tafel stonden. Ik was ingeslapen en droomde van Nina Dalgeo, het meisje dat mij levend gered had, toen ik iets op mijn voorhoofd voelde. Ik sloeg de oogen op en zag het beeld van mijne droomen voor mij, nog schooner dan toen ik haar het laatst zag; om hare lippen speelde datzelfde zoete lachje, dat mijne bewondering reeds vroeger had opgewekt.

‘Houd u stil, senor,’ zeide zij, toen zij zag dat ik wilde spreken, ‘houd u bedaard. Gij herkent mij, en ik ben verheugd u weêr te zien; ik zag hoe gij uwe troepen aanvoerdet en hoe gij gewond werdt; ik stond voor het raam en herkende u aan het paard dat ik u bij zekere gelegenheid had gegeven. Ik meende dat gij gesneuveld waart, doch ik zag u voorbijdragen en stuurde mijn kamermeisje om te zien waarheen men u bracht. Ik voorzag u elken dag van verfrisschingen, ofschoon ik wist dat gij ze niet gebruiktet. Reeds vier weken zijt gij hier, maar nu zult ge weldra geheel hersteld zijn. ‘Mijn vader had een huis in de stad en ik ben hier geweest sedert wij elkaâr voor het eerst gezien hebben. Nu weet gij alles en ga nu weêr slapen, dat hebt gij noodig.’

Ik volgde haar bevel op en ontwaakte eenige uren later geheel gesterkt. De dagen, die ik nog in het hospitaal moest doorbrengen, gingen spoedig voorbij, want ik kreeg dagelijks een bezoek van de lieve Nina. Toen ik uit mocht gaan, ging ik haar een bezoek brengen en maakte kennis met haren vader.

Met elken dag werd mijne liefde voor haar grooter en ik las in hare oogen dat mijne liefde beantwoord werd. Ik vatte eindelijk moed en verklaarde haar mijne liefde; zij zeide dat zij mij ook liefhad, maar dat zij reeds verloofd was met een Mexikaansch officier van hoogen rang; zij beminde hem niet, maar had zich voor haar vader opgeofferd. Deze mededeeling trof mij, maar ik besloot de zaak met haren vader te bespreken. Juist trad deze binnen en ik vroeg hem om de hand van zijne dochter. Hij zeide dat hij veel van de Noord-Amerikanen hield; ik bekleedde, ofschoon nog jong, eene hooge plaats bij het leger - ik haal zijne woorden slechts aan; mijne heeren - en hij veroorloofde zijne dochter hare verbintenis met den Mexikaan te breker. Het was onderwijl reeds laat geworden, ik zeide mijne vrienden goeden nacht, en zocht mijn kwartier op

Den volgenden avond ging ik Nina weer bezoeken, en zooals gewoonlijk, ging ik in den tuin, die door hare zorgen in een bloemenparadijs was herschapen.

Naderbij gekomen hoorde ik een vreeselijken gil, waarin ik Nina's stem herkende. Ik ijlde naar het balkon en zag haar in de armen van een voornaam Mexikaan, die haar een dolk in het hart stiet. Ik gaf een gil en haastte mij naar het vertrek; de booswicht liet haar los, liep naar het geopende venster, wendde zich om, schoot een pistool op mij af, zeggende:

‘Hond van een Amerikaan, sterf!’ Het schot ging door mijne linker mouw en vóór hij ontvluchten kon, had ik hem een kogel door de hersenen gejaagd. Ik keek door het raam en zag hem dood op den grond liggen; toen keerde ik tot Nina terug; haar vader was op haar hulpgeschrei toegesneld; ik was wel te laat gekomen om haar te redden, doch niet om haar te wreken. Zij was dood. Haar vader vertelde mij dat haar vroeger verloofde gekomen was om haar te huwen, doch toen hij gezegd had, dat zijne dochter met een Amerikaansch officier verloofd was, had de Mexikaan niet het minste spijt getoond, en alleen gevraagd senorita Nina te mogen vaarwel zeggen. Wat tusschen hen beiden was voorgevallen wist niemand, doch men geloofde dat de Mexikaan jaloersch was geworden en haar gedood had om haar te verhinderen mij te trouwen.

Het arme meisje werd den volgenden dag met veel plechtigheid ter aarde besteld, terwijl ik het lijk van haren moordenaar, niettegenstaande zijne aanzienlijke afkomst en familie, aan de gieren ten prooi gaf. Aldus eindigde mijne liefde in Mexiko en ofschoon ik vele veranderingen beleefd en in vele landen het krijgsgewoel gehoord heb, zoo ben ik Nina Dalgeo nog niet vergeten’

Hier eindigde de generaal zijn verhaal en wij betuigden hem onzen dank, ledigden voor wij uiteen gingen, nog een bowle en keerden toen naar huis terug, nog denkende aan het treurig lot van het schoone Mexikaansche meisje.

Zegelied
Aan
Edward Coremans.

REI.
   Juicht, Broeders, juicht! de zege is ons!
Na zestig jaren moedig strijden
   Verrijzen eindlijk beetie tijden:
Verkondt het luid dooi 't heilig brons!

TEGENREI.
Hoort! van alle torens klinken
   Klokgeluî en bejaard thans,
Wijl we 't blij triomflied zingen:
   Leve, leve Coremans!

I.

Het Vlaamsche volk heeft lang gezucht
In hoon en smaad van Gal en Wale,
Al bleef het om zijn' moed geducht
En sprak zijn mond de schoonste tale.
Maar nu - het krijgt zijn rechten weer;
De tijd is uit van 't laf verneêren!
‘In Vlaandren Vlaamsch!’ klinkt heinde en veer!
‘Wij gaan ons zelven nu regeeren!’

REI.
Juicht, Broeders, juicht! de zege is ons!
Verkondt het luid door 't heilig brons!

II.

De wakkre volksman Corermans
Trad moedig op voor onze rechten;
Zijn kloeke hand wierp schans bij schans,
Door geenen vijand plat te slechten!
Al ging men duchtig hem aan 't vel,
Hij bleef toch kalm en dapper strijden!
‘In Vlaandren Vlaamsch!’ klonk 't luid en schel, -
‘Niet langer meer verdrukking lijden!’

TEGENREI.
Hoort! van alle torens klinken
Klokgelui en beiaard thans,
Wijl we 't blij triomflied zingen:
Leve, leve Coremans!

III.

Ward Coremans en Jan de Laet!
Ziedaar de kloeke Vlaamsche helden,
Waar 't Vlaamsche volk zoo fier op staat,
Als op zijn vroegere Artevelden!
Vlaamsen in bestuur, in school en recht,
Herwonnen zij door hunne wetten!
‘In Vlaandren Vlaamsch!’ die leuze zegt,
Dat men ons nimmer zal verpletten!

REI.
Juicht, Broeders, juicht! de zege is ons!
Na zestig jaren moedig strijden
Verrijzen eindlijk beetre tijden:
Verkondt het luid door 't heilig brons!

TEGENREI.
Hoort! van alle torens klinken
Klokgeluî en beiaard thans,
Wijl we 't blij triomflied zingen:
Leve, leve Coremans!

W.R.

Moemoe.
Eene Russische vertelling van
Iwan Turgenjew.
(*Vervolg*.)

Tatjana kwam bijna den geheelen dag niet uit het waschhuis. In 't begin schreide zij, droogde hare tranen en ging weder aan haar werk. Kapiton zat tot laat in den nacht met een donker gezicht in eene herberg, en vertelde uitvoerig hoe hij in Petersburg een heer had gediend, die in elk opzicht een onvergelijkelijk mensch geweest was, maar zeer van orde hield en bovendien deze kleine fout had, dat hij zich wel eens aan wijn te goed deed.... De makker hoorde zijn verhaal tamelijk onverschillig aan, doch toen Kapiton ten slotte verklaarde, dat hij door omstandigheden genoodzaakt werd, morgen de hand aan zich zelf te slaan, bemerkte de ander dat het tijd werd om te gaan slapen, en beiden gingen zwijgend hunnen weg.

Maar de verwachtingen van den hofmeester werden niet vervuld. Het huwelijk der beide bedienden hield de baronnes zoo zeer bezig, dat zij zelfs den geheelen nacht daarover sprak met eene juffrouw van gezelschap, die zij alleen tot hare verstrooiing in slapelooze nachten hield, en die slechts des daags mocht slapen. Toen Gawrilo na het ontbijt zijne dagelijksche berichten wilde mededeelen, was hare eerste vraag: ‘Wel, hoe is 't met ons huwelijk?’ Hij antwoordde natuurlijk dat het daarmede naar wensch ging, en Kapiton nog dienzelfden dag Tatjana ten huwelijk zou vragen. De baronnes gevoelde zich heel wel, en hield zich nu bezig met de huishoudelijke aangelegenheden. De hofmeester ging naar zijne kamer terug, en verzamelde een raad. En het voorval verdiende ook beraad. Tatjana verzette zich wel is waar niet; doch Kapiton verklaarde onvoorwaardelijk, dat hij slechts één maar geen twee of drie hoofden te verliezen had... Garassim wierp op elkeen donkere vluchtige blikken, bleef onophoudelijk in de nabijheid van den trap, die naar de kamer der dienstboden leidde en scheen te bemerken, dat men iets kwaads tegen hem in 't schild voerde.

De vergadering, - die ook een oude tafelbediende bijwoonde, oom Strunk genaamd, welke door de anderen met de meeste achting behandeld werd, hoewel niemand ooit iets andres dan: ‘zoo is 't, zoo, ja, ja, ja,’ van hem gehoord had, - begon daarmede, dat men, uit voorzorg, Kapiton naar eene kleine kamer bracht, waarin de machine tot het zuiveren van water stond. 't Ware natuurlijk gemakkelijk geweest om geweld te gebruiken; maar dat niet! dan zou er drukte en gedruisch komen, de baronnes verontrust worden, en dan...! Maar wat te doen? Na lang beraad kwam men tot het volgende besluit: reeds meermalen had men opgemerkt dat Garassim een afschuw van dronkaards had. Zoo vaak hij, aan den ingang van het huis gezeten, een dronken man met onvasten tred, de muts op een oor, zag voorbijgaan, wendde hij verontwaardigd het hoofd af. Men besloot daarom Tatjana te verzoeken, dat zij zich dronken zou houden en zwaaiend langs Garassim zou voorbijgaan. Langen tijd verzette zij zich hiertegen, ten laatste overreedde men haar toch; en bovendien begreep zij zelve, dat zij zich van hem, die haar 't hof maakte, op geene andere wijze zou kunnen los maken. Kapiton werd uit de kamer gehaald, want de zaak betrof immers ook hem. Garassim was op zijn post aan de deur, en maakte den gang schoon. Uit alle hoeken, achter alle gordijnen aan de vensters waren oogen op hem gericht.

EEN KINDJE TEN DOOP, NAAR DE SCHILDERIJ VAN V. CHEVILLIARD.

De list gelukte naar wensch. Toen hij Tatjana bemerkte, knikte hij haar als naar gewoonte met een vriendelijk lachje toe, doch hield vervolgens den blik stijf op haar gevestigd, liet den bezem uit de hand vallen, sprong op, naderde haar, en zag haar strak in 't gelaat... De angst deed haar nog meer wankelen, zij sloot de oogen... Hij greep haar bij den arm, bracht haar over de plaats, trad met haar de kamer binnen, waarin de raadsvergadering gehouden was, en duwde haar eenvoudig naar Kapiton toe. Tatjana was meer dood dan levend. Garassim bleef eenigen tijd staan, zag haar aan, maakte eene beweging met zijne hand, lachte verachtelijk, en ging met zware schreden naar zijne kamer. Dien dag en den volgenden kwam hij niet te voorschijn.

Later vertelde de voorrijder Antipha, dat hij door eene reet gezien had, hoe Garassim op zijn bed gezeten, en met de hand tegen de wang gedrukt, zachtjes gezongen had; dat wil zeggen, zich heen en weer gewiegeld, de oogen toegedrukt en met het hoofd geschud had, zooals koetsiers en schippers gewoonlijk doen, wanneer zij hunne weemoedige gezangen zingen. Antipha werd bang en verliet zijn post aan de deur.

Toen Garassim den daarop volgenden dag uit zijne kamer te voorschijn kwam, was aan hem geene verandering te bespeuren. Zijn gelaat was alleen wat ernstiger geworden, en op Tatjana en Kapiton lette hij niet 't minst meer. Denzelfden avond stelden beiden zich als bruidegom en bruid aan hunne meesteres voor, en eene week later had de bruiloft plaats. Op dien dag gedroeg Garassim zich als gewoonlijk, alleenlijk kwam hij zonder water van de rivier, onderweg had hij ergens de ton in elkander geslagen; en des avonds, toen hij in den stal zijn trekpaard moest reinigen, sloeg hij het dier zoo hevig, dat het heen en weer wankelde als een riet in den wind en onder de strenge vuisten van zijn meester bijna bezweek.

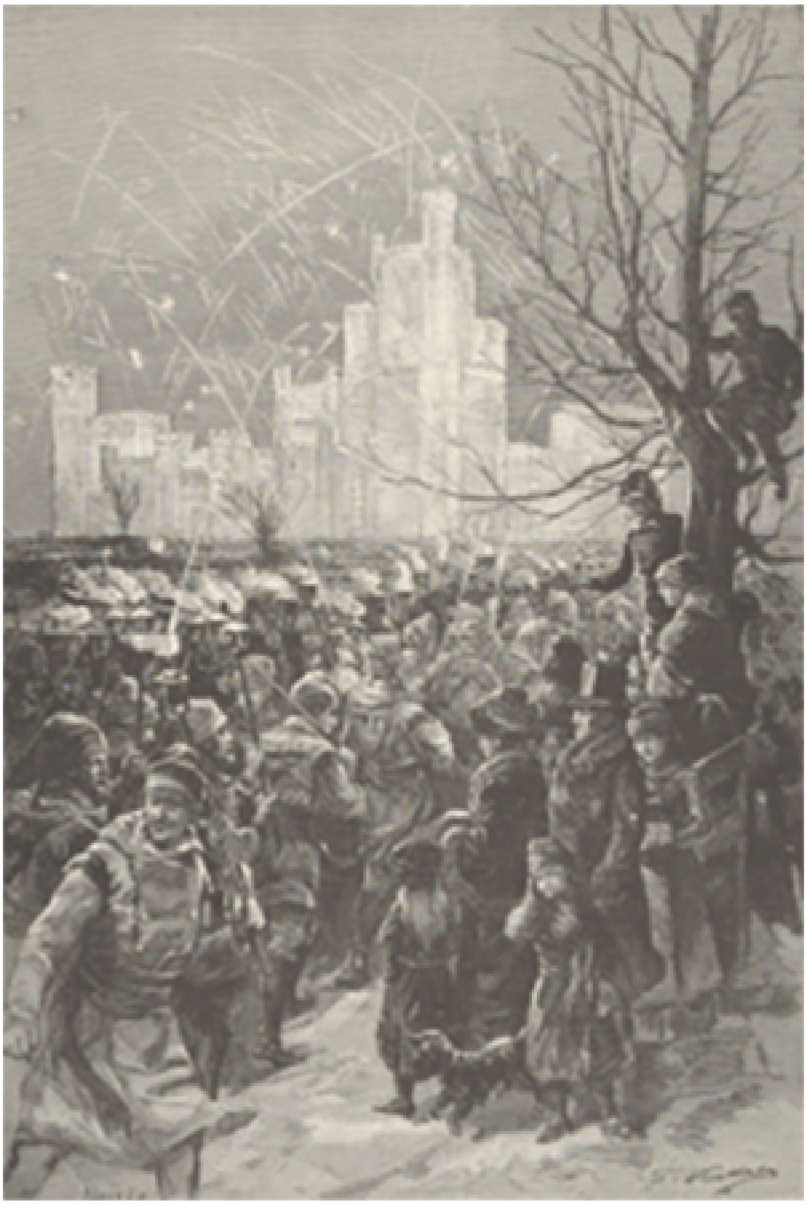

EEN WINTERVOLKSVERMAAK IN CANADA.

Dat gebeurde in de lente. Een jaar verliep, waarin Kapiton zich zoo goed gedragen had, dat men hem niet langer in de adellijke woning wilde houden, en als een geheel onbruikbaar wezen, met zijne vrouw, naar een afgelegen dorp zond. Op den dag van zijn vertrek had hij zeer veel te zeggen gehad; hij was overtuigd dat, waar men hem ook henen mocht zenden, al was 't ook naar 't land waar de peper groeit, hij toch geen gebrek zoude lijden; maar later minderde deze moed, hij begon te klagen dat men hem naar zulke onbeschaafde menschen zond en kor ten leste niet eens zijne eigene muts meer opzetten; eene medelijdende hand schoof deze op zijn voorhoofd. Toen alles gereed was, en de voerlieden de teugels in de handen hadden, en slechts op het: 'Nu dan, met God!' wachtten om de reis te beginnen, kwam Garassim uit zijne kamer, naderde Tatjana en gaf haar tot eene blijvende herinnering een rood wollen doekje, dat hij reeds voor meer dan een jaar gekocht had. Zij had tot dien dag toe alle wederwaardigheden des levens met de grootste onverschilligheid gedragen, maar dit was te veel voor haar; er kwamen tranen in hare oogen, en toen zij op het punt stond om in den wagen te stappen, kuste zij, naar het gebruik der Christenen Garassim drie malen. Hij had haar tot buiten de stad willen geleiden, en was ook in 't begin naast den wagen gebleven, doch hield eensklaps op de Krimbrug stil, wenkte met de hand tot afscheid en ging langs het water weg.

De zon begon reeds te dalen. Garassim drentelde langzaam voort en zag naar het water. Op eens was 't, alsof zich iets in het kroos dicht aan den oever bewoog. Hij boog zich voorover en bespeurde een klein, wit en zwart gevlekt hondje, dat in weerwil van alle inspanning maar niet uit het water kon komen, nu tegen den oever opkroop, dan er weder afgleed, en over het natte en vermagerde lichaam rilde. Garassim zag het ongelukkige diertje, greep 't met eene hand, verborg het in zijne borst en ging met vluggen tred naar huis terug. In zijne kamer gekomen, legde hij het geredde hondje op zijn bed, bedekte het met zijn zwaren overjas en ging in den stal wat stroo, en in de keuken een schoteltje melk voor hem halen. Voorzichtig sloeg hij den jas op, spreidde het stroo uit en zette het schoteltje met melk op het bed. Het arme diertje kon hoogstens drie weken oud zijn, het had eerst kortelings kunnen zien; 't eene oog scheen zelfs wat grooter te zijn dan 't andere; het wist niet hoe het uit een schoteltje moest drinken en drukte de oogjes toe. Garassim nam het met twee vingers voorzichtig bij het kopje, drukte het tegen de melk, en het diertje begon dadelijk te drinken, snoof, schudde en verslikte zich. Garassim zag het lang aan en begon toen op eens te lachen. Den geheelen nacht bleef hij met het hondje bezig, bezorgde het goed, droogde het af, en viel eindelijk zelf in een gerusten, verkwikkenden slaap.

Geene moeder kan met haar kind zachter, teerder omgaan, dan Garassim met zijn diertje deed. In den eersten tijd was het zeer zwak, mager en leelijk, doch langzamerhand werd het gevulder en zijn lichaam ronder, en na acht maanden, was het door de onvermoeide verpleging van den huisknecht, een aardig hondje geworden van Spaansch ras, met lange ooren, omgekrulden staart en groote oogen vol uitdrukking Het was Garassim zeer getrouw, volgde hem overal, verliet hem geen oogenblik, en kwispelde dan met zijn staart. Hij had het ook een naam gegeven - stommen weten dat hun gebrom door anderen wordt opgemerkt - en had het dus *Moemoe* genaamd. Alle menschen in de deftige woning hielden evenzeer van 't lieve diertje, en noemden 't ook Moemoe. Het was zeer verstandig, vriendelijk jegens iedereen, doch alleen getrouw aan zijn redder; en deze hield er wederkeerig zooveel van, dat hij zelfs niet gaarne zag dat anderen het streelden; of het ijverzucht was, of dat hij iets voor het hondje vreesde - wie zal het zeggen!

Des morgens wekte het zijn meester door aan een kleedingstuk te trekken; het bracht het oude trekpaard, waarmede 't in de grootste vriendschap leefde, bij den teugel naar hem toe, vergezelde hem naar de rivier, hield de wacht bij zijn bezem en schop, en liet niemand op zijne kamer toe. Garassim had voor het hondje eene opening in de deur gemaakt; het diertje scheen te begrijpen dat het alleen in de kamer van zijn meester mocht doen wat het wilde, en sprong dan ook, zoodra het hier was, op het bed. Des nachts sliep het niet, maar blafte ook niet onafgebroken, zooals andere domme waakhonden, op de achterpooten gezeten, met uitgerekten hals en toegedrukte oogen uit verveling tegen de sterren doen, - neen! Nooit hoorde men de fijne stem van Moemoe, of er was eene reden toe: 't zij dat een vreemdeling langs de deur, 't zij dat zich ergens een verdacht geruisch liet hooren: in een woord, het diertje was een voortreffelijke wachter. Wel was er behalve Moemoe nog een andere waakhond, geelkleurig met vuilbruine vlekken Woltschok genaamd, - doch deze werd nooit, zelfs niet des nachts, losgelaten, en van zijne zwakte en ouderdom bewust, verlangde hij ook niet naar vrijheid; hij lag in zijn hok in elkander gerold, en liet slechts zelden een heesch, bijna onhoorbaar geblaf hooren, dat ook weêr dadelijk verstomde, als begreep hij zelf het nutteloozе er van. In de eigenlijke woning der adellijke vrouw kwam Moemoe nooit, en wanneer Garassim er hout bracht, bleef 't dier altijd op den trap wachten, terwijl het de ooren spitste, en bij het minste gerucht achter de deur, den kop nu rechts, dan links wendde....

Zoo ging alweêr een jaar voorbij. Garassim vervulde zijne plichten als huisknecht naar behooren, en scheen met zijn lot wel tevreden, totdat eensklaps een onverwacht voorval er tusschen kwam. Op een schoonen zomerdag liep de baronnes met hare gezelschapjuffers de kamer op en neder. Zij was ditmaal goed geluimd, lachte, schertste; de jufvrouwen lachten en schertsten eveneens, hoewel zij inwendig geene bijzondere vreugde gevoelden. De huisgenooten hadden niet gaarne dat de baronnes zoo vroolijk gestemd was, want niet alleen verlangde zij dan van iedereen dezelfde stemming, en werd boos wanneer niet elk gelaat van blijdschap straalde, maar ook hare eigene opgewekte stemming duurde slechts zeer kort, en zij werd daarna gewoonlijk zeer lastig voor hare bedienden Dien morgen was zij bij 't ontwaken gelukkig geweest; bij het kaartleggen waren de vier heeren uitgekomen: vervulling aller wenschen (zij was gewoon elken morgen de kaarten te laten leggen) - ook had de thee haar bijzonder goed gesmaakt, waarvoor het kamermeisje een woord van goedkeuring en een tien kopekenstuk ten geschenke ontving. Met een zoet lachje op het gerimpelde gelaat, wandelde de adellijke dame door de kamer en was juist aan het venster getreden. Daarvoor lag een tuintje, en midden hierin rustte onder een rozenboom de kleine Moemoe, die zich in de zon koesterde. De baronnes bemerkte den hond.

‘Wat is dat voor een hond?’ riep zij dadelijk uit.

De arme gezelschapsjuffrouw, tot wie deze vraag gericht werd, geraakte in de grootste verwarring; haar beving die angstige onrust, welke ondergeschikten gewoonlijk hebben, zoo lang zij niet weten, hoe zij de woorden hunner meerderen moeten opvatten.

‘Ik... ik weet 't niet,’ stotterde zij eindelijk ‘ik geloof, dat hij van den stomme is...’

‘Maar dat is een allerliefst diertje!’ ging de baronnes voort; ‘laat het eens binnenbrengen Heeft hij het al lang? Waarom heb ik 't nog nooit gezien? Laat 't eens binnenbrengen.’

De juffrouw ging in eene belendende kamer en gaf aan den daar wachtenden dienaar de order: ‘Breng Moemoe dadelijk binnen. Hij is in het tuintje.’

‘O, heet hij Moemoe,’ zeide de dame, dat is een fraaie naam.’

‘Ja, een fraaie naam!’ antwoordde de juffrouw, - ‘vlug wat, Hendrik!’

Hendrik, een stevige jongen, die den post van kamerdienaar bekleedde, snelde aanstonds naar het tuintje en wilde Moemoe grijpen; doch het diertje ontsnapte nog juist aan zijne hand en liep zoo vlug als 't kon, met opgeheven staart naar Garassim, die juist in de keuken bezig was met het schoonmaken en omzetten van een vat. Hendrik kwam achter den hond aan en joeg hem tusschen de beenen van zijn meester, doch 't vlugge dier liet zich niet vangen, sprong in 't rond en ontsnapte hem telkens. Garassim zag dit spel lachend aan; eindelijk richtte Hendrik zich op en gaf hem door gebaren te verstaan, dat de baronnes den hond wil hebben. Garassim ontstelde eenigszins, doch riep Moemoe tot zich, nam hem van den grond op, en gaf hem aan Hendrik. Deze droeg hem dadelijk naar de kamer en zette hem op het vloerkleed neder. De baronnes riep Moemoe met eene vriendelijke stem tot zich, doch het dier dat nog nooit in zulke fraaie verblijven was geweest, werd zeer bang en liep naar de deur. Door den gedienstigen Hendrik teruggejaagd, drukte het arme, trillende beest zich tegen den muur.

‘Moemoe, Moemoe, kom toch eens hier, kom toch eens bij uwe meesteres,’ zeide de adellijke dame; ‘kom toch hier, dom diertje... wees toch niet bang.’

‘Kom toch, Moemoe, kom bij de baronnes’ herhaalden de jufvrouwen, ‘kom Moemoe.’

Maar Moemoe keek bedeesd rond en veranderde niet van houding.

‘Geef hem wat te eten,’ zeide de dame, ‘Wat een dom dier. 't Wil niet bij zijne meesteres komen. Waarom is hij bang?’

‘Hij is nog vreemd,’ zeide eene der gezelschapsjufvrouwen voorzichtig en met eene vleiende stem.

Hendrik bracht een schoteltje melk en zette dit voor Moemoe. Doch deze rook er niet eens aan, beefde over het geheele lichaam en zag voortdurend angstig in 't rond.

‘Wel, wat is 't toch....’ zeide de baronnes, naderde het hondje en boog zich voorover en wilde hem streelen; maar Moemoe wendde zijn kopje af en toonde zijne tanden. De oude dame trok dadelijk hare hand terug ..

Allen bleven stil staan. Moemoe jankte zachtjes, alsof hij zich wilde verontschuldigen of beklagen. De baronnes ging op zij, en trok de wenkbrauwen te zamen. De onverwachte beweging van den hond had haar verschrikt

‘Och!’ riepen al de jufvrouwen te gelijk: ‘hij heeft u toch niet gebeten? Dat verhoede de Hemel! och, och!

't Zou dan de eerste maal geweest zijn, want Moemoe had gedurende zijn geheele leven nog niemand gebeten.

‘Draag hem naar buiten,’ zeide de oude dame op ontevreden toon; ‘dat leelijke dier! wat is het boosaardig!’

Zij keerde zich langzaam om en begaf zich in haar kabinet. De jufvrouwen van gezelschap zagen elkander schuw aan en wilden haar volgen, doch de oude mevrouw bleef staan, zag haar koel aan en zeide: ‘Waarom dat? ik heb u immers niet geroepen!’ en ze ging weder voort.

De jufvrouwen gaven Hendrik in hunne ontsteltenis een wenk; hij nam Moemoe op en wierp hem dadelijk buiten de deur, juist voor de voeten van Garassim. - Een half uur later heerschte eene diepe stilte door het geheele huis en zat de oude baronnes weder op haar divan, somber als eene dreigende onweerswolk.

Wat onbeduidende dingen zijn soms in staat den mensch uit eene goede stemming te brengen!

(*Wordt voortgezet.*)

Keizer Frans Jozef van Oostenrijk.
(*Slot.*)

Frans Jozef kwam eindelijk met Napoleon te Villafranca samen en onderteekende den 11en Juli 1859 het voorloopig verdrag, waarop in November te Zurich de vrede volgde, die Oostenrijk op het verlies van Lombardije te staan kwam. Des te meer kwam het er nu op aan het rijk inwendig te versterken en edelmoedig besloot de keizer zoowel den afzonderlijken landen als het gansche rijk eene staatsregel te verschaffen, welke het aandeel des volks in de wetgeving verzekerde. Den 26en Februari 1861 werd de nieuwe staatsregeling afgekondigd en den 1en Mei werd daarop de Rijksraad geopend.

Gelijk de keizer in de troonrede verklaarde, was het zijn streven al de volken, die zijn rijk uitmaakten, in gelijke mate aan de weldaad van vrijzinnige instellingen deelachtig te maken. Doch die schoone taak stuitte al aanstonds op groote moeilijkheden. Hongarije en Croatie kwamen onmiddellijk tegen de nieuwe regeling in verzet en vooral in Hongarije bleef de toestand lang gespannen. Eerst in 1867, toen de keizer plechtig als koning van Hongarije gekroond werd, kwam er eene volslagen verzoening tusschen de beide groote deelen der Oostenrijksch-Hongaarsche monarchie tot stand. Sedert zijn die beiden deelen van elkander onafhankelijk, zoodat er twee ministeries en twee parlementen zijn, waarboven een gemeenschappelijk rijksministerie staat dat aan de delegaties uit de beide Rijksdagen verantwoordelijk is.

Het streven des keizers om eene hervorming van den Duitschen Bond tot stand te brengen door vrije vereeniging der verschillende vorsten, leed schipbreuk op de weigerachtigheid van den belangrijksten bondsstaat, Pruisen, dat geen deel verkoos te nemen aan het vorstencongres, hetweik de keizer zelf te Frankfort met echt parlementairen tact wist te leiden.

Pruisens tegenwerking van Oostenrijks plannen tot hervorming van den Bond belette echter niet dat beide staten gezamenlijk hunne legers ten oorlog zonden tegen Denemarken tot bevrijding van het stamverwante Sleeswijk-Holstein. Doch na de gemeenschappelijk behaalde zege ontstonden er verschilpunten tusschen de beide landen, die wel bij de ontmoeting tusschen keizer Frans Jozef en koning Wilhelm I te Gastein in 1865 uit den weg geruimd schenen, maar die toch een voortdurenden tweespalt tusschen de beide staten verwekten en eindelijk tot den betreurenswaardigen broederoorlog van 1866 leidden,

De nederlaag bij Königrätz had de uittreding van Oostenrijk uit den Duitschen Bond tengevolge, terwijl van den anderen kant Venetië voor Oostenrijk verloren ging, ondanks de overwinningen, welke de Oostenrijksche landmacht bij Custozza en de zeemacht bij Lissa op de Italianen bevocht. De wrok over de geleden verliezen heeft echter Oostenrijks keizer niet weerhouden, het zegevierende Duitschland in het belang van den Europeeschen vrede de hand te reiken tot het bondgenootschap, hetwelk wij in de laatste maanden, bij gelegenheid van keizer Wilhelms bezoek aan Weenen, zoo nadrukkelijk hebben zien bekrachtigen.

Dit korte overzicht, waarbij slechts het voornaamste kon aangestipt worden, toont ons hoe rijk aan gebeurtenissen en daden het leven was van den keizer, die thans zijn 58e levensjaar heeft ten einde gebracht. Door eene wijze politiek heeft hij de Oostenrijksch-Hongaarsche monarchie gemaakt tot eene indrukwekkende macht in het hart van Eurapa en een krachtig bolwerk voor den Europeeschen vrede. Daarenboven heeft hij zich met hart en ziel aan den vooruitgang zijner onderscheidene volken gewijd, en wat er onder zijne regeering in Oostenrijk-Hongarije is tot stand gekomen, zal de geschiedenis der beschaving steeds dankbaar vermelden: talrijke scholen en onderwijsinrichtingen van allerlei aard, instellingen ter bevordering van verkeer en landbouw, een telkens uitgebreid spoorwegnet, de bloei van handel en nijverheid, dat alles legt, hoeveel er ook op rekening der scheppende volkskracht moet gesteld worden, eene welsprekende getuigenis af van de wijze en beleidvolle regeering, die deze ontwikkeling zoo degelijk heeft weten te leiden.

Sedert 29 April 1854 is keizer Frans Jozef gehuwd met prinses Elisabeth, dochter van hertog Maximiliaan van Beieren, wiens dood onlangs de luisterrijke viering van 's keizers veertigjarig koningsfeest door familierouw verstoorde. De bevallige, ridderlijke keizerin van Oostenrijk, is eene hartstochtelijke paardrijdster, die voor de gevaren eener vossenjacht niet terugschrikt en dan ook ten volle berekend is om de koningin te zijn van de forsche ruitervolken, waarover haar gemaal den schepter zwaait.

Uit dit huwelijk zijn drie kinderen geboren: prinses Gisela, geboren in 1856 en sedert 1873 gehuwd met prins Leopold van Beieren; kroonprins Rudolf, geboren in 1858 en de in 1868 geboren aartshertogin Marie Valerie. Bekend is de voorliefde voor de natuurwetenschappen, welke den Oostenrijkschen troonopvolger onderscheidt, en waarvan het onder zijne leiding uitgegeven werk *Die Oesterreichische Monarchie in Wort und Bild* getuigenis aflegt. Als begaafd schrijver heeft hij zich trouwens getoond in zijne verschillende reisverhalen. Sedert 1881 met onze prinses Stephanie gehuwd, mag de kroonprins te recht de hoop van Oostenrijks toekomst genoemd worden. Moge het intusschen zijn roemrijken vader gegeven zijn, nog lang als keizer aan de spits te staan der Oostenrijksch-Hongaarsche monarchie, die in den loop der eeuwen zoo menigmaal een bolwerk der christelijke beschaving is geweest en, onder de wijze leiding van keizer Frans Jozef, tot eene mogendheid is geworden, die wellicht reeds in de naaste toekomst eene groote zending zal hebben te vervullen.

Kleine fee.
Tafereelen uit Marlitt's verhaal:
Het geheim der oude jufvrouw.
(*Vervolg*.)

- Nu, geen antwoord?... Gij ziet er uit als het beeld van een kwaad geweten: zijt gij niet in de kerk geweest?

- Neen, antwoordde het kind oprecht

- Waar zijt ge dan geweest?

Felicitas zweeg; zij zou zich liever hebben laten doodslaan dan hier den naam harer moeder te noemen.

- Ik zal het u wel zeggen, Johannes, antwoordde Nathanaël in hare plaats: zij is buiten in onzen tuin geweest en heeft daar fruit gestolen; dat doet zij altijd.

Felicitas wierp hem een fonkelenden blik toe, doch opende de lippen niet.

- Antwoord, beval Johannes, heeft Nathanaël gelijk?

- Neen, hij heeft gelogen, zooals hij het altijd doet, antwoordde het kind vast.

Johannes strekte bedaard zijn arm uit om Nathanaël terug te houden, die de kleine aanklaagster woedend wilde toevliegen.

- Raak haar niet aan, Nathanaël! beval ook mevrouw Helwig den knaap. Zij had tot hiertoe zwijgend in den armstoel van oom in 't raam gezeten. Nu stond zij op.

Ha, welk eene donkere schaduw wierp de groote vrouw in 't vertrek!

- Gij zult mij gelooven, Johannes, zegde zij tot haren oudsten zoon, als ik u verzeker dat Nathanaël nooit onwaarheid zegt. Hij is braaf en leeft in de vreeze des Heeren, zooals zelden een kind doet; ik heb hem bewaard en geleid: dat zal u genoeg zijn. Dat ontbrak er nog maar aan, dat het ellendige schepsel de broeders tegen elkander opzet, zooals reeds met de ouders geschied is. Is het niet reeds onvergeeflijk, dat zij in plaats van naar de kerk te gaan, elders hare wilde woeste streken drijft? - ze moge dan geweest zijn waar ze wil!

Haar oog mat het kind met doodelijke koelheid van het hoofd tot de voeten.

- Waar is de nieuwe doek, dien ge van morgen gekregen hebt? vroeg zij plotseling.

Felicitas tastte verschrikt met de handen naar hare schouders. O hemel! De doek was verdwenen; hij lag zeker op het kerkhof.

Zij gevoelde zeer goed, dat zij zich aan groote onachtzaamheid had schuldig gemaakt; zij was diep beschaamd; hare nedergeslagen oogen stonden vol tranen en de bede om vergiffenis lag haar op de lippen.

- Nu, wat zegt gij daarvan, Johannes? vroeg mevrouw Helwig op scherpen toon. Ik schonk haar den doek voor weinige uren, en aan haar gezicht kan ik zien dat hij reeds is verloren. Ik zou wel eens willen weten, hoeveel die kleeren ieder jaar uwen vader gekost hebben. Verlaat haar, zeg ik u. Het is boter aan de galg gesmeerd. Gij kunt toch niet uitroeien wat zij van eene gemeene, lichtzinnige moeder geërfd heeft.

Bij die woorden ontstond er eene vreeselijke verandering in het uiterlijk van Felicitas: haar gezicht werd vuurrood.

Hare donkere oogen, waarin de tranen nog glinsterden, schoten vuur naar mevrouw Helwig.

Al de angst voor die vrouw, die vijf jaren lang op haar klein hart gedrukt en altijd haren mond gesloten had gehouden, was eensklaps verdwenen; alles wat de kinderlijke zenuwen in de hevigste spanning had gehouden, trad nu alles overweldigend op den voorgrond en ontnam haar al de zelfbeheersching welke zij nog bezat; zij was buiten zich zelve.

- Zeg niets van mijne arme moeder; ik kan dit niet dulden! riep zij, en hare anders zoo zwakke stem klonk nu bijna gillend. Zij heeft u nooit eenig leed gedaan! Wij mogen geen kwaad van de dooden spreken; dat heeft oom altijd gezegd, want zij kunnen zich niet verdedigen; en gij doet het toch, en dat is slecht, heel slecht!

- Zie nu die furie eens, Johannes! riep mevrouw Helwig. Dat is het resultaat van de vrijzinnige opvoeding van uw vader! Dat is het ‘engelachtige schepseltje,’ zooals hij haar in zijn brief noemt!

- Zij heeft gelijk, als zij hare moeder verdedigt, maar de wijze waarop zij het doet is ongepast. - Hoe kunt gij u vermeten op znlk een toon tot mevrouw te spreken? vroeg hij, zich tot Felicitas wendende en een lichte blos schoot over zijn bleek gelaat. Weet ge niet, dat ge verhongeren moet als ze u geen brood geeft? en dat gij buiten op straat zoudt moeten slapen als zij u uit haar huis jaagt?

- Ik wil haar brood niet! riep het kind. Zij is eene booze vrouw, zij heeft zoo'n vreeselijke oogen. Ik wil hier niet blijven in uw huis waar gelogen wordt en waar men den geheelen dag bang moet zijn voor eene slechte behandeling; ik wil liever dadelijk onder den donkeren grond bij mijne moeder; ik wil liever honger lijden...

Zij kon niet verder spreken, Johannes had haren arm gegrepen; zijne magere vingers drukten zich als ijzeren krammen in het vleesch; hij schudde haar eenige malen hevig.

- Kom tot u zelve, afschuwelijk kind! riep hij. Foei, zoo driftig, en dat een meisje! Bij die onvergeeflijke neiging tot lichtzinnigheid en ondeugd ook nog die hevige drift. - Ik zie dat hier veel verzuimd is, vervolgde hij tot zijne moeder; maar onder uwe tucht zal dat wel anders worden, mama.

Hij liet den arm van het kind niet los en bracht haar onzacht uit de kamer naar de keuken.

- Van nu af heb ik over u te bevelen; denk daaraan! zegde hij ruw; schoon ik ook ver weg ben, zal ik u toch voorbeeldig weten te straffen, zoodra ik hoor dat gij mijne moeder niet zonder tegenspreken in alles gehoorzaamt... Voor uw gedrag van vandaag hebt gij huisarrest, daar gij van de vrijheid zulk een slecht gebruik maakt. Zonder verlof van mijne moeder komt gij niet meer in den hof, evenmin op straat, behalve om naar school te gaan, waar gij morgen heen zult. Hier bij de meid kunt gij eten en blijven over dag, tot dat gij u verbeterd hebt... Hebt gij mij verstaan.

Felicitas wendde zwijgend het hoofd af en ging de kamer uit.

IX.

Des namiddags dronk de familie Helwig in het buitenhof thee. Rika had zich in haar beste pak gestoken en was eerst naar de kerk gegaan en vervolgens bij eene tante op bezoek. Hendrik en Felicitas waren alleen in het groote stille huis.

De goede man was reeds lang heimelijk naar het kerkhof buiten geweest en had den noodlottigen doek van daar terug gehaald, die nu schoon gemaakt en netjes opgevouwen in de kast lag.

Hij had het tooneel van dien morgen in de keuken gehoord en ook gezien, en was in verzoeking geweest den zoon des huizes met zijne sterke vuisten even hard te schudden als deze het oproerige kind geschud had.

Nu zat hij in de keuken en sneed aan een stok, terwijl hij zacht, doch zeer onwelluidend floot.

Zijne gedachten waren ook niet bij het werk; zijne oogen richtten zich telkens heimelijk naar het zwijgende kind.

Dat was het gezicht van de kleine Felicitas niet meer!

Zij zat daar als een gevangen vogel, maar als een vogel wien de wildheid in de borst gloeit en die vol bitterheid aan de handen denkt, die hem geboeid hebben.

Op haren schoot lag Robinson Crusoë, dien Hendrik op eigen gevaar voor haar van Nathanaëls boekenplankje gehaald had; zij sloeg er echter geen oog in.

Robinson had het beter gehad dan zij, dacht Felicitas; op zijn eiland waren althans geene slechte menschen, die zijne moeder voor lichtzinnig en gemeen uitscholden daar scheen de heldere zon op de palmboomen en op het gras, en hier drong het licht slechts nauwelijks door de getraliede vensters; nergens werd haar oog verkwikt door eenig groen; en wat kon er mooier zijn dan het ruischen en fluisteren van de groene tongen aan bloemen en struiken?

Eensklaps sprong Felicitas op. Boven op den zolder kon men ver naar buiten zien; daar was licht en zon; als eene schim sloop zij den wenteltrap op.

Het oude koopmanshuis was in vroeger eeuwen een adellijk kasteel geweest.

De aan de markt liggende voorgevel was langzamerhand gemoderniseerd geworden, doch het achterste gedeelte, bestaande uit drie groote vleugels, stond nog zooals het uit de hand van zijn maker te voorschijn was gekomen.

Daar had men nog die lange holle gangen met scheeve muren en uitgesleten vloersteenen, waarin zelfs midden op den dag, bij helder weer een twijfelachtig licht heerschte.

Daar waren nog die onverwacht verschijnende en licht krakende achtertrapjes, die hier of daar voor eene zwaar gegrendelde deur uitkwamen: die afgelegene hoeken met een eenzaam venster, welks ronde, in lood gevatte ruiten een zwak licht wierpen op den verbrokkelden steenen vloer.

Waar het eenigszins mogelijk was, had de bouwmeester een hert aangebracht, het wapen van den stichter van het huis, zekeren ridder von Hirschprung.

Op de deurposten van eene der groote staatsiekamers in het voorste gedeelte van het huis bestonden nog de beelden van den stichter en zijne vrouw.

Felicitas stond boven aan den trap en zag met groote, verwonderde oogen door eene half openstaande deur, welke zij nooit anders dan gesloten gezien had.

Wat moest de wraakzucht de heele ziel van mevrouw Helwig ingenomen hebben, dat zij er zelfs slot en grendel door vergeten had.

Achter de deur lag een gang, waaraan geen einde scheen te zijn, die over eene der achtervleugels heen liep en waarin verscheidene deuren uitkwamen. Eene van die deuren stond open en gaf den toegang tot een soort van rommelkamer met een zeer hoog dakvenster.

Zij was volgestopt met allerlei ouden huisraad; ook het portret der oude mevrouw Helwig stond hier tegen een gebroken stoel.

Felicitas wendde zich eenigszins bang van de groote oogen af, maar in hetzelfde oogenblik schoot er een steek in het kleine hartje en het bloed bruischte haar naar 't hoofd; het kleine met zeehondenvel overtrokken koffer kende zij nog.

Angstvallig en met ingehouden adem lichtte zij het deksel op; daar lag, boven op, het licht blauwe met wit borduursel afgezette kleedje.

Och ja, dat had Rika haar des avonds uitgetrokken en toen was het verdwenen, en zij moest een leelijk donker kleedje in de plaats dragen.

De kleine handen woelden al dieper en dieper; wat kwam daar al niet te voorschijn en hoe stormde het in die kinderborst bij dat wederzien!

Al die dingen had hare moeder in de handen gehad; Felicitas herinnerde zich pijnlijk nauwkeurig het aangename gevoel, wanneer hare moeder haar met hare teere vingeren aanraakte als zij haar aankleedde.

Ha, daar was ook het hondje, waarop zij eens zoo trotsch was geweest! Het was op een klein teschje geborduurd.

Wacht! Daar zat iets in; maar 't was geen speelgoed, zooals het kind eerst dacht, 't was een fijn cachet van agaat, waarin dezelfde hert was uitgesneden, die overal in het metselwerk te zien was. Onder het wapen stond met fijne letters M v. H.

Dat had zeker aan hare mama toebehoord en het kind had er in vroeger tijd het begeerige handje naar uitgestrekt.

Al hooger en hooger rees de vloed der herinneringen en op menige daarvan viel een straal van het rijpende verstand.

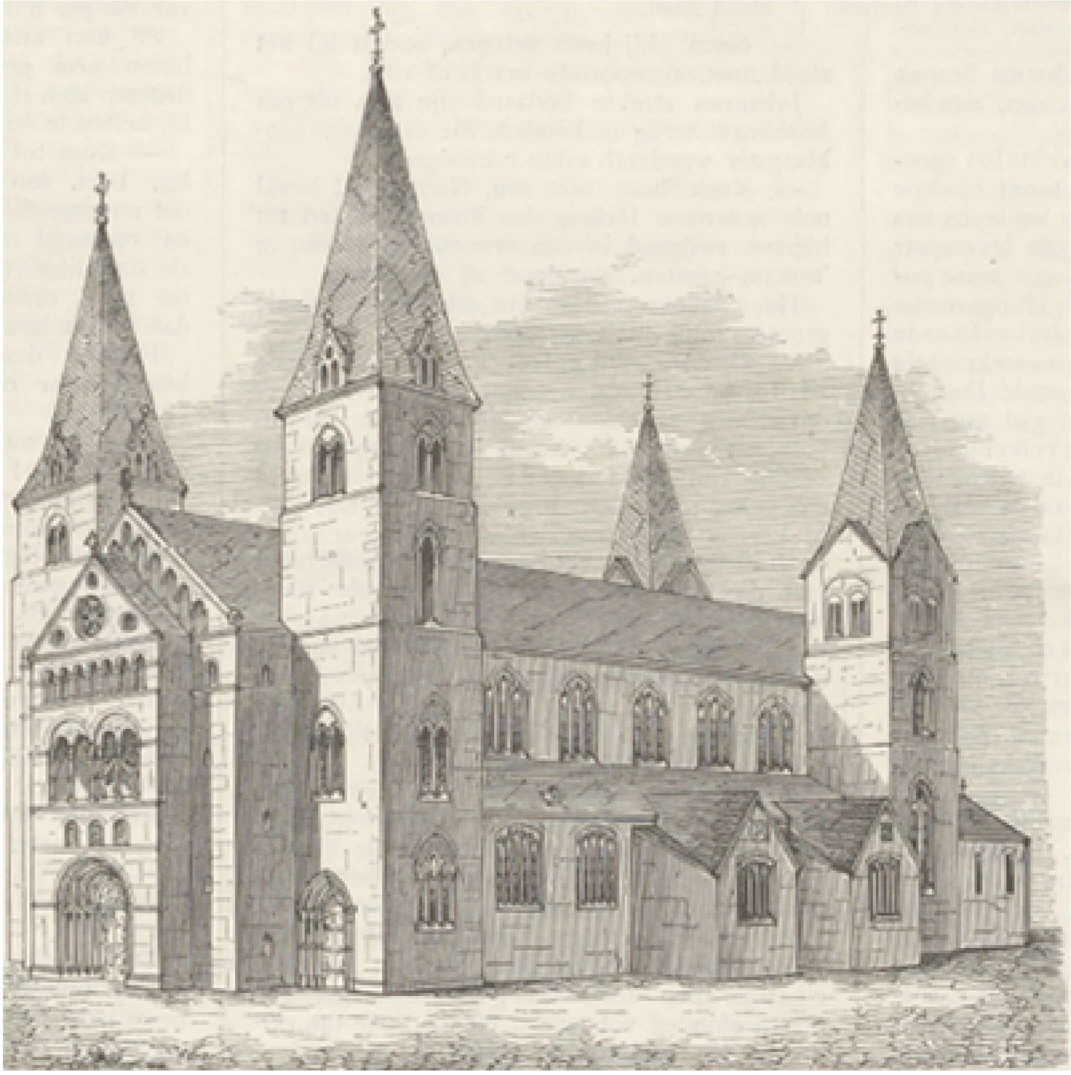

DE BASILIEK VAN DEN H. WILLIBRORDUS TE ECHTERNACH.

Nu begreep Felicitas die oogenblikken, waarin zij, uit haren eersten slaap ontwakende, haren vader in een met goud geborduurd wambuis, en hare moeder met loshangende blonde haren bij haar bedje zag - zij waren van eene voorstelling te huis gekomen; dan was er zeker ook altijd op hare mama geschoten geworden, en het kind had hare doodbleeke moeder zoo achterdochtig aangezien; zij wist echter nog hoe driftig hare moeder haar dan placht op te nemen en aan haar hart te drukken.

Zoo nam het kind stuk voor stuk van den nieuw ontdekten schat met eerbiedige teederheid in de handen en legde het weder in het koffer neder, en toen het deksel terug toegevallen was, sloeg zij de armpjes er om heen en legde er haar hoofdje op; zij waren immers oude bekenden, die bij elkander hoorden in de wijde wereld, waarin het goochelaarskind geen te huis meer had.

Het strakke gezichtje ontspande zich weer toen het, op het half door de memelen verteerde deksel gedrukt met gesloten oogen onbewegelijk liggen bleef.

Daar drong een zachte bloemengeur door het venster naar binnen; hoe kon die zoo hoog in de lucht komen?

En wat waren dat voor tonen, die daar uit de verte tot Felicitas doordrongen.

Zij opende de oogen en ging luisterend zitten. Dat kon het orgel uit de nabijgelegen kerk niet zijn! De dienst was lang uit.

Een geoefend oor zou ook bij die harmonie niet aan een kerkorgel hebben gedacht...'t was de *ouverture* van *don Juan* die door eene meesterhand op de piano werd gespeeld.

Felicitas trok eene oude tafel voor het venster en klom er op.

Niets was er te ontdekken van het ruime vergezicht dat zij zich had voorgesteld; het was een vierkant van daken, waarvan de kant dien zij tegenover zich had, boven de andere drie zijden uitstak, zoodat zij er niet overheen kon zien.

Doch juist het dak tegenover haar was voor hare verbaasde kinderoogen een wonder, zooals geen tooversprookje haar had kunnen vertellen.

Daar waren geene pannen, zooals op de andere daken, maar het was geheel met bloemen bedekt, met asters en dahlia's, die hunne kruinen met dezelfde gerustheid lieten wiegelen als beneden dicht bij den vasten grond.

Zoo ver een menschenarm van het balkon kon reiken, dat onder het dak uitstak, pronkten bloemen tegen den muur; dan loste zich die rijkdom van bloemen op in een weefsel van blâren; de wilde wijngaardranken reikten tot boven toe en strekten zich zelf tot twee andere daken uit en kropen met hunne lichte blâren en donkere druiven gedurig verder vooruit.

Het balkon was even lang als het dak zelf en hing daar zoo luchtig en licht, alsof het er heen was gewaaid, en toch droeg het groote bakken vol aarde, waaruit de reseda te voorschijn kwam en honderden maandrozen hunne knopjes opstaken.

Een witte hofstoel en een rond tafeltje, waarop een porseleinen koffieservies stond, bewezen dat hier een menschelijk wezen woonde; maar toch liet het kind hare eerste gedachte niet los, dat er in het kleine vooruitspringende gedeelte van het gebouw, dat door eene glazen deur op het balkon uitkwam, eene toovergodin moest wonen.

Er was dak noch muur te zien, alles was met klimop begroeid. De glazen deur stond op eene spleet, en van daar drong de muziek tot het kind door, die haar naar het venster had gelokt!

Een blik naar beneden, op de plaats die tusschen de vier achtergebouwen lag ingesloten, deed eensklaps een vermoeden bij Felicitas ontstaan; daar beneden was de hoenderhof en kraaide en kakelde het pluimgedierte.

Felicitas had deze plaats nooit gezien, want uit vrees dat een van het gevogelte in huis zou komen, had Rika altijd den sleutel in den zak; dikwijls was zij echter met een nijdig gezicht bij Hendrik in de keuken gekomen, en had geroepen:

- Daar begiet het oude mensch haar onnuttig gewas weêr, dat de goten er van overloopen.

Dat onnuttig gewas waren dus die duizenden schoone bloemen daar boven, en zij, die ze kweekte en verzorgde, was... de oude jufvrouw, die o[o]k op 't oogenblik, volgens de schijnvrome mevrouw, den zondag weder ontheiligde door hare onheilige muziek.

(*Wordt voortgezet.*)

[Nummer 26]

Onze gravures.

Het laatste kleinood.

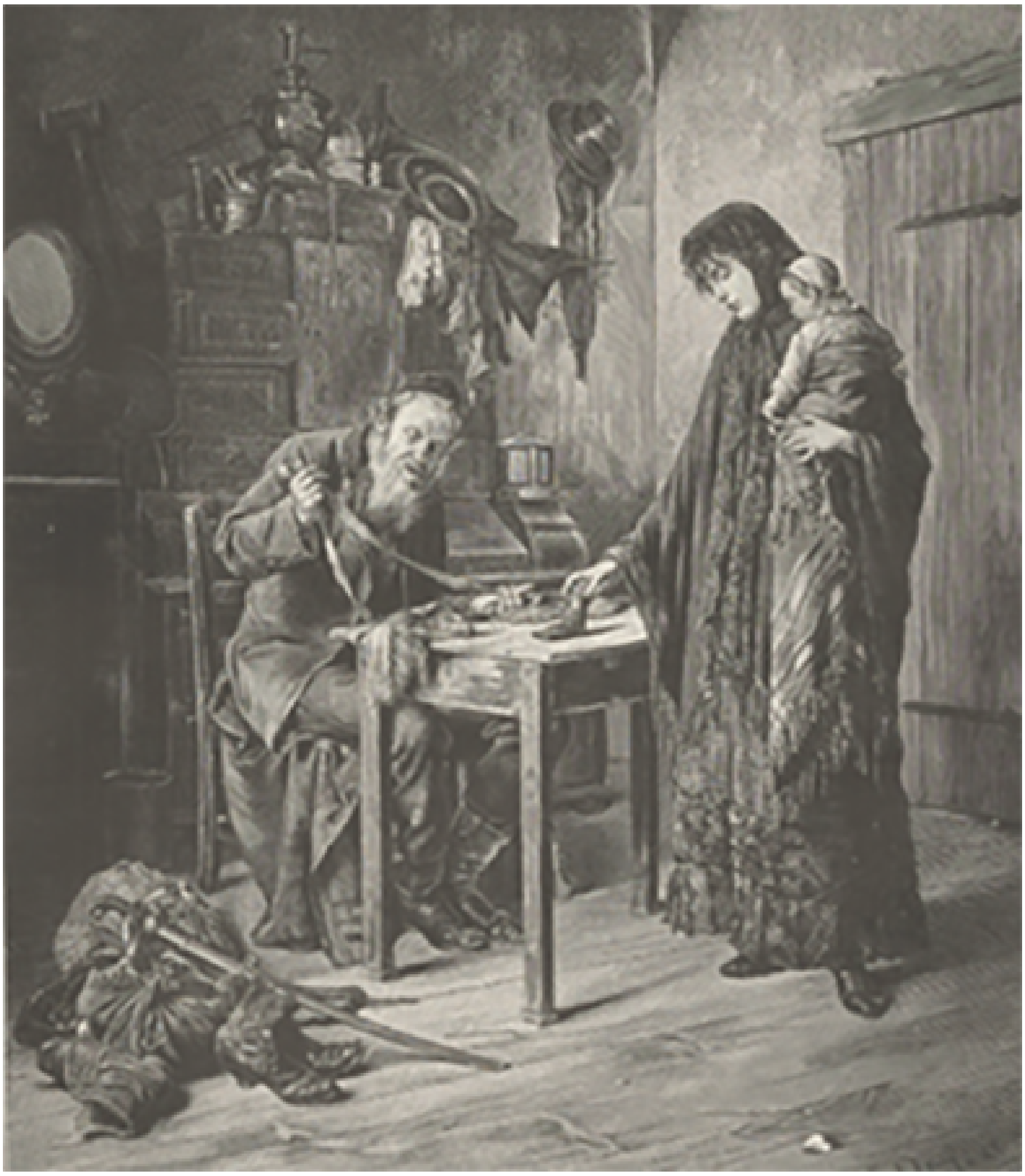

HET LAATSTE KLEINOOD.

Eene lange toelichting heeft dit tafereel wel niet noodig: die jonge schamel gekleede vrouw met haar kind op den arm, die oud-kleerkooper, met kennersblik de aangeboden koopwaar onderzoekend, de oude soldatenplunje op den grond en vooral het kleinood, waarvan de vrouw slechts noode schijnt te scheiden, dat alles verhaalt ons eene heele geschiedenis. Blijkbaar is die vrouw de nagelatene weduwe van een krijger, die op het veld van eer voor zijn vaderland het leven heeft gegeven. Het eermetaal, dat zijne borst versierde, de met zijn bloed bedekte uniform was alles wat zijne dierbare vrouw van hem overbleef. Helaas, hoe kostbaar haar die nalatenschap was, zij beveiligt haar niet voor gebrek en ellende. Toch zou zij dien schat voor geen geld hebben afgestaan: liever leed zij honger, dan zich van die dierbare relikwieën te berooven. Maar ten laatste dwong haar de nood, die lang met zorg bewaarde gedachtenissen in te ruilen voor brood, brood voor haar kind. En thans zien wij haar bij den ouden jood, in bange verwachting wat hij haar geven zal voor haar laatste dierbaar kleinood, de medalie, die eens op de borst haars echtgenoots prijkte. Ach, hoeveel tranen hebben dat metaal besproeid en gewijd, waarvoor zij wellicht slechts enkele luttele zilverstukjes zal ontvangen.

Wintervermaak buiten en binnen.

Eene aardige tegenstelling bieden ons de beide gravures, welke wij hier onder een opschrift samenvatten als de vereenigde voorstelling der tweevoudige genoegens van den winter: het levendig ijsvermaak buiten op de drukke baan en het stille huiselijk genot aan den warmen haard. Welk van de twee het meest aanlokkend is, zal ieder lezer voor zich wel het best kunnen uitmaken; wij voor ons zouden liever geene keuze maken en beide soorten van genoegens even hoog geschat willen zien, onder de zinspreuk: alles op zijn tijd. Gewis, het is een genot, vooral voor de jeugdige liefhebbers, op een paar vlugge schaatsen langs de spiegelgladde baan te zwieren, waar alles, inspanning en vermoeienissen, ja zelfs wederwaardigheden genoegens worden. Dat laatste merken wij alweer duidelijk aan den jongen rijder, die blijkens de witte plakkaten op frak en broek niet vrij is gebleven van de gebruikelijke ongevallen en nu, tot groot genoegen van de omstanders in geuren en kleuren zijn wedervaren aan twee lieve kennissen vertelt.

Maar een even streelend genoegen ook is

het, vooral voor de gelukkigen, die zich in een gezelligen huiselijken kring mogen verheugen, gedurende de lange winteravonden, rondom den knappenden haard en onder het vriendelijk schijnsel der lamp, gemoedelijk bij elkander te zitten, vader met zijn dagblad, moeder met de kinderen en dezen met hun speelgoed bezig, allen opgeruimd en vroolijk in het zalig besef van warm en wel thuis te zijn, terwijl daarbuiten de sneeuwjacht giert of de ijzige hagel tegen de ruiten klettert.

Zoo binnen als buitenshuis heeft de winter zijne genoegens, en met den versregel van Tennyson zouden we hier kunnen zeggen:

Welk van die beide 't zoetst is, 'k weet het niet.

Graaf Herbert von Bismarck.

Terwijl de groote rijkskanselier door zijne hooge jaren zoo langzamerhand op den achtergrond raakt van het staatkundig tooneel, treedt zijn zoon graaf Herbert von Bismarck in den laatsten tijd als een echte Bismarck II op den voorgrond. Vooral bij de reis van keizer Wilhelm naar Rome heeft Herbert eene groote rol gespeeld, door den ouden heer te Friedrichsruhe geregeld op de hoogte te houden van al het doen en laten des vorstelijken reizigers en er tevens voor te waken dat deze, in zijne jeugdige voortvarendheid, niet afweek van den weg, door den grijzen rijkskanselier omzichtig voorgeschreven.

De jonge Bismarck heeft zich bij die gelegenheid als een echte Pruis, als de waardige zoon van den ijzeren kanselier doen kennen. Men herinnert zich hoe onbesuisd hij het onderhoud tusschen Paus en keizer verstoorde door eensklaps prins Heinrich binnen te leiden, zeggende dat de broeder des keizers niet behoefde antichambre te maken.

Ook bij zijn eerste optreden als spreker in den Rijksdag, den 14en December van het vorig jaar, toonde de staatssecretaris Herbert von Bismarck zich het evenbeeld zijns vaders Hij heeft dezelfde hortende en stootende voordracht, dezelfde hoekige gebaren, welke den ouden Bismarck kenmerken, maar natuurlijk alles veel jeugdiger en levendiger. Het onderwerp, dat hij te bespreken had, was wel gehikt om hem al aanstonds aller sympathie te verzekeren; hij behandelde namelijk het vraagstuk der bestrijding van den slavenhandel en deelde mede, welke maatregelen door Duitschland, in vereeniging met Engeland en de overige mogendheden zouden worden genomen om dien gruwel uit te roeien. De geestdrift, welke hij voor die schoone zaak aan den dag legde, en de waardeerende toon, dien hij tegenover Engeland en zelfs Frankrijk aansloeg, maakten een uitstekenden indruk, - wat geene kleinigheid is, als men bedenkt dat de verwachting hoog gespannen was. Het is een twijfelachtig voorrecht de zoon van een groot man te zijn; verzekert het den gelukkige onmiddellijk de algemeene opmerkzaamheid, het onderwerpt hem ook aanstonds aan eene scherpziende critiek en minder aangename vergelijkingen. In dat opzicht heeft de jonge Bismarck op den 14 December de proef glansrijk doorstaan.

Of hij echter ook als diplomaat in de schoenen zijns vaders staan kan, mag nog ernstig betwijfeld worden. Men weet dat de oude Bismarck aan de forsche kracht van den barschen ijzervreter al de sluwheid paart van den volleerden intrigant. Het optreden nu van den jongen Bismarck in de geruchtmakende zaak Morier levert alles behalve het bewijs van diplomatischen tact. Gelijk men zich herinnert, weigerde de jonge staatssecretaris den Engelschen gezant te St. Petersburg botaf elke genoegdoening voor de vernederende beschuldiging van verklikking, waaraan hij van den kant der *Köln. Zeit.* had blootgestaan.

Ter eere van graaf Herbert moet hier ten slotte bijgevoegd worden, dat hij algemeen als bijzonder ijverig wordt geroemd. Wie weet welke gewichtige Europeesche rol den zoon van den grooten Bismarck in de toekomst nog is weggelegd!

Moemoe.
Eene Russische vertelling van
Iwan Turgenjew.
(*Vervolg*.)

Tot laat in den avond bleef de baronnes knorrig, sprak met niemand, raakte geene kaart aan, en had een onrustigen nacht. Zij meende, dat men haar niet van dezelfde eau-de-Cologne gegeven had, die zij gewoonlijk gebruikte; het kussen rook naar zeep, waarom zij hare huishoudster noodzaakte, den geheelen wasch te gaan doorsnuffelen: met een woord, zij was prikkelbaar en lichtgeraakt. Den volgenden morgen liet zij Gawrilo een uur vroeger roepen dan gewoonlijk.

‘Zeg eens,’ begon zij, toen deze niet zonder inwendige vrees den drempel van haar kabinet overschreden had, ‘welke hond heeft den geheelen nacht op de plaats geblaft? Ik heb in 't geheel niet kunnen slapen!’

‘Een hond... welke hond... misschien de hond van den stomme,’ begon hij met eene eenigszins onzekere stem.

‘Hoe weet ik, of het de hond van den stomme of van een ander geweest is, genoeg, hij was oorzaak dat ik niet kon slapen. Dan verwondert het me ook, dat hier zulk een aantal honden noodig is; ik zou wel willen weten, waarvoor dit dient. We hebben immers een waakhond?’

‘Zeker, we hebben er een, Woltschok.’

‘Welnu, waartoe hebben we er dan meer noodig; waartoe dan nog een hond? Zoo komt er maar wanorde. Er is geen heer in huis, dat is de oorzaak van alles. En waarom houdt de stomme een hond? Wie heeft hem verlof gegeven, om in mijn huis een hond te houden? Gisteren stond ik aan het venster en daar lag het dier in het tuintje onder de rozenboomen, die ik pas heb laten zetten...’

‘De baronnes hield op.’

‘Vandaag moet de hond nog weg... hoort ge?

Om u te dienen.’

‘Vandaag nog. Ga nu heen! Voor de huishoudelijke aangelegenheden zal ik u straks laten roepen.’

Gawrilo ging de kamer uit.

In de voorkamer gekomen, zag hij Hendrik op eene bank zitten slapen in de houding van een gewonden krijgsman op het slagveld, met uitgestrekte beenen. De hofmeester schudde hem wakker, en gaf hem een bevel, dat Hendrik half gapend, half lachend aanhoorde. De hofmeester verwijderde zich. Hendrik stond op, trok zijn kaftan en zijne laarzen aan, ging de kamer uit en bij den ingang van den gang staan. Geene vijf minuten waren voorbijgegaan, of Garassim kwam met een grooten bundel hout op den rug, vergezeld van zijn onafscheidbaren Moemoe. Terwijl de knecht met het hout door den gang liep, bleef de hond naar gewoonte aan den ingang op hem wachten. Hendrik maakte van deze gelegenheid gebruik, wierp zich eensklaps op het dier, als een roofvogel op een kieken, drukte hem met de borst tegen den grond, nam hem vervolgens onder den arm, en liep over de plaats, dadelijk naar de markt. Spoedig had hij een kooper gevonden, aan wien hij den hond voor een halven roebel afstond, doch onder voorwaarde, dat hij hem minstens eene week zou vastleggen. Na het sluiten van den koop keerde hij dadelijk terug, en sloop het huis door eene achterdeur binnen, wijl hij vreesde Garassim te ontmoeten.

Toch maakte hij zich onnoodig bevreesd. Garassim had zich alreeds verwijderd. Uit den gang komende, miste hij Moemoe dadelijk, hij herinnerde zich niet, dat het dier ooit vergeten had op zijne terugkomst te wachten, hij liep dus overal rond, zocht het overal, riep het op zijne eigenaardige wijze... zocht op zijne kamer op den hooizolder, in de straat, - nu hier' dan daar - de hond bleef weg. Hij wendde zich vervolgens tot de bedienden en vroeg met wanhopende gebaren naar hem. Sommigen wisten inderdaad niet wat met Moemoe gebeurd was en schudden eenvoudig met het hoofd, anderen wisten het en lachten hem uit, de hofmeester zette een deftig gezicht en schold op den koetsier. Daarna liep Garassim het huis uit.

't Werd al donker, toen hij terugkwam. Te oordeelen naar zijn afgemat uiterlijk, zijn onvasten gang, zijne met stof bedekte kleederen, moest hij half Moscou doorloopen hebben. Hij bleef voor de vensters van het heerenhuis staan, wierp een blik op den trap waarop enkele bedienden stonden, keerde zich om en riep nog eens: ‘Moemoe!’ - Maar Moemoe antwoordde niet op den roep. Hij ging verder. Allen zagen hem na, doch niemand lachte, niemand zeide een woord. De nieuwsgierige voorrijder Antipha vertelde den volgenden morgen in de keuken, dat de stomme den ganschen nacht zwaar gezucht had.

Den geheelen volgenden dag vertoonde Garassim zich niet, zoodat de koetsier Potap in zijne plaats water moest halen, waarmede deze geenszins ingenomen was. De baronnes vroeg Gawrilo, of aan haar bevel voldaan was. Gawrilo antwoordde, dat daaraan gevolg was gegeven. Den daaropvolgenden morgen verliet Garassim zijne kamer en ging aan zijn werk.

Aan tafel verscheen hij, at en ging weder henen, zonder iemand te groeten. Zijn gelaat, dat, even als bij alle doofstommen, geheel levenloos was, scheen versteend. Na tafel ging hij weder het huis uit, doch niet lang, keerde terug en ging dadelijk naar den hooizolder. De nacht brak aan, een heldere nacht, waarin de maan hare vriendelijke stralen naar alle zijden zond. Terwijl Garassim op den hooizolder lag, voelde hij iets aan zijn jas trekken; hij richtte zich op, en voor hem stond Moemoe, met een stuk touw om den hals. De huisknecht greep het dier en drukte het in zijne armen; in een oogenblik had het hem neus, oogen en baard gelekt... Hij bleef eenige minuten nadenkend staan, ging vervolgens voorzichtig naar beneden, zag rond, en zoodra hij verzekerd was dat niemand hem bemerkte, sloop hij in zijne kamer.

Bij Garassim was reeds vroeger de gedachte opgekomen, dat de hond niet weggeloopen was, maar dat men hem op bevel der baronnes weggedaan had; door teekenen hadden de menschen hem doen begrijpen, dat zij over Moemoe ontevreden was geworden - en hij besloot alle mogelijke voorzorgen te nemen. Allereerst gaf hij het dier brood te eten, liefkoosde het, legde het op een zacht plaatsje, en peinsde den geheelen nacht, wat de beste wijze zou zijn om het beest verborgen te houden. Ten slotte kwam hij op het denkbeeld, om het hondje des daags in zijne kamer te houden, er slechts nu en dan naar om te zien, en hem des nachts buiten te laten. De opening in de deur stopte hij zorgvuldig met een ouden jas toe, en nauwelijks begon de dageraad te schemeren, of hij was al op de plaats, alsof er niets voorgevallen was, en huichelde zelfs - onschuldige list! - de vroegere neerslagtigheid in het gelaat. De arme stomme kon niet begrijpen dat Moemoe zich door zijn janken verraden zou; en werkelijk wist spoedig elkeen in het huis, dat de hond van den stomme teruggekomen, en in zijne kamer opgesloten was, doch gedeeltelijk uit medelijden met hem en met den hond, gedeeltelijk uit vrees, liet niemand blijken, dat zijn geheim ontdekt was. De hofmeester streek de hand door de haren en troostte zich: ‘Welnu, laat 't daar zoo blijven! Ik hoop dat de baronnes maar niets bespeurt!’

Garassim was dien dag zoo ijverig als ooit te voren: hij maakte de plaats zoo netjes schoon, trok alle grasscheutjes uit, beproefde of de staven van het tuinhek nog sterk genoeg waren, - met een woord, hij was dien dag zoo druk bezig, dat de baronnes zelve over zooveel ijver verwonderd was. In den loop van den dag bezocht hij tweema□l in stilte zijn gevangene; zoodra de avond viel, begaf hij zich naar zijne kamer, en liet eerst tegen twee uur in den nacht het diertje in de frissche lucht. Nadat hij tamelijk lang met den hond over de plaats had rondgewandeld en al weder terug wilde keeren, liet zich eensklaps eenig gedruisch achter de schutting hooren. Moemoe spitste de ooren, ging knorrende naar de schutting toe, snoof een weinig rond en begon luid en lang te blaffen. Een beschonken man had goedgevonden, daar zijn nachtleger op te slaan.

Juist in dit oogenblik was de baronnes na eene lange ‘zenuwachtige opgewondenheid’ ingesluimerd: zij had dit geregeld na een al te overdadig avondmaal. Het onverwachte blaffen had haar doen ontwaken, zij kreeg hartkloppingen en riep kermend om hare dienstboden. De verschrikte meisjes waren een oogenblik later in hare slaapkamer. ‘Och, och, ik sterf!’ steunde zij, en sloeg onrustig met de armen rond. ‘Alweêr, alweêr die hond!. Och, laat de dokter komen. Zij willen me doen sterven... De hond, alweêr de hond! ach!’ En zij liet het hoofd naar achteren vallen, hetgeen eene onmacht moest beteekenen. Men riep den dokter, dat wil zeggen, den huisarts Chariton. Deze arts, wiens geheele verdienste hierin bestond, dat hij laarzen met dunne zolen droeg, op eene zachte wijze den pols voelde, veertien uren van den dag sliep, zich den overigen tijd onophoudelijk verveelde, en de adellijke dame voortdurend op kerselaurierdruppels onthaalde, - deze dokter kwam dadelijk aangesneld, wierp een sterkriekend vocht door 't vertrek, en reikte de baronnes, zoodra zij de oogen weder opsloeg, op een zilveren blad in een wijnglas de wonderdadige druppels toe. Zij nam ze in, maar begon dadelijk op een schreienden toon te klagen over den hond, over Gawrilo, over haar lot; dat allen haar, de arme, oude mevrouw, vergaten, dat niemand medelijden met haar had, en allen naar haar dood verlangden.

Ondertusschen bleef Moemoe blaffen en deed Garassim te vergeefs alle moeite, om den hond van de schutting te lokken. ‘Daar begint het... weêr.... weêr!’ stotterde zij en draaide de oogen rond. De dokter fluisterde een der meisjes iets toe; het meisje ging de kamer uit, wekte Hendrik, die dadelijk op moest staan om Gawrilo te roepen, en Gawrilo bracht in de eerste ontsteltenis het gansche huis op de been

Garassim keerde zich om, bemerkte aan alle vensters lichten en schaduwen, vermoedde iets kwaads, nam Moemoe onder den arm, liep naar zijne kamer, en sloot zich daar op. Eenigen tijd later beproefden vijf mannen bij hem binnen te breken, doch gevoelden den weêrstand der grendels en hielden op. Gawrilo kwam buiten adem geloopen, beval de lieden, daar te blijven en tot den morgen wacht te houden, rende vervolgens naar de kamers der dienstboden, en verzocht de oudste der gezelschapjuffers, Ljubow Ljubimowna, (met wie hij thee, suiker en andere zaken stool en verborg,) om de baronnes eerbiedig mede te deelen, dat de hond ongelukkig weer was teruggekomen, doch dat hij den volgenden morgen niet meer in leven zou zijn; de genadige vrouw moest toch niet boos worden, en zich volkomen gerust stellen. Doch mevrouw zou zich waarschijnlijk niet zoo spoedig gerust gesteld hebben, zoo de dokter in de haast in plaats van twaalf, haar niet ruim veertig druppels had toegediend: de kracht van den kerselaurier deed hare werking; binnen een kwartier was zij reeds bedaard en vast ingeslapen. Maar Garassim lag bleek op zijn bed, en hield den mond van Moemoe toegedrukt.

De baronnes werd den volgenden morgen tamelijk laat wakker. Gawrilo wachtte op haar ontwaken, om het officieele bevel te ontvangen, om de schuilplaats van Garassim te bestormen, en was op een zwaar onweder voorbereid. Maar er kwam geen onweer. Nog te bed liggend, liet mevrouw de oudste harer jufvrouwen van gezelschap bij zich komen.

'Ljubow Ljubimowna,' begon zij met eene zachte en zwakke stem, want zij speelde nu en dan wel eens gaarne de rol van eene in het stof vertredene, aan haar lot overgelaten martelaresse, 'Ljubow Ljubimowna, ge ziet, in welken toestand ik verkeer; ga, lieve, naar Gawrilo Andrejitsch, spreek met hem: zou een ellendige hond inderdaad meer waarde voor hem hebben, dan de rust, ja het leven zijner meesteres? Dat kan ik niet gelooven,' voegde zij er zuchtend bij - 'ga, lieve, wees zoo goed, ga naar Gawrilo Andrejitsch.'

Ljubow Ljubimowna begaf zich naar de kamer van Gawrilo. Wat zij spraken, weten we niet; maar even daarna begaf zich een hoopje mannen over de plaats naar de kamer van Garassim: voorop liep Gawrilo, zijne muts met de hand vasthoudend, hoewel er geen wind was; naast hem gingen bedienden en koks; uit een venster keek oom Strunk den stoet na en leidde het geheel, of liever, hij greep alleen met de handen in de lucht; de stoet werd gesloten door schreeuwende jongens, waarvan de helft van de straat het huis ingeloopen was. Op den smallen trap, die naar de kamer leidde, zat een oppasser; aan de deur stonden twee andere met stokken gewapend. De trap werd beklommen en geheel door de joelende achterhoede bezet. Gawrilo ging naar de deur, sloeg er met de vuist op, en riep:

'Doe open!'

Een dof geblaf deed zich hooren; er kwam geen antwoord.

'Doe open!' herhaalde hij.

'Maar, Gawrilo Andrejitsh;' zeide Hendrik, die op den trap stond, 'hij is doof - hij hoort niets.'

Allen lachten.

'Dat is ook waar; maar wat beginnen we dan?' antwoordde Gawrilo van boven.

'Hij heeft immers een gat in de deur,' zeide Hendrik: 'steek met een stok daarin.'

Gawrilo boog zich voorover.

'Hij heeft het gat met een jas toegemaakt.'

'Duw dan de jas weg.'

Weer hoorde men het doffe geblaf.

'Hoort ge, hoort ge, hij verraadt zich zelf,' merkte een uit het hoopje op, en men lachte op nieuw.

Gawrilo streek met zijne hand door het haar.

'Neen,' begon hij, 'dat doe ik niet, wanneer ge lust hebt, moogt ge zelf den jas naar binnen stooten.'

'Waarom niet? ik doe 't.'

Hendrik klom den trap op, greep den stok, stiet den jas naar binnen, begon met den stok door de opening te duwen, en riep: 'Kom er uit, kom er uit!' Terwijl hij hiermede bezig was, werd eensklaps de kamerdeur snel opengerukt en stormde de geheele zwerm den trap af. Gawrilo voorop. Oom Strunk sloot het venster.

'Welnu, welnu!' riep Gawrilo van omlaag, 'pas op, ik zal u...!'

Garassim stond bewegeloos op den drempel. Beneden aan den trap had zich eene groote menigte volks verzameld. Hij zag op al die menschen van boven neer; hij stond met de handen in de zijde, en in zijn rood boerenkleed scheen hij een reus, in vergelijking met de anderen. Gawrilo deed een stap voorwaarts.

'Hoor eens,' zeide hij 'doe me niets!' Hij trachtte vervolgens door gebaren te doen verstaan, dat de baronnes zijn hond verlangde 'Geef hem dadelijk, anders zal het slecht met u afloopen.'

Garassim zag hem aan, wees op den hond, maakte met de hand een gebaar om zijn hals alsof hij een strik toetrok, en zag den hofmeester toen vragend aan.

Ja, ja,' antwoordde deze met het hoofd knikkend: 'ja, ja.'

Garassim wees wederom op den hond, die naast hem stond, herhaalde het gebaar aan zijn hals en sloeg op zijne borst, alsof hij wilde zeggen, dat hij het doodbrengen van Moemoe op zich nam.

'Ge wilt me bedriegen,' gaf Grawilo door gebaren ten antwoord

Garasim zag hem met een verachtelijken glimlach aan, sloeg nogmaals op zijne borst en wierp de deur toe.

Allen zagen elkander verstomd aan

'Wat moet dat beteekenen?' begon Gawrilo 'heeft hij zich opgesloten?'

'Laat hem zijn eigen wil volgen, Gawrilo Andrejitsch,' zeide Hendrik. 'Hij zal zijne belofte volbrengen. Zoo is hij. Wanneer hij iets belooft, doet hij het zeker: daarin verschilt hij van ons. Wat waar is, blijft waar. Ja, ja.'

'Ja, ja,' herhaalden allen en knikten met hunne hoofden. 'Dat is waar. Ja, ja.'

Oom Strunk deed zijn venster weder open en riep eveneens: 'Ja, ja!'

'Nu, wat mij betreft, we zullen zien,' antwoordde Gawrilo, 'de wacht moet evenwel bijven... He, Jeroschka!' voegde hij er bij, en wendde zich tot een bleek man, in een korten gelen jas van nanking, den zoogenaamden tuinman; 'ge hebt niets te doen! neem een stok en ga daar zitten; zoodra ge ook maar 't geringste bemerkt loop dan dadelijk naar mij.'

Jeroschka nam den stok, en zette zich op de onderste trede van den trap. De menigte verstrooide zich, uitgezonderd een paar nieuwsgierigen en de jongens; Gawrilo keerde naar zijne kamer terug en liet de baronnes door Ljubow Ljubimowna weten, dat alles in orde was, doch zond tevens den voorrijder om een agent van politie: men wist nooit wat er gebeuren kon. De baronnes sloeg een knoop in haren zakdoek, goot er eau-de-cologne over, rook er aan, wreef 't langs de slapen, dronk een paar kopjes thee en viel weder in slaap, nog altijd door de werking der kerslaurierdruppels.

(*Wordt voortgezet.*)

Een avontuur met bandieten.

Toen de burgeroorlog in de Vereenigde Staten was geëindigd, besloot ik eene reis door Zuid-Amerika te gaan maken, om zelf te oordeelen of de verhalen van den rijkdom en de schoonheid dier landen op waarheid gegrond waren, of dat zij tot lokvinken moesten dienen. Met dit doel scheepte ik mij te Vera Cruz naar Imalaca aan den mond van den Orinoca in, en dadelijk na mijne aankomst zocht ik een goed paard te koopen voor een tocht in het binnenland.

Eerst na eenige dagen slaagde ik in 't aankoopen van een voortreffelijk paard en ik nam het geleide van een Noord-Amerikaan en twee Mexikanen aan, in wier gezelschap ik op een schoonen morgen naar de Amazonenrivier vertrok.

Het was eene lange en gevaarlijke reis en daar wij zulks wisten, hadden wij ons gewapend tegen de gevaren, die zich onderweg zouden kunnen voordoen. Mijn Amerikaansche vriend was een jong hupsch mensch, 25 jaar oud, die steeds naar avonturen verlangd had en daarom de wereld rondreisde. Zijn vader was een van de rijkste kooplieden uit New-York, en hoewel hem de levenswijze van zijn zoon tegen de borst stuitte, voorzag hij hem steeds van geld. Toen hij de Vereenigde Staten vaarwel had gezegd, legde hij den naam zijns vaders af - uit vrees van hem tot schande te maken - zoo vertelde hij mijzelf en behield alleen zijn doopnaam Charles Danever.

Mijne beide Mexikaansche reisgenooten konden over eenig fortuin beschikken en waren reizende speculanten, hadden den middelbaren leeftijd bereikt en bij het leger gediend, waardoor zij ons welkome makkers waren, in geval dat roovers ons zouden overvallen. Wij waren allen goed voorzien van wapens en toen wij Serpa achter ons lieten, verspreidde de opgaande zon hare glansrijke stralen over het land.

Dagen achtereen reden wij slechts eenige mijlen ver, hielden ons nachtverblijf in het open veld en verheugden ons over het heerlijke klimaat. Wij zongen naar hartelust, verhaalden allerlei anekdoten, die wij zelf beleefd hadden, en wikkelden ons dan eerst in onze Mexikaansche reisdekens, waarin we even gerust sliepen als in ons bed. Het stadje San Isabello lieten we achter, en ongestoord reden wij verder, toen wij eensklaps door een pistoolschot opschrikten en om hulp hoorden roepen.

WINTERVERMAAK BUITEN.

Wij grepen naar onze wapens en reden in de richting van waar wij het geluid vernamen. Om den hoek van een heuvel gekomen, bood zich aan onzen blik een zonderling schouwspel aan. Fen oud postrijtuig zonder paarden stond daar in een hollen weg; aan elk rad was een man gebonden en in den wagen lagen vijf vrouwen en een knaapje aan handen en voeten gekneveld. Wij bevrijdden hen van hunne banden; de knaap had zijne handen zelf los gemaakt en het geweer afgeschoten, want zij hadden onze stemmen in 't voorbijgaan gehoord en gehoopt onze opmerkzaamheid tot zich te trekken. Boven op den wagen zagen wij twee lijken liggen, dat van den postiljon en dat van een reiziger, en de arme gebondenen

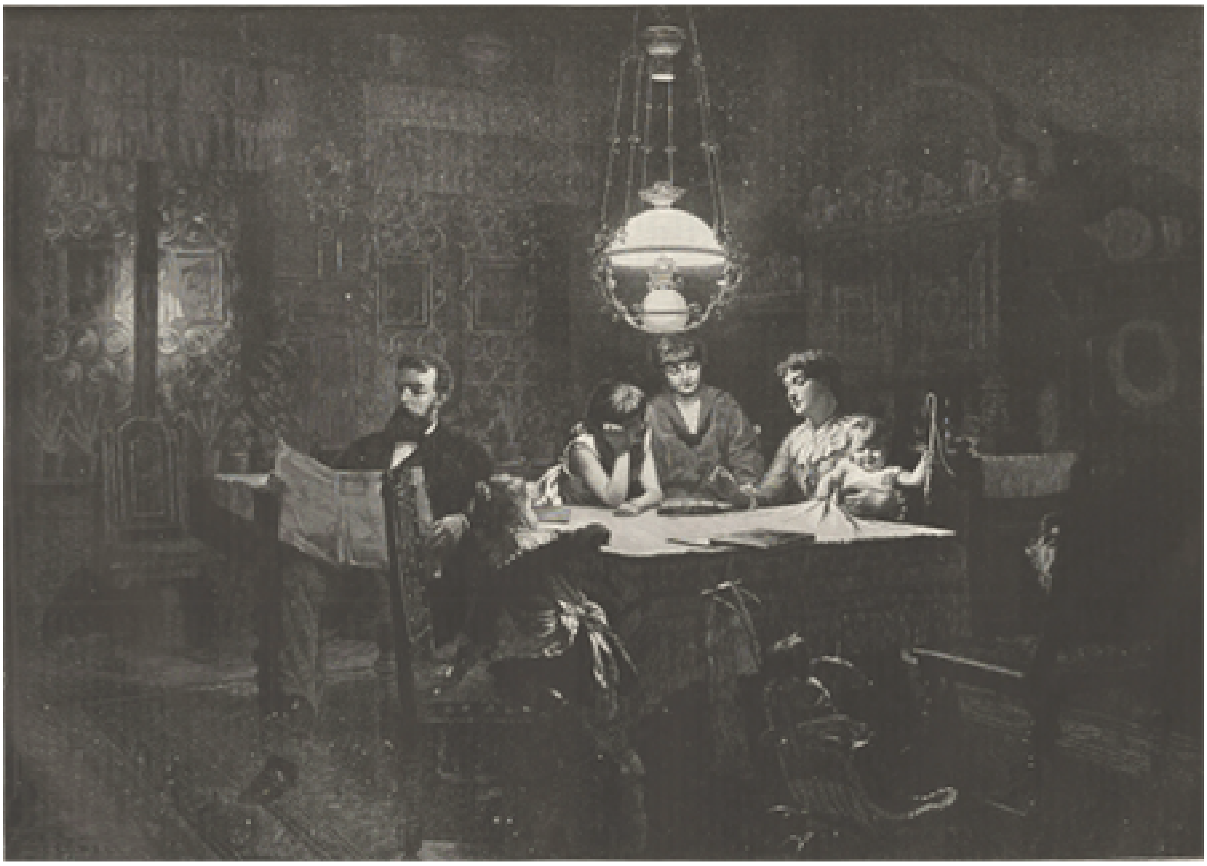

WINTERGENOEGEN BINNEN, NAAR DE SCHILDERIJ VAN KNUT EKWALL.

vertelden ons dat zij door roovers waren aangevallen, die den postillon en den anderen reiziger vermoord en de overigen uitgeplunderd hadden. Het gezelschap bestond uit een Braziliaan, diens vrouw, twee dochters, een zoon en een bediende.

De roovers hadden hunne muildieren en al hun goed meegenomen; ik verzocht Don Alonzo, een mijner gezellen, naar San Isabello terug te rijden en daar muildieren, kleederen en voedingsmiddelen te gaan halen, terwijl wij bij hen zouden blijven. Nooit heb ik menschen ontmoet die zoo innig dankbaar over hunne redding waren als deze Brazilianen; wij maakten het hun zoo aangenaam mogelijk en gaven onze dekens aan de dames.

Danever wierp zich als kok op, en bereidde eene heerlijke sterke tas koffie, die ons allen lekker smaakte. Ik hoorde dat de rooverbenden ongeveer twintig personen telden, doch zij waren slecht gekleed, hadden minder goede paarden en waren in de richting van San Filipe weggereden. Voor het vallen van den nacht kwam Don Alonzo terug met de noodige muildieren, goederen en levensmiddelen en wij besloten gezamelijk den nacht door te brengen,

Vroeg in den morgen maakten wij ons voor 't vertrek gereed; wij gebruikten te zamen het ontbijt, namen toen van onze nieuwe vrienden afscheid en zetten onze reis voort; het gezelschap begaf zich naar San Isabello.

Deze ontmoeting deed ons nog voorzichtiger zijn toen wij de gebergten naderden, die wij over moesten, voor San Filipe te kunnen bereiken. Als de avond viel, zochten wij eene afgelegene plaats uit voor ons Lachtverblijf en zongen niet meer ten einde de opmerkzaamheid der roovers te ontgaan, die misschien in de nabijheid rondzwierven.

Eens tegen den avond, toen wij 't gebergte ingingen, zagen wij vier of vijf ruiters voor ons uitgaan.

‘Bij St. George, het zijn moordenaars,’ zeide Danever.

‘Ja, senor, zeide Don Leo, en naar het mij schijnt ook nog al berekend om ons aan te vallen, want zij zien er nog al vrij forsch uit.’

Onwillekeurig greep ieder naar zijn pistool en hield het oog op de bandieten gevestigd, terwijl men zich vaster in den zadel zette.

‘Wat dunkt u, Lever?’ vroeg Don Alonzo mij.

‘Wel, rustig doorrijden en geene aandacht op hen nemen; doch geven zij teekenen van vijandschap dan moeten wij den strijd aanvaarden, en volhouden zoolang wij eenigszins kunnen,’ antwoordde ik, en allen waren het met mij eens. Wij zetten onze reis lachende en pratende voort.

Wij waren de vijf ruiters tot op een zestig pas genaderd toen een hunner in het Spaansch ons toeriep:

‘Gij kunt hier niet doorrijden zonder ons tot te hebben betaald.’

Ik reed eenige schreden vooruit, en terwijl de roover deze woorden sprak, greep ik mijn pistool en joeg hem een kogel door den kop. Hij stortte van zijn paard, zonder een woord te zeggen en vóór zijne verschrikte medgezellen ons tegenstand konden bieden, hadden wij ons op hen geworpen. De strijd zou spoedig geeindigd zijn, als wij alleen met de overigen hadden te doen gehad, doch plotseling kwamen van achter rotsen en boomen een dozijn anderen te voorschijn. De strijd was hevig, want wij wisten dat wij niet op genade hoefden te rekenen. Hij had eenige minuten geduurd toen ik omzag en Don Alonzo miste; hij lag ter aarde; het paard was Danever onder het lijf weggeschoten en hij bediende zich van zijn geweer als van eene knods, waarmee hij verscheidene roovers neervelde.

Leo hield met zijn pistool drie aanvallers op een afstand, doch had den toom van zijn paard in den mond, omdat zijn linkerarm verpletterd was. Ik zelf had slechts eene lichte wonde in de zijde en ook mijn paard Nobli was er goed afgekomen.

Toen ik den roover, die voor mij stond, gedood had, wendde ik mij weder tot mijne vrienden. Don Leo was ook gesneuveld en vier booswichten onderzochten zijn lijk; twee andere plunderden Don Alonzo uit en ik zag Danever zich tegen twee kerels verweren, dle hem aangegrepen hadden. In een oogenblik was ik bij hem, greep het paard van Don Leo bij den toom, sprong uit den zadel, en doorstak met mijn dolk een der roovers; de andere vluchtte.

‘Spoedig, Danever, neem het paard van Don Leo en laat ons van hier rijden,’ riep ik hem toe, terwijl ik hem den toom toewierp.

‘Gij hebt gelijk, het gaat hier te heet toe, laten wij ons uit den weg maken,’ antwoordde hij.

Wij sprongen te paard en in een oogwenk waren wij buiten het bereik der booswichten, die telkens op ons vuurden. Doch hunne paarden waren te slecht om ons te kunnen inhalen.

‘Vier van de acht is vier, leerden wij op school,’ zeide Danever, terwijl wij steeds voorwaarts gingen.

‘Ja,’ antwoordde ik; ‘wij hebben twee brave menschen en twee goede paarden verloren, doch het verheugt mij dat wij drie tegen één gestreden en nu niets meer te vreezen hebben.’

‘Oordeel niet te haastig, overste,’ zeide Danever ‘ik heb eene wonde in de zijde, die me nog duur te staan zal komen.’

Ik zag hem nu voor het eerst oplettend aan en bemerkte hoe doodsbleek hij zag; bij elke beweging van het paard bespeurde ik dat zijn gelaat eene pijnlijke uitdrukking kreeg. ‘Mijn goede man, gij zijt zwaar gewond; wij moeten stilhouden en dan zal ik zien wat ik voor u doen kan.’

‘Neen, laat ons nog iets verder gaan en dan rusten.’ In de nabijheid van eene beek hielden wij stil; ik hielp hem uit den zadel, maakte het hem zoo gemakkelijk mogelijk en verbond zijne wond. Hij raakte van bloedverlies buiten zich zelven, want hij had drie wonden bekomen, doch de dolksteek in zijne rechter zijde was doodelijk. Evenwel verbond ik hem zoo zorgvuldig mogelijk, gaf hem wat brandewijn te drinken en legde hem op zijn deken. Ik verzorgde toen de paarden, stak een vuur aan en maakte koffie gereed. Danever ontwaakte, en vroeg om brandewijn en legde zich toen weêr rustig neder. Ik stak eene sigaar op en dacht over onzen toestand na. Zoo verliepen twee uren zonder dat de pijnlijke stilte werd afgebroken; het vuur ging uit en Danever was nog altijd rustig. Door vermoeienis sliep ik in, toen de stem van Danever mij wekte.

‘Overste,’ zeide hij tot mij, ‘ik voel dat ik ga sterven. Ik vrees den dood niet; in het graf zal ik rust vinden.’

‘Ik hoop integendeel, Danever, dat gij beter zult worden,’ zeide ik tegen mijne overtuiging in.

‘Dat zegt gij om mij hoop te geven, doch mijn leven loopt ten einde. Ik moet bekennen dat mijn leven vrij wild is geweest en dat ik niemand iets goeds gedaan heb.’

‘Danever,’ zeide ik tot hem, ‘als gij mij iets hebt meê te deelen, haast u dan, want gij hebt geene twee uren meer te leven.’

‘Dat is zoo. Als ik dood ben zult gij om mijn lijf een lederen gordel vinden, waarin papieren, brieven, een medaillon en ook geld is; van het laatste kunt gij gebruik maken zooals gij wilt. De brieven en het medaillon moet gij aan Miss Annie, mijne verloofde, teruggeven; de papieren aan mijn vader en hem vergiffenis vragen voor het leed dat ik hem veroorzaakt heb. Zegen hem voor mij. Zeg aan Miss Annie dat ik haar oprecht heb liefgehad en met de gedachte aan haar gestorven ben.

‘Meer heb ik u niet op te dragen; ik zeg u dank voor alles wat gij voor mij gedaan hebt. Gij hebt dapper gevochten om mij te redden, doch deze wond zal overwinnaar blijven.’

‘Ik beloof u, Danever, dat ik uwe wenschen zal vervullen, en aan al uwe vrienden za ik zeggen hoe edel gij steeds gehandeld hebt, sedert wij elkaar hebben leeren kennen.’

‘Geef mij uwe hand, overste,’ zeide hij na eene lange stilte, ‘en zorg voor uw leven gedurende uwe eenzame reis. Belooft gij mij dat?’

Ik deed het en hield zwijgend zijne hand vast; na eenige oogenblikken zeide hij:

‘Vergeet Annie niet, overste; houd mijne hand vast, want ik - sterf- leef wel!’

Hij stierf zoo zacht en kalm dat ik meende dat hij sliep; ik voelde echter dat hij was heengegaan, want zijne hand lag machteloos in de mijne.

Ik trok het deken over zijn gelaat en trachtte zelf een weinig te slapen.

Ik werd gewekt door de zon, die mij in het gelaat scheen, en stond op. De paarden graasden in de nabijheid, en de geheele natuur was zoo schoon, maar toch voelde ik mij eenzaam, Ik stak een vuur aan, maakte het ontbijt gereed, drenkte en voederde de paarden en begon toen aan mijn treurig werk: een graf te graven voor mijn armen vriend. Ik vond den lederen gordel en nam hem bij mij; met eene bijl die aan Don Leo behoord had, groef ik een graf, waarin ik het lijk legde en bracht zoo goed mogelijk mijn plicht jegens mijn vriend ten uitvoer. Toen steeg ik te paard; gevolgd door het andere en zette mijne reis voort.

Drie dagen later werd ik door een onweder overvallen; niet ver van mij zag ik eene herberg en ging daarheen om voor het weêr beveiligd te zijn. Het was laat in den avond en het roode licht uit de herberg scheen mij welgevallig in de oogen. Op mijn geroep kwam eene oude vrouw aan de deur, die mijne vraag of ik hier nachtverblijf kon vinden, toestemmend beantwoordde. Ik steeg af, bracht mijne paarden onder een soort van afdak dat de vrouw mij aanwees, voorzag hen van voedsel en ging toen in huis.

Het bevatte drie vertrekken gelijkvloers en daarboven was eene soort van vliering. Het eerste vertrek bevatte een haard, tafel en stoelen en diende tot keuken en eetkamer. Aan de tafel zat een meisje van 16 of 17 jaar te lezen, terwijl eene oude negerin met haar zoontje speelde. De vrouw die mij de deur geopend had, maakte het avondeten gereed; ik liep wat heen en weêr en ging toen naast het meisje op een stoel zitten. Ik was zeer verwonderd dat zij zoo ontwikkeld was, want over allerlei onderwerpen kon ik zeer goed met haar spreken.

Wij hadden ons tot dus ver van het Spaansch bediend, doch na eenige oogenblikken zeide zij:

‘Spreekt gij ook Engelsch of Fransch, senor?’

‘Alle bei; welke verkiest gij,’ antwoordde ik in het Engelsch.

‘Ik, het Fransch; tante spreekt wat Engelsch.’

‘Dan hebt gij zeker het een of ander geheim mede te deelen dat voor uwe tante verborgen moet blijven?’ vroeg ik in het Fransch.

Ja, gij moet dit huis zoo spoedig mogelijk verlaten, begrijpt gij?’

‘Ja wel, maar waarom dan?’

‘Vraag er niet naar; er dreigt een groot gevaar, wat - kan ik niet zeggen.’

‘Ik verkies het gevaar in het huis boven dat in de vrije natuur, ten minste hier in uwe nabijheid,’ antwoordde ik lachend; doch mijn lachen maakte geen indruk op haar; met buitengewonen ernst zeide zij:

‘Ik zeg u dat gij den dood zult vinden als gij van nacht hier blijft; dit huis is een moordenaarshol; men wacht slechts een geschikt oogenblik. Ga naar den stal alsof gij uwe paarden moest verzorgen; laat uw deken en zadel hier om geen argwaan op te wekken en vlucht dan.’ Zij zeide dit in vollen ernst, maar toch op een toon die de oude vrouw onverschillig in de ooren klonk; deze scheen zich te verheugen dat haar nichtje met hare talenten kon schitteren.

‘Maar als dit huis een moordenaarshol is, hoe komt gij dan hier, want gij zijt toch niet bedorven?’

‘Ik hoop het ten minste niet te zijn; wij woonden vroeger in de stad, maar wegens een grooten misslag werd mijn oom verbannen en hij vluchtte hier heen. Sedert dien tijd hebben wij een afgrijselijk leven geleid! Helaas! hoevelen zijn niet door zijne hand gestorven! Maar haast u nu voor het te laat is.'

'Ik heb twee paarden bij mij; als gij dit huis wenscht te verlaten, ga dan met mij meê; ik zal u bij een mijner vrienden in Madre de Dias brengen die u gaarne zal opnemen.'

'Als ik overtuigd was van den goeden afloop zou ik met u gaan, want gij weet niet hoe ik deze ellende verwensch; doch uwe vlucht zou er door verhinderd kunnen worden en ons beiden het leven kosten.'

'Uwe redding is mogelijk; ik heb twee beste paarden, goede pistolen en het vaste besluit u te bevrijden. Ga dus meê.'

'Ik wil het wagen, senor; blijft gij echter hier tot ik mij gereed gemaakt heb. Over een kwartier moet gij eene reden gezocht hebben om naar uwe paarden te zien en zeg dan dat gij dadelijk terug zult zijn. Maar vergeet niet uw deken en uwen zadel achter te laten.'

Zij verliet het vertrek onder een of ander voorwendsel en ik nam uit mijne zadeltasch eenige kleinigheden die ik noodig had.

Eenige minuten lang voerde ik een levendig gesprek met de oude vrouw, bewonderde hare kookkunst en vleide haar zoo veel ik kon; maar oprecht gezegd, men kon niets ten haren gunste zeggen. Iets later zeide ik:

'Hoe lang duurt het nog voor wij gaan eten? Ik zou nog wel eerst naar mijne paarden willen zien, als ik tijd had.'

'Gij moet nog tien minuten wachten,' antwoordde zij en hierop ging ik de deur uit.

Het was een verschrikkelijk weêr: de storm had zijn hoogste toppunt bereikt en een oogenblik wilde ik weêr in huis terugkeeren en op mijn goed geluk vertrouwen. Doch ik herinnerde mij het jonge meisje en liep naar den stal toe waar mijne paarden stonden

Aan de deur stond het meisje in mannenkleederen te wachten en de paarden bij den toom houdend.

'Ik ben gereed, senor, laat ons spoedig vertrekken.' fluisterde zij.

Ik hielp haar in den zadel, en vroeg haar vooruit te rijden, daar zij in die streken bekend was. Langzaam gingen wij voort. Om den straatweg te bereiken, moesten wij een plein voor het huis overrijden, en juist toen wij voorbijgingen werd de huisdeur geopend door de vrouw, die mij voor het avondeten wilde roepen. Zij zag ons en gaf een gil ten teeken voor de verborgen roovers, dat wij wilden ontvluchten.

'Rijd zoo snel gij kunt, senorita, en de eerste die ons aanrandt is een man des doods.'

Terwijl ik dat zeide, kwam een jonge man met een geweer gewapend het huis uit. Wij hadden den grooten weg bereikt en terwijl het meisje vooruit reed, draaide ik mij plotseling om en vuurde op den naderenden persoon. Wij schoten te gelijk af; zijn kogel ging langs mijne hand, maar de mijne doorboorde, geloof ik, zijn hart, want hij viel voorover zonder eenig geluid te doen hooren.

Anderen kwamen haastig het huis uit, en schoten op ons, doch wij waren reeds te veel vooruit. Den geheelen nacht reden wij door en eerst den volgenden middag namen wij de noodige rust.

Twee dagen later kwamen wij in Laspa aan waar wij onze paarden verkochten en naar Madre de Dias reisden waar ik door de familie van mijn ouden vriend allerhartelijkst ontvangen werd. Hij hield Inez bij zich die door zijne dochters vriendelijk werd opgenomen. Onderwijl schreef ik aan de families mijner beide Mexikaansche reisgenooten om hen met het gebeurde bekend te maken.

Inez had nooit een ander te huis gekend als het moordenaarshol in het gebergte, daar zij nog een zeer klein kind was toen haar oom en hare tante haar meegenomen hadden Zij was goed behandeld geworden en had de Engelsche en Fransche taal geleerd van haren oom, die zeer ontwikkeld was. Zij betreurde het echter niet hare bloedverwanten verlaten te hebben en voelde zich weldra te huis in den familiekring van den heer Carter. Zij won spoedig het hart van Leonard Carter, den eenigen zoon van mijn vriend, en sleet met hem hare gelukkigste dagen.

Na mijn terugkeer in New-York voldeed ik getrouw aan mijne beloften aan Danever gedaan en tel nu onder mijne beste vrienden: zijn vader, zijne zuster en het meisje zijner liefde, Miss Annie R...

Kleine fee.
Tafereelen uit Marlitt's verhaal:
Het geheim der oude jufvrouw.
(*Vervolg*.)

Nauwelijks waren de gedachten in het kinderhoofdje opgekomen, of de voetjes stonden op de vensterbank.

Al de veerkracht eener kinderziel, die alle verdriet door iets nieuws in een oogenblik vergeten kan, deed zich ook hier gelden.

Het kind kon klauteren als een eekhoorn, en over de daken te loopen was eene kleinigheid, meende zij, de goten waren lang zoo gevaarlijk niet als de dunne koorden, waarop Felicitas wel veel kleinere meisjes had zien loopen.

Zij sloop het raam uit, en na twee stappen op het schuinsche dak, stond zij in de goot. Het brak onder hare voetjes, rechts had zij niet den geringsten steun, links eene gapende diepte van vier verdiepingen. Als moederoogen dat eens gezien hadden!

Maar het ging goed. Nu nog het hoogere dak op, dan een sprong over de leuning van het balkon, en het kind stond met gloeiende wangen en schitterende oogen midden onder de bloemen en zag nog over de andere gebouwen heen, de wijde... wijde wereld in, die door de purpere avondzon beschenen werd.

En nu zag de kleine bedeesd door de glazendeur. Groeide die klimop door het dak heen en slingerde hij zich voort in die groote kamer?

Van het behangsel aan de muren kon Felicitas niets zien, alles was door takken en bladeren bedekt, maar bij kleine tusschenruimten kwamen er peterstaals te voorschijn, waarop groote witte borstbeelden stonden, eene verzameling van ernstige onbewegelijke hoofden als geestverschijningen tusschen het krachtige groen van den gebladerden muur.

Onder het venster stond een piano. De oude jufvrouw, net zoo gekleed als gisteren, zat er voor, en hare fijne handen zweefden met kracht over de toetsen. Haar gelaat was eenigszins veranderd, zij droeg nu een bril en hare gisteren zoo bleeke wangen waren gekleurd.

Felicitas was zacht binnengetreden en stond in den boog, die het voorste gedeelte van het gebouw vormde.

Voelde de oude dame de nabijheid van een menschelijk wezen, of had zij gedruisch gehoord? Zij brak eensklaps af in een ruischend akkoord en hare groote oogen vielen aanstonds over den bril heen op het kind. Iets als een elektrieke schok liep die vrouw door de leden, een flauwe kreet ontsnapte hare lippen, zij nam met bevende hand den bril af en stond op, terwijl zij zich aan het instrument vasthield.

- Hoe komt gij hier, mijn kind? vroeg zij eindelijk met onvaste stem, die echter, ondanks den schrik, zacht en liefelijk bleef.

- Over de daken, antwoordde het angstig geworden meisje beschroomd, en wees met haar handje naar het balkon

- Over de daken? dat is onmogelijk. Kom, wijs mij, hoe gij gekomen zijt. Zij vatte het kind bij de hand en ging met haar naar het balkon. Felicitas wees naar het dakvenster en naar de goten.

De oude dame sloeg ontzet de handen voor het gelaat.

- Och, gij moet er niet van schrikken! zegde Felicitas, met hare lieve onschuldige stem. Het ging wezenlijk heel goed. Ik kan klimmen als een jongen en doktor Böhm noemt mij altijd een kwiksteertje dat over alles kan heen huppelen en vliegen.

De oude dame liet de handen weer vallen en glimlachte met ingenomenheid. Zij bracht het kind naar de kamer terug en ging in haren armstoel zitten.

- Gij zijt de kleine Fee, niet waar? zegde zij, terwijl zij het kind naar haren schoot trok. Ik weet het, ofschoon gij ook niet op rooskleurige gazenwolkjes bij mij binnen zijt komen vliegen. Uw oude vriend Hendrik heeft mij van middag van u verteld.

Bij den naam van Hendrik kwam al de droefheid weêr over het kind terug. Het bloed steeg haar naar de wangen, en toorn en smart trokken weer die scherpe lijnen om haar mondje, die het gelaat van het kind in eenen nacht veranderd hadden. Die plotselinge omkeer ontging de oude dame niet; zij nam het gezichtje streelend tusschen hare handen en zegde:

- Ziet ge, dochter; sedert vele jaren komt Hendrik alle Zondagen bij mij boven, om allerlei zaken voor mij te bezorgen. Hij weet, dat hij nooit spreken mag over hetgeen er beneden gebeurt en tot hiertoe heeft hij dit ook niet gedaan, hij moet dus veel van de kleine Fee houden om tegen mijn streng verbod te handelen.

De strakke oogen van het kind smolten.

- Ja, hij houdt veel van mij, anders niemand, brak ze weenend uit,

- Niemand? herhaalde de oude dame, met ernstig en liefderijk gelaat, weet ge dan niet dat er een is, die u altijd lief heeft, al hield ook geen mensch van u?... De goede God...

- O, die wil niets van mij weten, omdat ik een kunstenmakerskind ben! viel Felicitas haar driftig in de rede. Mevrouw Helwig zegde dezen morgen dat mijne ziel in alle geval verloren gaat, en allen beneden zeggen ze, dat God mijne arme mama verstooten heeft en zij niet bij Hem is. Nu heb ik Hem ook niet meer lief, en ik wil niet naar Hem toe als ik sterf als mijne mama toch niet bij Hem is.

- Rechtveerdige God, wat hebben die onbarmhartige menschen met hunne zoogenaamde vroomheid van u gemaakt, arm kind. Uwe mama is even goed Zijn kind als wij allen, zij is tot Hem gegaan, want Zijne liefde vergaat nimmermeer. Moge zij rusten daar boven!

Het kind antwoordde met, maar sloeg driftig hare armpjes om de lieve troosteres en de tranen stroomden haar uit de oogen.

Twee dagen daarna hield er een rijtuig voor het huis van mevrouw Helwig stil. De weduwe steeg er in met hare beide zonen, om hen naar de naaste stad uitgeleide te doen. Johannes ging naar Bonn om in de medecijnen te studeeren, doch zou vooraf Nuthanaël naar het gesticht brengen waar hij zelf zijne opvoeding genoten had.

Hendrik en Rika loerden in de open deur het rijtuig na .. Zie zoo! zegde de eerste; nu hebben wij eenige jaartjes den tijd eer wij een van die twee weer in huis krijgen!

- Dat is zeker de dank voor de schoone fooi die gij van den jongen heer gekregen hebt! antwoordde Rika, die plechtmatig met haren voorschoot de oogen afwischte.

- Ga maar in de keuken, daar ligt ze nog, ik doe ze u present: ik raak het geld met geen vinger aan, sprak Hendrik.

- Nu, ik weet waarom gij zoo boos zijt, hernam Rika. De jonge heer heeft het u van morgend eens aardig gezegd. Met uwe vijftig gulden loon en misschien honderd in de spaarbank, hebt gij eene aanmatiging alsof gij de groote Mogol zijt. Met een trotschen bluf zegt gij tegen uwe rijke mevrouw: Geef mij het vreemde kind maar, dan breng ik het bij mijne zuster, het zal u geen cent kosten en...

- En toen heeft mijnheer geantwoord, viel Hendrik haar in de rede: het kind is in de beste handen, Hendrik, zij blijft tot haar achttiende jaar hier in huis en gij zult u wel wachten haar in de geringste weerspannigheid tegen mijne moeder te versterken.. En betrapt gij ooit onze oude keukenheks weer op luisteren aan de deuren, nagel haar dan zonder genade met haar oor aan de deur vast. Wat dunkt u, Rika, als ik u eens... en hij stak zijn arm naar haar uit; maar de oude meid liep scheldende naar de keuken.

X.

Negen jaren waren er na den dood van M. Helwig voorbijgegaan; maar noch in de ijzersterke muren, noch in het vrouwenprofiel aan het venster der benedenverdieping, was verval gekomen in dien tijd.

Deze vrouw, die het huis bewoonde, stond op den grondslag van vaste overtuiging, op het hooge voetstuk van eigen onfeilbaarheid.

In dezen onveranderlijken, ijskouden dampkring heerschten geene twijfelingen, geen strijd, geene inwendige aandoeningen; van daar die uitwendige volharding, die men eene goede constitutie pleegt te noemen.

Toch was er aan 't oude huis in een opzicht verandering ontstaan: de gordijnen van de vensters der eerste verdieping waren opgehaald en er stonden bloemen in de vensterbanken.

De oogen der voorbijgangers richtten zich nog altijd, ouder gewoonte, naar het venster beneden en mevrouw Helwig kon altijd zeker zijn van een eerbiedigen groet, doch daarna sloeg menigeen heimelijk de oogen naar de bovenverdieping.

Daar verscheen dagelijks een vrouwengezicht, met een hoofd vol blonde krullen, met blauwe oogen, die schier kinderlijk groot en rond de wereld inkeken; dat hoofd zat op eene bloeiende gestalte, die meestal in een wit neteldoeks kleedje gehuld was.

Somtijds, niet dikwijls evenwel, was er nog iets anders aan die ramen te zien; een kind, dat op een stoel geklommen, over den schouder der dame heen, nieuwsgierig naar buiten keek; het was een leelijk door klieren afkeerig gezichtje. Hoe groot het kontrast tusschen de dame en het kind wezen mocht, zij waren toch moeder en dochter, en voor de gezondheid van de laatste waren zij naar Thuringen gekomen.

Er was namelijk in den loop der negen jaren in den omtrek van de stad X eene zwavelbron ontdekt, er kwam eene badinrichting tot stand en deze, benevens de uitmuntende naam der Thuringer lucht, deed weldra allerhande hulpbehoevende lijders naar X. stroomen.

Ook de jonge moeder was naar X gekomen om haar kind de zwavelbaden te laten gebruiken, en wel op aanraden van professor Johannes Helwig van Bonn... Ja, mevrouw Helwig had veel voor haren zoon gedaan; zij had het doorgedreven, dat hij reeds vroeger onder de leiding zijner strenggeloovige bloedverwanten aan den Rijn gekomen was; nooit had hij in zijn zevenjarig verblijf op school en in zijne vakantie te huis mogen komen; zij had haren oudste dagelijks in hare gebeden herdacht en moederlijk op zijne hemden het oog gehouden, maar nu was hij ook een beroemd man geworden.

Het zou den jongen professor, ondanks al zijne beroemdheid, bezwaarlijk gelukt zijn zijne kleine patient in de onbewoonde bovenverdieping van zijn ouderlijk huis onder dak te brengen, ware zij niet de kleindochter van dien rechtzinnigen bloedverwant aan den Rijn geweest, voor wien mevrouw Helwig zooveel eerbied had. Ook bezat de jonge vrouw een schoonen titel, zij was de weduwe van een ‘regeeringsraad’ uit Bonn.

Mevrouw Helwig zat voor haar venster; hare handen lagen, met haar breiwerk, op haren schoot, zij had op dat oogenblik iets gewichtigs te doen.

Op eerbiedigen afstand, bij de deur, stond een mager man in een kalen frak; hij sprak langzaam en stamelend; het was ook zoo akelig stil in die kamer; buiten zijne stem vernam men geen enkel geluid, behalve het tikken der pendule. Er kwam geen enkel zachtmoedig woord over de lippen der vrouw, die strak op het bleeke kommervolle gelaat staarde van den man, die eindelijk zweeg, en met zijn bonten katoenen zakdoek zich het zweet van het voorhoofd wischte.

- Gij hebt aan de verkeerde deur geklopt, baas Tieneman, begon mevrouw Helwig eindelijk: ik versnipper mijn geld niet in zulke kapitaaltjes.

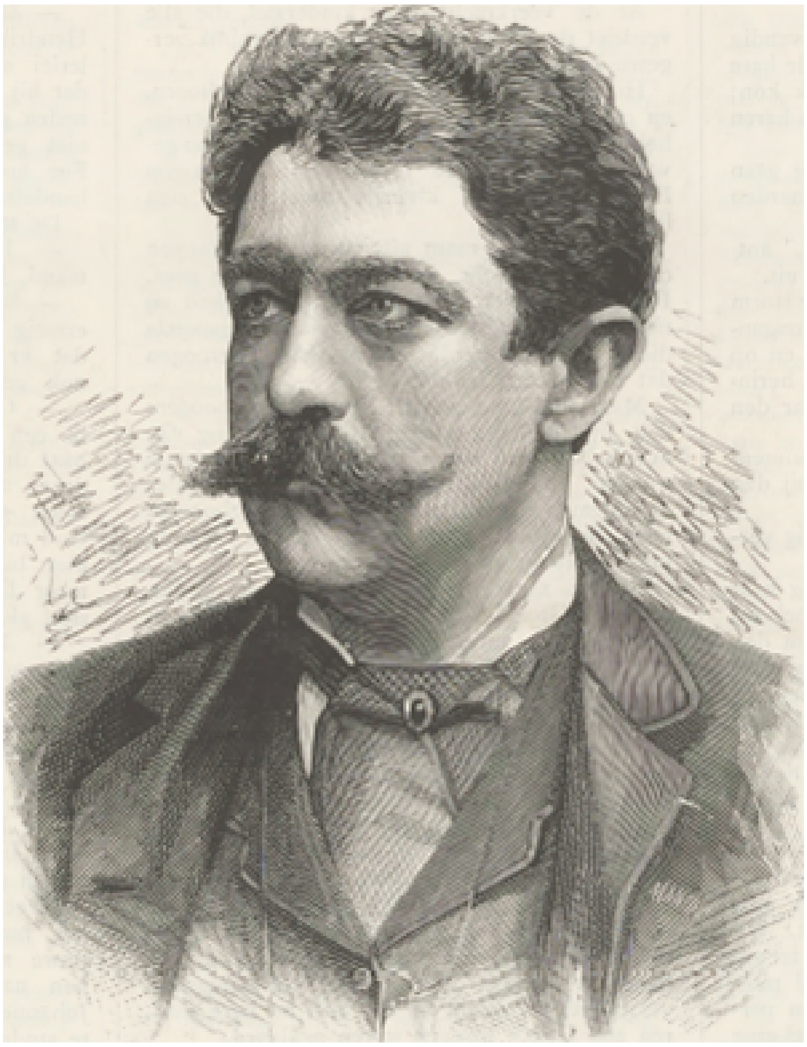

GRAAF HERBERT VON BISMARCK.

- O, mevrouw, dat bedoel ik ook niet; maar gij zijt bekend als eene weldadige dame; gij staat aan 't hoofd van liefdadigheids-collekten en loterijen; ik wilde u enkel verzoeken om eene leening van vijf en twintig daalders, tegen behoorlijken intrest, van het geld dat gij voor noodlijdenden verzamelt.

- Neen, Tieneman, van dat geld blijft geen cent hier, dat is alles voor de protestantsche zendelingszaak, voor eene zielezaak; niet om menschen te ondersteunen, die werken kunnen.

- Aan vlijt ontbreekt het mij niet, mevrouw! riep de man met half gesmoorde stem, maar ziekten hebben mij in het ongeluk gestort.

- Wij doen goed, baas Tieneman, maar het geld in mijn bezit heeft zijne bestemming, overigens, menschen die in de ambachtsvereenigingen allerlei verkeerde dingen hooren en lezen, krijgen natuurlijk niets.

- Goede God, wat moet men zich al laten welgevallen als men in nood zit! riep de arme man. Hij zag daarop naar het andere venster, of hij vandaar misschien een woord van troost te wachten had; de blik was voor de weduwe van den regeeringsraad, die tegenover mevrouw Helwig zat, doch ook hier wachtte de man te vergeefs, en hij ging eindelijk heen.

- Gij hebt u toch niet geërgerd, tante? vroeg de jonge weduwe vleiend, toen de man de kamer uit was.... ja, vele van die zoogezegde beschavende inrichtingen waren mij ook altijd een gruwel.... O, daar is Carolina!

Met dien uitroep wees zij naar de deur; reeds voor het vertrek van den schrijnwerker, was er een jong meisje binnengetreden.

Wie veertien jaar geleden de jonge vrouw van den goochelaar voor de geweren der soldaten had zien staan, zou bijna van de gelijkenis geschrikt zijn.

Het was volmaakt dezelfde gestalte, nu in een grof en donker kleed gehuld, in plaats van het theaterkostuum.

Dezelfde onberispelijke lijnen van het gelaat, met dezelfde zwaarmoedige uitdrukking. Het eenige onderscheid tusschen die beiden lag in de oogen; die der ongelukkige vrouw waren klagend en vochtig van tranen geweest, die van het jonge meisje dat daar stond, getuigden van kracht en weêrstand.

Wij weten nu reeds, dat het aan de deur staande meisje Felicitas is, die tegenwoordig den prozaïschen naam van Carolina draagt; den 'komediantennaam' had mevrouw Helwig bij 'het overige tuig' op den zolder gesmeten.

Felicitas trad naar mevrouw Helwig toe en legde een keurig geborduurden zakdoek voor haar neêr. De jonge weduwe haastte zich hem op te nemen.

- Wordt die ook verkocht, tante, voor de zendelingskas? vroeg zij, terwijl zij het werk bekeek.

- Ja, Carolina heeft hem er voor moeten maken; zij heeft er al lang genoeg mee getreuzeld; maar mij dunkt drie daalders zal hij toch wel weerd zijn.

- Misschien! antwoordde de jonge vrouw, de schouders ophalende. Hoe komt gij aan dat patroon op de hoeken, kind?

- Dat heb ik zelf geteekend, antwoordde Felicitas zacht.

- Zelf geteekend? Neem mij niet kwalijk, kind, maar dat is een gezegde, dat ik niet begrijp. Hoe kunt gij zoo iets beginnen, zonder dat gij er verstand van hebt; het is echt batist, dat toch minstens een daalder kost, nu is het door die slechte teekening bedorven.

Mevrouw Helwig stoof op.

- Maak u niet boos, lieve tante, Carolina heeft het goed gemeend; de doek zal nog wel te verkoopen zijn. Ziet gij kindlief, ik heb mij zelven nooit met teekenen opgehouden, maar ik heb een scherp oog voor eene verkeerde teekening. Goede God, welk een monsterachtig blad!

Zij wees op een langwerpig blad, waarvan de punt was omgebogen. Felicitas antwoordde niet; zij drukte de fijne lippen stijf op elkander en zag de jonge vrouw strak aan. Deze wendde zich haastig at en hield hare hand voor de oogen.

- Och, kindlief, daar hadt gij weer dien scherpen blik. Het past wezenlijk niet voor een meisje van uwen stand de menschen zoo trotseerend aan te zien. Denk toch aan 't geen uw vriend, de goede secretaris Wellner altijd zegt: ‘Nederig, lieve Carolina!...’

(*Wordt voortgezet*.)

[Nummer 27]

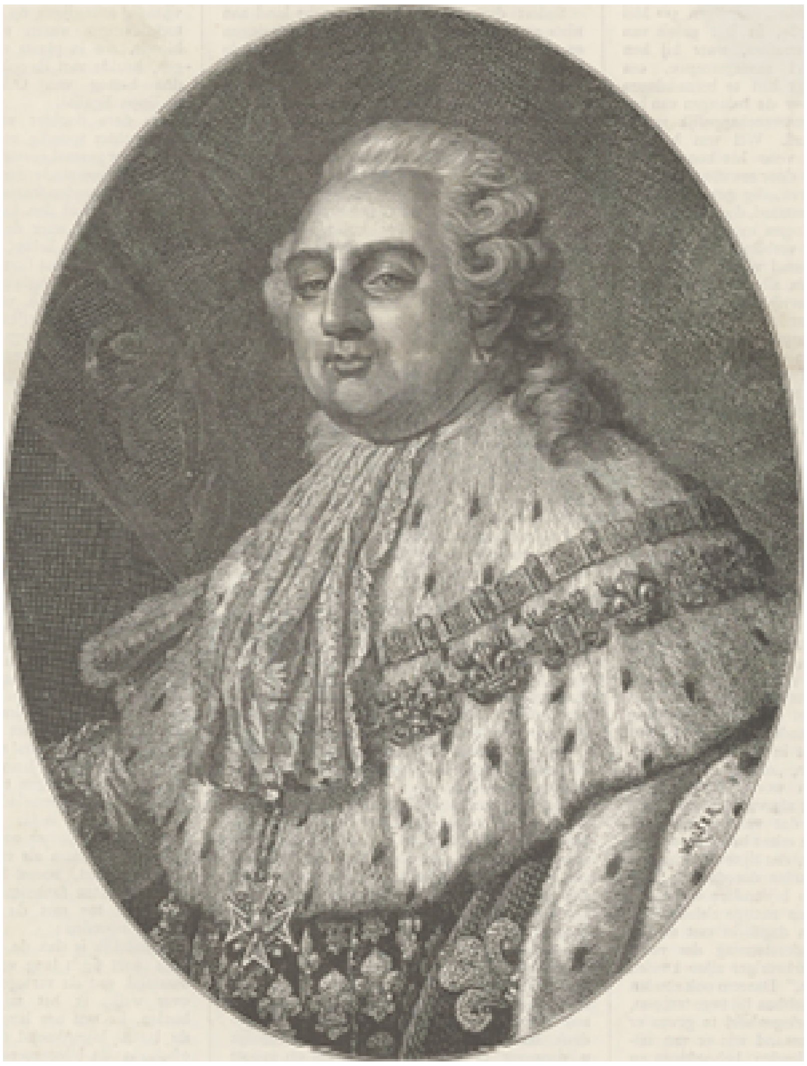

VOOR HONDERD JAREN. - Lodewijk XVI in staatsiegewaad, naar de schilderij van GALLET. Fragment van een groot portret, ten voeten uit, tentoongesteld in den Salon van 1789, thans in het Museum van Versailles.

Voor honderd jaren.
Tafereelen uit de groote Fransche Revolutie.
Door J.R. van der Lans.

I.

> Het nieuwjaarsgeschenk des volks. - Optocht der drie Standen ter kerke.- Eene herinnering van Mad, de Staël. - Opening der Staten-Generaal. - 'Ziedaar het slachtoffer.'

'**E**indelijk is dan de dag aangebroken, dien mijn hart sinds lang verbeidde, en zie ik mij omringd van de vertegenwoordigers der natie, over welke ik het mij tot eer reken te gebieden.'

Dus begroette Lodewijk de XVIe met al de gulheid van zijn edel hart de vertegenwoordigers van zijn geliefd volk op den gedenkwaardigen 5^{en} Mei 1789, in het paleis van Versailles, waar hij hen had saamgeroepen, om met hen te beraadslagen over de belangen van het gemeenschappelijk vaderland. Wèl was het een gewichtige groote dag voor het koortsachtig bewogen Frankrijk, dat door eeuwen van grootheid en voorspoed overmoedig geworden, van de deugden der vaderen ontaard, door den stroom der verderfelijkste dwalingen meegesleept, door ijdele voorspiegelingen verblind, in de laatste jaren slechts had gedroomd van eene omwenteling, waardoor het, van alle knellende maatschappelijke banden bevrijd, op eenmaal zou komen tot eene ideale gouden eeuw van vrijheid, gelijkheid en broederschap.

Die omwenteling zou heden een aanvang nemen, de koning zelf er den eersten stoot toe geven. In tegenstelling met zijne onmiddellijke voorgangers, die geen oor hadden gehad voor de klachten des volks, was deze Lodewijk er slechts op bedacht, zijn volk gelukkig te maken, en het te bevrijden van die lasten, welke inderdaad te zwaar, en bij den opgekomen waan, dat men eigenlijk den hemel op aarde kon hebben, letterlijk ondraaglijk werden. Gaarne wilde hij met zijne onderdanen in overleg treden, om vooreerst althans tot eene verlichting en billijkere verdeeling dier lasten te geraken. Sedert bijna twee eeuwen was het land zelf niet meer geraadpleegd over zijne eigene belangen; in 1614 waren de Algemeene Staten voor het laatst bijeengekomen; welnu, Lodewijk had ze thans opnieuw saamgeroepen, en al zijne onderdanen uitgenoodigd, door de keuze van waardige vertegenwoordigers, het hunne bij te dragen tot de beste behartiging van de zaak des vaderlands. 'De koning heeft gewild,' dus luidde het in den beschrijvingsbrief tot de verkiezingen, 'dat *al* zijne onderdanen zouden geroepen worden om mee te werken tot verkiezing der afgevaardigden. Zijne Majesteit heeft gewild dat van de uiteinden zijns rijks en van uit de minst bekende oorden, ieder verzekerd zou zijn, dat zijne wenschen en vorderingen tot hem zouden doordringen.'

Daarom was ook eene bijzondere oproeping gericht tot 'alle goede en nuttige zieleherders, welke zich van nabij en dagelijks met de behoeften en met de ondersteuning des volks bezighouden en die nauwkeuriger zijne kwalen en beduchtheden kennen.' Daarom ook zouden de verkiezingen plaats hebben bij twee trappen, om ook den minsten gelegenheid te geven er aan deel te nemen; niemand was er van uitgezonderd dan de bedienden, behoeftigen en bedelaars; het was eene volslagene toekenning van het algemeen stemrecht, nog vóór de revolutie den eisch daartoe had geuit. En opdat naast de van ouds bevoorrechte standen, Adel en Geestelijkheid, ook de Derde Stand, het eigenlijke volk, in billijker evenredigheid met zijne getalsterkte en beteekenis in 's lands raadzaal zou vertegenwoordigd zijn, had de koning gewild, dat de afgevaardigden van den Derden Stand in gelijken getale zouden opkomen met die der beide andere standen. De nieuwe Staten-Generaal zouden twaalfhonderd leden tellen, driehonderd uit den Adel, driehonderd uit de Geestelijkheid, zeshonderd uit den Derden Stand.

Groot was de vreugde, welke die edelmoedige en vrijzinnige beslissing bij hare afkondiging in het begin des jaars had opgewekt. Men noemde ze het ‘nieuwjaarsgeschenk des volks,’ *les étrennes du peuple*, en ondanks de felle winterkoude gloeiden aller harten van dankbaarheid jegens den vorst, van hoop en geestdrift voor de blijde toekomst. Parijs tooide zich in feestlicht; de politieke clubs jubelden, ijlboden werden uitgezonden om de heuglijke mare door het gansche land te verkondigen; men rukte elkaar het papier, waarop ze gedrukt stond, uit de handen en door heel het overprikkelde Frankrijk weergalmde maar één kreet: ‘De Derde Stand is verdubbeld! Leve de Koning! Leve de Derde Stand!’

Sedert dien dag had het gansche land aan niets anders meer gedacht dan de verkiezingen en de gewichtige vergadering, die voorgoed de belangen des vaderlands regelen zou, niet meer volgens eeuwenoude overgeleverde gebruiken, neen, volgens splinternieuwe beginselen, waarvan nog nooit de proef was genomen, maar wier toepassing - daar was geen twijfel aan - de schitterendste droombeelden van geluk en grootheid zou verwezenlijken.

En thans waren de afgevaardigden des volks, met die van Adel en Geestelijkheid rondom den troon des beminden konings vergaderd, om onder zijne leiding het groote werk der hervorming te ondernemen. Daags te voren was de gansche vergadering in statigen optocht tempelwaarts getrokken om den zegen des Allerhoogsten over den arbeid tot heil des vaderlands af te smeeken. Na zich in de kerk van Onze Lieve Vrouw verzameld te hebben, toog de driedubbele stoet, door den vorst en zijn hof gevolgd, vandaar naar de St.-Lodewijkskerk, het heiligdom waar Frankrijks koningen gewoon waren in het openbaar hunne gebeden te storten. Voorop gingen de leden van den Derden Stand, advocaten, kooplieden, schrijvers, in eenvoudig zwarte dracht; dan volgden de edelen in zijde en goudlaken, den met goud geborduurden mantel om de schouders, kanten om hals en armen en de witte vederbos op den hoed; vervolgens de geestelijken in toga en bonnet, de prelaten in het purper, met de blanke roket omhangen. De koning, van zijn hofgezin omringd, volgde blootshoofds den gouden troonhemel, waaronder de aartsbisschop van Parijs het Allerheiligste droeg. Zijne beide broeders, de graaf van Provence en de graaf van Artois hielden met de hertogen van Angoulême en Berry de kwasten van het baldakijn vast. Eene tallooze menigte, uit Versailles, Parijs en ver in het rond saamgestroomd, verdrong zich aan beide zijden van die lange processie, waarin heel Frankrijk met zijn koning opging ten gebede.

Het was een treffend schouwspel en Madame de Staël, die onder de duizenden toeschouwers behoorde, welke het van uit de vensters gadesloegen, verklaart het nooit te zullen vergeten. ‘Ik was,’ zoo verhaalt zij, ‘aan een venster geplaatst bij Madame de Montmorin, de vrouw van den minister van Buitenlandsche Zaken, en toen ik daar voor de eerste maal in Frankrijk vertegenwoordigers des volks zag, gaf ik mij, ik beken het, aan de levendigste hoop over. Madame de Montmorin, wier geest zich door niets bijzonders onderscheidde, zei mij evenwel op beslisten toon, die zijn indruk op mij niet miste: “Ge hebt ongelijk u daarover te verheugen; het zal op groote rampen uitloopen voor Frankrijk en voor ons.” Die ongelukkige vrouw is op het schavot gestorven met een harer zonen, de andere is verdronken, haar echtgenoot is den 2^en^ September vermoord, hare oudste dochter is bezweken in de ziekezaal van eene gevangenis, hare jongste dochter, Madame de Baumont, eene geestige en edelmoedige vrouw, is voor haar dertigste jaar van verdriet ten grave gedaald; het gezin van Niobe is niet wreeder getroffen dan dat dezer arme moeder: men zou gezegd hebben, dat zij er een voorgevoel van had.’

En haar voorgevoel bedroog haar niet, ook wat de rampen van Frankrijk betreft, welke zij op dien stond voorzag; want gelijk zij zelf, zou ook Frankrijk, als eene nieuwe Niobe, het bloed zijner zonen en dochteren bij stroomen zien vloeien. Er was nog eene andere vrouw, welke er dien dag een voorgevoel van had; het was de koningin, die aan de zijde haars gemaals meeging in den stoet, en die te midden van het gejuich der menigte plotseling verbleekte en wankelde, zoodat de prinses de Lamballe haar moest ondersteunen. Die juichkreten toch golden niet 's lands koningin; o neen, het verdwaasde volk had al zijn inwendigen wrok geladen op haar, de ‘Oostenrijksche,’ door den scheldnaam van *Madame Deficit* als de bewerkster van Frankrijks schuldenlast gebrandmerkt, en het bewaarde een vijandig stilzwijgen op haren doortocht. Zijne toejuichingen waren voor den prins van den bloede, die in plaats van den troon te schragen, heulde met de opkomende revolutie; voor den hertog van Orleans, den eervergeten Philippe Egalité.

De fiere dochter van Maria Theresia had zich echter spoedig vermand en thans, nu zij naast haar gemaal gezeteld is op de hooge estrade aan het oppereinde der zaal, onder den troonhemel met gouden franjes en blanke vederbossen, omringd van al den luister der aloude koningsmacht, is zij weer de hooge landsvorstin, de steun van haar, helaas, te zwakken echtgenoot.

Beschroomd laat Lodewijk XVI de oogen weiden over de ontzaglijke vergadering, die hem zoo even, toen hij, van wapenherauten voorafgegaan en van rijksgrooten omstuwd, binnentrad, wel met een geestdriftig ‘Leve de koning!’ heeft begroet, maar die vorschend en wantrouwig het oog op hem gevestigd houdt. Aan zijne rechterhand zitten de afgevaardigden der Geestelijkheid in lange rijen geschaard onder de Ionische kolommen, die het gewelf schragen, vanwaar, door eene ovale opening, met witte taf gedrapeerd, een plechtig getemperd licht op de vergadering nederdaalt. Ter linkerzijde zetelt de Adel en vóór hem breidt zich de Derde Stand uit, met zijne zeshonderd afgevaardigden, somber voor zich starend op die koninklijke pracht, welke hun geen ontzag meer afdwingt, maar veeleer verbittert, wijl de eerbied voor het gezag is verdwenen. Zij mokken er nog over, dat straks bij het binnentreden der zaal voor Adel en Geestelijkheid de beide vleugeldeuren wijd werden geopend, terwijl de afgevaardigden des volks door eene achterdeur hadden moeten binnendringen.

Maar daar staat de koning van zijn zetel op, de koning van wien men wel weet dat hij den Derden Stand niet opzettelijk en met vernederende bedoeling zal achterstellen. De hermelijnen mantel golft hem van de schouders, maar niet met hooghartigen trots verheft hij zich in den koningsdos; geeneindrukwekkende majesteit, neen goedheid, liefde voor zijn volk spreken uit het helderblauwe oog en de open, blozende trekken. Minzaam als een vader, die zijne kinderen begroet, neemt hij den witgepluimden, van diamanten fonkelenden hoed af en spreekt zijn volk toe met de recht uit het hart gevloeide woorden:

‘Eindelijk is dan de dag aangebroken, dien mijn hart sinds lang verbeidde, en zie ik mij omringd van de vertegenwoordigers der natie, over welke ik het mij tot eer reken te gebieden. Er was een lange tijd verstreken sinds de laatste bijeenkomst der Staten-Generaal, en ofschoon de bijeenroeping dier vergaderingen in onbruik geraakt scheen, heb ik niet geaarzeld een gebruik te herstellen, waaruit het koninkrijk eene nieuwe kracht kan putten en dat de natie eene nieuwe bron van geluk kan openen. De staatsschuld, reeds ontzaglijk bij mijne troonsbestijging, is onder mijne regeering nog aangegroeid: een kostbare, maar eervolle krijg is daarvan de oorzaak geweest, en net noodzakelijk gevolg was eene vermeerdering van lasten, die de ongelijke verdeeling daarvan nog scherper heeft doen gevoelen. Eene algemeene ongerustheid, eene overdreven begeerte naar nieuwigheden nebben zich van de geesten meester gemaakt en zouden ten slotte de meeningen geheel in verwarring brengen, wanneer men zich niet beijverde die vast te stellen door eene bijeenkomst van wijze en gematigde mannen. In het vertrouwen hierop, mijne heeren, heb ik u hier bijeengeroepen en ik zie met waardeering dat dit vertrouwen gerechtvaardigd is door de bereidwilligheid, die de beide eerste standen getoond hebben om van hunne geldelijke voorrechten af te zien. De hoop, die ik koesterde, al de standen vereenigd in gevoelens, met mij te zien samenwerken tot het algemeen welzijn van den staat, zal niet worden teleurgesteld....'

Met welwillende aandacht luisterde de vergadering toe: men wist dat de koning meende wat hij zeide. En met eerbied en zichtbare aandoening leende ook de koningin het oor: zij gevoelde dat Lodewijk voor hen beiden sprak en op haar als landsvorstin de plicht rustte hem bij de volvoering zijner zware taak te steunen. De koning herinnerde verder aan de bezuinigingen, die reeds waren ingevoerd, stelde verdere maatregelen tot verbetering der financiën in het verschiet, deed een beroep op de voorzichtigheid en het beleid der vergadering, op de oude liefde van Frankrijk jegens zijne koningen en beloofde van zijn kant alles wat een land verwachten kan van zijn vorst, die de 'eerste vriend van zijn volk' is.

'Moge, mijne heeren,' zoo besloot hij, 'eene gelukkige eensgezindheid heerschen in deze vergadering, en dit een voor altijd heuglijk tijdstip worden voor het geluk en de welvaart des rijks! Dat is de wensch mijns harten, de vurigste mijner beden, dat is eindelijk het loon, dat ik verwacht voor de eerlijkheid mijner bedoelingen en voor de liefde tot mijn volk.'

Heel de vergadering barstte in luide toejuichingen los op het vernemen dier koninklijke, vaderlijke woorden. Het hart des konings had gesproken en weerklank gevonden in het hart zijns volks; beiden begrepen elkaar in dat heerlijk oogenblik, nu alle grieven schenen vergeten en Frankrijk zich weer met vol vertrouwen scheen over te geven aan de leiding van het koningschap, hier vertegenwoordigd in een vorst, die, eenvoudig en gemoedelijk bij al den luister der kroon, door heel zijn optreden toonde, dal zijn hart niet aan grootheid hing, maar slechts klopte voor zijn volk. Want, gelijk Lamartine zegt, 'beminde hij het volk evenzeer uit overeenkomst van geaardheid als uit plicht zijner positie. Zoo het volk rechtvaardig was geweest en het hart des konings zich door het grove en onbevallige zijner persoonlijkheid had kunnen baan breken, zou Lodewijk XVI met meer recht populair zijn geweest dan Hendrik IV; deze toch was voor alles soldaat, maar Lodewijk XVI was een volksman meer dan eenig koning uit zijn geslacht en misschien meer dan eenig man in zijn rijk.'

Maar het volk was niet rechtvaardig, en zoo het in dit heilig oogenblik van roerende omhelzing, als het ware, tusschen vorst en volk, de liefde zijns konings recht deed wedervaren, was dit slechts het werk eener edelmoedige, maar voorbijgaande vervoering. Nog was Lodewijk niet gezeten, of reeds was de geestdrift als damp vervlogen: eene schijnbare beuzeling was voldoende geweest om de zoete begoocheling der eensgezindheid op eens te verstoren.

Terwijl de koning weer plaats nam, had hij den hoed opgezet; zou het thans alleen den beiden eersten standen vrijstaan zich in zijne tegenwoordigheid het hoofd te dekken, of mocht ook de Derde Stand van dit voorrecht gebruik maken? In geen geval mochten edelen of bisschoppen meer iets op hunne medeburgers voorhebben, en zoo enkelen hunner den hoed opzetten, haastten zich tal van afgevaardigden des volks dit vooral gelijktijdig te doen. Het was een oogenblik van aarzeling, van uitdaging en verwarring, waarin al de smeulende grieven op eens in lichter laaie dreigden te ontvlammen. De koning bemerkte het en als om te toonen hoe weinig hij zelf aan die vormelijkheden hechtte, hoe hij bereid was al wat zijn volk verdeelde ter zijde te stellen, zette hij den hoed weer af en smoorde zoo het twistvuur in de eerste vonk.

Het was thans het oogenblik niet om over ijdelen voorrang te twisten; men was saamgekomen om de belangen te bespreken van het gemeenschappelijk vaderland. Frankrijk zou vernemen, welke plannen zijn koning koesterde voor de toekomst, welke hervormingen hij wenschte in te voeren tot heil des lands. Bij monde van den rijkskanselier werd het volledig en doortastend programma meegedeeld, waarin heel de edelmoedige ziel van Lodewijk XVI zich uitstortte voor zijn volk. Vooreerst bracht hij in herinnering wat gedurende zijne nog korte, maar vruchtbare regeering reeds was tot stand gebracht voor de welvaart en grootheid des rijks: de vrijheid der zee veroverd door eene alom zegevierende vloot, de vrijmaking van Amerika met opoffering van goed en bloed bevorderd; pijnbanken en lijfstraffen afgeschaft; de lijfeigenschap opgeheven; handel en nijverheid bevrijd en beschermd; openbare werken, kanalen en havens aangelegd, bezuinigingen ingevoerd tot in de persoonlijke uitgaven des konings, en de lasten van het landvolk verlicht.

Na deze billijke hulde, die het geweten des konings zich zelven gerustelijk brengen mocht en die de vergadering dan ook slechts een goedkeurend en dankbaar gemompel kon ontlokken, volgde de uiteenzetting der hervormingen voor de toekomst. Het was de lang gedroomde omwenteling, die de koning zelf thans ondernemen ging. Al de vraagstukken, in de laatste jaren zoo luidruchtig opgeworpen, werden één voor één besproken; al de klachten, met zooveel misnoegen geuit, onderzocht; al de eischen, zoo stout en onbeschaamd zelfs gesteld, zooveel doenlijk ingewilligd. Overleg met de natie in zake van belastingen, gelijkheid der standen voor de wet, opheffing van voorrechten, afschaffing van misbruiken, cijnsheffing op de landerijen van adel en geestelijkheid, vrijheid van drukpers, verzachting der rechtspleging, kortom al wat de teugellooze vrijheidszucht zich gedroomd had, werd door den koning toegezegd, en het verleden sprak hier borg voor de toekomst. In de *cahiers*, door de vertegenwoordigers des volks hier ter vergadering meegebracht, konden geene eischen meer gesteld zijn, die niet reeds door de koninklijke beloften waren voorkomen. Wat kon Frankrijk nog meer verlangen?

Helaas, het wilde geene vreedzame, geleidelijke omwenteling, maar de revolutie door bloedig geweld; geene vrijheid maar teugelloosheid. Tevergeefs verklaarde hier het koningschap, in den persoon van den besten der vorsten, zich bereid tot alles wat een volk slechts van zijn koning verlangen kon. Tegenover den koning stond Frankrijk, verpersoonlijkt in Mirabeau, volgens het woord van Carlyle 'den type-Franschman van dat tijdperk, gelijk Voltaire het was van het voorgaande.' Tegenover Lodewijk XVI, de goedheid en gulheid zelf, verhief zich, boven de rijen der volksvertegenwoordigers uit, een andere koning, de verwoede volksleider met het breed, brutaal, pokdalig gelaat en de woeste leeuwenmanen, die bij het binnentreden des konings had uitgeroepen: *Voilà la victime*, ziedaar het slachtoffer.'

Mirabeau, de verloopen edelman, die om zijn schandelijk gedrag door zijn eigen stand was verloochend, en nu bij het volk bevrediging zocht voor zijne onverzadelijke eerzucht; Mirabeau, die vervuld van den bittersten wrok tegen de maatschappij, welke het botvieren zijner wilde hartstochten belemmerde, gezworen had haar omver te werpen; Mirabeau, die geen gezag meer erkende noch in den hemel noch op aarde, - dàt was de man, wien Frankrijk gehoor zou schenken liever dan zijp vorst; dàt was de Barabbas, dien het verkiezen zou boven den zachtmoedige. En naast Mirabeau, den geweldigste van allen, die met zijne donderende stem weldra de onstuimige volksvergaderingen zou overheerschen, stonden er nog velen, die evenals hij weldra het verblinde Frankrijk zouden opzweepen tot de grofste gruwelen, waarvan de geschiedenis gewaagt. Daar stond de abbé Siéyès, de plichtvergeten priester, die in plaats van liefde en vrede te prediken, het land had opgeruid door zijn onbeschaamden kreet: 'Wat is de Derde Stand? - Niets. - Wat moet hij zijn? - Alles?'

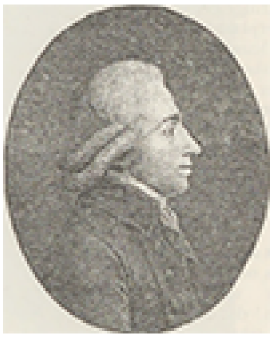

EMANUEL JOSEPH SIÉYÈS.

Daar stond ook reeds Robespierre, mager en geelbleek van afgunst en nijd, daar stonden Danton en Marat, bestemd om de werktuigen der revolutie te worden in hare dolste razernij en als geeselen Gods over Frankrijk te woeden, tot een strafgericht over zijne ongerechtigheden.

Dit waren dan de vertegenwoordigers des volks, de 'wijze en gematigde mannen,' op wier beleid en eensgezindheid de koning een zoo roerend beroep had gedaan; dit waren de afgevaardigden der natie, onder wier medewerking hij zijne welgemeende hervormingen wilde invoeren en eene vreedzame omwenteling tot stand brengen. IJdele begoocheling: Lodewijk XVI had gedroomd de weldoener zijns volks te zijn, en bij monde van Mirabeau riep dat volk, in blinden drang jagend naar de gewelddadige revolutie: *Voilà la victime!*

(*Wordt voortgezet*.)

[Onze gravures]

Goede Vrienden.

De echte kunstenaar heerscht toch inderdaad als koning over de heele bezielde en onbezielde wereld. Niet enkel de menschelijke samenleving, neen, het gansch heelal, en de dierenwereld niet het minst, is hem schatplichtig en levert hem de stof voor zijne eindeloos afwisselende scheppingen. De dieren in hun ongekunsteld natuurleven doen den fabeldichter de onderwerpen aan de hand, bezorgen hem de beelden en tafereelen, waarin wij het leven der menschen al[s] weerspiegeld zien en waaruit eene ongezochte, nu eens gemoedelijke, soms ondeugende moraal spreekt. Wat de fabeldichter met woorden doet, dat bewerkt de dierschilder, die niet geheel van geest of humor verstoken is, met lijnen en kleuren. Een bewijs daarvan hebben wij alweer in het lieve tafereeltje van Minna Stocks.

Het is niet enkel een fraaie paardekop en een drietal jonge katjes wat wij op haar paneeltje bewonderen; niet enkel het meesterlijk weergeven van het eigenaardig, uiteenloopend karakter dier verschillende dieren. Neen, uit dat groepje spreekt eene gedachte; er ligt in deze fabel eene moraal, die niet in woorden is uitgedrukt, maar zich onwillekeurig aan ons opdringt. Het bevallige schouwspel van dat vurige rijpaard, hetwelk zich met zekere vaderlijke minzaamheid over het speelsche drietal heenbuigt, dat vlak onder zijne snuivende neusgaten dartelt en brutaal tegen hem opspringt, leert ons hoe schoon het den groot een sterkestaat, toegevend en minzaam te zijn voor de kleinen.

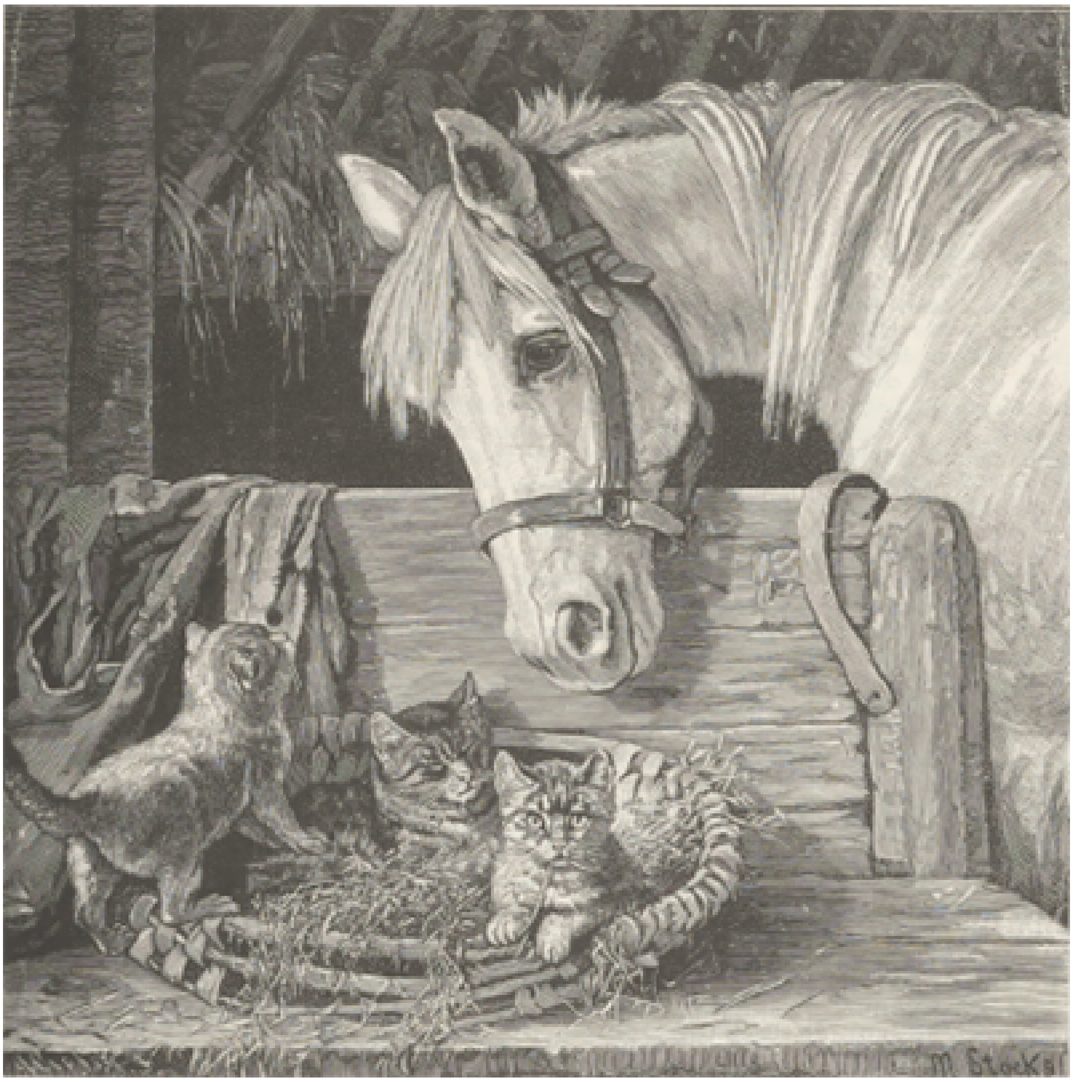

GOEDE VRIENDEN, NAAR DE SCHILDERIJ VAN MINNA STORKS.

De kleine Rekenmeester.

Dit aardige genrestukje verplaatst ons in eene klein-burgerlijke huishouding.

Moeder de vrouw is zoo even, belast en beladen, van haren wekelijkschen gang naar de markt teruggekeerd, en rekent nu, door grootmoeder geholpen, nogmaals al hare uitgaven na om te zien of alles uitkomt. Maar och! dat ongelukkige rekenen is toch een heksenwerk! Hoeveel hoofdbreken heeft het den beiden vrouwen van hun leven al niet gekost! Ook vandaag wil de rekening volstrekt maar niet lukken en reeds wanhoopt moeder, er ooit wijs uit te zullen worden, als Fritsje, haar oudste, met zijne lei te hulp snelt.

Hij gaat niet voor niets in het rekenen als de eerste van zijne klasse door en wil nu eens eene schitterende proef afleggen van zijne bedrevenheid in de vier hoofdbewerkingen der cijferkunst. Moeder heeft weinig vertrouwen in zijn gecijfer;

doch nauwelijks heeft de kleine rekenaar het gezamenlijk bedrag der verschillende inkoopen opgeteld en het overschot in de *portemonnaie* er bij gerekend, of alles komt precies uit, tot op een halven cent. Moeder zit verslagen over zooveel scherpzinnigheid in dien kleinen dreumes en grootmoeder blikt met welgevallen en trots op haar veelbelovenden kleinzoon, die in haar oog niets meer of minder dan een wonderkind is.

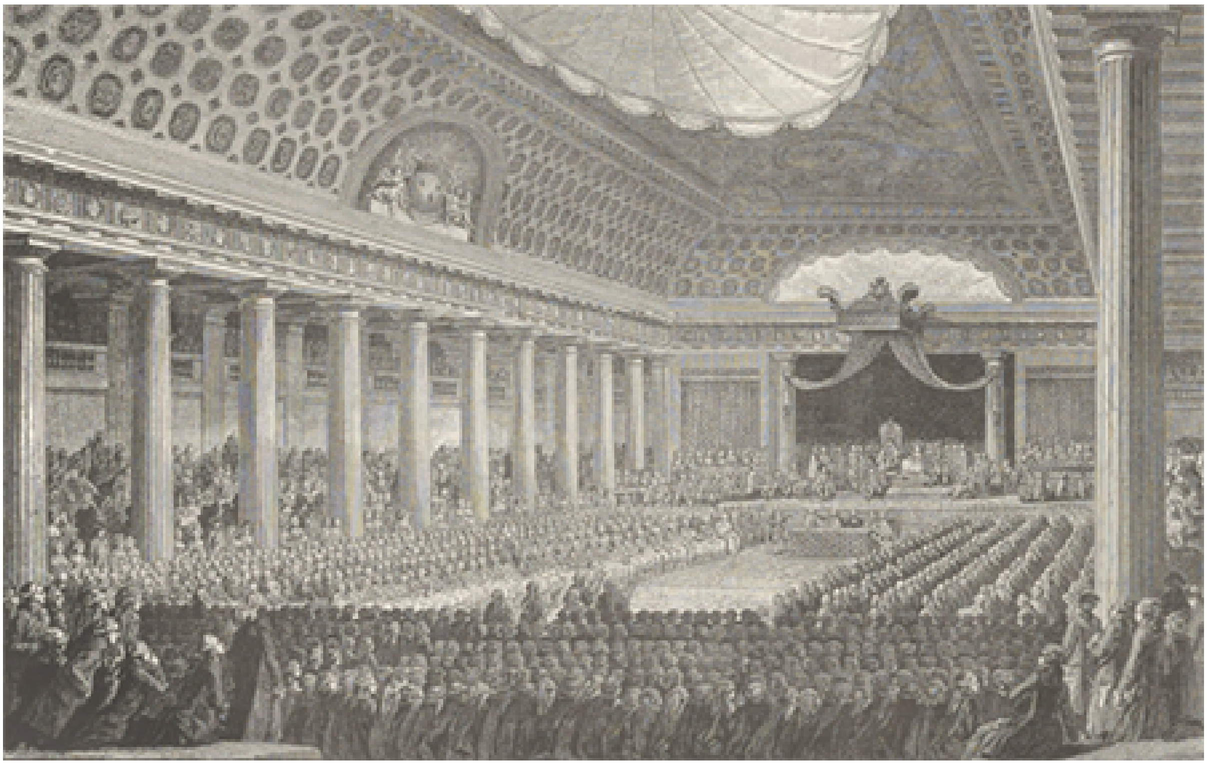

VOOR HONDERD JAREN. - Opening der Staten-Generaal, den 5^{en} Mei 1789. Naar eene teekening van C. MONNET, schilder des Konings.

De Kleine Dokter.

Hoe komen de snaken op het gedacht! roepen we onwillekeurig uit, als we het groepje op het hier weergegeven paneeltje bespieden. Kleine Jan speelt voor dokter: frak, hoed en bril hebben hem in zijn oog voldoende tot dat geleerd beroep gepromoveerd, en in het volle besef van zijne waardigheid en het gewicht van het oogenblik, voelt hij den pols der kleine patiënte, die zuster als eene bezorgde moeder op den schoot houdt. Het is poes, die zich de rol van zieke laat welgevallen, overtuigd als zij is dat hare jeugdige vriendjes niets kwaads tegen haar in het schild voeren. Dokter kijkt bedenkelijk op zijne horlogie; de pols schijnt niet heel normaal te slaan, en ongetwijfeld zal hij, zijne taak behoorlijk ten einde brengend, de zieke straks nog een heilzaam drankje voorschrijven.

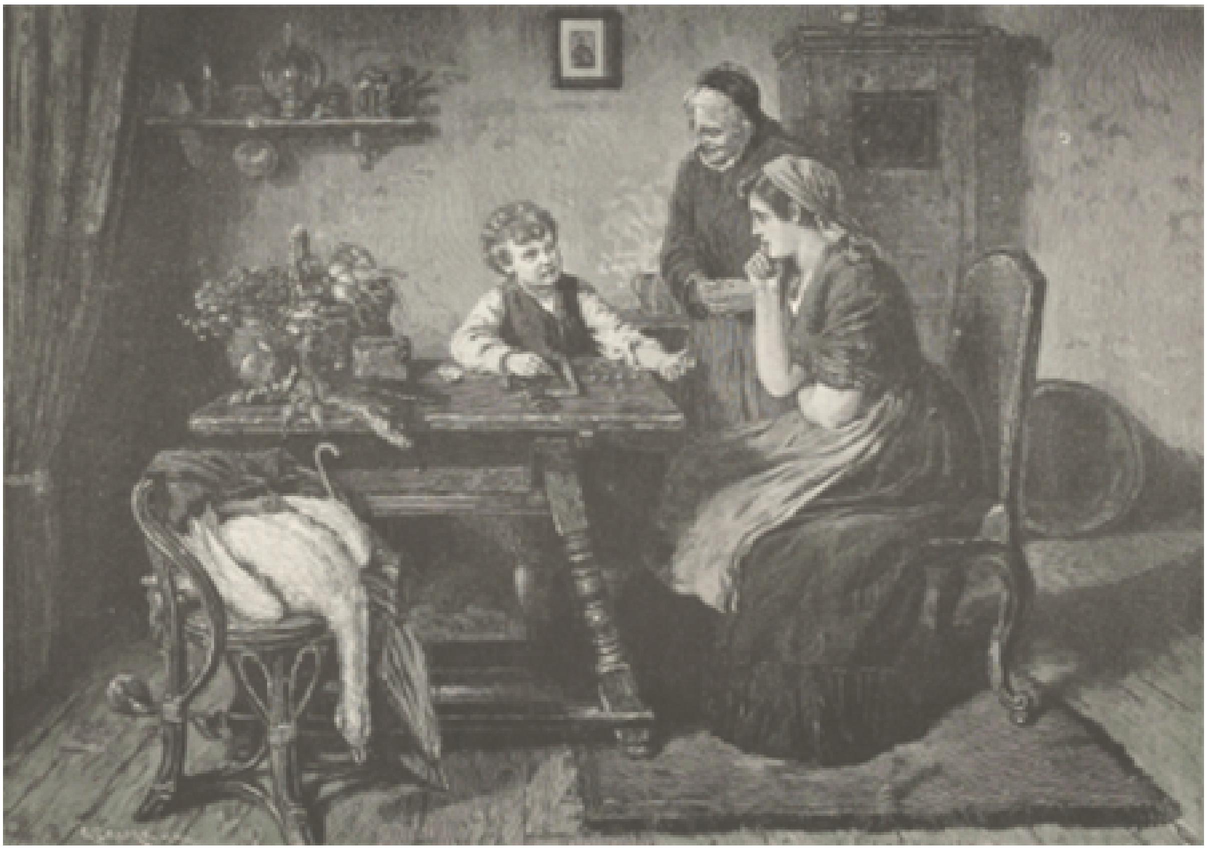

DE KLEINE REKENMEESTER, NAAR DE SCHILDERIJ VAN EMANUEL SPITZER.

De jongen is blijkbaar voor dokter in de wieg gelegd; ten minste als moeder hem in de vroegtijdige uitoefening zijner praktijk verrast, zal ze er niet aan twijfelen of haar zoon zal nog eenmaal een sieraad der wetenschap en een weldoener der menschheid worden, waarbij zelfs Pasteur in het niet zinkt.

Moemoe.
Eene Russische vertelling van Iwan Turgenjew.
(*Slot.*)

Een uur later werd de deur van Garassims kamer geopend en kwam hij er uit. Hij had zijn besten kaftan aan en hield Moemoe aan eene touw. Jeroschka ging op zij en liet hem voorbij. Garassim ging naar de voordeur, de jongens die op de plaats stonden, zagen hem zwijgend na. Hij zag niet om en zette zijne muts eerst buiten het huis op. Gawrilo zond Jeroschka uit, om hem te bespieden. Deze zag van verre dat hij met den hond in eene herberg ging, en wachtte tot hij er weder uitkwam.

In de herberg kende men Garassim en begreep men zijne gebaren. Hij vroeg koolsoep met vleesch en ging zitten, met de armen op de tafel geleund. Moemoe stond bij zijn stoel en zag hem met zijne verstandige oogen aan. Zijne huid zag er netjes uit: een bewijs dat hij nog kort te voren gereinigd en gekamd was. Men bracht de soep. Garassim brokkelde er brood in, sneed 't vleesch in kleine stukjes en zette het bord op den grond. Moemoe begon dadelijk te eten: de doofstomme zag het lang aan; twee zware tranen rolden eensklaps uit zijne oogen, de een viel op 't kopje van den hond, de ander in de soep. Hij hield het gelaat met de handen bedekt. Moemoe had de helft gebruikt, en ging op zij. Garassim stond op, betaalde de spijs en ging henen, terwijl de bediende hem met verwonderde blikken nazag. Toen Jeroschka den huisknecht weder te voorschijn zag komen, sprong hij achter een hoek, liet hem voorbijgaan, en volgde verder den weg, dien hij nam.

Garassim ging voort, zonder zich te haasten en hield Moemoe aan het touw. Op den hoek van de straat gekomen, bleef hij besluiteloos staan, en liep toen snel op de Krimbrug toe. Onderweg kwam hij voorbij een huis, dat men bezig was te bouwen, en nam van daar twee steenen mede, die hij onder den arm stak. Bij de Krimbrug ging hij langs den oever af tot eene plaats, waar twee bootjes met roeispanen aan palen gebonden waren, en sprong met Moemoe in een der twee. Een oude man kwam uit een huisje, aan den hoek van een stuk bouwland gelegen, en riep hem toe. Doch Garassim knikte eenvoudig en sloeg zoo krachtig met de spanen in het water dat hij in een oogenblik een groot eind vooruit gesneld was, hoewel hij tegen den stroom oproeide. De oude man bleef nog eenigen tijd staan, zag hem na, wreef zich den rug eerst met de linker, vervolgens met de rechterhand, en hinkte naar zijn hut terug.

Garassim roeide steeds voort. Hij was reeds buiten Moskou gekomen en zag reeds langs de oevers enkel weiden en groententuinen, boschjes en boerenwoningen. Hij haalde de roeispanen binnen, boog zich voorover naar Moemoe, die tegenover hem zat, en bleef bewegenloos zitten, de krachtige armen over den rug van den hond kruisende, terwijl de strooming den boot langzaam naar de stad terug dreef. Eindelijk richtte hij zich op, bond met eene uitdrukking van verbittering in 't gelaat de medegenomen steenen aan het touw, legde een strik om den hals van den hond, nam het dier op, hield het boven 't water, zag hem voor 't laatst in de oogen... Moemoe zag hem vol vertrouwen en zonder vrees aan, en kwispelde met zijn staart. Garassim wendde zijn gelaat af, sloot de oogen, stak de handen uit en... hij had niets gehoord, nog het korte gehuil van den vallenden hond, noch 't zware plassen van 't water; voor hem was de levendigste dag zoo stil als voor ons de nacht, wanneer alles in de diepste rust is. Toen hij de oogen weer plotseling opsloeg, zag hij niets dan de kleine golfjes die elkander opvolgden, en slechts in de verte achter hem breidden zij zich uit tot waterkringen van eene buitengewone grootte.

Zoodra Jeroschka Garassim uit het gezicht had verloren, keerde hij naar huis terug en deelde alles wat hij gezien had, nauwkeurig mede.

‘Wel zeker,’ merkte Hendrik op: ‘hij zal hem wel verdronken hebben: wanneer hij zoo iets belooft, doet hij 't ook.’

Gedurende den geheelen dag zag niemand Garassim meer. Hij had tehuis niet gegeten. De avond viel; allen kwamen bij elkander om het avondmaal te gebruiken, hij alleen ontbrak.

‘Wat een vreemd mensch is die Garassim toch!’ zeide eene dikke waschvrouw met eene krijschende stem: ‘hoe kan men ter wille van een hond zooveel drukte maken! Neen, dat zou ik nooit doen!’

‘Garassim is hier geweest,’ riep Hendrik eensklaps uit, terwijl hij met den lepel den gort bij elkaar deed.

‘Wat? Wanneer?’

‘Wel voor omstreeks twee uren. Jawel: hij is me aan de deur tegengekomen; hij kwam juist van zijne kamer. Ik wilde hem naar den hond vragen, maar hij scheen niet goed geluimd te zijn. Nu, hij heeft me even gestooten; ik denk dat hij me wat op zijde wilde duwen; dat moest beteekenen: laat me met rust. Maar den stoot, dien hij me gaf, heb ik goed gevoeld. En onwillekeurig kromde Hendrik zich en wreef zich in den hals. ‘Ja,’ voegde hij er bij: ‘hij heeft een paar flinke handen, dat moet men bekennen.’

Allen lachten over hem en begaven zich na den maaltijd ter ruste.

Ondertusschen liep op dit zelfde uur een groote, sterke boer, met een pak op den rug, en een langen stok in de hand, bedaard doch rusteloos, op den straatweg naar T. Het was Garassim. Zonder om te zien ging hij naar zijn huis, naar zijn dorp. Nadat hij Moemoe verdronken had, was hij nog even op zijne kamer teruggekomen, had haastig eenige dingen in een oud paardendeken gewikkeld, vervolgens het pak op den schouder gelegd, en was daarna heengegaan. Hij liep over den straatweg met eene ontbloote borst; hij staarde vol verwachting en strak in de verte.

Hij snelde voort alsof eene oude moeder hem thuis wachtte, alsof zij hem riep, hem, die lang in eene vreemde plaats onder vreemde menschen geleefd had.

De avond was stil en warm; aan de eene zijde, waar de zon ondergaat, was de horizon nog licht en glinsterde hij nog even in het laatste rood van den scheidenden dag. De nacht viel. Honderden kwartels lieten zich in 't rond hooren... maar Garassim vernam hiervan niets, ook niet het zachte. nachtelijke fluisteren van de boomen, die hij voorbijging: doch hij ademde den bekenden geur van het rijpende graan in, die van de donkere velden tot hem doordrong; hij voelde den wind, die door zijn haar en baard speelde; hij zag, hoe de weg, de weg naar zijn dorp, als eene witte streep voor zijn voet kronkelde; hij zag de ontelbare sterren die zijn pad beschenen - en ging rusteloos en moedig voort, zoodat bij het krieken van den morgen, Moskou reeds vijf en dertig werst achter den wandelaar lag.

Twee dagen later was hij reeds te huis, in zijne hut, tot groote verwondering eener soldatenvrouw, wie deze als woning was aangewezen. Nadat hij voor de heiligenbeelden zijn gebed had gedaan, begaf hij zich naar den schout van 't dorp. Deze was in 't begin eenigszins verbaasd, doch de hooitijd was juist aangebroken:

men gaf Garassim als een flink arbeider dadelijk eene zeis in de hand, - en nu maaide hij weder als hij vroeger deed, zoodat de boeren verschrikten, wanneer zij 't zagen.

In Moskou vermiste men Garassim, den dag na zijne vlucht. Gawrilo was naar zijne kamer gegaan, had alles doorzocht, de schouders opgehaald en ten laatste de uitspraak gedaan, dat de stomme of weggeloopen was, of zich tegelijk met zijn hond verdronken had. Men gaf hiervan kennis aan de politie en deelde 't ook aan de baronnes mede. Deze werd boos, jammerde, beval, hem tot elken prijs terug te brengen, en deed ten slotte Gawrilo hierover zulk een streng verwijt hooren, dat zijn hoofd den geheelen dag duizelde. Eindelijk ontving men het bericht dat Garassim in zijn dorp was, waardoor de baronnes eenigszins gerust gesteld werd. Eerst wilde zij hem weder naar Moskou laten komen, doch later oordeelde zij dat men zulk een ondankbaar mensch toch niet kon begrijpen. Zij stierf korten tijd daarna; en hare erfgenamen lieten niet alleen Garassim, maar tevens het geheele dienstbare personeel der oude mevrouw aan hun lot over.

Nog leeft Garassim in zijne afgelegen hut; hij is gezond en sterk, en werkt nog voor vier. De buren hebben de opmerking gemaakt, dat hij na zijnen terugkeer uit Moskou elken omgang met vrouwen afgesneden heeft, ja zelfs geene vrouw meer aanziet en ook geen hond houdt. ‘Overigens is 't gelukkig voor hem - verklaren de boeren - dat hij geene vrouw noodig heeft; en een hond - waartoe heeft hij een hond noodig! een dief zou men zelfs bij de haren niet naar zijne woning kunnen sleepen!’ Zoo groot is de vrees voor de reusachtige kracht van den doofstomme.

Dichtbloemen uit den Vreemde.

Belsajar.
(Naar Heinrich Heine.)

De dagtoorts is weêr uitgebluscht,
Eu Babel ligt in d'arm der rust.

Maar 's Konings slot baadt in een' lichtstraalgloed.
En drukte heerscht bij heel zijn' dien'renstoet.

Daar boven in de koningszaal
Hield Belsazar zijn koningsmaal.

Daar zaten de gasten in feestdosch gehuld;
Daar schuimden de bekers ten boorde gevuld.

Daar klonken de bekers, bij zang en bij spel;
Daar was het den godd'loozen Koning zoo wel.

Op 's Konings wangen stijgt een gloed;
En in zijn binnenst de euvelmoed.

De woede jaagt en zweept hem voort;
Hij lastert God niet ieder woord.

Hij randt Jehovah's hoogheid aan;
Zijn vleiers roemen 't snood bestaan.

De Koning roept niet trotsch gelaat;
Zijn dienaar komt, en hoort, en gaat.

De dienaar keert: een gouden last
Is zijnen schoud'ren opgetast.

Dat is Jehovah's tempelschat!...
o God van Isrel! duldt Gij dat?...

En nu greep de Koning met schuldige hand,
Een' heiligen beker, gevuld tot den rand.

Hij ledigt hem driftig, en stampt op den grond,
En roept in zijn dolheid, met schuimenden mond:

‘Jehovah! uw Naam is een spot en een hoon!
Als Koning van Babel, zit IK hier ten troon!’

Men hoort nog de echo van dien toon,
En reeds is hem de rust ontvloôn!

Op eens verstomt der stoutsten taal;
't Werd doodstil in de koningszaal

o Zie! o Zie! - een menschenhand
Verschijnt daar aan den witten wand;

En statig zweeft zij langs den muur,
En schrijft daar letteren van vuur.

De Koning zit met strakken blik;
Zijn knieën schudden van den schrik.

Hoe bleek wordt nu dat norsch gelaat! -
Hoe snel, o zonde, uw lust vergaat!

De korts nog jubelende schaar
Zit bevend nu en spraakloos daar.

De Magiërs kwamen; doch wie er op staart,
Niet één, die de vlammende letters verklaart.

Maar Daniël zeide: ‘Jehovah, de Heer,
o Koning! schreef zelf hier dees letteren neêr.

Zijn eer is geschonden, Hij daalt ten gericht;
Hij heeft u gewogen en vindt u te licht.'' -

En Belsazar werd, in den loop van dien nacht,
Door eigen trawanten om 't leven gebracht.

Woud = Concert.
(Naar Nikolaus Vogl.)

Mejufvrouw Lente geeft concert
   In haar paleis, het woud;
Zij zendt alom haar zefirs rond,
   En noodigt jong en oud.

De Leeuwrik zingt het eerste stuk.
   Een vol en vroolijk lied,
Dat van geneugt en jeugd en vreugd
   En stroomt en overvliet.

De Koekoek voert een solo uit,
   Nog nooit alhier gehoord;
Maar waagt zich uit bescheidenheid,
   Niet uit zijn eenzaam oord.

Een koor van Sijsjes zingt een lied,
   Dat alle leed verbant;
Wie hoorde er ooit een' toon zoo zoet,
   Zoo roerend een tremblant?

Dan volgt een vroolijk quodlibet,
   Betiteld: 't Eerste groen,
Waarin de Heeren Kievit, Specht
   En Vink zich gelden doen.

De Dames Merel, Lijster, Kneu
   Zijn mede in die partij;

Alsook de Heeren Kwartel, Spreeuw
En velen nog daarbij.

Daarop volgt dan nog een concert
Van freule Nachtegaal;
Het accompagnement er van
Is de echo van de zaal.

En zoo gij dan, na dat muziek,
Op zang nog zijt gesteld,
Hoor dan de duo van den Vorsch
En 't Krekeltje uit het veld.

Vergeet vooral niet: heel de zaal
Is nieuw gedecoreerd,
Daar jeugdig groen en bloemenpracht
Alom het oog flatteert.

Wie lust heeft in muziek en zang,
De kome tot het feest:
De abonnementsprijs is alleen
Een vrije, blijde geest.

Het lied van den Pelgrim.
(Naar James Beattie.)

't Was avond: de zon was ter ruste gegaan,
't Werd stil in de velden: al stiller en stommer;
Het beekje slechts fluisterde zacht met de maan,
En nachtegaalstonen nog klaagden in 't lommer.
Toen 't lied van een' pelgrim van ver werd gehoord,
Dat liefelijk klonk, bij het ruischen der snaren:
De vreugd van zijn jeugd werd door stormen verstoord,
Maar God schonk hem vrede bij 't klimmen der jaren.

‘Toen 'k vroeger,’ zoo zingt hij, ‘het woelig tooneel
Der wereld met jeugdigen moed mocht betreden,
Toen viel mij op aarde slechts vreugde ten deel,
En 'k waande haar gaard mij een wellustvol Eden.
Maar spoedig ontvlood mij de rust van 't gemoed,
Daar stormen den hof van mijn leven doorgierden:
Mijn bloemen verstoven, als kaf voor den voet,
Die, och! nog zoo korts mijne dagen versierden.

‘Wat klaagt gij, zoo riep ik, uw leed aan den nacht,
Met tonen zoo roerend, zoo smeltend, zoo teeder?
Klaag niet, filomeel! Als de lente weêr lacht,
Keert liefde, keert vreugde, keert alles u weder.
Maar zoo gij wilt klagen, o wijd dan uw lied
Aan 't leed en de smart, die den mensch hier verteren;
Daar 't levensgenot hem zoo haastig ontvliedt,
Zoo haastig ontvliedt, om - nooit weder te keeren.

‘Daar ginds in de verte verrees aan den trans
De maan, eerst van dampen en nevels omgeven.
Zij steeg zegevierend, en bande den glans

Der lichten, die flikk'rend den hemel doorzweven.
   Rol, lieflijke maan, sprak ik, vroolijk daarheen!
Ge ontzweeft aan den nevel en heerscht over 't duister.
   Maar nooit keert het licht, dat uw' schedel omscheen,
O Mensch! zoo uw roem eens vervalt van zijn' luister.

   ''t Is nacht, en uw schoonheid, o velden! verdween.
Maar 'k wil om 't gemis van uw kleuren niet treuren;
   De duisternis voert naar den morden u heen,
Gij neigdet het hoofd, om het vroolijk te beuren.
   Ik pleng om uw' doodslaap des winters geen' traan:
Want de adem der lente hergeeft u het leven.
   Maar, zegt mij, wanneer breekt het morgenlicht aan,
Dat levenhergevend ons graf zal omzweven?

   'Zoo vroeg ik, en zocht bij de wetenschap licht:
Maar, ach! het bleef donker, waarheen ik ook staarde.
   Mijn toest nd? - Daar voor mij de dood in 't gezicht,
En achter mij, 't lijden en strijden der aarde.
   Heb deernis! genade, mijn God! riep ik uit,
Verlaat niet uw schepsel, verdwaald en verloren!
   Verban Gij den nacht, die mijn' weg hier omsluit!
Ach! laat in mijn' winter uw lentegloed gloren!

   'Zoo riep ik, zoo smeekte ik. - Een stem klonk mij toe:
"Geloovig den blik slechts naar Golgotha henen!
   Mijn woord zij uw staf en uw gids en uw licht!"
Mijn morgenstond daagde, mijn nacht was verdwenen.
   De zonne der waarheid bestraalt nu mijn pad:
Gods raad spreekt van liefde, van trouw, van genade;
   Mijn lot is geen raadsel; het leven me een schat:
Den dood wacht ik juichend, 't zij vroeg dan of spade.'-

De Sterren
(Naar M. Claudius.)

Ik zie zoo vaak, als ik met lust
   Mijn dagwerk heb gedaan,
En alles in mijn woning rust,
   De lieve sterren aan.

Als lamm'ren over 't wijde veld,
   Zoo wand'len zij daarheen:
Hier, als naar reg'len afgeteld,
   Daar, in een groep bijeen.

Zij schitt'ren, heinde en ver verspreid,
   Elk van een' eigen gloed;
Ik zie die groote heerlijkheid
   En spreek in mijn gemoed:

'Daar boven wordt ons iets bewaard;
   Daar moet iets beters zijn,
Iets ed'lers dan dees nietige aard,
   Met al haar vreugd en pijn!'

Ik werp mij op mijn leger neêr,
En waak en peins nog lang,
Denk telkens aan dat *bet're* weêr,
En droom zelfs van een hooger sfeer,
Waarnaar ik zoo verlang.

AN. DE JAGER.

Kleine fee.
Tafereelen uit Marlitt's verhaal: Het geheim der oude jufvrouw.
(*Vervolg*.)

‘Zie, daar hebt ge nu weer dien verachtelijken trek om den mond... zoudt gij wezenlijk het aanzoek van een braaf mensch willen afwijzen, om de dwaze reden, dat gij geene liefde voor hem voelt?... Belachelijk! Nu, neef Johannes zal er wel raad op weten!

Hoe moest het jonge meisje zich in zelfbeheersching geoefend hebben! Bij de laatste woorden der jonge vrouw stroomde het oproerige bloed haar naar de wangen; het fier opgerichte hoofd had een oogenblik eene bijna duivelsche uitdrukking van haat en verachting. Zij bedwong zich echter terstond en zegde bedaard en koel:

- Daar zal ik het op laten aankomen.

- Hoe dikwijls moet ik u verzoeken, Adèle, niet meer op die onaangename zaak terug te komen! zei mevrouw Helwig scherp. Denkt gij, dat gij in eene week of wat die stijfkop. dat blok hout klein kunt krijgen, nadat ik het negen jaar te vergeefs beproefd heb? Zoodra Johannes komt, zal ik een einde aan de zaak maken... Haal mijn hoed en mijne mantille! beval zij barsch aan Felicitas. Ik hoop hartelijk dat dit broddelwerk, hier smeet zij den zakdoek verachtelijk van zich af, het laatste geweest is wat gij in mijnen dienst gedaan hebt!

Felicitas ging zwijgend de kamer uit.

Weldra daarna gingen mevrouw Helwig en hare vriendin de markt over; de laatste hield haar ziek kind moederlijk aan de hand.

Overal vertoonden de hoofden zich voor de ramen en voor allen had het bekoorlijke vrouwtje een opgeruimd gelaat en een kinderlijk lachje.

Rosa, haar dienstmeisje, en Rika, volgden met mandjes aan den arm; er zou in den buitentuin geavondmaald worden; er zouden kransen en guirlandes gevlochten worden; want den volgenden dag zou de jonge professor voor het eerst, na eene afwezigheid van negen jaren, het ouderlijke huis weêr betreden.

Hoewel mevrouw Helwig het wereldsche zottigheid noemde, was de jonge weduwe er echter niet af te brengen, om de kamer van den zoon des huizes tot zijne verwelkomst te versieren en groen te maken.

XI.

Hendrik had de voordeur achter mevrouw Helwig gesloten en Felicitas klom naar boven. Toen zij een van de lange gangen was doorgegaan, nam zij een sleutel uit den zak en deed eene deur open van een smallen donkeren trap, die naar de zolderkamers voerde.

Het jonge meisje had den gevaarlijken weg over de daken slechts eens hoeven te maken; van dien dag af mocht zij de woning der oude dame ongehinderd binnentreden.

Gedurende de eerste jaren hadden hare bezoeken zich tot den zondag bepaald; toen zij de school verlaten had, had tante Cordula haar den sleutel tot hare vertrekken gegeven, en sedert maakte zij gebruik van ieder vrij oogenblik om naar boven te sluipen.

Zij leidde dientengevolge een dubbel leven. Beneden ging zij om met strijkijzer en vaatwerk, haar zoogenaamden vrijen tijd moest zij besteden aan vrouwelijke handwerken, voor een liefdadig doel, en behalve haren bijbel en stichtelijke protestantsche boeken, was alle lectuur haar streng verboden.

In de zolderkamers van tante Cordula daarentegen werden de wonderen van den menschelijken geest voor haar ontsloten. Zij leerde met echte weetgierigheid, en de kennis der oude kluizenaarster was als een geslepen diamant, waaruit overal nieuwe vonken schoten.

Behalve Hendrik wist niemand in huis van dien omgang; indien mevrouw Helwig er slechts in de verte iets van vermoed had, zou er terstond een einde aan gemaakt zijn geworden; nogtans had de oude dame het kind altijd ingescherpt de striktste waarheid te zeggen, zoo er haar ooit naar gevraagd mocht worden.

Zoo ver kwam het echter nooit; Hendrik hield trouw de wacht en had ooren en oogen open.

Nadat Felicitas den donkeren trap beklommen had, kwam zij aan eene tweede deur.

Jaren geleden werd de lezer reeds in dat met klimop behangen vertrek ingeleid; hij kent de verzameling van borstbeelden op de peterstaals, doch hij weet nog niet, dat die in eene betrekking staan tot de in rood marokijn gebonden boeken die ginds in eene ouderwetsche glazen kast liggen.

Het waren de grootste komponisten uit verschillende tijden, die hier de eenzaamheid der oude dame deelden.

Er waren echter nog andere schatten in die glazen kast verborgen, die een verzamelaar van handschriften in verrukking gebracht zouden hebben. De handschriften dier groote mannen, de meeste van zeldzame weerde, lagen in portefeuilles achter het glas.

De oude dame had die verzameling in vroeger jaren bij elkander gebracht, toen, zooals zij glimlachende zegde, haar het bloed nog vurig door de aders stroomde; menig geel geworden blad was zij met groote opoffering en zeldzame volharding machtig worden.

Felicitas vond de oude dame in een vertrek achter hare slaapkamer. Zij zat op een voetbankje voor eene geopende kast; de stoelen om haar heen waren beladen met linnen en wollen kindergoed.

De oude dame keek naar de binnentredende om; haar gelaat was zeer veranderd, en hoewel het op dit oogenblik niets dan blijdschap uitdrukte, werden daardoor de sporen van verval niet uitgewischt.

- Goed dat gij komt, lieve Fee, riep zij het jonge meisje te gemoet. Bij den schrijnwerker Tieneman kan ieder oogenblik de familie vermeerderd worden, zooals de baker mij daar even zegde en de menschen hebben geen stuk kleêrgoed voor het arme wormpje. Wij hebben nog een goeden voorraad; het zal een aardig pak zijn. Dit mutsje moet gij nog even afmaken, Fee! het goed moet er nog van avond gebracht worden.

- Och, tante Cordula, antwoordde Felicitas, terwijl zij naald en draad ter hand nam, daarmee zijn de menschen nog niet geheel geholpen; ik weet dat baas Tieneman vijf en twintig daalders noodig heeft.

De oude dame overlegde.

- Nu! het is wat veel voor mijne tegenwoordige omstandigheden, zegde zij; maar het zal toch gaan.

Zij stond met moeite op. Felicitas gaf haar den arm en bracht haar naar de muziekkamer.

- Ik geloof dat gij uwe oude tante in verzoeking wilt brengen! riep de oude dame op eenen toon alsof zij kwaad was, maar hare oogen lachten; zij gaf het jonge meisje een tikje op de wang en beiden lachten en gingen naar de glazen kas.

Dat zware ouderwetsche meubel had ook zijne geheimen. Tante Cordula drukte op eene schijnbaar onbeduidende versiering, en er sprong aan den zijkant eene smalle deur open.

De nu zichtbare ruimte was de ‘ijzeren kist’ der oude dame; Felicitas had er altijd slechts een vluchtigen half bevredigden blik op kunnen werpen. Op de smalle planken lagen eenige rolletjes geld, zilvergoed en sieraden.

Terwijl de oude dame een rol aansprak en de daalders zorgvuldig telde, greep Felicitas eene doos die in den donkersten hoek stond en deed haar nieuwsgierig open.

Er lag een prachtige gouden armband in, er waren geene edelgesteenten aan, doch hij woog zwaar en moest wel van massief goud zijn.

Het meest trof Felicitas echter de wijdte: hij zou de oude dame stellig over de hand gegleden zijn; hij scheen veeleer bestemd voor een forschen mannenpols.

Naar het midden werd hij veel breeder en hier had de graveerstift met groote kunst rozen en fijne blaadjes tot een medaillon in elkander geslingerd.

De oude dame hield den vinger op een van de daalders, en zag midden onder het tellen op.

- Kind, wat hebt ge daar in handen gekregen! riep zij driftig; er lag ongenoegen, schrik en droefheid te gelijk in hare stem.

Zij greep snel naar den armband, legde hem met bevende hand in de doos en deed het deksel er op.

Er gloeide plotseling eene fijne roode plek op hare wang en er was iets hards in hare gefronste wenkbrauwen; zoo had Felicitas haar nog nooit gezien.

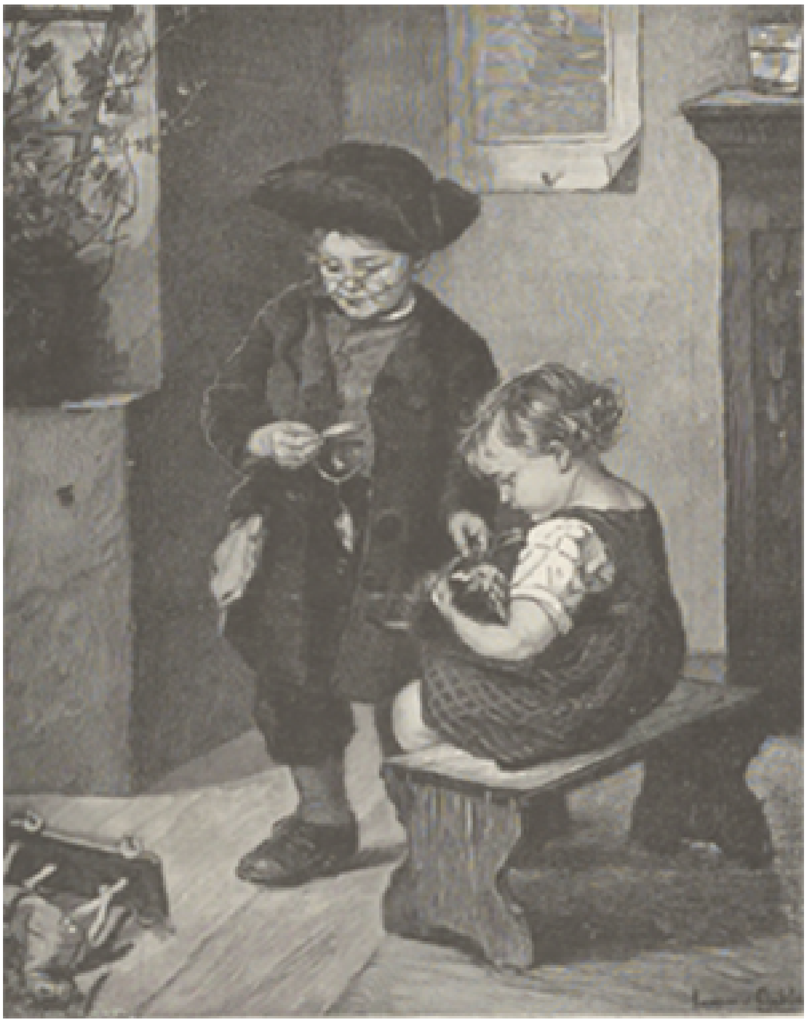

DE KLEINE DOKTER, NAAR DE SCHILDERIJ VAN L. VON GELDER.

't Was alsof het tegenwoordige eensklaps verzonk in een stroom van herinneringen; alsof de oude dame niet meer wist dat Felicitas nevens haar stond; want nadat zij met koortsachtigen drift de doos op hare oude plaats had gezet, greep zij een daarnaast staand met grijs papier beplakt kistje en streek er liefkoozend met de hand over heen; hare trekken werden zachter; zij zuchtte en zegde voor zich heen, terwijl zij het kisje tegen haar hart drukte: Het moet voor mij sterven, en ik kan het toch niet verdragen dat het vernietigd wordt.

Felicitas sloeg angstig hare armen om de kleine zwakke gestalte, die op dat oogenblik hulp- en radeloos voor haar stond.

Het was de eerste maal in den negenjarigen omgang, dat tante hare zelf beheersching verloor.

Hoe teer en zwak zij uiterlijk schijnen mocht, zij bezat onder alle omstandigheden een veerkrachtigen geest en eene onverstoorbare zielrust.

Zij had zich met haar geheel hart aan Felicitas gehecht, en al hare kennis geheel den schat harer gezonde levensbeschouwing in de jonge ziel geplant doch haar verleden was heden nog, even als voor negen jaren, voor het jonge meisje een gesloten boek.

En nu had Felicitas met onvoorzichtige hand dat angstig gesloten verleden aangeroerd; zij deed zich de bitterste verwijten.

- Och, tante, vergeef het mij! bad zij. Hoe kinderlijk aandoenlijk kon het jonge meisje smeeken, dat mevouw Helwig een stijfkop, een blok hout genoemd had.

De oude dame voer met de hand over de oogen.

- Stil, kind, gij hebt niets misdaan; maar ik heb geklapt, alsof ik kindsch was! zegde zij met flauwe stem. Ja, ik word oud! Vroeger klemde ik mijne tanden op elkander om niet te spreken; maar dat gaat niet meer; het wordt tijd dat ik heên ga.

Zij hield het kleine kistje nog altijd aarzelend in de hand, als trachtte zij moed te verzamelen om het uitgesproken doodvonnis aanstonds te voltrekken.

Doch na verloop van eenige oogenblikken legde zij het snel op zijne vroegere plaats en sloot de kas; daarmede scheen ook hare gemoedsrust teruggekeerd te zijn.

Zij ging naar het ronde tafeltje dat naast de kas stond en waarop zij het geld had uitgelegd.

Alsof er niets bijzonders gebeurd was, nam zij den rol weder op en legde nog twee daalders bij de blanke rij.

- Wij zullen het geld in een schoon papier rollen, zegde zij tot Felicitas; aan hare stem was echter nog de met moeite bestreden oproer merkbaar; en het rolleken in het fijne mutsje steken; dan is er als een kleine zegen in geweest, als het kleine kopje er in komt. Hendrik moet van avond precies om negen ure op zijnen post zijn, vergeet dat niet.

De oude dame had namelijk ook hare eigenaardigheden; zij schuwde het licht voor hetgeen zij deed; eerst in 't donker klopte zij aan de huizen der armoede, als de straten ledig en de oogen vermoeid waren.

Hendrik was sedert jaren de rechterhand, die voor de linkerhand verborg wat zij deed; hij droeg de ondersteuning der oude dame zoo omzichtig en onzichtbaar in de huizen der armen, dat niemand hem ooit herkende en menigeen in de stad 't brood der oude dame at, die vreeselijke dingen van haar geloofde.

Terwijl tante Cordula zorgvuldig het pakje dichtmaakte, opende Felicitas de deur der galerij; het was in het laatst van Mei en reeds zacht en warm in de lucht; zij trok het rond tafeltje voor de glazen deur, zette er den leunstoel van tante nevens en begon het koffieservies gereed te zetten.

Het nog onvoltooide kindergoed werd er naast gelegd, en toen de lekkere koffiegeur de lucht vervulde, zat de oude dame genoegelijk in haren stoel en staarde mijmerend naar buiten in de lentelucht.

Felicitas had haar werk weêr opgenomen.

- Tante, zegde zij, nadat er een oogenblik van stilte geheerscht had; zij sprak met nadruk ieder woord uit: morgen komt hij.

- Ja, kind; ik heb het in het dagblad gezien; er wordt uit Bonn geschreven, dat professor Helwig tot herstel zijner gezondheid naar Thüringen gaat.... Hij is een beroemd man geworden, Fee!

(*Wordt voortgezet.*)

[Nummer 28]

Onze gravures.

Fatsoenlijke armoede.

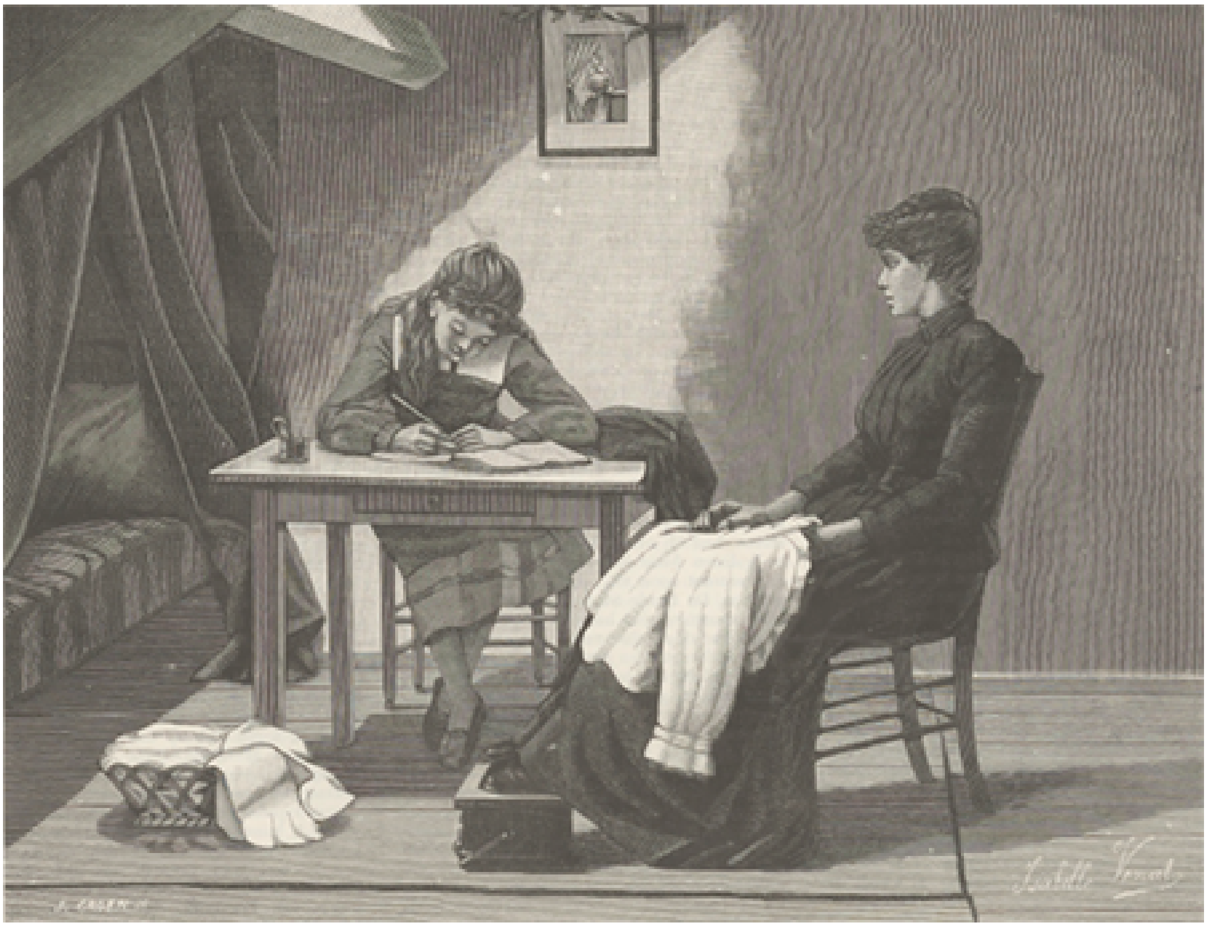

FATSOENLIJKE ARMOEDE, NAAR DE SCHILDERIJ VAN ISABELLE VENAI.

Het schamele, maar zindelijke zolderkamertje, de eenvoudige, maar nette kleeding der beide bewoonsters, welke van betere dagen getuigt, de ijver, waarmee beiden aan den arbeid zijn, - dat alles spreekt ons van dat beklagenswaardig lot, hetwelk wij gewoon zijn, als fatsoenlijke armoede aan te duiden: eene armoede, die niet klaagt of hare ellende op straat vertoont, maar die in stilte ontbeert, arbeidt en haar fatsoen houdt.

Klaarblijkelijk zien we hier twee zusters voor ons, in betrekkelijken welstand grootgebracht, maar door het ongeluk verlaten weezen geworden en gedwongen door handenarbeid in hun onderhoud te voorzien. Eigenlijk rust de zorg voor het kleine gezin geheel op de oudste, daar de jongste de studiën dient voort te zetten, in gelukkigere dagen ondernomen en thans noodzakelijk geworden als een toekomstig middel van bestaan. Met de teederheid eener moeder ziet de oudste zuster de inspanning der jongste aan en laat voor een oogenblik het naaiwerk op den schoot rusten. Wellicht berekent zij hoeveel uren van studie en hoeveel geld aan lessen en boeken het nog kosten zal, eer de ijverig vergaarde kennis eenig stoffelijk voordeel kan opleveren. Misschien ook geeft zij zich over aan de zoete hoop, eenmaal de vruchten te mogen plukken van de opofferingen, die zij zich thans getroost, en door de kennissen harer zuster, na jaren lang ontberingen en zorgen, weer tot welstand en onbekommerde dagen te geraken. Hopen wij dat die rechtmatige verwachting niet moge beschaamd worden.

De politiek ten plattelande.

Wie bemoeit zich tegenwoordig niet met politiek? In het nietigste gehucht worden de openbare zaken even druk besproken als in de zetelplaats der hooge regeering zelve. Ja, het is zelfs de vraag of op het platteland, waar het staatkundige nieuws eene welkome afleiding vormt in het eentonige leven, nog niet meer politiek gemaakt wordt dan in de groote steden, waar het aan afleiding en verstrooiing volstrekt niet ontbreekt. Bij verkiezingen althans legt het platteland vrij wat meer belangstelling aan den dag dan de bevolking van de zoogenaamde groote ‘brandpunten der beschaving.’

In het dorp, waar de schilderij van Ch. Baude ons verplaatst, schijnt onbetwijfelbaar eene verkiezing op hande te wezen, te oordeelen naar den ijver, waarmee de waardige oude schoolmeester den inhoud van het jongste nieuwsblad toelicht, en naar de opgewektheid, waarmee zijn gehoor toeluistert. Meester zal hun eens precies aan het verstand brengen, wat er van de zaak is. In dagbladen en vlugschriften wordt de candidaat wel als een model van alle mogelijke burgerdeugden aanbevolen, en hij zelf laat niet na, zijne kiezers allerlei gouden bergen voor te spiegelen; maar met al dat fraais moeten de kiezers zich geen zand in de oogen laten strooien. Meester weet er het fijne van, en sluw een oog dichtknijpend, kan hij zijne hoorders op de vingers voorrekenen, wat zij van bedoeld heerschap te wachten hebben.

Ja, ja, meester weet het wel, zeggen de eerzame buitenlîe, die aan twintig woorden van den eenvoudigen, bezadigden man meer hebben dan aan even zooveel opgewondene redevoeringen of verkiezingsartikels, en zich dan doorgaans ook bij de keuze meer door het kalme gezond verstand, dan door schitterenden bluf en schijngeleerdheid laten leiden.

Aan den zoom des wouds.

Het dichte woud heeft sinds lang den levendigen groenen bladertooi met het doodsche sneeuwkleed verwisseld. Geene vroolijke vogeltjes kweelen meer in de dichte twijgen, die gedrukt neerhangen onder de zware witte vracht. Geene geurige kruiden en fleurige woudplanten sieren meer den bodem als met een groen gebloemd tapijt; overal ligt de witte lijkwade uitgespreid, waarboven hier en daar slechts een dorre struik uitsteekt. Het is alles somber en doodsch en voor de arme woudbewoners, de vlugge herten en reeën, is geen spiertje voedsel meer te vinden. Eindelijk daar breekt de eerste zonnestraal door het dichte sneeuwdek, waarmee de dorre kruinen zijn behangen; het is de eerste groet van een nieuw jaargetijde, dat langzaam maar zeker nadert. De woudbewoners voelen het, en een blij voorgevoel van schoone lentedagen doet hen opspringen en drijft hen naar den zoom van het bosch, vanwaar zij verbaasd het oog laten rondweiden over de wijde vlakte. Overal sneeuw: sneeuw op den golvenden bodem, sneeuw op de daken der lage hutten; maar over dat doodsch tafereel werpt de zon hare bezielende stralen en alles ontwaakt weer ten leven, 't Is of de redelooze dieren het gevoelen; al woedt de winter nog zoo fel, het moet toch lente worden.

Voor honderd jaren.
Tafereelen uit de groote Fransche Revolutie.
Door J.R. van der Lans.

II.

> De Nationale Vergadering. - De eed van de kaatsbaan. - Mirabeau tegenover den koning. - ‘De omwenteling is volbracht.’

Wij hebben gezien hoe volk en koning tegenover elkander stonden bij de opening der Staten-Generaal; zien wij thans hoe het eenige weken verder gesteld was.

Het was een sombere, grauwe, regenachtige morgen. Dof en zwaar hing de lucht boven Versailles; er was iets drukkends, iets benauwends in den dampkring alsof er iets vreeselijks broeide. En inderdaad er zou dien dag - het was Zaterdag de 20^e^ Juni 1789 - eene uitbarsting losbreken, die niet enkel Frankrijk, neen heel Europa tot in zijne grondvesten zou schokken en waarvan de nawerking tot in onze dagen zou worden gevoeld.

Er zou dien dag geene plechtige zitting der Staten-Generaal worden gehouden, gelijk den 5^en^ Mei. Integendeel, de vergaderzaal was gesloten en gewapende troepen bewaakten de toegangen tot het gebouw. Maar toch zou er eene vergadering plaats hebben, wier besluiten heel het land door zouden weerklinken, eene vergadering zonder den koning en buiten de aanzienlijksten des lands, maar die toch over het lot des lands zou beslissen. Sinds verscheidene weken reeds beschouwde de Derde Stand zich als uitsluitend gerechtigd om Frankrijk de wet voor te schrijven; hij beraadslaagde, redevoerde en decreteerde naar willekeur en naar hartelust, in blinde opgewondenheid, opgezweept door hartstochtelijke leiders en aangevuurd door de toejuichingen van het dweepziek publiek der tribunes; adel en geestelijkheid telden niet meer mee, dan in zoover zij zich, door bedrieglijke geestdrift meegesleept of door de omstandigheden gedrongen, aansloten bij den Derden Stand, sinds den 17^en^ Juni alleen ‘de Nationale Vergadering’ uitmakend.

Bij de opening der Staten-Generaal had de koning een beroep gedaan op de eensgezinde samenwerking der drie standen. Helaas, hij giste niet dat hij in hun midden een twistappel wierp, die het voorwerp zou worden van den bittersten strijd, waarin alleen de Derde Stand, als de sterkste in getal, kon zegevieren. Hij had niet uitgemaakt of de drie standen, gelijk van ouds, elk afzonderlijk, dan wel als één vereenigd Parlement zouden vergaderen en stemmen. Aan het beleid der Staten-Generaal zelven had hij overgelaten, dit gewichtig punt te beslissen. Maar het was te voorzien dat dezen daaromtrent nooit tot overeenstemming zouden geraken. De Derde Stand eischte eene gezamenlijke stemming per hoofd, wel begrijpend dat hij alsdan door zijne numerieke overmacht de beide andere standen gemakkelijk overheerschen en dus alleen het heft in handen zou hebben. Maar adel en geestelijkheid begrepen, dat alzoo Frankrijk geheel zou overgeleverd zijn aan de democratie; dat geen aanzien of waardigheid, geene kennis of bevoegdheid meer zou hebben mee te spreken, maar dat alles zou afhangen van de grillen van den woesten volkshoop. Het was geen onwil om met de vertegenwoordigers des volks in overleg te treden; integendeel de algemeen vrijzinnige geest, die allen op dat oogenblik bezielde en tot eene ideale gelijkheid dreef, spoorde velen aan, den Derden Stand broederlijk de hand te reiken, en reeds van den aanvang af toonden 114 leden der Geestelijkheid en 47 leden van den Adel zich bereid, gemeenschappelijk met de afgevaardigden des volks te vergaderen. Doch de koelsten en voorzichtigsten, zij die zich minder door den edelmoedigen drang des harten lieten meesleepen en in de schoonklinkende vrijheidszangen reeds het gebulder der aanstormende revolutie meenden te hooren, bleven aarzelen en weigeren. Men wist daarbij niet hoe de koning zelf er over dacht; of men al dan niet naar zijn wensch zou handelen, door de oude orde der Drie Standen overhoop te werpen.

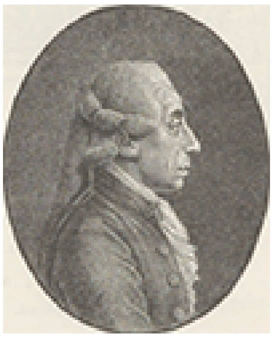

M BAILLY.

De goedhartige vorst, die in rustiger tijden ongetwijfeld het geluk van een dankbaar volk zou hebben uitgemaakt, miste de wilskracht om in deze hachelijke verwikkelingen een doortastend besluit te nemen. Hij weifelde steeds tusschen zijne goedheid, die hem tot toegeven noopte, en de vrees dat hij in zijne toegevendheid te ver mocht gaan tot schade van het koninklijk gezag. Hij aarzelde tusschen de raadgevingen van ministers als Necker, die hem tot inwilliging van de telkens stouter eischen der volksleiders aanspoorden, en de waarschuwingen van zijn hof, zijne gemalin en zijne beide broeders vooral, die van die bereidwilligheid het ergste vreesden.

Zes weken waren met nutteloozе onderhandelingen tusschen de drie standen voorbijgegaan; met elken dag werden de vergaderingen van den Derden Stand woester en onstuimiger, en ten laatste besloot deze, van de beide eerste standen eenvoudig geene notitie meer te nemen en, ofschoon juist de helft der Staten-Generaal uitmakend, zich zelven te verklaren tot *de* Nationale Vergadering, buiten welke geen afgevaardigde meer zou meetellen. Het eerste werk van die eigenmachtig optredende volksvertegenwoordiging was, te decreteeren dat alle tot dusver geheven belastingen onwettig waren geweest, dat zij echter voorloopig nog, krachtens toestemming der vergadering konden geïnd worden, doch slechts zoolang de zitting duurde.

Thans meende de koning eindelijk tusschen beide te moeten komen en liet afkondigen dat hij op Maandag, den 22^{en} Juni weder in persoon de Staten-Generaal zou komen voorzitten en dat wegens de toebereidselen tot die koninklijke zitting het vergaderlokaal tot zoolang zou gesloten zijn. Maar daarmee lieten de volksvertegenwoordigers, die zes weken lang gesproken en gehandeld hadden of er geen koning en geen Staten-Generaal meer bestonden, zich niet afschepen; en schoon het besluit des konings alom door herauten was bekend gemaakt en de voorzitter der vergadering, Bailly eene uitdrukkelijke kennisgeving ontvangen had, togen toch op den genoemden Zaterdagmorgen al de leden der Nationale Vergadering als gewoonlijk naar het zittingsgebouw.

Daar kwamen ze voor gesloten deuren; het was den president en zijne secretarissen alleen vergund, hunne papieren te krijgen; de overigen konden buiten wachten in den regen. Dat was te veel voor mannen, die zich hadden uitgeroepen tot de uitsluitende vertegenwoordigers van Frankrijk, die buiten koning of hooge standen het land eene splinternieuwe staatsregeling geven zouden. Hoe! zou de koning hen beletten te vergaderen! Wat hadden zij zich om zijne besluiten en afkondigingen te bekommeren! Zouden zij zich in hun gewichtigen arbeid laten storen, omdat de koning goedvond het gebouw met zijne soldaten af te zetten! Dat nooit, dan liever vergadering gehouden onder den blooten hemel, in regen en wind.

‘Gaan we naar Marly (daar bevond zich het koninklijk gezin, in rouw gedompeld door het verlies van den zevenjarigen kroonprins, slechts weinige dagen geleden aan het vorstelijk ouderpaar ontvallen), gaan we naar Marly!’ riep de een, ‘en houden we daar vergadering onder de vensters van het paleis, opdat de koning zien moge, hoe wij ons om zijne bevelen bekreunen.’

‘Neen, naar Parijs!’ riep een ander, ‘daar zal het volk ons met open armen inhalen!’ En inderdaad was de bevolking der hoofdstad, door oproerpreekers als Camille Desmoulins en consorten genoeg bewerkt, om elken revolutionnairen stap dolzinnig toe te juichen.

Doch waartoe zoover te loopen; was er dan geen ander lokaal meer te Versailles te vinden? De eerste de beste zaal was immers evengoed als het van 's koningswege aangewezen gebouw.

‘De natie,’ riep Bailly, de president uit, ‘veredelt alles wat zij bewoont!’

‘Ja, ja,’ antwoordde de hoop, ‘elke ruimte, die ons hare muren opent, zal zich hooger verheffen dan dit paleis, dat het despotisme voor ons gesloten houdt.’

En in ordeloozen, woesten optocht, met heftige gebaren en opgewonden gezichten, door een heelen oploop van volk omringd, trok die Nationale Vergadering door de straten van Versailles om naar een onderkomen rond te zien. ‘De kaatsbaan!’ had een der vroede heeren geroepen, en ja, de kaatsbaan was inderdaad het aangewezen lokaal voor eene volksvertegenwoordiging, die met de hoogste belangen des lands als met kaatsballen zou spelen en eindelijk met de edelste hoofden zou kegelen om den koning.

De kaatsbaan was beschikbaar, de eigenaar ontving de heeren allerdienstvaardigst; hij wilde stoelen en tafels binnenbrengen, opdat het bureel er zich ten minste voegzaam kon installeeren. Doch waartoe al die omslag voor eene bijeenkomst, waar eenvoudig geredevoerd en spektakel gemaakt hoeft te worden? Een paar schragen zijn immers voldoende voor een kwakzalver om eene heele markt te overschreeuwen. En wat is het meer dan kwakzalverlawaai, dan holle, luidruchtige declamaties, waarvan straks deze kale wanden zullen daveren?

Hals over kop dringt alles de kaatsbaan binnen; een woeste volkshoop volgt de afgevaardigden en vecht om een plaatsje te veroveren in deze geïmproviseerde raadzaal. In een oogenblik is de heele ruimte gevuld; op de galerijen, in de vensters, tot in het dak zit alles vol volk; men klautert tegen de kolommen op en in de netten, die in het rond zijn gespannen. Zoo groot is de opgewondenheid, dat zelfs een tachtigjarige afgevaardigde zich binnen laat dragen om deel te hebben aan die hartstochtelijke betooging. De teugellooze vrijheidszucht rijdt allen als eene koorts door de leden. Daar springt Bailly op eene tafel en vaart uit over den hoon, de natie aangedaan; tien, twintig sprekers, de een al onstuimiger dan de ander, razen en tieren tegen de onbeschaamdheid van het despotisme; zij beweren, dat de koning, die de Staten-Generaal heeft bijeengeroepen, het recht niet heeft, hunne vergaderingen ook maar voor een dag te schorsen. Zij zullen vergaderen en vergaderd blijven tegen alle koninklijke bevelen in. Met een eed zullen zij het bezweren, en weldra wordt onder daverende toejuichingen eene verklaring voorgelezen, wier plechtige bewoordingen als ironie klinken in den mond dezer overspannen revolutiehelden.

‘De Nationale Vergadering, overwegende dat zij, geroepen om de staatsregeling van het rijk te vestigen, de herschepping der openbare orde te bewerken en de ware beginselen der monarchie te handhaven, door niets kan worden belemmerd in hare beraadslagingen, waar zij ook gedwongen is die te houden, en dat overal waar hare leden vereenigd zijn, de Nationale Vergadering is, bepaalt dat al de leden dezer vergadering aanstonds den plechtigen eed zullen zweren, nooit uiteen te gaan, en overal samen te komen waar de omstandigheden dit vereischen, tot de constitutie des koninkrijks tot stand gebracht en op hechte grondslagen gevestigd is; en dat als gezegde eed is afgelegd, al de leden en ieder in het bijzonder door hunne handteekening dit onwrikbaar besluit zullen bekrachtigen.’

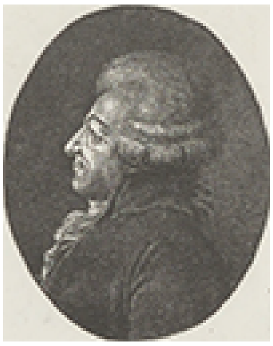

GABRIËL HONOKÉ DE MIKABEAU.

Bailly, de president, zweert het eerst, en daarop leggen allen, door dezelfde dweepzieke geestdrift meegesleept, in zijne handen den eed af. Slechts één in de heele vergadering laat zich niet door den algemeenen vrijheidsroes overheeren en toont moeds genoeg, om alleen tegen die zeshonderd verdedigers van de ‘ware beginselen der monarchie’ voor het recht des konings op te komen. Het is Martin d'Auch, die met luider stem den eed weigert, hoe zijne collega's ook door geschreeuw, bespotting en geweld pogen hem van zijn stuk te brengen. ‘Ik verklaar,’ zei hij bedaard, ‘dat ik geloof niet te mogen zweren, besluiten uit te voeren, die niet door den koning zijn bekrachtigd.’

Dat was ongetwijfeld overeenkomstig de ‘ware beginselen der monarchie,’ waarvan de vergadering straks zoo hoog opgaf; maar de man, die in werkelijkheid toonde, daarvan doordrongen te zijn, werd als een waanzinnige uitgekreten. In de algemeene bedwelming van den vrijheidswaan, zag niemand in hoe men in eene monarchie nog zou behoeven te vragen naar het goedvinden van den monarch, die nog wel tegen overmorgen de vertegenwoordigers van zijn volk rondom zich had saamgeroepen.

Zoo zwoer dan de Nationale Vergadering dien geruchtmakenden eed van de kaatsbaan, *le serment du jeu de paume*, van niet uiteen te gaan ‘voor de constitutie van Frankrijk op hechte grondslagen gevestigd was,’ en behoorde derhalve, als die eed moest gehouden worden, op het oogenblik nog vergaderd te zijn; want de constitutie van Frankrijk is thans, na honderd jaren, nog zoo weinig op hechte grondslagen gevestigd, dat de Kamers, voor de zooveelste maal, weer druk bezig zijn de grondwet te herzien.

Van dat oogenblik was er feitelijk in Frankrijk geene plaats meer voor den souverein; in zijne plaats had zich, als vertegenwoordigster van het souvereine volk, de Nationale Vergadering gesteld. Wat baatte het dan ook of de koning nogmaals de Staten-Generaal om zich vereenigde, of hij alles toezeide wat maar met mogelijkheid kon verlangd worden? Men wilde geene toezeggingen, waar men alles eigenmachtig nemen kon. Zelfs de weldaden van den vorst heetten aanmatigingen. Om zijne goede woorden bekommerde men zich even weinig als om zijne bevelen, en toen dan ook na afloop der koninklijke zitting de vorst de vergadering gebood rustig uiteen te gaan en adel en geestelijkheid eerbiedig aan dat bevel gehoor gaven, bleef de Derde Stand weerspannig zitten.

'Hebt ge het bevel des konings met gehoord?' vroeg de groot-ceremoniemeester.

'Ik denk niet dat de Nationale Vergadering een bevel van hem ontvangen kan,' hernam Bailly koeltjes. En de onstuimige Mirabeau voegde er, driftig tusschenbeide tredend bij: 'Zeg aan degenen, die u gezonden hebben, dat wij hier zijn krachtens den wil des volks en dat wij niet van hier zullen gaan, dan gedwongen door het geweld der bajonetten.'

In die woorden, door de aanwezigen luide toegejuicht, lag tevens eene uitdaging. Laat de koning beproeven ons met zijne soldaten uiteen te jagen, als hij durft, wilde eigenlijk Mirabeau zeggen, en dat de vergadering het met hem eens was, blijkt hieruit dat zij, op zijn voorstel, onmiddellijk de onschendbaarheid van ieder afgevaardigde decreteerde, zoodat elk koninklijk ambtenaar, die eene hand naar hen mocht uitsteken, als verrader des vaderlands moest beschouwd worden.

Zooveel eerbied voor het koningschap toonden die mannen, welke voor een paar dagen nog gezworen hadden, de ware beginselen der monarchie te handhaven. En tijdens de koninklijke zitting waren hunne blikken dan ook veel minder op den koning gericht, dan wel op de plaats van zijn eersten minister, die ledig gebleven was. Hieruit maakte men op, dat Necker de zijde van den vorst verlaten en de partij des volks gekozen had. Dat was voldoende om hem tot in de wolken te verheffen, en daar het gerucht liep, dat hij zou aftreden, werd onder luidruchtig misbaar geëischt dat hij zou aanblijven. Bedreigingen en verwenschingen weergalmden door de tuinen en gaanderijen van het paleis; voor den minister daarentegen, die zijn vorst in den steek liet, had men slechts toejuichingen en huldebewijzen; men bad en smeekte hem, toch aan den wensch des volks gehoor te geven en zijne plaats naast den koning te behouden. En Necker, wiens ijdelheid niets liever wenschte, liet zich gewillig aanleunen, dat hij met edele zelfverloochening zijn besluit aan het verlangen des volks ten offer bracht. Kon de koning zich minder edelmoedig toonen dan de minister? Ook hij gaf dus aan het algemeen verlangen gehoor en verzocht den minister te blijven, ja op diens aansporing gebood hij thans uitdrukkelijk aan edelen en geestelijken, die zich tot dusver nog niet bij den Derden Stand hadden aangesloten, zich onmiddellijk met dezen te vereenigen.

Zij gehoorzaamden, hoewel met bange vrees voor de gevolgen, en zoo was dan die vereeniging der drie standen verkregen, waarop de Derde Stand zoo luid en zoo hardnekkig had aangedrongen. Ook hierin had Lodewijk toegegeven, opnieuw toonende dat hij alles overhad om vrede te houden met zijn volk. Nu de koning zich zoo nederig gebogen had voor het souvereine volk, kon het wel weer eene toejuiching lijden. 'Leve de koning!' weerklonk het jubelend onder zijne vensters. Hij moest op het balkon verschijnen; ook de koningin moest zich vertoonen aan het juichende volk; zij hief den kleinen troonopvolger omhoog, en heel Versailles weergalmde van de juichkreten, waarmee de opgewonden menigte het vorstelijk gezin begroette. Dien avond was het feest, volop feest in Versailles; heel de stad straalde in schitterende verlichting; zingende scharen trokken langs de straten en de vreugdedronken vrijheidsdwepers wenschten elkaar geluk met den uitroep: 'De omwenteling is volbracht. De revolutie is geëindigd!' Sommigen waren in hun blinden waan onnoozel genoeg er de uitdrukking bij te voegen, die de geschiedenis met bittere ironie heeft opgeteekend: ‘Deze omwenteling is het werk der philosophie, zij zal zonder een enkelen druppel bloeds ten einde gebracht worden.’

Dat zullen wij zien!

(*Wordt voortgezet.*)

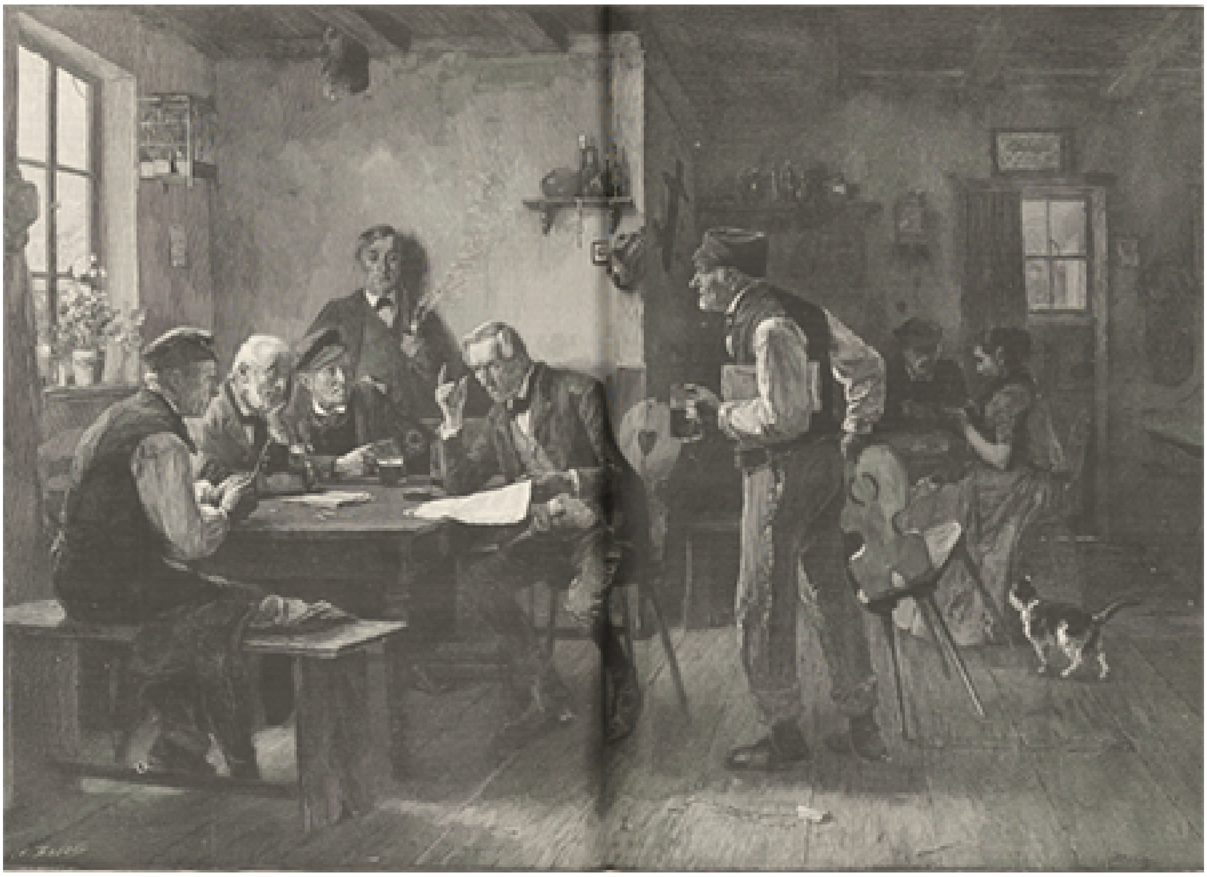

DE POLITIEK TEN PLATTELANDE, NAAR DE SCHILDERIJ VAN CH. BAUDE.

Eene uitzondering op haar geslacht.

Sedert lang was ik in kennis met een houtvester, die niet alleen in alle opzichten zijne zaak kundig was, wat de behandeling van het hout aanging, maar ook was hij zoo zeker van zijn schot, dat hem nimmer een stuk edel wild ontging, terwijl hij van alles, wat er op zijn uitgebreid jachtgebied graasde en leefde en vloog en kroop, kennis had. En als wij dan des avonds onder de zwaarmoedige eiken voor de deur zijner woning, met een prachtig gewei van een hert boven den ingang, nederzaten en de gonzende kevers in de nabijheid hun eentonig gesnor deden hooren, dan opende hij immer den grooten schat zijner ervaringen, gedurende zijne veeljarige loopbaan opgedaan.

Zoo dikwijls de tijd het mij toeliet, ontzag ik de wandelingen van eenige uren niet, die ik gaan moest om op de houtvesterij een bezoek te brengen.

Bij eene dier gelegenheden deelde hij mij veel beteekenend mede een dier getemd te hebben, welks temming in Duitschland nog maar zelden beproefd was.

'Ik zal het u dadelijk doen zien.'

Hij bracht mij in den kleinen, door eene haag ingesloten tuin, waar zoo als hij zeide, het door velen gevreesde en ontvluchte dier zich bevond. Mijne eerste gedachte was aan een lynx, of marter, of wilde kat, welke zich tot nu toe schuil gehouden had.

Hij liet een kort fluiten hooren, en na weinige minuten ritselde iets door het bloembed. Dat kon geen monster, geen schepsel met vurige oogen zijn. En toch, hoe groot was mijne verbazing! Eene slang en wel eene blindslang naderde al kronkelend en bleef op eens stil liggen, als wachtte zij verdere bevelen af. Op elk herhaald fluiten naderde zij een weinig. Eerst na eenigen tijd, toen haar bezweerder geen acht meer op haar scheen te slaan, sloop zij voort.

Hoe dat temmen heeft plaats gehad, is mij onbekend. Volgens zijne mededeeling had hij haar eens in den tuin ontmoet en beschouwd zonder haar eenig leed te doen. Op zijne stem had zij zich niet verwijderd, maar hem kronkelend aangezien. Later had zij zich menigmalen op het hooren zijner stem vertoond.

Toen het herfst geworden was, en ik mijn vriend weder een bezoek bracht, vernam ik, op mijne vraag naar de slang, dat zij op zekeren dag plotseling was verdwenen. En daarna had zij zich nooit weder vertoond.

Later heb ik meermalen beproefd slangen van deze soort te temmen, doch nimmer mocht het mij gelukken. Of het van het meer of minder vertrouwelijk karakter dier dieren afhing, of dat het mij aan het rechte talent van slangenbezweren ontbrak, wil ik niet beslissen. De herinnering aan het onschadelijke voorbeeld was mij des te belangwekkender, daar het eenigszins een licht verspreidde over het karakter der geheele soort.

Al laten deze dieren zich niet altijd temmen op zulk eene verrassende wijze, toch zijn zij belangwekkend genoeg. Het bedoelde voorval is geschikt om den lust op te wekken, om met deze zeldzame dieren nader bekend te worden.

Is het niet reeds iets vreemds van eene slang te spreken, welke haar slangenaard geheel heeft afgelegd! Zulks is voorzeker zelfs belangwekkend voor hen, die van deze dieren anders niets weten willen.

Iedereen houdt ze toch voor eene slang, en hij die slangen kent en eene blindslang ziet, zal er niet aan twijfelen. En toch is zij er geene, maar eene soort van hagedis, die in zeker opzicht den overgang uitmaakt tusschen deze twee diervormen; leemten, plotselinge overgangen zijn er in de keten dezer schepselen niet. Bij haar slangvormig lichaam van een tot anderhalven voet lang en een vinger dik, met gelijkvormige schubben als dakpannen bedekt, heeft onze blindslang voornamelijk iets van de hagedis, door haar schedel, borstbeen en bekken. Nog nader bij de hagedis komt eene diersoort, welke zich in de landen van de Middellandsche Zee ophoudt, een voet lang is en korte pooten heeft. De kleur der blindslangen is lichtroodachtig grijs; wanneer zij in Juli hare huid heeft afgeworpen, welke men dan dikwijls tusschen steenen en takken vindt, is zij bruinachtig aschgrauw. Aan de zijden is zij donkeroodachtig bruin, naar den buik witachtig en deze is geheel zwart. Daarin komt zij veel overeen met de vergiftige kruisadder die in de Duitsche gebergten en op de vlakten van Noord-Duitschland gevonden wordt. De blindslang heeft eene zeer dunne bruine lijn op den rug en ook twee op de zijden, die echter als zij ouder worden verdwijnen, en op den kop eindigt de ruglijn in eene ronde vlek.

Men zal dus gemakkelijk en zelfs op zekeren afstand de onschadelijke blindslang kunnen ontdekken. Onschadelijk is zij in alle opzichten, zoodat men ze gerust in de hand kan nemen, als men ze onder de hazelaars of bij eene haag onder de dorre bladeren hoort ritselen. En de vriend der natuur, wien zij bij het kruiden lezen of aardbeziën zoeken in de laars kruipt, kan ze daar onbevreesd laten kruipen, of er weder uittrekken. Bij haar is geene sprake van vergif zelfs niet van bijten.

Die haar echter niet zeer goed kent, dat is met hare kenteekenen onbekend is, zorge ze niet met de hand te naderen, vooral niet in de boschrijke bergstreken van Duitschland, waar zich de kruisadder ophoudt, van wiens beet men de schromelijkste gevolgen heeft te wachten. Even afkeurenswaardig is het onkundigen alle vrees voor slangen te willen ontnemen, of ook kinderen te dwingen ze in de hand te nemen. De overeenkomst vooral tusschen eene nog jonge blindslang en eene kruisadder is te groot; en het is alsof de natuur den mensch een afkeer van deze diersoorten heeft ingeboezemd, omdat er zich zooveel schadelijke onder bevinden.

Iedere slang te dooden, wanneer men ze vindt, is ook niet goed te keuren. En hoe dikwijls vindt men toch de goede blindslang gedood of vertrapt op den weg. En dit is te gemakkelijker te begrijpen, daar zij niet licht de vlucht neemt, vooral als zij zich in den zonneschijn ligt te koesteren. Ook heeft zij reeds vijanden genoeg, welke jacht op haar maken. De ege!, welken zij op den weg voorbij sluipt, houdt haar voor goeden buit; de kraai en de ooievaar en andere vogelen zien haar uit de lucht in zonnige rust liggen, grijpen haar als eene goede bete en vliegen met haar voort. Stukken, welke men hier en daar van haar vindt, zijn het overschot, dat hare vijanden van hunnen maaltijd hebben laten liggen. Waarom zullen zij de menschen ook nog tot hunne vijanden moeten rekenen! Bovendien is zij in de bosschen van het hoogste nut, daar zij op allerlei schadelijke insecten, wormen en slakken jacht maakt. Dezen buit slikt zij in eens in, zonder hem te vermalen. Opmerkelijk is de wijze, waarop zij haren buit aanvalt. Daarvoor richt zij zich meestal in de hoogte, blijft op den uitersten punt van haar staart eenige oogenblikken staan, tot zij den aanval waagt. Daarna legt zij zich rustig neder. Dikwijls ook neemt zij spelende deze houding aan en spreekt men haar dan vriendelijk toe, dan brengt zij hare korte, stompe, dubbele tong in eene trillende beweging. Het gevoel van tevredenheid bij een hond door het kwispelstaarten, bij een paard door de beweging van de ooren en bij de kat door den hoogen rug, bij den vogel door de vleugelen en bij den mensch door de oogen uitgedrukt, schijnt bij de slangen vooral door de tong uitgedrukt te worden.

Men heeft de blindslang ook wel eens den naam van ‘breekslang’ gegeven. Dit is omdat als men dit dier tergt of bang maakt, het geheel van schrik verstijft en aan een stok gelijk wordt, ten gevolge van het krampachtig samentrekken der spieren, waardoor alle buigzaamheid verloren gaat. In dien staat behoeft men slechts op het dier te slaan, dan breekt het in twee stukken, en wel voornamelijk bij den staart. Op de plaats der breuk vloeien eenige druppels bloed. De verbroken stukken leven en trillen nog eenigen tijd. Hetis echter niets meer dan eene fabel, dat deze stukken weder aan elkander groeien. Zulke wonderen kent de natuur niet. Alleen dit is waar, dat wanneer slechts een klein stuk van den staart afbreekt, de breuk aan de romp weder geneest en het dier blijft leven.

Doch niet eens is aanraking met den stok noodig. Eene blindslang, in eene flesch opgesloten, lag na verloop van een uur, in twee stukken gebroken, en leefde nog eenigen tijd. Vermoedelijk dat de nauwe opsluiting haar zoo beangst heeft, dat hare strak gespannen spieren braken.

Die onvrijwillige zelfmoord staat als eenig aangeteekend in de geheele dierenwereld.

Waarmede zich de oude en nieuwe volken voedden.

Er zijn vele spijzen en dranken, waarvan wij een veelvuldig gebruik maken, die geheel en al aan de ouden onbekend waren: de suiker, de boter, de chocolade, de alkohol en de talrijke familie der alkoholhoudende likeuren.

De Egyptenaren aten gaarne de bladen van de *papyrus*-plant en de vruchten van den *lotos*.

De Grieken bereidden grootendeels hunne spijzen met olie en meel. Hunne keuken was altijd zeer eenvoudig, maar ze spreidden bij hunne feesten eene groote weelde ten toon in stoffen, vazen, fluit-en lierspeelsters, danseressen en grappenmakers.

Bij de Romeinen nam de keukenkunst in den tijd der keizers eene hooge vlucht, en de tafelweelde werd tot waanzin toe opgevoerd. De rijke lekkerbekken hielden er schotels op na van faisanten-hersens, pauwentongen, zeealenmelk en harten van tortelduiven; eindelijk dreef men de razernij zoover, dat men schotels bereidde uit tongetjes van vogels, die zingen en spreken geleerd hadden.

De maaltijden van Lucullus, van Clodius en Apicius, van Antonius en Cleopatra, moeten als het *nec plus ultra* van lekkerbek-buitensporigheden beschouwd worden. Bekwame koks genoten jaarlijks een loon van vijftienduizend gulden, en men begiftigde hen met prijzen en bekroningen voor elke nieuwe spijs en elke nieuwe saus, die zij uitvonden.

Bij de rijke Romeinsche families hield men des daags vijf maaltijden: het ontbijt *(tentaculum*), het tweede ontbijt (*prandium*) het vooreten (*merenda*), de maaltijd (*coena*) en het na-eten (*commissatio*), dat aan de lekkernijen gewijd was.

Onze voorouders aten vier malen daags; dit doen ook de menschen die werken moeten en zij, die buiten wonen. In de steden houdt men slechts twee of drie maaltijden.

In een groot gedeelte van Azië maakt de rijst het hoofdvoedsel uit, en meer dan de helft van Afrika voedt zich met gierst.

Verschillende volksstammen van Etiopië nemen sprinkhanen tot voedsel; men veronderstelt dat zij afstammelingen zijn van de oude *acridophagen* of sprinkhaneneters.

De Aurakaniërs maken een soort van afkooksel van verrotte visch en eten dit met graagte. Overigens waren de oude Romeinen zeer verlekkerd op eene tusschenspijs, *garum* genaamd, die hier bijna aan gelijk stond en bereid werd uit verrotte lampreien, waarvan de stank ons van walging zou doen terugdeinzen.

De Persen vinden een gezond voedsel in de saleb en de tapiocco-sago; de Indianen in de arrow-root en de bananen; de Maleiers in de sago en den broodboom, de Abessiniërs in het sesamzaad. Noord-Amerika leeft van maïs, Zuid-Amerika van maniokmeel; de eilanden van de Stille Zuidzee trekken gedeeltelijk hun voedsel van den broodboom en den kokospalm. De dadels en de bananen maken het voornaamste voedsel uit van de Arabieren; een gedeelte van Mingrelië leeft van sorgho; de bewoners van de Levant en van den Griekschen archipel nuttigen verbazend veel vijgen en olijven; de Turken beschouwen de pillau met krenten als onmisbaar voor hunne voeding.

De Kaffers eten gierst en maïsmeel in gestremde melk.

De Hottentotten slikken zonder onderscheid alle soorten van vleesch en visch in.

De Kalmukken en Tartaren verslinden gerookt en bijna rauw paardenvleesch.

De Groenlander voedt zich met visch en zeeplanten.

De Laplander eet het vleesch van zijne rendieren, de IJslander dat van zijne honden en gelei van IJslandsche mos.

De bewoners van Kamschatka verslinden rauw vleesch en proppen zich vol met verrotten visch; zeekalveren-bloed is hun geliefkoosde drank.

De Noor bereidt zijn brood uit berkenbast en havermeel, hij houdt ook veel van verrotte visch.

De Jakoeten zijn ongehoord gulzig en vraatzuchtig; als men hen ten eten vraagt, ontdoen zij zich van al hunne kleederen, opdat de buik zich dan beter kan uitzetten, en na zeer stevig geëten te hebben, rollen zij zich op den buik om hunne ingewanden in elkander te drukken, ten einde nog een plaatsje te kunnen vinden om er nog wat bij in te stoppen.

Het instinkt en de gewoonte schijnen, uit het oogpunt van voeding beschouwd, de bewoners der aarde in twee kampen verdeeld te hebben: in het kamp der vruchtenetende in de heete, en in het kamp der vleeschetende in de koude gewesten.

De Indiaan eet niets anders dan vruchten, de Franschman eet reeds meer vleesch dan de Spanjaard en de Italiaan, maar hij eet minder dan de Engelschman en de Duitscher. De Tartaren, ofschoon zij zeer veel vleesch eten, worden nog door de menschen, die de noordelijke streken bewonen, overtroffen. De redenen van dat onderscheid moeten natuurlijk in het klimaat gevonden worden: de hitte verspreidt de krachten naar den buitensten omtrek van het lichaam, de koude dringt de levenskracht naar het binnenste, en vooral naar de maag.

(*Wordt voortgezet.*)

Kleine fee.
Tafereelen uit Marlitt's verhaal:
Het geheim der oude jufvrouw.
(*Vervolg.*)

- Die roem zal hem niet veel gekost hebben; zijn beroep wordt hem niet zwaar gemaakt door zijn teêrgevoelig hart; hij snijdt met evenveel pleizier in het vleesch als in de ziel zijner medemenschen.

De oude dame zag Felicitas verbaasd aan; die toon van onuitsprekelijke bitterheid was haar nieuw.

- Pas op, dat gij niet onrechtveerdig wordt; mijn kind! zegde zij na een oogenblik zwijgens met zachte, liefderijke stem.

Felicitas zag op; hare bruine oogen schenen bijna zwart op dit oogenblik.

- Ik zou niet weten hoe ik het moest aanleggen om zachtmoediger over de zaak te denken, antwoordde zij; hij heeft zich zwaar tegen mij bezondigd, en ik weet, dat ik hem niet beklagen zou als hem een ongeluk trof; als ik hem aan een geluk kon helpen, zou ik er geen vinger voor verroeren.

- Fee...

- Ja, tante; dat is waarheid!... Ik heb altijd een kalm gezicht hier heen gebracht, omdat ik u en mij zelve de weinige uren, die wij bij elkander konden zijn, niet heb willen vergallen; gij hebt dikwijls aan den vrede van mijne ziel geloofd, als het daar binnen stormde. Als men met voeten getreden wordt, alle dagen, ieder uur; als men zijne ouders hoort beschimpen, het streven naar hooger in zijn binnenste voelt, en zich dan met een bitteren lach in de onbeschaafdste kringen van de maatschappij ziet stooten, omdat men arm is; als men daarbij ziet hoe die beulen eenen krans van vroomheid dragen, en iemand ongestraft geestelijk mogen vermoorden; als men dat alles kalm verdraagt en vergeeft, noem ik dat niet de verdraagzaamheid van eenen engel, maar lafhartige kruiperij van eene slaafsche ziel, die verdient dat men haar den voet op den nek zet.

Felicitas sprak vast, met eene diepe, welluidende stem. Welk eene macht had dat merkweerdige jonge meisje op haar uiterlijk! Zij bewoog nauwelijks eene hand onder de driftige woorden, die haar van de lippen kwamen.

- De gedachte, dat ik dat gezicht van steen weêr tegenover mij zal zien, maakt mij zenuwachtiger dan ik u zeggen kan, tante! voegde zij er diep ademhalende bij. Hij zal mij nu met die stem zonder hart en zonder ziel alles herhalen wat hij negen jaar lang schriftelijk aan mij misdaan heeft; als een onbarmhartige schooljongen, die een vogel aan eenen draad laat vliegen, heeft hij mij aan dit verschrikkelijke huis gebonden en daardoor den laatsten wil van oom in eenen vloek voor mij veranderd. Ik mocht geene talenten, geen gevoelig hart, geen eergevoel hebben, dat alles paste niet aan een kunstenmakerskind; mijne schandelijke afkomst was enkel goed te maken door de allergeringste opvoeding.

- Nu, die ramp zijn wij te boven gekomen, kind, zegde de oude dame met een fijn lachje. Maar zijne komst zal een keerpunt in uw leven aanbrengen, voegde zij er ernstig bij.

- Na herhaalden strijd zeker. Mevrouw Helwig heeft mij vandaag den troost gegeven, dat er aan alles een eind zou komen.

- Nu, en daarbij hoef ik u niet meer te herhalen, dat gij beneden moedig den tijd moet afwachten, om den laatsten wil te eeren van iemand die u in zijn huis heeft opgenomen en als zijn eigen kind heeft liefgehad.... Dan zijt gij vrij en komt voor de oogen van de gansche wereld bij mij wonen en mij verzorgen; dan behoeven wij niet meer te vreezen, dat wij van elkander zullen afgerukt worden, want die van beneden hebben afstand gedaan van hun recht.

Felicitas zag met schitterende oogen op; zij greep snel de kleine dorre hand der oude dame en bracht die aan hare lippen.

- Denk niet ongunstiger over mij, tante, nu gij dieper in mijn hart gezien hebt, bad zij met zachte stem. Ik heb mijne medemenschen lief, en toen ik mij zoo krachtig tegen een geestelijken dood verweerd heb, werd ik gedeeltelijk gedreven door de zucht om iets meer in hun midden te zijn dan een lastdier. Al word ik door enkelen mishandeld, ik ben er toch ver af, dat ik mijne aanklacht tot de heele menschheid zou uitstrekken. Daarentegen ben ik niet in staat mijne vijanden lief te hebben en te zegenen die mij vloeken. Is dat eene vlek op mijn karakter, ik kan het niet veranderen, en tante, ik wil ook niet; want hier ligt de fijne grens tusschen goedheid en karakterloosheid!

Tante Cordula zweeg en zag somber voor zich... Had ook zij een oogenblik in haar leven gekend, waarin zij niet, of slechts met onuitsprekelijke moeite, had kunnen vergeven?...

Zij moedigde het voortzetten van het gesprek niet aan en nam zelve draad en naald ter hand, en nu werd er onafgebroken gewerkt, en toen de schemering aanbrak was alles gereed. Midden in 't pak lag het kleine kapitaal, dat de schrijnwerker te vergeefs aan Mevrouw had afgesmeekt, en dat hij nu, zonder het te weten, uit de handen der oude juffer ontving.

Toen Felicitas de woning der oude dame verliet, was alles reeds in beweging beneden. Zij hoorde het kind der jonge weduwe, de kleine Anna, lachen en praten, en de voorzijde der tweede verdieping weêrklonk van de hamerslagen. Het jonge meisje vloog den gang door, die op het voorplein uitkwam. Daar stond Hendrik op eene leer en maakte bloemsluiers aan eene deur vast. Toen hij Felicitas zag, trok hij een gezicht, waarin spotlust en ergernis om den voorrang streden.

De kleine Anna had heel gemeend de leer vastgehouden om Hendrik voor vallen te bewaren, doch bij het zien van Felicitas vergat zij haren gewichtigen post, liep waggelend naar haar toe en sloeg de armpjes om hare knieën. Het jonge meisje beurde haar van den grond en hield haar op den arm.

- Stellen ze zich niet aan alsof er eene bruid in huis was, zegde Hendrik verstoord, en er komt niemand dan de man, die den ganschen dag een gezicht zet of hij azijn geslikt heeft.... Hij nam het eene eind van den bloemslinger op; zie eens, er zijn vergeet-mij-nietjes ook in; die den bloemslinger gemaakt heeft, weet ook wel waarom. Maar, Feetje, viel hij zich lastig in de rede, ziende, dat het kind haar gezichtje tegen de wang van Felicitas gelegd had, doe mij toch het pleizier en neem het kleine monster niet altijd op den arm; het kind heeft geen gezonden droppel bloed in de âren en 't is misschien besmettelijk.

Felicitas sloeg nu snel haren linkerarm om de kleine heen en drukte haar vol medelijden aan haar hart. Het kind was bang voor het knorrig gezicht van Hendrik en verborg haar leelijk gezichtje; men zag nu niets dan het krullekopje, en zoo was het jonge meisje met het kind op den arm op dit oogenblik het schoonste Madonabeeld.

Zij wilde juist ontevreden antwoorden, toen de bekranste deur, die waarschijnlijk slechts op de kier gestaan had, langzaam openging, zoodat zij nu de geheele kamer daar binnen kon zien.

Het was inderdaad alsof eene jonge bruid er hare intrede in doen moest; overal stonden vazen vol bloemen, en de weduwe had juist een sierlijken bloemenkrans boven de schrijftafel gehangen. Zij trad achteruit om het werk harer handen op eenen afstand te beschouwen, keerde toen haar hoofd om en zag de buitenstaande groep.

Die Madonabeeltenis beviel haar misschien niet; zij fronste haar voorhoofd, riep het kindermeisje, dat met eenen stofdoek over de meubels veegde, en wees naar de deur.

- Wilt gij wel dadelijk hier komen, Annatje, knorde de meid, de kamer uitstuivende; gij moogt u door niemand laten dragen, heeft mama gezegd... Mevrouw heeft niet geerne, voegde zij er snibbig tot Felicitas bij, terwijl zij haar 't kind afnam en op den grond zette, dat Annatje zich door iedereen laat kussen en streelen; het is niet gezond, zegt mevrouw.

Zij nam het weenende kindje meê naar de kamer en deed de deur dicht.

- Dat is volkje! zegde Hendrik kwaad, van de leer afkomende. Ziet ge wel, dat hebt ge nu van uw goeden wil, Feetje. De menschen denken dat hunne kwalen even voornaam zijn als zij, en dat men God danken moet als men hunne zieke lichamen met zijne gezonde handen mag aanraken.

Felicitas liep zwijgend nevens hem voort. Toen zij beneden in de vestibule kwamen, rolde er een rijtuig over de markt en hield voor de deur stil.

Zoodra Hendrik het slot van de voordeur omdraaide, werd zij van buiten opengestooten. Het was reeds tamelijk donker in den gang en men kon slechts even zien, dat er een gedrongen mannenfiguur binnenkwam.

Met weinige vlugge schreden stond de man voor de deur der huiskamer, die van binnen werd opengedaan. Een uitroep van verrassing ontsnapte den mond van Mevrouw Helwig, met de droge woorden: Gij zijt minder stipt geworden, Johannes; wij hadden u eerst morgen verwacht! Toen ging de deur dicht en slechts het buiten wachtende rijtuig en de geur eener fijne sigaar bewezen dat de verschijning werkelijkheid geweest was.

- Dat was hij! fluisterde Felicitas en legde hare hand op haar verschrikt hart.

- Nu zal 't er op los gaan! bromde Hendrik; doch hij hield zich eensklaps weder stil en luisterde met lachend gezicht naar een geluid op den trap.

De jonge weduwe kwam den trap afvliegen en liet Rosa en het kind achter zich; hare blonde lokken vlogen om haar heen en haar wit kleed hing als eene wolk om hare gestalte; en in eenen oogwenk stond zij in de huiskamer.

- Nu weten wij ook wel, waarom er vergeet-mij-nietjes in de festoenen steken, niet waar, Fee? zegde Hendrik lachende, en ging naar buiten om de bagagie van den reiziger aan te nemen.

XII.

Den volgenden morgend - het was nog vroeg - maakte Felicitas gebruik van een vrij oogenblik, om naar boven, naar tante Cordula te gaan, ten einde haar te vertellen dat de boodschap van Hendrik, bij het arme gezin van den schrijnwerker, goed gelukt was.

Op den gang der tweede verdieping kwam Hendrik haar tegen; hij achte vergenoegd en wees met zijnen duim over zijnen schouder naar de deur, welke hij gisteren met festoenen behangen had.

De bloementooi was verdwenen, er lag een verwarde hoop bloemkransen op den grond en er stond eene geheele rij bloempotten tegen den muur.

- Dat vloog naar beneden! fluisterde Hendrik. Een, twee, drie, daar lagen de vergeet-mijnietjes op den grond; ik kwam er juist bij toen hij op de leer stond.

- Wie?

- Wel, de professor... Hij zette een vreeselijk gezicht; ik had den boel ook vastgenageld of het er nooit meer af moest... Maar verbeeld u, Fee, hij gaf mij eene hand, toen ik hem goeden morgend wenschte... dat heeft mij toch verwonderd.

Felicitas was op het punt iets bitters te zeggen, maar eensklaps vluchtte zij den hoek om, in den donkeren gang; er kwamen voetstappen uit de kamer naar de deur.

Toen zij later van boven terugkwam, hoorde zij de jonge weduwe op de eerste verdieping; met jammerende, doch welluidende stem zegde zij:

- Die arme bloemen!

- Maar hoe hebt gij ook zoo iets kunnen bedenken, Adèle, antwoordde eene mannenstem. Gij weet, dat ik een afkeer heb van diesoort van verheerlijkingen.

Het was dezelfde koude stem, die eens zulk een onuitwischbaren indruk op de kleine Fee had gemaakt; doch zij klonk nu dieper, en er lag eene verdrietige berisping in. Felicitas boog over de leuning van den boventrap en zag hem voorzichtig, met de kleine Anna aan de hand, den benedentrap afgaan.

Er was niets in zijn uiterlijk dat aan zijnen titel van professor denken deed; het was eene hoekige figuur, met een blond hoofd en fijnen blonden baard, die hem bijna tot op de borst neêrhing.

Doch zijne geenszins aristokratische gelaatstrekken hadden echter iets indrukwekkends en getuigden onmiskenbaar van mannelijke kracht en een vasten wil.

Daar boog hij zich neêr en nam het kind op zijne armen. Kom hier, kind! het gaat nog niet met die arme beentjes, zegde hij.

Dat klonk zoo medelijdend en zacht dat Felicitas er verbaasd van stond.

- Het is ook geen kunstenmakerskind, dacht zij met een hart vol bitterheid.

Het was een drukke morgen voor het anders stille huis. Er kwam onophoudelijk bezoek om den beroemden man welkom te heeten. Die bezoeken waren Felicitas zeer aangenaam, want hoewel zij niets liever verlangde dan eene spoedige beslissing van hetgeen haar wachtte, beefde zij toch voor de eerste ontmoeting, en ieder uur dat zij nog had om hare kalmte te herkrijgen, scheen haar winst.

Doch de machthebbers in de woonkamer wenschten hoe eer hoe liever tot eene bepaalde beslissing te komen.

Nauwelijks was de tafel afgenomen, of Hendrik kwam in de keuken, sloeg het toilet van Felicitas nauwkeurig gade, klopte een weinig meelstof van hare donkere mouw en zegde met eenigszins aarzelend oog:

AAN DEN ZOOM VAN HET WOUD, NAAR DE SCHILDERIJ VAN J.S H TZBERGER.

- Bij uw een oor zit het haar wat scheef, Fee, maak dat eerst in orde; dat mag hij daar binnen niet zien.. want gij moet aanstonds in de kamer van mijnheer komen... daar zijn zij... Nu, nu, hoe kunt gij zoo schrikken... gij wordt immers zoo wit als krijt. Moeoig, Fee... hij zal u toch uw hoofd niet afslaan!

Felicitas opende de deur en trad zacht in de voormalige kamer van haren oom. Nog waren hare wangen en lippen bijna sneeuwwit; zoo als zij daar stond, deed zij bijna aan eene geestverschijning denken.

Even als voor negen jaren op dien stormachtigen morgend, zat mevrouw Helwig in haren armstoel bij het venster. Naast haar, met zijnen rug naar de deur, stond hij, die het jonge meisje op eigen gezag tot dienstbaarheid veroordeeld en nooit de geringste afwijking van die donkere linie geduld had; die haar altijd uit de verte onverbiddelijk had bestraft, zonder ooit te vragen: ‘Zijt gij schuldig of niet?’

Felicitas had terecht tegen die eerste ontmoeting opgezien, en toen zij hem nu zag, gevoelde zij dat haat en verbittering zich meester maakten van haar hart, terwijl zij nogtans nooit grootere behoefte had gehad aan zelfbeheersching, dan in dit gewichtige oogenblik.

- Daar is Carolina, zegde mevrouw Helwig.

De professor keerde zich om en trok een zeer verbaasd gezicht. Hij had er waarschijnlijk nooit aan gedacht dat het kunstenmakerskind, dat eens op diezelfde plek met hare voetjes had gestampt en zich doldriftig had aangesteld, ook groeien kon en bedaard zijn.

Daar stond zij als een volwassen meisje voor hem, met fier opgericht hoofd, doch neêrgeslagen oogen.

Hij trad op haar toe en maakte eene beweging met den rechterarm... Wilde hij haar ook eene hand geven, zooals hij aan Hendrik had gedaan? Haar hart stond bijna stil bij die gedachte; hare fijne vingers bogen zich krampachtig naar den palm harer hand en hare armen hingen onbewegelijk langs hare zijden, doch zij sloeg hare wimpers op, en een blik vol doodelijke koelheid trof den man die tegenover haar stond - zoo meten een paar verbitterde kampioenen elkander.

De professor scheen onmiddellijk die verhouding te begrijpen en nam hare gestalte van het hoofd tot de voeten op.

Op dat oogenblik werd er aan de deur getikt en terstond daarop stak de jonge weduwe haar blond lachend kopje in de kamer.

- Mag ik binnen komen? zegde zij met vleiende stem, en eer men haar nog kon antwoorden, stond zij midden in de kamer.

- O, ik kom juist bij een strafverhoor? zegde zij: nu, lieve Carolina, nu zult gij wel leeren begrijpen dat er nog een andere wil is dan de uwe; nu komt er eindelijk eene beslissing voor den armen Wellner.

- Ik verzoek u, Adèle, dat gij het woord aan Johannes laat, zegde mevrouw Helwig kortaf.

- Nu, laat ons voorloopig bij dit punt blijven, sprak de professor. Hij kruiste zijne armen op de borst en leunde tegen eene tafel aan. Wilt gij mij zeggen, waarom gij het vereerende aanzoek van dien man afwijst?

Zijne kalme oogen vestigden zich doordringend op het jonge meisje.

- Omdat ik hem veracht. Hij is een huichelaar, die den godsdienst als dekmantel voor zijne hebzucht en zijne gierigheid gebruikt, antwoordde zij vast.

- Welk een laster! riep de jonge weduwe en sloeg hare blauwe oogen smartelijk op.

- Mevrouw Helwig stiet een korten ruwen lach uit.

- Daar hebt gij al aanstonds een proefje van de wijze van spreken en doen van uwe zoogenaamde pupile, Johannes! riep zij. Die mond is altijd klaar met verachting en ondank; ik ken dat! Maak het kort! Gij komt geen haarbreed verder met haar, en ik heb geen lust brave menschen, die mijn huis uit- en ingaan, te hooren belasteren.

De professor antwoorde niet. Terwijl hij langzaam met de hand over zijnen baard streek, rustte zijn oog op de jonge weduwe, die er nog als een biddende engel bij stond. Hij was bijna alsof hij niets gehoord had dan haren uitroep; zijne lippen vertrokken zich even; maar wie kon die eigenaardige physionomie ontcijferen!

(*Wordt voortgezet.*)

[Nummer 29]

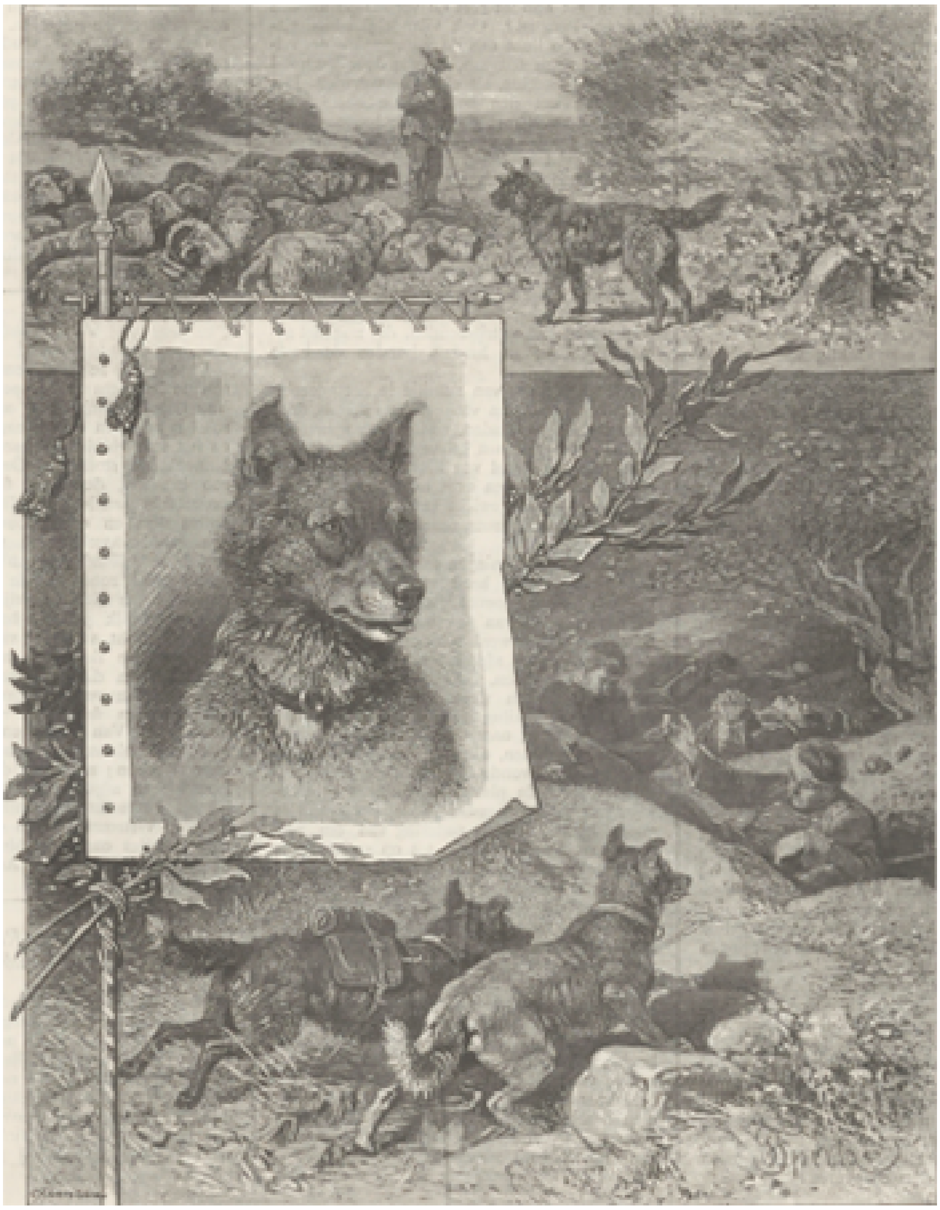

DE HOND ALS SOLDAAT, NAAR DE TEEKENING VAN F. SPECHT.

Onze gravures.

De hond als soldaat.

Het onverzadelijk militarisme van onzen tijd, dat niet schijnt te zullen rusten voor alle volken der aarde als vijandige legers tegenover elkander staan, is er niet meer mee tevreden, de heele mannelijke bevolking onder de wapenen te zien, het wil nu ook den hond soldaat maken. In Duitschland heeft men den trouwen 'vriend des menschen' reeds voorgoed in de gelederen ingelijfd en Frankrijk, dat natuurlijk gedoemd is elke vermeerdering der strijdkrachten van den geduchten mededinger bij te houden en zoo mogelijk nog te overtreffen, heeft zich gehaast op zijne beurt de schranderheid en trouw van den hond aan de landsverdediging dienstbaar te maken.

Bij verschillende proefnemingen is gebleken dat de hond in staat is, het leger in oorlogstijd groote diensten te bewijzen en vooral de schaapshond, die tot dusver de vreedzame legerscharen, aan zijne hoede toevertrouwd, zoo dapper voorging, schijnt als aangewezen om zijne talenten ook te besteden ten nutte der groote menschelijke kudden, die tegen elkander ten strijde worden gevoerd.

Volgens eene krijgskundige studie, aan dit onderwerp gewijd, zijn de diensten, door honden in het leger te bewijzen, hoofdzakelijk de volgende: 1°. doorzoeking van het terrein bij marschen, patrouilles enz.; 2°. bewaking, bij den voorpostendienst, in samenwerking met de schildwachten; 3°. aanvoer van munitie in het gevecht; 4°. dienst als estafette en 5°. opsporing van gewonden. Ofschoon nu niet alle honden tot elk dezer verschillende diensten zijn af te richten, valt juist de belangrijkste, namelijk de waakzaamheidsdienst het gemakkelijkst te leeren. Daartoe is zelfs de meest alledaagsche hond in staat, mits hij maar jong genoeg daartoe geoefend wordt, en het ligt voor de hand dat het voor den schildwacht, inzonderheid als hij een beetje zenuwachtig van gestel is, eene heele geruststelling zal zijn, een kameraad naast zich te hebben, die ook in het donker ziet en hem onmiddellijk van den geringsten onraad verwittigt.

In oorlogstijd vooral is dit een onwaardeerbaar voorrecht, doch ook de andere diensten van den viervoetigen krijgsmakker zijn niet te versmaden. Niets is bij een veldtocht meer vermoeiend voor den soldaat dan de veiligheidsdienst op marsch. De daarvoor bestemde troepen moeten zich elk oogenblik buiten adem loopen, om een boschje, eene pachthoeve, eene bergengte enz. te gaan onderzoeken en zich daarna weer bij de colonne aan te sluiten. Menigmaal moeten ze lang zoeken, alvorens zich een doortocht te kunnen banen. En die vermoeienis is niet het eenige ongerief: ook de hoofdmacht, die alzoo telkens oponthoud heeft, kan ondertusschen maar langzaam voorttrekken.

Een paar honden nu, aan de vóór- en zijtroepen meegegeven, zullen dien veiligheidsdienst zeer verlichten. De Fransche, zoowel als de Duitsche proeven hebben aangetoond, dat na *eenige weken* slechts van dressuur, één teeken voldoende is, om den hond in galop in de ééne of andere richting te zenden; met den kop in den wind en open neusgaten gaat hij vooruit, en teekent de al of niet aanwezigheid van vijanden aan, zonder geluid te geven, door zijne houdingen en bewegingen van ooren en staart.

De geoefende jagers zullen zich daarover zeker niet verwonderen; zij zien immers aan de uitdrukking van hun hond de plaats van het wild, zoowel als de soort. Door zijn fijnen reuk herkent de hond, te midden van allerlei indrukken op den bodem, die, welke door den vijand zijn achtergelaten, en hij raakt dat spoor niet meer bijster. Het is immers bekend, hoe vóór de afschaffing der slavernij de planters in Amerika hunne ontvluchte lijfeigenen door de honden lieten opspeuren?

Als regel is in Duitschland aangenomen om de spits der marcheerende colonne door *twee* militaire honden te doen voorafgaan. Komt zij voor eene hoogte of eene terreinplooi, die eene vijandelijke patrouille zou kunnen verbergen, dan zendt ze eerst een hond over de hellingen vooruit. Een boschje wordt in een oogenblik door de beide honden doorzocht, die òf aan weerszijden er om heen loopen, òf op een teeken er in gaan. Bij het marcheeren door diep ingezonkene engten laat men op een paar honderd passen vooruit, één of twee honden langs de kruin der wanden gaan. Zij leeren in vredestijd, met behulp van vreemde uniformen, vijandelijke soldaten van boeren onderscheiden; zoodat ze bij voorbeeld in een dorp de bewoners voorbijgaan, zonder acht op hen te geven, en daarentegen de als vreemde soldaten gekleeden dadelijk aanduiden.

Dat die africhting niet moeielijk is, bewijzen de duizenden honden der smokkelaars. Die dieren weten in den nacht, op grooten afstand, den douanier van ieder ander naderend persoon te onderscheiden. Vooral des nachts, in onbekend terrein, zijn de honden een uitstekend middel om eene afgedwaalde patrouille of den verloren weg terug te vinden. Wat leeren ons in dit opzicht niet de vermaarde honden van St. Bernard? Ook vijandelijke hinderlagen, die zoo licht aan de waarneming der veiligheidstroepen ontgaan, worden door den hond evengoed 's nachts, als over dag verraden. Het gebruiken van den hond als estafette is in Frankrijk reeds met goed geluk beproefd. De melding wordt in een busje gesloten, dat aan den halsband bevestigd is, waardoor de posten, die de hond passeert, zien, dat hij een bericht bij zich heeft. De post roept den hond aan, en ziet hij uit het adres dat de hond verder moet, dan zendt hij hem door. Men verzekert, dat men bij een regiment er in geslaagd is, na eene africhting van slechts ééne week, op afstanden van 600 meters in snellen loop door honden depêches te laten overbrengen. Voor dien dienst zijn patrijshonden, die nog niet gejaagd hebben, en herders honden de beste bevonden.

Als aanbrenger van munitie in het gevecht, is de hond voorzien van een paar singels, door dwarsriemen verbonden, waaraan ter weerszijde een zak met patronen gehangen wordt. Op die wijze kan een hond van Hinken bouw, zonder eenig bezwaar - en over open terrein in snellen gang - een gewicht van 16 tot 20 kilo's van de patrooncaissons naar de strijdende linie overbrengen.

Bij de krijgsoefeningen van het garnizoen van Luben in Pruisen heeft men onlangs op de volgende wijze proeven genomen met honden in het opsporen van gewonden. Een zeker getal manschappen werd tevoren aangewezen, om zich op de meest afgelegene, verborgene plekken, te laten vallen. De honden werden daarop in alle richtingen uitgezonden, en zoodra ze een van die schijngewonden ontdekt hadden, renden ze terug naar de ziekendragers, gaven door de teekenen, die men hun geleerd had, kennis van de vondst, en geleidden de ziekendragers naar de plaats. Maar boven alles bewijzen ze groote diensten in de postlinie. Een goede hond duidt de nadering van een persoon aan, in den nacht, tot op 500 meters; als de wind naar hem toe is, nog verder. Met een viertal honden in eene postenketen, wordt een kring van ongeveer 2000 meters bewaakt.

Natuurlijk is de africhting voor die verschillende diensten niet even gemakkelijk. Het verschil van ras maakt ook dat de eene soort beter voor dezen dan voor genen dienst is af te richten. Zoowel in Duitschland als in Frankrijk is men van oordeel dat, als de africhting met den leeftijd van zeven tot acht maanden begint, de meeste honden na enkele weken reeds voor bewaking en terreindoorzoeking bruikbaar zijn te maken. In Frankrijk volgt men daarbij ongeveer de leerwijze die smokkelaars aan den eenen, en grensbeambten aan den anderen kant aanwenden.

Omtrent de verzorging en het verblijf der militaire honden zijn de verschillende proefnemers het nog niet in alle deelen eens. In Duitschland is men algemeen van oordeel dat men ze in de kazerne, in één gebouw vereenigd, moet laten leven, doch dat heeft naar 't schijnt wel eenige bezwaren, waarvan het rustverstorend rumoer, dat die samenleving meebrengt, het voornaamste is. In Frankrijk heeft men tot dusverre een beroep gedaan op de ongehuwde officieren, die toch veelal een hond hebben en dan zeker liever een nuttigen, trouwen krijgsmakker zullen verzorgen, dan den een of anderen onbeduidenden mops.

Dat ze op die wijze enkel voor dien officier zouden te gebruiken zijn, is gebleken niet het geval te zijn. Mits de officier, bij voorbeeld, zich eerst enkele malen door zijn oppasser, daarna deze zich door een anderen soldaat doe vervangen, en de hond telkens goed behandeld wordt, en eene kleine versnapering krijgt, dan gaat hij al heel spoedig met ieder soldaat, die hem meeneemt, op post of op patrouille.

De voeding is natuurlijk geen bezwaar; in de kazernes blijft genoeg afval over.

Tegen mogelijke hondsdolheid worden in Frankrijk de militaire honden, bij hun in dienst nemen, ingeënt volgens de methode van Pasteur, en tegen andere eigenaardige gebreken en kleine ondeugden, zijn doeltreffende voorzorgsmaatregelen genomen.

Ook in ons leger zouden de honden misschien van groot nut kunnen zijn. Het onderwerp is in alle geval de aandacht van ons legerbestuur overwaardig. De proeven en de invoering van die nieuwigheid zouden weinig geld kosten en menige ‘werklooze’ hond, die nu der maatschappij tot last is, zou op nuttige, eervolle wijze den kost gaan verdienen. Maar boven alles, wij vooral, kleine Staat, met beperkte weerkrachten, wij moeten, overal waar wij slechts kunnen, het spreekwoord toepassen: ‘Die niet sterk is, moet slim zijn.’

Twee oudjes.

Deze oude schilderijkens doen ons denken aan de boerkens en ‘simpele huysluyden’ van Van Ostade, ofschoon er een opmerkelijk verschil is tusschen deze twee gemoedelijke oudjes en het rare volkje, waarmee Van Ostade zijne binnenhuisjes stoffeerde. Deze meester typeerde zoo krachtig, dat zijne figuren meerendeels caricaturen werden, en dit kan van Auberts' ouden man en oude vrouw niet gezegd worden. Beiden wekken, in plaats van lachlust, veeleer welwillende genegenheid. Ofschoon arm en afgeleefd, zoodat zij de hand om eene aalmoes moeten uitsteken, zijn deze twee oudjes geene eigenlijk gezegde bedelaars, van kindsbeen afgericht voor het vak. Het zijn blijkbaar eerzame lieden, in arbeid en eere oud geworden, en die zich dus niet behoeven te schamen, thans van liefdegaven te moeten leven. Zij vertoonen dan ook niet dat havelooze en schuwe, wat Van Ostade en vooral Rembrandt in zijne bedelaarsschetsen zoo meesterlijk wist weer te geven; noch ook dat gluiperige, wantrouwige en afgunstige, wat den bedelaar van beroep kenmerkt.

Integendeel, goedig en blijmoedig, vertrouwelijk en dankbaar zien de beide oudjes ons aan. Met welgevallen blijft de blik op het paar van Aubert rusten.

De Rijbaan der Rotterdamsche IJsclub.

De winter is nog niet geëindigd: de ervaring der laatste jaren heeft integendeel geleerd, dat de strengste dagen thans nog te wachten zijn. En met hen komt het ijsvermaak terug, dat de lief hebbers tot heden nog slechts in geringe mate hebben kunnen genieten. Tammer, dat met die uitspanningen zooveel gevaar verbonden is, en menig onvoorzichtig schaatsenrijder telkens zijne liefhebberij met den dood bekoopen moet.

Tengevolge der vele ongelukken, tijdens den jongsten vorst, door ijsbreuk veroorzaakt. heeft men het plan vooruitgezet, het schaatsenrijden, althans voor wal het gevaar van verdrinken betreft, geheel onschadelijk te maken, door groote vlakten bij vriesweer onder water te zetten en aldus in ruime ijsbanen te veranderen. Een klein inkomgeld van elken schaatsrijder gevorderd zou den eigenaar van het terrein ruimschoots vergoeden voor mogelijke schade; terwijl op zulke verzekerde ijsvlakte ook betere gelegenheid zou zijn, om minder gehinderd en in fatsoenlijker gezelschap dan op het eene of andere bevrozene kanaal zich aan het schaatsenrijders vermaak over te geven.

Op bijgaande gravure zien wij dit uitstekende gedacht in praktijk voorgesteld, gelijk dit door eene IJsclub te Rotterdam werd verwezenlijkt. Zooals men bemerkt is die ijsbaan daarenboven van alle soorten van geriefelijkheden en aangenaamheden voorzien; waaronder zelfs de electrische verlichting niet vergeten is.

Met het oog op de grootere gemakkelijkheden zoowel als op de waarde van het menschenleven, is het te hopen dat het voorbeeld der Hollanders, onze meesters in de schaatsenrijders-kunst, hier navolging vinden zal.

Trinidad.

Dit eiland, het grootste der Kleine Antillen, nabij de monding van den Orenoco gelegen, werd door Colombus, den 31 Juli 1489, op zijn derden scheepstocht ontdekt en naar men gist, om de drie hooge bergen, welke den zeevaarders in het oog vallen, Trinidad genaamd.

Op ruim 82 vierk. geographische mijlen telt het 150.000 inwoners. Puerto d'Espana heeft de binnenlandsche stad San Jose d'Oruna als hoofdstad vervangen; hare bevolking bedraagt omstreeks 20,000 zielen. Het eiland is bergachtig, en in het noordelijk gedeelte bereiken enkele toppen eene hoogte van 948 meters. Het warme klimaat wordt door de zeewinden aangenaam getemperd. In Augustus en September regent het bijna onafgebroken, en van December tot Mei heerscht er even regelmatig droogte. De bodem is ongemeen vruchtbaar en met weligen plantengroei gezegend; doch voor den landbouw is er nog maar van een klein gedeelte partij getrokken. Bovendien werd in 1838, door de afschaffing van den slavenhandel, aan den akkerbouw een zware slag toegebracht, die eerst weder in de laatste jaren, door den aanvoer van koelies vergoed is. Suiker neemt onder de voortbrengselen de eerste plaats in; daarenboven heeft men er koffie, katoen, tabak, cacao, indigo, pisangs, kokosnoten, enz. De bosschen leveren uitmuntend timmerhout, en het roode cederhout, dat door de scheepsbouwmeesters zeer gezocht wordt.

Men vindt op Trinidad ongeveer dezelfde dieren als op het vasteland van Zuid-Amerika: apen, luiaards, herten, wilde zwijnen, buidelen gordeldieren, papegaaien, slangen, schildpadden en alligators.

Verschillende voorwerpen, die in den laatsten tijd opgedolven werden: huisraad, vazen, enz. getuigen dat dit eiland, lang voor den tijd der Caraïben, door eene beschaafde bevolking werd bewoond. In 1588 werd het aan de Kroon van Spanje gehecht, doch ruim twee eeuwen later door de Engelschen veroverd, die het thans nog bezitten.

Voor honderd jaren.
Tafereelen uit de groote Fransche Revolutie.
Door J.R. van der Lans.
(*Slot.*)

III.

Frankrijks nationale feestdag. - Camille Desmoulins in het Palais-Royal. - Parijs in opstand, - De revolutie wapent zich. - Naar de Bastille!

Wie tegenwoordig op den 14^{en} Juli te Parijs komt, ziet de heele stad in bonten feestdos gehuld; in alle straten steken in twee eindelooze rijen de driekleurige vlaggetjes uit; alle openbare gebouwen prijken met vlaggentropeeën en feestversieringen; rondom het gedenkteeken der revolutie op de *Place de la République* heffen kolossale Venetiaansche masten hun wapperende wimpels hoog in de lucht; overal eerebogen; overal paradeerende troepen of schoolbataljons, overal klinkt de *Marseillaise* en des avonds schittert de wereldstad in het licht van tienduizenden lampions.

Waarom al dat feestvertoon, al die luidruchtige beweging? De straatventers, die u met alle geweld een medaille of een bloemruikertje op de borst willen hechten, roepen het op alle hoeken uit: *fête nationale*, vandaag is het Frankrijks nationale feestdag, en neemt ge een dagblad ter hand, zeker is het dat ge aan het hoofd daarvan een opgewonden artikel zult zien, waarin met hoogdravende bewoordingen en twintig uitroepteekens betoogd wordt dat op dezen heuglijken dag de kluisters der ontboeide menschheid zijn gevallen en voor Frankrijk en heel de wereld de gulden zon der vrijheid is doorgebroken.

Wat wordt dan op dezen 14^{en} van Juli herdacht? Gaan wij honderd jaar terug en wij zien ditzelfde lachende, feestvierende Parijs als van woeste duivelen bezeten; in plaats van wimpels op masten zien we bloedige hoofden op pieken rondgedragen. Doch om ons dien schrikkelijken dag, dien *dies irae* in al zijn gruwzaamheid voor oogen te stellen, dienen we nog twee dagen terug te gaan, tot op Zondag den 12^{en} Juli 1789, en ons te verplaatsen in den tuin van het *Palais Royal*, het paleis van den prins Egalité, waar sinds lang de revolutie hofhield. Orleans, de prins van den bloede, die als een overgegeven lichtmis, zijn naam, zijn eer, zijn vermogen, alles te grabbel gooide voor het gepeupel om dit te winnen voor zijn eerzuchtige revolutieplannen, had zijn tuin, dien fraaien lusthof, omringd van vorstelijke galerijen, opengezet voor alle ontuig, straatzangers en lichtekooien, maar vooral voor de volksredenaars en revolutiepredikers, waarop het dolzinnige Parijs verzot was. Het *Palais Royal* met zijn deftige colonnaden, zijn vijver en boschjes was een soort van Volkspark geworden, met dit verschil dat het er vrij wat lustiger en vroolijker toeging, dan in de vergaderingen der tegenwoordige anarchisten; want er werd niet alleen brood uitgedeeld - het was toevallig een schraal jaar, dat weinig koren had opgeleverd, maar des te meer koren op den molen der volksopruiers - maar ook wijn en sterken drank geschonken, en de oproerpredikaties werden afgewisseld met zang en dans. Daar werden de revolutionnaire oploopen en straatschandalen beraamd, die in de laatste weken telkens Parijs hadden opgeschrikt; daar werden de soldaten getrakteerd en omgekocht, opdat zij hun wapenen nooit tegen het oproerige volk zouden keeren, maar voor de revolutie zouden strijden tegen den koning en zijn leger.

Op dien bewusten Zondag dan, tusschen elven en twaalven, toen het lieve leventje daar weer in vollen gang was, kwam op eens een jong mensch met een bleek, hartstochtelijk gezicht en wilde haren binnengestormd met den kreet: ‘Te wapen! te wapen! Een heel leger is tegen Parijs in aantocht om het neer te schieten en uit te moorden; ze staan al met kanonnen klaar op het Marsveld. Necker heeft zijn ontslag gekregen. We moeten dus ons zelven redden. Te wapen! te wapen!’ En zelf het voorbeeld gevende, haalde hij een paar pistolen uit den zak, als om zich tegen de denkbeeldige vijanden des volks te weer te stellen. Want die vijanden bestonden enkel in zijn verbeelding. Wel stonden op het Marsveld eenige afdeelingen troepen opgesteld om in het dagelijks rumoeriger Parijs de rust te bewaren; wel waren verschillende regimenten rondom Versailles saamgetrokken, vooral Duitsche en Zwitsersche huurtroepen omdat de Fransche soldaten, na de omkooperijen van Orleans en andere aanstokers der revolutie, niet meer te vertrouwen waren. Maar het was algemeen bekend, dat allen het strenge consigne hadden, geen burgerbloed te vergieten.

Doch het lichtgeloovige volk luistert alleen naar den opgewonden spreker, die op een tafel gesprongen is en met heftige gebaren staat te jammeren over het verraad, dat tegen het weerlooze volk wordt gesmeed, nu het van zijn eenigen beschermer Necker beroofd is en weer geheel is overgeleverd aan de willekeur van den despoot, die te Versailles zetelde. Inderdaad had de koning, door de raadslieden in zijn omgeving aangespoord, gemeend zich van zijn weinig vertrouwbaren minister te moeten ontdoen en dezen zijn ontslag gegeven in een brief, waarin hij hem voor bewezen diensten dank zeide, maar tevens ook aan niet gehouden beloften herinnerde.

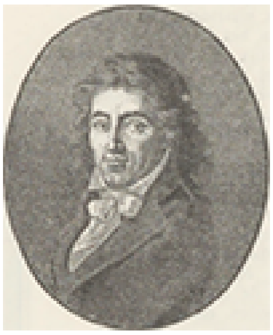

CAMILLE DESMOULINS.

Volgens den heetgebakerden spreker - het was de dweepzieke Camille Desmoulins, een verloopen jong advocaat - was het ontslag van Necker niet anders dan het sein tot een nieuwen Bartholomeusnacht. Al de leiders der revolutie zouden gevat en in de Bastille geworpen, zoo niet zonder proces afgemaakt worden. Parijs zou worden leeggemoord door de huurlingen van het despotisme, en telkens herhaalde hij, als waanzinnig van angst, den kreet ‘Te wapen! te wapen!’ waarvan weldra heel het *Palais-Royal* weergalmde.

‘Wij moeten ons gezamenlijk te weer stellen tegen het despotisme,’ ging hij voort, ‘wij moeten een herkenningsteeken hebben, een kleur, die ons vereenigt, groen, dat is de kleur der hoop, de hoop op bevrijding uit de dwingelandij. Hier is de groene kokarde, ons onderscheidingsteeken!’ Mèt scheurde hij een blad van den kastanjeboom, waaronder hij stond, stak het zich op den hoed, rukte al de groene takken af, die in zijn bereik waren, deelde ze links en rechts uit en in een oogwenk prijkten al zijn hoorders met de nieuwe kokarde. Juist brak de zon door de betrokken lucht heen; het bekende kanon van het *Palais-Royal*, dat elken middag om twaalf uur, door middel van een brandglas, waarop de zonnestralen vallen, vanzelf wordt afgevuurd, brandde los, en dit schot knalde als het sein tot den opstand.

'Te wapen! te wapen!' klonk het als dolzinnig door den tuin, waar de menigte met elk uur toenam. Al de bezoekers der theaters en vermakelijkheden in het rond sloten zich aan rondom de sprekers of de zangers, die revolutionnaire liederen uithaalden, en de opgewondenheid groeide tot waanzin, toen een luidruchtige groep met de boistbeelden van Orleans en Necker kwam aangedragen, die ze uit een wassenbeeldenspel had gehaald en met rouwfloers omhangen. 'Leve Necker! leve Orleans!' galmde het uit duizend opgetogen monden. De beelden van die weldoeners des volks moesten in optocht door Parijs worden rondgedragen; al het volk in en om het *Palais Royal* sloot zich aan bij den stoet, die aan elke straat, aan elk kruispunt aangroeide tot een ontzaglijken onoverzienbaren menschenstroom, die voortgolfde langs de boulevards, alles meesleepend wat hij op zijn weg ontmoette, alles in zich opnemend wat uit zijstraatjes en achterbuurten kwam toegevloeid, en een leger vormde, dubbel verschrikkelijk in de duisternis van den vallenden avond en waartegen de huurlingen van het despotisme, zoo zij werkelijk in last hadden gehad, het volk met geweld te keeren, weinig zouden hebben uitgericht.

Zij wachtten zich dan ook wel, tusschenbeide te komen; verschrikt en besluiteloos zagen de officieren den woesten volkshoop voorttrekken, onmachtig dien geweldigen stroom te stuiten, te meer wijl hun manschappen eer geneigd waren zich bij de tierende menigte aan te sluiten, dan er met de wapenen tegen in te gaan. Slechts een vijftigtal Duitsche ruiters poogden door een charge met den sabel in de vuist nabij de Tuilerieën de opeengepakte schare uiteen te drijven. Gevaarlijke poging! Onder den kreet 'men vermoordt ons!' stoof alles links en rechts den tuin der Tuilerieën in, in de duisternis struikelend over stoelen en banken, radeloos van schrik en opgewondenheid. Een oud man raakte onder den voet en kreeg een sabelhouw, vrouwen vielen in zwijm, angstkreten en hulpgeroep weerklonken in de duisternis, schoten knalden en in het wilde vloog alles langs de verschillende uitgangen den tuin uit, overal door de stad den noodkreet herhalend: 'Het volk wordt vermoord! Te wapen! te wapen!'

TWEE OUDJES: HIJ, NAAR DE SCHILDERIJ VAN AUBERT.

Het heette dat een grijsaard, om genade smeekend, in koelen bloede was afgemaakt, dat er met kanonnen op het volk was losgebrand; kortom, dat de troepen des konings heel Parijs wilden uitmoorden. Die geruchten, in de algemeene ontsteltenis opgevangen en door de volksopruiers met opzet verergerd, hadden zoo weinig grond, dat nog dien zelfden nacht de troepen Parijs verlieten en den weg naar Versailles insloegen. De bevelhebber waagde het niet een hand tegen de oproerige hoofdstad uit te steken, alvorens nadere bevelen te hebben ontvangen.

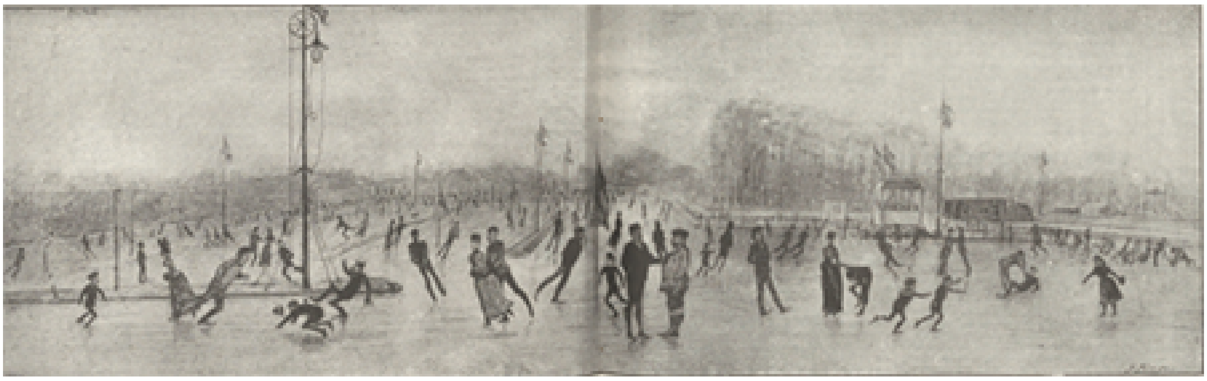

DE RIJBAAN DER ROTTERDAMSCHE IJSCLUB, NAAR DE TEEKENING VAN J. LINSE.

Maar dat belette niet dat heel Parijs, radeloos van angst, op de been bleef om zich tegen de denkbeeldige moordenaars te verweren. Men trok naar het stadhuis, drong onder woest getier het gebouw binnen, luidde de alarmklok, en eischte: ‘Wapenen! wapenen!’ Een vijftiental kiezers, die in een zaal vergaderd zaten en zich op eens door het razend gepeupel zagen omringd, leverden den schreeuwers een driehonderd vijftig geweren over, die zich in het gebouw bevonden, en met die wapenen verspreidde zich het volk bij groepen in verschillende richtingen, dezen naar het

Palais Royal, waar een twaalfhonderd soldaten zich onder den kreet ‘Leve de Derde Stand!’ bij hen aansloten, anderen de verschillende straten in, overal schrik en ontzetting verspreidend.

Er waren op dat oogenblik duizenden menschen in Parijs, die wij thans ‘werkloozen’ zouden noemen, allerhande soort van volk, dat gedurende den strengen winter, dien men achter den rug had, in de hoofdstad een goed heenkomen had gezocht, aangelokt door de groote werken, opzettelijk door 's konings regeering ondernomen om hun arbeid te verschaffen. Alleen op den heuvel Montmartre waren er een twintig duizend bezig en zeker waren er nog evenveel overal in de stad verspreid. Die volksmenigte van verdacht allooi speelde ongetwijfeld de grootste rol bij de buitensporigheden, welke Parijs vervulden in dien rumoerigen nacht, waarop echter een nog onstuimiger dag zou volgen.

Reeds vroeg in den morgen riep de alarmklok, op alle torens geluid, het uit een onrustigen slaap opgeschrikte Parijs opnieuw te wapen. In den nacht had men reeds de tolkantoren aan de poorten verbrand, het klooster St. Lazare geplunderd en verwoest.

TWEE OUDJES: ZIJ, NAAR DE SCHILDERIJ VAN AUBERT.

Thans gold het, altijd onder het geschreeuw om wapenen, het gebouw *Garde-meuble*, waar men wist dat verschillende wapenen uit den voortijd werden bewaard: bijlen en hellebaarden, pieken en degens uit de meest verschillende tijdperken en soms van historische waarde. ‘Dit alles behoort aan het volk!’ riep men, bestormde het gebouw, maakte zich van den heelen voorraad meester, zoodat zelfs de degen van koning Hendrik IV en twee massief zilveren kanonnen, een geschenk van den koning van Siam aan Lodewijk XIV, werden voor den dag gehaald om dienst te doen als wapenen der revolutie. Een andere troep had het tuchthuis *la Force* opengebroken en al het daar opgesloten geboefte als een zwerm stormvogels over de stad losgelaten. Overal werden de winkels van wapentuig of wat als zoodanig dienst kon doen geplunderd en de smids hadden geen handen genoeg om alle metaal wat maar te krijgen was tot bijlen en pieken om te smeden. De straten werden opgebroken, barricaden opgeworpen, elk huis in een vesting veranderd, alles om de troepen des konings te weren, die naar het heette, al in aantocht waren om Parijs te vuur en te zwaard te verwoesten. In elk der zestig districten, waarin de hoofdstad voor de verkiezingen verdeeld was, werd een comité van kiezers opgericht, in verbinding met het centraal comité, dat zich reeds vroeg in den morgen op het stadhuis had gevormd, om te waken voor de veiligheid der bang bedreigde stad.

Rondom het stadhuis stroomt nog onophoudelijk alles samen, wat een wereldstad in gisting uit achterbuurten en steegjes aan gespuis van allerlei aard kan bijeenbrengen. Het voorplein staat vol volk en slechts met moeite kunnen de boden, door het centraal-comité naar de verschillende wijk-comité's uitgezonden, zich een weg banen door het woeste gedrang. Dat centraal-comité is op het oogenblik het eenige gezag binnen Parijs; het handelt alsof er geen overheid meer bestaat, en plechtig laat dat geïmproviseerd bewind het besluit afkondigen, dat ‘aangezien de wanordelijkheden de onmiddellijke oprichting van een Parijsche militie vorderen, er zonder verwijl zulk een krijgsmacht zal worden ingesteld; die militie zal bestaan uit acht en veertig duizend man, verdeeld in zestien legioenen; elk der zestig districten zal zijn aandeel van 800 man leveren. De kleuren, waaraan men die verdedigers der stad herkennen zal, zullen zijn rood en blauw overeenkomstig het wapen van Parijs.’

Met daverende toejuichingen wordt die afkondiging begroet, evenals een tweede besluit, volgens hetwelk onmiddellijk een deputatie zal worden afgevaardigd naar den koning te Versailles, om zijn goedkeuring op den genomen maatregel te vragen en tevens te eischen dat alle troepen uit den omtrek zullen verdwijnen. Parijs wil alleen meester zijn; de revolutie zal zich tot de tanden wapenen, maar de koning moet, van zijn leger beroofd, weerloos gemaakt worden, opdat het oproerige volk met hem kunne spelen als met een pop.

In alle wijken werd het besluit van het centraal-comité met gejubel ontvangen en op staanden voet de nieuwe krijgsmacht georganiseerd. Aan liefhebbers om zich in haar gelederen te scharen ontbrak het niet; alles stormde naar de comité's om zich te laten inschrijven en binnen een paar uren had ieder district een bende, ver boven het gevorderde aantal manschappen.

Maar nu deed zich de behoefte aan wapenen nog sterker gevoelen en telkens luider en dringender weerklonk de kreet: ‘Geeft ons wapenen; we moeten wapenen hebben!’ De president van het centraal-comité, De Flesselles, werd radeloos onder dat telkens woester geschreeuw; hij schrikte terug voor de vreeselijke gevolgen van het werk, waartoe hij de hand geleend had; in den grond had hij niets tegen den koning en aanschouwde met angst, van de trappen van het stadhuis, den steeds aanwassenden vloed der revolutie, die heel Parijs zou overstelpen. Hij trachtte de vragers met uitvluchten af te schepen; nu eens zei hij, dat hij in den loop van den dag twaalf duizend geweren wachtende was, dan weer verwees hij de vragers naar het Kartuizerklooster zeggende, dat daar wapenen verborgen waren. Toen men, na het huis der vreedzame monniken het onderstboven te hebben geworpen, met leege handen moest terugkeeren, begon men De Flesselles te wantrouwen; er werd van verraad gemompeld, en de menigte hielp zich zelf. Men wist dat er vaten buskruit op het stadhuis geborgen waren. De deuren werden ingetrapt; met woest geweld baande men zich een weg naar de bergplaats, sommigen met de geladen pistool in de vuist, terwijl één vonk voldoende zou geweest zijn om de heele wijk in de lucht te doen vliegen. Al het kruit werd rondgedeeld, en de arme Flesselles durfde bij de woede van het gepeupel het stadhuis niet meer verlaten. Hij sliep er dien nacht zijn laatsten slaap.

Zoo liep de 13e Juli ten einde, zóó ging ook onder steeds stijgende opgewondenheid de nacht voorbij. De 14e Juli brak aan, de dag die thans nog als de eerste van het gouden tijdperk der vrijheid wordt gevierd. Welk nieuw uitzinnig denkbeeld was er nu weer, gedurende den onrustigen nacht, uitgebroeid in die verhitte hoofden, welke nog slechts droomden van revolutie, geweld en gruwelen? Reeds bij het krieken van den dag was dit denkbeeld geopperd en als een electrische vonk overgesprongen van het eene uiteinde van Parijs tot het andere. Men had nu wapenen, er moest dus gevochten worden, zoo niet tegen het verdelgingsleger des konings, dat zich nog niet liet zien, dan desnoods tegen een steenhoop. De *Baslille!* riepen de volksopruiers van het *Palais Royal*, de *Baslille*, dat bolwerk van het despotisme moet vallen! Ja, ja, de *Baslille*, herhaalde het gewapend gespuis uit éénen mond, weg met de *Baslille!*

Die kreet was het sein tot de eerste groote daad van geweld en verwoesting, die zulken bloedigen en verschrikkelijken nasleep hebben zou.

Van nu af kon men bijna met zekerheid al de gruwelen voorspellen, die Frankrijk in schande en rouw dompelen zouden; van nu af kon men schier zeggen: De revolutie is volbracht!

Over de dranken.

De dranken kunnen in vier groote klassen verdeeld worden: in *niet gegiste dranken;* - in *gegiste;* - in *gegiste* en *overgehaalde*, - en in *specerijachtige* dranken.

Niet gegisté dranken. Het water is de natuurlijkste drank voor den mensch. De scheikundige samenstelling van zuiver water is negen en tachtig deelen waterstof en elf deelen zuurstof, maar behalve deze twee grondstoffen bevat het water dat we drinken, lucht en eene kleine hoeveelheid koolzuur. Geheel zuiver water is laf en zwaar, het beste drinkwater is dat, wat het meeste lucht bevat.

Men kent het drinkbare regenwater daaraan, dat het de zeep geheel oplost, als het de peulvruchten, zooals erwten, snijboonen, linzen kan verweeken en deze er in gaar gekookt kunnen worden, als het smakelijk, en vrij van een slechten reuk en smaak is. Het *water van gesmolten sneeuw* is daarom alleen niet goed, omdat het bij het bevriezen de lucht verloren heeft, die het bevatte, het wordt weder goed als het opnieuw lucht opneemt. Het pompwater is over 't algemeen bezwangerd met verschillende zouten, die het zoogenaamd *hard* maken, dat is te zeggen: dat het een weinig koolzuren kalk opgelost houdt, die zich met de zeep tot een onoplosbaar lichaam verbindt. Het *regenwater*, dat in regenbakken opgevangen en bewaard wordt, is zeer goed, wanneer het dampkringslucht bevat; deze verkrijgt het onder het vallen in den gewonen vorm van meer of minder fijne droppels. Als men het van de lucht beroofd is het moeielijk te verteren.

Het water is door verscheidene geneesheeren, die vertrouwen verdienen, als een elixer tot een lang leven beschouwd. Men vindt van een groot aantal honderdjarigen opgeteekend, dat zij nooit iets anders dan water dronken. Andere geneesheeren, die ook het gebruik van water, met inachtneming van den leeftijd en de temperamenten goedkeuren, beweren dat het geenszins voor slappe magen en grijsaards past. Hoe het ook zij, men kan niet ontkennen, dat het water de natuurlijke drank voor den mensch is, en het is dus zeer waarschijnlijk dat het ook de gezondste is.

Door verschillende zelfstandigheden in het water te doen weeken, oplossen, trekken, koken, bereidt men min of meer aangename en weldadige dranken.

Gegiste dranken. Al de volken des aardbols hebben door middel van gisting van zekere vruchten en andere plantaardige zelfstandigheden dranken weten te bereiden, om zich op te wekken, vroolijk te maken en de krachten te verdubbelen. Die soorten van dranken zijn, als ze matig gebruikt worden, bijna noodzakelijk in koude streken, omdat de vermeerdering van de dierlijke warmte, die zij teweeg brengen, opgewogen wordt door de strengheid van de temperatuur der lucht. Onder de gegiste dranken onderscheidt men den wijn, het bier, den appelwijn, den gegisten honig.

De wijn is uit verschillende grondstoffen samengesteld, waarvan de voornaamste zijn:

1°. De alcohol, in eene meerdere of mindere hoeveelheid, naar de soort van de druif en de temperatuur van het klimaat.

2°. De suiker, wier hoeveelheid eveneens van de druif en het klimaat afhangt.

3°. Het vluchtig beginsel of bouquet, waaraan elke wijn zijn geur te danken heeft.

4°. De kleurende stof, ontstaande uit het omhulsel of de schil der druif; deze schil levert die looistof op, die in de roode en oranje-wijnen voorkomt.

5°. Eene groote hoeveelheid water.

De wijnen worden, al naar mate van hunnen aard, hun smaak en hunne uitwerking op ons lichaam, in verschillende soorten verdeeld.

Er is geen punt in de gezondheidsleer der voeding, waarover men zooveel geschreven heeft, als over de goede en kwade uitwerkselen van den wijn. Sommigen hebben den wijn geprezen als een van de gezondste en meest levenverwekkende dranken, die de kracht bezitten om de physieke verrichtingen gemakkelijk te maken en de helderheid van den geest te verdubbelen. Anderen, daarentegen, brandmerken den wijn als eene oorzaak van zedelijke verdorvenheid en physieke verbastering. De waarheid ligt in het midden, dat is te zeggen, dat het matig gebruik van goeden wijn voor zekere gestellen zonder twijfel nuttig is, terwijl misbruik van den wijn. even als van iedere andere zaak, altijd nadeelig is.

(*Wordt voortgezet.*)

Eese tweede liefde.
Naar het Duitsch
Van
Auguste von Osten.

‘Gij gaat dus niet meê naer de stad, Leonie?’ vroeg professor Arnold aan zijne jonge vrouw, die bij het hooren dezer woorden haastig de bloemen op hare bloementafel begon te verschikken.

Alleen het schoone profiel, waarop zich een lichte blos vertoonde, was zichtbaar voor den scherpen blik van haar echtgenoot, toen Leonie hem met bevende stem antwoordde: ‘Groote wandelingen, Otto, zijn niet meer geschikt voor mij, zij vermoeien mij te zeer; daarenboven gevoel ik mij in den laatsten tijd nog al zwak.’

Hare donkere oogen staarden onbestemd eerst op den tuin, die achter het huis lag, vervolgens op de stad, die zich reeds in de avondschemering verloor.

Arnold stond van de sofa op, frommelde het nieuwsblad, dat hij in de handen had, onwillekeurig ineen en stapte zwijgend de kamer op en neêr. Hij scheen in tweestrijd of hij de vraag, die hem op de lippen lag, aan zijne vrouw zou doen ja of neen, toen zij het hoofd omwendde en op een dringenden toon zeide:

‘Gij moet om mij niet tehuis blijven, Otto, ik zal mij bezig houden met de boeken, die gij mij gisteren hebt meêgebracht. Als gij mij wilt zeggen, wanneer gij terugkomt, zal ik u met een lekker kopje thee wachten.’

Zoo de schemering het niet verhinderd had, zou zij de smartelijke uitdrukking opgemerkt hebben, die zich voor een oogenblik op het gelaat van haren echtgenoot vertoonde. Hij bedwong zich, gaf zijne vrouw eene hand tot afscheid en zeide: Over een paar uren, zoowat tegen achten, denk ik wel terug te zijn.’

Op zijne kamer gekomen verloor hij zijne schijnbare kalmte. Snikkend verborg hij zijn gelaat in de kussens van de sofa. ‘Ik behoef er niet meer aan te twijfelen,’ riep hij uit, ‘Leonie wil ook heden van mijne afwezigheid gebruik maken om hare geheime bedoelingen ten uitvoer te brengen. Maar waarheen wil ze dan toch? Welk geheim verbergt ze? Ik moet zekerheid hebben, en toch durf ik mij die haast niet verschaffen. Wat zal ik ontdekken?’ Arnold streek met de hand over zijn gloeiend voorhoofd. ‘Heb ik den beker der smart, dien ik om de wille van deze vrouw drink, nog niet geledigd?’ riep hij op smartelijken toon uit. Toen greep hij haastig hoed en overjas en verliet het huis.

Toen hij eenige schreden was voortgegaan, keek hij om en zag Leonie aan het venster staan.

‘Ze wil zich overtuigen of ik vertrokken ben,’ dacht hij bij zich zelven. Nog eenige minuten lang volgde hij den weg, die naar Lubeck leidde, toen sloeg hij een zijweg in en liep haastig naar eene laan, die door eene achterdeur met zijn tuin gemeenschap had. Onhoorbaar zette hij zich in een prieel neder van waar hij alles kon zien wat in of uit het huis ging.

Zoo wachtte hij tien minuten, die hem eene eeuw toeschenen. Reeds was het bijna donker geworden - op eens hoort hij duidelijk eene klok slaan, en ziet toen hoe Leonie, in een langen mantel gehuld, gesluierd het huis verlaat en den weg naar de stad opgaat. Arnold durfde nauwelijks ademhalen, toen zij zoo dicht voorbij hem ging. Hij hield zich nog eenige seconden in zijne schuilplaats op en volgde haar toen voorzichtig. Nu Leonie de Holsten poort genaderd is, staat ze stil, ziet met een zoekenden blik om zich heen en schijnt besluiteloos of zij haar weg zal voortzetten. De professor verschuilt zich achter een boom; daar hoort hij een rijtuig naderen. Het is leeg, Leonie roept den koetsier toe dat zij wil meê rijden.

Terwijl de koetsier nog eenige woorden met haar wisselt, ziet Arnold radeloos om zich heen of er geen tweede rijtuig aankomt. Wat zal hij nu beginnen? Zou deze avond hem dan nog geene zekerheid geven? Doch het lot is hem gunstig; een ander rijtuig komt in de laan aanrijden, hij haast er zich heen en nauwelijks heeft zich het eerste rijtuig in beweging gezet of het tweede volgt op korten afstand.

Men reed de stad in en het kasteel voorbij, Leonie's rijtuig stond niet stil vóór men het kerkhof genaderd was en de grafsteenen zich als spoken voor de oogen vertoonden; Arnold krimpt ineen van schrik en slaakt een diepen zucht. Hij ziet Leonie uitstappen en in de poort verdwijnen. Hij blijft roerloos zitten, tot dat de koetsier hem eindelijk vraagt wat hij nu doen moet; hij ontwaakt als uit een diepen slaap, verlaat langzaam het rijtuig, geeft den koetsier order terug te keeren en volgt zijne vrouw door de poort die knarsend achter hem toevalt. Dit geluid wekt hem uit zijn verdoofden toestand. Hij had nu even goed kunnen terugkeeren, daar hij het doel van zijn tocht bereikt had, want hij wist maar al te goed waarheen zij hare schreden richtte. Doch eene onweerstaanbare macht dreef hem haar te volgen.

Het door de maan verlichte pad leidde naar een marmeren kruis dat eene vrouw in hartstochtelijke droefheid omvat hield; men zou haar voor levenloos gehouden hebben als niet het zwoegen van haren boezem het tegendeel bewees.

Arnold stond naast haar; zij had hem niet hooren komen; maar nu hij zijne hand op haren schouder legde, hief de geknielde gestalte haar betraand gelaat op; verschrikt staarde Leonie in het doodsbleeke gezicht van haren echtgenoot en stamelde de woorden. 'Otto, gij hier!'

'Kom, Leonie, kom, ga maar naar huis,' sprak de professor op zulk een vreemden, kouden toon als de jonge vrouw nooit te voren gehoord had. Hij boog zich over haar heen, richtte haar op, legde haar arm in de zijne en verliet met haar zonder een woord te spreken het kerkhof; hij hielp haar in het rijtuig en beval den koetsier tot aan de Holsten poort te rijden.

Geen enkel woord werd tusschen hun beiden gewisseld; in zich zelven gekeerd zat Arnold naast Leonie, die nog steeds weende. Zwijgend bereikten zij hunne woning en begaven zich zonder een woord te spreken ieder naar zijn vertrek.

De professor had werktuigelijk de lamp op zijne schrijftafel aangestoken; half bewusteloos liet hij zich op den stoel daarvoor nedervallen en bedekte het gelaat met beide handen, Het hart dreigde hem te breken van smart. Daar ging zijne kamerdeur zachtjes open en Leonie trad schuchter op haar man toe. 'Zijt gij boos op mij, Otto?'

In plaats van te antwoorden, schudde hij slechts met het hoofd, toen stond hij van zijn stoel op, nam zijne vrouw bij de hand en ging naast haar op de sofa zitten.

Vol smart zag Leonie hem in het gelaat. 'Otto,' smeekte zij met eene bewogen stem, terwijl zij zijne hand in de hare nam, 'wees toegevend, heb geduld met mij. Gij zijt zoo kalm, zonder eenigen hartstocht. Gij kunt niet begrijpen, dat eene eenige liefde tot na den dood duurt. De Hemel weet hoe ik gestreden heb om het kortstondige, doch onuitsprekelijk geluk van mijn eerste huwelijk, om Hugo te vergeten, doch ik kan het niet.'

'Toen gij mij voor een half jaar uwe hand reiktet, Leonie, hebt gij geene vurige liefde getoond, doch ik hoopte dat uwe genegenheid allengs inniger zou worden,' antwoordde de professor op een toon die duidelijk bewees, dat zijne kalmte slechts geveinsd was.

'Ik kende mij zelve niet, Otto; vergeef mij dat ik het zeg, maar ik weet, dat gij het kalm zult dragen. Gij hebt nooit hartstochtelijk bemind.'

'Zijt gij daar zoo zeker van, Leonie,' ging Arnold op hevigen toon voort, terwijl hij van de sofa opstond en driftig heen en weer liep. 'Gelooft gij dat liefde, waarover veel ophef gemaakt wordt, de eenige ware is? Luister naar mij en oordeel dan of ik bemind heb.

'Mijne hevigheid heeft u doen verschrikken, Leonie, dat zie ik aan uw ontsteld gelaat; ik zal mij nu zoo als altijd beheerschen.

'Gij kent mijne jeugd; ik verloor mijne ouders vroeg en werd door een oom zeer eenvoudig opgevoed. Een vriend van mijn vader nam mijn jongeren broeder tot zich. Mijne studiejaren in Bremen bracht ik door in aanhoudenden arbeid. De weinige middelen die ik bezat, maakten mij eene andere levenswijs onmogelijk; ik had slechts weinige vrienden, omdat ik te ernstig en te veel in mij zelven gekeerd was om met ieder vertrouwelijk om te gaan. Maar onder deze weinigen was er een, wien mijn geheele hart toebehoorde; hij had juist het tegenovergestelde karakter van mij. Zijne jeugd was, als kind van rijke ouders, eene aaneenschakeling van genietingen geweest. Zijn open gelaat, zijne openhartigheid deden hem aller genegenheid verwerven; overal waar hij kwam werd hij met open armen ontvangen. Mijne geldelijke omstandigheden waren evenwel geene hinderpalen voor onze vriendschap, die van mijn kant des te warmer was, omdat ik het geluk nog niet gehad had die te leeren waardeeren.

Ik werd vroolijker en opgewekter; in zijn gezelschap leerde ik genietingen kennen, die mij tot hiertoe verborgen gebleven waren. Ik doorleefde eene tweede, of beter gezegd, mijne eerste jeugd. Zoo werd ik 22 jaar oud en een jaar daarna zou ik examen doen.'

De professor hield hier op, want zijne bedaardheid scheen hem te zuilen verlaten. Hij sloeg een blik op Leonie, die hem angstvallig gadesloeg: deze blik deed haar de oogen neerslaan.

(*Wordt voortgezet.*)

Kleine fee.
Tafereelen uit Marlitt's verhaal:
Het geheim der oude jufvrouw.
(*Vervolg.*)

- Gij hebt verbazende karakterstudiën gemaakt in de weinige weken dat gij hier zijt, Adèle! zegde hij. Om op die wijze als advokaat op te treden....

- Heer! Johannes, antwoordde zij, gij zult toch niet denken dat eene bijzondere belangstelling... hier zweeg zij plotseling en een hooge blos kleurde hare wangen.

Nu blonk er bepaalde spotlust uit de oogen des professors.

- Alle dames die hier aan huis komen stemmen er in overeen dat Wellner een braaf mensch is, hernam zij verontschuldigend.

- En daar zweert gij natuurlijk ook bij, vulde de professor aan. Ik ken den man niet, zegde hij toen tot Felicitas; ik kan dus niet beoordeelen in hoever uwe beschuldiging gegrond is,

- Johannes! riep mevrouw Helwig geërgerd.

- Och, moeder laat ons dat samen later uitmaken, antwoordde hij bedaard. Niemand zal u natuurlijk dwingen, ging hij tot het jonge meisje voort. Ik heb u tot hiertoe wel is waar het recht niet toegekend, zelve eene beslissende stem te hebben; vooreerst, wijl ik u onder eene leiding wist die mijn volle vertrouwen geniet, en ten tweede, omdat gij een karakter bezit dat zich geerne aan gevaarlijke overdrijvingen schuldig maakt en zich verzet tegen alles wat tot uw welzijn geschiedt... Doch in deze zaak houdt mijne macht op. Ik kan u zelfs in menig opzicht geen ongelijk geven, want gij zijt jong en hij is een bejaard man, zoo als ik hoor; dat deugt niet. Een tweede steen des aanstoots zou het verschil in stand zijn; voor het oogenblik ziet hij uwe afkomst over 't hoofd, maar later verandert dat; de verstoring van het evenwicht wreekt zich altijd in de maatschappij.

Wat klonk dat alles verstandig en gevoelloos.

Hij was op dat oogenblik weer geheel de steller dier schriftelijke maatregelen, die nooit hare verachte afkomst uit het oog verloor. Hij trad naar het jonge meisje toe, om wier mond een bittere glimlach speelde.

- Gij hebt ons veel moeite gegeven, zegde hij, en dreigde met den wijsvinger Gij hebt de liefde van mijne moeder nooit kunnen, en, ik moet het er voor houden, ook niet willen winnen. Zoo als de verhouding is, wenscht gij ongetwijfeld zelve niet, hier langer in huis te blijven.

- Ik zou het geerne hoe eer hoe liever verlaten.

- Dat geloof ik wel; gij hebt altijd duidelijk getoond dat onze strenge, nauwgezette zorg voor u onverdragelijk was. Nu lag er toch eenige ergernis in zijne stem. Het is onmogelijk geweest den zwerfaard in u te onderdrukken... Nu, gij zult hebben wat gij verlangt, maar ik hou mijne vrogdijschap nog niet voor afgeloopen; ik wil eerst nog eene poging doen om uwe familie op te sporen.

- Daar dacht gij vroeger anders over, zegde mevrouw Helwig spottende.

- Ik ben in dat opzicht van meening veranderd, zooals gij ziet, moeder, antwoordde hij koel.

Felicitas zweeg en keek voor zich Zij wist dat die maatregel vruchteloos zou zijn. Tante Cordula had het sedert lang beproefd. Voor vier jaren had eene oproeping aan den goochelaar d'Orlowsky of aan de familie van zijne echtgenoote in de voornaamste dagbladen gestaan; doch er was niemand verschenen. Dat kon het jonge meisje echter niet zeggen.

- Ik zal vandaag nog de noodige maatregelen daartoe nemen, ging de professor voort; ik geloof dat een tijd van twee maanden voldoende is om zekerheid te krijgen Tot zoolang blijft gij nog onder mijne voogdij en in dienst bij mijne moeder. Worden er zooals ik vrees, geene verwanten van u gevonden....

- Dan verzoek ik onmiddellijk in vrijheid gesteld te worden, viel Felicitas hem in de rede.

- Dat klinkt inderdaad toch afschuwelijk! riep de jonge weduwe ontsteld. Gij doet, alsof men u hier in dit huis van vrede en barmhartigheid gemarteld en gefolterd heeft!... Ondankbare!

- Gij denkt dus onze verdere hulp te kunnen missen? vroeg de professor, zonder acht te slaan op de woorden der weduwe.

- Ik moet er voor bedanken.

- Nu, goed, hernam hij na een oogenblik zwijgens; na verloop van twee maanden zal het u vrijstaan te doen en te laten wat gij wilt! Met die woorden keerde hij zich om.

- Gij kunt gaan! beval mevrouw Helwig norsch.

Felicitas ging de kamer uit.

- Dus nog een strijd van acht weken! fluisterde zij. Dat zal een strijd om leven en dood worden.

XIII.

Drie dagen waren er sedert de aankomst van den professor verloopen; er was eene groote verandering in de eentonige huishouding gekomen, doch voor Felicitas was alles boven verwachting kalm gebleven.

De professor had zich niet meer met haar bemoeid. Hij scheen zijne verkeering met haar tot dit eerste en eenigste onderhoud te willen beperken.

Zij haalde ruimer adem en toch had zij zich, tamelijk zonderling, nooit erger vernederd en gekwetst gevoeld dan nu. Hij was haar een paar malen in de vestibule tegengekomen, zonder haar op te merken; hij was toen overigens verstoord geweest, wijl mevrouw Helwig hem, tegen zijn wil, voor ieder die haar kwam bezoeken, liet roepen...

Dagelijks kwamen er menschen om hem te spreken, die dan door Hendrik boven gelaten werden; hulpbehoevende, dikwijls behoeftige menschen, die nu t[ot] ergernis van mevrouw Helwig en Rika, over den witten looper op den trap gingen.

De professor was hoofdzakelijk beroemd als oogdokter en door enkele gelukkige genezingen was zijn naam wijd en zijd vermaard geworden.

Mevrouw Helwig had het in orde houden van de kamer haars zoons aan Felicitas opgedragen.

De kamer had, sinds hij haar betrokken had, eene groote verandering ondergaan; alle mogelijke handwerken, als kanapekleedjes, kussens, antimacassars, waren als stofnesten verbannen geworden, en eene oude plaat, een meesterstuk van graveerkunst, eene jonge moeder voorstellende die haar kind in een met bont omzoomden zijden mantel wikkelt, was uit den donkeren hoek vlak boven de schrijftafel gekomen.

Op de kommode stonden, in plaats van porseleinen beeldjes, de boeken van den professor, dicht ineengedrongen en met orde gerangschikt.

Er was geen vouwtje of scheurtje aan te zien en toch werden ze veel gebruikt; zij waren eenvoudig ingebonden, in gelijke kleuren, volgens de taal waarin zij geschreven waren, de Latijnsche boeken grijs, de Duitsche bruin enz.

- Zoo zou hij ook de menschelijke zielen willen regelen, dacht Felicitas, toen zij het stof afnam, en wee als er eene eene andere kleur dan de aangewezene wilde hebben!

De professor ontbeet met zijne moeder en de jonge weduwe, daarna ging hij naar zijne kamer om te werken, liet zich zoo weinig mogelijk bedienen en had aan niets meer behoefte dan aan eene karaf versch water op zijne tafel.

Op den morgen van den vierden dag waren er brieven voor den professor gekomen. Hendrik was uit en zoo zond men Felicitas naar boven. Zij bleef aarzelend buiten de deur staan; er werd daar binnen gesproken: het was eene vrouwestem, die juist eene lange rede geëindigd scheen te hebben.

- Doctor Böhm heeft mij over uw zoon gesproken, ant woordde de professor op goedhartigen toon; ik zal zien wat er aan te doen is. Ik zal morgen eens komen en zijne oogen onderzoeken.

- Maar wij zijn arme lieden, mijnheer; de verdienste is...

- Dat hebt gij al tweemaal gezegd, viel hij haar ongeduldig in de rede. Ga nu heen; ik heb mijn tijd noodig. Als ik uwen zoon helpen kan, zal ik het doen. Adieu!

De vrouw kwam de kamer uit en Felicitas trad er binnen De professor zat reeds weder te schrijven. Hij had intusschen liet jonge meisje bemerkt, en zonder van zijn werk op te zien, stak hij zijne linkerhand naar de brieven uit. Hij brak er een van open, terwijl Felicitas weder naar de deur trad.

- Apropos, riep hij, reeds half in den brief verdiept, wie neemt hier het stof in de kamer af?

- Ik, antwoordde Felicitas stilstaande.

- Nu dan moet ik u verzoeken voortaan mijne schrijftafel te ontzien. Het is mij zeer onaangenaam als er een boek van zijne plaats genomen wordt, en nu mis ik er zelfs een.

Felicitas trad gelaten naar de schrijftafel, waar verscheidene boeken lagen.

- Welken titel heeft het boek? vroeg zij.

Er vertoonde zich iets als een glimlach om den mond des professors. Die vraag uit den mond van een dienstmeisje klonk hem zeer naïef in de studeerkamer van een medicus.

- Gij kunt het toch niet vinden; het is een Fransch boek, antwoordde hij. *Anatomie du système nerveux*, voegde hij er bij, terwijl de spotachtige lach zich nog eens vertoonde.

Een oogenblik later haalde Felicitas een boek te voorschijn; het lag tusschen andere Fransche werken.

- Hier is het, zegde zij. 't Lag nog op de plaats waar gij zelf het gelegd hebt; ik raak nooit een van de boeken aan.

De professor steunde zich met zijne linkerhand aan de tafel, keerde zich naar het jonge meisje om en keek haar vlak in het gezicht.

- Verstaat gij Fransch? vroeg hij, haar.

Felicitas schrikte; zij had zich verraden.

Niet alleen had zij bij tante Cordula Fransch leeren lezen; maar zij verstond en sprak die taal zelfs met gemak.

Zij herstelde zich echter dadelijk en sprak: Ik heb in mijne ledige uren een weinig Fransch bij mij zelve geleerd.

De professor bezag haar ongeloovig; maar daar hij in zijne verbazing geen woord meer sprak, boog zij even en verliet de kamer.

Toen zij op den dorpel der openstaande deur gekomen was, zag hij naar haar om.

De voorkamer was vol warmen zonneschijn; en zij stond daar in het donkere vertrek als eene schilderij in den gouden zonneschijn.

Nog altoos met eene zekere soort van onrustige verwondering zag de dokter haar vertrekken.

Weinigen tijd later trad hij bij zijn moeder binnen.

TRINIDAD.

- Ik wilde u iets vragen; zoo richtte hij deze het woord toe: heeft Felicitas nog bijzondere lessen ontvangen, toen zij de openbare school verlaten had?

- Welk eene dwaze vraag, Johannes! riep mevrouw Helwig kwaad. Ik heb u dunkt mij, duidelijk en uitvoerig genoeg over dat punt geschreven, en ook gesproken toen ik bij u te Bonn ben geweest. Ik heb de schoolboeken laten verkoopen en de schriften verbrand.

- En wat voor omgang heeft zij gehad?

- Wat voor omgang? Eigenlijk alleen met Rika en Hendrik; zij heeft het zelve niet anders gewild. Ik heb haar natuurlijk niet bij mij in de kamer en aan tafel willen hebben; zij was voor altijd een schepsel dat zich tusschen mij en uw vader gesteld had en bovendien werd zij met iederen dag onuittaanbaarder en scherper. Ik had een paar kinderen van brave ambachtslieden voor haar uitgezocht met wie zij kon omgaan; maar gij weet dat zij gezegd heeft, dat zij niets met die menschen te maken wilde hebben; het waren wolven in schaapskleederen, enz. Nu gij zult nog wel meer ontdekken van uw wonderkind, eer de acht weken om zijn!

De professor ging uit om eene lange wandeling te doen.

Dien namiddag wachtte mevrouw Helwig, dames, meest vreemde badgasten, bij zich.

Er zou koffie gedronken worden in den tuin, en wijl Rika eensklaps ongesteld geworden was, werd Felicitas naar buiten gezonden om alles in orde te maken. Zij was spoedig gereed: op de breede, met kiezelzand bestrooide ruimte, die door eene hooge haag van taxusboomen tegen de zon beschermd was, stond de keurige tafel, en in de keuken van het tuinhuis kookte het water, waarvan de koffie gezet moest worden.

Felicitas leunde tegen het venster en zag weemoedig naar buiten. In den hof bloeide alles even frisch en onschuldig als of er nooit een vernielende najaarsstorm de takken had doen schudden, nooit de winter zijn doodelijk kristaal om de heldere bloemen had gelegd.

Jaren geleden had alles zoo heerlijk gebloeid voor het genot van hem, wiens zachtmoedig hart nu tot stof verging, van hem, die zijne helpende, reddende hand overal uitstak, waar ze van dienst kon zijn, 't zij bij bloemen, 't zij bij menschen.

De jonge bloemen lachten nu even vroolijk andere koude aangezichten toe, en de menschen spraken niet meer van hem. Hier was hij met de kleine wees de scherpe tong en de nijdige oogen van gindsche stad ontvlucht; niet slechts in den blijden zomer, maar wanneer de lente nog met den winter om den voorrang streed, dan schitterde hier in den wit porseleinen heerd een lustig vuurtje, een dik tapijt op den grond warmde de voeten, de planten drukten hare knoppen tegen de verwarmde vensterglazen, waarop de laatste sneeuwvlokken ras versmolten, en over den wijden, nog woesten hofgrond schouwde de half besneeuwde berg, met het dennenbosch op de kruin...

Och, wat al zoete herinneringen bestormden het hart van het meisje.

Doch weldra, deden naderende voetstappen Felicitas uit hare mijmering ontwaken; door het noordelijke hoekvenster zag zij den professor met een anderen heer den tuin inkomen.

Zij traden langzaam naar het huis toe. Die vreemde heer was iemand, die in den laatsten tijd meermalen bij mevrouw Helwig aan huis kwam; hij was de zoon eener aanzienlijke familie, die tot de vrienden van M. Helwig behoord had.

Hij was van den leeftijd van den professor; beide heeren hadden te zamen hunne opvoeding te Bonn genoten en later aan dezelfde akademie hunne studiën voltooid.

Terwijl Helwig bijna onmiddellijk na zijn studietijd tot den hoogleeraarsstoel geroepen was, was Frank op reis gegaan en had zich eerst onlangs, op verlangen zijner ouders, als advokaat te X. gevestigd; hij was een knap man, met een edel voorkomen en innemende manieren.

Hij nam zijne sigaar uit zijnen mond, bezag ze opmerkzaam en wierp haar weg. Onmiddellijk haa'lde de professor zijn koker uit zijn zak en bood hem eene andere aan.

Hij ging de langzaam naderkomende dames te gemoet en groette hen vriendelijk.
(*Wordt voortgezet*.)

[Nummer 30]

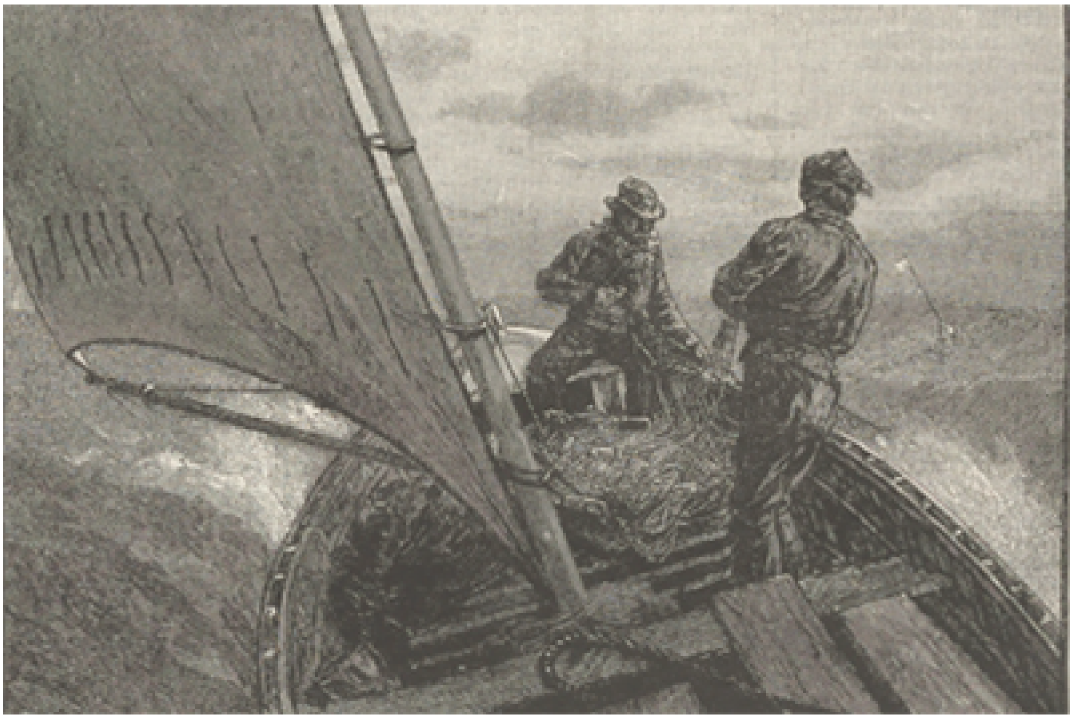

De Visscher en zijn Zoon.

Zij ploegden vele jaren
Om 't karig visschersloon
't Ondankbaar veld der baren,
De vader met zijn zoon.

Zij deelden mee en tegen
Bij arbeid, maal en rust,
Gevaren, zorgen, zegen.
Hum boot was beider lust.

Geen visscher won 't van d'oude
In kalm en koen beraad;
Geen rapper, kloeker bouwde
Er zee dan zijn jongmaat.

De zee vereende beiden
In kamp met weer en wind.
De zee zou wreedlijk scheiden
Den vader en zijn kind.

Eens dat hun moed haar woede
Te fier braveeren dorst.
Verslond in arren moede
Haar muil den jongen borst.

In wreed erbarmen spaarde
Zij hem, die bleek, ontzind
In d'open kolkmond staarde,
Verzwelgende zijn kind.

‘Mijn zoon!’ gilt langs de baren
Zijn kreet van wee en schrik.
‘Mijn zoon!’ en de oogen waren
In 't rond met wilden blik.

Van smart verbijsterd, kende
De grijsaard sinds geen rust,
En elken morgen wendde
Zijn boot zich van de kust.

Dan zocht hij langs de golven
Den jonkman, eens zijn kroon
Ach! voor zijn oog bedolven,
En jammerde: ‘Mijn zoon!’

Geen antwoord. Krijschend snatren
Stormvogels als ten hoon.
Slechts de echo van de watren
Herhaalt droef-zacht: ‘Mijn zoon!’

En de arme zinnelooze,
Voor kolk en klippen blind,
Drijft verder telkens 't broze
Getimmerte in den wind.

Op 't eind mocht hij aanschouwen
Den lievling, droef beweend.
De zee had ze in haar blauwen
En diepen schoot hereend.

J.R. VAN DER LANS.

[Onze gravures]

Kinderroof.

Welk een humor in de tegenstelling tusschen het tragisch onderschrift van dit tafereel en de comische vertooning, waarvan het ons getuige doet zijn! Waarlijk, we mogen den schilder gelukwenschen over de vernuftige vinding, gelijk hij ook onze waardeering verdient voor de geestige en fraaie uitvoering. De opschudding, door het baldadige aapje in het rijk gemeubeld vertrek teweeg gebracht, is door hem naar het leven weergegeven. Eerst heeft de vierhandige deugniet door zijne kromme sprongen eene schromelijke verwoesting onder de kostbaarheden en curiositeiten in het kabinet van zijn meester aangericht en nu bekroont hij zijne schavuitenstukken door een snooden kinderroof, gepleegd op een der telgen van zijns meesters gelief koosden huishond. De arme moeder is radeloos en springt wanhopig tegen de tafel op, vanwaar de aap met zijn pleegkind in den arm haar nijdig tegengrijnst; hare overige spruiten zijn niet minder ontsteld en verontwaardigd. Het heele gezin jammert om den roof van het dierbare wicht, hetwelk in hun oog waarschijnlijk door een wissen dood wordt bedreigd. Gelukkig zal het zoo ver wel niet komen, want bij al hunne boosaardigheid toonen apen zich gewoonlijk hoogst teerhartig voor het pleegkind, waarop ze hunne genegenheid hebben gevestigd. Maar afgeven zal hij het zoo licht niet, en als meteen de heer des huizes verschrikt komt toegeloopen, om zijn geheel kabinet het onderstboven geworpen te zien, is het best mogelijk dat vriend Jocko met het pleegkind in den arm eene schuilplaats zoekt op de hoogste kast in het vertrek, spottend met alle pogingen om hem zijn buit afhandig te maken.

Voor honderd jaren.
Tafereelen uit de groote Fransche Revolutie.
Door J.R. van der Lans.
(*Vervolg*.)

IV.

> De Bastille en haar bezetting. - De belegeraars. - De bestorming - Het ‘bolwerk van het despotisme’ gevallen. - Afgehouwen hoofden op pieken, de zegeteekenen der overwinnaars

Allerlei schrikwekkende geruchten waren in den laatsten tijd rondgestrooid over de Bastille, die eeuwenoude, sterke citadel van Parijs, welke sedert lang tot staatsgevangenis diende en, naar men verhaalde, de meest barbaarsche gruwelen haar dikke grauwe muren verborg. Verschillende opoerpreekers, Mirabeau o.a., hadden wegens misdrijven, zeker op het oogenblik, onder de gezegende heerschappij der vrijheid evenzeer gestraft zouden worden, met die gevangenis kennis gemaakt; en dat ze toch niet dat moordhol was, als hetwelk zij ze afschilderden, kon zeker hieruit blijken dat die staatsgevaarlijken in den echten zin op het oogenblik gezond en wel oproer en geweld konden preeken. Gelijk later blijken zou bevatte die geduchte moordspelonk thans zeven gevangenen, waaronder vier veroordeelden wegens valschheid in geschriften. Maar de *Bastille* was een geweldig steenen gevaarte, dat het lichtgeloovige volk ontzag inboezemde en waaromtrent men het de ijselijkste dingen kon wijs maken. Ze was omringd met wallen en poorten; de negen voet dikke muren waren met schietgaten doorboord en daaruit gaapten de monden van kanonnen. Er was geen twijfel aan of die kanonnen zouden weldra dood en verderf braken over Parijs; van uit de Bastille zou de koning het volk bestoken en de hoofdstad platschieten. Dwaze inbeelding, door de volksopruiers met hun dweepzieke declamaties opgewekt! Dat gewaande bolwerk van het despotisme, hetwelk de hoofdstad zoo moorddadig heette te bedreigen, had een bezetting van twee en tachtig invaliden, slechts versterkt door een handvol Zwitsers, in het geheel een honderd twintig man. En hoe weinig hun bevelhebber geneigd was, zijn geschut op het volk te richten, was nog voor enkele dagen gebleken, toen in de voorstad St. Antoine, onder de vuurmonden der Bastille, een heele fabriek door het gepeupel was vernield, zonder dat er één schot uit de citadel was gelost. Zelfs had men in den afgeloopen nacht niet eens geantwoord op de geweerschoten, waarmee de vijandelijkheden tegen de bezetting reeds geopend waren.

De gouverneur der Bastille, de grijze De Launay, bepaalde zich streng tot zijn taak, het bewaren der hem toevertrouwde veste. Met het oproerig Parijs had hij niet te maken; dit lag buiten zijn instructies, en toen dan ook een deputatie van het stadhuis kwam eischen, dat hij de kanonnen, die op de stad gericht waren, zou inhalen, gaf hij gewillig aan dat verzoek gehoor. Ja, een anderen afgevaardigde uit het aanstroomende volk liet hij zelf de versterkingen onderzoeken en nam hem mee tot op de tinnen der torens, om het wantrouwen der Parijzenaars gerust te stellen en hen te overtuigen dat hij niets tegen de stad in het schild voerde.

Maar het razend gepeupel, dat in dolle zwermen van alle kanten kwam aangestormd, verstond geen rede; de Bastille moest vallen; men zou niet heengaan vóór men op de puinhoopen den vrijheidsdans had kunnen dansen. En aanhoudend groeide de gewapende, schreeuwende en tierende menigte aan; het werd een woeste zee, waaruit zich de grauwe steenklomp der Bastille als een steile rots verhief. Nooit ongetwijfeld had de eeuwenoude sterkte zulke belegeraars onder haar muren gezien; gespuis in lompen, welgekleede burgers en zelfs lieden van goeden huize, soldaten, die hun vaandel in den steek hadden gelaten om zich bij de gelederen der revolutie aan te sluiten, manschappen van de nieuwe stedelijke militie, kortom het bontste mengelmoes van volk met wapenen van allerlei aard, van de roestige degens uit het *Garde-meuble* af tot de inderhaast gesmede pieken toe, dezen met geweren, genen met sabels, anderen met knotsen of bijlen, allen het oog gericht op die muren en torens, de vuurmonden uitdagend die den opeengepakten hoop als kaf hadden kunnen uiteenblazen, wanneer de gouverneur gewild had.

Maar hij hoopte zonder bloedstorting de veste te bewaren; de ridderlijke krijgsman, die zeker niet verlegen zou hebben gestaan, wanneer een vijandelijk leger de Bastille had omsingeld, aarzelde zijn geschut te richten op de volksmenigte. Hij kon niet vermoeden, waartoe deze aanvallers in staat waren; hij wist niet dat op ditzelfde oogenblik een toomelooze volkshoop het *Hotel des Invalides* overrompelde, elkander dood drong op de trappen en in de donkere kelders, in het duister elkander de wapenen uit de hand rukte en eindelijk zegevierend aftrok met 30.000 buitgemaakte geweren en twintig kanonnen.

Weldra zag hij die razende bende op haar beurt storm loopen tegen de Bastille; het scheen dat de kokende volkszee de heele citadel onder haar onstuimige golven bedelven zou; maar zulk een steenklomp laat zich niet omverloopen; achter haar dubbele gracht is de Bastille ontoegankelijk en de geweerkogels stuiten als knikkers af op de ijzerharde muren. Intusschen komt de list het geweld te hulp; twee jonge snuiters uit de buurt, van kindsbeen af met de plaatselijke omstandigheden vertrouwd, klimmen op het dak van een huis, nemen vandaar hun sprong tot op den buitenmuur en laten zich zoodoende op het slotplein vallen; twee oudsoldaten volgen hen en met bijlslagen verbrijzelen zij nu de kettingen, waaraan de ophaalbrug hangt. Met donderend geraas stort de zware brug neer, zoodat ze van den schok een paar voeten omhoog springt; een man wordt er onder verpletterd, een ander verminkt. Doch wat gaat dit het dolle gespuis aan? Onder woest gejuich stormt het de brug over en het plein op, maar stuit hier op een tweede gracht, terwijl nu ook uit de schietgaten een hagel van kogels over de hoofden der binnendringende menigte vliegt. Nòg poogt de slotvoogd zijn aanvallers te sparen, maar toch worden enkelen gewond en het gezicht van hun bloed drijft het volk tot razernij; het koelt zijn woede voorloopig aan het huis van De Launay, op het buitenplein gelegen, dat weldra in vlammen opgaat: zoo worden ook enkele wagens, die op het plein staan, in brand gestoken; de heele Bastille hoopt men aldus in de asch te leggen, althans de bezetting door de vlammen tot overgave te dwingen. Maar voorloopig hebben de belegeraars zelf den meesten last van den verstikkenden rook, die gevoegd bij de wolken kruitdamp, hun het gezicht benevelt en de keel toewringt; weldra moeten ze zelf weer pogen den brand te blusschen. De brandspuiten uit de voorstad rukken aan en trachten niet alleen het vuur uit te dooven, maar door de slangen op de torens te richten ook het kruit daar onbruikbaar te maken. Als de rook wat optrekt, ziet men het plein bezaaid met dooden en gewonden, deze door een kogel getroffen, gene door zijn eigen wapenmakkers in het gedrang vertrapt. Dat schouwspel blaast de woede tot nieuwe felheid aan. Opnieuw komen versche benden strijders aangerukt; een zeshonderd soldaten onder aanvoering van den officier Elie en een nagenoeg gelijk getal manschappen van de nieuwe stedelijke militie, met een reus van een kerel, Hullin, een bleeker van beroep, aan het hoofd. Kanonnen worden aangesleept en op de tweede brug gericht, om ook deze te doen vallen; alles tevergeefs, de Bastille schijnt onneembaar en onverpoosd hagelt haar geweervuur op de bestormers; pogingen van weerszijden aangewend om tot een vergelijk te komen, mogen niet meer baten. In zijn dolle woede is het volk voor geen rede meer vatbaar. ‘Wij moeten de Bastille hebben!’ klinkt het telkens woester. ‘De Bastille moet ons zijn!’

Hoe dat tooneel naar waarheid schetsen? ‘Misschien gaat het menschelijke vermogens te boven,’ zegt Carlyle, ‘de beleget ing der Bastille te beschrijven.’

Te midden van dien wilden strijd komt op eens een jong meisje, een kind van zestien jaren vol angst, maar onverschrokken aangesneld. Haar vader is commandant der artillerie op de Bastille en zij wil in het doodsgevaar aan zijn zijde staan. Met hangende haren en uitgestrekte armen baant zij zich een weg door den woedenden volkshoop; met door tranen verstikte stem roept zij om haar vader, zij wil hem aan den dood ontrukken of met hem sterven.

Is dan alle gevoel, alle menschelijkheid uitgedoofd in die tot razernij geprikkelde gemoederen? Moet het schouwspel dier heldhaftige kinderliefde zelfs de ruwste woestaards niet verteederen? Neen, geen genade voor het kind van den verdediger der Bastille! Het heet dat zij de dochter is van De Launay zelf; welnu, men zal ze onder zijn oogen levend verbranden, om hem zoo de overgave der citadel af te dwingen. Haar vader heeft intusschen de angstkreten van zijn kind gehoord; ziende hoe zij door de woestelingen wordt voortgesleurd, stort hij zich, zonder vrees voor de bajonnetten en pieken, boven van den muur om haar aan de onmenschen te ontrukken; een kogel doorboort hem de borst en stervend zinkt hij achterover. Maar ook zijn kind moet sterven; reeds heeft men haar op een bos stroo uitgestrekt en die in brand gestoken; bij handen en voeten wordt zij vastgehouden in de vlammen, die reeds haar kleed en haarlokken hebben aangetast. Daar komt een oud soldaat, een dergenen, die de ophaalbrug hebben doen vallen, haar te hulp gesneld; hij worstelt op leven en dood met haar beulen, ontrukt haar eindelijk aan hun handen en slaagt er in, haar weg te dragen naar een naburig huis, waar zij gelukkig weder herstelt.

Inmiddels is de strijd al woester en woester geworden; reeds vijf uren heeft het gevecht geduurd en de verdedigers der Bastille zelf smeeken hun commandant de vesting over te geven; de arme invaliden voelen bij het aanschouwen van het bloedbad aan den voet der muren hun moed zinken; zij werpen de wapenen neer en verklaren geen schot meer te zullen lossen. Ook De Launay voelt zijn krijgsmanshart in den boezem bezwijken; het hart bloedt hem bij elke losbranding van zijn geschut, dat de bestormers terugdrijft. Maar hij kan de gedachte niet verdragen, dat hij, die zich bij eede verplicht heeft, de veste voor den koning te bewaren, die aan een ordeloozen hoop zal moeten overgeven. En welk een jammerlijk einde voor zich en de zijnen moet hij in geval van overgave voorzien, wanneer hij denkt aan de onmenschelijke mishandeling van het zestienjarig meisje! Zijn de bestormers eenmaal binnengedrongen, hetzij dan goedschiks of kwaadschiks, geen twijfel of zij zullen in het bloed der bezetting en van haar aanvoerder hun woede koelen.

‘De bruggen neer! de bruggen neer!’ huilen de belegeraars. ‘Geef u over,’ smeeken zijn invaliden. In zijn radeloosheid grijpt de oude krijger een brandende lont om die in het kruit te slingeren en de heele Bastille met verdedigers en bestormers in de lucht te doen vliegen. Met de bajonet op de borst ontwringen zijn officieren hem de lont en trappen ze uit. Nu snelt De Launay naar de raadkamer en schrijft in koortsige haast op een stuk papier: ‘Wij hebben twintig duizend pond kruit; daarmee zullen wij de bezetting en de heele wijk in de lucht doen springen, als ge geen capitulatie aanneemt.’

De trouwe Zwitsers verzetten zich tegen dit besluit; zij willen van geen capitulatie hooren. Maar De Launay eischt gehoorzaamheid en een hunner laat het papier door een der schietgaten wapperen. Met gejuich wordt het van buiten begroet; een plank wordt over de gracht geworpen en een onbekende waagt zich over die zwiepende brug om het papier aan te vatten; hij wankelt en stort in de diepte; geen nood, een ander volgt hem en grijpt het papier, dat hij den aanvoeder Elie overreikt. Deze leest het hardop en steekt liet vervolgens op de punt van zijn degen. Te gelijker tijd wordt uit het schietgat geroepen: ‘Als ge belooft, ons ongedeerd te laten, geven wij ons over.’

‘Op krijgsmanseer beloven wij u geen leed te doen,’ en de belegeraars, ‘laat de bruggen vallen.’ En nauwelijks heeft de brug den wal bereikt, of daar stormt alles de Bastille binnen, in woeste opgewondenheid, de belofte reeds vergeten, waarvoor men zijn krijgsmanseer had verpand. Want onmiddellijk barstte de woed weer los tegen De Launay, die blootshoofds, op een stok met gouden knop geleund, zwijgend en fier de overwinnaars zag binnentrekken; tegen de Invaliden, die eerbiedig den hoed afnamen en tegen de gehate Zwitsers, ofschoon deze om de linnen kielen, die zij droegen, aanvankelijk voor gevangenen aangezien en als zoodanig omhelsd werden.

Een oogenblik later werd een hunner de schedel gekloofd. Ook een der Invaliden werd door twee degensteken doorboord en door een sabelhouw van de rechterhand beroofd: het was dezelfde hand, die den arm van De Launay had tegengehouden, op het oogenblik dat hij de noodlottige lont in het kruit wilde slingeren, en die hand, welke duizenden Parijzenaars het leven gered had, werd nu door het gepeupel in triomf door de stad rondgedragen.

Het scheelde maar weinig of de geheele bezetting was op dezelfde laaghartige wijze uitgemoord: zooveel hechtte het bloeddorstig gespuis aan de straks op krijgsmanseer gegeven belofte. Het zou de verdedigers der Bastille, die niets dan hun plicht gedaan hadden, in stukken hebben gescheurd, zoo niet de aanvoerders Elie en Hullin de moordenaars hadden beteugeld. ‘Naar het stadhuis met de gevangenen,’ riepen zij, ‘opdat zij daar veroordeeld worden.’ En zoo wendden zij althans voor het oogenblik het doodsgevaar van de bedreigde hoofden af.

Het woedende grauw, dat inmiddels in dolle zwermen de oude staatsgevangenis was binnengedrongen, alle schuilhoeken doorsnuffelend, alles plunderend en vernielend, vormde zich nu tot een optocht om in zegepraal de gevangenen naar het stadhuis te brengen.

Voorop ging Elie met het papier nog altijd op de punt van zijn degen; dan volgde De Launay, beschermd door Hullin, en te midden van de verwenschingen en het wraakgeroep der menigte werden de overige gevangenen voortgesleurd.

Welk een bange lijdenstocht voor de mishandelde en verminkte verdedigers der Bastille, te midden van die razende bende, welke met haar slachtoffers speelt als de tijger met zijn prooi. Met opgerichten hoofde en in al de waardigheid, die trouwe plichtsvervulling geven kan, stapt de moedige De Launay tusschen zijn beulen voort: de een slaat hem in het gezicht, de ander trekt hem de haren uit het grijze hoofd, een derde wil hem met zijn degen doorboren.

‘Doorsteek mij,’ zegt de grijsaard, ‘maar martel mij niet.’

En twintig armen te gelijk worden tegen hem opgeheven, om hem het staal in de borst te stooten.

‘Weg met den verrader!’ klinkt het.

Maar de reusachtige Hullin houdt den ongelukkige beschermend de hand boven het hoofd; hij weert de pieken en sabels van het bedreigde hoofd af, dat, door zijn grijze haren van verre kenbaar, het mikpunt is van aller aanvallen. Hij dekt het met zijn eigen hoed, aldus zich zelf blootstellend aan de blinde woede van het volk; maar niets mag baten; in het gedrang wordt hij van zijn beschermeling gescheiden, en als hij het eerbiedwaardige hoofd weer ontmoet, dan aanschouwt hij het, van het lichaam gescheiden, bloedig op een piek omhoog geheven. De krijgsman, die bij het verdedigen van zijn post, zooveel mogelijk het volk had gespaard, was als dank voor zijn menschlievendheid door datzelfde volk aan den eersten lantaarn opgeknoopt en daarna aan stukken gereten.

Met dezelfde strop, die hun aanvoerder had gewurgd, werden twee zijner wapenmakkers opgehangen, twee Invaliden, waaronder de ongelukkige, wiens hand reeds als zegeteeken in den stoet werd meegedragen. Daarmee was de moordlust niet voldaan. Na den gouverneur, was het de beurt aan den onderbevelhebber, den voortreffelijken majoor De Losmes. Op het oogenblik, dat men ook aan dezen de hand wil slaan, dringt een jongmensch door de menigte, baant zich tusschen de sabels en pieken door een weg naar den bedreigde en weert diens moordenaars af met den uitroep:

‘Wat gaat gij doen? Gij vermoordt den besten man van de wereld. Ik heb vijf jaar in de Bastille gezeten, en hij is een trooster, een vriend, een vader voor mij geweest.’

Het was een jong edelman, die tijdens zijn gevangenschap in de Bastille de menschlievendheid van den majoor De Losmes had ondervonden; deze toonde zich zelfs nu nog bezorgd voor zijn lot. 'Om Godswil, ga heen,' roept hij hem toe, 'ge zult u zelven opofferen zonder mij te redden.'

En nauwelijks is het woord hem van de lippen of daar treft een vervaarlijke bijlslag hem in den nek en ook hij zinkt ter aarde als een nieuw slachtoffer van het gepeupel. Zijn beschermer en nog een ander jonkman, die hem ter hulp is gesneld, verdedigen zich als leeuwen, elk een bajonet zwaaiende, die zij van de geweren hunner bespringers hebben gerukt. IJdele tegenweer! ook zij liggen weldra zielloos onder de voeten getrapt.

Zoo bereikt die zegestoet, overal zijn weg bezoedelend met bloed en gruwelen, eindelijk het stadhuis. De overwinnaars der Bastille, trotsch op hun zegepraal, heffen hun bloedige zegeteekenen fier omhoog; boven die bende van gevleesde duivelen, zweven op pieken gedragen, de verminkte ledematen hunner slachtoffers. Een hand zwaait een bloedige haarlok uit het hoofd van De Launay. Anderen dragen de sleutels der Bastille, de gevangenregisters, vlaggen en voorwerpen van allerlei aard, die zij hebben buitgemaakt, en in hun midden wordt Elie, als de held van den dag, met een lauwerkrans om het verwaaide hoofd op de schouders van zijn gezellen het stadhuis binnengedragen. 'Men zou gezegd hebben,' zoo luiden de eigen woorden van het proces-verbaal, 'dat het stadhuis zou instorten onder de verwarde kreten van victorie en verraad, van wraak en vrijheid.'

De voorzitter van het stedelijk comité, De Flesselles, die door zijn weifelmoedigheid reeds daags te voren den argwaan der heethoofden had opgewekt, verbleekte bij het huiveringwekkend schouwspel dier uitzinnige schare, welke als dronken van bloed, hem haar afschuwelijke tropeeën tegenzwaaide. Wantrouwig zagen de overwinnaars der Bastille hem aan; men herinnerde zich de uitvluchten, waarmee hij de om wapenen schreeuwende Parijzenaars had afgescheept; er werd van verraad gemompeld; het heette dat De Flesselles een briefje had geschreven aan De Launay, met de aansporing: 'Houd u goed, ik tracht de Parijzenaars met beloften en kokardes bezig te houden.' Zijn zichtbare angst scheen die geruchten te bevestigen. Hij trad van de estrade, waarop hij als voorzitter te midden van het bestuur zetelde. 'Als ik mijn medeburgers verdacht voorkom,' zeide hij, 'zal ik mij eenvoudig terugtrekken.' Doch zoo gemakkelijk ontkwam hij niet aan de verschrikkelijke vierschaar, hier gespannen door het ergdenkend, bloedgierig gepeupel. 'Naar het *Palais Royal!*' klonk het. 'Laat hij zich daar rechtvaardigen als hij kan!'

En van alle kanten aangegrepen, voortgestuwd door de joelende en jouwende menigte, werd de beschuldigde naar die ontzettende rechtbank gevoerd, om er zijn vonnis te hooren. Ook die vorm van proces was intusschen nog te omslachtig. Nauwelijks had hij het *Grève*-plein bereikt, of daar sist een woedende stem hem in het oor: 'Verrader, ge zult niet verder gaan.' Een pistoolschot brandt los, de kogel treft hem in den nek en De Flesselles, straks nog de voorzitter van het comité op het stadhuis, dat het volk de wapenen in de hand had gegeven, ligt zelf dooreen dier moordtuigen geveld. Zij doorkerven zelfs zijn lijk en een oogenblik later rijst, onder het barbaarsche gejuich dier kannibalen, ook zijn afgehouwen hoofd op de punt eener piek omhoog.

Waren de gruwelen daarmee ten einde? Neen, den ganschen nacht door ziedde en kookte het binnen Parijs als in den ontzaglijken krater van een vulkaan. Doch het zij genoeg, dat hier in enkele zwakke trekken het tafereel geschetst is, waarvan Louis Blanc durft schrijven, dat 'nooit de geschiedenis schooner schouwspel heeft gezien.' Dat schoone spel wordt ieder jaar met muziek en feestredenen herdacht, en dit jaar zal het, tot opluistering van het eeuwfeest opnieuw worden vertoond; er is opzettelijk een heel nieuwe Bastille voor gebouwd.

Wel mogen we hier met Auguste Barbier uitroepen:

Helaas, wat baten toch de lessen van 't verleden
   Voor 't ware welzijn van den Staat.
En al de feiten, die bebloed te voorschijn treden,
   Waar gij 't Geschiedboek openslaat -
Als steeds de rouwsleep keert der eigen ongelukken
   En eigen ongerechtigheên,
En steeds de kindren weer hetzelfde voetspoor drukken,
   Waar 't Voorgeslacht is uitgegleên?(1)

(*Wordt voortgezet.*)

---

1) Vertaling van Ten Kate.

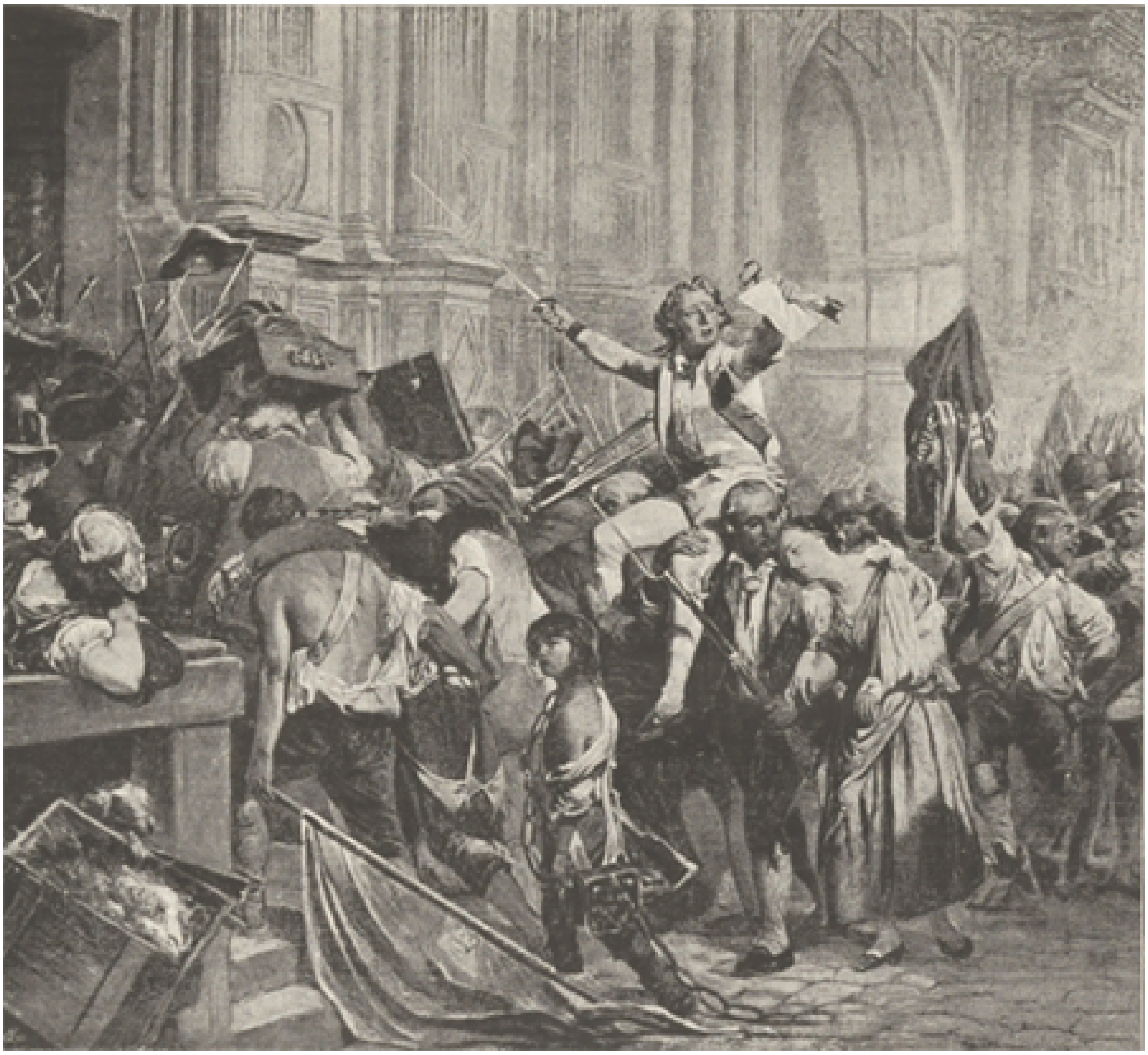

VOOR HONDERD JAREN. - De overwinnaars der Bastille

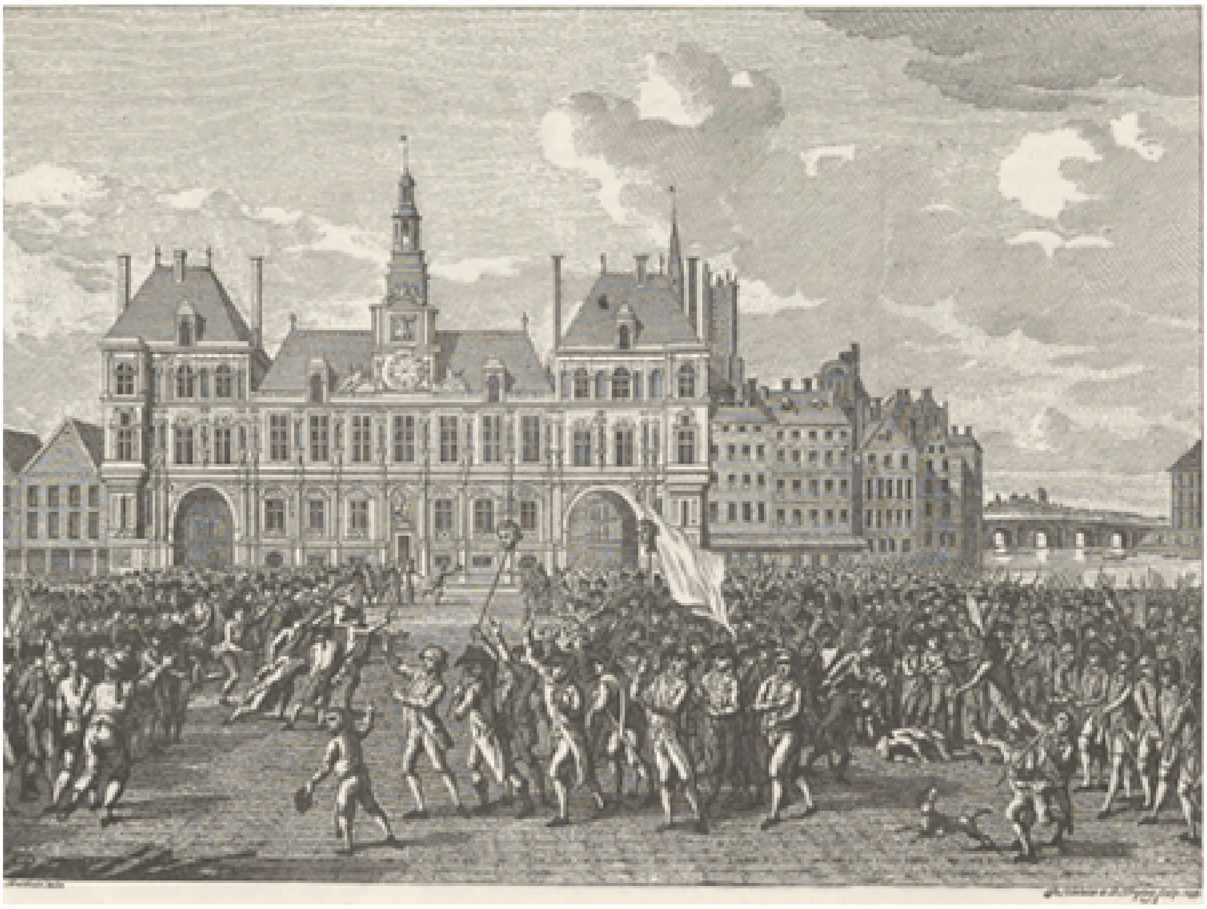

VOOR HONDERD JAREN. - De hoofden van De Launay en De Flesselles op pieken rondgedragen, naar eene oude prent uit het jaar 1795, van J. BULTHUIS.

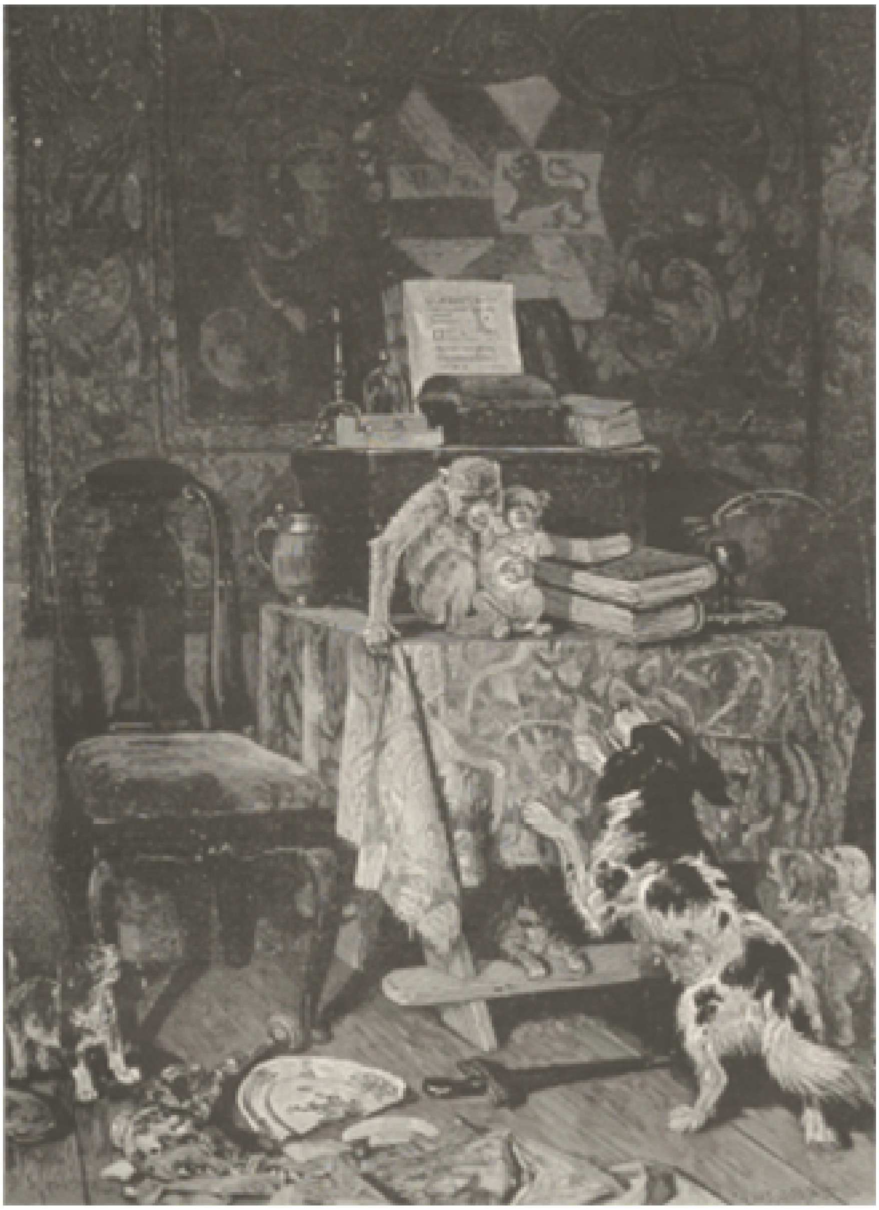

KINDERROOF, NAAR DE SCHILDERIJ VAN H. SCHAUMANN.

Eene tweede liefde.
Naar het Duitsch
Van
Auguste von Osten.
(*Vervolg*)

Met gejaagde stem ging hij voort. 'Mijn vriend verliet de Academie voor mij; wij scheid den, elkaar eeuwige trouw zwerende; ingespannen arbeidde ik voort; mijne vrije oogenblikken sleet ik bij eene familie waar ik het veertienjarig zoontje privaatlessen gaf. Maar al te gaarne nam ik de uitnoodigingen dier familie aan, die mij weldra als een lid van haren kring beschouwde. Eene onweerstaanbare macht trok mij aan. Ik beminde, en beminde voor het eerst met al den gloed eener eerste liefde.'

De professor drukte beide handen voor zijn gelaat: 'O, Leonie! hoe vurig heb ik u bemind,' riep hij op hartverscheurenden toon uit, terwijl zijne vrouw verrast opstond. 'Gij zijt er nooit bewust van geweest, Leonie, want woorden noch blikken verrieden mijne gevoelens. Hoe zou ik ook hebben durven spreken voor ik het aangebeden meisje ruim levensonderhoud kon aanbieden. Doch de gedachte, dat gij niet afkeerig van mij waart, maakte mij reeds gelukkig. Ik hield uwe vriendschap voor ontkiemende liefde, beoordeelde uw gevoel naar het mijne.

'Ik deed mijne examen. De eervolle onderscheidingen, die mij te beurt vielen, deden mij genoegen, omdat ik ze aan uwe voeten kon nederleggen. Mijne grootste belooning was de onverholen vreugde, die gij en de uwen mij beweest. O! nooit zal ik den avond vergeten toen ik als jong docter bij u kwam! Uwe ouders hadden mij een feest bereid. Voor al de geschenken waarmee men mij overlaadde, had ik geene oogen, behalve voor een gewerkt zakboekje; mijn hart zeide mij, welke hand het vervaardigd had.'

Arnold ging naar zijne schrijftafel, trok eene lade open en nam er een zorgvuldig in papier gewikkeld handwerkje uit. 'De kleuren der bloemen zijn verbleekt, Leonie; overigens is het juist zoo gebleven als ik het uit uwe hand ontving; ik heb het als een heiligdom bewaard. Herkent gij dit lint, Leonie,' riep hij uit, terwijl hij haar naar zijne, schrijftafel voerde. 'Zie, hier liggen de doode getuigen van een gelukkigen droom, waaruit ik plotseling ontwaakte! Om deze roos vroeg ik u op eene vroolijke wandeling, en lachend gaaft gij ze mij. Te huis gekomen, drukte ik er vurige kussen op. Zie, leesteekens, korte versjes, een eenvoudig potlood, waren voor mij kleinodiën, omdat uwe vingers ze hadden aangeraakt.'

Een voor een haalde Arnold deze voorwerpen te voorschijn; onwillekeurig greep Leonie er naar, ontsteld riep zij uit: 'O, Otio! hoe kon ik dat vermoeden?' terwijl zij in tranen uitbarstte.

'Laat mij voortgaan. - Een paar dagen na mijne examen werd ik naar Bremen aan het ziekbed van mijn oom geroepen. Doch gij weet dat zijn dood niet zoo spoedig plaats had als de geneesheeren dachten; maanden lang moest ik hem oppassen. De inhoud van zijn testament, dat acht dagen na zijn dood geopend werd, verheugde mij inderdaad zeer. Ik was in het bezit gekomen van een niet onbelangrijk vermogen.

'Ik kon mijn geluk niet gelooven; eene goede betrekking zou mij ongetwijfeld spoedig aangeboden worden en dan zou ik het aangebeden meisje een aangenaam leven kunnen aanbieden. Als een bliksemstraal trof mij toen eene verschrikkelijke tijding.'

Als versteend hield de professor op. 'O Leonie, als ik aan de smart denk, die ik in die dagen doorleefde!'

'Mijn vriend Hugo maakte mij zijne gelukkige vereeniging met u bekend. Zoo eenvoudig en natuurlijk was alles in zijn werk gegaan als of het niet anders had kunnen zijn.

'Na mijn plotseling vertrek van Heidelberg was Hugo daar teruggekomen, niet zoozeer om er te blijven als wel om er mij op zijne doorreis op te zoeken. Hij was naar uwe ouders gegaan om iets van mij te vernemen. Hij zag u en bleef, won uw hart en dat uwer ouders alsmede hunne inwilliging voor uwe verbintenis. Hij schreef mij ook dat het hem zoo innig verheugde, dat zijn beste vriend zoo vertrouwelijk omging met de familie zijner bruid.-

'Gij weent, Leonie! gij gevoelt hoe smartelijk het is, plotseling uit den zaligsten droom te ontwaken?

'Doch laat ik over mijn gemoedstoestand zwijgen. Ik verkreeg de betrekking die mij naar Lubeek riep, en daardoor had ik eene goede reden om de dringende uitnoodiging van Hugo om zijn huwelijk bij te wonen, van de hand te wijzen. Tien maanden waart gij vereenigd toen gij op eene reis door Noord-Duitschland uw ouden vriend opzocht. Ik zag u weder, Leonie, zag u stralend van geluk in zijn bezit. Doch uw geluk zou van korten duur zijn. Hugo werd hier ziek en weinige weken later vergezelde ik hem ten grave. Uwe innige droefheid over het verlies van uw echtgenoot verdoofde in mij elke zelfzuchtige gedachte, die over uwe nieuwe vrijheid oprees. Gij keerdet in uw ouderlijk huis terug, doch ik bleef in briefwisseling met uwe familie.

'Drie jaar later bezocht ik u te Heidelberg.

'Met vreugde werd ik ontvangen; uwe vroolijkheid was verdwenen, ernstig en stil deedt gij uwe plichten als eene liefhebbende dochter. Doch uwe kalme berusting in uw lot maakte u nog schooner en verhevener in mijne oogen. Mijne gevoelens omtrent u waren dezelfde gebleven, hun gloed was niet verminderd.

'Ik eerbiedigde uw rouw om den doode, ook hoopte ik dat langzamerhand uwe vriendschap voor mij in liefde zou overgaan; uwe ouders vertrouwden u volkomen aan mij toe; gij legdet uwe hand in de mijne, met de verzekering dat ik de eenige was, die u aan uw besluit van weduwe te blijven, ontrouw kon doen worden. - Leonie, zeven maanden zijt gij nu mijne vrouw en elken dag wordt het mij duidelijker, dat uw hart hem, aan gene zijde van het graf behoort. Uwe eigen woorden hebben mij verzekerd, dat gij aan mijne zijde ongelukkiger zijt dan als eenzame weduwe.'

Met moeite had Arnold deze woorden gesproken. Hij legde zijne hand op Leonie's schouder, die haar gelaat in hare handen verborg.

'Ja Leonie,' ging hij op bitteren toon voort, 'wij zijn beiden zeer te beklagen: ik met mijne hartstochtelijke liefde voor eene vrouw, die mij niet beminnen kon; gij!' - 'Otto!' riep Leonie, 'neen spreek zoo niet - O zeker, ik zal den doode vergeten, alles zal nog goed worden!'

'Gelooft gij,' antwoordde Arnold, 'dat ik geen mannentrots bezit? Neen, Leonie, door uwe bekentenis omtrent mij en mijne bekentetenis van liefde en hartstocht voor u, begint een nieuw leven voor ons.

'De smarten van het tegenwoordige kan ik niet langer verdragen. Gij zult mij geene grootere liefde meer toonen dan gij voor mij gevoelt, opdat de vriendschap blijve bestaan. Ik zal mijn hart tot zwijgen noodzaken.'

Verbaasd en ontsteld zag Leonie naar haren man op. Zij trachtte haren mond tot eene verontschuldiging te openen, doch de professor drukte hare hand zoo krampachtig in de zijne dat zij een kreet van pijn niet kon weerhouden.

‘Slechts een ding verlang ik als loon voor mijne zelfverloochening, als loon daarvoor, dat ik u vrijheid van gevoelen en denken heb weergegeven. Zweer mij, Leonie, dat zoo eenmaal de tijd mocht komen, dat uw hart mij toebehoort, gij mij dan deze bekentenis niet onthoudt; en ook, dat gij nooit uit medelijden liefde zult huichelen. Wilt gij dat, Leonie?’

De jonge bleeke vrouw verzamelde al hare overgeblevene krachten, reikte haren man de tengere, blanke hand en sprak met zwakke doch vaste stem: ‘Ik zweer het u, Otto! o geve God dat ik mijn eed spoedig...’

Nog voor zij den zin kon eindigen, ving haar man haar onmachtig in zijne armen op. Den volgenden middag trad Arnold de kamer van zijne vrouw binnen, die bleek en afgemat op de sofa lag. Nadat hij op een stoel naast haar was gaan zitten, zeide hij op kalmen, vriendelijken toon, die Leonie's verlegenheid deed verdwijnen:

‘Ik hoop niet dat het u te veel zal aangrijpen, maar ik heb u een voorslag te doen?’

‘Spreek, Otto.’

‘Zooals ge weet, is de aangenomen vader van mijn broeder, de heer von Döring, onlangs gestorven. De jonge Döring gaat voor zijne gezondheid naar het zuiden en mijn broeder zal hem op zijne reis vergezellen. Maar dan is er nog Helene, de dochter van den afgestorvene, die geene familie te Bremen heeft. Mijn broeder Herman vraagt mij om raad en laat in zijn brief den wensch doorstralen, dat wij Helene in huis zouden nemen. Hoe denkt gij daarover, Leonie? Het komt mij voor, dat een jong opgeruimd meisje een goed gezelschap voor u zou zijn. Dan bewijzen wij den heer Döring, dien Herman als zijn broeder beschouwde, ook een dienst. Toen ik twee jaar geleden Helene voor het laatst zag, was zij een onschuldig, vroolijk kind. Het zou mij heel veel genoegen doen als mijn verzoek u niet ongevallig was.’

‘O zeker, Otto, ik wil Helene Döring gaarne als mijne zuster ontvangen,’ riep Leonie uit, verheugd een wensch van haren man te kunnen bevredigen.

‘Ik dank u, Leonie. Als ik over acht dagen, natuurlijk zonder bezorgdheid over u, mijne reis kan aanvaarden, zal ik op de terugreis Helene meêbrengen. Doch nu moet gij rusten; ik ga naar mijne kamer Hermans brief beantwoorden.’

Niet zonder eenige ontroering zag Leonie haren echtgenoot na. Hoeveel heeft hij geleden, dacht zij, hoe mannelijk heeft hij het gedragen! Zijn ongeluk is waarlijk grooter dan het mijne.

‘Al kan ik hem niet zoo liefhebben als Hugo, zoo wil ik toch alles doen om hem het leven aangenaam te maken. Hij verdient het en ik zal mij boven mijn verdriet verheffen.’

Acht maanden waren er verloopen. In de aangenaam verwarmde huiskamer zaten de professor en zijne vrouw druk te praten.

‘Mij dunkt, Otto, dat wij Helene toch eens een genoegen moesten verschaffen dat voor hare jaren gepast is. Dit bal, de winter is haast voorbij, komt me zeer geschikt voor.’

‘Neen, Leonie’ riep Otto levendig uit, ‘als Helena op die uitspanningen niet gesteld is, moet zij ze ook niet genieten! Mijn gevoel komt er tegen op, dit onschuldig, lief kind aan de gevaren der groote wereld bloot te stellen.’

Leonie boog zich over haar werk heen om den blos te verbergen, die zich bij dit gezegde op haar gelaat vertoonde; zij wilde eenig antwoord geven toen een meisje met eene rijzige gestalte de kamer binnen kwam. Hoe goed stond Helene dat sluitende donker blauwe gewaad! welke teedere, ronde vormen, welk eene schalksche doch zachte uitdrukking hadden hare helder blauwe oogen, welk een frissche mond, welk een glans op de blonde lokken, welk eene bevalligheid in houding en beweging! Al was Helene geene schoonheid, zij was bekoorlijk en dat wil dikwijls nog veel meer zeggen.

Zij bleef dralend staan en vroeg: ‘Ik stoor u toch niet?’

‘Kom binnen,’ riep de professor ‘ik moet eens met u spreken. Waarom hebt gij uw boek zoo trouweloos verlaten? Bevallen de helden van het Nibelungen lied u niet?’

‘O zeker,’ antwoordde het meisje levendig, maar het werd mij te benaauwd in die ridderzalen, en ik dacht dat eene wandeling in dit heerlijk weer de beste afwisseling zouden zijn

De professor zag met welgevallen in Helene's vriendelijk gelaat, terwijl deze naast Leonie ging zitten, haar het werk uit de handen nam en smeekend vroeg: ‘Gij gaat ook met ons mee, niet waar, mevrouw! o ge weet niet hoe verkwikkend zulk weer is. Beproef het eens?’

Leonie streek liefkozend hare hand over Helene's voorhoofd als wilde zij tijd winnen om een antwoord te geven. Wat zou zij er om gegeven hebben als haar echtgenoot Helene's verzoek met een woord ondersteund had. Doch Arnold stond voor het venster en zweeg. Eerst toen Leonie onder voorwendsel van vermoeidheid Helene's verzoek afwees, wendde hij zich om en zeide: ‘Ik geloof ook dat onze groote wandeltochten voor mijne vrouw te vermoeiend zijn. Niet voor dat het zachte jaargetijde is gekomen, zullen wij er haar lastig om vallen; wij moesten ons dus met elkaars gezelschap te vreden stellen. Tot weerzien dus.’ Hij knikte zijne vrouw en verliet de kamer.

Helene stond van de sofa op en met den vinger dreigend zeide zij: ‘Ik heb nog een korten tijd geduld, maar zoodra de dagen zonniger en warmer worden, zuit ge mij als een geduchten kwelgeest leeren kennen.’

‘Dan zal ik u lijdelijk gehoorzamen, beste Helene!’

Zoodra Leonie alleen was, wierp zij het werk als een last van zich en zuchtte diep. Toen ging zij naar het raam, verborg zich achter de gordijnen en wachtte zij met een kloppend hart tot zij haar man met Helene het huis zag verlaten. Nog altijd bleef zij in dezelfde richting staren. Eindelijk ontwaakte zij uit haar droom. Hartstochtelijk wrong zij de handen. ‘Bemin ik hem dan werkelijk, nu het te laat is? Of is het enkel uit jaloesie of afgunst, dat het hart mij pijn doet als hij Helene eenige opmerkzaamheid schenkt? O, hij bemint haar, ofschoon hij er zich zelf niet bewust van is. Haar gezelschap is hem onontbeerlijk, zijn blik verheldert als zij binnen komt, hij leeft geheel en al voor haar. Met hoeveel ijver zorgt hij niet voor de ontwikkeling van haren geest; het grootste gedeel e van zijn tijd opoffert hij aan haar op. Eerst was zij slechts het middel dat hem afleiding bezorgde, zoo dacht zij bij zich zelve - om hem zijne liefde voor mij te doen vergeten, maar van deze zwakheid is hij lang genezen.

‘Ik heb geen recht tot klagen, want ik heb zelf mijn ongeluk gewild. Maar is het dan reeds te laat om zijne liefde te winnen - reeds te laat?’

In gedachten was zij voor den spiegel getreden. ‘Ja. ik was schoon,’ lachte zij droevig ‘doch nu? Ik voel, dat ik met dezen doffen blik geen hart meer kan winnen, dat door Helene betooverd is. Ofschoon zij mij de liefde van mijn echtgenoot ontroofd heeft, houd ik toch innig veel van haar. - Zij is onschuldig en rein, haar mag ik niet aanklagen. Zij vermoedt niet dat zij mij ijverzuchtig gemaakt heeft.

‘Zonder het zelf te weten heeft Otto zich verraden, door zich zoo hevig tegen dat bal uit te laten. Hij wil haar alleen voor zich behouden; zijne liefde voor haar maakt hem zelfzuchtig.

(*Wordt voortgezet.*)

Over de dranken.
(*Vervolg.*)

Het bier. Men kent den Egyptenaren de kunst toe, dat zij van gerst eene vloeistof, aan ons bier gelijk, gemaakt hebben en waaraan zij den naam van *gerstwijn* gaven.

De Scythen vervaardigden eveneens een uit gerst gegist vocht, waaraan de Grieken den naam van *wijn der barbaren* gaven.

De gerst is niet het eenige graan, geschikt om er bier van te brouwen; tarwe, haver, rogge, rijst en maïs kunnen ook een gegist vocht opleveren. Heden ten dage heeft de bierfabricatie bijna hare volmaaktheid bereikt. Over 't algemeen bereidt men het uit de vooraf gekiemde gerst en tarwe, die een begin van lichte roosting hebben ondergaan; men voegt er hop bij om het bitter te maken en opdat het niet zoo gemakkelijk zuur worde. Er bestaan verschillende soorten van bier: sommige die sterk zijn, zooals de dronkenmakende porter, andere, die minder sterk en aangenaam om te drinken zijn. Engeland en Duitschland zijn die landen, waar het bier met de meeste zorg gebrouwen wordt en het zich in den roem van eene groote voortreffelijkheid mag verheugen.

Het bier is een voedende drank, die voor magere en arbeidzame personen zeer geschikt is; lymphatische personen moeten er zich van onthouden. Even als de wijn, wordt ook het bier door eene misdadige gewinzucht vervalscht. Men heeft sedert langen tijd de aanwezigheid van verdoovende stoffen in sommige biersoorten aangetoond; deze hebben dronkenmakende eigenschappen. Verschillende aandoeningen van het ruggemerg en een groot aantal verlammingen, die in de landen, waar veel bier gebruikt wordt, zijn waargenomen, hebben tot het vermoeden geleid, dat, om de hop te sparen, en aan het bier eene groote bitterheid te geven, men *strychnine*, een hevig vergif, gebruikte.

Appelen- en perenwijn. Zoo noemt men het vocht, verkregen door de gisting van het sap van appelen en peren. De vruchten, die er toe gebruikt worden, zijn bitter of wrang en onaangenaam van smaak. Men is van meening, dat de kunst om appelwijn te maken, uit Afrika in Spanje en door de Biskayers van Spanje in Frankrijk is ingevoerd.

De appelwijn is de algemeene drank in Normandië en Picardië, in sommige graafschappen van Engeland en in de Vereenigde Staten van Noord-Amerika. De appelwijn is, wat zijne tegenstanders er ook van mogen zeggen, zoowel een gezonde als aangename drank; de schuimende appelwijn heeft veel overeenkomst met champagne. Men heeft beweerd dat de appelwijn het zuur veroorzaakte; dit is eene dwaling: het physieke gestel der appelwijn-drinkers is even krachtig als dat der wijndrinkers. Baco maakt gewag van acht grijsaards uit het graafschap Hereford, die nooit anders dan appelwijn hadden gedronken, en wier kracht en gezondheid beter was dan die der wijn- en bierdrinkers.

(*Wordt voortgezet.*)

Kleine fee.
Tafereelen uit Marlitt's verhaal:
Het geheim der oude jufvrouw.
(*Vervolg.*)

XIV

Het duurde niet lang of de tuin was verlevendigd door verschillende, meest in wit neteldoek of andere zomerstoffen gekleede damesfiguren; blijde lachjes en levendig gesnap klonken door de lucht en werden nu en dan afgewisseld door eene krachtige en welluidende mannenstem. Het gezelschap was welhaast voltallig en schaarde zich rond de rijk voorziene koffietafel.

Op een wenk van mevrouw Helwig kwam Felicitas met den koffie buiten.

- Eenvoudig en goedkoop, is mijne spreuk, hoorde zij de jonge weduwe in het voorbijgaan zeggen. Ik draag des zomers nooit eene stof die mij boven de zes gulden kost.

- Gij vergeet, mijne weerde mevrouw, dat gij die witte kleeren met kant garniert, die ten minste driemaal zooveel kost als het neteldoek, merkte eene van de jonge dames aan, die heel eenvoudig gekleed was, terwijl haar spottend oog over het zoogenaamde eenvoudige toilet liep.

- Wie kan altijd om dat prozaïsche geld denken! riep Frank, die pleizier had in de alles behalve vriendelijke blikken, welke de beide dames wisselden. Men zou denken dat de dames zóó in de lucht konden zweven, hadden zij bij voorbeeld niet zulke dikke, zware gouden armbanden aan, die hen weêr naar de aarde moeten terugtrekken.

Met die woorden wees hij op een armband van Adèle, die naast hem zat; deze trok haar arm onwillekeurig terug en een donkere blos bedekte voor een oogenblik de wangen en het voorhoofd der weduwe.

- Weet gij wel, mevrouw, dat ik een half uur lang mijne aandacht aan dien armband wijd? Het is een prachtig antiek stuk. Maar wat mijne weetgierigheid het meest heeft opgewekt, is het schrift binnen dien krans.

Het gelaat der weduwe had weêr zijne gewone kleur herkregen; zij maakte bedaard den armband los en reikte hem aan Frank over.

Op dat oogenblik stond Felicitas juist achter den advokaat. Zij kon zonder moeite het sieraad in zijne handen zien.

Hoe zonderling; het was tot in de kleinste bijzonderheden dezelfde armband die in de geheime lade van tante Cordula lag en die ongetwijfeld eene belangrijke rol in de levensgeschiedenis der oude dame gespeeld had; alleen was deze armband veel kleiner, hij paste juist om den pols van Adèle.

> ‘daz ir liebe ist âne kranc,
> Die hât got zesamme geben
> üf ein wünnecliches leben.’

las de advokaat vloeiend. Zonderling, zegde hij; het rijmpje heeft geen begin. O! riep hij, zich eensklaps bedenkende, het is een stuk uit een minnezangerslied; nu herinner ik het mij; het geheele versje luidt vertaald:

> Waar twee minnenden zich meenen,
> Hartelijk met ware trouw,
> En zich beiden zoo vereenen
> Dat de liefde kent geen rouw;
> Heeft hun God vereend gegeven
> Een gelukkig zalig leven.

- De armband heeft vast een trouwe kameraad, met wien hij door het eerste gedeelte van het rijmpje verbonden is, zegde hij levendig. Is de weergâ niet in uw bezit?

- Neen, antwoordde Adèle, en boog over haar werk, terwijl de armband van hand tot hand ging.

Hoe komt gij aan dat merkweerdig stuk, Adèle? vroeg de professor.

Weêr bedekte een blos de wangen der jonge weduwe.

- Ik heb hem van papa gekregen, antwoordde zij; wie weet uit welken tijd hij wel afkomstig is!

Terwijl de aandacht op den armband gevestigd was geweest, had Felicitas de ronde om de tafel gemaakt; ieder had zich spoedig bediend, zonder op het meisje dat rond ging te letten. Zij ging even onopgemerkt als zij gekomen was, naar de keuken terug.

Op verzoek der kleine Anna, die op het beschaduwde pad bij het huis speelde, bleef zij echter een oogenblik staan en greep, hoofd en bovenlijf veerkrachtig achterwaarts buigende, met hoog opgehevene armen naar de neêrhangende takken eener accacia om er een takje voor het kind af te breken.

De advokaat nam plotseling zijn lorgnet; hij was eenigszins bijziende. De twee donkere mannenoogen, die met zichtbare verbazing op de jeugdige gestalte bleven rusten, werden nauwkeurig gevolgd door de bordurende jonge weduwe.

Nadat Felicitas in huis gegaan was, stak de advokaat zijn lorgnet weer weg, hij had blijkbaar eene vraag op de lippen, waarmee hij zich tot mevrouw Helwig wilde richten, doch Adèle gunde er hem den tijd niet toe, zij begon hem onmiddellijk te vragen naar een ongeluk, dat hij op reis gehad had, en bracht hem zoodoende op een onderwerp, waarover hij zelf geerne sprak.

Later stond zij stil en ging naar de keuken.

- Lieve Caroline, zegde zij, het is onnoodig dat gij nu verder bedient. Vul de kan nog maar eens met warme koffie, dan zal ik haar meenemen en zelve wel inschenken. De gasten voelen zich dan vrijer en, om u de waarheid te zeggen, gij ziet er zoo erbarmelijk uit, in die verschoten katoenen jak. Hoe kunt gij u in zulk een korten rok laten zien. Dat is niet fatsoenlijk, voelt gij dat zelf niet, kind?

Het kleedje was intusschen het beste wat Felicitas bezat, het was kort, verschoten, ja, doch helder gewasschen en netjes gestreken; maar dat zij nu nog eene berisping hooren moest over iets waarin zij zich altijd zonder morren had geschikt, deed haar bitter glimalchen; zij zweeg echter; elk woord van verdediging zou hier vruchteloos geweest zijn.

Toen Adèle terugkwam, was het gesprek, dat zij had zoeken te voorkomen, reeds in vollen gang.

- Bijzonder schoon? herhaalde mevrouw Helwig, met een scherpen lach. Foei Frank, wat moet ik van u denken; bijzonder, ja, dat geef ik u toe; maar bijzonder, zoo als een ordentelijk meisje niet past. Let toch eens op dat bleeke gezicht en dat leelijke haar, die lichtzinnige bewegingen en die oogen, die fatsoenlijke menschen onbeschaamd aanstaren; dat zijn erfstukken van eene lichtzinnige slechte moeder. Ik heb nu negen jaar mijn best gedaan om de ziel van het verstokte schepsel te redden en den Heere toe te brengen, maar zij heeft al mijne zorg te schande gemaakt.

- Kom, lieve tante, dat is nu toch gauw uit; zegde Adèle vergoelijkend, onder het inschenken. Nog eene week of wat, dan gaat de rustverstoorster voor altijd heen. Ik moet bekennen, ik vrees ook dat het goede zaad op een steen-achtigen grond gevallen is; een braaf hart heeft zij althans niet en van dankbaarheid heeft zij geen gedacht, maar wij, die van fatsoenlijke ouders afstammen, mogen haar toch niet te streng veroordeelen: de lichtzinnigheid zit haar in het bloed... Als gij na jaar en dag weêr eens op reis gaat, M. Frank, zult gij misschien in eene of andere vreemde hemelstreek tante 's voormalige huisgenoot nog wel eens op de koord of in het peerdenspel kunnen bewonderen.

- Daar ziet zij nu naar uit, zeide professor Helwig op bedaarden, beslissenden toon. Hij had tot nog toe gezwegen, zijne tegenspraak moest daardoor dubbel in 't oog vallen.

Mevrouw Helwig keerde zich gramstorig naar haren zoon om, en de oogen der jonge weduwe verloren hunne zachtmoedigheid. Doch na een oogenblik schudde zij met innemenden lach haar hoofd en wilde juist iets liefs zeggen toen het luide weenen van kleine Anna in den hof weerklonk.

Adèle keerde zich om, en wat zij nu zag, deed haar zelve een gil geven van schrik.

Het kind kwam zoo snel als hare gebrekkige voetjes het toelieten naar hare moeder toeloopen en hield in haar rechterhandje krampachtig een doosje met lucifers geklemd, maar het kleedje stond in volle vlam.

Adèle gaf een gil van schrik, zegden wij, maar terstond dwaalden hare ontstelde oogen op hare eigene licht ontvlambare kleeren. Met doodsbleek gelaat weerde zij met beide handen haar kind af en was in een oogenblik achter de haag van taxisboomen verdwenen.

De geheele damesschaar stoof onder een luid geschreeuw uiteen; slecht mevrouw Helwig stond moedig op, om het kind te redden; ook de beide heeren sprongen toe; doch zij kwamen te laat.

WEG DOOR EEN BOSCH OP HET EILAND TRINIDAD.

Felicitas was er reeds bij; zij breidde hare kleeren uit, sloeg ze dicht om het brandende kind heen en trachtte de vlammen te verstikken; doch zij waren te sterk; het dunne katoenen kleed van Felicitas vatte zelf vuur en begon reeds hier en daar te vlammen. Met eene vastberaden tegenwoordigheid van geest drukte zij het kind in hare armen, vloog over het grasperk heen, de hoogte op en wierp zich in de bruisende beek.

Doodsgevaar en redding volgden elkander in weinige oogenblikken: eer de beide heeren nog het doel van het voortsnellende meisje hadden begrepen, was het vuur reeds gebluscht.

Zij kwamen op de hoogte aan op het oogenblik toen Felicitas weer recht opstaande en het druipende kind onder den rechterarm houdende, met de rechterhand naar de takken van een hazelaar greep, om zich in het met kracht stroomende water staande te houden.

Te gelijk met de beide heeren verscheen ook Adèle op de hoogte.

- Mijn kind!.. red mijn Annaatje, riep zij wanhopig, en zette een gezicht alsof zij hals over kop in het water wilde springen.

- Maak uwe schoenen niet nat, Adèle, gij kondt verkoud worden, zegde de professor spottend, terwijl hij naar beneden ging en Felicitas de beide handen aanbood om haar te helpen. Hij liet ze echter weer langzaam zinken: het zoo even nog kalme gelaat van het jonge meisje veranderde eensklaps van uitdrukking, de vijandige blik, dien hij reeds kende, trof zijn oog. Zij reikte hem met afgewend gelaat het kind over en sprong toen de hand van den advokaat met een erkentelijk glimlachje aannemende, de hoogte op.

De professor droeg het kind in huis, ontkleedde het met behulp der klagende moeder en zocht naar vermoedelijke brandwonden; doch het kind was nagenoeg ongedeerd, alleen de linkerhand, van welke het vuur was uitgegaan, was een weinig verbrand.

Het kind had, terwijl hare moeder in de keuken bezig was, een doosje met stekskens weggenomen, en toen zij ze buiten had willen aansteken, was het lapje, dat zij wegens eene wond om haar duim had, in brand geraakt.

De gevluchte dames kwamen nu de eene na de andere terug en de arme kleine engel werd met liefkoozingen overladen.

- Maar, Caroline, zei Adèle nu zacht verwijtend tot Felicitas, die gespannen den uitslag van het onderzoek stond af te wachten, kondet gij dan niet een oogenblik op Annaatje letten?

Dat was al te erg...

- Gij hadt mij een oogenblik te voren verboden in den hof te kornen, antwoordde Felicitas, rood van toorn en de vrouw scherp aanziende.

- He, waarom dat, Adèle? vroeg mevrouw Helwig verwonderd.

- Mijn hemel, tante, antwoordde de jonge weduwe, zonder den minsten blijk van verlegenheid, dat zult gij zelve wel begrijpen als gij dat haar aanziet... Ik heb haar den slechten indruk willen besparen, dien hare nalatigheid anders maken zou.

Felicitas voelde ontsteld naar haar hoofd; zij wist dat zij heur haar zorgvuldig had opgemaakt; maar de kam, die buitendien nooit goed in de dikke krullende lokken wilde hechten, was gevallen, hij lag waarschijnlijk in de beek.

De losse krullen hingen ongehinderd om wangen en schouders en waren hier en daar nog als met peerlen getooid door het opspattende water.

- Is dat de uitdrukking uwer dankbaarheid voor de reddende hand, die uw kind ongedeerd door vuur en water heeft gedragen, mevrouw? vroeg de advokaat verontwaardigd, zijn oog had tot hiertoe schier onafgewend op Felicitas gerust.

- Hoe kunt gij zoo onrechtvaardig over mij denken, M. Frank! antwoordde zij diep gekrenkt. Een man zal nooit een moederhart leeren begrijpen; het vertoornt zich in 't eerste oogenblik onwillekeurig op degenen, die het lijden van 't geliefd kind hadden kunnen voorkomen; al erkent ze het ook dat zij hun verzuim door de eindelijke redding goed gemaakt hebben - Mijne beste Carolina, ik zal nooit vergeten, wat gij vandaag voor mijn kind gedaan hebt.

(*Wordt voortgezet.*)

[Nummer 31]

Onze gravures.

Het Kasteel van Well.

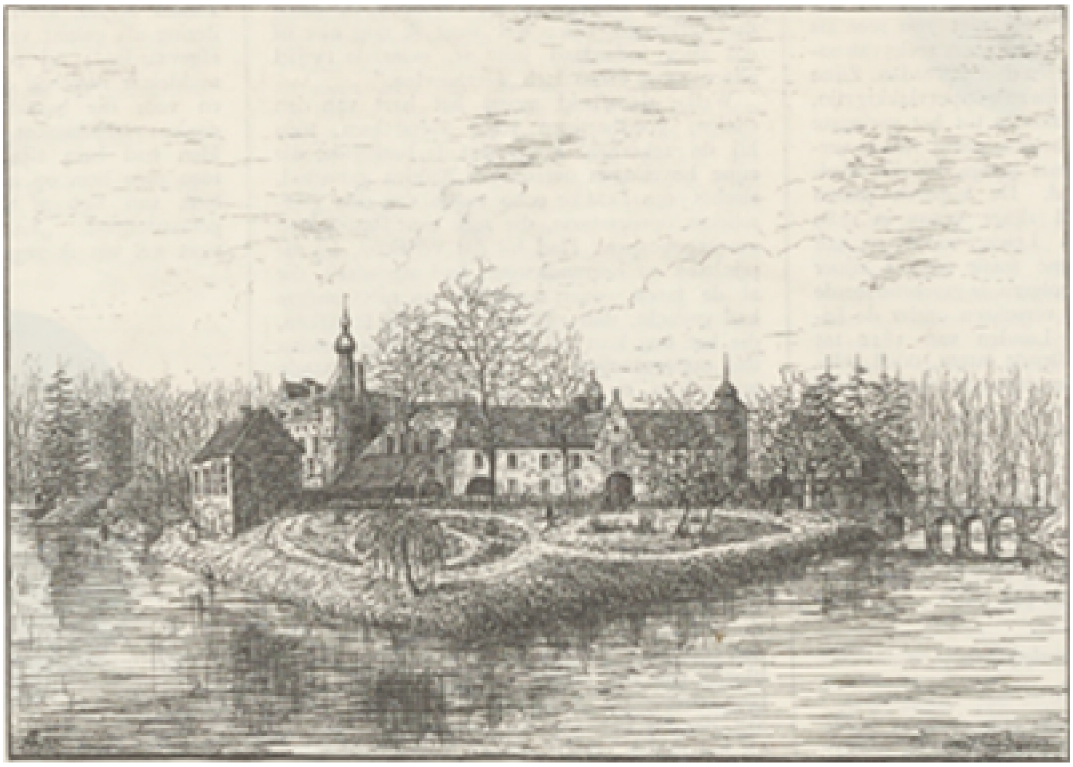

HET KASTEEL VAN WELL.

Nevensstaand landschap is eene afteekening van de adellijke huizinge van Well, ontegenzeggelijk het grootste en schoonste kasteel van Neder-Limburg. Dit gebouw dagteekent van het jaar 1632, en is niet alleen voor zijne schilderachtige ligging en fraaien bouwtrant, maar ook om ettelijke geschiedkundige herinnering merkwaardig. Menig bang uur is in oorlogstijden over zijne tuinen heengevloden.

Vooral tijdens de Nederlandscheberoerten had dit kasteel het zwaar te verantwoorden. Den 17 Februari 1580 werd het door de Geuzen, na eene geduchte belegering, overweldigd, en zes jaren later viel het, na eene hevige bestorming, weder in de macht van de Spaansche krijgsbenden. Het schoone slot is thans het eigendom van baron Frans Johan von Schloisnigg, kamerheer des keizers van Oostenrijk, die geregeld in de zomermaanden met zijne familie eenige weken op zijn heerlijk buitengoed doorbrengen komt.

Worstelende olifanten.

De Indische[n] olifant is niet enkel een der schranderste, maar ondanks zijne geweldige reuzenkracht ook een der vreedzaamste en zachtaardigste dieren. Zijne manieren van doen zijn kalm en bedaard; met alle overige schepselen leeft hij in vrede, valt, als men hem ongemoeid laat, nooit het eerst aan en gaat zelfs voor kleinere en zwakkere dieren gaarne uit den weg. Maar men zie daarin geen bewijs van lafheid; want als hij aangevallen wordt, weet de olifant zijne vreeselijke kracht geducht te gebruiken, en zoodoende heeft hij eigenlijk niemand te vreezen dan den mensch. Ieder roofdier wacht er zich wel voor den kolossalen dikhuider boos te maken en zelfs de koning der woestijn, de leeuw, en de schrik der wouden, de koningstijger, blijven steeds op een eerbiedigen afstand van de troepen olifanten.

Zulk een troep vormt eene groote familie, een afgesloten kring, waarin geen vreemde olifant mag binnendringen. Als geleider en hoofd van den stam wordt de schranderste gehoorzaamd. Deze zorgt bij verre tochten voor de leiding der karavaan, onderzoekt de streek en geeft acht op aller veiligheid, voor welk moeitevol ambt hij door de gewillige onderwerping en achting zijner ondergeschikten wordt beloond.

Intusschen komen er wel eens gevallen van verzet voor, welke dan door het verontwaardigd hoofd des gezins naar verdienste gestraft worden. De in toorn ontstoken olifant levert een indrukwekkend schouwspel op. De betrekkelijk kleine oogen beginnen eensklaps te flikkeren, en met opgeheven snuit, de reusachtige ooren een weinig opgelicht, den korten, borsteligen staart in kringen kwispelend, stort hij zich onder woedend gebrul, en terwijl de grond onder het gestamp zijner pooten dreunt, op den ongehoorzame of den tegenstander. Onze gravure stelt ons twee dier reusachtige worstelaars voor, door de meesterlijke stift van F. Specht geteekend, en deze hoogst levendige en natuurgetrouwe schets vermag beter dan woorden den lezer een aanschouwelijk beeld te geven van een strijd tusschen twee dergelijke kolossen, die in de maagdelijke wouden van Indië niet zelden wordt uitgevochten.

William Hogarth.

In den vorigen jaargang gaven wij een paar reproducties van teekeningen, afkomstig van den vruchtbaren kunstenaar, dien wij in dit nummer zien afgebeeld, terwijl hij op straat eene zijner geestige schetsen uit het volksleven van zijn ontwerpt.

William Hogarth, een der beroemdste Engelsche teekenaars, schilders en etsers, in 1697 te Londen geboren, leerde aanvankelijk het goudsmidsvak en wijdde zich vervolgens, om den kost te verdienen, aan de teekenkunst; maar geene zijner eerste teekeningen gaf van bijzondere begaafdheid blijk. Toen beproefde hij het met portretteeren, en zijn talent in het weergeven der gelijkenis en het groepeeren van familietafereelen verschafte hem spoedig veel werk.

In het jaar 1730 huwde hij de dochter van den historieschilder James Thornhill en eerst omstreeks dezen tijd ontwikkelde zich zijne buitengewone gave om de dwaasheden en ondeugden van zijn tijd in prenten te hekelen. Verschillende dier teekeningen hebben eene groote vermaardheid verkregen, zooals bij voorbeeld 'de jaarmarkt te Southwark,' 'het punchgezelschap,' de arme dichter' enz.

Niet tevreden met de hoogte, welke hij reeds in dit genre bereikt had, wilde Hogarth nu ook eene even hooge plaats onder de historieschilders innemen. Maar zijne onjuistheid van teekening en zeker gebrek aan waardigheid en sierlijkheid waren hem tot gewoonte geworden, en zijne zucht tot caricaturen mengde zich tegen zijn wil tot zelfs in zijne ernstigste voorstellingen.

Nadat hij weer zijne oude eigenaardige richting was ingeslagen, verschenen van hem tal van welgeslaagde prenten, welke grooten opgang maakten en waarvan enkele zelfs door de *National Gallery* van Londen werden aangekocht. Ook in de wetenschap der schoonheidsleer poogde hij zich te verdiepen en gaf in 1753 een geschrift uit, waarin de slangenlijn als de meest aangename voor het oog werd voorgesteld, terwijl de schrijver zelfs de lijnen wilde aangeven, waarin de vorm van het schoone gelegen is. In plaats van hierdoor zijn roem te vermeerderen, maakte hij zich echter veeleer belachelijk, en zijne schilderij Sigismonda, die hij als een tegenhanger van een voortreffelijk stuk van Correggio wilde aangemerkt hebben, haalde hem niets dan spotternijen en teleurstellingen op den hals. In onzen tijd zijn nog een aantal schilderstukken van Hogarth ontdekt, zoo bij voorbeeld eene reeks van plafondschilderingen in een Londensch huis, een optocht van Bacchus enz. Hij stierf in 1764 te Leicesterfields en werd te Chiswick begraven, waar men hem een fraai grafteeken oprichtte, door zijn vriend Garrick met een opschrift versierd.

Hogarth heeft in de techniek der voorstelling slechts middelmatige verdiensten. Wel is zijne behandeling geestig, maar meest altijd slechts schetsachtig, zijne kleur gemaniereerd en zijne teekening dikwijls onjuist; ook is de uitvoering zijner etsen en kopergravures meestal vluchtig en onbeduidend. Zijne grootheid ligt in de gedachte, in het gevoel, in de diepe karakterteekening van zijn tijd, zijn land en zijne landslieden. Dat is het dan ook, wat hem eene beroemdheid verschafte, gelijk anders slechts aan kunstenaars van den eersten rang te beurt valt; zij is hem niet zoo zeer als kunstenaar, dan wel als vinder eener reeks van onvergelijkelijke karakters ten deel geworden. Zijne etsen, die overigens dikwijls zeer oppervlakkig zijn, worden van het voornaamste tot het geringste blad, naar gelang der hoedanigheid van de verschillende afdrukken, met hooge, dikwijls fabelachtige prijzen betaald. De koperen platen kwamen na den dood zijner vrouw in 1789 aan zijne nicht Miss Lewis, welke ze aan Boydell verkocht. Eene fraaie uitgave zijner gezamenlijke werken, volgens de geretoucheerde oorspronkelijke platen, verscheen onder de leiding van Nichols te Londen van 1820 tot 22, terwijl nog verschillende latere, doch minder goede of verkleinde uitgaven volgden, deels met ophelderenden tekst.

Door honderd jaren.
Tafereelen uit de groote Fransche Revolutie.
Door J.R. van der Lans.
(*Vervolg.*)

V.

Het hof van Versailles na de verwoesting der Bastille. - Houding der Nationale Vergadering. - Orleans als middelaar tusschen den koning en de revolutie. - De koning in de Nationale Vergadering. - Lafayette commandant der Burgerwacht - Bailly maire van Parijs.

Toen Parijs na den dollen zwijmelroes van den 14^en^ Juli eindelijk tot bezinning kwam, was zijne eerste gewaarwording een gevoel van radeloozen angst. Het besefte dat de gepleegde gruwelen niet ongestraft konden blijven. Had men vóór de volslagen uitbarsting der revolutie elkander wederkeerig opgewonden door allerlei uitgestrooide geruchten omtrent geweldige legers, die tegen de hoofdstad in aantocht waren, of verraderlijke aanslagen, door den koning tegen haar beraamd - thans voelde men dat er inderdaad reden was, eene strenge kastijding te vreezen. De fiere overwinnaars der Bastille waren zoo benauwd, dat een wagen met oudroest, die des nachts door de straten ratelde, in staat was eene heele wijk op de vlucht te jagen onder den angstkreet: ‘De huzaren!’

Had Frankrijk op dat oogenblik een geweldig tuchtmeester gehad, wie weet ware het nog niet tot staan te brengen geweest op den hellenden weg, waarop het, als een hollend paard, in toomelooze vaart zou voortjagen. Ach waarom, vraagt de *vicomte* Walsh, was er in den avond van den 14^en^ Juli op het kasteel van Versailles geen enkel kloek koningsgezinde, om tot den naneef van Hendrik IV te zeggen: ‘Sire, stijg te paard; trek naar Parijs aan de spits der regimenten, die ge hier werkeloos om u houdt; kom, en al wat u trouw en toegewijd is, zal zich rondom u scharen; kom, vertoon u aan het verdwaasde volk, het weet dat gij den schepter in gerechtigheid zwaait; bewijs het dat gij ook het zwaard nog draagt. Sire, in tijden als deze is het zwaard de beste schepter; er zijn dagen, dat een helm den koningen beter voegt dan eene kroon.’

Maar er was niemand in de omgeving des konings, ernstig genoeg om aldus tot den vorst te spreken; integendeel, toen de eerste geruchten van hetgeen te Parijs was voorgevallen op het paleis aankwamen, waren de hovelingen zorgeloos genoeg om er mee te spotten als overdreven verzinsels.

‘Heeren,’ sprak de koning, ‘ik kan er niet mee lachen zooals gij.’

‘Maar,’ hernam de graaf van Vergennes, ‘kan de koning dan geloof hechten aan de overdreven berichten, die men Zijne Majesteit is komen brengen?’

‘Heeren,’ antwoordde Lodewijk XVI, ‘er is sprake van vergoten bloed, van trouwe dienaars, die vermoord zijn; wel weet ik nog niet of dat alles inderdaad juist is, maar de twijfel alleen moet elken lach weerhouden.’

Welke droefheid moest het hart van den edelen, goedhartigen vorst overstelpen, toen hij de zekerheid kreeg, dat de berichten, die zijne hovelingen overdreven hadden genoemd, slechts een zwakke echo waren van den vreeselijken oproerstorm, die zelfs eene Bastille had omvergeworpen! Had hij dat verdiend, hij die pijnbank en heerendiensten had afgeschaft, die al de jaren zijner regeering aan niets anders had gedacht, dan zijn volk gelukkig te maken, die het nog kort geleden in zijne drie standen had saamgeroepen om de laatste nog bestaande misbruiken op te ruimen en, overeenkomstig de nieuwe behoeften, nieuwe instellingen tot stand te brengen, die voor de toekomst het welzijn des Rijks zouden verzekeren?

Een ander in zijne plaats zou, bij zooveel ondank, driftig zijn opgesprongen en aan de spits der troepen naar Parijs zijn geijld om het voor zijne schanddaden te tuchtigen. Maar kastijden kon deze zachtmoedige niet. Hij was van troepen omringd en kon er niet toe besluiten, die uit te zenden tot beteugeling van den opstand, vreezend een enkelen druppel bloeds van zijn geliefd volk te vergieten. En toch drong de Nationale Vergadering er op aan, dat hij zich van die troepen zou ontdoen, als het eenige middel om de rust in de hoofdstad te herstellen. Lodewijk begreep terecht, dat het thans de tijd niet was om de koninklijke macht van den steun des legers te berooven, dien ze nu meer dan ooit behoefde, en hij weigerde de troepen heen te zenden. Deputatie op deputatie werd in den loop van den 15^{en} Juli door de Nationale Vergadering naar het paleis gezonden, om den koning telkens nieuwe eischen te stellen. Nu eens was het de terugroeping van Necker, die zij verlangden, dan weer dat de Vergadering naar Parijs zou mogen overgebracht worden, opdat ze gemeene zaak kon maken met de oproerlingen van de straat; maar de eisch, die telkens brutaler hernieuwd werd, was altijd de wegzending der troepen, onder voorwendsel dat alleen daardoor de hoofdstad tot kalmte kon gebracht worden. De koning antwoordde dat hij den troepen op het Marsveld reeds bevel gegeven had, Parijs te verlaten. Dat was niet genoeg, de vorst moest zich van alle verdedigers berooven en zich weerloos aan de revolutie overgeven. Met bedreigingen poogde men hem er toe te dwingen. ‘Zou Uwe Majesteit verstokt blijven voor de stem van het trouwe volk?’ heette het in een adres, dat in de Nationale Vergadering werd opgesteld. ‘Dan zullen de stroomen bloeds, die gevloeid hebben,’ klonk het bedreigend, ‘het leven van den besten der koningen vergiftigen en zal het volk, Sire, het doemvonnis uitspreken tegen degenen, welke dien bloedigen raad hebben gegeven.’

Maar waartoe zelfs die omslag van een adres? ‘Wat hoeven wij hier met zorg de woorden van een adres in elkaar te zetten.’ schreeuwde de verwoede Mirabeau. ‘Keert naar den koning terug,’ riep hij de deputatie toe, die pas van het paleis kwam, ‘keert terug, ondanks de minachting, die men voor onze verzoeken schijnt te koesteren; keert terug, laat hem de stem des volks hooren op alle uren van den dag en van den nacht; werkt op zijn gemoed, jaagt zijn geest schrik aan door al de waarheden, die men hem verbergt. Ja, heeren, nòg eene deputatie, nòg eene vernedering te ondergaan, als het moet, nòg een gevaar te trotseeren; want zoo groot is Frankrijks ongeluk, dat zijne vertegenwoordigers gevaren hebben te trotseeren in het paleis des konings....’

Gevaren in het paleis van Lodewijk XVI! Ja, ze waren dapper, die helden van de vergaderzaal, moedig genoeg om het volk tot de grofste buitensporigheden op te hitsen, maar zelf altijd wel zorgende buiten schot te blijven. Wilt ge een staaltje van den moed dier aanstokers der revolutie? Orleans, de eervergeten prins, die in al de ongeregeldheden van Parijs de hand had gehad, de koning van het *Palais Royal*, werd door de Nationale Vergadering als gezant van het volk naar het paleis afgevaardigd; hij zou zich daar vertoonen als middelaar tusschen den koning en de hoofdstad en voor die bemiddeling moest hij den titel eischen van luitenant-generaal van het koninkrijk. Men had hem zijne les goed voorgezegd, en toen men hem op het hart drukte, toch vooral flink van zich af te spreken, antwoordde hij geruststellend: ‘Laat mij maar begaan, ik weet wel wat ik zeggen moet.’

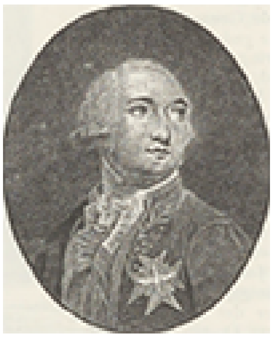

DE HERTOG VAN ORLEANS.

Hij ging dan naar het paleis; maar op de eerste treden van den trap zonk zijn moed hem in de schoenen en zijne knieën knikten, toen de baron de Breteuil hem tegenkwam. 'Ik wilde naar den koning gaan,' zei hij, 'zou hij mij ontvangen?'

'Als monseigneur wil, zal ik de orders van Zijne Majesteit gaan vragen.'

'Ge zult mij genoegen doen, mijnheer de baron..... maar neen.... ik kan u het doel van mijn bezoek wel zeggen.... In de omstandigheden waarin wij ons bevinden zou ik niet graag zien dat mijn naam.... dat mijne bedoelingen.... u begrijpt me wel.... ik wenschte mij te verwijderen en den koning te vragen....'

'Wat, monseigneur?'

'Verlof om mij naar Engeland te begeven.'

Dat was nu de wakkere man, die tegenover den koning als middelaar voor de oproerige hoofdstad zou optreden! Samenzweren in het geheim, dat durfde hij, maar den koning in het eerlijk gezicht zien, dat kon hij niet. Men heeft dikwijls de onzekerheid en besluiteloosheid van Lodewijk XVI gelaakt; doch laten wij rechtvaardig zijn tegenover den ongelukkigen monarch, die nooit weifelde uit vrees voor zich zelven, maar steeds uit bezorgdheid voor anderen, en zien wij door hoeveel verschillende raadgevingen hij werd heen en weer geslingerd. Daar waren er in zijne omgeving, die, door hunne toewijding verblind, hem den raad gaven zich zonder gevolg of praal naar de Nationale Vergadering te begeven en aldus eene verzoening te beproeven. Het was vooral de hertog Larochefoucauld-Liancourt, die hierop aandrong; het was dezelfde trouwe hoveling, die den koning in den nacht had gewekt, om hem een nauwkeurig verslag te geven van hetgeen te Parijs was voorgevallen.

De koningin daarentegen, 's konings broeder, de graaf van Artois, de prins de Condé en anderen bezwoeren hem zich toch niet aldus bloot te geven. Zij wezen er op, hoe de wegzending der troepen alleen geëischt werd om voor den opstand de handen vrij te krijgen; zij stelden hem voor hoe zijne verschijning in de Vergadering toch niets baten zou; hoe de tijd van onderhandelen voorbij en het oogenblik van handelen gekomen was. Maar dat handelen zou moeten bestaan in eene krachtig tuchtiging van het opgestane Parijs, en het denkbeeld langs den weg der zachtheid tot eene minnelijke schikking te komen met zijn volk lachte den zachtmoedigen vorst veel meer toe dan eene onderwerping door geweld van wapenen. Hij koos dan den raad, door Liancourt gegeven, en even over twaalven verliet hij de kamer der koningin, zeggende:

'Ik moet het met dezen stap nog eens beproeven.'

'Hij zal ijdel zijn zooals al de andere,' hernam de koningin.

'Welnu, dan zal ik mij toch niets te verwijten hebben.'

'Gij gaat dus alleen naar de vergadering?'

'Ja, gij weet wel, lieve, dat ik geene vrees heb.'

'Mijn broeder zal niet gaan zonder mij,' sprak de graaf van Provence; 'ik keur zijn stap goed.'

'Ik keur dien af,' voegde de graaf van Artois er bij; 'maar ik ga ook met den koning, mijn broeder mee.'

'Welnu, gaan we dan gezamenlijk,' sprak de koning welgemoed, en de drie broeders verlieten het paleis om zich naar de Vergadering te begeven. Van uit hare kamer oogde Marie Antoinette hen na, en toen zij ze niet meer zien kon, sprak ze tot 's konings zuster, de vrome Madame Elisabeth: 'Zuster, gij, die eene heilige zijt, bid voor den koning.'

In de Vergadering was men intusschen reeds van 's konings komst verwittigd; den ganschen morgen had men daar uitgevaren tegen de dwingelandij en den lof gezongen van het heldhaftig volk van Parijs, dat de Bastille, het bolwerk der onderdrukking had ten val gebracht. Toen echter de onderdrukker, de dwingeland verscheen, toen zij de beminnelijk goedhartige figuur des konings aanschouwden, voelden zij zich beschaamd over het dwaze, het onrechtvaardige hunner declamaties van straks en kwam de oude liefde voor den vorst weer boven. Mirabeau, de verwoede revolutionnair had het voorzien, hij vreesde dat de heele vergadering, op het schouwspel des konings, hier minzaam de hand reikend aan zijn volk ter vergeving en verzoening, in een hartelijk ‘Leve de koning!’ zou uitbarsten. Daarom had hij hun op het hart gedrukt: ‘Geene toejuichingen vóór ons zijne goede gezindheid gebleken is. Een somber stilzwijgen moet het eerste onthaal zijn, dat hem hier te beurt valt; in deze dagen van smart is het zwijgen des volks eene les voor den koning.’

Inderdaad was die koele ontvangst eene pijnlijke les voor den koning, wiens eenige eerzucht was, van zijn volk te worden bemind; ze had hem kunnen leeren dat een vorst zich ook moet doen vreezen, daar hij niet als ijdel sieraad het zwaard der gerechtigheid draagt. In het diepst des harten getroffen door die wreede miskenning, sprak de koning, het hoofd ontblootend en zonder plaats te nemen, tusschen zijne beide broeders staande, de somber zwijgende vergadering aldus aan:

‘Mijne heeren, ik heb u saamgeroepen om u over de gewichtigste aangelegenheden van den staat te raadplegen; daar zijn er geen dringender noch die gevoeliger mijn hart raken dan de chromelijke ongeregeldheden, die in de hoofdstad heerschen. Het hoofd der natie komt thans met vertrouwen te midden harer vertegenwoordigers om hun zijn leed te betuigen en hen uit te noodigen, middelen te beramen om rust en vrede te herstellen. Ik weet dat men ongegronde vermoedens heeft opgewekt; ik weet dat men heeft durven rondstrooien dat uwe personen niet veilig waren. Zou het nog noodig zijn u gerust te stellen betreffende zulke misdadige geruchten, die reeds door mijn bekend karakter bij voorbaat worden gelogenstraft?

‘Welnu, ik juist ben één met de natie, ik kom met mijne broeders en vertrouw mij aan u. Helpt mij in dezen toestand het heil van den staat verzekeren; ik verwacht het van de nationale vergadering. De ijver der vertegenwoordigers van mijn volk, tot het algemeen welzijn vereenigd, is mij daarvoor eene zekere waarborg; en rekenende op de liefde en trouw mijner onderdanen, heb ik aan de troepen bevel gegeven zich van Parijs en Versailles te verwijderen; ik machtig u en noodig u uit mijne beschikkingen aan de hoofdstad bekend te maken.’

Na die woorden kon de onverzoenlijke en gebiedende blik van Mirabeau de vergadering niet meer weerhouden; onder luide toejuichingen vlogen allen van hunne zitplaatsen op en verdrongen zich om den koning, die zóó zelfs de harten wist te winnen, welke reeds van hem vervreemd waren. De aartsbisschop van Vienne, welke dien dag voorzitter was, dankte den vorst in bewogen woorden; die beide edele zielen begrepen elkander: beiden verlangden niets anders dan de eere Gods en het welzijn des lands. Er ontstond tusschen den koning en den voorzitter als een vertrouwelijk gesprek; voortaan, zoo werd er besloten, zou de vergadering in geregelde gedachtenwisseling blijven met den vorst; op elk uur van den dag zouden hare deputaties toegang tot het paleis hebben. Lodewijk wilde niets liever dan vertrouwelijk met de vertegenwoordigers des volks de belangen des lands behartigen. Hij was tot alles bereid wat van hem kon verlangd worden. Het scheen dat op eens alle verschillen waren vergeten. Al de afgevaardigden, Mirabeau en zelfs Orleans niet uitgezonderd, deden den koning uitgeleide op zijn terugweg naar het paleis. Het volk kwam toegeloopen onder het gejuich van ‘leve de koning!’ De koningin hoorde het reeds van verre en was eerst door het gedruisch beangst, maar toen zij de kreten onderscheidde, snelde ze naar het balkon, met hare beide kinderen aan de hand en dankte met haar beminnelijken glimlach die juichende Franschen voor de liefde, betoond jegens haar gemaal. Helaas, voor haar weerklonken slechts karige toejuichingen; de laster van Orleans en andere persoonlijke vijanden had zijne uitwerking op het volk niet gemist: het wantrouwde en haatte de ‘Oostenrijksche.’

Maar de koning genoot volop van de liefdebetuigingen zijns volks. Wat deden ze zijn beminnend hart goed, na het ijskoud stilzwijgen, waarmee hij straks in de vergadering ontvangen was! Ach! hij begreep niet, dat wat hij in zijn eenvoud voor eene overwinning aanzag, feitelijk eene nederlaag was. Den volgenden dag schreef Mirabeau, in zijn haat scherper ziende dan de koning in zijne liefde: 'Het oude gebouw is gevallen om nooit meer te worden opgericht; het nest is gezuiverd, er kan nu op een nieuwen grondslag gebouwd worden.'

En hij had gelijk, in zoover dat de koning het hoofd gebogen had voor de revolutie en deze dus nu driester dan te voren den kop kon opsteken. Onmiddellijk werd door de vergadering eene deputatie afgevaardigd naar Parijs, om de hoofdstad het besluit des konings te melden. Wat was dat anders dan de boodschap aan de bestormers der Bastille: Ge hebt geene kastijding te vreezen; de troepen trekken af; in plaats van gestraft, wordt ge veeleer geprezen en bedankt.

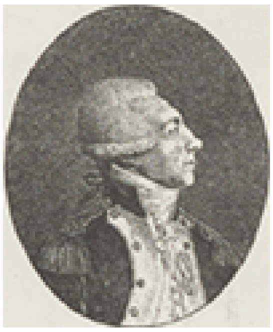

MARKIES DE LAFAYETTE.

En zoo vatten dan ook de Parijzenaars de boodschap der deputatie op; ze waren uitzinnig van blijdschap; de gezanten der Nationale Vergadering werden op de handen gedragen, met bloemen bestrooid; maar te midden der juichende menigte werd ook een soldaat in triomf rondgedragen; het was de 'held,' die het eerst den grijzen commandant der Bastille gegrepen had; tot loon voor dat schitterend feit had men hem een eerekruis van den H. Lodewijk om den hals gehangen, dat gisteren nog op de borst prijkte van een der vermoorde officieren; men had hem een lauwerkrans om het hoofd gevlochten. En de deputatie der Nationale Vergadering, waaronder zich mannen bevonden met hoogklinkende namen, de markies Lafayette de held uit den Amerikaanschen oorlog, Bailly, Liancourt, de bisschop van Chartres, de aarts bisschop van Parijs, die deputatie moest stilhouden voor den zegestoet van dien overwinnaar en hare hulde voegen bij die van het gepeupel. Op het stadhuis aangekomen, werd zij met nieuwe ontboezemingen van vreugde verwelkomd; geen wonder: Lafayette wenschte den Parijzenaars geluk, dat zij hunne vrijheid veroverd hadden. 'De koning,' zei hij, 'heeft den vrede verleend en vraagt dien aan het volk zijner hoofdstad!' Een ander lid der deputatie, Lally Tollendal, die later van zijne dwaling teruggekomen, ridderlijk het koningschap verdedigen zou, riep in zijn blinden geestdrift de menigte toe: 'De koning heeft zich in onze armen geworpen; hij heeft zich aan ons toevertrouwd, dat wil zeggen aan u; hij heeft onze raadgevingen gevraagd, dat wil zeggen de uwe.'

Wie aldus een oproerig volk vleit, kan zich goedkoope lauweren winnen; Lally Tollendal ondervond het al aanstonds, daar iemand uit den hoop hem in vervoering een lauwerkrans op het hoofd drukte, terwijl anderen hem bloemen toewierpen. Maar zoo gul dat volk is met zijne toejuichingen, zoo mild is het ook met zijne uitjouwingen, waar het zich op de teenen getrapt acht. Toen een ander lid der deputatie zei, dat de koning de instelling der Parijsche burgerwacht goedkeurde en aan de Fransche garden vergiffenis schonk, vernam hij een algemeen ontevreden gemompel. Hoe durfde hij ook nog van vergiffenis spreken tegenover krijgers, die op eigen hand zulke schitterende wapenfeiten hadden verricht!

‘Wij willen geene vergiffenis!’ riep een dier helden. ‘Door de Bastille in te nemen hebben we den dank des konings verdiend. Hij wil

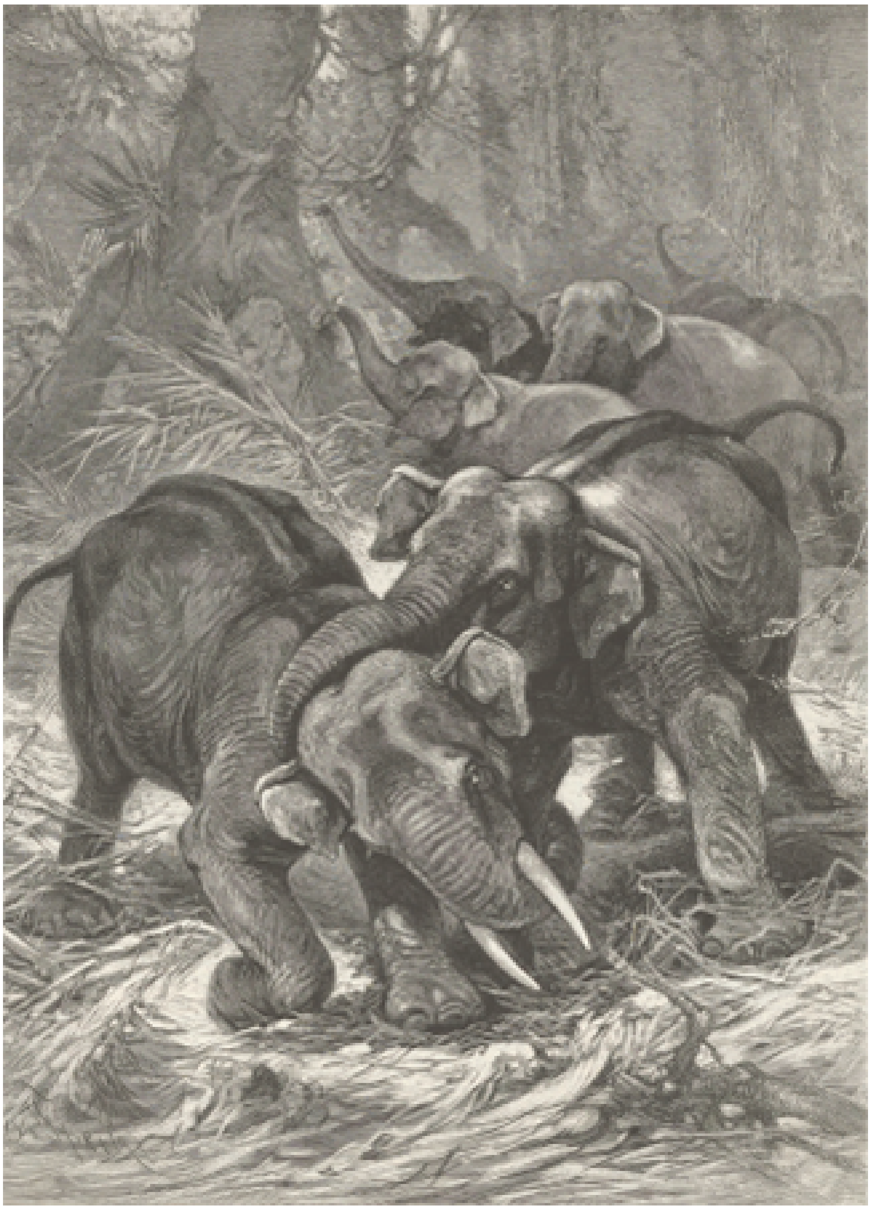

WORSTELENDE OLIFANTEN NAAR DE TEEKENING VAN F. SPECHT.

immers de vrijheid, welnu, wij hebben zijn rijk verzekerd door een afschuwelijk fort, een broeinest van tirannie uit te roeien.'

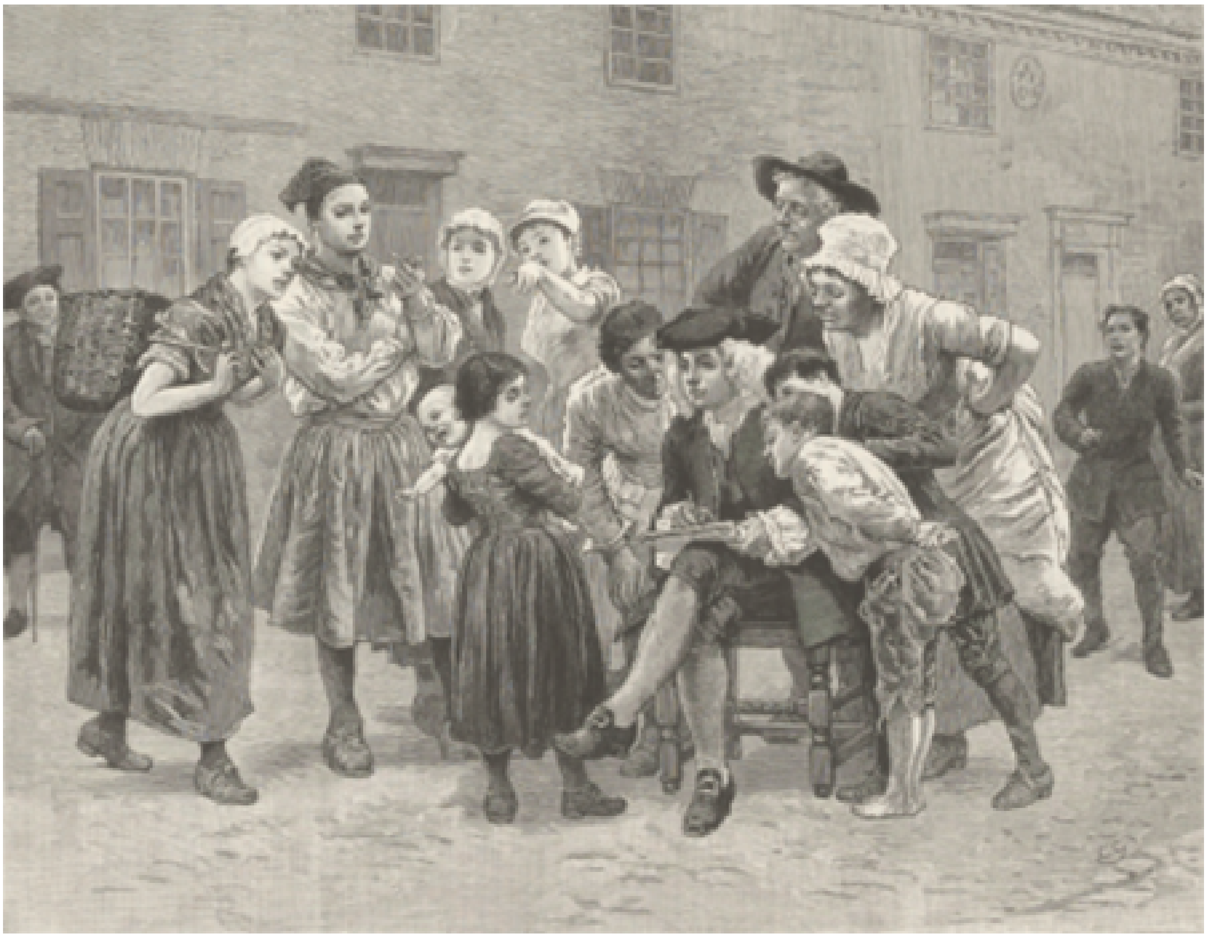

WILLIAM HOGARTH, OP STRAAT SCHETSEN ONTWERPENDE.

Vergiffenis voor de opstandelingen, voor de overloopers uit 's konings dienst in dien der revolutie! Veeleer meende men op het stadhuis vergiffenis te moeten vragen voor de trouwe krijgers, die op de Bastille hun plicht hadden gedaan, door den post te verdedigen, hun door den koning toevertrouwd. De mannen van het stadhuis bevalen de deputatie het lot der ongelukkige invaliden aan; men moest immers edelmoedig zijn in het uur der overwinning.

Zoo zeer had de revolutie de heele orde der dingen reeds omgekeerd, dat terwijl de muiters werden verheerlijkt, voor de trouwe krijgers gratie werd gevraagd!

Terwijl de deputatie zich gereedmaakte om het stadhuis te verlaten, werd er van verschillende kanten geroepen: 'Nu de koning de instelling der burgerwacht bekrachtigd heeft, moeten we nog een commandant hebben. Komaan, benoemen we dien gauw, vóór we scheiden,'

'Heeren,' merkte iemand op, 'die benoeming komt den koning toe!'

'De koning en het volk zijn voortaan één,' was het antwoord. 'Kom, kiezen we gauw een commandant.'

'Nu, wien kiest ge?'

'Lafayette! Lafayette.'

'Ja, Lafayette! Hij heeft in Amerika voor de vrijheid gestreden! Hij is de vriend van Washington. Leve Lafayette! Leve onze commandant!'

En door die toejuichingen meer gevleid, dan door eene koninklijke onderscheiding, nam Lafayette de benoeming aan, dankte en begroette met getrokken degen het souvereine volk. Die nieuwe souverein maakte weinig omslag met zijne benoemingen evenals met het afzetten van mannen, die het een dag te voren aan zijn hoofd geplaatst had. Wij hebben het gezien aan De Flesselles. In diens plaats werd, met denzelfden Franschen slag, Bailly benoemd tot maire van Parijs, en de lauwerkrans, waarmee Lally-Tollendal nog prijkte, ging nu over op het hoofd van den nieuwen burgervader. De man wist niet wat hem overkwam; hij kon geene woorden vinden om zijne opgetogenheid en dankbaarheid uit te drukken en schreide half van aandoening.

Ook de menigte werd aangedaan, en gelijk een soort van dronkemansaandoenlijkheid, kwam in den roes der opwinding het godsdienstig gevoel boven. Na die dubbele heuglijke verkiezing van twee hoofdmannen aan de spits van het vrijgevochten Parijs, moest er een *Te Deum* worden gezongen, en de heele zwerm toog naar Notre Dame. Gelukkig dat de bloedige zegeteekenen van den vorigen dag vergeten waren; anders ware de plechtigheid misschien opgeluisterd door eenige hoofden op pieken.

En was nu het opgewonden volk bevredigd? Zoo min als een dwingerig, bedorven kind, dat men met een stuk speelgoed tracht stil te houden, maar dat telkens om wat anders schreeuwt. Reeds vóór de volkshoop naar de kerk aftrok, waren er in het stadhuis stemmen opgegaan, die om den koning riepen. Het spel was niet volmaakt zonder dien.... speelpop; want dat was inderdaad de afstammeling van Hendrik IV voor zijn volk geworden. Wij moeten den koning zien, klonk het ongeduldig en gebiedend; wij moeten ons met eigen oogen overtuigen, dat hij het werkelijk goed meent met het volk. Laat hij hier komen, zonder geleide, zooals hij in de Nationale Vergadering verschenen is; dan zullen we weten dat hij ons vertrouwt. Waarom heeft hij Necker nog niet teruggeroepen? Waarom omringt hij zich nog altijd met ministers, die wij verafschuwen? Waarom hebben die valsche raadgevers en verraders hunne verdiende straf nog niet ontvangen?

Op dien toon uitte het souvereine volk zijne wenschen!

(*Wordt voortgezet.*)

Eene tweede liefde.
Naar het Duitsch
Van
Auguste von Osten.
(*Vervolg.*)

Toen Arnold zeven maanden geleden in gezelschap van Helene van zijne reis te huis kwam, was hij getroffen over de verandering, die er bij Leonie was voorgevallen. Zij had gehouden wat zij zich zelve beloofd had, en zich boven hare smart verheven.

De reis van haren echtgenoot was haar welkom geweest, want zij had van zijne afwezigheid gebruik gemaakt om zich zelve te overwinnen.

Heiene's tegenwoordigheid en het daardoor veranderde huislijk leven werkten mee om aan menig pijnlijken toestand een einde te maken, en een alleen zijn der echtgenooten te verhinderen dat voor beide partijen zeer onaangenaam was.

Arnold hield evenzeer zijne belofte. Geen blik, geen woord verried zijne liefde. Altijd behandelde hij zijne vrouw met dezelfde kalme opmerkzaamheid. Voor Helene was hij ongedwongen en hartelijk. Met een in het oog vallenden ijver legde hij zich op hare ontwikkeling toe, wijdde haar het grootste gedeelte van zijn tijd en toonde, hoe lief hem haar gezelschap was, dat hij zooveel mogelijk trachtte te genieten. Leonie had somtijds een gevoel van schaamte, als zij meende te zien dat haar man de verandering bij haar niet scheen op te merken, daar de schoone huisgenoote oogenschijnlijk zijne geheele opmerkzaamheid trok. Zij begon scherper toe te zien; eene verklaarbare onrust overviel haar als zij haar man een peinzenden of welwillenden blik op Helene zag werpen.

Arnolds gedrag, zijne bewegingen en woorden waren het voorwerp harer opmerkzaamheid; vóór het haar duidelijk werd waren al hare gedachten op hem gevestigd; op die wijs leerde zij dagelijks nieuwe, goede eigenschappen van hem kennen, die zij vroeger niet opgemerkt had of die door den vrijen, ongedwongen omgang met Helene meer en meer uitkwamen. De overtuiging, dat zij een schat van zich had afgestooten, waarvan zij de waarde niet kende en dien zij waarschijnlijk voor immer verloren had, deed haar hart angstig kloppen, maar dan stelde zich haar vrouwelijke trots tegenover den eisch om door zelfbedwang het verlorene te herwinnen. Ieder vriendelijk woord dat Otto tot Helene richtte, iedere liefdevolle blik, dien hij op het meisje sloeg, gingen haar door de ziel. Hare jaloezie was het die haar den omvang van hare liefde voor hem leerde kennen. In zulke oogenblikken van zelfkennis herinnerde zij zich den eed, dien zij haar echtgenoot gedaan had. Doch met eene hartstochtelijke verontwaardiging stiet zij deze gedachten van haar veranderd gevoel van zich. ‘Toen hij dien eed van mij vergde," riep zij fier uit, geloofde hij nog dat de bekentenis van mijne liefde hem gelukkig zou maken; nu is dat veranderd.

‘Zal ik den smaad dragen van op zijn gelaat het vreeselijke “te laat!” te moeten lezen! zal ik het voorwerp van zijn medelijden worden? Dat nooit, al zou mijn hart ook breken.’

Zoo leefden de echtgenooten met elkaar voort, uiterlijk vriendelijk en voorkomend, zoodat Helene in hare onschuld de kloof niet zag, die er tusschen beiden ontstaan was en die slechts met moeite door uiterlijke vormen bedekt werd. De ernstige oogenblikken van den professor werden aan zijne drukke ambtsbezigheden toeschreven en de zwakke gezondheid van Leonie was ook een voldoend voorwendsel voor hare ongelijkmatige stemmingen hare stille levenswijs.

Uit dankbaarheid en liefde voor hun beiden trachtte Helene zooveel zij kon ernst en ververdriet door hare vroolijkheid te doen verdwijnen; jaren lang had zij dezelfde taak bij haar zieken vader volbracht. Kwam er al eens een oogenblik, dat hare vroolijkheid haar dreigde te verlaten, dan streek zij hare hand over het blanke voorhoofd, wierp vast besloten de blonde lokken naar achteren en zocht vertroosting in huiselijke bezigheden, in muziek of in eene wandeling. Had haar hart ook zijne kleine zorgen?

Het was op den avond van het bal, dat Helene naar Leonie's inzien had moeten bezoeken. De professor begon er zelf over te spreken.

‘Ja, ja Helene, ik heb u van het bal afgehouden. Mijne vrouw houdt mij voor een tyran, omdat ik ook u aan het kluizenaarsleven wil gewennen dat nu eenmaal in onzen smaak valt. Dat moet gij u nu laten welgevallen.’

‘O,’ riep Helene vroolijk uit, ‘kent gij mij nog zoo weinig, professor, om niet overtuigd te zijn, dat het leven hier mij volkomen bevalt en mij gelukkig maakt? O wezenlijk!’ en er lag zooveel oprechtheid in die oogen, ‘wezenlijk, ik heb er volstrekt niet naar verlangd. Gelooft gij dat, mevrouw?’ en zij legde haar hoofdje tegen Leonie's schouder, terwijl zij deze lachend en vragend aanzag.

‘Ik zou het niet anders dan natuurlijk vinden, als gij verlangdet naar de genoegens van uw leeftijd. Ge zegt zelve dat gij nog nooit een bal bezocht hebt.’

‘Dat is het juist; ik word al verlegen bij de gedachte aan al die vreemde gezichten; ik zou mij ook niet weten te houden en niemand zou met mij willen dansen.’

‘Één cavalier zoudt gij stellig gehad hebben: mijnheer von Zahren, die zoo ongelukkig is over de hardnekkigheid van mijn man.’

‘Maar,’ zeide Helene lachend, ‘von Zahren zou toch niet altijd met mij hebben kunnen dansen; neen,’ ging zij ernstig voort, ‘ik ben heel blij, dat de zaak zoo afgeloopen is’ en met een dankbaren blik reikte zij den professor de hand.

Tijdiger dan gewoonlijk ging zij naar hare kamer om nog eenige brieven te schrijven, die den volgenden morgen vroeg weg moesten.

De beide echtgenooten waren alleen. Leonie's hart klopte zenuwachtig. Zij had vast besloten nog dezen avond met Arnold over Helene te spreken. Zij wist nog niet recht hoe zij het gesprek daarop zou brengen. Arnold verbrak het eerst het zwijgen.

‘Gij ziet, Leonie, dat Helene niet veel spijt van het bal had, het kostte haar geene opoffering te huis te blijven. Gij zijt nu toch overtuigd!’

‘Ik wil wel gelooven, dat Helene hare zinnen niet op een genoegen gezet heeft, dat zij zelfs niet kent, doch ik zie toch nog niet in waarom wij haar niet een genot mogen doen smaken, waarin waarlijk geene zonde is.’

‘Maar dat, naar mijn inzien, ook geen nut sticht. Ik wil evenwel toegeven, dat ik deze zaak te donker inzie, doch ieder voedt zijne kinderen naar zijn beste weten op, en daar ik zoo lang Helene bij ons is de plaats van vader bekleed...’

‘Waarlijk een zeer jeugdige vader,’ zeide Leonie gedwongen lachend. ‘Maar,’ ging zij heftig voort, ‘ik hoop, Otto, gij zult overtuigd zijn, dat ik uw beter inzicht erken; mag ik, daar het onderwerp toch aangeroerd is, eene opmerking maken?’

Zij hield op en Otto keek eenigszins verbaasd toen hij haar vroeg, zonder omwegen hare meening te zeggen.

‘Ik wilde u slechts,’ ging Leonie voort, terwijl zij zichinspande om zich zelve meester te blijven, ‘opmerkzaam maken dat de vriendelijkheden, die gij Helene openlijk bewijst, door kwaadwillige opvatting ten nadeele van onze lieveling zouden uitgelegd kunnen worden. Juist omdat gij zoo weinig ergdenkend zijt, komt het niet in u op, den schijn te vermijden, maar -’

Een hooge blos had onder het spreken Leonie's bleek gelaat overtogen. Evenzeer verbaasd als misnoegd viel de professor haar in de rede.

‘Ik begrijp u niet, Leonie, spreek duidelijk. Waaruit leidt gij die opmerkingen af?’

Bijna gevoelde Leonie zich niet in staat om voort te gaan, zoo pijnlijk deed het haar aan; doch nu zij eenmaal begonnen was, moest zij het gesprek ten einde brengen; zij stond van de sofa op, vatte in hare verwarring de beide handen van haar echtgenoot, terwijl zij dringend smeekte. ‘Wees niet boos, Otto, als ik misschien in het begin te voorzichtig ben, doch de eigenaardige blik, die von Zahren voor eenige dagen eerst op u en toen op Helene wierp, toen gij zeidet dat de lange wandelingen, die gij dagelijks met haar maakt voor mij te vermoeiend zijn, gaf mij veel te denken en ik meende dat het beter was u voorzichtigheid aan te bevelen. Zijt gij daarover boos, Otto?'

Haar gelaat dat van inspanning gloeide, was naar haren echtgenoot gekeerd, wiens handen zij nog steeds in de hare hield; terwijl ze in de grootste gemoedsbeweging nu eens verbleekte en dan eens kleurde, wachtte zij te vergeefs op antwoord.

(*Wordt voortgezet.*)

Kleine fee.
Tafereelen uit Marlitt's verhaal:
Het geheim der oude jufvrouw.
(*Vervolg.*)

Spoedig maakte zij den armband los en ging naar Felicitas toe. Daar, neem voorloopig dezen armband aan; hij is mij veel weerd; maar voor het leven van mijne lieve Anna offer ik gaarne op al wat ik bezit!

Felicitas weerde diep gekrenkt het aangeboden geschenk af.

Ik dank u, zegde zij, ik zal mij nooit voor 't genot van menschlievendheid laten betalen; nog minder zal ik een geschenk aannemen... Gij zegt immers zelve dat ik eenvoudig een verzuim heb goedgemaakt, mevrouw; gij zijt mij dus volstrekt niets verplicht.

Mevrouw Helwig had Adèle den armband afgenomen.

- Zijt gij dwaas, Adèle! riep zij, wat zal het meisje met dat juweel doen; koop haar een kleedje van goede stof, dat kan zij beter gebruiken, en laat de geschiedenis afgeloopen zijn!

Na die laatste woorden ging de advokaat heen en haalde zijn hoed.

- Ik vind, dat wij allen zeer onbehendig zijn, zegde hij, de een wil u met goud beloonen, de anderen laten u in uwe doornatte kleederen. Ik loop gauw naar de stad om het kwaad te herstellen van de kleine brandstichtster.

Hij groette en ging heen.

- Hij is een gek! zei mevrouw Helwig boos tot de andere dames, die hem met kwalijk verborgen leedwezen nakeken.

De professor had intusschen, met het kind bezig geen woord in het debat over de belooning medegesproken, doch wie hem oplettend had gadegeslagen, had kunnen zien hoe zijn gelaat betrok, toen Adèle Felicitas den armband geven wilde.

Hij beantwoordde kort en droog al de belangstellende vragen over de mogelijke gevolgen van het bad van het kind, liet het, in een dikken wollen doek gewikkeld, aan de teedere dameshanden over en trad naar de deur.

Felicitas was in den versten hoek van het vertrek gaan staan, waar zij dacht dat niemand op haar zou letten.

Met pijnlijk opgetrokken schouders leunde zij tegen den muur, haar gelaat was doodsbleek geworden en hare saamgenepen lippen en gefrons de wenkbrauwen toonden onmiskenbaar dat zij lichamelijke pijn leed: zij had eene erge brandwonde aan den arm.

Eer de professor de kamer uitging, zag hij nog eens onderzoekend om; daar viel zijn oog op het jonge meisje; hij zag haar een oogenblik scherp aan en stond eensklaps in weinige voetstappen voor haar.

- Hebt gij pijn? vroeg hij schielijk.

- Het is wel te dragen, antwoordde zij met bevende lippen, die zich terstond weer krampachtig sloten.

- Heeft de vlam u gewond?

- Ja, aan mijnen arm. Ondanks de pijn nam zij eene terugstootende houding aan en keek het venster uit; zij kon niet in die oogen zien, die zij sedert hare kindschheid haatte. Hij aarzelde een oogenblik; doch het plichtgevoel van den dokter dreef boven.

- Wilt gij mijne hulp niet aannemen? vroeg hij langzaam, op goedhartigen toon.

- Ik wil u geene moeite veroorzaken, ik kan mij zelve wel helpen, zoodra ik in de stad terugkom, antwoordde zij.

- Zooals gij wilt, zegde hij koel. Maar ik geef u in bedenking, dat mijne moeder recht heeft op uwen tijd en op uwe krachten. Gij moogt u daarom reeds niet opzettelijk ziek maken.

Bij die laatste woorden zag hij Felicitas niet aan.

- Dat zal ik niet vergeten, antwoordde zij, minder onvriendelijk; zij begreep zeer goed, dat de herinnering aan haren plicht niet geschiedde om haar te vernederen; maar om haar te overreden zijne hulp aan te nemen. Gij zult mij tot het laatste oogenblik op de mij aangewezen plaats vinden.

- Zoo, is hier uwe hulp ook noodig, Johannes? vroeg Adèle, nader komende.

- Neen, antwoordde hij kortaf. Maar wat doet gij nog hier, Adèle? vroeg hij berispend. Ik had u gezegd dat het kind terstond in de lucht moest; ik begrijp niet waarom gij hier in de benauwde kamer blijft.

Hij ging naar buiten en Adèle volgde hem met het kind op den arm, vergezeld van den geheelen damesstoet. Mevrouw Helwig zat reeds lang bedaard voor het koffieblad te breien; hare stalen zenuwen waren door niets in de war te brengen.

Eindelijk kwam Hendrik met de verlangde kleederen. Hij had zoo hard geloopen, dat het zweet hem langs het voorhoofd gudste.

Wijl Rosa met Hendrik meegekomen was, gaf vrouw Helwig Felicitas verlof naar huis te gaan.

Felicitas wist, dat tante Cordula eene uitmuntende zalf in haar medicijnkastje had en ging terstond naar boven naar de zoiderwoning.

Terwijl tante Cordula de zalf voor den dag haalde en met zachte hand de wond verbond, vertelde Felicitas wat er gebeurd was; haastig en overspannen wel, maar toch bleef haar sterke wil heersenen over haren drist; doch toen tante Cordula nu bedaard zegde, dat zij de hulp van den professor niet had moeten afwijzen, toen was het met de zelfbeheersching gedaan.

- Neen tante! riep zij, zijne hand zal mij niet aanraken, al kon zij mij uit doodsgevaar redden! Hij heeft een ontzaglijken afkeer van het soort van menschen van wie ik afstam; die woorden hebben mij als kind doodelijk bedroefd; ik vergeet ze nooit! Een oogenblik overwon zijn gevoel van plicht zijn afschuw voor de paria; maar ik verlang zijn offer niet!

Zij zweeg uitgeput stil en haar gezicht was vertrokken van de pijn, die de wond haar veroorzaakte.

- Hij is niet onmeedoogend, ging zij na een oogenblik zwijgens voort; ik weet dat hij zich dagelijks veel genot ontzegt om den wil van zijne arme patienten; van ieder ander zou ik die aanhoudende zelfopoffering, die stille deugd bewonderen, maar van hem ergert zij mij als de ondeugd van een ander... Ik denk onedel tante, laag... dat voel ik wel; maar ik kan het niet helpen; het hindert mij vreeselijk dat ik iets in hem bewonderen moet; want ik wil niets voor hem voelen dan afschuw!

Toen Felicitas eens het stelsel van inhouding en strenge zelfbeheersching verlaten had, beklaagde zij zich ook, voor het eerst, over het gevoellooze gedrag der jonge weduwe. De eigenaardige roode plek verscheen, schoon ook vluchtig, onder het linkeroog der oude dame.

- Geen wonder, zij is immers de dochter van Paul Helwig! sprak zij. In deze weinige met zwakke maar scherpe stem uitgesproken woorden lag eene strenge veroordeeling.

Felicitas hoorde verrast op. Nooit had tante Cordula van eenig lid der familie Helwig gerept - het bericht der aankomst van de jonge weduwe had zij destijds zwijgend en schijnbaar onverschillig aangehoord, zoodat Felicitas moest denken, dat zij zich altijd op verren afstand van de familie aan den Rijn had gehouden.

Op de groote, ronde tafel midden in de kamer lagen verscheidene portefeuilles; zij waren geopend. Felicitas kende de verstrooid omheenliggende bladen zeer goed.

Er stonden beroemde namen op dat grove, geel geworden papier: Händel, Glück, Haydn en Mozart; het was tante Cordula's verzameling van handschriften van beroemde komponisten.

Toen Felicitas binnengekomen was, had de oude dame in die papieren gesnuffeld, welke jaren lang in de gesloten kas hadden gelegen en nu eene duffe lucht verspreidden.

Zij zette zwijgend haar werk voort en schoot de handschriften voorzichtig in de portefeuilles. De tafel werd nu langzamerhand opgeruimd en daardoor werd er een onderaan liggend muziekstuk zichtbaar: ‘Muziek van de operette:

‘De wijsheid der regeering in de schikking op het bierbrouwen, door Johann Sebastiaan Bach,’ stond op het titelblad.

De oude dame legde met belangstelling den vinger op den naam van den komponist.

- Dat kent gij nog niet, he? vroeg zij met een weemoedig lachje. Dat heeft menig jaar opgerold op de bovenste plank van mijn geheim vak gelegen... Van morgen zijn er allerlei gedachten door mijn hoofd gegaan; het wordt tijd dat ik mijne zaken in orde maak voor de groote reis; en volgens die orde behoort dit stuk in deze roode portefeuille... 'tIs wellicht het eenige exemplaar dat hiervan bestaat; het zal eens tegen goud opgewogen worden, Fee. De tekst, geheel opzettelijk voor onze kleine stad X. en hoofdzakelijk in haar dialekt geschreven, is hier twintig jaar geleden gevonden geworden en heeft, omdat de kompositie vermoedelijk van Bach is, veel opzien in de muzikale wereld gebaard; die kompositie, die men nog steeds zoekt, heb ik hier. De melodieën die hier meer dan eeuwen geslapen hebben, zijn voor muziekliefhebbers eene soort van relikwie, te meer wijl zij de eenige eigenlijke operamelodieën zijn, die Bach ooit gekomponeerd heeft. In het jaar 1705 hebben de scholieren van de landsmuziekschool, met verscheidene burgers in de zaal van het raadhuis de operette opgevoerd.

Zij sloeg het titelblad om; daar stond in schoon letterschrift:

- Eigenhandig geschreven partituur van Johann Sebastiaan Bach; door hem zelf als eene gedachtenis geschonken aan Gotthelf von Hirschsprung in 't jaar 1707. - Die moet ook meegezongen hebben, voegde de oude dame met eenigszins geroerde stem er bij, op dien laatsten naam wijzende.

- En hoe is dit in uwe handen gekomen, tante?

- Door erfenis, antwoordde tante Cordula kortaf, terwijl zij de partituur in de roode portefeuille deed.

In zulke oogenblikken was het vruchteloos een gesprek te willen voortzetten. Er lag dan zulk eene bepaalde terughouding in den toon der oude dame dat slechts iemand zonder bescheidenheid en zonder takt zou hebben kunnen aanhouden. Felicitas zou nooit bij herhaling eene voor hare weldoenster treurige snaar hebben aangeroerd.

De oude dame zette zich voor de piano neêr en Felicitas ging door de glazen deur op het balkon. De zon was aan het ondergaan; alles wat om haar heen was, gloeide in het purper avondlicht, en daar binnen klonken de heerlijke tonen van eene treurmarsen van Beet hoven.

Doch reeds na eenige oogenblikken richtte Felicitas verschrikt haar peinzend hoofd op en keek angstig naar de kamer om. Dat was geen pianospel meer, het was een gefluister van wegstervende tonen, dat eensklaps met al de kracht eener profetie in het hart van het jonge meisje drong; de handen, die over de toetsen zweefden, waren stervensmoê en de tonen, welke zij te voorschijn riepen, waren als het klapwieken eener ziel, die zich voor altijd van de aarde wil losrukken.

(*Wordt voortgezet.*)

De vastenavondzot.

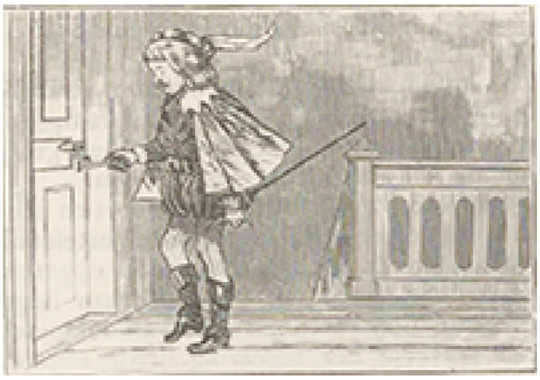

Hij heeft geen lust in 't dansen meer:
Zijn laarzen kwellen hem te zeer.

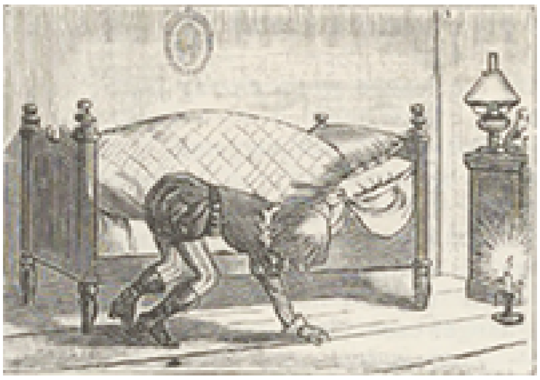

En 't eerste is, waar hij thuis op zint,
Of hij den laarzetrekker vindt.

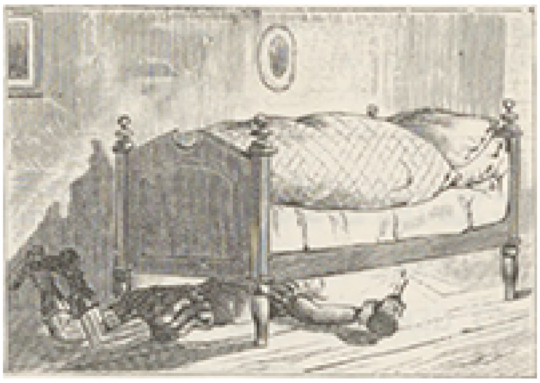

Maar dat verwenschte ding is zoek.
Vergeefs doorvorscht hij elken hoek.

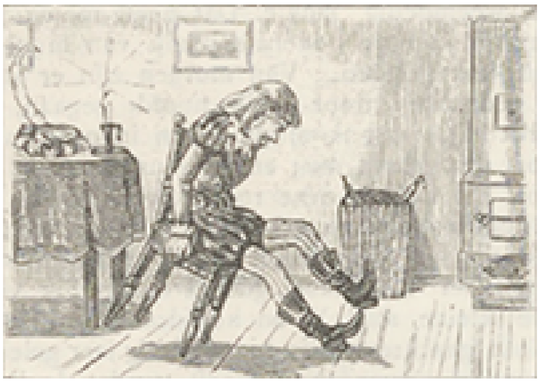

Wanhopig vat hij 't kort besluit:
‘Dan moeten ze maar zonder uit!’

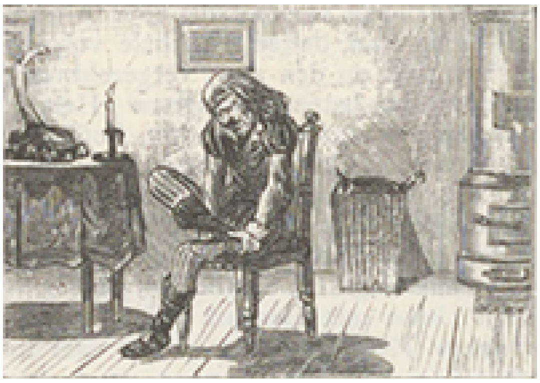

Doch hoe hij trekt en rekt en rukt,
Geen poging, die den man gelukt.

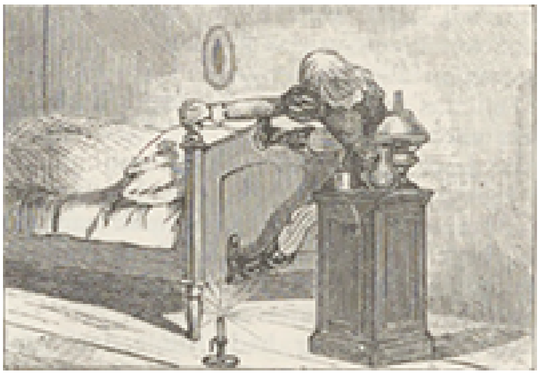

En eindlijk neemt, ten einde raad,
Hij 't schot van 't ledekant te baat.

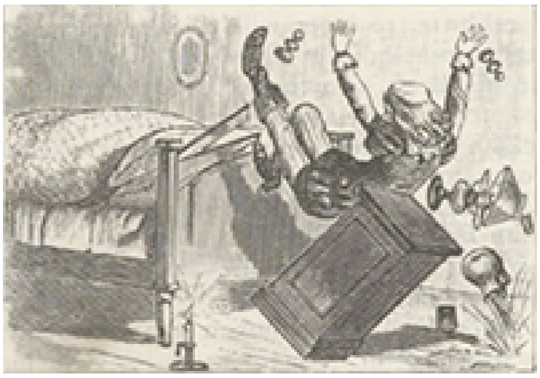

Vergeefs! de laars blijft vastgekneld,
Schoon alles zwicht voor 's mans geweld.

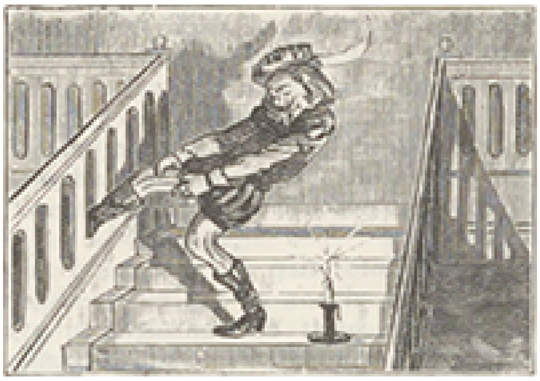

En zelfs dit laatste middel biedt
Hem de afgebeden uitkomst niet.

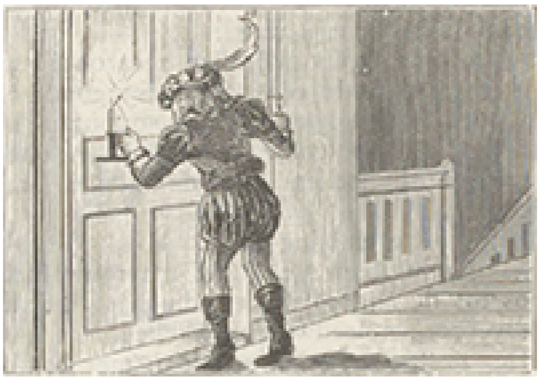

Daar denkt hij aan zijn kostjuffrouw;
Wellicht tint die hem helpen wou.

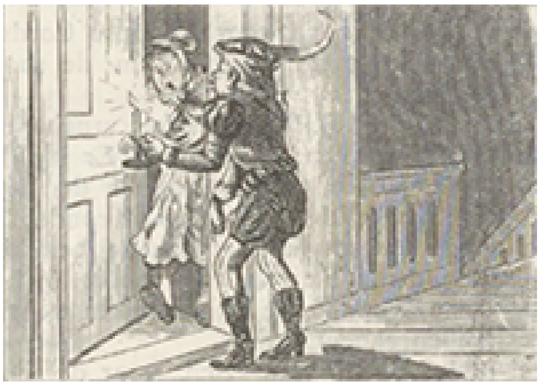

Zij opent, maar bij d'eersten blik
Bezwijmt de goede ziel van schrik,

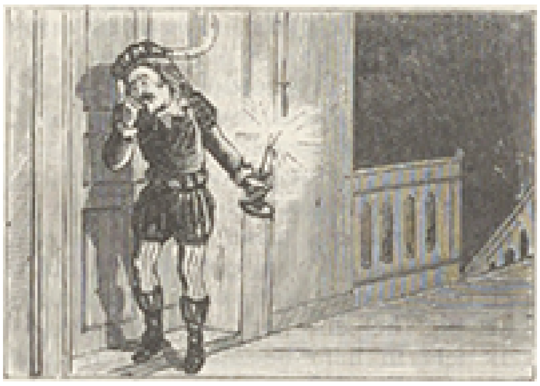

En werpt vol angst, voor zijn gezicht,
Zoo gauw ze kan, de deur weer dicht.

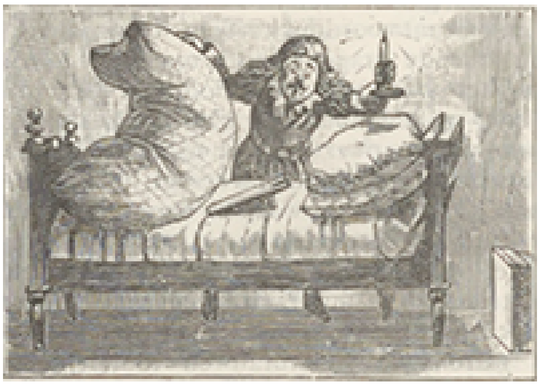

Niets rest hem dan met laarzen aan
In vredesnaam naar bed te gaan.

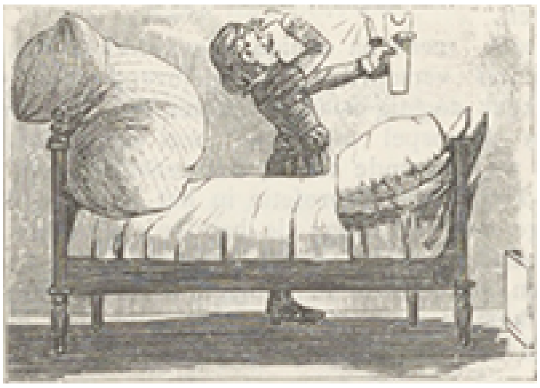

Daar ligt in 't bed de laarzeknecht,
Dien hij er zelf heeft in gelegd:

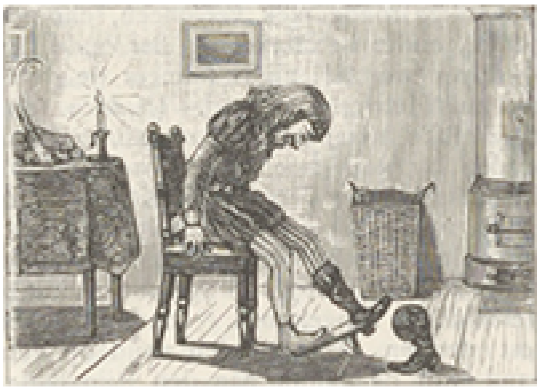

Hij had dan 't ding wis bij de hand. -
Nu is hij aanstonds uit den brand.

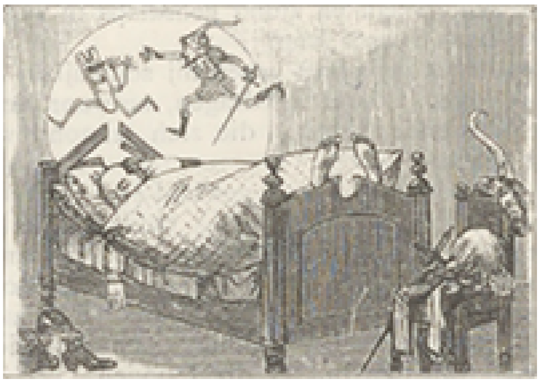

Maar heel dien nacht nog is zijn geest

Door laarzeknechts geplaagd geweest.

[Nummer 32]

Voor honderd jaren.
Tafereelen uit de groote Fransche Revolutie.
Door J.R. Van der Lans.

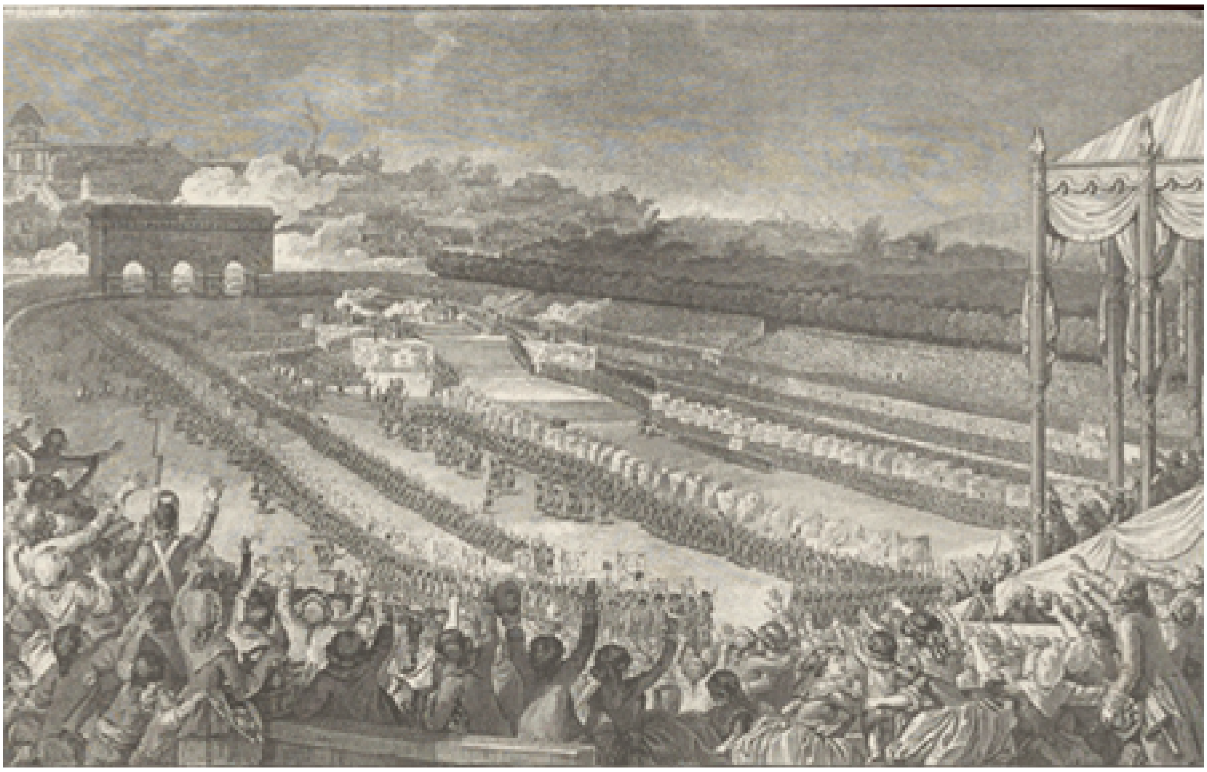

VOOR HONDERD JAREN. - Het feest der eeden op den 14en Juli 1790.
Naar eene teekening van C. MONNET, schilder des konings.

VI.

> Vertrek der prinsen. - Tocht des konings naar Parijs. - Zijne inhaling op het stadhuis. - De driekleurige kokarde. - Terugkomst te Versailles.

Er werd besloten dat eene deputatie uit de zestig districten van Parijs den koning zou gaan uitnoodigen, in zijne hoofdstad te verschijnen en hem tevens verzoeken, Necker onmiddellijk terug te roepen. Om dat verzoek klem bij te zetten, was er een oogenblik sprake dat twintig duizend gewapende mannen de deputatie zouden vergezellen. En de koning, in zijne edelmoedige overgave slechts van vrede en verzoening droomend, was alweer aanstonds bereid, aan dat verlangen van zijn volk gehoor te geven. Of zijne omgeving hem al waarschuwde voor de gevaren, die hem te Parijs dreigden, hij vreesde niets, verklaarde hij, en dat was de waarheid: waar het slechts zijn eigen persoon gold, kende hij geene vrees; eerst waar het leven van anderen gevaar liep, werd hij vreesachtig en besluiteloos.

De koningin, madame Elisabeth, 's konings beide broeders, de prinses De Lamballe, kortom al de vertrouwde vrienden in het paleis poogden den vorst van zijn voornemen af te brengen; zij bezwoeren hem, zich toch niet te wagen in het oproerige Parijs, dat verkocht was aan den samenzweerder Orleans en in zijn dollen vrijheidsroes reeds zooveel onschuldig bloed had vergoten. Den 16^{en} Juli werd er op het paleis ernstig raad gehouden, wat den koning te doen stond: òf met de troepen Versailles verlaten, òf naar Parijs gaan, ten einde te beproeven door zijne tegenwoordigheid de gemoederen te bedaren. Allen bijna waren van oordeel dat de koning zich niet in de gistende hoofdstad wagen mocht, dat hij veeleer op zijne veiligheid bedacht moest wezen door ten spoedigste met de troepen af te trekken. Maar wat bekommerde Lodewijk XVI zich om zijne eigen veiligheid, waar hij nog een middel meende te hebben tot verzoening en bevrediging van zijn geliefd volk! Alleen bedacht op de veiligheid van zijne dierbare betrekkingen, drong hij er op aan dat de prinsen en al zijne vertrouwelingen, die bij het volk verdacht en gehaat gemaakt waren, het land zouden verlaten; hij gelastte hun, onmiddellijk te vertrekken. Hij zelf zou blijven, wat hem ook boven het hoofd mocht hangen; hij wilde toonen vertrouwen te stellen in zijn volk, gelijk dit in hem geen onderdrukker of tiran te vreezen had, maar een beminnend vader mocht vereeren, die, afkeerig in straffen, steeds bereid was tot vergeven. En opdat daaromtrent bij het volk geen twijfel meer mocht overblijven, zou hij aan het verlangen zijner hoofdstad voldoen en haar in persoon de verzekering brengen van zijne onverflauwde liefde.

De koningin hoorde dat besluit met bange bezorgdheid aan. ‘Het leger vertrekt onder den koning,’ dus klaagde zij aan eene hofdame haar nood; ‘mijn schoonbroeder en allen, die hier gevaar loopen, verlaten ons, en de koning gaat morgenochtend naar het stadhuis’.... Ik vrees, voegde ze er bij, ‘dat het tot ons aller ongeluk zal zijn. Mijn God, dat Uw wil geschiede... Ontferm u onzer en waak over den Koning.’

Marie Antoinette had reden zich te bedroeven en te verontrusten. Nog dien zelfden avond moest zij afscheid nemen van allen, die haar lief en trouw waren en die het koninklijk gezin verlieten, juist toen dit het meest behoefte had aan raad en troost. De koning wilde het zoo. ‘Men maakt het mij tot eene misdaad,’ sprak hij tot zijne getrouwen, die smeekten in de uren des gevaars aan zijne zijde te mogen blijven, ‘men maakt het mij tot eene misdaad, naar uwe raadgevingen te luisteren; laat mij dus voor eene poos alleen, opdat ik mijne vijanden toone, dat ik zelfstandig handelen kan.’ - ‘Maar, sire,’ bracht de hertog van Polignac nog in het midden, ‘als wij vertrekken, laten wij koning en koningin te midden der gevaren achter.’ - ‘Door bij ons te blijven, zoudtge die gevaren slechts vermeerderen,’ besloot de koning en zij moesten wel gehoorzamen, hoe zwaar hun de scheiding viel.

‘Och, hoe smart het mij,’ riep de hertogin de Polignac, de geliefkoosde vertrouweling der koningin uit; ‘hoe smart liet mij, door mijne tegenwoordigheid uwe gevaren te vermeerderen en ze niet te kunnen deelen, ze niet op mij alleen te kunnen afwenden.... Wees niet bekommerd om mijn lot.’ ging zij voort, niet wetend of ze zelf wel veilig de grenzen zou kunnen bereiken, ‘o madame, overal elders dan in Frankrijk zal de vriendschap, waarmee gij mij vereerd hebt, mijne eer en mijne bescherming zijn. Maar gij, madame, och! welke bekommeringen zullen mij volgen in de ballingschap!’

‘Vóór allen is de koning te beklagen,’ hernam de koningin. ‘Ach, wat zal Versailles mij morgen leeg voorkomen!.... Stel u dit groote paleis voor zonder een enkelen vriend bij ons, zonder mijn broeder, en zelfs zonder den koning! Mijn bloed verstijft bij de gedachte dat hij morgen zijn intocht zal houden in de oproerige stad.... Mijn God, mijn God, waak er hem en over hen, die gaan vertrekken.’

Bij die woorden kon de trouwe vriendin hare tranen niet weerhouden; weenend wierp ze zich op de knieën en kuste de handen der koningin. Madame Elisabeth hief de teergevoelige vrouw, die om haar beminnelijken eenvoud bij eene duif vergeleken werd, minzaam op met de woorden:

‘Mijne zuster heeft al hare krachten noodig; uwe smart vermeerdert de hare; ga daarom heen, zachte duive, gij zult terugkeeren met den olijftak des vredes.’

‘Nooit!’ riep de koningin in smartelijk voorgevoel uit. ‘Dit is een afscheid voor eeuwig.’

‘Zuster,’ sprak de vrome Elisabeth zacht vermanend, ‘gij twijfelt aan Gods goedheid; Hij zal ons onze vrienden teruggeven.’

‘Ja, in den hemel!’ hernam de koningin. Het was het laatste woord dat madame de Polignac hier op aarde van haar vernam, en dat woord was eene profetie; de beide vriendinnen zouden elkaar niet terugzien dan hierboven onder de martelaren en engelen.

Het was een treurige nacht, die nederdaalde over het trotsche paleis, hetwelk getuige was geweest van den luister, de praal, de weelde en de schuldige uitspattingen van het koningschap en dat thans getuige zou zijn van het lijden des onschuldigen boetelings, die door zijn martelaarschap voor de zonden zijner voorvaderen zou voldoen. Lodewijk bracht dien nacht door met de papieren te vernietigen, welke zijne trouwe dienaars in gevaar konden brengen, en overhandigde zijn oudsten broeder, de graaf van Provence, een geschrift, waarbij hij hem het regentschap opdroeg, voor het geval hij zelf het slachtoffer worden mocht van een aanslag op zijn leven of zijne vrijheid.

'Gij koestert wèl treurige gedachten, mijn broeder,' sprak de prins, 'het papier, dat ge mij ter hand stelt, zal wel nutteloos worden; de zaken zullen zoover nooit komen.'

'Mijn broeder,' hernam Lodewijk XVI, 'de zaken der toekomst zijn in Gods hand. Verleden week heb ik de geschiedenis van Karel I gelezen en herlezen; als volken tot revolutie gekomen zijn, weten ze van geen ophouden.'

En ondanks dat vreeselijk besef, waagde hij zich in het van de revolutie bezeten Parijs! Toen men hem in den morgen van den 17^{en} eenige bedreigingen overbracht, die onder de vensters van het paleis waren geuit, zei hij: 'Laat vooral de koningin daar niets van ter oore komen; ik voor mij heb geene vrees; ik vertrouw op God en mijne Franschen.'

's Morgens om elf uur stapte hij in het rijtuig; de leden der Nationale Vergadering in ambtsgewaad vergezelden het te voet. Het volk van Versailles en uit den omtrek, met stokken, hooivorken en zeisen had zich in den stoet gemengd en gaf dien een schrikwekkend voorkomen; het leek veeleer het overbrengen van een gevangene dan van een koning. Vierhonderd soldaten marcheerden voorop, doch niet met de edele fierheid van weleer. Die trouwe manschappen misten op den weg huns meesters den eerbied, dien de Franschen tot dusver voor hun koning hadden gekoesterd, en aan de slagboomen van Parijs gekomen, moesten zij hun meester, om zoo te zeggen, uitleveren aan de volksmenigte; het was hun niet toegelaten hem op zijn intocht binnen Parijs tot geleide te strekken; buiten de stad moesten zij wachten of hij misschien wel ooit zou terugkeeren. Verscheidenen konden het niet van zich verkrijgen, hun vorst aldus aan zijn lot over te laten en verwisselden heimelijk hun uniform tegen een gewoon pak kleeren, om zich onbekend onder het volk te mengen en in 's konings nabijheid blijvende, over hem te waken.

Zeven uren had de tocht van Versailles naar Parijs geduurd: het was maar eene zwakke voorafbeelding van den lijdensweg, dien het koninklijk slachtoffer nog zou hebben af te leggen. Aan den ingang der stad kwamen Lafayette, de nieuwbenoemde bevelhebber der nationale garde, en Bailly, de nieuwbenoemde maire van Parijs, den koning te gemoet. De laatste bood hem op een zilveren schotel de sleutels der stad aan onder eene vleiende toespraak, kwistig opgesmukt met die bloemen van valsch vernuft, zoo geliefd in dien tijd van frazenmakerij en zoo geschikt om verraderlijk venijn te verbergen.

'Sire,' zei hij, 'dit zijn dezelfde sleutel welke Hendrik IV werden aangeboden; hij had zijn volk heroverd, maar heden heeft het volk zijn koning heroverd.' - 'Asof Lodewijk XVI niet altijd met hart en ziel zijn volk had toebehoord! Hij proefde al de bitterheid, hem in die honingzoete taal te slikken gegeven, en eene sombere wolk overtoog zijn ernstig gelaat.

'Uwe Majesteit,' ging Bailly voort, 'komt genieten van den vrede, dien zij in de hoofdstad heeft hersteld; zij komt genieten van de liefde harer trouwe onderdanen; tot hun geluk heeft uwe majesteit de vertegenwoordigers deinatie om zich verzameld en gaat zij trachten gezamenlijk met hen de grondslagen te leggen van vrijheid en openbaren voorspoed. Welk een heuglijke dag was het, toen uwe majesteit als een vader kwam zetelen te midden van dat vereenigd gezin, toen zij door de geheele vergadering naar haar paleis werd teruggeleid! Behoed door de vertegenwoordigers der natie, door eene ontelbare volksmenigte omstuwd, droeg zij in haar verheven trekken de uitdrukking van gevoeligheid en geluk, terwijl men rondom haar slechts vreugdegejuich hoorde, slechts tranen van aandoening en liefde zag. Sire, noch uw volk noch uwe majesteit zullen ooit dien grooten dag vergeten; het is de schoonste van het koningschap; het is het tijdstip van een eeuwig verbond tusschen vorst en volk. Deze trek is eenig in de geschiedenis; hij zal uwe majesteit onsterfelijk maken.

'Ik heb dien schoonen dag gezien en alsof alle geluk voor mij was weggelegd, is de eerste functie van het ambt, waartoe het vertrouwen mijner medeburgers mij geroepen heeft, u de uitdrukking van hun eerbied en liefde over te brengen.'

Die opgeschroefde vleitaal vermocht de weemoedige trekken des konings niet te verhelderen; liever dan àl die mooie woorden was hem één hartelijk 'Leve de koning!' geweest uit den mond van zijn bemind volk. Maar de menigte had tot wachtwoord gekregen: geene toejuichingen vóór hij op het stadhuis voldoende verklaringen heeft afgelegd. Er werd dan ook op den langen tocht niet anders geroepen dan 'Leve de natie!' En wat die kreet beteekende, dat kon de koning lezen op de opgewonden gezichten van die meer dan honderd duizend Parijzenaars, met oude geweren, pieken, hooivorken en zeisen gewapend, welke als eene dubbele levende haag vormden, die zich met het rijtuig voortbewoog. Slechts stapvoets kon dit doorrijden en de portierraampjes waren neergelaten, zoodat de koning zonder beschutting was blootgesteld aan het benauwend gedrang en liet oorverdoovend geraas, aan het gevaat. dat hem elk oogenblik uit die gewapende menigte dreigde. Op de hoogte der Champs Elysées werden drie geweerschoten gelost, waardoor eene vrouw in de nabijheid van het rijtuig getroffen en doodelijk gewond werd. De markies de Cubière, die te paard naast het rijtuig reed, voelde zich licht aan het hoofd geraakt: zijn hoed viel af en toen men dien opraapte en hem overreikte, bleek hij door een kogel doorboord.

Die schoten waren welsprekender dan de fraaie woorden van Bailly!

Eindelijk bereikte men het stadhuis; links en rechts op de trap, die naar de groote zaal leidde, stonden gewapende mannen geschaard, die hunne blinkende bajonetten en pieken boven het hoofd des konings uitstrekten en aldus over hem vormden, wat in maçonnieke taal het 'stalen gewelf' wordt genoemd, een van die kunstgrepen, welke in de loge gebruikt worden om den nieuweling schrik aan te jagen. Door die afgesproken vrijmetselaarsplechtigheid, die duidelijk heenwijst naar het geheime broeinest der heele revolutie, wilden de leiders van den opstand den koning ontzag inboezemen. Zonder dat zich eene spier op zijn gelaat bewoog, ging Lodewijk XVI onder dat gewelf van bajonetten en pieken door, waaraan wellicht nog het bloed van De Launay en de andere slachtoffers van den 14^{en} Juli kleefde. Zoo kwam hij in de groote zaal, waar een armstoel voor hem was gereedgezet. Nauwelijks was hij gezeten, of Bailly kwam hem de nationale kokarde, het zinnebeeld van den opstand aanbieden; ze was niet meer groen als op den 12^{en} Juli, maar vertoonde de drie kleuren van Orleans. En met die kleuren van den samenzweerder, van zijn doodvijand moest de koning zich sieren. Bailly hechtte hem de kokarde op den hoed en op hetzelfde oogenblik barstte een storm van toejuichingen los. Nu had men den koning, waar men hem hebben wilde; hij droeg de kleuren der revolutie, dezelfde kokarde. die de bestormers der Bastille had getooid. Nu mocht er gejuicht en gejubeld worden, omdat de koning vernederd was. Die menigte, welke straks den vorst in onbeschaamd zwijgen had aangestaard, wist nu niet hoe hare uitbundige vreugde lucht te geven en het 'Leve de koning', zoolang tergend ingehouden, weergalmde nu uit duizend monden te gelijk.

Lally-Tollendal, de warme koningsgezinde meende van dit oogenblik van geestdrift te moeten partij trekken voor zijn vorst.

‘Welnu, burgers,’ riep hij, ‘zijt gij thans voldaan? Ziedaar den koning, om wien gij zoo luide hebt geroepen; geniet van zijne tegenwoordigheid en zijne weldaden. Ziedaar dengene, die u uwe nationale vergaderingen heeft terug gegeven en die wil bestendigen. Och, dat hij eindelijk eens vertroostingen smake; dat zijn edel en zuiver hart van hier den vrede meeneme, dien hij zoo waardig is. Zoo hij slechts door liefde wil gehoorzaamd, slechts door liefde wil bewaakt worden, kwijten wij ons dan van eene schatting, Franschen waardig. Blijven wij de trouwe verdedigers van zijn wettig gezag, bezweren wij hem, het in al zijne beschuttende kracht te bewaren en zweren wij het te verdedigen.'

'Dat zweren we! dat zweren we!' riep de menigte en duizend handen te gelijk werden opgestoken tot dien eed, welke helaas zoo spoedig zou vergeten zijn. Lodewijk XVI voorzag het wel en liet zich niet door den schoonen schijn verblinden. Al dat opgewonden vertoon van geestdrift liet hem koel; die daverende toejuichingen en verzekeringen van trouw konden het somber voorgevoel van zijn hart niet tot zwijgen brengen, en op al de hoogdravende toespraken antwoordde hij alleen: 'Mijn volk kan altijd op mijne liefde rekenen.'

Ach! wat zou die liefde, de oprechtste die ooit een vorst voor zijn volk heeft gekoesterd, wat zou ze wreed miskend worden! Klonk het woest gejuich, dat uit de volksmassa opsteeg, zoodra de koning zich met de kokarde op den hoed voor het stadhuis vertoonde, niet reeds als eene bittere bespotting? Een der geschiedschrijvers der revolutie, Lacretelle heeft gezegd: 'De intocht van Lodewijk XVI binnen Parijs was slechts eene lange marteling geweest; zijn terugtocht was een feest.' Een feest ja voor de leiders van den opstand, die hun sluwen toeleg zagen gelukt, den koning zagen gevangen in den strik, hem zoo verraderlijk gespannen; een feest voor het oproerig gepeupel, dat zich in zijne laagste hartstochten zag gevleid, dat den koning zag vernederd tot speelbal zijner luimen. Maar voor Lodewijk XVI? Ach, welk eene folterende kwelling moet hij hebben doorstaan op dien terugtocht, te midden van het rumoerige volk, dat aan zijn rijtuig ging hangen, ja er boven opklom, om hem aan alle kanten doof en suf te schreeuwen met hun 'Leve de koning!' Die toejuichingen, hij voelde het, had hij gekocht met zijne eigene vernedering, waarvan hij het brandmerk op zijn hoofd voelde gloeien, in die opgedrongen kokarde, welke hem als tot vasal maakte van Orleans. Wat zou de koningin zeggen, als zij hem getooid zag met de kleuren van zijn en haar doodvijand! En zou hij haar ooit terugzien? Konden die wapenen, welke zich zoo onrustig en onheilspellend vlak voor de open vensters van zijn rijtuig bewogen, niet elk oogenblik op hem gericht worden? Waren er des morgens nog geene schoten gevallen in zijne onmiddellijke nabijheid?

Maar wat hem het bitterst folteren moest, dat was ongetwijfeld de gedachte dat de tocht, met zoo goede bedoelingen ondernomen, niet alleen een nutteloooze, maar zelfs een verkeerde, verderfelijke stap was geweest, waardoor hij de revolutie niet teruggedrongen, maar veeleer aangemoedigd en bevorderd had. Dat moet voor den koning, zoo nauw van geweten en zoo diep doordrongen van het besef van plicht en verantwoordelijkheid, een grievend zelfverwijt geweest zijn. Bij al het dolle vreugdegejuich, dat hem omringde op dien zegetocht, bleef de koning somber en peinzend; en wèl was er reden tot droefenis zijn edel hart; gelijk zijn goddelijke Meester weende over Jerusalem, dat Hem met palmtakken en hosannah's inhaalde, zoo mocht ook Lodewijk XVI tranen schreien over zijn verdwaasd en misleid volk.

'Zie, uw koning komt tot u, zachtmoedig,' mocht hij met Sions Vredevorst zeggen; maar in de toejuichingen, die hem tegenklonken, grijnsde reeds de bittere spol van het tergend 'Wees gegroet, koning der Joden.' Ook deze hosannah's zouden weldra overgaan in een bloeddorstig 'kruisigt hem!' In plaats van het 'Leve de koning!' zou eenmaal de kreet weergalmen: 'Weg met den tiran! Naar de guillotine met hem!' Ook hij zou als een lam worden ter slachtbank geleid. Niet tevergeefs had Mirabeau reeds op den openingsdag der Staten-Generaal gezegd: 'Ziedaar liet slachtoffer.'

Och! laten we hem nog een oogenblik gelukkig zien te midden van zijn gezin, dat in bange bekommering zijne terugkomst heeft verbeid. ‘God zij gedankt!' roept de koningin uit, op het vernemen van het bericht dat de koning in aantocht is, en met madame Elisabeth verlaat zij de kapel, waar zij zoo innig heeft gebeden voor het behoud van den dierbaren echtgenoot. Daar zal zij hem dan eindelijk terugzien na dien langen bangen dag, in akelige eenzaamheid gesleten. Reeds nadert de stoet en vult de breede lanen van Versailles, zoover haar gezicht reikt. Uit de opeengepakte menigte steken bajonetten en pieken omhoog, met groene kransen en kleurige linten gesierd, en te midden van die dichte bonte massa komt het rijtuig nader, op den bok, op de treden, ja op de imperiale dicht bezet met volk, dat hoeden en mutsen wuivend, telkens losbarst: ‘Leve de koning!’

Thans van alle bezorgdheid ontlast en zich geheel overgevend aan haar geluk, neemt de koningin den kleinen juins op den arm en ijlt haar gemaal te gemoet. In hare vreugde bemerkt zij de vernederende kokarde niet, noch de driekleurige strikken, waarmee de paarden zijn versierd; zij ziet slechts haar echtgenoot, om wien zij heel den dag doodsangsten heeft uitgestaan. En ook Lodewijk werpt zich in hare armen; thans heeft hij geene bedrieglijke en beleedigende toespraken meer te aanhooren. Hij is in den schoot van zijn gezin; zijne vrouw en kinderen, zijne zuster omringen en kussen hem. De kleine juins klautert op vaders knie en schuiert hem het stof van de kleeren. Allen doen hem honderd vragen en bij dat hartelijk onthaal, in die vervoering van het gelukkig wederzien, vergeet Lodewijk XVI de kwellingen van dien akeligen dag en de bange voorgevoelens, die zijn hart beklemmen.

(*Wordt voortgezet.*)

[Onze gravures]

Het Hollandsche Ministerie.

Onze Vlaamsche lezers zullen niet zonder belangstelling kennis maken met een viertal leden van het Ministerie, dat op een zoo gewichtig oogenblik voor 's Neerlands vorstenhuis en staatsinstellingen, met zulke vaste en bekwame hand het roer van het Hollandsche Koninkrijk bestuurt.

Spreekt het uiterlijk dezer vier flinke mannen reeds onmiskenbaar van wilskracht en schranderheid, enkele woorden over hunne levens-bijzonderheden en hoedanigheden zullen hen nog in onze waardeering stijgen doen.

De minister van Justitie Jhr. G.L.M.H. Ruys van Beerenbroek, voormalig kamerlid voor Maastricht, was sedert 1 Mei 1877 lid van de arrondissements-rechtbank dier stad, terwijl hij tevens in Limburgs hoofdstad met het lidmaatschap van den gemeenteraad was vereerd.

In al deze betrekkingen was de heer Ruys van Beerenbroek zeer gezien. Zijne uitgebreide rechtskennis openbaarde zich vooral bij de behandeling van het nieuwe Wetboek van Strafrecht en ook tijdens de debatten over de grondwetsherziening. Als bekwaam jurist was hij van zelf de aangewezen man om aan het hoofd te staan van het departement van Justitie. Hij wordt geroemd als man van vast karakter en groote zeggingskracht, twee deugden, die zeer zeker bij een minister, en vooral bij een minister van Justitie, groot gewicht in de schaal leggen

Kolonel Bergansius mag met volle recht een *selfmade* man genoemd worden, die zich in weinige jaren door talent en noeste vlijt tot de hoogste rangen heeft opgewerkt In 1877 werd hij tot kapitein, in 1880 tot majoor, in 1884 tot luitenant-kolonel, in 1887 tot kolonel en bestuurder der artillerie-inrichtingen te Delft benoemd. Hij is een bekwaam pyrotechnicus en wist van het legerkamp te Oldenbroek, door zijn geest van orde, tucht en regelmaat, eene artillerie-schietschool te maken, welke volgens bevoegde getuigenis ‘een der beste van Europa is.’

De minister van Buitenlandsche Zaken Jhr. Mr. C. Hartsen behoort tot eene dier vermogende koopmansfamiliën van Amsterdam, welke van ouds als de keizers der Amstelstad golden, en geniet dan ook in de handelswereld algemeene bekendheid. Hij is oud-lid van de Eerste Kamer der Staten-Generaal, welk lidmaatschap hij achttien jaren bekleedde en maakte zich bekend door zijne schriften over Indische belangen.

De heer Hartsen is bestuurder en voorzitter van een aantal kringen ter bevordering van handel en reederij, en werd met verscheidene ridderordes van vreemde mogendheden begiftigd.

De minister van Marine eindelijk, de heer Dyserinck, staat bekend als een bekwaam man, die kloekheid aan doortastendheid en eerlijkheid paart en van wien verwacht mag worden dat hij, als minister, steeds een goed figuur zal maken.

Hij was vroeger Kapitein ter zee, en later onderbestuurder van de Marine in den Helder.

Hij is versierd niet het Kruis van 30 jarigen dienst, de orde van den Nederlandschen Leeuw, de orde van de Eikenkroon, de Atjehmedaille met de gesp en kroon, de eereteekenen voor krijgsverrichtingen tijdens de expeditie naar Boni in 1859, en de expeditiën naar Atjeh in 1873 en 1880

Ook als zaakrijk en practisch redenaar wordt hij zeer geschat.

Het Tornooi van Matthias Corvinus.

Een geheele krans van sagen omgeeft de ridderlijke gestalte van Matthias Corvinus, Hongarijes grootsten koning, den heldhaftigen zoon van Johannes Hunyady, welke als eenvoudig edelman den troon beklom. De schilderij van Alexander Wagner, door onze gravure weergegeven, vereeuwigt een veel bezongen stond uit het leven van den grooten Matthias.

Uit het verre Bohemen kwam een ridder met name Hollubar naar Ofen getogen; hij was van reusachtige gestalte en geweldige lichaamskracht, en gold voor onverwinnelijk, daar hij op alle riddertornooien zijne tegenstanders uit den zadel wierp. De vreemde strijder pochte dan ook niet weinig op zijne heldendaden, te meer daar niemand zich met hem durfde meten. Onder smaadwoorden wandelde hij het strijdperk rond, toen plotseling de bekende aanvoerder van het ‘zwarte leger,’ Paul Kisnizsy, die van molenaarsjongen tot veldheer was opgeklommen, zich tot het tweegevecht aanmeldde. Reeds velden beide ridders de lans om op elkander in te rennen, toen een ridder met neergelaten vizier in het krijt sprong. Ofschoon zijn gelaat bedekt was, moest bij den eersten blik zijn jeugdige leeftijd ieder in het oog vallen, want de ridder was tenger van gestalte. Hij wendde zich tot Kisnizsy met het verzoek, dat deze voor hem het strijdperk zou ruimen, opdat de praalzieke Boheem niet zeggen mocht, dat in geheel Hongarije enkel een Kisnizsy de handschoen tegen hem durfde opnemen.

Hollubar barstte in schaterend gelach uit over deze uitdaging en merkte spottend op dat de jonge ridder wel een paar strijdmakkers had mogen meebrengen. Kalm hernam daarop de onbekende:

‘Wacht met uw spot tot na het gevecht. Ook de pijl is licht en toch kan hij verschrikkelijk wonden.’

Nu klinkt het sein tot den aanval en de paltsgraaf neemt als scheidsrechter zijne plaats in; op ons tafereel staat hij aan de rechterhand van den beschouwer. De beide helden vliegen op elkander in en doodelijke stilte heerscht in het rond. Haar suist de lans van Hollubar op het schild van den jongen ridder neer en slaat het in stukken, maar de jonkman houdt zich stevig in den zadel. Driemaal wordt de kamp hernieuwd; met de grootste verbittering stort de vreemde ridder zich op den jonkman, die met zijn vlug paard altoos tijdig den slag ontwijkt. Daar ontdekt hij een zwak punt bij zijn tegenstander en met blliksemsnelheid zijne lans daarop richtend, werpt hij den reus uit den zadel, zoodat deze met gebroken arm bewusteloos nederviel.

Een gejuich uit duizende kelen davert door

Het Hollandsche Ministerie.

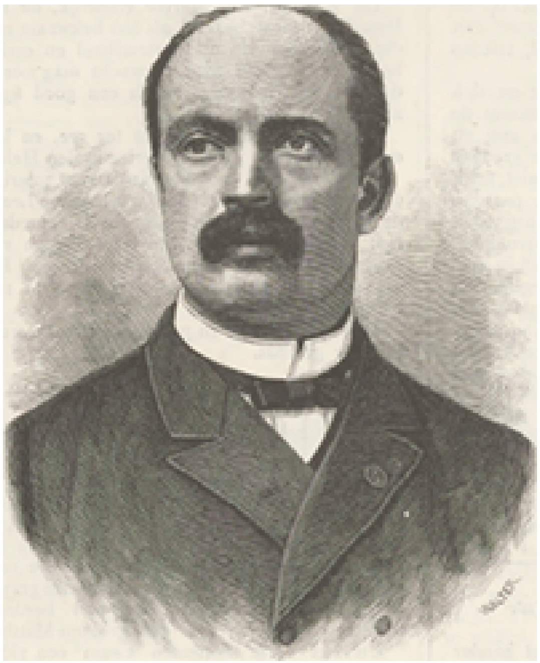

JHR. MR. G.L.M.H. RUYS VAN BEERENBROEK, Minister van Justitie.

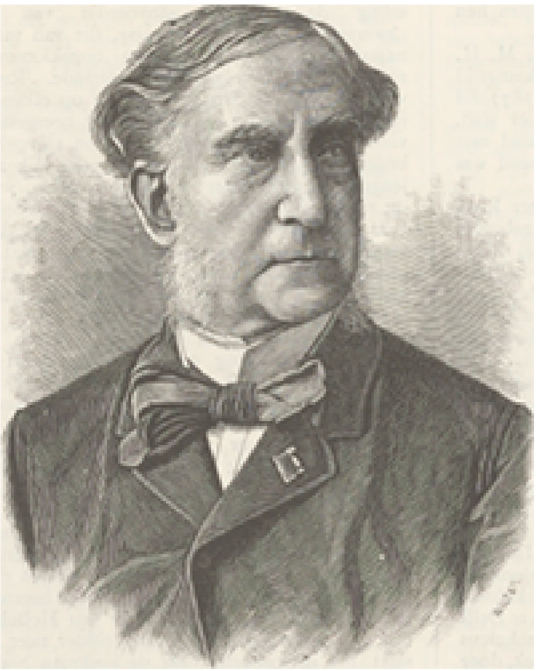

J.W. BERGANSIUS, Minister van Oorlog.

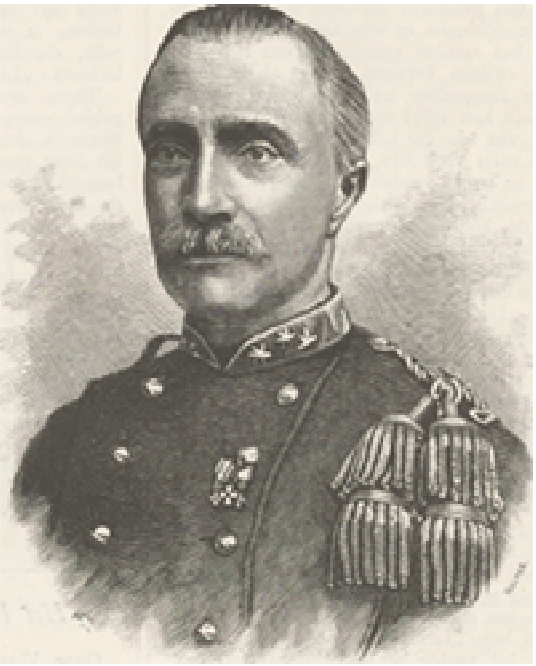

JHR. C. HARTSEN, Minister van Buitenlandsche Zaken.

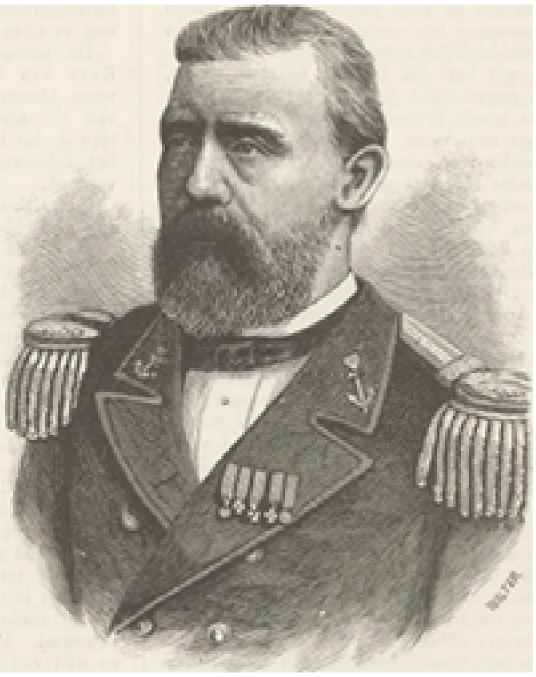

H. DYSERINCK, Minister van Marine.

[Onze gravures. Vervolg van p. 251.]

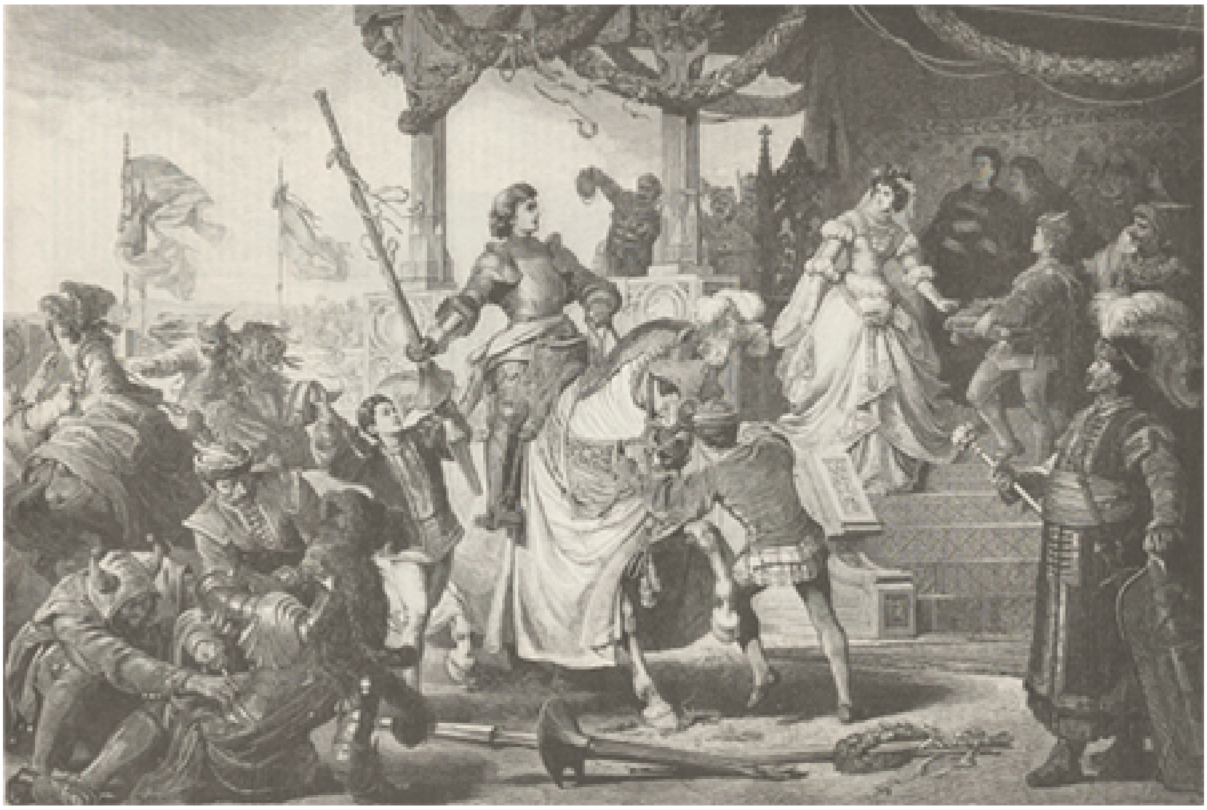

HET TORNOOI VAM MATTHIAS CORVINUS, NAAR DE SCHILDERIJ VAN ALEXANDER WAGNER.

de lucht en door de staketsels heenbrekend stroomt het volk toe om den held te begroeten. De paltsgraaf treedt op hem toe en verzoekt hem het vizier op te lichten, opdat koning en land hun besten ridder mogen leeren kennen. Nu wendt zich de jonkman tot het volk en neemt den helm van het hoofd, zeggende:

‘Als de eerste in mijn land ben ik ook zijn eerste beschermer.’

De juichende toeschouwers herkennen in hem den koning en de zegepralende Matthias rijdt tot voor de tribune om uit de handen zijner gemalin den lauwerkrans der overwinning te ontvangen.

Door zijne dapperheid en gerechtigheid verzekerde Matthias Corvinus zich en zijn land eene groote macht. Zijne lange regeering was eene reeks van overwinningen, van luisterrijke zegepralen en edele daden des vredes. Ofschoon een groot krijgsman, beminde hij kunsten en wetenschappen. Hij was het, die de eerste boekdrukkerij in Hongarije oprichtte en eene groote bibliotheek aanlegde. De roep van den grooten koning verbreidde zich door geheel Europa, en toen hij op Palmzondag van het jaar 1490 te Weenen, waarschijnlijk door vergif om het leven kwam, klonk de kreet door het gansche land: ‘Koning Matthias is gestorven, dood is de gerechtigheid.’ En heden ten dage heet hij nog in den volksmond: ‘Matthias, de Rechtvaardige.’

Een bestuurbare Luchtballon.

De luchtscheepvaart, in het bijzonder tot militaire doeleinden, heeft in de laatste jaren eene aanmerkelijke vlucht genomen, die echter het doel maar weinig nader voert, zoolang niet het groote vraagstuk is opgelost, op welke wijze het luchtschip naar willekeur te besturen. Vandaar dat hierop voortdurend al de aandacht der uitvinders blijft gericht en er telkens nieuwe ontwerpen voor den bestuurbaren luchtballon voor den dag komen.

Wel is men er reeds in geslaagd, luchtschepen te bouwen, die bij gunstigen wind althans eenigermate aan het roer gehoorzamen; maar dat is toch voor de algemeene bruikbaarheid vooral bij den oorlog niet voldoende. Tot dat doel ontbreekt het nog altijd hoofdzakelijk aan een tegelijk krachtigen en lichten motor als beweegkracht.

De voornaamste tot dusver proefhoudend geblekene stelsels zijn die van de Franschen Gifford, Tissandier en Renard-Krebs, alsmede van de Duitschers Haülein, Professor Dr. Weller en Baumgarten-Dr. Wölfert. Het laatste wordt door onze afbeelding weergegeven. Gelijk de meeste nieuwere luchtschepen bevindt zich ook dit, met inbegrip zijner belasting, zooveel mogelijk met de omgevende lucht in evenwicht, en wordt met behulp zijner voortbewegingstoestellen op of neer gestuurd. Verder is de ballon vast verbonden met het schuitje, dat tot het opnemen van den motor en de luchtreizigers bestemd is.

Met een naar deze beginselen samengestelden ballon deed de Saksische opperhoutvester Baumgarten in 1879 de eerste proefnemingen en herhaalde die in 1882 bij Charlottenburg met een grooteren ballon, waarop het Pruisische ministerie van Oorlog hem eene geldsom tot verdere proefnemingen toestond. Hij verstond zich tot dat doel met Dr. Wölfert, die zijne pogingen tot verbetering van den ballon ook na het overlijden van Baumgarten nog voortzette. Bij zijne laatste proefnemingen te Dresden bleek de ballon, met aanwending der drievleugelige scheepsschroef, met eene snelheid van 2½ tot 3 meters in het uur, ook tegen de heerschende windstrooming, de meest verschillende bewegingen te kunnen uitvoeren.

Ook hier schijnt dus het vraagstuk van den bestuurbaren luchtballon in beginsel opgelost te zijn, en is alleen nog de uitvinding van den bovenbedoelden, aan alle eischen beantwoordenden motor noodig om den ballon tot practische doeleinden dienstbaar te maken.

De ballon van Baumgarten-Wölfert heeft een inhoud van ongeveer 500 kubieke meters en den vorm van een aan beide einden spits toeloopenden cilinder. Op onze gravure is de ballon niet geheel afgebeeld, maar uit zijne schaduw, die op den achtergrond zichtbaar is, kan de lezer toch de gedaante van het gansche luchtschip opmaken. Het vierkante mandvormige schuitje, uit sterk vlechtwerk vervaardigd, is door middel van eene stevige raamstelling en verschillende draagbanden onafscheidelijk met den ballon verbonden.

De beweegkracht van het luchtschip bestaat tot dusver uit eene groote of twee kleinere drievleugelige heepsschroeven, uit staalblik vervaardigd en door een vernuftig hefboomwerk in snelle en krachtige beweging gebracht. Door eene bijzondere inrichting is het mogelijk de schroeven, vóór- of achterwaarts, op- of neerwaarts te doen werken of in plaats van beide te gelijk slechts éene te doen draaien.

Achter aan het schuitje is een licht te bewegen stuurrad aangebracht, dat eigenlijk een raam is, bij wijze van zeil met eene lichte stof overspannen, en door welks omwenteling onder het werken der schroeven verschillende wendingen van den ballon zijn uit te voeren.

De laatste zelf is uit eene fijne, zeer lichte, veel op battist gelijkende stof vervaardigd, welke door bijzondere bewerking gasdicht gemaakt en met licht- of waterstofgas gevuld worden kan. In het laatste geval kan hij twee personen dragen in plaats van een, die anders alleen het mechanisme in het schuitje in beweging brengt en den ballon bestuurt. Daar zoowel het opstijgen als het neerlaten van den ballon bij dit stelsel door de werking der vleugelschroeven teweeggebracht wordt, dient de ballast, die in het schuitje meegenomen wordt, enkel om de langzamerhand verminderende draagkracht van het gas onder het opstijgen door het uitwerpen van ballast onzijdig te maken.

Vogeltjes in de Sneeuw.

Dit levendig vogelengroepje vormt een fraaien tegenhanger van het bevallig tafereeltje *Vroolijk gezelschap*, van de hand derzelfde begaafde schilderes en in No 16 van dezen jaargang weergegeven. Marie Laux schijnt zich bijzonder toe te leggen op de kunst, waarin de grootste hoogte misschien is bereikt door den illustrateur Giacomelli, namelijk het weergevenvan tooneeltjes uit de vogelwereld, het bevallig groepeeren der gevederde bosch- en veld bewoners, die zij naar het leven afbeeldt in al de vlugheid hunner bewegingen, in hun gedartel en gedribbel, hun gekoos en gekibbel. De vorige maal liet zij ze ons bespieden bij het spel in het reeds vaal wordende schaarhout. Nu vertoont zij ze ons in den bangen wintertijd, terwijl het sneeuwkleed wijd en breed ligt uitgespreid:

> Geen fluweel, zoo fijn geweven
> Zonder kreuk of smet,
> Ligt er op des konings bed;
> Geen tapijt, als nu de dreven.

Heeft zijn fraaist salet,
Wat borduursels en sieraden
Tooien eik en esch!
Kanten, zoo gelijk van draden,
Als er wappren langs de paden,
Draagt geen rijksprinses.

Even sierlijk en fijn als deze regels van Tollens is het winterlandschapje, dat Ma Laux met hare vogeltjes stoffeert. Wel is het geene groote kunst, wat ze aanbiedt; maar het onderscheidt zich door die bevalligheid, dat zorgvuldig afgewerkte en keurige, wat ook aan het kleinste de beteekenis kan geven van een kunstwerk.

Eene tweede liefde.
Naar het Duitsch
Van
Auguste von Osten.
(*Vervolg.*)

‘Zijt gij boos, Otto?’ vroeg zij nog eens.

‘Waarom zou ik dat zijn?’ antwoordde hij met gedempte stem, ‘ik weet immers dat gij het met een goed oogmerk doet. Maar wat kan ons de meering van von Zahren schelen?’

‘Wel, zeide Leonie,’ von Zahren is van eene aanzienlijke familie, hij is beschaafd en welstellend... Als hij nu eens een oogje op Helene had?’

‘Ik hoop niet, dat zij zich ooit verlagen zal om hare hand zonder haar hart weg te schenken. En ik ben overtuigd dat von Zahren haar volmaakt onverschillig is.’

‘Ik ben van eene tegenovergestelde meening,’ antwoordde Leonie zoo kalm mogelijk. De professor zag zijne vrouw getroffen aan.

‘Hebt gij gegronde redenen voor uwe veronderstelling? Spreek, Leonie, vrouwen zien scherper in zulke zaken. Heeft Helene u iets toevertrouwd?’

Leonie voerde een hevigen strijd. De diepe smart over het gedrag van haren echtgenoot zegepraalde. Zij ontweek een rechtstreeksch antwoord en zeide: ‘Ik geef u gelijk dat wij, vrouwen, in zaken van liefde veel scherper zien. Uit duizenderlei kleinigheden, te onbeduidend op zich zelf om te onthouden, maak ik op dat in Helene's hart eene kiemende liefde voor von Zahren ontstaan is.’

De laatste woorden had Leonie langzaam en duidelijk uitgesproken, terwijl hare oogen op Otto rustten, die in zijne ontsteltenis haar blik niet gewaar werd. Zij ging voort: ‘Gij hebt zeker niets anders in Helene's schijnbare onverschilligheid voor het bal gezien. Gelooft gij werkelijk dat het uitzicht op zulk een genot niets bekoorlijks heeft voor een meisje van nauwelijks 18 jaar? Ik ben overtuigd, dat Helene uw besluit met een kloppend hart heeft te gemoet gezien, en dat zij er veel tranen om vergoten zal hebben. Doch zij waagde het niet haar wensch te uiten, daar zij vreesde hierdoor hare vreugde over von Zahren 's aanwezigheid te verraden. Doch wat hebt gij, Otto! ik kan toch niet denken dat mijne mededeeling u zoo bewogen heeft. Als Helene's vrienden moesten wij hare neiging voor von Zahren eer aanmoedigen!’

‘Om Gods wil,’ riep Arnold vast besloten uit, dat niet. Misschien is die neiging voorbijgaande, en dan - moet zij in de kiem verstikt worden! Leonie,’ ging hij op vasten toon voort, terwijl hij zijne hand op hare schouder legde en haar in de oogen zag: ‘Leonie, hebt gij ooit gewenscht in eenig opzicht het ongeluk van mijn leven goed te maken?’

Leonie leunde tegen de tafel. Door zijne eigene gemoedsbeweging bemerkte de professor de aandoeningen zijner vrouw niet.

‘Zeker, Otto,’ stamelde de jonge vrouw, ‘doch ik begrijp u niet.’ - ‘Dan Leonie,’ viel hij haar in de rede, ‘verlang ik als eenige boete van u, de belofte door geen woord of gebaar, verstaat gij, door niets ter wereld Helene's neiging voor von Zahren wakker te maken. Het zal zelfs mijn streven zijn dezen laatste uit ons huis verwijderd te houden. Ik reken er op, Leonie, dat gij mijn wensch vervult.’ En zonder eenig antwoord af te wachten, verliet hij de kamer.

Nog een oogenblik stond Leonie beweegloos alsof zij het pasgehoorde niet begrepen had, toen bedekte zij het gelaat met beide handen en begon hartstochtelijk te snikken.

Dat Otto Helene beminde had zij reeds vermoed; maar dat hij zijne neiging voor het jonge meisje zoo onverholen aan zijne vrouw toonde, was haar eene grief te meer. Het is waar, hij kon niet vermoeden dat zij nu de grootste liefde voor hem gevoelde; zelve had zij haar recht op zijn hart opgegeven, doch deze openlijke bekentenis van zijne neiging voor Helene was de grootste beleediging zijne vrouw aangedaan. Zij had door niets zijne achting verbeurd. Hoe kon zij in zulke omstandigheden nog in zijn huis blijven? Onmogelijk dacht zij, terwijl zij vertwijfelend de handen wrong. Wat te doen?

Hoe zou zij in haren toestand eenige verandering brengen kunnen? De meest verschillende plannen gingen haar door het hoofd, maar niet een scheen haar geschikt om ten uitvoer gebracht te worden. En zij moest mij zijne liefde ontrooven? riep eene stem in haar binnenste. Weenend verborg zij het schoone hoofd in de kussens; radeloos met een gebroken hart lag zij daar tot de slaap haar overviel.

Toen Leonie den volgenden morgen ontwaakte, gevoelde zij dat haar de kracht ontbrak om haar man vrij te gemoet te gaan; eerst moest zij al hare krachten verzamelen, eerst met zich zelve eens zijn, hoe te handelen; zij verontschuldigde zich bij het ontbijt wegens zware hoofdpijn.

In pijnlijke gedachten verzonken, rustte zij op den divan, het gloeiend hoofd op de hand gesteund; de deur van hare kamer ging zachtjes open en een blond krullekopje kwam te voorschijn.

‘Mag ik binnenkomen?’ sprak het zoo vriendelijk, en reeds was Helene aan Leonie's zijde, terwijl zij vol medelijden vroeg: ‘Hoe bleek en lijdend ziet gij er uit, lieve vriendin; gij gevoelt u toch niet ernstig ongesteld?’

‘Neen, wezenlijk niet,’ antwoordde Leonie. ‘Eene hevige hoofdpijn, die nu reeds vermindert, heeft mij den geheelen nacht geplaagd. Een rustig uurtje zal mij weldra geheel herstellen.’

‘O, dat zou heerlijk zijn!’ riep Helene, terwijl zij voor haar neerknielde en de hand van de jonge vrouw vatte. Het zou vandaag mij dubbel gespeten hebben als wij u moesten missen.’

‘Juist vandaag? is er dan iets bijzonders? Wezenlijk, gij ziet er feestelijk uit, waarom hebt gij u zoo keurig aangekleed? Dat schoone blauwe lint in het haar is iets zeldzaams voor de eenvoudige Helene. En dit nieuwe kleed, dat gij alleen op een gewichtigen dag zoudt aantrekken? Moet er vandaag iets bijzonders plaats hebben?’

Vriendelijk en zacht als altijd had Leonie tot Helene gesproken. Zij wilde haar de smart niet doen gevoelen, die Helene haar onbewust veroorzaakte. Deze vleide zich tegen Leonie aan en zeide met een gelukkig lachje: ‘Ik ben vandaag 19 jaar geworden.’

Verrast richtte Leonie zich van den sofa op en riep uit:

‘En wij wisten er niets van.’ Op hartelijken toon ging zij voort: ‘O gij lief, stout, jarig kind, laat ik u hartelijk geluk wenschen. Dat gij een kalm, rein geluk deelachtig moget worden, zooals gij het verdient.’

Leonie drukte het meisje aan haar hart en gaf haar een innigen kus op haar blank voorhoofd. Helene zag dat Leonie moeite had hare tranen in te houden en naar het venster ging om hare aandoening te verbergen. Ofschoon nieuwsgierig om ie weten wat de eigenlijke reden mocht zijn, vermeed zij elke onkiesche vraag. Zij trachtte met haar onschuldig gesnap voort te gaan en na eenige minuten wendde ook Leonie het hoofd om en zeide: ‘Wat moet er nu vandaag voor ons kind gedaan worden?’

‘O, niets bijzonders,’ riep Helene vroolijk uit, ‘daar ben ik niet aan gewoon. Alleen met heeren opgevoed, die mij niet veel opmerkzaamheid schonken, bestond het vieren van mijn verjaardag enkel uit eene taart, die onze keukenmeid bakte. Als gij, lieve mevrouw, zooals gewoonlijk met ons in de huiskamer zit, ben ik volkomen tevreden.’

Doch zij zeide de geheele waarheid niet. Een zucht toonde dat zij nog een onuitgesproken wensen had.

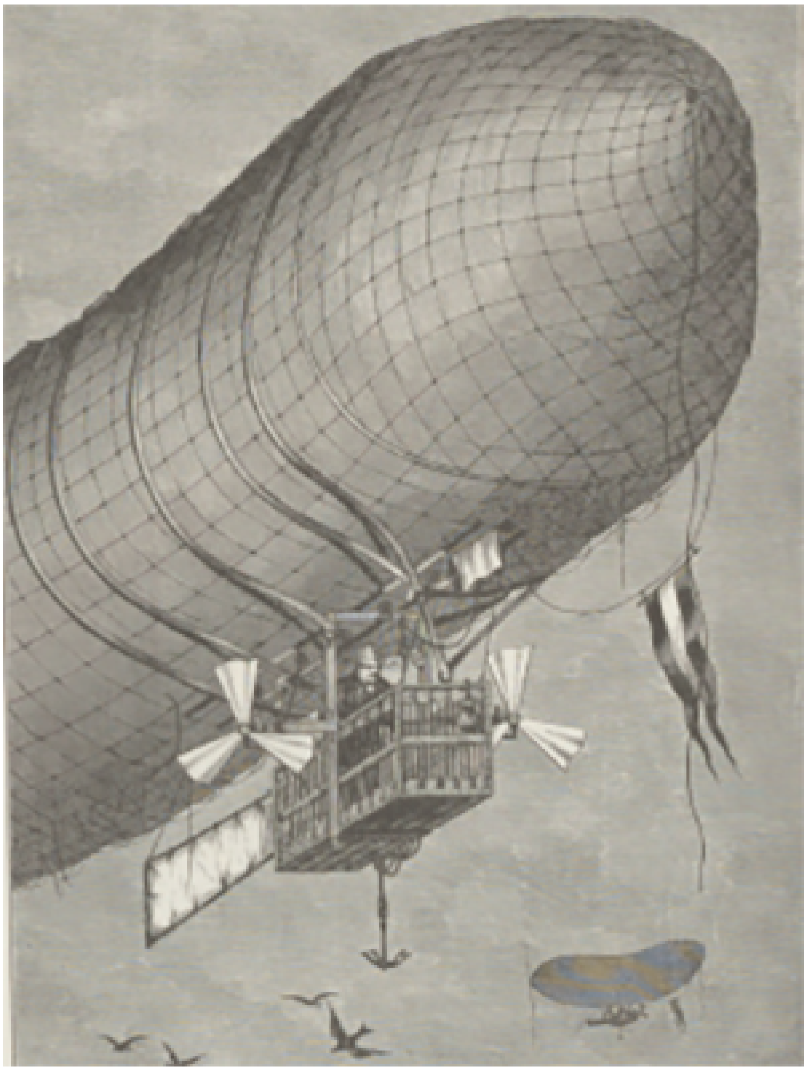

DE BESTUURBARE LUCHTBALLON VAN BAUMGARTEN-WÖLFERT.

'Maar uw en Otto's broeder zullen u toch vandaag wel schrijven. Het komt mij voor dat gij in lang geen bericht ontvangen hebt,' zeide Leonie terwijl zij, den rug naar Helene gekeerd, zich het hoofd met frisch water verkoelde. Zij zag dus niet dat een hevige blos Helene's gelaat overtoog, noch hoorde het beven harer stem toen deze antwoordde 'Ja, het is ook al lang geleden, doch ik geloof niet dat beide heeren aan mijn verjaardag zullen denken.'

Om dit gesprek niet langer te doen duren, zeide zij:

'Frisch water is een goed middel voor hoofdpijn, doet het u niet goed?'

'Ik voel mij werkelijk veel beter; ik zal nu ook toilet gaan maken. In een half uur ben ik gereed en zal dan voor eene taart zorgen.'

'Doch gij moet mij toestaan dat ik vandaag uw toilet uitzoek. Zoo dikwijls als ik u in een stemmig zwart gewaad zag, wenschte ik u in een lichter, vroolijker kleed te zien, wat zou u dat goed staan.'

(*Slot volgt.*)

Kleine fee.
Tafereelen uit Marlitt's verhaal:

Het geheim der oude jufvrouw.
(*Vervolg.*)

De water- en vuurdoop had voor de beide doopelingen toch zijne gevolgen. Het kind was in den nacht zwaar ver-koud geworden, en Felicitas werd den volgenden morgend met hevige hoofdpijn wakker. Zij nam echter hare gewone bezigheden waar; haar arm hinderde haar niet veel, wijl de zalf des nachts reeds eene goede uitwerking gedaan had.

De professor had dien morgend gelukkig eene operatie volbracht en kwam eerst in den namiddag thuis. Hij bleef aan de voordeur staan en vroeg aan Rika, die juist met een emmer naar binnen ging, naar hare gezondheid.

- Ik ben weêr beter, mijnheer, antwoordde zij; maar Caroline heeft het gisteren met die brandgeschiedenis weggekregen; zij heeft den ganschen nacht in haren slaap gepraat, en nu heeft zij een hoofd als vuur en...

- Dat hadt gij mij van morgend moeten zeggen Rika, viel de professor haar op strengen toon in de rede.

- Ik heb het aan mevrouw gezegd; maar die dacht, het zou wel weêr te recht komen. Er is nog nooit een dokter voor haar gehaald; onkruid vergaat niet, mijnheer!... Het helpt toch niet of men haar al goed will doen, voegde zij er verontschuldigend bij, ziende dat Helwig de wenkbrauwen fronste; zij is van klein af een verstokt ding geweest en heeft zich altijd teruggetrokken, als eene prinses.... zoo'n kunstenmakerskind! Menigmaal, als ik voor mevrouw iets lekkers gebakken of gebraden had, heb ik er haar een stukje van gebracht... men heeft toch een hart!... maar denkt gij, dat zij er aan raakte? - Wel, God beware mij, ik moest het altijd maar weêr meenemen! Ze heeft nooit meer geëten dan zij noodig had; altijd maar half genoeg, van den tijd af, dat mijnheer zaliger gestorven is; het is te verwonderen dat zij er zoo goed bij gegroeid is. Ik heb haar zelf aan Hendrik hooren zeggen, dat, als zij maar eens hier het huis uit was. zij dan werken zou tot dat het bloed onder hare nagels te voorschijn kwam, om iederen cent, dien zij verdiende, aan mevrouw te zenden, tot dat ieder stukje brood, dat zij hier geëten had, betaald was.

De oude keukenmeid merkte niet op, dat 't gelaat van den professor onder haren stortvloed van woorden bloedrood was geworden.

Zij had nauwelijks uitgesproken, toen hij, zonder een woord te zeggen, naar boven ging om Felicitas te spreken...

Daar zat zij, in de kamer, welke zij met Rika deelde, het hardnekkige kind, dat zich niet had willen verzadigen aan liet vreemde brood en dat wilde werken tot dat haar het bloed onder de nagels sprong, om iedere verplichting van zich af te koopen; eene fierheid, met mannelijke onbuigzaamheid, te midden der diepste vernedering volgehouden!

Het was dus eene sterke ziel, die huisde in dat wezen, dat daar zoo kinderlijk bevallig, schijnbaar slapende, neerzat.

Haar hoofd rustte, door haren arm ondersteund, op de vensterbank; haar blank gelaat en de pracht harer lokken kwamen sterk uit tegen de verweerde steenen.

De professor was bijna onhoorbaar binnengekomen; hij zag haar een oogenblik onbewegelijk aan, toen boog hij zich tot haar neer.

- Felicitas! klonk het zacht en medelijdend.

Zij sprong op en staarde als ongeloovig in de oogen die op haar neerzagen; haar naam door hem uitgesproken had haar als een electrieke schok getroffen. Maar hare gestalte, die zoo even nog als van een kind in elkaar gebogen was, richtte zich eensklaps op in iedere zenuw gespannen, als gold het om een vijandelijken aanval af te weren.

De professor deed of hij deze verandering niet bemerkte.

- Ik hoor van Rika dat gij ongesteld zijt, zegde hij met den gewonen, bedaard vriendelijken toon van den geneesheer.

- Ik voel mij weêr wel; antwoordde zij stil. Als men mij slechts met rust laat, word ik spoedig van zelf weer beter.

- Gij ziet er toch niet goed uit, hernam hij en stak, zonder er meer over te spreken, zijne hand uit om haar den pols te voelen. Onmiddellijk trad zij eenige schreden achteruit.

- Wees toch verstandig, Felicitas, vermaande hij, nog altijd op vriendelijk, ernstigen toon, toen zij onbeweeglijk de armen krampachtig tegen hare zijde drukte. Zijn dikke baard belette niet, dat zij zag hoe boos hij zijne lippen op elkander klemde.

- Nu, als ik mijn gezag als voogd weêr moet laten gelden, zegde hij barsch, beveel ik u oogenblikkelijk bij te komen!

Felicitas keek niet op; hare wimpers daalden nog dieper op hare gloeiende wangen, doch eindelijk kwam zij langzaam naar voren en gaf hem met afgewend gelaat hare hand, welke hij zacht in de zijne nam... Dat smalle, kleine, doch door hard werken vereelte handje beefde zoo sterk, dat er iets als diep medelijden over de ernstige trekken van den professor verscheen.

- Dwaas, eigenzinnig kind, nu hebt ge mij weer gedwongen streng tegen u te zijn, zegde hij zacht en ernstig. En ik had zoo gewenscht dat wij zonder verdere vijandelijkheden van elkander zouden scheiden... Hebt gij dan nooit een anderen bllk voor mijne moeder of mij, dan dien van onverzoenlijken haat?

- Men kan niet anders willen maaien, dan men gezaaid heeft, antwoordde zij met onderdrukte stem. Zij wilde hem hare hand weêr onttrekken, en hare oogen keken met zulk een afschuw op de vingers, die haren pols zacht, doch stevig omklemden, alsof zij van gloeiend ijzer waren.

Nu het hij eensklaps hare hand vallen; zachtmoedigheid en medelijden verdwenen uit zijne trekken; hij stiet met zijn stok eenige grashalmen weg, die tusschen de voegen van het pleisterwerk groeiden. Felicitas haalde ruimer adem; zoo moest hij zijn, ruw en hard: zijn medelijdende toon was haar ondragelijk.

VOGELTJES IN DE SNEEUW, NAAR DE SCHILDERIJ VAN MARIE LAUX.

- Altijd hetzelfde verwijt, zegde hij koel. Ik wil gelooven dat uw hoogmoed meer dan eens gekwetst geworden is, doch 't was juist onze taak u tot hoogst bescheiden eischen te brengen. Ik kan mij uwen haat getroosten, want ik weet dat ik slechts uw eigen best bedoelde, en mijne moeder... nu, hare liefde moge moeilijk te winnen zijn, dat wil ik niet tegenspreken; maar zij is strikt rechtveerdig en hare vroomheid zal haar gewis belet hebben u eenig ongelijk aan te doen. Hoe zult gij u in de wereld schikken met de valsche begrippen, waaraan gij u zoo hardnekkig vasthoudt. Hoe zult gij ooit een hart voor u innemen met die trotsch terugstootende oogen?

Zij sloeg hare oogen op en zag hem stijf aan.

- Als men mij bewijzen kan, dat mijne begrippen met verstand en zedelijkheid in strijd zijn, zal ik ze geerne laten varen, antwoordde zij met eene stem vol uitdrukking. Maar ik weet, dat ik niet alleen sta met de overtuiging dat niemand het recht heeft zijn medemensen tot een geestelijken dood te veroordeelen, omdat hij in lagen stand geboren is. Ik ga gerust onder de menschen, want ik heb vertrouwen in hen, en ik ben overtuigd dat ik er vinden zal, wie ik niet zal behoeven te trotseeren... Een ongelukkig meisje als ik, dat onder gevoellooze menschen leven moest, heeft geen ander wapen dan haren trots, geen anderen steun, dan het bewustzijn dat zij ook Gods kind is, Ik weet dat voor Hem geene maatschappelijke rangen bestaan; zij zijn van menschelijke vinding, en hoe kleiner de zielen zijn hoe meer zij er aan hechten.

Zij keerde zich langzaam om en verdween achter de deur, die naar het dienstbodenvertrek leidde; hij zag haar na, drukte zijnen hoed in de oogen en ging heen.

In 't voorhuis stonden M. Frank en Hendrik bij elkander. Hij zag snel op toen hij hunne stemmen hoorde.

- Gij hebt patienten in huis, professor? vroeg de advokaat, hem de hand reikende. Die brandgehiedenis heeft leelijke gevolgen, hoor ik: het kind...

- Heeft eene zware koorts, vulde Helwig aan. Hij scheen niet gezind zich verder uit te laten.

- Och, mijnheer, dat arme schepseltje kreunt en steunt toch altijd, sprak Hendrik, maar als een meisje als Fee, wie jaar in jaar uit nooit iets scheelt, het hoofd laat hangen dan word ik angstig.

- Van dat hoofdhangen heb ik niet veel gemerkt, zegde de professor scherp. Dat hoofd zit zoo vast als er een zitten kan; daar kunt gij op aan, Hendrik!

Hij ging met den advokaat naar boven. Op den bovensten trap kwam hij Anna tegen; zij liep op bloote voetjes inhaarnachtjapon, op het gezicht gloeiden koortsplekken en hare oogen waren gezwollen van het weenen.

- Mama is weg en Rosa is weg en Anna wil drinken hebben! riep zij den professor te gemoet. Hij nam haar ontsteld op den arm en droeg haar in de slaapkamer terug. Daar was niemand te zien. Helwig riep driftig om de kindermeid, waarop Rosa aan het eind van den gang, met een verhit gelaat en een strijkijzer in de hand, kwam toesnellen.

- Waar zit ge toch? Hoe kunt gij het zieke kind alleen laten? beet hij haar toe.

- Ik kan maar één ding te gelijk doen, mijnheer, verdedigde het meisje zich; mevrouw heeft mij gelast haar kleed te strijken; er is geen eind aan al dat strijken.

(*Wordt voortgezet.*)

[Nummer 33]

Onze gravures.

Welkome Gasten.

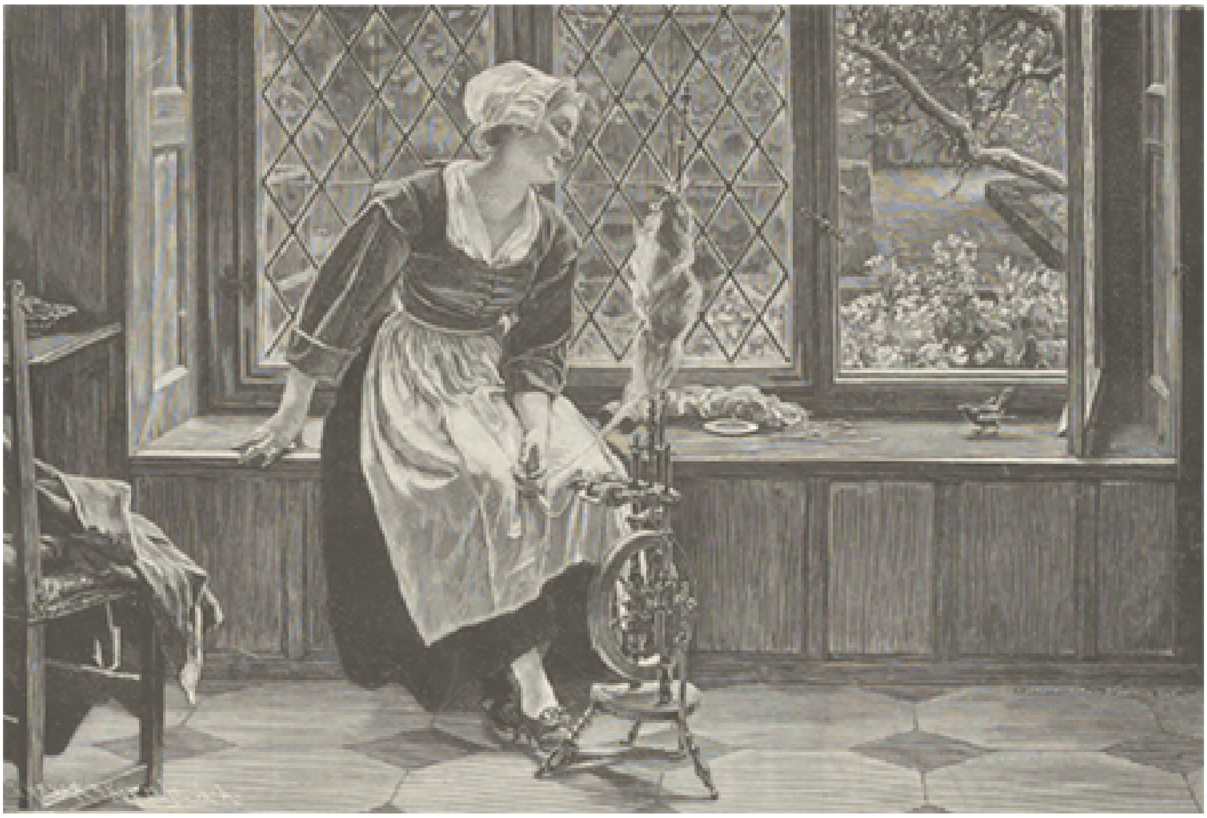

WELKOME GASTEN, NAAR DE SCHILDERIJ VAN C. PÖTZELBERGER.

Het is de eerste schoone voorjaarsdag, zooals Maart er volgens de oude overlevering minstens negen moet opleveren. Het wordt al groen in den tuin en de zon begint met hare stralen reeds eene aangename warmte te verspreiden. Dat ondervindt ook de lustige spinster, die aan het breede raam gezeten, ijverig het wiel laat snorren. Het wordt haar te warm in het ruime vertrek en zij werpt het venster open, om de frissche en zo lentelucht ongestoord te laten binnenstroomen. Maar daarmee opent zij ook den toegang tot andere gasten, die haar niet minder welkom zijn als boden van een blij der jaargetijde. Het zijn de vogeltjes, die zij bij kouden winterdag zoo menigmaal met kruimeltjes gespijzigd heeft en die nu vertrouwelijk door het raam komen binnengetrippeld, als om hunne weldoenster dank te zeggen voor de betoonde welwillendheid. Thans zullen zij die weldra geheel kunnen ontberen, want de lente is in aantocht met hare zonnige dagen en weldra zal voor het gevederde volkje de tafel weer ruim gedekt zijn. Als boden der lente zijn de vogeltjes voor de schoone spinster ditmaal dubbel welkome gasten.

De zieke Kunstenaar.

Een schouwspel vol aangrijpenden weemoed wordt ons door de gevoelvolle schilderij van E. Ravel voor oogen gesteld. Ze verplaatst ons in een schildersatelier, opgevuld met benoodigdheden, kunstvoorwerpen, modellen, afgietsels, beelden, vazen en wapenen, alles getuigende van de ijverige werkzaamheid des kunstenaars. Zijne laatste schilderij staat nog op den ezel, ingelijst en gereed om naar de tentoonstelling te worden gezonden, van de hoopvolste verwachtingen en illusiën des kunstenaars vergezeld.

En hij zelf is door ziekte aan zijn leunstoel gebonden; zijne laatste krachten heeft hij uitgeput op het kunstwerk, waarvan zijn naam, zijne toekomst afhangt. Hij heeft geene rust gekend voor het was voltooid en thans kan hij er nog den blik niet afhouden, die angstig zoekt of niet hier of daar eene penseelstreek, een fijne toets kan worden aangebracht, waardoor de gedachte des kunstenaars krachtiger uitgedrukt, zijn ideaal nader bereikt kan worden. Hij heeft geene aandacht voor de opbeurende woorden zijner beminnende echtgenoote, voor de liefkoozingen zijner trouwe honden, voor het spel van zijn kind. Al zijne gedachten zijn bij zijne kunst, die te gelijk zijne kwelling en zijn Leven is.

De dood van den H. Jozef.

Bij de gedachtenisviering harer Heiligen herdenkt de Kerk inzonderheid hun glorie vollen dood als het oogenblik hunner intrede in de hemelsche heerlijkheid, en vandaar dat zij steeds hun sterfdag aanwijst als den dag voor hun feest. Wanneer wij dus den 19en dezer maand den feestdag van den H. Jozet vieren, is het juist de rechte tijd om ons het treffend schouwspel voor oogen te stellen van zijn gelukzalig afsterven in de armen van Jesus en Maria.

Eene treffende overlevering door alle kerken van het Oosten geloofd, en medegedeeld door Ayma, verhaalt dat Sint Joseph, slechts weinige dagen vóór zijn dood uit den mond van Jesus zelven openbaring ontving van het geheim des Lijdens. Jesus had hem medegedeeld, dat Hij door een zijner Apostelen verraden, voor eenige geldstukken verkocht, vóór de rechtbanken gesleurd, en tot een schandelijken dood veroordeeld zou worden; dat Zijn lichaam, aan alle beleedigingen, aan alle kwellingen ten doel, slechts ééne wonde wezen zou; dat men Hem in Zijn stervensuur gal en azijn zou geven om Zijn dorst te lesschen; dat hij tusschen twee moordenaars zou ter dood gebracht worden, en dat het hart waarop Joseph zoo dikwijls had gerust, door de lans van een soldaat zou worden doorstoken. Die droevige beelden, zoo diep geprent in de verbeelding des grijsaards, maakten een zeer diepen indruk op zijn gemoed.

De gedachte alleen, dat hij getuige zou kunnen zijn van het lijden zijns welbeminden Zoons, deed hem vurig verlangen om te sterven vóór de vervulling dier bloedige profetieën.

De vermoeienissen des lichaams en de smarten der ziel verteerden aldus langzamerhand de laatste sprankens van Josephs leven.

Toen de heilige man den geest gegeven had, sloten Jesus en Maria zijnen mond en zijne oogen; aan geene vreemde hand vertrouwden zij de laatste zorgen toe. Daarna balsemden zij het lijk met reukwerken, wikkelden het in een zweetdoek van fijn linnen en strekten het uit op het doodsbed. Drie dagen en drie nachten bleef het daarop liggen ter vereering van Nazareth's burgers, die kwamen aangesneld om den *rechtige* te zien in den dood.

Na die drie dagen namen de personen, die door hunnen ouderdom en hunne deugden het meest aanbevelenswaardig waren, het lichaam op hunne schouders, en deze kleine stoet, voorafgegaan door Jesus en Maria, richtte zich grafwaarts.

De stichter der christelijke school.

Het jaar 1681 is eene gewichtige dagteekening in de geschiedenis van het christelijk onderwijs der jeugd. In Juli van dat jaar nam een kanunnik van Reims, met eene rijke prebende begiftigd, als zoodanig zijn ontslag en legde, door eenige leerlingen omringd, de grondslagen voor de instelling van de Broeders der christelijke scholen. Jean-Baptiste De la Salle deed, na schitterende studiën, afstand van alle voordeden, deelde zijn persoonlijk vermogen onder de armen uit en stichtte eene godsdienstige Congregatie, die zich uitsluitend zou wijden aan de eerste opvoeding van de kinderen des volks, aan hetgeen men sedert het 1 ger onderwijs genoemd heeft. En hij had daarbij voornamelijk op het oog het kind van den werkman, het kind uit de volksklasse, het kind der armen.

De opvoeding der jeugd is altijd een der voornaamste zorgen van de Kerk geweest. Zij heeft zich niet tot de uitsluitend godsdienstige vorming bepaald, maar ook ten allen tijde getracht den geest van het kind te verrijken met die kundigheden, welke het in de wereld van dienst konden zijn. In de vroegste eeuwen reeds verrezen er scholen in de nabijheid van kerken en kloosters en gewoonlijk was een hooggeplaatst geestelijke met het opzicht over het onderwijs belast in een tijd, toen de openbare school nog ver te zoeken was en het kind, zonder den invloed der Kerk, in de grofste onwetendheid zou zijn opgegroeid Maar tot op den tijd van De la Salle was er nog geene bepaalde congregatie geweest, die zich voornamelijk met het volks-onderwijs bezig hield. Wel waren er hoogescholen, waar de student een uitstekend ingericht academisch onderricht genoot, maar voor het eigenlijke volksonderwijs, dat intusschen toch nooit geheel ontbroken had, moest de man nog opstaan, die het voorgoed regelen zou. Reeds hadden de arme, de zieke, de vondeling eene moeder gevonden in de zuster van liefde, de dochter van den H. Vincentius van Paulo; thans vond het kind des volks een tweeden vader in den broeder der christelijke scholen, den leerling van De la Salle. De stichter gaf zijne instelling een regel, die nooit is behoeven gewijzigd te worden, want de congregatie der christelijke Broeders is gebleven wat zij in 1681 was.

Gelijk alle groote liefdewerken heeft zij van den aanvang af met ernstige moeielijkheden en vervolging te kampen gehad; maar de tegenwerking, die de stichter ondervond, verdubbelde slechts zijn ijver en zijne toewijding. Uit Vaugirard, waar hij zijn noviciaat vestigde, verdreven, verplaatste hij dit naar Ménilmontant en vervolgens naar Rouaan. Te Parijs deden de schrijfmeesters hem proces op proces aan, omdat hij hunne broodwinning afbreuk deed; ten laatste werden de broeders zelfs uit hunne scholen verjaagd en de meubelen op straat geworpen.

In den strengen winter van 1709 zag hij, van alles beroofd, zich letterlijk tot het uiterste gebracht, maar hij scheen wonderen te verrichten van ijver en toewijding en achtereenvolgens zag men hem te Duinkerken, Calais, Boulogne, Saint Omer, Grenoble, Moulins, Mende, Avignon en Marseille scholen oprichten, noviciaten stichten en desnoods zijnen zieken volgelingen het werk uit de hand nemen.

In den guursten tijd van het jaar overschreed hij meermalen de Cevennen, toenmaals onveilig gemaakt door de benden der Camisards, die fel op de katholieken, maar vooral op de priesters gebeten waren. Hij bezocht de Groote Chartreuse, waar hij gaarne de lang begeerde rust had willen vinden na een zoo veelbewogen leven; maar de nood der zijnen riep hem, en eerst toen hij zijne instelling als gevestigd beschouwen mocht, kon hij zich de weelde vergunnen, den last der overheid neer te leggen en als de nederigste der broeders in een zijner huizen zijne laatste levensdagen te slijten. Hij stierf den 7e April 1719 te midden zijner dierbare kinderen. De apostel der jeugd had den eed gehouden, in 1691 met twee zijner leerlingen gezworen, dat 'hij nooit de kostelooze scholen in den steek zou laten, al moest hij er voor bedelen en zelfs droog brood eten.'

Zijn werk is als het mosterdzaadje van het Evangelie geweest, dat, opschietende, een groote boom werd, waarin de vogelen des hemels zich kwamen nestelen. Hoevele geslachten van kinderen zijn niet sedert twee eeuwen onder de schaduw van dien boom groot geworden en met zijne kostelijke vruchten gevoed!

Voor honderd jaren.
Tafereelen uit de groote Fransche Revolutie.
Door J.R. van der Lans.

VII.

Moord van Foulon en Berthier. - Het hart van Berthier verslonden. - De misdaad gewroken.

Men had den koning gezegd dat hij het in de hand had, den stroom van het vergoten bloed te stelpen; door zich slechts te Parijs te vertoonen, zou hij de gistende stad in eens tot brengen; enkel door toe te geven aan den eisch dat de troepen zouden aftrekken en Necker zou terugkeeren, zou hij opeens het vertrouwen, de liefde en gehoorzaamheid van zijn volk herwinnen.

Welnu, nog geene week nadat Lodewijk XVI alles had ingewilligd wat men van hem verlangde, reeds den 22^en^ Juli aanschouwde Parijs weer dezelfde bloedtooneelen, als die het op den schrikkelijken Bastille-dag hadden bezoedeld. Opnieuw klonk het afgrijselijk *A la lanterne!* opnieuw wierp de volkswoede zich als esne verscheurende hyena op hare prooi en werden bloedige afgehouwen hoofden als zegeteek enen op pieken omhoog geheven.

Ditmaal gold het den vergrijsolen schedel van den vier-en-zeventigjarigen Foulon, die de misdaad begaan had, tijdens de afwezigheid van Necker, den koning eenige dagen als minister ter zijde te staan. Toen de koning zijne diensten inriep en een vriend hem om zijne hooge jaren afried, naar Versailles te gaan, had Foulon geantwoord: ‘Gij lenkt aan mijn hoogen leeftijd, maar denk ook eens aan het groote gevaar des konings!’

Hem zelf echter zat het gevaar nog dichter op de hielen; reeds sedert den 14^en^ stond zijn naam op den lijst der beschuldigden, en het baatte niet of hij zich, op aandrang zijner betrekkingen, al schuil hield. De haat wist hem weldra te achterhalen, de haat, die omtrent dezen raadsman van Lodewijk XVI den laster had uitgestrooid, als zou hij gezegd hebben: ‘Het volk kan wel gras eten.’

Vreeselijk wreekte het volk die vermeende miskenning van den ‘aristocraat.’ Ook hij zou gras eten, en niet een bundel gras in den mond, met een krans van brandnetels om de grijze haren, werd Foulon's hoofd op de piek rondgedragen. Hij was niet het eenige slachtoffer van dien dag. Nog dreef de volkswoede met zijn rampzalig overschot haar bloedig spel, toen een aanrollend rijtuig toevallig een anderen aristocraat aanbracht, den jongen Berthier, den intendant van Parijs, den inner der belastingen, wiens misdaad was de schoonzoon te zijn van Foulon.

Dreigend hield men hem het misvormde hoofd zijns schoonvaders voor, als het beeld van wat zijn eigen lot zou zijn. De jonge, krachtige man liet zich niet weerloos slachten als de afgeleefde grijsaard. Wetend dat zijn leven verbeurd was, wilde hij het ten minste zoo duur mogelijk verkoopen. Met de kracht der vertwijfeling rukte hij een zijner bespringers een geweer uit de knuisten, zwaaide het als eene vervaarlijke knots om zich heen, velde er zijne aanranders links en rechts mee neer, maar zeeg weldra zelf van honderd bajonnetsteken doorboord, levenloos ter aarde.

Dat was eene teleurstelling voor de kannibalen, die reeds gepocht hadden op het genot eener lange marteling. Geen nood! men zou zich schadeloos stellen door de schending van een lijk. Een dragonder rijt met zijn sabel het lichaam open, stroopt de mouwen op, wroet met de hand in de nog warme ingewanden en heft zegevierend een lillend stuk vleesch omhoog, onder den kreet:

‘Het hart van Berthier!’

En dat bloedige hart wierp hij op de groene tafel van het kiezers-comité, voor de mannen van het stadhuis, voor den nieuwen maire Bailly, die zich aan de spits had laten stellen van het oproerige Parijs en alzoo de verantwoordelijkheid had op zich genomen voor al die gruwelen, welke hij, de hoofdman, niet bij machte was te beletten.

Evenzoo werd ook Orleans gedwongen, uit de vensters van het *Palais-Royal* de moordenaars te groeten, die hem op hunne pieken de hoofden hunner slachtoffers toestaken, als om de goedkeuring te vragen van hun meester op het afschuwelijk werk, waartoe hij hen had opgehitst en betaald.

Anderhalven dag vermaakte zich het bloeddronken gepeupel met de afgehouwen hoofden en des avonds diende het hart van Berthier als eene versnapering bij de koffie, onder het gezang van het operadeuntje:

Non, il n'est pas de bonne fête
Si le coeur n'en est pas.1)

---

1) De eigenaar van het hart van Berthier, zegt de abbé De Montgaillard in zijn Hist. de France, tegen den avond het café de Foi in het Palais-Royal binnengetreden zijnde, neemt met vijf of zes kannibalen, waarvan hij het hoofd was, aan een der tafeltjes plaats en vraagt koffie; die wordt gebracht. Het monster-soldaat, de overwinnaar der Bastille, neemt het hart van Berthier van de bajonet, waarop hij het gestoken had, nijpt het krachtig tusschen zijne handen, perst er eenige druppels bloed uit, stort die in de koppen koffie, en op hetzelfde oogenblik brengt de helsche bende den afgrijselijken drank aan de lippen, drinkt en begint het operarefrein te zingen, enz.

Dienzelfden avond ook ontving de onmensch, die Berthier het hart uit het ontzielde lichaam gescheurd had, zijne verdiende straf. In de kazerne komend en zich op zijn heldenstuk beroemend, zag de dragonder zich door zijne kameraden met afschuw teruggestooten. 'Lafaard,' klonk hem tegen, 'wat pocht gij er op, een stervende te hebben afgemaakt!'

'Wie zegt daar lafaard?'

'Ik! ik!' klonk het links en rechts.

'Tegen allen tegelijk kan ik het niet opnemen,' hernam de moordenaar.

'Nu dan zult ge met mij alleen te doen hebben,' riep een zijner makkers, 'en op staanden voet.'

'Laat hem eerst zijne handen wasschen en een anderen sabel nemen,' riep er een, 'ge kunt toch niet vechten met een kerel, bebloed als een beul.'

'Neen, laat hij maar opkomen, zooals hij daar is; dat ik hem naar de het stuur met zijn boevenstuk!'

En nauwelijks hadden zich de degens gekruist of de dragonder, die zijn regiment onteerd had, werd gedood vijf uren na den gepleegden moord en nog vóór hij zich de handen had kunnen wasschen.

(*Wordt voortgezet.*)

Eene tweede liefde.
Naar het Duitsch
Van
Auguste von Osten.
(*Slot.*)

En Helene haalde den sleutel van de kast te voorschijn, terwijl Leonie haar lachend met de oogen volgde. Een licht groen kleed met wit gegarnierd werd uitgekozen.

'Maar Helene, ik kan toch zulk een kleed niet aantrekken, denk eens goed na, wat zal mijn man zeggen als ik mij zoo vertoon. Weet hij dat het uw verjaardag is?'

'Neen, want ik heb hem alleen bij het ontbijt gezien. Hij werd daarenboven weggeroepen, omdat een heer hem wenschte te spreken.' Zij kuste Leonie die nog besluiteloos was en sprak vleiend: 'Nu moet gij nog eene bloem ju uw haar steken.'

'Wat zijt gij toch nog kinderachtig, Helene!'

Helene verliet de kamer en ging naar den tuin om eenige viooltjes te plukken. Zij was juist bezig in de kamer een bouquet te schikken toen Leonie binnenkwam.

'O hoe lief ziet gij er uit,' riep het jonge meisje vol bewondering. 'Zoo heb ik mij u ook voorgesteld.'

'Stil Helene,' zeide Leonie, want eenige minuten geleden had zij, voor den spiegel staande, tot zich zelve gezegd, dat hare schoonheid niet in staat was haar het verloren geluk weer te geven.

De beide dames zetten zich voor het venster met eenig handwerk neder. Leonie deed haar best onder het gesnap van Helene vroolijk te schijnen.

Met een opgeruimd gelaat kwam Arnold uit de zaal in de huiskamer. 'Helene,' zeide hij terwijl hij bleef staan, 'hier is iemand die u wenscht te spreken.'

'Mij?' vroeg het meisje verbaasd terwijl zij opstond.

Arnold opende de deur een weinig om haar door te laten en sloot die toen weer dadelijk.

Helene uitte een kreet van blijdschap en daarop was alles stil.

Toen trad Arnold vroolijk op zijne vrouw toe. 'Hoe lief ziet gij er vandaag uit,' riep hij verrast. 'Het is een goede inval van u, juist heden dit donker kleed uit te laten.'

'Helene wilde het zoo gaarne,' antwoordde Leonie verlegen, 'omdat zij vandaag jarig is!'

'Is zij jarig? he! dat wist ik niet!'

'Dat wist gij niet? ik dacht dat gij haar in de zaal geroepen had om haar eene verrassing te bezorgen.'

'Neen,' zeide de professor terwijl hij luisterde, de verrassing heeft met haren verjaardag niets te maken.'

'Mag ik niet weten wat daar gebeurt?' vroeg Leonie met een gedwongen lachje.

'O zeker!' antwoordde Arnold verstrooid,' heb nog een oogenblikje geduld, als ik u bidden mag, dan kunnen wij in de verrassing deelen.'

'Ik kan wachten,' hernam Leonie, terwijl zij zich in een stoel neerzette en 't hoofd in de hand steunde. Zij deed haar best om onverschillig te schijnen, doch het was haar niet mogelijk: zij dacht aan het gesprek van den vorigen avond, aan de smart van den nacht en voelde den blik van haar man op zich rusten; te vergeefs trachtte zij zich uit de verwarring te redden en stond op.

'Ik ben waarlijk niet nieuwsgierig, Otto, maar toch zou ik eindelijk wel eens willen weten wat Helene reeds sedert een kwartier in de zaal doet, vroeg zij met gedwongen vroolijkheid.

'Ja, ik denk wel dat wij kunnen binnengaan.'

'Kom,' zeide hij met verheffing van stem terwijl hij de zaaldeur opende, 'wij storen toch niet?'

Dat deden zij toch, want zoodra Helene Arnold en zijne vrouw hoorde, wikkelde zij zich los uit de armen van een jong man, aan wiens hart zij zoo even gerust had. Zij verborg het gelaat in beide handen en viel Leonie om den hals die hun beiden vol verbazing stond aan te staren. Arnold scheen op de hoogte van de zaak te zijn, want op den jongen man wijzend zeide hij: 'Leonie, dat is mijn broeder Herman, ik hoop dat gij spoedig goede vrienden zult worden.'

Als iemand die zijne wereld verstond, naderde de vreemde de jonge vrouw, wier hand hij vatte en zeide: 'Lieve schoonzuster, gij moet mij vergeven dat ik mij niet het eerst aan u liet voorstellen, doch mijne bruid, die ik op haar verjaardag wilde verrassen, moet mijne verontschuldiging maar op zich nemen.' Hij reikte zijne linkerhand aan Arnold terwijl Leonie vol verbazing eerst haren zwager en toen Helene aanzag.

'Zijt gij verloofd, Helene! maar het is niet mogelijk? Helene, zeg, is het waar?' En met een van vreugde stralend gezichtje stamelde het lieve bruidje: 'Ja, het is waar.'

'En wat zegt gij daarvan, Otto?' vroeg Leonie, terwijl ze hem uitvorschend aanzag. 'Hadt gij er eenig vermoeden van?'

'Vergeef mij, Leonie, dat ik mijne belofte ook voor u zoo streng bewaard heb. Toen ik Helene uit Bremen afhaalde, maakte Herman mij bekend met zijne liefde voor eene speelgenoote zijner jeugd; hij was overtuigd, dat haar hart hem ook toebehoorde, doch hij wilde dat zij, van hem verwijderd, van hare liefde voor hem bewust werd. Hij had den moed zonder eenige bekentenis op reis te gaan. Ik beloofde hem als broeder over haar te waken, zijn ge heim trouw te bewaren en dat geen vreemde invloed zijn levensgeluk zou tegenwerken. Wij zien nu, dat hij zich voor zijne zelfverloochening schadeloos stelt door haar nu zijne gevoelens meê te deelen.'

Terwijl het gelukkige paar voor het venster stond te praten, ging Arnold op zachten toon voort: 'Begrijpt gij nu, Leonie, waarom ik uw beschermeling von Zahren verwijderd wilde houden?... Maar wat scheelt er aan, gij ziet zoo bleek, gij doet mij schrikken.'

Helene snelde op haar toe, doch zij zeide met een lachje. 'Eene oogenblikkelijke zwakte overviel mij, het is nu al voorbij; eenige minuten rust - doch blijf hier, lieve Helene, ik kan alleen naar mijne kamer gaan, ik kom zooeven terug.' Als op vleugelen gedragen snelde zij naar hare kamer, eene onzichtbare macht deed haar neerknielen; dankend hief zij hare handen ten hemel, terwijl het zaligste geluk uit hare oogen straalde. Al haar denken en gevoelen was een dankgebed voor het onverwachte, ongehoopte geluk. Hij beminde Helene niet, had haar nooit bemind, nu kon, nu moest alles nog goed worden.

Toen Leonie hare kamer weder verliet, was zij een ander mensch geworden. Haar drukkend harteleed was weggenomen; hare oogen die tot nu toe zoo zwaarmoedig rond gezien hadden, straalden van overgroot geluk; als op nieuw jong geworden snelde zij den gang door.

Den geheelen dag was Leonie de ziel van het gezelschap; Helene was stil en afgetrokken; hare helderblauwe oogen zagen steeds den geliefden aan, alsof zij zich van haar geluk niet kon overtuigen. Doch de liefdevolle blik van den krachtigen jongman naast haar, wiens geniaal uiterlijk den kunstenaar verried, zeide haar de werkelijkheid. Haar mond opende zich niet tot vroolijk praten; ook Arnold was veel stiller dan gewoonlijk. Hij was verbaasd en getroffen over de verandering die er bij Leonie had plaats gehad; hij kon zich die niet verklaren. Nooit had hij haar zoo schoon en zoo betooverend gezien. Was Helene's geluk hiervan de oorzaak? Of wilde zij in tegenwoordigheid van zijn broeder haar man behagen? wilde zij voor den gast verbergen, dat aan haar huwelijk de innerlijke band ontbrak?

Nog eenige dagen wilde Herman bij zijn broeder blijven om dan alles tot de ontvangst van zijne bruid gereed te maken, die hij na verloop van acht weken als zijne echtgenoot hoopte te begroeten. Na dien tijd zou de jonge Döring uit Nizza terugkeeren en de eerste wittebroodsweken zouden de professor en zijne vrouw bij het jonge paar gaan doorbrengen. Leonie had lachend hare toestemmig gegeven en daarbij haar echtgenoot met hare glanzende oogen aangezien, die zij verlegen neersloeg toen zij in zijn geheel wezen groote verbazing las. Zij voelde zich beklemd en verlangde toch naar het oogenblik, waarin zij zonder getuigen tegenover haar man zou staan om den eed gestand te doen, dien zij hem gezworen had.

Toen Herman meende, dat het tijd was heen te gaan en ook Helene den professor en Leonie goeden nacht gewenscht had, toen zij daar zoo tegenover elkander stonden, was het Leonie alsof zij door eene duizeling werd overvallen, doch haar vrouwelijke trots verdrong elk anander gevoel. Het hooge woord wilde haar niet over de lippen, doodelijke bleekheid wisselde met een hoog rood telkens af. Haar echtgenoot zag haar vragend en vol verwachting aan; ook hij zag zeer bleek. Hij naderde zijne vrouw, vatte hare hand, en zeide met eene zachte bewogen stem: 'Ik dank u, Leonie, dat gij mijn bloedverwant zoo hartelijk hebt welkom geheeten. Gij hebt hem zeer voor u ingenomen. Het doet mij genoegen, meer zelf dan ik zeggen kan, dat mijn broeder zich hier zoo spoedig te huis voelt.'

Arnold scheen een antwoord te verwachten; hij zag zijne vrouw aan, die met neergeslagen oogen en met koortsachtig jagenden pols voor hem stond, niet in staat haar kloppend hart door één woord lucht te geven. De professor wachtte nog een oogenblik; hij wierp een langen blik op de schoone verlegen vrouw voor zich, maakte zijne hand uit de hare los en zeide: ‘Gij hebt rust noodig, Leonie! goeden nacht.’

‘Goeden nacht!’ fluisterde zij, zonder hare oogen op te slaan.

Hij ging heen en zij had niet gedaan wat zij zich heden ontelbare malen voorgenomen had. Misschien leed hij in zijne kamer nu ook om hare smarten, zooals zij die in de laatste maanden had leeren kennen: smarten van onbeantwoorde liefde en zij snelde niet naar hem toe om door eenige woorden zijne smart in geluk te veranderen, omdat hare liefde haar trots, hare valsche schaamte niet kon overwinnen?

Op eens verhelderde haar blik, hare ademhaling werd rustiger en zij had vast besloten de zaaldeur geopend om naar de kamer van haar echtgenoot te gaan.

De deur stond open, Leonie twijfelde nog eene seconde, toen trad zij binnen. Arnold had hare komst niet bemerkt, hij stond aan het geopend venster om zijn verhit voorhoofd te verkoelen. Een arm werd zachtjes om zijn hals geslagen en een gloeiend gelaat zonk op zijn schouder.

Arnold wendde zich schielijk om: ‘Leonie,’ riep hij uit, zijne oogen niet kunnende gelooven, ‘Leonie zijt gij het? Of is het een droom? Zie ik wel goed, Leonie! o Leonie.’

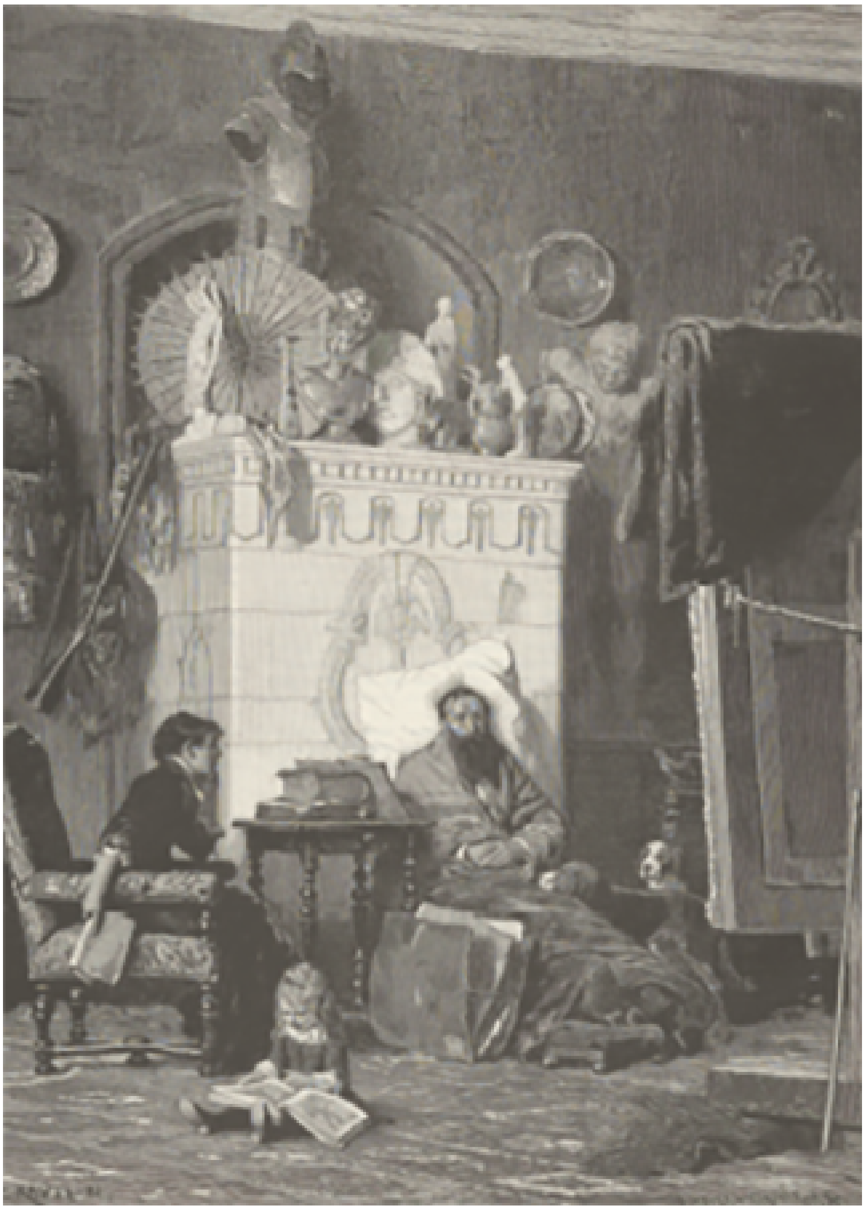

DE ZIEKE KUNSTENAAR, NAAR DE SCHILDERIJ VAN E. RAVEL.

Met bevende hand trachtte hij haar hoofd op te lichten om zich te overtuigen dat zij het werkelijk was. Doch het schoone hoofd leunde steeds tegen zijn schouder en eene bevende stem fluisterde hem in het oor: ‘Otto, ik heb u lief!’

De krachiige man scheen te bezwijken onder zooveel onverwacht geluk; zijne borst zwoegde. ‘Leonie, Leonie, is het waar? Is het werkelijk zoo?’ stotterde hij eindelijk. En met zacht geweld hief hij haar hoofd op, om in hare oogen te lezen.

Haar liefdevolle blik door tranen verduisterd is hem zekerheid genoeg. Sprakeloos valt hij op de knieën en verbergt het gloeiend gelaat in haren schoot. Hare zachte hand ligt op zijn hoofd; zij buigt zich neder en nauw hoorbaar fluistert zij hem het ontwaken van hare liefde toe.

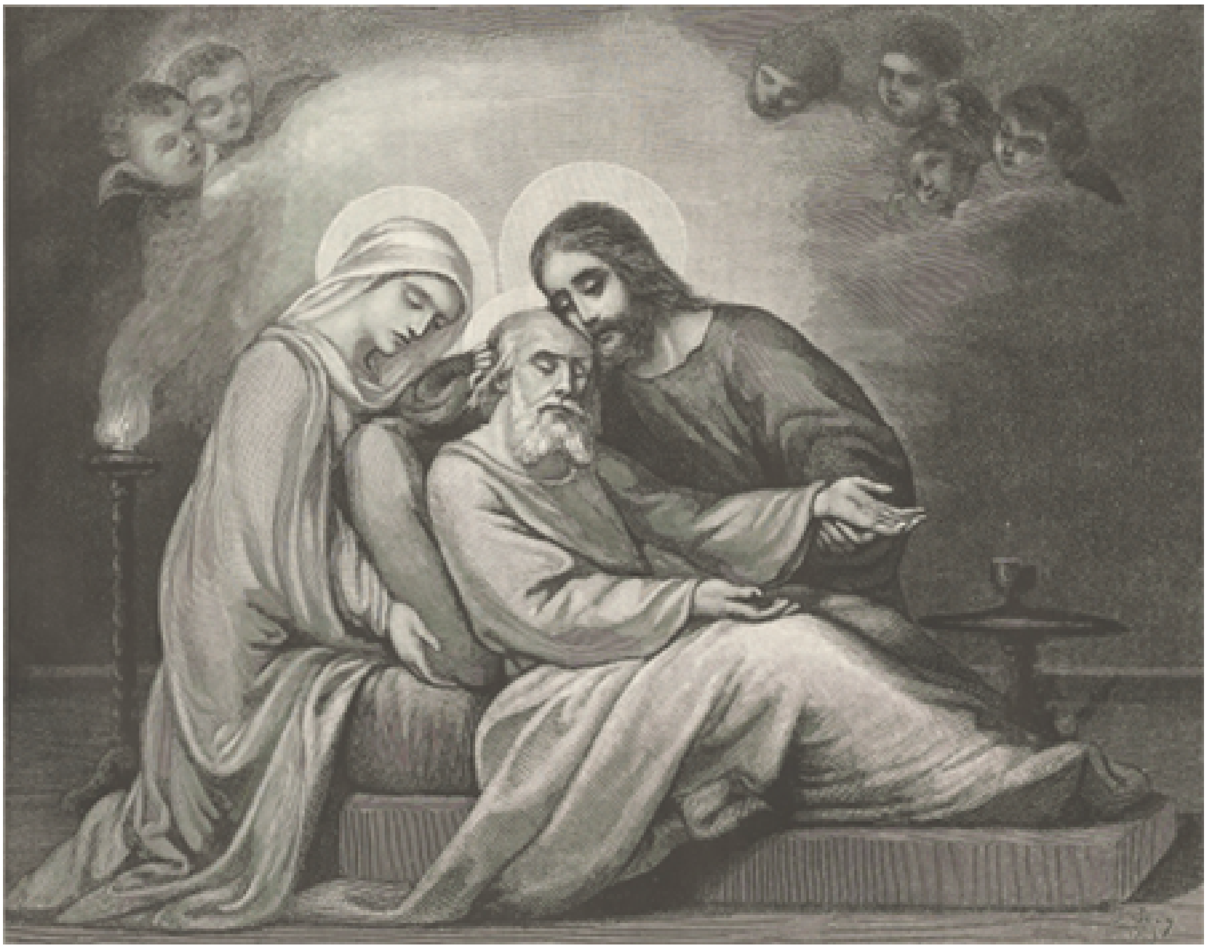

DE DOOD VAN DEN H. JOZEF, NAAR DE SCHILDERIJ VAN M. JOUY.

Over de dranken.
(*Vervolg*.)

Mede of *gegist honigwater*. In het noorden bereidt men uit honig een gegisten drank, die eenige overeenkomst heeft met de Spaansche en Portugeesche wijnen en die men niet met ongegist honigwater moet verwarren. Dit laatste wordt gemaakt, door honig met water en sommige specerijen, zooals kaneel, gember, muskaatnoot en kruidnagelen, te laten koken, maar zonder het aan gisting te onderwerpen. De methglin wordt uit dezelfde zelfstandigheden bereid als het honigwater, behalve dat er nog thym-, salie-, en rosmarijnbladeren enz. bijgevoegd worden; dit alles wordt door middel van een weinig biergist aan gisting blootgesteld.

Nadat deze mede lang genoeg gestaan heeft, en als alle slijmerige deelen gezakt zijn, wordt zij klaar, helder en zeer aangenaam van smaak. Men beschouwt haar als eene goede hartsterking, zeer gunstig voor grijsaards en ziekelijke personen.

Men bereidt in Polen, onder den naam van *lipets*, eene mede, die zoo helder en schuimend is als champagne, en door vele personen boven dezen wijn verkozen wordt. Het is zeer waarschijnlijk, dat de hoedanigheid der mede van Lithauen, van de voortreffelijkheid des honigs at hangt, waaruit ze samengesteld is.

Gegiste en overgehaalde dranken; geestrijke vochten. De kunst om door overhaling van gegiste dranken een ontvlambaar vocht, *alcohol* genaamd, te verkrijgen, komt, zooals men verhaalt, van de Arabieren die de eerste distillateurs waren. De alcohol wordt uit wijn, granen, aardappelen, en in 't algemeen uit alle vruchten en granen getrokken, die kunnen gisten. De geneeskunde, en de kumten in 't algemeen, ontleenen uit den alcohol een groot voordeel voor hunne verschillende bereidingen.

Uit alcohol, suiker en verschillende aromatische bestanddeelen bereidt de likeurstoker die ontelbare likeuren, welke met eene enkele uitzondering meer of min schadelijk voor de gezondheid zijn. Daarom hebben bijna alle geneesheeren gezegd, dat de distilieer-kunst eene van de verderfelijkste uitvindingen voor het menschelijk geslacht is geweest.

De alcoholische dranken, zooals de jenever, rhum, brandewijn, kirsch, absinthe, maken ontelbare slachtoffers onder de arbeidende klassen. Verschillende beroemde schrijvers hebben met afschrikwekkende waarheid de verwoestende talrijke ziekten afgeschilderd, die door het misbruik van geestrijke dranken worden veroorzaakt, en insgelijks de lichamelijke en geestelijke verdierlijking, waarin de jeneverdrinkers verkeeren. De gevolgen van misbruik van sterken drank kunnen zijn: ontsteking der maag, kankerknobbels, vergrooting en verdikking van milt en lever, slagaderbreuken, bevingen, uitvallen van het haar, zwakheid, krankzinnigheid, het doortrekken der levende weefsels met alcohol, en somtijds menschelijke zelfverbranding, waarvan men verschillende voorbeelden aanhaalt.

Verstandige personen moeten alle zuiver alcohol-bevattende vloeistoffen verwerpen, maar er zijn gevallen van verzwakking van het gestel en slapheid van organen, waarbij sommige *samengestelde likeuren* opwekkende, versterkende en weldadige uitwerkselen kunnen teweeg brengen. Als de punch behoorlijk bereid is en met vijf of zes maal hare hoeveelheid water is verdund, dan is het een drank, die in de koude voor gezond en aangenaam gehouden wordt. Sommige elixers, wier formules men in de apotheken kan vinden, bezitten onbetwistbare maagversterkende eigenschappen; evenwel moet men niet uit het oog verliezen, dat die samengestelde likeuren niet dan met kleine hoeveelheden genomen moeten worden, altijd wanneer de nood het eischt; er moet echter nooit eene gewoonte van gemaakt worden.

We besluiten met alle geneesheeren, dat het dagelijksch gebruik van meer of min brandende dranken bijna altijd nadeelig is. De alcoholbevattende vochten beginnen over 't algemeen met de organen hevig te prikkelen, er ontstaat bloedsophooping en vervolgens stilstand; ten gevolge van deze, langen tijd herhaalde prikkelingen wordt de gevoeligheid afgestompt, het slijmvlies der maag wordt dik, de eetlust vermindert, ernstige ongesteldheden kunnen er het gevolg van zijn; kortom, het misbruik van die dranken verslijt de organen, dompelt den mensch in lichamelijke en geestelijke verdierlijking en versnelt op eene schrikkelijke wijze zijn levensloop.

(*Wordt voortgezet.*)

Kleine fee.
Tafereelen uit Marlitt's Verhaal:
Het geheim der oude jufvrouw.
(*Vervolg.*)

De advokaat moest lachen om het verlegen gezicht van zijnen vriend

- Mevrouw dacht, dat het maar eene lichte verkoudheid van Annaatje was, ging Rosa voort; zij zegde dat ik het kind wel een uurtje alleen kon laten en heeft haar allerlei speelgoed op haar bedje gegeven.

- En waar is mevrouw? vroeg de professor barsch.

- Zij is met mevrouw Helwig naar de vergadering van het bijbelgenootschap gegaan, mijnheer.

- Zoo! Nu maak dan maar gauw, dat ge met die vodden klaar komt, beval hij en wees naar de deur, waaruit zij gekomen was. Daarna riep hij Rika, doch deze was in de keuken bezig en zat met beide handen in den deeg; zij zond dus Felicitas.

Het jonge meisje kwam boven. Nog lag de blos der opgewondenheid op hare wangen; doch hare oogen ontmoetten kalm die des professors. Zij wachtte zwijgend zijne bevelen. Het kostte hem blijkbaar groote moeite haar aan te spreken.

- De kleine Anna is zonder toezicht: wilt gij bij haar blijven tot dat hare moeder terugkomt? vroeg hij eindelijk; het omging haar niet, dat hij zijne stem tot vriendelijkheid dwong.

- Zeker, antwoordde zij; maar hare mama heeft niet gaarne, dat ik bij het Find ben; wilt gij er de verantwoordelijkheid van op u nemen?

- Ja wel.

Daarop ging Felicitas aanstonds naar de slaapkamer en deed de deur achter zich dicht. De advokaat zag haar met schitterende oogen na.

- Fee noemt Hendrik haar, zegde hij tot Helwig, terwijl hij met dezen den trap verder opklom, hoe wonderlijk die naam uit zijn onbeschaafden mond klinkt, is hij toch zeer toepasselijk op haar... Ik moet oprecht bekennen dat ik niet begrijp, hoe gij en uwe moeder haar met die oude keukenmeid en dat kameniertje daar ginds gelijk kunt stellen.

- Hadden wij haar misschien in zijde en fluweel moeten kleeden? riep de professor zoo heftig als zijn vriend hem nooit gezien had. Gij vindt zeker, dat, wijl er geene dochter hier in huis is, die Fee ik zou liever zeggen die Sphinx, de plaats daarvan moest innemen. Maar gij zijt altijd een overdrevene geweest Wilt gij het kunstenmakerskind tot mevrouw Frank maken, ik geef u mijnen zegen als voogd, voegde hij er spottend bij.

- Ik geloof niet, dat het meisje zich veel om uw zegen zou bekommeren, als ik haar recht beoordeel, antwoordde Frank; maar als gij meent, dat gij mij met dien naam kunstenmakerskind verschrikt, vergist gij u geweldig, mijn waarde professor. Ik kan mij overigens best verbeelden, dat de gedachte alleen u eene zenuwkoorts op den hals zou halen met uwe grondbeginsels en die daar - hij wees naar de familieportretten aan den muur van een vertrek voor welks openstaande deur zij stonden - zouden zich nog in hun graf omkeeren.

De professor trad die kamer in; die speldensteken van den spot schenen hem niet te treffen. Zij hebben ontegenzeggelijk hun naam in eere gehouden! zegde hij plotseling. Ik geloof niet, dat zij allen zonder strijd hunne waardigheid hebben opgehouden en zouden zij hunne vele offers, om het huis Helwig op te bouwen, gebracht hebben, opdat een nazaat het met een stoot van zijn voet als een kaartenhuis om verwierp? Daarvoor beware mij God!

Hij zag er uit, alsof hij met die woorden een strijd met zichzelven had uitgemaakt en de zege had behaald. De drift, welke Frank met zooveel verwondering had opgemerkt, was verdwenen toen hij in zijne kamer terugkeerde.

Toen Felicitas ongeveer een half uur bij het bedje van het kind gezeten had, kwam Adèle te huis; zij fronste haar voorhoofd toen zij het jong meisje zag.

- Hoe komt gij hier, Caroline? vroeg zij scherp. Ik heb u toch niet tot dien dienst verzocht.

- Maar ik wel! zegde de professor, die eensklaps aan den ingang van het vertrek verscheen. Uw kind had toezicht noodig; het kwam mij op hare bloote voetjes op den trap tegen!

- Hoe is 't mogelijk! Maar, Anna, hoe kunt ge zoo ongehoorzaam zijn!

- Twijfelt gij, wie hier berisping verdient, Adèle? vroeg de professor streng.

- Hemel! Rosa heeft niets ter wereld te doen dan op het kind te passen; maar nauwelijks keer ik den rug, of zij ligt uit het venster te zien, of staat voor den spiegel....

- Toevallig staat zij op dit oogenblik voor de strijkplank, omdat gij voor morgen met alle geweld een kleed gereed wildet hebben! hernam hij scherp.

Zij schrikte, doch herstelde zich oogenblikkelijk.

- Hemel, hoe dom! nu heeft zij mij weer verkeerd verstaan.

- Goed, hield hij vol; ik zal dat misverstand aannemen; maar hoe kunt gij dan uw kind toevertrouwen aan iemand, wier achteloosheid gij kent?

- Johannes, mij riep een groote plicht! antwoordde zij plechtig, met een dwependen opslag harer schoone oogen.

- Uw grootste plicht is bij uw kind. Ik heb u niet hierheen gezonden, om naar genootschappen te gaan, maar om uw kind.

- Vroeger dacht gij toch anders, Johannes.

- Dat stem ik toe. Maar *eigen* nadenken zal ons altijd op den onwankelbaren vasten stelregel der zedekunde terugbrengen, dat wij het allereerst onze krachten behooren te wijden aan de i grond, waarop de Voorzienigheid ons geplaatst heeft. Al hielpt gij honderden heidenkinderen tot uw gedacht bekeeren, gij zoudt er niet minder rekenschap om schuldig zijn voor uw eigen kind!

Het gezicht der dame gloeide als eene roos. Zij deed alle moeite om hare gewone beradenheid en zachtmoedigheid te herwinnen; en dit gelukte haar.

- Wees niet zoo streng jegens mij, Johannes! bad zij. Bedenk dat ik eene zwakke vrouw ben, maar toch altijd het beste wil... Heb ik verkeerd gedaan, dan is het toch hoofdzakelijk uit liefde voor uwe goede moeder geschied, die wenschte dat ik haar zou vergezellen, maar 't zal niet weer gebeuren.

De jonge weduwe had met den zachtsten toon harer vleiende stem gesproken, en bood den professor glimlachend de hand.

Zonderling, de ernstige man bloosde als een jong meisje - onwillekeurig sloeg hij een schuwen blik naar haar, die met neergeslagen oogen aan 't bed van het kind zat; - hij vatte de twee vingers aarzelend in de hand en liet ze terstond weer vallen.

- Ik kan nu de verzorging van Anna weer op mij nemen, ik dank u hartelijk, lieve Carolina, dat ge voor eene poos mijne plaats hebt vervuld, zegde zij vriendelijk tot Felicitas.

Felicitas stond op, doch toen begon het kind bitter te schreien en hield haar met beide handjes vast.

De professor voelde den pols der kleine patient en zegde:

- Het kind heeft eene harde koorts, zij mag zich volstrekt niet onrustig maken. Gij zult nog wel willen blijven totdat zij ingeslapen is? voegde hij er koel vriendelijk tot Felicitas bij.

Zij nam zwijgend hare plaats weer in, en hij ging heen.

Te gelijk met hem ging ook Adéle naar de andere kamer en wierp de deur heel onzacht achter zich toe. Felicitas hoorde haar met snelle stappen heen en weer loopen. Eensklaps klonk er een scherp geluid als het scheuren eener stof. Anna richtte zich luisterend overeind en begon te beven; het geluid herhaalde zich en telkens weer dichter op elkander.

- Mama, Anna zal wijs zijn; Anna zal het niet weer doen! Mama, Anna niet slaan? riep het kind buiten zichzelve van angst.

Op dat oogenblik kwam Rosa binnen. Het frissche gezicht van het meisje zag bleek en ontsteld.

- Zij scheurt weer; ik hoorde het ginder al; mompelde zij. Stil, hartje, fluisterde zij geruststellend tot het kind; mama zal u niets doen; zij zal niet bij u komen en wel gauw weer goed worden.

Er werd eene deur toegeslagen; Adéla was weggegaan; daarop ging Rosa naar de kamer welke hare mevrouw zoo even verlaten had; een oogenblik later kwam zij terug met de flarden van wat zoo even nog een battisten zakdoek was geweest.

- Als zij woedend is ontziet zij niets meer! fluisterde Rosa. Dan verscheurt zij wat haar voor de handen komt, en slaat er zonder genade op los; dat weet het arme kind daar ook heel goed!

Felicitas drukte het kind aan haar hart, als wilde zij het tegen den drift harer hartstochtelijke moeder beschermen. Hare bezorgdheid was ongegrond; want een oogenblik later klonk de stem der jonge weduwe weer helder en zacht door de vestibule; zij praatte met den advocaat en toen zij weldra daarna in de slaapkamer kwam, was zij zachter en lieftalliger dan ooit.

XVI.

Toen Felicitas, op verzoek van den professor de plaats aan het bedje van Anna weer innam had zij niet gedacht dat zij dagen lang daar zou moeten blijven.

Het kind werd gevaarlijk ziek, en wilde noch Rosa, noch Rika bij haar bedje dulden; niemand dan Helwig en Felicitas mochten haar de medicijnen ingeven. De verscheurde zakdoek speelde eene groote rol in de koorts-fantasieën van het kind.

De professor hoorde met verwondering hare uitroepen van vrees en angst, en jaagde Adèle door zijn vorschenden blik en vragen meermalen een blos op de wangen. Zij bleef echter door Rosa geholpen, altijd beweren, dat het kind een benauwden droom moest gehad hebben.

Felicitas schikte zich spoedig in haren post en hoewel zij aanvankelijk tegen den gestadigen omgang met den professor had opgezien, hielp de bezorgdheid voor het leven van het kind, welke zij met hem deelde, haar spoediger over dien ongewonen toestand heen, dan zij gedacht had.

Zij vond het zonderling, dat zij hem altijd terstond begreep; veel spoediger dan de moeder van het kind, wist zij op zijn gelaat te lezen, of het gevaar toegenomen was dan of zijne hoop weder herleefde.

Hij behoefde dan ook slechts een woord te spreken om door haar gedaan te krijgen wat noodig was. Hij loste haar bij het waken af en was ook over dag in de ziekekamer.

Uren lang zat hij geduldig voor het bedje en legde zijne handen beurtelings op het voorhoofd van 't kind. Dan lag de kleine rustig; er moest eene eigenaardig verzachtende kracht liggen in die handen.

Onwillig trachtte het jonge meisje de vergelijkende gedachten van zich at te schudden, die haar bestormden als zij hem zwijgend gadesloeg.

Het waren nog dezelfde onregelmatige harde lijnen; hetzelfde vooruitstekende voorhoofd, waarlangs het dikke haar pijnlijk zorgvuldig was gladgestreken; het waren dezelfde oogen, dezelfde stem; alles en alles nog de schrik harer kinderjaren; doch dien donkeren trek, die voorheen het hoofd van den jongeling zoo oud en terugstootend had gemaakt, zocht zij te vergeefs.

Er ging als een zacht licht uit van dat niet schoon gevormde, doch slimme voorhoofd, en wanneer Felicitas hoorde hoe zacht en liefderijk hij het onrustig kind toesprak, moest zij zich bekennen dat hij zijn beroep met heiligen ernst behartigde.

Hij had zijne stem in bedwang, zooals zelden een mensch heeft; klanken en woorden stonden hem ten dienste, die het hart van het jonge meisje als een elektrieke schok doortrilden.

Het was grootsch in hare oogen, zooals hij daar nacht en dag bezig was als bemiddelaar tusschen leven en dood. Doch al die gedachten trachtte Felicitas te onderdrukken door de ééne: hij was voor haar een onbarmhartig verdrukker, een onrechtveerdig bevooroordeeld rechter geweest!

Hij had haar in hun dagelijkschen omgang geen enkelen keer weer op dien zachten toon toegesproken, die haar zoo vreeselijk was, en waar zij altijd het wapen harer fierheid had tegenovergesteld.

Hij hield zich aan de koele vriendelijkheid die hij sedert zijn laatste gesprek met haar had aangenomen, en hij sprak nooit een enkel woord met haar dat niet noodig was. Met de jonge weduwe had hij een zwaren strijd gehad.

Adéle had zich den eerste dag als eene bezetene aangesteld en wilde volstrekt niet dulden, dat Felicitas hare plaats bij het bed van haar kind zou innemen, en hij had al de vastheid van zijn wil noodig om haar te doen bedaren.

Nu nog stak zij ieder oogenblik haar gekruld hoofd, waarvoor het kind zeer bang was, door de deur; dan trof het meestal dat de professor en Felicitas bij elkander waren....

Dan weende zij en wrong de handen; doch onder dat alles verloor haar gelaat niets van zijne frischheid. Welk een onderscheid tusschen haar en het bleeke, door waken en tobben uitgeputte gelaat van het jonge meisje.

Iederen avond verscheen zij in haar elegant nachttoilet, met een fijn kanten mutsje om de blozende wangen en een stichtelijk boek in de hand - om te waken.

Dan herhaalde zich altijd dezelfde woordenstrijd tusschen haar en Helwig; dan herhaalde zij altijd weêr dezelfde woorden van ‘inbreuk maken op hare rechten als moeder’ en ging dan zacht weenende en klagende heen, om den volgenden morgend als eene bloeiende roos weêr op te staan.

Het was de negende avond van de ziekte van het kind; het lag dof en bewusteloos neêr, slechts nu en dan kwamen er onbestemde klanken van zijne lippen. De professor had lang met bekommerd voorhoofd aan het bedje gestaan; eensklaps stond hij op en wenkte Felicitas in de aangrenzende kamer.

- Gij hebt gister nacht gewaakt en over dag geen oogenblik rust genomen, en toch moet ik nog meer opoffering van u vergen, zeide hij. Dezen nacht heb ik goede zorg en oplettendheid nevens mij noodig: wilt gij dezen nacht nog waken?

- Ja.

- Het zullen angstige uren zijn; gevoelt gij u sterk genoeg?

- O ja; ik heb het kind lief; en kan wat ik *wil*.

- Vertrouwt gij zoo vast op uwen wil? Daar nam zijne stem dien zachten klank weêr aan.

Hij is mij nooit ontrouw geweest, antwoordde Felicitas oogenblikkelijk keeler.

De nacht brak aan; een schoone lentenacht! Het zachte maanlicht hing over de slapende stad. Doch in de donkere ziekenkamer een vreeseiijke macht boven het kleine bedje; al kleiner en kleiner werd de kring dien de dood om het hoofd der kleine beschreef; het kind lag in de hevigste stuipen.

De professor zat naast het bed, zijne oogen rustten onafgewend op de stuiptrekkende leden en het onherkenbaar geworden, vermagerde gezichtje.

Hij had alles gedaan wat de menschelijke kunst vermocht, en moest nu lijdende den verbitterden strijd der natuurkrachten aanzien.

Daar sloeg het twaalf ure. Felicitas, die stil aan het voeteinde van het bed zat, rilde; het was haar alsof de kinderziel met de krachtige toonen der klok zou opvaren.... en waarlijk, het hevig werkende lichaampje verslapte, de kleine gebalde vuistjes vielen mat op het dek, de vingertjes ontspanden zich; nog weinig oogenblikken en ook het hoofdje lag onbeweeglijk in het kussen.

De professor had zich over het bed heen gebogen; er gingen tien lange minuten voorbij; toen hief hij zijn hoofd op en fluisterde diep aangedaan: ‘Ik houd haar voor gered’

Felicitas boog zich onderzoekend over het bedje heen; zij hoorde rustig en geregeld ademhalen en zag hoe de kleine afgematte leden zich gemakkelijk uitstrekten.

Doodstil stond zij op en ging in het aangrenzende vertrek, naar het wijd geopend venster; de frissche nachtlucht verkwikte haar; zij leunde het moede hoofd tegen het steenen kozijn en hare gevouwen handen hingen slap neder.

Hare polsen klopten sterk; geen wonder! hare zenuwen waren in het laatste uur vreeselijk gespannen geweest; zij had geen ander geluid gehoord dan het gillen van een kind; niets gezien dan het stuiptrekken der kleine lijderes en het bleeke gezicht van den geneesheer, die slechts door wenken te kennen gaf wat hij van haar wilde; zoo hadden zij te zamen lange uren binnen die vier muren doorgebracht in de uitoefening van den plicht der bermhertigheid; terwijl de diepe kloof van haat en vooroordeel hen scheidde.

De professor kwam uit de ziekenkamer en sloot de deur zacht achter zich toe. Hij trad naar Felicitas, die onbewegelijk bij het venster bleef staan.

- Anna is in zachten slaap, zegde hij. Ik zal het overige van den nacht hier blijven; ga gij nu rusten.

Oogenblikkelijk verliet Felicitas het venster en ging hem zwijgend voorbij om de kamer uit te gaan.

- Mij dunkt wij moesten nu niet zoo vreemd van elkander scheiden! riep hij haar met gesmoorde stem na. Wij hebben in de laatste dagen elkander, als goede kameraden, trouw geholpen, om eene menschelijke ziel aan den dood te ontrukken, bedenk dat! Ik wil u geerne bekennen, dat gij veel van het vooroordeel weggenomen hebt, dat ik negen jaren lang heb vastgehouden; maar er blijft altijd nog een donker punt over: in uwen ongelukkigen haat en uwe stijfhoofdigheid zijt gij nog altijd het onhandelbare kind, dat toen al mijne strengheid noodzakelijk maakte!

Felicitas kwam nog eenige schreden terug.

- Bij lichamelijke ziekten onderzoekt gij eerst naar de oorzaak van de kwaal, eer gij uw oordeel velt, antwoordde zij. Maar gij vindt het niet de moeite waard te onderzoeken, wat er aan de zoogenaamde halsstarrigheid was voorafgegaan, welke gij wildet verbeteren. Gij hebt blindelings geloofd al wat men u wijsmaakte, en daardoor een even groote zonde begaan alsof gij door nalatigheid een menschelijk leven in gevaar hadt gebracht. Uw vader had mij in de gelukkige onwetendheid opgevoed van alles wat mij in mijne jeugd getroffen had, maar met hem stierf alle erbarming hier in huis... Ik was dien morgend voor het eerst op het graf van mijne moeder geweest; men had mij verteld welken vreeselijken dood zij gestorven was; daarbij had men mij te gelijk gezegd dat de vrouw van den kunstenaar een verloren schepsel was, dat zelfs de barmhartige God niet in Zijn hemel wilde opnemen.

- Waarom hebt gij mij dat alles toen niet gezegd? viel Helwig haar op doften toon in de rede.

- Waarom niet? hernam zij zacht; omdat ik u een oogenblik te voren had hooien zeggen, dat ge een hevigen afkeer had van die soort van menschen van wie ik afstamde en dat de lichtzinnigheid mij in het bloed moest zitten.

De professor hield een oogenblik de hand voor zijne oogen.

- Hoe jong ik ook was, wist ik van dit oogenblik af zeer goed dat ik geen meêgevoel geen meelijden vinden zou. - En hebt gij ooit meêlijden met het goochelaarskind gehad? vroeg zij, terwijl hare verbittering weêr de overhand kreeg; is het ooit in u opgekomen, dat het wezen, hetwelk gij onvoorwaardelijk tot dienstbaarheid veroordeeldet; ook eene denkende ziel kon hebben? - Gij moet niet denken dat ik u verwijt, dat gij mij tot werken hebt gedwongen; arbeid is geene schande en het harde werk is mij niet te veel, maar dat gij mij tot eene dienende machine hebt willen maken, en den geest bij mij hebt willen uitdooven, dat vergeef ik u nooit!

- Nooit, Felicitas?

Zij schudde krachtig, bijna woest, ontkennend haar hoofd.

- Daar zal ik mij dus in moeten schikken, antwoordde hij met een flauw lachje, dat, misschien zeer tegen haren zin, diep melancholiek uitviel. En toch heb ik niet anders kunnen handelen, hernam hij en liep een oogenblik in de kamer op en neder. Om mij te verdedigen moet ik nog eane gevoelige plek aanraken; gij zijt geheel van middelen ontbloot en uwe afkomst zou u overal in den weg staan. Gij zult uw eigen brood moeten verdienen. Als ik u nu eene beschaafde opvoeding gegeven had, zou het later nog harder geworden zijn u tot dienstbaarheid te veroordeelen; of gelooft gij, dat iemand een meisje van uwe afkomst tot gouvernante voor zijne kinderen zou nemen!... Weet gij niet dat een man - hij zweeg een oogenblik en een vaal bleek bedekte zijne wangen - uit den fatsoenlijken stand, die zijn leven aan het uwe verbond, daarvoor groote offers zou moeten brengen? Dat is eene vernedering voor uw trotsch hart, niet waar? maar zoo is de maatschappij; dit zijn instellingen voor welke gij enkel minachting hebt, maar die door de meeste menschen gehandhaafd worden, dikwijls met groote opoffering. Ook ik moet er mij aan onderwerpen: het is niet op ieders voorhoofd te lezen wat hij inwendig te strijden heeft; ook van mij eischen die instelling zelfverloochening en - een eenzamen levensweg.

Hij zweeg.

Eene rilling voer Felicitas door de leden. Hij beminde ongetwijfeld een meisje, dat in rang boven hem verheven was; een ongekend gevoel maakte zich van haar meester... was het mogelijk dat zij medeleden met hem kon hebben? was zij zoo ontzettend zwak van karakter, zij, die nog onlangs betuigd had: Als hem een ongeluk trof, zou ik hem niet beklagen!... En eigenlijk was hij ook niet te beklagen: waarom legde hij onderworpen de handen in den schoot, in plaats van met mannelijke kracht naar den hoogsten prijs te dingen?

- Nu, Felicitas, hebt gij niets te antwoorden? vroeg hij, of acht gij u weder beleedigd door eene verdediging, die ik niet heb kunnen vermijden?

- Neen, antwoordde zij. Gij denkt er nu eenmaal zoo over: er schiet mij niets over, dan de wensch dat gij nog eens van zienswijze moogt veranderen.... Gij kunt mij het geloof niet benemen, dat er brave, onbevooroordeelde menschen zijn, die ook in iemand van mijne afkomst een eerlijk hart en een goeden wil zullen willen erkennen....

Maar wat zou ik u anders antwoorden.... wij zouden het toch nooit eens worden. Gij staat op het standpunt van de zoogenaamde aanzienlijken, die zich zelve ketens aanleggen, opdat zij toch niet naar beneden zouden vallen, en ik behoor tot de door u geminachte klasse.... Gij zegt het zelf, onze wegen loopen binnenkort uit elkander, en dan zien wij elkaâr waarschijnlijk nooit weêr. Nog strenger gescheiden zijn wij door onzen geest.

Eer hij nog een woord had kunnen vinden, had zij de kamer verlaten.

XVII.

De herstelling van de kleine Anna ging met snelle stappen vooruit, doch Felicitas werd daarom nog niet van haren post van ziekenoppasster ontslagen.

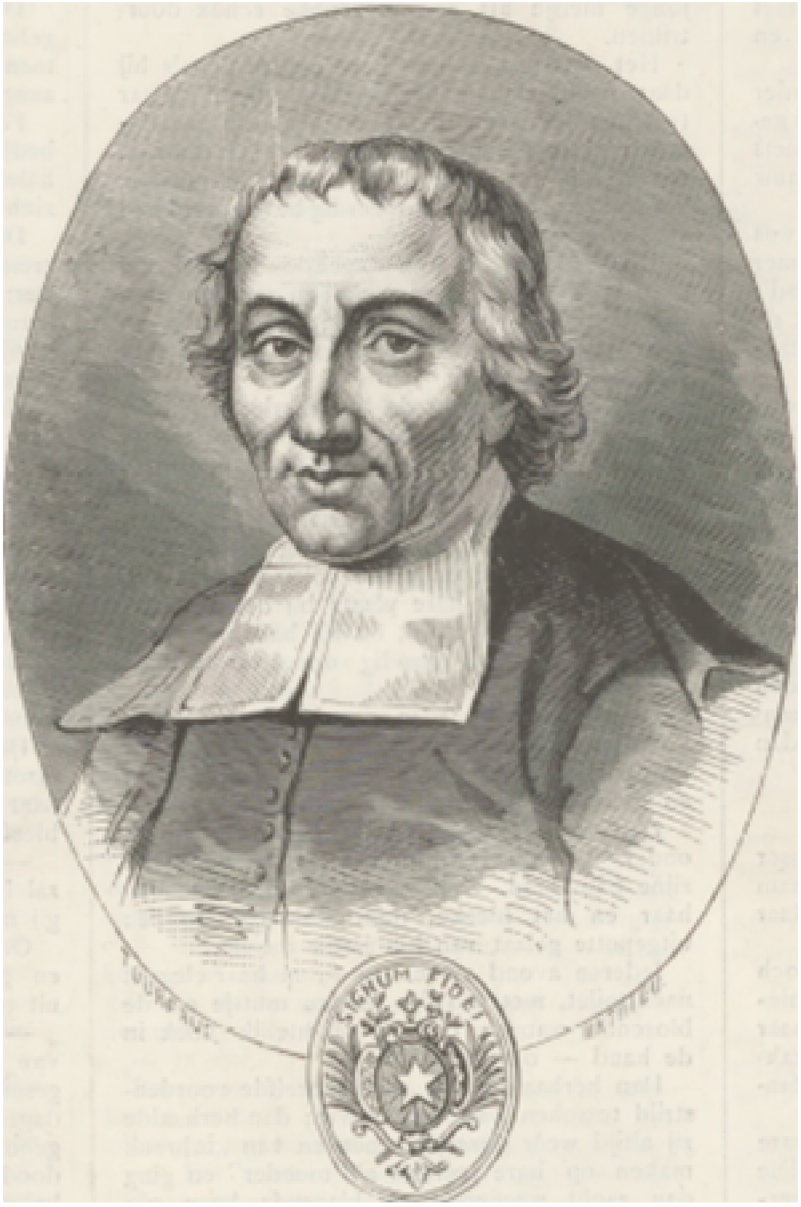

JAN BAPTIST DE LA SALLE,
Stichter der Congregatie van de Broeders der Christelijke scholen.

Het anders zachte geduldige kind, werd driftig en zenuwachtig, zoodra zij een oogenblik de kamer uitging, en er bleef Adéle niets over dan Felicitas te verzoeken zoo lang bij het kind te blijven tot het geheel hersteld zou zijn.

Zij besloot er te gereeder toe, wijl de professor bijna in 't geheel niet meer in de ziekenkamer kwam. Des morgends kwam hij naar de kleine zieke zien, en dat bezoek duurde hoogstens drie minuten, dan nam hij soms het kind in zijne armen en droeg het een oogenblik in den zonnigen gang heen en weder.

Overigens werd hij weinig in huis gezien; hij scheen eensklaps een hartstocht voor den buitentuin gekregen te hebben, en had eene geheele verandering gemaakt in de verdeeling van den dag; hij werkte niet meer in zijne kamer, en die hem spreken wilde, werd naar den tuin gezonden.

Mevrouw Helwig had zich aanstonds in die veranderingen geschikt en wist het zoo in te richten, dat er buiten ook gegeten werd. Het oude huis op de markt was dus stiller dan ooit. Somtijds kwam de professor vroeger dan gewoonlijk en alleen naar huis.

Dan hoorde Felicitas hem den trap opkomen, een oogenblik als besluiteloos voor de kamer stilstaan waar zij met het kind was, en dan, alsof hij zich bedacht, de tweede verdieping opgaan. Zijne kamer was vlak boven de ziekenkamer; daar hoorde Felicitas hem uren lang op en neder loopen. Dat eenzame heen en weêr loopen, maakte Felicitas altijd zenuwachtig en zij bracht het in verband met zijne bekentenis in den bewusten nacht.

Ten acht ure des avonds was Anna gewoonlijk ingeslapen, en dan nam Rosa de plaats van Felicitas aan haar bedje in. Dan kwam er een uur van rust en ontspanning voor het jonge meisje; dan ging zij naar tante Cordula, die de verzwakking harer krachten en haar voorgevoel van den dood overwonnen scheen te hebben; zij was opgeruimder dan ooit, en klapte vroolijk als een kind over den tijd, wanneer zij Felicitas voor goed bij zich zou houden.

Zij wachtte gewoonlijk op haar met het avondeten; dan stond de keurig gedekte theetafel bij het balkon en was altijd voor een of ander lievelingsgerecht voor Felicitas gezorgd; dan lagen er dagbladen en tijdschriften gereed, waaruit het meisje tante Cordula voorlas.

In die uren geraakte alles, wat het hart van Felicitas - dikwijls tot hare eigene verwondering - drukte, op den achtergrond: er werd ouder gewoonte, nooit gesproken over hetgeen beneden voorviel.

Op een zonnigen namiddag zat Felicitas weder met de kleine alleen; alles was doodstil in huis; mevrouw Helwig was met Adéle uitgegaan en de professor was ongetwijfeld in den tuin; want Felicitas hoorde geen teeken van leven boven zich. Het kind had lang gespeeld en rustte nu vermoeid in het kussen.

- Carolina een liedje zingen! bad zij vleiend.

Het kind hoorde Felicitas hartstochtelijk gaarne zingen; Felicitas had eene fraaie altostem, zuiver als eene klok; het was alsof de tonen zonder merkbare inspanning uit de borst kwamen, tonen die zonder eenige scherpte als in de lucht wegsmolten, en waarin een zweem van zwaarmoedigheid en diepe gedachten lag.

Tante Cordula had die stem met uitmuntende zorg en bekwaamheid geoefend en beschaald: Felicitas zong op waarlijk klassieke wijs hare Duitsche liederen. Meermalen had zij het kind door zacht te zingen tot bedaren gebracht; later liet zij hare stem ook krachtiger uitstroomen, doch, zaoals van zelf spreek, nooit wanneer zij vijandige ooren in de nabijheid wist!

'*Du junges Grün, du frisches Gras!*' dat heerlijk lied van Schumann, klonk nu door de ziekenkamer, met eene zoo ingetogene uitdrukking, als slechts uit eene reine meisjesziel kan voortkomen.

Felicitas zong de eerste strophe treffend eenvoudig en met ingehouden kracht; doch met het begin der woorden: '*Was treibt mich von den Menschen fort, mein Leid, das hebt kein Menschenwort*' klonk de krachtige stem als de tonen van het orgel.

(*Wordt voortgezet*)

[Nummer 34]

Voor honderd jaren.
Tafereelen uit de groote Fransche Revolutie.
Door J.R. van der Lans.
(*Vervolg*.)

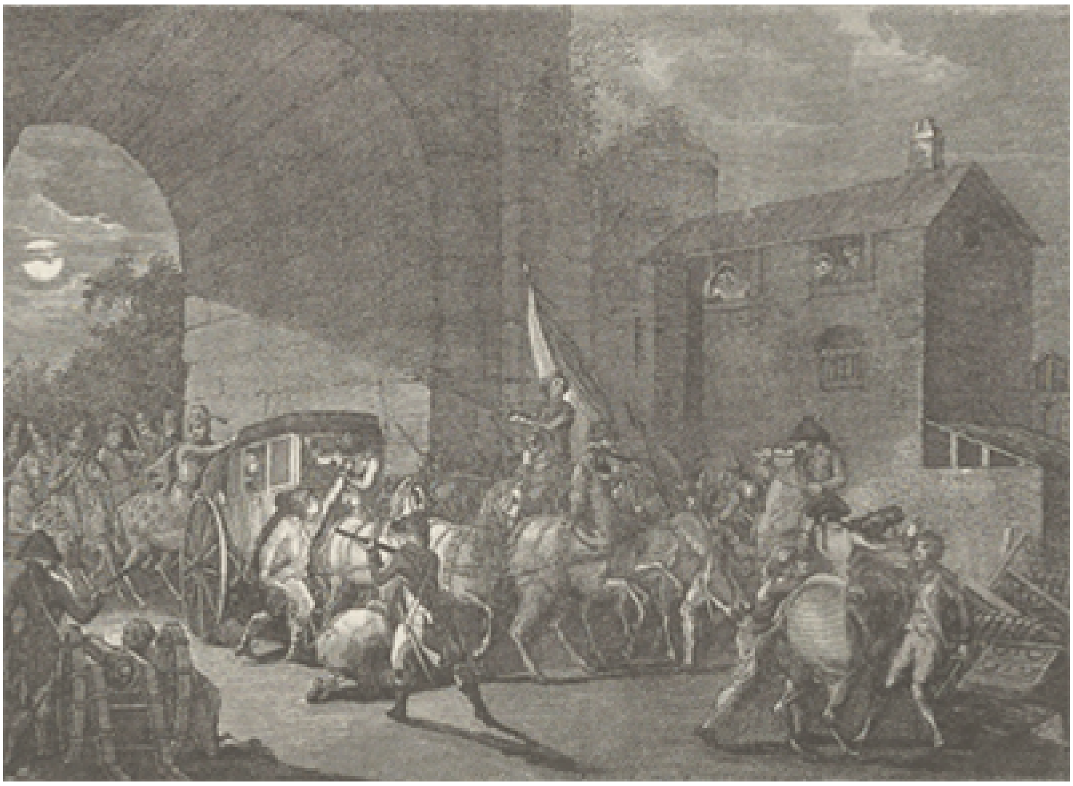

VOOR HONDERD JAREN. - Vlucht des Konings naar Varennes, den 20en Juni 1791.
Naar eene prent uit het jaar 1795, van J. Bulthuis.

> De lijsten der verdachten. - De 'roovers.' - Overal gruwelen. - Terugroeping van Necker. - De nacht van den 4en Augustus.

Zoo ging het te Parijs toe, zes dagen nadat de koning, gelijk het heette, door zijne toegevendheid aan het bloedvergieten een einde had gemaakt. En niet het upel alleen dronk zich aldus zat aan bloed, neen het kiezerscomité op het stadhuis ging voor door het aanwijzen der slachtoffers; er werden heele lijsten opgemaakt van veroordeelden, en die openlijk aangeplakte *list es de proscription* telden tot zestig namen. De Nationale Vergadering van haar kant had slechts loftuitingen voor het volk, dat de vijanden des vaderlands hunne gerechte straf deed ondergaan en de veelhoofdige 'hydra der aristocratie' eenige koppen afsloeg. Mirabeau vergoelijkte openlijk de gepleegde moorden als eene rechtmatige rechtsplegi die nog genadig was in vergelijking met de gruwelen, die het despotisme op zijn geweten had, en toen enkele leden der vergadering hun afschuw over die gewelddadige terechtstellingen uitdrukten, schaamde Barnave zich niet te vragen ‘of het vergoten bloed dan zoo zuiver was.’

‘Arm volk, deugdzaam volk,’ riep Robespierre meewarig uit, ‘zou men u willen laken, omdat gij, na zoolang geleden te hebben, u een enkelen dag bebt gewroken?’ Ja, zoover ging de Nationale Vergadering in het bevorderen der bloedtooneelen, dat zij zelve zich tot een gerechtshof opwierp, door uit haar midden twee commissiën te benoemen, een *comité de recherches*, dat met het opsporen van verdachten, en een *comité de rapports*, dat met het uitbrengen van beschuldigingen belast was, opdat toch het werk der stelselmatige moordenarij maar geregelden voortgang kon hebben. De hertog van Orleans zag er niets stuitends in, zijne kinderen in den *cirque* van het Palais-Royal met de moordenaars te laten dansen!

En de moordenaars lieten zich niet tevergeefs aanmoedigen; zij bepaalden hunne heldenfeiten niet meer tot Parijs; heel Frankrijk was weldra het tooneel derzelfde gruwelen; tot in de verst afgelegene provincies stroomde het bloed gelijk in de straten der hoofdstad. Gelijk Parijs zich zijne stedelijke militie had gevormd, zoo moest elke stad, elke gemeente hare burgerwacht hebben en alles liep te wapen. Gelijk te Parijs de Bastille voor die gewapende benden had moeten vallen, zoo moesten het gansche land door de kasteelen en adellijke huizingen omvergehaald en geplunderd worden. Evenals Foulon en Berthier in de hoofdstad, zoo moesten het ook de aristocraten in de provincie ontgelden. Gelijk het Parijsche gepeupel tot razernij was opgezweept door den kreet: ‘Het leger des konings is in aantocht om ons neer te schieten!’ - zoo werd de eenvoudige bevolking van dorpen en gehuchten het hoofd op hol gebracht door het geroep: De roovers komen om den oogst van het veld te halen, uwe huizen te plunderen, uwe gezinnen uit te moorden. Te wapen! te wapen!’

Schrikkelijk tooneel, dat Frankrijk in die stormachtige dagen te aanschouwen gaf! ‘Ongelukkig land!’ roept Carlyle uit. ‘Hoe wordt het schoone goudgeel en groen van het vruchtbare, heerlijke jaar geschandvlekt door een akelig zwart, door de grauwe asch van kasteelen, door de zwarte lijken der gehangen menschen! De nijverheid staat stil, men hoort niet meer den klank van hamer en zaag, maar van de stormklok en de alarmtrom.’ En die orkaan, welke in weinige dagen over geheel Frankrijk vaart, gaat uit, gelijk de storm, in de hoofdstad opgestoken, van de clubs der samenzweerders, wier trawanten het land afloopen, behendig allerlei opruiende verzinsels uitstrooiend, oproerige pamfletten verspreidend, overal schrik en angst verwekkend voor denkbeeldige vijanden, van alles de schuld werpend op de ‘aristocraten.’ Waar de bevolking, in hare trouw aan den vorst, niet warm te maken was voor de revolutie, daar predikte men die in naam des konings. ‘De koning beveelt,’ zoo klonk het, ‘dat alle kasteelen zullen worden verwoest; hij verlangt er geen enkel meer in het land dan het zijne.’ Men vertoonde zelfs bevelschriften met zijn naam onderteekend.

En door al dat geschreeuw opgezweept, liepen overal rumoerige benden te hoop, wapenden zich in allerijl met knotsen, bijlen, hooivorken en alles wat hun voor de hand kwam, bestormden de kasteelen, die ‘bastilles der aristocratie,’ plunderden de wapenkamers, vernielden de adelbrieven en aloude familiestukken, dronken zich een roes in de kelders en pleegden in hunne dolle woede de onmenschelijkste wreedheden aan de bewoners, die ‘vijanden des volks,’ welke juist in den afgeloopen feilen winter, op het voorbeeld van het koninklijk gezin zoo mild van hun overvloed gegeven hadden tot leniging van de behoeften der armen.

In Maine werd de heer De Montesson, wiens schoonvader men eerst onder zijne oogen had vermoord, na lange folteringen neergeschoten en zijn doorboord lichaam viel op het lijk van den vader zijner vrouw. In Languedoc zag de heer De Barras een e bende ‘voetbranders’ - die naam zegt genoeg - zijn kasteel bestormen op het oogenblik, dat zijn echtgenoote in bange omstandigheden te bed lag. Hij ijlde naar hare kamer om met haar te ontvluchten. Het was reeds te laat. De onmenschen wierpen zich op den edelman, die wanhopig zijne vrouw wilde verdedigen en hieuwen hem voor hare oogen in stukken: de ongelukkige vrouw bestierf het.

In Normandie kwamen de revolutionnaire woestelingen aan een oud kasteel, waar zij slechts een bejaard dienaar aantroffen. Na zich te hebben meester gemaakt van de papieren van adeldom, die steeds hunne eerste prooi waren, de kapel te hebben geplunderd, kisten en kasten te hebben opengetrapt, keerden zij naar het binnenplein terug om daar van den buit een groot vuur aan te leggen. De vlammen stegen op, maar nu moest de heer des huizes het vreugdevuur komen zien. Het was een grijsaard, ziek en verlamd; men haalde hem uit zijn leger, dwong hem met slagen tot loopen, en daar hij bezweek, sleurde men hem voort en wierp hem midden in den vuurgloed, terwijl zijne beulen er als duivelen om ronddansten.

In Franche-Comté werd de baron de Montjustin, nadat men zijn huis geplunderd had, aan den rand van een diepen put gebracht onder bedreiging, dat hij er in gestort zou worden als hij niet op staanden voet de schatten aanwees, die bij hem verborgen moesten zijn; en daar hij hun niets meer wist uit te leveren, werd hij, onder de armen vastgebonden, aan eene touw in den put neergelaten, en moest zoo een uur lang blijven hangen, terwijl hij de beulen boven zijn hoofd hoorde beraadslagen of men hem in den put zou laten omkomen, dan wel op eene andere manier doodmartelen. Elders werd de ridder d'Ambly naakt op een mesthoop gezet, terwijl de duivelen in menschengedaante, die om hun slachtoffer dansten, hem haar voor haar de wenkbrauwen uittrokken.

Te Troyes werd een rechtschapen man, die als loon voor het vele goeds, dat hij in den strengen winter aan de strmen gedaan had, tot maire was gekozen, in stukken gereten en zijne boedige ledematen door de stad rondgesleept. Het heette dat hij, die in den schralen wintertijd zijn brood met de armen had gedeeld, het meel vergiftigd had! De onzinnigste beschuldigingen vonden in die dagen van koortsige ijlhoofdigheid geloof, en het was voldoende, iemand de onmogelijkste smet aan te wrijven, om hem onmiddellijk aan de woede van het gepeupel prijs te geven.

Een lid van het parlement van Besançon gaf op zijn kasteel Quincey een feestmaal aan de landlieden van den omtrek. Te midden der algemeene vroolijkheid ontplofte door de onvoorzichtigheid van enkele nieuwsgierigen een vaatje kruit, dat bestemd was om groote rotsblokken aan een wijnberg te doen springen. Het ongeluk kostte eenigen het leven, en nu weergalmde door het gansene land de kreet, dat de aristocraten het volk in de lucht wilden doen vliegen.

‘Oorlog aan de kasteelen, vrede aan de hutten!’ was de wapenkreet, die door heel Frankrijk weergalmde, en de edelen, die niet onder de puinen hunner voorvaderlijke huizingen wilden begraven worden, waren wel genoodzaakt zich door eene overijlde vlucht in veiligheid te stellen; zij mochten zich nog gelukkig prijzen, wanneer zij, tusschen de benden door, die alle wegen afliepen, ongedeeld de grenzen konden bereiken; gelijk het gezin van Loth, het brandende Gomorrha ontvluchtend, mochten zij zelfs niet omzien naar het aloude stamslot, dat achter hen in rook en vlammen opging.

De velden lagen vertrapt onder den voet van baldadig krijgsvolk, dat, uitgezonden onder voorwendsel van de ‘roovers’ te tuchtigen en de wanordelijkheden te keer te gaan, alom de verwarring nog vermeerderde door gemeene zaak te maken met den opstand. Gelijk een vuurberg, die aan alle zijden zijne kraters opent, zoo barstte op tien, twintig punten te gelijk de revolutie uit. Te Straatsburg werd een verwoed gevecht geleverd tusschen een regiment, dat de zijde der revolutie gekozen had, en een ander dat den koning trouw gebleven was. Het eerste zegevierde; het stadhuis werd verwoest, het archief aan de vlammen prijs gegeven. Te Caen werd de vijf-en-twintigjarige burggraaf de Belzunce het slachtoffer van den muitenden troep; de ongelukkige verdedigde zich een kwartier lang tegen zijne bespringers, maar zeeg eindelijk, van honderd steken doorboord, uitgeput neder; zijn lichaam werd letterlijk verscheurd en.... verslonden. Te Brest, waar de oproermakers het fort bestormden en twintig duizend geweren buitmaakten, zag het garnizoen die plundering doodbedaard aan. Te Valence, waar de veldmaarschalk De Voisins het koninklijk gezag wilde handhaven door zijne kanonnen tegen de oproerlingen te richten, zag hij zijn edel pogen verijdeld door de kanonniers, die weigerden te schieten, en werd zelf met twee officieren op zijn post gedood. Te Verdun scheelde het maar weinig of de commandant der citadel De Broglie had hetzelfde lot ondergaan als de gouverneur der Parijsche Bastille: ook hij kon evenmin als De Launay besluiten zijne kanonnen te richten op de bende, die met pieken en zeisen de hem toevertrouwde veste bestormen kwam. ‘Een enkel dezer vuurmonden,’ riep hij uit, ‘zou al dat volk dat betaald wordt om te schreeuwen, tot zwijgen brengen. Hoe jammer dat het Franschen zijn! Tegenover hen moet men kunnen verdragen.’

Nergens alzoo vond de revolutie een ernstigen tegenstand; overal werd zij in de hand gewerkt door de troepen, die hetzij medeplichtig, hetzij besluiteloos òf hare partij kozen òf lijdelijke toeschouwers bleven.

Geheel Frankrijk was het tooneel van schrik en gruwelen, van volslagen regeeringloosheid; het gansche land stroomde van bloed, en dat terwijl men den koning had voorgespiegeld, dat zijn toegeven aan de eischen der revolutie aan de bloedtooneelen onmiddellijk een einde zou maken!

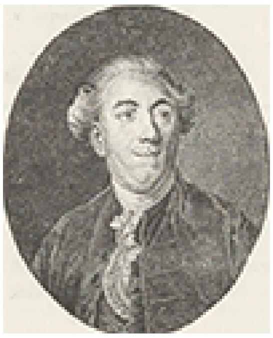

NECKER.

De ongelukkige vorst zou nog wreeder ontgoocheld worden. Hij had Necker teruggeroepen; zijn schrijven achterhaalde den heengereisden minister te Bazel in de herberg de *Drie Koningen*, op het oogenblik dat hij daar samentrof met de gevluchte hertogin De Polignac en haar gezin. Van haar kon hij vernemen wat er sedert zijn vertrek te Parijs en elders was voorgevallen; hoe de revolutie reeds het gansche land in vuur en vlam had gezet; hoe zij zelf slechts ternauwernood met hare kinderen en vertrouwden de grenzen had kunnen bereiken. Necker hoorde, met vrouw en dochter, de edele vluchtelinge vol verbazing aan. Als de zaken reeds zoover gekomen waren, zou hij dan wel aan de uitnoodiging des konings gehoor geven en zich wagen in het land, dat anderen zich gelukkig achtten te kunnen ontvluchten? Maar het gevaar, dat de hertogin de Polignac en al de erkende vrienden des konings dreigde, bestond niet voor hem. Naast de koninklijke koeriers, die hem het schrijven van Lodewijk XVI overbrachten, stonden, met lauweren omkranst, de boden en gezanten der natie, die hem smeekten terug te keeren en Frankrijk te redden.

Daartegen was de ijdelheid van Necker niet bestand; gewillig liet hij zich in triomf terugdragen naar Parijs, overal op zijn weg als de de ‘beschermengel van Frankrijk’ begroet, met bloemen bestrooid, met geestdriftig gejuich ingehaald. Door eerepoorten en zegebogen deed hij zijn intocht in elke stad, en al dat eerebetoon was nog maar kinderspel bij de hulde en het gejubel van het opgewonden Parijs. Als een koning werd hij op het stadhuis verwelkomd, en hij moest zich met vrouw en dochter op het balkon vertoonen, om heel Parijs zijn lof te hooren uitgalmen. In de bedwelming der wierookwolken, hem zoo kwistig toegezwaaid, verbeeldde zich Necker in ernst, dat hij maar te spreken had, om aan de gepleegde gruwelen paal en perk te stellen. Onderweg had hij reeds gelegenheid gevonden, tusschenbeide te komen in het belang van den baron de Bésenval, wien als ‘gevangene der natie’ hetzelfde lot dreigde als Foulon en Berthier. Op het stadhuis gekomen, wilde hij - het moet tot zijne eer gezegd worden - van de hooge macht, hem op eens geschonken, gebruik maken om gratie te verkrijgen voor Bésenval en voor al degenen, die op de lijsten der beschuldigden stonden. Hij bezwoer de Parijzenaars in eene roerende toespraak geen bloed meer te vergieten, en er werd inderdaad een stuk opgesteld, waarin algemeene amnestie verleend werd aan allen, die iets tegen het volk mochten misdreven hebben. Maar Bailly weigerde het stuk te teekenen als ‘inconstitutioneel, misplaatst en gevaarlijk.’ Na al de buitensporigheden van den opstand te hebben gebillijkt, had de waardige maire van Parijs bezwaar tegen een besluit, dat aan het bloedvergieten een einde wilde maken. En gelijk Bailly oordeelden al de hoofdleiders van den opstand. Mirabeau stak den volgenden dag den draak met de teergevoeligheid van den minister, die het had durven opnemen voor de aristocraten; en van dat oogenblik was de populariteit van Necker vervlogen.

Neen, geene genade mocht er zijn voor de ‘vijanden des volks’; tot den laatste moesten allen worden uitgeroeid. De hoofden, die reeds gevallen waren, vormden nog slechts eene geringe afbetaling op de groote rekening, die het volk met de aristocratie te vereffenen had; het strafgericht des volks was nog pas begonnen; het mocht niet gestuit, maar moest veeleer ten krachtigste doorgezet worden. Zoo oordeelde de revolutionnaire meerderheid in de Nationale Vergadering, en op denzelfden dag dat Necker om gratie pleitte, slelde zij hare dubbele commissie in tot opsporing en aanbrenging van verdachten.

Zij had zich in de laatste dagen bezig gehouden met de plechtstatige, tooneelmatige afkondiging der ‘rechten van den mensch.’ Die ‘papieren grondslag van alle papieren constitutiën,’ gelijk Carlyle ze noemt, scheen vooreerst een vrijbrief te zijn, om alle rechten met voeten te treden en schaamteloos de grosste ongerechtigheden te plegen. Necker had op het herstel der orde aangedrongen; de Nationale Vergadering wist niets beters te doen dan al de gruwelen en schanddaden, die Frankrijk in de laatste weken hadden geteisterd, plechtig goed te keuren en te bekrachtigen. De oproerige benden hadden enkel de kasteelen vernield; de Nationale Vergadering haalde met blinde roekeloosheid, in den tijd van éénen nacht, heel het gebouw der maatschappelijke instellingen onder den voet, Frankrijk baldadig onder puinhoopen bedelvend. De bestormers der adellijke huizingen hadden slechts de brieven van adeldom verbrand, welke hun in handen vielen; de Nationale Vergadering maakte nog korter metten: zij haalde eenvoudig eene streep door alle beschreven rechten.

In de onstuimige nachtzitting van den 4^en^ Augustus werden alle leenheerlijke rechten van den adel, al de eeuwenoude contracten, die de betrekkingen tusschen landheer en pachter regelden, al de inkomsten der geestelijkheid, al de voorrechten van gemeenten en corporatiën, tot zelfs de afzonderlijke staten der verschillende provinciën met ééne pennestreek vernietigd. En, noodlottige verblinding! de adel zelf gaf het sein tot die algemeene ‘offerande op het altaar des vaderlands.’ Door edelmoedige, maar onbesuisde geestdrift meegesleept, gaven hertogen, baronnen, markiezen, burggraven om strijd hunne aloude rechten prijs, niet bedenkend dat zij alleen over het hunne, niet ook over den eigendom van anderen mochten beschikken. En de revolutionnaire meerderheid haastte zich elk onberaden voorstel onmiddellijk onder toejuichingen tot decreet te verheffen. Het was eene ware sloopingswoede, die de vergadering bezielde en haar aandreef niet te rusten voor de gansche eeuwenheugende nationale staatsinrichting, als een oude eerwaardige inboedel, die bij afslag onder den hamer gebracht wordt, voorgoed was opgeruimd.

Na den nacht van den 4^en^ Augustus stond er niets in Frankrijk meer overeind; in die weinige uren had de Nationale Vergadering meer verwoest dan de kasteelbestormers en voetbranders in even zooveel weken. Alles was omvergehaald onder den kreet van ‘Vrijheid, gelijkheid en broederschap!’ de schoonschijnende leuze, als een noodlottig speeltuig onder die groote kinderen geworpen.

Wie denkt hier niet aan het woord van den puntdichter Van Meurs:

Een kind kreeg tot speelgoed een dolk,
  En 't gaf zich een wonde:
Een woord werd het spel van een volk,
  En 't rijk ging te gronde.

(*Wordt voortgezet.*)

[Onze gravures]

Aan het Leven weergegeven.

Dát was een heete bloedige dag! Als eene onstuimige zee woedde het over het slagveld; elke duim gronds werd met bloed gedrenkt en menige kloeke strijder, menige zoon eener liefhebbende moeder moest het met den dood bekoopen, eer de zege bevochten was. Ook de jonge cavalerie-officier, die zoo lustig en moedig ten strijde was getrokken, behoorde tot degenen, welke, doodelijk gewond, het slagveld met hunne lichamen bedekten. Eindeloos scheen hem de verschrikkelijke nacht onder dooden, stervenden en gewonden, tot ten laatste eene lange bezwijming hem ongevoelig maakte voor al de ijselijkheden, die hem omringden. De morgenzon, die hem eindelijk uit de verdooving wekte, onthulde hem wel is waar weder al de verschrikkingen van het slagveld, maar zij deed ook de hoop in zijn hart herleven; want daar naderden immers, als de barmhartige Samaritaan, de vrome liefdezusters om hem tot het leven terug te roepen. De dokter gaf weinig hoop, maar de gewonde was jong en sterk, en de liefderijke verpleging der goede zusters zou wonderen doen. Zij weken niet van het bed des lijders en verzorgden hem weken lang met opofferende liefde. Haar alleen heeft hij het te danken dat de doodelijke wonde is geheeld en hij eindelijk, geheel hersteld, het gastvrije toevluchtsoord verlaten kan. Het kost hem moeite te scheiden van het vreedzame gesticht, waar hij weken lang met den dood heeft geworsteld, van de geduldige verpleegsters, die hem met de teederste zorgen hebben omringd. Hij dankt hen met de welsprekende woorden, die het overvolle gemoed naar de lippen dringt, doch zij wijzen bescheiden elken lof af, alle eer gevend aan God, die hunne zwakke pogingen zoo goedgunstig heeft willen zegenen.

De vrome zusters keeren stil naar de ziekenzalen terug om hunne zorgen aan anderen te wijden; zij verlangen geen dank, geene loftuitingen, en toch hebben zij grootere overwinning behaald dan de krijgsheld, die een veldslag wint; want terwijl deze dood en verderf om zich verspreidt, hebben zij den dood eene wisse prooi weten te ontrukken.

Het krankzinnigen-gesticht Voorburg te Vucht.

Het is een treurig verschijnsel dat in onzen tijd van beschaving, verlichting en geestesontwikkeling het aantal krankzinnigen haast met ieder jaar toeneemt, zoodat bijna overal zich de behoefte doet gevoelen aan het uitbreiden of vermeerderen der inrichtingen, bestemd om die ongelukkige lijders op te nemen. Gelukkig dat de zorg voor het lot der rampzalige zinneloozen, het streven om hen door doelmatige verpleging aan zich zelven en de samenleving terug te geven, en de ijver van wetenschappelijke mannen om naar middelen ter genezing te zoeken gelijken tred houden met het toenemend aantal krankzinnigen, zoodat het niet ontbreekt aan toevluchtsoorden, waar voor hen, zoo al geene genezing, dan toch eene liefderijke verzorging te vinden is.

Tot nog toe bezat Noord Brabant geen zinneloozen-huis, dat door zijne doelmatige inrichting algemeene bekendheid en vertrouwen verworven had, en werden vele krankzinnigen dier streek ter verpleging naar België, inzonderheid naar onze vermaarde kolonie van Gheel gezonden.

In deze leemte is thans voorzien door de inrichting van een geneeskundig zinneloozen gesticht te Vucht bij 's-Hertogenbosch.

Onze gravure in dit nummer kan den lezer een denkbeeld geven van de uitgestrektheid dezer inrichting, die in 1885 werd aangelegd op het prachtig gelegen landgoed Voorburg, dat zich over eene oppervlakte van ongeveer honderd hectaren aan den straatweg tusschen Vucht en Boxtel uitstrekt. Voor eene som van 1.200.000 fr. aanbesteed, werd de bouw in April begonnen; den 30en Juni werd de eerste steen gelegd en den 1en December kon het gebouw, dat op 600 patiënten berekend is, in gebruik worden genomen. Het werd al aanstonds betrokken door 380 krankzinnigen (203 vrouwen en 177 mannen) en herbergt er op het oogenblik omstreeks 500.

Alleen voor de gebouwen en tuinen, dienende voor verpleging, zijn ruim vier hectaren ingenomen. Bij de indeeling en samenstelling heeft men getracht alles tot in de kleinste bijzonderheden naar de laatste eischen in te richten ten einde het herstel dier ongelukkige natuurgenooten te verkrijgen, en, waar dit niet mogelijk mocht zijn, althans hun lijden te verzachten. Zoowel de verblijf- als slaapzalen zijn allen zeer ruim, vroolijk en luchtig en omgeven met uitgestrekte tuinen en veranda's. Elk denkbeeld van opsluiting is daardoor weggenomen.

Voor den geneeskundigen dienst zijn aangewezen drie dokters van erkende bekwaamheid, en voor de verpleging, geestelijke broeders en zusters.

Gelegen in eene gezonde streek op een uur afstands van 's-Hertogenbosch, met welke stad het evenals met het dorp Vucht door den stoomtramweg verbonden is, bied het gesticht Voorburg den krankzinnigen een heilzaam en rustig toevluchtsoord aan.

Geleerden in de kloosterpij.

Zekere geleerde wereld moge smalen op de ‘domme monniken,’ met al hare spitsvondigheid en scherpzinnigheid kan zij niet wegredeneeren, dat zij eindeloos veel heeft te danken aan den stillen, maar volhardenden arbeid dier vrome kloosterlingen, welke eeuwen lang de bewaarders waren van wetenschap en letteren. En op het oogenblik nog valt in de groote, met zorg bijgehouden kloosterboekerijen met hunne oude handschriften en archieven veel te leeren voor de deftige professoren, die zich in ernst verbeelden dat de menschelijke kennis van hun optreden dagteekent. Dat de wetenschap in de kloosters nog altijd ijverige beoefenaars vindt, dit getuigen de talrijke geleerde schriften, welke hedendaags door ordes-geestelijken worden uitgegeven.

De schilder van het tafereel, door onze gravure weegegeven, verplaatst ons in de studiecel van zulk een geleerde in de kloosterpij, en wel, te oordeelen naar de stoffeering van het vertrek, eenige eeuwen terug. Door folianten en wetenschappelijke instrumenten omgeven, zit de pater prior, met een boek voor zich, aan zijne studeertafel en geeft een zijner medehelpers de noodige inlichtingen voor deze ot gene studie. De gezagvolle waardigheid van den ouden en de schrandere gehoorzaamheid van den jongen kloosterling zijn vol uitdrukking weergegeven, en het geheele tafereel ademt de stille poëzie van een heiligdom, aan vrome studie gewijd.

Over de dranken.

Prikkelende geurige dranken. Er bestaan eene menigte planten en vruchten, waaruit men geurige prikkelende dranken kan bereiden; wij willen slechts van de koffie en de thee spreken, omdat deze beide het meest gebruikt worden.

Koffie. Men weet dat de koffie uit Arabië haren oorsprong heeft, dat ze door de Hollanders naar Batavia en van daar naar Amerika

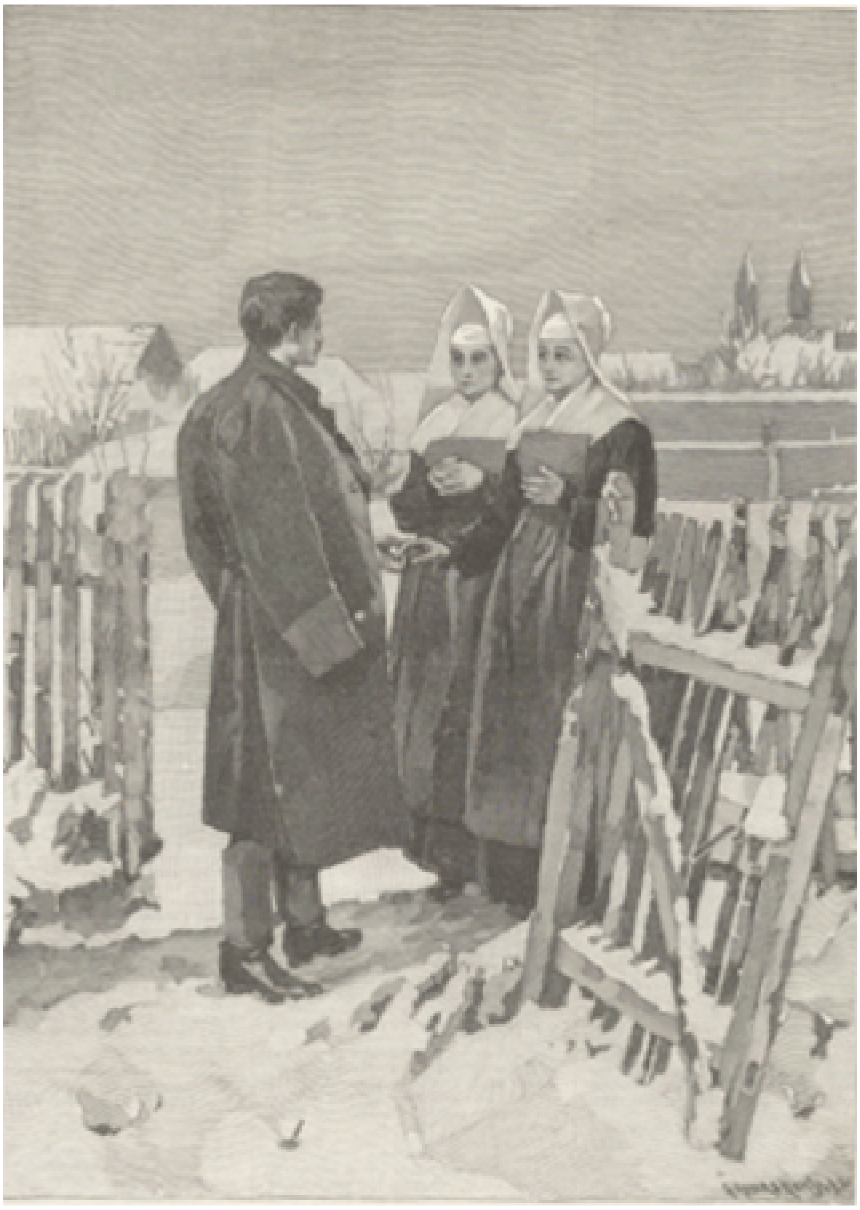

AAN HET LEVEN WEERGEGEVEN, NAAR EENE AQUAREL VAN MAX SCHNEIDT.

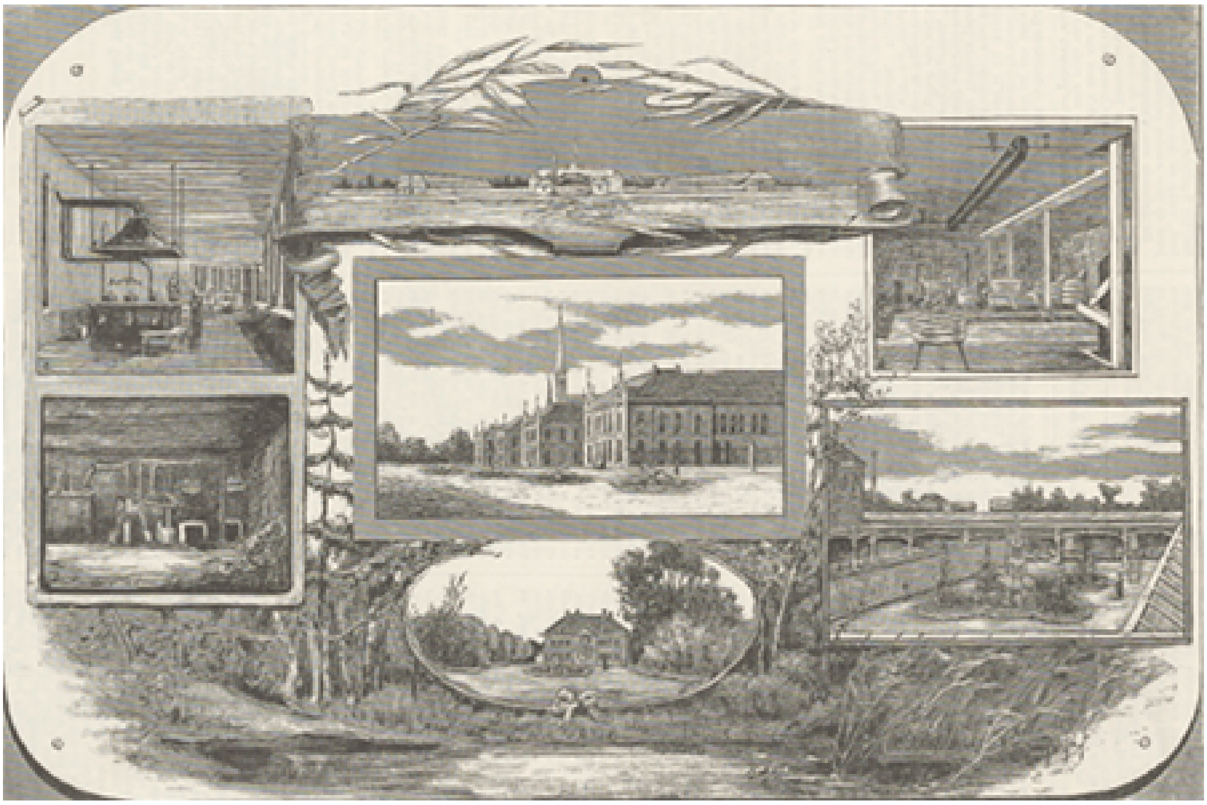

HET KRANKZINNIGENGESTICHT VOORBURG TE VUCHT, NAAR DE TEEKENING VAN ADOLF VAN DIJK.
1. Gezicht van de voorrijde. - 2. Keuken. - 3. Machinekamer. - 4 Waschhuis - 5. Wandelplaats voor de krankzinnigen. - 6. Het huis Voorburg, woning van den eersten geneesheer. - 7. Gezicht op de achterzijde.

werd overgevoerd, ware hare cultuur op eene ruime schaal gedreven wordt, om in de behoefte van de twee halfronden te voorzien.

De geur der koffie wordt ontwikkeld door eene bepaalde roosting; indien zij te veel geroost (gebrand wordt), vervliegt de geur; niet genoeg gebrand, kan de geur zich niet genoeg ontwikkelen. Goed gebrande koffie moet blond noch zwart zijn.

Het aftreksel der koffie heeft eene prikkelende werking op het zenuwstel en voornamelijk op de hersenen. Men meende vroeger, dat koffie de geest vervroolijkte, het verstand scherpte en het werk der gedachte gemakkelijk maakte; even als men er krampachtige beving en een verderfelijken invloed op den levensduur aan toeschreef. Sommigen hebben ze met den naam van *nektar der goden* versierd, anderen, een langzaam vergif genoemd. Deze twee overdrijvingen bewijzen, dat de koffie hare tegenstanders en hare lofredenaars heeft gehad. Zwart koffieaftreksel prikkelt stellig de hersenen, en men moet zich voor dien prikkel wachten, want als deze te dikwijls herhaald wordt, wordt het bloed verhit.

In onze dagen is de koffie eene der behoeften van de samenleving geworden; haar gebruik is verbazend groot.

Koffie kan goed zijn voor lymphatische gestellen, zwakke niet prikkelbare personen, die een vochtig klimaat bewonen, een zittend leven leiden en eene zwakke, maar niet ontstoken maag hebben. Magere, zenuwachtige, prikkelbare personen, die tot ontstekingen voorbeschikt zijn, en zij, voor wie prikkelende dranken niet deugen, zullen wel doen, zich er van te onthouden, of haar niet anders te gebruiken dan met room of melk.

Thee. Koningin Katharina, vrouw van Karel II, bracht omstreeks het jaar 1666 in Engeland de thee in de mode

Weldra verspreidde zich haar gebruik door geheel Europa, vooral nadat een Hollandsch geneesheer haar sterk aangeprezen had. De thee is een krachtig opwekkend middel, zij is gezond voor ontzenuwde gestellen, voor een lymphatisch temperament, voor bewoners van vochtige enmistigestreken, en in die omstandigheden, waarin het noodig is, om de huidwerkzaamheid te vermeerderen en het zweeten op te wekken. Eenigen tijd na een rijkelijken maaltijd genomen, prikkelt het theeaftreksel de maag en verhaast de werking der spijsvertering.

Het theeaftreksel moet slap zijn, en om zijne samentrekkende eigenschap te verminderen, moet men er melk, room en suiker bij voegen. De groene thee doet de zenuwen sterk aan, zoodat de zwarte de voorkeur verdient. Als de mode het maar verkoos, zou de thee met voordeel door de melissaplant, anijs, lindebloesems, kamillen en andere planten te vervangen zijn. Even als de koffie heeft de thee hare tegenstanders en lofredenaars gehad.

Te sterke thee past niet voor prikkelbare gestellen, dikwijls worden slapeloosheid, maagkramp en maagpijn, krampen, hartklopping en andere zenuwachtige verschijnselen bij prikkelbare personen waargenomen, die te sterke thee drinken.

Over de hoeveelheid en de temperatuur van de dranken, die men dagelijks nemen moet. Het is in den regel nadeeliger veel, dan weinig te drinken; verschillende natuurkundigen zijn van meening, dat de hoeveelheid vloeistof, die men drinkt, gelijk moet zijn aan de hoeveelheid vast voedsel, dat men dagelijks eet. De temperatuur van den drank, dien men gedurende den maaltijd neemt, om den dorst te stillen en de spijzen door te spoelen, moet laag zijn. Men heeft opgemerkt, dat de volken, die altijd heet drinken, zooals de Chineezen, zwak, verwijfd en bleek zijn. De geschiedenis leert ons, dat de oude Rhodiërs de gewoonte hadden om warme dranken te gebruiken; zij waren bekend om de bleekheid van hun gezicht. De Romeinen, die koude dranken nuttigden, kenmerkten zich door hunne kracht, hunne gezondheid en hun ernstig uiterlijk. De keizers Augustus en Claudius, die hunne gezondheid door het misbruik van warme dranken ondermijnd hadden, herstelden haar, door zich aan den koudwater-leefregel te onderwerpen. Eindelijk heeft de ondervinding geleerd, dat het aanhoudend gebruik van heete dranken het lichaam ontzenuwt, de tanden bederft, het hoofd en de oogen verzwakt en de maag traag doet worden.

De Pyramiden.

Met eene dolle verdelgingswoede bezield, hebben de Arabieren sinds eeuwen hunne krachten ingespannen om de Egyptische pyramiden, die gedenkteekenen van den grijzen voortijd, van de aarde te doen verdwijnen. Nu eens hebben zij die als steengroeven gebruikt, dan weer hebben zij gepoogd in het binnenste door te dringen, dewijl zij dáár, in de oude begraafplaatsen der koningen groote schatten meenden te vinden.

Reeds in de twaalfde eeuw onzer tijdrekening beproefde een kalif, Melek-el-Asis, zich aan de noordzijde van eene der grootste pyramiden een toegang te banen; acht maanden lang waren honderden arbeiders bezig om de geweldige granietblokken los te werken. Maar vergeefsch was hunne inspanning om den ingang tot het reuzenwerk te vinden. De pogingen moesten eindelijk opgegeven worden. Niets had men verkregen, dan dat de pyramide door eene diepe bres geschonden was. Andere kalifen vatten zelfs het voornemen op om de pyramiden, dewijl ze van heidenen afkomstig waren, geheel te vernietigen; maar ook hun gelukte dit slechts bij enkele der kleinere. Van daar zegt een Arabisch spreekwoord: ‘Alle dingen vreezen den tijd, maar de tijd vreest de pyramiden.’

Onder het groot aantal der pyramiden onderscheiden er zich drie, die op de rots van Gizeh staan, door hunne ontzaggelijke hoogte en hunnen geweldigen omvang van alle andere: die van Chafra (Chefren) die van Chufu (Cheops) en die van Menkera (Mykerinus). De grootste der drie is die van Chufu, welke de Grieken de pyramide van Cheops noemden, en die sinds dien tijd dezen naam behouden heeft. - Elke zijde van haar grondvlak is niet minder dan 716 voet lang; hare hoogte bedroeg oorspronkelijk 480 voet; in den loop der eeuwen echter zijn daarvan 30 voet verdwenen, de spits is afgebrokkeld en op de plaats daarvan vindt men heden een klein terras. De schuine hoogte der zijvlakken bedraagt 764 voet.

Een beeld van dit ontzaglijk bouwwerk uit getallen op te maken, is ons onmogelijk. Een steenhoop die 90 millioen kubieke voeten muurwerk bevat, is zóó verbazingwekkend, dat wij daarvan eerst eene aanschouwelijke voorstelling verkrijgen, wanneer wij voor een oogenblik onderstellen, dat een der reusachtigste gedenkteekenen van Europeesche bouwkunst, de Straatburger dom, binnen in de pyramide geplaatst was, en dan bedenken dat deze, wel verre van het ontzaggelijke gevaarte te vullen, nog plaats genoeg voor een half dozijn zeer aanzienlijke kerken zou overlaten.

Het woestijnzand heeft tegenwoordig het grondvlak der pyramide bedolven. Vijftig voet daarboven ligt aan de noordzijde de naar het binnenste van het gebouw voerende gang, die ongeveer 3 voet breed en 4 voet hoog is. Hij leidt naar de grafkamer, die meer dan 100 voet onder het grondvlak en juist 600 voet loodrecht onder de spits der pyramide ligt en in de rots van den bodem is uitgehouwen. Dicht bij den ingang ontmoeten wij nog een anderen gang als eene vertakking van den eersten. Deze voert omhoog naar twee boven elkaar liggende vertrekken, die insgelijks tot grafkamers dienden. Boven deze vertrekken bevinden zich nog eenige kleine ruimten, zeker met geen ander doel aangebracht, dan om de drukking der steenmassa te verminderen, daar de oude Egyptenaars de kunst om met gewelven te bouwen niet verstonden.

Op de steenen dezer pyramide treft men aan de binnenzijde meermalen den naam Chufu aan. Hij is gespeld met hieroglyphen, schrijfteekens, welke de bouwlieden voor duizenden jaren op deze wanden gegriffeld hebben.

De pyramide van Cheops was reeds in de grijze oudheid voor allen die haar zagen, een onoplosbaar raadsel. Ook Herodotus stond omstreeks het jaar 460 voor Christus vol verbazing aan haren voet en liet zich door zijn gids en tolk verhalen hoe zij - toen reeds voor meer dan twee duizend jaren - gebouwd was geworden.

Koning Cheops - zóó verhaalde de gids - had met geweld het volk tot den bouw gedwongen. De arbeiders moesten de reusachtige steenblokken uit de groeven in het Arabische gebergte tot aan den Nijl sleepen, waar anderen die verder tot aan het Lybische gebergte vervoerden. Honderd duizend menschen zouden daarmede onafgebroken bezig zijn geweest. Tien jaren had men noodig gehad om met deze menschenmassa een weg aan te leggen naar de pyramide: een stevige dijk van gepolijste steenen met ingebeitelde beelden. Vervolgens werd de heuvel gebouwd, waarop de pyramide staan moest met de onderaardsche vertrekken. Het oprichten van de pyramide zelve had 20 jaren gevorderd; geen enkele daartoe gebezigde steen had eene afmeting van minder dan 30 voet.

De pyramide zou gebouwd zijn op de wijze van een trap met treden; door middel van werktuigen, die van korte balken vervaardigd werden, had men de steenen eerst op de onderste rij der treden gebracht, ze vervolgens met eene tweede machine op de tweede rij omhoog getrokken, en zóó voort tot aan den top toe. Zooveel rijen van treden als er waren, evenveel machines zouden er geweest zijn. Het bovengedeelte was het eerst voltooid geworden, toen was men naar beneden geklommen en had ten laatste het onderste deel voleindigd. Op de pyramide stond in Egyptische schrijfteekens te lezen, hoeveel geld aan radijs, ajuinen en knoflook voor de arbeiders besteed was.

De tolk vertaalde het schrift voor Herodotus en verhaalde, dat voor het zooeven vermelde doel alleen 1600 talenten zilver (8 millioen franks) was uitgegeven, ‘en wanneer het hier zóó mee gesteld is’ - zóó besluit Herodotus zijne beschrijving - ‘hoeveel moet dan nog niet uitgegeven zijn voor ijzer tot het vervaardigen van de werktuigen en voor spijs en kleeding der arbeiders, voor zoover zij gedurende bovengenoemden tijd aan het werk gebouwd hebben.’

Ook de pyramiden van Chafra en Menkera zijn reuzenwerken. De eerste verheft zich tot eene hoogte van 447 voet. De andere is wel is waar lager (218 voet), maar zij overtreft de beide hoogere door de schoonheid en regelmatigheid van haren bouw.

Op een kolossaal voetstuk verheft zich deze pyramide in 5 of 6 loodrecht op elkander staande en trapsgewijze in grootte afnemende verdiepingen. De daardoor ontstaande tusschenruimte is overal door schuin muurwerk aangevuld. Tot op eene aanzienlijke hoogte bestaat de bekleeding uit geslepen granietplaten. In de rots onder het gebouw liggen twee kamers onder elkander. In de benedenste vond men eene fraai bewerkte sarcophaag van blauwen bazaltsteen, die eene mummie bevatte. Het deksel van de sarcophaag was met hieroglyphen bedekt, waarvan de zin dus luidde: ‘O koning, zoon van Osiris, Menkera, eeuwig levende, kind des Hemels, geboren uit de Godin Nut. Moge uwe moeder Nut zich over u uitstrekken in haren naam, die het geheim des Hemels is. Moge zij u vergunnen, dat gij een God zijt en uwe vijanden niet leven, koning Menkera, eeuwig levende!’

Kleine fee.
Tafereelen uit Marlitt's verhaal:
Het geheim der oude jufvrouw.
(*Vervolg*.)

Op dit oogenblik werd er boven, in de kamer des professors, een stoel niet weggeschoven maar weggeslingerd, rasse voeten traden op de deur toe en er klonk eene schel, onstuimig als eene brandklok, door het ledige huis.

Het was de eerste keer, dat de schel op de tweede verdieping in beweging kwam. Rika ijlde buiten adem den trap op en Felicitas hield doodelijk ontsteld op met zingen. Na verloop van weinige oogenblikken vertoonde de meid zich in de ziekenkamer.

- De professor laat u zeggen, dat gij niet meer zingen moest; hij kan niet werken, zegde zij op hare ruwe, onbeschaafde wijs.

- Hij was zoo wit als een lijk en kon nauwelijks spreken van ergernis. Wat voert gij ook voor malle streken uit? Ik heb in mijn gansche leven zoo iets niet gehoord; gij zingt als een kerel, en dan... het lijkt wel een lied van een nachtwacht! ik heb ook gezongen, toen ik jong was, schoone liedjes, zoo als: *Wat wordt het laat, de klok slaat acht*, of: *Schep vreugde in 't leven*, zoo iets moest gij liever zingen... O ja; gij zoudt het kind wat in de zon heen en weer rijden, heeft de professor gezegd.

Felicitas hield haar gloeiend gelaat achter beide handen verborgen; 't was haar alsof zij een vernietigenden slag ontvangen had, zij was diep beschaamd op dit oogenblik! Zij, die altijd zoo angstvallig hare talenten verborgen hield, had nu den schijn op zich geladen alsof zij er opmerkzaamheid op trekken wilde, en zij werd nu zonder de minste verschooning er voor gestraft! De grootste mishandelingen van mevrouw Helwig hadden haar nooit een traan ontlokt; doch nu weende zij bitter.

Een kwartier later reed Felicitas den kinderwagen op het voorplein heen en weer. De kalmte was op het gelaat van het meisje teruggekeerd; doch hare wangen waren nog bleeker dan naar gewoonte. Het duurde niet lang of de beide dames kwamen te huis en tegelijkertijd kwam de professor beneden met hoed en stok in de hand.

Alle drie traden te gelijk op het voorplein. De jonge weduwe droeg een groot pak, en nadat zij haar kind gekust en gestreeld had, reikte zij glimlachend haar neef het pak toe.

- Zie eens, Johannes, sprak ze schertsend, ben ik geene verkwistende vrouw? Ik zag in een winkel dit fraaie linnen en kon den lust niet wederstaan het te koopen. Ofschoon ik om uiterlijken opschik niet geef, ben ik echter als eene echte Duitsche huisvrouw zeer op de weelde gesteld eene goed gevulde linnenkas te hebben.

De professor antwoordde niet.

Juist toen hij wilde uitgaan, kwam de burgervrouw, welke Felicitas onlangs in zijne studeerkamer gezien had, het voorplein binnen. Zij had een groot pak onder den arm en trad vol eerbied voor den professor.

- Mijnheer de professor, mijn Willem kan weêr zien! Hij kan zijn brood weêr verdienen; nu kan ik mijn hoofd gerust neêrleggen, nu ik hem niet als een hulpeloos kind achterlaat! Wij kunnen u nooit vergelden wat gij ons gedaan hebt, maar ik heb toch eene kleinigheid... Hier sloeg zij haren mantel op en er kwam eene groote vogelkooi en een stuk linnen voor den dag. Gij vondt het gezang van dien nachtegaal zoo schoon, toen gij bij ons waart, als gij het lieve diertje in eene kleine kooi doet, kunt gij die gerust mee naar Bonn nemen. En het linnen is wel niet fijn, maar ik heb het zelf geweven, en als mevrouw uwe mama er doeken wilde van maken...

- Zijt gij dwaas, vrouw! Wilt gij uwen man zijn vogel afnemen? En denkt ge, dat gij voor onze linnenkas te zorgen hebt? Pak dien boel terstond weer in en ga naar huis.

De vrouw stond onthutst voor hem.

- Dat hadt gij u zelve en mij kunnen besparen, vrouw Walter, zegde hij nu zachter. Ik had u herhaaldelijk gezegd, dat gij mij geene belooning schuldig waart. Kom, ga nu heen en groet uwen Willem van mij; morgen kom ik nog eens naar hem vernemen.

Hij gaf haar de hand.

Mevrouw Helwig en Adèle waren getuigen geweest van het tooneel; de eerste had zich bijna niet kunnen weerhouden zich in de zaak te mengen.

- Dat begrijp ik toch eigenlijk niet, Johannes, zegde zij, nadat de vrouw vertrokken was, uwe studie heeft toch veel geld gekost en er was geen reden om het linnen te weigeren. Het denkbeeld van dien vogel was natuurlijk dom; ik kan dat gefluit in huis wel missen, maar het linnen had zij gerust hier kunnen laten.

- En ik was dan aanstonds bij u komen bedelen, lieve tante, voor die arme familie, waarvan de kinderen geene verschooning hebben; ik zou de hemdjes zelf genaaid hebben.. O, wat gingen die arme lieden mij aan 't hart.

- O, diepzinnigheid der christelijke barmhartigheid! viel de professor met een schamperen lach in. Het laatste schatje van een arm gezin moet gegeven worden om in den nood van andere behoeftigen te voorzien, en ver boven dit liefdewerk verheven staat de grootmoedige bemiddelaarster in 't oog der wereld, met den straalkrans van vrome weldadigheid!

- Gij zijt ondeugend, Johannes! riep de jonge weduwe gekrenkt. Ik geet zelf zeer geerne....

- Maar 't moet u zelf niets kosten, niet waar, Adèle? sprak hij met bitteren spot. Waarom grijpt de echt Duitsche vrome huisvrouw niet in hare rijk gevulde linnenkas?.... Dit geheel overbodig stuk, bij voorbeeld, hij greep naar het stuk linnen op haren arm. Beide dames weerden verschrikt zijne hand af, alsof die een aanslag op het leven der jonge vrouw bedoelde.

- Nu dat is weêr eene overdrevene scherts, Johannes! sprak ze klagend; dit ongemeen fijn linnen....

- Ik heb vroeger het verwijt van u moeten hooren, wendde de professor zich tot zijne moeder, zonder op de verstoordheid zijner beleedigde nicht verder te letten, dat ik niet zooveel vruchten van mijne studiën pluk als zou behooren; ik beken, dat ik mijn beroep ook uit een eenigszins hooger standpunt beschouw, en dat ik nooit onder die geneesheeren hoop geteld te worden, die de armen van den eenen kommer verlossen, om hen daarna weer in de andere zorg te steken hoe zij die hulp betalen zullen!

- Nu, dat moet gij weten, Johannes! antwoordde mevrouw Helwig koel! maar uw grootvader dacht er anders over. Uw beroep is uwe *zaak*, en in zaken mag men niet sentimenteel zijn, placht hij te zeggen.

Met die woorden stapte zij in huis, gevolgd door Adèle, die naast Johannes ging. In het voorhuis keek hij nog eens om; juist tilde Felicitas het kind uit den wagen, om het op zijn dringend verzoek nog even heen en weer te dragen. Men zou gedacht hebben dat de fijne gestalte van het jonge meisje breken moest, in het oogenblik als het kind de armpjes om haren hals slaande, zich in zijne geheele zwaarte aan haar vastklemde. De professor keerde onmiddellijk naar het voorplein terug.

- Ik heb u al meer verboden het kind te dragen! het is te zwaar voor u! zegde hij berispend en verstoord. Heeft Rika u niet gezegd dat Hendrik u helpen moest?

- Dat heeft zij zeker vergeten; Hendrik is ook niet thuis.

Helwig nam haar het kind af, en zette het met eene ernstige vermaning in den wagen. De uitdrukking van zijn gelaat was donkerder dan ooit.

Op ieder anderen tijd zou Felicitas hem trotsch den rug hebben toegekeerd; maar thans had zij een gevoel alsof zij schuld had aan zijne kwade luim; zij had hem door haar zingen in zijne studiën gehinderd, en al was hij ook nog zoo boos, zij moest hem zeggen, dat zij onwetend gezondigd had. Het oogenblik was in zoo ver gunstig, dat zij haren vijand niet onder de oogen behoefde te zien, dewijl hij nog met Anna in den wagen bezig was.

- Ik smeek u om vergeving, dat ik u lastig gevallen ben met mijn zingen, zegde zij beschroomd.

Die geheel nieuwe, zacht smeekende toon harer stem had eene wonderlijke uitwerking. Helwig richtte zich eemklaps op en wierp een doordringenden blik op het gelaat van Felicitas.

- Ik moet u echter verzekeren, vervolgde zij, ik meende dat gij uit waart!

Het woord ‘zingen’ wekte de herinnering van kleine Anna aan de tranen van Felicitas weer op.

- Stoute oom! De arme Carolina heeft geschreid, zegde zij en dreigde hem met haar vuistje.

- Is dat waar, Felicitas, vroeg hij snel.

Zij ontweek een rechtstreeksch antwoord op de vraag en zegde: Ik was verdrietig door de gedachte....

- Dat men denken zou dat gij u wildet laten hooren? viel hij haar in de rede, terwijl een vluchtige lach over zijn gelaat vloog: wees daaromtrent gerust... Hoe wraakzuchtig en onverzoenlijk ik u ook vind, het denkbeeld van behaagzucht komt niet in mijne ziel op... daar zou ik u met den besten wil niet van kunnen verdenken... Ik heb u laten verzoeken te zwijgen, niet eigenlijk...., maar omdat ik.... uwe stem niet hooren kan. Dat beleedigt u nu vreeselijk; niet waar!

Felicitas schudde glimlachende haar hoofd.

- Zoo; dat is verstandig... maar ik zal u eens iets zeggen. Hij boog zijn hoofd tot haar voorover en keek haar vast en scherp oplettend in de oogen. Uw gezang heeft mij een geheim verraden, dat gij zoo streng voor mij verborgen hield.

Felicitas schrikte hevig, hij was gewis haren omgang met tante Cordula op 't spoor gekomen. Zij voelde dat zij rood werd als vuur en keek hem verslagen en angstig aan.

- Ik weet nu, waarom gij verzocht hebt van onze verdere hulp voor de toekomst verschoond te zijn. In den kring, waarin gij later wilt leven en werken, reikt inderdaad onze invloed ook niet - gij wilt op het tooneel gaan?

- Volstrekt niet! antwoordde zij bepaald en met een verruimd hart. Ik houd het voor eene edele roeping, wanneer men zijne medemenschen de meesterstukken van groote mannen kan doen kennen en waardeeren; maar ik heb er geen moed toe; mijn gebrek aan zelfvertrouwen zou mij altijd beletten iets meer dan middelmatig te zijn.. bovendien behoort daar eene grondige muzikale kennis toe en die heb ik niet.

- Gij zoudt er toch aanleg voor hebben.

- Neen; als kind placht ik altijd te denken dat de muziek niet geleerd wordt zooals men lezen en schrijven leert; zij moest als van zelf uit den hemel gekomen zijn, dacht ik, en die kinderlijke voorstelling wil ik behouden. Het denkbeeld dat iets, wat dieper aandoeningen en grooter geestdrift bij mij opwekt dan menige heerlijkheid in de wereld, op stijve wetten berust en in dikke leelijke notenkoppen op het papier staat, die angstvallig geteld moeten worden, zou mij al het genot wegnemen...

- Daar hebben wij weer den ouden tegenzin tegen alles wat maat en regel heet, zegde hij spottend; hoewel hij met zichtbare belangstelling naar haar geluisterd had. Mijn ververmoeden was dus ongegrond en uwe zeer in het oog loopende verlegenheid van daar even geheel onnoodig, voegde hij er bij. Ik zou wel eens willen weten, wat eigenlijk uwe plannen voor de toekomst zijn... en ik heb bijna lust als voogd eene opheldering dienaangaande van u te vorderen

- Dat zou vergeefs zijn, antwoordde zij kalm en bepaald. Ik zou toch niets zeggen: gij hebt mij zelf de vrijheid gegeven na verloop van twee maanden te doen wat mij goeddunkt.

- Ja, ja, die fout heb ik begaan; jammer genoeg. Maar ik vind het toch, op zijn zachtst uitgedrukt eenigszins vermetel, op uwen leeftijd, zonder den raad van oudere verstandiger menschen, uwen levensweg te bepalen... Als er bij voorbeeld eens sprake was van een huwelijk...

- In dat geval zou mijn voogd de laatste zijn wien ik om raad zou vragen! viel Felicitas hem onstuimig in de rede. Als ik niet juist de '*vermetelneid*' bezat, zelf te bepalen wat ik wil, zoudt gij gerust ja en amen gezegd hebben op het zoogezegde eervolle aanzoek van dien Wellner; ik zou reeds verbonden zijn aan een karakterloos mensch, van wien ik een afschuw heb, zoo ik mij door eene slechte behandeling en allerlei bedreigingen had laten bang maken!

Dit verwijt trof Helwig diep, want het was rechtvaardig. Hij beet zich op de lippen en keek een oogenblik verlegen voor zich.

- 't Is waar, zegde hij eindelijk, ik meende op die wijze het best een einde te maken aan den last, dien mijn vader mij heeft opgedragen; ik geloof dat ik in dit opzicht verkeerd gehandeld heb, maar ik heb mijne dwaling niet volgehouden. Zoodra ik wist hoe gij er over dacht, heb ik u volle vrijheid gelaten het aanzoek van Wellner af te wijzen... Maar ik zal geene moeite meer doen, om mijn recht als voogd te handhaven, voegde hij er eenigszins bitter bij. Ik moet u aan uw lot overlaten. Gaat gij welgemoed de toekomst tegen?

GELEERDEN IN DE KLOOSTERPIJ, NAAR DE SCHILDERIJ VAN ARNOSTA NOVAK.

- Ja! antwoordde Felicitas met stralende oogen.

- Gelooft gij, dat gij gelukkig zult zijn in een anderen kring?

- Zoo vast, als ik aan mijn geluk hiernamaals geloof.

Hij had haar strak aangekeken; maar toen hij zag hoe hare oogen schitterden bij het enkele denkbeeld van hare aanstaande vrijheid, wendde hij gekrenkt zijn hoofd af. Hij zegde niets meer, gaf de kleine Anna afgetrokken de hand en ging met een zwijgenden groet heen.

't Was reeds laat, en Felicitas was naar hare slaapkamer gegaan. Het praten in 't aangrenzende vertrek belette haar echter te gaan slapen. 't Was drukkend warm in het kleine kamertje; Felicitas stiet het raam open en zette zich in de vensterbank neêr. Terwijl zij daar in gedachten verzonken zat, wisselden de doffe stem van Rika en de scherpe luide spraak van het kindermeisje elkander onophoudelijk af.

- Ja, hoorde Felicitas eensklaps Rosa zeggen, mevrouw zette groote oogen op, toen de professor van avond thuis kwam en vertelde dat hij met verscheidene dames en heeren overmorgen een tochtje naar het Thüringerwoud dacht te maken. Die man is wel veranderd in den laatsten tijd. In Bonn kwam hij nergens, en toen hij nog student was zou hij zijn eten en drinken hebben laten staan om maar heilig en zalig te worden; geen mensch mocht hem vroeger lijden en nu wordt hij aangebeden. Wat hij er voor doet, weet ik niet; maar de studenten dragen hem op de handen; en de dames! die zouden hem de handen wel willen kussen als hij hun een recept voorschrijft. Mijne mevrouw is precies als de rest.

- Ik vind hem niet eens beleefd jegens haar, merkte Rika aan.

- Wel neen! Hij speelt gruwelijk den baas over haar! Hij wou eerst volstrekt niet hebben, dat het arme mensch overmorgen mee ging, om Annatje; maar toen hebben al de heeren en dames een goed woord voor haar gedaan en nu gaat zij toch meê.

Felicitas kon het gesnap niet langer uithouden; zij stond op en ging naar de kamer waar de anderen waren, om door hare aanwezigheid een einde te maken aan het gesprek, dat zeker niet voor hare ooren bestemd was.

XIX.

Buiten in den tuin, op het groote grasperk dat door de noteboomen was beschaduwd, was eenige dagen geleden het gras gemaaid. Eene verkwikkende geurige lucht verspreidden de hoopen hooi, op een van welke Annatje met welbehagen de arme teere ledematen uitstrekte.

Felicitas leunde tegen den grootsten noteboom; hij was altijd haar lieveling geweest. Daar bovenin hadden eens hare lichte kindervoeten gestaan, en niet alleen het grasperk beneden haar, maar de geheele wijde wereld was haar als met bloemen bezaaid voorgekomen.

Er waren reeds dagen verloopen sinds de professor met de jonge weduwe vertrokken was. In het voorhuis had hij Rosa Rika en Hendrik vriendelijk goeden dag gezegd; doch Felicitas was hij, even zijn hoed afnemende, zwijgend voorbij gegaan, zoo vreemd en kalm, alsof zij hem nooit een bitter woord had toegevoegd, alsof hare oogen hem nooit door hun trotseerenden blik geërgerd hadden.

Nu, dat was immers recht verstandig, meende Felicitas met saamgeknepen lippen; nu was hij immers zooals hij zijn moest.

Adèle had tegenover hem plaats genomen en zat in eene wolk van luchtige hemelsblauwe stof; haar fraai gezicht straalde zoo blijde onder haar fijn Itahaansch stroohoedje, alsof zij wist dat zij van deze reis een lang gewenscht geluk mee naar huis zou brengen.

(*Wordt voortgezet*.)

[Nummer 35]

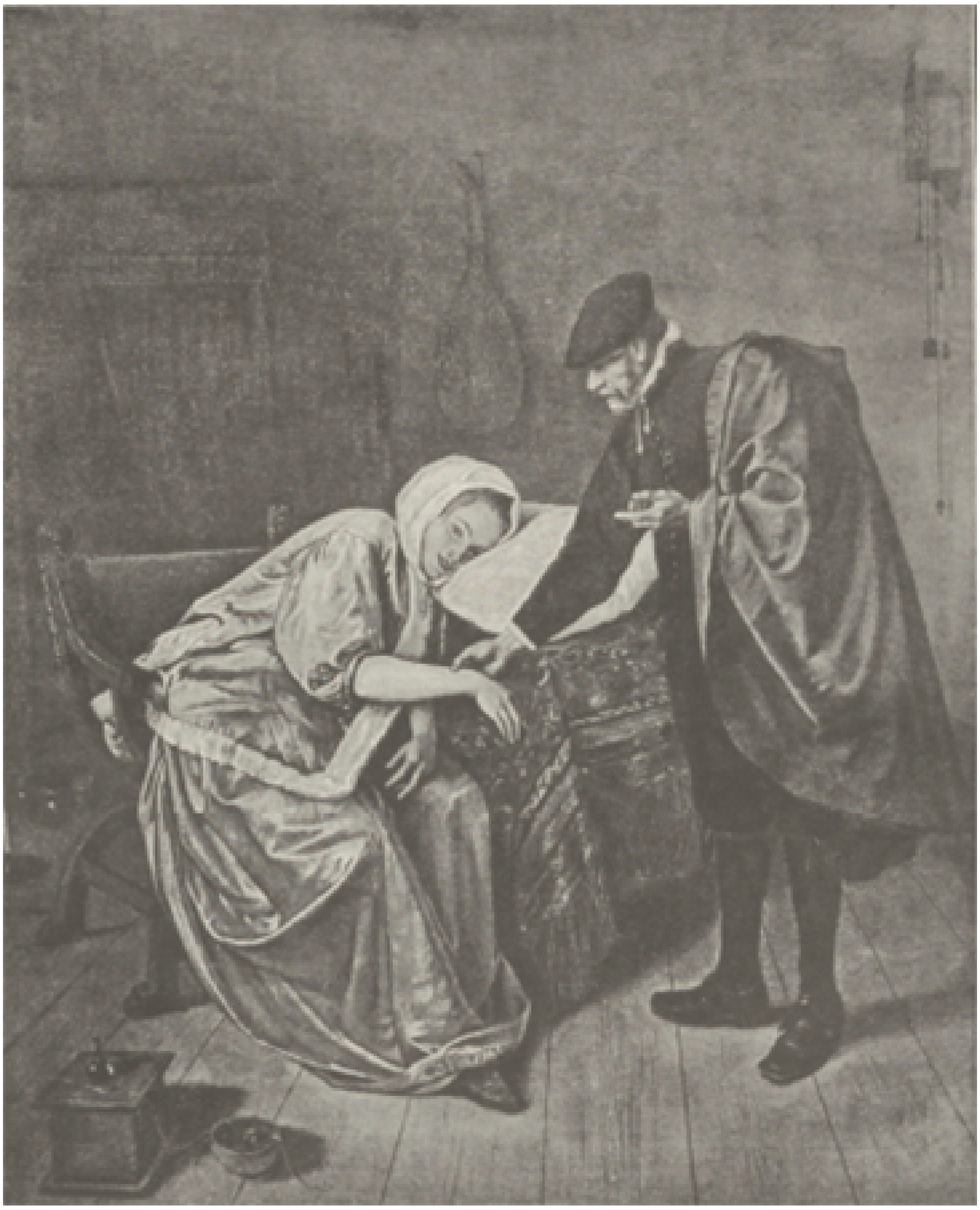

DE ZIEKE DAME, NAAR DE SCHILDERIJ VAN JAN STEEN.

Onze gravures.

De zieke dame.

Niemand zal zeker bij den eersten aanblik vermoeden, hier een werk van den lossen, joligen Jan Steen voor zich te zien. Veeleer zal hij aan den keurigen Dou, of minstens aan Van Mieris denken, zoo fijn en zorgvuldig is dit paneeltje afgewerkt. Van den lustigen Delftschen brouwer, even dapper bij de bierkan als met het penseel, zijn we zulk eene nauwgezette behandeling niet gewend. Gewoonlijk stonden zijne schilderijen niet lang op den ezel; zoodra zich maar een liefhebber aanbood was Jan Steen bereid het ternauwernood afgewerkte paneel tegen klinkende munt in te wisselen, waarvoor hij zijne altijd dorstige keel weer nieuwe lafenis verschaffen kon. En over het algemeen hield hij bovendien ook van vroolijker onderwerpen dan juist het krankenbezoek van een dokter. Dat hij echter, als hij wilde, ook iets anders op het doek kon brengen, dan zijne eeuwige boerenkermissen en herbergtafereelen, dat getuigt de schilderij, waarvan dit nummer de reproductie aanbiedt. Toch verloochent zich ook hierin de onverstoorbare humor en satire van den genialen meester niet. Al hebben we hier eene zieke dame voor ons, het juffertje is zóó ziek niet of er kan nog een lachje, een guitig lachje zelfs op overschieten, en ook in het oog des deftigen dokters heeft het geval blijkbaar niets bedenkelijks. Het ondeugend penseel van Jan Steen heeft er klaarblijkelijk pleizier in gehad, hier eene dier zieke dametjes te schilderen, die met hunne ongesteldheid *coquetteeren* en om zich belangwekkend te maken hunne *migraine* doen voorkomen als de pijnlijkste en gevaarlijkste aller menschelijke kwalen.

Men ziet het, de tijden veranderen, maar... de vrouwen niet. *Madame* of *mademoiselle* had het in de eeuw van Jan Steen even goed op hare zenuwen als tegenwoordig.

Gevangen Leeuwen.

De dierenschildering, die aan onze Antwerpsche Academie, door het voorbeeld en de kundige lessen van Karel Verlat zulke breede vlucht genomen heeft, vindt ook elders verdienstrijke beoefenaars.

En dat ook Jan van Essen een dier begaafde beestenschilders is zal wel niemand, die deze gevangen leeuwen van den talentvollen meester ziet, betwijfelen. Inderdaad zóó vertoont zich de koning des wouds in zijne enge traliekooi, als met heimwee uitziende naar de wijde wildernis, waar hij eenmaal in vorstelijke vrijheid rondzwierf; zóó strekt hij zich uit in gelaten rust, terwijl het wijfje zich in lustelooze vadsigheid neervlijt. Naar het leven heeft Jan van Essen ze ons geschilderd; zoo wel de kloeke forschheid van den leeuw als de mollige malschheid der leeuwin zijn karaktervol weergegeven en vooral de kleur van het liggende dier mag meesterlijk heeten.

‘Gij hebt nog nooit een leeuw gezien,’ zegt Hildebrand: ‘gij stelt u iets majestueus voor, een ideaal van kracht, grootheid, waardigheid en moed; een wezen geheel woede, maar bedwongen door zelfbeheersching, voor zoolang het verkiest; den koning der dieren. Welnu verplaatsen wij ons met onze verbeelding in de woestijn van Barbarije.’

Jan van Essen maakt zulks onnoodig, want zelfs in zijne gevangen leeuwen herkennen wij dat ideaal van kracht, groot zelfs binnen de enge wanden van een getralied hok in den Dierentuin.

Hannibals tocht over de Alpen.

Eene der beroemdste krijgsondernemingen der oudheid is de tocht over de Alpen, door Hannibal, den grooten veldheer der Carthagers en den doodvijand der Romeinen, ten uitvoer gebracht. Met 59000 mannen was hij op het einde van Juli in het jaar 218 voor Christus de Rhône overgestoken en begon toen onder ontzaglijke moeilijkheden den overtocht, daarbij waarschijnlijk zijn weg nemende over den kleinen St. Bernard. Men stelle zich slechts een Afrikaansch leger voor aan gloeiende hitte gewoon, met een gevolg van olifanten, duizenden paarden, die langs steile, gladde paden over rotshellingen moesten gevoerd worden in het ijsgebied der toenmaals nog geheel ongebaande Alpen.

Bovendien was het grootste deel dier hellingen door barbaarsche stammen bewoond, met wie een voortdurende strijd moest worden gevoerd, en eindelijk had de overtocht in September plaats, alzoo in een jaargetijde hetwelk die reis ook onder veel gunstigere omstandigheden nog tot een waagstuk zou hebben gemaakt.

Na negen dagen klimmen had het leger eindelijk den top bereikt, waar de veldheer zijne bleeke, uitgehongerde en haast verstijfde soldaten op eene beschutte hoogvlakte liet uitrusten, terwijl hij ze bemoedigde met het vooruitzicht der groene vlakten van Italie, welke reeds van verre zichtbaar werden.

Bij het neerdalen waren, wel is waar, geene vijanden meer te vreezen, maar daarentegen vermenigvuldigden de moeilijkheden zich nog meer dan bij het opstijgen. Vijftien dagen had de geheele overtocht geduurd, doch toen Hannibal hier zijne legerscharen telde, vond hij dat er van de 59000 mannen nog slechts 26000 waren overgebleven.

IJdele Jachtijver.

Den hoogsten rang onder onze honden nemen naar het oordeel aller zaakkundigen de jachthonden in, die ongetwijfeld als de edelsten van hun geslacht mogen aangemerkt worden. Zij zijn alle geboren jagers, en als dat bij uitzondering eens niet het geval mocht zijn, deugt de bedoelde hond ook tot niets. Alle zijn sterk, vlug en door hunne ontwikkelde zintuigen geheel op de jacht berekend. Ook de kleine, krompootige das- of takshond is een geweldige Nimrod en zou zonder twijfel zeer goed tot de vervolging van wild kunnen aangewend worden, als hij niet de onhebbelijkheid had, meer voor eigen rekening dan voor die zijns meesters te jagen en zelfs in den gevangen buit tanden te zetten.

Welke hartstochtelijke jagers die eigenaardige honden zijn, kunnen we eenigszins opmaken uit het fraaie, met nauwkeurige natuurwaarneming ontworpen dierentafereeltje van mevrouw H. Biedermann-Arendts, door onze gravure weergegeven.

Twee jonge taksen hebben onder ander speelgoed, door de kleinen achtergelaten, een konijntje op wieltjes ontdekt. Van jachtlust ontvlamd, is de eene daar onmiddellijk op losgesprongen, heeft den buit gegrepen en snelt er nu mee heen, door zijn woedend blaffenden kameraad achtervolgd. Als ze zich maar niet verbeeld hebben, dat het wild hun een sappig kluifje zou opleveren, want dan zullen zij spoedig tot de ontdekking komen, dat hun jachtijver volkomen ijdel is geweest.

De hieroglyphen.

Vele eeuwen lang waren de Hieroglyphen, de oudste schrijfteekens der Egyptenaars, een onopgelost raadsel. Eerst in den laatsten tijd is het aan het onvermoeid wetenschappelijk onderzoek gelukt de duisternis, die tot heden op de oud-Egyptische opschriften rustte, voor een deel althans te verdrijven, en daarmee een gewichtig tijdperk in de geschiedenis der wetenschap te openen.

Het oudste schrift der Egyptenaars, hetwelk wij in de pyramiden vinden, de hieroglyphen was een beeldschrift, dat door veelvuldig gebruik langzamerhand verkort is geworden. De hieroglyphen zijn afbeeldingen van de meest verschillende voorwerpen, die òf het afgebeelde voorwerp zelf aanduidden, òf wel als symbolen gebruikt werden. Bij veelvuldige herhaling van één en hetzelfde beeld, werd dit laatste door een korter teeken vervangen.. Zóó beeldde men een huis door een eenvoudig vierkant af, het water door een paar golvende lijnen, het woud door den omtrek van een boom; wilde men te kennen geven, dat het huis een tempel was, dan teekende men in het midden van dit vierkant een godenbeeld.

Ook voor de menschelijke handelingen dacht men beelden uit. Zoo stelde men het geven voor door een uitgestrekten arm met een brood in de hand; het gaan door een weg met boomen; het strijden door een arm die met schild en lans gewapend was. Veel moeielijker echter was het, afgetrokken begrippen zooals gerechtigheid, waarheid, macht, enz. door beelden te verzinnelijken. Toch geschiedde dit ook door teekens, die in den loop des tijds het burgerrecht verkregen: de el was het teeken der gerechtigheid; een gezwaaide geesel dat der macht; eene struisveder dat der waarheid; het leven werd afgebeeld door een kruis, van een handvatsel voorzien. Hoe vernuftig zulk een schrift ook was uitgevonden, hoe kunstig het ook aanschouwelijk gemaakt werd, toch was en bleef het zóó omslachtig, dat men er eene bepaalde en samenhangende rede niet mede uitdrukken kon. De Egyptenaars voorzagen in dat gebrek door hunne beelden te gelijk als klankletters te gebruiken. Zoo werd de klank *a* weergegeven door middel van een beeld, hetwelk een voorwerp aanduidde, welks naam met eene a begon; b.v. door het riet (ak) of den adelaar (achene).

Ten einde het verwisselen van de teekens, die òf als klank- òf als beeldteeken moesten gebruikt worden, te vermijden, werd òf aan de eerste het beeld van een mond toegevoegd òf door een bijzonder beeld aangeduid dat eene reeks van teekens als klankteekenen, in plaats van een eigennaam, verklaard moesten worden. Eerst in lateren tijd, ongeveer in het jaar 1300 (voor Christus) werd het schrift meer loopend en daardoor algemeen bruikbaar gemaakt, door eene vermeerdering der klankteekens en eene kortere wijze om de beelden voor te stellen.

Zóó vormde zich langzamerhand een cursiefschrift, dat door grootere samentrekking de schrijfteekens ook onder het bereik van het volk bracht, terwijl het gebruik van het schrift tot heden uitsluitend het voorrecht der priesters was geweest. Dientengevolge kan men op de Egyptische monumenten drie schriftsoorten onderscheiden: de hieroglyphen, het hieratische en het demotische schrift, welke gezamenlijk van den ouden tijd af in Egypte algemeen gebruikelijk waren.

Tot op het einde der vorige eeuw leverde het ontraadselen van de oud-Egyptische schrijfteekens bijna onoverkomelijke zwarigheden op. Men kon hunnen zin alleen bij gissing bepalen en natuurlijk giste men zeer dikwijls verkeerd. Daar wilde 't geluk, dat in het jaar 1799 een Fransch officier bij Rosette het brokstuk van eene granietplaat vond, dat een opschrift droeg in drieërlei soort van schriftteekens uitgedrukt. Eens was het in hieroglypen, vervolgens in hieratisch schrift, en eindelijk met Grieksche letters geschreven. De steen, die zich tegenwoordig in het Britsche museum bevindt, werd door de geleerde onderzoekers met vreugdegejuich begroet. Al was de schatkamer der oud-Egyptische taal daardoor nog volstrekt niet geheel ontsloten, toch bood hij het hulpmiddel aan, om de geheimen der hieroglyphen en van het demotisch schrift op het spoor te komen.

Een Franschman Champollion genaamd, legde een vasten grondslag voor alle verder onderzoek, doordien hij de oude onbekende taal der Egyptenaars tot het Koptisch terugbracht. Wel is Koptisch evenzeer eene doode taal die sinds de invoering van den Islam in Egypte niet meer gesproken wordt, maar in de godsdienstige letterkunde der Egyptische priesters bekleedt zij eene voorname plaats en - wat hier alles afdoet - men is met haar goed bekend. Champollion vermoedde, dat het Koptisch tot het oud-Egyptisch ongeveer in dezelfde verhouding stond als het Italiaansch tot het Latijn; en zijn vermoeden bleek gegrond.

Van nu af ging het onderzoek met langzamen maar zekeren tred voort. Roselli, Lepsius Brugsch en anderen hebben met onvermoeiden vlijt op den eenmaal gelegden grondslag verder gebouwd en schitterende uitkomsten verkregen.

De schatten der oudheid, die zoolang de begeerte der geschiedvorschers hadden geprikkeld zonder die te bevredigen, zijn thans voor ons ontsloten.

Voor honderd jaren.
Tafereelen uit de groote Fransche Revolutie.
Door J.R. van der Lans.

VIII.

> De Vrouwenopstand. - De vrouwen in de Nationale Vergadering. - De vrouwendeputatie op het paleis - De slaap van Lafayette. - Overrompeling van het paleis. - Coupe-têtes, de vrijwillige beul. - Het koninklijk gezin naar Parijs gevoerd.

In drie woorden heeft eenmaal Busken Huet de Fransche revolutie gekenschetst; hij noemde ze ‘iets krankzinnigs, iets bloedigs, en bovenal iets gemeens.’ Dat drievoudig karakter openbaarde zij niet eerst in het tijdperk harer dolste razernij, neen het was haar eigen van den beginne. Wat wij tot dusver van hare gruwelen zagen, rechtvaardigt die uitspraak reeds ten volle, maar nog tastbaarder wellicht zal men ze bewaarheid vinden in de schandelijke tooneelen van den 5^{en} en 6^{en} October, welk de volgende regelen zullen pogen te schetsen.

Wat toch kan er krankzinniger, bloediger en bovenal gemeener worden uitgedacht, dan die stormloop van lichtekooien en walglijk gespuis in vrouwenkleeren naar het paleis van Versailles onder het gehuil: ‘Werpt ons de wolvin en hare jongen uit het venster, opdat wij ze verscheuren!’

Die bloeddorstige schimptaal gold de edele koningin Marie Antoinette, de dochter uit het keizershuis, en hare vorstelijke telgen, de kinderen van den H. Lodewijk. En zij, welke die kreten slaakten, het waren vrouwen en moeders.

‘De mannen,’ hadden zij tot elkander gezegd, ‘zijn te lauw en te traag; wij vrouwen zullen hun vandaag het werk eens uit de hand nemen. Vandaag is het onze beurt, en wee den aristocraten, den opvreters van het volk! Wij willen brood hebben, en daar men het ons niet goedschiks geeft, zullen we het met geweld te Versailles gaan halen.’

De kreet om brood was van den beginne een krachtig opruiingsmiddel geweest, dat vooral thans zijne uitwerking niet miste, wijl de behoefte zich inderdaad scherp deed gevoelen. De verwoesting der oogstvelden, de staking van allen veldarbeid, de onveiligheid der wegen, die alle verkeer stremde, kortom de ongeregeldheden, welke Frankrijk van het eene einde tot het andere teisterden, hadden vanzelf den toevoer van levensmiddelen naar de hoofdstad afgesneden, en de omverwerping van elke geregelde overheid binnen Parijs had eene behoorlijke verdeeling van het aangevoerde onmogelijk gemaakt. Wel was er eene commissie voor de levensmiddelen (*comité de subsistances*) opgericht, maar dit kon niet beletten dat de bezendingen koren reeds geplunderd werden vóór zij Parijs bereikten, dat het meel werd geroofd vóó het gemalen en het brood vóór het gebakken was, terwijl de bakkerswinkels aan eene dagelijksche bestorming van het grauw blootstonden, waarbij menige bakker 'aan de lantaren' ging.

Zoodra nu in den morgen van den 5^en^ October eene schaamtelooze deern den kreet 'brood!' liet hooren, en na zich in de wacht van de wijk van eene trom voorzien te hebben, alle straatmeiden en wijven van hare soort bijeentrommelde tot een tocht naar Versailles, om brood te gaan vragen, was in een oogwenk eene heele bende van vrouwelijke oproerlingen op de been. Met de geweren, pieken en eigengemaakte hellebaarden (messen of bijlen op stokken) van hunne mannen of broers gewapend, kwamen van alle kanten de heldinnen der revolutie zich aansluiten bij die tierende schare, welke spoedig tot verscheidene duizendtallen was aangegroeid. Het werd een 'spelleken,' waaraan zelfs burgeressen, die zeker om geen brood verlegen waren, zich niet schaamden mee te doen. In eene vermomming van havelooze lompen mengden zij zich onder de 'uitgehongerde vrouwen des volks,' en ook de mannelijke belhamels der laatste oproeren vonden het niet onaardig in vrouwenrokken en mutsen den bonten schreeuwenden hoop nog wat te vergrooten.

Eerst trok die zwerm naar het stadhuis, waar wegens het vroege morgenuur nog niemand te zien was. 'Brood! brood!' schreeuwden de hellevegen en staken alvast de papieren in brand, op gevaar af van het heele gebouw aan de vlammen prijs te geven; anderen breken met bijlslagen het wapenmagazijn open en maken zich meester van zes, zeven duizend geweren, een menigte sabels en zelfs twee kanonnen, die naar buiten worden gesleept. Tot in den toren dringen de oproermaaksters door en hangen er een bewaker aan een balk op; de strop brak en de man viel twintig voet laag op een looden dak, maar bracht er gelukkig het leven nog af.

Nu heeft men wapenen om den eisch om brood klem bij te zetten. Thans gaat het naar Versailles om de Nationale Vergadering rekenschap te vragen van haren arbeid en den koning, die zijn volk laat hongerlijden, het mes op de keel te zetten. Maillard, een der overwinnaars van de Bastille, stelt zich aan het spits van dit leger vrijbuiters in rokken en gaat met slaande trom voorop. 'Naar Versailles! brood! brood!' gillen de wijven, die zoo ze werkelijk honger hebben, toch het eerst voor den dorst schijnen te hebben gezorgd; want de meesten zijn al dronken. En zoo trekt dan die bende op onder den plasregen, voortflodderend door den modder van den weg, toegetakeld en gewapend als eene horde wilden, uitgemonsterd met kokarden en veelkleurige linten als verwaaide vastenavondgasten, schreeuwend en tierend als duivelinnen. Elke vrouw, die zij op hunnen tocht ontmoetten, moest goedschiks of kwaadschiks mee en er kon geene dame in haar rijtuig langs den weg komen, die niet genoodzaakt werd, tusschen die burgeressen met haar zijden schoeisel door het slijk te plassen.

Het was omstreeks zes uur in den avond toen dat leger, druipnat en bij zingende troepen Versailles binnentrok. Het eerste werk der 'vrouwen van Parijs' was, zich aan te melden bij de Nationale Vergadering, die niet zonder schrik de aankomst dier geduchte krijgsmacht had vernomen. Mirabeau, die gelijk de meeste helden met den mond, al zijn moed in de schoenen voelde zinken, zoodra er wezenlijk gevaar dreigde, had den president Mounier reeds geraden de zitting onder voorwendsel van ongesteldheid te schorsen.

'Heel Parijs is tegen ons in aantocht,' had hij in zijn angst gezegd.

'Des te beter,' had Mounier daarop koeltjes geantwoord. 'Dan moeten ze ons allen maar vermoorden, maar allen, verstaat ge? Daar kunnen de zaken slechts te beter om gaan.'

Mounier, de koningsgezinde, wilde den verwoeden revolutieman te verstaan geven, dat wie den opstand uitlokt, ook niet moet terugschrikken voor de gevolgen.

Ondertusschen naderde de woeste horde het gebouw, schreeuwend en stampvoetend om binnengelaten te worden, onder bedreiging de deuren te zullen intrappen. 'Goede patriotten,' roepen zij, 'behoeven niet bang te zijn voor goede burgeressen;' en met geweld pogen zij allen te gelijk de vergaderzaal binnen te dringen. Een twintigtal dier furiën, rood en opgewonden van den drank en hun eigen getier, druipend van het nat en haveloos van de lange marsch, afzichtelijk onder het rosse licht der lampen, weten zich met Maillard aan het hoofd toegang te verschaffen.

'Het volk verlangt brood,' raasde hij, 'sedert drie dagen is het wanhopig, het heeft den arm opgeheven, en die arm is verschrikkelijk....' Nu volgen de gewone ongerijmde beschuldigingen tegen de aristocraten, die de molenaars met geld omkoopen opdat ze niet zullen malen. 'Het volk heeft de bewijzen daarvan; het kent den naam zijner vijanden.'

'Noem ze,' zegt de president.

'Wij willen ze niet noemen; wij zijn patriotten en geene aanbrengers.'

'Daar gij hier gekomen zijt om te spreken. dient ge te spreken. Stel de vergadering in staat het volk recht te doen. Wie zijn diegenen, die den molenaar geld geven opdat ze niet zouden malen?'

'Een van hen is de aartsbisschop van Parijs,' klinkt het onbeschaamd, en als die schandelijke laster algemeene verontwaardiging wekt, dan barst met vernieuwde woede de heele stroom der beschuldigingen los tegen de priesters, tegen de aristocraten, tegen de lijfwachten des konings, die naar het heet de nationale kokarde hebben vertrapt bij het feestmaal, waarmee zij het; *régiment de Flandre*, onlangs tot hunne versterking aangekomen, hebben verwelkomd.

Meer dan een uur lang blijft het getier aldus voortduren en ondertusschen dringen telkens meer burgeressen de zaal binnen. Schaamtelooze meiden uit beruchte huizen en smerige wijven zetten zich op de banken naast de heeren wetgevers, schuiven in hun morsig plunje ongegeneerd aan en veroorloven zich de stuitendste gemeenzaamheden.

'Spreek,' zeggen ze tot den een. 'Houd uw mond,' duwen ze een ander toe, en terwijl ze dezen om den hals vallen, bedreigen ze genen met de lantaren. Ondertusschen sart Maillard:

'Talmt niet om voldoening te geven of er zal bloed stroomen.'

Eindelijk weet Mounier een oogenblik stilte te vermkrijgen om het voorstel te doen, dat de Vergadering eene deputatie naar den koning zal zenden om maatregelen te verzoeken ten einde Parijs van levensmiddelen te voorzien. Ondertusschen moeten de vrouwen zich bedaard houden, daar er met wanordelijkheden toch niets te winnen is. Maar nauwelijks begeeft Mounier zich aan het hoofd der deputatie op weg, of daar hangen de wijven zich aan hun arm en roepen: 'Wij gaan mee; wij willen ook den koning spreken,' en in het donker worden de afgevaardigden door den heelen troep omsingeld.

Mounier heeft zelf dien tocht aldus beschreven:

'Zoodra ik van mijn stoel was opgestaan, omringden de vrouwen mij, zeggende dat ze mij naar den koning wilden vergezellen; ik had veel moeite om te verkrijgen dat zij slechts ten getalle van zes zouden meegaan, hetgeen verscheidene anderen niet belette zich bij den stoet aan te sluiten.

'Wij gingen te voet door den modder onder eene geweldige regenbui. De vrouwen van Parijs vormden verschillende troepen, vermengd met een aantal mannen, voor het meerendeel met vodden bedekt, met woesten blik en dreigend gebaar, afgrijselijke kreten uitend; zij waren gewapend met geweren, oude pieken, bijlen, slagershakmessen en groote stokken, aan het einde van degenklingen en messen voorzien. Een gedeelte dier

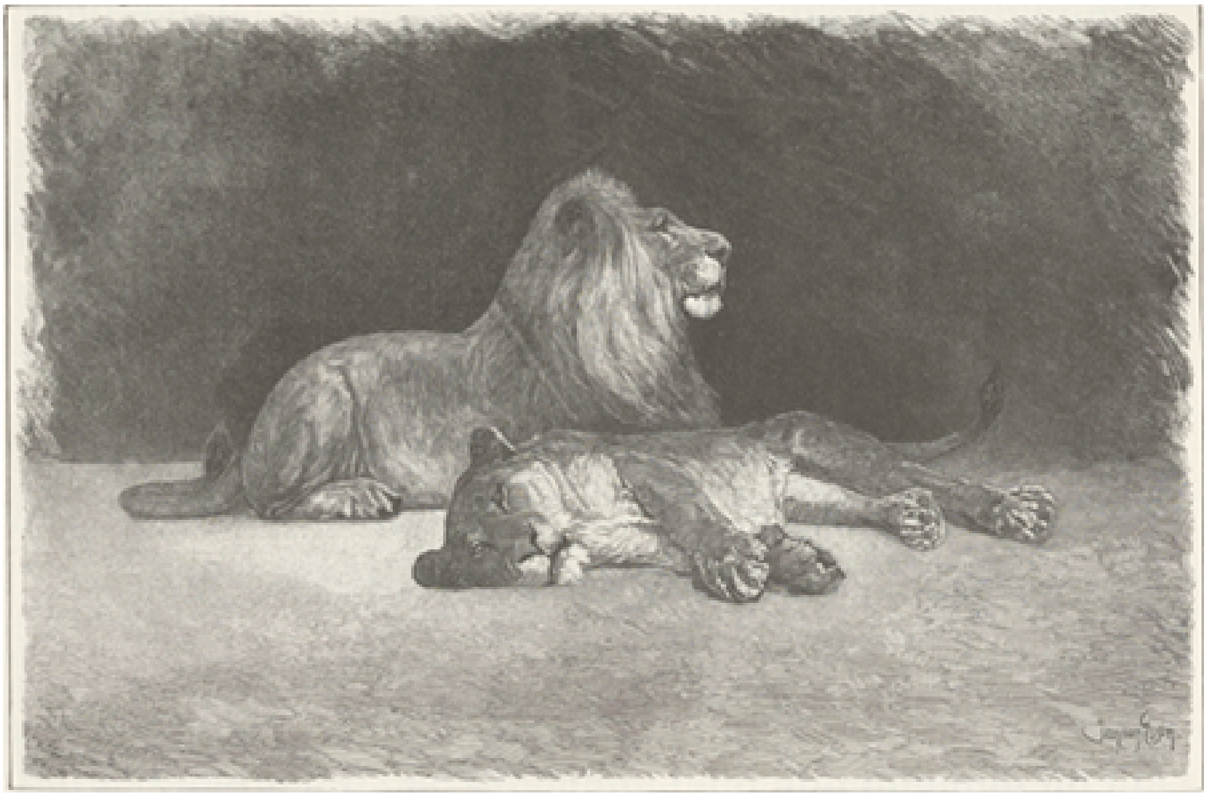

GEVANGEN LEEUWEN, NAAR DE SCHILDERIJ VAN JAN VAN ESSEN.

mannen voegt zich bij ons om de deputatie te begeleiden; die zonderlinge en talrijke stoet wordt voor eene samemscholing aangezien; lijfwachten jagen er door heen. Wij worden in het slijk uiteengedreven, voegen ons weer bij elkaar en naderen zoo het paleis.

HANNIBALS TOCHT OVER DE ALPEN.

'Wij vinden de wacht des konings op het voorplein geschaard, eene afdeeling dragonders en nog andere troepen; wij worden herkend.

Men had veel moeite om de menigte te beletten met ons binnen te dringen; in plaats van zes vrouwen, wien ik den toegang tot het paleis beloofd had, moest ik er twaalf meenemen.'

Terwijl hij met zijn luidruchtig gezelschap de trappen besteeg en de lange gangen doorliep, poogde hij het tot bedaren te brengen en tot eerbied en vertrouwen te stemmen, zeggende dat zij in den koning den besten vriend des volks zouden zien.

‘Dat weten we wel,’ kreeg hij bits ten antwoord, ‘maar de koningin kan ons niet lijden; zij heeft met de lijfwachten de kokarde der goede burgers vertrapt.’

Intusschen hielden de rumoerige dames zich toch in, toen de koning ze minzaam met de deputatie binnenlie en ze voorkwam met de woorden:

‘Ik deel in uwe ontberingen en heb niet gewacht tot gij hier kwaamt om daarin te voorzien.... Gij vraagt mij brood; zoolang ik nog een stuk broed heb, zal ik het met u deelen.’

Een zeventienjarig meisje, beeldsnijdster van beroep, die als de meest presentabele uit den hoop tot woordvoerster gekozen was, vertolkte nu de grieven en verlangens der vrouwen van Parijs. Zij deed uittekend haar woord, maar nauwelijks had ze uitgesproken of, door aandoening overmand, stortte ze bezwijmd aan 's konings voeten neer. Als een vader beurde hij haar op, hielp haar bij, reikte haar een beker wijns, stelde haar en hare gezellinnen gerust, belovende dat al het mogelijke gedaan zou worden om in den nood der hoofdstad te voorzien, en een dankbaar ‘Leve de koning! leve de koningin!’ bewees weldra hoe zijne goedheid als bij tooverslag het hart dier misleide vrouwen gewonnen had.

Maar daarmee waren zij, die buiten stonden, nog niet bevredigd; als furiën vielen ze aan op het twaalftal, dat opgetogen uit het paleis terugkeerde. ‘Het zijn aristocraten geworden,’ huilde het ergdenkend gepeupel, ‘men heeft ze de handen gestopt! Aan de lantaren!’ En woedend werden de ongelukkigen door den modder gesleurd, om op staanden voet het bloedig vonnis te ondergaan. Reeds had de arme zeventienjarige een kousenband als strop om den hals, toen een der lijfwachten haar bevrijdde uit de handen der beulinnen, die niet tot bedaren kwamen, vóór de koning zelf van het balkon verklaard had dat de boodschapsters niets hadden ontvangen en hij de menigte zijn antwoord van straks had herhaald.

Intusschen viel het oproerige volk in de duisternis reeds de verdedigers des konings aan, die voor het paleis stonden opgesteld en die door eene enkele geduchte losbranding het gespuis in eens hadden kunnen uiteendrijven, zoo niet het uitdrukkelijk bevel des konings, geen druppel burgerbloed te vergieten, hen tot werkeloosheid had gedoemd. Zij zelf werden er het slachtoffer van; steenworpen en geweerschoten teisterden hen onophoudelijk en weldra lag de markies de Savonnières neergeveld door een schot, waaraan hij twee dagen later bezwijken zou. Gehoorzaam tot in den dood aan het bevel zijns meesters weerhield de gewonde zijne makkers, die hem wilden wreken. Evenzoo antwoordde een ander aan een boodschapper die hem namens den koning op het hart kwam drukken, toch niet op het volk te schieten: ‘Verzeker Zijne Majesteit, dat ieder onzer nauwgezet zijne bevelen zal opvolgen, maar wij zullen allen vermoord worden.’

Door die straffeloosheid aangemoedigd, werd de woeste vrouwenschaar met elk oogenblik stouter. Tot vlak onder de vensters deden zij hun moordgehuil hooren: ‘Werp ons het hoofd van de Oostenrijksche toe! geef ons de wolvin en hare jongen!’

‘Ik,’ riep er eene, ‘zal haar hoofd op mijne piek nemen; die is zeven voet lang.’

‘En ik zal haar het hart opvreten; ik heb bloed van Berthier gedronken,’ schreeuwde eene andere.

Wat verder klonken er kreten, die eischten dat men het paleis zou omverhalen gelijk de Bastille en werkelijk werden de meegebrachte kanonnen op de verdedigers des konings gericht. Tot driemaal toe zagen dezen de brandende lont aan het kruit gebracht, maar gelukkig doofde telkens de plasregen de vlam uit. Wee den lijfwacht, die, in de duisternis van zijne makkers gescheiden, in de handen dier onmenschen viel. Een hunner, wiens doedvonnis reeds was uitgesproken, wist te ontsnappen op het oogenblik dat de monsters hem zouden verscheuren; slechts zijn paard bleef in hunne handen; dit werd afgemaakt, op een groot vuur gebraden, in stukken gesneden en verslonden, onder de kannibaalsche opmerking: 'De ruiter zou beter gesmaakt hebben.'

Het leger van den opstand had een volslagen bivouak gemaakt van het groote voorplein en de breede oprijlaan. Overal brandden groote vuren en verlichtten met hun rossen gloed het woeste tooneel, dat een kampement van duivelen geleek en dat het koninklijk gezin van uit de vensters moest aanzien. Intusschen waren niet allen rondom die vuren in den modder verzameld gebleven; heele groepen waren voor den regen gaan schuilen in de kerken der stad, die zij door de grofste baldadigheden ontheiligden, en een heele zwerm had een onderkomen gevonden in de Nationale Vergadering. Die volksvertegenwoordiging, welke juist van deze voor den koning zoo bange uren had gebruik gemaakt om hem de goedkeuring af te dwingen van de besluiten in de vergadering van den 4^{en} Augustus genomen, zou dien avond ondervinden, dat het zijne bedenkelijke zijde heeft, het gezag de teugels te ontwringen, die den volkshoop moeten breidelen. Toen de president in de vergaderzaal terugkeerde om den heeren afgevaardigden mee te deelen, dat de koning hunne besluiten had goedgekeurd, zag hij den voorzittersstoel door een soort van verkleeden grenadier ingenomen.

'Ik zal beter voorzitter spelen dan gij,' riep het wijf hem toe, 'want vandaag hebben we gezien dat de vrouwen hunne zaken flinker afdoen dan de mannen. Zeg eens, president, gij die bij den koning geweest zijt, wat heeft hij dezen nacht voor ons gedaan. Zullen de paperassen, die hij geteekend heeft ons goedkooper brood bezorgen? Gij hebt, naar men zegt, voor het verfoeilijk *veto* gestemd; pas op, want de nationale lantarens zijn dicht genoeg bij de hand.'

Dergelijke beleedigingen moest zich de Vergadering laten welgevallen, die den koning de wet stelde! Ja, zij leverden een waardig schouwspel op, die wetgevers van 1789, in dien afschuwelijken nacht, toen zij samenzaten op dezelfde beslijkte banken met lichtekooien en gemeene wijven, ongegeneerd etende en drinkende alsof ze in een der gemeene kroegen zaten, waar ze thuis hoorden. Want de hertog van Orleans had gezorgd, dat de vrouwen van Parijs, welke dien dag zoo dapper voor hem in de weer waren geweest, behoorlijk werden getrakteerd. Er was op zijne kosten brood, worst, wijn en sterke drank rondgedeeld, en er werd duchtig gedronken op de gezondheid van den 'vriend des volks, die de goede burgeressen onthaalt.' Had hij niet de heele pret op touw gezet, hij die de beruchte Théroigne de Méricourt, eene schaamtelooze en veile deern, in staat stelde, de soldaten des konings, die voor hare bekoringen koel bleven, met handen vol goudstukken om te koopen?

Terwijl het vromvenleger zich aldus verpoosde van de vermoeienissen van den dag, was intusschen nog eene andere krijgsmacht uit Parijs naar Versailles gekomen. Lafayette, de commandant der Nationale Garde, was met al zijne troepen en gevolgd door al het gespuis, hetwelk niet reeds met den vrouwenoptocht was voorafgegaan, opgetrokken om den koning te gaan halen en voorgoed naar Parijs terug te voeren. Het was de nieuwste volkswensch, die zich in de oproerige hoofdstad had geuit, en ook daaraan moest onmiddellijk gevolg worden gegeven.

'Sire,' sprak de revolutie-generaal, toen hij laat in den avond op het paleis van Versailles aankwam met zijn 'verzoek', waaraan een heel leger met geschut, oorlogswagens en al klem bijzette, ‘Sire, Uwe Maj[e]steit heeft geen trouwer dienaar dan ik.’

Nu die trouwe dienaar er was, had Zijne Majesteit niets meer te vreezen, en Lafayette bewoog den koning dan ook, de lijfwachten, die geen dienst hadden in het paleis, eenvoudig heen te zenden. Hij zelf stond thans met zijne troepen voor de veiligheid van het paleis borg.

En als om den koning onmidd[e]llijk een bewijs van die trouwe toewijding te geven, ging hij in dien nacht, toen half Parijs de woning zijns vorsten omsingelde en bedreigde, ver van het paleis dat hij van verdedigers ontbloot had.... slapen, zonder zich te bekreunen om de geweerschoten, welke heel den nacht door weerklonken. Ja, hij bleef zelfs slapen, toen den volgenden morgen om vijf uur eene bende oproerlingen door een openstaand hek het paleis des konings binnendrong en een schildwacht, die hun den toegang belette, op zijn post afmaakte. De vreeselijke *Coupe-têtes*, de woesteling met den langen baard en de opgestroopte mouwen, de gewezen slachter, thans vrijwilligen beulsdienst verrichtend voor het gepeupel en reeds vermaard om zijne bedrevenheid in het afhakken van hoofden, was vroeger wakker dan de ‘trouwe dienaar van Zijne Majesteit.’ Hij was onmiddellijk bij de hand om den ongelukkigen lijfwacht het hoofd af te houwen, dat, aanstonds op eene piek geheven, als zegeteeken de bestormers werd vooruitgedragen bij de verraderlijke overrompeling van het slapende paleis.

Een anderen lijfwacht dreigde hetzelfde lot. ‘We moeten een tweede hoofd hebben tot pendant!’ schreeuw de woestelingen, en dringen voort, den armen soldaat achtervolgend tot in de zaal der paleiswacht, waar elf zijner kameraden den aanstormenden hoop tegenhouden. Met tafels en banken barricadeeren zij de deur; helaas, de paneelen zwichten voor het geweld van pieken en bijlen; gewond en bebloed moeten de lijfwachten wijken voor de moordenaarsbende, die bloeddorstig voortdringt naar de vertrekken der koningin, dreigend haar te verscheuren en te verslinden. Als tijgers werpen zich de woestaards op de trouwe verdedigers des konings, die hun op de trappen en in de gangen met wanhopige krachtsinspanning tegenhouden, om althans het bedreigde koninklijk gezin tijd te geven zich op tegenweer bereid te houden. ‘Redt de koningin!’ roept een hunner de hofdames toe, die geheel gekleed in een voorvertrek eene korte rust genoten en thans uit hunnen slaap opgeschrikt naar de kamer der koningin ijlen, om haar te wekken. En één tegen honderd verdedigt hij den toegang tegen de overmacht, tot hij door zeventien pieken doorboord op den drempel der deur in zijn bloed neerzijgt. Zijn lijk verspert den binnendringers nog den doorgang; het wordt aan stukken gereten en de bloedige ledematen op de pieken gestoken. Dezelfde moordtooneelen worden afgespeeld op de portalen en in de gangen, die naar de kamer des konings leiden. Het is als eene wilde jacht, die het koninklijk gezin tot in het slaapvertrek achtervolgt.

Inmiddels is de koningin verschrikt van hare legerstede opgesprongen en onmiddellijk naar de kamer des konings gevlucht. Zij vindt die ledig; haar echtgenoot is langs een anderen toegang naar het vertrek zijner gemalin geijld en staat, op zijne beurt het bed verlaten vindend, dezelfde angsten uit als zijne echtgenoote. Eindelijk vindt hij haar met de kinderen terug in zijne kamer, die nog de eenige schuilplaats is van het paleis. Lijfwachten, edellieden, bedienden allen hebben zich daar om het koninklijk gezin verzameld, terwijl het gepeupel zijne verwoestingen voortzet en, de koningin niet meer in hare kamer vindend, zijne woede koelt aan het bed, waarop zij heeft gerust en dat met pieken wordt doorboord. Het heele paleis dreunt en davert van het woeste getier, de bijlslagen en piekstooten van het razend gepeupel, dat zelfs de kapel niet spaart, ja de liefdezusters te lijf gaat, die in de infirmerie de gewonde lijfwachten tegen hunne moordenaars moeten verdedigen.

En terwijl dit alles in den vroegen morgen plaats heeft, slaapt Lafayette, 'de trouwe dienaar van Zijne Majesteit', ongestoord, ver van het paleis, voor welks veiligheid hij beloofd had te waken. Eerst toen het koninklijk gezin op het punt stond door het gespuis te worden aangerand, kwam hij met zijn volk tot ontzet opdagen, en thans, nu de storm zoo goed als uitgewoed had, toonde hij zich mans genoeg om dien te bezweren.

De 'trouwe dienaar' des konings kwam om het bevel.... des volks ten uitvoer te brengen.

Dit eischte onder woest getier: ‘De koning moet mee naar Parijs; dan zullen we geen gebrek meer aan brood hebben.’ En als gewillige uitvoerder van den volkswensch voerde Lafayette zijn koning schijnbaar in zegepraal, maar feitelijk als gevangene naar de hoofdstad. Als eene gunst had Lodewijk XVI moeten bedingen, dat zijne gemalin, die zich niet van hem scheiden wilde, en zijne kinderen hem mochten vergezellen. ‘Nu hebben we den bakker, de bakkerin en den bakkersjongen,’ schreeuwden de wijven, die in zingende troepen en groene boomtakken zwaaiend, vooruitgingen. En aan het hoofd van dien stoet, welke het trouwe volk van Parijs verbeelden moest, dat zijn beminden vorst inhaalde, zweefden op pieken twee hoofden(1) van Lodewijks trouwe verdedigers, lang niet genoeg naar den zin van den vreeselijken *Coupe-têtes*, die gromde dat men hem om zoo'n kleinigheid naar Versailles had laten komen. ‘Ik had mij voorgesteld,’ zei hij, ‘minstens het hoofd der koningin te mogen hebben.’

(*Wordt voortgezet*.)

Kleine fee.
Tafereelen uit Marlitt's verhaal:
Het geheim der oude jufvrouw.
(*Vervolg*.)

Het was de tweede middag, dien Felicitas alleen met de kleine Anna in den tuin mocht doorbrengen. Niet slechts had zij hier rust en vrede genoten, maar ook een zonderling genoegen, haar door de buitenwereld aangebracht. De hof, aan dien der familie Helwig grenzende, was namelijk onlangs in het bezit van den ouden heer Frank gekomen.

Den vorigen dag had de jonge advokaat met Felicitas over de heining een paar vriendelijke woorden gewisseld, en nu had er eene bejaarde dame gestaan met een lief gelaat, dat haar vertrouwen inboezemde.

Het was de moeder van den advocaat. Zij leefde zeer stil, slechts voor haren man en haren eenigen zoon, en genoot de algemeene achting in de stad. Zij had het jonge meisje, met het oog op haar aanstaande vertrek uit het huis van mevrouw Helwig, haren raad en hare hulp aangeboden; eene onverwachte zonnestraal in het leven van het goochelaarskind!

Een oogenblik geleden was Hendrik in den tuin gekomen; eerst scheen hij hard naar Felicitas te hebben willen toeloopen, doch een oogenblik later was hij achter eene taxishaag verdwenen. Nu kwam hij langzaam te voorschijn. Met den eersten oogopslag op zijn eerlijk, vreeselijk ontsteld gelaat, wist Felicitas dat hij een ongeluk kwam aankondigen. - Wat zou het zijn? Zij sprong hem te gemoet en greep angstig zijne hand.

- Ja, Feetje, ik kan het niet helpen... gij moet het toch eens hooren... begon hij, op gesmoorden toon, terwijl hij met zijne vereelte hand over zijn gezicht streek. Zie arm kind, dat is nu zoo 's werelds loop.

- Wat dan? viel Felicitas hem onstuimig, bijna gillende in de rede, en hare tanden klapperden zenuwachtig op elkander:

---

(1) In het dorp Sèvres, dat men doortrok, werd een kapper met het mes op de keel gedwongen, die hoofden, te poeieren en te friseeren. Na dit stuitend werk verricht te hebben, bestierf de man het van den schrik.

- Ja maar... God beware mij, als gij zoo zijt... hoe zal ik het u dan zeggen!... De oude jufvrouw...

- Is dood! gilde Felicitas.

- Nog niet, Feetje, nog niet, maar 't is zoo goed als gedaan met haar, zij kent niemand meer; zij heeft eene beroerte gehad. En zoo alleen, zonder dat iemand bij haar was. De schoonmaakster heeft haar in de vogelkamer op den grond vinden liggen... zij had nog eerst voor de arme schepsels gezorgd. De stem haperde, hij schreide als een kind.

Felicitas stond een oogenblik als versteend; zij was doodsbleek; werktuigelijk drukte zij hare teere handen tegen haar hoofd en hare slapen, doch er kwam geen enkele traan uit hare oogen, Er speelde een oogenblik een bitter glimlachje om hare lippen, toen greep zij akelig en kalm haren hoed, die op een stapel hooi lag, riep Rosa, die onder een acacia zat te werken, en gaf haar het kind over.

- Zijt gij niet wel? vroeg het kindermeisje dat schrikte van die strakke onbeweeglijke trekken op het vaalbleeke gelaat van Felicitas.

- Ja, zij is ziek, antwoordde Hendrik in hare plaats, terwijl Felicitas haastig naar het hek trad.

- Feetje, houd u goed, vermaande hij, een eind weegs met haar gaande; mevrouw Helwig is bij haar.,. goed, dat de arme oude jufvrouw dat niet weet! - doktor Böhm is al weer vertrokken; hij kan niets meer doen... Ach! en dat juist vandaag! Gij zijt een waar ongelukskind!

Felicitas hoorde niet wat hij zegde, noch zag de menschen die haar op straat tegenkwamen. Zij kwam onopgemerkt in huis en ging naar boven. Op den gang der bovenwoning wierp zij haren hoed van zich af. De deur der vogelkamer stond aangestooten. en er kwam een wild gekrijsch uit. Wat was die deur zorgvuldig gesloten geweest, om geen enkelen vluchteling te laten ontsnappen. Maar Felicitas ging er voorbij zonder eene hand uit te steken; de verlatene diertjes mochten nu hun voedsel onder Gods vrijen hemel vinden, zij, die hen verpleegde was er niet meer.

Zij kwam in de kamer waar tante Cordula gehuisd had. Uit de aangrenzende slaapkamer klonk de harde, eentonige stem van mevrouw Helwig, daar waar sedert zoovele jaren slechts de taal der muziek of eene welluidend zachte vrouwenstem geklonken had.

Onhoorbaar als eene schaduw gleed Felicitas in de ziekenkamer. Mevrouw Helwig las voort, zonder haar te bemerken... Daar, achter die witte bedgordijnen, die door den tocht heen en weer bewogen werden, lag het aschgrauwe gelaat.

De stervende had hare oogen geheel gesloten. Hare oogappels zwierven onrustig rond, een zacht gereutel vergezelde iederen ademtocht; nu en dan hiet zij haren rechterarm op die echter terstond weer met gebogen vingers krachteloos op het deksel nederzonk. Welk een vreeselijk schouwspel voor het jonge meisje voor wie daar de laatste straal der liefde in haar arm leven verdoofd lag! - Felicitas trad aan het bed. Met onuitsprekelijke verbazing sloeg mevrouw Helwig de oogen van haar gezangboek op, en staarde nijdig op het doodsbleeke gezicht dat zich over het bed heenboog.

- Wat wilt gij hier, onbeschaamd schepsel vroeg zij luid, zonder zich om de stervende te bekreunen, en zij hief hare groote hand op en wees gebiedend naar de deur.

Felicitas antwoordde niet; doch het afbreken van het eentonige lezen scheen indruk op de stervende te maken. Zij spande zich in, om te zien, en hare oogen vielen op Felicitas. In die lichtstraal blonk eene blijde herkenning; hare lippen bewogen zich; eerst zonder gevolg; er lag een onuitsprekelijke angst in die poging om zich te doen verstaan; en zie, de wilskracht der ziel zegevierde inderdaad en dwong het half gestorven mekanism des lichaams nog eens tot haren dienst. Haal de justicie! klonk het gorgelend, doch duidelijk van hare lippen.

Felicitas ging onmiddellijk, hier was geene minuut te verliezen. Zij vloog de voorkamer door; toen zij voorbij de vogelkamer kwam, werd de deur derzelve wijd open gerukt en Felicitas voelde zich door twee sterke vuisten aangrijpen; een vreeselijke ruk slingerde haar midden in 't vertrek, terwijl achter haar de deur toegeslagen en van buiten gesloten werd. Het was een helsch leven hier binnen; de vogels fladderden verschrikt door elkander. Felicitas was op den grond gevallen en had in haren val een dennen boompje, dat in 't midden stond, gegrepen en medegesleept. Zij stond op en streek heure haren uit het gezicht. Zij had niemand gezien, geen stap gehoord en toch had er een mensch achter haar gestaan, die haar met duivelachtige kracht had aangegrepen in het oogenblik, waarop zij den laatsten wil eener stervende wilde uitvoeren en waarin iedere minuut verzuim eene schrikkelijke verantwoording op hare ziel laadde.

Zij snelde naar de deur, doch die was van buiten gesloten: zij schudde en klopte; doch alle geluid ging verloren onder het gekrijsch der ontstelde vogels; het vreeselijk geraas hield zelfs aan, toen Felicitas in stille wanhoop hare armen liet hangen.

Wie zou haar ook open doen? De handen die haar opgesloten hadden zeker niet? Felicitas kende die ijzeren greep zeer goed; het waren dezelfde handen die zoo even het gezangboek hadden gehouden, zij hadden het weggelegd om eene daad van geweld uit te voeren, en nu zat dat vreeselijke mensch weder aan 't sterfbed en las met dezelfde eentonige stem voort.

Arme tante Cordula! Zij moest uit de wereld, in welke zij zoo eenzaam geleefd had, met eene bittere teleurstelling scheiden.

Deze gedachte deed het jonge meisje het bloed bruisend naar 't hoofd stijgen. Zij liep radeloos op en neer, en bonsde nogmaals onstuimig aan de gesloten deur; te vergeefs.

Waarom was zij daar opgesloten? Zij moest de justicie halen - had de stervende gezegd. Kon tante Cordula iets te bekennen hebben?

Neen, zij kon niets op haar geweten hebben. Had zij ook den last eener schuld op haar geweten moeten dragen, dan was het die eener vreemde schuld geweest, die ze eerst daarboven mocht afwerpen; want dit was Felicitas duidelijk geworden: zij was de onschuldige medeweetster, maar nimmer medeschuldige van een of ander misdadig geheim geweest.

Zij had misschien haar testament willen maken; en nu was zij er door mevrouw Helwig in verhinderd geworden. Als tante Cordula zonder testament stierf, moest de familie Helwig haar geheel vermogen erven...

Wie weet hoeveel ongelukkigen op dat oogenblik van een legaat beroofd werden, dat hen levenslang gelukkig had kunnen maken!

Felicitas ging naar het venster en keek naar buiten. Zij zocht naar een menschengezicht op straat, ten einde om hulp te roepen; doch de huizen lagen te ver beneden haar; zij werd noch gehoord, noch gezien... Zij wierp zich wanhopig op den eenigen stoel, die in het vertrek stond, en begon bitter te weenen.

Nu was het in alle gevalle toch te laat, al werd zij op het oogenblik zelf bevrijd! Nu waren de oogen van tante Cordula waarschijnlijk reeds gebroken en het hart had opgehouden te kloppen van haar, die in hare laatste oogenblikken vergeefs op de terugkomst van Felicitas had gehoopt.

Zoo had het jonge meisje twee uren doorgebracht, nu eens met de gelatenheid der wanhoop dan weer onder de vruchtelooze pogingen om zich te bevrijden... De onnoozele dieren, eens hare lievelingen, die bij elke harer bewegingen hun woest gekrijsch weder aanhieven, werden spookgestalten voor hare overspannen verbeelding; zij schrikte van hare eigene bewegingen. Bovendien begon de avond te vallen; het werd donker en de eerste woeste smart over het verlies der doode, verscheurde hare borst.

Het was een toestand om krankzinnig te worden.

Nog eens liep zij naar de deur... en bleef zij als bedwelmd van verbaasdheid staan... het slot ging zonder de geringste moeite open...

In den gang was alles doodstil; Felicitas had kunnen denken, dat zij een vreeselijken droom had gehad, had zij niet de huiskamer van tante Cordula gesloten gevonden. Zij keek door het sleutelgat, een hevige tochtwind waaide haar in 't gezicht; de klimop aan de wanden daar binnen ging ritselend heen en weer, de ramen stonden open... ja alles was voorbij, voorbij!

Beneden in den gang zat de oude keukenmeid voor de openstaande deur te breien, zooals zij meer placht te doen. De geur van het gebak, dat mevrouw Helwig dagelijks bij de koffie gebruikte, kwam uit de keuken; Rika had de krakelingen zoo even uit den oven gehaald. Alles was dus beneden zijn gewonen gang gegaan, terwijl er boven een lid der familie uit de wereld gescheiden was.

Felicitas ging naar de keuken; terstond daarop kwam ook Hendrik daar. Hij hing stil zijne klak aan een spijker, toen trad hij naar Felicitas en gaf haar zwijgend de hand. De weemoedige blik uit de rood geschreide oogen van den ouden, trouwhartigen man werkte weldadig op het gespannen zenuwgestel van het jonge meisje; zij sprong op, sloeg haren arm om zijn hals en begon hartstochtelijk te schreien.

- Gij hebt haar niet meer gezien, Feetje? vroeg hij zacht, Rika zegt, dat mevrouw haar de oogen heeft toegedrukt. Ach, juist die handen!... Er is volstrekt niet over u gesproken en gij begrijpt, mevrouw zou woedend geweest zijn, indien zij u daar gezien had. Waar hebt gij toch gezeten?

De tranen van Felicitas hielden op te vloeien. Met oogen gloeiende van verontwaardiging vertelde zij hem wat er gebeurd was. Hij liep als verwoed de kamer op en neer.

- Is het mogelijk! riep hij, de handen in 't haar slaande. En dat heeft de lieve God kunnen dulden?... Ja, ga nu maar naar de justicie; geen mensch zou een woord gelooven van al wat gij zegt; want *zij* is de vrome mevrouw Helwig, en *gij*... En hoe valsch! juist op een oogenblik dat de vogels hard gekrijscht hebben, heeft zij de deur zacht weder opengesloten! Feetje! voor u is alles al heel ongelukkig afgeloopen. Ik had gisteren juist den notaris moeten verzoeken morgen middag bij haar te komen, zij wilde om uwentwille eene verandering maken in haar testament.

IJDELE JACHTIJVER, NAAR DE SCHILDERIJ VAN MEVR. H. BIEDERMANN-ARENDTS.

- Wie weet hoe spoedig mijn einde nabij is, zegde zij; zij was zoo verstandig. Ik heb dikwijls gebeefd voor zooveel geleerdheid in een vrouwenhoofd; maar aan die schoone spreuk over de onzekerheid van het leven heeft zij toch niet gedacht, anders zou zij zoo lang niet gewacht hebben.

XIX.

Het was nog zeer vroeg in den morgen toen mevrouw Helwig op de binnenplaats verscheen. In plaats der welbekende witte muts, die reeds vele jaren van onveranderlijken vorm was gebleven, waren de bleeke wangen door zwarten kant omgeven. Het goddelooze schepsel, dat den sabbath des Heeren zoo dikwijls ontwijd had door hare onheilige liederen en gezangen, was immers nu dood, ook het laatste spoor van haar onzalig aanzijn was reeds uit het oude koopmanshuis verdwenen - men had het lijk gisteren avond nog naar de lijkenkamer vervoerd. Maar evenwel had de overledene den naam van mevrouw Helwig gedragen; dien gold de zwarte kant en het kreppen lint, die heden de witte muts en den kraag bij de groote vrouw verdrongen hadden.

Zij deed de glazendeur open, waarin Felicitas eens als kind tante Cordula had zien verdwijnen. Behalve den bekenden trap in huis, bestond er nog een smalle wenteltrap, die onmiddellijk van die straat naar de zolderkamers voerde waar de oude juffrouw woonde; dat was de trap dien Hendrik en de schoonmaakster altijd gebruikten en langs waar men ook door eene deur op de binnenplaats kon komen.

Langs dien trap was mevrouw Helwig nu naar boven gegaan. Er zweefde een minachtenden lach om haren mond, toen zij de vertrekken der oude dame doorliep, die ieder op zich zelf den fijngevoeligen geest der vroegere bewoonster aanduidden; maar zij fronste ook met eene uitdrukking van haat de wenkbrauwen, toen haar oog over de rijen boeken zweefde, die, in eene glazenkas, op hunne sierlijke banden de namen van beroemde schrijvers en dichters droegen.

Zij nam den sleutelbos, die op een tafeltje lag, en opende de secretaire; blijkbaar het meubel, waarin zij het meest belang stelde. In al de laden heerschte de grootste orde; er kwamen allerlei paketten met brieven en andere manuscripten te voorschijn, welke mevrouw Helwig onmiddelijk weder in de lade schoof. Wat ging haar die schrijverij aan? ze was niet nieuwsgierig, die ernstige vrouw!

Zooveel te eerbiediger behandelde zij eene lade vol documenten en effecten; met toenemende tevredenheid zag zij het eene papier na het andere in, en had in een oogenblik de som berekend, welke de oude dame haar en hare zonen naliet; de erfenis overtrof verre hare verwachting!

Daarmede was haar onderzoek nog niet afgeloopen; er kwamen nog verscheidene kasten aan de beurt en hoe langer mevrouw Helwig zocht, zooveel te ongeduldiger en haastiger werd zij. Allengs werd haar gezicht rood, met ongemeene levendigheid trad hare zwaarlijvige gestalte van kamer tot kamer, zonder verschooning woelden hare handen door het linnengoed, wierpen de sierlijk geplooide kraagjes en mutsen der overledene door elkander, stieten glas en porselein in de kassen omver, zoodat het kletterde en rinkelde, maar hetgeen zij zocht was niet te vinden.

Zij trad eindelijk opgewonden in den gang. Dat zij verscheidene bloempotten omgooide en door hare onhebbelijke bewegingen naar alle kanten bloemen en takken af knakte, was haar zeer onverschillig, zij had in dit oogenblik zelfs niet haar gewonen verachtelijken glimlach voor deze ‘vodderijen’.

(*Wordt voortgezet*.)

[Nummer 36]

Voor honderd jaren.
Tafereelen uit de groote Fransche Revolutie.
Door J.R. van der Lans.

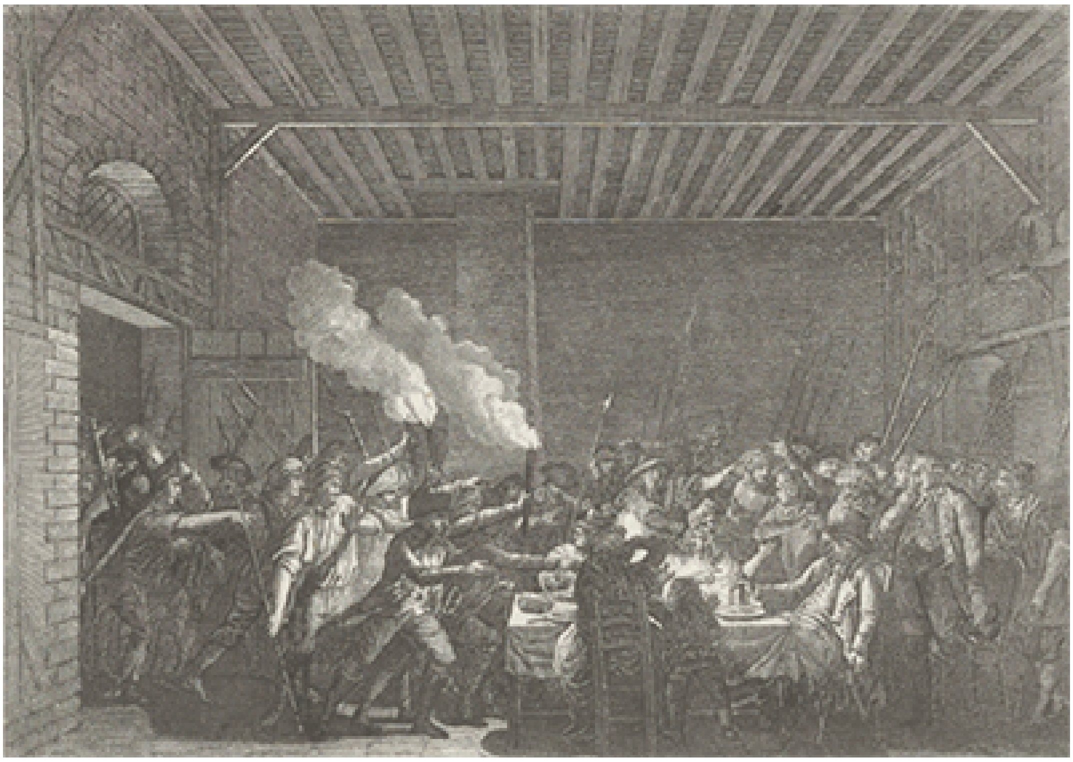

VOOR HONDERD JAREN. - Aanhouding des konings te Varennes.
Naar eene prent uit het jaar 1795, van J. BULTHUIS.

IX.

> De eerste verjaardag der revolutie. - Het gezantschap van het menschelijk geslacht. - Toebereidselen op het Marsveld. - De optocht der pieken. - Het feest der eeden.

Parijs zal dit jaar het eeuwgetijde der revolutie vieren; door feestgedruisch, muziek en vreugdesalvo's hoopt het republikeinsche Frankrijk de wanklanken te overstemmen, die onheilspellend van alle kanten opgaan; achter bloemen en draperieën denkt het zijne ellende te verbergen. Gelijk een dwaashoofd zijne zorgen in een roes poogt te verbeten, zoo zal het zich door luidruchtig gejubel trachten te bedwelmen, om den afgrond niet te zien, die aan zijne voeten gaapt.

Dezelfde behoefte naar bedwelmende feestvieringen deed zich reeds gevoelen tegen den eersten verjaardag der revolutie. Opmerkelijk genoeg heeft men van den beginne reeds den 14^en^ Juli tot dien nationalen vierdag uitgekozen. Men had geene betere dagteekening kunnen bedenken dan die van de verwoesting der Bastille: geen feit dat sprekender het karakter der revolutie teekent; omverwerping is ten allen tijde tot op den dag van heden haar meest in het oog vallend kenmerk geweest.

Naarmate de 14e Juli 1790 naderde, openbaarde zich alom een onbestemd verlangen naar vroolijker, opwekkender tooneelen dan die Frankrijk nu sedert ten naaste bij een jaar aanschouwd had. Tot dusver had het niets gezien dan gruwelen, moord en verwoesting; het raakte verzadigd van bloed en wenschte andere vertooningen. Toen de ongelukkige markies Favras1), onder beschuldiging van verraad jegens de natie, in den avond van den 19en Februari bij het licht van lampions, waarmee men zelfs de galg had opgeluisterd, werd opgehangen, had het bloedgierig gepeupel nog *bis* geroepen; eene terechtstelling bij illuminatie was ongetwijfeld iets zeer pikants. Maar op den duur begonnen die schouwspelen toch hunne aantrekkelijkheid te verliezen. Langen tijd was de kreet ‘brood!’ voldoende geweest om het volk tot de schromelijkste uitbarstingen op te zweepen; in den laatsten tijd eischte het evenals het plebs van het oude Rome: *panem et circenses*, brood en spelen!

En zijne regeerders verlangden niets liever dan het met spelen bezig te houden; zij zelf hadden er misschien nog grooter behoefte aan

---

1) Favras werd beticht voor den graaf van Artois geld bijeengebracht te hebben ten behoeve eener reactionnaire samenzwering. Men kon hem van dit feit niet overtuigen, maar had zijne veroordeeling reeds aan het volk beloofd als eene vergoeding voor de teleurstelling, die het ondervonden had door de vrijspraak van Bésenval!

Een jaar lang was het zegenrijke werk der omwenteling nu reeds in vollen gang, en terwijl het altijd heette dat de revolutie het geluk van Frankrijk voorgoed verzekeren zou, had men tot dusver nog niets gezien dan gruwelen en ellende: het werd tijd dat het lang gedroomde geluk zich althans in schijn eens vertoonde. Altijd had men den mond vol gehad van gelijkheid en broederschap, en de Nationale Vergadering had geen e moeite gespaard om elke ongelijkheid weg te nemen; zij had den adel beroofd van zijne voorvaderlijke rechten, de geestelijkheid van de haar gewaarborgde inkomsten, de kloosterlingen van hunne geloften ontslagen en.... aan de deur gezet, alles uit naam der gelijkheid. Bij de afkondiging der zoogenaamde rechten van den mensch waren alle menschen plechtig als gelijken en broeders verklaard, en toch liet de broederlijkheid nog veel te wenschen over. Het was dus zaak, zij het slechts voor de leus, door eene gemeenschappelijke nationale feestviering alle Franschen als in één e omhelzing eens en voor altijd te verbroederen. Zoo rijpte allengs het denkbeeld tot het groote verbroederingsfeest vanden 14en Juli 1790.

Toen op den 6en October van het vorig jaar het koninklijk gezin met geweld naar Parijs was gesleept, was de Nationale Vergadering den koning onmiddellijk naar de hoofdstad gevolgd. Zij had zich op staanden voet onscheidbaar verklaard van den souverein, dien zij in den vreeselijken nacht tusschen den 5en en 6en October bedaard aan de woede van het gepeupel ter prooi liet. Het was dan ook volstrekt niet de gehechtheid aan zijn persoon, die haar hals over kop van Versailles naar Parijs deed verhuizen: het was de rumoerige hoofdstad zelve, die haar aantrok, en de naijver jegens de heeren van het stadhuis, wier eigenmachtig bewind haar al te stout naar de kroon begon te steken.

Zij haastte zich dus den koning naar Parijs te vergezellen en nam daar haren intrek in eene zaal van het aartsbisschoppelijk paleis, waar zij op passende wijze werd verwelkomd door het bloedige hoofd van een bakker, boven de deur van het gebouw gespijkerd als eene aangename verrassing van het Parijsche volk of liever als eene dreigende vingerwijzing naar hetgeen dat souvereine volk van zijne vertegenwoordigers verwachtte.

Daar de zaal op den duur ongeschikt bleek, verplaatste zich de Vergadering kort daarop naar eene manege of circus in de buurt der Tuilerieën, waar zij ongetwijfeld het best op hare plaats was; want als een hollend paard had zij allengs alle teugels van betamelijkheid, recht en rede afgeschud en vermeide zich in een dollen wedren naar de buitensporigste nieuwigheden.

Vele leden, welke haar misschien nog eenigermate hadden kunnen terughouden op den hellenden weg, waarlangs zij Frankrijk ten ondergang voerde, de trouwe koningsgezinden en zij, welke in den aanvang nog gehoopt hadden aan de omwenteling eene betere richting te kunnen geven, hadden haar sinds lang, ontmoedigd en verontwaardigd, den rug gekeerd. Zij meenden zich zelven te on teeren door nog langer zitting te nemen naast volksvertegenwoordigers, die de schandalen van den 5en en 6en October hadden geduld.

'Het ging mijne krachten te boven,' dus rechtvaardigde Lally Tollendal zijne uittreding, 'nog langer den afkeer te weerstaan, mij ingeboezemd door dat bloed, die hoofden, die bijna vermoorde koningin, dien als slaaf meegevoerden koning, Parijs binnentrekkende te midden zijner aanranders en voorafgegaan door de hoofden zijner ongelukkige wachten; die trouwelooze Janitsaren, die moordenaars, die kannibaalsche wijven, die kreet van allen: “De bisschoppen aan de lantaren!” op het oogenblik dat de koning met twee bisschoppen van zijn raad in het rijtuig zijne hoofdstad binnentrekt; een geweerschot, dat ik op een der koetsen van de koningin heb zien afvuren; Bailly, die dit alles een schoonen dag noemde; de Vergadering, die 's morgens koeltjes verklaard had, dat het niet met hare waardigheid strookte, zich gezamenlijk om den koning te scharen; Mirabeau schaamteloos in die Vergadering uitroepende, dat het schip van staat, wel verre van in zijne vaart gestuit te zijn, veeleer sneller dan ooit zou voortstevenen naar zijne herschepping; Barnave met hem lachende, toen er stroomen bloeds rondom ons vloeiden; den rechtschapen Mounier als door een wonder ontsnappende aan twintig moordenaars, die van zijn hoofd een zegeteeken te meer hadden willen maken. Ziedaar wat mij heeft doen zweren nooit meer een voet te zetten in die spelonk van menscheneters, waar ik geene kracht meer had mijne stem te verheffen, waar ik die sinds zes weken met Mounier en alle rechtschapen mannen tevergeefs verheven had; de laatste poging ten goede, die nog gedaan kon worden, was ze te verlaten.’

Mirabeau en de zijnen zagen die ‘reactionnairen’ met genoegen heengaan; *zij* dachten er niet aan, van hunne zetels op te staan; zij klemden er zich aan vast, zelfs toen in Mei 1790 hun wettelijke zittingstijd verstreken was. Mirabeau wist die klaarblijkelijke wetsschennis behendig te vergoelijken door te verklaren dat de volksvertegenwoordigers, welke aldus tegen alle recht en wet hun mandaat vasthielden, ‘Frankrijk hadden gered!’

Wat zouden die wetgevers zich ook om de wet bekommeren! Waren zij niet juist geroepen om Frankrijk de wet te stellen en wat had dit anders te doen dan te gehoorzamen? Gelijk zij dan reeds zooveel hadden gedecreteerd, zoo gelastten zij thans eene algemeene verbroedering van alle Franschen op commando. Ja, het gansche menschelijk geslacht moest zich mee laten verbroederen; het moest meejuichen over de vrijheid, welke den 14^{en} Juli voor alle volken der aarde veroverd was en ‘gezanten van de vier werelddeelen’ moesten de Nationale Vergadering plechtig komen dank zeggen voor hetgeen zij in het belang der ‘wedergeboorte van het menschdom’ had gedaan.

In eene luidruchtige avondzitting - eene dergelijke vertooning kon alleen bij avond effect maken - verscheen inderdaad het ‘gezantschap van het menschelijk geslacht’ in de vergaderzaal. De Pruis Anacharsis Cloots, gevolgd door een heelen optocht van Engelschen, Duitschers, Russen, Polen, Turken, Grieken, Chaldeeuwen, ja zelfs bewoners van Mesopotamië alle in hunne nationale kleederdracht, meldde zich aan als ‘redenaar van het menschelijk geslacht’ en voerde als zoodanig het woord. De edelen onder de vergaderde volksvertegenwoordigers herkenden ondertusschen in die schaar van vreemde gezanten verschillende verloopen bedienden en weggejaagde kamerknechts, door middel van costumes uit de opera als bij tooverslag in vertegenwoordigers van alle volken der aarde herschapen.

‘Mijne heeren,’ dus sprak de ‘redenaar van het menschelijk geslacht,’ met den edelen zwier van een heldentenor, ‘de indrukwekkende bundel van al de vanen van het Fransche rijk, die zich den 14^{en} Juli zullen ontplooien op het Marsveld, dezelfde plaats waar Julianus1) alle vooroordeelen met voeten trad en Karel de Groote zich met alle deugden omringde, die burger-plechtigheid zal niet enkel het feest zijn van alle Franschen, maar het feest van het menschelijk geslacht. De bazuin, welke de

---

1) Julianus de Afvallige poogde het christelijk doopsel af te wasschen door zich in stierenbloed te baden. Treffend beeld van het revolutionnaire Frankrijk, dat zich in een bloedbad van alle christelijke vooroordeelen wilde zuiveren.

opstanding van dit groote volk aankondigde, heeft tot in de vier werelddeelen weerklonken en de vreugdezangen van een koor van vijf en twintig millioen vrije mannen hebben de volken, die in eene lange slavernij gedompeld lagen, opgewekt....'

Hij verzocht dan dat de vertegenwoordigers der vreemde natiën, welke nog onder het juk hunner tirannen en despoten zuchtten, aan het vrijheidsfeest van den 14^en^ Juli zouden mogen deelnemen, in afwachting dat zij binnenkort het geluk mochten smaken, hun vaderland door de Franschen van alle dwingelandij bevrijd te zien. En de Nationale Vergadering verleende plechtig hare toestemming aan het menschelijk geslacht, om de feestelijkheid van den 14^en^ Juli te mogen opluisteren. Zij hield zich in vollen ernst bezig met die maskerade, hoofdzakelijk op touw gezet om het publiek der tribunes eene kleine afleiding te verschaffen. Op deze vertooning zou nog een nastukje volgen. Na het gezantschap van de vier werelddeelen verscheen 's avonds om elf uur nog eene andere deputatie, eene groote bronzen plaat dragende, waarop de eed van de kaatsbaan was gegraveerd en die den volgenden dag ter eeuwige gedachtenis op die gedenkwaardige plek moest aangebracht worden. Onder al die bedrijven groeide de geestdrift tot waanzin en leverde de opgewonden vergadering ten slotte een schouwspel, dat een tegenhanger kon heeten van den vierden Augustusnacht. Ditmaal voltooide men het werk der gelijkmaking, toen zoo dapper begonnen, door alle titels, waardigheden en onderscheidingen in eens af te schaffen en te verklaren dat alle Franschen voortaan slechts burgers en burgeressen zouden heeten.

Dat alles was intusschen slechts een inleidend voorspel tot de groote comedie, waarvan het Marsveld den 14^en^ Juli getuige zou zijn. Ontzaglijke toebereidselen werden gemaakt, om de plechtigheid den grootst mogelijken luister bij te zetten. De uitgestrekte vlakte werd geheel geëffend en de afgegraven aarde aan weerszijden tot eene schuine helling opgeworpen, welke met vier rijen boomen beplant, eene overschaduwde zitplaats moest vormen voor de duizenden toeschouwers. Aan de voorzijde van het plein werd een kolossale houten triomfboog met drie doorgangen, en aan den tegenovergestelden kant eene hooge tribune opgetimmerd, terwijl in het midden het 'altaar des vaderlands' verrijzen moest. Twaalf duizend arbeiders waren geregeld met de uitvoering dier omslachtige werken bezig en toch was het te vreezen dat men er vóór den grooten dag niet mee zou klaar komen. De maire van Parijs, Bailly, deed dus een beroep op de vaderlandsliefde der hoofdstad, opdat ieder een handje helpen mocht tot voorbereiding van het groote verbroederingsfeest. Van alle kanten stroomden nu de helpers toe; het rumoerige volk, dat bij alle oploopen en straatschandalen steeds haantje de voorste geweest was, liet zich thans, nu het een pretje gold, niet onbetuigd. Orleans zorgde dat het gespuis en de lichtekooien van het *Palais Royal* niet ontbraken. Deftige heeren en dames, die met de nieuwe denkbeelden dweepten, hielpen dapper mee. Bailly hanteerde in persoon de schop en zelfs den abbé Siéyès zag men een wagen kruien. 'Die burgerlijke uitnoodiging,' schrijft Ferrières, 'electriseert alle hoofden; de vrouwen deelen de geestdrift der mannen en planten die voort: men ziet seminaristen, scholieren, liefdezusters, kartuizers, in de eenzaamheid vergrijsd, hun kloosters verlaten en met de spade op den rug naar het Marsveld loopen.' De heethoofdige verheerlijker der revolutie vergeet er bij te voegen dat die kartuizers, liefdezusters en seminaristen door het gepeupel met geweld uit hunne toevluchtsoorden waren gesleurd onder het geschreeuw van: 'Naar de lantaarn met die nietsdoeners!'

Alles wat de handen uit de mouwen kon steken, moest meewerken, hetzij dan goedschiks of kwaadschiks, en als 's avonds om negen uur de klok luidde, tot een sein om het dagwerk te staken, dan trokken de arbeiders met de schop op den rug, bij trommelslag en toortslicht de stad binnen onder het zingen van het refrein, dat maar al te duidelijk den geest dier ‘goed patriotten’ kenmerkt:

> Ah! ça ira, ça ira, ça ira.
> Les aristocrates à la lanterne!
> Les aristocrates on les pendra.

De aristocraten moesten uitgeroeid worden: dat heette de verbroedering van alle Fransen voorbereiden! Was er niet rondgestrooid dat die ‘vijanden des volks’ eene heele menagerie van leeuwen, hyena's en luipaarden onder de zitplaatsen hadden opgesloten om ze op een gegeven oogenblik tegen het volk los te laten; ja dat zij het gansche Marsveld met loopgraven hadden ondermijnd, om het met de duizenden Franschen in de lucht te doen vliegen op den dag dat zij er tot het afleggen van den burgereed zouden vergaderd zijn? Er moest dan ook in ernst een onderzoek naar die vermeende aanslagen worden ingesteld ten einde de doodsbenauwde revolutiemakers gerust te stellen.

Inmiddels naderde de groote dag van het 'feest der eeden,' door het minder plechtig gestemde volk eigenaardiger het 'feest der pieken' genoemd: het was immers de herdenking van den heuglijken dag, toen de eerste hoofden op pieken werden gestoken. Uit alle oorden van Frankrijk kwamen de afgevaardigden naar Parijs getogen om er den burgereed af te leggen. De Nationale Vergadering had gedecreteerd dat uit alle nationale garden van het gansche land één man op de tweehonderd zou aangewezen worden om zijne kameraden in de hoofdstad te vertegenwoordigen, dat alle legerkorpsen, hetzij van de land-, hetzij van de zeemacht, Fransche, zoowel als vreemde, maréchaussés, invalieden enz. hune vertegenwoordigers zouden zenden en dat elk district zelf daarvan de kosten zou dragen.

Fier en opgetogen over de hun toevertrouwde zending trokken die afgevaardigden van het platteland, welke van de wereld tot dusver weinig meer hadden gezien, dan het stadje hunner inwoning, naar Parijs, de wereldstad, waarvan zij zich de schitterendste wonderen droomden; overal op hun tocht werden zij als vrienden en broeders verwelkomd, overal met gejuich ingehaald. Heel Frankrijk sprak in die dagen van verbroedering en bondgenootschap en zelfs de koning scheen zich met de zoete hoop te vleien dat nu de storm was uitgewoed en betere dagen zouden aanbreken.

'Gaarne,' had hij tot Bailly gezegd, 'heb ik het decreet der Nationale Vergadering goedgekeurd betreffende den bond van verbroedering, dien gij haar hebt voorgesteld, en met genoegen zal ik de afgevaardigden der nationale garden en legerkorpsen in de hoofdstad vereenigd zien.'

Die woorden waren oprecht gemeend; zoo iemand, dan snakte Lodewijk XVI er naar, dat rust en vrede in Frankrijk zouden terugkeeren. Sedert hij, gewelddadig uit zijn paleis van Versailles naar Parijs gesleept, met zijn gezin in de Tuilerieën als het ware gevangen zat, had hij niets om zich heen gezien dan rumoer en geweld. Hij noch de koningin kon zich aan een venster vertoonen, zonder door het onbeschaamde gepeupel te worden uitgejouwd; zij moesten zich schuilhouden in de binnenste vertrekken van het uitgestrekte gebouw, waar hun menigmaal nog de oproerige kreten en verwenschingen achtervolgden, onder hunne vensters uitgebraakt. In een afgezonderd kamertje, waar hij van buiten niet kon opgemerkt worden, luisterde de koning vaak naar de geruchten, die van de straat opstegen en hem maar al te duidelijk de gevoelens der hoofdstad vertolkten. Aan de vrije beweging in de buitenlucht gewoon, gevoelde hij zich als een gevangene in het sombere paleis, waarvan maar in der haast eenige vertrekken bewoonbaar waren gemaakt. De raadslieden en vertrouwelingen, welke hem daar bezochten, konden hem helaas weinig bemoedigends meedeelen. Te midden van al die somberheid was het denkbeeld van een feest als een zonnestraal voor den vorst, die nimmer wanhoopte aan zijn volk. Spoedden de afgevaardigden uit de provinciën, voor het feest naar Parijs gekomen, zich niet aanstonds naar de Tuilerieën om hun koning te betuigen, dat de oude liefde van Frankrijk voor zijn vorst nog niets was verflauwd? Inderdaad, die trouwhartige lieden van het platteland, welke van de revolutionnaire besmetting der hoofdstad waren vrijgebleven, beminden en eerden den koning nog, en wanneer Lodewijk hen aanhoorde, herleefde in zijn hart de hoop voor de toekomst. Welgemoed zag hij dan ook het feest van den 14^{en} Juli te gemoet: als het volk feestvierde, zou het zeker geene hoofden afslaan.

Het was geen zonnige dag, welke de duizenden Franschen dien morgen op het Marsveld begroette; de hemel had zijn gelaat met een dicht wolkenfloers omsluierd, als om de ijdele vertooning niet te zien, en bij stroomen plaste de regen neer, als het beeld van den tranenvloed, waarmee Frankrijk eenmaal zijne dwaasheid beschreien zou. De bonte vanen, waaronder de afgevaardigden uit de drie en tachtig departementen optrokken, hingen slap en treurig bij de pieken neer, ondanks de opwekkende zinnebeelden en hoogdravende opschriften, waarmee zij prijkten. Maar dat alles kon de geestdrift van het opgetogen volk niet bekoelen; voor dag en dauw was heel Parijs al op de been geweest, om den optocht te zien. Deze was aangetreden op het plein der verwoeste Bastille, als het uitgangspunt der heele feestelijkheid, en, zoo verhaalt een groot bewonderaar der plechtigheid, ‘de regen, die bij stroomen neervloeide, verstoorde noch vertraagde zijn tocht; de verbondenen, druipend van den regen en het zweet, dansten *farandoles* en riepen: Leven de Parijzenaars, onze broeders! Men reikte hun uit de vensters wijn, hammen, vruchten en worsten toe; men overlaadde ze met zegenwenschen; de Nationale Vergadering voegde zich bij den stoet op het plein *Louis XV* en stapte tusschen het bataljon der oudstrijders en dat der jonge telgen des vaderlands, - sprekend beeld, dat in zich zelve alle leeftijden en alle belangen scheen te vereenigen.’

De eindelooze rijen van afgevaardigden, nationale garden en andere troepen vormden te zamen een leger van zestig duizend man, dat onder krijgsmuziek en trommelslag, onder de drie bogen der reusachtige eerepoort door, de ruimte van het Marsveld binnentrok. De beplante hellingen aan weerszijden werden ingenomen door driehonderd duizend toeschouwers, die met hunne roode en blauwe regenschermen een even bont tafereel vormden, als de verbondenen met hunne drie en tachtig kleurige vanen in de binnenruimte. Aan alle kanten lieten de muziekkorpsen hunne opwekkende tonen hooren en in afwachting dat de verschillende deputaties, elk op de voor haar bestemde plaats zouden zijn opgesteld, voerden afzonderlijke groepen reeds vaderlandsche dansen uit rondom de palen met opschriften, die ieder zijne plaats aanwezen. Inmiddels namen de leden der Nationale Vergadering hunne plaatsen in op de ontzaglijke met groen en vlaggen versierde tribune, waar de koning met zijn gezin in hun midden zou komen zetelen op een gestoelte, met gouden leliën bezaaid, dat echter vooral niet mocht uitsteken boven den stoel daarnevens voor den president.

Daar weerklinkt de kreet: ‘De koning!’ door honderdduizenden monden herhaald, het geschut dondert los, alle trommen roffelen, alle vanen buigen zich eerbiedig neer, alle muziekkorpsen te gelijk heffen het lied aan: *Où peuton être mieux qu'au sein de sa familie?* En Lodewijk XVI, door de koningin, den dauphin, de jonge prinses en madame Elisabeth gevolgd, neemt in het voor hen bestemde paviljoen plaats, te midden van het juichende volk, hetwelk door zijn geestdrift bij 's vorsten verschijning toont, dat het, ondanks alle revolutionnaire ophitsingen, in zijn hart nog trouw is aan zijn koning. De hemel zelf schijnt op dat verheffend schouwspel het somber gelaat tot een glimlach van welgevallen te plooien: de zon breekt door de nevelen en werpt haar alles bezielenden gloed over de ontzaglijke schare.

Het kanon kondigt den aanvang der godsdienstige plechtigheid aan; aller oogen zijn gericht op het altaar des vaderlands, dat zich twintig voeten hoog in het midden van het Marsveld verheft. Het is eene cilindervormige tafel op een kolossaal vierkant voetstuk, dat men aan de vier zijden langs een breeden trap bestijgt en op welks vier hoeken groote reukvaten branden, alles in den trant van de offerfeesten der heidensche oudheid. Maar al heeft men aan dat gevaarte van beschilderd hout een heidenschen vorm gegeven, er zal toch een christelijk offer aan worden opgedragen; de nieuwe denkbeelden moeten zich in den geest des volks alvast vermengen met zijne godsdienstige begrippen, in afwachting dat ze die allengs kunnen vervangen. Er zijn bedienaren van den godsdienst, welke tot dien toeleg de hand willen leenen. De onwaardige bisschop van Autun, de gewetenlooze Talleyrand, bestijgt de trappen des altaars; onder zijne assistenten heeft hij den abbé Gobel, die later zal pontificeeren als hoogepriester van de godin der Rede; twee honderd levieten van het heiligdom, wien de revolutie hare kleuren heeft opgedrongen, omringen hem, allen met driekleurige sjerpen over de witte alben.

Het misoffer vangt aan; de koning, Marie Antoinette, hunne kinderen en madame Elisabeth knielen neer; de menigte ontbloot het hoofd, de geloovigen bidden; zij allen zijn te goeder trouw, en met de wierookwolken, die uit de reukvaten opstijgen, met de tonen van twee duizend muziekinstrumenten, welke de gewijde zangen begeleiden, stijgt ook het gebed der ingetogen schare omhoog.

Na afloop der mis wijdt Talleyrand de nieuwe vanen der revolutie en thans is het plechtig oogenblik voor den algemeenen burgereed daar. Lafayette, de held van den dag, rijdt op zijn wit paard tot voor de koninklijke estrade, stijgt af, beklimt de vijftig trappen, die naar de zitplaats des konings leiden en verzoekt dat Zijne Majesteit hem het formulier voor den eed moge geven. Met dat papier begeeft hij zich naar het altaar, legt daar zijn degen neer en een vlag boven zijn hoofd zwaaiende, geeft hij het sein tot den eed van‘trouw aan de natie, de wet en den koning,’ waarvan hij de bewoordingen voorleest. Het formulier is te lang om door de schare gevolgd te worden, maar als de voorlezing geëindigd is, strekken toch allen de hand naar het altaar uit; alle degens flikkeren en alle stemmen roepen als uit éénen mond: ‘Ik zweer! ik zweer!’

De voorzitter der Nationale Vergadering en de afgevaardigden zweren op hunne beurt. Daar staat de koning op; hij strekt de hand uit naar het gouden kruis, dat op het altaar blinkt, en den blik ten hemel heffend, om God tot getuige te roepen van de reinheid zijner bedoelingen, spreekt hij met luider stem:

‘Ik, koning der Franschen, zweer al de macht, mij door de constitutioneele wet van den staat geschonken, te zullen gebruiken tot handhaving der constitutie, door de Nationale Vergadering gedecreteerd en door mij aangenomen; ik zweer de wetten te doen uitvoeren....’

Terwijl de menigte nog eerbiedig toeluisterde, nam Marie Antoinette den jongen kroonprins in de armen en hem het altaar wijzend, liet zij het volk den kleinen troonopvolger zien. Toen barstte de geestdrift in uitbundige toejuichingen los en toonden die duizenden Franschen dat, hoe de revolutionnaire leiders ook gepoogd hadden hen van den vorst af te trekken en voor de nieuwe orde van zaken te winnen, de koning hun toch nog boven alles ging. Voor de verbondenen uit de provincie was het ‘feest der eeden’ inderdaad eene verheffende plechtigheid; voor de revolutiemannen, die het hadden aangericht, was het slechts eene theatervertooning, bestemd om Frankrijk en Europa de oogen te verblinden.

(*Wordt voortgezet.*)

[One gravures]

De ladder van Jacob in levende beelden.

Toen vader Vondel indertijd boven zijn *Lucifer*, als wenk voor den tooneelschikker, eenvoudig de aanwijzing schreef: 'Het tooneel speelt in den hemel,' moet hij, zoo zouden we allicht denken, den man haast tot wanhoop hebben gedreven. Wij weter echter beter; de régisseur had er zich niets van aan te trekken, daar in die dagen het tooneel, behoudens enkele noodzakelijke kleinigheden, gewoonlijk gedurende het heele spel hetzelfde bleef. Tegenwoordig zou het moeilijker worden, maar met al de hulpmiddelen van Bengaalsch en

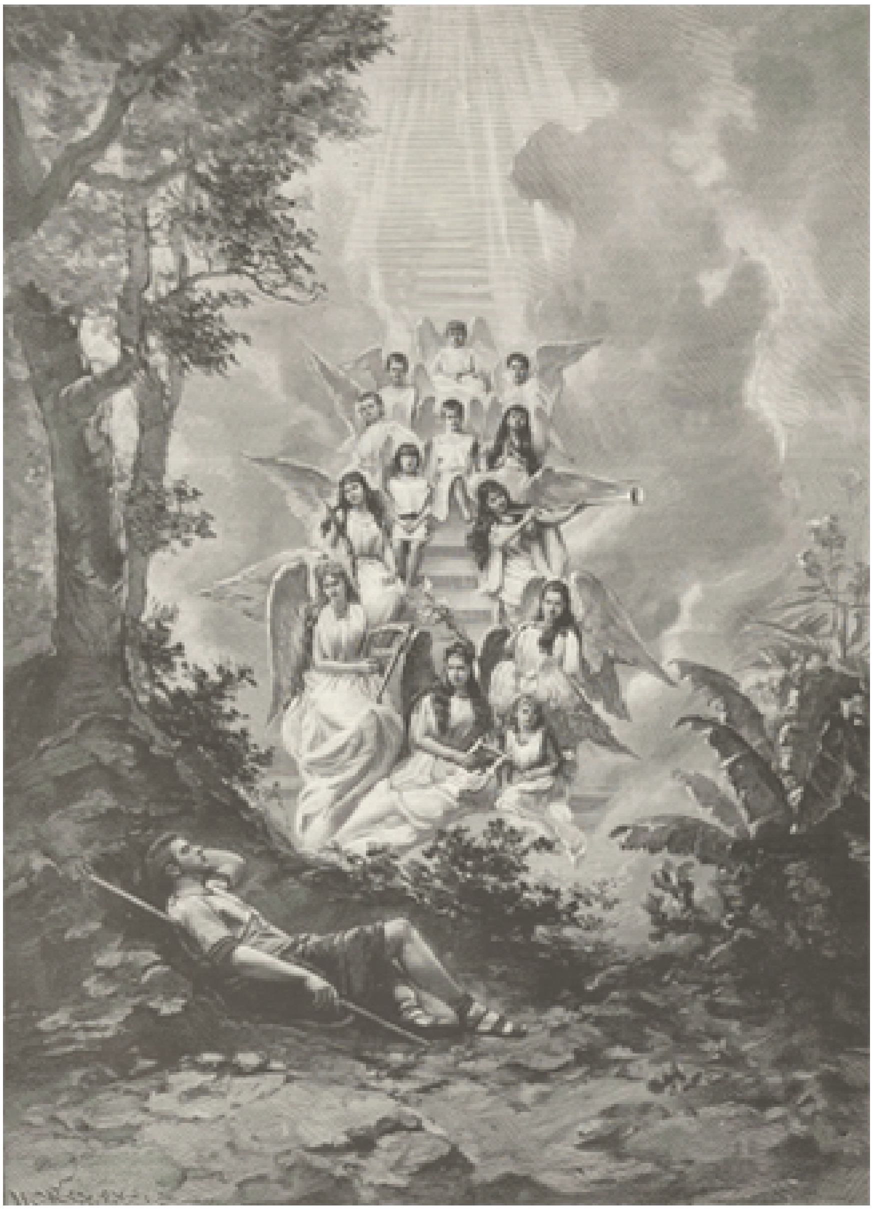

DE LADDER VAN JAKOB, IN LEVENDE BEELDEN VOORGESTELD.

electrisch licht kan men het toch al ver brengen. De wonderen, in de Wagnerstukken en in de voorstellingen der Meyningers vertoond, bewijzen dat de tooneeldecorateurs voor geene hoegenaamde moeilijkheden, zelfs voor geen hemel of hel meer terugdeinzen.

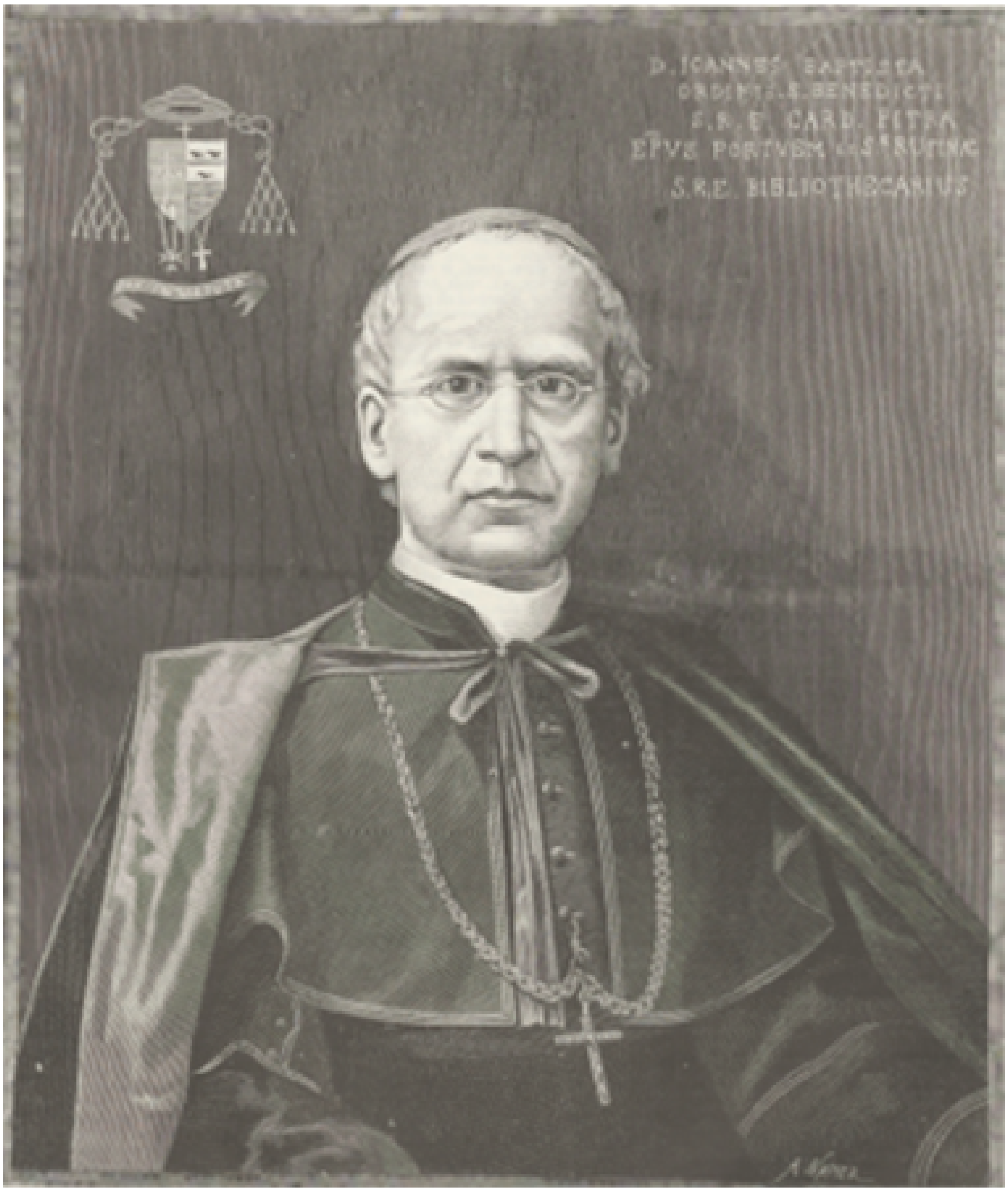
D. IOANNES BAPTISTA
ORDINIS S. BENEDICTI
S.R.E. CARD. PITRA
EPVS PORTVEN. ET S. RUFINAE
S.R.E. BIBLIOTHECARIUS

KARDINAAL PITRA.

De voorstelling van Jacobs visioen door levende beelden, in dit nummer aangeboden, toont zeker wel aan wat door bevallige groepeering en doelmatig lichteffect op dit gebied kan verkregen worden. Voor degenen, die deze voorstelling in werkelijkheid aanschouwden, moet de illusie volkomen zijn geweest. Er ontbreekt nog maar aan, dat de engelen de ladder opklimmen en afdalen, gelijk Jacob in zijn droom zag. En ook dit zou door levende beelden gemakkelijk verkregen kunnen worden.

De liefhebbers uit onzen Antwerpschen ‘Burgerkring,’ die ons reeds met zooveel bijval herhaalde malen op dergelijke voorstellingen van Bijbelsche tafereelen vergastten, zouden er eens de proef van kunnen nemen.

Kardinaal Pitra.

Niet enkel de Kerk, maar ook de gansche geleerde wereld heeft alle reden om den onvermoeiden begaafden man, die den 11en Februari van dit jaar de eeuwige rust is ingegaan, dankbaar te herdenken.

Kardinaal Jean Baptiste Pitra, suburbicair bisschop van Porto en Santa-Rufina, bibliothecaris der H. Roomsche Kerk en onderdeken van het H. College, werd den 1en Augustus 1812 te Champforgeuil in het Fransche bisdom Autun geboren. Na schitterende studien op het klein seminarie, trad hij in den geestelijken staat en werd weldra met de leiding der klasse voor rethorica belast. Gedurende dit eerste tijdperk van zijn priesterlijk leven schreef hij de geschiedenis van *Saint Léger* en ontdekte het beroemde opschrift van Pectorius, waaraan hij plotseling eene groote bekendheid dankte. Dat Grieksch opschrift namelijk uit de tweede eeuw onzer jaartelling bevatte eene krachtige getuigenis voor het geloof in het H. Altaargeheim en was als zoodanig van hooge waarde.

God had intusschen den begaafden abbé Pitra tot een hooger en heiliger levensstaat bestemd. De jeugdige en uitstekende professor trad te Solesmes in de orde der Benedictijnen, waartoe zijn warme ijver en liefde tot de studie hem als van zelve riepen. Nauwelijks had hij het noviciaat doorgemaakt, of hij werd als prior naar het huis der orde te Parijs gezonden en weldra moest hij thans den reis- en bedelstaf ter hand nemen om zijne ordebroeders de stoffelijke hulpmiddelen te verschaffen, welke hun ontbraken. Van die reizen maakte hij tevens een hoogst verdienstelijk gebruik door het opsporen en aan het licht brengen van onbekende of althans nog ongedrukte werken der oude kerkvaders.

Te Solesmes teruggekeerd, gaf hij met medewerking van Louis Veuillot het merkwaardige werk *La Hollande Catholique* uit, dat weldra gevolgd werd door den veel omvangrijker arbeid *Spicilegium Solesmense*, vier deelen vol van de belangwekkendste bescheiden omtrent kerkelijke oudheden van allerlei aard.

Maar Pius IX riep hem naar Rome en zond hem in 1858 naar Rusland. In een klooster te Moskou vond hij het geheim der Grieksche *hymnographie*, dat zoodanig te loor gegaan was, dat zelfs de Grieken er niets meer van wisten. Te Rome teruggekeerd, zette hij zijn arbeid aan de Vaticaansche bibliotheek voort, tot Pius IX hem in 1863 tot kardinaal-priester verhief. Op last van dezen Paus schreef hij, te midden van al zijne beslommeringen, twee zware folianten over het kerkelijk recht der Grieken en gaf verder nog tal van geleerde werken uit over verschillende Grieksche en andere kerkvaders. Ook werd hij belast met de herziening der liturgische boeken van den Oosterschen ritus, waarvan hij een herdruk bezorgde volgens nieuwe regelen voor de versificatie, door hem zelf gevonden, een reuzenarbeid, dien niemand voor hem had durven ondernemen.

Pius IX had hem in 1869 tot bibliothecaris der Vaticaansche bibliotheek aangesteld, en niemand was beter dan de geleerde kardinaal voor die gewichtige betrekking berekend. Ongetwijfeld heeft hij een belangrijk aandeel gehad in den maatregel, voor enkele jaren door den thans regeerenden Paus genomen, namelijk de schatten der Vaticaansche boekerij voor de gansche geleerde wereld toegankelijk te stellen. Bij den dood van Pius IX viel de zetel van het voorstedelijk (suburbicair) bisdom Frascati open en vijf jaren lang torschte kardinaal Pitra hier de lasten van het bisschopsambt tot heil zijner diocesanen, die hem met leedwezen zagen vertrekken, toen hij in 1884 genoemden bisschopszetel moest verwisselen met dien van Porto en Santa Rufina, waaraan de waardigheid van onderdeken van het H. College verbonden is. Ondanks zijne bisschoppelijke zorgen bleef hij zich met hart en ziel aan de studie wijden en de dood verraste hem te midden van zijn veelomvattenden arbeid, die leven blijft in eene reeks van doorwrochte wetenschappelijke geschriften, welke kardinaal Pitra voor altijd den eerenaam waarborgen van een echten Benedictijn, dat is een geleerde en een heilige.

Bramh Van den Berg,
De nieuwe Antwerpsche Virtuoos.

Vroegtijdige rijpheid en wijsheid veropenbaren zich hoogst zelden in letteren en wetenschap; vandaar dat de meeste uitvindingen en de schoonste lettergewrochten het werk van meergevorderden leeftijd zijn.

In de muziek en de beeldende kunsten echter verraadt de aanleg zich van jongs af. De geschiedenis der toonkunde gewaagt van meer dan een Mozart, die nauwelijks de eerste kinderschoenen ontwassen, als virtuoos en toondichter optrad.

En hier, op eigen grond, in ons kunstrijk Antwerpen, juichten wij reeds over vijf en twintig jaren *kleinen Wambach* als veelbelovend *musicus* toe, en wies die innemende knaap met zijn immer lachend gezichtje en zijn bruinen kroezelkop tot een geleerd en hoogstbegaafd toondichter, den schepper van Yolande en Blanchefloor.

Is eene zoo schitterende toekomst weggelegd voor den jongen virtuoos, wiens portret wij heden onzen lezers aanbieden?

Op goede gronden kan zoo iets voorspeld worden, alhoewel het moeilijk, ja schier onmogelijk is, te voren de grenzen af te bakenen, tot waar eens kunstenaars begaafdheid zich uitbreiden zal.

Bijkomende omstandigheden van allen aard kunnen de vlucht eens kunstenaars belemmeren; maar naar den gewonen gang der zaken, als kleine Bramh Van den Berg geene stoffelijke hinderpalen op zijne kunstbaan ontmoet en zich met denzelfden ijver op de muziek toeleggen blijft, zal hij zich onbetwijfelbaar eenen grooten naam in de toonkunst verwerven.

Hij hoede zich echter voor den roes eener vroegtijdige glorie, die nooit de bevrediging der eerzucht op het eindelooze gebied der kunst, maar slechts een spoorslag tot verdere overwinningen en hoogere strevingen zijn mag.

Schier niemand in de Antwerpsche kunstwereld kende den jongen elfjarigen pianist vóór hij eensklaps, geleersd en gespoord, te voorschijn trad en eene glansrijke zegepraal behaalde.

Het was op 29 December van het verloopen jaar, dat de kleine Van den Berg voor het eerst in het publiek optrad. Zijn bijval was zoo overgroot, dat hij al dadelijk uitgenoodigd werd in ‘De Katholieke Kring’ een tweede concert te komen geven. Die tweede proeve was beslissend: alle bevoegden erkenden in den jeugdigen pianist een ontluikend talent van een veelbelovenden wasdom. Geheel uit het hoofd speelde de elfjarige virtuoos daar een geheel programma af: een concert van Hummel, eene prelude van Bach, eene sonate van Beethoven, stukken van Raff, Ed. Potjes en eindelijk eene compositie van Dom Scarlatti, die de grootmeester van het klavier, de beroemde Hans von Bülow, als een zijner lievelingstukken op zijn repertorium geplaatst heeft.

Het klavierspel van den jongen Bramh van den Berg getuigt doorslaande dat er in dit kleine lichaam reeds eene groote kunstenaarsziel huist; buiten de kracht van het mekanism, die de teedere handjes nog niet verwekken kunnen, zijn al de andere hoedanigheden van den virtuoos reeds in ruime mate voorhanden.

Het optreden van den jongen Bramh Van den Berg is te Antwerpen eene blijde verrassing geweest voor al degenen, die met trots den kunstroem der Scheldestad vermeerderen zien. Van nu af is de kleine pianist sterk genoeg, om ook in den vreemde getuigenis te gaan afleggen van den kunstzin en de kunstbegaafdheid der zonen van de Rubensstad. In Parijs, waar hij door het huis Pleyel voor een aantal concerto's in de Wereld-Tentoonstelling gevraagd is, alsook in Londen en in Amsterdam, waar de jonge virtuoos in den loop van den volgenden zomer optreden zal, moge zijn bijval even groot zijn als te onzent.

Hartelijk welkom heeten wij den jongen Bramh Van den Berg in de Antwerpsche kunstwereld.

Hij vergete nooit zijne Vlaamsche geboortestad en zijn kundigen leermeester Edw. Potjes.

Kleine fee.
Tafereelen uit Marlitt's verhaal:
Het geheim der oude jufvrouw.
(*Vervolg.*)

Rika was juist bezig het gevogelte beneden in den hof te voederen; mevrouw Helwig beval haar terstond den huisknecht boven te zenden, en trad weer terug om op nieuw met zoeken te beginnen.

- Weet gij niet waar de jufvrouw haar zilver bewaarde? vroeg zij, toen Hendrik nog nauwelijks binnen was. Zij moet er veel gehad hebben dat weet ik van mijne schoonmoeder; zij heeft ten minste twee dozijn zware zilveren eetlepels en vorken, een gelijk getal fraai vergulde theelepeltjes, alsmede zilveren kandelaars, koffie en melkkannen gehad.

Deze met verwonderlijk geheugen onthouden inventaris rolde van hare lippen alsof hij gelezen werd.

- Ik kan er niets van vinden; waar zit het toch?

- Ik weet het niet mevrouw, antwoordde Hendrik bedaard. Hij ging naar eene tafel, trok de lade open en nam er twee paar zilveren lepels en vorken uit.

- Dat is alles wat ik ooit van zilver bij de oude jufvrouw gezien heb, zegde hij; ik moest het dikwijls poetsen, omdat de schoonmaakster het niet naar haren zin deed.

- Mevrouw Helwig liep onrustig heen en weer en beet zich geërgerd op de lippen. Zij verloor een oogenblik de strenge terughouding, welke zij altijd tegen hare dienstboden in acht nam.

- Dat zou wat moois zijn, een echt schandaal, als het oude mensch deze oude familiestukken van groote waarde verkocht had, of misschien weggegeven. 't Zou juist iets van haar zijn! sprak zij, meer in zich zelve. Maar ik zal niet rusten eer ik het vind, ging zij voort. Zij heeft juweelen gehad ook zeer fraaie sieraden. Alles wat van dien aard de familie Helwig ooit bezeten heeft, is in der tijd eerlijk tusschen mijne schoonmoeder en haar verdeeld geworden.

Zij hield stil, haar oog viel in dit oogenblik op eene glazen kas, die papieren bevatte. Deze had zij nog niet onderzocht. Zij opende de fraai gesneden deuren, groote hoopen zorgvuldig gerangschikte tijdschriften vulden de planken. De boosaardige trek in het buitengewoon opgewonden gezicht scheen nog versterkt, de bovenlip kromde zich naar binnen en liet de geheele bovenste rij harer fraaie tanden zien. Zij trok het eene pak na het andere te voorschijn en wierp het weer weg, zoodat de afzonderlijke afleveringen en blaadjes ver uit elkander vlogen.

De oude man werd woedend; hij balde de vuisten tegen de vrouwelijke Wandaal. Deze bladen, hij had ze alle zelf van de post gehaald, ze waren eene ware verlustiging en vreugde voor de eenzame geweest: nog zag hij hare vriendelijke oogen glinsteren, wanneer hij eene nieuwe aflevering op hare tafel legde.

Zij schopte al de tijdschriften en muziek-portefeuilles, al de schatten van tante Cordula op een hoop, en beval Hendrik eene waschmand naar boven te halen en alles wat er van boeken en portefeuilles lag er in te pakken en naar beneden te brengen.

Hij dacht er aan, wat wel het lot dezer fraaie boeken zou zijn, die zoo vaak op de piano hadden gelegen, en waaruit de oude dame zulke heerlijke muziek had gemaakt. De groote vrouw stond nevens hem en zag streng toe, dat geen blaadje achterbleef, zij raakte ze zelfs niet aan, 't scheen haast alsof ze bang was hare vingers er aan te branden.

Eindelijk beval ze den knecht de mand naar beneden te dragen. Zij sloot al de deuren zorgvuldig achter zich toe en volgde hem op den voet. Tot ergernis van Rika, wie zulke bezoeken een gruwel waren, kwam zij in de keuken en beval Hendrik zijne vracht neer te zetten en eene groote scheer van binnen te halen. De oude keukenmeid had juist een groot vuur aan.

- Gij kunt heden het hout uitwinnen, Rika, begon mevrouw Helwig, en greep een los blad muziek en wierp het in de vlammen.

De fraaie portefeuilles met kostbare handschriften lagen bovenaan in de mand. Het eene zijden lint na het andere, waarmede zij samengebonden waren, werd losgemaakt.

O, hoe vlamde en verteerde het. Hier schitterde nog eens de ‘Gluck’ in rooden glans, daar gloeiden de noten eener heerlijke finale van Cimarosa als vurige peerlen, om daarna in denzelfden vlammengloed te verdwijnen, die Italianen, Duitschers en Franschen onpartijdig omvatte.

Een oogenblik stond Hendrik er als verpletterd bij; zijne keel was als toegeknepen van woede. Nog stond het lijk dier arme oude juffrouw boven aarde en daar ging reeds die hardvochtige vrouw met hare nalatenschap te werk als een ruwe soldaat in een vijandelijk land!

- Maar, mevrouw, zegde hij eindelijk, er zou toch een testament kunnen zijn.

Mevrouw Helwig rees op, en keerde haar door het vuur gloeiend aangezicht naar den man om, met eene mengeling van hoon en wrevel.

- Sedert wanneer heb ik u veroorloofd tegenover mij uwe wijze aanmerkingen te uiten, vroeg zij.

Zij had juist het manuscript eener opera van Bach in de hand, waarvan de oude dame nog onlangs gezegd had, dat het eens tegen goud zou worden opgewogen, daar dit het eenigste exemplaar was wat er van bestond. Nog krachtiger dan te voren en met een bijzonderen nadruk verscheurde en sneed zij de bladeren in kleine stukken en wierp ze onder de braadpan.

Op dat oogenblik werd er hard aan de voordeur gebeld. Hendrik ging open doen, en zag den kantonrechter met een deurwaarder voor zich staan. De ambtenaar boog beleefd het hoofd voor mevrouw Helwig, die verwonderd uit de keuken gekomen was; en zegde dat hij in last had om den boedel der overledene te verzegelen.

- Verzegelen! stotterde mevrouw Helwig, die voor het eerst van haar leven hare koelbloedigheid verloor.

- Er is een testament, mevrouw.

- Dat kan niet waar zijn! riep mevrouw Helwig. Zij mocht geen testament maken, haar vader had haar onder kurateele gesteld; alles komt aan de familie Helwig.

- Het spijt mij dat ik u moet tegenspreken, antwoordde de kantonrechter schouderophalend, maar het testament bestaat, en hoezeer 't mij ook leed doet u ongevallig te zijn, mijn plicht vordert onmiddellijk tot de verzegeling over te gaan.

Mevrouw Helwig begreep dat het vruchteloos zou zijd zich te verzetten, nam de sleutels en ging den kantonrechter voor, naar boven. Intusschen liep Hendrik triomfeerend naar Felicitas, die haren post van kindermeisje weer waarnam, doch tot verwondering van kleine Anna, strak en stom bleef als een beeld bij haar onschuldig gesnap. Hendrik vertelde haar wat er gebeurd was; bij zijn verslag van het auto da fe sprong zij verschrikt op.

- Waren het losse bladen die zij verbrand heeft? vroeg zij met gesmoorde stem.

- Ja, losse bladen. Zij lagen in roode portefeuilles met schoone linten er aan.

Felicitas hoorde niets meer, maar vloog naar de keuken. Daar stond de mand, er lagen nog eenige muziekstukken voor piano in; doch al de portefeuilles lagen open en verstrooid op den steenen vloer: er was geen enkel blaadje meer in. Een klein stukje papier was van den haard weggewaaid. Felicitas raapte het op.

Johan Sebastiaan Bach's eigenhandig geschreven partituur: van hem ter gedachtenis gekregen in 't jaar 1707, Gothelf von Hirschsprung las zij terwijl haar de tranen uit de oogen stroomden. Dat was het laatste overblijfsel van het geheimvol manuscript - de melodieën waren voor altijd verstomd!

- Mevrouw Helwig scheen aanvankelijk niet van plan geweest te zijn, het uitstapje van haren zoon voor den dood der oude jufvrouw te doen verkorten; doch na de verzegeling, waarvan zij zeer opgewonden, met een ongewoon grimmig, verbeten gelaat teruggekeerd was, schreef zij haastig eenige regelen om hem terug te roepen.

Reeds den dag na de begrafenis moest, ingevolge den laatsten wil der overledene, het testament geopend worden. Bij deze handeling had mevrouw Helwig een steun noodig; zij was over 't geheel zoo verslagen als nog nooit in haar leven.

Het mogelijk verlies van een aanzienlijk vermogen, dat zij altijd voor onbetwistbaar had gehouden, werkte zelfs overweldigend op hare stalen zenuwen.

Een eigenlijk doel had het reisgezelschap zich niet gesteld.

Een toertje, waar het toeval ons brengt; en waar het ons bevalt, blijven wij, had het programma geluid.

Mevrouw Helwig moest haren brief dus ook tamelijk aan 't toeval overlaten,

Het zoeken, waarmede zij in de bovenwoning den dag begonnen was, werd nu in de kamer van haren overleden echtgenoot voortgezet. Onder de familie-papieren moesten zich de bewijzen bevinden, dat de oude jufvrouw niet het recht gehad had, eigenmachtig over hare nalatenschap te beschikken. Zij had misschien van hare intresten overgehouden, dit had mevrouw Helwig reeds gisteren avond vermoed - het deurslot der vogelkamer had wakker zijn plicht gedaan en ook dit kapitaal voor de familie behouden.

Hoe de groote vrouw ook peinsde en nadacht, zij kon zich niet meer herinneren, hoe zij aan die overtuiging, die zij vele jaren onverwrikt gekoesterd had, was gekomen. Had zij de beschikking van Cordula Helwig's vader zelf eens gelezen, of was het de mondelinge verzekering van een geloofwaardig persoon, genoeg, overtuigd was zij nog, en de papieren moesten ergens te vinden zijn.

Zij zocht en las, tot lichte zweetdruppels op haar voorhoofd kwamen, het was heden een ongelukkige dag, hare onderzoekingen waren even vruchteloos als die van des morgens.

Het geluk strooit het liefst ongevoelige, berekenende, koele menschen zijne rozen voor de voeten, 't schijnt alsof het bij gemoed volle karakters zijne schatten minder veilig acht, dan bij zulken, die niet alleen voor hunne geldkist, maar ook voor hun hart stevige sloten hebben. De groote vrouw was een dier verwende gelukskinderen, zij was dus zeer verwonderd over den ongeluksdag van heden.

Twee dagen waren reeds verloopen, de verzonden brief doolde waarschijnlijk nog in de postkarren door de groene dalen van het Thuringerwoud, en de oude dame werd ter aarde besteld, zonder dat een drager van den naam Helwig achter haar lijk was getreden.

Felicitas treurde in stilte, met de zelfbeheersching aan sterke karakters eigen. Zij was nooit gewoon geweest troost bij hare omgeving te zoeken. Sinds hare kindschheid was zij gewend alle moeilijkheden met zichzelven alleen uit te strijden en hare zielswonde te laten uitbloeden, zonder dat hare naaste omgeving 't bestaan er van vermoedde. Zij had het opzettelijk vermeden het lijk van tante Cordula nog eens te zien.

De laatste blik, dien de stervende nog met bewustheid op haar geslagen had, was voor haar het afscheid geweest; zij wilde het geliefde gezicht zonder bezieling niet in hare herinnering opnemen. Doch op den middag na de begrafenis, toen mevrouw Helwig uitgegaan was, nam zij een der sleutels, die in de dienstbodenkamer hingen: hij was van den gang, waarop de ons bekende zolderkamer uitkwam.

De in de laatste jaren zoo aanzienlijk toegenomen zwaarlijvigheid der huisvrouw, deed haar het trappenklimmen zooveel mogelijk vermijden; om die reden had de oude keukenmeid sinds lang ongehinderd toegang tot de in de hoogte gelegen vertrekken.

Tante Cordula moest en zou heden nog versche bloemen op haar graf hebben, maar slechts zulke die zij zelve gekweekt had. De zolderwoning was, met uitzondering van de vogelkamer, verzegeld - langs deze kon men dus niet in den hangenden tuin komen, dien de achteloosheid van den dienaar der justitie van alle menschelijke verzorging had afgesneden.

Na negen jaren stond Felicitas weer voor het venster der zolderkamer en keek naar den hangenden bloementuin aan den overkant. Wat lag er een verleden tusschen dien ongelukkigen dag, toen zij als mishandeld kind tegen God en de menschen in opstand was, en heden!

Daar tusschen die bloemen gevoelde zij zich thuis; daar had de eenzame vrouw het verachte goochelaarskind aan haar goed hart gedrukt en met al de wapens van haren geest de poging tot moord op hare ziel afgeweerd. Daar had het kind onvermoeid geleerd, en ten gevolge van dit leven, eerst waarlijk geleefd. Hij, die in dat oogenblik in het gezelschap van jonge en schoone vrouwen het prachtige Thüringerwoud doorkruiste, hij vermoedde niet, dat zijn vroeger, op vooroordeel en blinden ijver gebouwd opvoedingsysteem schipbreuk geleden had op een paar gevaarlijke schreden over die twee bouwvallige goten!

En nu moest Felicitas nog eens dien weg afleggen; zij klom uit het venster, liep over de daken, en kwam vlug en gelukkig aan den overkant. Zij drukte haar gezicht tegen de glazendeur. Daar stond de kleine ronde tafel; het breiwerk lag naast het breibakje, alsof tante Cordula het zoo op het oogenblik eerst had neergelegd; de bril lag op een opengeslagen boek er naast; diep ontroerd las het jonge meisje eenige regelen: het laatste genot dat de oude vrouw op aarde gesmaakt had, was de alleenspraak van Antonius in ‘Julius Cesar’ van Shakespeare geweest.

Ginds in de huiskamer stond de geliefde piano, en daar op zijde de glazenkas met hare ledige planken; haar kostbaren inhoud was beneden aan de vlammen prijs gegeven. Doch de andere kostbaarheden, waarnaar mevrouw Helwig te vergeefs had gezocht, lagen er zooveel te veiliger in bewaard. Bij die gedachte werd Felicitas eensklaps door een hevigen schrik bevangen. Het geheime vak der glazenkas bevatte niet slechts de sieraden en het zilver, maar in een hoek stond ook eene kleine grijze doos. Die moet voor mij sterven! had tante Cordula gezegd; was zij vernietigd geworden? Voor geen geld ter wereld mocht ze in de handen der erfgenamen vallen, en toch had tante Cordula den moed niet gehad haar zelve te vernietigen. Het was meer dan waarschijnlijk dat de doos nog bestond.

Wanneer het testament zou aanwijzen waar het zilver lag, dan zou tevens het geheim aan het licht komen, hetwelk de oude vrouw met al hare kracht aan de wereld had willen onttrekken; dat mocht niet!

De glazendeur was van binnen gesloten. Zonder zich te bedenken, drukte Felicitas eene ruit in, en tastte naar den grendel; te vergeefs, hij was er niet voorgeschoven, maar het slot was van binnen gesloten, en de sleutel weggenomen.

Eene troostelooze ontdekking! eene hartstochtelijke ergernis maakte zich van Felicitas meester tegen het noodloot dat haar altijd in den weg trad, zoodra zij iets voor tante Cordilla wilde doen. In hare smart om de overledene mengde zich nu ook de vrees voor hetgeen gebeuren mocht. Was de inhoud der kleine grijze doos geschikt om het gerucht, betreffende eene schuld der oude dame, te weerleggen? Of wierp hij wellicht geheimzinnig en onuitwischbaar eene nog diepere schaduw op de overledene?

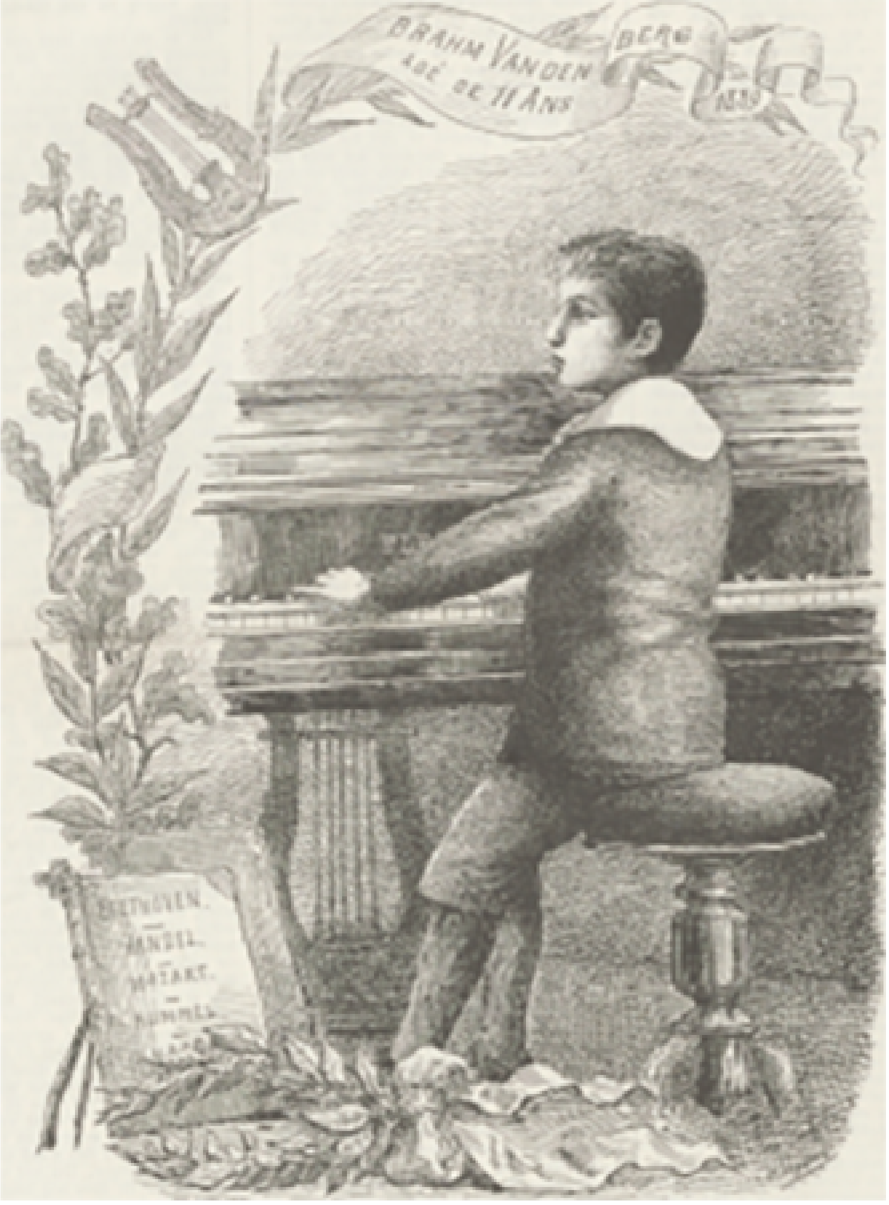

BRAHM VAN DEN BERG,
de nieuwe Antwerpsche Virtuoos.

Snel sneed zij een fraaien bloemenruiker af en nam twee potjes met auricula's, de lievelingen van tante Cordula, in hare mand, en legde den terugweg over de daken nog met beklemder hart af, dan zij gekomen was.

Nu had zij reeds drie graven daar buiten op het stille kerkhof. De liefste menschen, die haar warm hart met teederheid beminde, rustten onder de aarde.

Terwijl zij de bloemen strooide op het graf van tante Cordula, keek zij bitter weemoedig naar den hemel op. Nu kon haar niets meer ontnomen worden.

Haar vader was reels jarenlang dood en rustte onder vreemden grond; daar op dien kostbaren marmeren steen stond met gouden letters den naam van Frederik Helwig en hier...... zij ging naar het graf harer moeder dat, dank zij de zorg van tante Cordula, sedert negen jaren in het schoone getijde steeds met geurige bloemen bedekt was geworden.

(*Wordt voortgezet.*)

[Nummer 37]

In de lijdensweek.
Bij de platen.

Getrouw aan onze gewoonte, bieden wij ook ditmaal in de Lijdensweek onzen lezers eenigetafereelen aan, geschikt om hunne vrome stemming in deze dagen te verhoogen. Door onze afbeeldingen uit Jerusalem verplaatsen we hen in de heilige stad, waar dat groote wereld-drama werd afgespeeld. De heer Brouwer uit Hilversum, die kort geleden het Heilige Land bezocht om er de studies te maken voor een panorama van den Calvarieberg, leidt ons daar rond en verhaalt ons van de heerlijkheid des tempels, die tot den grond zou worden verwoest, als het teeken van de verwerping der Joden.

Twee andere gravures doen ons getuige zijn van de liefde en den eerbied, waarmee de leerlingen en de vrome vrouwen het lichaam omringden van Hem, die door de Joden smadelijk was gekruist. Het is de kruisafneming van den oud-Hollandschen schilder C. de Craeyer, een der sieraden van het Rijksmuseum te Amsterdam, en een beeldwerk van den bekenden Duitschen meester Gottfried Pfannschmidt, voorstellend de omhulling van het H. Lichaam, nadat het van het kruis genomen is. Het treffende beeldwerk, dat als altaartafel in een der kerken van Berlijn prijkt, is van onderen bovendien versierd met voorstellingen van den barmhartigen Samaritaan, de verkondiging der verrijzenis door den Engel en Lazarus in Abrahams schoot.

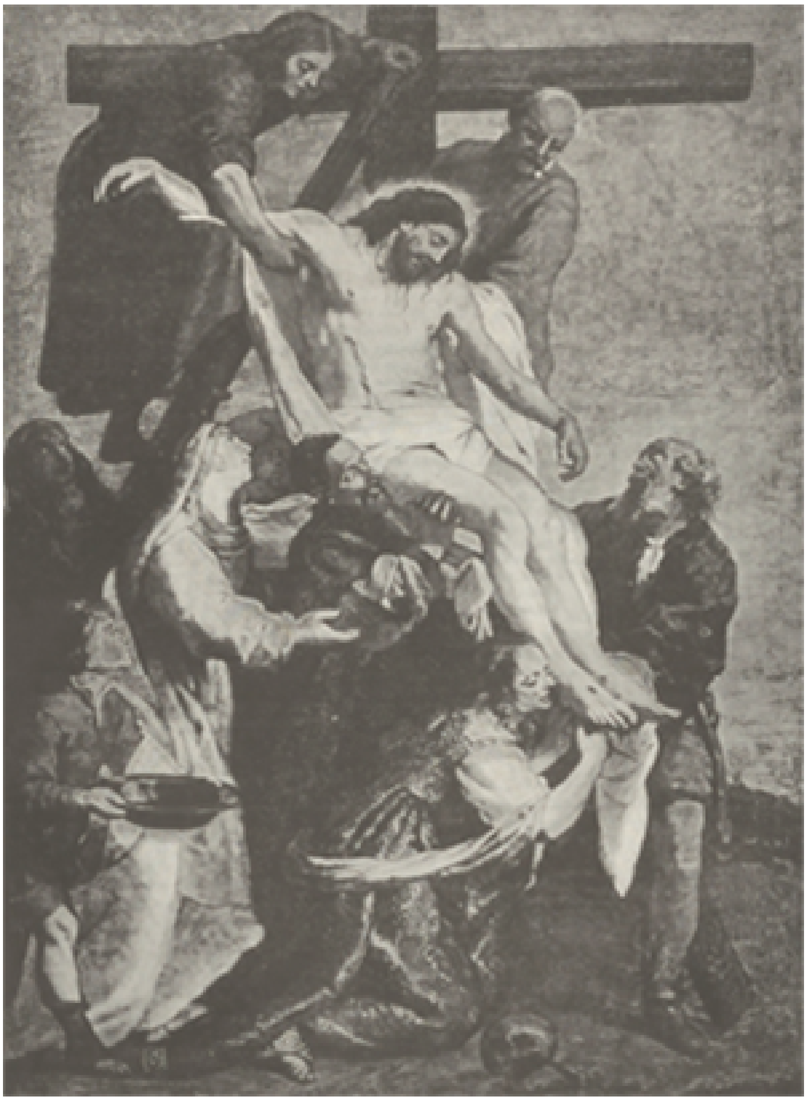

DE AFNEMING VAN HET KRUIS, NAAR DE SCHILDERIJ VAN C. DE CRAEYER.

Eene vijfde plaat eindelijk, vervaardigd naar de schilderij van Antonio Casanova, die op den Parijschen salon van 1886 rechtmatigen lof inoogstte, voert ons terug naar de christelijke middeleeuwen, toen aan de hoven der koningen nog het vrome gebruik der voetwassching in eere was, waaromtrent in het volgend opstel eenige belangrijke bijzonderheden worden in herinnering: gebracht.

De Voetwasselling op Witten Donderdag.

Het treffend tafereel van Antonio Casanova in dit nummer doet ons getuige zijn van de beteekenisvolle plechtigheid der voetwassching, gelijk die door den heiligen koning Ferdinand van Castilië en de meeste christelijke vorsten der middeleeuwen op Witten Donderdag aan een twaalftal armen werd verricht. Bij het aanschouwen van den vromen vorst, die met het koninklijk hermelijn omhangen en de roemrijke kroon van Castilië om de slapen, hier de minste zijner onderdanen aan zijne tafel ontvangt, om hen als een knecht te bedienen, nadat hij hun straks den vernederendsten dienst heeft betoond, komen ons onwillekeurig de woorden te binnen, waarmee de

Zaligmaker, na de voeten Zijner apostelen gewasschen te hebben, hun de beteekenis van dien liefdedienst verklaarde:

'Begrijpt gij wel wat Ik u gedaan heb? Gij spreekt Mij toe met Meester en Heer, en gij doet wel, want Ik ben het. Zoo, dan Ik, die uw Heer en Meester ben, u de voeten heb gewasschen, moet gij ook elkander de voeten wasschen; want Ik heb u het voorbeeld gegeven, opdat gij aan anderen doen zoudt wat Ik aan u gedaan heb.'

Ziedaar het geheim van liefde en ootmoed, in die voetwassching verscholen: de hoogste vernederde zich tot den dienaar der geringsten, om te toonen hoe allen, op het voorbeeld van den goddelijken Meester, die vrijwillig de gestalte van een dienstknecht aannam, bereid moeten zijn, elkander als broeders den nederigsten liefdedienst te bewijzen. Van de vroegste tijden af heeft de Kerk gewild, dat de les, ons door Christus in de voetwassching gegeven, niet zou verloren gaan, maar telkens in herinnering zou worden gebracht door de hernieuwing dier roerende plechtigheid. Dat gebruik, hetwelk tot de hoogste christelijke oudheid opklimt, is bekend onder den naam van *Mandatum*, omdat daarbij de woorden gezongen worden: *Mandatum novum de vobis*, waarin de Verlosser Zijne apostelen een nieuw gebod gaf, namelijk elkander lief te hebben, gelijk Hij hen had liefgehad.

Vooral in de kloosters werd dit gebruik in eere gehouden en de voetwassching telken jare met groote plechtigheid herhaald. De abt, door de voornaamste leden der communauteit bijgestaan, waschte de voeten niet alleen van de kloosterlingen in het huis, maar ook van de armen daarbuiten, zonder dat hun aantal tot een bepaald getal werd beperkt. Ook de bisschop of het hoofd van het kapittel waschte de voeten der geestelijkheid. Eerst omstreeks de twaalfde eeuw werd het aantal der armen of der priesters, aan wie de voetwassching verricht werd, tot twaalf beperkt, welk getal gekozen werd ter herinnering aan dat van de leerlingen des Heeren.

Als plaatsbekleeders van Christus op aarde hebben de Pausen het ten allen tijde als een heiligen plicht beschouwd, die plechtigheid in persoon te verrichten. In de dertiende eeuw geschiedde ze in tegenwoordigheid van bisschoppen, priesters en diakenen en werden twaalf subdiakenen in roket de voeten gewasschen. Nog tegenwoordig wordt de voetwassching te Rome met groote plechtigheid verricht. De Paus begeeft zich, met een violetten stool en een rooden mantel om en een eenvoudigen mijter op het hoofd, aan de spits van het H. College naar eene zaal van zijn paleis, waar hij den zegen geeft aan den kardinaal-diaken, die het evangelie moet zingen. Als dit is afgezongen, legt de Paus den mantel af en wascht de voeten van twaalf arme vreemde priesters, die in het wit zijn gekleed, terwijl de oudste der kardinalen ze afdroogt. Na afloop der plechtigheid laat de Paus door zijn schatmeester aan ieder een gouden en een zilveren gedenkpenning uitreiken en zendt hen niet heen, dan na hen door zijne edelmoedigheid te hebben ondersteund, gelijk hij hen door zijne nederigheid heeft gesticht.

De eerste Christenen beijverden zich het voorschrift van broederliefde en ootmoed, hun door den Verlosser gegeven, trouw na te komen en haastten zich, bij het ontvangen van gasten, hun aanstonds de voeten te wasschen, een werk dat vroeger aan de slaven werd overgelaten. Keizers en koningen rekenden het niet beneden zich, het voorbeeld van Christus en Zijn Plaatsbekleeder te volgen en stelden er eene eer in, op Witten Donderdag eene schaar van armen de voeten te wasschen en hun buitengewone aalmoezen uit te reiken. Sommigen, zooals koning Ferdinand van Castilië, op ons tafereel afgebeeld, dreven de nederigheid en liefde zoover van die ongelukkigen aan hunne tafel te ontvangen en zelf te bedienen. Treffend gebruik, waardoor de vorst te kennen gaf dat hij, schoon de eerste in het rijk, niet ontslagen was van de wet der nederigheid, welke hem gebood zich zelven voor God minder te achten dan de minste zijner onderdanen. Het Evangelie leerde in de middeleeuwen den vorsten beter dan alle geschreven constitutiën van later tijd, dat zij in hunne onderdanen hunne gelijken en broeders in Christus hadden te eeren.

In het katholieke Oostenrijk bestaat het vrome middeleeuwsche gebruik nog en telken jare wascht de keizer in tegenwoordigheid der prinsen van den bloede de voeten van een twaalftal armen; dit jaar, zoo meldden onlangs de dagbladen, zou de keizerin, die sedert lang die plechtigheid niet meer had bijgewoond, er weer aan deelnemen.

Ook onder de Christenen van het Oosten is de voetwassching tot op heden in gebruik gebleven. De twaalf personen, wier voeten gewasschen moeten worden, zijn monniken of priesters, terwijl de patriarch of bisschop de plechtigheid verricht; zij nemen allen den naam van een der apostelen aan, als om dien te vertegenwoordigen, en menigmaal is het voorgekomen dat er strijd uitbrak over den naam van Judas, dien niemand dragen wilde, zoodat ten laatste het lot beslissen moest, wie de Judas zijn zou.

Een tafereel op Golgotha.

't Is dan volbracht, 't zoenoffer onzer zonden;
Daar hangt de God mensch aan het kruis,
Geverfd in 't eigen bloed der wreede wonden,
Hem toegebracht door 't Joodsch gespuis.
Daar hangt Hij, van zijn vriendenschaar begeven:
Slechts één Apostel is hem bijgebleven;
Doch wieder Volgers Hem verliet,
Zijn Moeder, neen, verlaat hein niet!

Zij staat daar onder 't kruis, de ziel vol smarte,
Eu voelt nog iedreu hamerslag
Als joeg hij 't spijkerstaal door 't moederharte,
Dat lijdt, als men nooit lijden zag.
Toch staat zij pal; zij weet van geen bezwijmen:
Het zwaard van weedom moog' heur ziel doorvlijmen
Wijl zij haar' Zoon zoo lijden ziet,
- Heur moederliefde wankelt niet!

Zij hoort het beuleuret haar Zoon begekken
En spotten: ‘Kom nu af van 't kruis,
‘Gij, die de doodeu uit het graf kunt wekken
En op drie dagen bouwt Gods huis!’
Die snoode hoon doet haar van smerte beven;
Toch bidt zij vurig meê: ‘Heer, wil 't vergeven,
‘Terwijl Ge op 't Zoenlam nederziet:
Want, wat ze doen, zij weten 't niet!’

Ach! zij zal haast heur zoeten Jezus derven,
Zij ziet Hem worstlen met den dood;
Zij voelt heur hart met haren lievling sterven,
En kan niet helpen in zijn' nood.
Meelijdend werpt ze een' blik vol diepe smarten
Op Jezus, die, geraakt in 't diepst des harten,
Haar teeder, liefdevol beziet;
- Dien blik, o neen, vergeet zij niet!

Eu Jezus, eindloos goed in 't bitterst lijden,
Wil haar niet laten zonder troost:
Heur moederhart moet eindloos zich verblijden
Om 't eindloos tal van minnend kroost.
'Zie, vrouw, uw' zoon!' zoo spreekt de God mensch teeder,
En slaat zijn' blik op zijnen lievling neder;
'Zoon, zie uw moeder!' klinkt het voort:
En sinds - elk christen haar behoort!

Op Golgotha, in d'angst der moedersmarte,
Daar heeft Maria ous gebaard;
Sinds heeft ze ons lief, uit gansch heur moederharte,
En volgt ons op ouz' pelgrimsvaart.
Geen enklen stond kan ze ons, heur kroost, vergeten:
Uit Godes schat blijft ze ons haar' gunsten meten;
Zij waakt en zorgt; heur moederhand
Leidt ons naar 't eeuwig Vaderland!

FRANJ WILLEMS.

Jerusalem.

Geene stad ter wereld die zooveel herinneringen aan onzen geest voorstelt als Jerusalem. Allen die het bestaan van God belijden: Joden, Christenen en Mohammedanen vereeren Jerusalem. Voor de Joden is het de stad hunner historie, eens de stad hunner glorie, waar zij op den Moria Jehova zagen neerdalen op het altaar door Salomon opgericht, in dien heerlijken tempel, van welks nabeelding door Herodes, Flavius Josephus reeds getuigt, hoe in het licht der morgenzon deze derde tempel een glans afstraalde, dat men, bij het aanschouwen daarvan bijna het gebruik zijner oogen verloor. Later was Jerusalem voor hen de stad van Gods wraak; en hoewel de stad hunner droefenis, toch, helaas! niet van hun berouw en nog altijd die hunner ijdele hoop.

Voor de Christenen is het de stad, geheiligd door het groot verlossingswerk op den Calvarieheuvel voltrokken, waar die geheimnisvolle bron ontsprong, welke de geheele wereld overstroomde en hernieuwde; de stad, geheiligd op den Sion, waar de H. Geest de Apostelen vervulde in Zijne nederdaling over hen; zoodat op hare drie heuvelen: de Moria, de Calvaria en den Sion zich de drie goddelijke Personen op zichtbare wijze openbaarden, en nergens op de geheele wereld de verbinding tusschen hemel en aarde inniger was dan hier.

Voor de Mohammedanen eindelijk is Jerusalem de heilige: *El Sachra*, omdat, volgens hen, Mohammed dáár is ten hemel gevaren. Na Mekka is Jerusalem de eerste stad hunner wenschen en pelgrimstochten. Maar ook de Mohammedaan is in de hand Gods de geesel om het 'Wee over Jerusalem' te bestendigen; als een duivel zit hij met een grijnslach op het gelaat de puinen beheerschende van die eenmaal heilige stad en de woorden van onzen Heiland met spot herhalende: 'Ziet, uw huis zal onbewoond worden gelaten.'

Jerusalem, het oude Salem, dat 'vrede' beteekent, werd, volgens de overlevering, door Melchisedech, den priesterkoning, ongeveer 2000 jaren vóór Christus, gesticht op den heuvel Acra. Vijftig jaren daarna viel dit Salem in handen der Jebusieten, die op den heuvel Sion een burcht bouwden, dien zij den naam van Jebus, hunnen stamvader gaven. Uit de samenvoeging dezer twee woorden: Jebus en Salem, ontstond de naam Jebusalem, later Jerusalem.

Nadat de Jebusieten 520 jaren in het ongestoord bezit waren gebleven, werden de Israëlieten, bij hunnen intocht in het beloofde land daarvan meester, doch bleven de Jebusieten, ook Kanaänieten genaamd, zich op den burcht Jebus handhaven, tot het jaar 1047 vóór Christus, toen David die sterkte nam.

Hij ommuurde den geheelen Sion, die nu 'Stad Davids' werd genoemd. Van deze sterkte bestaat nu nog in den Sionsburcht of citadel een overblijfsel, zijnde het onderste deel van een der vier torens, die den ouden burcht Jebus flankeerden en door Titus en later door El Moadhoen in 1219 gespaard werd. Het is een cubus van 12 meters hoogte, 20 meters lengte en 17 meters breedte, die geheel vol gebouwd is met steenen van vier meters lengte en anderhalven meter hoogte. Van het bovenste gedeelte, dat van lateren tijd is, heeft men een prachtig panorama over de stad en omstreken tot in de Doode Zee.

Onder de regeering van Salomon, bereikte Jerusalem het toppunt zijner glorie. Hij bouwde volgens de plannen, hem door David nagelaten en op bevel van God ontworpen, op den heuvel Moria, waar Abraham, volgens sommigen, zijn zoon Izaäk zoude offeren, dien tempel, die door God zelven werd ingewijd en waar God op de arke des verbonds in het Heilige der Heilige wilde wonen. Van den reusachtigen onderbouw bestaan nog eenige gedeelten, onder anderen de Klachtenmuur, waarin sommige steenen, zes tot acht meters lengte hebben. Hij wordt dáárom den Klachtenmuur genoemd, wijl de Joden daar nog iederen Vrijdag komen weeklagen over de verwoesting dier schoone en heilige stad. Zij drukken hunne lippen op die oude reliquieën hunner vroegere grootheid en antwoorden in koor den rabbijn, die zegt: 'Om den tempel die verwoest is, zitten wij hier eenzaam en weenen.'

Volle vierhonderd jaren stond Salomons tempel, totdat in het jaar 588 vóór Christus, Nebuzardin, de stadhouder van Nabuchodonosor Jerusalem vermeesterde, de schatten des tempels roofde en het prachtig reuzengebouw verwoestte.

Ook de stad werd eene prooi der vlammen en het volk in gevangenschap naar Babel gevoerd totdat Cyrus den Joden veroorloofde naar hun land terug te keeren en den tempel te herbouwen. Echter was deze tweede tempel slechts in veel kleinere verhouding gelijk aan den eersten, tot eindelijk Herodes de Groote, hoewel met minder edele bedoelingen een nieuwen bouw ondernam.

Door Romeinschen invloed op den troon gekomen en bovendien een vreemdeling, was hij niet in de volksgunst; toch wist hij de geestdrift op te wekken tot eene volledige vernieuwing en vergrooting van den tempel, waardoor hij kon voldoen aan zijn onverzadelijken trots om Salomon te overtreffen. Deze derde tempelbouw(1) werd begonnen in het achttiende jaar vóór Christus, nadat reeds drie jaren was gearbeid aan het bijeenbrengen van de bouwstoffen daarvoor benoodigd. Tien duizend arbeiders togen aan het werk en duizend priesters voltrokken in achttien maanden den bouw van het Heilige en Heilige der Heiligen, waaraan slechts priesters mochten arbeiden. Zonder de voltooiing af te wachten, liet Herodes het Heilige inwijden en gaf het aan de priesters in gebruik. Het was echter eerst in het jaar 64 na Christus, dat alles gereed was, om spoedig daarna voorgoed te worden vernietigd door Titus, die de vreeselijke voorzegging, door Christus uitgesproken, vervulde. Jerusalem is, niettegenstaande alle pogingen om het weder in den vorigen toestand te brengen, een puinhoop gebleven als eeuwige getuige van den vreeselijk gestraften Godsmoord.

H.
A.B.

Voor honderd jaren.
Tafereelen uit de groote Fransche Revolutie.
Door J.R. van der Lans.

X.

> De opstand der regimenten van Nancy. - De ‘krijgswet.’ - Markies de Bouillé. - Heldendood van Desilles. - Het bloedbad van Nancy.

De ‘helden der revolutie’ hebben geen klagen dat Frankrijk hunne nagedachtenisniet genoeg in eere heeft gehouden; Mirabeau, Bailly, Lafayette, zij allen hebben hunne standbeelden; de bestormers der Bastille zijn door tal van monumenten verheerlijkt. Tevergeefs echter zal men zoeken naat een gedenkteeken ter herinnering aan zoo menige daad van heldhaftige trouw en verhexen zelfopoffering, getuigend dat ook in de dagen van Frankrijks diepste verbastering de aloude ridderlijke geest der Bayards nog niet was uitgestorven. Nergens zal men een eerzuil vinden ter vereeuwiging van het heldenfeit, hetwelk we hier willen verhalen als eene aangename verpoozing van de vele gruwelen, die we tot dusver hadden te vermelden. Eene daad als die van den

---

1) De bijgaande plaat is genomen naar Wolff's monographie, die in enkele zaken niet overeenstemt met den gezaghebbenden schrijver graaf De Vogué en meer andere. Hier worden gemist de opgangen naar den tempel aan de zijde van den ‘Ophel’, die evenals de ‘Gouden Poort’, welke hier ook ontbreekt, in den aanleg nog bestaan. Daar was de open ruimte, die hier met boomen is beplant en het voorhof der Heidenen genoemd werd, zonder boomen en fraai geplaveid.

officier Desilles is als eene verkwikkende oase in de troostelooze wildernis van zooveel ongerechtigheid, verraad en geweld.

De revolutiegeest, die als een aanstekelijke waanzin heel Frankrijk teisterde, had ook het garnizoen der stad Nancy aangetast. Er lagen daar drie regimenten, waarvan het eerste door een bijzonder voorrecht den titel droeg van ‘regiment des konings,’ waarop het tot dusver roem droeg. Een ander regiment, dat van Châteauvieux, bestond uit Zwitsers, alom geroemd om de spreekwoordelijke trouw, hunnen landaard eigen. De inblazingen der oproerstoders hadden echter ten laatste ook deze keurtroepen bedorven; hunne omkooperijen waren ook hier niet zonder uitwerking gebleven, en op zekeren dag namen de soldaten hunne officieren in hechtenis, maakten zich van de regimentskas meester en droegen het opperbevel op aan een gemeen soldaat, die in zegepraal zou zijn rondgevoerd op een wagen door jonge officieren getrokken, als de opstand niet spoedig onderdrukt was. De soldaten van Châteauleux braken het tuighuis open en deelden drie duizend geweren uit aan de ‘patriotten’ onder het volk. Tot zelfs het gemeentebestuur van Nancy was door de muiters afgezet en door een nieuw bewind in hun geest vervangen.

De Nationale Vergadering, die vroeger elken opstand had aangemoedigd of althans oogluikend aangezien, was in den laatsten tijd op dat stuk van houding veranderd. Toen het er nog op aankwam, het koninklijk gezag te verzwakken, vond zij bij elke oproerige beweging hare rekening. Nu zij echter in de plaats des konings getreden was, zorgde zij wel dat men hare overheid niet te na kwam. Herhaaldelijk was markies Lafayette, die zich vroeger aan de spits van den opstand gesteld had, tot tuchtiging van weerspannigen uitgetrokken. Op zijn voorstel had de Nationale Vergadering eene zoogenaamde ‘krijgswet’ afgevaardigd, volgens welke bij samenscholingen eene roode vlag zou worden geheschen ten teeken dat ieder zijnsweegs zou gaan, tenzij hij gestraft wilde worden wegens verzet tegen de wet.

‘Om de revolutie tot stand te brengen,’ had Lafayette gezegd, ‘zijn er wanordelijkheden noodig geweest, want het oude *régime* was slechts ongerechtigheid en slavernij, en toen was de opstand de heiligste der plichten. Maar nu de revolutie voltrokken en de constitutie gevestigd is, moet de nieuwe orde versterkt worden, de kalmte terugkeeren, de wetten moeten worden geëerbiedigd, de personen in veiligheid zijn; men moet de nieuwe constitutie doen beminnen, en de openbare macht moet sterkte en wilskracht toonen.’

Met andere woorden: toen de koning zijn wettig gezag nog uitoefende, was het plicht revolutie te maken; maar nu wij ons tot gebieders van Frankrijk hebben opgeworpen, is het plicht zonder tegenspreken te gehoorzamen.

De Nationale Vergadering voelde zich dus geroepen den opstand der regimenten van Nancy te onderdrukken en 's konings minister wist van haar te verkrijgen dat de markies de Bouillé met die taak zou worden belast. Deze ridderlijke krijgsman, die over de gezamenlijke troepen in Lotharingen, den Elzas en Franche-Comté het opperbevel voerde, stond bekend om zijn mannelijk karakter en doortastende wilskracht. Door de nieuwe denkbeelden niet aan het wankelen gebracht, was hij den koning trouw gebleven, en toen men van hem den nieuwen burgereed verlangde, had hij dim geweigerd, uitroepende: ‘De koning en Frankrijk moeten weten dat zij op mij kunnen rekenen.’

Doch juist omdat dr koning op zijn trouwen dienaar rekende, zag hij ongaarne dat deze zich de tegenwoordige meesters van Frankrijk tot vijand maakte; hij liet den wakkeren krijgsman weten dat het hem aangenaam zijn zou, als deze besluiten kon den gevraagden eed af te leggen, en op dien wenk deed de markies de Bouillé zich geweld aan, om Lafayette, zijn neef en voormaligen wapenmakker de hand te reiken. Aan die toenadering had hij het te danken, dat hij met buitengewoon uitgebreide volmacht door de Nationale Vergadering werd aangewezen om de wanordelijkheden te Nancy te onderdrukken.

De muiters wisten met wat ze hoorden, toen zij in plaats van de aanmoedigingen, die zij gemeend hadden van de Nationale Vergadering te mogen verwachten, slechts afkeuring en berisping vernamen. De officier De Malseigne, die aan de drie regimenten het decreet der Vergadering moest meedeelen, vond geen gehoor bij de soldaten, wien hij anders door zijne forsche gestalte, zijn moedig optreden en zijne rechtschapenheid steeds ontzag had weten in te boezemen. Door het ‘regiment des konings,’ als aristocraat uitgejouwd, dreigde hij in de kazerne van het regiment Châteauvieux vermoord te worden door de muiters, die hem met de wapenen in de hand te lijf gingen, zoodat hij slechts na eene wanhopige worsteling aan hunne woede ontkomen kon. Daarop naar Lunéville vertrokken om er hulp te zoeken bij eenige escadrons karabiniers, die nog van de algemeene muitzucht waren vrijgebleven, zag hij zich door de soldaten van het regiment Châteauvieux als door een razenden troep wolven achtervolgd. Gelukkig ontmoet hij op zijn weg eene afdeeling der karabiniers, wien hij zijn wedervaren verhaalt en die verontwaardigd met hem zijne achtervolgers tegemoet trekken. Door eene onvoorziene charge wordt de troep op de vlucht gejaagd met achterlating van negen of tien gewonden. Malseigne keert met de karabiniers naar Lunéville terug, doch helaas om er slechts verraad te vinden, waar hij ridderlijke trouw had verwacht. De soldaten van Lunéville, op hunne beurt gewonnen door deputaties uit het garnizoen van Nancy, die hun kwamen zeggen: ‘Vat zouden wij onder broeders vechten!’ sloegen zelf tot muiten over en leverden den moedigen Malseigne op de laagste wijze in de handen zijner vervolgers. Terwijl hij sliep, bonden ze hem aan handen en voeten, en gekneveld als een misdadiger werd de machtelooze krijger weggesleurd. Daarmee nog niet tevreden, wierpen de muiters zich op hunne officieren, namen er twintig gevangen en wondden er verscheidene.

Ondertusschen verzamelde de markies de Bouillé, die de man niet was om voor opstandelingen te wijken, te Metz een leger, dat sterk door moed en trouw, tegen eene dubbele overmacht zou opgewassen zijn. Met hoogstens drie duizend man, waaronder Zwitsers en achthonderd manschappen der Nationale Garde van Metz, durft hij optrekken naar Nancy, waar zeven duizend opstandelingen hem met de wapenen in de hand wachten. Zijn tocht wordt gedekt door acht stukken geschut; maar wat hem alle hoop geeft op de zege, is de uitstekende geest der krijgers, die hij onder zijne bevelen heeft. Hij heeft hen allen weten te bezielen met zijn vurigen ijver voor de zaak des konings en zijn eigen moed in de harten zijner soldaten weten over te storten.

Op eene halve mijl afstands van Nancy genaderd, houdt hij stil, om van daar zijne sommatie te richten tot de drie regimenten, hun kennis te geven van de volmachten, waarmede hij bekleed is en hun eenen tijd van beraad toe te staan. Verschillende deputaties worden naar hem afgezonden, die hij met gepaste strengheid ontvangt. Hij eischt dat de muitende regimenten de stad zullen verlaten, dat de officier Malseigne en zijne gevangen wapenmakkers in vrijheid gesteld en de leiders van den opstand aan hem uitgeleverd zullen worden. Na eenige uren onderhandelens worden die voorwaarden eindelijk aangenomen; Malseigne en nog een officier werden vrij naar het kamp van den markies de Bouillé geleid, en zoodra die verdedigers des konings eenmaal uit de handen der opstandelingen waren bevrijd, kwam de koningsgezinde generaal met een gedeelte zijner troepen een der poorten van Nancy bezetten.

Ongelukkig bevonden zich onder die troepen Zwitsers en nu ergerde het de Zwitsers van het regiment Châteauvieux, dat zij hunne landgenooten tegen hen zagen ten strijde trekken om hen tot onderwerping te brengen en te tuchtigen. Er vielen verwijten, beleedigingen, bedreigingen van den kant der muitelingen en van woorden dreigde men tot daden over te slaan. Het heele regiment Châteauvieux komt met vier stukken geschut aangerukt. Van beide zijden heeft de verbittering haar toppunt bereikt; er zal bloed stroomen....

Om die vreeselijke botsing te vermijden treedt een jong en edelmoedig krijgsman uit

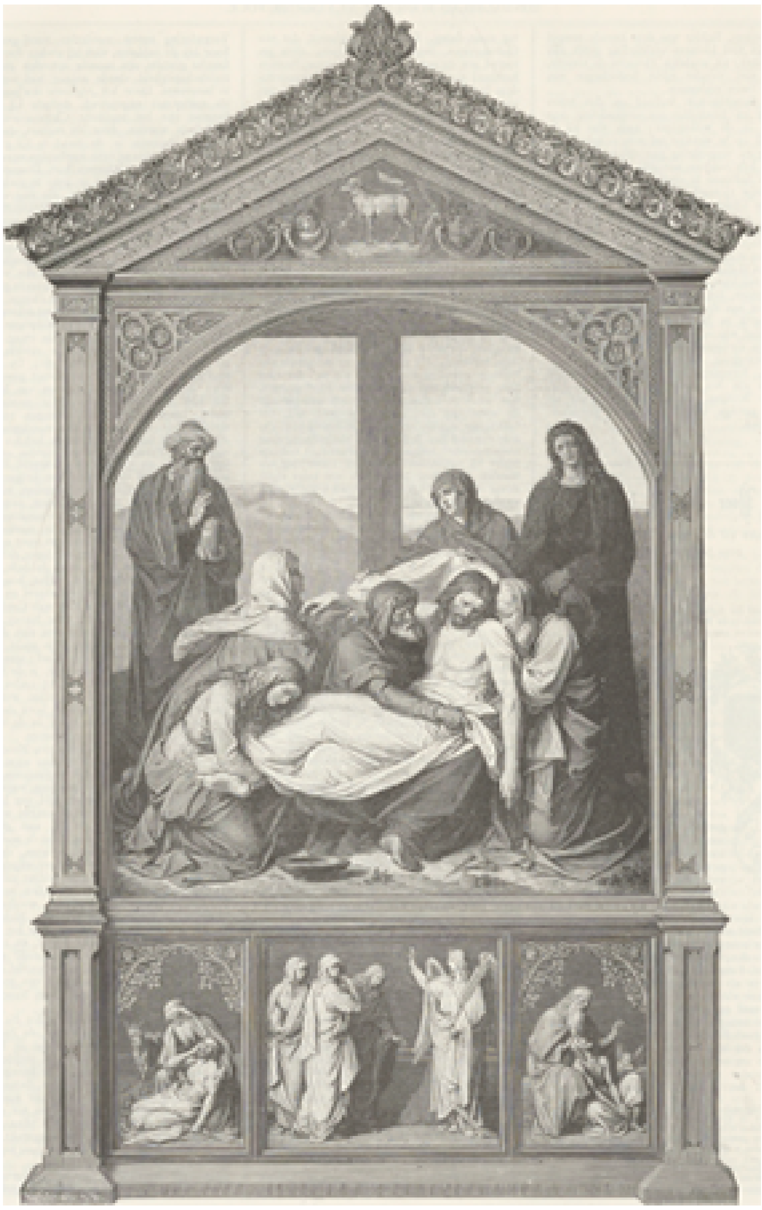

De barmhartige Samaritaan. Verkondiging der Verrijzenis. Lazarus in Abrahams schoot.
OMHULLING VAN HET H. LICHAAM NA DE KRUISAFNEMING,
Beeldwerk van GOTTFRIED PFANNSCHMIDT.

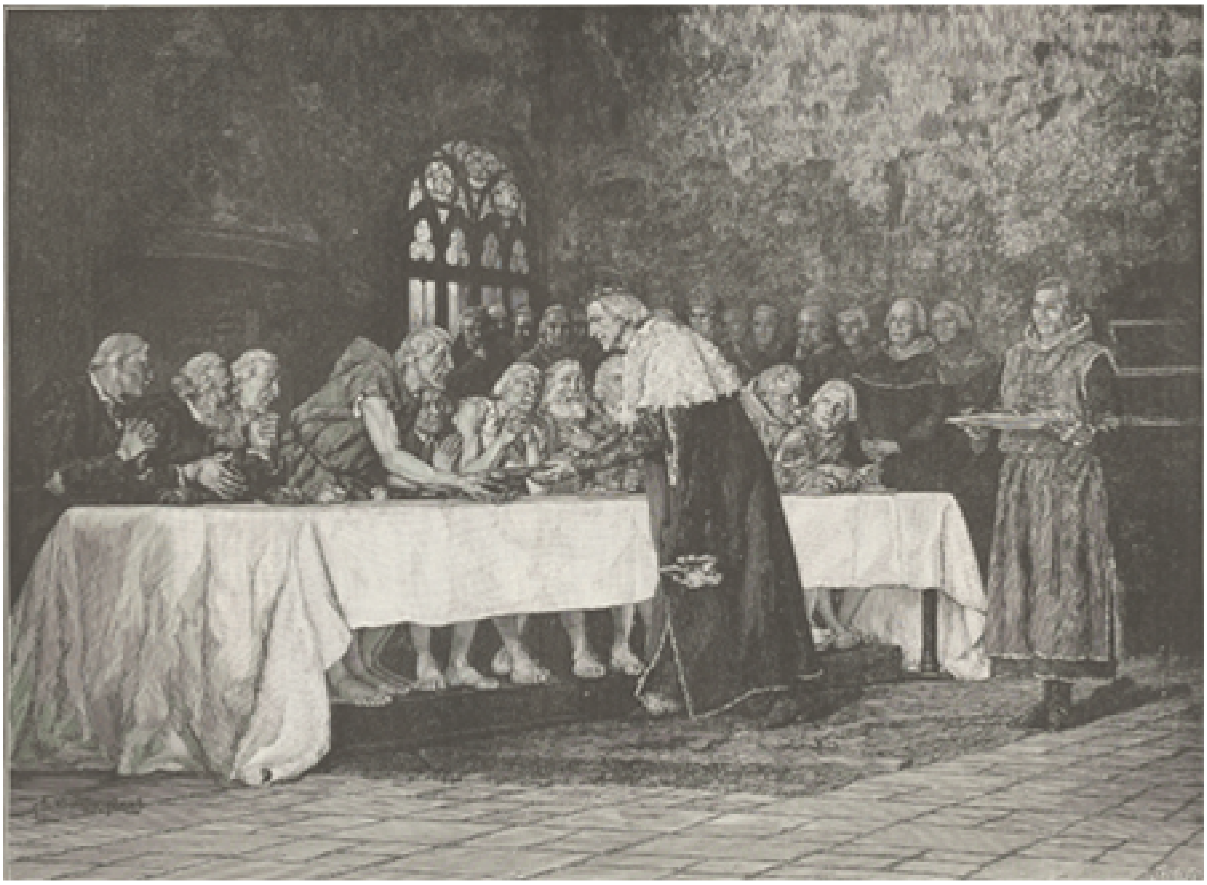

DE H. KONING FERDINAND VAN CASTILIË, OP WITTEN DONDERDAG DE ARMEN AAN ZIJN TAFEL SPIJZIGEND, NAAR DE SCHILDERIJ VAN ANTONIO CASANOVA.

Bretagne, met name Desilles, officier der jagers van het ‘regiment des konings,’ tusschenbeide en plaatst zich voor den mond van het kanon, dat tegen de voorhoede van den markies de Bouillé gericht wordt.

‘Ga weg!’ roepen de kanonniers hem toe.

‘Neen, ik ga niet weg.... ge zult niet op uwe broeders vuren.’

‘Ga weg, we willen de handlangers der dwingelandij, de vijanden der vrijheid neerschieten: wij geven vuur.’

‘Welnu, dan zal uw schroot mij het lichaam vaneenrijten en mij in flarden wegschieten, maar heengaan doe ik niet.’

Dit zeggende klemt de edele jonkman zich aan het kanon vast; zijne kameraden willen er hem van losrukken, maar hij verweert zich uit alle macht; het verlangen om bloedstorting te voorkomen heeft zijne krachten verdubbeld. Tevergeefs pogen de muiters hem met vereende kracht weg te sleuren: hij wijkt niet. Drie geweerkogels worden op hem gelost en nog geeft hij zich niet gewonnen; eindelijk treft hem een vierde schot, machteloos laten zijne armen los en uitgeput zijgt hij ter aarde.

Nu gaat er een juichkreet uit de muitelingen op; de heldhaftige jonkman kan hen niet langer tegenhouden; het kanon is vrij, en donderend brandt het los.

Die aanval kostte het leger van markies de Bouillé zestig man, maar bloedig werden ze gewroken; hunne kameraden laten op hunne beurt geschut en musketvuur spelen en vliegen met den stormpas op de poort aan; deze wordt na ren woedend gevecht met kolfslagen ingestooten en zegevierend trekt het leger van Bouillé de stad binnen. Maar thans regenen van beide zijden der straat uit alle huizen, waar de opstandelingen zich hebben verschanst, de kogels op hen neer. Andere muiters hakken er, bij gebrek aan patronen, met den blanken sabel op in; bajonetten en degens druipen van bloed. Door de krijgers van Bouillé in het nauw gebracht, slaan zij met de geweerkolven de deuren der huizen in en zoeken daar eene schuilplaats of eene verdekte stelling om het gevecht voort te zetten. Zelfs de rustigste burgers worden genoodzaakt partij te kiezen in die verwoede worsteling, welke drie uren aanhoudt.

Franschen strijden hier tegen Franschen; burgers tegen burgers, en dat eene maand na het groote verbroederingsfeest op het Marsveld!

‘Dat is, zegt Carlyle, de zaak van Nancy,’ of gelijk men het ook wel heet, het ‘bloedbad van Nancy - eigenlijk de afzichtelijke keerzijde van dat glorierijke piekenfeest, welks rechterzijde een waar schouwspel voor de goden was. De rechte en keerzijde liggen steeds zoo dicht naast elkaar; de eene was in Juli, de andere in Augustus!’

Eindelijk, toen de avond viel, waren de meeste soldaten van het regiment Châteauvieux gewond of gedood: de ruime straten der stad lagen met hunne lijken bezaaid, geen huis dat niet de sporen droeg van het bloedbad en den kogelregen. liet ‘regiment des konings’ en het grootste gedeelte van het andere had zich in de kazerne teruggetrokken; het doortastend optreden van generaal Bouillé had hun ontzag ingeboezemd en de soldaten smeekten hunne officieren, hunne voorspraak te willen zijn bij den geduchten markies. Dit geschiedde; ook de stedelijke overheid, welke door de muiters was afgezet, werd hersteld en 's avonds voor negenen warende wanordelijkheden voorgoed onderdrukt.

De hoofdleiders van den opstand werden overeenkomstig de krijgswetten gestraft; sommige kregen den kogel, andere werden tot gevangenschap veroordeeld, doch werden door de revolutie weer bevrijd: twee jaar later werden de veroordeelden van het regiment Châteauvieux in triomf door de straten van Parijs rondgedragen en ontvingen alzoo de hulde, die de Nationale Vergadering hun onthouden had, maar welke de revolutie hun als oproermakers verschuldigd was.

Wal Desilies betreft, hij overleefde zijne edele zelfopoffering slechts zes dagen; toen bezweek hij aan zijne wonden en stierf als Christen, na als held gestreden te hebben. Men meene echter niet dat zijne nagedachtenis de hulde te beurt viel, welke later aan de muiters van Châteauvieux zoo ruimschoots werd betoond, of dat althans zijne heldendaad tot eer en bescherming strekte aan zijne betrekkingen. Het revolutionnaire Frankrijk, zoo gul met zijne toejuichingen voor oproer en geweld, had voor waren zielenadel en heldengrootheid geen oog, of neen, die deugden waren het eene ergernis. Het heldhaftig gedrag van den zoon was oorzaak dat zijn grijze vader, dat zelfs zijne zuster voor het revolutionnair gerechtshof werden gesleurd; de heldendood van den zoon en broeder werd hun tot misdaad aangerekend en allen lieten het leven op het schavot.

Zoo eerde het revolutionnaire Frankrijk de ware helden des vaderlands.

(*Wordt voortgezet?*)

Kleine fee.
Tafereelen uit Marlitt's verhaal:
Het geheim der oude jufvrouw.
(*Vervolg.*)

Maar heden lag de grafsteen nevens de groeve. Hendrik had nog voor weinige dagen gezegd, dat het opschrift eindelijk eens vernieuwd moest worden. De steen was schier tot aan den naam der overledene door den grond bedolven geweest; thans vertoonde hij zich in zijne geheele lengte.

‘Meta d'Orlowska,’ las Felicitas met schemerende oogen, maar daar onder stond nog iets, dat tot nog toe altijd door mos en aarde bedekt was geworden. De zwarte verf was verschoten; het kostte Felicitas moeite te lezen wat er stond, maar eindelijk gelukte het haar het te ontcijferen, en zij las: geboren von Hirschprung, uit Kiel.

Felicitas verzonk in diep nadenken.... Die naam had immers ook op het manuscript van het opera van Bach gestaan; het was de naam van een oud adellijk geslacht, welks wapen nog op al de muren van het oude koopmanshuis prijkte; en op het kleine zilveren cachet uit hare kinderjaren stond ook dezelfde springende hert.

Zonderling raadsel! Het oude geslacht, dat in zijne laatste afstammelingen naar elst en spanriem had moeten grijpen, was sedert lang uitgestorven.

Hendrik had den laatsten afstammeling nog gekend; hij was ongehuwd te Leipzig als student gestorven.... en toch was er, veertien jaren geleden, eene jonge vrouw uit het verre noorden gekomen, die als meisje denzelfden naam gedragen en hetzelfde wapen gevoerd had.

Was er dus eens een tak van den ouden stam losgerukt, en naar verre streken verplant? Gij, trotsche ridder, die uwe gestalte in steen in het oude koopmanshuis liet vereeuwigen, treedt uit uwe looden kist en wandel over deze grafplaats! Verschillende grafsteden dragen uwen naam, en daaronder rusten mannen met vereelte werkhanden, mannen die in het zweet huns aanschijns hun brood moesten eten, terwijl gij de aanspraken en voorrechten van uw geslacht tot in de verste tijden verzegeld en gewaarborgd achterliet, terwijl gij in onverzettelijken waan de oogen sloot, dat uw bevoorrecht bloed, de aristocratische handen uwer nakomelingen beveiligd zouden zijn voor den smaad van den arbeid.

Treed hier aan dit graf, dat het stof eener verre gekomene dochter van uw huis bedekt. Het brood, dat zij at, was een ongemeen hard, een veracht brood, zij moest in een goochelaarsspel voor de menschen treden, en dit goochelaarsspel verwoestte haar bloeiend leven.

Gij hebt niet aan de afwisselling gedacht, die in de geschiedenis der wereld en des menschen hier eene golf ten hemel beurt en daar in den afgrond stort, om beide vervolgens voor een oogenblik bedriegelijk weder te vereffenen en gelijk te maken. Zouden er nog bloedverwanten harer overledene moeder bestaan?

Felicitas beantwoordde die vraag met een bitteren glimlach; in alle geval bestonden zij niet voor de dochter van Meta von Hirschsprung: zij waren tweemaal openlijk opgeroepen geworden, doch hadden niets van zich laten hooren.

Misschien had deze tak van het oude geslacht zijne oorspronkelijke reinheid bewaard tot op het oogenblik, dat eene dochter er van, haar hart en hare hand aan een goochelaar had geschonken. Zij werd verstooten uit het paradijs van adellijken glans, uit den kring der haren voor altijd... Zooveel was zeker, haar kind betrad nimmer den drempel dergenen, die hunne familiebetrekking tot de vrouw van den goochelaar openlijk verloochenden.

XX.

Nadat Felicitas van het kerkhof kwam, keerde zij niet naar de stad terug, doch ging terstond naar den tuin, waar Rosa met het kind haar wachtte; tegen den avond zou ook mevrouw Helwig buiten komen om met het kind in den tuin te eten.

De groote vrouw had uiterlijk hare kalmte herkregen; alleen was het in 't oog vallend, dat zij veel meer uitging dan vroeger; 't had schier den schijn dat zij behoefte had, tot de terugkomst van haar zoon, zich te verstr ooien en afleiding te zoeken.

Zij scheen in het geheel niet meer te denken aan hare ontmoeting met Felicitas in de woning der overledene; dat het meisje omgang met de oude dame had gehad, scheen niet bij haar op te komen; zij had het indringen enkel aan nieuwsgierigheid toegeschreven, welke zij in ieder ander geval niet straffeloos zou hebben laten voorbijgaan; doch met het oog op hetgeen er dien avond verder gebeurd was, had zij het ongetwijfeld wenschelijk geacht, dat het voorgevallene zoo spoedig mogelijk vergeten werd.

Felicitas had schier de geheele stad omgeloopen en stond nu voor eene tuindeur stil. Zij haalde diep adem; maar lichtte toen moedig de klink op en trad den naburigen tuin der familie Frank binnen. Zij was nu geheel aan zich zelve overgelaten; doch hoe haar hart ook leed onder het verlies van het eenige vriendenhart dat voor haar klopte, die droefheid had geen invloed op de kracht van haar door tegenspoed gesterkt karakter. Haar helder hoofd had haar spoedig doen inzien, welke maatregel voor hare toekomst de beste was en hield alle dweperij en ongevoeligheid van haar af.

De oude buurdame, die haar eenige dagen geleden zoo vriendelijk had toegesproken, zat in het priëel te teekenen. Zij herkende Felicitas terstond en wenkte haar nader te komen.

- Daar komt mijn buurmeisje om raad vragen, niet waar? vroeg zij zoo vriendelijk, dat zij aanstonds het hart van Felicitas won; zij verzocht het jonge meisje naast haar te gaan zitten. Felicitas vertelde haar, dat zij over drie weken het huis van mevrouw Helwig verlaten zou, en dat zij eene betrekking zocht.

- Wilt gij mij niet zeggen, wat gij zoo al kent, kind lief? vroeg mevrouw Frank en liet hare groote verstandige oogen op het gelaat van Felicitas rusten.

Felicitas bloosde tot over de ooren.... Nu moest zij van hare zoo diep geheim gehouden talenten spreken en ze uitkramen als koopwaar; dit gaf haar een pijnlijk gevoel, doch het moest.

- Ik geloof, dat ik zoo tamelijk onderwijs zou kunnen geven in de Fransche en Duitsche talen, in aardrijkskunde en geschiedenis, antwoordde zij aarzelend. Ook heb ik mij in 't teekenen geoefend; van instrumentale muziek weet ik niet veel, maar ik weet wat er tot klassiek en grondig zangonderwijs behoort.

Mevrouw Frank zette groote oogen op.

- Overigens kan ik ook koken, wasschen, strijken en, als het verlangd wordt, ook schuren. Die laatste artikels kwamen er veel vlugger uit dan de eerste.

- Hier in ons goede stadje X. wilt gij zeker niet geerne blijven? vroeg de dame deelnemend.

- Zeker zou ik op den duur hier niet wenschen te blijven; maar ik heb geliefde graven hier; daar zou ik toch niet geerne mij zoo spoedig van willen verwijderen.

- Nu, dan zal ik u iets zeggen. De gezelschapsjufvrouw van mijne zuster in Dresden gaat trouwen. Die betrekking komt over zes maanden open; ik zal u daarvoor aanbevelen en tot dien tijd blijft gij bij mij. Vindt gij dat goed?

Felicitas kuste haar verrast en dankbaar de hand; maar toen zag zij op, en keek de oude dame aan met een gelaat, waarop duidelijk te lezen stond, dat haar nog een wensch op de lippen lag; mevrouw Frank zag het terstond.

- Gij hebt nog iets op het hart, niet waar? Als wij een tijd lang met elkander zullen leven moeten wij bovenal openhartig zijn; voor den dag dus met wat gij nog hebt! zegde zij opgeruimd.

- Ik zou geerne willen, dat gij mij eene bepaalde betrekking in uw huis kondet geven, al ware die nog zoo gering en van zoo korten duur, antwoordde Felicitas snel en met nadruk.

- Aha! ik begrijp u! Gij wilt niet langer brood eten, dat gij zuur genoeg verdienen moet, maar dat toch - laten wij het ronduit zeggen - genadebrood genoemd wordt?

Felicitas knikte met open oog ja.

JERUSALEM. - De tempel ten tijde van Christus.

- Nu, in die onaangename positie zult ge dan bij mij niet zijn, mijn lief, trotsch kind. Ik benoem u mits dezen tot mijne gezelschapsjufvrouw. Wasschen, schuren en strijken zult gij bij mij natuurlijk niet; maar wel eens in de keuken toezien, want mijne oude Doortje en ik worden langzamerhand suf en gemakkelijk... wilt ge?

- O, heel geerne! En voor het eerst, na den dood van tante Cordula, kwam er weder een flauw lachje op het ernstige gelaat van het jonge meisje.

Inmiddels was de zon op het punt onder te gaan en Felicitas herinnerde zich, dat zij op haren post moest zijn eer Mevrouw Helwig in den tuin kwam. Zij verzocht dus verlof te mogen gaan, en mevrouw Frank liet haar na een warmen handdruk vertrekken.

Na weinig oogenblikken stond zij in den anderen tuin en had de kleine Anna op den arm. Spoedig daarop kwam ook Rika; zij droeg eene zware mand met tafelgereedschap en zag er zeer verhit uit.

- Een uur geleden zijn ze thuis gekomen, riep zij hijgende en knorrig, haren last neerzettende. Zoo wild en ongeregeld is het nog nooit in huis gegaan als tegenwoordig. Eerst zegt mevrouw, toen zij het rijfuig zag aankomen dat er nu in de stad zou geëten worden; ik maakte hiertoe alles in orde, en toen was het weer eensklaps dat de professor volstrekt in dezen tuin eten wilde; en zoo heb ik nu den heelen boel weer naar buiten moeten sleepen.

Met die woorden liep zij naar een bed met kropsalade en sneed eenige kroppen af.

- Wat is er een spektakel geweest! vertelde zij zacht, terwijl Felicitas in de keuken haar de salade hielp schoonmaken. Mevrouw had nog niet eens recht goeden dag gezegd, of zij begon al over het testament. Hoor, Caroline, zoo driftig en boos als heden heb ik onze mevrouw nog in mijn leven niet gezien. De professor bracht ook zotten praat voor den dag.

- Tante was altijd eene verstootelinge geweest, zegde hij: geen mensch van de familie had zich ooit om haar bekreund; hij zag dus niet in, warrom zij haar geld zou nalaten aan menschen die haar niets dan verachting bewezen hadden; hij had nooit aan die erfenis gedacht.

En toen mevrouw even in den adem schoot vroeg hij op eens, of alles in huis wel geweest was... Ik vond hem zoo wonderlijk; en de arme jonge mevrouw ziet er uit, alsof zij haar laatste oordje versnoept heeft.

Felicitas antwoordde, als gewoonlijk, geen woord op het gesnap der oude keukenmeid. Toen er niets meer voor haar te doen viel, ging zij met haar naaiwerk onder den noteboom zitten, terwijl Anna bij haar op het gras speelde. Vanwaar zij zat kon zij juist door eene smalle opening tusschen de heesters op het tuinhek zien.

Dit ijzeren hek, dat van weerszijde door wilde rozen was ingesloten en waarop eene fraaie lindelaan uitliep, had voor het meisje steeds eene bijzondere bekoorlijkheid gehad. Wat had zij er al menigeen door zien komen en gaan; vriendelijke goede menschen, wie zij juichende te gemoet gesprongen was; maar ook menschen, wier komst haar hart beklemd had en achter wier heengaan zij met vreugde het hek had hooren toeslaan!

Maar nog nooit had zij zoo geschrikt, had zij zulk eene stekende pijn in haar hart gevoeld als op dit oogenblik, toen het hek krijschend openging en mevrouw Helwig aan den arm van haren zoon en door Adèle gevolgd den tuin inkwam.

Wat had zij van die menschen te vreezen?

Mevrouw Helwig deed altijd alsof zij haar niet zag, en die man had het immers ook opgegeven het goochelaarskind tot zijne inzichten te bekeeren, volgens welke zij eene verstootene, eene uitgeworpene van het menschelijk geslacht was en bleef.

Rika had gezegd, dat zij hem zoo wonderlijk gevonden had en Felicitas moest toestemmen dat er iets vreemd in zijn voorkomen was.

Het denkbeeld van ‘haast’ liet zich met zijne achtelooze bewegingen en zijne meestal onverschillige houding in het dagelijksch leven eigenlijk niet vereenigen; en toch zag Felicitas op dat oogenblik dat er onmiskenbaar gejaagdheid in zijn voorkomen was. Hij trachtte blijkbaar ongeduldig voorwaarts te komen, 't geen bij den langzamen zwaren gang van mevrouw Helwig schier onmogelijk was, en hij liet met hoog opgeheven hoofd zijn oog zoekend door den tuin zweven; dit gold gewis zijne kleine patiente.

Rosa kwam over het breede kiezelpad loopen om de kleine Anna te halen, en Felicitas volgde haar tot aan de eerste taxisheining, om getuige te zijn van het wederzien van moeder en kind.

Adèle sloeg wel hare armen om het kind heen en streek het over de wangen, doch knorde in hetzelfde oogenblik op Rosa, omdat deze de sleutels bij zich gehouden had, waardoor zij genoodzaakt was geweest in dat ‘afschuwelijk toilet’ door de stad te loopen. Het eenvoudige reistoilet had inderdaad zijne frischheid verloren en hing slap en kreukelig.

JERUSALEM. - De burg Sion.

- Nu, ik zal die pleizierreis tot op het laatste oogenblik onder de onbehagelijkste gebeurtenissen mijns levens onthouden! zegde de jonge vrouw gemelijk, terwijl zij eene scheur in het gehavende kleedje dicht naaide. Ik wou, dat ik stil bij u gebleven was, lieve tante! Wij hebben niets dan ongemak en tegenspoed gehad; waar wij ook waren overal regen en slecht weer, en daarbij dat slechte humeur van neef Izegrim! gij kunt u niet verbeelden, tante, hoe - beleefd en beminnelijk hij geweest is. Hij zou 't liefst gehad hebben, dat wij terstond den eersten dag weer naar huis waren gekeerd. En welk eene moeite hebben wij ons gegeven, om zijn somber, boos gezicht in eene vriendelijken plooi te krijgen! Freule von Sternthal had zich met zulk een iever aan die taak gewijd, dat ik ieder oogenblik dacht, zij zou eene liefdesverklaring uitlokken - Nu, zeg zelf, Johannes, was zij niet de welwillendheid en voorkomendheid in persoon?

Wat de professor antwoordde, kon Felicitas niet verstaan. Zij was reeds onder den noteboom teruggekeerd en arbeidde weder in de hoop, dat men zich niet om haar zou bekommeren. Dat zag er boos en dreigend uit daarginds! nog lag het helle rood eener hevige opgewondenheid op de wangen van mevrouw Helwig, en de booze luim, die haar zoon op reis betoond had, was in geenen deele verbeterd door het tooneel der wederontmoeting.

Een tijd lang scheen het, dat de eenzame naaister onder den noteboom onopgemerkt zou blijven; maar op eens zag zij, terwijl zij door het gebladerte gluurde, de gestalte van den professor nader treden. Hij kwam langzaam slenterende, met de handen op den rug geslagen, het kiezelpad af. Zijn gelaat had echter iets opgewonden, iets gespannen, dat met zijne onverschillige houding in strijd was, en zijn blik drong onrustig in de verschillende paden tusschen het beschaduwde groen.

Felicitas hield zich onbeweeglijk stil; doch hare oogen volgden hem; onwillekeurig had zij hare rechterhand op haar kloppend hart gelegd: het was alsof zijne gejaagdheid op haar overging en zij zag met vrees het oogenblik te gemoet dat zijne oogen op haar vallen zouden. Nog langzamer dan te voren ging hij over het smalle kiezelpad, dat om het grasperk heen liep, waar Felicitas zat. Hij was blootshoofds en, hetzij dat hij bleeker was dan gewoonlijk, of dat het in de uitdrukking van zijn gelaat lag, maar Felicitas vond hem veranderd.

Hij greep naar de takjes van eenen appelboom, trok ze naar zich toe en bekeek de vrucht, die zich eerst pas gezet had, schijnbaar met onverdeelde belangstelling; hij zag het jonge meisje zeker niet! De takken sprongen weder omhoog en hij zette zijnen weg voort. Nu bleef hij in de richting van Felicitas stilstaan, bukte zich en plukte een plantje van den kant van het grasperk.

- He, zie eens, Felicitas, een klaverblad van vieren! riep hij haar toe, zonder op te zien. Dat klonk zoo bedaard en vertrouwelijk, alsof zijn omgang met haar nooit afgebroken of onaangenaam geweest was, en alsof het van zelf sprak dat zij daar onder den noteboom zat; er lag echter ook iets bevelends in den toon, alfsof hij het jonge meisje, dat nu opstond, verbieden wilde heen te gaan.

- De menschen zeggen dat een klaverblad van vieren den vinder geluk aanbrengt, ging hij voort, terwijl hij snel over het gras naar haar toekwam. Ik zal dan nu terstond zien of het enkel bijgeloof is!

(*Wordt voortgezet.*)

[Nummer 38]

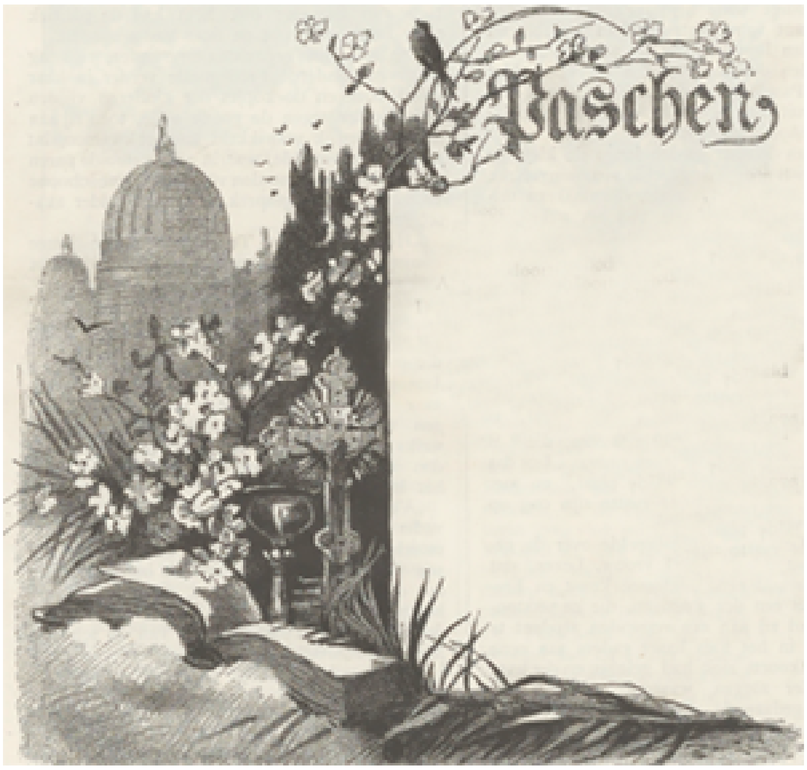

PAASCHVIERING IN DE CATACOMBEN.

Baschen

Naar een sonnet van Z.H. Paus LEO XIII.

Als lentegloed doortrilt wat leeft en krielt,
De knop ontluikt tot bloesem allerwegen,
Daalt ook in 't vroom gemoed Gods lentezegen. -
Heeft Magdalena in gebed geknield

Aan 't graf, welks nacht haar Heer gekluisterd hield,
Eer zij het godlijk Licht zag opgestegen:
Voor 't hart wordt in gebed de kracht verkregen
Om op te staan, van heilge drift bezield.

O laat ons uit dit kerkergraf der aarde
Verrijzen, Heer! Dat uit Uw gloriepracht
Wij zalig nederzien op 's werelds nacht.

Laaft hemeldauw de jonge bloemengaarde:
Den zondaar, die naar 's Heeren troost versmacht,
Wordt ook door Christus' tranen heul gebracht.

J.R. VAN DER LANS.

Paschen, het ‘feest der feesten,’ gelijk de Kerk het noemt, het feest der opstanding en zegepraal des Verlossers over hel en dood, - wij kunnen het ons niet anders voorstellen dan met jubelend klokgelui, met juichende *Alleluja's*, in feestelijk gesierde tempels, rondom van licht schitterende altaren. Wij kunnen het ons niet anders denken dan bij vollen dag, onder de stralende lentezon, die, hoog aan den hemel gerezen, de gansche bezielde schepping tot verjongd leven wekt, als het beeld van den Verrezene, die het aanschijn der aarde heeft vernieuwd. Het Paaschfeest is ons bij uitnemendheid, gelijk de Kerk zingt, ‘de dag dien de Heer heeft gemaakt: *haec dies quam fecit Dominus.’*

Aangrijpend is daarom de gedachte eener Paaschviering, niet in het blijde zonnelicht, maar in den somberen nacht der catacomben; niet onder statige tempel wel ven, maar in een onderaardse grafkelder, niet met luidklinkend klokgelui, maar in de diepste stilte om de plechtige samenkomst niet aan de vervolgers te verraden.

En toch hebben de eerste Christenen meermalen op die wijze den glorievollen dag der opstanding moeten vieren; geknield aan de graven hunner broederen, zelf als levend in de groeve afgedaald, juichten zij te midden der vervolging in de heilbeloften van Hem, die gezegd had: ‘Ik ben de verrijzenis en het leven,’ en die door zijne opstanding uit de dooden zegenrijk dat woord had gestaafd.

Wij weten uit de geschiedenis der Kerk, dat de Paaschviering tot de hoogste oudheid opklimt, al had die niet bij alle Christengemeenten op denzelfden dag plaats. De Christenen van joodschen oorsprong toch vierden in de eerste tijden steeds den 14^{en} der joodsche maand Nizan, op welken dag der week die vallen mocht, als den sterfdag des Heeren en den derden dag daarna als dien der verrijzenis. De westersche Christenen daarentegen kozen den daarop volgenden Vrijdag ter gedachtenis van 's Heeren dood en den Zondag daarna als het feest der opstanding. De kerk van Rome grondde zich hierbij op de overlevering van de apostelen Petrus en Paulus, en het besluit der synode van Arles in 314, nog bekrachtigd door het oecumenisch concilie van Nicaea in 325 maakte aan alle verschil in de Paaschviering een einde, door het gebruik der kerk van Rome voor alle kerken verbindend te verklaren. De vijftig dagen na Paschen waren geheel aan de verheerlijking van den verrezen en verheerlijkten Christus gewijd; dagelijks werden plechtige godsdienstige bijeenkomsten gehouden, waaronder ter herinnering aan de opstanding staande gebeden werd, terwijl er gedurende dien tijd niet werd gevast. De laatste en feestelijkste dag was die van Pinksteren, waarop de Joden de wetgeving op Sinaï en de Christenen de uitstorting van den H. Geest als de voltooiing der nieuwe wet herdachten.

Waarschijnlijk werd tusschen Paschen en Pinksteren reeds in dit tijdperk op den veertigsten dag het feest der Hemelvaart gevierd, daar de H. Augustinus dit onder de oudste feesten rekent.

Wij mogen dus veilig aannemen, dat reeds in de eerste eeuwen des Christendoms, toen de geloovigen der kerk van Rome zich in de catacomben verschuilen moesten om aan de bloedige vervolging der Heidensche keizers te ontkomen, het feest der verrijzenis in die onderaardsche grafspelonken evenzeer werd gevierd als later in de trotsche basilieken van Rome, die op Paaschdag schitterend werden verlicht. En even zeker is het dat die viering hoofdzakelijk bestond in het plechtig opdragen van het H. Misoffer, in het breken des broods, dat van de dagen der Apostelen af het middelpunt der gansche Godsvereering geweest was. ‘Dagelijks,’ schrijft de kerkvader Irenaeus wordt zijn kostbaar en onbevlekt Lichaam en Bloed aan de geheimzinnige en goddelijke tafel ter gedachtenis aan dien eeuwig gedenkwaardigen en eersten disch van het geheimvolle maal gewijd en geofferd.’ Deze heilige handeling geschiedde nog ten tijde van den kerkvader Justinus op de volgende eenvoudige wijze: Na verschillende gebeden, werden gedeelten uit de H. Schrift voorgelezen, waarover de bisschop eene toespraak hield. De geloovigen verhieven zich dan nogmaals in gebed tot God, gaven elkander wederkeerig den vredekus en daarop werd den bisschop of den priester brood, wijn en water aangebracht, waarover hij de sacramenteele woorden uitsprak, die door het volk met Amen werden beantwoord. Aan alle geloovigen werd nu het Lichaam en Bloed des Heeren uitgereikt, den zieken en hun, die in den kerker smachtten, werd het door den diaken gebracht, en Christenen, die wegens de vervolging in levensgevaar verkeerden of eene gevaarlijke reis moesten ondernemen, mochten het zelfs met zich nemen, om zich in het uur van sterven met die hemelsche teerspijze te versterken.

Ook de geloovigen op het tafereel in dit nummer hebben den marteldood voor oogen; de wachter aan den ingang leent bezorgd het oor, of hij de vervolgers niet reeds hoort naderen. Wat nood? Die Christenen weten dat de dood slechts een *pascha*, een overgang is tot een beter leven, en het martelaarschap slechts een oogenblik hunne Paaschviering zou onderbreken, om hun te veroorloven ze voor eeuwig voort te zetten in het eindeloos *Alleluja* des Hemels.

De Paascheieren.
Oud-Duitsche vertelling.
Vrij bewerkt door Jan Rombout.

Er viel volop sneeuw, en dat met Paschen! Geen wonder dat het lustige Parijs, aan die guurheid om dezen tijd van het jaar niet gewoon, er niet vroolijker om keek en de nette Fransche juffertjes een sluier trokken over de hooge Borgondische huive, het beruchte torenachtige kanten kapsel, waarover in die dagen al even veel te doen geweest is als tegenwoordig over de tournure. In eene preek van het jaar 1480 wordt dat kostbare hoofdtooisel met heilige verontwaardiging een 'nest van satan vol boosheid en hoovaardij' geheeten; het voerde de mannen en huisvaders tot wanhoop door de schatten, die het, vanwege de buitensporige ellemaat aan kostelijke kant, verslond; maar hardnekkig gingen de dames voort, er hare 'zondige hoofden' mee te sieren.

Vooral in Frankrijk, waar toen reeds de mode het grilligst haar schepter zwaaide, was de Borgondische huive zeer in zwang; de Fransche dames verbeeldden zich stellig dat het witte suikerbrood haar even goed stond als de schoone Maria van Borgondië, de helaas te vroeg gestorven gemalin van den ridderlijken keizerszoon Maximiliaan. En alle politieke veeten ter zijde zettende, plaatsten zij het hooge blanke kapsel op den donkeren haartooi, slingerden er des zomers een groen takje omheen en bij winterweer, zooals nu, een beschuttenden sluier. Want, gelijk gezegd is, het sneeuwde.

De bonte wambuizen der mannen, met de veelkleurige insnijdingen, ook eene fonkelnieuwe mode, verdwenen onder de wijde pelsmantels. Ieder rilde van de kou en stuurde een verwijtenden blik naar den hemel, die intusschen bedaard voortging zijne witte vlokken naar omlaag te strooien.

Het moet gezegd worden, dat er wel aanleiding bestond tot de ontevredenheid, waarmee die onschuldige witte hemelvlindertjes werden begroet; want van rechtswege had het jubelend lied van den leeuwerik en de zoete reuk van geurige violen de lucht moeten vervullen. Het was toch Paschen en de klokken riepen zoo opgetogen uit duizend kelen over het gansche land: *Alleluja! Alleluja!*

De sneeuwvlokken gleden langs de kleurige vensterschijven van een gezeliig vrouwenvertrek en smolten van de warmte, die daarvan uitstraalde. Want daarbinnen was het wel degelijk lente: viooltjes en sneeuwklokjes geurden in fraaie bloemenschalen en vroolijk kindergelach weerklonk als vogelgekwetter.

In een grooten armstoel naast den haard zat eene oude vrouw, het hoofd gebogen over een perkamenten kwartijn, die op hare knieën lag opgeslagen en welks frissche miniaturen door twee kinderen, een knaap en een meisje van omstreeks tienjarigen leeftijd, met levendige belangstelling werden bekeken.

'Toe, Fredegonde,' zei de knaap, die een paar jaren ouder was dan het meisje, 'lees dat eens. Er staan letters onder de plaat,' en met eerbiedige nieuwsgierigheid rustte zijn oog op het blad.

Een trotsch glimlachje zweefde over de gerimpelde trekken der oude vrouw. Lezen, dat was toen ter tijd eene zeldzame kunst en Fredegonde was een der weinigen, die ze verstonden. Dit had zij aan een reizenden student te danken, die in het huis haars vaders aan eene zware wondkoorts ziek had gelegen en die haar tot loon der zorgen, waarmee zij hem had verpleegd, gedurend zijne langzame genezing uit zijn Psouterboekje, door monnikshand geschreven, de bont gekleurde letters had geleerd.

Een oogenblik met genoegen bij die herinnering uit hare jeugd verwijlend, keerde Fredegonde spoedig tot het tegenwoordige terug en bezag de plaat, een jongeling te paard voorstellende, die naar een op den achtergrond liggenden burcht reed en een houten handboog in de hand hield.

‘Hoe de jonge Teuerdank met pijl en boog heeft leeren schieten,’ las de oude onder de plaat en trok daarbij het kopje van het meisje dichter naar zich toe.

‘Ziet ge, Margareta,’ zei ze, ‘die jonge Teuerdank is uw vader! Och, dat God mij vergunde hem spoedig weer te zien, den edelen Max, mijn vorstelijken heer.’

Margareta klapte in de handen.

‘Ei, Philibert,’ dus wendde zij zich tot haar speelmakker, ‘waarom hebt ge ook niet zoo'n paard en rijdt er dapper op voort, als mijn lieve vader daar?’

De knaap trok de wenkbrauwen somber samen.

‘Omdat ik geen eigen wil heb in dit vreemde land... O! ik wenschte.....’

Het meisje viel hem in de rede:

‘Alweer zoo gramstorig, Philibert? Kijk, ik ben hier toch ook in een vreemd land, maar ziet ge mij daarom zoo toornig en opvliegend? Hebben we het hier niet goed?’

‘Maar wij zijn hier niet thuis!’ hernam hij gemelijk, ‘gij niet aan uw schoonen Donaustroom, ik niet in mijne bergen van Savoye! Zeker zitten we in eene vergulde kooi, maar we zijn daarom niet minder gevangen vogels.’

Fredegonde zuchtte en zweeg. In haar binnenste moest ze den knaap gelijk geven, schoon het lot van zijn lief speelkameraadje haar nog meer aan het hart ging. Was zij niet een koningskind, de kleine aartshertogin van Oostenrijk, en toch hadden de verwikkelde zaken haars vaders het meegebracht, dat hij na het verdrag, *anno Domini* 1480 met Frankrijk gesloten, twee jaar later zijn eenig dochterje naar het Fransche hof zond om daar met haar toekomstigen gemaal, den Dauphin Karel VIII gezamenlijk opgevoed te worden. Karel telde thans negentien jaren, haast tien meer dan zijne kleine bruid, die dus nog geen gezelschap voor hem was, en in zijne plaats voerde zijne zuster Anna van Bourbon met vaste hand de teugels van het bewind.

Philibert, die zoo even nog toornig aan zijne ketenen gerukt had, was de zoon des hertogs van Savoye; ook hem had de politiek naar Parijs gebracht en daar vastgehouden.

Om aan zijne gedachten eene andere richting te geven, bladerde Fredegonde verder in haar groot boek en de kopjes der kinderen vlijden zich dichter tegen de goede oude, toen zij aan een wonderlijk verwikkeld tafereel kwamen, dat een tuin voorstelde, waarin rijk getooide paren wandelden, terwijl op den voorgrond eene schoone vrouw in druk gesprek met haar ridder aanschouwd werd.

‘Hoe de jonge Teuerdank en de jonge koningin elkander hunne taal leeren,’ luidde het onderschrift.

‘Die jonge koningin is mijne goede moeder,’ fluisterde Margareta met kinderlijken eerbied.

‘God geve haar de eeuwige rust!’ sprak de oude vrouw. ‘Ach, waarom moest zij zoo vroeg haar jonge leven derven!’ zuchtte zij en wilde naar verdere platen zoeken met de afbeeldingen van het haar zoo dierbare vorstenpaar, welks kind zij hier met moederlijke zorg in den vreemde bewaakte. Maar Margareta sloeg het boek dicht.

‘Verhaal ons liever van de bruidsvaart mijns vaders en hoe hij voor de eerste maal mijne moeder zag,’ vroeg zij en weldra klonk de zoo vaak gehoorde geschiedenis opnieuw in het oor der luisterende kinderen, die zich met verhoogden blos telkens weer lieten verhalen van den dapperen Teuerdank en van de schoone Maria Ehrenreich, die na lange wederwaardigheden elkander eindelijk vonden en Gelderland bevrijdden.

Allerlei aardige rijmpjes en spreuken weefde Fredegonde door hare vertelling als gouden draden door een zijden kleed, en daaronder was een versje, hetwelk de kinderen altijd gaarne nazeiden. Het hield eene bemoediging in, waaruit Maria

Ehrenreich in den hoogsten nood steeds kracht geput had om staande te blijven in al hare beproevingen, en luidde ongeveer aldus:

Is al uw hoop en moed verflauwd,
Op God en Teuerdank vertrouwd!

Plotseling werd het verhaal onderbroken; een helder schijnsel verlichtte het vertrek en teekende de kleurige arabesken der vensterchijven in bonte tinten op de vloertegels na.

'De Paaschzon!' riep Fredegonde; 'ik wist wel dat ze ondanks sneeuw en ijs vandaag nog schijnen zou, zoogoed als ieder jaar. Op Paaschdag schijnt de zon altijd, al is het ook nog zoo kort. Dat is haar loon omdat zij bij den dood des Heeren haar gelaat verduisterde. Komt naar buiten, kinderen, de Paaschzon brengt zegen; naar buiten in den tuin.'

Zij stiet een smal eiken deurtje open en alle drie traden naar buiten. Het tuintje moest in den zomer een heel gezellig plekje zijn; het was hoog gelegen op een voorsprong van den burchtmuur en eene linde welfde er hare twijgen over heen. Over de borstwering, die sierlijk gevormd was als de balustrade van eene balkon, zag men ver het land in over bloeiende en lachende velden, en aan den anderen kant over de huizen der stad Parijs met de glinsterende Seine.

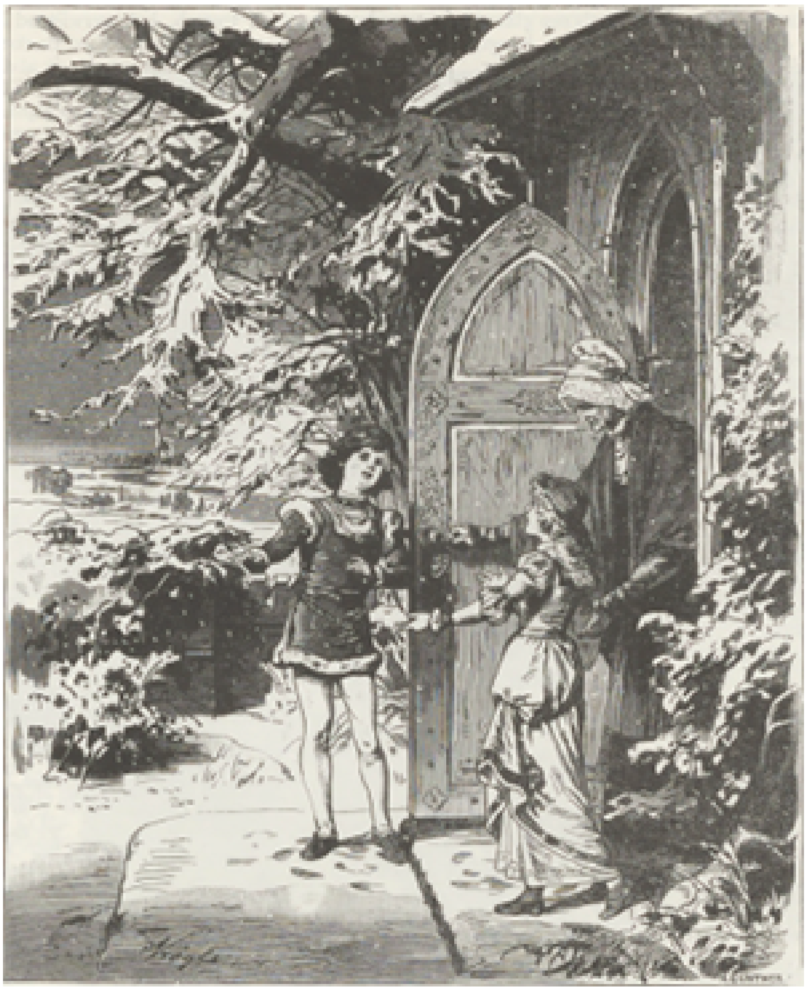

Fredegonde trad met Margareta en Philibert naar buiten.

Thans fonkelde de Paaschzon op de sneeuw en de sneeuwvlokken dwarrelden als kleine, lichtende sterretjes. Vroolijk grepen de kinderen er naar en stoeiden naar hartelust.

‘Fredegonde,’ zei de kleine aartshertogin na een poosje; ‘is Martin niet gekomen? Hij beloofde ons versche eieren te brengen, enkel voor mij en Philibert. In het poppenhuisje, dat mijne vrouw moei uit Neurenberg gezonden heeft, is ook eene keuken; ik zou de eieren in een pannetje gebraden en daarbij een kruidensaus gemaakt hebben.’

Fredegonde schudde het hoofd.

‘Martin kon niet door het ondergesneeuwde bosch. Vandaag moet ge het maar eens zonder eieren doen: want beneden in de hofkeuken mag ik er geen voor u halen.’

‘Hoe jammer!’ zei de kleine en blikte met eene treurige uitdrukking in haar aardig gezichtje het veld in.

Dicht tegen den muur, waar de sneeuw niet kon doordringen, groende een met klimop bewassen heuveltje. Zonder dat Margareta het had opgemerkt, was Philibert daar druk bezig geweest. Nu stak hij haar eenige stervormige bloemen van de lichtgele Paaschlelie als een gouden diadeem in het bruine krullende haar en, zich schertsend voor haar buigende, zei hij:

‘Koningin Ehrenreich, ik kan mij niet voorstellen dat een wensch van u onvervuld zou moeten blijven. Daartoe zijt ge eene veel te hoogmogende vrouw. Gij wilt eieren hebben; welnu, zoek en gij zult vinden.’

Het was niet de eerste maal dat de kinderen aldus de rol van Margareta's ouders speelden; zij vonden het heel aardig, elkander Ehrenreich en Teuerdank te noemen, en de kleine aartshertogin ging ook nu dadelijk op het spel in. Zij maakte eene sierlijke buiging en begon daarop met kinderlijken, gansch onkoninklijken ijver te zoeken. De Paaschzon zag het spel lachend aan en weldra verkondigde het jubelgeroep der kleine koningin dat zij gelukkig in het vinden geweest was. Zij haalde van onder het glanzige klimopblad twee sneeuwwitte eieren te voorschijn; die waren uit sneeuw gevormd en versierd met ingegrifte kroontjes; onder het eene daarvan was eene roos, onder het andere een adelaar ingekrast.

‘De kroontjes zijn voor u en mij, koningin Ehrenreich; de roos is uw wapen en de adelaar het mijne. Als ik eens groot ben, draagt de adelaar van Savoye de roos van Oostenrijk naar het ouderlijke rotsennest!’

Dat klonk zeker heel dapper en ridderlijk, maar een beetje verlegen voegde de edele Teuerdank er bij:

‘Grang had ik de namen Ehrenreich en Teuerdank in de eieren gekrast, maar gij weet, vrouw koningin, ik kan nog niet schrijven!’

Gelukkig maakte deze beschamende bekentenis geen indruk op de kleine majesteit. Zij toonde zich even bedreven in de hoofsche taal der ridderverhalen door te zeggen dat die namen in hun hart geschreven stonden.

Op dat oogenblik trad eene statige vrouwengestalte het burgtuintje binnen; Fredegonde boog tot den grond.

‘Genadige vrouw, zij spelen Ehrenreich en Teuerdank....’

Anna van Bourbon liet haar niet uitspreken.

‘Ik had moeten bedenken, dat het niet verstandig was de kinderen in de hoede van die dwepende Duitsche zottin te laten!’ zei ze. ‘Hoe dikwijls,’ ging ze tot Fredegonde voort, ‘heb ik u verboden in die barbaarsche Duitsche taal met elkander te spreken! Daar moet onmiddellijk een einde aan komen. Nog vandaag wordt Philibert naar de kloosterschool der vrome monniken van St. Vincent gezonden. Het is hoog tijd, dat hij leert, wat een ridder betaamt. Margot is de verloofde van den Dauphin en zal eens de kroon van Frankrijk dragen. Hier, Margot, Charles wacht u in de zaal voor het spel met den vederbal.’

Schuchter naderde de kleine; de beteekenisvolle figuren op de eieren vloeiden in haar handjes dooreen en de sneeuw druppelde neer als tranen. Toen zij, door hare trotsche aanstaande zwagerin bij de hand geleid, voorbij Philibert kwam, fluisterde deze haar haastig in het oor;

Is al uw hoop en moed verflauwd,
Op God en Teuerdank vertrouwd!

II.

‘Margot is de verloofde van den Dauphin en zal eenmaal de kroon van Frankrijk dragen.’

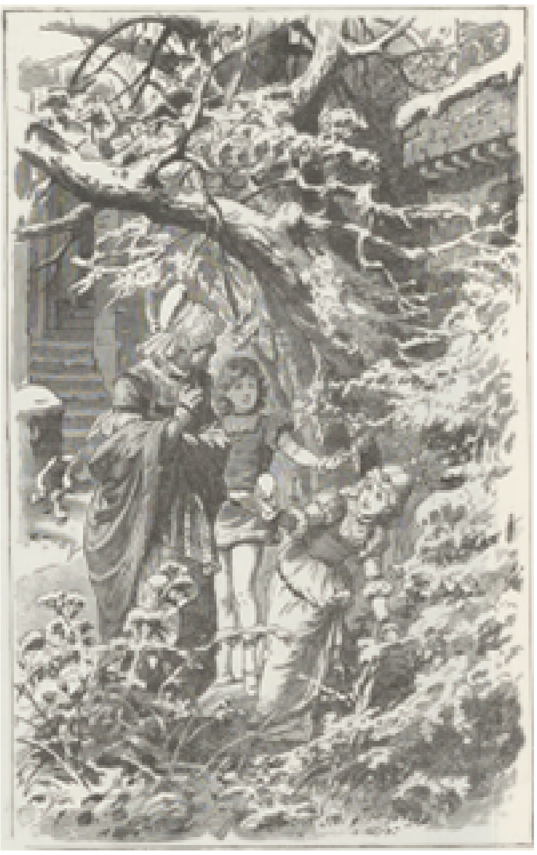

De aartshertogin was gelukkig in het vinden.

Zeven jaren waren verloopen sedert, op Paaschdag van het jaar des Heeren 1489 Anna van Bourbon deze woorden gesproken en daarmee twee vroolijke kinderharten voor altijd van elkander gescheiden had. Of ze ook in vervulling waren gegaan?

Karel VIII was intusschen koning geworden. Al bleef de lieftalligheid der jonge aartshertogin niet zonder indruk op zijn hart, de eerzucht sprak toch nog luider in zijn binnenste. Politieke plannen, aan wier uitvoering hij het grootste gewicht hechtte, noopten hem tot eene trouwelooze, onverschoonbare daad: hij zond in het jaar 1492 de dertienjarige Margareta, sedert tien jaren door overeenkomst van verwanten zijne verloofde, naar haar vader in Duitschland terug en huwde met Anna van Bretagne.

Maximiliaan leerde de waarheid der woorden kennen, die hij zelf eens over het karakter der Franschen gesproken had: 'De Franschen spreken anders dan zij denken, zij lezen anders dan het geschreven staat, zij zingen anders dan de noten aangeven.'[1]) Tegenover hem hadden zij weer de gansche onvertrouwbaarheid van hun karakter bewezen, en de ridderlijke Max, in dergelijke listen onbedreven, gevoelde de vernedering diep. De afgewezen bruid echter nam de zaak minder zwaar op: zij had in Frankrijk niet meer kunnen aarden, sinds men haar speelmakker Philibert van haar gescheiden had en gevoelde zich veel gelukkiger in de vrije lucht der Duitsche bergen.

Zij was tot eene frissche, bekoorlijke jonkvrouw opgewassen, en nu wij ze thans op een zonnigen lentedag terugvinden, gelijkt zij volkomen op eene pas ontloken rozeknop. De kuiltjes in de wangen geven haar eene uitdrukking van bevallige schalkheid en de bruine oogen blinken zoo verstandig als twee trouwe wachters.

Margareta komt juist uit de vespers; zij is in een lichtblauw feestkleed gedost, dat voorzichtig door zilveren kettinkjes is opgenomen. Eng omsluit het pelsmutsje het fijne kopje, maar de onwillige haarlokken laten zich niet zoo gemakkelijk gevangen houden; in fraaie krullen hangen zij op den fluweelen, met paarlen bestikten kraag af.

'Christus is verrezen!' herhaalt zij, nog vervuld van de heilige Paaschplechtigheid, en legt het rijk verluchte gebedenboek op de plank naast het uitkijkvenster. Nu betreedt zij het uitgebouwde balkonvertrek, schuift het middelvak van het raam met de ronde in lood gevatte ruiten omhoog en ademt bij volle teugen de heerlijke lentelucht in.

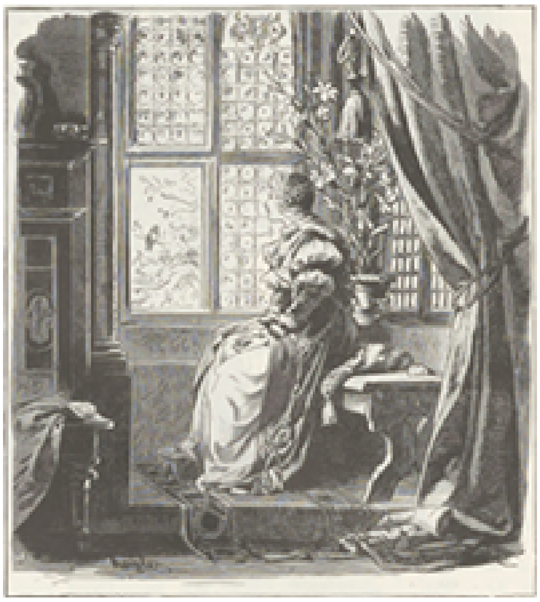

'Kom mee! kom mee!'

---

[1]) Historische woorden.

De vlierstruik neigt zijne zwellende knoppen, waaruit de groene blaadjes reeds gluren, naar haar toe, en eene vink, die zich op de twijgen wiegt, schettert vlak bij haar oor zijn jubelzang uit.

‘Kom mee! kom mee!’ zoo vertolkt zij des vogels lied, en als de zanger opfladdert, verlaat ook Margareta het vertrekje, dat als een glazen huisje tegen den grauwen burchtmuur hangt.

‘Hilda!’ dus roept zij hare kamerjuffer, ‘spoed u en doe wat Paascheieren in mijn korfje. Daar wil ik de kinderen op de hoeve moe verrassen. Aan Fredegonde zegt ge maar dat ik het bosch ingegaan ben. Ik heb daar tallooze madeliefjes zien staan en misschien vind ik er ook liet kruidje eereprijs wel.’

Hilda deed zooals haar gelast was en weldra zwierf het jonge koningskind door het ontluikende woud.

Het was een heerlijke Paaschdag; kwistig strooide de zon haar goud op de woudpaden, waarlangs zij duizend witte bloempjes als vriendelijke kinderoogen had wakker gekust. Hoog in de lucht kwinkeleerde de leeuwerik en druk bezig schoten de blauwe zwaluwen heen en weer.

En in dat lentegegons en getjilp mengde zich vroolijk des maagdelijns lied:

Al voor mijn raam een vinkje riep
Voor dagen dauw, toen ik nog sliep:
        Naar buiten! Naar buiten!
Wat toeft gij in uw kamerkijn?
Zie, vriendlijk noodt de zonneschijn
        En alle vogels fluiten:
            Naar buiten!

En toen ik blij naar buiten trad,
Daar riep de klok op 't kerkepad:
        Ter kerke! Ter kerke!
Uw Paaschbest keursjen aan, gezwind!
Vandaag is 't Paschen, lieve kind!
        Ik lui opdat gij 't merke:
            Ter kerke!

O Paschen, lieflijk lentefeest,
Als alles jubelt om het meest:
        Verrezen! Verrezen!
Nu onze Heer is opgestaan,
En alle bloemen opengaan,
    Zij ook ons hart als dezen
            Verrezen!

En hoor, krachtiger en zoeter kwamen die tonen terug. Was dit de echo?

Neen, een zilveren horen gaf antwoord en nader, telkens nader kwam het geluid.

Margareta zette haar wilgenkorfje in het mos en lette er niet op, hoe het omviel en de inhoud zich verstrooide. On willekeurig wendde zij zich in de richting, vanwaar de horengalmen kwamen, en plotseling trad onder de boomen een jonkman op haar toe, die in een groen jachtgewaad, feestelijk met gouden belegsels gesierd, kwam aangesneld. De horen, waarop hij geblazen had, ontviel zijne hand en juichend riep hij uit:

‘Margareta! Margareta!’

Het meisje stond verlegen stil en staarde den vreemdeling met groote oogen aan. Doch slechts een oogenblik duurde hare verschrikte verwondering, om plaats te maken voor blijde verrassing. De oude speelkameraadjes hadden elkaar weergevonden: Margareta van Oostenrijk stond voor Philibert van Savoye.

‘Wat zijt ge groot geworden!’ zei hij, en eene dergelijke opmerking kon ook Margareta niet weerhouden.

‘Ge hebt een litteeken op het voorhoofd,’ voegde ze er half trotsch, half verwijtend bij.

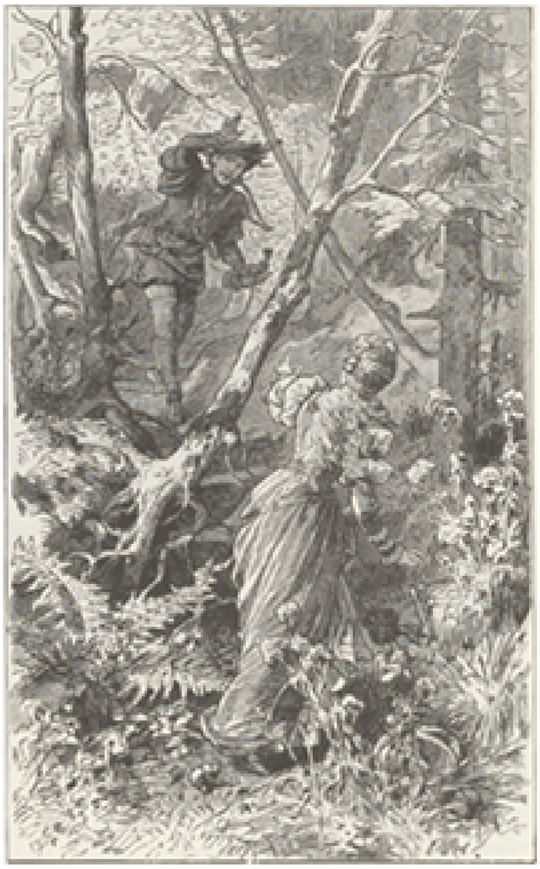

‘Margareta!’ juichte hij.

‘Dat heb ik aan een lansstoot te danken,’ hernam hij lachend. ‘Denkt ge dat ik al dien tijd thuis stil aan den haard gezeten heb? Dat verhoede St. Joris, aller ridderen voorspraak. Neen, ik heb met zwaard en schild de wereld rondgezworven en menig bloedig kampspel meegemaakt. Ha! wat klonk dat lustig, als de donderbussen daarbij hun strijdlied aanhieven!’

Het meisje haalde diep adem en vouwde vroom de handen.

‘De Hemel en uw schutspatroon mogen gedankt en geloofd zijn, dat gij gezond en wel zijt weergekeerd. Maar verhaal mij nu alles, van de vreedzame kloosterschool bij de geleerde monniken en van uwe stoute krijgstochten.’

Hij voldeed aan haar verzoek en het verhaal boeide aanhoorster en verteller zoodanig dat zij niet bemerkten hoe de avondzon de boomen reeds kleurde met purperen gloed. Plotseling weerklonk een klokje en deed Margareta schrikken.

‘De avondklok reeds!’ riep zij en voegde er schielijk bij: ‘Welk eene slechte gastvrouw ben ik toch! Ik heb er niet eens aan gedacht, dat ge wel honger kondt hebben, en in plaats van u op het slot te noodigen, houd ik u hier aan den praat. Het is nog wel een half uur eer we thuis zijn.’ Zij zag hem spijtig aan en hij wilde haar al geruststellen, toen zij uitriep: ‘Mijn korfje! daar dacht ik niet meer aan! Ik had er eieren in meegenomen voor de kinderen op de hoe. Ik heb de kleinen glad vergeten, maar dat zal ik hun morgen wel vergoeden. Waar is mijn korfje nu?’ ging ze voort, vorschend om zich heen blikkend.

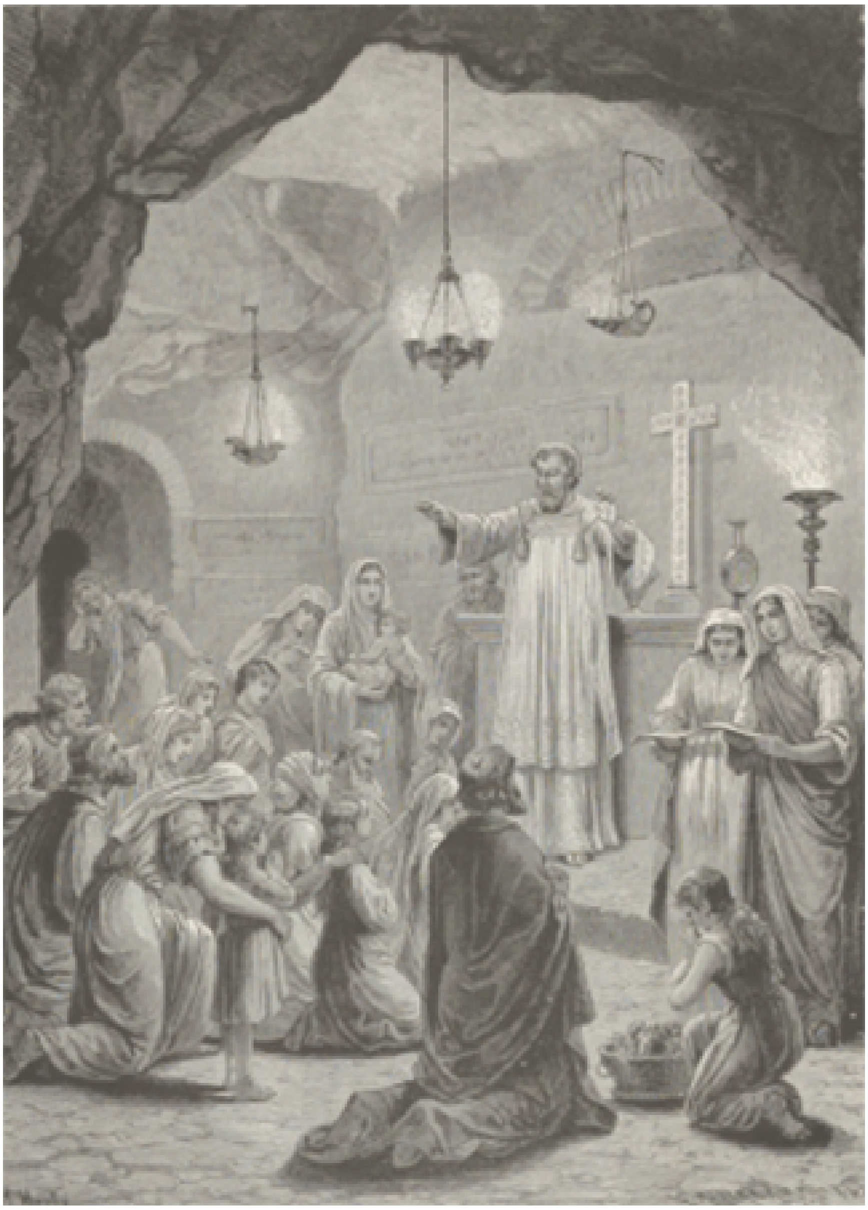

PAASCHVIERING IN DE CATACOMBEN, NAAR DE TEEKENING VAN H. MERTÉ.

‘Ik heb het hier ergens in het mos gezet, toen ik u hoorde aankomen.’

IJverig begonnen nu beiden te zoeken; hij plukte daarbij lentebloemen en stak die zijne gezellin in het haar tot zij spoedig een kroontje droeg van Paaschlelies en boschviolen.

De tijd viel hun volstrekt niet lang, maar toen zij eindelijk het mandje vonden, was het leeg. Reeds meenden zij dat anderen hun in het vinden vóór geweest waren, toen Margareta een vroolijken uitroep deed hooren. Uit het donkere mos en de groene ranken schitterden hun sneeuwwitte eieren tegen, en toen rees voor beider geest onwillekeurig een beeld op uit lang vervlogen dagen; de jaren vielen weg en de dag scheen hun teruggekeerd, waarop zij eens gescheiden werden.

‘Ehrenreich!’

‘Teuerdank!’

‘Evenals nu klonken toen de feestklokken en sierden de Paaschlelies u als een koninklijke diadeem,’ fluisterde Philibert aangedaan, en niet minder bewogen sprak de jonkvrouw:

‘Het schoot mij te binnen, zoodra ik de Paascheieren zag; ge hadt toen een adelaar en eene roos in de eieren gekrast.’

‘En nu,’ hervatte de jonkman fier, ‘komt de adelaar zijne roos halen om ze mee te voeren voor altijd.’

Vol van de zoetste droomen wandelden de beide jongelieden naar het slot, om den zegen van Margareta's vader te vragen op het verbond hunner harten.

Arme Margareta! Hoe spoedig vervloog de lentedroom, hier onder uitbottende twijgen gedroomd!

Een koningskind staat het niet vrij over zijn hart te beschikken. Als eene doornekroon zweeft de diadeem boven het hoofd der vorstentelgen, en wien dat wreede sieraad de slapen drukt, dien bloedt niet zelden het hart daarbij.

Een half jaar later bevond zich de aartshertogin op het schip, dat haar als de verloofde van den Infant Juan naar Spanje bracht. Het was, als hadden wind en golven gezworen, den overtocht te verhinderen; want er stak een zoo geweldige storm op, dat geene redding haast mogelijk scheen.

Na vele gevaarvolle dagen landde het schip gelukkig aan de Spaansche kust. De bekoorlijke Duitsche prinses werd met geestdrift ontvangen en onder de feestelijkste plechtigheden met den Infant in den echt verbonden, - om weinige maanden later den weduwsluier te dragen. Haar jonge gemaal, die alles gedaan had om haar gelukkig te maken, stierf na eene korte ziekte.

Arme Margareta, door het lot meedoogenloos her- en derwaarts geslingerd, gelijk zelden een jong, tot geluk gerechtigd menschenkind overkwam, waar zullen wij u wedervinden als gij eenmaal in Duitschland weer de viooltjes bloeien ziet?

III.

Dàt was dien dag een lustig leven! Op de welig begroeide torens van het burgslot in de Duitsche bergen wapperden bonte vanen; en boven uit het venster aan de spits bad de torenwachter, toen hij dien morgen met een jubellied den ontwakenden dag begroette, een reusachtigen ruiker uitgestoken van zilverwitte wilgentakken en hazel twijgen, waaraan de gele katjes bengelden.

Toen hij des morgens die wilgen sneed, had hij Hilda, de kamerjuffer, verrast, terrwijl zij bezig was zich aan de beek met Paaschwater te wasschen, als was haar aardig gezichtje nog niet frisch genoeg. Zij was met een verschrikten uitroep weggeloopen, toen de wakkere Frederik haar met een schalk knipoogje goeden morgen wenschte: en wie weet of het Paaschwater haar nu nog wel hielp, want bij het gebruiken van dat toovermiddel mocht noch gepraat, noch gelachen, noch geroepen worden!

De middagkerk was afgeloopen en uit de opende deur stegen de laatste wierookwolkjes ten hemel. De koorknapen wierpen haastig de roode toogjes uit en mengden zich om hunne speelmakkers. Men vierde immers de opstanding des Heeren en vreugde heerschte over het gansche land. Oud en jong, klein en groot verzamelde zich op het slotplein van den burg tot spel en dans; zoo had de burentvrouw Margareta, de dochter van den tegenwoordigen keizer Maximiliaan, het beschikt.

Kijk, daar treedt zij juist uit het poortje, door algemeen jubelgeroep begroet.

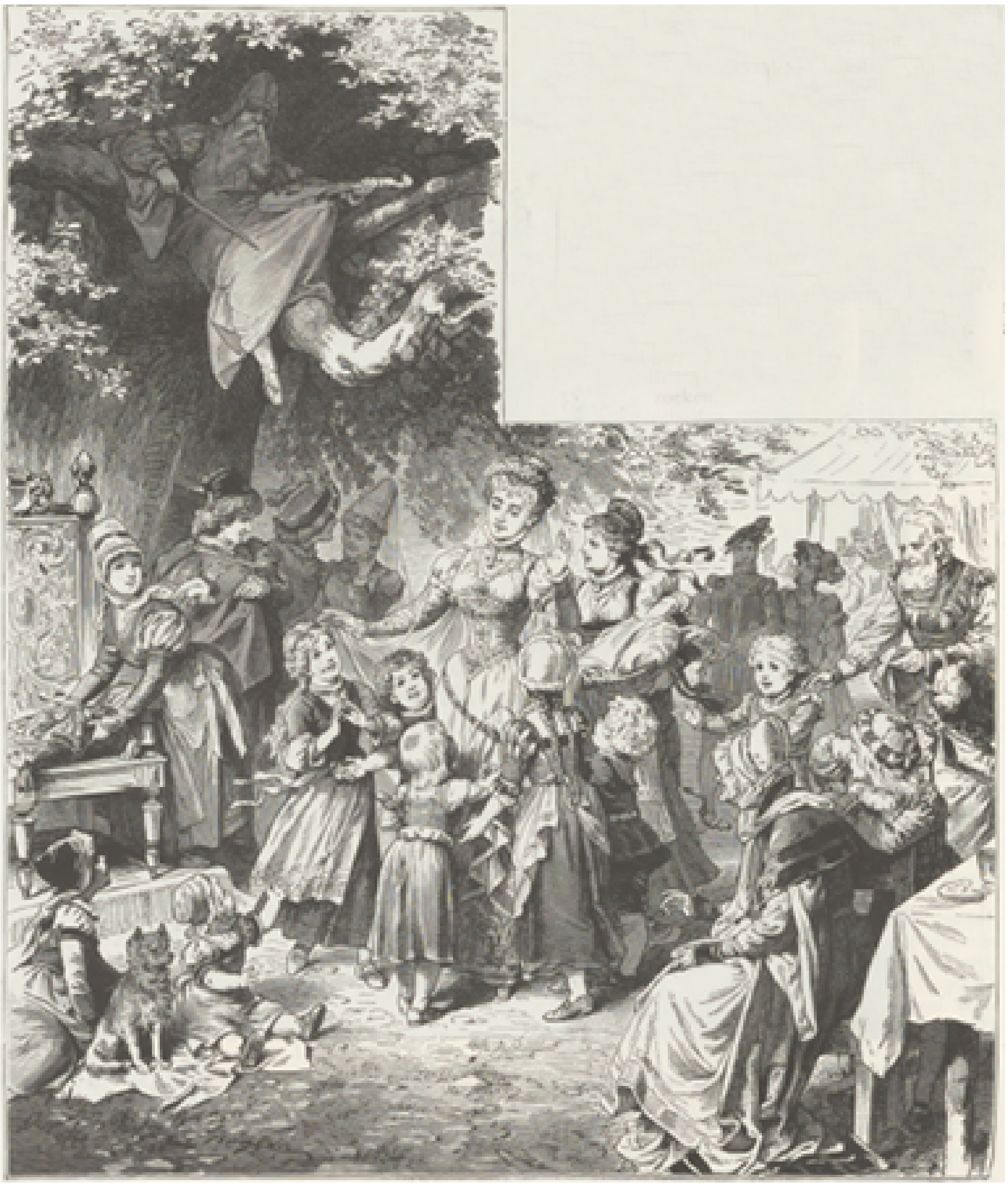

‘De eieren, Vrouwe Aartshertogin, laat ons de eieren zoeken.’

Drie jaren zijn sinds hare Spaansche bruiloft verloopen en heden heeft zij voor het eerst de weduwendracht afgelegd. Bevallig staat haar het kleed van wit laken, waarvan de zoomen sierlijk met blauw en zilver zijn bestikt. Zij zou er even vroolijk hebben uitgezien als de jonge lente zelf, zoo niet om den fijnen mond een smartelijke trek had gespeeld en de bruine oogen niet zoo zacht-ernstig voor zich uitgestaard hadden. Vriendelijk groetend treedt zij op de tent toe, waarin de gasten van de kasteelen uit den omtrek zich verzameld hebben, en naar de tafels, waaraan het landvolk zich met de dienstlieden van het slot te goed doet.

Vroolijkheid heerschte overal; schotels met feestbrood, honing- en saffraankoeken doen aanhoudend de ronde, afgewisseld met malvezij en meede, die in bont beschilderde bekers worden rondgeschonken.

Ginds onder de uitbottende linde heeft men de grootste pret; daar zit de speelman, die, gisteren toevallig hier aangekomen, van de burchtvrouw een gastvrij onderkomen op het slot gekregen heeft opdat hij vandaag met vedel en lied de gasten mocht opvroolijken. De vreemdeling heeft zich op een laag afhangenden tak der linde neergezet en strijkt zacht over zijne trouwe vedel; dat klinkt als eene gedroomde, in den wind wegstervende melodie. Hij draagt een zonderling gewaad, waaraan men wel zien kan dat hij van verre komt; het hoofd wordt bedekt door een donkergroene kovel, die tot dicht op zijn gelaat valt. Eene grijze haarlok hangt op zijn voorhoofd af en om zijne kin golft een grijze baard. Daarnaar te oordeelen, moet hij al heel oud zijn, maar zijne blauwe oogen hebben nog al den glans en de levendigheid der jeugd bewaard.

Met de snelheid van het weerlicht vliegen zijne blikken over het heele gezelschap en blijven eindelijk rusten op de lieftallige gestalte van Margareta, die door eene juichende kinderschaar omringd wordt. Blonde kroeskopjes vlijen zich tegen haar aan, heldere kinderoogen zien fleemend naar haar op en uit al die roode kersenmondjes heet het:

‘De eieren! Vrouwe Aartshertogin, mogen we de eieren zoeken?’

Lachend opende Margareta eene kleine poortdeur, waarachter de moestuin lag met zijn bedden, door steekpalm en dicht klimop omgeven. Jubelend stormden de kleinen er binnen en knapen en meisjes begonnen allen om het ijverigst te zoeken, want kijk! tusschen gras en groen schitterden hier en daar ronde, witte eieren. Met stralende gezichten zochten de kleinen en iedere gelukkige vondst werd met uitbundig gejuich begroet.

Verbaasd zag de speelman van zijne luchtige zitplaats dit spelletje aan.

‘Wat voeren ze daar toch uit?’ vroeg hij aan Frederik, den toren wachter, die in zijne nabijheid had plaats genomen om geene vedelstreek van den vreemden speelman te verliezen, en deze antwoordde:

‘Kijk, speelman, ge hebt al veel in de wereld rondgezworven en zeker al menig aardig spelletje gezien, maar zoo iets toch nooit! Het is een Paaschspel, moet ge weten, dat onze genadige vrouw de aartshertogin hier ingevoerd heeft. Ieder jaar op eersten Paaschdag laat zij de kinderen bijeenkomen om Paascheieren te zoeken. En opdat ook de groote kinderen daarbij eene aardigheid mogen hebben, wordt er straks een eierdans uitgevoerd. De eieren worden op het gras uitgespreid en wie het klaar speelt, daartusschen te dansen, zonder dat rollende goedje aan te stooten, die mag om de hand van zijn meisje vragen, terwijl de burchtvrouw voor den bruidschat zorgt. Komaan, Hilda, wie heeft mij beloofd, den dans met mij te wagen?’

Maar Hilda wendde zich pruilend af.

‘Pas maar op, neepneusje,’ zei Frederik en ging toen tot den speelman voort: ‘Als ge het fijne van die Paascheierengeschiedenis weten wilt, dan moet ge het maar aan de oude Fredegonde vragen, die daar juist komt aangestrompeld.’

Maar de speelmans nieuwsgierigheid scheen bevredigd te zijn; onder Frederiks uitlegging was er als eene vlam over zijn gelaat gegleden, zoodat dit thans dubbel bleek scheen. Hij trok de kovel over het voorhoofd en begon ijverig te vedelen.

Ondertusschen was beneden het eieren zoeken afgeloopen en de kring rondom den speelman werd al dichter en dichter. Ook Margareta kwam nader.

‘Nu, brave speelman,’ riep zij den vedelaar toe, ‘laat ons een liedje hooren, voor de dans begint. Later moogt ge mij eene gunst verzoeken. Ik sta ze u vooraf toe, welke ze ook zij; want fraaier vedelspel dan het uwe hoorde ik van mijn leven niet.’

Bij het naderen der burchtvrouw had de speelman zijne plaats op den lindetak verlaten en eene diepe buiging gemaakt. Nu hief hij den strijkstok op, en alles drong nieuwsgierig om hem heen. Hij zong een vreemd lied, dat telkens op een refrein eindigde, maar schoon de hoorders al lust kregen met dit refrein in te stemmen, toch waagden zij het niet het geluid van den zanger te overstemmen: het lied was te mooi; woorden en wijze boeiden hen al te zeer. Als betooverd hingen zij aan de lippen des zangers, zelfs nog toen het lied reeds geëindigd was en de vedelaar de melodie op zijn speeltuig liet wegsterven.

‘Wie zong daar? Wat was dat voor eene stem?’ vroeg plotseling de oude Fredegonde; hare dorre handen beefden, toen zij ze boven de oogen hield om beter te zien. Ze zou nu spoedig tachtig jaar worden en met haar gezicht was het niet te best meer gesteld, ondanks al de zalfjes, die zij zich op St.-Jansavond bereidde.

Thans schenen daarbij de laatste stralen der avondzon haar verblindend in het gezicht, zoodat zij zich hoofdschuddend omwendde, maar nog vroeg zij half bij zich zelve: ‘Wie zong daar?’

De aartshertogin was op haar toegetreden.

‘Het is een vreemde, reizende speelman, Fredegonde. Beviel zijn lied u?’

‘Ja wel, maar de stem nog meer. Alle heiligen in den hemel mogen mij bijstaan. Kent gij die stem dan niet?’

Margareta zuchtte:

‘Stemmen bedriegen,’ sprak zij, ‘laat dat rusten, Fredegonde. Waartoe wekt gij het verleden op?’

Met een schril akkoord onderbrak de speelman het gesprek; hij speelde eene zwaarmoedige, diep treurige wijs en hief zachtjes daarbij het volgende lied aan:

Ik denk aan gouden dagen.
  Ze zijn zoolang voorbij
Nu moet ik droevig klagen:
  Daar is geen vreugd voor mij.

Het liefste moest ik derven
  Wat ik ter wereld had.
Mijn harte zal 't besterven,
  Hervindt het niet zijn schat.

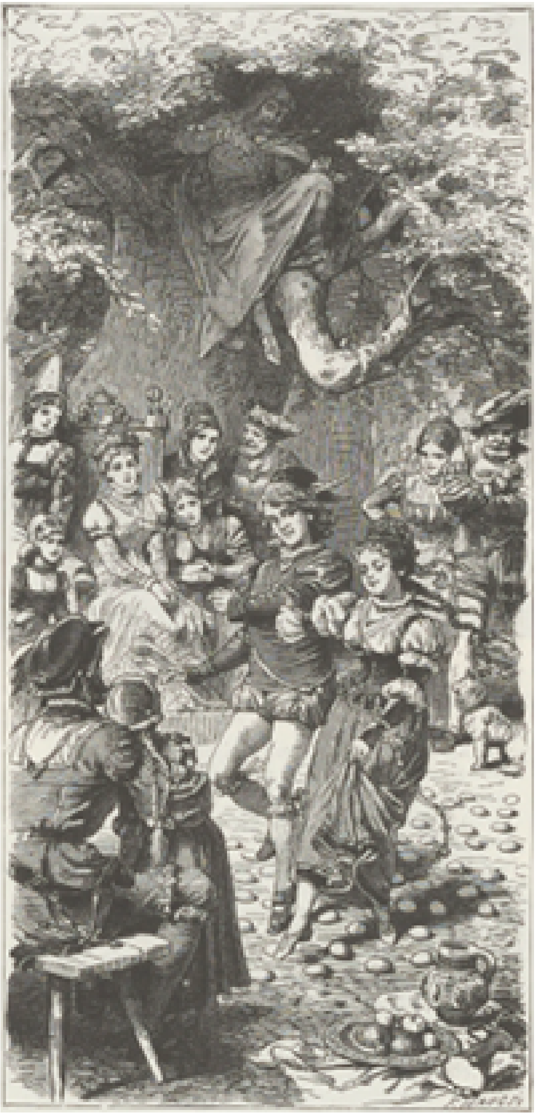

Frederik en Hilda waren het eerste paar.

Een diep stilzwijgen volgde op dit aangrijpend lied; toen ging de speelman schielijk tot een vroolijk wijsje over, zoo opwekkend, zoo verlokkend, dat de jonge meisjes, die straks nog heimelijk een traantje hadden weggepinkt, nu eensklaps de voeten voelden jeuken van danslust. Daar werd onder de linde een hopsasa gedanst, zooals er nergens ter wereld ooit flinker en joliger is uitgevoerd; het was of de vedel vonken spatte en uit aller oogen lichtte vreugde en vroolijkheid.

Margareta zag dan dans met een weemoedig lachje aan, en toen nu de eiertoer beginnen zou, nam zij met de haar eigen bevalligheid op den verhoogden eerezetel plaats.

De dans nam een aanvang en Frederik met Hilda was het eerste paar; hij had het neepneusje dooreen Zondagsmutsje uit goudbrocaat voor zich gewonnen. Nu huppelde zij fier aan zijne zijde, het blauw omzoomd rokje optillend en angstvallig zorgdragend de eieren niet te raken, ofschoon zij dit voor Frederik niet weten wilde, daar ze straks, zei ze, evengoed met Hans, Werthold en Gerhard den dans nog beproeven kon. Maar Hans, Werthold en Gerhard wachten vandaag nog op het neepneusje. Frederik kwam ongedeerd en heimelijk door haar ondersteund, aan de overzijde van het grasperk en beiden ontvingen onder luid gejubel der omstanders het kransje van de aartshertogin.

Menig paar werd nog op gelijke wijze gekroond; enkele onhandige dansers kregen ook den strooien krans en werden getroost met het vooruitzicht van het volgende jaar. Juist wilden de muzikanten, nadat het laatste paar den dansvloer verlaten had, een lustige finale blazen, toen de vreemde speelman op Margareta toetrad. Eene diepe buiging makend, sprak hij:

‘Vrouwe Aartshertogin, gij hebt mij eene gunst beloofd, welke die ook zij - welnu, reik mij de hand tot den eierdans.’

Een kreet van verontwaardiging ging uit de rijen op; eenige ridders grepen naar het zwaard om den stoutmoedige naar behooren te tuchtigen. Maar de burchtvrouw wees hen lachend af.

‘De speelman heeft mijn woord,’ sprak zij, ‘en daarbij, een zanger is van den hemel zoo hoog begenadigd, dat wij er nauwelijks eene hulde kunnen bijvoegen.’

Zij wenkte den speellieden en zweefde thans, op eene zacht wiegende melodie, aan den arm van den vedelaar door de rijen der vernuftig verdeelde eieren.

Zijn oog rustte met welgevallen op haar aanminnig gelaat; zij echter danste met neergeslagen blikken en een zachte blos kleurde allengs hare wangen. Reeds naderden zij het doel, toen Margareta's voet uitgleed, gelukkig nog zonder een der eieren te raken.

‘Ik had niet gedacht dat het zoo moeilijk was,’ zei ze lachend; ‘maar misschien ligt het aan mij en dient het geluk mij niet; want daar gij mij kent, speelman, zoo zult gij ook wel weten, dat ik al heel wat tegenspoed ondervonden heb, zoodat ik haast voorgoed aan mijn levensgeluk zou gaan wanhopen.’

Als eene ademtocht gleed het antwoord van zijne lippen:

Is al uw hoop en moed verflauwd,
Op God en Teuerdank vertrouwd!

Met een luiden kreet viel Margareta in zwijm, juist toen zij het doel bereikt had. Er ontstond algemeene ontsteltenis.

‘Wat scheelt de aartshertogin? Zij valt in onmacht.... Verwijder den onbeschaamde, die haar tot den dans gedwongen heeft,’ zoo klonk het wild door elkander.

De vedelaar echter had de lichte gestalte op de armen genomen en naar den eerezetel gedragen. Daar rustte zij thans met doodsbleeke lippen en wangen, maar blij opgeslagen oogen. Voor haar knielde de speelman, die de kovel te gelijk met de grijze haren en baard had afgeworpen en nu een jonkman bleek met golvende lokken.

‘Margareta!’ stamelde hij.

Maar plotseling sprong hij overeind; de slanke, krachtige gestalte richtte zich fier op en met luid klinkende stem sprak hij:

‘Hoort mij allen! Ik ben Philibert, hertog van Savoye; ik kom recht van keizer Maximiliaan, die mij zijne dochter Margareta tot gemalin heeft toegezegd. In vermomming kwam ik hierheen, om te zien of haar hart mij niet vergeten heeft, en volgens uw gebruik dong ik naar de hand mijner bruid.’

Nu volgde een gejuich uit honderden monden, een gejubel, dat ver in de bergen weerklonk:

‘Heil Oostenrijk en Savoye! Heil Margareta en Philibert!’

Pauken en vedels barstten in daverende muziek los en op het slotplein huppelde men nog menig uur in vroolijken rijdans en ledigde menigen beker op het heil der gelukkig vereenden.

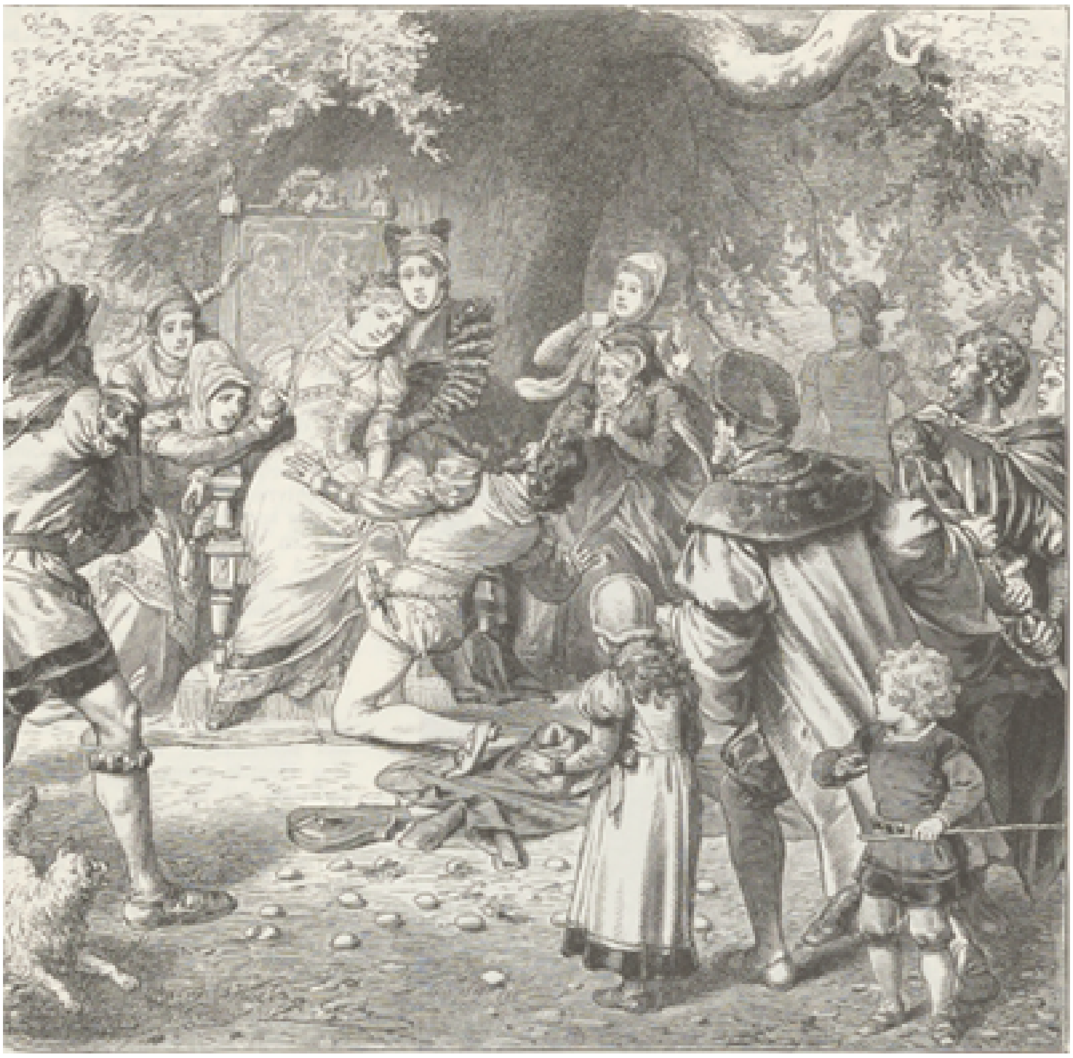

‘Margareta!’ stamelde hij.

Men moet weten, dat ook voor de oudere mannen, die er geen belang bij hadden aan den eierdans deel te nemen en daartoe ook weinig lust zouden gehad hebben, gelegenheid bestond zich op eene andere wijze te vermaken. Zij schoten met pijl en boog op een wijnvat, en wien het gelukte het doel zoo flink te treffen dat de pijl in het hout van het vat bleef steken, die had het recht, zooveel te drinken, als hem maar lustte. Voor ditmaal echter keek men niet op een beker wijns, en allen dronken naar hartelust op de gezondheid van bruidegom en bruid.

Dezen echter zaten ver van het drukke gewoel, dat aan hunne voeten dartelde, in het welig met klimop begroeide balkonvertrek. Alleen Fredegonde mocht getuige zijn van hun geluk. De goede ziel had er niet inniger in kunnen deelen, wanneer Margareta en Philibert hare eigen kinderen geweest waren. Met den zaligen trots eener moeder rustte haar blik op den slanken jonkman en zijne vorstelijke bruid, die zij eenmaal als kinderen rondom haren schoot had zien dartelen en die zij, na zoo lange scheiding, als onder hare moederlijke hoede weer vereenigd zag. Ook de verloofden herdachten de gezamenlijk gesleten kinderjaren en de wreede lotswisselingen, die hen sedert telkens van elkander hadden gerukt. Zij konden er nog niet over uit, dat nu werkelijk alle leed ten einde en het geluk hun deel geworden was.

'En Fredegonde heeft mij het eerst herkend, eerder dan gij,' zei Philibert, met zacht verwijt.

Margareta lachte en schudde het hoofd.

'O gij weet niet wat ik leed, toen ik uwe stem hoorde, gisterenavond reeds, toen gij om een nachtverblijf in het slot verzocht. Uwe stem was het en toch waart gij het niet.'

'En gij weet niet, welk onuitsprekelijk genoegen het mij deed, toen ik het eierzoeken aanzag en daarin uwe trouwe herinnering herkende.'

Zoo spraken zij nog lang en werden niet moede elkander aan te zien na zoo lange scheiding. Buiten breidde een zilverheldere maneschijn zich over veld en dal uit; zoete geuren van viooltjes en Paaschlelies stegen op en van de rotshoogte tegenover het slot vlamden in lichter laaie de Paaschvuren ten hemel.

Zoo hadden dan ook de nieuwe Ehrenreich en Teuerdank eindelijk elkander gevonden. Spoedig volgde nu de bruiloft, doch helaas slechts weinige jaren van ongestoord ik waren het edele paar vergund. Een vroegtijdige dood rukte Philibert van de zijde zijner dierbare gemalin weg. Margareta leefde nog lang, werd, na den dood van haar broeder Philips den Schoone door haar keizerlijken vader Maximiliaan tot landvoogdes aangesteld over de Nederlandsche gewesten. Daar won zij door hare lieftallige minzaamheid de algemeene toegenegenheid der bewoners en stierf in 1530 te Mechelen, waar men haar in 1850 een gedenkteeken oprichtte. Zij troostte zich in haar weduwstaat door de beoefening der fraaie letteren en heeft ook eenige geschriften achtergelaten, waaruit thans nog hare beminnelijke ziel en rijke geest spreken.

Nooit vergat zij haar geliefden Philibert. Te zijner gedachtenis liet zij in het jaar 1511 te Brou de prachtige Lieve-Vrouwekerk bouwen, binnen wier muren nog heden het praalgraf van Philibert van Savoye te zien is.

Ook Margareta zelf, die in den dood nog met haar Philibert wilde vereenigd zijn en bij haar leven bepaalde, in hetzelfde graf begraven te worden, rust hier aan de zijde haars beminden gemaals en vreemdelingen uit alle landen vergasten zich het oog aan het heerlijk gedenkteeken, dat de begraven liefde van Mareta en Philibert omsluit. Ook zij vonden de onvermengde Paaschvreugde eerst hierboven.

[Nummer 39]

Johannes Josephus van der Horst.

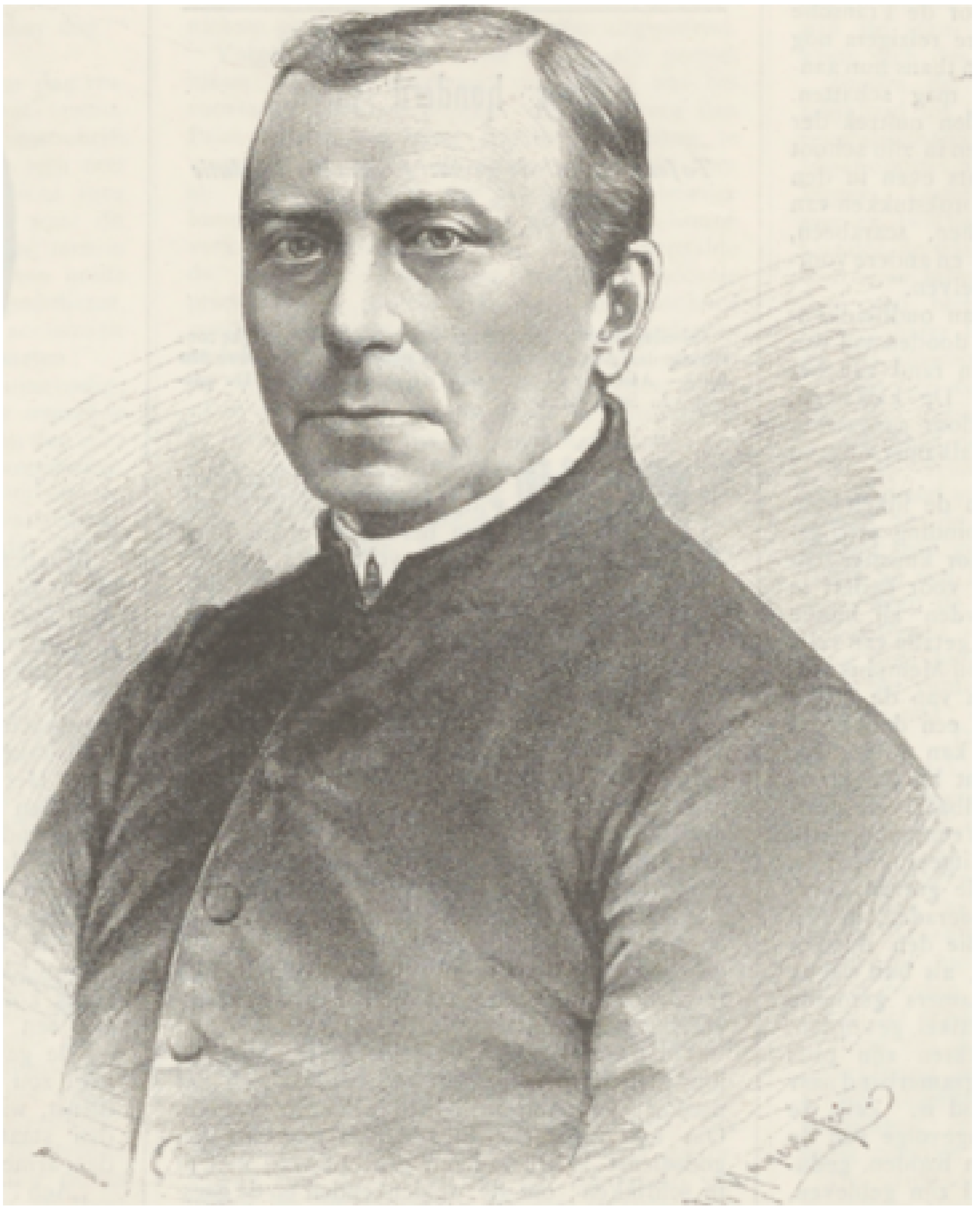

JOANNES JOSEPHUS VAN DER HORST.

Den 27en Januari van dit jaar overleed in de pastorij van Noord wijk de Eerw. Heer J.F. van der Horst, aan wiens welversneden pen het katholieke Nederland zooveel heerlijke bladzijden verschuldigd is.

Geboren te Haarlem, den 8 Juli 1822, deed Jozef van der Horst zijne hoogere studiën in het seminarie Hageveld, en werd in 1847, dus op 25-jarigen leeftijd, priester gewijd. In 1880 werd hij tot pastoor van Noordwijk benoemd.

Steeds innig bezorgd met de belangen en het zieleheil zijner kudde, wist pastoor van der Horst toch den tijd te vinden, om zich zeer werkzaam met de fraaie letteren bezig te houden. Om zijne veelvuldige en veelsoortige talentvolle schriften behoorde hij jaren lang tot de meest populaire penvoerders van het katholieke Nederland. Bijzonder gewaardeerd zijn zijne geschiedkundige opstellen, alsmede zijne verhalen en legenden, die ook hier, in Vlaamsch België, gretige lezers vonden.

Tot weinigen tijd voor zijn afsterven bleef de onvermoeide schrijver de pen hanteeren. Hij liet een letterarbeid na, wiens degelijkheid een waarborg is voor zijne duurzaamheid. Zijne nagedachtenis blijve in zegening als die van een man, wiens vurigste streven en hoogste genoegen was de ruime gaven van zijn hart en van zijnen geest onafgebroken tot welzijn van den evenmensen aan te wenden.

Egyptische oudheden.

Al de oude bouwwerken uit den allervroegsten tijd, waarvan ons een onnoemlijk aantal in Egypte bewaard is gebleven, bevatten eene menigte opschriften. De geschiedenis van oud-Egypte treedt door middel hiervan in de levendigste kleuren voor ons oog. Die geschiedenis, welke ons voornamelijk is overgeleverd door Herodotus, Diodorus van Sicilië en den Egyptischen tempelschrijver Manetho (3de eeuw voor Christus) en die slechts als eene verzameling van zonderlinge, door niets gewaarborgde sagen was beschouwd, wordt nu voor het grootste deel bevestigd. De Egyptische oudheden hebben daardoor eene nieuwe, voor de wereldgeschiedenis onschatbare waarde verkregen.

Den grootsten rijkdom van opschriften bieden ons de grafplaatsen, de tempels en andere merkwaardige bouwwerken, de obelisken. Dit zijne hooge, slanke, uit eenen steen gehouwen en spits toeloopende vierkante zuilen, die van boven in eene kleine pyramide eindigen, wijgeschenken, door de koningen ter eere van den Zonnegod opgericht. Ook de sphinxen, reusachtige steenen beelden, die het lichaam van een leeuw met een menschenhoofd of ramskop voorstellen, verhalen ons door hunne hieroglyphen de geschiedenis van den ouden dag.

De meest beroemde sphinx is die, welke zich nog heden ten dage huizenhoog uit het zand der woestijn verheft, oostelijk van de pyramiden van Gizeh; zij stelt een liggenden leeuw voor met een menschelijk hoofd. Aan den voet van den pyramidenheuvel verrijst zij tot eene hoogte van veertig voet en heft nog heden het hoofd met een deel van den hals uit den grond op; het beneden-gedeelte van den rug echter is met zand bedekt.

Het is een ontzaglijk groot en indrukwekkend steenen beeld, waarvan het hoofd uit een rotsblok gehouwen, de rug daarentegen uit afzonderlijke steenblokken samengesteld is. Het aangezicht moet vroeger eene bijzondere schoonheid hebben bezeten. Toen, in de 12de eeuw onzer tijdrekening, het hoofd nog onbeschadigd was, konden de aanschouwers de liefelijke uitdrukking van het gelaat en het bevallig lachen van den mond niet genoeg roemen. Helaas, dat van dit alles, ten gevolge van de vernielzucht der Mammelukken, thans niets meer te bespeuren is! Men herkent alleen nog in het algemeen de trekken, maar het grootste deel daarvan is verwoest.

In een oorlog tusschen de Egyptische Beys en de Mammelukken hebben de laatsten het hoofd der sphinx tot mikpunt voor hunne kanonskogels gekozen en den neus met een deel van het linkeroog weggeschoten. Het hoofd overtreft de gewone menschelijke grootte meer dan 70 maal, het is van de kin tot aan den schedel 26 voet hoog, terwijl het leeuwenlichaam 90 voet lang is. Volgens vergelijking met kleinere sphinxen moet de hoogte van het gansche gevaarte, van den grond tot den schedel, ongeveer 74 voet bedragen hebben.

De bodem, waarop eenmaal de oude Egyptische koningsstad Memphis gestaan heeft, is, even als de geheele omtrek, overrijk aan oudheden. Memphis zelf is echter van den aardbodem verdwenen. Twee armoedige dorpen, Metrahenne en Bedraschin liggen nu daar, waar eens de prachtige gebouwen van Memphis hunne kruin ten hemel hieven. De reizigers zijn niet uitgeput in het verhalen, hoe elke voetstap, op dezen geschiedkundigen bodem gezet, hun de verdwenen pracht van die lang vervlogen tijden herinnert. Zoo zegt Pathei in zijne wandelingen door het Nijldal:

‘Wanneer men thans, door de palmenboschjes der beide dorpen Metrahenne en Bedraschin wandelend, den voet op den bodem van het oude Memphis zet, dan staat men verbaasd over de menigte reusachtige steenklompen, die op vele plaatsen uit de aarde oprijzen. Zij strekken tot sprekend bewijs, dat hier de ontzaglijkste tempels met hunne nevengebouwen gestaan hebben, en zijn het eenige dat van oud-Egypte's grootheid overgebleven is Zij konden noch tot nieuwe bouwwerken gebruikt, noch door het Nijlwater weggespoeld worden, en de moedwillige vernielzucht voelde zich machteloos tegenover hun geweldigen omvang. De Fransche geleerden telden 65 gevaarten, die tusschen 18 en 54 voet hoog waren. Sinds dien tijd zijn er èn door de Fransche consuls in Cairo, èn door latere reizigers nog veel meer ontdekt, zoodat men thans hun aantal ten minste op honderd mag schatten. Iedere puinhoop in den wijden omtrek der stad houdt een tal van oudheden in zijn schoot verborgen. Men behoeft slechts even in den grond te graven, om terstond brokstukken van zuilen, steenen vol hieroglyphen, scarabeën, amuletten van gebakken aarde en andere voorwerpen van dien aard op te delven.’

Eene bijzonder rijke mijn van oudheidkundige schatten opent de groote doodenstad van Memphis, die zich langs den rand van het Lybische gebergte uitstrekt. De kalksteen, waaruit die bestaat, is overal door gangen en kanalen doorboord: tallooze grafkamers liggen hier op en boven elkander.

De oude Egyptenaars wilden de lijken hunner dierbaren niet aan de ontbinding prijs geven; zij droegen zorg, deze door kunstige balsemingen ten eeuwigen dage voor bederf te bewaren. In de rotsen bouwden zij hunne grafsteden, en deze treft men ten getalle van vele, vele duizenden in dat gebergte bij Memphis aan.

Het is bijna onmogelijk zich van de uitgestrektheid van dit doodenveld een denkbeeld te vormen. Dagen achtereen kan de reiziger er over ronddwalen, zonder dat hij den eindpaal bereikt. Nog liggen ontelbaar vele grafkamers ongeopend, terwijl reeds een onnoemlijk aantal door de Arabieren uitgeplunderd is. Eeuwen lang hebben dezen de graven doorwoeld, om het huisraad, de sieraden, in één woord, alle kostbaarheden, die den dooden in het graf meegegeven waren, als buit weg te voeren. De uit de doodenkamers geroofde voorwerpen zijn een handelsartikel geworden, dat op alle Europeesche markten zijn prijs heeft weten te bedingen en langzamerhand naar de verschillende musea verhuisd is. Zelfs de lichamen der dooden, die tengevolge van de balseming, welke zij ondergaan hadden, gedurende duizenden jaren bewaard zijn gebleven, de mummiën, waren voor de roofzuchtige Arabieren steeds eene hoogst welkome vondst. Zij werden meermalen verkocht om voortaan in de Europeesche musea te prijken. Daar hun aantal echter te groot is om allen van de hand te zetten, gebruiken de Arabieren de minder goed bewaarde lijken als brandstof. Zij koken daarmee - dewijl het hout schaarsch is - hunne eenvoudige spijzen.

Meigebloemte voor Maria.

Het hoogtij der schepping, de groenende Mei,
Zijn alles doortintelend leven,
Zijn liedren, die vol in gevleugelden rei
Den blauwenden hemel doorzweven,
Verhoogen den luister, om 't liefelijk beeld
Der Hemelvorstinne geweven,
Der wondere Roos, zonder smetten geteeld,
Der Bruid, die den rijkdom haars Bruidegoms deelt,
De Bron van 't waarachtige leven.

Maria, o maagdlijke Moeder van Hem,
Die alles vernieuwd heeft op aarde,
Toen 't nakroost van Eva met klagende stem
Slechts doornen en distelen gaarde;
Maria, o Ster van den morgen, die 't Licht
Der smachtende wereld ons baarde,
Maria, voor wie al 't geschapene zwicht,
Aanzie wat voor U onze liefde verricht,
Verhef het tot hoogere waarde!

Waardij uwer deugden! - O machtige Maagd,
Verkrijg ons die geurige bloemen,
Waardoor Gij den Schepper ten volle behaagt,
Uw deugden, door Hem slechts te noemen!
O leer ons Uw ootmoed, Uw volgzaam geduld,
Uw liefde, waar Serafs in roemen,
Uw vreeze, waarin Ge als in 't kleed waart gehuld,
Uw wil, die in alles Gods wil heeft vervuld;
Maria, o dan eerst betalen we U schuld
Van eere in de heerlijkste bloemen!

Fr. A. VAN KERKHOFF.

Voor honderd jaren.
Tafereelen uit de groote Fransche Revolutie
Door J.R. van der Lans.

XI.

Inbeslagneming der kerkegoederen - De burgerlijke constitutie der geestelijkheid. - De geestelijken weigeren den eed. - Aan den lantaren de non-jureurs! - De pastoor van St. Sulpice.

Zoo gij eene omwenteling wilt, zoo gij Frankrijk wilt doen herboren worden, moet gij het vóór alles van zijn catholicisme ontdoen, *vous devez avant tout la décatholiser*.'

In deze woorden, den machtigen redenaar op zekeren dag in het vuur zijner revolutionnaire geestdrift ontsnapt, had Mirabeau heel het geheim der revolutie verraden. Frankrijk zuiveren van den zuurdeesem der 'verouderde vooroordeelen,' het catholicisme, dat ‘middeleeuwsche bijgeloof’ uitroeien, de Kerk, ‘die eerlooze, verpletteren,’ ziedaar het wachtwoord, eenmaal door Voltaire en zijne trawanten gegeven, in het duister der geheime genootschappen vastgesteld en door de revolutionnaire clubs tot een begin van uitvoering gebracht.

Tot dusver hadden de leiders der omwenteling het nog raadzaam geoordeeld, zich het masker der schijnheiligheid voor te binden. Om het volk, dat in zijn hart nog aan den godsdienst zijner vaderen gehecht was, niet af te schrikken; om de weldenkenden en de geestelijken, die in argelooze ingenomenheid aanvankelijk met de aangeprezen hervormingen dweepten, geen argwaan te geven, had men tot dusver gemeend eerbied voor den alouden godsdienst des lands te moeten huichelen. Vandaar die *Te Deum's* en kerkplechtigheden, waardoor men oproer en misdaad tot heilige handelingen trachtte te wijden, vandaar dat altaar des vaderlands op het Marsveld, waaraan ten aanschouwen van het gansche land het katholieke misoffer moest worden opgedragen door priesters, gesierd met de kleuren van den opstand.

Naarmate echter de revolutie zich sterker voelde, werd het masker dunner en doorschijnender, tot zij het ten laatste geheel afwierp en schaamteloos den satanischen grijns van den godsdiensthaat ten toon droeg. Allengs achtte zij den tijd gekomen om den eeuwenouden godsdienst des lands, sinds lang verraderlijk ondermijnd, rechtstreeks en openlijk aan te vallen, door hem vooreerst te berooven van de stoffelijke middelen, voor zijne instandhouding benoodigd. De goederen der geestelijkheid, heette het telkens als er sprake was van voorziening in den toenemenden geldnood, waren het aangewezen middel om den afgrond van het tekort te dempen.

Een dienaar van het heiligdom, een bisschop, leende zich als werktuig der revolutie ter volvoering van den heiligschennenden tempelroof. De gewetenlooze Talleyrand deed het voorstel tot onteigening van alle goederen der geestelijkheid, die voortaan zou hebben af te wachten wat de staat haar als bezoldiging geliefde uit te keeren. Door de opbrengst van den verkoop der kerkegoederen, beweerde hij, zou niet alleen de gansche geestelijkheid een behoorlijk inkomen verzekerd, maar bovendien alle tekort ineens gedekt kunnen worden. Hij wist het de vergadering zoo uitlokkend voor te rekenen, dat hij, volgens de uitdrukking van Lacretelle, ‘voor hare verblinde oogen twintig maal meer rijkdommen deed schitteren, dan er getrokken worden uit de mijnen van Potosa.’

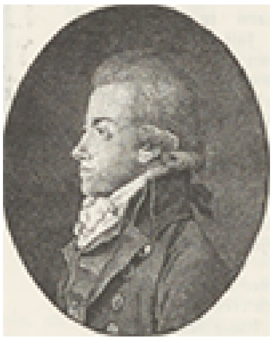

BARNAVE.

Mirabeau, Barnave en al de wereldhervormers van hun slag begroetten den voorslag van hun waardigen handlanger met luide toejuichingen en overstemden al de verstandige bedenkingen en verontwaardigde protesten, welke van de rechterzijde daartegen werden ingebracht. De abbé Maury toonde aan dat de berekening van Talleyrand volkomen valsch was. Het beheer alleen der onteigende kerkegoederen zou die grootendeels verslinden; de ondervinding had het geleerd bij de opheffing van de orde der Jesuïeten. Toen de zoo hooggeroemde schatten dier orde door den staat werden aangeslagen, bleken ze niet eens voldoende om aan de verstrooide ordesgeestelijken het hun toegezegde karige jaargeld, te verschaffen en thans kostte één professor soms meer dan vroeger een heel college van Jesuïeten. Hij wees op de gevaren, die de verarming der geestelijkheid zou na zich sleepen, zoo voor den godsdienst, wiens aanzien werd verminderd, als voor den staat, die wat hij den priester ontnam, den arme zou moeten vergoeden.

‘Ach!’ riep de edele prelaat uit, ‘maakt de herders niet zoo arm, dat zij de armen niet meer ondersteunen kunnen! Door hunne onberekenbare aalmoezen verwerft de geestelijkheid zich bij het volk gehoor voor hare onderrichtingen: hoe zou zij het in bedwang kunnen houden, wanneer zij het niet meer kon bijstaan? De liefdadigheid spaart het rijk eene waarlijk ontzaglijke belasting uit. Sedert Engeland zich van de eigendommen der kloosters heeft meester gemaakt, schoon het de goederen der bisdommen, kapittels en universiteiten, welke nog de rijkste van Europa zijn, onaangetast liet, is het sinds de regeering van Hendrik VIII gedwongen geworden de aalmoezen der geestelijkheid door middel eener bijzondere belasting ten voordeele der armen aan te vullen; en die belasting bedraagt jaarlijks bij de zestig millioen in een rijk, welks bevolking nauwelijks het derde der onze bedraagt. Vergelijkt, heeren, berekent en beslist.'

IJdele aansporing tot eene vergadering, wie het niet om het evenwicht der geldmiddelen, maar om de berooving der Kerk te doen was. De berekening van den abbé Maury is nauwkeurig uitgekomen: de inbeslagneming der kerkegoederen heeft het tekort geen cijfer doen slinken: integendeel onder het wanbeheer dier financiers, welke voorgoed de geldmiddelen zouden regelen, groeide het aan tot een volslagen staatsbankroet, en de voorgespiegelde rijkdommen bleken ten slotte veranderd in een papierberg van achttienhonderd millioen aan waardelooze assignaten, wier nominaal bedrag zelfs tot drie en twintig milliarden werd opgevoerd!

Doch gelijk gezegd is, het was op de Kerk, op den godsdienst gemunt. Duidelijk kwam dit aan het licht toen de afgevaardigde Dom Gerle, een ordesgeestelijke, door de tegengodsdienstige strekking van den voorgestelden maatregel verontrust, plotseling opstond om van de vergadering de verklaring te vorderen, dat 'de katholieke, apostolische en Roomsche godsdienst voor altijd zou zijn en blijven de godsdienst van den staat.'

Vreeselijk was de storm, dien dit voorstel opriep. 'Stemmen! stemmen!' weergalmde het van beide zijden. 'De orde van den dag!' eischten de revolutionnairen.

'Hoe! men durft de orde van den dag vragen!' riep de bisschop van Clermont verontwaardigd uit. 'Volgens goddelijk voorschrift moet men het Evangelie belijden en zich niet schamen voor het kruis; het is plicht voor zijn godsdienst uit te komen telkens waar dit wordt gevorderd. Het verbaast mij dat men in een katholiek koninkrijk weigert deze hulde te bewijzen aan den katholieken godsdienst, niet bij beraadslaging, maar bij acclamatie voortkomend uit de gevoelens des harten!'

Maar die belijdenis was immers overbodig, werd met farizeeschen grijns van de overzijde opgemerkt; ze zou doen twijfelen aan den echt godsdienstigen geest der Nationale Vergadering, die immers de constitutie had gegrondvest op de katholieke zedeleer, op de Evangelische *gelijkheid*, die volgens het woord der Schrift de 'trotschen vernederd' en de woorden van Christus verwezenlijkt had, dat 'de eersten de laatsten en de laatsten de eersten zouden zijn.'

De afgevaardigde, die aldus met schijnheilige ironie durfde spreken over de trotschen, die vernederd waren, over de eersten, die de laatsten zouden worden, waarmee niemand anders dan de koning en de zijnen konden bedoeld wezen, was een der gebroeders Lameth, welke aan Lodewijk XVI en Marie Antoinette hunne opvoeding hadden te danken! Het papier werd hun later onder de oogen gebracht, waaruit bleek dat de koning en de koningin zestig duizend franken te hunnen behoeve hadden uitgegeven.

Twee volle dagen worstelde de rechterzijde tegen de dweepzieke woede der godsdiensthaters, blootgesteld aan de grievendste beleedigingen in de vergadering, aan uitjouwingen en mishandelingen daarbuiten van het woeste gepeupel, dat opgehitst tegen de 'clericalen' en *calotins*, hen op straat met slijk en steenen wierp. Onwrikbaar stonden zij pal voor de eer van den godsdienst, verklarend, dat zij 'niet dan van hunne plaatsen weggesleurd, zouden wijken, tenzij de katholieke godsdienst tot nationalen zou worden verklaard. Zonder die verklaring zullen wij liever op onze banken sterven.'

En inderdaad reeds klonken de bedreigingen met moord en doodslag van de tierende tribunes; telkens woester werd het gehuil van het gespuis, dat de *calotins* aan de deuren op wachtte. Onverschrokken stonden de verdedigers van den godsdienst plotseling als één man op, strekten de hand tot een eed en riepen uit:

'Wij zweren in naam van God en van den godsdienst, dien wij belijden....'

Het was hun niet vergund dien eed te voleindigen. Oorverdoovend geraas en getier overstemde hun moedig woord en ondanks hun krachtig protest werd over het voorstel van Dom Gerle tot de orde van den dag overgegaan. Bij het verlaten der zaal hadden sommigen zich met den degen te verweren tegen het dweepziek gepeupel, dat de *calotins* te lijf wilde.

De abbé Maury werd opgewacht door een troep furiën van den 5^{en} en 6^{en} October, die hem najouwden:

'Aan den lantaren! Aan den lantaren met den *calolin*!'

Met de onverstoorbare koelbloedigheid, die den waardigen priester eigen was, keerde hij zich om met de vraag:

'En als ik aan den lantaren hang, zult gij er dan beter bij zien?'

Dien dag was Lafayette met de nationale garde op zijn post om de levenmakers tot bedaren te brengen, maar de verbittering der volksleiders bewees toch wel dat Dom Gerle zich niet ten onrechte bezorgd had gemaakt voor aanslagen op Frankrijks voorvaderlijken godsdienst. Inderdaad broeide er sinds lang een plan om het catholicisme in het hart te treffen; de Jansenist Camus, gewezen 'advocaat der geestelijkheid,' meende daartoe een middel gevonden te hebben in de beruchte 'burgerlijke constitutie der geestelijkheid,' waardoor weldra in naam der vrijheid de tiranniekste gewetensdwang zou worden uitgeoefend.

Volgens die 'constitutie' welke alle geestelijken tot den burgereed verplichtte, was het voortaan den bisschoppen verboden, van den Paus de bekrachtiging hunner verkiezing te vragen; het was hun alleen geoorloofd hem als zichtbaar hoofd der Kerk en ten bewijze hunner gemeenschap in het geloof, van hunne verkiezing kennis te geven. Verder bepaalde de Nationale Vergadering welke en hoevele priesters den bestendigen raad des bisschops zouden uitmaken, dien hij in alle aangelegenheden had te raadplegen; zij wees den eersten en bij gebreke van dien den tweeden dezer *vicaires* aan om den bisschop bij ontstentenis te vervangen, kortom zij regelde de zaken der Kerk als ware zij een concilie van kerkvaders.

Verontwaardigd over die ongehoorde aanmatiging, welke onbeschaamd de hand naar het heiligdom uitstak, gaven de gezamenlijke bisschoppen schoppen een geschrift(1) uit, waarin zij de ongerijmdheid uiteenzetten van dit nieuwe wetboek, hetwelk door leeken aan de geestelijkheid zou opgedrongen worden. Al de bisschoppen, slechts vier uitgezonderd, onderteekenden dit plechtig protest en vormden een heilig verbond ter verdediging van de aloude hierarchie der Kerk.

Geweldig was de storm, die uit de geheime revolutionnaire clubs opstak bij het vernemen van dit eenparig en manmoedig verzet. Het regende pamfletten, waarin het waardig episcopaat de grofste beleedigingen en de felste bedreigingen naar het hoofd werden geslingerd. Met opzet werd zelfs het gerucht uitgestrooid dat de bisschop van Nantes door het volk zijner stad was vermoord, omdat hij het gezag der Nationale Vergadering in kerkaangelegenheden weigerde te erkennen. Maar de

---

1) Exposition des principes sur la constitution du Clergé.Uiteenzetting van de beginselen betreffende de constitutie der geestelijkheid.

bisschoppen lieten zich door geene schrikaanjaging van hun plicht afbrengen. Als onze broeder van Nantes, zoo verklaarden zij, werkelijk gestorven is voor de handhaving der zuiverheid van geloof en tucht, dan is hij een martelaar, en zijn wij bereid, in dezelfde omstandigheden zijn voorbeeld te volgen.

De bisschop van Nantes was intusschen niet vermoord; hij was slechts wegens zijne weigering als misdadiger voor het gerecht gesleept, als een voorspel van hetgeen zijne medebroeders in het priesterambt te wachten stond. Tegen alle vertoogen van geestelijkheid en rechterzijde in, drong de revolutionnaire meerderheid op de onmiddellijke invoering van de ‘burgerlijke constitutie’ aan. Tevergeefs stond te midden van het rumoer der onstuimige vergadering de eerbiedwaardige bisschop van Clermont met kalme waardigheid op om te betoogen dat hetgeen de Nationale Vergadering voorhad slechts door een concilie van bisschoppen kon uitgemaakt worden. Tevergeefs verdedigden de abbé Maury en anderen met de welsprekendheid der heiligste overtuiging de rechten der Kerk. Mirabeau bezwoer de vergadering ‘den godsdienst te steunen, die door zijne eigen dienaars aan het wankelen werd gebracht,’ de samenzwering te verijdelen, die onder voorwendsel der verdediging van de zaak Gods tegen de constitutie werd gesmeed. En zonder verdere bedenkingen te willen aanhooren, zonder het antwoord van den Paus, die geraadpleegd was, te willen afwachten, decreteerde de vergadering dat alle aartsbisschoppen, bisschoppen en verdere geestelijken gehoorzaamheid zouden zweren aan de constitutie der geestelijkheid op straffe van uit hunne ambten ontzet en als verstoorders der openbare rust vervolgd te worden, als zij voortgingen hunne functiën uit te oefenen.

Alzoo was dan de lang beraamde slag toegebracht, die volgens den toeleg der geheime genootschappen en Voltairiaansche clubs het catholicisme in Frankrijk ten val moest brengen. De bijl was aan den wortel gezet, maar wel verre dat hij den machtigen eeuwenouden boom zou doen wankelen, zou de schok er slechts enkele verdorde takken afschudden, terwijl de stam des te dieper wortelen en de kruin zich des te fierder verheffen zou.

Zoodra de burgerlijke constitutie der geestelijkheid tot wet was gemaakt, verlangden de revolutionnaire leden der Vergadering dat de bisschoppen onmiddellijk den eed zouden afleggen. Lameth eischte zelfs dat dit binnen vier en twintig uren geschieden zou. En toen Cazalès, de edele woordvoerder der Rechterzijde, daartegen inbracht, dat de Vergadering, als zij dien eed bleef vorderen, wellicht zestig of tachtig harer leden zou moeten afzetten, kreeg hij ten antwoord: ‘Des te beter.’

‘Wie den eed weigert, moet maar op staanden voet zijn ontslag nemen,’ riep een ander.

‘Gij kunt de bisschoppen niet dwingen hunne zetels te verlaten,’ sprak Cazalès nog; ‘zoo gij hen verjaagt uit hunne paleizen, zullen ze de wijk nemen in de hut der armen, die ze hebben gevoed; zoo gij hun het gouden kruis ontneemt, zullen ze een houten kruis dragen; een houten kruis heeft de wereld verlost!’

Tevergeefs verhief ook de abbé Maury nog zijne stem tegen den tirannieken eisch; hij werd door het rumoer overschreeuwd.

‘Den eed! den eed!’ klonk het met driftig ongeduld. ‘Geene redevoeringen meer.’

‘Maar laat mij dan toch antwoorden.’

‘Eerst zweren, dan kunt ge spreken.’

‘Maar dat is dwingelandij.’

‘Neen, dat is de wil des volks,’

En met geweld hield men den abbé Maury terug van het spreekgestoelte, waar hij een laatste krachtig protest wilde doen hooren. ‘Men zal niet naar u luisteren,’ zei

Barnave, ‘v'oór ge den eed hebt afgelegd.’ En zij die aldus het schandelijkst geweld pleegden aan de vrijheid des gewetens, hadden in de plechtige ‘Verklaring der rechten van den mensen’ het artikel opgenomen: ‘Niemand zal om zijne meeningen, ook in het godsdienstige, worden lastig gevallen.’

De vrijheidsmannen vonden, als altijd, een machtigen bondgenoot in het gepeupel der tribunes, in het straatgespuis, dat zoodra de namen der geestelijken tot het zweren van den eed werden afgeroepen, van alle kanten, langs deuren en vensters binnendrong onder den woesten kreet: ‘Aan den lantaren met hen, die den eed weigeren!’

Het eerst was de beurt aan Talleyrand, den bisschop van Autun. Hij, die de tooneelmatige

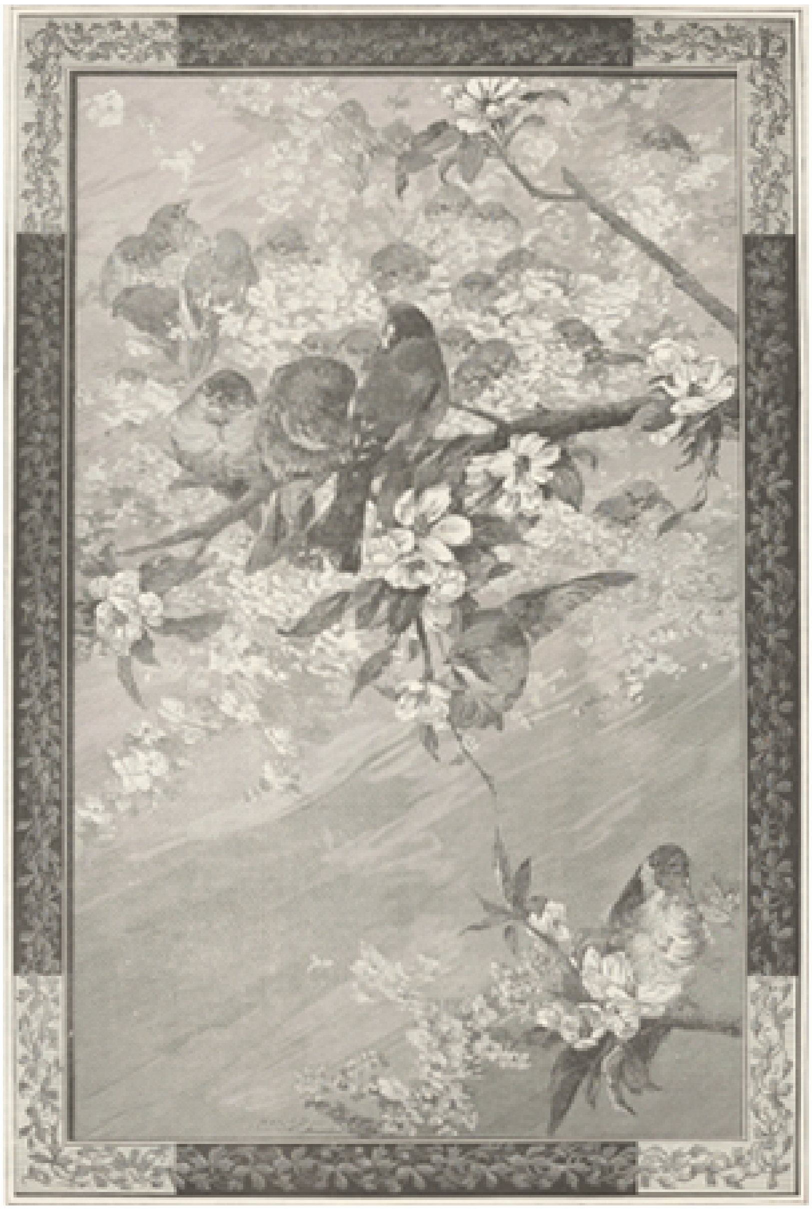

IN DE MEI, NAAR DE TEEKENING VAN HUBERT HYS.

plechtigheid van het feest der eeden had op touw gezet en geleid, zag er natuurlijk geen bezwaar in, een nieuwen eed te zweren op al wat de revolutie maar wilde. Enkele geestelijken, door het getier der linkerzijde en het moordgehuil van de tribunes beangst, volgden zijn voorbeeld. Daarna kwam de kardinaal De Rohan en.... weigerde. Woedende kreten waren het antwoord. Cazalès en de andere afgevaardigden der rechterzijde protesteerden tegen deze bedreigingen, welke de vrijheid der vergadering aan banden legde. Een hunner eischte de schorsing der zitting, aangezien hare besluiten, te midden dezer wanorde genomen, als ongeldig moesten beschouwd worden. Toen de naam des bisschop van Agen werd afgeroepen, vroeg hij het woord.

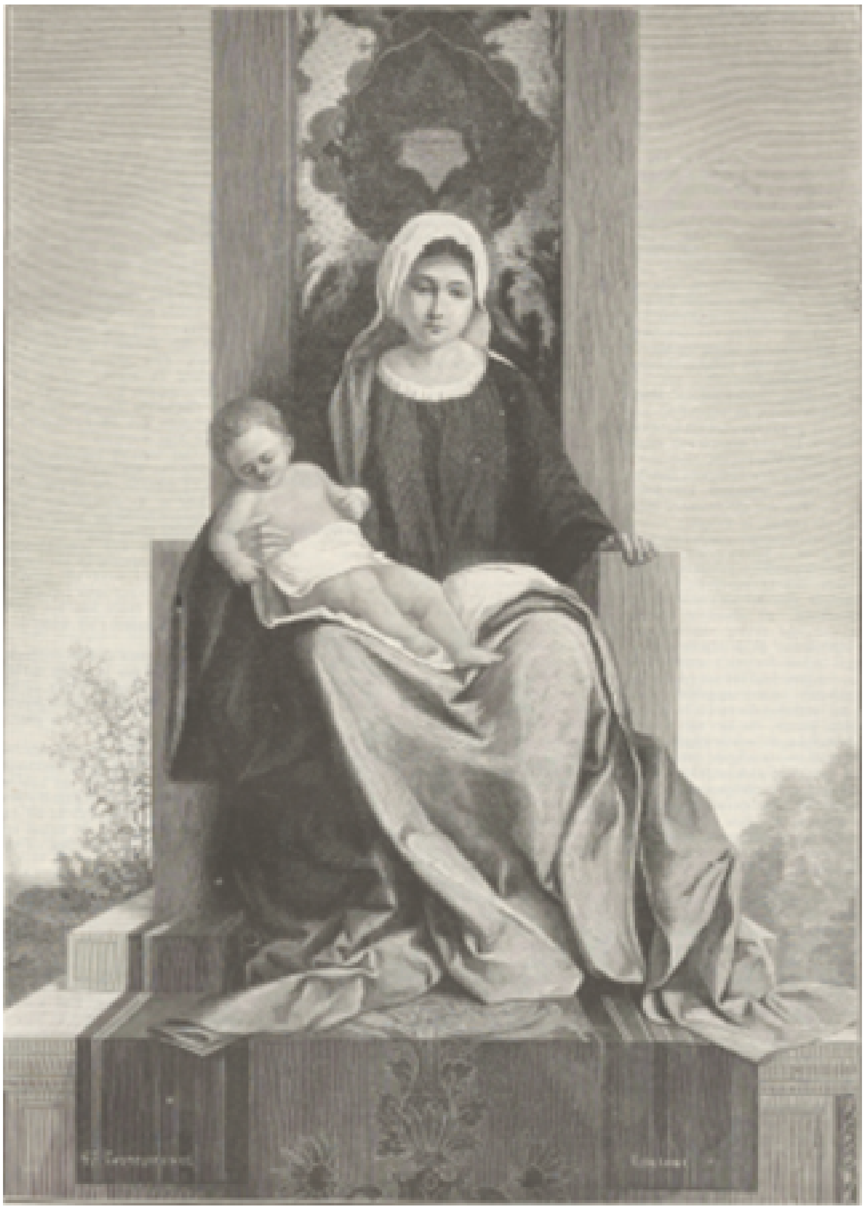

DE MOEDERMAAGD, NAAR DE SCHILDERIJ VAN GIORGIONE.

'Niemand het woord!' werd hem toegeduwd. 'Niemand het woord! Wilt ge den eed afleggen, of niet?' En nieuwe bedreigingen van de tribun zetten dien eisch klem bij. Doch onverschrokken ging de waardige prelaat voort, zoodra de stilte eenigermate hersteld was:

‘Het verlies van mijn vermogen betreur ik niet, maar het verlies uwer achting, die ik verdienen wil, zou ik wel betreuren. En daarom verzoek ik u de betuiging te aanvaarden van het leedwezen, dat ik gevoel, den eed, dien gij eischt, niet te kunnen afleggen.'

Een priester van zijn diocees, die na zijn bisschop aan de beurt kwam, verklaarde:

'Ik zal met den eenvoud der eerste Christenen, waartoe gij ons wilt terugvoeren, zeggen dat ik er eene eere in stel het voorbeeld van mijn bisschop te volgen, gelijk Laurentius zijn herder volgde.'

Een volgend priester, die zijne eedsweigering wilde inleiden met de betuiging dat hij een zoon der katholieke Kerk was, kreeg tot bescheid: 'Geene voorredenen of inleidingen. Ik zweer of ik weiger: anders niet!'

De grijze bisschop van Poitiers sprak met waardigen ernst:

'Ik ben zeventig jaren en heb er vijf en dertig in het bisschopsambt gesleten; ik meen al het goede gedaan te hebben dat ik doen moest. Thans onder jaren en krankheden gebukt, wil ik mijn ouderdom niet onteeren; ik weiger dus den eed.'

'Weiger dien dan zonder praatjes, zonder geloofsbelijdenis.'

'Maar dat is hatelijke dwingelandij,' riep een lid der rechterzijde. 'De Romeinsche keizers, die de martelaren vervolgden, vergunden hun nog den naam uit te spreken van den God, voor wien zij leden en de betuiging hunner trouw af te leggen aan den godsdienst, voor welken zij zouden sterven.'

'Zweren of weigeren, zonder meer!' klonk het van de banken links, en telkens als een bisschop of priester geroepen werd om tusschen die twee te kiezen, barstte een nieuwe storm van wraakkreten los. Want allen, slechts één uitgezonderd, weigerden den heiligschennenden eed; allen verklaarden tegenover het woest gehuil: *A la lanterne les non-jureurs!* kalm en vastberaden: *Je refuse*, ik weiger.

Tevergeefs deed de voorzitter, na het afroepen der namen, nog eene laatste poging om de weigerachtige bisschoppen en priesters tot het afleggen van den eed te bewegen; een welsprekend stilzwijgen was het antwoord op die ongepaste aanmaning, en daarmee was de eeuwig gedenkwaardige zitting van den 2^en^ Januari 1791 afgeloopen. Al de afgevaardigden der rechterzijde schaarden zich rondom de prelaten, die zoo onverschrokken voor de heilige vrijheid des gewetens waren opgekomen, ten einde hen bij het verlaten der zaal te beveiligen tegen het woeste grauw, dat hen met scheldwoorden en bedreigingen achtervolgde. Ditmaal mocht het dien moedigen verdedigers des geloofs nog gelukken zich ongedeerd door den stroom van het jouwende gemeen heen te worstelen; maar niet ten onrechte sprak de bisschop van Poitiers tot een afgevaardigde, die hem tegen de mishandeling van een woestaard in bescherming nam: 'Geef u zooveel moeite niet, mijnheer, om mij voor de slagen van dien man te beveiligen; voor ons begint thans de leertijd van het martelaarschap.'

Inderdaad, voor de waardige bedienaars van het heiligdom begon thans de vervolging, die voor velen zou uitloopen op den marteldood. De revolutie had thans het masker der huichelarij afgeworpen, dat zij zich tot dusver had voorgebonden om edeldenkende, argelooze priesters en niets kwaads vermoedende katholieken te verschalken. Thans kon zij die vroeger zoo wekome medehelpers ontberen en ontzag zich dus niet meer haar dweepzieken godsdiensthaat bot te vieren. In de revolutionnaire bladen en pamfletten werden de bloedigste bedreigingen geuit tegen de *non jureurs*, maar dat belette niet dat verschillende geestelijken, welke zich den eed hadden laten afpersen, dien openlijk kwamen intrekken. Gramstorig liet Barnave decreteeren dat dergelijke intrekkingen niet meer zouden aangenomen worden, en toen een priester nogmaals zulk eene verklaring kwam indienen, verscheurde men het papier en wierp hem de stukken in het gezicht.

Op Zaterdag den 8^en^ Januari werd in de straten van Parijs de lijst uitgeroepen van de bisschoppen en priesters, die den eed geweigerd hadden. Men had er alvast de namen per pastoors van Parijs bijgevoegd, van wie men veronderstelde, dat zij dien ook weigeren en den volgenden dag tegen de constitutie preeken zouden. Plakkaten vol bedreigingen stonden op de deuren der kerken te lezen; revolutionnaire benden drongen het heiligdom binnen, en deden zoodra de herder der gemeente den kansel beklom, den kreet hooren: 'Den eed! Weg met de *non-jureurs!* Aan den lantaarn met hen!'

In de kerk van *Saint-Sulpice* besprak de pastoor de gelijkenis van den goeden herder, die zijn leven geeft voor de hem toevertrouwde schapen en deelde zijne parochianen mede dat hij tot zijne diepe smart gedwongen zou worden, zich van zijne kudde te scheiden, waarom hij hun verslag deed van de gelden, die hij voor de armen der parochie achterliet. Op de lijst dier giften, welke van de liefdadigheid der gemeente eene schitterende getuigenis aflegden, stond de pastoor zelf ingeschreven voor een bedrag van achttien duizend franks. En tegen dezen goeden herder in den vollen zin, werd de bedreiging geuit: 'Naar den lantaren met hem!' Toen hij den kansel verliet, werd hij omsingeld door woestelingen, die de geloovigen op zij drongen, zich op den priester wierpen, hem in het gezicht sloegen, bij de haren voortsleurden en hem de pistool op de borst zetten met de woorden: 'Zweer, of gij sterft!'

Dat alles was echter slechts een voorspel van de bloedige godsdienstvervolging, welke het katholieke Frankrijk aanschouwen zou.

(*Wordt voortgezet.*)

Kleine fee.
Tafereelen uit Marlitt's verhaal:
Het geheim der oude jufvrouw.
(*Vervolg.*)

Hij stond voor haar. Thans lag er ook iets strengs, al de geestkracht van een vast karakter in zijne houding. Hij liet het klaverbladje uit zijne hand vallen en stak beide handen aan Felicitas toe.

- Goeden avond! zegde hij. Toch sprak hij die eenvoudige woorden uit met bevende stem. Die vertrouwelijke groet, waarin onmiskenbaar de vreugde des wederziens lag, was voor Felicitas iets onbegrijpelijks. Maar toch hield zij hare hand op; zij de paria, die zijne hand zou willen terugstooten, al had hij haar uit doodsgevaar willen redden, zij legde hare hand, door eene onbegrijpelijke, onweerstaanbare macht gedreven, in de zijne Dit was inderdaad eenigzins een wonder en zoo scheen hij 't zelf ook op te vatten; eene enkele onbedachte beweging kon het voor altoos verdrijven.... Mel al de zelfbeheersching, welke hij zich in zijn beroep had eigen gemaakt, ging hij aanstonds in een anderen toon over.

- Hebt gij veel last van Annatje gehad? vroeg hij vriendelijk belangstellend.

- Integendeel; de gehechtheid van het kind streelt mij; ik verzorg het geerne.

- Gij zijt toch bleeker dan anders... en die bitter zwaarmoedige trek, die om uw mond komt, is scherper dan ooit;. Gij zegdet daar dat de gehechtheid van het kind u streelt.... andere menschen kunnen zich ook aan iemand hechten, Felicitas! Dat zal ik u terstond bewijzen.. Gij hebt zeker geen enkele keer aan de menschen gedacht, die ons stadje ontvlucht waren om hunne wils- en zielskracht in de krachtige boschlucht te versterken.

- Daar had ik noch tijd, noch aanleiding toe, antwoordde zij, sterk blozend, doch met een donker gelaat.

- Dat dacht ik wel. Maar ik ben menschlievender geweest dan gij, ik heb aan u gedacht. Gij zult ook hooren waar en wanneer. Ik zag een fraaie den alleen op eene rots staan; het scheen alsof hij in het dennenwoud aan zijne voeten gewond en gekrenkt was, en hij hier op de eenzame hoogte zijn toevlucht had gezocht. Daar stond hij nu vast en somber, en mijne inbeelding gaf hem een mensdhengelaat met eene welbekende, trotsch verachtelijke uitdrukking. Er brak een onweder los, de regen geeselde zijne takken en de storm schudde hem onbarmhartig; doch na iederen schok richtte hij zich weder op en stond vaster dan te voren.

Felicitas had hare oogen half verward, half trotseerend naar hem op geslagen... Wat was hij zonderling veranderd teruggekomen! De man met zijne koele grijze oogen, bij wien wet en regel iedere vonk van dichterlijke vrijheid moest hebben verstikt, hij, de pendant, dien het gezang der menschelijke stem onaangenaam was; die man vertelde haar met zijne welluidende stem een soort van sprookje, dat hij zelf bedacht had en in welks beteekenis zij zich niet vergissen kon.

- En verbeeld u, ging hij voort, daar stond ik nu beneden in het dal, en mijn reisgezelschap knorde op den onpraktischen professor, terwijl hij zich nat liet regenen, ofschoon hij zich onder dak had kunnen verschuilen. Maar zij wisten niet, dat de droge prozaïsche dokter eensklaps een visioen had gehad dat zich noch door koude regenvlagen, noch door storm liet verdrijven... Hij zag namelijk hoe één moedige boom het dennenwoud verliet, tegen de rots opklom, zijne armen om den dennenboom heensloeg en zegde: Gij zijt de mijne!.. en wat gebeurde er toen verder?

- Dat kan ik u zeggen, riep Felicitas haastig: De eenzame den bleef zichzelve trouw en gebruikte hare wapenen.

- Ook toen zij begreep, dat hij haar vast en veilig aan zijn hart wilde nemen, Felicitas? Toep zij erkende, dat zij aan zijn hart uitrusten kon van al de doorgestane stormen; dat hij haar teeder behoeden wilde als zijn oogappel, zijn geheele leven lang?

De verteller had zich blijkbaar met eene soort van hartstocht in het lot der visioengestalte verdiept; want hij sprak met bevende lippen en in zijne stem lag denzelfden klank, die Felicitas reeds aan het ziekbed van het kind had ontroerd; hij miste nu echter zijne uitwerking.

- De eenzame den zal ondervinding genoeg gehad hebben, om te weten dat hij hem slechts een sprookje vertelde, zegde zij koel. Gij zegt zelf, dat hij den storm heeft getrotseerd; welnu hij had zichzelve gehard als staal, en had geen anderen steun noodig.

Zij zag hoe hij allengs doodsbleek werd; en die bleekheid hield eenige sekonden lang aan. 't Scheen alsof hij zich van haar wilde afwenden en heengaan; doch daar klonken naderende voetstappen. Hij bleef dicht bij Felicitas staan en wachtte bedaard de komst zijner moeder af, die met Adèle tusschen de taxisheiningen naderde.

- Neem mij niet kwalijk, Johannes, knorde zij, maar gij houdt Carolina van haar werk en laat ons onverantwoordelijk met het avondeten wachten. Denkt gij, dat ik het aangenaam vind dat de eierkoeken zoo taai worden als leer?

Adèle liet den arm van mevrouw Helwig los en trad het grasperk over. Zij zag er niet zoo lief uit als anders; hare krullen hingen los en slordig langs hare wangen en er lag eene scherpe uitdrukking in hare oogen.

- Ik heb u nog niet kunnen bedanken, Carolina, dat gij in mijne afwezigheid op Annatje gepast hebt, zegde zij. Dit moest vriendelijk klinken, doch hare stem was scherper en onaangenamer dan gewoonlijk. Maar gij staat daar ook als eene kluizenaarster onder dien afgelegen noteboom; hoe kon men u daar vinden? ging zij voort. Hebt gij die belangrijke rol van terughouding meer gespeeld?.... Dan kan ik begrijpen, dat ik Annatje zoo verwaarloosd vind. Ik heb Rosa al beknord; aan het haar van het kind is niet de minste zorg besteed en haar vel is zoo bruin alsof zij een Kafferskind was: zij schijnt ook haar maagje overladen te hebben.

- Hebt ge nog niet meer beschuldigingen tegen de verzorgster, Adèle? Bedenk maar eens! vermaande de professor met verpletterenden blik. Is het ook niet hare schuld, dat uw kind zwak en klierachtig is, en heeft zij ons misschien het slechte weer bezorgd in het Thuringherwoud, waardoor gij uit uw humeur zijt? Wie weet - hij zweeg, en wendde zich met een bijna verachtelijk gebaar van haar af.

- Ja, het is goed dat gij niet uitspreekt, Johannes, klaagde de jonge weduwe, wie het schreien nader stond dan het lachen. Ik heb u niet willen beleedigen, Carolina, zegde zij nu tot Felicitas, en om u te toonen, dat ik volstrekt niet boos op u ben, of dat ik u mijn vertrouwen niet onttrokken heb, zal ik u verzoeken, van avond voor het laatst nog eens bij Anna te blijven. Ik ben zenuwachtig en moê van de reis.

- Dat zal niet gebeuren! besliste de professor streng. De tijd van onbegrensde opoffering is nu voorbij. Gij verstaat het uitmuntend Adèle, de krachten van anderen tot uw voordeel aan te wenden: maar van nu af zorgt gij zelf weer voor uw kind.

- Goed; mij ook wel! riep mevrouw Helwig uit de verte. Dan kan Carolina van avond eens duchtig wiegen: ik kan dit toch van Hendrik en Rika kwalijk meer vergen; die worden te oud.

Een donker rood liep a's een vlam over het aangezicht des professors. Hoe moeilijk men ook gewoonlijk de eigenaardige trekken van zijn gelaat kon ontcijferen, nu lag er duidelijk schaamte en verlegenheid op. Nog nooit had hij misschien zoo sterk gevoeld als op dit oogenblik, in welk eene hatelijke betrekking hij dit begaafde meisje gedrongen had. Felicitas verliet onmiddelijk hare plaats onder den noteboom; zij wist dat die weinige woorden van mevrouw Helwig een bevel voor haar waren dat zij terstond moest gehoorzamen, wilde zij niet een stortvloed van scherpe woorden en hatelijke aanmerkingen hooien. Doch de professor trad haar in den weg.

- Ik geloof, dat ik hier ook nog een woord als voogd heb in te brengen, zegde hij schijnbaar zeer bedaard, en als zoodanig verkies ik niet, dat gij dergelijk werk zult doen.

- Wilt gij haar misschien onder een glazen stolp zetten? zegde mevrouw Helwig die nu insgelijks haren grooten voet op het gras zette en sneller kwam toeloopen dan zij zich gewoonlijk bewoog. Zij is heel naar uwe voorschriften opgevoed, heel nauwkeurig. Zal ik u misschien uwe brieven laten zien, waarin gij mij tot vervelens toe herhaald hebt, dat zij dienstbaar moest zijn en niet streng genoeg onder tucht gehouden kon worden.

- Ik ontken hier geen woord van, antwoordde de professor met doffe, doch vaste stem; ik heb, toen ik dat schreef, uit volle overtuiging gehandeld; maar ik zou het laf en laag vinden om in iets. dat ik als eene dwaling heb leeren inzien, te willen volharden, enkel om mij zelven gelijk te blijven, ik zeg u dus bij deze gelegenheid, dat ik er anders over denk en bij gevolg ook anders zal handelen.

De jonge weduwe bukte zich bij de laatste woorden. Zij plukte eene eenzame klaverbloem die de zeis ontzien had, en verscheurde ze in kleine stukjes. Mevrouw Helwig begon weder luide spotachtig te lachen.

- Maak u niet bespottelijk, Johannes! sprak zij met verkillenden hoon. Op uwe jaren verandert men niet licht zoo geheel en al van grondbeginselen. Ze moeten dan krachtig en vast zijn, anders is 't een ellendig gestumper door het geheele leven. Gij hebt overigens niet *alleen* in deze zaak gehandeld, ik was er ook bij; en mij dunkt, mijn geheele leven bewijst, dat ik met Gods genadige hulp steeds het eenige ware en juiste gewild heb. 't Zou mij spijten, zoo *thans* nog de zwakheid der Helwigs in uw karakter te voorschijn kwam; alsdan, ik zeg het uw ronduit, zouden wij gescheiden lieden zijn. Zoolang Caroline in mijn huis is blijft zij mijne dienstbode, die zich geen stond aan luieren mag overgeven, en daarmede uit. Als zij weg is, mag zij mijnentwege doen wat zij wil, de groote dame spelen en met hare handen in den schoot zitten:

- Dat zal zij nooit, mevrouw Helwig! zei Felicitas, terwijl zij met een vluchtigen glimlach hare fraai gevormde, doch door werken gebruinde en eelterige handen bekeek. Werken behoort tot mijne levenshehoeften. Wilt ge zoo goed zijn mij de bloembedden aan te wijzen, dan zal ik beginnen.

De professor, die onder de scherpe woorden zijner moeder zijne bedaardheid niet verloren had, wendde zich nu plotseling tot Felicitas en zag naar haar met een diep verbitterden blik.

- Ik verbied het u? zegde hij streng, met gefronste wenkbrauwen. Niet alleen als voogd, als ik daarmee uw ontembaren trots niet buigen kan; maar als dokter doe ik een beroep op uw verstand. Gij hebt u bij de verzorging van Anna overspannen. Uw geheel voorkomen bewijst het. Binnen kort zult gij het huis van mijne moeder verlaten; het is onze plicht te zorgen dat gij althans een gezond lichaam in uwen toekomstigen werkkring medebrengt.

- Nu, dat is althans een verstandige reden hernam mevrouw Helwig. De woorden ‘onbetembaren trots klonken haar als muziek uit den mond van haren zoon, die nog niets in Felicitas berispt had. Zij mag mijnentwege heden naar huis gaan, ofschoon ik niet begrijp hoe dat beetje oppassen haar zoo van streek zou gemaakt hebben. Zij is jong en heeft er goed eten bij gehad... Zie maar eens andere meisje in hare omstandigheden aan, Johannes; die werken dag en nacht en hebben toch roode wangen

Zij nam den arm van Adèle en ging over het gras terug, denkende dat haar zoon haar volgen zou. Ook de jonge weduwe wilde blijkbaar uit trotsch en wrevel niet naar hem omzien. In 't eerst scheen het ook, dat hij van plan was met de dames mede te gaan; doch toen hij eenige voetstappen voortgeloopen had, keerde hij zich om en wachtte tot dat het verschotene blanwe reistoilet achter de laatste heining verdwenen was. Langzaam trad hij weder naar de noteboom. Hij bleef een oogenblik zwijgend voor Felicitas staan, die juist de strikken van haar stroohoed vastmaakte.

Eensklaps boog hij voorover en keek onder den breeden rand van haren hoed, die het voorhoofd en de oogen van het jonge meisje geheel bedekte. Nog was er gramschap in den blik waarmede hij haar aankeek; doch toen zijne oogen de hare ontmoette, smolt de toorn weg.

- Hebt gij er volstrekt geen gevoel van, dat ge mij heden zoo'n leed gedaan hebt, vroeg hij, hoofdschuddend en zoo zacht alsof hij tot een kind sprak.

Zij zweeg.

- Felicitas ik kan onmogelijk denken dat gij tot die vrouwen behoort, wie de bede om vergiffenis uit den mond van een man een gewenscht genot is, zegde hij nu zeer ernstig en niet zonder een zweem van scherpheid.

Nu sloeg zij de oogen tot hem op. Haar bleek gelaat werd overtogen met een eerbaren blos, die zelfs baar voorhoofd en hals bedekte.

- Zulk eene bede heeft in mijn oog altijd iets pijnlijks voor de beleedigde, antwoordde zij na eene poos, op zachteren toon dan waarop zij gewoonlijk tot hem sprak; maar van iemand, die zich eene hooge maatschappelijke betrekking heeft weerdig gemaakt, zou ik ze voor geenen prijs willen hooren. Kinderen moeten aan de ouders om vergiffenis vragen, maar ik kan mij het geval niet anders voorstellen. Even weinig... zij zweeg en nogmaals verspreidde het zachte rood zich over hare wangen.

- Even weinig wilt gij den man verootmoedigd voor zich zelven zien, niet waar, Felicitas viel hij haar in de rede, met eene stem waarin een juchtoon lag. Maar die grootmoedige zienswijze leidt ook tot gevolgtrekkingen, voegde hij er na een oogenblik zwijgens bij. Wees nu eens heel stil en bedaard, en overweeg eens bij u zelve of het niet de plicht van de vrouw is, den man de behulpzame hand te bieden wanneer hij eene dwaling wil herstellen!. Stil! Nu wil ik geen antwoord hooren! Ik zie al aan uwe oogen dat het geheel anders zou uitvallen dan ik verlang. Ik wil geduldig wachten éëns komt toch wellicht een tijd, waarin de booze den op de rots, zijne wapenen *niet* gebruikt!

Hij ging heen. Zij sloeg hare oogen neer en keek naar het klaverblad, dat zijne handen ontgleden was en dat hij als een symbool van geluk had geplukt. Het lag met de vier uitgebreide blaadjes als op het gras geteekend. Zij durfde het niet oprapen... zij had immers niets met zijn geluk te maken - maar.. zij liep er voorzichtig omheen; zij wilde den kleinen groenen profeet toch ook niet *vertrappen!*

XXI.

Na eene reeks van helder zonnige voorjaarsdagen hing heden een somber bewolkte hemel over de kleine stad X; hij lag dicht op den hoogen toren, die wit rond en met een helder groenen koepel als eene aspergie in de lucht stond. Het oude koopmanshuis aan de markt nam in zulk eene sombere verlichting steeds weêr het trotsch, ernstig en gesloten karakter aan der tijden, waarvan de afbeeldingen der roofridderlijke voorouders nog in zijne zalen hinden.

Heden hingen alle gordijnen neêr van de vensters van den voorgevel. De jonge weduwe leed aan eene hevige hoofdpijn en was in 't geheel in onbeschrijfelijke opgewondenheid: men had hare kamer verduisterd en zij vermeed alle luid gerucht. Ook het vrouwengelaat, dat jaar in jaar uit iederen morgen aan 't venster der benedenverdieping verscheen, liet zich heden niet zien. De grijze lucht was een kwaad voorteeken voor den dag, die inderdaad een der grauwste en wankleurigste in het leven der groote vrouw zou worden, het was de dag der opening van het testament. Met geheel voorbijgaan van haren persoon waren alleen hare beide zonen en de huisknecht Hendrik, op het rechthuis ontboden; maar zij vertegenwoordigde haren afwezigen zoon Nathanaël en moest dus bij de opening tegenwoordig zijn.

Tegen den middag keerde zij in geleide van den professor over de markt terug; Hendrik volgde op eerbiedigen afstand. Sterfgevallen en gevaarlijke ziekten in den kring harer omgeving, waren zonder invloed op de marmeren trekken der groote vrouw gebleven; haar sterke geest, die zich niet buigen liet, hare diepe vroomheid, die zich steeds zonder tranen in dergelijke bezoekingen geschikt had, waren dikwijls aan zwakke en vertwijfelende vrouwen als een verheven voorbeeld voorgesteld; heden had de kleine stad het ongewone schouwspel, dit model van onwrikbare sterkte van geest uit het spoor te zien wijken. Op de wangen der statige vrouw lag een verraderlijke gloed van inwendige opgewondenheid, haar plechtig afgemeten gang toonde haast en drift, en schoon ze ook slechts zacht tot haren zwijgend naast haar tredenden zoon sprak, was het toch merkbaar dat het heftige woorden waren die zij fluisterde.

De jonge weduwe had, niettegenstaande hare hoofdpijn, achter eene der gordijnen op loer gestaan en de terugkeerenden afgewacht, want toen zij in 't voorhuis traden, kwam Adèle, wel is waar met bleeke wangen en ingezonken oogen, maar echter in uiterst bevallig morgentooisel den trap af, om naar den afloop te vragen. Zij traden te zamen in de woonkamer.

- Nu, wensch ons toch geluk, Adèle! riep mevrouw Helwig diep verbitterd met een schamperen lach. Er zijn twee en veertig duizend daalders, en de familie Helwig, die het geld toch van Gods- en rechtswege toekomt, krijgt er geen cent van! Dit testament is het dwaaste ding, dat men denken kan, en toch durft men het om Godswil met geen vinger aanraken en moet men zich dit hemeltergend onrecht en rustig laten welgevallen! Nn ziet gij wat er van komt als de mannen slaapmutsen zijn; als ik hier baas was geweest, zou het wel anders gegaan zijn! Ik begrijp niet, dat mijn man deze oude vrouw rustig onder zijn dak heeft gelaten, zonder eenige zekerheid van haar geld te hebben!

De professor had zwijgend, met de handen op den rug, heen en weêr geloopen. Er lag eene donkere wolk op zijn voorhoofd en van tijd tot tijd keek hij met een scherpen oogopslag naar zijne moeder. Eindelijk bleef hij voor haar stil staan.

- Wie heeft het dan doorgedreven, dat de oude tante naar de zolderkamers verbannen werd? vroeg hij met ernst en nadruk. Wie heeft het toenmalig hoofd des huizes, mijnen vader, in zijnen afkeer van haar versterkt, en wie heeft elken omgang tusschen ons, kinderen en tante, streng verhinderd? Dat zijt gij, moeder! - Als gij had willen erven, hadt gij geheel anders moeten handelen!

- Nu, gij zult toch niet meenen, dat ik mij met haar op een goeden voet had moeten stellen? Ik die mijn leven lang in den Heere gewandeld heb, en dat zondige, met schuld beladen mensch, dat den Zondag ontheiligde en nooit het waar geloof heeft gekend? Neen, daartoe zou mij geene macht ter wereld gebracht hebben! - Nu zal zij weten, dat zij voor eeuwig van Gods aangezicht verstooten is! Maar zij had voor gek verklaard en onder kuratele gesteld moeten worden: dat had uw vader door zijn invloed heel goed gedaan kunnen krijgen.

De professor werd doodsbleek; hij keek zijne moeder diep verschriktaan, nam zijnen hoeden ging zwijgend de kamer uit.

Hij had daar in eenen afgrond geblikt.

Dat stijve geloof aan de doode letter, die vreeselijke hoogmoed, waaronder eene onbegrensde zelfzucht school, was voor hem jaren lang een gloriekroon geweest, die het hoofd zijner moeder versierde! Dit was dan het vrouwenkarakter, dat hij zoo lang als een ideaal had beschouwd.

Hij moest bekennen, dat hij zelf eenmaal op hetzelfde punt had gestaan als zijne moeder, hij had de arme onschuldige wees, met haar hoofdje vol heldere ideale gedachten, met haar fier, rechtschapen, diepzinnig gemoed hij had haar met ruwe handen aangegrepen, haar in dien doodelijk kouden, donkeren kring gestooten.

Wat moest zij geleden hebben. Hij hield de hand voor de oogen alsof hij duizelde, klom langzaam den trap op en sloot zich op in zijn eenzaam studeerverrek.

Terwijl mevrouw Helwig in de huiskamer aan hare ergernis lucht gaf, was de keuken insgelijks het tooneel van een hevige opschudding. Rika liep, met loshangende muts, als een gejaagde heen en weder, terwijl Hendrik haar met onverstoorbare kalmte, in zijn zondagspak gadesloeg: zijn aangezicht vertoonde een zonderlinge mengeling van blijdschap, weemoed en spotlach.

- Gij moet niet denken, dat ik het u benijd, Hendrik; dat zou onkristelijk zijn! riep Rika. Ik gun het u van harte! Twee duizend daalders! Zij sloeg de handen te samen, wreet ze en liet ze saamgevouwen weder zinken. Gij hebt meer geluk dan verstand Hendrik! Goede hemel, wat heb ik mij mijn leven lang geplaagd; ik heb nooit de kerk verzuimd, zelfs in de strengste kou niet; ik heb Onze Lieven Heer aanhoudend gebeden, dat Hij mij ook eens een gelukje mocht zenden. en het heeft mij niets, geen zier geholpen, en dien man valt daar zoo'n onmenschelijk geluk ten deel! Maar, Hendrik, kunt gij het geld wel met een gerust geweten aannemen? De oude juffrouw mocht eigenlijk geen testament gemaakt hebben, zegt mevrouw; alles komt van Gods- en rechtswege aan de Helwigs toe; als men het wel beziet, is het eigenlijk gestolen geld, Hendrik; ik weet nog niet, wat ik in uwe plaats zou doen...

- Ik neem het aan, Rika, ik neem het aan, zegde Hendrik doodbedaard; waarop de keukenmeid de keuken uit liep en de deur achter zich dicht sloeg.

Het testament der oude dame, dat zoo veel stormen in het huis van mevrouw Helwig had teweeg gebracht, had reeds sedert zeven jaar bij het kantongerecht berust. Het was van den volgenden inhoud:

- 1. In het jaar 1633 heeft Lutz von Hirschsprung, zoon van den door de Zweedsche soldaten vermoorden Adriaan von Hirschsprung, de stad X. verlaten, om zich elders te vestigen. Aan dien zijtak van het alhier uitgestorven Thuringsche riddergeslacht vermaak ik:

a. de som van dertigduizend daalders:

b. den gouden armband, in welks midden een oud Duitsch vers gegraveerd staat, door een bloemkrans omgeven:

c. het manuscript eener opera van Bach; het bevindt zich bij mijne verzameling van handschriften van beroemde komponisten; het ligt in de portefeuille No. 1 en draagt den naam van Gotthelfvon Hirschsprung.

- Ik verzoek hiermede de justitie terstond eene openbare oproeping der mogelijke afstammelingen van gezegde zijlinie te doen. Mocht zich binnen den tijd van een jaar niemand opdoen, die rechtmatige aanspraak op deze nalatenschapkan maken, dan schenk ik mits dezen de som van dertig duizend daalders, benevens de opbrengst van den verkoop van den armband en het manuscript der opera van Bach, aan de armen der stad X.

- 2. Mijn zilver en alles wat ik aan sieraden bezit, met uitzondering van bovengenoemden armband, moet weder in 't bezit komen van het hoofd der familie Helwig, insgelijks alles wat tot mijn inboedel behoort (*Wordt voortgezet.*)

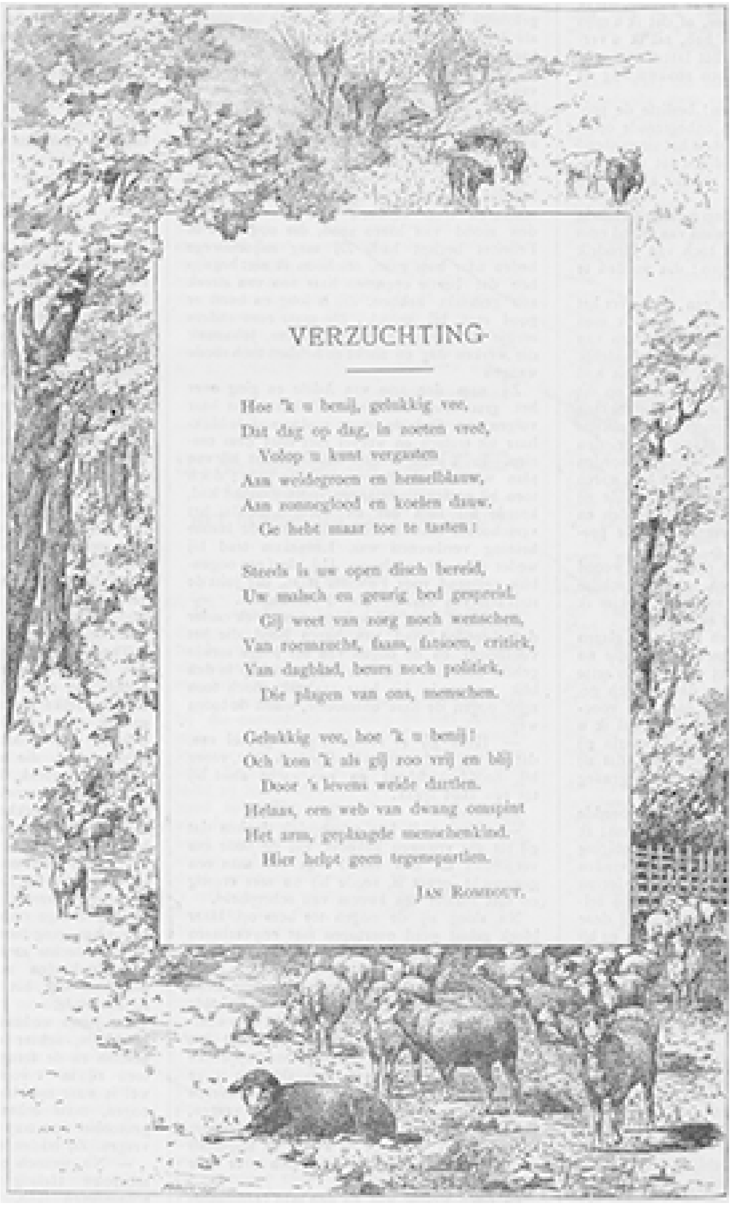

VERZUCHTING.

Hoe 'k u benij, gelukkig vee,
Dat dag op dag, in zoeten vreê,
Volop u kunt vergasten
Aan weidegroen en hemelblauw,
Aan zonnegloed en koelen dauw.
Ge hebt maar toe te tasten:

Steeds is uw open disch bereid,
Uw malsch en geurig bed gespreid.
Gij weet van zorg noch wenschen,
Van roemzucht, faam, fatsoen, critiek,
Van dagblad, beurs noch politiek,
Die plagen van ons, menschen.

Gelukkig vee, hoe 'k u benij!
Och kon 'k als gij zoo vrij en blij
Door 's levens weide dartlen.
Helaas, een web van dwang omspint
Het arm, geplaagde menschenkind.
Hier helpt geen tegenspartlen.

Jan Rombout.

Verzuchting.

Hoe 'k u benij, gelukkig vee,
Dat dag op dag, in zoeten vreê,
Volop u kunt vergasten
Aan weidegroen en hemelblauw,
Aan zonnegloed en koelen dauw.
Ge hebt maar toe te tasten:

Steeds is uw open disch bereid,
Uw malsch en geurig bed gespreid.
Gij weet van zorg noch wenschen.
Van roemzucht, faam, fatsoen, critiek,
Van dagblad, beurs noch politiek,
Die plagen van ons, menschen.

Gelukkig vee, hoe 'k u benij!
Och kon 'k als gij zoo vrij en blij
Door 's levens weide dartlen.

Helaas, een web van dwang omspint
Het arm, geplaagde menschenkind.
Hier helpt geen tegenspartlen.

JAN ROMBOUT.

[Nummer 40]

Onze gravures.

Een pleizierige verteller.

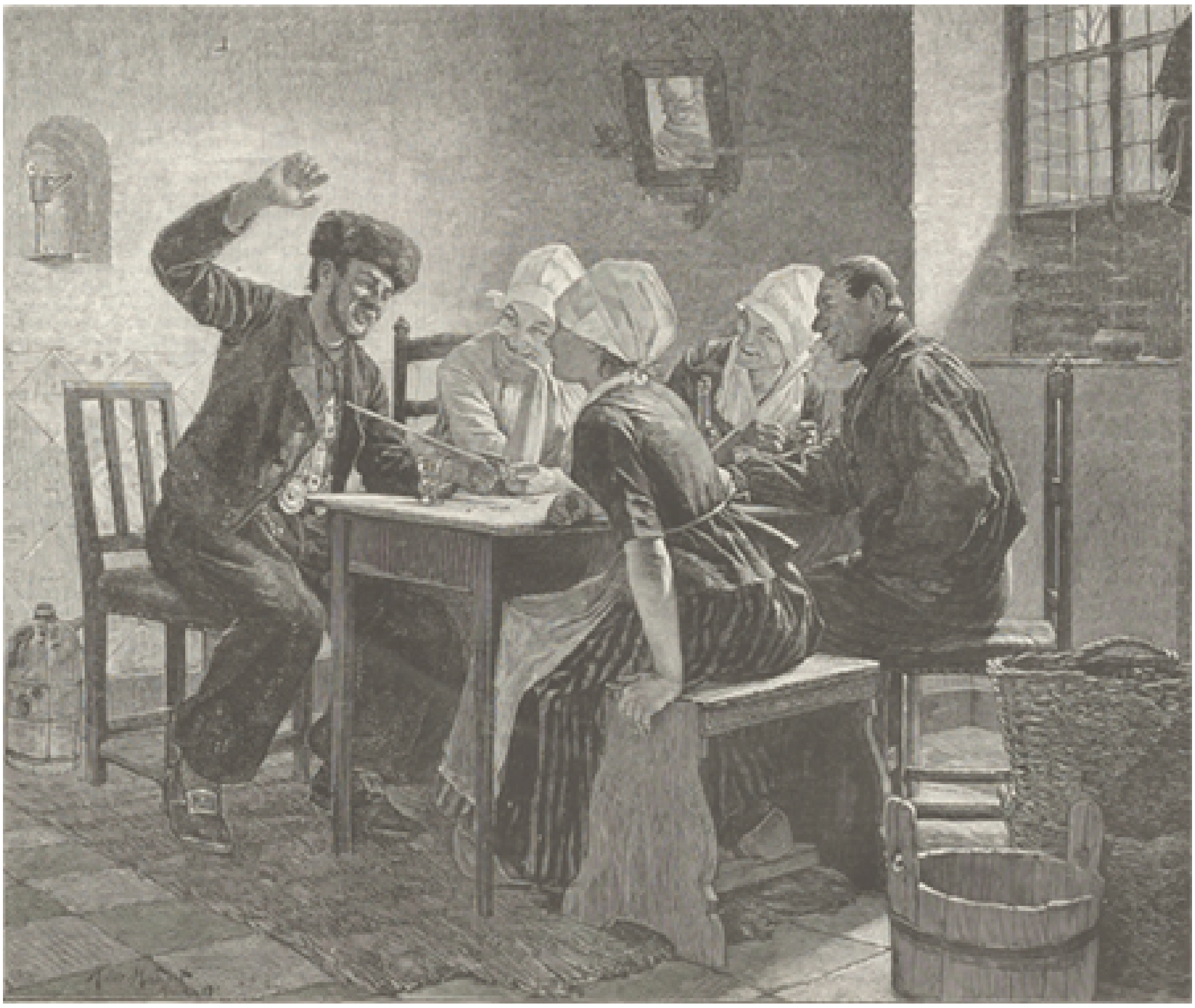

EEN PLEIZIERIGE VERTELLER, NAAR DE SCHILDERIJ VAN J. MÜLLER-MASSDORF.

Het moge dan ook zeer weinig vleiend zijn voor onze eigenliefde, een onbetwistbaar feit is het althans dat onze Zuider- en Noorderburen welbespraakter zijn dan wij Dat dit voordeel echter wel niet juist aan verstandelijke meerderheid, maar aan een degelijker onderwijsstelsel, op eigen taal gegrond, te danken is, geldt voor eene uitgemaakte zaak.

Ons lief tafereeltje vertoont zoo'n Hollander. die blijkbaar ‘niet op zen mondje gevallen is’. Het is een nog jonge Zeeuw, die een bezoek brengen komt aan een welgesteld visschershuisgezin uit de buurt van Scheveningen, dat waarschijnlijk tot de familie behoort. Welk een welkome gast onze Zeelander bij zijne verwanten is, spreekt duidelijk uit dezer gelaat. De beide oudjes, zoowel als de twee jonge meisjes ‘van melk en bloed’ vinden eene buitengewone pret in het aanhooren van den lustigen verteller, en als deze bij zijn bezoek ook de bijbedoeling gehad heeft eens even te gaan kijken of hij niet in den smaak viel van eene der beide nichtjes, dan meenen wij uit hunne lachende gezichtjes gerust te mogen opmaken, dat zijn wensch meer dan ten volle bevredigd is.

Voor honderd jaren.
Tafereelen uit de groote Fransche Revolutie
Door J.R. van der Lans.

XII.

> Vlucht van het koninklijk gezin uit de Tuilerieën. - Toebereidselen en maatregelen van Bouillé. - Teleurstellingen en misrekeningen. - De koning herkend door den postmeester van Sainte-Menehould.

Het was elf uur in den avond van den 20^{en} Juni 1791 en duisternis omhulde het trotsche paleis der Tuilerieën, sedert October 1789 de gevangenis van het koninklijk gezin. Schildwachten bewaakten aan alle kanten de uitgangen, niet alleen om elken onbevoegde het binnendringen te beletten, maar vooral ook om te verhoeden dat een der koninklijke gevangenen den kerker mocht ont-vluchten. Lafayette, de 'trouwe dienaar van Zijne Majesteit,' die in den nacht van den 5^{en} op den 6^{en} October zoo rustig geslapen had, gunde zich sinds lang geene rust meer. Op elk uur van den dag verscheen hij onverwachts in de Tuilerieën om zich te vergewissen dat alle wachtposten wel goed waren bezet, om de minste bewegingen des konings te bespieden en de spionnen en aanbrengers, waarmee hij hem omringd had, uit te hooren. Ook thans, op dit late uur, sloop hij rondom de donkere gebouwen; maar nergens trof iets verdachts zijn oog; doodsch en somber strekten zich de lange gevels uit in de stilte van den nacht, slechts door den eentonigen voetstap der schildwachts verbroken.

Alleen op het plein *du Carrousel* was nog een vrij druk gerij van af- en aanrollende rijtuigen en vermengde zich het geraas der wielen met de stemmen van lachende, grommende of zwetsende koetsiers. Zij kwamen de bezoekers van het paleis halen, vrienden en vertrouwelingen des konings, die hem, voor zoover dit hun vergund was, kwamen gezelschap houden en troosten in zijne beklemmende opsluiting. En te midden van dat rumoer van paarden en koetsen slopen in de duisternis enkele groepjes personen, mannen, vrouwen en een paar kinderen, in donkere reismantels en het gelaat onder groote hoeden verscholen, schuw en onzeker over het plein rond, angstvallig het weifelend licht der lantaarns vermijdend en zich omzichtig in de schaduw houdend van bogen en kolommen. Een dier groepjes, een man, met eene dame aan den loopt op het plein rakelings het rijtuig van Lafayette voorbij. De dame siddert; zij heeft bij het licht van de toortsen der livreibedienden den generaal der nationale garde herkend; maar onmiddellijk weer vermant ze zich, stapt haastig aan den arm van haar geleider voort en verdwijnt in den doolhof van nauwe, bochtige straten, die aan het plein grenst, terwijl de overige groepzich alle in verschillende richtingen even schichtig verwijderen.

Wie waren zij, die daar in het donker van den vallenden nacht als dieven rondslopen door de eenzame straten van het inslapende Parijs, zorgvuldig elken laten voorbijganger ontwijkend, dien zij op hun gejaagen tocht ontmoetten?

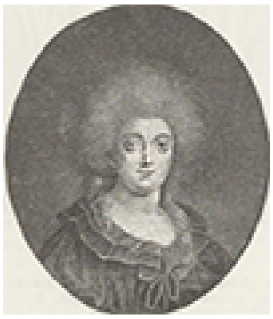

MADAME ELISABETH.

Die schuwe vluchtelingen waren koning Lodewijk XVI, zijne gemalin Marie Antoinette, zijne zuster Madame Elisabeth en zijne beide kinderen, die van slechts enkele getrouwen verzeld, het paleis ontvluchtten, dat hun tot een kerker was geworden. O welke moeite en zorgen, hoeveel beleid en overleg had het gekost, om de waakzaamheid van Lafayette en zijne spionnen te verschalken! Maanden lang had het plan de vorstelijke gevangenen bezig gehouden, zonder dat zich eenig uitzicht opdeed, het te verwezenlijken. Niemand konden zij er deelgenoot van maken, daar niemand in hunne omgeving meer te vertrouwen was. Ternauwernood konden zij een enkel oogenblik vinden, om het met elkander te bespreken; want nacht en dag waren loerende oogen op hen gericht, zóó zelfs dat de deur van het slaapvertrek der koningin steeds moest openstaan en zij die enkel sluiten mocht terwijl zij zich kleedde.

Met elken dag werd de gevangenschap ondraaglijker; zoodra zij zich vertoonden, aan uitjouwingen en bedreigingen blootgesteld, konden zij zelfs geen luchtje scheppen aan het venster, nog veel minder het paleis verlaten. Sedert den 17^{en} April hadden zij geen voet meer buiten de Tuilerieën gezet. Dien dag meende het koninklijk gezin een uitstapje te maken naar Saint-Cloud, daar Lafayette den koning genadig had toegestaan, een paar dagen de buitenlucht te gaan inademen op twee mijlen van Parijs. Maar nauwelijks was het rijtuig ingespannen of de oproerige menigte kwam het omsingelen en de dappere Lafayette met zijne nationale garde zag geene kans, den koning een doortocht te banen. Eenige weken te voren was hij wel mans genoeg geweest om een aantal edellieden, op het gerucht van een aanslag, ter verdediging des konings naar het paleis gesneld, smadelijk heen te jagen, zeggende dat hij zelf voor de veiligheid van Zijne Majesteit instond. Maar die edelen hadden ook op verzoek des konings de wapenen afgelegd.

Tegenover den volkshoop minder voortvarend dan tegenover ontwapende verdedigers des konings, had Lafayette het rustig aangezien, dat deze in zijn paleis werd teruggedreven als een misdadiger, die op ontsnapping uit den kerker wordt betrapt. Grievender kon Lodewijk XVI niet worden te verstaan gegeven, dat hij de gevangene was van zijn volk, en dat, zoo hij ooit nog zijn koninklijk gezag tot heil des lands wilde uitoefenen, hij tot elken prijs de vrijheid van zijn persoon moest trachten te herwinnen. Te lang reeds had men hem tot het werktuig der revolutie verlaagd, door hem met geweld de or de teekening af te persen van besluiten, waartegen zijne heiligste overtuiging in opstand kwam. Hij moest die kluisters afschudden: eenmaal buiten Parijs, zou hij wellicht in de eene of andere grensplaats zijne getrouwen om zich kunnen verzamelen, de uitgeweken edelen tot zich roepen en met de hulp van bevriende mogendheden eene legermacht op de been brengen, in staat om de orde te herstellen en den geschokten troon zijner vaderen weer op te richten. Dat was hij verplicht aan zijn volk, aan zijn huis, aan vrouw en kroost, die hij als koning, als echtgenoot en vader niet aan de revolutie mocht laten.

In het geheim waren lange onderhandelingen gevoerd met Mirabeau, die den opstand, welke hem over het hoofd wies, moede, ten slotte den koning zijne diensten had aangeboden. De machtige volksleider, die met zijn woord alleen alles meende te kunnen overheerschen, had zich voorgesteld het monster, dat hij zelf tegen den troon had aangehitst, weer even gemakkelijk te kunnen beteugelen. Maar eene plotselinge ziekte, het gevolg van zijn ongeregeld leven, wierp hem machteloos op het krankbed, dat weldra zijn doodsbed werd. Van dien bondgenoot, hem even onverwachts ontvallen als hij zich had aangeboden, had de koning dus niets meer te verwachten.

Doch hij had nog één dienaar, die tot de volvoering van het stoute plan berekend was en op wiens ridderlijke trouw en krijgsmansbeleid hij zich ten volle verlaten kon. Het was de markies de Bouillé, de onderdrukker van *den* opstand te Nancy. Met dezen was ten laatste een weldoordacht plan tot ontvluchting beraamd, dat de beste kansen tot slagen aanbood. Het koninklijk gezin zou, door vermomming onkenbaar gemaakt, in den nacht de Tuilerieën ontvluchten, in een paar reiswagens, die door de zorgen van Bouillé bij elke vooraf bepaalde halte versche paarden zouden vinden, om hun weg te vervolgen naar de grensstad Montmédy, die tot toekomstig koninklijk kwartier was uitgekozen. De markies de Bouillé zou bovendien zorgen, dat van afstand tot afstand langs den weg troepen aanwezig waren om in geval van nood de vlucht des korings te dekken. Drie voormalige lijfwachten zouden, als livreibedienden vermomd, het koninklijk gezin vergezellen, terwijl Bouillé den koning bovendien een edelman had aangewezen, op wien hij zich als gids en geleider veilig verlaten kon. In plaats van dezen gaf de koning echter eene plaats in het rijtuig aan de gouvernante der kinderen, madame De Tourzel, die onder tranen smeekte, de vlucht harer meesters te mogen deelen. Door deze schikking en ook om de toebereidselen tot de reis te verbergen voor eene der kamervrouwen der koningin, die eene vurige *patriote* was, moest de vlucht, die aanvankelijk op den 19^{en} Juni was bepaald, plotseling een dag uitgesteld worden. Die vertraging kon niet tijdig genoeg ter kennis van Bouillé gebracht worden, om dezen gelegenheid te geven zijne ingewikkelde en omvangrijke maatregelen opeens te wijzigen, en zoo was dan deze hachelijke onderneming, waarvan de toekomst van Frankrijk en zijn koningshuis afhing, reeds van den beginne mislukt.

Het noodlot scheen daarbij gezworen te hebben, het voortvluchtige koningsgezin op dien hangen tocht te achtervolgen. Ternauwernood waren de vluchtelingen, door de vertrekken van een vertrouwd hoveling, bij groepjes van tweeën of drieën, achtereenvolgens het paleis ontkomen, of reeds begon die reeks van misrekeningen en teleurstellingen, welke op de jammerlijkste mislukking moest uitloopen.

Wij hebben gezien hoe Marie Antoinette, aan den arm van een der drie lijfwachts voortspoedend, op het punt had gestaan, door Latayette te worden herkend en teruggevoerd. In haren schrik sloeg de arme koningin met haren geleider eene verkeerde straat in, raakte in de duisternis verdwaald en bereikte, zonder iemand den weg te durven vragen, eerst na lange omwegen de afgesproken plek, waar de koning met de anderen haar in doodsangsten wachtten, om in het rijtuig te stappen.

Eindelijk zijn de vluchtelingen gezeten in de beide huurkoetsen, die in allerijl afrijden in de richting der poort St. Martin. Zij werpen een laatsten blik op het paleis, waar zij zooveel treurige dagen gesleten hebben en bereiken weldra, langs de uitgestorven donkere straten de *barrière.* De reispas, behoorlijk door den minister Montmorin geteekend, verleent hier ongehinderden doorgang aan ‘mevrouw de barones de Korf, met hare twee kinderen, eene kamervrouw, een kamerknecht en drie bedienden op weg naar Frankfort.’ Onder dien schuilnaam verborg zich Marie Antoinette; de koning, met eene pruik op en in livrei gestoken, gold voor haren kamerknecht; de kleine troonopvolger was als een meisje gekleed evenals zijn zusterken.

In het reisverhaal, later door de edele dochter van Marie Antoinette opgesteld, leest men niet zonder aandoening deze bijzonderheden: ‘Mijn broertje werd als meisje verkleed; hij zag er allerliefst uit. Daar hij schuddebolde van den slaap, wist hij niet wat er gebeurde; ik vroeg hem wat hij wel dacht dat wij gingen doen, en hij antwoordde mij dat hij dacht, wij gingen comedie spelen, omdat wij verkleed waren.’

Het was eene treurige comedie, die de koninklijke ballingen moesten spelen en ze ging hun slecht af; Lodewijk XVI verried zich, ondanks zijne livrei en zijne pruik, bij elke beweging en ook den vermomden edellieden op den bok was het wel aan te zien dat zij geene bedienden van beroep waren.

In de stilte van den nacht ratelden de rijtuigen voort tot Bondy, waar eene splinternieuwe berline voor het koninklijk gezin met een cabriolet voor het gevolg, ingespannen en wel gereed stond. Hiervoor had de graaf de Fersen gezorgd, die ook bij de overige toebereidselen gewichtige diensten had bewezen en thans, nu de hooge reizigers instapten, de koningin eerbiedig de hand kuste en afscheid nam. Met verlevendigden moed en blijde hoop werd de reis voortgezet; allengs brak de dag aan en de arme vluchtelingen, die zoolang in de Tuilerieën hadden opgesloten gezeten met geene andere afleiding dan het dreigend straatrumoer onder hunne vensters, genoten bij volle teugen de liefelijke frischheid van den zomermorgen in de vrije natuur. Voor het eerst na maandenlange beklemming herademden zij en vergaten bijna dat zij vluchtelingen waren.

Er werd verzuimd van uit Bondy een bode vooruit te zenden naar Bouillé en de afdeelingen troepen, welke op verschillende punten van den weg de koninklijke rijtuigen afwachtten. Tot overmaat van ramp brak te Montmirail het onderstel van een der rijtuigen en veroorzaakte een oponthoud van eenige uren. Omstreeks halfvier in den middag bereikten zij Châlons, de eenige groote stad, die zij hadden te passeeren. Ondanks de vrees des konings, daar herkend te zullen worden, liep alles goed af. Wel verzamelde zich eene menigte nieuwsgierigen om de rijtuigen, terwijl die van paarden verwisselden, maar de postmeester zelf hielp dat werk bespoedigen en het vertrek verhaasten: de rechtschapen man had den hoogen vluchteling herkend, maar hield het wijselijk voor zich.

Terwijl het koninklijk gezin aldus, telkens meer bemoedigd en gerustgesteld, de reis voortzette, verkeerden Bouillé en de uitvoerders zijner bevelen in angstige spanning, diep bekommerd om het onverklaarbaar uitblijven der rijtuigen, wier komst reeds den vorigen dag was verwacht. De vertraging van 's konings vertrek uit Parijs had alle met zooveel beleid genomen maatregelen ijdel gemaakt.

Te Pont-Sommevelle, waar hij de eerste afdeeling troepen moest ontmoeten, vond hij niemand. Den ganschen nacht hadden vijftig huzaren in de omstreken rondgezworven; de graaf de Choiseul zelf, met eenige officieren in het struikgewas verborgen, had onvermoeid op den uitkijk gestaan, telkens hopende een bode te zien aankomen, die hem de komst van Zijne Majesteit aankondigde. Maar de gansche nacht was verstreken, zonder dat zich een enkele hoefslag op den eenzamen weg deed hooren, en ook de dag liep reeds weer ten einde, zonder dat er iets opdaagde. De ongewone troepenbeweging in die streek wekte de achterdocht der bevolking; wel had men rondgestrooid dat er eene bezending geld verwacht werd, tot uitbetaling van soldij, en dat om dit transport te dekken al die soldaten in de weer waren. Maar met die uitvluchten kon men zich toch op den duur niet redden, en de graaf de Choiseul was eindelijk wel genoodzaakt geweest, zich met zijn krijgsvolk te verwijderen. Helaas, een half uur na zijn vertrek, kwam de koning te Pont-Sommevelle aan en vond niets van het afgesproken geleide.

Voortgereisd tot Sainte-Menehould, begon hij zich ernstig ongerust te maken over het uitblijven der verwachte vrienden. Daar aangekomen, stak hij herhaaldelijk het hoofd buiten het portier om onder de saamgestroomde omstanders naar een bekend gezicht, naar een blik van verstandhouding te zoeken. Het was, schoon laat in den avond, nog helder licht, daar men den langsten dag van het jaar had. Hij ontdekte echter geen enkelen vertrouwde, doch wekte door zijne onrustige bewegingen en zijne bezorgde vragen aan de postiljons wel den argwaan van den zoon des postmeesters, een jong en vurig patriot, die het piekenfeest had bijgewoond. Daar had hij den koning gezien; hij herinnerde zich verder het portret op de nieuwste assignaten, en ja, er was geen twijfel aan of deze reiziger moest Lodewijk XVI wezen. De dames en kinderen, die hem vergezelden, kwamen daarbij in aantal en leeftijd overeen met de leden der koninklijke familie; hij kon zich dus niet vergissen. Intusschen waren de versche paarden reeds voorgespannen, de postiljons zaten reeds weer in den zadel, en bedenkende dat er eene afdeeling dragonders in de stad lag, die het reisgezelschap desnoods met geweld een uittocht zouden kunnen banen, liet hij zonder iets te zeggen de rijtuigen vertrekken. Maar nauwelijks waren zij afgereden of hij keerde in den stal terug, zadelde zijn beste paard en sloeg in vliegenden ren een binnenweg naar Varennes in, om daar de stedelijke overheid van de aankomst des konings te verwittigen en het voortreizen der vluchtelingen te beletten.

(*Wordt voortgezet.*)

[Onze gravures]

Maria Stuarts laatste Gang, volgens de voorstelling der Meiningers.

Al wie in de kunst eenig belang stelt heeft hier, te Antwerpen, den Meininger-tooneeltroep gaan zien, bewonderen en toejuichen, toen dit gezelschap ons in den loop van het vorige jaar op eene reeks zijner kunstrijke voorstellingen kwam vergasten.

De man der pen kon er de sierlijke voordracht smaken der meestergewrochten, die sinds jaren zijne lievelingen en de voorwerpen zijner studiën waren; de tooneelliefhebber mocht er zich vermeien in de gewetensvolste en prachtigste vertolkingen, die tot nog toe in eenigen schouwburg ter wereld te zien geweest waren; de beeldende kunstenaar kreeg er eene ontelbare reeks van treffende plastische groepen en tafereelen, historisch juiste en met nauwkeurige zorg geschakeerde kleedsels, en verrassend schoone tooneelschermen te bewonderen; de toonzetter kon er de ervaring opdoen, welke treffende indrukken er te verkrijgen zijn, door op geschikte oogenblikken de voordracht en de handeling in een treurspel, door eene sober georchestreerde muziek van achter de schermen te doen begeleiden; kortom, voor allen was er te genieten, iets te leeren; behalve echter voor ons eigen, zoogezegd nationaal tooneel; dar al die kunst en pracht een oogenblik verbluft en versuft aangekeken heeft, en dan teruggekeerd is tot *zijn* ouden sleur, tot *zijne*.... kunst.

De hoogste uiting dier kunst, ‘het overgroot en voortdurend succès,’ zooals de plakbrieven van den gemeente-schouwburg meldden, schijnt dit jaar een soort van barakspel geweest te zijn, dat de fatsoenlijke dagbladen weigerden in hunne kolommen aan te kondigen.

Met het ernstige en deftige Antwerpsche publiek gaan wij dus de poorten van ons eigen schouwtooneel stilzwijgend voorbij, en wachten op de Meiningers om nogmaals volop een rein en hoog kunstgenot te smaken.

Als herinnering voor hen, die reeds Maria Stuart door den Duitschen troep vertolken zagen, en als voorbereiding voor de kunstminnaars, die de Meiningers bij hun aanstaande bezoek te onzent in dit stuk zullen gaan bewonderen, geven wij in dit nummer het aangrijpendste oogenblik van dit treurspel in gravure weder.

Gelijk men weet, onderscheiden zich de Meiningers niet alleen door hun gevoelvol en menschkundig spel, maar ook door de nauwgezetheid waarmee zij tot zelfs in de kleinste bijzonderheden der tooneelschikking de gedachte van den tooneeldichter trachten te vertolken. Hunne voorstelling van Schiller's *Maria Stuart* leverde daarvan een duidelijk bewijs. De voorschriften van den dichter werden in dit treurspel met de meest mogelijke historische trouw opgevolgd, nauwkeuriger dan Schiller zelf met de gegevens der geschiedenis omsprong. Ons tafereel verbeeldt het laatste tooneel uit het vijfde bedrijf van Schiller's drama.

Hanna, Paulet en Drury treden op, in het zwart gekleed; zij worden gevolgd door dienaren, die met eene menigte kostbaarheden den achtergrond van het tooneel aanvullen.

Een voor een komen al de getrouwen der koningin; eindelijk verschijnt zij zelf, feestelijk getooid, gelaten, troostend en vergevend. Zij verzoekt allen, het vertrek te verlaten; zij wil - altijd volgens Schiller, die haar inderdaad als schuldig doet voorkomen - hare laatste bekentenis voor Melvil afleggen. Reeds komen Burleigh, Leicester en Paulet met de soldaten; Burleigh ontvangt Maria's laatste bevelen; de vrouwen verdringen zich angstig rondom hunne gebiedster, doch worden teruggestooten door de soldaten, die de wijdgeopende deur bezet houden.

Er heerscht een somber stilzwijgen; zacht snikken de vrouwen, - de koningin bidt. Zij richt zich met edele waardigheid op tot den laatsten gang; zij ziet Leicester aan en siddert terwijl hij, door haar blik tot in het diepst der ziel geschokt, haar begeleidt.

Plotseling weerklinkt achter het tooneel in machtige, aangrijpende tonen de ‘heksenmarsch;’ langzaam beweegt zich de stoet voort, allengs is het tooneel verlaten; ademloos hooren de toeschouwers de woorden van Leicester aan en met kloppend hart voelen zij zelf als den verpletterenden slag van het onverbiddelijke noodlot.

Dit zijn de indrukken, welke de Meiningers door de waarheid en waardigheid, waarmee zij Schiller's treurspel weergeven, in het gemoed der toeschouwers teweegbrengen.

Mocht het ons spoedig gegeven zijn de groote kunstenaars nogmaals in ons midden te vieren.

Hunne komst zal hier zelfs wel iets meer dan een feestbanket voor den geest zijn: de luchtkring onzer tooneelwereld mag van tijd tot tijd wel eens gezuiverd worden.

Eerste kennismaking.

Wat ons in dieren vooral aantrekt is het ongekunsteld natuurlijke, dat hen kenmerkt; zij doen zich altijd juist voor zooals ze zijn en maken van hetgeen in hun binnenste omgaat volstrekt geen geheim. Als twee menschen voor het eerst kennis maken, weet gewoonlijk geen van beiden welken indruk hij op den ander maakt; want onder algemeene beleefdheidsvormen verbergt zich de min of meer gunstige meening die men elkander inboezemt. Niet aldus bij de twee viervoetige huisgenooten, die wij op ons tafereeltje bij de eerste kennismaking bespieden. Door zijn beschermend afdalenden blik en zekere goedige minachting, toont de hond zich bewust, dat hij niet alleen in lichaamskracht de meerdere is der jonge poes, maar ook dat hij in huis door jarenlangen vertrouwelijken omgang met zijn meester een zeker recht en ontzag verkregen heeft, hetwelk hem aanspraak geeft, door het nieuwelingetje behoorlijk geëerbiedigd te worden.

Poes van haren kant gevoelt zich, al zit ze op een zijden sofa in hare nieuwe omgeving, nog te veel als ‘eene kat in een vreemd pakhuis,’ om bijzonder op haar gemak te wezen, en vindt haren grooten kameraad blijkbaar wel wat familiaar voor de eerste kennismaking. Zij trekt zich wantrouwig tegen de leuning van den stoel terug, gereed om bij de eerste poging tot toenadering er over heen te wippen en eene veiligere wijkplaats te zoeken.

Dat die uiteenloopende gevoelens in hunne karakteristieke uitingen op ons tafereeltje zoo natuurlijk weergegeven zijn, is voor den schilder geene geringe verdienste.

De bouwvallen van Thebe.

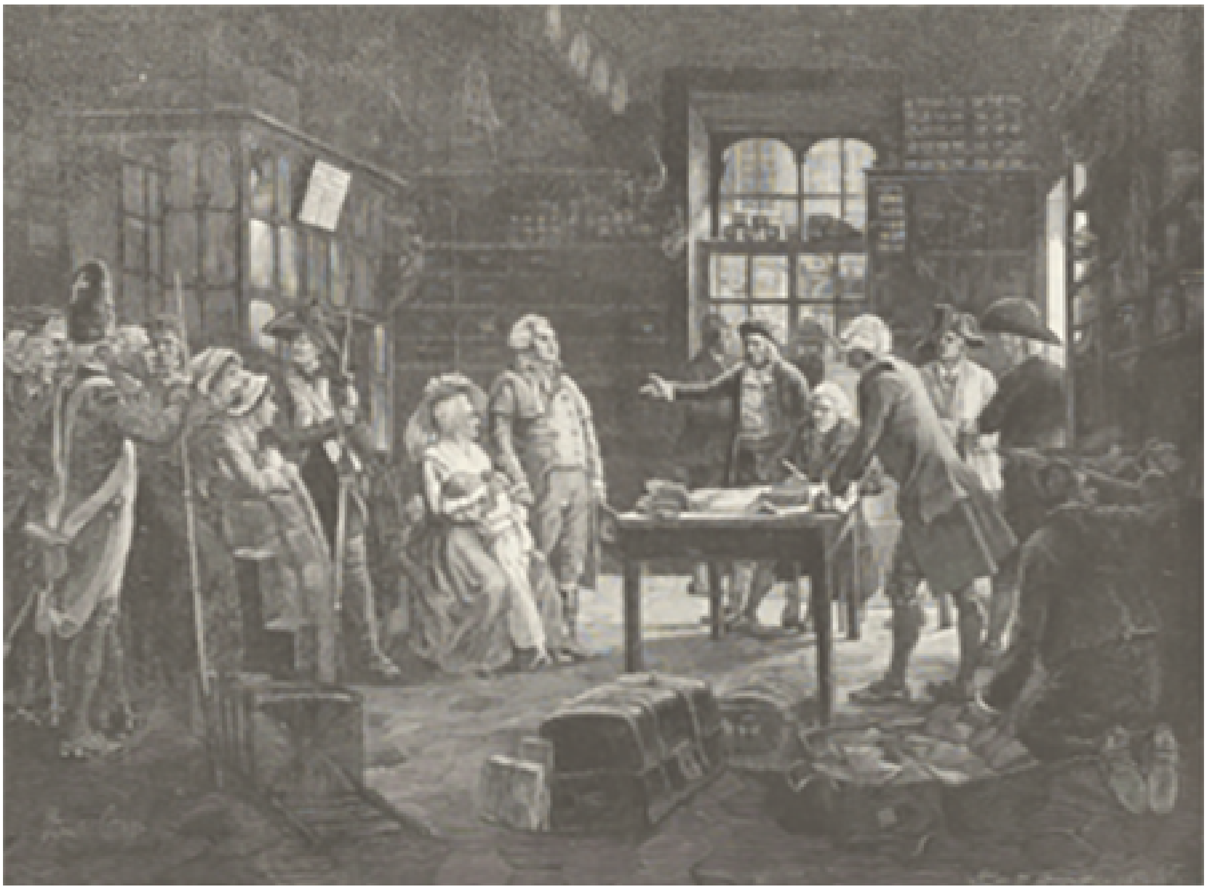

VOOR HONDERD JAREN. - Verhoor des konings te Varennes, naar de schilderij van HENRI CAIEN.

Hoe groot de schat van oudheden ook zij, dien het oude Memphis aan den nieuwen tijd heeft overgeleverd, toch wordt hij verre overtroffen door de onafzienbare menigte van bouwvallen, die te Thebe zijn bewaard gebleven. Thebe, de oude koningstad van Opper-Egypte, hetwelk we, den Nijl opvarende, ten zuiden van Memphis hebben te zoeken, bevat meer oudheden dan geheel het overig Egypte te zamen.

Aan beide zijden van den Nijl verhief zich eenmaal Thebe, als eene ontzaglijk groote hoofdstad, met de heerlijkste paleizen en tempels, met reusachtige standbeelden en obelisken versierd, waar huizen des volks als gebouwen van vier en vijf verdiepin-

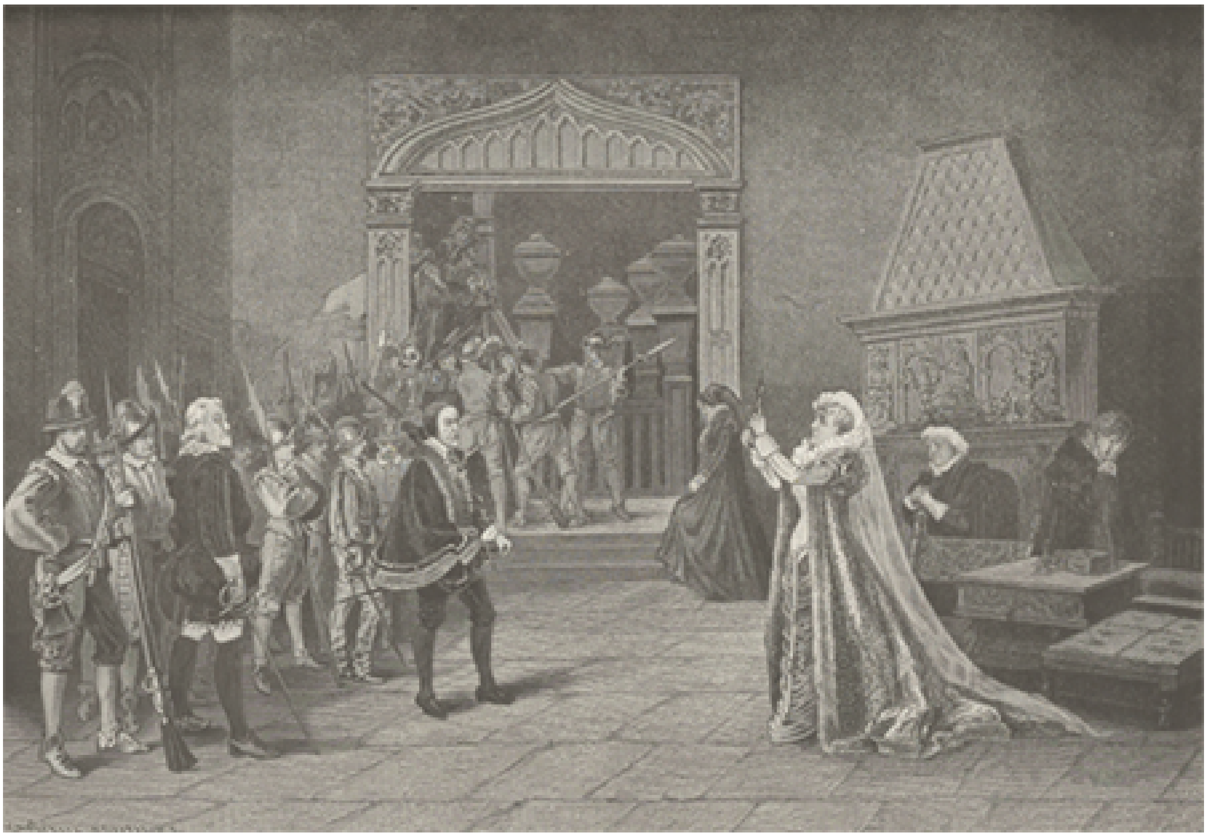

MARIA STUARTS LAATSTE GANG, VOLGENS DE VOORSTELLING DER MEINIGERS, NAAR DE TEEKENING VAN FERDINAND LINDNER.

gen prijkten. Volgens Diodorus Siculus had de schoone stad een omvang van meer dan drie mijlen, en deze opgave wordt door de overgebleven puinhoopen bevestigd. Thans is Thebe, even als Memphis van de aarde verdwenen. Slechts eene verzameling, neen! eene gansche wereld van bouwvallen duidt de plek aan, waar het eens gestaan heeft. Eene reeks van dorpen is op dien historischen bodem gebouwd. Maar hoe barbaarsch, hoe roofzuchtig ook hier de menschen sinds eeuwen te werk zijn gegaan in het verwoesten van de gedenkteekenen van overoude kunst, toch is dit hun niet volkomen gelukt. Nog heden ten dage zijn de ruînen der tempels en Thebe zóó indrukwekkend, zóó grootsch, dat daarmee geene nieuwere bouwwerken op éėne lijn geplaatst kunnen worden.

‘Dicht bij den breeden, door eene drukke scheepvaart verlevendigden stroom verheffen zich op een kunstig, met een muur van gebakken steen omringd terras (dat een langwerpig vierkant van ongeveer drie vierde mijl in omtrek vormt), in de schaduw der palmen, de bewonderenswaardige overblijfsels van deze bouwwerken met fierheid uit de groene vlakte nabij het tegenwoordige dorp Karnak. Twee rijen van liggende rammen, die op den rand van het terras beginnen, geleiden naar kolossale Propyleën, waarop lange zuilenrijen, zalen en gaanderijen volgen.

‘De massa van bouwvallen verwart den blik, die in deze door elkaar geworpen overblijfsels van muurwerk, deze gebroken zuilen, deze verminkte beelden, deze op en onder elkander liggende obelisken bijna geene orde ontdekken kan. Maar te gelijker tijd ontvangt men een diepen indruk van de verscheidenheid en de pracht der bouwstoffen, die uit gekleurden zandsteen, heerlijk marmer en rood of gitzwart graniet bestaan. Het eerste voorgebouw (van het westen af gerekend) voerde eenmaal naar een voorhof, door gaanderijen omringd, wier dak ondersteund werd door zuilen, die allen ofschoon 70 voet hoog, uit een steenblok gehouwen waren. Thans echter liggen allen, op een enkele na, in stukken op den grond. - Eene tweede portiek voert - een twintig schreden opwaarts - naar de verhevenste overblijfsels van Egyptische bouwkunst, naar eene ontzaglijk groote zaal, die 120 voet lang en meer dan 160 voet breed is. De groote vierkante steenen, die het dak dezer zaal vormen, worden gedragen door 134 zuilen, waarvan de twaalt middelste, de kolossaalste, eene hoogte van ongeveer 70 en eene doorsnede van 12 voet hebben. Elke zijde der kapiteelen is 16 voet lang, zoodat wel 100 menschen op zulk een kapiteel staan kunnen. Op deze zaal volgt eerst eene vrije ruimte, dan een voorhof, welks afdak door pilaren gedragen wordt. Hieraan sluiten zich de overblijfsels van een tempel van Ammon aan, waarop weder een groot voorhof, groote door zuilen ondersteunde zalen, en een aanzienlijk aantal kleinere vertrekken volgen. Al deze overblijfsels zijn deels met verheven, deels met ingebeiteld beeldhouwwerk bedekt. Het binnenste der zuilengangen is met zulk eene menigte reliefs en schilderwerk versierd, dat het oog er van schemert. Sommige daarvan prijken nog heden ten dage met de levendigste kleuren.

Vóór de portiek, die tot een voorhof van den tempel van Ammon toegang verleent, stonden eens twee obelisken van rood graniet. Eén daarvan staat nog heden overeind en is 69 voet hoog. Ook bij den ingang des tempels staat nog eene obelisk van 90 voet hoogte; eene andere, van nog grootere afmetingen, is omvergestort. Eene dubbele rij sphinxen (vroeger waren zij 600 in getal en hunne puinhoopen liggen hier overal in het rond), die 20 voet van elkander geplaatst waren en waarvan nog een aanmerkelijk aantal overgebleven is, verbindt den tempel van Ammon met het zoogenaamde paleis van Luxor, een eveneens aan Ammon gewijden tempel, die ongeveer een uur zuidwaarts bij het tegenwoordig zeer armoedige dorpje Luxor ligt.

Van het binnenste gedeelte des gebouws is slechts weinig overgebleven. Uit de puinhoopen rijzen echter nog prachtige zuilen omhoog even als twee bijzonder kolossale standbeelden en eene obelisk, ter hoogte van 75 voet. De wederga van deze versiert tegenwoordig de place de la Concorde te Parijs.

Kleine fee.
Tafereelen uit Marlitt's verhaal:
Het geheim der oude jufvrouw.
(*Vervolg.*)

- 3. Mijne verzameling van handschriften van beroemde komponisten, met uitzondering van bovengenoemde opera van Bach, moet openbaar verkocht worden; de opbrengst van dien verkoop vermaak ik mits deze aan mijne beide achterneven Johannes en Nathanaël Helwig, in overweging, dat het mij reeds gespeten heeft hun geen kersgeschenk te hebben kunnen doen.

Nu volgden er nog verscheidene legaten aan arme handwerkslieden, gezamenlijk tot een bedrag van twaalfduizend daalders; waaronder Hendrik met tweeduizend, en de werkvrouw met duizend daalders bedacht waren.

Hendrik had Felicitas den inhoud van het testament medegedeeld, zoo goed hij het wist. Uit zijne mededeeling bleek, dat de oude jufvrouw de plaats waar haar zilverwerk verborgen was, niet nader had aangeduid. Het jonge meisje juichte er om. Wanneer de geheime lade niet door een toeval ontdekt werd, zou zij in de gelegenheid zijn de grijze doos te vernietigen zonder dat iemand er van wist.

- En zoo krijgt gij niets ter wereld, Feetje! zeide Hendrik treurig, toen zij met hun beiden in de keuken zaten. Had de oude jufvrouw nog maar vier en twintig uren geleefd, dan was het oude testament vernietigd geworden en gij hadt alles gehad; zij hield veel van u!

Felicitas glimlachte. Het is zoo ook goed, Hendrik, antwoordde zij met al den moed der jeugd, die zich bewust is van hare kracht en nog niet denkt aan geldbejag; de armen, wie tante bedacht heeft, hebben het geld meer noodig dan ik; ook heeft zij stellig hare goede reden gehad voor dat testament, zoo als het nu is; daarin zou toch geene verandering gekomen zijn.

- Ja, ja; met die Hirschsprungs moet er toch iets bijzonders bestaan hebben, zei Hendrik peinzende. Den ouden Hirschsprung kan ik mij nog wel herinneren, hij was schoenmaker hier en heeft mijne eerste leerzen gemaakt. Hij woonde hier in de straat, vlak naast ons; die buurtschap maakte dat zijn zoon en de oude jufvrouw als kinderen veel samen speelden. Die jongen is later als student naar Leipzig gegaan, hij moet de minnaar van de oude jufvrouw geweest zijn; de menschen zeggen dat die vrijerij den dood van den Helwig, haar vader, heeft veroorzaakt. Hij wilde niets van een huwelijk tusschen die beiden weten, en eens, toen het lot hooge woorden gekomen was tusschen hem en de oude jufvrouw, moet hij zich zoo driftig gemaakt hebben, dat hij er eene beroerte van gekregen heeft en zoo dood gebleven is. Dat vertellen de menschen; maar ik geloof er niets van.

Terstond daarop moet de oude jufvrouw naar Leipzig gegaan zijn; de student lag daar aan eene zenuwzinking-koorts en zij is bij hem gebleven en heeft hem tot aan zijnen dood toe opgepast! Daar is hare geheele familie woedend om geworden; zij hebben haar eene lichtekooi genoemd en haar verstooten; de menschen in X. hebben hen natuurlijk nagevolgd en toen zij eindelijk terugkwam werd zij overal met den nek aangezien. - Van dat alles mag nu waar zijn wat er wil; maar ik vind het toch zonderling, dat de Hirschsprungs, die het land uitgegaan zijn, van haar erven; die waren immers in 't geheel geene familie meer van dien student!

Den volgenden dag werden de zegels van de zolderkamers afgenomen. Het waren sombere dagen die nu volgden, buiten sloeg de regen aanhoudend tegen de ruiten, en binnen heerschte een geest van ontevredenheid en tweedracht, omdat er zulk een groot kapitaal uit de familie Helwig aan vreemden overging.

Felicitas had de regenachtige dagen meest alleen doorgebracht in eene kamer naast de keuken. Zij was. ongetwijfeld op uitdrukkelijk bevel van den professor, nog altijd van zwaar huiswerk vrij gesteld. Daarentegen zat zij onder stapels linnengoed verscholen, dat zij verstellen moest. Zij mocht haar brood niet voor niets eten.

Inmiddels was er te vergeefs naar het zilver der oude jufvrouw gezocht geworden; mevrouw Helwig had Hendrik reeds meermalen met schele oogen aangekeken; hij en de werkvrouw waren de eenigen geweest die in de kamers der oude jufvrouw toegang hadden gehad; en op de herhaalde bewering van mevrouw Helwig was de eerlijke man zonder omslag door de politie in verhoor genomen. Hij was buiten zich zelven van schaamte en ergernis, en Felicitas leed er bitter onder, dat zij het verdriet van haar ouden vriend moest aanzien, zonder dat het geheim haar over de lippen komen kon. Hoe kalm en beraden hij zich anders ook in alle omstandigheden des levens betoond had, was deze verdenking hem echter ondragelijk en wist hij niet hoe zich daartegen te houden. Het jonge meisje vreesde met recht dat hij in den onweerstaanbaren drang om die afschuwelijke beschuldiging af te schudden, haastig en onvoorzichtig zou zijn, en hier was juist de uiterste voorzichtigheid en zelfbeheersching noodig, om het geheim der oude jufvrouw te redden.

Het was nu dubbel moeielijk geworden om in de zolderkamers te komen. De professor had op den dag der ontzegeling ten hoogste verrast, de kamers der geheimvolle oude tante doorloopen en er terstond als hoofd des huizes beslag op gelegd. Mogelijk was hem, uit het bijzondeie wat hij daar in die zolderkamen zag, een licht opgegaan over den geest en het karakter der eenzame verbannene. Hij duldde niet dat er een meubel van zijne plaats genomen werd, en hij was driftig geworden toen Adèle in zijn bijzijn eene naald van het speldenkussen had genomen.

Het scheen alsof hij gedurende den tijd dien hij nog in het huis zijner moeder zou doorbrengen, voor goed zijn verblijf in die zolderkamers gekozen had. Hij kwam slechts tegen etensiijd beneden, en dan altijd met een ‘brommig gezicht,’ zooals Rika zegde. Doch ook Adèle had blijkbaar een soort van hartstocht voor ‘de bekoorlijke stille wijkplaats’ opgevat en verzocht haren neef als eene gunst dikwijls in de zolderkamers te mogen komen.

Rosa moest den vloer opvegen en de jonge weduwe veegde met hoogsteigen fijne handen het stof van ce meubels. Zoo waren de kamers van tante Cordula bijna nooit onbewaakt en bovendien had de professor het ouderwetsche slot, waarvan Felicitas den sleutel had, laten veranderen: zoo zij dus haar geliefkoosd verblijf bezceken wilde, moest het weder, evenals vroeger, over de daken geschieden.

Bij de gedachte, dat zij genoodzaakt zou zijn als eene misdadigster, als iemand die het licht schuwde in de zolderkamers te moeten sluipen kwam haar altijd eene rilling over de leden, en dat wachten op een gunstig oogenblik om onbemerkt naar boven te komen, als allen zich verwijderd hadden, maakte haar zenuwachtig. Toch verloor zij geen oogenblik haar doel uit het oog en het koude zweet brak haar dikwijls uit bij de gedachte, dat zij nog slechts twee weken in het huis van mevrouw Helwig vertoeven zou.

Eindelijk waren de regendagen voorbij en de zon drong weer door. Het was een dag die tot uitgaan lokte; misschien werd er buiten in den tuin geëten, en dan.... dan was de weg over de daken vrij! De hoop van Felicitas werd echter niet verwezenlijkt. Onmiddellijk na het eten kwam Rosa aan Felicitas zeggen, dat zij met Anna naar den tuin moest gaan; de professor had het aan de kleine beloofd; later zou de familie insgelijks buiten in den tuin komen avondmalen.

Zoo ging Felicitas dan weder, 'op bevel' met de kleine Anna aan de hand, door den eenzamen tuin. In plaats van de dakpannen of de planken van het balkon had zij het kiezelzand van de zonnige paden onder de voeten.

Felicitas ging met hangend hoofd al de pracht der natuur voorbij, met het goedhartige kind naast zich, dat zweeg om haar niet te storen. Zij dacht met een soort van woeste smart aan den rozentijd van vroeger jaren, toen de liefdevolle oogen van tante Cordula nog niet voor altijd gesloten waren en zij op de zondagmiddagen naast hare oplettende meesteres bij het balkon zat en met hare welluidende stem voorlas uit hare geliefkoosde klassieken, terwijl de geur der bloemen tot haar binnendrong en het Thuringsche landschap voor haar lag uitgestrekt.

Daar had Felicitas langzamerhand het gevoel van een te huis gekregen, en wist zich in die kalme omgeving bemind en beschermd met moederlijke liefde; daar was zij, al was het dan slechts voor weinige uren, vrij geweest! Daarom meende zij, dat de rozen toen anders geblonken en gegeurd hadden en de wereld vroolijker en zonniger was geweest.

Zij hief het hoofd op en keek over de heining in den tuin der familie Frank. Daar zag zij door het gebladerte heen het witte mutsje der oude mevrouw doorschemeren. De oude dame zat met haren zoon aan de koffietafel; hij las haar voor en zij liet, in een gemakkelijken leunstoel gezeten, ieverig hare blinkende breinaalden door de vingers glijden.

Dat zag er huiselijk en aangenaam uit; en Felicitas zegde bij zich zelve, dat zij onder die menschen in zekeren zin vrij zou zijn, dat zij in den omgang met hen, die zoo menschelijk en beschaafd waren, in geestontwikkeling zou winnen: in alle geval zou zij in de nieuwe betrekking geen werktuig zijn, 'dat op bevel' moest gaan en de handen reppen, terwijl oogen en lippen nimmer durfden verraden, dat ze ook een levendigen zelfstandigen geest bezat.

Ondanks die gedachte werd het niet helder in haar binnenste. Reeds voor den dood van tante Cordula had haar iets gedrukt, waarvan zij zich zelve geen rekenschap kon geven, iets geheimzinnigs dat haar kwelde, en dat als een spooksel verdween zoodra zij er dieper in doordrong; één ding was zeker, die stemming stond met de aanwezigheid van haar voormaligen pijniger in verband. Wel had zij voor zijne komst geweten, dat zijne aanwezigheid in huis, hare verbittering tegen hem nog verhoogen zou; doch zij had nooit vermoed, dat dit gevoel zoo raadselachtig op haar geheele zieleleven zou werken.

Nu en dan drong de stem des lezers over de heining tot haar door; er was veel welwillendheid in die stem, doch zij bezat niet het krachtige, niet de fraaie buiging, welke het voorheen zoo eentonige orgaan des professors met de jaren op zoo opmerkelijke wijze had verkregen.

Felicitas schudde onwillig haar hoofd.... hoe kwam zij nu weer aan die vergelijking?... Zij dwong zich onmiddellijk aan iets anders te denken, aan een onderwerp, dat trouwens na de opening van het testament voor de hand lag. Door de rechtbank was de advokaat Frank tot kurator voor de vermoedelijk bestaande erfgenamen der familie von Hirschsprung benoemd geworden.

Sedert twee dagen stond er eene oproeping in alle nieuwsbladen, en Felicitas wachtte in eene bijna hartstochtelijke spanning den uitslag dier oproeping af.

Indien de familie van Hirschsprung uit Kiel voor de erfenis opkwam, zou Felicitas in haar vermoeden versterkt worden, dat hare moeder een verstooten kind was geweest. Maar wat moesten dat voor menschen zijn, wie zelf zulk eenen treurigen dood niet met een familielid hadden kunnen verzoenen.

Felicitas hoopte dan ook voor zichzelve niets van de bloedverwanten die zich misschien zouden aanmelden; maar toch klopte haar hart onstuimig bij de gedachte, dat er een dag zou kunnen komen, waarop de hartvochtige grootouders onbewust hun kleinkind zouden ontmoeten.

Inmiddels had mevrouw Frank Felicitas bij de heining opgemerkt, zij stond op en kwam met haren zoon naderbij. Beiden groetten het jonge meisje hartelijk en de advokaat betuigde haar zijn genoegen, dat zij weldra hunne huisgenoote worden zou. Daarop knoopte hij een ongedwongen gesprek met haar aan, en de man van studie en wereldkennis begon iets als een zonderlingen schroom te gevoelen tegenover het ernstige meisje, dat hem, zoowel als zijne moeder, zoo rustig en openhartig in de oogen zag en hare ver van alledaagsche denkbeelden zoo duidelijk en klaar in woorden kon brengen.

Zij spraken lang met elkander, over verschillende onderwerpen. Eindelijk vroeg mevrouw Frank ook naar de kleine Anna, waarop Felicitas het kind op haren arm nam en glimlachende op het blosje wees, dat de voorheen zoo vaalbleeke wangen van het kind bedekte.

Bij het scheiden bood mevrouw Frank Felicitas de hand, ook haar zoon stak haar de zijne over de heinig toe, en het jonge meisje legde er hare hand vriendelijk en zonder aarzelen in.

Op dit oogenblik knarstte het hek van den tuin en de professor kwam binnen. Hij bleef een oogenblik als vastgenageld staan, toen nam hij langzaam zijn hoed af en groette mev. Frank en haren zoon.

Felicitas zag, dat zijn gelaat plotseling donkerrood was geworden. De advokaat wilde hem toeroepen, doch hij keerde schielijk zijn hoofd om, liep naar den anderen kant van den tuin en ging een oogenblik daarna den koepel in.

- Nu, dat was daar weêr een echte, afgetrokken professorale groet! zegde de advokaat lachende tegen zijne moeder.

Moeder en zoon keerden naar de koffietafel terug en Felicitas ging vrijheid en schaduw zoeken onder de boomen van het grasperk.

XXII.

De hooge taxisheiningen waren eene heerlijke beschutting tegen de zon en den wind, die in het laatste half uur vrij hevig was opgesteken - en tegen bestraffende oogen, die misschien uit den koepel tot haar konden willen doordringen.

Felicitas kende namelijk het gezicht des professors te goed, om niet te weten dat hij een oogenblik geleden niet afgetrokken was geweest, maar boos, zij meende de aanleiding tot zijne gramstorigheid zeer wel te kennen. Hijeischte altijd onvoorwaardelijke gehoorzaamheid in alles wat hij voorschreef, en naar alles, wat Rosa uit zijn doctorsleven te Bonn verteld had, was hij gewoon zijne wenschen en voorschriften streng geëerbiedigd te zien.

Nu had hij Felicitas reeds meermalen, de laatste keer zelfs eenigzins wrevelig, verboden de kleine Anna te dragen, en daar had hij nu weer moeten zien dat zij zijn gebod overtreden had.

Daardoor alleen kon zij zich den blik van ergerlijke verrassing verklaren, dien hij haar bij zijn binnentreden toegeworpen had.

Felicitas ging op eene bank van een afgelegen heuveltje zitten. Een enkele treurberk verhief hier zijn fijnen witten stam en liet zijne lange, taaie takken prieelsgewijs over de bank vallen. Op dit beschutte plekje was de wind bijna niet merkbaar; de grasscheutjes gingen soms als diep ademhalende op en neder, de berkentakjes wiegelden zacht; het water der beek, die door de laatste regens sterk gezwollen was, stroomde bruisend voort.

Het kind plukte met hare onbeholpen vingertjes de madeliefjes uit het gras, en Felicitas moest een krans maken voor ‘oom professor’ van de arme bloemen, die meestal bij de kelk waren afgebroken

Dit moeilijk werk riep al hare oplettendheid in; zij hield hare oogen onafgewend op den zich vormenden krans in hare hand, en zag niet dat de professor, tusschen de taxishagen naderde en over het groote grasperk snel naar haar toetrad...

Een uitroep van kleine Anna deed haar eindelijk verschrikt opstaan, doch hij vatte haar zacht bij den arm en drukte haar op de bank neder, en ging vervolgens zonder omslag naast haar zitten.

Voor't eerst verloor Felicitas een oogenblik in zijn bijzijn geheel hare tegenwoordigheid van geest. Nog geen vier weken geleden zou zij bepaald en vol afkeer zijne hand terugstooten en zich zoodra mogelijk verwijderd hebben; nu zat zij daar, als verlamd, als zonder wil, als onder de kracht eener betoovering.

Het ergerde haar, dat hij in den laatsten tijd zulk een vertrouwelijken toon jegens haar had aangenomen; zij wenschte niets liever dan hem te overtuigen dat zij nog, even als voorheen, een doodelijken haat en afkeer van hem had; maar eensklaps ontbraken haar de moed en de woorden om dit uit te spreken.

Zij sloeg schuins hare oogen naar zijn gelaat op: zij stonden alles behalve toornig of verdrietig, en de in 't oog loopend hooge kleur van straks was verdwenen. Felicitas was boos op zich zelve, dat zijn gelaat, door de uitdrukking van kracht en beradenheid, ondanks haar zelve, ontzag inboezemde.

Hij bleef eenige sekonden zwijgend naast haar zitten; zij gevoelde, meer dan zij zien kon, dat zijn blik strak op haar gevestigd was.

- Doe mij het genoegen, Felicitas, en neem dat afschuwelijke ding van uw hoofd, zegde hij eindelijk en zijne stem klonk bedaard, ja vroolijk bijna, en zonder hare toestemming af te wachten, vatte hij zacht den rand van haren hoed, en slingerde dit gewis zeer leelijk en afgedragen exemplaar verachtelijk in het gras.

Eene zonnestraal, die door het bewegelijke berkenloof dringende, tot hiertoe op het zwarte stroo gespeeld had, viel nu op het kastanjebruine haar van het jonge meisje en verleende het een glans als van gesponnen goud.

- Zie zoo; nu kan ik zien hoe de booze gedachten achter uw voorhoofd spel drijven, zegde hij met een vluchtig glimlachje. Een strijd in het donker heeft iets zeer onaangenaams voor mij, ik moet mijn vijand zien en ik weet dat ik hier - en hij wees naar haar voorhoofd - met een zeer ergen te doen heb.

Wat beduidde die zonderlinge inleiding? Misschien wachtte hij een antwoord van haar, doch zij bleef zwijgen. Hare vingers pakten al de madeliefjes, boterbloempjes en grashalmen welke het kind onvermoeid bleet aanbrengen, zonder eenig overleg bijeen.

Hare handen, die zich door zijn bijzijn niet in dit werk lieten storen, hadden in den laatsten tijd, nu zij van grof werk verschoond waren gebleven, veel van hune bruine kleur en hardheid verloren. Eensklaps greep de professor hare rechterhand, keerde die om en bekeek ze van binnen.

Daar vertoonden zich nog sporen, die niet zoo spoedig hadden kunnen verdwijnen, van het eelt op de huid. Het jonge meisje, dat op den uitdrukkelijken wil van haar strengen voogd in dienstbaarheid was opgevoed, had zich moedig naar zijne bevelen geschikt; dit viel niet te ontkennen!

Hoewel een donkere blos, bij dat onderzoek, over haar gelaat vloog - op zeer fijngevoelige karakters maakt het nauwkeurig beschouwen van den handpalm schier denzelfden indruk, alsof de gelaatstrekken aan een sterk onderzoek onderworpen worden - gevoelde Felicitas toch juist in dit oogenblik al hare geestkracht weér ontwaken.

Zij wendde haar hoofd om, en hij liet langzaam hare hand los. Toen wreef hij zich meermalen over het voorhoofd, alsof hij naar uitdrukkingen zocht voor iets moeilijks, dat hij te zeggen had.

- Gij placht geerne naar de school te gaan, niet waar? vroeg hij plotseling. Gij hieldt geerne uwen geest bezig.

- Ja antwoordde zij verrast. Die vraag trof haar zonderling; zij was er geheel door van haar stuk gebracht. Hij was trouwens nooit gewoon doekjes te winden om hetgeen hij zeggen wilde, hoezeer hij zijne woorden ook in zijne macht had. - Nu dan, ging hij voort. Gij zult nog wel weten, wat ik u onlangs ter overweging gegeven heb?

- Ja wel.

- En gij hebt natuurlijk ingezien, dat het den plicht der vrouw is den man getrouw te ondersteunen, wanneer hij eene dwaling wil herstellen? Hij hield zijne hand op zijne knie, boog voorover en keek haar in gespannen verwachting aan.

- Zoo onvoorwaardelijk niet, antwoordde zij vast, terwijl zij hare handen met den bloemkrans in den schoot liet zinken en den vrager met groote oogen aanzag. Ik moet eerst weten, waarin die verzoening bestaan zou.

- Uitvluchten, mompelde hij, en zijn gelaat betrok merkelijk.

EERSTE KENNISMAKING, NAAR DE SCHILDERIJ VAN C. REICHERT.

Hij scheen te vergelen, dat hij tot nog to^{e} slechts in 't algemeen gesproken had, en voegde er vrij scherp bij: Gij behoeft niet zoo vreeselijk voorzichtig te zijn; ik kan u verzekeren, dat de uitdrukking van uw gezicht alleen, iemand wel beletten zou iets bovenmenschelijks van u te verlangen.... Ik wilde u eenvoudig voorstellen, dat gij - wat er dan ook van uwe plannen voor de toekomst zijn moge - nog een jaar onder mijne voogdijschap blijff en dien tijd uitsluitend aan de onwikkeling van uwen geest wijdt....

- Laat mij uitspreken! ging hij met verheffing van stem voort, toen zij hem in de rede wilde vallen. Vergeet nu eens een enkelen keer dat ik het ben die u dien voorslag doe, en bedenk alleen dat ik handel in den geest en volgens den uitdrukkelijken wil van mijn vader, door voor de ontwikkeling van uwen geest te zorgen.

- Daartoe is het veel te laat.

- Te laat? op uwen jeugdigen leeftijd?

- Dat bedoel ik niet. Ik wil alleen zeggen, dat ik eens, als hulpeloos kind, gedwongen geweest ben aalmoezen te ontvangen: ik moest mij daaraan goedschiks onderwerpen. Maar nu sta ik op eigene voeten; ik kan nooit iets aannemen, dat ik niet verdiend heb.

De professor beet zich op de lippen en zijne wenkbrauwen, trokken zoo diep omlaag, dat zijne oogen bijna verdwenen.

- Ik heb deze tegenwerping verwacht, zegde hij koel; want ik ken immers uwen ongebreidelden trots in den grond... Mijn plan was u een jaar op eene goede kostschool te plaatsen; ik zou u daartoe het noodige geld leenen, en gij kunt het mij later, wanneer gij zelfstandig zijt, tot den laatsten penning terug betalen. Ik ken in Bonn een uitmuntend instituut voor jonge meisjes, en ben huisarts bij de bestuurderes, die eene zeer achtensweerdige vrouw is. Gij zoudt het er goed hebben, en... voegde hij er met eenigzins onvaste stem bij, het scheiden voor altijd zou dan nog voor een jaar uitgesteld zijn... Binnen veertien dagen is mijne vakantie om; dan ga ik met mijne nicht naar Bonn terug en gij zoudt dan natuurlijk met ons gaan... Felicitas, ik heb u onlangs gebeden eens heel zacht en bedaard te zijn; ik herhaal u nu die bede. Volg nu eens niet de inblazingen van uw gekrenkt gevoel; vergeet - al was het maar voor een oogenblik - het verleden en laat mij herstellen wat verzuimd is geworden.

Zij had met een beklemd hart geluisterd. Even als onlangs bij het verhaal van zijn zoogenaamd vizioen, had zijne stem iets verleidends.

Hij was nu niet zoo onbegrijpelijk gejaagd als toen, doch het oprechte berouw, dat hij, zonder aan zijne natuurlijke waardigheid iets te kort te doen, met zulk een zachten ernst aan den dag legde, greep haar, haars ondanks, sterk aan.

- Zoo ik nog over mijne toekomst beschikken kon, zou ik onvoorwaardelijk en gaarne uw aanbod aannemen, zegde zij zachter, dan zij nog ooit tot hem gesproken had; maar ik ben niet meer vrij; den dag, waarop ik het huis van mevrouw Helwig verlaat, treed ik een nieuwen werkkring in.

- Is dit onherroepelijk?

- Ja, mijn eenmaal gegeven woord is mij heilig: ik breek of verander dit nooit, al zouden de gevolgen mij ook de grootste onaangenaamheden veroorzaken.

Hij stond op en bleef op eenigen afstand van haar staan.

- En mag men ook thans nog niet weten, wat gij van plan zijt? vroeg hij, zonder haar aan te zien.

- O ja wel, antwoordde zij bedaard; mevrouw Helwig zou het reeds weten, als ik gelegenheid gehad had haar alleen te spreken; mevrouw Frank heeft mij als gezelschapsjufvrouw aangenomen.

Deze weinige woorden hadden de uitwerking van een plotselingen donderslag. De professor keerde zich bij die woorden eensklaps naar haar om; zijn gezicht werd vuurrood.

- De mevrouw hiernaast? vroeg hij, als kon hij zijne ooren niet gelooven, en wees me zijne hand naar den tuin der familie Frank Hij keerde snel naar de bank terug. Stel dat maar terstond uit uw hoofd, zegde hij beslissend en gebiedend; daartoe geef ik nooit mijne toestemming.

Nu stond ook het jonge meisje met eene beweging van onwil op; de met zooveel moeite geplukte bloemen vielen in het gras Uwe goedkeuring? vroeg zij trotsch, Die heb ik niet noodig! Binnen veertien dagen ben ik volkomen vrij en kan ik gaan waar ik wil.

- Daarin vergist gij u, Felicitas, antwoordde hij vast. Ik heb meer rechten over u dan gij denkt. Er kunnen nog jaren verloopen eer deze rechten vervallen - en dan is het nog de vraag of ik u zal vrij laten.

- Dat zullen wij zien! antwoordde zij koel, met vastberaden houding.

(*Wordt voortgezet*.)

[Nummer 41]

Voor honderd jaren.

Tafereelen uit de groote Fransche Revolutie

Door J.R. van der Lans.

(*Vervolg.*)

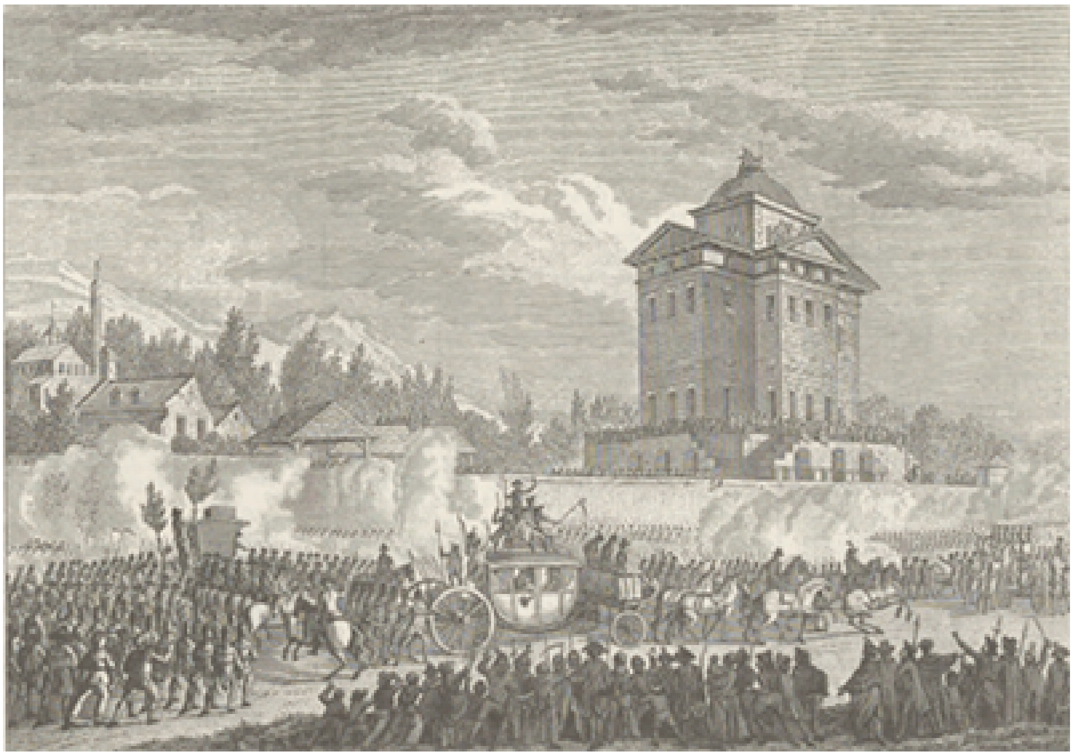

VOOR HONDERD JAREN. - Terugkomst des konings van Varennes te Parijs, den 25^{en} Juni 1791. Naar eene prent uit het jaar 1795 van J. Bulthuis.

Het koninklijk gezin te Varennes. - De aanhouding.- Bij den kruidenier Sausse, - Hen bange nacht. - De vluchtelingen teruggevoerd. - In de Tuilerieën terug.

Inderhaast had Drouet links en rechts zijne vermoedens aan dezen en genen uit zijne omgeving meegedeeld en als een loopend vuurtje was het gerucht door het heele stadje verspreid. De stormklok werd geluid, de nationale garde kwam in de wapenen; de dragonders wilden de koninklijke rijtuigen achterop ijlen, ten einde de reizigers te beschermen, doch de nationale garde met de patriotten der stad hield hen binnen hunne kazerne gevangen, en alleen hun kolonel kon te paard stijgen om te beproeven den jongen postmeester in te halen en tot staan te brengen. Het was een wanhopige wedren op den eenzamen landweg; zoodra de vlugge Drouet, die toch reeds een grooten voorsprong had, bemerkte dat hij achtervolgd werd, verdubbelde hij zijne vaart. Ook de kolonel drukte zijn paard de sporen in de zijde en meende den ander desnoods neer te schieten, toen deze zich plotseling in een dicht bosch aan zijn oog onttrok. Ontmoedigd, maar niet uit het veld geslagen, rende hij naar Clermont, om den graaf de Damas, die daar met twee escadrons in kwartier lag, te gaan verwittigen van hetgeen er te Sainte-Menehould had plaats gehad.

Te Clermont was inmiddels de koninklijke familie reeds aangekomen, had er in allerijl van paarden verwisseld en onmiddellijk de reis voortgezet, zonder den graaf de Damas te laten waarschuwen. Deze, die in de grootste ongerustheid de aankomst der reizigers verbeidde, maar om geen argwaan te wekken met zijne soldaten in een ander gedeelte der stad lag, vernam den doortocht der vluchtelingen eerst, toen zij weder vertrokken waren. Onmiddellijk wil hij hen met de troepen achterop, doch wordt daarin op dezelfde wijze verhinderd als zijne kameraden te Sainte-Menehould. De nationale garde met de revolutionnaire bevolking houdt zijne dragonders in hun kwartier belegerd, en slechts met moeite kan de graaf zelf met enkele officieren zich een uitweg banen om de koninklijke vluchtelingen na te snellen.

Van al deze noodlottige voorvallen onkundig, zetten dezen inmiddels hun tocht voort en kwamen omstreeks elf uur te Varennes aan. Bij den ingang van het stadje lieten zij de rijtuigen stilhouden en naar versche postpaarden omzien. Die waren nergens te krijgen. De koning en de koningin zelve stapten ten slotte uit, om in persoon de donkere eenzame straten van het stadje te doorkruisen, overal naar de besproken paarden rondvragende, aan alle deuren kloppende waar zij nog licht zien, ieder aansprekende, zonder echter in bijzonderheden te durven treden, maar nergens bescheid vindende.

De stad Varennes bestaat namelijk uit twee onderscheidene gedeelten, eene hooge en eene lage stad, door eene rivier van elkander gescheiden. Terwijl nu de koninklijke familie vruchteloos in de hooge stad naar paarden zocht en aldus haar kostbaren tijd verloor, stonden in de lage stad de paarden gereed. Dat was op zich zelf een verstandige maatregel, daar het beter was de verwisseling van paarden te doen plaats hebben als de rijtuigen de brug over waren en dus onmiddellijk konden doorrijden. Maar de teleurgestelde reizigers wisten het niet en moesten onverrichter zake naar de rijtuigen terugkeeren. De ongeduldige postiljons dreigden reeds de vermoeide paarden af te spannen en het gezelschap in den steek te laten. Doch met geld en goede woorden lieten zij zich toch overhalen, maar weer voort te rijden en ongehinderd trok men de hooge stad door, zoodat de vorstelijke vluchtelingen zich reeds over de ondervonden wederwaardigheden troostten met het vooruitzicht, weldra in het kamp van Bouillé van alle vermoeienissen te kunnen uitrusten.

Doch daar kwam men aan de brug, die naar de lage stad leidde. Aan den ingang dier brug stond een zwaar, oud, getorend poortgebouw, dat men moest passeeren. En nauwelijks waren de rijtuigen den donkeren boog ingereden of de paarden struikelden over eene omvergeworpen kar, waarmee de weg was versperd. Eene heele barricade van voorwerpen van allerlei aard was opgeworpen om den toegang af te snijden; zelfs een kanon was aangesleept om den koninklijken reisstoet tegen te houden. Vijf, zes gewapende mannen sprongen plotseling uit de duisternis te voorschijn, grepen de paarden bij den teugel, en dreigende te schieten, brachten zij de rijtuigen tot staan onder den uitroep:

'Uw paspoort, in naam der wet uw paspoort!'

Het was de jonge Drouet, die, te Varennes aangekomen, in alle haast zijne politieke vrienden had opgeklopt om zich als struikroovers op den weg te legeren, waarlangs de koning komen moest. Op die onbeschaamde aanranding sprongen de vermomde lijfwachten van den bok, om hun meester met geweld een doortocht te banen, maar deze als altijd beducht dat er om zijnentwil een druppel bloed zou vergoten worden, riep hen terug en verbood hun, van hunne wapenen gebruik te maken. Nòg meende hij, zonder geweld zijn weg te kunnen vervolgen; het paspoort, dat hem overal gereeden doortocht verschaft had, werd voor den dag gehaald en, zonder te vragen wat den aanrander het recht gaf, inzage daarvan te vorderen, stapte hij uit om het Drouet te vertoonen.

Deze verklaarde, na het even ingezien te hebben, dat de procureur der gemeente had uit te maken of het al dan niet geldig was; toevallig komt dit heerschap juist toegeschoten, maar wil het stuk toch liever op zijn gemak thuis inzien en noodigt de reizigers beleefd uit, hem naar zijne woning te volgen. Niets kwaads vermoedend, gaat de koning, met den kleinen slapenden *dauphin* op den arm en de jonge prinses aan de hand, gewillig met den vriendelijken procureur mee, die Marie Antoinette zijn arm biedt. Sausse - zoo heet de man - houdt een kruidenierswinkel; met zijne gasten daar aangekomen, noodigt hij hen uit, in zijne bovenkamer wat uit te rusten en zich aan brood en wijn te verkwikken, terwijl hij inmiddels het paspoort eens zal nazien. De koning ziet met voldoening zijn portret aan den wand hangen en waant zich veilig in het huis van een zoo rechtschapen koningsgezinde. Het is zijn fout dat hij altijd anderen naar het eigen goede hart beoordeelt.

Die brave procureur, zoo voorkomend voor de hooge reizigers, wacht slechts tot er genoeg volk om en in zijn huis op de been is, om het kruidenierlijk onderdanigheidsmasker af te schudden en den koning vlak in het gezicht te zeggen, wie hij is en dat hij hem als zijn gevangene beschouwt.

Tevergeefs doet de koning een beroep op het recht, dat ook de minste onderdaan heeft om te gaan werwaarts hij verkiest; tevergeefs verklaart hij hem, geen plan te hebben naar het buitenland te vluchten, maar eenvoudig naar Montmédy te willen gaan, waar zijne troepen hem wachten; tevergeefs smeekt hij om den wille van vrouw en kroost, dat men hem zal laten vertrekken. Vruchteloos bezweert Marie Antoinette de kruideniersvrouw onder tranen, als vrouw en als moeder medelijden te hebben met hare kinderen. Koeltjes geeft madame Sausse ten antwoord, dat zoo de koningin om den koning denkt, zij niet minder bezorgd is om haar man. Deze heeft intusschen niets meer te vreezen; hij aarzelde slechts de hand aan zijn koning te slaan, vóór hij van voldoende helpers omringd was.

Drouet heeft gezorgd dat die toeloop zich niet lang laat wachten; sinds lang luidt de stormklok en roept de heele nationale garde met al de patriotten van het stadje bijeen. Eene opgewonden menigte verzamelt zich onder de vensters van het huis en dringt met woest getier binnen, de weerlooze vluchtelingen met hunne verroeste geweren en hooivorken bedreigend. En den ganschen bangen nacht moeten Lodewijk en Marie Antoinette, afgemat van de verre en avontuurlijke reis, met de van slaap uitgeputte kinderen en de zachtaardige prinses Elisabeth te midden van dit helsche boerengetier doorbrengen.

Eindelijk schijnt er redding op te dagen; de graaf de Choiseul, die den koning tevergeefs te Pont-Sommevelle heeft opgewacht, is hem met zijne vijftig huzaren langs een grooten omweg achterop gekomen, en dringt nu het huis van Sausse binnen, om zijn gevangen koning te ontzetten.

‘De koning en de koninklijke familie,’ zoo verhaalt hij zelf in zijn gedenkschriften, ‘bevonden zich in twee slordige kamers op de eerste verdieping; ik besteeg een wenteltrap, die er heen leidde: in de eerste, die op de straat uitzag, vond ik eenige gewapende boeren, waarvan twee met hooivorken, als schildwachten opgesteld; aan de deur der tweede, waar de koning zich bevond, wilden zij mij den toegang beletten; ik wierp ze ter zijde en trad met den degen in de hand binnen.

In het midden van dit armoedige vertrek stond een tafel, met brood en eenige glazen er op; op een bed sliep de *dauphin*, uitgeput van vermoeienis; bij dit bed zat madame De Tourzel met het hoofd op de handen geleund en de dames Brunier en Neuville, kamervrouwen naast haar; bij het venster zat madame Elisabeth met de prinses; de koning en de koningin stonden met den heer Sausse en een of twee leden van den gemeenteraad te praten; op den achtergrond zaten op stoelen de drie lijfwachten.’

Verontwaardigd over dit schouwspel bood de graaf de Choiseul aan, de gevangenen op de paarden zijner huzaren te plaatsen en hun aan het hoofd zijner manschappen met de sabel in de vuist een aftocht te banen door de gewapende bende, die het huis omsingelde. Maar hoe kon de koning, als hij die angstige vrouwen en kinderen om zich heen aanschouwde, tot zulk een wanhopigen stap besluiten? Was het niet veel raadzamer den markies de Bouillé af te wachten, die toch stellig niet lang meer kon uitblijven? En daarbij, de gemeenteraad van Varennes verklaarde hem niet te willen gevangenhouden en verlangde slechts dat hij met zijn vertrek tot het aanbreken van den dag zou wachten.

Geduldig wachtte hij dan te midden van al dat rumoer den dag at, hopend elk oogenblik de troepen van Bouillé tot zijn ontzet te zien aanstormen; de vroege zomerzon ging op; de morgen verliep, het werd zeven uur.... Eindelijk, ja daar klonk hoefgetrappel in de verte! Dat zouden de bevrijders zijn. O bittere ontgoocheling! Het waren de gezanten der Nationale Vergadering met een bevelschrift, om den koning naar Parijs terug te voeren, waar hij ook aangehouden mocht worden.

‘Zij hebben hun doel bereikt,’ riep Lodewijk uit, het bevelschrift gelezen hebbend; ‘er is geen koning meer!.... Voor de tweede maal laat Lafayette mij gevangennemen om zijne republiek te vestigen.’

En met bitterheid wierp hij het papier op het bed, waarop de kleine dauphin sluimerde.

‘Ik wil niet dat het mijn kinderen bezoedelt,’ roept Marie Antoinette verontwaardigd uit en het papier van het bed rukkend, slingert ze het op den grond.

Op dat oogenblik kwam - o wreede bespotting - een officier ademloos binnengedrongen met de tijding dat de markies de Bouillé in aantocht was en 's konings bevelen vroeg.

‘Ik ben gevangen,’ antwoordde de koning, ‘en heb’ geen bevelen meer te geven; zeg den heer Bouillé enkel dat ik vrees, dat hij niet meer in staat zal zijn, ons van hier te verlossen.’

En inderdaad was het den trouwen dienaar des konings niet gegeven, zijn vorst te redden. Toen hij om negen uur te Varennes aankwam, was de koning reeds sinds een uur door de handlangers der Nationale Vergadering als een gevangene weggevoerd, te midden van het hoonend gejuich eener met zeisen en hooivorken gewapende bende, die zich in ieder dorp, in ieder gehucht vernieuwde, terwijl 's konings lijfwachten, op den bok gekneveld, dit machteloos moesten aanzien. Langzaam, als om den koning geene enkele beleediging te sparen, trok men van plaats tot plaats en eerst op Zondag den 25en Juni trok de zegestoet met den gevangen vorst Parijs binnen, te midden van een ontzaglijken toevloed van volk, dat eene doodsche stilte in acht nam, gedachtig aan de alom aangeplakte waarschuwing: ‘Wie den koning toejuicht, zal geslagen, wie hem beleedigt, zal gehangen worden.’

Opnieuw betraden de ongelukkigen den kerker der Tuilerieën, waaruit zij thans zeker niet meer zouden ontsnappen; niet voor de tweede maal zouden de kerkermeesters zich laten verschalken. Helaas, die jammerlijk mislukte vlucht zou slechts strekken om hunne gevangenschap nog te verzwaren. Tevergeefs waren al die angsten doorstaan, al die gevaren getrotseerd. En toch, terwijl de koning in sombere moedeloosheid verviel, bleef de geestkracht zijner fiere gemalin ongeknakt. Zóó moedig zelfs droeg de edele dochter van Maria Theresia haar ongeluk, dat eene harer vrouwen, madame De Campan, die kort daarna het voorrecht had tot haar door te dringen, zich niet kon nalaten, over de doorgestane kwellingen sprekend, op te merken:

‘Uwe Majesteit heeft zooveel zielskracht, zooveel moed, dat zij er niet onder geleden schijnt te hebben; hare edele trekken zijn ternauwernood veranderd.’

‘Ach!’ hernam Marie Antoinette, ‘gij meent dat ik sterker ben, dan mijne smart.... Zie eens,’ en bij die woorden nam zij haar kapsel van het hoofd, zoodat de haren vrijelijk langs hare schouders golfden. Die haren, eenmaal als de schoonste van Frankrijk geprezen, waren wit als die eener zeventigjarige, vergrijsd in éénen nacht!

XIII.

De koning geschorst. - Eisch om afzetting des konings.
- Verzoekschrift geteekend op het altaar des vaderlands.
- Afkondiging der krijgswet. - Bloedbad op het Marsveld.

Parijs had den koning in zijn midden terug; het had hem van de grenzen van Frankrijk naar hoofdstad teruggehaald; de Nationale Vergadering strafte met onverbiddelijke strengheid allen, die aan de ‘oplichting’ medeplichtig waren geweest, ja achtervolgde hen, die daarvan slechts konden verdacht worden. Zij scheen er dus wel prijs op te stellen, zich weer in het bezit van den vorst te mogen verheugen. Was het uit liefde en eerbied voor den monarch, die gedurende al de jaren zijner regeering getoond had dat volk en land hem het naast aan het hart lagen, of in de hoop dat liet koninklijk gezag, steunend op zijn roemrijk verleden en sterk door het aanzien, dat het bij alle rechtgeaarde Franschen genoot, door de nieuwe hervormingen te bekrachtigen en uit te voeren, eindelijk Frankrijk weer tot vrede, welvaart en grootheid brengen mocht?

Hare eerste daad na 's konings terugkeer geeft het welsprekend antwoord op die vraag. Nog denzelfden morgen had zij het decreet klaar, waarbij de opvolger van meer dan zestig koningen eenvoudig in zijne function werd geschorst, terwijl eene wacht werd aangewezen, naar het heette om voor zijne veiligheid te waken, maar feitelijk om hem binnen de Tuilerieën gevangen te houden. Zijne eigen trouwe lijfwacht, waarvan elke soldaat een edelman was en die in de Octoberdagen te Versailles getoond had, bloed en leven voor den koning veil te hebben, werd smadelijk ontslagen, onder voorwendsel dat zij ‘meer aan den koning gehecht was dan aan het vaderland;’ de Nationale Vergadering zou zelf voor de bewaking des konings zorgen: in Lafayette had zij den meest vertrouwden gevangenbewaarder.

En deze besluiten voldeden op verre na niet de heethoofden der revolutie, de verwoede Jacobijnen, wier onstuimige vergaderingen in de voormalige kloosterkerk van St. Jacobus, waaraan zij hun naam ontleenden, dagelijks heftiger en bloediger eischen deden hooren. Had de Nationale Vergadering de schorsing des konings besloten, zij vorderden luide zijne afzetting, *la déchéance;* en strafte de Vergadering de deelnemers aan de reis van Varennes, Robespierre eischte gebiedend het oordeel en vonnis van den koning zelf.

Men herinnerde hem aan de onschendbaarheid des konings, die door de Nationale Vergadering gedecreteerd was.

‘Die onschendbaarheid zou den koning tot een god op aarde maken,’ riep hij uit. ‘Wij willen geene fictie, die de straffeloosheid der misdaad huldigt, en die een man het recht zou kunnen geven zich te baden in het bloed onzer vinnen.... geen voorrecht, dat de natuur doet sidderen, het voorreecht der misdaad, meineeden, moorden en doodslagen....’

Zoo sprak Robespierre, de bloedhond, over den zachtaardigsten der vorsten, die nooit heeft kunnen aanzien dat er om zijnentwille een druppel bloed werd vergoten.

Dien dag echter zag hij zijn naar bloed dorstenden haat niet bevredigd; het voorstel om den koning te vonnissen weid met bijna eenparige stemmen verworpen, dank niet het minst in het edelmoedig optreden van Barnave. Deze was onder degenen geweest, welke het koninklijk gezin van Varennes hadden teruggehaald, en de weinige dagen, die hij in gezelschap der vorstelijke gevangenen had doorgebracht, hadden in zijn gemoed een volslagen ommekeer teweeggebracht. Hij had dien koning en die koningin, welke als de snoodste tirannen werden uitgekreten, van nabij leeren kennen, en de onstuimige revolutieheld van te voren had tot Lodewijk XVI en Maria Antoinette gezegd: ‘Wat mij aan leven en middelen overblijft, zal aan u gewijd zijn.’

Moedig had hij woord gehouden door met al de kracht zijner welsprekendheid het bloedgierig voorstel van Robespierre te bestrijden, en hij mocht de voldoening smaken althans dit onweder van het hoofd des konings af te wenden. Toen Robespierre de zaal verliet, riep hij zijne trawanten toe: ‘Alles is verloren, de koning is behouden!’

Maar had de Nationale Vergadering hem voor ditmaal hare medewerking geweigerd, er stonden hem nog andere middelen ten dienste om den monarch ten val te brengen. De Jacobijnen, de Cordeliers en tal van andere revolutionnaire clubs waren er nog, waar hij luidruchtige instemming zou vinden met zijn eisch, dat de koning gevonnist en afgezet moest worden. Hij kon rekenen op de woeste redevoeringen van Danton, die nooit hare uitwerking misten op de tot waanzin gedreven schare; op het vuilaardig geschrijf van Marat, die in een kelder zijne persen liet werken als eene onderaardsche springmijn, welke naar alle zijden venijnige en ophitsende pamfletten als gifspreidende projectielen onder het gistende volk slingerde. En bovenal kon hij staat maken op het gepeupel, voor hetwelk straatschandalen, oproeren en bloedvergieten eene behoefte waren geworden.

Er was dus spoedig genoeg eene beweging op touw gezet, om met geweld te verkrijgen, wat de Vergadering niet goedschiks had willen toestaan. Op Zaterdag, den 16^en^ Juli las men reeds op alle muren van Parijs de woorden: *roi parjure*, meineedige koning, en *abdication, déchéance*. Men liet een verzoekschrift rondgaan, waarin de afzetting des konings geëischt werd, en overal tromden de volksredenaars het grauw op, om het den volgenden dag in massa op het Marsveld te komen teekenen.

‘Morgen,’ riepen ze, ‘zullen we gezamenlijk naar het veld der verbroedering gaan; daar zullen honderdduizend burgers verklaren dat zij den meineedigen koning niet langer willen erkennen; die dag zal de laatste zijn, dien alle verraders zullen zien aanbreken.’

En nauwelijks grauwde de Zondagmorgen of daar togen dezelfde benden, die Parijs tijdens de Octoberdagen en bij alle oproeren had zien samenstroomen, eerst naar het plein der voormalige Bastille. Daar waren de oproerpreekers reeds bij de hand, om het gespuis te zeggen wat het te doen had.

‘Geen koning meer!’ klonk het hier. ‘Geen tiran,’ heette het ginds. ‘Eene conventie, eene nationale conventie om den koning te vonnissen! Weg met de monarchie! Leve de republiek!’

Intusschen werd in de verte de nationale garde van Lafayette reeds zichtbaar, die sinds de revolutie meester was, geene samenscholingen meer duldde als strijdig met de gehoorzaamheid, verschuldigd aan de nieuw gevestigde machten. De leiders achtten het daarom raadzaam, hunne benden maar te doen oprukken.

‘Naar het altaar des vaderlands!’ riepen zij, ‘alle goede burgers naar het altaar des vaderlands!’

Dat glorierijk monument stond altijd nog op het Marsveld, ofschoon de regenvlagen, die er sinds twee jaren over heen gestreken waren, het geschilderde graniet en brons geducht gehavend hadden. Het houten getimmerte waggelde, toen de dolle troep de trappen opstormde om het verzoekschrift te teekenen, dat Danton met Stentor-stem voorlas.

‘Eene groote misdaad wordt bedreven,’ heette het daarin; ‘Lodewijk XVI vlucht; hij verlaat onwaardig zijn post. Het rijk is de regeering-loosheid nabij; burgers houden hem te Varennes aan; hij wordt naar Parijs teruggevoerd. Het volk van Parijs verlangt dringend van u,’ - dit was tot de Nationale Vergadering gericht - ‘niets omtrent het lot van den schuldige te beslissen, alvorens den wensch der twee en tachtig andere departementen gehoord te hebben.’

Onder luidruchtig gejuich verdringt nu de hoop zich om het zoogenaamde altaar ten einde het papier te teekenen; vrouwen en kinderen zetten er zoo goed hunne hand onder als de mannen, schoon velen het maar met een kruisje moeten afdoen.

Met dat betrekkelijk vreedzaam bedrijf mocht echter de zaak niet afloopen; daartoe was men niet voor dag en dauw met sabels en pieken uitgetogen; na de bloedademende redevoeringen van Danton en Robespierre te hebben aangehoord, was men overigens niet in de stemming om bedaard naar huis te gaan. Een dergelijk uittocht je was niet volmaakt tenzij er bloed stroomde. Weldra was het voorwendsel daartoe gevonden; eene der burgeressen, die de trappen besteeg, meende iets onder hare voet te voelen bewegen. Geen twijfel, of het altaar des vaderlands was ondermijnd door die verraderlijke aristocraten, welke de goede burgers in de lucht wilden doen vliegen. Onder groot misbaar wordt het voetstuk onderzocht, en ja, daar komen de verraders voor den dag: twee oude invaliden, een met een houten been. Naar de lantaren met die snoodaards! Ongelukkig is er geene touw bij de hand. Geen nood! met hunne eigen sabels worden de ongelukkigen in stukken gehakt en een oogenblik later kan het bloedgierig gespuis zich verlustigen in zijn gewoon speeltuig: twee hoofden op pieken, die onder woest getier de stad in worden gedragen tot in de nabijheid van het Palais-Royal.

Doch thans komt Lafayette met zijne garde het spel verstoren; eene sterke afdeeling troepen komt aangesneld om het gepeupel uiteen te drijven; met steenen worden zij begroet. Lafayette laat echter ditmaal niet met zich spotten; met eene heftige charge jaagt hij den troep uiteen, en nu gaat het naar het Marsveld, om daar aan het rumoerig spektakel voorgoed een einde te maken. De ‘krijgswet,’ die men den 5^{en} en 6^{en} October had laten rusten, werd nu afgekondigd; de geduchte roode vlag woei van het stadhuis; in alle straten werd alarm geslagen, en in dichte drommen trok de nationale garde op naar het Marsveld, om de ‘patriotten’ uiteen te drijven, die nog altijd op en om het altaar des vaderlands stonden opgehoopt.

‘Weg met de roode vlag!’ roepen zij den troepen toe; ‘weg met de bajonetten!’ en eene hagelbui van steenen vliegt den krijgers van Lafayette in het gezicht. Maar dezen hebben anderen hagel tot hunne beschikking; de aanvoerder laat hun eenige schoten in de lucht afvuren en alles stuift verschrikt de trappen af. Maar ziende, dat het geen meenens is, vliegt de zwerm onder gejuich weer naar boven en hernieuwt het bombardement. Nu is Lafayette's geduld uitgeput; zonder medelijden gebiedt hij op den hoop los te branden, en twintig, dertig, honderd dooden rollen van de trappen, terwijl de rest doodelijk verschrikt naar alle richtingen uiteenstormt. De dapperste oproerpreekers vluchten om het hardst en binnen een uur is er niets meer op het Marsveld te zien dan de lijken der gevallenen, die in stof en bloed uitgestrekt op de trappen zijn achtergebleven.

Dat is een geheel ander schouwspel dan het altaar des vaderlands nu twee jaren geleden opleverde: thans eerst is het gewijd tot een waardig altaar der revolutie, bezaaid met menschenoffers en druipend van bloed.

(*Wordt voortgezet.*)

[Onze gravures]

Moederweelde.

Moedervreugde, moederweelde! Is er wel een reiner, een hooger genot op aarde? Dit genoegen smaakt de jonge moeder op onze gravure, met stille, langzame, maar volle teugen; want het stille, rustige genot is altijd het innigste en duurzaamste. Zij houdt haar liefsten schat aan het hart gekneld, en als op engelenwieken zweeft hare ziel voort bij het beschouwen van het ronde, blozende gezichtje. Geen kind is schooner, ten minste voor haar niet, dan het wichtje in zijn wit kanten kleed; en als de Hemel al de zegeningen schenkt, die zij over het kleine hoofdje inroept, wat een man zal dan eens uit dat thans nog zoo hulpelooze wezen groeien!

Op dit oogenblik denkt de jonge moeder er niet aan, dat de andere helft van haren liefdeschat aan den blonden krullekop geschonken is, die achter haar, als eene bloem tusschen de bloemen, in het hooge welige gras half verdoken staat. Met geheel hare ziel, schijnt zij bij het wicht te wezen, dat aan haren boezem rust; maar de moederliefde is onuitputbaar, onuitputbaar als de natuur, in wier midden zij hier prijkt en als deze getooid met duizenden geurige bloesems, frissche bloemen en heerlijke schakeeringen.

In dien kader, waaruit ons bont kleurenmengsel en tintelend zonnelicht tegenblikkeren en balsemende bloemengeur toewaait, kon gewis geen beter beeld geplaatst worden, dan het beeld der jeugdige, nog ongestoorde moederliefde.

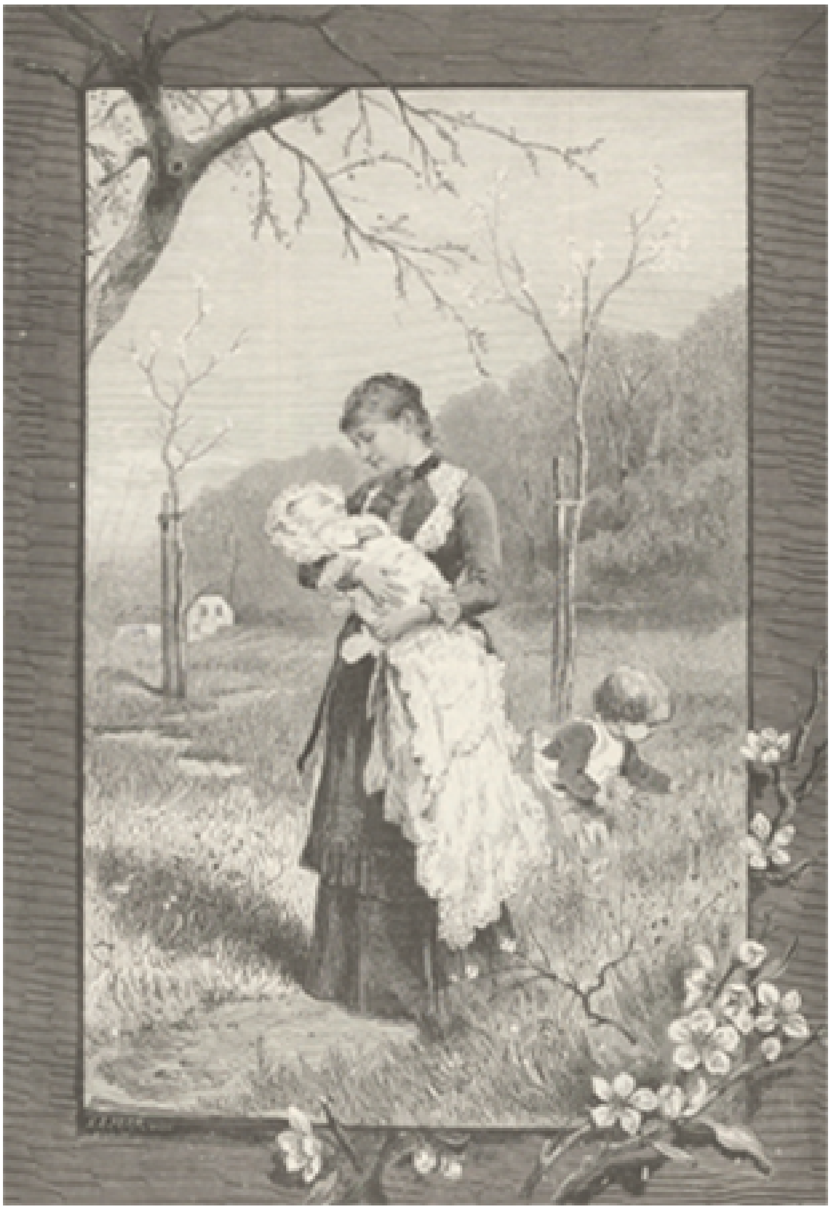

MOEDERWEELDE.

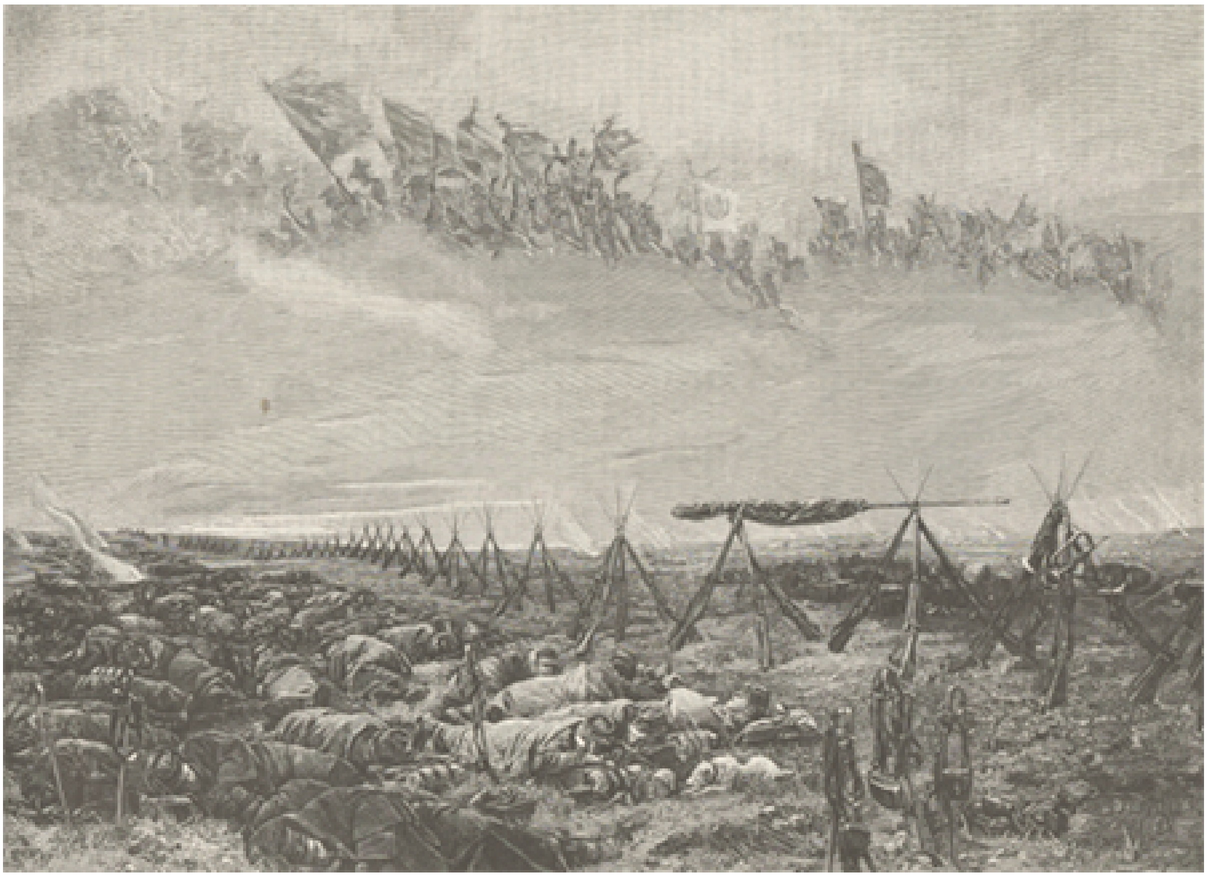

DE DROOM OP HET OORLOGSVELD, NAAR DE SCHILDERIJ VAN DETAILLE.
(met den eerepenning bekroond op den Parijschen Salon van 1888.)

De droom op het oorlogsveld.

Het was aan Detaille, den grooten schilder van soldaten en militaire tafereelen, voorbehouden, in een meesterlijk doek heel de poëzie van het oorlogsveld met enkele aangrijpende trekken te vertolken. Daartoe schildert hij het ons niet in het volle gewoel van den veldslag, met woest steigerende paarden en vertrapte lijken; neen, hij laat ons een vreedzaam sluimerend bivouak zien, waar de krijgers, uitgeput van vermoeienis, in hun deken gewikkeld en met den ransel tot hoofdkussen, op den grond uitgestrekt liggen, om in een verkwikkenden slaap kracht te putten tot nieuwe heldendaden. Onder hun onmiddellijk bereik staan de sabels in den grond geplant. De geweren staan in rotten; op de twee voorste daarvan rust, in zijn foedraal gehuld, het roemrijke vaandel; links en rechts branden de wachtvuren, waarbij voor de veiligheid der rustenden gewaakt wordt. Gerust en wel kunnen de krijgers zich dus overgeven aan de schoone droomen van glorie en victorie, die hen zelfs wakend bedwelmen en welgemoed door stroomen bloeds doen plassen. Zie, boven hunne hoofden, in het nevelig luchtruim laat de schilder ons dien betooverenden droom als in een visioen aanschouwen. Met vliegende vaandels en uitgetogene sabels trekt de schare ter zege, in den geestdrift der overwinning alle gevaren vergetend, bloed noch leven ontziende, meegesleept door dezelfden onstuimigen aandrift en allen als opgaande in den éénen jubelenden kreet: Victorie!

Treffende gedachte van den kunstenaar: om den oorlog te poëtiseeren is de begoocheling noodig van een droom. In de werkelijkheid is hij hard, koud, meedoogenloos proza.

Bedenken we slechts wat er morgen reeds kan geworden zijn van die forsche krijgers in hun gezonden slaap slechts droomend van de zegepraal.

Misschien ziet de helft van hen het thans rijzende daglicht niet meer dalen.

Ziedaar overwegingen, waarbij de schoone droomen van wapenroem en zegepraal verdwijnen als de morgennevel, die wegtrekt van het slagveld, en voor het verbijsterd oog het jammerlijk schouwspel onthult van verminkte lijken en plassen menschenbloed.

Het graf van Virgilius.

Wie ooit Napels bezocht, kent ook den beroemden Posilippo, het met wijngaarden beplante en met landhuizen belette voorgebergte, dat zich aan de westzijde der stad ver in de blauwe zee uitstrekt. Hier, waar de bergkam met pijnboomen en cypressen bekroond, en de witblinkende huizen van het dorp Posilippo scherp tegen het diep blauw des hemels afsteken, bewondert men twee zeer uiteenloopende scheppingen der oudheid. Het zijn de grot van Posilippo, de eeuwenoude door den berg voerende tunnel en het veelbesproken graf van Virgilius, vlak bij den dicht met struikgewas overwoekerden ingang der grot gelegen.

Virgilius naam is alzoo nog in den dood innig met dien van Napels verbonden. Op eene reis naar Griekenland door ziekte overvallen; stierf de dichter in het jaar 19 voor Christus te Brundusium (thans Brindisi); volgens zijn uitdrukkelijk verlangen liet keizer Augustus het stoffelijk overschot naar Napels brengen en in de nabijheid der grot bijzetten. Of nu de *tomba*, die thans als het graf van Virgilius aangewezen wordt, werkelijk eenmaal het gebeente van den grooten dichtervorst bevatte is zeer twijfelachtig. Dit graf is namelijk een zoogenaamd *columbarium*, dat wil zeggen eene grafkamer met nissen voor lijkurnen en dus als familiegraf ingericht. Het meet ruim vier meters in het vierkant en bevat elf nissen in de wanden, welke met drie kleine vensteropeningen zijn doorboord.

Het vierkante baksteenen gebouw gelijkt van buiten een kolossalen, met slingerplanten begroeiden bijenkorf en is nog slechts de bouwval van het voormalige grafteeken. In de kamer vond men nog omstreeks het jaar 1500 een Latijnsch opschrift, dat door Virgilius zelf kort voor zijn dood vervaardigd zou zijn, en waarvan de zin aldus luidde: ‘Mantua heeft mij geteeld, Calabrië rukte mij uit het leven, thans houdt Napels mij; ik zong velden en beemden en krijg.’

Het graf is menigmaal door zijne vereerders hersteld, hoewel ook herhaaldelijk de critiek tegen de echtheid bedenkingen inbracht. Ook werd het menigmaal door beroemde mannen bezocht, onder welke de sage niemand minder dan den apostel Paulus vermeldt. Dat deze in deze streken geweest is blijkt uit de geschiedenis der apostelen, waarin het naburige Puteoli, thans Puzzuoli genoemd wordt. Van de vereeerders dezer grafstede uit lateren tijd verhaalt de geschiedenis, dat de markgravin van Bayreuth haren broeder Frederik den Groote als kostbaarste geschenk een lauwertak meebracht van den boom, welke daar groeide.

Het Paleis van Luxor en het Ramesseüm.

Op den linker oever van den Nijl, tegenover de tempels van Karnak en Luxor liggen de puinhoopen van een grootsch paleis, hetwelk door koning Amenophis III gebouwd is, en daarom het huis van Amenophis wordt genoemd. Te midden der puinhoopen verrijzen nog heden twee reusachtige zittende beelden, 48 voet hoog, die den stichter zelven voorstellen. Amenophis is afgebeeld in eene rustende houding met de handen op de knieën; de voorzijde van den troonzetel wordt gevormd door vrouwenbeelden, die tot aan de knie reiken; zij stellen de moeder en de vrouw van Amenophis voor.

Het noordelijkste dezer beide gevaarten noemden de Grieken het beeld van Memnon en zij knoopten daaraan eene schoone sage vast In het jaar 27 voor Christus had eene aardbeving aan dit beeld een geduchten schok toegebracht, en zijn bovengedeelte ter aarde geworpen. Sinds dien tijd nam men hier een uiterst vreemd verschijnsel waar. Bij den opgang der zon deed de romp een zeer welluidenden toon weerklinken; men zei, dat het beeld zong, en de Grieken verhaalden dat deze klank de teedere morgengroet was van den zoon aan zijne koninklijke moeder, de Dage raad. Elken morgen besproeide deze, uit droefheid over den vroegen dood van haren lieveling, het beeld met hare tranen, den morgendauw, en met zijne zachte tonen betuigde dan de zoon daarvoor zijn dank. Het beeld zou gezongen hebben tot den dag waarop het hersteld werd: toen bleef het wonder uit.

Dewijl men in lateren tijd die tonen niet meer gehoord heeft, is het zingen van het Memnonbeeld menigmaal voor eene sage gehouden. Maar een groot aantal Grieksche opschriften op het voetstuk, waarvan sommigen reeds uit Nero's tijd dagteekenen, getuigen voor de waarheid daarvan. Daarenboven heeft men ook in den jongsten tijd in groote Egyptische bouwwerken, des morgens - wanneer op den kouden nacht plotseling de in die streken zoo felle zonnehitte volgde - een zingenden toon gehoord, die misschien wel kon voortkomen uit het trillen van de afzonderlijke steendeelen, zoodat hierin het gezang van het Memnonbeeld zijne verklaring zou vinden.

Op denzelfden westelijken Nijloever, waarop het huis van Amenophis ligt, vindt men ook het Ramesseüm, het groote paleis door koning Ramses II gebouwd, het prachtigste werk van oud-Egyptische kunst. Nog heden ten dage staat de reusachtige portiek, welke naar den eersten vierkanten, door zuilengangen omringden voorhof voert. Van de dubbele rij zuilen, die het vroeger omringden, zijn nog maar twee overgebleven. Bij den ingang van een tweeden dergelijken voorhof stond vroeger het grootste van alle gevaarten, in Egypte ontdekt, het zittende beeld van Ramses, dat uit één rood granietblok gehouwen is. Het voetstuk is met den zetel 20 voet hoog; de hoogte van het beeld, van den zetel af, bedroeg 40 voet. Thans echter is de kolos ter aarde gestort. - Hoe ontzaglijk groot al zijne afmetingen zijn, laat zich opmaken uit den wijsvinger, welks lengte niet minder dan 4 voet bedraagt. Drie poorten van zwart graniet voeren uit een tweeden voorhof in eene door zuilen ondersteunde zaal, waarin 60 zuilen, in 10 rijen geplaatst, het dak schoorden. Vier van deze zuilen, wier hoogte 36 en wier doorsnede 6 voet bedraagt, staan nog heden. Drie kleinere dergelijke zalen sloten zich aan de groote aan; ter weerzijde lagen nevenvertrekken. Het dak van één hunner is met een groot astronomisch schilderwerk versierd, terwijl gewelfde zuilengangen, uit tichelsteen gebouwd, het achterste gedeelte van het uitgestrekte paleis vormen. Nog heden zijn de wanden en zolderingen van het geheele bouwwerk met ontelbare opschriften en muurschilderingen bedekt.

Het schilderwerk stelt tooneelen uit de levensgeschiedenis van den koning voor Gedeeltelijk hebben zij ook den omgang van Ramses met de Egyptische godheden tot onderwerp. Evenzoo is er eene menigte van beeldhouwwerk aangebracht, hetwelk de krijgstochten van den koning, tooneelen uit het legerkamp, aanvallen op vestingen, enz. afbeeldt.

Niet ver van de stad verheft zich uit de vlakte het Lybisch gebergte tot eene hoogte van 300 voet. Hier hebben de oude bewoners van Thebe hunne grafgewelven in den berg uitgehouwen; twee uren ver strekken zich deze catacomben uit. Dikwijls liggen meer dan éene rij van grafkamers boven elkander. De onderste, meestal de rustplaatsen der aanzienlijken, zijn prachtig versierd. De bovenste kamers, die den armen toebehoorden, zijn kleiner, eenvoudiger, armoediger. De verschillende kamers en verdiepingen zijn door trappen en gangen verbonden. Duizende mummiën bevinden zich nog heden in de catacomben, ofschoon ook hier sinds onheugelijke jaren de Arabieren op hunne roofzuchtige wijze hebben huisgehouden. Amuletten, die men den dooden medegaf; papyrusrollen met opschriften, de zoogenaamde doodenboeken, beeldhouwwerken en fresco's, wier heldere kleuren met eene verwonderlijke frischheid bewaard gebleven zijn en ons eenige opheldering omtrent het beroep van den overledene schenken, schilderen ons het oud-Egyptische leven met onkreukbare trouw, en dienen ons als zekere gidsen in de geschiedenis van de beschaving der oudste tijden.

De koningen waren in den dood van hun volk gescheiden; zij hadden hunne grafplaatsen in eene andere, verder naar het Westen liggende bergketen. Zij rustten niet, zoo als de koningen van Memphis onder ontzaggelijke pyramiden, maar hadden in plaats daarvan gangen van groote lengte diep in de rots laten uithouwen. Ieder koningsgraf bestaat uit eene reeks van zalen, kamers en galerijen, die eindelijk naar de diepe krocht voeren, waarin de sarcophaag met de mummie rust. De galerijen, die tot eene diepte van 360 voet in de rots uitgehouwen zijn, werden na het bijzetten van de doodkist veeltijds versperd; van buiten zijn zij door vleugeldeuren stevig gesloten. Ook in al deze gangen en zalen treft men zoowel beeldwerk als muurschilderingen aan, die met levendige, somtijds zelfs met bonte kleuren prijken.

De beelden stellen meestal het lot der zielen na den dood voor. De koning verschijnt voor de goden der onderwereld, om voor hen zijne daden te rechtvaardigen. Aan de ééne zijde is het leven der gelukzaligen, aan de andere het leven der rampzaligen voorgesteld. Zóó vergunnen ook deze koningsgraven ons een blik in het zedelijk-godsdienstig leven der Egyptenaars.

De eeuwen lang bewaarde overblijfsels der Egyptische bouwwerken spreken nog heden met bezielde tong tot ons. Zij verhalen ons, hoe in den overouden, grijzen voortijd het volk heeft geleefd, hoe de koningen regeerden, hoe de priesters onderwezen. Zij schetsen ons, in verband met de thans ten deele ontcijferde hieroglyphen en met de sagen van oude geschiedschrijvers, een vrij getrouw beeld van het leven en de lotgevallen van dit zoo merkwaardig volk.

Kleine fee.
Tafereelen uit Marlitt's verhaal:
Het geheim der oude jufvrouw.
(*Vervolg.*)

- Ja, dat zult gij zien!.. Ik heb gisteren breedvoerig en grondig over uwe aanvankelijke opneming in mijn ouderlijk huis gesproken met dokter Böhm, den vertrouwdsten vriend van mijn overleden vader, en daaruit is gebleken; dat gij aan mijn vader toevertrouwd geworden zijt onder de uitdrukkelijke voorwaarde, dat hij u onder zijne bescherming zou houden tot dat uw eigen vader u terug eischte of zich een andere brave beschermer opdeed, die u zijn naam gaf. Mijn vader heeft in geval van overlijden mij schriftelijk tot zijn plaatsbekleeder in deze zaak benoemd, en ik ben vast besloten mij streng aan die voorwaarde te houden.

Nu was het met de zelfbeheersching van Felicitas gedaan.

- God in den hemel! riep zij en sloeg de handen in elkander. Zal die ellende dan nooit ophouden? Zal ik gedwongen zijn in deze vreeselijke afhankelijkheid te blijven leven? Jaren lang heeft de gedachte mij staande gehouden dat ik met mijn achttiende jaar bevrijd zou worden! Alleen door die gedachte ben ik uiterlijk bedaard en onkwetsbaar gebleven, terwijl ik inwendig onuitsprekelijk leed! Neen, neen, ik ben niet meer het geduldige schepsel, dat zich uit achting voor den wil van een overledene laat vertrappen en in slavernij houden! Ik wil niet! Ik wil niets meer met de Helwigs te doen hebben; ik zal die gehate ketens afschudden tot elken prijs!

De professor greep hare beide handen; zijn gelaat was bij die laatste woorden doodsbleek geworden.

- Bedenk u goed, Felicitas! zegde hij bedarend, met gesmoorde stem. Woed zoo niet tegen u zelve, als een machtelooze vogel die zich liever den kop verplettert dan zich in het onvermijdelijke te schikken... Gehate ketens!.. Begrijpt gij dan volstrekt niet, dat gij mij onuitsprekelijk leed doet met die harde, strenge woorden?... Gij zult vrij zijn; vrij in denken en handelen; maar beschermd en behoed, als een teêr geliefd kind. Felicitas, gij zult nu eerst leeren inzien, hoe het is, als de liefde voor ons denkt en zorgt. Nog slechts ditmaal zal ik als gebiedend voogd optreden: maak mij de daartoe noodige maatregelen niet moeilijk door uwen tegenstand, die u volstrekt niets baten zou; dat zeg ik u bepaald. Ik zal zelf de zaak in handen nemen en met mevrouw Frank spreken, om uwe overeenkomst met haar te verbreken.

- Doe dat vrij! bracht Felicitas met bevende lippen en schier schorre stem uit; iedere droppel bloed scheen uit haar gelaat geweken. Maar ook ik zal handelen, en gij kunt zeker zijn, dat ik mij tot den laatsten ademtocht verweren zal!

Nooit in haar jong, zwaar beproefd leven had er zulk een oproer in haar binnenste gewoed als op dit oogenblik. Er daagden eensklaps nieuwe onbekende stemmen in haar op, die zich krachtig in dien oproer mengden; het was als of zij de weêrklank waren van zijne hartelijke, bezwerende woorden. Er hing een vreeselijk gevaar als eene donkere onweerswolk boven haar hoofd, en - zij gevoelde het instinktmatig - zij moest zich om elken prijs losscheuren, als zij zich niet reddeloos aan dat gevaar wilde blootstellen. Nu was het toch reeds alsof hij eene onbegrijpelijke macht over haar had, en alsof ieder hard woord, dat zij hem toevoegde, pijnlijk tot haar eigen hart terugkeerde.

Hij had nog altijd hare handen vastgehouden, en terwijl zij sprak, rustte zijn blik doordringend op haar gelaat, dat een oogenblik onbedwongen de heilige ontroering naars harten weêrspiegelde. Aan de oogen van dezen ondervindingrijken arts en menschenkenner hadden zich andere geheimen ontsluierd dan die van een, al was het nog zoo fier, maar juist door hare onschuld onbewaakt, meisjeshart.... Gij zult niets uitrichten! zegde hij eensklaps gelaten, met eene schier opgeruimde kalmte. Ik heb mijne oogen open en mijn arm reikt tamelijk ver.... Gij ontkomt mij niet, Felicitas! Hier in X. laat ik u in geen geval, en, evenmin denk ik zonder u naar Bonn terug te keeren.

Mevrouw Helwig was reeds lang met Adèle in den tuin gekomen, doch de professor noch Felicitas hadden het opgemerkt. Nu kwam Rosa, om den professor te zeggen dat mevrouw Helwig in het salon wachtte, en dat de jonge mevrouw hem ook vriendelijk verzocht binnen te komen.

- Is zij niet wel? vroeg de professor ruw, zonder naar de kamenier om te zien.

- Neen, antwoordde zij verwonderd, mevrouw heeft terstond de koffie gereed, die zij zelf zet - ze wenscht dat de heer professor die heet drinke: de heer advokaat Frank is ook in het salon.

- Nu goed, ik zal komen! sprak de professor, maar hij maakte geene aanstalte om te gaan. Wellicht hoopte hij, dat Rosa zich weder zou verwijderen, maar hierin vergiste hij zich. Het meisje hield zich met Annatje bezig, die jammerend en weeklagend de handjes samen sloeg over de vertreden bloempjes. Eindelijk trad hij mismoedig den heuvel af.

- Houd u hier niet lang op! riep hij Felicitas nog in het heengaan toe. De wind steekt heviger op: er volgt misschien onweer. Kom liever met Anna in huis.

Hij verdween achter de taxishagen. Felicitas bleef nog toeven. Alles warrelde door elkander in haar anders zoo helder hoofd Te vergeefs trachtte zij de noodige kalmte te herwinnen, om haren tegenwoordigen toestand helder in te zien en dien te beheerschen. Zij zou dus haar juk nog jaren lang moeten dragen, en, niet genoeg, dat men hare toekomstige zelfstandigheid nog voor langen tijd weigerde, zij zou zelf in zijne onmiddellijke nabijheid leven, jaren lang dagelijks met hem verkeeren, alsof dit niet de vreeselijkste taak was, die haar ooit kon gesteld worden. Had zij niet alles gedaan wat zij kon, om hem te bewijzen dat zij hem haatte uit het diepste harer ziel, en dat zij levenslang onverzoenlijk zou blijven? Was het daarom niet de bitterste wreedaardigheid, haar op die wijze te willen binden? Neen, duizendmaal liever wilde zij nog jaren lang de mishandelingen van mevrouw Helwig verdragen, dan nog eene enkele maand met hem samen zijn, die zulk eene waarlijk duivelachtige macht over haar ontwikkelde! Zijne stem alleen bracht haar in de war; die onbeschrijfelijke zachte toon, waarop hij haar in den laatsten tijd altijd toesprak, ontroerde haar en deed haar hart sneller kloppen.... 't Was natuurlijk de oude haat die zich verhief; maar zou zij niet eindelijk zedelijk en lichamelijk onder die spanning bezwijken? Het onlangs verhaalde visioen had haar reeds veel te denken gegeven; nu werd de eenig mogelijke oplossing bevestigd door zijne woorden: Felicitas, gij zult nu eerst leeren inzien, hoe het is: als de *liefde* voor ons denkt en zorgt.

Hij scheen dus bij het plan te blijven, niettegenstaande hare stellige verklaring, zelf over haar lot te beslissen, om later eigenmachtig over hare hand te beschikken: zij zou aan een man, dien hij koos, verbonden worden; daarmede was zij verzorgd en het haar aangedane onrecht, hetgeen hij gewis ingezien had, goed gemaakt; het hart draaide haar om bij deze voorstelling. Hoe aanmatigend en onbehoorlijk was zulk een toeleg! Kon hij iemand dwingen haar te beminnen? Hij zelf had eene ongelukkige liefde en ging daarom eenzaam door het leven: met dit besluit stond hij zijn hart groote rechten toe, 't mocht beslissen over zijne geheele toekomst.... Hij zou zien, dat ook zij voor zich op hetzelfde voorrecht aanspraak maakte, dat zij zich niet wilde laten verhandelen als eene koopwaar! Wat verhinderde haar onmiddellijk naar mevrouw Frank te gaan en zich onder hare bescherming te stellen?... Ach, daar was immers de kleine, grijze doos, die boeide haar vaster aan het onzalige huis, dan eenige menschelijke wil zou vermogen, om harentwil moest zij volharden tot het laatste oogenblik.

XXIII.

Annatje brak het smartelijk peinzen en mijmeren van het jonge meisje af. Zij nam vleiend Felicitas bij de hand en trok haar den heuvel af. De wind loeide reeds met groot geweld door de boomtoppen; men kon hem ook in de meer beschutte plaatsen voelen, verschrikt bogen zich de kleine, schuchtere grasbloemen voor den rustverstoorder. Wolkgevaarten dreven langs de zon, wier schaduw de paden en perken afwisselend verduisterde; zelfs de stijve taxis-pyramiden bogen zich deftig en statig als oude hofdames.

't Was nu aangenamer onder het beschermende dak. Felicitas ging op een leunstoel in het voorhuis zitten en haalde een handwerk te voorschijn. De deur der kleine keuken en ook die van 't salon stonden wijd open. Er was kwalijk iets innemender te bedenken, dan de jonge weduwe, als zij voor ‘huismoedertje’ speelde. Zij had een zwart zijden voorschoot voorgebonden, en tusschen de blonde krullen prijkte eene fraaie roos, blijkbaar in het voorbijgaan van den struik geplukt en met gekunstelde achteloosheid in 't haar gestoken. Onder 't sierlijk opgenomen kleed bewogen zich de kleine, in kaneelkleurige leersjes gestoken voeten met kinderlijke vlugheid en bevalligheid; ook de uitdrukking van 't blozend gelaat was die van een gelukkig, argloos kind, dat met gewichtigen ijver eene opgedragen taak vervuld: - wie zou bij dit volkomen beeld van onschuldige naïveteit aan de betrekking van weduwe en moeder kunnen denken!

Terwijl zij in de keuken bezig was, had in het salon een levendig gesprek plaats tusschen vrouw Helwig en den advokaat Frank; - het liep over het testament der oude jufvrouw. Hendrik en Rika hadden het jonge meisje reeds verzekerd, dat hunne mevrouw over niets meer dacht en sprak dan over dit ongelukkig testament. Felicitas zag voor een oogenblik het gelaat der groote vrouw, het scheen haar opmerkelijk grijs en verouderd; ook in hare houding en spreken lag een ongewone drift: wrok en gramschap hadden blijkbaar nog den boventoon in deze diep getroffen vrouwelijke ziel.

De professor nam geen deel aan het gesprek; hij liep, met de handen op den rug, peinzend in de kamer op en neêr, en telkens wanneer hij bij de geopende deur kwam, sloeg hij zijn oog op en viel er een onderzoekende blik op het in de kleêrkamer zittende meisje.

- Ik berust er mijn leven niet in, mijn lieve Frank! herhaalde mevr. Helwig; dat geld is tot den laatsten penning eerlijk door de Helwigs verdiend geworden en nu komt misschien een of ander verloopen sujekt en verspilt in korten tijd de spaarpenningen eener eerzame familie. Tot hoeveel zegen had dit geld in onze handen kunnen worden.

- Och, lieve tante, sprak vergoelijk end Adèle, die juist met de koffiekan binnenkwam, verdiept gij u weêr in die akelige geschiedenis die u zoo aandoet; gij zult u nog ziek maken; denk aan uwe kinderen en ook aan mij, lieve tante, en tracht om onzentwil ze te vergeten.

- Vergeten? voer mevrouw Helwig uit. Nooit! Daarvoor heb ik te veel karakter, dat echter bij jonge menschen helaas, hoe langer hoe meer schijnt te ontbreken! Bij die woorden wierp zij een vernietigenden blik op haren heen en weêr wandelenden zoon. De smaad van een geleden onrecht gaat bij mij in bloed en kunt gij met zulke flauwe praatjes komen! Gij zijt toch vreeselijk oppervlakkig, Adèle!

Het gelaat der jonge weduwe verbleekte; een trotsche, scherpe trek verscheen om haren mond, en de tas, die zij mevrouw Helwig toereikte, beefde in hare hand; maar zij bezat toch zelfbeheersching genoeg, om het scherpe antwoord, dat zich blijkbaar om hare lippen drong, te onderdrukken.

- Dit verwijt verdien ik zeker niet, zegde zij na een oogenblik zwijgens zeer zacht. Niemand kan zich onbillijkheden meer aantrekken dan ik. Niet alleen, dat ik u om het geldelijk verlies voor u en de beide neven beklaag, het is voor het vrouwelijk gemoed ook steeds eene bittere smart, wanneer het zedelijke verdorvenheid ontmoet. Daar heeft nu die oude, valsche vrouw onder het dak haar halve leven er over gepeinsd, hoe ze hare naaste verwanten wel het grievendst zou kunnen krenken. Zij heeft de wereld verlaten, onverzoend met God en de menschen, en met een zondenlast op de ziel, die haar den hemel voor altijd moet sluiten: 't is ontzettend! Lieve Johannes, zal ik u eene kop koffie inschenken.

- Dank u, antwoordde de professor kortaf en zette zijne wandeling voort.

Het werk was Felicitas uit de handen gevallen. Zij luisterde met ingehouden adem naar de lastertaal daarbinnen. Wel wist zij van Hendrik, dat de wereld de oude jufvrouw hard veroordeeld had, doch 't was voor de eerste maal dat zij zelve getuige van zulk eene uitspraak was. Het bloed steeg haar naar de wangen, ieder woord trof haar als een dolksteek; die pijn was nog ondragelijker dan de smart der scheiding was geweest.

- In hoe ver de oude dame verkeerd gedaan heeft, weet ik niet, sprak de advokaat. Maar voor zoo verre ik weet, kan niemand haar bepaald van iets kwaads beschuldigen. De babbelkroniek onzer goede stad vergenoegt zich met oude duistere overleveringen. Hare nalatenschap bewijst in alle geval, dat zij eene origineele vrouw, met een buitengewonen geest moet geweest zijn.

Mevrouw Helwig begon bitter te lachen en keerde den moedigen verdediger verachtelijk den rug toe. Adèle antwoordde ondeugend: Mijn beste heer Frank, het is nu eenmaal uw beroep de zwartste misdaden wit te maken, en waar de geheele wereld reeds met recht veroordeeld heeft, nog engelenonschuld te vinden: - van uw standpunt kan ik uwe gevoelens begrijpen. Maar wij weten wel beter. Papa heeft haar gekend: zij was een stijfkop van de eerste soort en haar vader is van verdriet over haar gestorven. Hoe onverschillig zij voor haren goeden naam geweest is, bewijst de schandelijke reis naar Leipzig, en met haar buitengewonen geest, zooals gij het noemt, is zij op een vreeselijken dwaalweg gekomen....

Nu sprong Felicitas op en trad op den drempel der kamerdeur. Zij strekte hare rechterhand uit, en haar anders bleek gelaat was met den gloed der verontweerdiging overtogen. Zij stond daar schoon en dreigend, als de engel der wraak! Onwillekeurig verstomde de lasterlijke mond bij die verschijning.

- Zij was eene brave en edele vrouw! sprak het jonge meisje beslissend, en hare oogen rustten vlammend op het gelaat van Adèle.

De advokaat was onwillekeurig opgestaan; hij hield zijne hand aan de leuning van zijnen stoel en keek met eene schier ongeloovige uitdrukking naar het moedige meisje.

- Hebt gij de raadselachtige vrouw gekend? vroeg hij in de hoogste spanning, toen Felicitas zweeg.

- Ik heb dagelijks met haar omgegaan.

- Dat zijn allerliefste nieuwigheden! zegde Adèle. Die opmerking moest spottend klinken, doch de stem der jonge weduwe miste alle zekerheid en zij werd bleek van schrik. Dan weet gij zeker menige pikante geschiedenis uit het leven van achtensweerdige vrienden te vertellen, niet waar? vroeg zij op gedwongen achteloozen toon, terwijl hare hand met het suikerlepeltje speelde.

- De jufvrouw heeft nooit met mij over haar verleden gesproken, antwoordde Felicitas bedaard. Zij wist dat zij een vreeselijken storm opgeloopen had, zij moest al hare bedachtzaamheid, al hare bedaardheid bijeenroepen!

- Hoe jammer! riep Adèle spottend, haar hoofd heen en weêr wiegende, terwijl de kleur naar hare wangen terugkeerde. Maar ik bewonder het talent, waarmeê gij komedie hebt gespeeld, Carolina! Gij hebt deze geheime samenkomsten heel goed bedekt weten te houden! Nu, Johannes, gevoelt gij thans nog berouw over uwe vermeend valsche beoordeeling van dit karakter?

HET GRAF VAN VIRGILIUS.

De professor was verrast midden in de kamer blijven staan, toen Felicitas op den dorpel verscheen. Helwig liet de laatste scherpe vraag van Adèle onbeantwoord; zijn blik rustte onafgewend op Felicitas; hij glimlachte, toen hij zag, hoe, ondanks al hare zelfbeheersching, echter de speldeprikken van Adèle haar troffen.

- Was dat uw geheim? vroeg hij haar.

- Ja, antwoordde Felicitas, en hare ernstige oogen helderden op; want bij het geluid zijner stem drong plotseling de overtuiging tot haar door, dat zij niet alleen zou staan in den strijd die haar wachtte.

- Wildet gij later met de oude tante samen wonen, en was dat geluk waarop gij hooptet? vroeg hij verder.

- Ja.

Ware Adele niet zoo geheel vervuld geweest van de ‘ontmaskerde huichelaarster,’ die daar op den dorpel stond, dan zou zij misschien geschrikt hebben van het geluk dat den professor uit de oogen straalde en dat zijn ernstig gelaat verhelderde meer dan ooit te voren.

De vragen en antwoorden waren elkander zoo snel opgevolgd, dat mevrouw Helwig geen tijd gehad had om van hare verbazing te bekomen. Zij bleef als een steenen beeld in haren stoel zitten; de breikous viel haar uit de handen en het sneeuwwitte kluwen rolde door het vertrek.

- Dat is eene zeer belangrijke ontdekking voor mij! riep de advokaat, naar Felicitas toetredende. Vrees niet, dat ik in de geheimen der oude dame dringen wil! Maar misschien zijt gij in staat mij inlichtingen te geven betreffende een onbegrijpelijk punt van hare nalatenschap....

Groote hemel! Zij zou over het ontbrekende zilver verhoord worden! Zij gevoelde, hoe zij aan al hare leden begon te beven, en hare wangen wit werden als sneeuw; zij sloeg ontsteld de oogen neder; op dat oogenblik zag zij er waarlijk uit als een beeld van schuld.

- Als liefhebber van muziek en verzamelaar van autografen ben ik sedert de opening van het testament in eene soort van spanning, ging de advokaat voort, nadat hij, getroffen door de in het oog loopente verandering in het voorkomen van het jonge meisje, een oogenblik gewacht had. Het testament spreekt uitdrukkelijk over eene verzameling van handschriften van beroemde komponisten, en die zoeken wij te vergeefs. Er wordt van vele kanten beweerd, dat de overledene aan zinneloosheid geleden heeft, en dat dit gedeelte haren nalatenschap eene hersenschim, eene inbeelding is. Hebt gij ooit zulk eene verzameling in haar bezit gezien?

- Ja, antwoordde Felicitas ruimer adem halende, doch tevens diep geërgerd over deze bewering. Ik heb ieder blad gekend.

- Was de verzameling rijk?

- Zij bevatte nagenoeg allen namen der vorige eeuw.

- Er wordt meermalen in het testament van een opera van Bach gesproken; ik houd dit voor eene vergissing; - kunt gij u den titel van dat stuk ook min of meer nauwkeurig herinneren? ging de advokaat in de hoogste spanning voort.

- O, ja wel, antwoordde Felicitas. Ook hierin heeft de overledene zich niet vergist. Het was eene operette. Bach had haar voor de stad X. gekomponeerd en zij is in de oude raadzaal van het stadhuis opgevoerd geworden. De titel was: ‘De wijsheid der regeering in het toezicht over het bierbrouwen.’

- Niet mogelijk, riep de advokaat, hij deinsde letterlijk terug door overmaat van verwondering. Deze kompositie, die voor de muzikale wereld eene soort van mythe is, zou inderdaad bestaan?

- Het was zelfs de door Bach eigenhandig geschrevene partituur, vervolgde Felicitas; hij had haar aan zekeren Gotthelf van Hïrschsprung geschonken, en zij was later door erfenis in de handen van de oude jufvrouw gekomen.

- Dat zijn allerbelangrijkste ontdekkingen.... En nu bid ik u, waar is die verzameling te vinden? Daar stond zij plotseling voor eene klip. Verstoord dat aan tante Cordula's helderen geest getwijfeld werd, had zij alles aangewend om dien afschuwelijken laster te weerleggen. In den iever haren verdediging had zij er niet aan gedacht, tot welke gevolgen hare bewijzen noodwendig moesten leiden. Zij moest op die moeilijke vraag terstond antwoorden. Zou zij regelrecht liegen? dat was onmogelijk. Voor zoo ver ik weet, bestaat zij niet meer! antwoordde zij na eenige aarzeling, met zachtere stem, dan waarop zij tot nog toe gesproken had.

- Bestaat zij niet meer? Gij bedoelt zeker, niet meer in haar geheel.

Felicitas zweeg. Zij wenschte zich mijlen ver van dezen lastigen vragen.

- Of zou zij inderdaad vernietigd zijn? ging hij als verschrikt voort. Dan moet gij mij toch zeggen hoe!

(*Wordt voortgezet.*)

[Nummer 42]

Voor honderd jaren.

Tafereelen uit de groote Fransche Revolutie

Door J.R. van der Lans.

(*Vervolg.*)

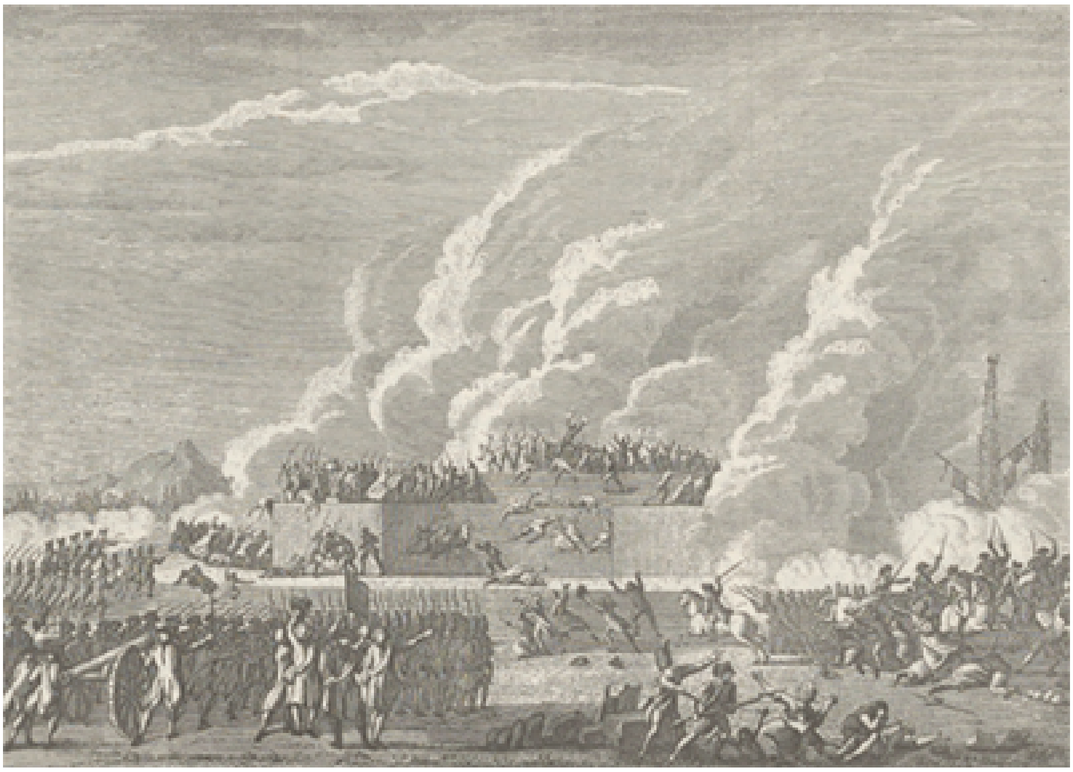

VOOR HONDERD JAREN. - Afkondiging der krijgswet op het Marsveld, den 17en Juli 1792.
Naar eene prent uit het jaar 1795 van J. Bulthuis.

> Decreet tegen de priesters. - Optocht der voorsteden naar de Nationale Vergadering. - De oproerlingen in de Tuilerieën. - Waardige houding des konings. - Toewijding van madame Elisabeth. - De koningin en het gepeupel.

Ditmaal alzoo was de kreet, die de veroordeeling des konings eischte, voor een oogenblik met geweld gesmoord, maar daarom nog niet voorgoed verstomd. Om dit te bereiken, had men niet het gepeupel in den blinde moeten nee en, maar de leiders moeten treffen, den Danton's en Marat's den mond snoeren en der Jacobijnenclub uitroeien, die pestbuil, van waar het revolutionnaire gif telkens venijniger door Frankrijks aderen stroomde. Maar ze ven uit de revolutie voortgekomen, misten de tegenwoordige machthebbers de kracht om haar in de baan te leiden, die zij haar hadden afgebakend. Zij hadden het monster losgelaten en aangemoedigd en vermochten het nu niet meer te breidelen; machteloos moesten zij het aanzien, dat het in teugellooze vaart voortholde, hen òf meesleepend òf onder zijn dreunenden voetstap verpletterend.

Den 17^{en} Juli had de gematigde partij nog eene enkele maal gezegevierd over de Jacobijnen, en werden zij, die den dood des konings eischten, met geweld uiteengedreven; eer het een jaar verder was moest de Nationale Vergadering het aanzien dat diezelfde benden hun bloedigen eisch kwamen uiten in haar midden, om hem vervolgens te gaan herhalen in het paleis van den koning zelf, wiens onschendbaarheid zij gedecreteerd had.

Het was de 20^{e} Juni 1792, de derde verjaardag van den eed in de kaatsbaan, en sedert dien eersten stap had de revolutie reeds eene ontzettende baan afgelegd. De Nationale Vergadering van toen had reeds voor eene andere plaats gemaakt, die geheel in de macht der Jacobijnen was, zóó zelfs dat zij plechtig de amnestie had moeten uitspreken over de moordenaars, die onder aanvoering van den vreeselijken beul Jourdan Coupe-Têtes in October '91 te Avignon een zestigtal ‘aristocraten,’ waaronder twaalf vrouwen, in koelen bloede hadden omgebracht. De helden van '89 waren sinds lang door anderen overvleugeld. Mirabeau was nog intijds gestorven, om de eer eener apotheose in het Pantheon te verwerven; anders was hij op het oogenblik misschien even smadelijk op den achtergrond gedrongen als Bailly en Lafayette, die sedert het bloedbad op het Marsveld werden uitgejouwd door hetzelfde volk, dat hen vroeger op de handen droeg, en zich dan ook wijselijk hadden teruggetrokken. De revolutie had thans andere leiders, het waardige driemanschap Robespierre, Danton en Marat; Parijs eerde een anderen maire, den nietsbeteekenenden Pétion; het gepeupel volgde een anderen aanvoerder, den onbehouwen Santerre, met zijne grove knuisten, ‘den koning der voorsteden.’

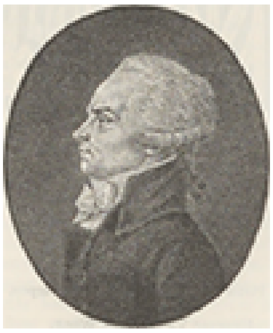

ROBESPIERRE.

Met dien oproerkoning aan de spits zou het volk der voorsteden, het gespuis uit de achterbuurten heden zijn wil gaan kenbaar maken aan de Nationale Vergadering en vervolgens aan den koning in de Tuilerieën. Deze had, ondanks het geweld, waarmee hem reeds zoo menige handteekening was afgeperst, de stoutheid gehad, zijne goedkeuring te weigeren aan een decreet, volgens hetwelk alle onbeëedigde priesters het kind moesten ruimen en zij, die ondanks dat banvonnis in het geheim hun ambt zouden blijven uitoefenen, onmiddellijk met den dood zouden worden gestraft. Het was niet voldoende dat die moedige belijders des geloofs, als misdadigers, onder de uitjouwingen en beleedigingen van het gemeen, bij heele groepen naar de gevangenis werden gesleurd; dat zij als schadelijk gedierte werden opgejaagd uit de schuilhoeken, waarin de geloovige bevolking van dorpen en gehuchten hen verborgen hield en met gevaar voor het eigen leven beschermde. Want al had de revolutie de priesters, die den burgereed weigerden, uit het heiligdom verstooten, zij kon hen niet verdrijven uit het hart van het christen volk, dat zijn herders met te meer liefde en eerbied aanhing, naarmate zij gruwzamer werden achtervolgd. En terwijl over geheel Frankrijk de ontheiligde kerken ledigstonden, of door verafschuwde indringers werden ingenomen, kwamen de geloovigen in de stilte van den nacht op afgelegen plaatsen, in holen en spelonken samen om er, gelijk de eerste Christenen in de catacomben, met hunne trouwe priesters de heilige geheimen te vieren.

Dàt konden de vrijheidsmannen niet dulden; daartoe hadden zij hunne ‘burgerlijke constitutie der geestelijkheid’ niet uitgedacht, en zij, die in de ‘verklaring der rechten van den mensch’ bepaald hadden dat niemand om zijne godsdienstige overtuiging zou worden lastig gevallen, zwoeren, de *prêtres réfractaires* tot den laatsten man te verbannen of te verdelgen. Vandaar hun barbaarsch decreet, dat aan de bevelschriften der Romeinsche keizers herinnerde; vandaar den dwang, op den koning uitgeoefend, om hem de bekrachtiging van dit besluit af te persen. Hun aandrang had hij tot dusver onwrikbaar het hoofd geboden; voor het geweld echter der benden, die zij thans op hem afstuurden, zoo vleiden ze zich, moest hij bezwijken.

Den geheelen nacht van den 19en op den 20en was het reeds rumoerig geweest in de voorsteden, en de maire Pétion, wiens taak het was voor de orde te waken, had dat alles oogluikend toegezien. Het *directoire* van het departement had bepaald dat alle gewapende samenscholingen verboden zouden zijn. Pétion verzocht 's nachts om twaalf uur intrekking van dat verbod. Om vijf uur in den morgen kreeg hij ten antwoord dat het gehandhaafd zou blijven. De waardige burgervader nam voor de leus enkele maatregelen en liet voor de rest alles op zijn beloop.

Santerre wist het wel, dat de oproerlingen op den onderhandschen steun van den maire konden rekenen. ‘Weest maar niet bang,’ bemoedigde hij de vreesachtigen; ‘de nationale garde zal zich wel wachten, op u te schieten: Pétion is er immers nog.’

En met het krieken van den dag had de oproerheld zijn leger uit de voorsteden reeds op de been; met bijlen en oude geweren, met pieken, waaraan driekleurige linten fladderden, met messen, beitels en zagen op stokken gebonden, met hamers, troffels, haardijzers, tangen, schoppen en al wat maar eenigszins tot wapen of schrikmiddel dienen kon, kwamen van alle kanten de woeste zwermen opzetten.

‘Die uiteenloopende, verroeste, vuile, afzichtelijke wapenen, waarvan elk voor het oog eene verschillende manier van slaan vertegenwoordigde,’ dus beschrijft Lamartine dien optocht, ‘schenen de verschrikking des doods te vermenigvuldigen, door ze onder duizend wreede en ongewone vormen voor te stellen. De dooreenmenging van kunne, van leeftijd en stand; de verwarring van kleederdracht, lompen naast uniformen, grijsaards aan de zijde van jongelieden; kinderen zelfs, enkelen door hunne moeders gedragen, anderen bij de hand meegesleurd of aan huns vaders rokspand hangend; lichtekooien in zijden kleeren, met slijk besmeurd, de schande op het voorhoofd en beleedigingen op de lippen; honderden arme vrouwen uit het volk, in de krotten der voorsteden saamgeraapt om het getal te vergrooten en medelijden op te wekken, gekleed in vodden, die aan flarden neerhingen, mager, bleek met diepliggende oogen en wangen ingevallen van ellende, beelden van den honger; het volk in één woord in al de wanorde, in al de verwarring, in al de naaktheid van eene stad, die plotseling uit hare huizen, werkplaatsen, zolderwoningen, hare holen van losbandigheid, hare schuilhoeken voor den dag komt; zoodanig was het schrikwekkend voorkomen, dat de samenzweerders aan die schare hadden willen geven.’

Toch waren het niet allen hongerlijders, die aan deze soort van ‘bedeloptocht’ deelnamen. ‘Te midden van die schijnbare wanorde,’ zegt Lamartine, ‘liet eene geheime orde zich herkennen. Eenige mannen in kielen of lompen, maar met fijn linnen en blanke handen, droegen op hunne hoofden hoeden, waarop men herkenningsteekens las, in groote letters met krijt er op geschreven. Men regelde zich naar hun voorgang en volgde hun drijven.’

Dat dit leger een wachtwoord had, bleek ook uit de vanen en oproerige zinnebeelden, die boven de hoofden uitstaken. Hier luidde een opschrift: ‘De bekrachtiging of den dood!’ elders: ‘Beef, tiran, uw uur is gekomen!’ Een kerel met bloote armen droeg eene galg, waaraan het beeld van de koningin hing met het onderschrift: ‘Pas op voor de lantaarn!’ Wat verder hief eene bende furiën eene guillotine omhoog, waaronder geschreven stond: ‘Veto en zijn vrouw ter dood!’ Een horde in lompen droeg op eene piek eene aan flarden gescheurde broek; dit was de vlag der Sansculotten, het sprekendste zinnebeeld hunner schaamteloosheid. Maar de stuitendste tropee dezer horde kannibalen was een doorboord kalfshart, aan het hoofd van een troep bebloede slacht op eene piek gedragen met het opschrift: ‘*Coeur d' aristocrate*, aristocratenhart.’

Onder het uitgalmen van het *Ça ira* trok dat leger Parijs in; elke nieuwe bende, die zich bij den stoet aansloot, werd met luid gejuich en oorverdoovend gekletter der veelsoortige wapenen begroet; en bij elke woning, die verdacht werd, een aristocraat te herbergen, werd het oproerlied met bloedige wraakkreten, onder dreigend zwaaien met de wapenen, afgewisseld. Zoo golfde die menschenstroom drie uren lang voort langs de straat *St. Honoré*, als een losgebroken waterstraal, die naarmate hij aanzwelt telkens hooger schuimvlokken opwerpt.

Het was elf uur in den morgen, toen die optocht met hare woeste ketelmuziek de zaal der Nationale Vergadering bereikt had en toegang eischte. Roederer, de *procureur-syndic* van het departement, spoorde de vergadering aan, te weigeren die ongeregelde benden te ontvangen. Het heette dat het slechts om de viering van den 20en Juni te doen was, zei hij, en men de Vergadering slechts een nieuw bewijs van hulde wilde brengen; maar daartoe was toch zulk een ontzaglijke oploop niet noodig, en als de Vergadering nu een dergelijken optocht, onder voorwendsel der indiening van een verzoekschrift, toeliet, wat moest ze dan zeggen, als morgen een bende kwaadwilligen toegang eischte?

Geen nood, meende een ander, we hebben vroeger wel deputaties met andere verzoekschriften ontvangen en kunnen dus deze niet afwijzen. Ja maar, wierp een derde met een benauwd hart tegen, deze deputatie is acht duizend man sterk, en wij zijn maar met ons zevenhonderd vijf en veertigen.

En terwijl de heeren aldus in hun angst nog beraadslaagden, drong de woeste hoop reeds zonder verlof binnen: het waren geen acht, maar wel dertig duizend man, die in dolle vaart de voorsten voortdrongen en de zaal indreven. Verschrikt en verontwaardigd staan de afgevaardigden op; tevergeefs pogen zij de indringers een oogenblik achteruit te drijven; dadelijk komen die met nog grooter aandrang terug en lezen hun verzoekschrift:

‘Het volk staat gereed; het is op de been, het is gewapend en wacht slechts op u; het is bereid zich van groote middelen te bedienen ter uitvoering van artikel 2 der verklaring van de rechten van den mensch, weerstand tegen de verdrukking; dat het kleinste aantal onder u, hetwelk zich niet met uwe gevoelens en de onze vereenigt, den bodem der vrijheid zuivere en naar Coblentz[1] ga!.... Zoekt de oorzaak der rampen, die ons bedreigen, en zoo die bij de uitvoerende macht ligt, dat die dan vernietigd worde!’

Met andere woorden: weg dan met den koning! Dat was het ‘verzoek’ dargenen, die verklaard hadden eenvoudig den 20en Juni te willen herdenken. Terwijl de president nog bezig was, een antwoord te stamelen, vlogen de deuren wijd open en kwam de heele optocht met zijne afschuwelijke oproerteekenen, zijne sansculottenvlag en zijn ‘aristocratenhart’ de vergadering binnengestormd. Bleek en onbeweeglijk van schrik zagen de afgevaardigden die woeste kerels en havelooze wijven met hunne pieken en bijlen de zaal doortrekken. Aan het hoofd van den stoet werden twee ontzaglijke tafelen gedragen, zooals men gewoonlijk de steenen tafelen van Mozes ziet afgebeeld. In plaats van Gods geboden, de plichten van den mensch, droegen ze echter de verklaring der rechten van den mensch, en jongens en meisjes, olijftakken en werpspiesen zwaaiend ten teeken van vrede of oorlog, dansten er om heen op de wijze van het *Ça ira*.

Drie volle uren zagen de sidderende afgevaardigden die eindelooze oproerprocessie langs zich heen trekken; drie volle uren vervulde en oorverdoovend geraas, door getier van de tribunes beantwoord, het gebouw der wetgevende vergadering. Vandaar wendt die stroom van ontuig zich naar de Tuilerieën; reeds overstelpt hij de paden en perken van den tuin, daar breken zijne onstuimige golven tegen den voet van het

---

1) Deze stad, waar verschillende uitgewekene edelen waren saamgekomen, werd als het brandpunt van eene royalistische samenzwering beschouwd. Aan de mogendheden, die den emigrés het verblijf op hun grondgebied niet ontzegden, was reeds de oorlog verklaard.

paleis. Santerre laat een kanon op den hoofdingang richten. Slechts een oogenblik bieden de wachten een zwakken tegenstand aan de voortstuwende schare en daar stroomt alles onder het uitbrullen van het moordrefrein de vorstelijke woning binnen, met ken en bijlen de vergulde deuren instootend, die den inbrekers den weg versperren.

Op het oogenblik dier overrompeling - het was vier uur in den middag geworden - zat het koninklijk gezin in een der binnenvertrekken van het paleis vereenigd. Wel hadden zij van verre den oproerstorm hooren loeien, maar vertrouwend op de wachten, hadden zij zich in het hechte gebouw veilig gewaand. Door het geraas der ingetrapte deuren, het getier van den volkshoop en de naar binnen vluchtende bedienden plotseling opgeschrikt, springt de koning op, vertrouwt met een haastig gebaar zijne gemalin en kinderen aan de omringende officieren en vertrouwden en ijlt alleen de woeste bende te gemoet.

Nauwelijks heeft hij eene aangrenzende zaal betreden of hij ziet de deuren voor zich aan splinters vliegen en tien, twintig pieken tegelijk door de openingen gestoken, worden dreigend tegen hem opgeheven. Bedaard gebiedt hij twee onverschrokken kamerdienaars, die hem vergezeld hebben, de deuren te openen, en onder vloeken en tieren willen de woestelingen den drempel overschrijden, maar staan onmiddellijk als verbluft stil op het gezicht van den koning, wiens kalme waardigheid hun ontzag inboezemt.

De achtersten echter dringen voort. ‘Waar is de koning?’ schreeuwen zij, en aan alle kanten van bajonetten en pieken omringd, treedt de koning moedig naar voren.

‘Hier ben ik,’ zegt hij, terwijl enkele toegesnelde getrouwen de wapenen van hem pogen af te weren.

‘Wij hebben een verzoekschrift in te dienen,’ snauwen de oproerlingen.

‘Goed, ik zal het aanhooren,’ herneemt de koning waardig, en in gelukkige tegenwoordigheid van geest er slechts op bedacht, het gevaar van de koningin af te wenden, noodigt hij de schreeuwers uit hem naar eene grootere zaal te volgen, onder voorwendsel dat daar meerderen hem hooren kunnen. In die zaal gekomen, ziet hij eensklaps madame Elisabeth in zijne nabijheid; als een beschermengel is de jonge schoone prinses haar broeder gevolgd en hem bij zijn kleed grijpend, roept zij met betraande oogen uit: ‘Ik verlaat u niet meer.’

Om daar te komen, had zij door het volk moeten heendringen; dit ziet haar voor de koningin aan. ‘Ha! daar is de Oostenrijksche!’ klinkt het en reeds worden de pieken gericht op die moedige heldin der zusterlijke liefde. De omringende verdedigers des konings willen hare aanranders aan het verstand brengen, dat zij zich vergissen. ‘Laat hen in hunne dwaling,’ smeekte de engelachtige prinses, ‘dat kan de koningin redden.’

Intusschen hebben de getrouwen des konings hem uit voorzorg naar eene vensternis gedreven, en hem met eene barricade van banken en eene tafel omringd. Daar staat hij met madame Elisabeth aan zijne zijde, te midden van het gespuis, dat telkens onbeschaamder en verwoeder voortdringt, onder het zwaaien hunner wapenen en het geschreeuw: ‘Geen veto meer! Weg met de *non-jureurs!* Dood aan de aristocraten!’ Een vleeschhouwer buigt zich over de tafel heen en eischt in ruwe straattaal de goedkeuring van het decreet betreffende de priesters.

‘Daartoe is het hier noch de plaats noch de tijd,’ antwoordt Lodewijk XVI, die op eene bank geklommen is om de schare te overheerschen, ‘ik zal alles doen wat ik doen moet, alles wat de constitutie vordert.’

Dat waardig antwoord heeft uitwerking.

‘Leve de natie! leve de natie!’ schreeuwen de oproerlingen.

‘Ja, leve de natie!’ herhaalt de koning, ‘ik ben haar beste vriend.’

‘Nu toon dat dan,’ roept een kerel, die hem op eene piek eene roode Jacobijnenmuts toesteekt.

En de koning, voor het geweld wijkend, zet bedaard de muts op. Dat moedigt de woestaards aan; zij meenen nu nog meer te kunnen vorderen. 'Weg met de priesters!' brullen zij. 'Bekrachtig het decreet tegen hen!'

'Neen, dat zal ik nooit bekrachtigen!' riep Lodewijk XVI uit, en dat moedige woord, op het oogenblik dat honderd flikkerende bajonnetten op zijn hoofd gericht werden, vergoedde al de zwakheden, waartoe het geweld en de hoop om erger te voorkomen hem mocht hebben gebracht.

Woedend dringen zijne vervolgers op hem aan, maar de tafel houdt hen gelukkig op een afstand en ook de eene zwerm duwt voortdurend den anderen op zijde. Het is snikheet in de zaal; den koning parelt het zweet op het voorhoofd. Een half dronken kerel reikt hem eene flesch toe.

'Ge schijnt het warm te hebben, drink eens.'

En zonder zich te storen aan den waarschuwenden wenk zijner verdedigers, die voor vergif beducht zijn, zet hij de flesch aan den mond, onder het gejuich en handgeklap der menigte. Het was nu reeds halfzes; hoe lang zou dat verstikkend gedrang nog duren? Eindelijk verscheen Pétion, de maire in de zaal, om als een andere Lafayette zijn koning te ontzetten, na hem eerst weerloos aan het gepeupel ter prooi te hebben gelaten. De Nationale Vergadering had van haren kant ook iets gedaan om toch haren goeden wil te toonen; zij had eene deputatie van vier en twintig afgevaardigden gestuurd, die om het half uur moest vernieuwd worden. Maar die heeren liepen eenvoudig verloren te midden der menigte.

Toen Pétion eindelijk den koning genaderd was, meende hij dezen een bemoedigend woord te moeten geven:

'Vrees niets,' zei hij, 'gij bevindt u te midden van uw volk.'

De koning antwoordde niet, maar nam de hand van een grenadier, die naast hem stond, legde die op zijne borst en zeide:

'Voel maar of het sneller klopt dan gewoonlijk.'

Ook dat moedig woord werd toegejuicht; door zijne waardige houding en tegenwoordigheid van geest had Lodewijk XVI ditmaal het woedende volk ontzag afgedwongen, en door Pétion toegesproken, droop het eindelijk langzaam af.

De koning herademde: het was hem dan gelukt, door het gepeupel bezig te houden, zijne gemalin de beleedigingen te besparen, waaraan hij zelf drie, vier uren lang had bloot gestaan: men had haar ongetwijfeld vergeten. Zoo verbeeldde hij zich, ja, maar ach! hoe bedroog hij zich. Juist Marie Antoinette, de 'Oostenrijksche' had de volkshoop onmiddellijk met bloedgierige blikken gezocht.

'Waar is madame Veto?' dus was hun eerste kreet geweest. 'Wij moeten haar hoofd hebben!' En de ongelukkige koningin, die aanstonds haren gemaal had willen volgen, zeggende dat in de ure des ge vaars hare plaats aan zijne zijde was, maar die uit bezorgdheid door hare omgeving was teruggehouden, was thans genoodzaakt met hare onschuldige kinderen al de lage scheldwoorden en gemeene lastertaal aan te hooren, waarin het opgezweept gespuis zijn haat lucht gaf.

Ook haar had men in eene vensternis geplaatst en door eene zware tafel verschanst. Daar zag zij met roodgeweende oogen, doch met de fierheid der beleedigde majesteit in de edele trekken den afschuwelijken optocht voorbijtrekken. Het veertienjarige prinsesje, een blond blauwoogig kind, in leed en kommer opgegroeid en vroegtijdig ontwikkeld, vlijde zich schuchter tegen hare moeder aan; al vatte zij den juisten zin niet der schandelijke beleedigingen, met haar vroegrijp kinderverstand besefte zij toch al het vreeselijke van den toestand. Haar zevenjarig broertje, dat voor zijne moeder op de tafel zat, begreep er in zijne onnoozelheid niets van en staarde met kinderlijke verbazing om zich heen.

Het fijne kopje ging halverwege schuil onder eene roode Jacobijnenmuts, die men eerst de koningin had opgezet en die nu het onschuldig voorhoofd drukte van den jeugdigen telg des heiligen Lodewijks. Het was nog de grievendste smaad niet, dien Marie Antoinette en hare lievelingen te verduren hadden. Zij moest ook de afgrijselijke oproerteekenen aanzien, het doorboorde aristocratenhart, hare eigen beeltenis aan de guillotine bengelend. Zij moest verwijten en beschuldigingen aanhooren, waaraan zij als christelijke echtgenoote en moeder zelfs nooit had gedacht en die, hier in het bijzijn der schuldelooze kleinen schaamteloos geuit, haar het rood van schaamte en edele verontwaardiging naar het voorhoofd dreven.

Aan eene der furiën met hangende haren en opgewonden gezicht, die de bloedigste verwenschingen tegen haar uitbraakte, kon zij niet nalaten te vragen:

‘Waar hebt ge mij dan ooit gezien, dat ge me zooveel kwaad wenscht?’

‘Nergens.... 't is de eerste keer, dat ik u te zien krijg, Oostenrijksche.’

‘Dan heb ik u misschien buiten mijn weten iets misdaan.’

‘Mij zoo min als iemand anders; maar het is uitgemaakt, dat ge de natie ongelukkig maakt,’ hernam het wijf.

‘Dat heeft men u gezegd ja, maar men heeft u bedrogen. Als echtgenoote van den koning van Frankrijk, als moeder van den dauphin dien ge hier ziet, ben ik *Française*... nooit zal ik mijn land terugzien.... Gij ziet dus wel dat ik alleen in Frankrijk gelukkig of ongelukkig zijn kan.... Ik was gelukkig toen de Franschen mij liefhadden.’

Bij die woorden barstte de hardvochtige vrouw uit het volk in tranen uit en vroeg de koningin vergeving met de woorden:

‘Het kwam doordat ik u niet kende; nu zie ik dat ge heel goed zijt....’

Zelfs de ruwe Santerne was door dit tooneel getroffen; in eene opwelling van medelijden nam hij den kleinen dauphin de warme wollen muts van het hoofdje, zeggende: ‘Dat kind stikt er onder.’

Pétion, die omstreeks dien tijd binnenkwam, gewaardigde zich een poosje in de nabijheid der koningin te blijven, als om haar en de kinderen te beschermen tegen de woeste horden, wier samenscholing hij zelf in de hand had gewerkt. Tegenover de vernederde vorstin wilde hij pronken met zijn invloed, zijne populariteit en verlustigde zich in het ‘leve Pétion!’ dat telkens te zijner eere weergalmde. Hij drukte den belhamels zelfs de hand en maakte hun zijn compliment.

‘Ge hebt u groot en edelmoedig getoond, uwe gematigdheid doet u eer aan,’ zei hij aanmoedigend, en dat tot ellendelingen, die eene koningin, eene weerlooze vrouw de schandelijkste beleedigingen aangedaan en schuldelooze kinderen met bloedige pieken schrik aangejaagd hadden!

(*Wordt voortgezet.*)

[Onze gravures]

Een koel Rustplaatsken.

Nu eerst is het volop lente. Over veld en wei, voor weinige weken nog zoo kaal en schraal, ligt een groen fluweelen tapijt gespreid, met de bontste kleuren van het weelderigst gebloemte doorweven; boomen, struiken, kruiden vullen alle ledige plekjes; nergens is een hoekje opengelaten; de kwistige hand van moeder Natuur heeft alles volgeschikt, alles versierd, alles groengemaakt.

En hier, tusschen wilde halmen en opgeschoten bloemstengels heeft zij uit welig gras en geurige varens eene liefelijke rustplaats bereid, frisch beschaduwd tegen de warme zon, zoel beschut tegen elk vrijpostig windeken. Het is een uitgezocht plekje voor de kleine wandelaarster, die zich hier heeft neergezet in het malsche groen, zelve een blozende rozenknop te midden van ontlokene veldbloemen.

Het Bruidsexamen.

Dàt valt het hoopvolle bruidspaar blijkbaar niet mee! Ze hadden zich nogal gevleid, in den catechismus behoorlijk onderwezen te zijn, en meenden zich dus zonder vrees aan het examen van mijnheer Pastoor te kunnen onderwerpen, vast vertrouwende, niet onbeslagen op het ijs te komen.

En nu zitten ze met den mond vol tanden; op de eenvoudigste vragen moeten ze het antwoord schuldig blijven. De bruid staart verle-

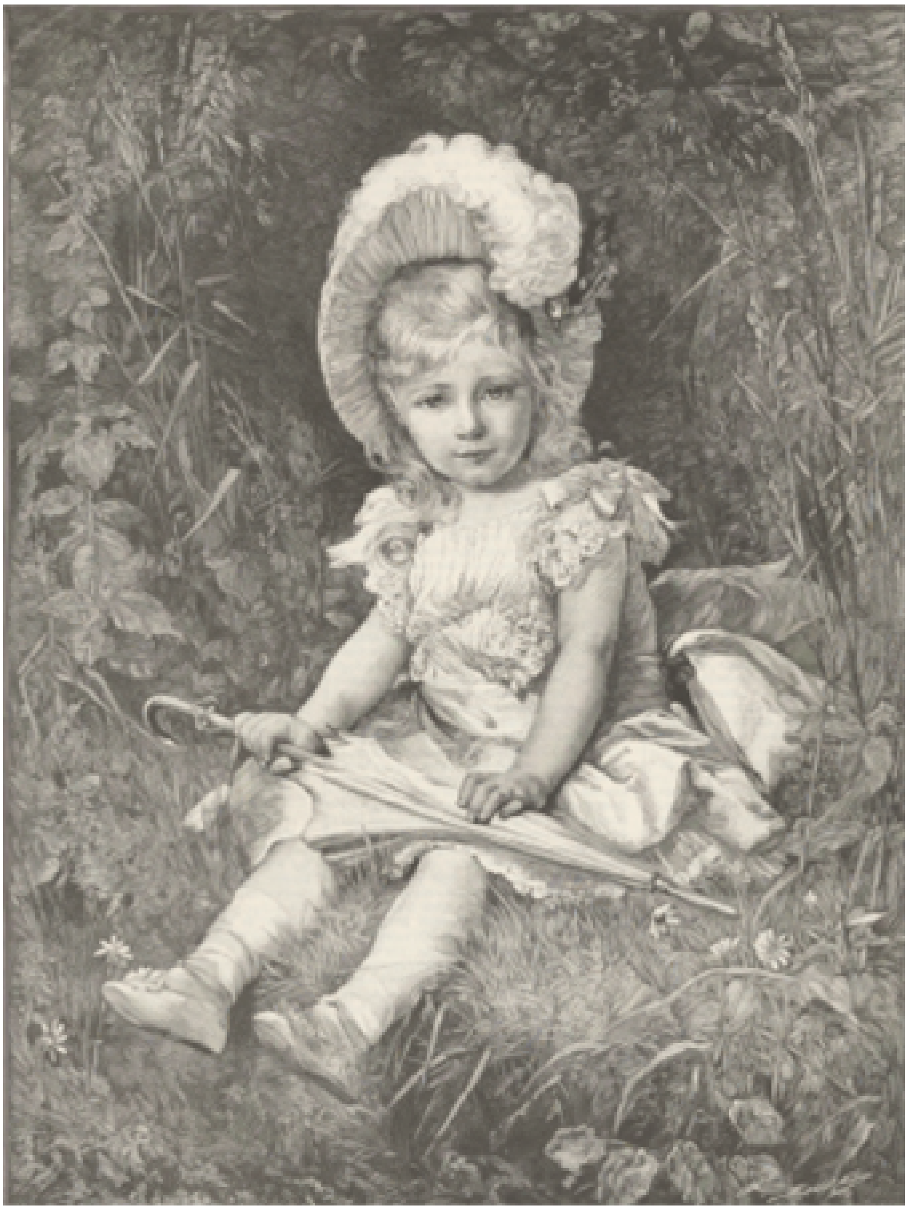

EEN KOEL ZITPLAATSKEN, NAAR DE SCHILDERIJ VAN LOBRICHON.

gen voor zich met de gevouwen handen in den schoot, en de bruidegom, anders zoo'n kloeke kerel, staat bedremmeld als een schooljongen, die zijne les niet kent De Pastoor heeft er heimelijk pleizier in, hen door strikvragen nog meer van de wijs te brengen, en de beide getuigen zitten blijkbaar verslagen op het vernemen van al die diepzinnigheden. Zij kunnen maar niet begrijpen, dat die catechismus, waar schoolkinderen niet de minste moeite mee hebben, aan groote menschen nog zooveel hoofdbrekerij veroorzaken kan.

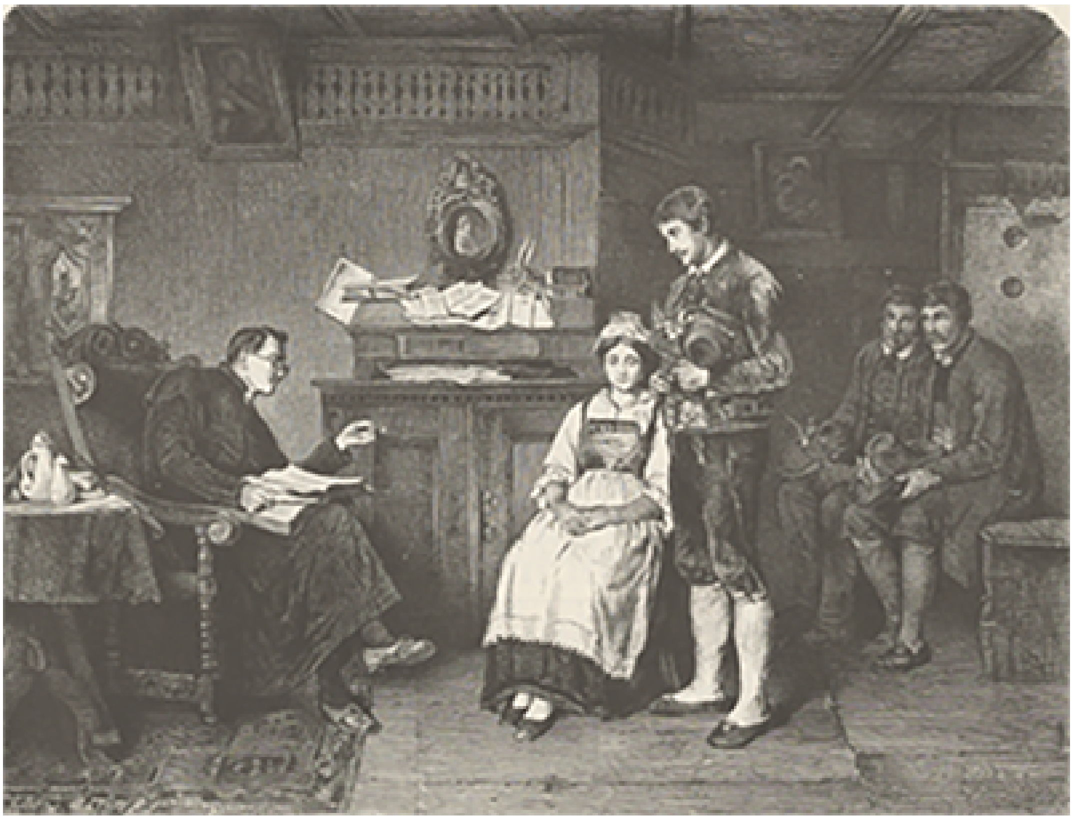

HET BRUIDSEXAMEN, NAAR DE SCHILDERIJ VAN MATHIAS SCHMID.

Edoch, aan goeden wil ontbreekt het ons bruidspaar blijkbaar niet; met eerbiedige oplettendheid luisteren zij naar de onderrichtingen van mijnheer Pastoor, en zoo zij in hunne onthutstheid bij het bruidsexamen er al eens nevenslaan, toch kan de brave herder de gegronde hoop koesteren dat zij in de vervulling hunnet echtelijke plichten niet zullen te kort schieten.

Paus Leo XIII en kardinaal Rampolla.

De gravure, die wij onder dezen titel in dit nummer den lezer aanbieden, is de reproductie eener waterverfschilderij van den gunstig bekenden Duitschen kunstenaar Konrad Siemenroth. Dat welgeslaagd tafereel heeft terecht algemeen de aandacht getrokken en, door middel van lichtkleurendruk onder ieders bereik gebracht, is het door de geheele katholieke wereld met ingenomenheid ontvangen. Dit was ongetwijfeld eene welverdiende voldoening voor den schilder, die zich in den afgeloopen herfst veel moeite en vele vergeefsche pogingen getroost heeft, om niet alleen tot de binnenste woonvertrekken des Pausen in het Vaticaan door te dringen, maar ook de gunst te verkrijgen dat de H. Vader eenige malen voor hem poseerde.

En slechts hierdoor is het hem mogelijk geworden aan zijn arbeid dien stempel van waarheid en echtheid te geven, welke het stuk tot een vertrouwbaar document maakt.

Het vertrek, waarin Paus Leo en zijn kardinaal-staatssecretaris hier afgebeeld zijn, is de audiëntiekamer van den H. Vader. Het eenigszins helgroene behangsel en het damasten gordijn van dezelfde kleur links, het portret van Paulus V aan den wand, de vergulde stoelen met roode zittingen, het tafeltje, dat op een verguld onderstel met drie pooten rust, het bonte vloertapijt, de eenvoudige fauteuil, van glad roodbruin hout met roode kussens, waartegen Paus Leo leunt, het roode kussen, waarop zijne in roode pantoffels stekende voeten rusten; de eigenaardige kleine schrijftafel met tot op den grond afhangende drapeeringen van roodzijden stof, waarachter kardinaal Rampolla zit, - dat alles is blijkbaar op de plaats zelve naar de werkelijkheid geschilderd. Eene met groene stof overtrokken deur in den achterhoek rechts is geopend en veroorlooft een blik in een verlicht voorvertrek.

Beide gestalten zitten tegenover elkander, zoodat beider profiel scherp uitkomt. De staatssecretaris, gekleed in een langen zwarten priestertoog, waarover de roodzijden kardinaalsmantel over den stoel neerhangt, heeft zich een weinig over de schrijftafel gebogen en houdt gelaat en blik naar den Paus gewend. In de linkerhand houdt hij het stuk, dat hij zooeven schijnt te hebben voorgelezen, in de rechter eene pen of een potlood om noodige aanteekeningen te maken.

Zijn gelaat vertoont die krachtige vormen, welke men in Italië en elders waarneemt bij geestelijken, die uit den landbouwersstand zijn voortgekomen

Paus Leo tegenover hem aan het tafeltje gezeten, dat voor den schrijflessenaar staat en waarop eenige dikke boeken met een stuk papier liggen, vormt in zijne geheele verschijning en houding eene sterke tegenstelling met die van zijn staatssecretaris. De magere gestalte, in een lang golvend kleed van ivoorkleurige wollen stof en een breeden witten sjerp met gouden franje, zit met een wit kapje op het dunne zilveren haar, in den leunstoel overeind. De magere, hoogst opmerkelijk gevormde handen des grijsaards rusten op de zijleuningen van den stoel, waarover in breede plooien een rood kleed geworpen is. Het scherp geprofileerde gelaat met de doordringende oogen en het fijne glimlachje om den karakteristiek breeden mond drukt rustige opmerkzaamheid en groote scherpzinnigheid uit en is van bewonderenswaardige levendigheid bij overtuigende gelijkenis.

De schilder heeft de taak, die hij zich gesteld heeft om een getrouw beeld te leveren van de beide hooge persoonlijkheden in hunne eigenaardige omgeving, met eere volbracht. Ter liefde van die strenge waarheid heeft hij zelfs het schelle grasgroen van behangsel en gordijn, hetwelk zijn kunstenaarsoog zeker niet aangenaam kon aandoen, niet getemperd. Maar hij heeft zelfs dezen ongunstigen toon met de andere sterk sprekende kleuren, rood, zwart, goudgeel, wit en ivoorkleur tot eene schitterende en toch rustige harmonie weten samen te smelten.

Bij het uitvoeren zijner waterverfschildering heeft hij er slechts naar gestreefd, de zaken te geven zooals ze zijn, de figuren en voorwerpen plastisch te doen uitkomen en de werkelijkheid in vormen en kleuren trouw af te beelden. De Heilige Vader zelf was er zoo over voldaan, dat hij na de voltooiing der schilderij, als bewijs van tevredenheid, er zijne handteekening onder plaatste.

Onze gravure geeft uit den aard der zaak slechts een flauw beeld van het kleurrijk tafereel; maar de lichtkleurendruk, waarvan hierboven sprake is, geeft ze in al den gloed der verven weer. Die reproductie, waaronder eveneens de pauselijke handteekening *in facsimile* prijkt, is groot 48 op 68 centimeters en op karton bevestigd van 74 op 94 centimeters. De prijs in Duitschland bedraagt 15 marken, doch bij onzen Uitgever zijn enkele exemplaren verkrijgbaar gesteld voor 25 franken.

Kassier en vader.
Amerikaansche novelle.

‘'t Is onnoodig er langer over te twisten, vader; zeg me eenvoudig ronduit ja of neen, dan is er geene sprake meer van.’

‘Welnu, neen, Harry, ik weiger 't; ge moest me gelooven als ik u zeg dat onze middelen het niet toestaan om ja te zeggen.’

En mijnheer Houghton verborg zijn hoofd in beide handen, alsof hij liever het knorrig gezicht van zijn zoon niet zag.

Maar 't was meer dan een knorrig gezicht.

‘Goed!’ riep de onstuimige jongman, ‘heel goed! Ik hoop dat ge nooit spijt zult hebben van mij die geringe gunst te hebben geweigerd. Ik wil en zal toekomende week naar het George-meer gaan, al moest ik ook, om aan geld te komen, de horlogie en ketting van mijn grootvader verkoopen.’

Een onderdrukte zucht ontglipte aan de borst van mijnheer Foster Houghton.

‘Harry lief!’ zei jufvrouw Houghton op verwijtenden toon, die met betraande oogen in stilte dien huiselijken twist had bijgewoond.

Doch Harry, die zich tevergeefs zocht te bedwingen, trok aan zijne ketting, alsof hij daardoor zijne bedreiging nog krachtiger wilde te kennen geven. Hij stond op greep zijn mantel en zei:

‘Ge behoeft van nacht niet voor mij op te blijven of de deur open te laten. Ik ga met een paar vrienden naar een avondfeest te Tinborough, en daar 't lang zal duren en de nachten kort zijn, wacht ik den nacht af om naar huis terug te keeren, tenzij ik in Valneyhouse uitruste.’

‘En met welke vrienden gaat ge naar dit feest?’ vroeg de vader, minder uit nieuwsgierigheid dan om het slechte humeur van den jongen te verdrijven.

‘Met wie? Met mijne gewone kameraden,’ antwoordde Harry koeltjes, ‘met Arthur Brooks, met Tom Boxham, met Frank Pettengill en... met Harrison Fry, als ge de heele lijst wilt hebben.’

Mijnheer Houghton keerde plotseling 't hoofd om, en nu zeide jufvrouw Houghton op smeekenden toon tot haar zoon:

‘Als ge voor altijd den omgang met Harrison Fry zoudt willen staken, dan geloof ik, Harry, dit uw vader u bijna niets zou weigeren. Ik heb opgemerkt welk een slechten invloed Harrison Fry op u uitoefent, sedert zijn terugkeer uit New-York. 't Was een slecht kind en hij zal ook een slecht mensch worden.’

‘'t Is een jongen als ik en menig ander,’ zei Harry, op zijne horlogie ziende. ‘Harrison Fry is niet zoo slecht als men hem afschildert. Bovendien dunkt het mij, dat vaders handelwijze jegens mij hem geen recht geeft zulk een oordeel over mijne vriendschapsbetrekkingen te vellen.’

Harry Houghton zeî dit met voordacht, want hij wist terdege dat dit zijn vader erg grieven moest. Een oogenblik daarna wipte hij 't lage raam uit en liep met vluggen tred over 't zandpad in de richting der gemeenteweide.

De Amerikaansche familie, waarin dit tooneeltje plaats had, was het huisgezin van den kassier der Nationale Bank van Blue-River te Elmfield.

Foster Houghton was een dikke vijftiger, die er uitzag als een zestiger. Voor Harry, een eenig kind, had hij meer zwak dan er toe noodig was geweest om 't beste karakter te bederven, en later achtte hij 't soms noodig het evenwicht door eene strengheid te herstellen, die soms rechtvaardig, maar nu en dan ook onredelijk was. De grootvader van den jongman, de oude Peleg Houghton, die 't vorig jaar op een leeftijd van negentig jaar gestorven was, had Harry niet minder bedorven. Op zijn sterfbed had hij hem zijne horlogie van Frodsham gegeven. De jongman moest dus wel heel vertoornd zijn om zoo luchtig over de mogelijkheid te praten om daarvan te scheiden.

'Ik vrees dat Harry op een zeer slechten weg is,' zeî de heer Houghton na eenige oogenblikken stilte, die slechts onderbroken werd door 't getik der breinaalden van de arme moeder; 'maar vooral beef ik soms voor hem, omdat hij zoo druk met Harrison Fry omgaat. Hij is al tweemaal met hem naar Tinborough geweest en telkens is hij niet voor 't aanbreken van den dag teruggekomen. En zijn plan om een zomer aan 't George-meer te gaan doorbrengen, is bespottelijk.'

'Ge kunt zeker de zaak 't best beoordeelen, vriendlief,' zei jufvrouw Houghton (zoo begon ze altijd als ze hem juist het tegenovergestelde bewijzen wilde.) 'Ik ben het geheel met u eens wat dien kwâjongen betreft; maar wat nu het gaan naar Tinborough aangaat, geloof ik dat slechts ééne beweegreden daartoe bestaat. Grace Chamberlain is nu bij hare tante te Tinborough. Ze gaat de maand Juli met de familie harer tante aan 't George-meer doorbrengen en ik veronderstel dat tante en nicht aan Harry gezegd hebben, dat ze hem er ook hopen te zien. Grace Chamberlain is een allerliefst meisje, en Harry is precies wat gij op zijn leeftijd waart.'

'Maar hemellief!' riep de kassier uit 'waarom heeft hij me niet rondborstig gezegd, hoe de zaak stond? Fen jong meisje overal na te loopen, al is 't om hare hand te doen, is op zijn leeftijd ontegenzeggelijk eene dwaasheid; maar nog zotter zou 't zijn om een geheelen zomer op eene badplaats door te brengen en er meer geld te verteren dan men heeft. Mocht mijne berisping Harry's toorn zóó opwekken, dat hij mij dreigde zijne horlogie te zullen verkoopen? Aan de ketting van die horlogie hangt een medaillon, dat haar mijner moeder bevat, en dat ik voor geen geld ter wereld zou willen, dat uit de familie ging.'

Hij sprak nog, toen de bel door 't huis weerklonk; 't was ontegenzeggelijk eene vaste hand die er aan trok. Jufvrouw Houghton ging zelve opendoen, want Betje, de eenige meid des huizes, was plotseling bij eene zieke zuster geroepen, zoodat hare meesteres zich voor een dag of twee maar zelve moest zien te redden. Toen zij dus vernomen had dat het een bezoek voor haar man was, ging zij weêr heen om huishoudelijk werk te verrichten.

De bezoeker was mijnheer Silas Bixby.

Wel had men zeer geslepen moeten zijn, als men 't doel van Silas Bixby's bezoeken had willen voorspellen, ofschoon er weinige deuren waren, aan wier bel hij niet menigmaal getrokken had. De heer Silas Bixby was tegelijkertijd correspondent van het dagblad *De Trompet van Tinborough* en commissaris van politie te Elmfield, opziener der zondagschool en arrondissements-ontvanger, zonder nog te spreken van zijne drukke bezigheden als agent van twee of drie naaimachine fabrieken en van eene levensverzekering-maatschappij. Hij was eigenaar eener landhoeve, die hij in zijn vrijen tijd zelf bestuurde, en wat hem van zijne winteravonden overbleef, besteedde hij aan 't houden eener schrijfklasse, waaraan hij zeer vernuftig zanglessen en concerten verbond, die aan 't eind van het kwartaal soms zeer winstgevend bleken te zijn. De heer Silas Bixby was bovendien nog secretaris eener verzekeringsmaatschappij tegen brandschade, zoodat hij soms even vlug als de pompiers op het tooneel des onheils verscheen. Ten slotte had de heer Silas Bixby aan een van de hoeken der Groote Markt te Elmfield een kleinen boekhandel met eene kamer als lees-museum ingericht.

In welke betrekking en voor welke zaak bracht nu mijnheer Bixby dit avondbezoek aan mijnheer Houghton?

Toen hij de kamer van den kassier binnentrad, keek de heer Silas Bixby om zich heen, om zich te verzekeren dat niemand hem hooren kon:

‘Ge zult het me immers niet kwalijk nemen, buurman,’ zei hij hem, ‘als ik de ramen, ondanks de hitte, sluit.’

En vóor zijn gastheer 't had kunnen beletten had hij de daad bij 't woord gevoegd.

‘Het is hier om eene zaak van 't hoogste gewicht te doen. Herinnert ge u, mijnheer, dat ik u een paar dagen geleden gewaarschuwd heb, dat er verdachte lieden inde stad en omstreken rondslopen. Ik heb u toen nog aanbevolen om voor de Bank te waken, daar gij kassier van zijt. Dit zult ge mij toestemmen, hé?'

'Ik herinner 't me heel goed, mijnheer Bixby; maar sedert dien dag zijn er aan de Bank niet dan personen gekomen, die gelukkig boven alle verdenking verheven zijn.'

'Natuurlijk,' zeî mijnheer Silas Bixby, vastberaden aan zijn knevel draaiende, 'zijn die snuffelaars u niet zelf hun signalement komen brengen. Ik zelf verdenk niemand, ofschoon zij zich een of anderen medehelper moeten hebben toegevoegd die de plaatselijke gesteldheid terdege kent en zich geheel onbekend waant; we zullen hem met de anderen wel vinden. De zaak is, meneer Houghton, dat de Nationale Bank van Blue River dezen nacht moet bestolen worden. 't Komplot is gesmeed en ik heb al de draden er van in mijne hand.'

De heer Foster Houghton behoorde tot eene categorie van bewoners te Elmfield, die gemeenlijk niet zoo dadelijk geloof hechtte aan hetgeen meneer Silas Bixby verzekerde; maar ditmaal sprak uit de stem van den commissaris die toon van waarheid, welke tot overtuiging noopt en de heer Houghton verborg de ontroering niet, die hem dit bericht veroorzaakte.

'Blijf bedaard, gebuur,' ging de heer Bixby voort, 'en ik zal u de heele geschiedenis in een paar woorden vertellen, want ik heb nog 't een en ander te doen voor we de dieven pakken, en ik heb ook beloofd dommen Pettergill's paard dat gekwetst is, te zullen aderlaten. Ik herhaal u dus in weinig woorden dat er twee personen in 't komplot zijn, onafhankelijk van een derde die hen heimelijk helpt. Vraag me niet, hoe 't mij gelukt is, 't plan van dien trio te ontdekken, want ik zou het u niet zeggen. Ge zult het overmorgen breedvoerig in *De Trompet van Tinborough* kunnen lezen. We hebben met echte gauwdieven uit New-York te doen, die in het logement bij den berg zijn afgestapt, onder voorwendsel van het waterwerktuig te komen bezichtigen.'

'Hebben zij plan om de geldkist open te breken?' vroeg mijnheer Houghton, die met groote stappen de kamer op en neêr ging.

'Een oogenblikje geduld, beste meneer Houghton; ik heb gemeend dat het beter was u op alles voor te bereiden en u allengs op de hoogte te brengen. Die slimme gauwdieven hebben zich valsche sleutels weten te verschaffen, om uwe huisdeur en uwe slaapkamer te openen. Ze willen u tegen middernacht of omstreeks één uur, in bed verrassen, u en uwe vrouw proppen in den mond steken, om u, met de pistool op de borst, te noodzaken, hen naar de Bank te brengen en 't geheime slot der geldkist te openen. Uwe meid, zeggen ze, is afwezig, en t schijnt dat zij niets van Harry te duchten hebben, die zeker van nacht niet thuis slaapt.'

'Harry is naar Tinborough gegaan,' zeî meneer Houghton werkteigelijk.

'Dan veronderstel ik dat ze er van verwittigd waren, even als van de afwezigheid uwer dienstbode,' zeî de commissaris. 'Ze rekenen er op veertig duizend dollars in goud in de geldkist te vinden, en voorts obligatiën op 't gouvernement. Een rijtuig zal hen op den weg van Tinborough wachten, waar zij in den nachttrein hopen plaats te nemen. Wat u aangaat, zoo is hun voornemen om u met gebonden handen en voeten bij de ledige geldkist te laten liggen, totdat men u den volgenden morgen vindt.'

Foster Houghton liep nu niet langer de kamer op en neêr, maar haalde een paar laarzen uit eene kast te voorschijn.

‘Laten we een goeden slag slaan, mijn beste mijnheer Houghton,’ zei Silas Bixby, terwijl hij zijne hand op den arm des kassiers lei, toen deze ging zitten en met zijn voet de pantoffels uitschopte. ‘Ik heb u de heele geschiedenis verteld, toen ik mijn heele plan ten uitvoer had kunnen leggen, zonder u daar een woord van te zeggen. Wat wilt ge nu gaan doen?’

‘Dadelijk eene flinke ketting aan mijne huisde ur laten maken en de sleutels der Bank in de geldkist van de fabriek van Felton gaan leggen.’

‘Ge zoudt nog beter doen, als ge rustig bleett zitten en me liet uitpraten,’ hernam Bixby. ‘Begrijpt ge niet dat alles wat ge wildet doen, heel verstandig zou zijn, maar dat het de dieven een wenk zou geven die dan op hunne hoede zouden zijn? In hun komplot gedwarsboomd, zouden zij Elmfield eenvoudig verlaten om eene andere Bank te gaan plunderen. Daarbij zou men aan 't komplot te Elmfield geen geloof hechten, en deze wijze van den slag af te weren, zou in de pers niet den minsten indruk maken. Neen, beste meneer Houghton, gij zijt de kassier der Bank, gij moet haar dus verdedigen; ik ben de commissaris van politie van Elmfield, ik moet dus de dieven zien te pakken. Ik stel u dus voor de handen zoodanig in een te slaan, dat men tot zelf te New-York van uwe behendigheid en de mijne spreekt. Ik heb ons programma opgemaakt, ge behoeft het slechts te onderschrijven en mij in de uitvoering behulpzaam te zijn.’

(*Wordt voortgezet.*)

Kleine fee.
Tafereelen uit Marlitt's verhaal:
Het geheim der oude jufvrouw.
(*Vervolg.*)

Dat was een moeilijke toestand voor Felicitas. Daar zat de vrouw die door hare bekentenis verdacht gemaakt werd. Hoe dikwijls was er in oogenblikken van opgewondenheid een gevoel van wraaklust tegen hare pijnigster in de ziel van het jonge meisje opgekomen. Dan had zij gedacht hoe aangenaam het haar zou zijn als zij dat hatelijke mensch ook eens zag lijden..

Nu had zij gelegenheid om haar leed te doen - om de groote vrouw te beschamen - haar van eene onwettige daad te overtuigen .. Maar... hoe weinig had zij zich zelve, had zij den adel van haar eigen hart gekend - het was haar volstrekt onmogelijk zich te wreken... Zij zag steelsgewijze naar hare vijandin, een blik als van eene tiegerin ontmoette den hare - zij liet zich hierdoor niet verschrikken. - Ik was er niet bij tegenwoordig toen de verzameling vernietigd werd en kan dus niet het minste getuigen, verklaarde zij, zoo vast en beslissend, dat de advokaat onmiddellijk inzag, dat hij geene verdere mededeelingen van haar te hopen had.

Deze handelwijze zou haar duur te staan komen, want thans brak het onweder los, dat tot hiertoe dof rommelend boven haar hoofd gezweefd had. Mevrouw Helwig was opge staan, zij steunde met hare handen op de tafel en hare oogen fonkelden uit het verbleekte gezicht.

- Ellendig schepsel! denk gij, dat ge mij hoeft te ontzien? riep zij met eene stem die van woede beerde. Vermeet gij u te denken dat ik reden heb om eene enkele mijner daden voor de wereld te verbergen, en dat gij mij zoudt behooren te helpen, gij?

Daarop keerde zij verachtelijk haar hoofd om en richtte hare grijze oogen met de herwonnen koelheid en trotsche aanmatiging op den advokaat.

- Eigenlijk ben ik gewoon alleen aan Hooger rekenschap mijner daden af te leggen, zegde zij. Maar gij zult eventwel vernemen, lieve Frank, wat van die onschatbare papieren is, alleen omdat ik niet verkies, dat dit schepsel ginds zich verbeelden zal dat ik eenige gemeenschap met haar heb. Cordula Helwig was eene verlorene ziel; en die haar verdedigt, bewijst dat hij denzelfden weg bewandelt. In plaats van te bidden, verdoofde zij de stem van haar geweten met wereldsche muziek, vol strafbaren zinnelust. Ik heb de papieren verbrand, lieve Frank!

Die laatste woorden sprak zij met verheffing van stem op triomfeerenden toon.

- Moeder! riep de professor ontsteld en snelde naar haar toe.

- Nu, wat wilt ge, mijn zoon! vroeg zij met een gebaar van ongenaakbaarheid. Hare geheele gestalte strekte zich uit - zij stond daar als met ijzer gekurasseerd. Gij wilt mij blijkbaar verwijten, dat ik u en Nathanaël van dit kostbaar erfstuk beroofd heb, vervolgde zij met onbeschrijfelijken hoon. Stel u gerust, ik heb al lang besloten u dat paar daalders uit mijne eigene kas te vergoeden; dan hebt gij er althans geene schade bij.

- Dat paar daalders? herhaalde de advokaat, bevende van gramschap en ontsteltenis. Mevrouw Helwig, gij zult het genoegen hebben aan uwe zoons vijfduizend daalders te moeten uitkeeren!

- Vijfduizend daalders? Voor die vuile papieren? lachte mevrouw Helwig. Maak u niet belachelijk, Frank!

- Die vuile oude papieren zullen u duur te staan komen, dat zeg ik u! herhaalde de jonge man, die zijne drift zocht te beheerschen. Ik zal u morgen de eigenhandige aanteekeningen der overledene voorleggen, die de weerde der handschriften op volle vijfduizend daalders schat, het manuscript van Bach niet medegerekend; versta mij wel, mevrouw Helwig. In welk eene lastige verhouding gij u door de vernietiging van dien inderdaad onwaardeerbaren schat hebt gebracht, tegenover de erven von Hirschsprung, is nog niet te overzien! Hij sloeg zich in de overmaat zijner opgewondenheid met de hand tegen het voorhoofd. Ongelooflijk! riep hij. Johannes, in dit oogenblik herinner ik u aan hetgeen wij eenige weken geleden samen besproken hebben; treffender bewijs van de waarheid mijner beweringen kondt gij nooit krijgen!

De professor antwoordde niet. Hij was voor het raam gaan staan en zag in den tuin. In hoe ver de woorden zijns vriends hem tot nadenken brachten, kon hij alleen beslissen.

Een oogenblik scheen het alsof mevrouw Helwig begreep dat zij zich moedwillig eene reeks van onaangenaamheden op den hals gehaald had; hare houding verloor eensklaps de uitdrukking van onverstoorbaar zelfvertrouwen en eigengerechtigheid en de spottende glimlach, waartoe zij zich gedwongen had, ging over in eene stuiptrekking van den mond. Maar hoe zou ooit het ongehoorde geval kunnen plaats hebben, dat de groote vrouw in den toestand kwam over eenen door haar gedanen stap berouw te hebben.

- Ik herinner u aan uw eigen vroeger gezegde, mijnheer de advokaat, hernam zij koel en ernstig; men schrijft de overledene met volle recht zinneloosheid toe. Het zou mij niet moeilijk vallen hiervan bewijzen bij te bi engen. Wie zal mij dus overtuigen, dat zij die belachelijke taxatie van die papieren niet in eene vlaag van waanzin geschreven heeft?

- Ik! riep Felicitas snel en beslissend, hoewel hare stem, door al hare tegenstrijdige aandoeningen beefde. Die beschuldiging zal ik van de doode afweren zoo lang ik kan, mevrouw Helwig! Niemand heeft wellicht ooit helderder en klaarder verstand bezeten dan zij; ik weet wel, dat die woorden van mij, op zich zelf geen genoegzaam bewijs geven; maar, zoo het u ook gelukt ieder bewijs voor het gezond verstand der overledene om te stooten, de portefeuilles zijn er nog, waarin zij hare schatten bewaarde; ik heb ze gered! In iedere portefeuille staat eene opgave van den inhoud, met den prijs waarvoor ieder stuk is aangekocht geworden.

- Wel zoo, daar heb ik eene voortreffelijke getuige tegen mij groot gebracht! riep mevrouw Helwig woedend.... Maar nu zal ik met u in het gerecht treden! Gij hebt het dus gewaagd mij jaren lang met onbeschaamdheid te misleiden! Gij hebt mijn brood geëten, terwijl gij mij achter mijnen rug belasterdet? Gij hadt van huis tot huis moeten bedelen, als ik u niet onderhouden had! Weg, uit mijne oogen, schandelijke bedriegster!

Felicitas bewoog zich niet. Het was alsof hare teêre gestalte groeide onder de verwijten die haar naar het hoofd geslingerd werden: zij was doodsbleek, doch nooit had haar gelaat zoo duidelijk den onbuigzamen, moedigen geest van het jonge meisje uitgedrukt als op dit oogenblik.

- Het verwijt, dat ik u misleid heb, verdien ik! sprak zij bedaard. Ik heb met opzet gezwegen en zou mij liever hebben laten doodslaan dan er ooit een woord van over mijne lippen te laten komen; dat is waar! Maar toch stond dit voornemen op zeer zwakke voeten - een enkel goedig hartelijk woord van u, een enkele welwillende blik, zou het hebben kunnen omstooten.

- Ga! riep mevrouw Helwig, buiten zich zelve van woede en naar de deur wijzende.

- Nog niet, lieve tante! verzocht de jonge weduwe en vatte den uitgestrekten arm der groote vrouw. Gij zult toch zulk een kostbaar oogenblik niet vruchteloos laten voorbijgaan! Mijnheer de advokaat! gij hebt zoo straks uwen plicht als groot muziekliefhebber voortreffelijk vervuld; nu verzoek ik u met denzelfden iever te onderzoeken waar het ontbrekende zilver en de sieraden steken: heeft iemand daarbij de handen in het spel gehad, dan is *zij* het.

De advokaat trad naar het jonge meisje toe, dat zich krampachtig met de linkerhand aan de deur vasthield; hij bood haar met eene buiging den arm en zeide vriendelijk en ernstig: Wilt ge mij vergunnen u naar het huis mijner moeder te geleiden?

- Hier is uwe plaats! klonk het plotseling luid en beslissend uit den mond des professors, die tot nog toe gezwegen had. Hij stond met fier opgeheven hoofd nevens Felicitas en hield hare rechterhand stevig in de zijne.

De jonge Frank week onwillekeurig terug; de beide mannen zagen elkander een oogenblik, strak en uitdagend aan. In den blik, dien zij met elkander wisselden, lag niets van de kalme vriendschap die hen verbond.

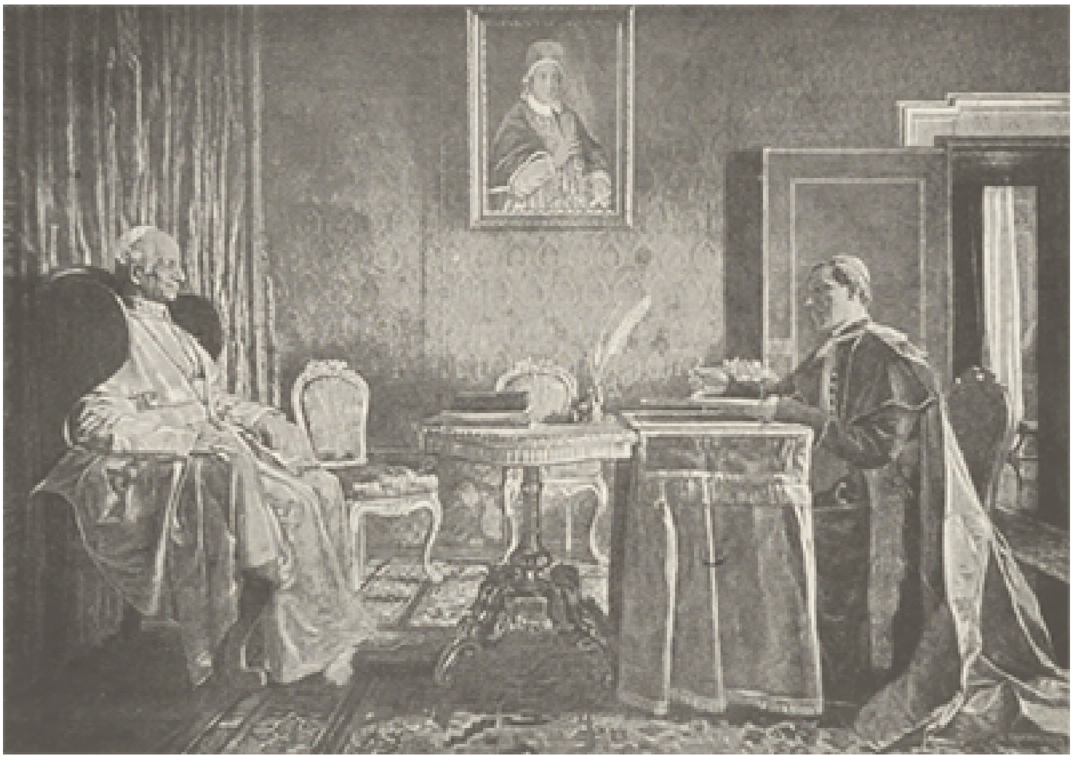

PAUS LEO XIII EN KARDINAAL RAMPOLLA IN HUNNE WERKKAMER.

Naar de waterverfschilderij van Konrad Siemenroth.

- Ha, ha! bravo! Twee ridders te gelijk! dat is aardig! riep Adèle met schellen lach; een kopje viel kletterend op den grond, en mevrouw Helwig, die haar anders om die onvoorzichtigheid scherp berispt zou hebben, zag het zelfs niet, en stond onbewegelijk van gramschap en verbazing

- Het schijnt, dat ik mij vandaag bij herhaling op het verledene moet beroepen, begon de advokaat, bitter geërgerd, na eene korte poos. Gij zult u herinneren, Johannes, dat gij alle gezag als voogd hebt neêrgelegd en mij ten volle het recht hebt gegeven tot hetgeen ik deed.

- Ik ontken er geene letter van, antwoordde de professor koel. Als gij eene volledige verklaring van mijne inkonsekwentie verlangt, ben ik ten allen tijde bereid u die te geven; maar niet hier.

Hij trok Felicitas van den dorpel mede en ging met haar in den hof.

- Ga nu naar de stad terug, Felicitas, zeide hij, en de vroeger zoo ijskoude grijze oogen rustten met onbeschrijfelijke innigheid op het gelaat van het jonge meisje. Dit zal uw laatste strijd geweest zijn, arme kleine Fee! Nog slechts éénen nacht zult gij onder het dak van mijne moeder doorbrengen: morgen begint een nieuw leven voor u.

Hij trok hare hand, welke hij nog vasthield, onwillekeurig dichter naar zich toe, liet haar toen vallen en ging naar huis terug.

XXIV.

Felicitas verliet met snelle stappen den hof; de professor vergiste zich - zelfs de avond niet, zoo veel minder rog de nacht, zou haar nog in het oud koopmanshuis vinden!

Nu was het oogenblik gekomen, waarin zij in de kamer van tante Cordula kon doordringen. In de dreef kwam zij Rika tegen, die het avondeten naar den tuin bracht; er was dus niemand in het huis dan Hendrik.

Wat huilde het door de linden! Het jonge meisje werd door den wind als voortgestooten; dit was nog op den vasten bodem onder de bescherming der boomen; maar welk een weg had zij nog hoog door de lucht, over de steile daken heen!

Hendrik deed voor haar open. Felicitas liep hem buiten adem voorbij, ging naar de keuken en nam den sleutel der zolderkamer van den muur.

- Wat moet er gebeuren, Fee? vroeg Hendrik verwonderd.

- Ik zal u uwe eer en mij de vrijheid terugbezorgen. Geef intusschen goed acht Hendrik! riep zij hem toe en sprong den trap op.

- Gij zult toch geene domme streken begaan, Fee? Het is toch niet gevaarlijk? riep hij haar na; doch zij hoorde niets meer. Hij moest beneden op zijn post blijven en liep opgewonden in het voorhuis op en neder.

De wind loeide bij afwisseling, nu eens bulderend dan fluitend, boven het hoofd van Felicitas, toen zij op den zolder kwam.

Het dak kraakte en door de spleten van het houtwerk drong de tocht van eene onweersbui. Op dat oogenblik hing er eene grijze en witte hagelwolk vlak boven het vierkant tusschen de daken; er viel een geel en valsch licht op de glazen deur, die gedeeltelijk door den losgerukten klimop was bedekt, en verlichtte vaal de gezweepte blaren van het wilde wijnloof.

Toen Felicitas haar hoofd door het zolderraam stak, waaide haar eene hevige windvlaag in 't gezicht; zij geraakte er geheel door buiten adem en moest een oogenblik terugwijken; zij liet de bui voorbijgaan en klom toen naar buiten.

Wie het schoone bleeke gelaat, met de op elkander genepen lippen en de donkere, vastberaden uitdrukking der oogen uit het dakvenster had zien te voorschijn komen, zou hebben moeten ontdekken dat het jonge meisje wist aan welk gevaar zij zich blootstelde, en dat zij bereid was zelfs den dood te tarten ter wille harer taak! Welk eene zonderlinge mengeling was toch deze jonge ziel! Boven een vurig hart, dat zoo gloeiend kon haten, zulk een koel, beraden hoofd!

(*Wordt voortgezet*.)

[Nummer 43]

Onze gravures.

Een Vlaamsch Landschap.

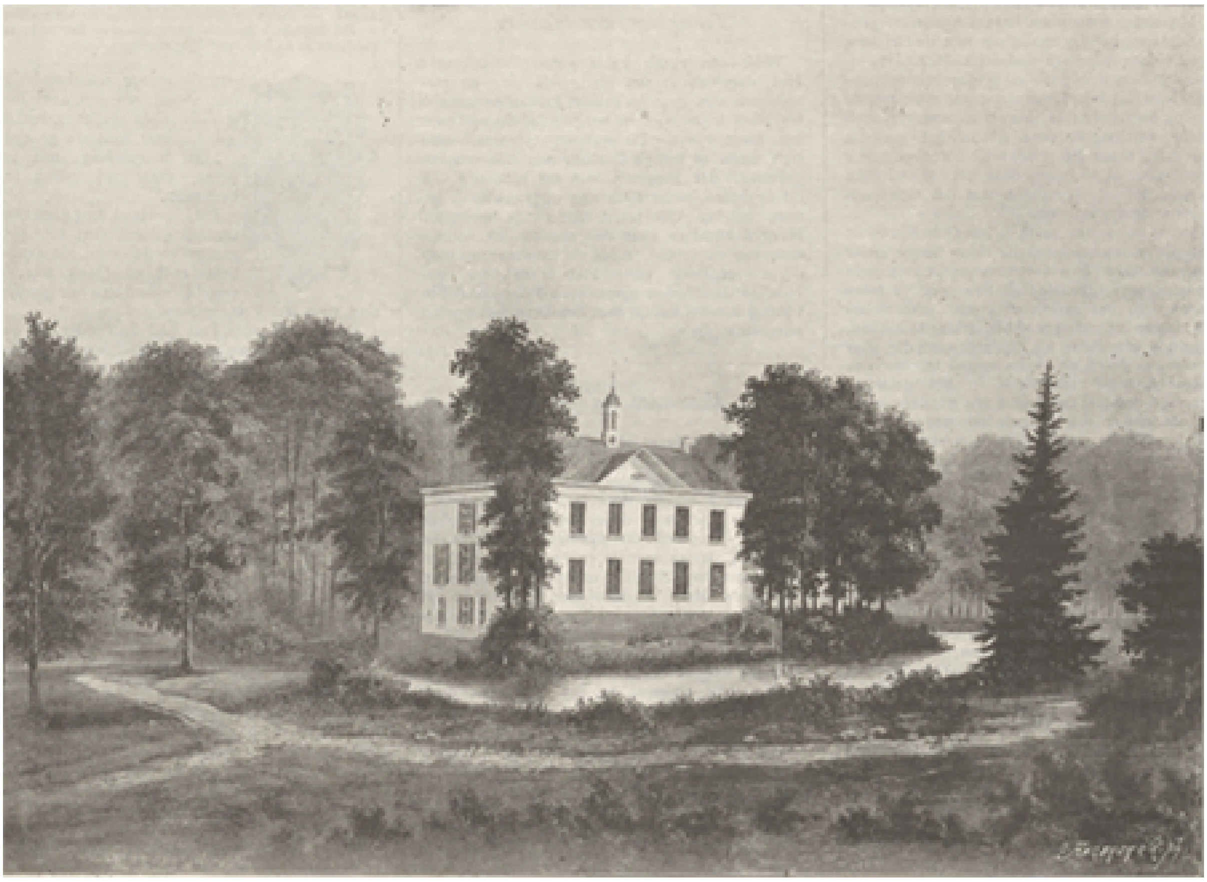

EEN VLAAMSCH LANDSCHAP.

Een landschap, zooals onze gravure er een voorstelt, zal ter oorzake van het platgevelig en weinig schilderachtige gebouw, dat hier tot middenpunt dient, door weinige schilders als onderwerp verkozen worden. En nochtans is het voorzeker niet van bekoorlijkheid ontbloot; want de natuur, waar men haar ook beschouwt, is doorgaans altoos schoon, al vertoont zich dit schoon dan ook niet altijd in denzelfden aard en in dezelfde graad.

De landschappen, welke men aan de natuur ontleent, worden met den naam van *vedute* bestempeld; voert men bij het schilderen van landschappen den vrijen teugel aan de verbeelding, dan verkrijgt men het *gecomponeerde* landschap.

In de Grieksche schilderkunst was het landschap onbekend. In plaats van den berg werd de berggod, in plaats van de bron de bronnimf voorgesteld.

Eerst bij de Romeinen vindt men beginselen van het landschap in schetsen van gebouwen en daarbij gelegen tuinen.

De romantische geest der middeneeuwen daarentegen was doordrongen van liefde jegens de natuur en deze moest zich vroeg of laat, openbaren in de kunst. In de eerste plaats bezigde men het landschap in plaats van den goudgrond voor Bijbelsche tafereelen; dit geschiedde het vroegst door de gebroeders *van Eijck.* Het werd nagevolgd door de Rijnlandsche en Hoogduitsche school. Reeds in den aanvang der 16de eeuw had het landschap in de Brabantsche school zulke groote vorderingen gemaakt, dat het tot een afzonderlijk gebied in de schilderkunst verheven werd.

De wieg van het eigenlijke landschapschilderen was dus Nederland, en onze meesters waren en zijn nog over het algemeen de grootste landschapschilders der wereld.

Keizer Otto II na de nederlaag van Crotone.

De levendige teekening in dit nummer stelt ons een dier avontuurlijke wapenfeiten voor, waaraan de geschiedenis der middeleeuwen zoo rijk is, eene episode uit den veldtocht van keizer Otto II in Italië.

De dappere, eerzuchtige vorst, die als veelbelovend jongeling op zijn achttiende jaar den Duitschen keizerstroon bestegen had, voelde zich, na zijne tegenstanders in Duitschland overwonnen en in Bohemen en Frankrijk lauweren behaald te hebben, evenals zoovele zijner voorgangers en nazaten, aangegrepen door de begeerte om zijne heerschappij ook over Italië uit te beriden. Het was de erfelijke droom der Duitsche keizers, die velen hunner zoo noodlottig geworden is en zooveel jammeren over de Christenheid gebracht heeft.

Keizer Otto werd tot dien tocht ook bewogen door Paus Benedictus VII, in groote moeielijkheden gewikkeld door den tegenstand van den opstandeling Crescentius. Op 's Pausen verzoek trok de keizer in November 980 van zijne gemalin Theophano en zijn zoon vergezeld, over de Alpen. In Noord-Italië vond hij geene noemenswaardige hinderpalen, en na den winter te Ravenna te hebben doorgebracht, trok hij in het voorjaar naar Rome, dat hem gewillig zijne poorten ontsloot, zoodat hij zonder slag of stoot den Paus in zijne rechten herstellen kon, terwijl Crescentius zich in een klooster terugtrok.

Door dien voorspoed aangemoedigd, trok hij thans naar beneden-Italië om dit te bevrijden van de Saracenen, die heel Sicilië en Caiabrië in hunne macht hadden weten te krijgen. Vandaar drongen de benden der Muzelmannen ieder jaar verder in Italië, tot zelfsin Lombardije door, overal het land verwoestend, de steden brandschattend of in puin verkeerend. Het scheen dat de ongeloovigen, onder hunnen on versaagden aanvoerder Aboel-Kasem geheel Italië voor den Islam zouden veroveren.

Keizer Otto nu trok in September 981 tegen de Muzelmannen op en bracht hun, niettegenstaande hun bondgenootschap met de Grieken, verscheidene bloedige nederlagen toe. Ja, hij meende hun den genadeslag gegeven te hebben, toen hij bij Rossano eene schitterende zege op hen behaalde, hun aanvoerder Aboel-Kasem versloeg en deze zelf in het gevecht sneuvelde. Doch hij schatte de beteekenis dier overwinning al te hoog, daar het vijandelijke leger slechts uiteengestoven was om zich spoedig weer te verzamelen.

Zonder ophouden zette keizer Otto zijn tocht voort door landstreken, die door hooge steile gebergten waren ingesloten, waar schuimende woudstroomen herhaaldelijk den weg versperden en waar het gemakkelijk viel een onbedachtzamen vijand in eene hinderlaag te lokken. Zorgeloos vervolgde hij de Saracenen, die, naar hij meende enkel aan zijn zwaard trachtten te ontkomen, maar zich reeds in het gebergte hereenigd hadden, en slechts een gunstig oogenblik afwachtten om de geleden nederlaag en den dood huns aanvoerders te wreken.

Onvoorzichtig waagde het keizer Otto, eene kleine bende, die hij aan den zeekant in het gezicht kreeg, met weinig manschappen aan te vallen. Doch nu daagden van alle zijden uit het gebergte Muzelmansche krijgers op, die het leger des keizers aanvielen en omsingelden. Er ontstond eene onbeschrijfelijke verwarring in de gelederen der Duitschers en Italianen Velen hunner vielen onder het zwaard der Arabieren, anderen vloden naar den zeekant en vonden den dood in de golven; tot in den nacht duurde de slachting voort en in het donker viel menigeen door het staal van eiger vriend en landgenoot. Richard, de lansdrager des keizers, graaf Udo, de aanvoerder den Franken, de bisschop Hendrik van Augsburg, tal van graven en markgraven, de uitstekendste helden, 'wier namen Gode bekend zijn,' zooals Thietmar van Merseburg zegt, sneuvelden in het leger der Duitschers. 'Door het zwaard getroffen, zonk de purperen bloesem des vaderlands neder, het sieraad van het blonde Germanië, boven alles dierbaar aan het hart des keizers, die het moest aanzien, hoe het volk Gods in de handen der Saracenen was overgeleverd, hoe de roem der Christenheid onder den voet der heidenen vertreden werd.' Dus weeklaagt de kroniekschrijver over deze droeve nederlaag. De krijgers, welke niet in het gevecht sneuvelden, vielen in handen der Muzelmannen of kwamen om van versmachtenden dorst of brandende koortsen in dit gloeiend klimaat.

De keizer zelf ontkwam slechts als door een wonder aan den dood Van alle zijden door Saracenen omsingeld, verdedigde hij zich met leeuwenmoed, tot het hem eindelijk gelukte een paard te bestijgen. Hij sloeg zich door de hem omringende vijanden heen en stortte zich op goed geluk af in zee, om al zwemmend een vaartuig te bereiken, dat hij in de verte bespeurde. Het was een Grieksch schip, en de schipper wilde den Duitschen ridder niet opnemen, maar een slaaf aan boord herkende den keizer. Hij overreedde den schipper, den vreemden ridder te redden, zeggende dat deze een kamerheer des keizers was, die het opzicht had over de keizerlijke schatten en hem zeker volgaarne een hoog losgeld betalen zou. Die schat werd bewaard in Rossano; derwaarts had men dus slechts den koers van het vaartuig te richten

De Griek liet zich bepraten en voerde keizer Otto naar Rossano, waar zichkeizerin Theophano bevond. De slaaf ging ijlings aan wal, om de keizerin kennis te geven van het lot van haren gemaal; Theophano zond lastdieren, beladen met zakken, die zand in plaats van schatten inhielden, naar den oever. Nauwelijks bemerkte Otto deze op het strand, of hij wierp zich in zee en bereikte als een koen en dapper zwemmer in weinig oogenblikken den wal. Hij was gered en gelukkig aan de dreigende gevangenschap ontsnapt.

Terugkeer der maaiers.

Welk een rustig, kalm, genoeglijk tafereel! Het dagwerk is ten einde; de hitte en vermoeienis zijn geleden; thans keeren de maaiers tevreden huiswaarts in het bootje, dat hen over het meer voert. De oudsten staren stil voor zich heen of leenen het oor aan het vroolijk gekeuvel der jongeren, die wel moe zijn van lijf en leden, maar toch nog opgewektheid ge noeg hebben om te praten en te schertsen. Morgen komt er weer een nieuwe dag van inspanning en arbeid, maar nu smaken zij volop de welverdiende rust. Het leven dier eenvoudige landlieden gaat even rustig en kalm voorbij als het bootje over het nauw gerimpelde watervlak glijdt.

Een echte Fijnproever.

Denk niet, lezer, dat de teekenaar van dit aardige genrestukje eene zinspeling op den min of meer haveloozen schoenmakersjongen heeft willen maken, door vlak boven zijn hoofd eene plakkaat van *Robert en Bertram of de Lustige Vagebonden* te plaatsen.

Ondanks zijn armoedig voorkomen is er geen *ons* vagebonden-vleesch aan het lijf van den jongen rooker. Het is een door en door eerlijke borst en wel ver van met communistische denkbeelden behept te zijn, is hij integendeel volop conservatief. Hij zou het onmogelijk over zijn hart kunnen krijgen zoo'n lekkernij als eene nog slechts half opgerookte manilla-cigaar, door eenen schouwburgbezoeker bij het binnentreden achteloos weggesmeten, daar op den grond te laten liggen en onder den voet te zien treden. De zorgelooze verkwister, die het smakelijke en geurige rooktuig wegwierp, na er maar de helft van genoten te hebben, zal voorzeker ook niet half zooveel genoegen van zijn deel gehad hebben, als onze schoenmakersjongen nu van het zijne heeft. Met het opsnuivend gebaar van den echten fijnproever laat hij den blauwachtigen rook langzaam tusschen de opeengeklemde lippen ontsnappen, opdat de wolkjes toch maar lang rondom zijnen neus mogen blijven zweven, en hij geen grein van het uitgezochte aroma moge verliezen.

En wat nu *Robert en Bertram* betreft, daarvan hoopt hij van avond een even groot en goedkoop deel te bekomen, als hem nu van de fijne manilla te beurt gevallen is. Na zijne dagtaak bij den baas voleind te hebben, zien wij hem reeds op een drafje naar huis snellen, om een halt dozijn boterhammen met koffie binnen te spelen, en daarna, met haast gewasschen en een ziertje opgeknapt, naar buiten te wippen. Dan eerst is onze jongen geheel vrij, en wie hem nu vinden wil, zoeke hem slechts aan de ingangdeur van het schouwburg-paradijs, waar hij geduldig de kans afwacht van een uitgangskaartje te bemeesteren of in een onbewaakt oogenblik zonder toegangsbewijs naar binnen te sluipen. En wees zeker dat hij dan van dit halve schouwspel evenveel pleizier heeft als nu van zijn eind cigaar.

Zich tevreden stellen met hetgeen men krijgen kan, en zich niet kwellen om het onbereikbare, is dat niet inderdaad eene gezonde en hooge wijsbegeerte, al wordt zij ons dan ook door een straatkapoen voorgepreêkt?

Voor honderd jaren.
Tafereelen uit de groote Fransche Revolutie
Door J.R. van dek Lans.

XIV.

> De stormklok in den nacht van den 9en Augustus. - Het leger van den opstand in aantocht tegen de Tuilerieën. - De verdedigers des konings. - Generaal Mandat vermoord. - Nieuw revolutionnair bewind op het stadhuis - Het koninklijk gezin in doodsgevaar. - Het zoekt een toevlucht in de Nationale Vergadering.

Toen de woeste volksbenden in den avond van den 20^en^ Juni de Tuilerieën verlieten, had de onbehouwen Santerre gezegd:

‘Dat is vandaag mis geweest, maar wij zullen het hervatten.’

En inderdaad, nog geen twee maanden later, den 10^en^ Augustus reeds werd de aam hernieuwd en thans zou de slag beslissend zijn: de genadeslag voor het koningschap.

Sinds den 20^en^ Juni had de oproer als een onstuimige zee rondom het paleis gewoed, zoodat Marie Antoinette meermalen verklaarde, dat eene langdurige gevangenschap in een toren aan den oever van den oceaan haar verkieselijk voorkwam boven het verblijf in de Tuilerieën. Thans zou de gansche revolutiezee als één ontzaglijke, teugellooze stortvloed zich op de laatste schuilplaats van het koningschap werpen. En welk was dit toevluchtsoord? Een lustpaleis, aan alle zijden open, omringd van portieken en zuilengangen; een praalgebouw, waarin een geëerd vorst in luister te midden van een vrede- en kunstlievend volk kon tronen; maar geene sterkte, waarin hij zich tegen zijne oproerige onderdanen kon verschansen.

Van uit de breede en hooge vensters zagen Lodewijk XVI en Marie Antoinette in den nacht van den 9^{en} op den 10^{en} Augustus den vreeselijken stortvloed opzetten, die eerst de tuinen en terrassen overstelpte om vervolgens de muren te beuken van het paleis, dat bij dien schok op zijne grondvesten duimde. Op klokslag van middernacht weergalmde van alle torens van Parijs het gelui der stormklok en riep van de eene voorstad tot de andere de benden der revolutie te wapen. In alle straten roffelden de trommen tot het rappel. Dat was het afgesproken sein, uitgegaan van de drie brandpunten des oproers: de voorstad St. Antoine, de club der Jacobijnen en die der Cordeliers. De laatste zag op dit oogenblik de geweldigste stokebranden vereenigd. Daar toch voerde Danton hel woord en even meesleepend als het alarmgelui galmde zijn bulderend ‘te wapen!’ Daar ook waren grootendeels die gevreesde Marseillanen verzameld, een zwerm bandieten, in het zuiden des lands bijeengeraapt en door de Jacobijnen naar de hoofdstad ontboden, als eene hulpbende tegen de gematigden om er den schrik onder te houden. Die woestelingen met hunne gebruinde rooverstronies en bloedroode mutsen, hunne zuidelijke heftigheid en hun onstuimig stormlied, de *Marseillaise*, hadden zich nog den 25en Juli echte revolutiemannen getoond door in de *Champs Elysées* een veertig, vijftig grenadiers, die daar gezellig bijeenzittend ‘Leve de natie en de koning!’ waagden te roepen, laaghartig neer te sabelen.

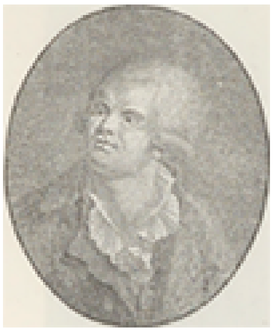

DANTON.

Uit de drie genoemde hoofdkwartieren trok in drie ontzaglijke afdeelingen het leger van den opstand, op de roepstem der alarmklok, naar de Tuilerieën. Daar hield men zich op het ergste voorbereid.

De raad der ministers bleef bestendig in de raadzaal vergaderd. De koning, niet meer wetend op wien te vertrouwen, had nu een onderhoud met den maire van Parijs, den verraderlijken Pétion, dan weer met den procureur van het departement, Roederer, een andermaal met den commandant der nationale garde, op dat oogenblik generaal Mandat[1], die met den besten wil bezield was, om het paleis te verdedigen, maar helaas, al te weinig op zijne troepen kon staat maken. Hij had van de Nationale Vergadering in last gekregen, den koning als geconstitueerd gezag en het paleis als nationalen eigendom te beschermen en tot dit dubbel doel geweld met geweld te keeren. Aan hem zou het niet liggen, zoo die last onuitgevoerd bleef; maar wat vermocht hij met soldaten, die veeleer geneigd waren zich bij het aanstormend gepeupel aan te sluiten, dan te vechten voor een koning, dien men hen als tiran had leeren verafschuwen?

Slechts ternauwernood twee bataljons der nationale garde waren te vertrouwen. Deze bestonden uit koningsgezinden, die den uniform der revolutie hadden aangenomen, niet om daarin te paradeeren, tot verheerlijking der nieuwe orde van zaken, maar om zoodoende in de gelegenheid te zijn, hun koning te verdedigen. Al de anderen waren ‘goede patriotten,’ dwepend met de revolutie en niets begrijpend van de tegenstrijdige maatregelen der Nationale Vergadering, welke hun beval als ‘geconstitueerd gezag’ een koning te verdedigen, die een andermaal weer een

---

1) Sedert Lafayette het opperbevel over de Nationale Carde had neergelegd, voerde beurtelings een der zes onderbevelhebbers daarover het commando.

hinderpaal voor de constitutie heette en dus maar hoe eerder hoe beter moest opgeruimd worden.

Mandat had zijne troepen volgens een weldoordacht plan op de meest bedreigde punten voor en nabij het paleis opgesteld, ten einde de aanrukkende oproerbenden onmiddellijk bij hunne aankomst af te slaan. Op het voorplein stonden bovendien enkele kanonnen, die den volkshoop in geval van nood schrik konden inboezemen; maar ongelukkig waren de kanonniers, die ze bedienden, niet geneigd ze op de aanvallers te keeren; veeleer verklaarden zij de vuurmonden op het paleis van den despoot te zullen richten. Die verdachte verdedigers werden dan ook nauwkeurig in het oog gehouden door de trouwe Zwitsers, welke onder de galerijen en op de binnenpleinen der Tuilerieën stonden geschaard. Zij waren slechts ten getale van zes- of zevenhonderd, maar op die gehuurde vreemdelingen mocht de koning zich veiliger verlaten, dan op die duizenden gewapende Franschen, welke rondom zijn paleis samenstroomden. Liever dan den eed te schenden, aan hun vaandel gezworen, zouden zij sterven voor den koning, wien zij hunne trouw hadden verpand.

Terwijl de vorstelijke tuinen der Tuilerieën, eenmaal de lust der Parijzenaars, die hier vrijelijk mochten rondwandelen, bij het licht der maan werden overstroomd met den zwarten vloed van rumoerig krijgsvolk, en onder de donkere portieken de Zwitsers in hunne roode uniformen zich ter verdediging gereed hielden, heerschte in de vergulde zalen en gaanderijen eene beweging, welke dit pronkpaleis nooit had aanschouwd. Daar verdrongen zich in bonte mengeling vijf- of zeshonderd koningsgezinden, op de tijding van het gevaar, dat hun vorst bedreigde, naar de hoofdstad gesneld om hem hun arm ter bescherming aan te bieden. Helaas, niets anders dan hun arm hadden zij den gevangen monarch kunnen geven; geene wapenen hadden zij kunnen aanbrengen, waar toch de tegen weer die gebiedend vorderde.

Niet dan ongewapend hadden zij tot den koning kunnen doordringen en slechts ternauwernood was het enkelen gelukt, een onder hun kleed verborgen degen of pistool binnen te smokkelen. De bewakers des konings zagen scherp toe dat geen middel ter verdediging werd aangebracht, waar zij oogluikend beleedigingen en aanvallen toelieten. En ten overvloede had Pétion, op een gerucht als zou er een voorraad van wapenen in de Tuilerieën aanwezig zijn, heel het paleis laten doorzoeken en onder voorwendsel van ''s konings belang' al wat naar wapenen geleek, doen weghalen. Het verraad is bedachtzamer dan de trouw.

De kleine schaar had dus niets ter verdediging des konings, dan haren moed en hare toewijding, die allen, hoe uiteenloopend ook van rang of stand, rondom den beminden vorst vereenigd had. Edellieden en burgers, officieren en ambtenaren, baardelooze schildknapen en zwakke grijsaards, aanzienlijke heeren en eenvoudige paleisdienaren, allen blaakten van dezelfde geestdrift voor de zaak huns konings. Maar die vrijwillige lijfwacht had zelfs geen aanvoerder.

Toen de grijze maarschalk De Mailly verscheen, ging er een algemeene kreet uit den wakkeren troep op:

'Stel u aan onze spits, wees gij onze generaal!'

'Heeren,' hernam de grijsaard, 'ik ben oud, maar de plicht en de eer, u aan te voeren, zullen mij vandaag verjongen.' En daarop die strijders monsterend, welke geene andere eerzucht kenden dan het koninklijk gezin te redden, voegde hij er bij:

'Aan moed en toewijding ontbreekt het ons niet, maar wat wij te kort komen, dat zijn wapenen.'

'O, die maken we uit alles,' klonk het links en rechts, en bij gebrek aan zwaarden en degens zwaaide men dreigend met tangen, haardijzers en afgerukte vensterspanjoletten. Voor den strijd op leven en dood, dien men te gemoet zag, was elk verdedigingsmiddel welkom.

Welk eene lijfwacht voor den afstammeling van Hendrik IV en Lodewijk den Groote! En toch hadden die machtige vorsten in al hunne grootheid nooit zulk eene edele schaar om zich heen gezien, als deze keurbende van liefde en trouw. Nooit hadden de schitterende gewelven der Tuilerieën een kreet gehoord, zoo diep gevoeld en zoo aangrijpend weerklinkend, als het 'Leve de koning!' hetwelk op de verschijning van Lodewijk XVI aan de borst ontsnapte van de getrouwen, die voor hem wilden sterven.

Kalm en gelaten wandelde de koning voort te midden der opeengedrongen gelederen, die zich eerbiedig in twee rijen schaarden om hem een doortocht te verleenen. Met weemoedige minzaamheid liet hij de blikken rondweiden over die zonderlinge garde, het eenige wat hem was overgebleven van heel zijn koninkrijk, door Hugo de Groot eenmaal het schoonste rijk genoemd na dat der hemelen. Fier en waardig schreed Marie Antoinette aan zijne zijde, bij al het leed dat als echtgenoote en moeder haar hart overstelpte, toch altijd koningin in houding en gebaar. En als de beschermengel van het ongelukkige vorstenpaar, vergezelde hen de vrome, zachtaardige prinses Elisabeth met den weerglans van hemelschen vrede op het gelaat, schoon haar hart van angst om haren broeder en hare zuster, om hunne arme kinderen verscheurd werd. Bij het aanschouwen van dit edele drietal, welks deugden de liefde en vereering van alle Franschen hadden moeten winnen en dat nu reeds sinds maanden met hoon en smaad werd verzadigd, konden zelfs de kloekstestrijders ternauwernood hunne tranen bedwingen. En als de koning of de koningin hen toesprak, hen met name noemend of erkentelijk aan vroegere bewijzen van verknochtheid herinnerend, allen dankend voor de thans betoonde toewijding, o, dan verdrongen die getrouwen zich om hunne beminde meesters en zwoeren onder de warmste betuigingen van verknochtheid, dat zij met hen zouden overwinnen of sterven.

'Wij moeten zegevieren,' dus verzekerden de jongsten en vurigsten, maar de koning, door bange voorgevoelens overmand, kon dat vertrouwen niet deelen, en antwoordde met een weemoedig lachje:

'Wij zijn altijd zeker van één ding, namelijk dat wij allen onzen plicht zullen doen.'

Die vertrouwelijkheid tusschen het koninklijk gezin en zijne verdedigers was niet naar den zin der nationale garden, die toch ook in last hadden den koning te b rmen, maar de geestdrift der koningsgezinden met nijdige blikken aanzagen. De koningin hoorde hun gemompel en bracht het tot zwijgen.

'Wat ik u bidden mag, heeren,' sprak zij, 'geene achterdocht, geen wantrouwen tusschen hen, die door zulke edelmoedige gevoelens vereenigd worden. Wij zien hier slechts Franschen, die allen hetzelfde recht, hetzelfde besluit hebben om den koning te verdedigen. Vraag aan onze vijanden of zij elkander niet verstaan, om ons aan te vallen; welnu, laten wij dan elkander verslaan om ons te verdedigen.'

Na aldus door hare tegenwoordigheid de strijders bemoedigd en aangevuurd te hebben, wilde de koningin beproeven een oogenblik rust te nemen. Verscheidene nachten reeds had de ongelukkige vorstin den slaap niet kunnen vatten; overd altijd door bange zorgen gekweld, werd zij des nachts gedurende hare korte sluimering nog gestoord door het dreigend rumoer onder hare vensters; eenmaal zelfs was zij uit haren slaap opgeschrikt door de nadering van een sluipmoordenaar.

Bij het toespreken harer getrouwen had de zwakke vrouw zich sterker getoond dan zij inderdaad was; uitgeput van vermoeienis en overspanning, wierp zij zich thans, in gezelschap van madame Elisabeth, de prinses de Lamballe en andere vertrouwden, geheel gekleed op een canapé en sloot de oogen voor de onheilspellende troepenbeweging op het voorplein, die zij bij het maanlicht van uit de vensters kon gadeslaan. Ook Elisabeth trachtte te rusten en onthechtte van haren halsdoek eene kornalijnen speld, die zij madame De Campan overreikte.

Niet zonder ontroering zag deze hoe op den steen een leliestengel gegraveerd stond met het omschrift: *Oubli des offenses, pardon des injures*. Die woorden, welke de vrome prinses in den steen had laten graveeren, waren daar geen ijdel sieraad; zij stonden evenzeer gegrift in haar hart, dat sinds lang geleerd had alle beleedigingen te vergeten, alle onrecht te vergeven.

KEIZER OTTO II NA DE NEDERLAAG VAN CROTENE.

Het lijden was den bewoners der Tuilerieën eene oefenschool van chrislelijke berusting en vertrouwen op God. Eenige dagen geleden had Marie Antoinette voor de afmatting der gestadige angsten kracht geput in de H. Communie. Ten einde bij die heilige handeling niet door onbescheidene blikken oord te worden, had ze zich vóór het aanbreken van den dag, toen heel het paleis nog in stilte en duisternis gehuld was, naar de kapel begeven. En daar aangekomen, had zij tot de dame, die haar tot de deur der kapel geleid had, gezegd; ‘Ik dank u, laat mij nu alleen met God.’ Twee uren bracht zij in het gebed door, en toen zij terugkeerde, scheen zij moediger en grooter dan ooit; eene straal van boven scheen hare trekken te verhelderen, en nooit was zij meer vrouw en koningin tevens, dan toen zij dien morgen, uit het heiligdom komend, hare slapende kinderen kuste onder het uitspreken der moederbede: ‘Mijn God, bewaar hen!!’

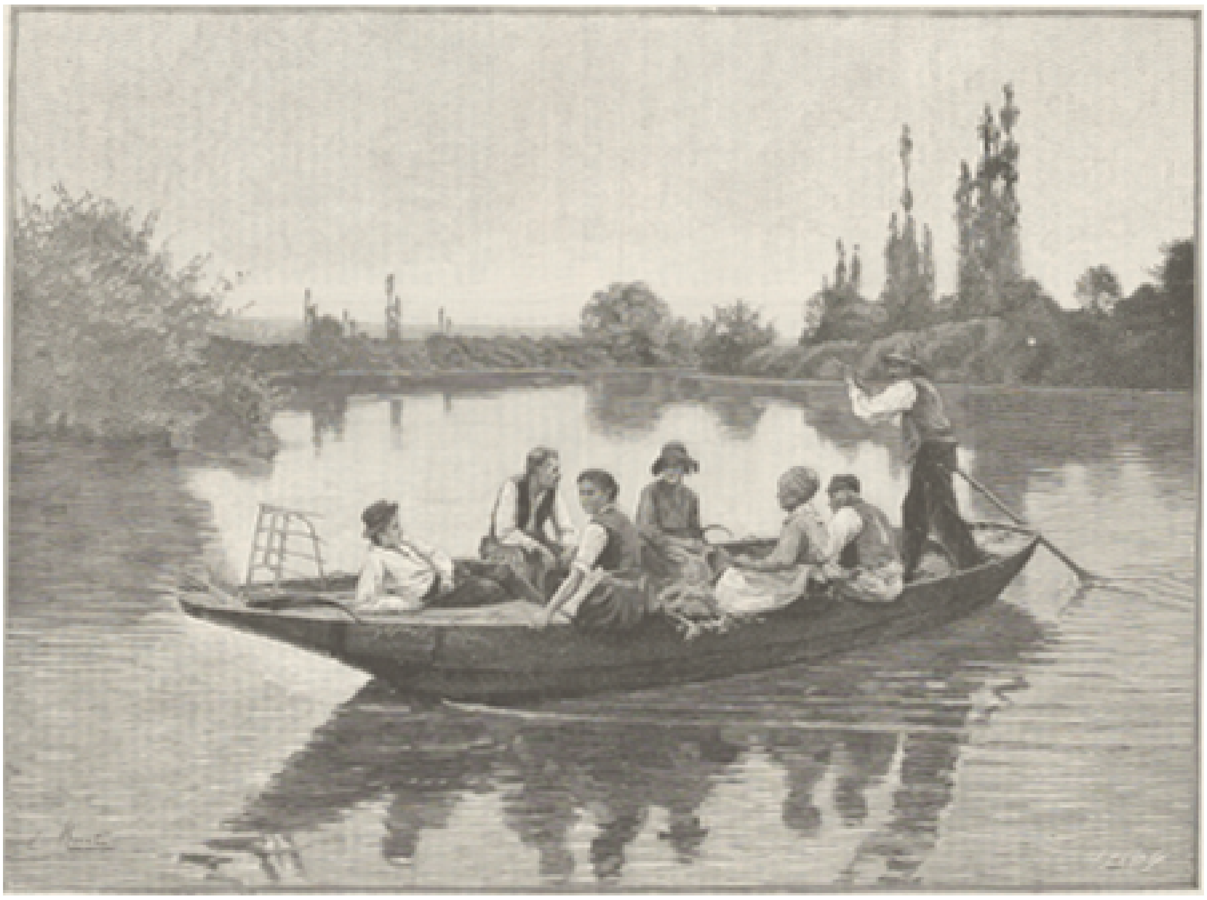

TERUGKEER DER MAAIERS, NAAR DE SCHILDERIJ VAN E. MINET. (Parijsche Salon van 1888)

Terwijl thans de beide vrouwen rust namen, had de koning zich met zijn biechtvader afgezonderd, ten einde de zaken zijner del te vereffenen voor het geval deze nacht zijn laatste zijn mocht, Daarbuiten galmde onophoudelijk de stormklok en telkens luider klonk het gelucht van den naderenden storm; de oproerbenden waren in aantocht en overstroomden reeds de tuinen van het paleis. Maar al dat schrikwekkend gedruisch verstoorde in de Tuilerieën den vrede des gemoeds niet, die het deel is der rechtvaardigen, welke op God vertrouwen.

Gereinigd voor God en gesterkt door het gebed, kon Lodewijk XVI thans kalm en gelaten het doodsgevaar onder de oogen zien. Hij vreesde dit als echtgenoot en vader voor vrouw en kroost, voor zijne betrekkingen en vertrouwden, niet voor zichzelven. Toen hij den 14en Juli, bij de vernieuwing van het feest der eeden, de plechtigheid op het Marsveld moest bijwonen, had zijne bezorgde gemalin een soort van pantserhemd voor hem doen vervaardigen, teneinde hem tegen den dolksteek der sluipmoordenaars te behoeden. Dezen nacht had zij hem geraden, zich opnieuw met dat kleedingstuk te beveiligen, maar met edele fierheid had hij daarop geantwoord:

‘Dat is goed om mij bij eene openbare plechtigheid tegen den ponjaard of den kogel van een moordenaar te behoeden; maar op een dag van strijd, als heel mijne partij het leven voor den troon en voor mij in de waagschaal stelt, zou het lafheid zijn mij niet evenzeer bloot te stellen als onze vrienden.’

Neen Lodewijk XVI was geen lafaard, maar hij was ook geen krijgsman; en die ware hier noodig geweest aan de spits van de kleine, tot in den dood getrouwe, maar ongeordende en bijna ongewapende schare, welke het koninklijk paleis had te verdedigen tegen heel het oproerige Parijs: hoogstens twee duizend getrouwen tegen zestig duizend oproerlingen!

Met elk oogenblik werd het gevaar dreigender. Reeds was de koningin door een geweerschot onder de vensters uit haren onrustigen slaap opgewekt en dwaalde met gejaagde bekommering door het paleis, nu eens zich mengend onder de raadslieden, die door hunne uiteenloopende gevoelens den koning verbijsterden, dan hare angstige kinderen geruststellend, een andermaal den moed der verdedigers verlevendigend. De koning had door den minister van Justitie de Nationale Vergadering laten verzoeken, dat deze door eene deputatie zou trachten de oproerige beweging te bedaren. Dat verzoek werd tot nader orde ter zijde gelegd onder voorwendsel, dat er geen voldoend aantal afgevaardigden aanwezig was, om daarover te beraadslagen. De heeren afgevaardigden hadden in dien noodlottigen nacht wel iets anders te doen dan middelen te beramen voor de veiligheid des konings. Velen hunner moesten op hun post zijn bij het leger van den opstand, ten einde dit te leiden en aan te vuren.

Omstreeks vier ure in den morgen kreeg het koninklijk gezin de zekerheid dat het op den aanvoerder der nationale garde, den rechtschapen Mandat niet meer te rekenen had. Het wakkere hoofd, dat zulk een weldoordacht plan ter verdediging had beraamd, werd reeds op eene piek door het gepeupel rondgedragen. De revolutie had zich vergist in de keuze van den man, wien zij voor den nacht het opperbevel der Nationale Garde had toevertrouwd. Hij nam zijn last: ter bescherming des konings geweld met geweld te keeren, al te woordelijk op, en hij moest dus tot verantwoording geroepen worden. Terwijl de ervaren krijgsman druk bezig was met het opstellen zijner troepen, werd hij naar het stadhuis ontboden. Hij bracht daartegen in, dat hij in dit netelig oogenblik onmogelijk zijn post verlaten kon, dat de afwezigheid van een kwartier de verschrikkelijkste gevolgen kon hebben. Het baatte niet: Mandat moest naar het stadhuis, en ofschoon door een bang voorgevoel overmand, ging hij er heen, door zijn twaalfjarig zoontje vergezeld.

Doch welke verbazing grijpt hem aan, op het oogenblik dat hij het gebouw betreedt! Daar zetelt niet meer het gemeentebestuur, dat hij er 's avonds te voren gezien had. Het is door een ander, volbloed revolutionnair bewind vervangen, waarin Danton en

Robespierre den hoogsten toon voeren. Aarzelend blijft Mandat eene wijle aan den ingang staan; men vraagt hem rekenschap aangaande zijne maatregelen; zijne antwoorden voldoen de nieuwe heeren niet en de voorzitter van het nieuwe bestuur zendt hem weg met een gebaar, dat door de omstanders maar al te vlug begrepen wordt: het is zijn doodvonnis.

Ternauwernood heeft Mandat een voet buiten het stadhuis gezet, of hij stort met verbrijzelden schedel achterover, door een kogel in het achterhoofd getroffen. Tevergeefs smeekt zijn zoontje om genade. Daar ziet de knaap het lichaam zijns vaders, reeds door de kannibalen uitgeschud, in de Seine geworpen.

Dit drama was reeds in den voornacht afgespeeld, lang voor men het in de Tuilerieën vernam; maar de uitwerking er van op de gistende troepen rondom het paleis was niet uitgebleven. Dat ondervond de koning, toen hij het waagde met eenige getrouwen zijne verdedigers op het voorplein en in de tuinen eens te monster en. Toen hij zich te voren op het balkon had vertoond, hadden nog eenige zwakke toejuichingen weerklonken, maar reeds moest hij ontwaren dat de kanonnen omgekeerd en de vuurmonden op het paleis gericht waren. Toch wilde hij zich met eigen oogen van den geest der troepen overtuigen. Helaas! Nauwelijks had hij eenige schreden in den tuin gewaagd of van verschillende kanten weergalmde het ‘Weg met Veto! Dood aan den koning!’ Verderop werd het een storm van beleedigingen en bedreigingen, die hem begroette op die nachtelijke ronde door het leger, dat hem verdedigen moest en waar hij ontvangen werd als in een vijandelijk kamp. Hij moest het aanzien hoe geheele bataljons voor hem rechtsomkeert maakten en zich bij de benden der oproerlingen aansloten!

Als verplet van teleurstelling keert hij in het paleis terug, waar de koningin en Elisabeth hem met vragen overstelpen. Hij kan niets ter bemoediging antwoorden. Roederer, de procureur van het departement raadt hem in dien uitersten nood een toevlucht te zoeken in de Nationale Vergadering. Aan tegenweer valt toch niet te denken; zij zal de belegeraars slechts verbitteren: elk oogenblik kunnen de kanonnen losbranden, en is eenmaal het sein tot den aanval gegeven, wat zal dan het einde zijn?

De koning aarzelt. Kan hij zich op de goede trouw der Nationale Vergadering beter verlaten dan op die zijner zoogenaamde verdedigers op het voorplein? Zijn zijne vijanden daar niet verreweg in de meerderheid? Maar zijne gemalin en kinderen zijn in gevaar. Roederer verzekert dat zij in de Vergadering veiliger zijn zullen, en hij besluit te gaan.

‘Ach! Sire,’ roept de koningin, ‘wat gaat gij doen, levert ge u aan de Vergadering over, dan is alles verloren! Wat mij betreft, ik liet mij liever tegen de muren van het kasteel nagelen.’ En zich tot Roederer wendend, voegt ze er bij: ‘Hoe, mijnheer! moeten we daartoe komen! Zijn wij dan alleen?.... Kan niemand ons verdedigen?’

‘Ja, madame, alleen! Verdediging is nutteloos, weerstand onmogelijk.’

Een ander lid van het departement, een erkend vijand des konings, gaf de koningin ongeduldig te verstaan, dat zij spoedig te kiezen of te deelen had.

‘Zwijg, mijnheer,’ voegde zij hem verontwaardigd toe, ‘gij zijt de eenige, die hier geen recht van spreken heeft; als men kwaad doet moet men niet den schijn willen aannemen, het te herstellen.’

‘Madame,’ herhaalde Roederer, ‘gij stelt het leven van uwen echtgenoot en uwe kinderen in de waagschaal; denk aan de verantwoordelijkheid, die gij op u laadt.’

‘Gaan we,’ sprak de koning.

En de arme Marie Antoinette, de handen voor de oogen slaande om hare tranen te verbergen, ging hare kinderen halen. Elisabeth voegde zich bij haar; al de getrouwen van het paleis wilden volgen, doch de koningin wenkte alleen de prinses de Lamballe en madam De Tourzel, de gouvernante der kinderen. De koning wendde zich om naar de trouwe schare, die gekomen was om hem te verdedigen, en die hem alleen moesten laten vertrekken. Hij dankte allen nogmaals voor hunne toewijding, en terwijl zij het koninklijk gezin met betraande oogen nastaarden, verliet dit het voorvaderlijk paleis om het nooit weer te betreden.

De koningsgezinden bleven echter niet werkeloos achter; zij volgden en omringden den koning en de zijnen, ten einde hun een doortocht te banen door de rumoerige menigte. De Zwitsers en een paar bataljons der nationale garde stelden zich in eene dubbele rij, om de aftrekkenden te beveiligen, maar konden het aandringende grauw niet tegenhouden. De koningin werd op den korten overtocht van hare horloge beroofd en wat verder rukte een woeste kerel haar zelfs den kleinen *dauphin* uit de armen. De verschrikte moeder slaakte een kreet en viel bijna in zwijm; gelukkig deed de man het kind geen leed en wilde het slechts dragen.

Eenige schreden verder moest de kleine troep stilhouden voor eene bende, die het hoofd van Mandat op eene piek droeg, en na duizend angsten te hebben uitgestaan, bereikte ze eindelijk het gebouw der Nationale Vergadering. Geen hartelijk welkom, neen, een doodelijk zwijgen begroette hier Lodewijk XVI, die de afgevaardigden aldus aansprak:

'Mijne heeren, ik kom hier om eene groote misdaad te verhoeden; ik zal mij met mijne familie en kinderen altijd in veiligheid rekenen, als ik mij bevind te midden van de vertegenwoordigers der natie; ik zal hier met mijne ministers blijven, tot de orde hersteld is.'

Doch toen hij zich daarop in hun midden wilde neerzetten, werd hem te verstaan gegeven dat de vergadering niet kon beraadslagen in zijne tegenwoordigheid. De ongelukkige monarch moest weder van zijn stoel opstaan en met de zijnen eene schuilplaats gaan zoeken in een vertrekje, dat voor den verslaggever van blad bestemd was. En vandaar kon hij al de beleedigingen aanhooren, die de Vergadering zich in de tegenwoordigheid des konings tegen hem veroorloofde.

(*Wordt voortgezet.*)

Kassier en vader. Amerikaansche novelle (*Vervolg.*)

'En wat is dat voor een programma, meneer Dixby?' zeî de kassier, door de wegsleepende taal van zijn moedigen bezoeker overmeesterd.

'Wat u aangaat, bepaalt zich dat eenvoudig tot het spelen eener lijdelijke rol,' zei de commissaris. 'Ge houdt u alsof ge niets van dit nachtelijk bezoek wist, en, na een geringen tegenstand voor den schijn, vergezelt ge de roovers met uwe sleutels in de hand; ik daarentegen verschuil me met een paar stevige kerels, die in mijne compagnie gediend hebben en voor niets bang zijn. Zoodra gij een voet over den drempel der Bank hebt gezet, volgen wij u op de hielen, we sluiten de deur, houden de dieven onze lantarens onder den neus en maken ons van hen meester. Dit programma schijnt heel kort, maar 't zal met gemak eene heele kolom in de dagbladen vullen.'

'Mijn beste meneer Si-las Bix-by,' zei Foster Houghton op elke letter van den naam drukkende, 'ik heb altijd zeer veel vertrouwen in uw oordeel gesteld. Mijne denkwijze daaromtrent is niet veranderd Ik doe dus een beroep op u... Veronderstelt ge dat ik 't kalm zou toezien dat twee of drie ellendelingen mijne vrouw op haren leeftijd eenen bal in den mond steken, wanneer ik te voren gewaarschuwd werd en ik dit kon verhinderen?'

'Neen, beste mijnheer Houghton, iets dergelijks verg ik ook niet van u,' zeî mijnheer Bixby, volstrekt niet verlegen.

'Ik heb die tegenwerping voorzien en dientengevolge maatregelen genomen De kleindochter van John Fletcher is erg ziek; al de buren in den omtrek hebben beurtelings bij haar gewaakt, en heden avond is men mij komen vragen of ik iemand wist die van nacht bij haar zou willen zijn. Toen heb ik geantwoord dat ik juist iemand kende die een ongelukkig huisgezin gaarne te hulp zou willen komen. Zoo'n verzoek aan mejufvrouw Houghton neem ik op mij; ik behoef haar maar 't een en ander te zeggen om haar daartoe te doen besluiten. Ik ga er met uwe vrouw heen, en ge behoeft u omtrent haar niet te verontrusten. Zij zal daar even goed in veiligheid zijn alsof ze twintig mijlen hier vandaan was.'

Terwijl Houghton nog aarzelde, trad zijne vrouw de kamer binnen en daar Bixby altijd van alles dadelijk partij wist te trekken, knoopte hij onmiddellijk eene onderhandeling aan.

'Lieve jufvrouw Houghton, neem me niet kwalijk dat ik eerst uw mans toestemming gevraagd en gekregen heb voor de goede daad, die ik u kom voorstellen. Ik ben komen vragen of ge ook genegen zoudt zijn om van nacht te waken bij 't meisje van John Fletcher; 't kind wordt niet beter, en de moeder ligt nu ook van vermoeienis en angst te bed'

'Heel gaarne, meneer Bixby,' zei jufvrouw Houghton vriendelijk. 'Ik moet juist in uwe buurt zijn; ik ga dus zoo ver met u meê en dan zal ik tegen negen uur bij Fletcher zijn. Ik kan mijn man wel alleen laten, want hij heeft nog verscheidene brieven te schrijven.'

Foster Houghton bleef verlegen staan dat alles ten genoegen van Bixby in orde kwam, en terwijl zijne vrouw naar boven liep om haren bril en haren grooten shawl te halen, kon de commissaris zijne laatste batterijen oprichten.

'Ik heb u alles gezegd wat ge noodwendig moest weten, mijnheer Houghton; als ge nu uwe tegenwoordigheid van geest maar behoudt is de Bank gered en zijn de dieven gepakt. Ga van avond maar niet uit, of ge zoudt argwaan opwekken. Bereid u er op voor om tusschen middernacht en een uur onze drie schelmen te zien opdagen; reken er vast op dat ik op mijn post ben. Hier blijft het bij, ik hoor jufvrouw Houghton den trap afkomen.... En nu, mejufvrouw Houghton, zal 't mij heel aangenaam zijn u tot geleide te strekken.'

De heer Foster Houghton bleef dus alleen thuis. Hij was geen lafaard maar iemand van een zeer vreedzamen aard, wien het speet dat hij zich in een avontuur had laten meesleepen; maar men mocht toch aannemen dat Bixby al de voorvallen voorzien had. Zijne afzondering maakte dit vooruitzicht dubbel onpleizierig. Herhaaldelijk stak hij de hand uit om naar zijne laarzen te grijpen, met het plan om uit te gaan en de dieven op zijne manier te voorkomen, zonder zich eenigszins over den officieëlen triomf te bekommeren dien Bixby als commissaris van politie zich daarvan voorstelde. Maar telkens liet hij zich achterover in zijn leunstoel vallen, bij zich zelven zeggende dat zijn stilzwijgend toestemmen gelijk stond met eene verbintenis op zijn eerewoord en dat Bixby misschien eenvoudig de speelbal zijner weelderige verbeelding was. Enkele oogenblikken betrapte hij er zich zelven op dat hem de afwezigheid zijner vrouw hinderde, daar deze hem anders die pijnlijke uren door haar bijzijn zou verkort hebben. Bijna iedere minuut luisterde hij naar de klok.

En Harry, zijn zoon - was die nu maar hier om zijn vader bij te staan in plaats van den ganschen nacht op 't feest door te brengen. zijn ongelijk niet onder 't oog kunnen houden,

Evenals David, treurende over zijn zoon Absalon, verweet zich de zwakke vader, vol medelijden met den jongman, zijne gestrengheid en nam zich voor om in 't vervolg de toegevendheid zijner vrouw jegens Harry te betrachten.

De klok der naburige kerk deed hem eensklaps uit zijne mijmerij ontwaken. Hij beefde, en zonder zich juist rekenschap te geven van hetgeen hij er mee zou kunnen doen, achtte hij het voorzichtig den revolver van zijn zoon te halen. Hij nam dus de lamp, en vond in Harry's kamer al de laden open en alles dooreen gesmeten, hetgeen een zoo stipt man als de kassier erg moest hinderen; maar wat hem in deze kritieke omstandigheid niet minder tegenviel, was dat het revolver-kistje leeg was!....

‘Dat is al heel zonderling,’ dacht hij, ‘maar neen!.... de dwaze jongen zal gedacht hebben dat men wel eens eene slechte ontmoeting kan hebben als men voor 't aanbreken van den dag van een feest terugkomt.’

Terwijl hij op 't kantoor rondzocht, stiet zijne hand tegen eene flesch, welks reuk hem den inhoud deed vermoeden.... eene flesch wiskey.

‘Komaan,’ zeî hij bij zich zelven, ‘dit zal mij, bij gebrek van een wapen, den moed geven, dien ik wel noodig heb om de bezoekers, die onze dappere commissaris heeft aangekondigd, behoorlijk te ontvangen.’

En hij nam een flinken teug van dat geestrijk vocht, waardoor hij, toen hij weder in de benedenkamer kwam, zich even onversaagd als de commissaris in persoon gevoelde en bereid was om de rol te vervullen, die hem ondanks zichzelven was toegewezen.

‘Bixby en ik,’ zei hij bij zich zelven, ‘zijn trouwens voldoende om de drie deugnieten op den grond te werpen, indien zij met hun drieën zijn; maar een beetje rust zal toch geen kwaad doen, omdat ik ze in elk geval in mijn bed ontvangen moet; laat ik dus gaan slapen totdat ze mij wakker maken.’

Eenige oogenblikken daarna, had de kassier de huisdeur gesloten, de ramen der beneden-verdieping gegrendeld en, om zich aan de rol die hij vrijwillig op zich genomen had, te houden was hij behoorlijk te bed gaan liggen. Eindelijk viel hij in slaap en werd inderdaad eerst gewekt door een tweede gebel.

‘Komaan!’ mompelde hij bij zich zelven, ‘dat is wat nieuws, want zoo bescheiden kondigen de dieven hun bezoek niet aan. 't Is zeker Bixby die me komt bekennen, dat die geheele geschiedenis niets dan zuivere verbeelding uit zijn dwaas brein is.’

Toen er voor de derde maal gebeld werd, liep hij naar de deur; maar voor hij open deed riep hij met de zwaarste stem die hij kon opzetten:

‘Wie is daar?’

‘Ik ben 't Foster,’ zei de zachte stem zijner vrouw. En toen hij haar had opengedaan, vertelde zij hem met een paar woorden, dat toen zij een uur of twee bij 't zieke kind gewaakt had, zij van haren post ontheven was geworden door de onverwachte aankomst eener oppaster: die men eene week te voren gevraagd had en op wie men niet meer rekende.

De waardige kassier van de Bank der Blue-River was 't niet met zich zelven eens of hij zijne vrouw zou verwittigen van 't drama dat in hare kalme woning zou gespeeld worden. Hij stelde zichzelven die vraag opnieuw en berekende daarbij terdege het voor en tegen, op nieuw hopende dat de commissaris hem eene valsche tijding zou gebracht hebben, in welk geval het onnoodig was om jufvrouw Houghton te verontrusten. Doch deze was vermoeid van 't waken en sliep dadelijk in, terwijl meneer Houghton, te midden van zijne besluiteloosheid, even als zij deed, vóór hij nog een woord gesproken had.

(*Wordt voortgezet.*)

Kleine fee.
Tafereelen uit Marlitt's verhaal:

Het geheim der oude jufvrouw.
(*Vervolg.*)

Zij liep met lichten stap over de krakende pannen en duizelde geen oogenblik; haar loeiende vijand liet haar echter niet veel tijd om adem te scheppen. Een hevige rukwind deed eensklaps de glazen deur knersend openspringen, de bloempotten vielen kletterend naar beneden en de planken bogen en beefden onder de voeten van Felicitas. Zij stond nog op het zijdak, doch had de borstwering van het balkon reeds gevat, dat zij op hetzelfde oogenblik bereikt had.

De storm rukte hare haren los en zweepte die om haar gelaat, doch zij zelve stond vast. Na een oogenblik wachtens sprong zij over het balkon heen en was in de voorkamer.

Achter haar huilde en raasde nog de storm; doch zij hoorde niets meer; zij dacht niet aan den doodelijk gevaarlijken terugweg; met gevouwen, slap neêrhangende handen, stond zij daar in dat met klimop behangen vertrek, dat zij nu voor het laatst aanschouwde!

De zwijgende witte beelden schenen welbekend en toch zoo zonderling op haar neêr te zien; eens hadden zij die vertrekken bezield, want huune levende gedachten hadden daar in heerlijke tonen geklonken en hunne hoofden omzweefd; nu waren zij noch slechts een dekoratief voor de wanden, en zagen even onverschillig op de bloeiende jeugdige gestalte van Adèle, als op het bleeke gelaat van het jonge meisje, dat nat van tranen naar hen opzag.

Overigens voelde Felicitas zich nog evenzeer te huis in die kamer als bij het leven van tante Cordula. Alles was er nog nagenoeg als voorheen; er lag geen stof op de piano en in de vensterbanken stonden, goed onderhouden, de twee lievelingsplanten der oude jufvrouw. Doch aan het andere venster was verandering gekomen. Het werktafeltje van tante Cordula was verdwenen - de professor had dien hoek voor zijne studiën ingericht.

Een gloeiend rood vloog over het gelaat van Felicitas; zoo stond ze daar als een dief in zijne kamer? Wie weet welke brieven en papieren daar op die schrijftafel lagen, waarin vreemde oogen geen blik mochten slaan! Hij had ze achteloos open laten liggen; want hij had den sleutel der kamer in zijn zak...

Felicitas vloog gejaagd naar de glazenkas, drukte tegen de geheime veer en daar lagen de vermiste kostbaarheden, de dikbuikige zilveren koffie- en melkkannen, de met zijden linten samengebonden zware pakjes zilveren lepels en vorken, daar stond ook het foudraal met den armband en daar stond ook de grijze doos, nog juist zooals tante Cordula haar dien avond had weggeschoven; zij had haar blijkbaar na dien tijd niet weer in handen gehad.

Met bevende handen nam Felicitas de doos op; zij was vrij zwaar; haar inhoud moest vernietigd worden, maar op welke wijze?

Felicitas lichtte voorzichtig het deksel op; er lag een dik boek in met lederen band, de dikke bladen gaapten uit elkander en een der boorden had zich door den tijd naar boven gekromd. Fen schuwe blik onderrichtte haar, dat het boek niet gedrukt, maar geschreven was.

Tante Cordula! daar rusten twee oogen op uw geheim; twee oogen waarin gij tallooze malen trouwe, kinderlijke liefde en toewijding gelezen hebt, en een jeugdig hart, dat nooit aan u getwijfeld heeft, staat hevig kloppend voor het raadsel uws levens! Het is even vast van uwe onschuld overtuigd als van het licht der zon; maar het wil weten waarom gij geleden hebt, het wil de grootte van uw levenslang offer in haar geheelen omvang leeren kennen. Uw geheim zal sterven; deze bladeren zullen tot asch vergaan, en de mond, die reeds in den tijd der vroegste kindsheid onverbrekelijk wist te zwijgen, zal even trouw het geheim bewaren als de uwe het gedaan heeft! De bevende vingeren van Felicitas sloegen den band open: 'Jozef von Hirschsprung *studiosus philosophiae*,' stond in krachtige trekken op de eerste bladzijde. Het was het dagboek van den student, den adellijken schoenmakerszoon, om wiens wil, zoo men zegde, tante Cordula haren vader eene beroerte van kwaadheid op den hals had gehaald. De schrijver had telkens slechts de halve zijde van ieder blad beschreven; en de andere helft, ongetwijfeld voor aanteekeningen, wit gelaten. Die opengelaten zijden vertoonden in dichte rijen, het fraaie fijne schrift van tante Cordula.

Felicitas begon te lezen. De diepzinnige, oorspronkelijke denkbeelden, welke zij daar zag neergeschreven, boeiden aanstonds hare oogen en dwongen haar tot nadenken. Hij moest een merkweerdig mensch geweest zijn, die schoenmakerszoon; al wat net jonge meisje las getuigde van verheven fantasie, van schrander oordeel en een vurig hart vol hartstochtelijke liefde! Daarom had ook Cordula, de dochter des strengen en aanzienlijken koopmans, hem liefgehad tot in den dood! Zij schreef:

- Gij sloot voor altijd uwe oogen, Jozef, en hebt niet gezien hoe ik voor uw ziekbed geknield lag en handenwringende heb gebeden dat God u sparen mocht. Onophoudelijk riept gij in het ijlen der koortsen mijn naam uit: nu eens op den toon der innigste liefde, dan weder op dien van een diep gewond hart; en wanneer ik u aansprak, staardet gij mij vreemd aan en sliet gij mijne hand terug.

- Gij zijt van de aarde gescheiden, in den waan dat ik mijne belofte verbroken had, en toen alles voorbij was en men u van uw ziekbed had weggenomen, vond ik dit boek onder uw hoofdkussen. Het zegt mij hoe teêr gij mij hebt liefgehad; maar gij hebt ook aan mij getwijfeld, Jozef... In doodsangst heb ik op een enkel helder oogenblik aan uwe legerstede gewacht; het zou u overtuigd hebben dat ik geene schuld had, en mijne smart over uw dood zou haar scherpsten prikkel verloren hebben; tevergeefs! Onze zielen zijn onverzoend van elkander gescheiden, grootere foltering kon mij niet worden opgelegd! En schoon ik de grootste misdaad begaan had, kon ik niet gruwzamer gestraft worden dan met dit hart, dat dag en nacht ten hemel schreit en mij rusteloos voortdrijft, even als de vluchtende Kaïn.

In dit boek hebt gij uwe gedachten nêrgelegd; maar hoe stout en verheven zij ook zijn, er waait een zoete verkwikkende adem van liefde over: uwe innige onvergankelijke liefde voor mij, Jozef. Alles spreekt tot mij in deze bladeren als met levenden adem en uwe dierbare stem... Ik zal u antwoorden, hier op dezelfde bladen, waarop uwe hand gerust heeft; en ik zal mij voorstellen dat gij nevens mij staat en dat uwe oogen mijne pen, trek voor trek volgen, tot dat het raadsel geheel voor u is opgelost!

Weet gij nog, hoe de kleine Cordula Helwig hare geliefde witte hoen, die door den jachthond achtervolgd was, op den zolder zocht? Het was donker boven, doch door eene reet tusschen de planken drong het zonnelicht en milliarden zonnestofjes bewogen zich in den lich *t*-zuil. Het kind gluurde door de reten. Daar, achter die planken was het huis van buurman Hirschsprung, en daar had hij juist den oogst van zijn eenig stuk land binnengehaald, en boven op de goudgele halmen zat de wilde zwarte Jozef en keek door het dakvenster.

- Zoek mij eens! riep het kind door de reet. De knaap sprong van de schoven af en keek uitdagend om. Zoek mij eens! klonk het weer. Daar kraakte het, en een van de planken, waarachter de kleine Cordula stond, viel met luiden slag op den zolder van het aanzienlijk buurmanshuis...

- Ik begon van schrik te weenen, en toen werd gij eensklaps zacht en vriendelijk, en bracht mij beneden in het eenvoudige schoenmakerskamertje. De plank werd weder vastgemaakt; maar sedert dien tijd kwam ik dage lijks over de straat bij u. O, wat waren dat heerlijke winteravonden! Op de groote kachel pruttelde de koffieketel; uwe weerdige moeder zat aan het spinnewiel en uw vader zat ieverig te kloppen op zijnen driepikkel en verdiende het dagelijksch brood.

- Ik zie nog zijn edel treurig gelaat, als hij van vroeger tijden vertelde. Toen waren de Hirschsprungs een aanzienlijk, beroemd geslacht geweest, een moedig Hunnengeslacht van reusachtige lichaamskracht! Welk eene onafzienbare reeks van heldenfeiten was door hun arm volbracht. Maar ik gruwde van de stroomen menschenbloed, die zij vergoten hadden, en hoorde veel liever de geschiedenis van dien ridder, die zijne jonge vrouw zoo trouw en teeder had bemind. Hij had twee armbanden laten maken, en op ieder daarvan stond de helft van een liefdevers gegraveerd; den eenen armband droeg hij zelf, en den anderen zijne trouwe vrouw. En toen hij in den oorlog doodelijk gewond nederviel, kwam een ruwe soldaat en wilde het kostbare liefdepand van zijn arm rukken; doch de stervende hield met zijne linkerhand krampachtig het sieraad omklemd en liet zijne hand houwen en verminken tot dat zijn schildknaap hem te hulp kwam en den dief versloeg... Die armbanden warden als relikwieën in de familie bewaard totdat de Zweden kwamen. - Hoe haattet gij die Zweden destijds, Jozef! Zij waren immers de schuld van den ondergang der Hirschsprungs.

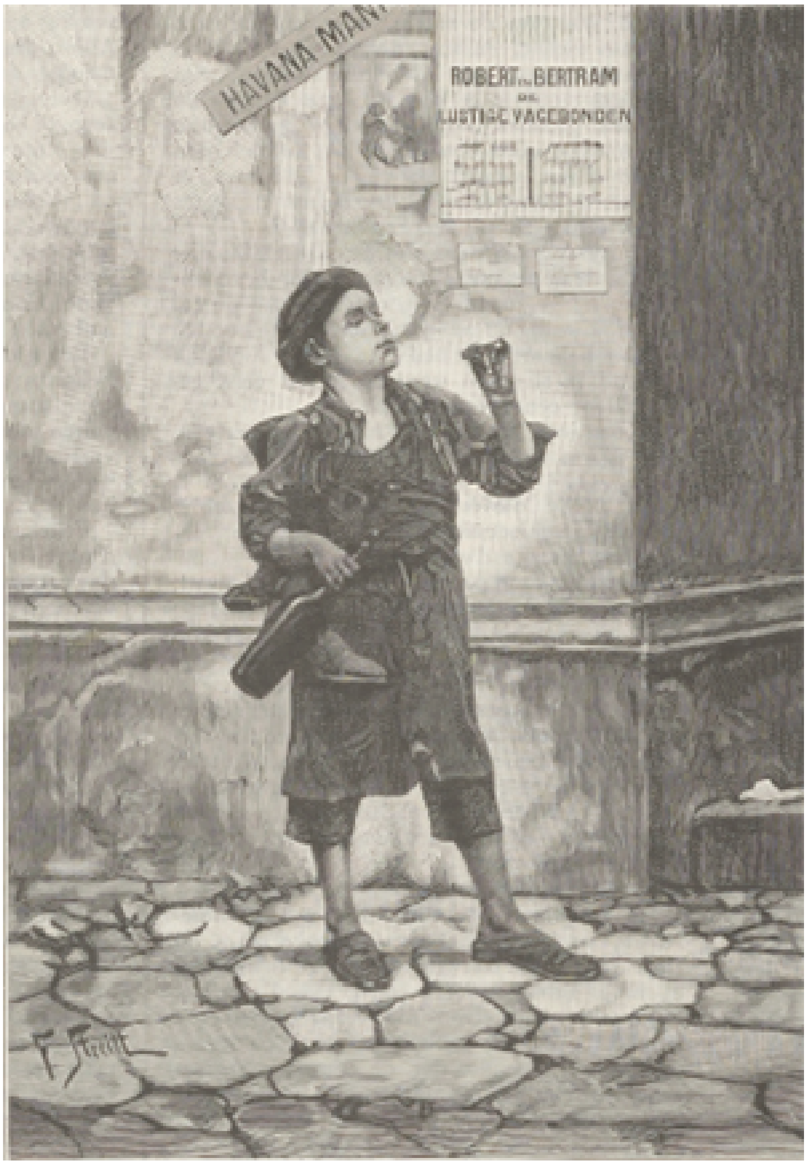

EEN ECHTE FIJNPROEVER, NAAR DE SCHILDERIJ VAN F. STREITT.

- Deze waren katholiek gebleven, toen bijna het geheele land tot den nienwen Lutherschen godsdienst overging. Zij leefden van dien tijd in strenge afzondering, ter oorzake van geloof; doch dit was den ouden Adriaan von Hirschsprung nog niet genoeg; hij verliet liever huis en hof in het oude Thüringan, dan onder ketters te leven. Hij had zijne bezittingen behalve het huis aan de markt, voor zestigduizend daalders in goad verkocht en op zekeren dag gingen zijne beide zonen op reis om in een goed katholiek land eene nieuwe woonstede te zoeken. Toen gebeurde het, dat de Zweedsche koning, Gustaaf Adolf, met een en twintig duizend man krijgsvolk door Thüringen trok. Hij vertoefde eenen dag in het stadje X. - 't was den 22 October 1632 - en zijne soldaten werden bij de burgers ingekwartierd. Ook het adellijke huis op de markt was vol Zweedsche ruiters, en dit moet den ouden Adriaan met woede en ergernis vervuld hebben. Er ontstond een hevige woordenstrijd, tusschen hem en de soldaten, die halfdronken op het binnenplein wijn slorpten, en in den twist stak een der soldaten den ouden man het zweerd midden doer de borst; hij viel met uitgestrekte armen ruggelings op den grond en bleef, zonder eenig geluid te geven, op de plek dood. De woedende Zweden plunderden en verwoestten alles wat hun onder de handen kwam, en toen de zonen des huizes terugkwamen, lag de oude Adriaan lang onder de kille zerken der Lieve-Vrouwe-kerk en zij zochten tevergeefs naar hun erfdeel. De Zweden hadden de zestig duizend daalders meegenomen; kisten en kasten stonden ledig, hun inhoud was vernield en verbroken op den grond, en de familie papieren waren in alle vier de winden verstrooid; geen enkel blaadje was weêr te vinden... Zoo vertelde uw vader, Jozef! Daarna kwam het huis voor een geringen prijs in handen van den burger Helwig. De twee zonen van Adriaan deelden den koopprijs. Lutz, de oudste, trok in den vreemde en niemand heeft ooit meer van hem gehoord; doch de andere tak hing het ridderzwaard aan den spijker, en nakomelingen van hen, die tegen de Saracenen hadden gestreden, die eens vereerd waren aan de keizerlijke hoven om hunne dapperheid en adellijke manieren, grepen naar leest en spanriem.

- Gij evenwel niet Jozef; gij gingt uw eigen weg, en gij wist dat die met doornen en steenen bezaaid zoude zijn. Uw geest ontvlood terwijl uw lichaam verhongerde!

- Wie zou aan zulk een einde van uw leven gedacht hebben, wanneer gij aan het klavier zat en de wondervolste harmonieën als onder uwe vingers zich verhieven? Het was een arm klein instrument, dat in een donkeren hoek uwer ouderlijke huiskamer stond; zijne tonen waren scherp en hard, maar uw geest bezielde ze; zij borsten in storm en onweder uit en schilderden den lachenden hemel boven eene schitterende wereld... Weet gij nog, hoe uw vader u beloonde, wanneer hij tevreden over u was? Dan ontsloot hij plechtig eene oude kast en legde een muziekblad op uwen lessenaar: het was de operette van Johan Sebastiaan Bach; zijn grootvader had haar van den komponist zelven gekregen en zij werd als een heiligdom in de familie bewaard... Er werd geen penning noch geen stukje brood bij u gevonden, nadat ge deze wereld verlalen had; maar het manuscript van dit opera, waarvan gij de materiëele weerde toch zoo goed kendet, lag onaangeroerd, onder mijn adres, op de tatel.

(*Wordt voortgezet.*)

Voor honderd jaren.
Tafereelen uit de groote Fransche Revolutie
Door J.R. van der Lans.

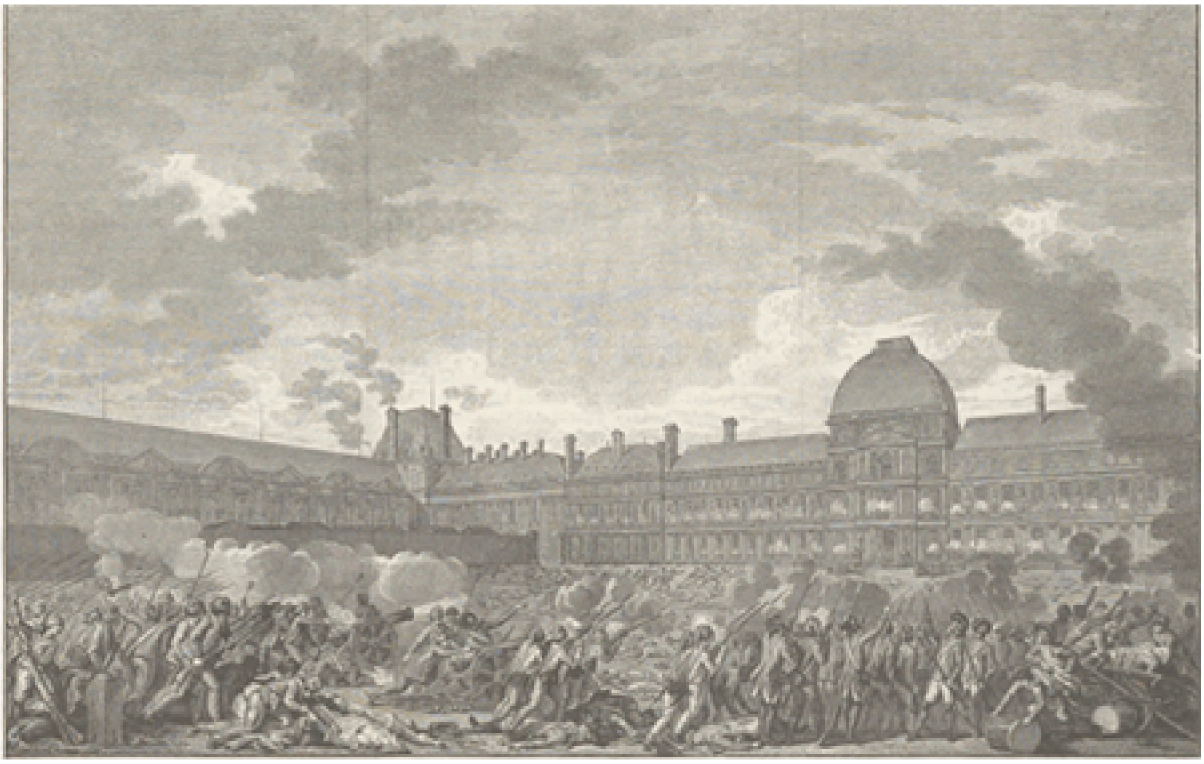

VOOR HONDERED JAREN. - Bestorming der Tuileriën, 10 Augustus 1792. Naar de teekening van C. MONNETT, schilder des konings.

XV.

> Bestorming der Tuilerieën. - Uitmoording der Zwitsers. - Plundering van het paleis. - De koning overgebrancht naar den Temple. - Het koninklijk gezin in den kerker. - Gebed van madame Elisabeth.

De koning had dan een toevlucht gezocht in de Nationale Vergaring. Eerst hoorde hij Roederer aan de Vergadering verhalen wat er voor de Tuilerieën was voorgevallen: als vernamen de heeren afgevaardigden dit voor het eerst, besloten zij aanstonds eene deputatie van twintig leden af te zenden om het volk tot bedaren te brengen, maar nauwelijks hadden dezen den drempel der zaal overschreden, of daar knalt als een donderslag de losbranding van geschut. De heele Vergadering stuift verschrikt op. ‘Verraad!!’ klinkt het hier en ginds en dreigende vuisten worden opgestoken naar de loge, waar de koninklijke familie schuilt.

De koning treedt naar voren.

‘Ik verklaar u, heeren,’ roept hij, ‘dat ik den Zwitsers verboden heb te schieten.’

De koningin bevestigt dit, maar ondertusschen bulderen nieuwe kanonschoten, vermengd met knallend musketvuur. Daar komt de boodschap, dat de afgezonden deputatie door de menigte is verstrooid. Een oogenblik later kletteren geweerkogels tegen de ruiten; geweerkolven bonzen op de deuren, deze bezwijken en daar flikkeren voor de ontstelde blikken der afgevaardigden de bajonetten van het gewapend gepeupel.

Alles stormt als razend van de banken op. ‘Wij worden overrompeld!’ klinkt het. Tevergeefs tracht de president de orde te handhaven. Heel de vergadering loopt uiteen, en de fiere wetgevers, die straks nog door het uitzenden van twintig man den opstand meenden te dempen, kozen naar alle richtingen het hazenpad. Marie Antoinette ziet van uit de loge, met gekruiste armen, dit schouwspel aan, en een oogenblik speelt een spottend lachje om hare lippen; die mannen, straks nog zoo fier op hun gezag, toonen zich tegenover den opstand vreesachtiger dan eene zwakke vrouw. Maar daar roepen haar de schreiende kinderen, en de heldin is weer. moeder: voor die arme kleinen siddert zij bij het luisteren naar het moorddadig gevecht, dat op geringen afstand woedt onder de zuilengangen der Tuilerieën.

Wat was daar sinds het vertrek der koninklijke familie voorgevallen? Schoon de koning met de zijnen het paleis verlaten had, de oproerbenden hadden aan geen aftocht gedacht. In de wilde verwarring wisten velen ook van het vertrek des konings niets en onstuimig drongen steeds dichter drommen op het paleis aan. Daar stormen de verwoede Marseillanen het binnenplein op, terwijl de verdedigers zich inderhaast binnen de muren moeten bergen met achterlating der kanonnen, die nu onder gejuich op het paleis worden gericht.

'Leve de natie!' roepen de opstandelingen onder de vensters den Zwitsers toe, die in de vertrekken der eerste verdieping staan opgehoopt. 'Leve de natie!' antwoorden dezen, en enkelen werpen hunne kardoezen weg ten teeken dat zij niet op het volk willen schieten. Maar de Marseillanen, door de achtersten voortgedreven, dringen dichter aan; zij werpen zich op de barricade onder de poort, waarachter zich een aantal verdedigers van het paleis, nationale garden en Zwitsers door elkander, hebben verschanst. Weldra ontbrandt daar, aan den voet des koninklijke traps een heet gevecht. Maar ondertusschen zijn op andere punten van het binnenplein mannen met pieken de schildwachts genaderd, halen ze met ijzeren haken naar zich toe, sleepen ze over den grond en maken ze af. Op hetzelfde oogenblik klettert een geweerschot tegen de vensterruiten.

Van uit de vertrekken zien de Zwitsers hunne kameraden lafhartig vermoord; het bloed hunner wapenmakkers mag niet ongewroken blijven, en tot den strijd getergd, geven ze op hunne beurt vuur; de geweren branden los en de reeds binnengedrongen opstandelingen ijlen terug onder den kreet: 'Verraad.'[1] Uit alle vensters door de kogels der Zwitsers achtervolgd, stuiven zij hals over kop uiteen en er komt een oogenblik ruimte op het binnenplein. Hiervan maken een honderdtwintig Zwitsers gebruik om een uitval te doen; ondanks het moorddadig geweervuur, dat hen begroet, maken zij zich meester van een der kanonnen, die op het paleis gericht zijn, keeren het weer om en doen het tegen de Marseillanen losbranden. Dit enkele kanonschot doet wonderen. In een oogwenk is het heele voorplein met de aangrenzende straten en Seine-kaden schoongeveegd; alles vlucht, met den doodschrik op het lijf. Slechts de lijken der gevallenen blijven achter.

Helaas, waarom was het den trouwen Zwitsers niet vergund, de oproerbenden voorgoed te verstrooien en aldus de gruwelen te verhoeden, welke die Augustusdag nog aanschouwen zou! Op het oogenblik dat zij den opstand schenen te breidelen, ontvingen zij het formeel bevel des konings, zich onmiddellijk naar de Nationale Vergadering te begeven. Het was hard voor de wakkere krijgers, het behaalde voordeel aanstonds weer te moeten prijsgeven; maar de koning, hun meester sprak, en zij gehoorzaamden. Onder den kogelregen der opstandelingen, die nu onmiddellijk weer moed schepten, bereikte een groot aantal het gebouw der Nationale Vergadering. Maar ongelukkig had het bevel des konings niet kunnen doordringen tot hunne wapenmakkers, die binnen het paleis waren achtergebleven en daar met het handjevol koningsgezinden, die zich in de vertrekken verdrongen, alleen het ontzaglijk leger van den opstand had den het hoofd te bieden.

Want met vernieuwde woede kwamen de straks uiteengedreven zwermen thans weer aangestormd.

---

1) 'Het is moeilijk,' zegt Thiers, 'te midden dier verwarring juist uit te maken van welken kant de eerste schoten gelost zijn. De aanvallers hebben beweerd, dat zij vriendschappelijk genaderd waren en, eenmaal binnen het paleis, verraderlijk overrompeld en neergeschoten werden. Dit is niet heel waarschijnlijk, want de Zwitsers waren niet in een toestand om het gevecht uit te lokken: daar zij na het vertrek des konings niet meer verplicht waren strijden, behoefden zij slechts aan hun behoud te denken en verraad was daartoe het middel niet. Wanneer overigens de aanval iets aan het zedelijk karakter dezer gebeurtenissen veranderen kon, zou men moeten toegeven, dat de eerste en wezenlijke aanval, dat wil zeggen het bestormen van het paleis, van den kant der opstandelingen kwam.'

‘Wraak! wraak! dood aan de Zwitsers!’ huilen de woestelingen. Weer worden de kanonnen op het paleis gericht; de kogels verbrijzelen de sierlijke kolommen en pilasters; weldra slaat op verschillende punten de vlam uit het breede gebouw, zoodat de verdedigers in rook en kruitdamp dreigen te verstikken. Reeds hebben de Marseillanen zich een doortocht gebaand; in kleine hoopjes van elkander gescheiden, bieden de Zwitsers nog wanhopigen tegenstand, maar tegen de overmacht zijn zij niet bestand; met elk oogenblik groeien hunne vijanden aan; al het ontuig uit de voorsteden wil het paleis van den ‘tiran’ binnenrukken om er te moorden en te plunderen.

‘Dood aan de Zwitsers!’ wreergalmt hun moordgehuil, en als slachtvee worden de ongelukkigen neergehouwen; het plaveisel der galerijen, de vloeren der zalen, het marmer der trappen, alles stroomt van het bloed dier getrouwen, hetwelk zich vermengt met het edelste bloed van Frankrijk. Die edellieden en rechtgeaarde burgers, welke daags te voren hier waren saamgestroomd om hun koning te verdedigen en die hem niet naar de Nationale Vergadering hadden kunnen volgen, deelden het lot der Zwitsers, gelijk zij hunne trouw gedeeld hadden.

‘Hier is onze post, hier willen wij sterven!’ riepen de beide kamerheeren des konings, die den toegang tot de raadzaal verdedigden, tot de bajonetsteken der oproerlingen hen neervelden. Zoo vielen nog tal van dienaren des konings, als slachtoffer der trouw aan hun meester. Het dienstpersoneel in de kelderverdieping werd eenvoudig door de vensters neergeschoten: zij, die aan de kogels ontsnapten, kwamen om in den brand. Tot in de diepste schuilhoeken van het paleis achtervolgden de woestelingen hunne prooi. Verscheidene edelen, meest machtelooze grijsaards, poogden zich te redden door te ontvluchten langs de galerij, die de Tuilerieën met het Louvre verbond. Helaas, de rampzaligen werden achterhaald, neergestooten en hunne verminkte en uitgeschudde lijken door de vensters op het binnenplein of de Seine-kade geworpen. Groepen weerlooze vrouwen, angstig bijeengescholen, ging het gespuis met bijlen en pieken te lijf.

Madame De Campan, die, naar hare zuster zoekende, een soldaat voor hare oogen zag vermoorden, vluchtte, door andere vrouwen gevolgd, een trap op. ‘De moordenaars,’ zoo schrijft zij, ‘nog geheel met bloed bemorst, laten den soldaat liggen om naar mij toe te komen. De vrouwen werpen zich aan hunne voeten en grijpen hun sabels. De weinige ruimte op den trap hinderde de moordenaars, maar ik had reeds eene vreeselijke hand in mijn rug gevoeld, die mij bij de kleeren greep, toen er van onder aan den trap geroepen werd: Wat doet gij daarboven? De afgrijselijke Marseillaan, die mij wilde vermoorden, antwoordde met een *hm!* waarvan de klank mij nooit uit het geheugen zal gaan. De andere stem voegde er slechts deze woorden bij: Burger, er worden geene vrouwen gedood.

Ik lag op de knieën, mijn beul liet mij los en zeide: Sta op, *coquine*, de natie schenkt u genade.

Een oogenblik later maakten vijf of zes kerels zich van mij en de andere vrouwen meester en na ons op banken voor het raam geplaatst te hebben, geboden zij ons Leve de natie! te roepen.

Ik stapte over verscheidene lijken heen en herkende dat van den ouden burggraaf de Broves, tot wien de koningin mij in het begin van den nacht gezonden had om hem evenals een ander grijsaard van harentwege te bevelen, naar huis te gaan. De beide oude edellieden hadden mij verzocht aan Hare Majesteit te zeggen, dat zij maar al te zeer aan de bevelen des konings hadden gehoorzaamd, waar zij om hem te redden hun leven hadden moeten wagen, dat zij ditmaal niet zouden gehoorzamen en zich slechts de goedheid der koningin zouden herinneren.'

Gelukkig dat in de algemeene verwarring vele koningsgezinden konden ontvluchten. De Zwitsers hadden dit voorrecht niet. Aan hun uniform kenbaar, waren zij overal het mikpunt der woede van het gepeupel. Tevergeefs trokken zij hunne roode wapenrokken uit; hunne slanke gestalte, hunne blonde haren en blanke gelaatskleur verried hen toch. Zij die gepoogd hadden, door den tuin te ontkomen, werden gegrepen, gefolterd, verminkt en hun uitgeschudde lichamen aan stukken gescheurd. 'Wij willen Zwitsersvleesch eten,' gilden de furiën, 'slaat ze dood.' De pen weigert die gruwelen te beschrijven. Dien dag zag men vrouwen, op hoopen naakte lijken gezeten, de tanden zetten in menschenvleesch, dat in de vlammen van den brand was geroost. Een comediant van een boulevard-tooneel vulde een glas met bloed, en op een stapel lijken staande, dronk hij het leeg. Tot in de afgelegenste straten werden zij achtervolgd; op daken en in kelders, waar zij eene schuilplaats hadden gevonden, werden zij neergeschoten en afgemaakt als dolle honden. En toch waren zij, welke dien dag vielen, nog gelukkiger dan hunne wapenmakkers, die bewaard werden voor de afgrijselijke Septembermoorden.

Toen er in en om de Tuilerieën niets meer te moorden viel, verlustigde het gepeupel zich in de vernieling van het paleis, waar eenmaal Lodewijk XIV in luister getroond had als koning der eerste natie van Europa. Als duivelen wierpen de oproerlingen zich op zijn roemrijken troonzetel en scheurden het purper met de gouden leliën aan flarden. Schilderij vazen, beelden, kunstwerken, geschenken van keizers en koningen, gedenkstukken van Frankrijks groot verleden, alles werd verbrijzeld, vernield, vertrapt op het van bloed glibberige plaveisel. Tot in de kapel toe werd die Vandaalsche verwoesting voortgezet. In heel het paleis kon men geen voet meer zetten, zonder te struikelen over brokstukken en lijken, drijvend in bloed. Vooral bij de deuren lagen ze bij stapels op en over elkander, deze van het hoofd, andere van armen en beenen beroofd, daar die ledematen hadden moeten dienen tot zegeteekenen op de pieken. En welk eene verwoesting in de tuinen! Gras- en bloemperken vertreden, als waren ze door den ploeg omgewoeld; de vijvers, rood van bloed, de blanke marmerbeelden met bloed bemorst.

Het schitterend paleis, tot welks aanleg en versiering machtige vorsten en begaafde kunstenaars eeuwenlang hadden saamgewerkt, om het te maken tot een pronkjuweel van Europa, Frankrijks luister waardig, was in éénen dag, in een bebloeden puinhoop veranderd.

Frankrijks koning zou voortaan geen ander paleis hebben dan een somberen kerker. Op het oogenblik genoot hij nog de 'gastvrijheid' der Nationale Vergadering. Des morgens tusschen tienen en elven daar aangekomen, zaten de voormalige bewoners der Tuilerieën daar om één uur na middernacht nog. Van uit de loge, die men hun had aangewezen, zagen zij de brokstukken uit hunne vernielde woning, de bloedige ledematen hunner trouwe verdedigers, op pieken gestoken, in triomf door het gespuis binnengedragen. Vandaar hoorden zij de deputaties van het nieuwe gemeentebestuur, de afgevaardigden uit de revolutionnaire club op gebiedenden toon de afzetting des konings eischen.

'Wij vragen u, en heel het volk vordert de afzetting des konings en gij hebt nog zelfs zijne schorsing niet uitgesproken,' hoorden zij een dier heftige sprekers tegen de Vergadering uitvaren. 'Wat doet gij dan, gij wetgevers?.... Zie, hoe het volk arbeidt, arbeidt gij evenzoo; weet dat het paleis in brand staat en wij het vuur niet zullen blusschen vóór de wraak des volks voldaan zal zijn.'

En de koning moest het aanzien, hoe de Vergadering, die zijn gezag met voeten trad, met slaafsche gehoorzaamheid de bevelen volbracht van het gepeupel; hij hoorde hoe de schorsing over hem werd uitgesproken, terwijl eene raad van ministers (*conseil exécutif*) in zijne plaats het bewind zou voeren, in afwachting dat eene conventie in het vraagstuk der afzetting zou beslissen.

'Aldus handelende,' sprak Vergniaud, trachtend de rumoerige deputaties te bedaren, 'heeft de Vergadering zich beperkt binnen de grenzen harer macht, die haar niet veroorloofden zich zelve tot reenter over het koningschap te maken, en heeft zij voorzien in het welzijn van den staat door de uitvoerende macht in de onmogelijkheid te stellen om nadeel te doen. Aldus heeft zij aan alle behoeften voldaan en is binnen de grenzen harer bevoegdheid gebleven.'

Dat alles hoorde de koning in stilte aan; maar Marie Antoinette, die ook het oor geleend had en zag welk een bijval Vergniaud's woorden vonden, kon niet nalaten met een bitteren glimlach op te merken: ‘Ziedaar waarop al hunne eeden uitloopen.’

Ten slotte hoorde het koninklijk gezin beslissen dat de voorwerpen, afkomstig uit hunne geplunderde woning, naar het stadhuis zouden gebracht worden; dat de Zwitsers in verzekerde bewaring zouden blijven ‘onder de hoede der wet’ en dat zij zelf in het gebouw der Vergadering zouden gehuisvest worden, in een viertal cellen van het voormalig klooster der *Feuillants*, in afwachting dat er een geschikter verblijf voor hen zou ge von den worden.

Dat verblijf was weldra gekozen: de voormalige bewoners der Tuilerieën zouden worden overgebracht naar den *Temple*, een hoog somber gebouw met vier spitse torentjes, het overblijfsel eener sterkte, in 1212 door den schatmeester der Tempelridders gesticht: een echt kerkerslot.

Reeds in den avond van den 13^{en} werd de koning met zijne gemalin en zuster en de beide kinderen daarheen gevoerd in eene koets, waarin behalve de prinses de Lamballe en madame De Tourzel met hare dochter, ook Pétion met een paar leden van het gemeentebestuur hadden plaats genomen. De heeren hielden den hoed op het hoofd, om het volk te toonen dat de geringste hulde aan de koninklijke waardigheid voortaan misplaatst zou zijn. Het was eene vrij overbodige aansporing tot het gepeupel, dat zich wel aan iets anders te buiten ging, dan overmatig huldebetoon jegens den koning. Met uitjouwingen omringde het zijne koets, en toen deze het plein *Vendóme* bereikt had, deed men ze stilhouden om den koning te laten genieten van het schouwspel der omverhaling van het standbeeld zijns grooten voorzaats Lodewijk XIV. Den 10^{en} Augustus 1692, juist honderd jaren geleden, was dat gedenkteeken onthuld; den 11^{en} Augustus 1792, had de Nationale Vergadering gedecreteerd dat al de standbeelden van koningen, welke de pleinen der hoofdstad sierden, voor den grond zouden geworpen worden, in afwachting dat het koningschap zelf voorgoed werd opgeruimd. Het op vernieling beluste grauw had zij daardoor tevens weer eene aangename afleiding bezorgd.

Als razenden ging het gespuis te keer, toen het beeld van den grooten koning ten aanschouwen van zijn vernederden kleinzoon in stukken neerplofte. Te midden van getier en geschreeuw, waarboven telkens de kreet. ‘Dood aan den koning!’ uitklonk, zette het rijtuig zijn weg voort; om den koning geene enkele beleediging te sparen ging het slechts stapvoets als een lijkwagen langs den breeden boulevard, die zoo menigmaal den koninklijken stoet in vollen luister had zien voorbijtrekken. Naarmate men de volkrijke voorsteden naderde, vermeerderde het gedrang en gejouw, en het was volslagen nacht, toen het koninklijk gezin den *Temple* bereikte.

O bittere bespotting! het voorplein der gevangenis was geïllumineerd om de vreugde uit te drukken van het volk, dat zijn tiran gekerkerd zag. Voor de ontvangst der gevangenen zelven waren niet de minste toebereidselen gemaakt; een vol uur liet men hen wachten in eene voorzaal van het oude, sombere gebouw, en toen eerst geleidde men hen met flambouwen over een donker binnenplein naar de voor hen bestemde vertrekken, die nog niet eens behoorlijk in orde waren gebracht. Madame Elisabeth werd eene walglijk smerige keuken op de derde verdieping tot nachtverblijf aangewezen; daar had de vrome prinses, de edelste vrouw van geheel Frankrijk tot toilettafel een gootsteen, tot legerstede een stroozak en tot eenig meubel eene oude keukenkast vol vuile vaten. De prinses de Lamballe kreeg een donker hokje tusschen de twee vertrekken, waarin de koningin met den kleinen dauphin en de jeugdige prinses met hare gouvernante madame De Tourzel moesten slapen, en Marie Antoinette kon niet dan met de grootste moeite sch[o]one lakens krijgen voor het onzindelijk bed, dat haar was aangewezen.

Intusschen schikte men zich, zoo goed en kwaad het ging, in het ellendig verblijf, waar men na al de doorstane beleedigingen ten minste rust vond, en men zich bij alle ontbering en vernedering nog gelukkig gevoelde in het denkbeeld ten minste te zamen te zijn. Helaas, zelfs dit bescheiden geluk zou den vorstelijken gevangenen niet lang gegund zijn. Reeds in den nacht van den 19^{en} op den 20^{en} moesten zij eene voorproef smaken van de wreede scheiding, die eerlang het koninklijk gezin zelve zou uiteenrukken; dien nacht werden de prinses de Lamballe en madame De Tourzel met hare dochter uit den *Temple* weggevoerd, ondanks de tranen en omhelzingen der kinderen, ondanks de smeekingen van Marie Antoinette, die nooit hare vijanden om eene gunst had verzocht, maar ditmaal den gezanten der gemeente bad, haar toch hare vriendin en de tweede moeder barer kinderen te laten behouden. Zij moesten scheiden van de laatste getrouwen, die haar in het ongeluk waren bijgebleven; en de prinses de Lamballe, die, reeds naar Londen uitgeweken, opzettelijk van daar was teruggekeerd om het lot harer koninklijke vriendin te verzachten, zag zich van de zijde der koningin weggerukt op het oogenblik dat deze het meest behoefte had aan haren troost. ‘Mijne plaats is aan hare zijde,’ had de edelmoedige prinses gezegd, toen men haar te Londen wilde terughouden; helaas, de revolutie had er anders over besloten: Marie Antoinette zou het beminnelijk gelaat harer trouwe vriendin niet meer terugzien, dan met bloed bemorst op eene piek geheven.

Alzoo was de koninklijke familie voortaan alleen in den kerker, ofschoon dag en nacht bespied door bewakers, die om elf uur 's morgens, om vijf uur 's avonds en om middernacht werden afgelost. De koning begaf zich nooit ter ruste dan nadat de nieuwe bewaker voor den nacht verschenen was, ten einde te weten met wien hij te doen had. Tot zelfs in hunne nachtelijke rust werden de gevangenen gestoord door het heen en weer drentelen dier schildwachts of liever spionnen.

Alvorens den kleinen dauphin ter ruste te leggen, liet de koningin hem hardop zijn avondgebed verrichten; het kind voegde daar altijd twee gebedjes aan toe voor de prinses de Lamballe en voor madame De Tourzel, opdat God haar in Zijne heilige hoede mocht nemen. Maar zoodra een der soldaten de kamer binnentrad, was de knaap zoo verstandig die gebeden in stilte te storten.

Aldus gestadig bespied en beloerd, bracht het koninklijk gezin de lange, eentonige dagen in den somberen kerker door, met geene ander afleiding dan het onschuldig gesnap der kinderen. Als het goed weer was, vergunde men den gevangenen des middags om één uur eene kleine wandeling in een hoekje van den tuin, maar overigens bleven ze geheel van de buitenwereld afgesloten, geheel onkundig van hetgeen er buiten hunne gevangenis plaats had; want dagbladen werden in den *Temple* niet toegelaten. Slechts nu en dan liet men, als bij toeval, een vuilaardig pamflet, waarin de grievendste beleedigingen tegen den *ci-devant roi*, den ‘voormaligen koning’ werden uitgebraakt, in hunne vertrekken rondslingeren. Overigens vernamen de gevangenen van den loop der gebeurtenissen niets, dan hetgeen de trouwe kamerdienaar Cléry, die tot hunne bediening in de gevangenis werd toegelaten, hun steelsgewijze kon meedeelen.

In een der torenvertrekjes bevond zich eene kleine bibliotheek, waarvan de koning tot tijdverdrijf kon gebruik maken; ook voor het onderwijs en de opvoeding der kinderen werd van die boeken druk gebruik gemaakt, en de koning gaf beurtelings met de koningin en prinses Elisabeth den dauphin en zijn zusterken les. Des avonds verzamelden alien zich in het grootste vertrek om de tafel, terwijl de koningin of madame Elisabeth voorlas, daarbij die boeken uitkiezende, waaruit voor de kleinen nutte leering en voor hen zelven troost en opbeuring te putten viel. Ach, menigmaal bij het herlezen der geschiedenis van vorsten en vorstinnen stiet men op feiten en omstandigheden, waarin men het eigen lot herkende, en dan heerschte in den kleinen kring voor eene wijle eene beklemmende stilte. Wat daar geboekt stond omtrent het tragisch einde van een Karel I, van eene Maria Stuart, - ach hoe spoedig konden de edele gevangenen zelf dit ondervinden! Was er wel één tijdperk in heel den omvang der geschiedenis aan te wijzen, waarin de geest van oproer en omverwerping, van bloedvergieten en vorstenmoord zoo gruwzaam had gewoed als hij thans het arme Frankrijk teisterde? Dagelijks eischte de revolutie nieuwe offers, met elken dag riep zij luider om het hoofd des konings; ieder oogenblik kon zij het komen vorderen om het op eene piek te steken als dat van zoovele anderen.

Hoe kromp bij die gedachte het hart der koningin van angstige bekommering om hare lievelingen! Hoe leed de koning zelf bij het denkbeeld wat er worden moest van zijne dierbare betrekkingen!

Maar om hun moed staande te houden te midden dier bijna bovenmenschelijke beproevingen had God hun een troostenden engel gegeven, die hen altijd bemoedigend op den hemel wees. Het was de engelachtige Elisabeth, die ofschoon al het wee van heel het koningsgezin in haar hart dragende, door hare hemelsche kalmte hun die bovennatuurlijke kracht wist mee te deelen, welke zij zelve putte uit het vertrouwen op God. Zij leerde hen dat treffende gebed uitspreken, hetwelk sedert de troost geworden is van alle beklemde harten:

‘Wat zal mij heden overkomen, o God? Ik weet het niet: al wat ik weet is dat mij niets zal overkomen wat Gij niet van alle eeuwigheid hebt voorzien. Dat is mij genoeg, Heer, om gelaten te zijn.

‘Ik aanbid Uwe eeuwige raadsbesluiten; ik onderwerp mij daaraan van ganscher harte; ik wil alles, ik neem alles aan wat Gij wilt. Ik maak U van alles een offer en vereenig dit offer met dat van Uwen Zoon, mijn Verlosser, U door Zijn goddelijk Hart en door Zijne oneindige verdiensten, geduld vragende in onze rampen en de volmaakte onderwerping, die U verschuldigd is voor al wat Gij zult willen en toelaten.’

(*Wordt voortgezet.*)

[Onze gravures]

Mozart aan het sterfbed zijner Moeder

Wolfgang Amadeus Mozart, een der geniaalste toonkunstenaars van alle tijden (den 27^{en} Januari 1756 te Salzburg geboren) behaalde, gelijk men weet, reeds als knaap op de concertreizen, die zijn vader met hem naar Munchen, Weenen, Londen, Parijs. Milaan, Rome enz. ondernam, de hoogste triomfen, hooger wellicht dan ze hem in zijn later leven, door zorgen, kuiperijen en miskenning verbitterd, ooit weder ten deel zijn gevallen.

Bij zijn eerste optreden te Parijs raakte iedereen over het negenjarige wonderkind in verrukking. Het was misschien de herinnering aan dien bijval, welke later den twee-en twintigjarigen Mozart verleidde, nogmaals de hoofdstad aan de Seine op te zoeken, in de hoop daar eene betrekking zijner waardig te verkrijgen. Maar dit tweede verblijf te Parijs bracht hem de bitterste teleurstellingen en was een der treurigste tijdperken in het leven van den zwaarbeproefden toondichter.

Op kunstgebied kon hij zich door de on verschilligheid van het publiek, de bekrompenheid der grooten en den bitteren nijd der kunstge nooten geene baan breken, zoodat hij gedwongen was door lesgeven kommervol in zijn onderhoud te voorzien. Om de maat van zijn leed vol te maken, werd zijne oude moeder, die hem in den vreemde vergezeld had, en haar veelbelovenden zoon met de innigste liefde aanhing, zwaar ziek.

Sedert 23 Maart 1778 bewoonden beiden een paar armzalige kamers in het *Hôtel des quatre fils Aymon*, waar mevrouw Mozart in Mei bedlegerig werd. Wel stond zij nog voor eene poos van haar ziekbed op en nam haar huiselijken arbeid weer op zich, maar reeds in de volgende maand zonk zij opnieuw op de legerstede, die thans haar doodsbed worden zou.

Haar zoon verpleegde haar veertien dagen met teedere toewijding en waakte onophoudelijk aan de sponde der stervende Slechts een landgenoot, de musicus Heina, bezocht en troostte hem, en ook de meesteres van het logement toonde zich eene medelijdende ziel, door de arme vreemdelingen, zooveel zij vermocht, met raad en daad hij te staan.

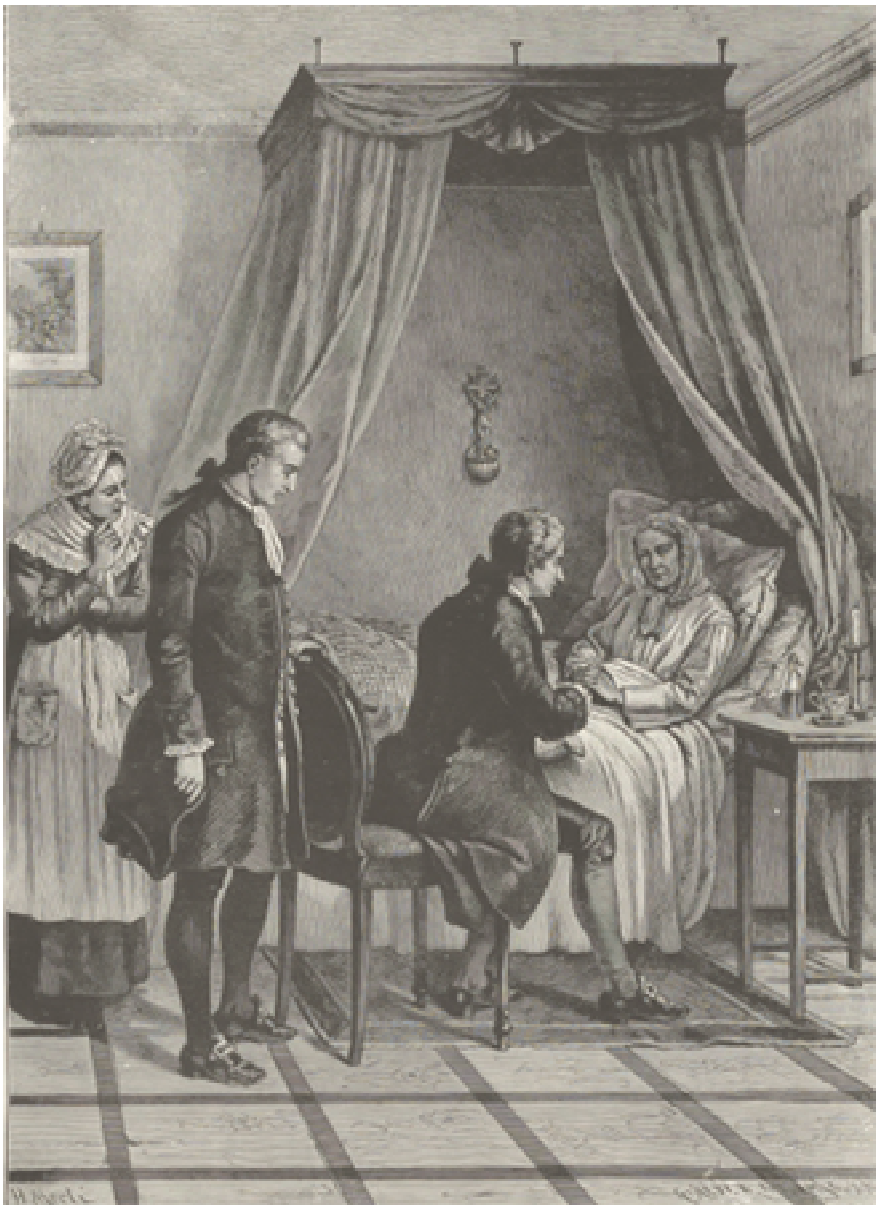

MOZART AAN HET STERFBED ZIJNER MOEDER, NAAR DE TEEKENING VAN H. MERTE.

Ons tafereel vertoont ons den jongen Mozart aan het sterfbed zijner moeder, wier laatste zegenwenschen hij ontvangt, terwijl beide bovengenoemde belangstellenden het treffend schouwspel bijwonen. De 3^dn^ Juli 1778 stierf de zieke, en kort daarop verliet Mozart de Fransche hoofdstad, waar hij het gedroomde geluk niet gevonden, maar veeleer een onherstelbaar verlies geleden had. Hij keerde naar Salzburg terug, waar de nood hem dwong in 1778 de betrekking van hoforganist aan te nemen.

Zoo dreigde zijne in het begin zoo schitterende loopbaan uit te loopen op een staat, die niet veel van dienstbaarheid verschilde. Maar de Voorzienigheid waakte over den edelen, hoog begaafden jongeling Zij had hem bestemd om in eene eeuw van twijfelzucht en critiek, toen het hoogmoedige verstand alle gevoel verloochende, de teerste gevoelens van het menschenhart in tonen te vertolken. Bij het aanhooren dier aandoenlijke toondichten, welke recht uit het hart kwamen, werd de koude, onverschillige wereld van dien tijd tot verteedering gedwongen.

Mozarts genie zegepraalde en verspreidde weldra een glans, dien de volgende eeuwen niet meer uitdooven zouden.

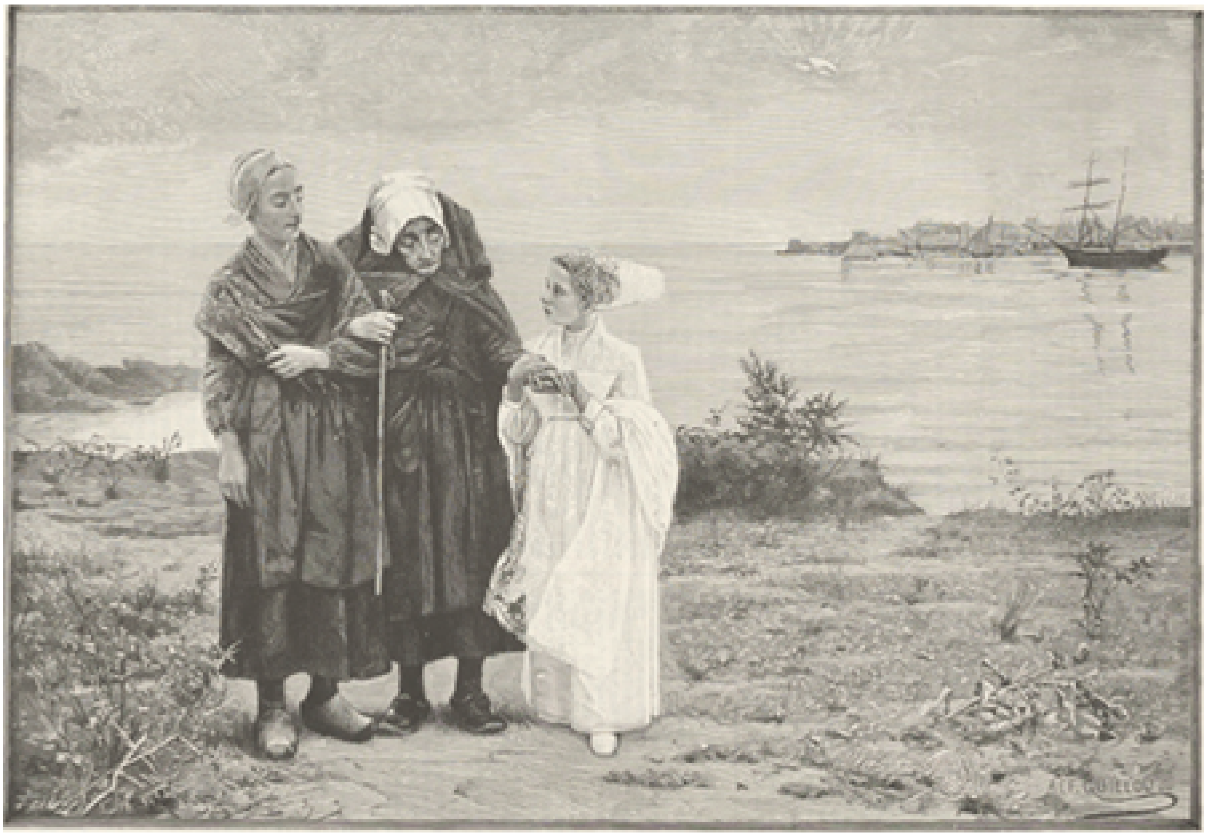

DRIE GESLACHTEN, NAAR DE SCHILDERIJ VAN GUILLON. (Parijsche Salon van 1888.)

Drie Geslachten.

Treffend in al haren eenvoud is de groep van grootmoeder, moeder en dochter, ons door den vermaarden Franschen schilder Guileon voorgesteld. Ongezocht heeft hij de drie tijdperken van 's menschen leven: jeugd, rijpe leeftijd en ouderdom verpersoonlijkt. De jeugd stelde hij ons voor in het blanke bruidskleed der eerste Communie - wij zijn in het katholieke Bretagne -; den rijpen leeftijd door de moeder, die met blijden trots op het bloeiende kind neerziet; den ouderdom in het gebogen moedertje, steunend op den arm van dochter en kleinkind. De stille kust van Bretagne met de kalme zee vormt een passenden achtergrond tot dit stemmig en bevallig tafereel vol vromen eenvoud en christelijke levensopvatting: de jeugd gewijd door den godsdienst, het leven veredeld door den arbeid, den ouderdom geheiligd door christelijke berusting en de hoop op de eeuwige rust na de moeiten en zorgen van het aardsch bestaan. Zulk eene kalme groep te aanschouwen in de stille omgeving van het eenvoudige landschap, doet goed in onzen tijd van ontevredenheid en overprikkeling, van zenuwachtig jagen naar genot en grootheid. De verlichte wereldsgezinde meesmuilt wellicht om de bekrompene denkbeelden dier eenvoudigen van harte:

> De waarheid van die kleenen
> Is toch de wijsheid Gods,

Grootmoeders Portret.

Nooit heeft eene behaagzieke schoone met meer voldoening voor den schilder gezeten, dan het oude moedertje thans poseert voor haren kleinzoon. Zie den genoeglijken glimlach, die om hare gerimpelde lippen speelt, den stillen trots die uit haar ter zijde glurend oog straalt, en vraag dan nog of grootmoeder niet in haar schik is, omdat haar portret ge maakt wordt door haren kleinzoon, een kleuter van een jaar of tien, die al de teekenstift hanteert of hij jarenlang de academie heeft gevolgd, schoon hij van zijn leven nog geene teekenschool gezien heeft. En let dan eens op het kunstenaarsvuur, waarmee de jonge artist lijn voor lijn van zijn model teruggeeft, op de belangstelling, waarmee broertje over zijn schouder de teekening volgt, en ge zegt, dat de ontwerper van ons tafereeltje eene mee sterlijke greep heeft gedaan in het leven der eenvoudige lieden uit het vaderland der beeldsnijders, wien het teekenen en figuren snijden in het bloed zit.

Kassier en vader.
Amerikaansche novelle.
(*Vervolg*.)

II.

Om een uur na middernacht werd de kassier gewekt; doch ditmaal haalde de bel hem niet uit den slaap, maar de aanraking van een koud voorwerp op zijn voorhoofd, en toen hij de oogen opende kon hij in 't duister den somberen omtrek van een man aan zijn bed onderscheiden.

‘Geen woord, of ge zijt dood,’ zei hem eene stem.

Hij keerde zich naar zijne vrouw en zag dat aan hare zij een tweede gewapende man stond. Naarmate zijne oogen zich aan de duisternis gewenden, ontdekte hij eindelijk een derde persoon die aan 't venster stond.

‘Houdt u heel stil, dan zullen we u zeggen wat ge te doen hebt,’ zeî dezelfde stem op vastberaden toon: ‘ge hebt niets te vreezen, maar bij den minsten tegenstand is er voor u beiden een dolk gereed om u 't hart te doorboren. De jufvrouw behoeft eenvoudig stil te blijven liggen, wat haar gemakkelijk zal vallen, omdat we haar aan 't bed vastbinden en haar eene prop in den mond duwen... maar eene prop die haar geene pijn zal doen. Mijnheer Houghton moet opstaan, zich aankleeden en ons, onder 't bereik van onze pistolen en dolken, naar de bank begeleiden. De sleutels heb ik al in mijn zak. Numero drie, steek eene kaars aan, dan kan ik mijnheer zijne kleêren aangeven.’

De persoon, die zich bij 't raam ophield, naderde nu stil. Toen het blauwachtig vlammeken van het phosphoorsteksken de kamer verlichtte, merkte Foster Houghton op dat zijne nachtelijke bezoekers alle drie een zwart zijden masker droegen, dat zij zelfkant om hunne laarzen hadden en dat het geraas hunner voetstappen op de mat, die den vloer bedekte, geheel verdoofd was. Ze hadden lange zwarte mantels tot de enkels aan.

Terwijl Foster Houghton dit alles gadesloeg, zonder het te wagen om eene beweging te maken, zoolang 't dreigend wapen op zijn voorhoofd gericht bleef, voelde hij plotseling de hand zijner vrouw die krampachtig de zijne drukte. Daar zij vele jaren samen hadden doorgebracht, had het waardig paar elkaars gedachten en gevoelens zonder behulp van woorden leeren kennen, en, alsof deze hand eene bijzondere magnetische kracht bevatte, begreep Foster Houghton dat zijne vrouw nog iets meer dan den natuurlijken schrik van 't oogenblik ondervond.

De gemaskerde persoon in 't midden der kamer had, terwijl hij het steksken afstreek, onvoorzichtig een pand van zijn mantel naar achteren geworpen. Met behulp van het trillend licht, zag Foster Houghton de gouden ketting schitteren waarmeê hij in zijne jeugd gespeeld had, het medaillon in den vorm van eene halve maan, waarin de haren zijner moeder waren, den massieven horlogie-sleutel met het cachet, zooals hij dit alies een paar uur te voren op de borst van zijn zoon gezien had. 't Was slechts eene bliksemstraal, want nauwelijks was de kaars aangestoken of de pand van den mantel was wederom naar voren getrokken. Even als iemand, die verdrinkt, de gebeurtenissen van zijn geheele leven voor zich ziet dwarrelen, zoo ook zag Foster, in dit oogenblik van onbegrijpelijken zielsangst, genoodzaakt om zijn eigen zoon als medeplichtige van eene poging tot diefstal te beschuldigen, eene reeks van bewijzen tot staving dier schuld voor zich opdoemen: de begeerte van den jongman naar geld, eene begeerte, die onvoldaan gebleven was; zijne dreigende woorden; 't slecht gezelschap, waarmee hij verkeerde; zijn afwezige revolver, zijne uitlegging betreffende een nacht, dien hij buitenshuis had doorgebracht; zijne bekendheid met de zaken der Bank, behalve 't geheim van 't slot, waarnaar hij zoo menigmaal gevraagd had.

Zelf onherroepelijk in eene onderneming gewikkeld, welke ten doel had om zich van de dieven meester te maken, zag de kassier zich dus veroordeeld om zijn eigen zoon aan de schande over te leveren en aan eene straf die nog erger was dan de dood.

De persoon, die reeds gesproken had, gaf den ongelukkigen Houghton een teeken om op te staan en hielp hem zijne kleêren aantrekken. Zijn medgezel, die aan den anderen kant van 't bed gebleven was, begon jufvrouw Houghton te binden, gelijk zij daar lag. Hij deed dit met bijzondere vlugheid en volstrekt niet ruw; daarop haalde hij een doek uit den zak, waarvan hij eene prop maakte en die hij de arme vrouw in den mond stak.

De derde bleef bij 't raam staan, hetzij om een oog te houden op hetgeen er van buiten kon gebeuren, hetzij om niet te willen zien wat er in 't vertrek voorviel; maar Foster Houghton kon overigens noch eenig teeken van wroeging of aarzeling in zijne houding bespeuren.

‘En nu, kassier,’ zeî de stem die tot heden zich alleen had doen hooren, ‘nu zullen we 't er voor houden dat ge gereed zijt, want er is geen tijd te verliezen. Ik ben overtuigd dat ge weet wat de voorzichtigheid u raadt, maar ik zal niettemin dit touw om uwen pols doen, om u voor elke gevaarlijke poging, om eene dwarsstraat in te slaan, te behoeden. Numero twee, ga naar beneden en kijk eens of alles veilig is.’

Met een laatsten blik op zijne vrouw, in wier oogen hij de wanhoop eener moeder las, doch waar vreemdelingen niets dan ontsteltenis en smart bespeurd zouden hebben, liet Foster Houghton zich buiten de kamer meêtrekken. Een der dieven was vooruitgegaan; een ander hield hem terdege bij den pols vast; de derde, wiens tegenwoordigheid dit tooneel onbeschrijfelijk afgrijselijk deed zijn, bleef slechts den noodzakelijken tijd achter om de kaars uit te blazen en de deur te sluiten.

Het stille troepje volgde 't zandpad door de duisternis, die een mist bij de schaduwen van een nacht zonder maan nog vermeerderde, en begaf zich naar 't gebouw, waarin de Nationale Bank zich bevond.

Zij gingen voorbij de school waar twaalf jaar geleden Foster Houghton voor de eerste maal zijn kind gebracht had; toen langs 't huis van zijn eigen vader, waar 't kind even als in 't ouderlijk huis geliefkoosd en gekust was geworden; eenige schreden verder, voor de kerk, waar de jonggeborene gedoopt was geworden; eindelijk voorbij het college waar bij 't einde van den cursus de kassier met zooveel trots eene welsprekende redevoering van Harry over den terugkeer van Regulus te Carthago aangehoord had. Al die herinneringen en vele andere daarbij, kwamen bij den eerlijken kassier op, naarmate hij verder ging.

Op eenige schreden afstands van de Bank, kwam de man die vooruit was geloopen, de anderen tegemoet

‘Alles is doodstil,’ zei hij half fluisterend, maar op ruwer toon dan zijn medeplichtige aansloeg, ‘men kan eene muis hooren loopen. Ik heb 't paard losgemaakt, we hebben nog maar een kwartier voor ons,’

‘Heel goed, numero twee,’ zeî 't hoofd der bende; ‘de zaak is binnen een kwartier afgedaan. Kassier, ge zijt een voorzichtig man, dat weet ik; als ge ons gauw helpt, zal er geen haar van uw hoofd gekrenkt worden; maar als ge ons willekeurig een der kostbare minuten die ons overblijven, doet verliezen, zal dit mes zijn weg vinden, en dat is nog niet alles: we zullen niet eer den terugtocht aannemen dan nadat we uw huis in brand gestoken hebben, en ik geloof niet dat uw vrouwtje onverbrandbaar is.’

Foster Houghton meende den persoon te zien rillen die naast hem liep; maar 't kon ook de wind zijn die zijn langen mantel bewoog.

‘Waartoe al die bedreigingen?’ zeî numero twee ‘De kassier hecht aan zijn leven en zal de geldkist zeker sneller openen, dan hij ooit gedaan heeft. Voorwaarts, jongman!’

De dief, die nog geen woord gesproken had, en wiens bewegingen de kassier tersluiks gadesloeg, liep naar den ingang der Bank en toen hij van onder zijn mantel een sleutel te voorschijn haalde, zag Foster Houghton nogmaals de horlogie-ketting, die hij onder duizenden zou herkennen.

De deur ging open. De kassier had niets gezien of gehoord, dat hem Bixby's tegenwoordigheid deed vermoeden, maar hij kende den commissaris te goed, om te vreezen of te hopen dat hij van zijn plan zou hebben afgezien.

Zij traden alle vier 't voorportaal binnen; maar vóor de deur zich achter hen gesloten had, hoorde men een kreet, door een geluid van zware stappen en eene lichtstreep vergezeld, die uit een lantaarn ontsnapte welke onmiddellijk uitgedoofd werd. Behalve een tal van vloeken en 't breken van glazen, hoorde men den knal van een pistool. Foster Houghton kon nimmer duidelijker beschrijving van dit tooneel van schrikbarende verwarring geven. Hij nam volstrekt geen deel aan de worsteling, maar 't scheen hem toe dat men hem buiten de deur drong, en toen 't leven daar binnen wat begon te bedaren, voegde Silas Bixby zich daar bij hem, met een gemaskerd persoon, dien hij meesleurde.

‘Houghton,’ zeî de commissaris, ge moet ons een handje helpen. 't Heeft ons moeite gekost om die deugnieten te pakken; zij die door mijne mannen op den grond zijn geworpen, worstelen nog, en nu moest gij eenige minuten op deze passen, terwijl wij de anderen binden. Houd dit pistool maar eenvoudig voor zijne borst, dan zal hij zich niet verweren. Toen Bixby dit laatste gezegd had, had hij den drempel der deur weder overschreden. De lichtglans, dien men weldra van binnen kon bespeuren, bewees dat hij zijn lantaarn terug had gevonden, die bij den eersten aanval zijne hand ontglipt was, en dat hij zich gereed maakte om zijne taak nauwgezet ten uitvoer te brengen.

Foster Houghton hield met de linkerhand den gevangene bij den kraag en in de rechterhand een geladen revolver. Omtrent de houding van den dief bleef geen twijfel over. Hij beefde, hijgde, snikte en deed geenerlei poging om te ontkomen.

Indien het den kassier in zijn geheele leven aan vastberadenheid ontbroken had, - in deze omstandigheid aarzelde hij geen oogenblik. Hij vroeg zich zelven niet af wat zijn plicht of wat voorzichtig was, wat zijne vrouw hem zou raden of wat de bestuurders van de Bank er van zouden denken.

‘Ongelukkige!’ mompelde hij op gesmoorden toon, terwijl hij zijne lippen aan 't oor van den gemaskerden dief bracht ‘ik herken u wel.’

Een krampachtig snikken was 't antwoord en Foster Houghton ging voort:

‘Bixby heeft u niet herkend, en 't is nog tijd om te ontsnappen. Ik zal de pistool in de lucht afschieten. Loop wat ge kunt; uw leven is er mee gemoeid; uw paard wacht ginds. Ga naar Torborough, waar ge den trein nog kunt halen. God vergeve u?’

De gemaskerde persoon greep de hand, die hem losliet en kuste ze; daarop kwam hij als door eene plotselinge ingeving weder terug, en stopte den kassier eene massa koud metaal in de hand, waarin deze de horlogie en de ketting van Pelig Houghton herkende. De kassier had tegenwoordigheid van geest genoeg om dit dadelijk in zijn zak te stoppen, en schoot toen de pistool in de lucht af. Hij hoorde 't kraken van wielen en snelle stappen in de verte toen Silas Bixby naar hem toeliep.

‘Wat! is hij uit uwe handen ontkomen! Waarom hebt ge niet vroeger geschoten?’

‘Ik verlies mijn bewustzijn! Loop in 's hemelsnaam naar mijn huis, maak mijne vrouw los en zeg haar dat alles in orde is. De knal van die pistoolschoten zal haar zoo verschrikken.’

Dit zeggende viel Foster Houghton in zwijm en zonder den dadelijken bijstand van Silas Bixby, zou hij achterover op den grond gevallen zijn.

‘Hola! mannen?’ riep de commissaris, ‘als de deugnieten stevig gebonden zijn, kom dan een van beiden hier, om meneer Houghton op te passen, in dien tusschentijd loop ik naar zijn huis om zijne vrouw los te maken, voor ik den vluchteling achterna zit. Als ik had kunnen veronderstellen dat hij het pistoolschot had durven trotseeren, dan zou ik den derden dief voor mijne rekening genomen hebben. Mike, houd uw revolver gereed, en als een van die schelmen zich maar verroert, schiet er dan maar gerust op.’

Toen hij zijne troepen aldus verdeeld en in 't bewaken der gevangenen voorzien had, liep de kommandant op een drafje weg. De geheele bevolking van Elmfield scheen door de pistoolschoten wakker te zijn geworden, en de commissaris zag van alle kanten kennissen aanloopen die half gekleed waren, en die hij verschillende boodschappen opdroeg, terwijl hij al de vragen die men hem deed, slechts heel kort beantwoordde.

Toen hij bij Foster Houghton kwam, vond hij de deur op slot en de vensters gegrendeld. Hij riep dus met eene zware stem:

'Alles is in orde, jufvrouw Houghton, de dieven zijn gesnapt en niemand is gekwetst.' Hij zorgde wel om tusschen elk woord even op te houden, opdat zij hem goed zou kunnen verstaan.

Daarop draafde hij naar de Bank. Daar vond hij een groepje dat om den kassier stond die weder bijgekomen was, maar er nog zoo bleek als de dood uitzag.

In de overtuiging dat Houghton nu zijne vrouw kon bevrijden, liep Bixby naar huis en vijf minuten daarna was hij op weg naar Tinborough, gezeten in zijn cabriolet, zijn poney voortdurend aansporende, terwijl hij hardop het bulletin zijner heldendaad opzei, dat morgen in *De Trompet* zou verschijnen.

(*Slot volgt.*)

Kleine fee.
Tafereelen uit Marlitt's verhaal:
Het geheim der oude jufvrouw.
(*Vervolg.*)

Mijne strenge moeder had mij gezegd dat het de laatste keer was dat ik naar u toe mocht gaan; ik was nu de volwassen koopmansdochter en mijn omgang met de schoenmakersfamilie paste niet meer. Uwe ouders waren niet in de kamer en ik deelde u het verbod mede. Wat werdt ge bleek onder uwe gitzwarte krullende lokken.

- Nu, ga dan heen! zeidet gij en stamptet met den voet! maar uwe stem was gebroken en er blonken tranen in uwe toornige oogen. Ik ging niet; onze bevende handen strengelden zich eensklaps als onwillekeurig vast in elkander; dat was het begin onzer zalige liefde!

- En dat zou ik vergeten hebben en ik zou meineedig geworden zijn; nadat ik jaren lang weêrstand had geboden aan de gramschap mijner ouders? Zij noemden u een hongerlijder, een gemeenen schoenmakersjongen, die zich met kunsten ophield die hem geen brood verschaften; zij dreigden mij met onterving en met hunnen vloek; maar ik bleef standvastig; hoe gemakkelijk viel mij dit, zoo lang gij in mijne nabijheid waart. Maar uwe ouders stierven en gij gingt naar Leipzig; toen kwam er een vreeselijke tijd! Daar verscheen op zekeren dag eene lange mannenfiguur in ons huis en op deze gestalte zat een hoofd met vale wangen, waarlangs het weinige donkere haar glad en sluik neêrhing, en de mond was door valsche, slappe plooien omgeven.... Ik wist terstond, dat met dien man het ongeluk bij ons in huis gekomen was. Mijn vader dacht anders over dezen Paul Helwig; hij was immers een bloedverwant, de zoon van een man die zijn fortuin in de wereld gemaakt had en die nu een aanzienlijken post bekleedde. Het bezoek van dien jongen neef was dus eene eer voor ons huis; en wat kon die hooge gestalte nederig buigen, en hoe zacht en zalvend klonken de vrome woorden uit zijn mond!

- Gij weet, dat de ellendeling het waagde mij van liefde te spreken, en dit ik hem driftig en verstoord afwees; hij was eerloos en lafhertig genoeg om de hulp mijns vaders in te roepen; deze wenschte niets liever dan dit huwelijk, en nu begonnen er vreeselijke dagen voor mij aan te breken! Uwe brieven bleven weg, mijn vader had ze onderschept, ik vond ze nevens de mijne onder zijne nalatenschap. Ik werd als gevangene behandeld; maar niemand kon mij toch dwingen in de kamer te blijven, als de gehate Paul Helwig binnentrad. Dan vloog ik als gejaagd door het huis; de geesten uwer voorouders beschermden mij, Jozef; ik vond schuilplaatsen genoeg waar ik voor mijne vervolgers veilig was.

- Zou het ook de geheimzinnige vinger van een der onzichtbare voorouders geweest zijn, die op zekeren dag mijne oogen op een goudstuk aan mijne voeten vestigde?

- Er was eene verzakking ontstaan in een muur van den buitenvleugel, en op dien namiddag was er werkvolk geweest om de beschadigde plek uit te breken. Ik zat stil op den puinhoop; ik dacht aan den tijd, toen men die steenen op elkander gebouwd had, en daar lag plotseling een goudstuk voor mij in 't gras; het was niet het eenige; ook tusschen de brokken steen en kalk schitterde het goud. Er was ongetwijfeld nog een groot stuk van den muur ingestort, nadat het werkvolk vertrokken was; want alles lag woest door elkander, en tusschen de stukken door zag ik de scherpe hoeken van een houten kistje - het was gedeeltelijk gebarsten; door deze reet vertoonden zich duidelijk gerande goudstukken.

Ik ging mijn vader halen en de gehate Paul Helwig kwam mede. Zij haalden zonder veel moeite het kistje onder het puin te voorschijn, en deden het open met den stevigen sleutel die nog in het slot stak.

- 't Waren de Zweden niet geweest, Jozef!... Daar lagen welbewaard de twee armbanden; daar lagen de zestigduizend daalders in goud en de gele perkamenten en de papieren der Hirschsprungs! De oude Adriaan had alles voor de naderende Zweden hier goed verborgen! Ik was als dronken van geluk. ‘Vader!’ juichte ik, ‘nu is Jozef geen hongerlijder meer!’

- Nog zie ik hem, zooals hij daar stond! Gij weet, hij had een ernstig, streng gelaat; ieder opgeruimd woord verstierf op mijne lippen als ik die strakke blikken zag; maar toch had ik hem altijd liefgehad....

Doch na dien stond.... O, Jozef, de pen weigert hier nog langer den woeligen stroom mijner gedachten op te teekenen.

Uw erfdeel werd u ontstolen, en dat door mijn eigen vader en den gehaten Paul Helwig: veertig duizend daalders bleven in mijne familie, twintig duizend werden aan Paul Helwig overhandigd.

Wat martelingen deed men mij onderstaan, om mij tot stilzwijgen te nopen!

En toch wilde ik spreken.

- Ik had het testament van den ouden Adriaan in mijn bezit gehouden; daar hadden zij niet aan gedacht, en toen Paul Helwig mij op zekeren avond spottend vroeg, hoe ik bewijzen zou dat zij het geld der Hirschsprungs gevonden hadden, wees ik op dat papier, en toen kwam het vreeselijke einde! Mijn vader had dien middag een groot diner bijgewoond; hij had eene sterke kleur en had blijkbaar veel wijn gedronken. Op mijne woorden schoot hij op mij toe, schudde mij met zijne handen tot dat ik het uitgilde van pijn, en vroeg tandenknarsende of zijne eer en zijn aanzien mij dan niets weerd waren! Nog had hij het laatste woord niet uitgesproken, toen hij mij terug stiet; zijn gezicht werd donker paars; hij greep met beide handen naar zijn hals en zakte eensklaps in elkander: die groote statige man! Hij leefde nog, toen wij hem opnamen; hij had zelfs zijn bewustzijn niet verloren; want hij zag mij aan met eene vreeselijke uitdrukking op zijn gelaat en... toen brak mijn tegenstand, Jozef! Toen de dokter een oogenblik de kamer verlaten had, haalde ik het papier te voorschijn en hield het in de vlam van de keers. Ik kon mijn vader niet aanzien, maar ik beloofde hem met afgewend gelaat dat ik zwijgen zou, en dat er met mijn wil geen vlek zou kleven op zijn naam... Hoe duivelsch lachte Paul Helwig, toen ik die belofte deed!

Ach, Jozef; ja, dat heb ik gedaan. Ik verzekerde mijne familie het u ontstolene erfdeel, terwijl gij van gebrek op uw sterfbed laagt!

XXV.

Felicitas sloeg uitgeput het boek dicht; zij kon niet verder lezen. Buiten loeide en huilde de storm en deed de glazen rinkelen; maar wat was dat, vergeleken bij den storm, die gewoed had in de borst van haar, wier geschiedenis zij daar gezien had.

Tante Cordula, gij zijt eene martelares geweest. Zij, die zich verrijkt hadden met gestolen goed, stelden zich op een voetstuk van erfelijke familiedeugd en rechtschapenheid; zij verstieten u als eene ontaarde, en de blinde wereld bevestigde deze uitspraak! En gij riept geen wee over de blinden en boozen; zij aten uw brood en grepen, zonder het zelf te weten, in den nood naar uwe reddende hand. Uw sterke geest bouwde zich zijne eigene wereld, en die kalme verzoenende glimlach, die in den ouderdom uwe trekken veredelde, was de zegepraal eener verhevene ziel!

Welk een onding is de openbare meening! Er is niets wufter op de wereld, en toch heeft zij een diepen en beslissenden invloed op het lot van iederen mensch. Lijden niet familiën nog na jaren voor een enkel lid, dat door de openbare meening veroordeeld en gebrandmerkt is, en zijn er geene geslachten, die den straalkrans van aangeërfde deugd en braafheid onverdiend dragen, alleen omdat hun naam uit den mond des volks met eeie genoemd wordt? Hoeveel ongestrafte schurkenstreken heeft de openbare meening op haar geweten, en hoe dikwijls schreit de stille verdienste onder hare blinde voetschoppen!

De familie Helwig behoorde ook tot de onaantastbare. Zoo iemand gewaagd had den vinger op te heffen tegen de statigste en meest trotsche verschijning onder de portretten in de hoekkamer, en te zeggen:

‘Gij zijt de dief!’ hij zou gesteenigd zijn geworden door den grooten hoop. En toch had hij den armen schoenmakerszoon zijn erfdeel ontroofd; hij was gestorven, de weerdige man, met den diefstal op het geweten, en zijne nakomelingen waren trotsch op den ‘zuur en eerlijk verworven’ rijkdom van het oude handelshuis.

Onwillekeurig hield Felicitas het boek met hare rechterhand als zegepralend omhoog en hare oogen vonkelden... Wat belette haar de grijze doos met haren vreeselijken inhoud op gindsche schrijftafel te laten liggen? Dan zou hij binnenkomen en zich zonder erg in het met klimop bekleede hoekje neêrzetten. Hij zou de pen opnemen, om het voor hem liggende werk voort te zetten; en.... daar staat het vreemde voorwerp voor hem, hij slaat het deksel op, neemt het boek er uit en leest.... tot dat hij doodsbleek wordt en zijne grijze oogen zich sluiten onder 't gewicht der vreeselijke ontdekking. Dan is zijn trots levenslang geknakt. Hij draagt in het geheim den last der schande.... Wil hij de genoegens van den rijkdom blijven genieten - Het is gestolen genot; leest hij voortaan zijn zoo geëerden naam - er ligt eene leelijke vlek op, - de trotsche man is voor altijd inwendig verslagen, vermoord...

Daar valt het boek Felicitas uit de handen, en een heete tranenstroom rolt langs hare wangen ‘Neen, duizendmaal liever sterven dan hem dat leed aandoen!...’ Was de mond, die dit bevende uitsprak, dezelfde, die eens, binnen deze zelfde muren gezegd had: Ik zou hem niet beklagen als hem een bitter leed trof; en als ik iets doen kon om zijn geluk te bevorderen, ik zou er geen vinger voor verroeren? Was het inderdaad nog de oude onstuimige haat, die haar deed weenen en die haar hart van naamloos wee vervulde bij de gedachte aan zijn lijden? Was het afschuw, 't gevoel waarmeê zij zich eensklaps zijne krachtige mannelijke gestalte voor den geest riep, en had het zalige bewustzijn, dat zij geroepen was hem de handen beschermend boven 't hoofd te houden, nog iets gemeens met het hatelijk gevoel van wraak?... Neen! Haat, afschuw, wraaklust waren spoorloos verdwenen in hare ziel!... Helaas! zij had haar roer verloren! Zij deinsde terug en sloeg ontzet hare handen voor hare oogen; eensklaps lag de geheimzinnig tweestrijd van haar hart open voor haar; doch niet als in het licht eener hemelsche openbaring, dat plotseling onverwachte, lachende beelden doet te voorschijn treden; maar als eene bliksemstraal, die een afgrond aan hare voeten zichtbaar maakt...

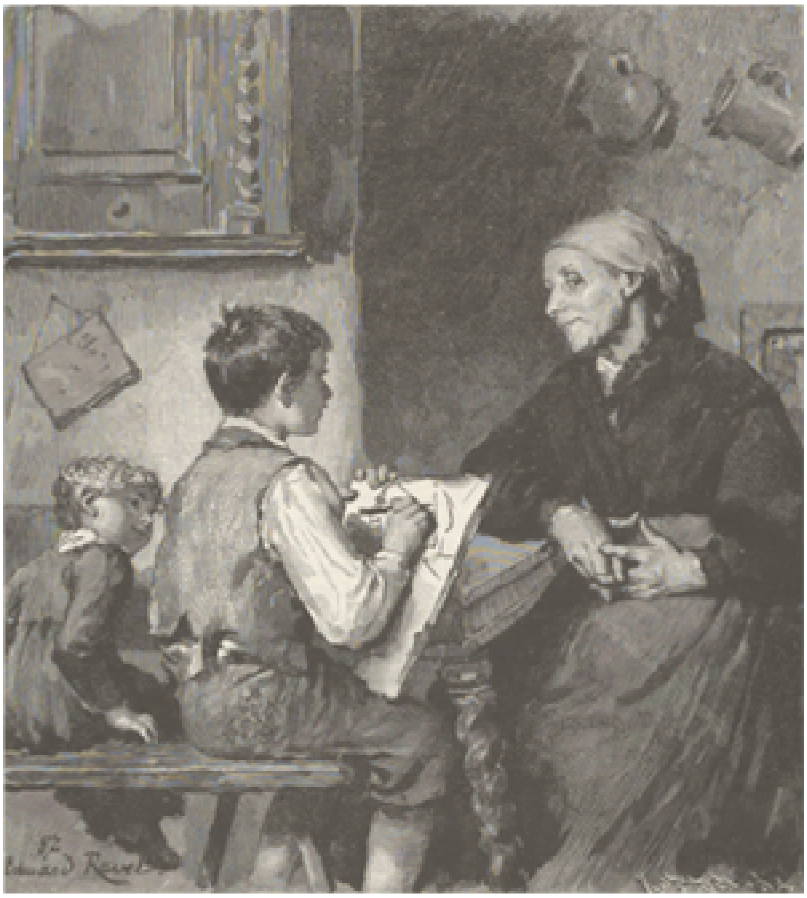

GROOTMOEDERS PORTRET, NAAR DE TEEKENING VAN E. RAVEL.

Voort, voort - niets kon haar meer terughouden! Nog eenmaal over de daken terug! Dan nog een laatsten voetstap over den drempel van het huis der Helwigs, en zij was vrij, zij zou vluchten om hem nimmer weder te zien.

Zij nam het boek op en schoof het in haren zak... maar bleef, met den voet tot vluchten gereed, met ingehouden adem, een oogenblik als versteend staan: daar buiten in den gang hoorde zij eene deur toeslaan en vernam een rasschen voetstap naar de kamer komen waar zij was. Zij vloog naar de glazendeur en rukte haar open; de wind woei haar groote regendroppels in 't gezicht. Hare oogen zwierven over het vierkant der daken; daar kon zij niet meer over; daar moest zij gezien worden; haar eenig behoud bestond in eene oogenblikkelijke schuilplaats.

Op het balkon tusschen de bloempotten in, was eene smalle, onbezette ruimte; daar vluchtte Felicitas op en greep de ijzeren stang van een bliksemafleider, die over het dak liep. Daar stond zij, hoog en vrij in de lucht. De storm greep haar aan en schudde haar heen en weêr, alsof hij haar op de steenen beneden wilde slingeren en verpletteren; boven haar vlogen de donkere onweêrswolken door de lucht! Was daar geen engel boven de bruisende jagende wolken, die de handen beschermend nederstrekte op de met vreeselijk gevaar worstelende?

Wie het ook zijn mocht, die op dat oogenblik de kamer uittrad op het balkon, Felicitas moest als diefegge gebrandmerkt voor hem staan! Zij was in een gesloten vertrek gedrongen; de geheele wereld noemde dit inbraak; reeds had men haar de beschuldiging, dat zij van den diefstal van het zilver wist, naar het hoofd geworpen; nu was hare schuld zoo klaar geworden als de dag! Nu zou zij niet meer vrijwillig over den drempel van het oude koopmanshuis gaan; zij werd er uitgejaagd als eene onteerde; en even als tante Cordula moest zij voortaan, met gesloten lippen, onschuldig schande en smaad door het leven dragen... Zou het dus wel zoo vreeselijk zijn, zich aan den storm over te geven en, na weinige oogenblikken van lijden haar jong leven op het plaveisel diep omlaag te verliezen.

Met verwilderde oogen staarde zij naar 't vooruitstekende dak der zolderwoning; hij die daar beneden was, bleef niet voor de glazendeur staan; de laatste hoop van Felicitas was verdwenen. Hij kwam ondanks regen en stormwind, al verder en verder op het balkon en nu werd de gestalte zichtbaar; het was de professor... Had hij de vluchtende schreden van Felicitas gehoord?... Nog stond hij met den rug naar haar toe; nog was het mogelijk, dat hij terug zou gaan zonder haar gezien te hebben, maar daar kwam de storm, die verrader! Hij dwong den professor zich om te keeren, en liet op hetzelfde oogenblik de haren en de kleederen van het vluchtende meisje wild dwarrelen; en hij zag de gestalte met de krampachtig om het ijzer geslagen armen en het doodsbleeke gelaat, dat tusschen die massa van golvende haren wanhopig op hem nederzag.

Een oogenblik was het, alsof haar het bloed in de aderen verstijfde, onder den ontzettenden blik, die den hare ontmoette, maar toen werd haar hoofd als door eene verbijstering bevangen, die haar het laatste overblijfsel van beradenheid ontroofde.

- Ja, daar staat de diefegge! Haal de policie, haal mevrouw Helwig! Ge hebt thans overtuigend bewijs! riep zij onder bitteren lach naar beneden. Zij liet de ijzeren stang met hare linkerhand los en wierp de haren terug, welke de storm in haar gezicht zweepte.

- Om Godswil, gilde de professor, houd de stang vast... of gij zijt verloren!

(*Wordt voortgezet.*)

[Nummer 45]

Voor honderd jaren.
Tafereelen uit de groote Fransche Revolutie
Door J.R. van der Lans.

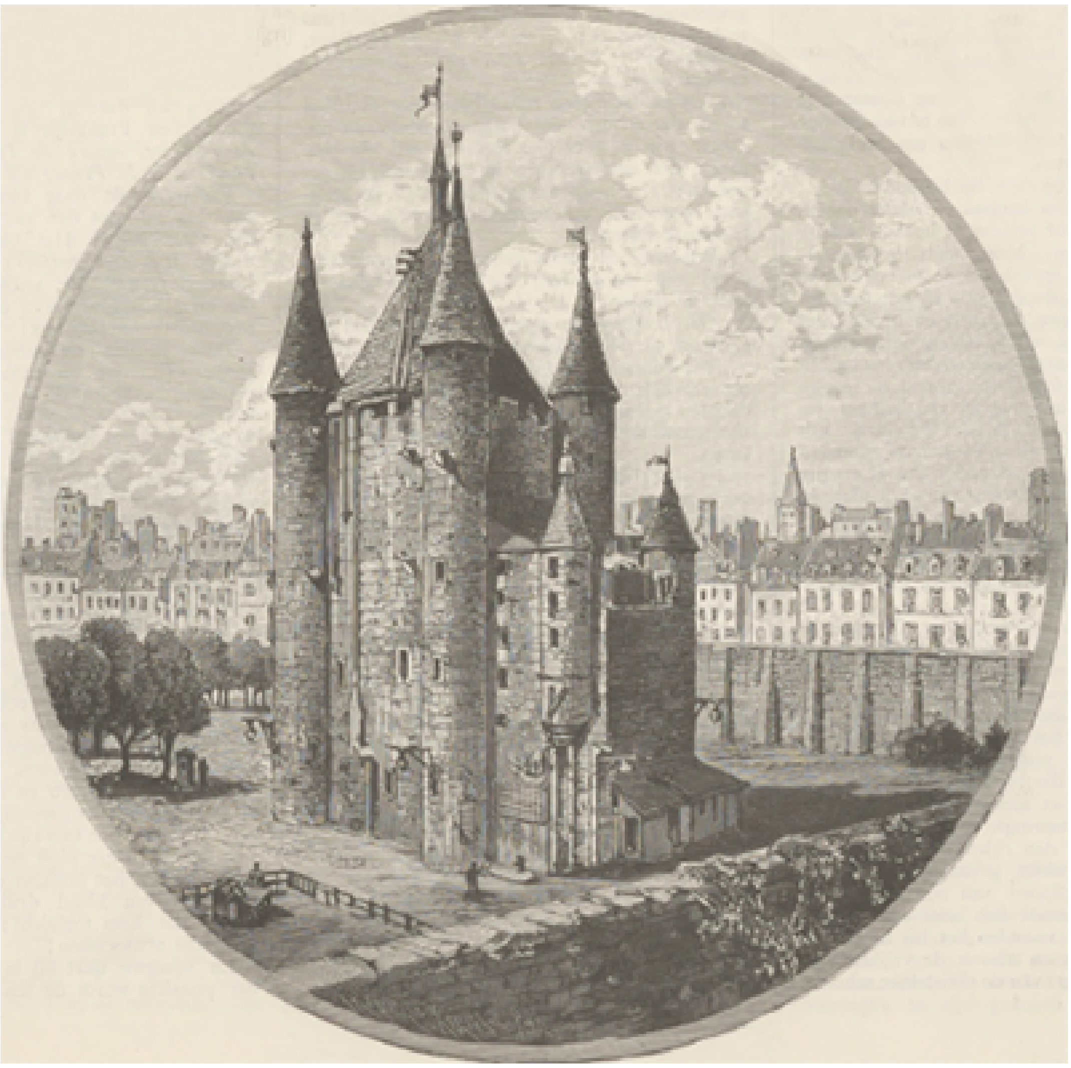

VOOR HONDERD JAREN. - De Temple, gevangenis van Lodewijk XVI en Maria Antoinette.

XVI.

> Toebereidselen tot de September moorden. - De 'visites domiciliaires' (huiszoekingen). - Inhechtenisnemingen bij duizenden. - Danton, de aanrichter van het bloedbad. - De volksrechtbank. - Slachting in de 'Abbaye.'

Reeds menige bloedige bladzijde uit de geschiedenis der revolutie hebben we den lezer al onder de oogen moeten brengen; de episode echter, die wij thans hebben te schetsen, mocht wel geheel met bloed geschreven worden. De pen aarzelt, zich aan de beschrijving dier gruwelen te wagen, en toch is het noodig dat zij in al hunne afgrijselijkheid worden in herinnering ge bracht ter kenschetsing van het ware karakter dier revolutie, welke thans als eene zegenrijke omwenteling wordt verheerlijkt.

De Septembermoorden! Alleen de gedachte daaraan is in staat ons het bloed in de aderen te doen verstijven. Dat is trouwens overeenkomstig het doel, waarmee zij werden ondernomen: Frankrijk te slaan met verlammenden schrik. Het moest ondervinden dat het zich bevrijd had van den 'despoot' der Tuilerieën. Het boog zich niet meer voor den koning, o neen; het kromp van ontzetting aan de voeten van een monster als Danton, van een bloedhond als Marat, die het in duivelachtigen wellust vertrapten.

Verplaatsen we ons in den geest naar Parijs op den 29en Augustus 1792, onder de onbeperkte heerschappij der vrijheid en broederschap. Wel bestraalt de heldere zomerzon de boomen der Tuilerieën, van het Luxemburg en de Champs-Elysées, maar die heerlijke wandeldreven, de pleinen en straten, alles is uitgestorven. Geen rijtuig ratelt over het plaveisel: sedert twee uren des middags is alle circulatie verboden. Men hoort niets dan het sluiten van deuren en vensters, waarachter de bewoners zich angstig verschuilen als bij de nadering van een geheimzinnigen vijand. Met pieken gewapende benden, patrouilles en afdeelingen van Marseillanen doorkruisen de verschillende wijken, en de bierbrouwer Santerre, thans commandant der nationale garde, doet aan het hoofd van zijn staf van acht en veertig adjudanten de ronde om zich te vergewissen dat alle posten wel goed bezet zijn. De stadspoorten zijn gesloten, de slagboomen worden door Marseillanen bewaakt en verderop vormen schildwachten een tweeden ringmuur om de stad.

Alle gemeenschap tusschen Parijs en den omtrek is afgesneden; op de Seine kruisen heele flottilles van booten om alle verkeer tusschen de beide oevers te beletten. De kaden, de bruggen, het dek der schepen, alles staat vol schildwachts, gereed bij de minste beweging te vuren. De geheele stad ligt als een gevangene, aan handen en voeten gekneveld om doorzocht te worden.

Dat alles geschiedt op last van Danton, sedert den 10en Augustus minister van Justitie, en feitelijk alleenheerscher in Frankrijk. Niet alleen heeft hij al zijne medeministers in de hand, maar gebiedt ook oppermachtig op het stadhuis, dat thans de Nationale Vergadering en heel het land de wet stelt. Hij heeft verlangd dat op een gegeven oogenblik heel Parijs van huis tot huis zal doorzocht worden tot opsporing van de vijanden der constitutie. Sedert acht dagen is op zijn wenk het gemeentebestuur onophoudelijk bezig geweest met het in hechtenis nemen der verdachten; de gevangenissen zijn er reeds van opgepropt; viermaal is het schavot opgetimmerd om onder die verafschuwde koningsgezinden alvast eene kleine opruiming te houden. Maar dat gaat te langzaam voor de onstuimige bloeddorst van den gevleesden demon der revolutie. Allen te gelijk moeten getroffen worden; met één slag moet de 'bodem der vrijheid' van hunne aanwezigheid gezuiverd worden. Marat had een uitstekend denkbeeld, toen hij dit helsche moordplan bedacht, en zijn vriend, de razende Danton, zal het zonder aarzelen uitvoeren. Reeds is een voorwendsel gevonden;de Pruisen zijn de grenzen overgetrokken; zij bedreigen Parijs, heet het.

Daar wachten de koningsgezinden hen af, om gemeene zaak te maken met de vijanden des vaderlands. Dat mogen 'de goede patriotten' niet dulden, en daarom allen afgemaakt, die maar eenigszins van medeplichtigheid aan die eerlooze samenzwering verdacht kunnen worden. Danton heeft van de Nationale Vergadering de machtiging tot de algemeene doorzoeking van Parijs gekregen en in het gemeentebestuur heeft hij een gedienstigen handlanger tot uitvoerder van zijne bevelen.

Thans is het oogenblik daar, waarop hij zijn verschrikkelijken slag zal slaan. Reeds heeft in alle wijken de roffel weerklonken, die alle bewoners gebiedt, zich in hun huis te bevinden. Wie daarbuiten wordt aangetroffen is een man des doods. Meedoogenloos schieten de schildwachts de ongelukkigen neer, die door den noodlottigen klokslag buiten hunne woning verrast worden. Verschillende werklieden aan de havens, door de eene of andere omstandigheid opgehouden, schippers, die het wagen een hoofd buiten hun boot te steken, onvoorzichtigen, die niet gezorgd hebben intijds binnen te zijn, worden aldus op slag gedood. De kogels der soldaten achtervolgen de vluchtelingen tot onder de bruggen en in de monden der riolen, waar zij in hun angst eene schuilplaats zoeken.

Onheilspellend daalt de nacht over de sidderende stad; op uitdrukkelijk bevel moeten alle vensters verlicht zijn, opdat de doorsnuffelaars niet in het duister behoeven rond te tasten. Daar klinken de hamerslagen op de deuren, met angstig kloppend hart en ingehouden adem door de bewoners aangehoord: niemand toch weet of hij in de oogen der *visiteurs* schuldig of onschuldig zal bevonden worden, of hij niet aan huis en haard, aan vrouw en kinderen zal worden ontrukt. Met woeste drift dringen de *commissaires* de woningen binnen, met loerende blikken alle hoeken doorsnuffelend. Alles is verdacht in hunne oogen: een geweer of degen, hetzij vertoond, hetzij achtergehouden, is bewijs van schuld. Een portret aan den wand, een brief van een uitgeweken bloedverwant of vriend, een zegelstempel, een knoop met een wapen, de aanwezigheid van een gast, die niet aanstonds kan verantwoord worden, een woord, een blik, alles wordt een doodvonnis. Eene boosaardige opmerking van een vijand, eene onvoorzichtige uitlating van een bediende, kan een heel gezin in het verderf storten.

Ieder is slechts op eigen lijfsbehoud bedacht; men verbergt zich in kelders en onder daken, in schoorsteenen of verborgen hoeken, achter kasten en trappen. Maar niets ontgaat de waakzaamheid der speurhonden; met de blanke sabel in de vuist, doorzoeken zij het huis tot in den nok, werpen meubels en bedden het onderstboven, breken alle sloten open, steken de sabel in alle sleuven en kieren en verschalken alle listen, door vrees, bezorgdheid of trouwe gastvrijheid bedacht. Tot in de bedden der hospitalen wist men verdachten te vinden. Vijf duizend werden er aldus in hunne woningen opgelicht en meegesleurd onder het gejammer van vrouwen en kinderen, van vrienden en betrekkingen. Danton had zijn doel bereikt: in éénen nacht had hij Parijs gezuiverd van al de koningsgezinden die sedert den 10^en^ Augustus het ontzaglijke moordhol niet hadden kunnen ontvluchten.

De vangst was zoo overvloedig, dat men er geen raad mee wist; al de gevangenissen, de ontruimde kloosters, de wachthuizen der verschillende wijken waren volgepakt. Men schoot er een aantal uit, die bij vergissing ingerekend en door hunne secties teruggevraagd, den volgenden morgen op vrije voeten werden gesteld. Als een visscher, die bij het inhalen van een welgevulden zegen er niet op ziet, of een enkel vischje het net ontspringt, zoo kon Danton in zijne vreugde over den rijken buit het licht van zich verkrijgen, enkele gevangenen door de mazen te laten glippen van zijn vreeselijken wonderkuil. Hij toonde zich zelfs edelmoedig; op voorspraak van vrienden liet hij nu en dan een slachtoffer los en schonk de vrijheid aan eenige arme broeders van de christelijke scholen, van wie hij als knaap onderwijs had genoten.

De groote hoop werd over de verschillende tuchthuizen, ontruimde kloosters en alle beschikbare ruimten verdeeld, in afwachting dat over hun lot beslist zou worden. Er was daaromtrent reeds het een en ander uitgelekt; het was ruchtbaar geworden dat Maillard, de woeste aanvoerder der benden van den 5^{en} en 6^{en} October, in den nacht van den 27^{en} op den 28^{en} Augustus last had gekregen, zich met zijne handlangers gereed te houden voor eene slachting op groote schaal, waartoe de offers hem later zouden aangewezen worden. Hij moest zich alvast maar met een doodgraver verstaan over het opruimen der menigte lijken, en werkelijk werd den anderen morgen om zes uur buiten de *barrière St. Jacques* de groeve reeds afgebakend; de werklieden kregen hun loon met den last, de noodige wagens voor het vervoeren der lijken gereed te houden en te zorgen dat alles binnen vier dagen afgeloopen was.

Ook de gevangenbewaarders der tuchthuizen ontvingen geheime wenken, en al die geruchten, tot de gevangenen doorgedrongen, gaven hun een voorgevoel van het vreeselijke lot, dat hen boven het hoofd hing.

Een der secties van het gemeentebestuur had eene motie aangenomen, volgens welke de verdachten allen moesten omgebracht worden, alvorens men tegen den vijand optrok. Eene andere afdeeling had verklaard, dat er geen verder vonnis noodig was, dan enkel de overweging der gevaarlijkheid van hun bestaan. Danton had gezegd: ‘Wij moeten den koningsgezinden schrik aanjagen!’ en waarin die schrikaanjaging bestaan zou, daaraan viel niet meer te twijfelen na de bloedademende rede, die Tallien, de secretaris van het gemeentebestuur, den 30^{en} in de Nationale Vergadering kwam uitspreken.

De Vergadering had zich namelijk eenige bedenkingen veroorloofd tegen de duizenden inhechtenisnemingen der laatste acht en veertig uren. Tallien duwde den heeren toe, dat zij zelf daartoe machtiging hadden verleend en het gemeentebestuur in niets zijne bevoegdheid was te buiten gegaan; dat het in plaats van blaam, veeleer lof verdiende voor zijn vaderlandlievenden ijver.

‘Wij hebben geen enkel bevel uitgevaardigd tegen de vrijheid der burgers,’ beweerde hij, ‘maar wij zijn er fier op dat wij de goederen der uitgewekenen in beslag hebben genomen: wij hebben samenzweerders in hechtenis genomen en ze den gerechtshoven in handen geleverd.

‘Wij hebben de monniken en nonnen verjaagd om de huizen, die zij bewoonden, te koop te stellen.

‘Wij hebben de ophitsende dagbladen opgeheven1); zij bedierven de openbare meening.

‘Wij hebben huiszoekingen gedaan; wie had ons dit belast? Gij! De wapenen, bij de verdachten gevonden, brengen we bij u om ze in handen te stellen van de verdedigers des vaderlands.

---

1) Dat wil zeggen: alle niet-Jacobijnsche bladen. Du Rosoi, hoofdredacteur van een koningsgezind blad, was den 25^{en} Aug. geguillotineerd. ‘Het is schoon voor een koningsgezinde, te sterven op den feestdag van den H. Lodewijk,’ sprak hij, moedig ter dood gaande.

‘Wij hebben de rustverstorende priesters doen gevangennemen; zij zitten in een bijzonder gebouw opgesloten, en *binnen weinige dagen zal de bodem der vrijheid van hunne aanwezigheid gezuiverd worden.*’

Ja, het was bepaald dat alle verdachten moesten sterven. Danton had dit besloten, maar om de verantwoordelijkheid voor die gruwzame slachting van zich af te wentelen, moest heel het revolutionnaire Parijs daaraan medeplichtig gemaakt worden. Het moest tot razernij worden opgezweept, door allerlei uitstrooisels en proclamaties, die het volk in bestendige opgewondenheid hielden.

Met heette dat er in de gevangenissen een complot gesmeed was, om, als de gewapende Parijzenaars tegen den vijand zouden uitgetrokken zijn, de weerlooze vrouwen en kinderen te overvallen en uit te moorden. Dat gerucht dreef de woede van het domme volk tot waanzin.

Zondag, den 2^{en} September, op den middag achtte Danton Parijs genoeg bewerkt om zijn slag te slaan. Met grooten toestel, bij tromgeroffel en door commissarissen te paard werd eene nieuwe proclamatie uitgevaardigd, om op het laatste oogenblik de bang beklemde stad met nieuwen schrik te slaan. ‘Te wapen, burgers, te wapen!’ heette het daarin. ‘Daar de procureur der gemeente gewaarschuwd heeft voor de dringende gevaren des vaderlands, het verraad, waarmee wij worden bedreigd, den staat van ontblooting der stad Verdun, die op het oogenblik door den vijand belegerd wordt en hun misschien binnen acht dagen in handen zal vallen, besluit de algemeene raad, dat op staanden voet de slagboomen zullen gesloten worden; dat alle burgers zich gereed zullen houden om bij het eerste teeken op te trekken; dat al degenen, die wegens ouderdom of gebreken niet kunnen optrekken, oogenblikkelijk hunne wapenen aan hunne secties zullen afgeven om er de minder gegoede burgers mee te wapenen, die naar de grenzen zullen ijlen; dat alle verdachten of zij die uit lafheid weigeren mochten op te trekken, onmiddellijk ontwapend zullen worden. Aanstonds zal het alarmkanon worden afgeschoten en in alle secties de roffel geslagen worden, om den burgers de gevaren des vaderlands te verkondigen.’

Terwijl die proclamatie heel Parijs den doodschrik op het lijf jaagt, snelt Danton naar de Nationale Vergadering om ook deze te verbijsteren door zijn donderend woord.

‘Alles komt in beweging, alles stelt zich te weer,’ buldert hij de Vergadering toe, ‘alles brandt om ten strijde te trekken. Een deel des volks zal naar de grenzen snellen, een ander verschansingen opwerpen en het derde zal met pieken het inwendige onzer steden verdedigen. Parijs zal die groote pogingen steunen. Wij eischen dat al wie weigert persoonlijk te dienen of de wapenen af te leggen met den dood gestraft worde .... De stormklok, die geluid zal worden,’ zoo besluit hij, ‘is geen alarmsein; het is het teeken tot den stormloop tegen de vijanden des vaderlands. Om die te overwinnen, heeren, moeten wij durven, nog eens durven, altijd durven, en Frankrijk is gered: *il nous faut de l'audace, encore de l'audace, toujours de l'audace, et la France est sauvée!*’

En werkelijk, daar klonk de stormklok en gaf het sein tot den aanval op de ‘vijanden des vaderlands.’ Het bleek wat Danton bedoelde met zijn *toujours de l'audace*, ‘altijd maar durven!’ De vijanden des vaderlands, die hij aandurfde, waren ontwapende gevangenen, weerlooze priesters!

Daar worden de eerste slachtoffers reeds aangevoerd, vier en twintig priesters in zes rijtuigen, waarvan de portieren moeten openblijven opdat de ongelukkigen toch aan al de woede van het gepeupel zullen blootgesteld zijn. Het is de toeleg dat het volk medeplichtig worde aan het bloedbad, door Danton beraamd, maar waarvan hij niet alleen de verantwoordelijkheid wil dragen. Vandaar dat de begeleiders der gevangenen, Jacobijnen en Marseillanen, het gespuis aansporen, zich op de ongelukkigen te werpen.

'Daar zijn ze nu,' zeggen zij, 'die uwe vrouwen en kinderen zouden vermoorden, terwijl gij op marsch zoudt zijn naar de grenzen. Slaat ze dood! Hier hebt ge onze sabels, onze pieken: doet u zelven recht.'

En als gesarde tijgers springen mannen uit het volk op de rijtuigen toe, die door het gedrang slechts stapvoets kunnen voortrijden. In den blinde stooten en steken zij met sabels en pieken. Een der geestelijken in het laatste rijtuig verweert zich met zijn stok en raakt een der bespringers. Deze ploft hem tot tweemaal toe zijn sabel in het lichaam en vertoont zegevierend het van bloed druipende staal aan het grauw dat hem toejuicht: 'Goed zoo! slaat dood die aristocraten!'

En opnieuw slaat hij in het wilde toe; een der priesters wordt de schouder gekloofd, een ander krijgt een sabelhouw over het gelaat, een derde wordt de hand afgekapt, waarmee hij zijn gelaat wil dekken. Zoo trekken de rijtuigen onder bajonetsteken en piekstooten langzaam voort, overal een bloedig spoor achterlatend. Eindelijk zijn ze de gevangenis der *Abbaye* genaderd, waar daags te voren reeds een dertigtal priesters zijn heengebracht. Voor de nieuw aangekomenen behoeft daar echter geene plaats gemaakt te worden. Nu zij uit de rijtuigen gesleurd worden, blijkt het dat acht hunner reeds onderweg zijn bezweken, en de anderen, die gewond, verminkt en bebloed uitstijgen, worden nog vóór de gevangenis afgemaakt. Slechts één van de vier en twintig brengt er het leven af. Het is de abbé Sicard, de liefdevolle onderwijzer der arme doofstommen; die kan ons nog van dienst zijn, roept het grauw, en trekt de opgestoken pieken van hem terug.

Het getier der menigte, de doodskreten der slachtoffers, het gekletter der wapenen, het geraas der rijtuigen, dit alles had de gevangenen, die binnen de muren der *Abbaye* zaten opgehoopt, reeds met een bang voorgevoel vervuld. Reeds hadden zij in den loop van den dag opgemerkt dat hunne cipiers geheimzinnige woorden en blikken wisselden; bovendien was hun etensuur vervroegd en had men alle messen van de tafels weggenomen. Ongetwijfeld hing hun iets vreeselijks boven het hoofd. Daar kregen zij bevel, zich in de zalen gereed te houden: één voor één zouden de namen afgeroepen worden van degenen, die zich voor de rechtbank hadden te verantwoorden.

Die rechtbank had zich gevormd tusschen de dubbele deuren der gevangenis. Daar zetelde Maillard, de held der Octoberdagen, met de gevangenrol voor zich aan eene groote tafel vol flesschen, glazen, pijpen, sabels, pistolen en ander wapentuig, als opperste rechter over leven en dood, en naast hem zaten een twaalftal ‘burgers’, door den ‘wil des volks’ tot mederechters aangewezen. Het waren ruwe mannen uit de heffe des volks, in werkmanskleeren, met wollen mutsen op en plompe schoenen aan, de een met een schootsvel voor, de ander met opgestroopte mouwen of een openhangend vest, die hier de vierschaar spanden. Slechts een enkele zat er hier en daar tusschen, die door zijn minder forschen bouw, zijne fijner gelaatstrekken of blanker handen den man van hooger stand verried: zij waren de leiders bij die rechtspleging des volks.

Telkens, als één der gevangenen voor die rechtbank gesleurd werd, las de voorzitter het gevangenregister voor, stelde hem eenige vragen en sprak dan zijn oordeel uit, dat bijna onveranderlijk een doodvonnis was. Nog op het oogenblik wordt die gevangenrol bewaard, waarop men, te midden van bloedvlekken, kringen van glazen en vuile vingers, de namen leest van dertig priesters, drie en veertig Zwitsers en vijf en twintig voormalige lijfwachten des konings, met de bloedige kantteekening: *morts*, gedood. Als aanmerking staat er in gebrekkige spelling bij geschreven: ‘*Par le jugement du peuple, toutes les personnes cy-inclus ont été mis à mort sur-le-champ:* Bij vonnis des volks zijn al de hier vermelde personen op slag gedood;’ en eene andere hand heeft er bijgevoegd: ‘*à ce qu'une grande partie du peuple ont assuré*, naar een groot deel des volks verzekerd heeft.’ Behalve die doodvonnissen in massa bevat het register nog tal van afzonderlijke veroordeelingen.

Het doodvonnis werd den veroordeelden niet woordelijk beteekend. Na het schijn- en spotverhoor van enkele minuten heette het: ‘*Elargissez monsieur*, stel mijnheer in vrijheid.’ En nauwelijks had de ongelukkige, door die vrijspraak met blijde hoop vervuld, een voet gezet buiten de tweede deur, welke hem, naar hij meende, de vrijheid zou openen, of daar werd hij aangegrepen door kerels met opgestroopte mouwen en van bloed druipende armen, die hem met bijlslagen of sabelhouwen neerhakten. Een andermaal luidde de formule van het vonnis: *A la Force!* (naar het tuchthuis *la Force!*) en de rampzalige, die meende slechts van kerker te moeten veranderen, ging onmiddellijk ter dood.

Aan de priesters werd de vraag gesteld of zij den eed op de constitutie hadden afgelegd; eene leugen had hen wellicht kunnen redden; maar allen gaven de voorkeur aan den marteldood. De Zwitsers werden bij hoopen te gelijk als slachtvee afgemaakt. Slechts hun aanvoerder onderging een kort verhoor.

'Gij zijt het, die den 10^{en} Augustus het volk hebt neergeschoten?' vraagt Maillard.

'Wij werden aangevallen; wij hebben slechts geweld met geweld gekeerd.'

'*A la Force*! is het vonnis, met verpletterende kalmte uitgesproken, en men wijst den Zwitsers de deur; maar reeds zien zij door het getraliede kijkgat de pieken en bijlen der beulen tegen hen opgestoken. De forsche mannen, gewoon op het slagveld den dood onder de oogen te zien, sidderen bij den blik in den moordkuil, die hen tegengaapt. Zij smeeken om genade. Die kennen deze onmenschen niet. Voort! de deur uit! En de aanvoerder gaat ook hier zijne manschappen moedig voor in den dood. Hij werpt hun zijn hoed toe als laatsten groet en stoot zich met gebukten hoofde in de pieken en bajonnetten, die hem onder helsch geschreeuw opvangen. Als duivelen schieten van alle kanten de beulen toe, werpen zich op hunne weerlooze prooi en binnen weinige oogenblikken is van heel die mannenschaar niets meer over dan een stapel verminkte en uitgeschudde lijken, drijvend in bloed.

De wagens, die de lichamen weghalen, kunnen het werk der beulen niet bijhouden; bij hoopen moeten de lijken ter zijde geworpen worden, om plaats te maken voor nieuwe slachtoffers. Veertig of vijftig per uur vallen er aldus onder de houwen der menschenslachters, en nog worden zij het bloedig werk niet moe. Door wijn en brandewijn verhit en door de benauwende bloedlucht bedwelmd, weten ze van geen uitscheiden. Zij meenen een vaderlandschen arbeid te verrichten met het opruimen van al die landverraders en aristocraten. Een der commissarissen der gemeente, die hun ijver wat meent te moeten matigen en, op een bankje geklommen, hun aan het verstand poogt te brengen, dat zij zich ten minste den tijd moeten gunnen, om schuldigen van onschuldigen te onderscheiden, krijgt ten antwoord:

'Zeg eens, burger schoonprater, wilt gij ons ook al in slaap wiegen. Als die verwenschte Pruisen en Oostenrijkers in Parijs waren, zouden ze dan ook de schuldigen uitzoeken? Of zouden zij er in het wilde op inslaan zooals de Zwitsers op den 10^{en} Augustus? Welnu, ik ben geen spreker; ik paai niemand. Maar ik ben huisvader; ik heb eene vrouw met vijf kinderen, die ik hier wel in de hoede van mijne sectie wil achterlaten om tegen den vijand op te trekken; maar ik verkies niet, dat de schurken die hier in de gevangenis zitten, in dien tusschentijd mijne vrouw en kinderen zullen vermoorden.'

'Hij heeft gelijk,' klinkt het van alle kanten, 'geen genade!' En de slachting begon weer met nieuwen moed. Zoodanig hadden de uitstrooisels van Danton op het gepeupel gewerkt.

Een ander lid van 't gemeentebestuur, de bloeddorstige Billaud-Varennes, achtte zich van zijn kant verplicht de beulen nog aan te moedigen. Omstreeks vijf uren kwam hij een kijkje nemen in de *Abbaye*, en ziende hoe ijverig men met het beulenwerk vorderde, prees hij de ijverige arbeiders.

'Brave burgers,' zei hij, 'gij hebt groote misdadigers ter dood gebracht; de gemeente weet u daarvoor niet genoeg te beloonen. Zonder twijfel behoort de buit dier schurken (de tafel lag vol met de horloges, brieventasschen en beurzen der vermoorden) aan hen, die er ons van bevrijd hebben. Maar, zonder te meenen uw arbeid te vergelden, ben ik belast u allen vier en twintig *livres* per man aan te bieden, die u onmiddellijk uitbetaald zullen worden.'

Terwijl hij dit zeide, en de beulen zich om strijd op hun ijver beroemden, had een der slachtoffers, de oude commandant der gendarmerie Rulhières, die, met vijf piekstooten doorboord, voor dood was blijven liggen, zich weer opgericht en liep nu, naakt en bloedend, hulpeloos rondtastend langs de muren van het binnenplein, telkens vallend en in zijn doodstrijd weer opstaand om een uitweg te zoeken. Dat hopeloos pogen duurde tien minuten, onder het duivelengelach der onmenschen!

Reeds viel de avond en nog duurde de slachting voort; bij het licht van flambouwen 'werkte' men haast den ganschen nacht door, onder de toejuichingen van ontaarde wijven, die bij den rossen gloed der fakkels met hunne kinderen rondom de lijkenstapels de *Carmagnole* dansten. Eerst tegen den morgen besloot men zich een poosje rust te gunnen. De wagens haalden de lijken weg; het binnenplein, dat stroomde van bloed, werd uitgeschrobd; er werden bossen stroo op den grond uitgespreid en daarover de kleeren der slachtoffers gelegd om tegen den volgenden dag het bloed wat te stelpen: enkel op het stroo zou men ze voortaan afmaken.

De abbé Sicard, die door eene deurspleet al die toebereidselen aanzag en de beraadslagingen aanhoorde, schrijft daaromtrent:

'Daar een der moordenaars zich beklaagde, dat zoodoende niet ieder het genoegen kon hebben elk slachtoffer zijn doodsteek te geven, besloten zij dat men zou beginnen met ze tusschen eene dubbele haag, door allen gevormd, te laten doorgaan, maar dat men alsdan enkel met den rug der sabels slaan zou, en dat als de ongelukkige op het stroo en de kleeren gekomen was, ieder wie kon met het scherp zou toeslaan. Zij besloten verder rondom die verhevenheid banken te plaatsen voor de mannen en vrouwen, die de terechtstelling van nabij zouden willen zien, en die zij de *heeren* en *dames* noemden.

Dit alles heb ik gezien en gehoord; ik heb die *dames* van de wijk der *Abbaye* zich zien verzamelen rondom dit bed, voor de slachtoffers gespreid, en daar plaats nemen, zooals zij zouden gedaan hebben voor een vermakelijk schouwspel.'

In afwachting daarvan aten en dronken de rechters en beulen, rookten bedaard hunne pijpen en legden zich op de bebloede banken ter ruste, om nieuwe kracht te putten voor het slachterswerk van morgen!

(*Wordt voortgezet.*)

[Onze gravures]

Weer eens thuis.

Zoo even is de kleine visschersvloot binnengeloopen en de bemanning, door vrouwen en kinderen met ongeduld aan het strand opgewacht, heeft den huiselijken haard weer opgezocht om daar voor eenige dagen van de vermoeienissen en gevaren, op zee doorstaan, uit te rusten. Ook de jonge varensgast van ons tafereel is weer bij moeder thuis. Wat doet het hem goed, de brave zorgzame vrouw weer te zien, haar te vertellen van al wat hem op den grooten waterplas is weervaren, terwijl zij hem eene kom koffie schenkt, zooals hij er in lange dagen geene heeft geproefd. Het goede mensen, anders altijd zoo alleen in het stille huisje aan het strand, kwikt er geheel van op, nu zij haren jongen weer in het vroolijke gezonde gezicht kan zien en zijne levenslustige lach en kout het heele huis weer verlevendigt. De trouwe hond, die den kop tegen meesters knie vlijt, ziet naar haar op, alsof hij zeggen wou: ‘Nu zijn we weer recht in onzen schik, niet waar, moeder, nu de jonge baas weer thuis is?’

Wie opstaat is zijne plaats kwijt.

Dit liefdelooze devies, hetwelk in de menschelijke maatschappij maar al te vaak wordt toegepast, schijnt ook door de hoenderfamilie op ons tafereeltje zonder gemoedsbezwaar tot zinspreuk te zijn gekozen. Met hooge borst en al de fierheid van een veroveraar, die op eene gewonnene vesting zijn vaandel plant, neemt de haan het verlaten terrein in bezit en met een doordringend ‘Koekeloere-koe!’ roept hij als met zegevierend klaroengeschal heel zijn gezelschap bijeen, om van dit zeldzaam buitenkansken gebruik te maken. De gevederde schaar laat zich niet lang wachten; hoenders en kiekens komen van alle kanten aangedribbeld en opgevlogen, om plaats te nemen aan den disch, die ofschoon door de rechtmatige gasten reeds van zijn grootsten overvloed beroofd, toch nog genoeg van hunne gading aanbiedt. Nu, de kleinen mogen zich wel te goed doen aan de kruimeltjes, die van de tafel der grooten overschieten.

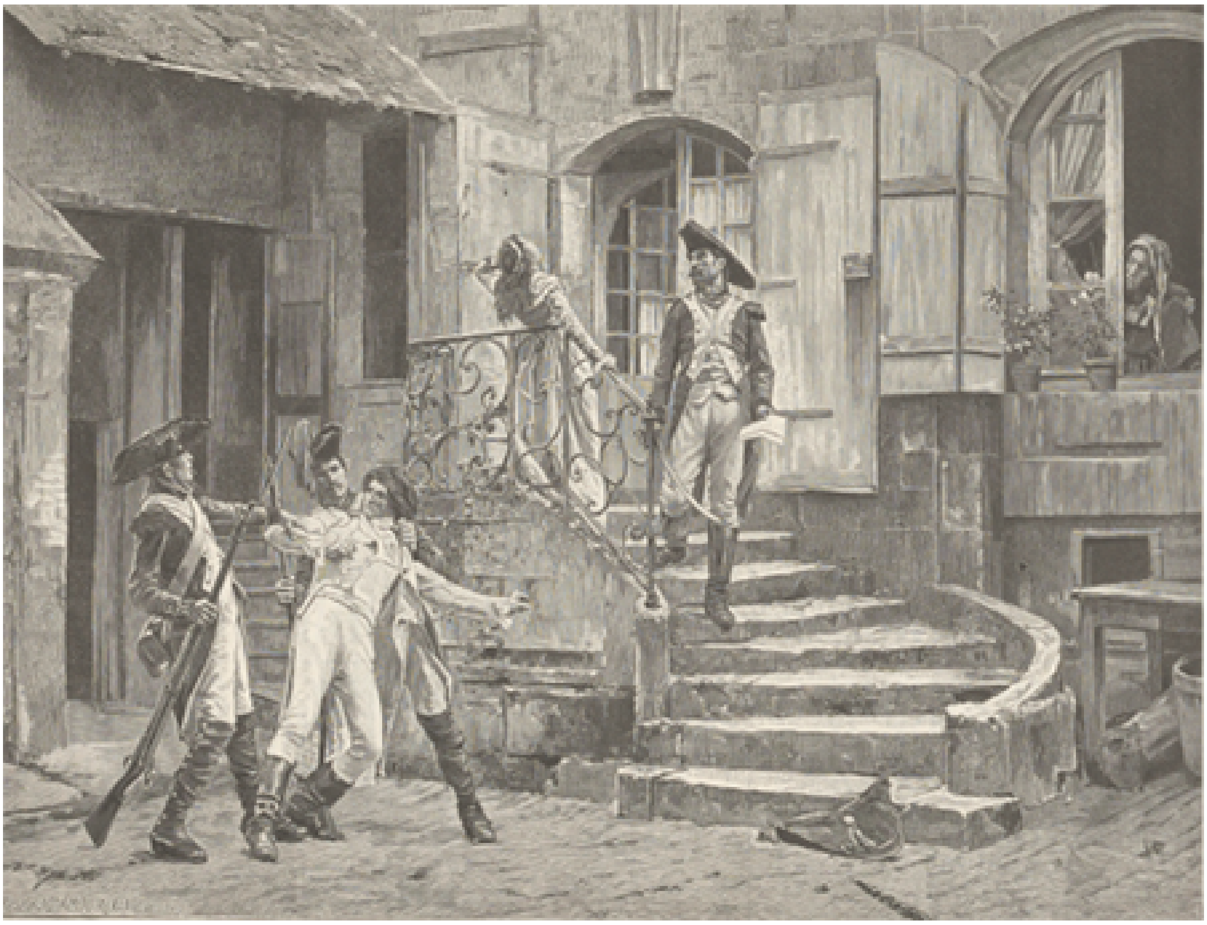

VOOR HONDERD JAREN. - Een *visite domiciliaire* (geweldadige huiszoeking), naar de schilderij van JULES GIRARDET.

Kassier en Vader. Amerikaansche novelle. (*Slot.*)

III.

Foster Houghton zelf verloste dus zijne ega van hare banden.

‘Hij is op de vlucht, op weg naar de spoorwegstatie,’ zeî hij, terwijl hem een traan ontglipte.

‘Gelooft ge niet dat ze hem kunnen krijgen?’ vroeg de arme moeder treurig.

‘Ik denk het niet. Hij is hun tien minuten vooruit en hij weet wat er op 't spel staat. De trein vertrekt voor't krieken vanden dag.’

Meer zeiden zij er niet van; ze durfden elkaar in hunne gezamenlijke smart niet troosten tot het oogenblik dat bij den naderenden morgenstond eenig leven op straat merkbaar werd.

Weldra hoorde men de verhaaste stappen van voorbijgangers, die klaarblijkelijk door 't verhaal der nachtelijke gebeurtenissen uit hun bed waren gejaagd en allen te gelijk spreken.

Daar hij verwachtte dat men weldra aan zijne deur zou kloppen, kleedde Foster Houghton zich stil aan en voelde, plotseling in 't onderst gedeelte van zijn zak de horlogie met de ketting er om gewikkeld. Dit liet hij aan zijne vrouw zien.

‘Dit heeft hij mij als eene laatste gedachtenis gelaten,’ zei hij; ‘maar ik hoor al iemand beneden,’ voegde hij er bij, en stopte in aller ijl de horlogie in eene lade.

Zijne vrouw begreep wat zijne gedachten bezighield.

‘Wat zullen we zeggen?’ vroeg zij.

WEER EENS THUIS, NAAR DE SCHILDERIJ VAN FERDINAND FAGERLIN.

‘Dat weet ik niet; de Hemel zal ons wel 't een of ander ingeven’ antwoordde de kassier.

De persoon die binnenkwam, was niet beneden gebleven, maar liep snel den trap op. De kamerdeur ging open en Harry, met de morgendauw op zijne kleeren en een vroolijke blik stond op den drempel.

De vader en de moetier bleven staan van verbazing; zij konden de onverwachte tegenwoordigheid van den jongman niet verklaren; maar Harry was te veel in zijne eigene gedachten verdiept om op deze zonderlinge ontvangst te letten.

'Wat is er toch van nacht gebeurd?' vroeg hij, zonder antwoord te verwachten op eene reeks van vragen en zonder zijn vader of zijne moeder een woord te laten zeggen. - 'Wat heeft Bixby me toch in de verte van dieven toegeroepen? En wat beteekent die menigte in den omtrek van de Bank? Ben ik vroeger teruggekomen dan ge dacht? Ik kom er rond vooruit dat, ofschoon ik wel pleizier gehad heb, ik naar huis verlangde om u weer te zien. Na den laatsten dans ben ik opgestapt en ik was verbaasd toen ik een paar honderd stappen van hier Silas Bixby tegenkwam, wiens paard letterlijk over den weg vloog... Hij heeft me een paar woorden toegeworpen, daar ik slechts de hellt van verstaan heb, Maar voor alles, moet ik u vergiffenis vragen voor mijn drift van gister avond; ge vergeeft het me, he vader? En gij ook, moederlief?'

Snikkende had jufvrouw Houghton hare armen om den hals van haar kind geslagen; maar de kassier schoof, met zijne gewone traagheid van doen, herhaaldelijk met de hand over zijn voorhoofd, alvorens hij aan zijn zoon vroeg:

'Harry, waar is de horlogie van uwen grootvader?'

'Wat! weet ge al dat ik zonder dat familiestuk thuis kom, dat, ik zweer het u, mij even dierbaar is als u; stel u gerust, ik zal 't na 't ontbijt hebben. Toen ik u gisteren avond verliet, was ik buiten mij zelven, en heb ik Harrison Fry, dien ik bij onze deur ontmoette, gevraagd mij op dat pand 50 dollars te leenen, welke ik beloofd heb hem toekomende week terug te zullen geven.'

'Harrison Fry!' riep Foster Houghton de handen vouwende en een dankgebed prevelende.

'Ja, Harrison Fry, die kwam hooren of ik naar Tinborough ging en mij verzocht hem bij onze vrienden voor ditmaal te verontschuldigen... En nu,' hernam Harry, 'vertel me nu eens de oorzaak van al die beweging in de stad?'

Foster Houghton naderde zijn zoon, omhelsde hem zooals hij hem van zijne eerste jeugd af niet gekust had. Daarop kreeg hij de horlogie uit de lade, waar hij ze als een bewijs tegen den dief verborgen had, en deed ze om Harry's hals. De verwondering van den jongman werd een oogenblik door de diepe ontroering zijns vaders in toom gehouden.

'We hebben u heel veel te vertellen, Harry,' hernam Foster Houghton, 'en misschien zult gij ons eene onrechtvaardige verdenking vergeven. Maar mijn hart is te vol dan dat ik een woord meer kan spreken voor [5]t ochtendgebed, dat ik niet meer had denken te doen.'

Toen nam Foster Houghton zijn bijbel en las naar gewoonte het kapittel waar 't papier den vorigen dag was blijven liggen; men zal wel gelooven dat zijne oogen op nieuw vol tranen waren, toen hij aan dit vers der gelijkenis kwam:

'*Want mijn zoon was dood, en is weder levend geworden*; *hij was verloren, en is gevonden.*'

Silas Bixby kwam twee minuten te laat te Tinborough om den nachttrein te kunnen halen. De vluchteling was dus de politie-agenten en de telegrammen die tot zijne opsporing moesten dienen, vooruit.

Geheel Elmfield wist weldra dat Harrison Fry verdwenen was en men besloot hieruit dat hij de medeplichtige der twee dieven was, die den diefstal der Bank hadden voorgenomen. Te vergeefs werd eene nieuwe belooning uitgeloofd aan dengene die hem zou aanhouden: alle nasporingen bleven vruchteloos.

De ijverige commissaris troostte zich over de ontvluchting van den derden schelm, toen hij ontdekte dat de twee andere een paar van de geslepenste en vlugste schelmen uit New-York waren. De model-ambtenaar ontving een welverdienden lof van den staatsraad, van de pers en van het publiek, toen zijne gevangenen eene maand later door 't gerechtshof te Tinborough werden veroordeeld. Ten gevolge van zekeren invloed, werd het proces zoodanig ingericht dat jufvrouw Houghton niet als getuige behoefde te verschijnen. De achtbare kassier werd evenmin al te nauwkeurig omtrent den derden dief ondervraagd.

Dat zelfde jaar bracht Harry Houghton veertien dagen aan het George-meer door; het volgende jaar keerde hij er, met zijns vaders goedvinden, terug en maakte er 't hof aan Grace Chamberlain, die er eene week voor hem was heengegaan. Het jaar daarna gingen Harry en Grace er weer heen, doch niet ieder afzonderlijk, maar te zamen, en na, even als alle jonggehuwden, den tocht van den Niagara-waterval gemaakt te hebben.

Dichtbloemen uit den Vreemde.
Hans Euler.
(Naar J.G. Seidl.)

‘Men klopt, doe open, Martha,
   Doe open elken gast!
Geen pelgrim of verdoolde
   Was immer ons tot last! -
Wees welkom, kloeke krijger!
   Neem plaats aan onzen disch!
Ons brood is blank en voedzaam,
   Ons water rein en frisch!’

‘'k Behoef noch drank noch spijze,
   Ik kom niet om uw goed;
Maar zeg, zijt gij Hans Euler?
   Dan kom ik om uw bloed!
'k Zocht maanden lang als vijand
   U door het gansche land;
Want weet, ik had een' broeder,
   Die viel door uwe hand.

Eer met den adem 't leven
   Zijn matte borst ontvlood,
Beloofde ik, hem te wreken.
   En zwoer ik u den dood!’
‘En heb ik hem verslagen,
   God weet, wat strijd ik streed;
En komt ge om hem te wreken,
   Welaan, ik ben gereed!

Maar 'k zal in huis niet vechten;
   't Ontbrak mij licht aan moed,
Omringd van wat naar 't leven
   Mijn harte wenschen doet.
Kom, Martha, haal den sabel,
   Waarmeê 'k zijn' broeder sloeg!
En keer ik nimmer weder, -
   Tyrol is groot genoeg!’

Zij stijgen met elkander
   Het kronk'lend rotspad op; -
En juist begroet de morgen
   Der hooge bergen top. -
De vreemdeling volgt moedig
   Den ouverschrokken Hans,
En hooger klimt met beiden
   De zon aan d'oostertrans.

Daar staan zij op de spitse; -

Daar ligt het Alptooneel,
In zijn onovertroffen,
Majestueus geheel!
Een nevel dekt de dalen
Met al hun' rijken lust,
Daar hut en lamm' reukudde
Aan hunnen boezem rust.

Hier dart'len held're beken,
Daar zwelt en rijpt de vrucht,
Ginds 't statig woudgevaarte,
Daar boven, blauwe lucht;
En zichtbaar niet, maar tastbaar,
Waart de adem Gods in 't rond;
En staaft in hut en harte
Zijn oud en trouw verbond.

Dat alles zien zij beiden! -
Den vreemde zinkt de hand;
Maar Hans wijst hem hooghartig
Op 't lieve vaderland:
‘Daarvoor heb ik gevochten,
Toen burgerplicht gebood;
Daarvoor heb ik gestreden.
Sloeg ik uw' broeder dood!’

De vreemde staart op Euler
En dan op 't schoon verschiet;
Hij wil zijn' arm wel heffen,
Maar heft den arm toch niet:
‘En hebt gij hem verslagen,
'k Weet nu wat strijd gij streedt;
En wilt gij mij vergeven,
Kom, Hans, ik ben gereed!’

Spreuken.
(Naar Friedrich Rückert.)

De gloed van 't zonlicht drukt den geest ter aarde neder,
In nachtviolengeur stijgt hij ten hemel weder.

Wanneer gij God den dank voor elken zegen bracht,
Gij vondt gewis geen' tijd tot slechts een enk'le klacht.

Gelijk ge ontvangen wilt, zoo dient er ook gegeven;
Wilt gij geheel een hart, zoo geef geheel een leven.

Voor ieder staat een beeld van 't geen hij worden moet;
Zoo lang hij dat niet is, - geen vrede in zijn gemoed.

Lied eens armen.
(Naar L. Uhland.)

Ik ben, helaas! een arme man,
En ga mijn' weg alleen.
o Mocht ik, met verruimd gemoed,

Ook eens mijn pad betreên!

Ach! eens in mijner oudren huis
Was ik een vroolijk kind;
'k Was rijk, bij zwart en schimm'lig brood,
'k Was rijk - want 'k werd bemind.

Doch sinds hun vriendlrjk oog zich sloot,
Wie ziet mij minzaam aan?
Geen hart, sinds 't huune niet meer klopt,
Trekt zich ooit mijner aan.

Des rijken tuin bloei prachtig schoon,
Des landmans oogst zij groot:
'k Ga barrevoets mijn hobb'lig pad,
En heb geen bete brood.

Maar 'k geef aan wangunst, haat of nijd
Geen plaats in mijn gemoed;
't Is God, die aller deel beschikt,
En wat Hij schikt, is goed.

Daar vloeit voor elk een zoete troost
Uit uwen hemel neêr.
Mij, armen man, o rijke God!
Bemint ge ook eindloos teêr.

Mijn pad zij hobb'lig, hier en daar
Betreed in effen paân;
't Zij dist'lig, 'k zie toch hier en daar
Een enkel bloempje staan.

Kijkt ook een trotsche rijke soms
Verachtelijk mij aan:
Ik zie den brave vaak een blik
Vol deernis op mij slaan.

Nog dringt de tempeltorenspits
Het groen van 't dorpje door;
Nog dringt het woord van uw genâ
Ook tot den arme door.

Nog schijnen zou en maan en ster
Zoo vriendlijk op mij neêr;
En in het eenzaam avonduur
Dan spreekt Ge tot mij, Heer!

Eens opent Ge elk, die U behoort,
Uw rijke vrengdezaal;
Dan kleedt Ge mij in feestgewaad,
En plaatst mij aan uw maal.

A. DE JAGER.

Daliboor.
(Naar Karel Egon Ebert.)

Wat of men bij dien toren wil?
Wat drijft daar 't volk bijeen?
Zij blikken allen, stom en stil,
Naar 't tralieveuster heen.

Wien zien zij krank en bleek daar staan?
Ach, d'armsten man van 't land!
Het haar verward, in 't oog een' traan,
Een citer in de hand.

En trots den zwaren ketendwang,
Dien hij verduren moet,
Verteedert hij door spel en zang
Het ruw en koud gemoed.

Als een gevangen nachtegaal,
Die veld en wouden ziet:
Zoo zingt hij, in bezielde taal,
Zijn stil en somber lied.

En als hij sluit met doffen toon,
Klonk é'ene stem hervoor:
‘Ach, werd de vrijheid thans uw loon,
o Ed'le Daliboor!’

De Koning kwam voorbij en hoort
Wat taal het volk verbreidt:
‘Dat duld ik niet, 't is ongehoord,
Hoe hij het volk verleidt!

Straf, sprak mijn ernstig rechterwoord,
En hem wordt wèl gedaan;
Ontneemt zijn luit hem, wachters, voort!
En bindt den blok hem aan!’

Ach, de arme sliep in 't droomgenot!
Daar treedt de wachter in;
Volvoert het wreed en streng gebod
Met even wreeden zin.

Hij werpt de citer op den grond,
En trapt haar woest van een,
En slaat den arme een dieper wond,
Dan ooit in vleesch of been.

De eiter slaakte een bang geluid -
En Daliboor verschrikt;
Zijn slaap, zijn rust, zijn droom is uit -
Daar vliegt hij op en snikt:

‘Vloek over u, die, wreed en snood,
't Ontaardst bevel volbracht!
Wee mij! mijn een'ge lichtster vlood
In 's levens lijdensnacht!

Nu mij de citertoon ontweek,
Is mij de ziel ontroofd!
Breek, angstig jagend harte, breek!
En leg u neêr, mijn hoofd!’-

Hij jammert, zucht, en weent, en klaagt
Zoo hartverscheurend voort;
Maar toen in 't oost de morgen daagt,
Werd hij niet meer gehoord.

't Wordt middag, 't avondrood daalt neêr,
De koele nacht breekt aan;
En bij den toren ziet men weêr
Het volk verzameld staan.

Zij blijven stom en stil bijeen. -
Geen klank, geen toon, geen lied!
Zij blikken wel naar 't venster heen.
Maar zien den zanger niet.

Doch toen de nacht, met stillen glans,
Haar sterrenkleed ontplooit,
Toen klinkt het van den hoogen trans
Op eens zoo schoon als ooit.

Als filomeel in 't lommer zingt,
Aan strik en schrik ontvloôn;
Zoo blij, zoo luid, zoo jub'lend klinkt
Een wouderzoete toon.

Juist kwam de Koning weêr voorbij,
En zegt, van drift vervoerd:
‘He, wachters! weêr die melodij?
Werd mijn gebod volvoerd?’

‘o Heer! uw knecht was fluks gereed,
En deed wat gij gebootd;
Maar Daliboor bezweek voor 't leed,
'k Vond hem dees morgen dood!’

De Koning, sidderend en bleek,

Vlucht gang en straten door;
Maar, waar hij angstig henen week,
Die toon blijft hem in 't oor.

Hij hoort bij nacht hem en bij dag,
Waar hij zich wenden moog:
En toen hij op zijn sterfbed lag,
Riep hem die toon ten jongsten dag -
In wanhoop brak zijn oog.

Kleine Fee.
Tafereelen uit Marlitt's Verhaal:
Het Geheim der oude Jufvrouw.
(*Vervolg.*)

Hij zag de smalle ruimte niet, langs welke Felicitas naar boven geklouterd was.

In weinige oogenblikken had hij de bloempotten naar beneden geworpen en zich eenen weg gebaand, en eensklaps stond hij nevens haar. Hij omvatte met onweêrstaanbare kracht het tegenstrevende meisje, trok haar meê naar de kamer en kletterend viel de glazendeur achter hem dicht.

De sterke, moedige geest van Felicitas was bezweken. Zij was geheel verdoofd en wist niet dat haar gewaande vijand haar nog ondersteunde; hare oogen waren gesloten en zij zag niet hoe innig zijn blik op haar bleek gelaat rustte. Felicitas! fluisterde hij met roerende, smeekende stem.

Zij richtte zich op en begreep onmiddellijk haren toestand. Al de wrok, al de bitterheid, waarmede hare ziel zich jaren lang had gevoed, kwam nogmaals bij haar op. Zij rukte zich driftig los, en daar zag hij weer die bittere uitdrukking, die haar voorhoofd deed fronsen en scherpe lijnen om haren mond trok.

- Hoe kunt gij de paria aanraken? riep zij scherp. Doch eensklaps herinnerde zij zich onder welke verdenking zij daar voor hem stond; zij verborg haar hoofd in hare handen en zegde; Nu, neem mij in verhoor, gij zult met mijne verklaringen genoegen nemen!

Hij nam hare handen zacht van haar gelaat af en hield ze in de zijne.

- Voor alles moet gij kalmer worden, Felicitas! zegde hij op dien zachten bedarenden toon, die haar reeds bij het ziekbed van het kind, haars ondanks, zoo diep getroffen had. Niet die woeste uittarting, waarmede gij mij opzettelijk zoekt te beleedigen! Zie om u heen, waar wij zijn! Hier hebt gij als een kind gespeeld, niet waar! Hier heeft de eenzame vrouw, welke gij heden zoo warm verdedigd hebt, u bescherming, onderricht en liefde geschonken?... Wat gij hier ook gedaan of gezocht moogt hebben, het is geen kwaad geweest, dat weet ik, Felicitas. Gij zijt stijfhoofdig, verbitterd, en bovenmate fier; en die eigenschappen verleiden u dikwijls tot onrechtveerdigheid en hardheid, maar tot eene gemeene handeling zijt gij nief in staat... Ik weet niet hoe het kwam, maar 't was mij alsof ik u hier boven moest vinden. Het schuw, verlegen gezicht van Hendrik en de onwillekeurige blik, dien hij op den trap wierp toen ik naar u vroeg, versterkten mij in mijn vermoeden. Spreek geen woord! voer hij met verheffing van stem voort, toen zij hare brandende oogen naar hem opsloeg en den mond opende. In verhoor nemen wil ik u gewis, maar in een geheel anderen zin dan gij bedoelt; en ik geloof dat ik er het recht toe heb, nadat ik door storm en onweêr mijnen den naar beneden gehaald heb.

Hij trok haar dieper mede in de kamer; 't was hem, zoo 't scheen, te licht, onmiddellijk hij die glazendeur; hij had het halve schemerlicht der huiskamer noodig om verder te kunnen spreken. Felicitas gevoelde, dat eene lichte beving door zijne handen voer. Zij stonden juist op dezelfde plek, waar Felicitas vroeger een vreeselijken strijd met zichzelve had gestreden, waar zij in verzoeking was gekomen hem een dolk in 't hart te stooten, hem voor zijn geheel leven zedelijk te verlammen.

Zij liet haar hoofd op hare borst zinken, als bewust van schuld, voor de oogen, die, anders zoo ernstig, nu straalden van een wonderbaren gloed.

- Felicitas, zoo gij eens naar beneden gestort waart! begon hij weêr, en 't was alsof er bij die voorstelling eene koude rilling door zijne kloeke gestalte voer... Zal ik u eens zeggen, wat gij bij mij bewerkt hebt, door dien wanhopigen trots, die liever ten gronde gaat dan zich te beroepen op het verstandige oordeel van een ander? Dunkt u zelve niet, dat een oogenblik van zulk een doodsangst als ik daar heb doorgestaan, een jarenlang onrecht kan verzoenen?

Nu zweeg hij, als wachtte hij haar antwoord; de verbleekte lippen van Felicitas bleven gesloten en hare donkere wimpers lagen diep over hare wangen.

- Door uwe bittere wijze van aanschouwing zijt gij geheel op een dwaalweg gebracht, zegde hij verwijtend, na een oogenblik te vergeefs gewacht te hebben, met eene stem, waaruit zijne moedeloosheid duidelijk bleek; het is u onmogelijk geworden een veranderden toestand te begrijpen. Hij had hare handen los gelaten; doen nu nam hij hare rechterhand weêr en legde die tegen zijn hart. Felicitas, gij hebt onlangs gezegd, dat gij uwe moeder afgodisch hebt liefgehad; die moeder heeft u ‘Fee’ genoemd; ik weet, dat, wie u lief heeft, u dien naam geeft; ik wil dus ook zeggen: ‘Fee, ik zoek verzoening!’

- Ik koester geen wrok meer! bracht zij met eene gesmoorde stem uit.

- Dat is eene veelbeteekenende verzekering uit uwen mond; zij overtreft mijne verwachting; maar... ik ben er nog lang niet meê tevreden. Wat helpt het, of twee menschen zich met elkander verzoenen en elkaar daarna nooit wederzien? Wat helpt het mij, of ik weet dat gij niet meer boos op mij zijt, als ik er mij niet ieder oogenblik van kan overtuigen? Ik kan zelfs den kleinsten afstand voortaan niet tusschen ons verdragen.... Ga met mij mede, Fee!

- Ik heb een afkeer van het verblijf in een instituut; ik kan mij niet meer aan dat stipt regelmatige eener kostschool schikken, antwoordde zij haastig en gedrukt.

Er gleed iets als een glimlach over zijn gelaat.

- O, daar zou ik u ook niet toe willen dwingen! Dat denkbeeld van eene kostschool was maar een hulpmiddel, Fee... Ik zou daar zelf niet veel bij winnen... Het zou kunnen gebeuren, dat ik u soms in geen twee dagen zien mocht, en dan nog met een dozijn neuswijze kostschooljuffers om ons heen, die ieder woord beluisterden dat wij met elkander spraken; of de onderwijzeres zelve zou er bij zijn, en die zou niet toestaan, dat ik dit handje in de mijne hield.... Neen, ik moet ieder oogenblik in dit lieve, weêrspannige gezichtje kunnen zien; ik moet weten, dat, als ik van de inspanningen van mijn beroep naar huis terngkeer, mijne Fee mij wacht en aan mij denkt, ik moet in stille, vertrouwelijke avonden tusschen mijne vier muren kunnen verzoeken: ‘Kom, Fee, zing eens! Maar dat alles kan alleen gebeuren als - gij mijne vrouw zijt!

Felicitas stiet een kreet uit en trachtte zich los te rukken; doch hij hield haar vast en trok haar dichter tot zich.

- Dit denkbeeld verschrikt u, Felicitas? zegde hij. Ik wil hopen, dat het slechts een schrik over het onverwachte mijner woorden is; niet iets ergers... Ik begrijp zelf, dat het misschien lang kan duren, eer gij voor mij zijn kunt wat ik verlang; juist bij uw karakter kan ik zulk eene spoedige verandering moeilijk verwachten, waardoor de 'verafschuwde vijand' een voorwerp van innige genegenheid zou worden. Maar ik wil u trachten te winnen met al de volharding eener onveranderlijke liefde; ik wil wachten - hoe zwaar het mij vallen moog - tot dat gij mij eens uit eigen beweging zeggen zult: 'Ik wil, Johannes! Ik weet welke wonderen er in een menschenhart kunnen plaats hebben. Ik vluchtte uit de kleine stad om mij zelve en mijn vreeselijken inwendigen strijd te ontvlieden, en toen werd het wonder eerst recht volbracht! Die tweestrijd werd geheel overwonnen door het onuitsprekelijke verlangen naar u; nu wist ik, dat datgene, wat ik vermetel en trotschzinnig had willen afschudden, de zaligheid mijns levens worden moest... Fee, te midden van het onbeduidende gesnap van kokette gezichten, was mij het eenzame meisje met hare krachtige houding en haar blank voorhoofd, vol edele sterke denkbeelden onophoudelijk nabij, op bergen en in dalen, zij behoorde mij, zij was de andere helft van mijn leven; ik zag in, dat ik mij niet van haar kon losrukken zonder te bezwijken!.... En nu een enkel woord van hoop, Felicitas!

Het jonge meisje had langzaam hare hand uit de zijne getrokken. Hoe was het mogelijk, dat hem onder het spreken de verandering van haar uiterlijk niet in het oog gevallen was! Haar gelaat had eene pijnlijke uitdrukking gekregen... Hare oogen waren nagenoeg dicht en naar den grond geslagen en krampachtig wrong zij hare ijskoude vingers in elkander.

- Hoop wilt gij van *mij*? antwoordde zij nu met zwakke stem. Een uur geleden hebt gij mij gezegd: Dit zal uw laatste strijd geweest zijn, en nu stort gij mij zelf in den vreeselijksten strijd, die in eene menschelijke ziel bestaan kan!... Wat is het strijden met vijanden van buiten, bij het worstelen tegen zichzelf en tegen eigen wenschen?... Zij hief hare in elkander geslagen handen omhoog en wierp wanhopig haar hoofd achterover. Ik weet niet wat ik misdaan heb, dat God mij die ononselukkige liefde in het hart heeft gelegd!

- Fee!

De professor breidde zijne armen uit, om haar aan zijn hart te drukken, doch zij strekte hem afwerend hare handen tegen, schoon er als eene verheerlijkte uitdrukking op haar gelaat lag. Ja, ik heb u lief; gij moogt het weten! herhaalde zij met eene stem, die tusschen juichen en weenen wankelde. Ik zou in dit oogenblik kunnen zeggen: Ik wil, Johannes! maar die woorden zullen nooit worden uitgesproken!

Hij week terug; eene doodelijke bleekheid overtoog zijn gelaat; hij kende het jonge meisje ‘met de krachtige houding en het blanke voorhoofd, vol edele sterke denkbeelden’ veel te goed, om niet te weten dat zij met die uitspraak voor hem verloren was.

- Gij zijt uit X. gevlucht, en waarom? hernam zij met vastere stem Zij richtte zich op en sloeg hare doordringende oogen op de zijne, waaruit alle leven geweken scheen. Ik zal het u zeggen: Uwe liefde voor mij was eene misdaad tegen uwe familie, zij streed tegen uwe lang gekoesterde grondstellingen en moest dus als onkruid uit uw hart geroeid worden. Dat gij niet genezen van uwe vlucht teruggekeerd zijt, is niet uwe schuld; gij waart onderworpen aan dezelfde macht, die ook mij dwingt u tegen mijne grondbeginselen lief te hebben. Het moge een vreeselijke strijd geweest zijn, waardoor al die trotsche koop-en handelsheeren voor het verachte goochelaarskind eene plaats moesten inruimen - niets in de wereld zal mij doen gelooven dat ik deze plaats mijn levenlang zou behouden! Gij hebt mij voor eenige weken de onverzettelijke overtuiging uitgesproken, dat het verschil van stand zich in het huwelijk onvermijdelijk wreekt; gij hebt u, God weet hoeveel jaren, aan dat beginsel vastgehouden; het kan onmogelijk in zes weken spoorloos verdwenen zijn; het is onderdrukt, het wordt verloochend, en zelfs wanneer het voor eene andere overtuiging geweken was, zou het onmogelijke moeten gebeuren om de herinnering aan uwe woorden uit mijne ziel te wisschen.

Zij zweeg een oogenblik uitgeput stil. De professor had zijne oogen met zijne rechterhand bedekt, en zijn mond trok stuipachtig samen. Hij liet zijne hand zinken en antwoordde dof: ‘Ik heb het verledene legen mij; maar toch dwaalt gij, Felicitas... O God, hoe zal ik het u bewijzen!

- Er is niet het minste veranderd in onze uiterlijke omstandigheden, ging zij onverbiddelijk voort; er is geene vlek op uwe familie gekomen, en ik ben door niets uit mijn verachten stand verheven; het is dus alleen mijne persoonlijkheid die deze verandering bewerkt heeft; het zou vermetel en gewetenloos van mij zijn als ik gebruik maakte van een oogenblik, waarin gij uwe aangeborene beginselen met moeite onderdrukt en uwe liefde gehoor geeft. Ik vraag u op uw geweten: Niet waar, gij hebt eene zeer hooge meening van het verledene uwer familie?... En hebt gij u zelf een oogenblik kunnen diets maken, dat uwe voorouders, die allen eene keus naar hunnen stand hebben gedaan, zulk een ongelijk huwelijk tusschen mij en hunne nakomelingen zouden goedkeuren?

- Felicitas, gij zegt, dat gij mij liefhebt, en gij zijt in staat mij zoo stelselmatig te folteren! riep hij hevig.

Hare oogen, die hem onafgewend hadden aangezien, schoten vol tranen: wie zou ooit in deze trotsche, afwijzende oogen de uitdrukking van onbeschrijfelijke teederheid hebben gezocht, die hen thans bezielde! Zij nam de rechterhand van den professor in hare beide handen.

- Toen gij mij daareven het leven aan uwe zijde schilderdet, heb ik meer geleden dan ik kan uitdrukken, zegde zij, diep geroerd; honderd anderen zouden in mijne plaats, misschien de oogen voor de toekomst sluiten en het oogenblikkeijk geluk aangrijpen; maar zoo als ik nu eenmaal ben, kan ik dat niet.... Dat, wat levenslang tusschen ons staan zou, is mijne vrees voor uw berouw. Bij iederen donkeren blik, hij iederen rimpel op uw voorhoofd zou ik denken: Nu is het oogenblik gekomen, dat hij spijt gevoelt, dat hij tot zijne oorspronkelijke beginselen terugkeert, dat hij u inwendig veroordeelt als de oorzaak van zijn afval! Ik zou u ongelukkig maken met dit wantrouwen, dat ik niet zou kunnen overwinnen.

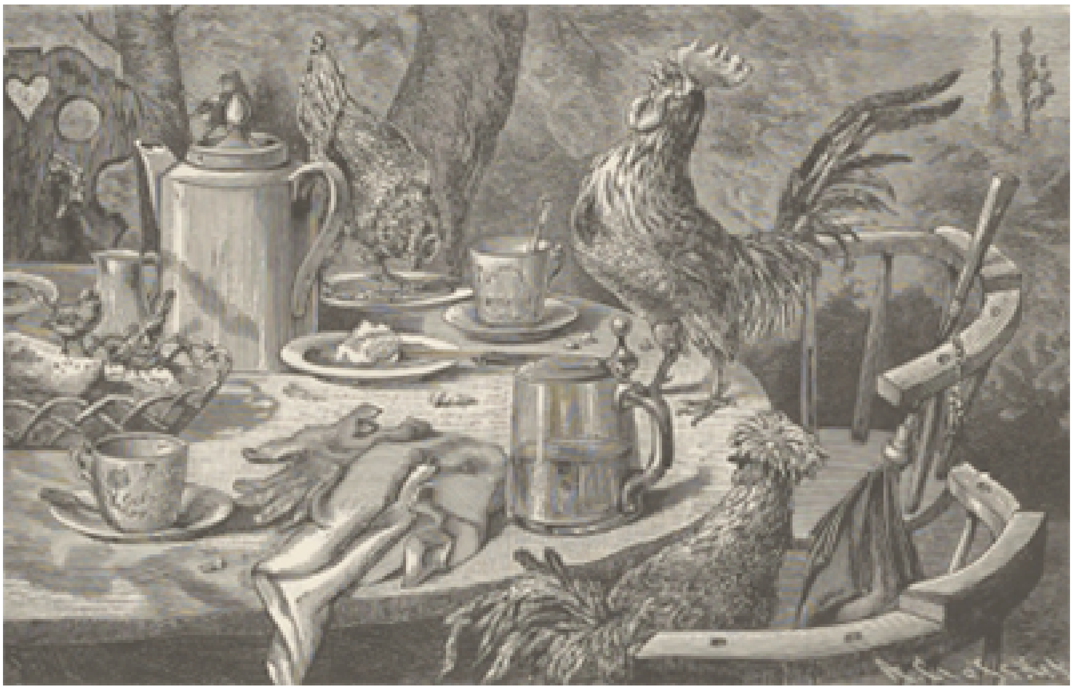

WIE OPSTAAT IS ZIJNE PLAATS KWIJT.

- Dat is eene schrikkelijke vergelding! zegde hij dof en smartelijk. Maar ik zal in dat ongeluk berusten, uw wantrouwen gelaten dragen, hoe diep het mij kwetsen moge; er moet toch eens een tijd komen, waarin alles helder tusschen ons wordt. Felicitas, ik zal u een huiselijk leven bezorgen, waarin die hatelijke gedachten niet in u kunnen opkomen. Zeker zal het wel eens gebeuren, dat ik met gerimpeld voorhoofd en donkeren blik te huis kom, dit is onvermijdelijk in mijn levensberoep; maar dan vind ik daar immers mijne Fee, die aanstonds de rimpels verdrijft en de oogen opheldert. Zoudt gij het wezenlijk over u kunnen verkrijgen, uwe eigene Helde te vertreden, en een man wien gij het hoogste geluk op aarde geven kunt voor altijd ongelukkig te maken?

Felicitas was allengs naar de deur getreden; zij voelde hare geestkracht bezwijken voor zijne dringende welsprekendheid, en toch moest zij vast blijven, om zijnentwil.

- Als gij met mij in eenzaamheid en afzondering kondet leven, zou ik u gewillig volgen, zegde zij, haastig naar den knop van de deur grijpende, als ware dit haar laatste steun. Meen niet dat ik de wereld zelve en haar oordeel vrees; zij oordeelt meestal blind en zonder verstand, maar in de verkeering met haar, vrees ik juist den vijand in u zelven. Eene fatsoenlijke afkomst geldt in de wereld veel, en ik weet, dat gij hierin met haar samenstemt;.... gij zelf hebt veel familietrots, al wilt gij dien op het oogenblik verloochenen; in uwen omgang met dergelijke bevoorrechten zou vroeger of later de treurige gedachte bij u opkomen, dat gij veel, zeer veel, voor mij opgeofferd hebt.

- Dat wil dus met andere woorden zeggen: Als ik u bezitten wil, moet ik of mijn werkkring opgeven en in eene woestijn gaan leven, of ik moet eene of andere vlek, eene onweerdige daad in het verledene mijner familie trachten te vinden! riep hij bitter en toornig uit.

Een donkere blos vloog bij die laatste woorden over het gelaat van het jonge meisje. Onwillekeurig gleed hare hand over de plooien van haar kleed en betastte zij de scherpe hoeken der grijze doos, of ze wel veilig verborgen zat.

De professor liep in eene onbeschrijfelijke gemoedsaandoening de kamer op en neêr.

- Dat weêrspannige, onbuigzame element in uw karakter heeft mij al zeer veel zorg en hoofdbreken gekost, hernam hij op denzelfden toon, terwijl hij voor Felicitas bleef staan; het trekt mij aan en verbittert mij te gelijk; maar in dit oogenblik, nu gij met ruwe onverbiddelijkheid mijne liefde voor de voeten gooit en u zelven tot zulk een nutteloos offer veroordeelt, voel ik een soort van haat, van woeste drift - ik zou het kunnen vertrappen!... Ik begrijp, dat ik voor 't oogenblik geen stap verder met u kom - maar van u afzien? - hieraan denk ik in geen geval! Uwe verzekering, dat gij mij liethebt, is voor mij een onverbreekbare eed - gij zult mij nooit trouwloos worden, Felicitas?

- Neen, antwoordde zij schielijk, en wellicht haars ondanks blonk nogmaals eene straal van liefde uit hare oogen.

De professor legde zijne hand op het hoofd van het jonge meisje, boog haar hoofd even achterwaarts en zag haar met eene mengeling van droefheid, toorn en hartstocht in het gelaat. Hij schudde zacht zijn hootd, toen hare wimpers onder dien blik zich diep over hare wangen legden en haar mond vast gesloten bleef; een diepe zucht verhief zich in zijne borst.

- Nu, gaat ge? vroeg hij bedrukt met doffe stem. Ik bewillig in eene voorloopige scheiding; maar alleen onder voorwaarde, dat ik u dikwijls zien mag, waar gij ook zijn moogt, en dat wij in eene schriftelijke verkeering met elkander blijven.

Zij was kwaad op zichzelve en noemde zich heimelijk vreeselijk zwak, dat zij hem toestemmend de hand gaf; doch zij kon hem dien troost niet weigeren. Hij keerde zich schielijk van haar af, en ging in de kamer terug.

(*Wordt voortgezet.*)

Wijsgeerige gedachten.

Kleine smarten zijn even nuttig als steenen, welke de vogels inslikken om het voedsel te verteren: dat voedsel zijn de kleine genoegens.

⁂

Onze levensweg heeft aan beide zijden zooveel boomen en rustplaatsen, dat het mij verwondert als iemand moede wordt.

[Nummer 46]

Door honderd jaren.
Tafereelen uit de groote Fransche Revolutie
Door J.R. van der Lans.

XVII.

> Hervatting van het bloedbad in de Abbaye. - Twee heldinnen der kinderlijke liefde. - Slachting in het Carmelietenklooster. - In het tuchthuis La Force. - Madame De Tourzel gered. - De prinses De Lamballe omgebracht. - Haar hoofd naar den Temple gedragen. - Berekening van het aantal slachtoffers

De zon was ondergegaan over de moorden 5 van den 2en September; bij hare opkomst zou ze alles bereid inden tot eene hernieuwing derzelfde bloedtooneelen. Toen de eerste stralen van den nieuwen dag door de tralievensters drongen van de gevangenis der *Abbaye*, beschenen zij daar een hartroerend tafereel. Terwijl de beulen hun roes nog uitsliepen, hadden de gevangenen zich verzameld in de kapel van het voormalige klooster, ten einde zich voor te bereiden tot den dood. Twee priesters, waaronder de hofprediker Lenfant, beiden tachtigjarige grijsaards met zilveren schedel en uitgemergelde trekken, geadeld door het vooruitzicht van het martelaarschap, spraken hun moed en troost in tegen den naderenden doodstrijd. De revolutionnaire rechtbank zou hen weldra voor de vierschaar voeren van den eeuwigen Rechter; welnu, dat dan ieder zich zelven beproeven mocht, of hij daartoe bereid was en zich de laatste oogenblikken ten nutte maakte om zijne rekening te vereffenen met God. Allen smeekten rouwmoedig om de absolutie der priesters, en nauwelijks hadden de grijsaards hunne dorre handen tot den laatsten zegen over de geknielde schare uitgestrekt, of daar kwam men hen wegsleuren en onverschrokken gingen zij hunne lotgenooten voor in den dood.

Ach, hoe bemoedigend dit voorbeeld zijn mocht, het onverbiddelijk vooruitzicht van den dreigenden dood bleef er niet minder verschrikkelijk om, en als de gevangenen in hun kerker den bijlslag der beulen, den doodskreet hunner voorgangers en het duivelachtig getier der bloedgierige menigte hoorden, dan sidderden zij bij de gedachte dat elk oogenblik de beurt aan hen kon komen.

Een hunner, die aan het bloedbad ontsnapt is en later zijn ‘doodstrijd van acht en dertig uren’ met aangrijpende nauwkeurigheid heeft beschreven(1), deelt daaromtrent de volgende bijzonderheid mede, die haren te berge doet rijzen:

---

(1) Jonrgniae Saint-Médard, Mon agonie de trentehuit heures 1792.

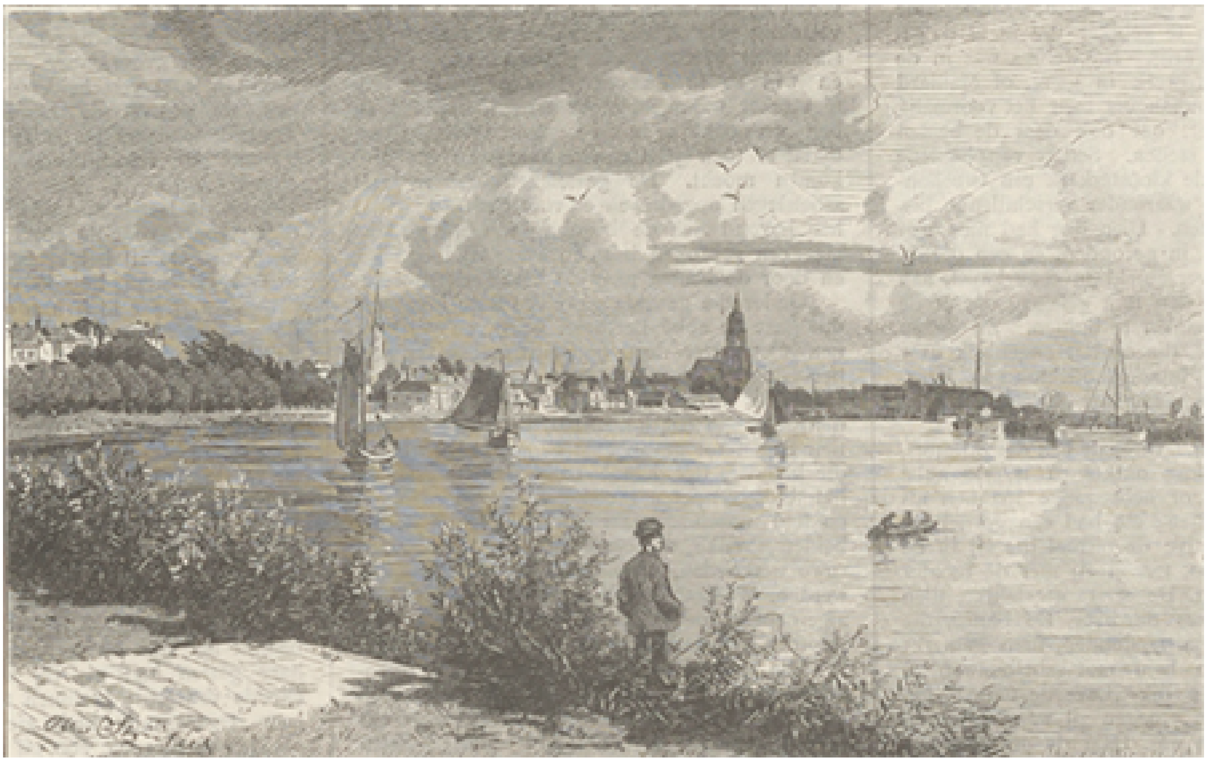

GEZICHT OP ARNHEM, NAAR DE TEEKENING VAN OTTO STRÜTZEL.

'Onze gewichtigste bezigheid,' zegt hij, 'was te weten te komen welke houding wij moesten aannemen om, als wij op het moordplein zouden gekomen zijn, den dood op de minst pijnlijke wijze te ondergaan. Wij zonden van tijd tot tijd eenigen onzer lotgenooten naar het venster van het torentje, om te zien welke houding de ongelukkigen, die men ombracht, aannamen, en naar hunne bevinding op te maken, hoe wij het best deden ons te houden, als onze beurt van sterven gekomen was. Zij meldden ons dat zij, die de handen uitstrekten, veel langer leden, omdat de sabelhouwen aldus werden afgeweerd, alvorens het hoofd te treffen; dat er onder hen waren, wier handen en armen afvielen vóór het lichaam bezweek, en dat zij, die ze op den rug hielden, veel minder moesten lijden....'

Welk eene berekening! Welk vooruitzicht voor menschen in de volle kracht des levens, vaak nog in den bloei der jeugd! Onder die ter dood gedoemden waren fijngevoelige vrouwen en jonge maagden, die in fiere doodsverachting niet onderdeden voor de kloekste mannen. Toen de naam werd afgeroepen van generaal De Sombreuil, den gouverneur van het *Hôtel des Invalides,* stond gelijk met den grijsaard zijne dochter op om met hem voor de gruwzame rechtbank te verschijnen. Als eene gunst had zij verzocht de gevangenschap haars vaders te mogen deelen en geene waarschuwingen, geene bedreigingen hadden haar kunnen overreden hem te verlaten. Op het laatste oogenblik smeekt, gebiedt de vader haar nog, hem alleen te laten gaan; tevergeefs, zij wil hem vergezellen tot voor de moordenaars; zij zal hem redden of met hem sterven. Tevergeefs willen de wachters haar terughouden; zij klampt zich aan den grijsaard vast, volgt hem naar de noodlottige deur en de pieken ziende, die reeds worden uitgestoken om hem te doorboren, weert zij die met uitgestrekte armen af, stort zich op de knieën en smeekt om genade voor haren vader. De moordenaars, ondanks zich zelven bewogen, aarzelen.

'Daar, drink dit aristocratenbloed, en we zullen uw vader sparen,' spreekt een der beulen en biedt haar een glas bloed aan.

Zij weifelt niet: om haars vaders leven te koopen, is geen prijs haar te hoog; zij verzwelgt den afgrijselijken drank, en de grijsaard is gered, - helaas slechts voor korten lijd, want weinig later zou hij toch worden omgebracht. De schrik van dat oogenblik bleef de heldhaftige dochter altijd bij, en haar leven lang vertoonden hare trekken eene doodelijke bleekheid.

Eene andere heldin der kinderlijke liefde, wier moed dien dag haar vader aan de beulen ontrukte, was Elisabeth Cazotte. Men had haar, ondanks hare tranen en gebeden, in de gevangenis van haren vader gescheiden; maar toen hij voor de rechtbank gesleurd werd en zij de beminde stem hoorde, was geene menschelijke macht in staat haar te weerhouden. 'Laat mij door! laat mij door!' kreet zij gebiedend, wierp de wachters op zij, rukte zich met geweld los, viel den grijsaard om den hals, en smeekte zijnen rechters zoo zielroerend om genade, dat zij ten slotte uitriepen: 'Welnu, neem hem mee!'

En op dat woord grijpt zij haar vader vast en leidt hem dwars tusschen de pieken der beulen door, midden door de bloedgierige menigte heen, veilig buiten de gevangenis. Helaas, hare vreugde was van korten duur: tien dagen later besteeg de grijsaard het schavot.

Ach! hoeveel edel bloed werd er in die Septemberdagen vergoten en schreide om wraak ten hemel! Tot dusver hebben we enkel in de *Abbaye* de slachting gadegeslagen, maar dezelfde gruwelen woedden te gelijker tijd in àl de gevangenissen van Parijs. Nauwelijks was in de *Abbaye* het moordwerk in gang, of Maillard ijlde met zijne handlangers naar het voormalig Carmelietenklooster, om ook daar de beulen aan het werk te stellen. Sedert verscheidene dagen zaten in de kloosterkerk een tweehonderdtal priesters, waaronder verschillende bisschoppen opgesloten. Dien dag had men hen evenwel den tuin in gezonden, en een dertigtal hadden zich verzameld in eene kapel, aan een uithoek van den tuin gelegen, om er de gebeden der stervenden te bidden. Zij wisten dat de stormklok, die op dat oogenblik over Parijs werd geluid, hunne doodsklok was. Eensklaps werd de tuindeur met geweld open geworpen.

'Toen zagen wij,' verhaalt een der priesters, die aan de slachting ontkomen is, de abbé Berthelet, 'zeven of acht jonge mannen als razend binnendringen; elk had een gordel vol pistolen om, behalve de pistool die zij in de linkerhand droegen, terwijl zij met de rechter een sabel zwaaiden. De eerste geestelijke, dien zij ontmoetten, was de heer De Salins, die geheel in het lezen verslonden, niets gemerkt had. Zij maakten hem met sabelhouwen af. Na op dit nieuwe lijk 'Leve de natie!' geroepen te hebben, vroegen zij waar de aartbisschop van Arles was. Daar de priester, dien zij aldus ondervroegen, de abbé De Pannonie meende door zijn dood misschien het leven van zijn eerwaardigen bisschop te kunnen redden, sloeg hij de oogen neer zonder te antwoorden; maar hij vermocht de beulen niet te misleiden.

Op dit oogenblik was de heilige priester, dien de moordenaars opeischten, bezig hen toe te spreken, die de deelgenooten zouden worden van zijn marteldood. Broeders! zei hij hun, danken wij God, dat Hij ons roept om het geloof, dat wij belijden, met ons bloed te bezegelen; smeeken wij om de genade, die wij door onze eigene verdienste niet kunnen verkrijgen; vragen wij den Heer de volharding tot het einde.

De heer Hébert ging de moordenaars te gemoet en zeide: wij zijn Fransche burgers, wij verzoeken geoordeeld te worden. - Dat zult gij, antwoordden de bandieten en gingen op de kapel toe, terwijl zij hunne sabels en pieken zwaaiden, telkens herhalende: De aartsbisschop van Arles! de aartsbisschop van Arles!

Deze lag aan den voet des altaars te bidden; zoodra hij zijn naam hoorde, stond hij op om zich den moordenaars aan te bieden; maar eene schaar van toegewijde priesters omringde hem en zocht hem voor de blikken der moordenaars te verbergen. Het was tevergeefs; de waardige priester baande zich een weg tot voor de woestelingen, die hem bleven roepen, en de handen op de borst kruisend, zei hij hun met hemelsche kalmte:

‘Ik ben degene, dien gij zoekt.’

‘Zoo, zijt gij het, oude *cafard*, die het bloed der patriotten van Arles hebt doen vergieten?’

‘Ik heb nooit bloed doen vergieten.... ik heb nooit iemand leed gedaan.’

‘Welnu, dan zal ik het u doen,’ roept een kerel met eene roode muts en brengt hem op hetzelfde oogenblik een sabelhouw op het voorhoofd toe; de heilige grijsaard valt niet; een andere moordenaar slaat hem boven op den schedel; het bloed springt er bij groote golven uit; maar als de zuil van een ouden tempel houdt de aartsbisschop nog stand; een derde moordenaar doorboort hem met zijne piek de borst; eindelijk bezwijkt de martelaar en als hij ter aarde ligt uitgestrekt, zet de bandiet hem den voet op de borst, uitroepende: ‘Leve de natie!’

Inmiddels was in den tuin eene moorddadige drijfjacht geopend op de priesters, die als wild werden neergeschoten tusschen de boomen en struiken, waarachter zij zich poogden te verschuilen; de kapel onderging een bombardement, waardoor bijna al degenen, die daar de wijk hadden genomen, werden gedood of gewond. Enkele der jongsten waren in de boomen geklommen, maar met kogels doorboord, vielen hunne lichamen ter aarde onder het duivelachtig gejuich der kannibalen. Geen enkel slachtoffer mocht aan hunne woede ontsnappen, en wijl ze in de open ruimte van den tuin niet zeker waren, allen te treffen, besloten zij hen gezamenlijk in de kerk terug te drijven, opdat er toch geen enkele hunne handen ontkomen mocht. De gevallenen werden met sabelslagen opgedreven en voortgesleurd; onder hen bevond zich de bisschop van Saintes, die met een gebroken been in een plas bloed lag en door de beulen naar de kerk gesleept werd.

‘Onder die gewijde gewelven teruggevoerd,’ dus gaat de abbé Berthelet voort, en wij kunnen niet beter doen dan zijn verhaal volgen, hetwelk ons in zijn roerenden eenvoud eene bladzijde toeschijnt uit de martelaarsboeken der Kerk, ‘in dat heiligdom, hetwelk hun veertien dagen tot gevangenis gediend had, konden die belijders des geloofs meenen, dat de beulen het bloedvergieten moede en de moorden geëindigd waren.... maar niets daarvan: de arbeiders, welke de *natie* gekozen had, waren ruwe werklieden, die niet zoo spoedig vermoeid werden. Weldra werden twee aan twee de namen afgeroepen; de priesters moesten daarop antwoorden en zoodra hunne namen door den heraut van die vreeselijke vierschaar waren uitgesproken, stonden zij op van voor het altaar, op welks treden zij biddende en elkanders biecht hoorende lagen neergeknield: voor zij heengingen gaf een der bisschoppen of een andere oude priester hun de absolutie en zij verdwenen door eene kleine deur, die op de trap van den tuin uitkwam.

Beneden aan dien trap zat een commissaris, Violette genaamd, aan eene tafel, waarop de gevangenisregisters openlagen; als de twee priesters voor hem kwamen, liet hij hen vastgrijpen en vroeg hun: ‘Wilt gij terstond den eed van gehoorzaamheid en trouw aan de constitutie zweren?’ En als zij geantwoord hadden: ‘Die eed strijdt tegen ons geloof: wij zullen hem niet afleggen,’ gaf de uitvoerder der nationale wraakoefeningen een teeken, en de beulen die achter hem stonden, maakten zich van de beide slachtoffers meester, en ze wegsleurden naar een gang, waar ze onmiddellijk werden omgebracht.

Dit dubbele appel werd zestig maal herhaald. Voor de terechtstelling begonnen was, reeds in den morgen van den dag der moorden, hadden de bewakers der gevangenen alles uit de kerk weggehaald wat tot verdediging had kunnen dienen. Zoo waren een groot verguld koperen kruis en kandelaren van hetzelfde metaal van de altaren weggenomen; een bronzen kruis, rechts van het sanctuarium, dat niet van het tabernakel, waarop het prijkte, kon worden losgerukt, werd door de revolutionnairen onder gruwelijke godslasteringen verbrijzeld, en terwijl die heiligschennis gepleegd werd, herhaalden de priesters geknield: *Parce, Domine, parce populo tuo!*

Toen het oogenblik der terechtstellingen gekomen was, vond een jong dorpsgeestelijke in de sacristij een houten kruis en plaatste dit op het beroofde altaar. - *Een houten kruis heeft de wereld verlost!* En met vervoering van heilige vreugde stonden al die Christenen, welke gingen sterven, op om het teeken der verlossing weer op het altaar in hun midden te zien planten. Konden zij niet zeggen, terwijl zij het vereerden: *Morituri te salutant....*

Intusschen werd de vreeselijke afroeping altijd maar voortgezet en in het heiligdom zag men reeds leege plekken rondom het altaar; zij die er eenige oogenblikken te voren gebeden hadden, zongen thans in den hemel het lied der verlossing en reeds straalde in hunne handen de palm van het martelaarschap....’

De beulen vierden, na afloop van hun bloedig werk, op hunne wijze feest in het ontheiligde kerkgebouw, bezigden de altaren tot tafels voor slemperij en drinkgelag en dansten bij toortslicht tot laat in den nacht de *Carmagnole* te midden van bloed en lijken, evenals wij dit gezien hebben in de *Abbaye;* evenals ook in de overige gevangenissen die gruweldag met een duivelen-bacchanaal besloten werd.

Het tuchthuis *la Force* was bij voorkeur uitgekozen tot gevangenis der *ci-devant seigneurs*, der ‘voormalige groote heeren.’ Daar zuchtten, met verscheidene edelen en hovelingen, de prinses de Lamballe, madame De Tourzel, madame De la Trémouille, prinses de Tarente en verschillende andere aanzienlijke dames.

Toen de laatstgenoemde, eene edele en moedige vrouw, voor de volksrechtbank geroepen werd, maakte zij het kruisteeken en verscheen met opgerichten hoofde voor de vreeselijke vierschaar. Daar men haar vroeg, de kuiperijen der *ci-devant* koningin te onthullen, antwoordde zij onverschrokken:

‘Ik weet van niets dan de verheven deugden, de goedheid en het groot karakter der koningin, die gij beminnen zoudt als gij haar kendet zooals ik haar ken. Ja, gij beleedigt en vervloekt haar slechts omdat gij haar nooit van nabij hebt gadegeslagen.’

En toen men aandrong op bijzonderheden omtrent 'het complot,' den 10^{en} Augustus op het paleis gesmeed, gaf zij tot bescheid:

'Het is laster te zeggen dat de koningin bevolen zou hebben op het volk te schieten; zij bemint het volk en verraadt het niet. Zoo gij haar gezien hadt als ik, altijd bezig om de ellende van arme gezinnen te lenigen; zoo gij haar eigenhandig hadt zien werken om de naakten te kleeden, zoo gij ze hare beurs hadt zien leegen om brood en brand te verst halten aan die er gebrek aan hadden, zoudt ge haar niet beschuldigen, de vijandin des volks te zijn.'

'Door haar aldus te prijzen, verklaart gij u zelve vijandin der natie.'

'Door te zeggen wat gij daar gehoord hebt, doe ik niet meer dan haar recht laten wedervaren; men heeft u omtrent haar bedrogen.'

Die mannelijke taal in den mond eener vrouw dwong zelfs den beulen eerbied af; het was of de rechters zich schaamden, de hand aan haar te slaan, en zij lieten haar vertrekken. Buiten gekomen wierp de edele vrouw zich op de knieën om God te danken voor de onverhoopte verlossing; toen zij opstond, bemerkte zij dat haar kleed tot aan de knieën rood was van bloed.

Ook madame De Tourzel had het geluk den beulen te ontkomen. Sedert den nacht, dat men haar met hare dochter uit den *Temple* had opgelicht, was zij van deze gescheiden en hare grootste foltering in den kerker was hare bekommering over het lot van haar kind. Een der bewakers, zekere Hardy, stelde haar echter hieromtrent gerust.

'Wees niet bezorgd over uwe dochter,' zei hij, en dat woord deed de hoop der moeder herleven. Moedig verscheen zij voor de rechtbank, die haar vroeg:

'Waarom zijt gij den koning naar Varennes gevolgd?'

'Alvorens daarop te antwoorden, verzoek ik u mij te zeggen, of men zijne eeden houden moet.'

'Zeker, zonder twijfel.'

'Welnu, ik had gezworen, den dauphin en zijn zuster niet te verlaten en om dien eed te houden ben ik den koning en de koningin gevolgd.'

Ziehier hoe zij zelf later hare redding verhaalde in een brief aan hare oudste dochter, de gravin de Sainte-Aldegonde:

'Omstreeks tien minuten werd ik ondervraagd; daarna maakten kerels met wreedaardige gezichten zich van mijn persoon meester: zij lieten mij de deur der gevangenis doorgaan en ik kan u de ontsteltenis niet uitdrukken, die ik gevoelde op het gruwzaam schouwspel, dat zich voor mij vertoonde. Tegen den muur verhief zich een soort van berg, geheel gevormd uit afgehouwen ledematen en bebloede kleeren van al degenen, die daar waren omgebracht, en eene menigte moordenaars omringden dien stapel lijken. Twee mannen stonden er boven op; zij waren met sabels gewapend en met bloed bedekt; zij waren het, die de gevangenen, welke men één voor één aanbracht, afmaakten. Men liet ze er op klimmen, onder voorwendsel van den eed aan de natie af te leggen; maar nauwelijks waren zij er op, of hun werd het hoofd afgeslagen en dit aan het volk toegereikt, terwijl het lichaam, over de anderen heen vallende, strekte om dien afgrijselijken berg te verhoogen. Men wilde ook mij er op doen klimmen, maar Hardy, die mij bij den arm hield, en acht of tien mannen, die mij omringden, verdedigden mij: zij verzekerden dat ik den eed aan de natie reeds afgelegd had en zoo door list als geweld rukten zij mij uit de handen dier woestelingen om mij buiten hun bereik te brengen... Eene huurkoets wachtte ons.... Zoodra ik in staat was om te spreken, was mijn eerste woord om naar Pauline te vragen; Hardy zeide mij, dat ze in veiligheid was en ik haar zou terugzien.'

De arme prinses de Lamballe, de trouwe vriendin van Marie Antoinette, was zoo gelukkig niet. Met de koningin was zij steeds het uitgekozen mikpunt geweest van den laster en het voorwerp van den onverzoenlijksten haat, door de inblazingen van het *Palais Royal* opgewekt. In den kerker had de jonge en schoone prinses meer dan iemand anders blootgestaan aan de grievendste beleedigingen: de gevangenbewaarders schepten er een wreedaardig genoegen in, onder haar venster al hun haat te luchten tegen de gevangenen in den *Temple* en de bloedigste berichten te verzinnen omtrent het lot, dat hen dreigde.

‘Ach!’ riep dan de vriendin van Marie Antoinette uit, ‘dat ze alleen mij doodden! Dat ze toch maar niet naar den *Temple* gingen!’

Helaas, haar eigen bloedig lijk zou den bewoners van den *Temple* gaan boodschappen wat hun te wachten stond. Van angst en folteringen uitgeput, had zij zich op haar kerkerleger geworpen, toen men haar om acht uur in den morgen van den 3en September uit haar cel kwam halen, om voor de volksrechtbank te verschijnen, haar zelfs geen tijd gunnend zich te kleeden.

‘Gij waart in de Tuilerieën gedurende den nacht van den 10en Augustus?’ vroegen haar de mannen met driekleurige sjerpen, welke de revolutionnaire vierschaar spanden.

‘Ja,’ klonk het antwoord, ‘daar was mijne plaats als *surintendante* van het huis der koningin.’

‘Gij zijt beschuldigd van medeplichtigheid aan de misdaden der koningin tegen de natie.’

‘Ik ken geene misdaden der koningin tegen de natie.’

‘Gij waart ingelicht van de samenzwering den 10en Augustus tegen het volk gesmeed.’

‘Ik verklaar van geene samenzwering tegen het volk te weten.’

‘Gij hebt briefwisseling gehouden met uitgewekenen en van den prins de Condé der brief ontvangen, dien gij hier voor u ziet.’

‘Brieven van een bloedverwant te ontvangen is geene misdaad. Die, welken gij daar hebt bevat niets tegen de natie.’

‘Leg den eed af, de vrijheid en gelijkheid te beminnen; zweer den koning en de koningin te haten.’

‘Den eersten eed zal ik afleggen: den anderen niet; dat zou tegen mijn hart zijn.’

‘Zweer dan,’ zei een der omstanders, die haar wilde redden, ‘zweer, en ge zult gered zijn.’

‘Haat zweren aan den koning, aan de koningin! Nooit! nooit!’

‘Qu'on élargisse madame, dat men madame in vrijheid stelle!’ klinkt het verraderlijk ingekleede doodvonnis. Men drijft haar naar de noodlottige deur, en zoodra het bloedgierige grauw de slanke gedaante in het witte gewaad op den drempel verschijnen ziet, barst het in woest gejuich uit: zulk eene jonge, schoone en edele prooi was zijn bloeddorst nog niet toegeworpen. De prinses hoort die kreten en wankelt; zij ziet de verminkte lijken, de afgehouwen hoofden en ledematen, drijvend in bloed; de benauwende damp der slachting beklemt haar de keel; straks glipt haar voet uit op den bemorsten trap; maar de beulen vatten haar onder den arm; voort moet ze over de lillende, en nog warme lijken. ‘Ach welk een gruwel!’ roept ze uit; die aarzeling ergert de beulen, en een hunner brengt haar een sabelhouw houw op het achterhoofd toe, zoodat het bloed bij stroomen uit de wonde gutst. Nog moet ze voort, over lijken, door haar eigen bloed overstroomd.

‘Op de knieën!’ schreeuwen de monsters. ‘Laat ze vergiffenis vragen aan de natie.’

‘Ik heb geene vergiffenis te vragen,’ dus betuigt zij tot het laatste oogenblik hare onschuld, en een tweede sabelhouw verlost haar van het aardsche lijden, maar haar lichaam niet van de beleedigingen....

Een weinig later werd liet schoone, jeugdige hoofd op eene piek gestoken en door eene tierende bende naar den *Temple* gedragen. Eene andere piek droeg het hart, dat men het slachtoffer uit het lijf had gerukt. Met gruwzamen spot had men het hoofd gewasschen, gekapt en gefriseerd; er mocht aan het toilet der prinses niets ontbreken, nu zij aan het hof verschijnen moest; de koningin moest haar voor het laatst nog ten afscheid kussen, dus schertsten de furiën met afgrijselijken lach. En opdat toch Marie

Antoinette dien huiveringwekkenden aanblik niet ontgaan mocht, werd de piek met het hoofd onder haar venster geplant. De arme vorstin viel in zwijm, toen zij vernam wat er buiten gaande was, en het koninklijk gezin trok zich met de kinderen in het meest afgelegen vertrek terug, om het getier niet te hooren van den razenden volksloop, die ten slotte zelfs met het verminkte lichaam der prinses kwam aangesleept en eischte dat de koningin naar buiten zou komen om het te zien.

Intusschen duurden de moordenarijen in de gevangenissen onafgebroken voort; in blinden bloeddorst geen onderscheid meer makend tusschen de slachtoffers, schoot men op het laatste ook de gewone bevolking der tuchthuizen en in Bicêtre zelfs de zieken en krankzinnigen neer, die daar verpleegd werden, ja spaarde de bewakers niet. Op het plein *Dauphine* had het gepeupel een groot vuur aangelegd en wierp priesters, mannen en vrouwen levend in de vlammen, om den brandstapel ronddansend op den deun van het *Ça ira.* Het was eene ware razernij, die de moordenaars had aangegrepen en die de verbijsterde hoofdstad als in doffe onverschilligheid aanzag.

Vier dagen lang werd er zonder ophouden gemoord; de bodem der gezamenlijke kerkhoven was niet groot genoeg om al de dooden te verzwelgen; door middel van ongebluschten kalk werden de lijken verteerd en berekeningen uit die dagen geven als hun aantal op het cijfer van twaalf duizend acht honderd. 1) De ‘arbeiders’ dier Septemberdagen, de *Septembriseurs*, waren, toen zij eenmaal uit hun moorddadigen roes ontwaakten, tot geen ander werk meer in staat. Razend voeren zij uit tegen het gemeentebestuur, dat hun hoogstens een *sou* per moord had uitbetaald; anderen, door wroeging verteerd, zagen zich onophoudelijk omringd door de bloedige schimmen der slachtoffers. Velen vervielen tot waanzin, anderen sloegen de hand aan zich zelven; de overigen eindelijk, door den algemeenen afschuw achtervolgd, sloten zich aan bij de benden, die de moordenarijen in de provinciën gingen voortzetten.

Ziedaar eene flauwe schets van de September-moorden, welker bijzonderheden wij bij voorkeur hebben ontleend aan ooggetuigen, ten einde allen schijn van overdrijving te vermijden. ‘O eeuwigdurende schande,’ roept Montgaillard uit, ‘dat Parijs als in bedwelming vier dagen lang toezag zonder tusschenbeide te komen.’ Die schande wordt ook door de schitterendste feestelijkheden van het *glorieux centenaire*, ‘het roemrijke eeuwgetij’ niet uitgewischt.

(*Wordt voortgezet.*)

[Onze gravures]

Gezicht op Arnhem, De hoofdstad der Nederlandsche provincie Gelderland.

Een blik op de bevallige Rijnstad, van over het frissche, kabbelende water, - wie zou niet een oogenblik stilstaan om dien te genieten? Vooral op een oogenblik, zooals de teekenaar het ons schetst, wanneer eene zacht bewolkte, zonnige lucht over de stad hangt uitgebreid, is Arnhem verrukkelijk. Hoe rustig verheft het zich met zijne slanke torens uit den blauwen stroom, waarlangs de schepen, met de gezwollen zeilen, als blanke zwanen kalm voortglijden! Hoe licht steken in het zonlicht de witte en rooskleurige huizen af tegen het groen, dat met zijne dichte boschjes elk hoekje vult, en langs de heuvelen opklimmend, het verschiet met zijne zachte, mollige lijnen afsluit! Geen wonder dat Arnhem het lustoord is der toeristen en menig kunstenaar, zooals de teekening in dit nummer weer bewijst, er behagen in schept haar schoon tot het voorwerp zijner studiën te maken.

Kleinigheden.

Een dief wist niet, hoe hij 't moest aanleggen om zeker huis binnen te komen, waar, gelijk hij wist, eene rijke vangst te halen was. De zekerste weg scheen hem eindelijk toe, door den schoorsteen. Laat in den avond plaatste hij eene ladder tegen het huis, klom op het dak, en keek door den schoorsteen. Duidelijk hoorde hij in de keuken nog praten, wat hem zeer in verlegenheid bracht, want op het dak kon hij niet blijven, daar men hem van de straat licht opmerken kon. ‘Och!’ sprak hij tot zichzelf, ‘ik neem boven in den schoorsteen plaats, en wacht tot alles rustig is, dan

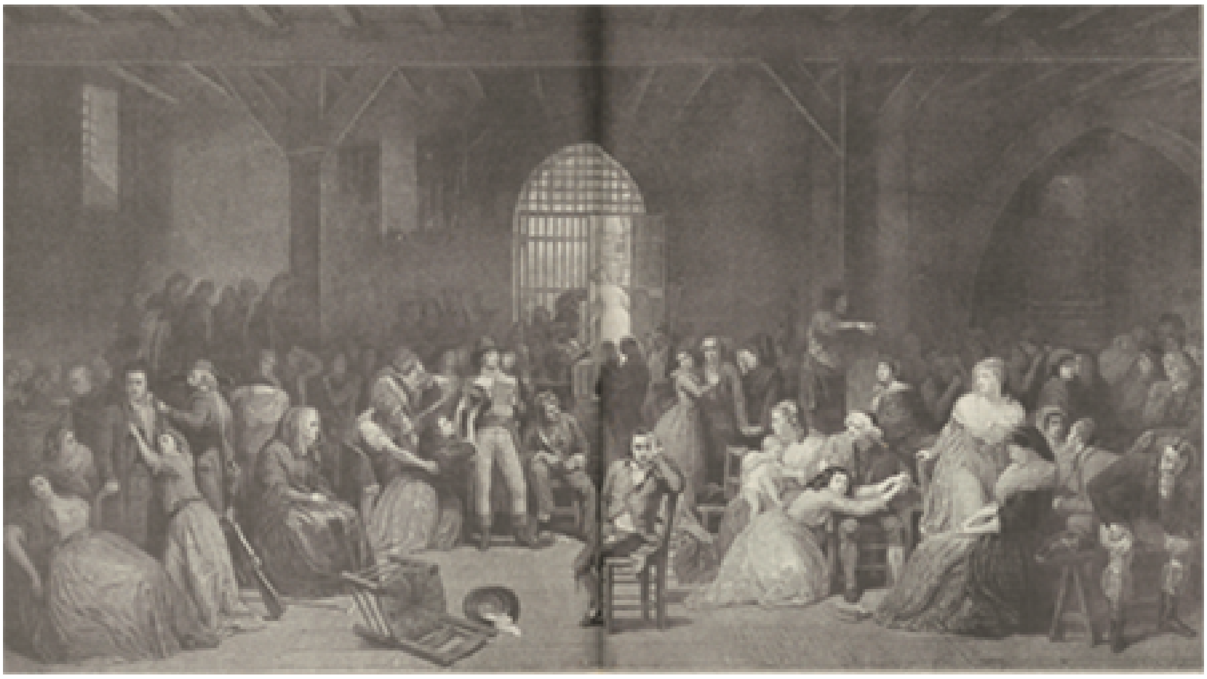

VOOR HONDERD JAREN. - In afwachting van het doodvonnis, naar de schilderij van C.L. MULLER.

daal ik naar beneden.' Zoo gezegd, zoo gedaan. Ongelukkig echter kon hij zich boven niet vasthouden en ploft in een oogwenk naar beneden, waar hij op den vuurhaard terecht komt. Twee gillen van de huisvrouw en de keukenmeid toonen hem het gevaar, waarin hij verkeert. Bedaard staat hij op en zegt, met 't gelaat tot de vrouwen gewend: ‘Morgen wordt er geveegd!’ Daarop ging hij ongehinderd de voordeur uit.

⁂

Te Antwerpen had eene linnenhandelaarster nog niet lang haar magazijn geopend, toen zij op een morgen een welgekleed jonkman, haren winkel ziet binnentreden. ‘Ge hebt daar, Mejuffer,’ begint hij, ‘naar ik zie, eene uitgezochte verzameling hemden, die mij zeer goed gemaakt toeschijnen; hebt ge ook soms gemaakte vrouwenhemden?’ - Zeker, mijnheer, en voortreffelijk genaaid’ - ‘Daar ik plan heb mij in 't huwelijk te begeven,’ ging de onbekende voort, ‘zoo wilde ik wel drie dozijnen koopen, om mijne bruid een klein geschenk te geven.’ Het duurde niet lang, of de gevraagde hemden lagen voor hem. Na een, naar het scheen, zeer aandachtig onderzoek, maakte de vreemdeling de opmerking: ‘Ik geloof, dat ze een beetje te nauw en ook te klein zijn; evenwel,’ voegde hij er bij, ‘daar mijne bruid ongeveer van dezelfde grootte en gestalte is als gij, zou ik u wel willen verzoeken, een der hemden over uwe kleederen aan te trekken.’ - ‘Met genoegen,’ hernam de handelaarster, en ging in een hoek van den winkel, om aan het verlangen van den hupschen klant te voldoen. Toen zij een hemd aangedaan had, beschouwt hij haar van alle kanten en bukt achter haar, schijnbaar om de lengte nauwkeurig op te nemen, maar eigenlijk om met eene lange stopnaald haar kleed met het hemd vast te hechten. De handelaarster, die nu het aangepaste hemd weêr wil uittrekken, licht natuurlijk bij elke beweging, die zij maakt, om het over het hoofd te halen, ook van achteren haar kleed mede in de hoogte, en roept geërgerd uit: ‘Maar, mijnheer, houd toch op met die grappen; dat is afschuwelijk,’ Maar nog afschuwelijker was het, dat de kooper op dat oogenblik de drie dozijn hemden onder den arm nam, en zoo snel, als zijne beenen hem dragen konden, wegliep. - Wat te doen? De handelaarster overlegde bij zich zelve, of zij in haar bespottelijk toilet den dief zou naloopen; deze kostbare oogenblikken gaven echter aan den snelvoetigen bruidegom gelegenheid zich uit den weg te maken, en toen zij eindelijk, wanhopig over het verlies van hare drie dozijn hemden, alle bedenkingen op zij zette, en uit haren winkel den dief naijlt, ziet ze zich in hare vervolging weldra belemmerd door eene bende straatjongens, die met geweldig getier haar in haar carnavalskostuum naar huis geleiden.

Kleine fee.
Tafereelen uit Marlitt's verhaal:
Het geheim der oude jufvrouw.
(*Vervolg*.)

XXVI.

Buiten gekomen, strekte zij in onuitsprekelijke foltering de armen ten hemel. Hoe had zij geleden in de laatste oogenblikken, die aan bitterheid en smart alles achter zich lieten, wat dit jonge, zwaar beproefde hart reeds had moeten doorstaan.

Zonder te weten wat zij deed, haalde Felicitas, toen zij alleen was, de grijze doos te voorschijn; het geheim daarin verbrak aanstonds den scheidsmuur, die zich tusschen haar en den geliefden man had opgericht, het viel zwaar in de weegschaal tegenover hare verachte afkomst. - Kwam de verzoeker nogmaals over haar? - Neen, tante Cordula, zegde zij, uw wil zal geschieden; hoe schitterend dit boek u ook rechtveerdigt! En hij?... De tijd zal hem genezen; zelfverloochening adelt de ziel; het meêweten van eene misdaad echter verlamt haar voor altijd. Nog in dit uur zal dit kleine onzalige boek tot asch worden! Felicitas zag nog eenmaal naar de deur terug, waarachter zij den professor onrustig hoorde heen en weêr gaan; vervolgens ging zij zachtjes den trap af en opende de deur die naar de tweede verdieping van het bewoonde bovenhuis voerde.

Een wandelaar, die onverwacht op eene afschuwelijke slang trapt en plotseling den kop van het ondier voor zich ziet oprijzen, kan niet heviger ontstellen, dan Felicitas op het oogenblik toen zij den korridor betrad. Vijf vingers klemden zich als met eene ijzeren greep om den pols harer linkerhand, waarin zij de doos vasthield, en dicht bij haar gelaat vonkelden twee oogen in een groenachtig licht? - het waren de lieve, zachte Madonnaoogen van Adèle.

- Dat treft alleraardigst, schoone trotsche Carolina, dat ik u daar juist moest ontmoeten in 't oogenblik dat gij dit kistje in zekerheid woudt brengen! riep zij spottende, en hield Felicitas, die zich wilde losrukken, ook nog met de linkerhand stevig vast. Wees zoo vriendelijk dezen kleinen verrader nog even in de hand te houden. Laat niet vallen, als 't u belieft; er is mij veel aan gelegen, dat gij het in de hand houdt. Slechts een oogenblik geduld: ik heb een ooggetuige noodig, om wettiglijk te kunnen bewijzen, dat ik de diefegge op heeter daad betrapt heb. Johannes! Johannes!

Hoe schel en krijschend klonk door den korridor, deze anders zoo zilverheldere, in zachtheid en vrome teerheil smeltende stem der jonge weduwe! -Ik bid u, om Godswil, laat mij los, mevrouw, bad Felicitas in doodsangst, worstelende om los te komen.

- Voor geen geld ter wereld! Hij zal zien wie hij heden nevens zich gesteld heeft. Het was wel aardig te hooren: Hier is uwe plaats! niet waar? Gij dacht uw doel bereikt te hebben, gij eerlooze kokette; maar ik ben er ook nog!

Zij herhaalde nu haar hulpgeschreeuw; doch het was onnoodig; de professor kwam reeds den trap af, en op hetzelfde oogenblik verscheen Hendrik aan het andere einde van den gang.

- Zoo, waart gij boven, Johannes? riep Adèle. Ik dacht dat gij hier, op de tweede verdieping waart. In dit geval is de kunst dezer jonge goochelaarsdochter nog meer te bewonderen, als u de nalatenschap der overledene tante om zoo te zeggen onder de handen wordt weggekaapt.

- Zijt gij gek, Adèle, riep hij snel van den laatsten trap afkomende, van waar hij verbaasd het onbegrijpelijke tooneel had gezien.

- Volstrekt niet! klonk het spottend. Houd mij niet voor gewelddadig, lieve neef, omdat ik den post van gerechtsdienaar moet waarnemen. De heer advokaat Frank weigerde mij verontwaardigd zijne hulp tot ontdekking van den zilverdief; gij zelf naamt deze onschuld hier onder uwe vleugelen; wat bleef mij anders over dan op eigen gezag te handelen? Gij ziet die vijf vingers? Die houden de doos vast, welke zij daar van boven gedragen hebben; dit feit is bewezen, en nu zullen wij eens zien, wat de ekster in haar nest heeft willen brengen.

Zij rukte Felicitas vlug de doos uit de hand. Het jonge meisje gaf een gil en greep angstig naar het haar ontrukte geheim; doch Adèle vloog schamper lachende met den buit verder den gang in en sloeg met koortsachtige gejaagdheid het deksel open.

- Een boek! mompelde zij teleurgesteld; de doos viel met het deksel op den grond. Zij nam den band met beide handen aan, schudde het boek hevig heen en weêr, zoodat de bladen los vielen - er moesten toch ten minste banknoten of papieren van weerde uitkomen maar niets van dit alles.

Inmiddels had Felicitas zich van haren schrik hersteld: zij ging naar Adèle toe en eischte met ernstige stem het boek terug; doch ondanks hare uiterlijke bedaardheid, was de inwendige angst duidelijk uit hare stem te hooren.

- Och kom; denkt gij dat dit zoo gemakkelijk gaat? riep de jonge weduwe tergend, en draaide haar, het boek vast aan hare borst drukkende, den rug toe. Gij ziet er veel te angstig uit, dan dat ik mijn argwaan zoo spoedig zou opgeven, vervolgde zij, het hoofd verachtelijk over den schouder naar het jonge meisje wendende. Er moet gewis het een of ander achter deze geheimzinnige handelwijze verscholen zijn - wij zullen eens zien, mijne kleine. Zij sloeg het boek open, doch vond noch banknoten, noch andere kostbaarheden tusschen geel geworden bladen, niets dan woorden, teedere, door liefde geschreven woorden. Doch wanneer plotselings uit dit hatelijk boek een dolk naar het hart der jonge weduwe gevlogen was, zou zij niet heviger hebben kunnen terugschrikken, dan bij het vluchtig doorloopen dezer zoo onschuldig uitziende, over de opgeslagen zijde heengestrooide kleine regels. Het roode gezicht werd wit tot de lippen, zij bedekte instinktmatig de oogen met de hand, en de weelderige gestalte zag er een oogenblik uit, alsof zij een steun noodig had om niet in een te zinken.

- Het is werkelijk niets dan eene oude vod! riep zij den professor toe, terwijl zij het boek als in verstrooidheid in haren zak stak. Ik vindt het al heel gek van u, Carolina, dat gij wegens zulk een ding zooveel spektakel maakt.

Heeft zij tot dit spektakel aanleiding gegeven? vroeg de professor, snel toetredende. Hij beefde van inwendige ontroering. Ik dacht, dat gij mij ter hulp geroepen hadt, om dit jonge meisje in mijn bijzijn van diefstal te overtuigen! Wilt gij zoo goed zijn hier terstond voldoende reden voor uwe nietsweerdige beschuldiging te geven?

- Gij ziet dat ik voor het oogenblik buiten staat ben....

- Voor het oogenblik? viel hij haar driftig in de rede. Gij zult dat beleedigende woord intrekken, en het jonge meisje in mijn bijzijn en dat van Hendrik onverwijld volledige vergiffenis vragen!

- Van ganscher harte, lieve Johannes! Het is niet meer dan kristenplicht eene dwaling te herroepen en goed te maken. Beste Caroline, vergeef mij; ik heb u verkeerd beoordeeld.

- En nu geef het boek terug! beval de professor kortaf.

- Het boek? vroeg zij met hare geheel herwonnen kalmte en kinderlijk onschuldig gelaat. Maar, liefste Johannes, dat behoort immers niet aan Caroline.

- Wie heeft u dat gezegd?

- Wel, ik heb er zoo in 't vluchtig doorzien den naam van tante Cordula in gelezen... Als iemand er over te beschikken heeft, zijt gij het, als erfgenaam van hare meubels en boeken. Het heeft blijkbaar niet de minste weerde; het schijnt dat het uitgeschreven verzen zijn. Wat zoudt gij met dit sentimenteel tuig doen? Maar ik ben eene liefhebster van zulke oude vergeelde papieren - Ik bid u, laat mij 't houden!

- Misschien, nadat ik 't eerst eens gezien heb, antwoordde hij norsch, en stak de hand uit om het boek aan te nemen.

- Maar het zou eene veel hoogere weerde voor mij hebben als gij het mij ongelezen geven wildet! bad zij met vriendelijk vleiende stem. Kunt gij mij niet zonder voorwaarde de eenige kleinigheid schenken, waarom ik u ooit gevraagd heb?

De aderen begonnen op het voorhoofd des professors te zwellen. Ik verklaar u bij dezen, dat het mij onverschillig is, wat gij van dit mijn gedrag denkt, zegde hij scherp. Ik verlang in allen gevalle het boek terstond terug... Gij komt mij zeer verdacht voor! Het afschrift van een of ander oud sentimenteel gedicht kan onmogelijk de ‘volmaakte werelddame’ plotseling zoo hebben doen verbleeken. Met die woorden trad hij de weduwe in den weg, wijl hij zag dat zij op het punt stond de vlucht te nemen. Hij greep hare hand en hield haar vast.

Felicitas was wanhopig bij de gedachte dat hij zijn doel bereiken zou. Het was vreeselijk het boek in de handen dier huichelaarster te moeten laten; maar zij moest zich zelve bekennen, dat het daar even veilig was als in hare eigene handen. Zij stelde zich dus aan de zijde van Adèle, om haar de vlucht gemakkelijk te maken.

- Ik bid u, heer professor, laat mevrouw het boek behouden! verzocht zij zoo ernstig en zoo bedaard als haar in dit gewichtig oogenblik mogelijk was. Zij zal zich onder 't lezen wel volkomen overtuigen, dat het ongegrond was een of anderen schat in de doos te vermoeden!

Daar trof haar voor 't eerst een blik van wantrouwen uit zijne schrandere oogen; 't was haar alsof zij met een mes gestoken werd; zij werd bloedrood en sloeg de oogen neder.

- Dus ook gij vernedert u tot een verzoek? vroeg hij scherp en sarkastisch. Dan betreft het gewis meer dan ‘sentimenteel tuig.’ Bovendien herinner ik mij, dat mijne nicht straks beweerde, dat gij er zeer angstig uitzaagt, en ik moet bekennen dat ik dezelfde opmerking gemaakt heb... Ik vraag u nu ook op uw geweten af: Wat bevat dit boek?

Het was een vreeselijk oogenblik. Felicitas voerde een hevigen strijd met zich zelve; zij opende de lippen, doch er kwam geen geluid uit.

- Geef u geene moeite! zegde hij spottend glimlachende tot het meisje, terwijl hij de hand van Adèle greep, daar zij alle bewegingen maakte om zich langzaam los te wikkelen. Gij kunt onbarmhartig wreed, en vreeselijk oprecht zijn, maar liegen kunt gij niet.. Het boek bevat dus geene gedichten; maar eene of andere waarheid, eene zaak die ik om geen prijs weten mag... Zult gij eindelijk de goedheid hebben, Adèle, mij mijn eigendom te geven, zooals gij het boek zelfs hebt genoemd?

- Doe met mij wat gij wilt, maar ik geef het niet! riep Adèle met vertwijfelende beslistheid, in haren angst de rol van argeloos biddend kind geheel vergetende. Zij deed nogmaals wanhopige pogingen om zich los te rukken, en het gelukte haar; zij vloog als eene gejaagde voort; maar daar stond Hendrik als een muur met uitgespreide armen en beenen en versperde den geheelen gang. Zij deinsde terug. Onbeschaamd mensch, ga uit den weg! schreeuwde zij stampvoetende.

- Ja wel, terstond mevrouw, antwoordde hij kalm en beleefd, zonder nogtans 't minst van houding te veranderen; geef als 'tu blieft eerst het boek terug, dan ga ik gaarne onmiddellijk op zijde.

- Hendrik! riep Felicitas, toeschietende: zij schudde hem wanhopig aan den arm.

- Het helpt u niets, Feetje, zegde hij meesmuilend, toen zijne oude knoken onder de machtelooze pogingen van 't meisje als ijzer onverzettelijk bleven. Ik ben zoo dom niet als gij denkt; gij zoudt uit louter goedhartigheid licht eene dwaze streek kunnen begaan en dat laat ik niet toe!

- Laat de dame voorbij, Hendrik! beval de professor ernstig. Maar ik moet u hierbij zeggen Adèle, dat ik zonder omstandigheden den eenigen weg zal inslaan om mij mijn eigendom terug te bezorgen! Niemand kan mij beletten te denken dat het boek gewichtige verklaringen bevat wegens tante 's nalatenschap misschien wel geeft het aanwijzing van verborgen gelden...

- Neen, neen! verzekerde Felicitas, hem in de rede vallend

- Het is mijne zaak, te denken wat ik wil! antwoordde hij streng en onverbiddelijk; en gij zoo wel als Hendrik zult, op mijne vordering, voor de rechtbank moeten getuigen dat deze dame een wellicht zeer belangrijk deel mijner erfenis ontvreemd heeft. Adèle stoof op, als werd zij door eene adder gebeten. Zij wierp haren onverzettelijken pijniger een woedenden blik toe, en zij werd door eene vlaag van die woedenden drift bevangen, die haar doeken deed verscheuren en porselein in stukken gooien. Zij trok het boek uit den zak, en wierp het met een gillenden spotlach voor zijne voeten.

- Daar, neem het, eigenzinnige dwaas! riep zij!. over haar geheele lichaam krampachtig bevende. Ik wensch u geluk met uwe voortreffelijke bezitting. Draag de schande, die het u berichten zal, met weerdigheid.

Zij vloog den gang door, den trap af en smeet de deur harer kamer dreunend in 't slot.

De professor keek haar met eene uitdrukking van grijnzenden toorn en diepe verachting na, toen beschouwde hij een oogenblik het ruwe uiterlijk van 't boek, terwijl de oogen van Felicitas angstig op zijne vingers gericht waren, die tusschen de bladeren drongen, en ieder oogenblik het boek konden openslaan. Er lag eene mengeling van bezorgd peinzen en pijnlijke spanning op zijn gelaat; de laatste gewichtige woorden van Adèle hadden hem eigelijk niet geheel onverwacht getroffen; hij had werkelijk iets van dien aard vermoed; hij moest nu nog slechts ontdekken van welken aard de voorspelde schande was.. Eensklaps keek hij op en in de smeekende oogen van Felicitas... welke macht hadden toch die oogen over den strengen man! was 't alsof onmiddellijk eene zachte hand de rimpels van zijn voorhoofd glad streek, en iets als een glimlach om zijn mond speelde.

- En nu moet ik u in verhoor nemen, begon hij Gij hebt mij schandelijk misleid. Terwijl gij daar boven met eene oprechtheid tegenover mij staat, die ik zou hebben durven bezweren, draagt gij een geheim van de familie Helwig in den zak!... Wat moet ik van u denken, Fee?... Gij kunt die afschuwelijke valschheid alleen weêr goed maken door zonder terughouding mijne vragen te beantwoorden.

- Ik wil alles zeggen, wat ik mag, maar dan bid ik u, och, ik bid u vurig, geef mij het boek terug!

- Is dat waarlijk mijne trotsche, onbuigzame Fee, die zoo dringend verzoeken kan?

Bij die woorden was Hendrik zoo verstandig van onbemerkt heen te gaan; maar hij ging doodelijk ontsteld op den ondersten trap zitten en greep naar zijn hoofd, als om te voelen of het na het gehoorde nog op de rechte plaats zat.

- Gij zijt dus heden enkel in de kamers van tante Cordula gedrongen, om dit boek te halen? vroeg de professor.

- Ja.

-, Langs welken weg? - Ik vond alle deuren goed gesloten.

- Ik ben over de daken gegaan, antwoordde zij aarzelend.

- Dat wil zeggen over de zolder?

Zij werd bloedrood. Was zij ook bevrijd van de verdenking eener gemeene daad, zoo droeg zij toch altijd den schijn van inbraak.

- Neen, zegde zij gedrukt; over de zolders kan men er niet komen; ik ben het zoldervenster, dat er tegenover ligt, uitgeklommen en over de daken gegaan.

- Onder dien vreeselijken storm? vroeg hij verbleekend. Felicitas, gij zijt schrikkelijk in uwe stijfhoofdigheid!

- Ik had geene andere keus! antwoordde zij bitter lachend

- En waarom wildet gij volstrekt dat boek in uw bezit hebben.

- Ik beschouwde het als een heilig legaat, dat tante Cordula mij vermaakt had. Ze had mij gezegd, dat het grijze doosje vernietigd moest worden eer zij stierf; ik wist niet wat er in was; maar de dood is haar overvallen en ik hield mij overtuigd, dat het doosje niet vernietig was. Daarbij kwam nog, dat de doos in het geheime vak stond, dat het zilver bevatte; ik kon die geheime plaats niet aangeven, zonder het boek mede in onbevoegde handen te leveren.

- Arm, arm kind, wat moet gij eenen angst hebben uitgestaan!... En nu is al die heldhaftige zelfverloochening te vergeefs, geweest, nu is het boek toch in onbevoegde handen.

- Och neen, gij zult het mij wel teruggeven? bad zij angstig smeekend.

- Felicitas, zegde hij streng en gebieden, eer ik u dat beloof, moet ge mij twee vragen naar waarheid beantwoorden; Kent gij den inhoud van het boek?

- Gedeeltelijk, sinds heden.

- En strekt hij uwer oude vriendin tot oneer?

Zij zweeg besluitenloos. Als zij toestemmend op die vraag antwoordde, zou hij haar waarschijnlijk het boek teruggeven; maar dan wierp zij eene smet op de nagedachtenis van tante Cordula en bevestigde de kwade geruchten die er wegens verneemde schuld over haar in omloop waren.

(*Wordt voortgezet.*)

[Onze gravures]

Pater Agostino da Montefeltro.

Wij zijn in staat, onzen lezers in dit nummer het welgeslaagd portret aan te bieden van den grooten predikant, die tijdens zijne vasten-Sermonen te Rome het voorwerp geweest is van zulke dweepzieke beleedigingen en vervolgingen. Men herinnert zich ongetwijfeld wat daaromtrent indertijd door de dagbladen werd meegedeeld. De aangrijpende lijdenspreeken van den vromen en geleerden Franciscaan in de kerk van den H. Carolus Borromeus aan het *Corso,* trokken voortdurend eene ontzaglijke schare van geloovigen uit alle standen der maatschappij.

Zijn vastenpredikatiën vormden een afgeronden cyclus, die, met de wijsgeerige bewijsvoeringen voor het bestaan van God beginnend, vervolgens handelde over de onsterfelijkheid der ziel, de verhouding van het schepsel tot den Schepper en eindelijk over Christus, Zijne Godheid, Zijn verlossingswerk en leer, onder bestrijding der godslasterlijke beweringen van een Strauss en een Renan. Vervolgens sprak de redenaar over het familieleven, dat tegenwoordig zoo door den worm van onverschilligheid en ongeloof wordt aangetast, en hief de banier des geloofs omhoog, als het eenig onderpand van 's menschen hoop. Hij ging al de groote maatschappelijke vraagstukken na, inzonderheid ook het arbeiders-vraagstuk en besloot met eene bezielde rede over het vaderland en de plichten der burgers.

Mogen velen ook de hooge vlucht zijner denkbeelden niet hebben kunnen volgen, allen toch werden door zijne woorden meegesleept. Niet zelden onderbraken luide toejuichingen, bij het opgewekte Italiaansche karakter zijner hoorders niet te verwonderen, zijne boeiende rede. Hij spreekt zeer snel, zoo snel, dat buitenlanders hem slechts met moeite kunnen volgen. Zijne stem is niet krachtig, en daar het spreekgestoelte, zooals in de meeste Italiaansche kerken, van geen klankbord voorzien was, werd er een groot stuk doek over uitgespannen, waaronder pater Agostino in diepe schaduw stond.

Aanvankelijk begint hij heel zacht en bedaard, maar het duurt niet lang of de woordenstroom vloeit levendiger en onstuimiger, en ten laatste rolt de rede als een bergstroom van zijne lippen. Thans wordt de menigte als door electrische schokken bewogen; de oogen glinsteren, met open mond luisteren de mannen toe, en plotseling als weder een krachtige uitroep of eene betuiging, een overtuigend 'ja' of een verpletterend 'neen' op tegenwerpingen of vragen, door hem zelf gesteld, van den predikstoel weerklinkt, gaat een storm van toejuichingen en handgeklap op.

Den grootsten bijval oogstte hij op Paasch-Dinsdag met zijne bezielde rede over het vaderland. *Religione e patria* was het thema dezer preek; oude en nieuwe geschiedenis, kunst, poëzie en muziek leverden de voorbeelden tot staving der bewijsvoering. Michel Angelo en Rafael, Dante, Shakespeare en Goethe, Rossini en andere groote mannen werden opgeroepen om zijne woorden te bevestigen. De wijsgeerig scherpe en duidelijke behandeling der moeilijkste stoffen (des Zondags werden meer voor het volk berekende preeken gehouden), het vuur van den kleinen man met de sprekende trekken, de gebaren, welke zijne woorden zoo krachtig en veelbeteekenend illustreeren, en in hunne levendigheid den volbloed-zuiderling kenmerken, dat alles maakte op de Romeinen een overweldigenden indruk.

Wat aan pater Agostino's woord vooral klem bijzette, was de machtige overtuiging, waarmee hij optrad voor het geloof, hetwelk hij, naar zijne eigene bekentenis, in zijn vroeger leven had verloochend, maar dat thans hem boven alles dierbaar was. Zonder aanzien des persoons verkondigde hij allen de waarheid en ontzag zich niet den regeerders van Italië openlijk van den kansel onder het oog te brengen, dat zij de wet van den Christus hadden te eerbiedigen.

Die vrijmoedige, apostolische taal, de indruk welken zijne prediking te Rome maakte, de herleving van den godsdienstzin, aan welks uitroeiing zij met rusteloozen ijver arbeiden, - dat alles wekte de verbittering van de vijanden der Kerk. De dagbladen begonnen den prediker te beleedigen en verdacht te maken door zijne woorden te verdraaien en hem als een oproermaker voor te stellen, die ten spoedigste tot zwijgen moest worden gebracht in het belang der openbare rust. Er verscheen een schotschrift tegen pater Agostino onder den titel *Il raglio del figtio dell asina* (het gebalk van een ezelskind). Kortom, op allerlei manieren werd gepoogd eene vijandige beweging tegen den onvermoeiden priester op te wekken. Op de aanhitsingen der anti-clericale leiders trachtte het gepeupel de vruchtdragende prediking van pater Agostino te verstoren. Onder zijne predikatiën ontploften voetzoekers en bommen in de kerk, ten einde eene paniek te veroorzaken, en wanneer de prediker het kerkgebouw verliet, stonden heele benden hem op te wachten, om hem door uitjouwingen en beleedigingen van zijn priesterlijken arbeid af te schrikken. Ten laatste zelfs kon de prediker zich niet meer naar het kerkgebouw begeven of vandaar naar zijn klooster terugkeeren, dan vergezeld van een krachtig geleide, dat zijn rijtuig tegen de aanvallen van het gespuis in bescherming nam. De Romeinsche politie, die aanvankelijk de ongeregeldheden oogluikend had aangezien, was ten laatste wel genoodzaakt gewapenderhand tusschenbeide te komen, ten einde grootere wanordelijkheden en ongelukken te verhoeden. De kerk San Carlo werd voor en onder de predikaties streng door politiedienaren bewaakt, terwijl in de straten, die het rijtuig passeeren moest, eene menigte gendarmen kruisten. In het rijtuig zelve namen telkens twee inspecteurs van politie plaats, naast den koetsier op den bok nog een agent in burgerkleeding, en onmiddellijk achter het rijtuig volgde steeds eene open kales met nog twee inspecteurs in burgerkleeding. Toch diende dat geleide eigenlijk meer tot vertoon, dan wel tot bescherming, en al verklaarde de minister Crispi op eene interpellatie in den Senaat, dat pater Agostino als een koning bewaakt werd, het viel niet te loochenen dat hij ondanks de quasi beveiliging vanwege de politie menigmaal als een misdadiger werd beleedigd. Hoe welwillend Crispi zelf tegenover den monnik gestemd was, kan het best blijken uit zijne vergoelijking der ‘daden van onverdraagzaamheid’, waarover hem rekenschap gevraagd werd. Hij antwoordde namelijk dat de laatste ontploffiing plaats had gehad in een verwijderd gedeelte der kerk (wel te verstaan nabij het hoofdaltaar), waar de waakzaamheid der priesters zelven zich bijzonder moest uitstrekken, en hij insinueerde zelfs: ‘Wie weet of niet een jaloersch prediker de hand heeft in de ontploffing!’

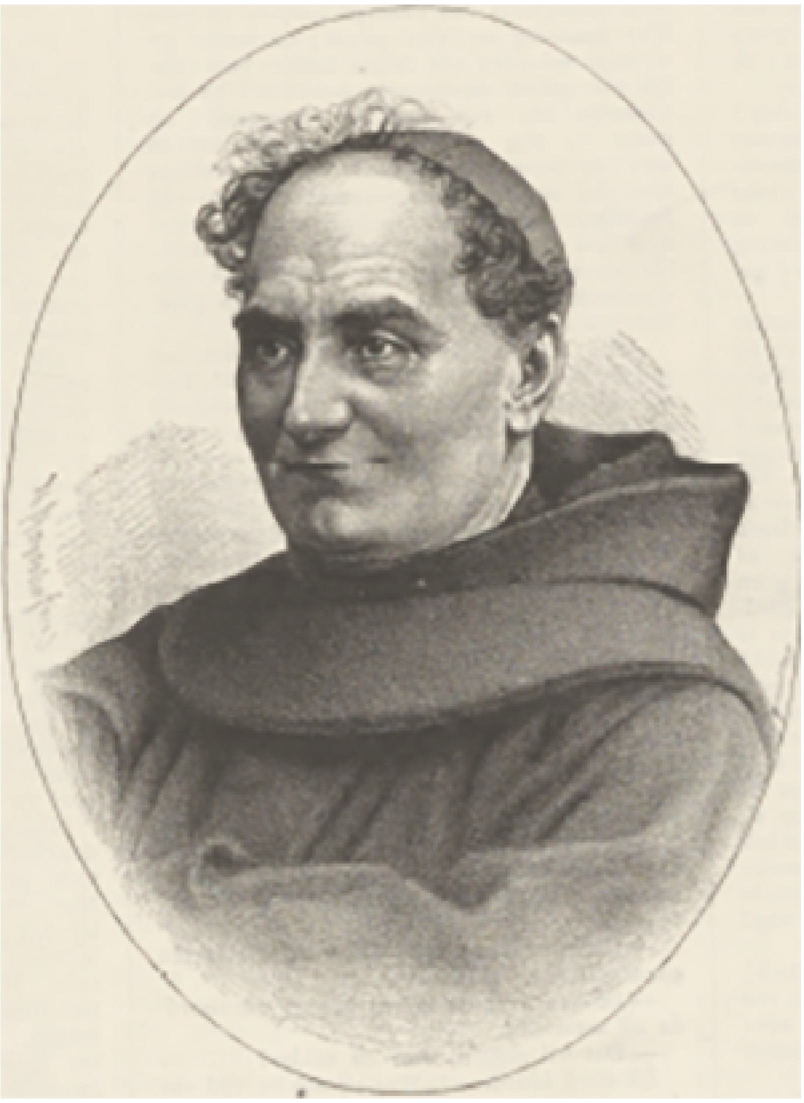

PATER AGOSTINO DA MONTEFELTRO.

Terwijl de overheid op die wijze toonde, zich van de schandalen en beleedigingen, waaraan een achtenswaardig priester blootstond, weinig aan te trekken, onderscheidde de katholieke bevolking van Rome zich door hare waardige en moedige houding. Als pater Agostino verscheen, was de geestdrift van het volk onbeschrijfelijk. Meermalen poogde men de paarden van het rijtuig af te spannen om dit zelve voort te trekken. Een kerel, die het waagde *Abbasso padre Agostino* (weg met pater Agostino!) te roepen, werd door de omstanders gegrepen, en slechts met moeite door de politie ontzet. Hetzelfde gebeurde met een paar betaalde schreeuwers, die den kreet *Viva Giordano Bruno* lieten hooren, waarop de menigte antwoordde met een krachtig: *Viva padre Agostino, abbasso la canaglia, abbasso Giordano Bruno!*

De meer aanzienlijke bevolking protesteerde op hare wijze tegen de onwaardige beleedigingen, den grooten prediker aangedaan, door hem naar best vermogen te steunen in eene liefdadige onderneming. De beroemde Franciscaan heeft te Pisa een weeshuis gesticht, en ten voordeele daarvan werd te Rome een concert van gewijde muziek gegeven en later nog eene weldadigheidsloterij gehouden. De zaal was overvol met leden der voornaamste familiën en een aantal adellijke dames hielden eene collecte, wier ruime opbrengst den ijverigen priester eene welkome vergoeding bood voor den smaad, van het anti-clericale grauw ondervonden.

Voor die beledigingen toonde hij zich trouwens even ongevoelig als voor de uitbundigste toejuichingen. Met geene andere eerzucht dan die van goed te stichten, bekommert pater Agostino zich noch om den lof noch om den blaam der wereld. Steeds in de eenzaamheid van zijn klooster verborgen, leest hij zelfs geene nieuwsbladen, terwijl de menigte brieven, die voor hem inkomen, door een ander pater geopend en gelezen worden. Elken avond vóór hij zich ter ruste begeeft, bidt hij in de kloosterkerk den kruisweg en daarna in zijne cel teruggekeerd, den geheelen rozenkrans. Daaraan schrijft hij het toe, zoo zijn nederig woord onder Gods zegen overvloedige vruchten draagt.

De thans zoo gevierde redenaar had in zijne jeugd niet het minste vermoeden van de verheven taak, waartoe hij op lateren leeftijd zou geroepen worden. Als student vatte hij genegenheid op voor de dochter eener hoog aristocratische familie, en daar de tegenstand harer betrekkingen een huwelijk onmogelijk maakte, greep hij in 1859 uit radeloosheid naar de wapenen.

Weldra onderscheidde hij zich door zijne dapperheid, werd bij San Fermo gewond, doch streed spoedig weer in de voorste gelederen en won zich de officiers-epauletten. Inmiddels wa het meisje zijner keuze, dat hem trouw gebleven was, gedwongen met een ander in het huwelijk te treden, doch daags na de bruiloft vond men haar dood in hare kamer.

Dit bericht maakte op den vurigen jongeling een verbijsterenden indruk. Vol vertwijfeling wierp hij zich in het strijdgewoel, zoodat zijn generaal den anderen toeriep: '*Ecco un prode*, ziedaar een dappere!' Zwaar gewond, bezweek hij op het slagveld, doch genas na eene lange verpleging in het hospitaal en trok zich daarop in de eenzaamheid van een klooster terug. Godsdienst en tijd lenigen alle leed en heelen ook de diepste wonden. Langzamerhand ontwaakte in den gewonden krijger weer het verlangen naar de wetenschappen. Hij legde zich toe op de studie van geschiedenis, wijsbegeerte, literatuur en kunst en zocht de dwaling in hare diepste schuilhoeken op, om ze te bestrijden. Met zijne schrijvers vertrouwd en met eene dichterlijke verbeelding begaafd, beeldrijk in zijne taal, machtig in zijne uitdrukking, werd hij weldra als redenaar beroemd.

Hij sleepte niet alleen de volksmenigte mede, maar boeide ook de geleerden: het hart echter had het grootste aandeel aan zijne welsprekendheid. Zelf geheel van het onderwerp zijner rede doordrongen, wist hij ook de harten zijner toehoorders te bewegen. Eenvoudig en duidelijk is zijn redeneertrant en toch sierlijk en uitgezocht; zelfs de kwaadwilligste critiek kan daar niets op afdingen. In vereeniging met zijne gebaren vormt zijne voordracht een harmonisch kunstwerk van welsprekendheid. Op tal van plaatsen, te Pisa, Florence, Bologna, Turijn en Milaan, heeft hij reeds het katholieke bewustzijn wakker geschud, en zoo zijne redevoeringen te Rome, ten minste in het oog van ons, bezadigde Vlamingen, niet het eigenlijk karakter van vasten- of missiepredikaties droegen, te oordeelen althans naar de houding der toehoorders, zoo is daardoor toch der katholieke zaak geen geringe dienst bewezen: de katholieke Romeinen zijn weer opnieuw tot geestdrift opgewekt voor hun geloof.

[Nummer 47]

J.A. Alberdingk-Thijm.

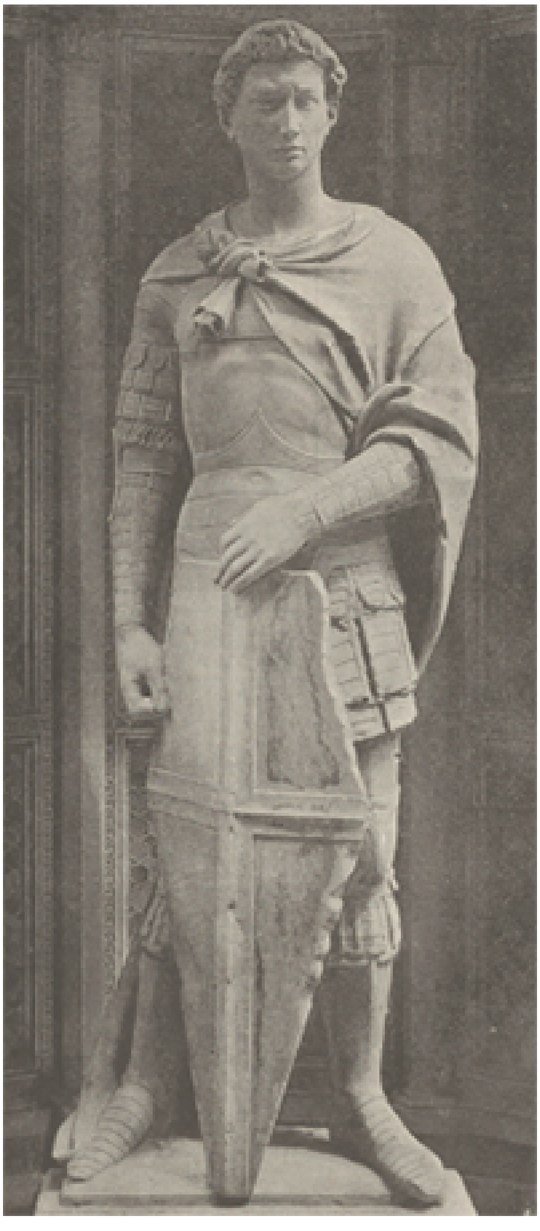

Wanneer ik mij Alberdingk als ridder van Gods genade voorstel, dan is hij voor mij gelijk aan het beeld van Donatello, den Sint Joris aan de kerk van San Michele te Florentië.
Lijkrede van Prof. QUACK.

Den 17den Maart 1889 overleed te Amsterdam een der grootste figuren, zoo niet de grootste persoonlijkheid van de Nederlandsche katholieke letterwereld: een dichter, kunsten historiekenner, een strijder, wiens veelzijdige talenten en kloekmoedig streven wel verdienen dat wij ditmaal eene meer dan gewone plaat? in ons tijdschrift aan zijne nagedachtenis wijden.

Enkele brokstukken uit de levensbeschrijving van J. Sterck, zullen ons toelaten een vluggen, maar juisten blik op de levensbaan van den verdienstelijken man te slaan.

Josephus Albertus Alberdingk werd geboren den 13 Augustus 1820. Niet in een gewoon, alledaagsch huisgezin aanschouwde de oudste zoon van Joannes Franciscus Alberdingk en Catharina Thijm het eerste levenslicht. De vader had, bij al zijn practischen handelsgeest een open oor voor het schoone der toonkunst en was ook niet misdeeld van letterkundigen aanleg, waarvan hij blijk gaf in eenige geestige gedichtjes evenals door zijne medewerking aan het luimige litteraire tijdschrift ‘de Arke Noach's.’ Behalve zijn vast karakter erfde Josephus Albertus, ook van zijn vader, doch, in hooger mate nog van zijne moeder, dien fijnen smaak voor de schoone kunsten, en vooral die groote letterkundige talenten, welke in zijn genialen geest tot ongewone ontwikkeling en rijkdom zouden geraken. In dat gezin werd de kunst beoefend, en bijzonder bij het opgroeien der kinderen, waarmede het nog gezegend werd, kon elk hunner zijne gaven, onder de leiding der ouders, tot rijpheid brengen.

Is het wel te verwonderen, dat Jos. Alb. Alberdingk, bij zijn later optreden als letterkundige, als dichter en geschiedkenner juist zijne grootste kracht uit dat gezin, uit een zoo goed ingericht familieleven putte?

Vader Alberdingk bestemde zijn zoon tot den handel en in 1835 trad de jeugdige Joseph als koopman op in eene alom bekende zaak in koloniale waren.

Toch liet de handelsman de studie niet varen en die uren, die hem nog overschoten, besteedde hij ijverig aan de beoefening der taal en dichtkunde. De groote nauwkeurigheid, die Alberdingk Thijm steeds in al zijn werk, tot in de kleinste zaken is bijgebleven, heeft hij ongetwijfeld voor een goed deel te danken aan de jonge jaren in den dienst van Mercurius besteed.

De scherpzinnige vader J.F. Alberdingk Thijm kon niet nalaten de ontluikende talenten voor de poëzie bij zijn oudsten zoon op te merken, en bracht hem in kennis met de dichters Withuys en H.H. Klijn.

Niet slechts die wezen den jongen dichter op Bilderdijk, zijn vriend J.W. Cramer, die later zooveel goeds en groots met hem tot stand zou brengen, schijnt hem voor 't eerst met Bilderdijk werkelijk te hebben bekend gemaakt.

De Nederlandsche poëzie verkeerde in een niet zeer gunstigen toestand omstreeks het jaar 1840. De nagalm van Bilderdijk hing nog wel in de lucht en vond ook op de lier van menig dichter een weerklank; doch meer dan de klank was het niet: de ziel der poëzie scheen, met Bilderdijk's dood, uit Nederland gevlucht te zijn.

Alberdingk trad toen op als volbloed romanticus. In 1846 verscheen in druk *De Klok van Delft. A.D.* 1566. Het dichterlijk verhaal werkte in heerlijke poëzie de stelling uit: slechts van boven, van God kan de voldoening des gemoeds, vooral van den kunstenaar komen. Van zijn eerste optreden tot zijn laatsten snik zou juist dat strijden, dat ridderlijk uitkomen voor zijn beginsel Thijms grootste kracht, zijn hoogste roem zijn. Met merkwaardige vruchtbaarheid was zijne dichtgave bedeeld. Reeds vroeger in 1844 was verschenen in den Gids: *De strijd op Duiveland* (1304) en afzonderlijk *Drie Gedichten: Bij het Borstbeeld van Bilder dijk; Ermingard van Voorna; De Geboorte der Kunst.* Niet minder karakter vertoont zich in deze eerstelingen. Dat hij 'het bij Bilderdijk gevonden' had, bewees hier de levenslustige jongeling, hij betuigde:

> U min ik, Oude! met uw stroefgeplooide trekken!
> U, met dat starend oog, door borstels overbrauwd;
> U, met dat peinzend hoofd, wen 't breede zwachtels dekken,
> En 't, om der waereld wil, geen valsche lok beschaauwt!

Doch weldra zou de jeugdige, onvermoeide dichter nog nauwkeuriger zijne beginselen over de kunst aangeven en omschrijven. Het gedicht '*De Christen Kunst* verscheen in den bundel *Legenden en Fantaiziën* (1847). Hier gat hij eene tegenstelling tusschen de Oudduitsche schilderschool en de nieuwere Italiaansche, tusschen Albert Dürer en Rafaël. Bij stoute en toen ter tijde geheel ongewone kunstbeginselen, bevat de bundel *Legenden en Eantaziën* nog andere pareltjes van poëzie; noemen wij slechts *Huibert de Smid*, eene omwerking van de liefelijke legende van St. Eligius, den patroon der smids; *Beatrys*, 'een Memmelinckjen', bewerkt naar de oude *sproke;* de *Liegende van Stolzeneck*, waarbij een lied met muziek van zijn broeder Lambertus; *Adelart*, enz. In 1849 verscheen opnieuw een boekdeel met werken van den schrijver, wiens naam nu voor goed was gevestigd en met ontzag, schoon niet met veel instemming genoemd werd.

Palet en Harp gaf proza en poëzie, waaronder vele herdrukken van vroeger. Middelnederlandsche verhalen, als *'t Gerecht der Minne de Organist van den Dom* en *Holland gegrondvest* ontbraken natuurlijk geenszins; keurige scherpe *Silhouetten* als van *Jan van Eyck, Rembrandt, Hooft* en anderen wisselden daarmede af; enkele *Hekelingen* geven dien bundel nog meer aantrekkelijkheid: de verblindheid van sommige bouwmeesters werd geestig aan den kaak gesteld, en eene eigenaardig novelle (uit 1844): *Eduard* herinnerde dat de schrijver ook in dit genre nog veel beloofde, eene belofte voor wier vervulling in een veel later tijdperk zijns levens, ook *Magdalena van Vaern wyck* (eerste druk in *Nederland*, 1851), *Geertruide van Oosten* (1853) en *Mejuffrouw Leclerq* (1854) nog borg stonden.

Voor het tooneel heeft Thijm steeds een bijzonder zwak getoond, ofschoon het allerellendigst in Nederland daarmede omstreeks 1843 gesteld was; hooren wij hem in den *Spektator* beoordeelen: 'Wat zullen wij van het tooneel zeggen, dien vergaarbak van het vuilste draf der uitheemsche Litteraturen, afzichtelijk voor het oog, en walgelijk ten eenemale voor wie het waagt hem eenigszins naderbij te komen? Wat van het Tooneel, dien dampenden modderpoel, die veelal door een soort van menschen in beweging wordt gebracht... die niet eens hare taal verstaat, maar in plaats daarvan gemeen Jordaansch... spreekt; die gemeene kruier-of grizette-achtige manieren heeft, en wanneer zij zich fatsoenlijk moet voordoen, zich aanstelt als *Jan* de knecht of *Mie* de keukenmeid, die ter sluik de kleeren van hun Heer of Mevrouw eens hebben aangetrokken, en die, God betere het, zich den naam, den eerenaam van Kunstenaars geeft?... Uit den weg! hunne nabijheid is gevaarlijk, kan u bezoedelen!...'

Zoo iemand, dan verdient Alberdingk den lof, de voorganger te zijn geweest, die de herleving der Christelijke, katholieke bouwkunde en van andere juiste kunstbegrippen in Nederland bevorderd heeft. Eerst, reeds langen tijd van te voren, bereidde hij het terrein door zijne heldere, overtuigende betoogen over den voorrang, die de Gothische architectuur in Nederland toekomt, door zijne bijdragen in verschillende tijdschriften als: *De Kunstkroniek*, de *Spektator* en eene reeks van jaren (1855-86) in de *Dietsche Warande*, welke zijne sterke vesting bleef in den edelen strijd voor de kunst, om eindelijk zijn werk de kroon op te zetten met zijn voortreffelijk en doorwrocht geschritt: *De H. Linie, proeve over de oostwaardsche richting van Kerk en Aldaar, als hoofdbeginsel der kerkelijke bouwkunst*, (1858) Ook in het buitenland werd zijn streven ten zeerste gewaardeerd, vooral in Frankrijk, waar reeds vroeger (1854) eene studie van Thijms hand in de *'Annales Archéologiques'* van DIDRON AÎNÉ verscheen en zeer gewaardeerd was, onder den titel: '*l' Art et l' Archéologie en Hollande*.' Het duurde niet lang of de schrijver vond een talentrijken medestrijder, en wat meer is uitvoerder van zijne theorieën in den schranderen bouwmeester J.H. Cuypers.

Edoch voordat bij de Nederlandsche Katholieken het gevoel ontwaakte voor de katholieke kunst, was in hunne gemoederen nog een ander verlangen wakker geworden: het verlangen naar hunne politieke en godsdienstige zelfstandigheid.

Nadat Alberdingk den 3 Juni 1846 in het huwelijk getreden was met Mejuffrouw W.A.S. Kerst schreed hij met vernieuwden moed voorwaarts naar zijn doel.

Meer en meer begon zich dat doel voor hem duidelijk af te teekenen: het was de heropbouwing der vaderlandsche geschiedenis en letteren van een katholiek standpunt; het was de opwekking tot het herstellen van de katholieke Nederlanders in hunne volle rechten. Uitmuntender krachten om dat doel te bereiken hadden niet kunnen samentreffen dan die, welke Dr. J.W. Cramer en J.A. Alberdingk Thijm vereenigden.

Tot de populariseering van de Nederlandsche poëzie, in 't bijzonder der middeleeuwsche, droeg veel bij de bloemlezing, die Thijm uitgaf onder den titel *Gedichten ontleend aan de Noord- en Zuid- Nederlandsche Literatuur* (1851-52); en de liefelijke verzameling *Kerstliederen* (1852), die hij met zijn muzikalen broeder bewerkte, alsmede de *Karolingsche Verhalen*, die hij in nieuweren vorm overbracht (1851).

In 1853 gaf Alberdingk weder eene verzameling dichtwerken uit onder den titel: *Het voorgeborchte en andere gedichten* (1853). 's Dichters afkeurend oordeel over den geest der eeuw, die zich uitte in opstand, ongeloof en zingenot, spreekt zich in dezen bundel scherp uit. Niet in dien tuimelgeest, in het familieleven zocht hij zijne kracht:

> Bij vader en bij moeder, en aan de vriendenborst,
> Daar kweeken wij de liefde voor Vaderland en Vorst;
> Daar kweeken wij de trouwe aan 't oud eerwaard geloof;
> Daar zijn wij voor de leuze der vrijheidzoekers doof.

In het *Voorgeborchte* daalt de dichter, als een andere Dante, neder, om aan de hand van Bilderdijk zijn meester, te worden rondgeleid, en de groote figuren der Nederlandsche historie te aanschouwen.

Een ander groot plan, in den geest van Thijm gerijpt, wierp een jaar vroeger reeds vruchten af. Het was zijn streven om door de uitgave van een katholieken almanak den uitslag de katholieke geschied vorschers en de beoefening der letteren te populariseeren.

Het is in den Volks-Almanak voor Nederlandsche Katholieken (1852-89) dat Alberdingk de heerlijkste uitingen van zijn fijnen geest, van zijn gevoelig hart heeft neergelegd. Hierin begon hij in 1853 zijn protest tegen het vergeten en verguizen van het katholieke Nederland der voortijden krachtiger dan ooit te herhalen. Vermelden wij inzonderheid nog de *Portretten van Vondel* (1876.) Hier eerst komt ''s lants oudtste en grootste poëet' tot zijne volkomene waarde.

De laatste krachten, die Thijm aan Vondel wijdde, hebben hem helaas! voor de voltooiing begeven. Wel is de voortzetting der uitgaven van *Joost van den Vondel, zijne Dichtwerken en oorspronkelijke prozaschriften*, (1887 - 88) door de voorhandene onschatbare aanteekeningen van den bewerker niet hopeloos; moge de noodige kracht tot ontginning van die goudmijn spoedig worden gevonden.

In 1876 werd Alberdingk een leeraarsstoel aangewezen ter Rijks-Academie van Beeldende Kunsten. Den 4n December van dat jaar sprak hij in zijne nieuwe waardigheid de *Openingsrede* uit. Thijms lessen zijn van onmiskenbaren invloed geweest op vele jeugdige Hollandsche kunstenaars. Prof. Rud. Stang heeft zeer juist de strekking van zijne lessen aangegeven. 'Alb. Thijm betreurde het zeer dat de jonge Hollandsche schilders vorm en gedachten verwaarloozen, en nog slechts aan kleur en toon waarde hechten. Waarom zien de jonge lieden niet op onze oude Nederlanders, die bij kleur en effect ook vorm en gedachten hebben?' Aan menig jeugdig kunstenaar heeft Alberdingk, in zijne lessen over de schoonheidsleer, zijne eigene zelfstandigheid, te gelijk met zijne grondige wetenschap ingeprent. De vruchten van zijn onderwijs zullen niet uitblijven, zoolang de herinnering aan zijn beminnelijken persoon in de harten der leerlingen, die zoo aan hem gehecht waren, zal blijven voortleven.

Sedert de academische lessen en hunne voorbereiding vele uren van zijn studietijd in beslag namen kon Alberdingk Thijm geene grootere boekwerken meer uitgeven. Des te ijveriger, zoo mogelijk, liet hij zich gelden wanneer het eenige plechtige openbare feestviering gold; voor 't minst werd zij door hem met een gedicht opgeluisterd. Bij het Gouden Priesterfeest van Z.H. Pius IX in 1877 bevatte de *Tijd* een verheven gedicht van Thijm, vol schoone gedachten. In Februari van het volgende jaar weerklonk in hetzelfde dagblad *'Een Harptoon'* van denzelfden zanger bij de troonsbestijging van Z.H. Leo XIII. Ook voor het welslagen van de feesten aan de herdenking onzer dichters gewijd toonde Thijm niet minder hart. Voor de Vondelfeesten in 1879 bewerkte hij de *Leeuwendalers* voor het nieuwere schouwtooneel, en liet hij *De Zegepraal der schoonheid* daarop vieren; aan de gedachtenis van Hooft wijdde hij eene geestige comedie *Susanne Bartelotti*, (1881) en aan Huyg de Groots gedenkdag (1883) een blijspel: *Huyg de Groot in Amsterdam.* Zijne vertalingen van *Tartuffe* (1879) en van *le Misanthrope: De Menschenhater* (1885), naar Molière, zijn niet minder opmerkelijk als het treurspel zoo vol verheven gevoel en handeling: *De Dochter van Roelant*, dat Thijm in 1877 naar den Vicomte de Bornier bewerkte en liet opvoeren.

Deze ijver en opgewektheid voor allerlei kerkelijke, nationale en bijzondere feestelijkheden waren een schoone trek van Thijms karakter Hij voelde dat er meer noodig was om feesten te doen slagen en nut te stichten dan vuurwerk en verlichting. Evenals huiselijke feesten den familieband hechter toehalen, juist door hunne gezelligheid, zoo is bij openbare vieringen ook eene zekere huiselijkheid, een te zamen brengen der verschillende elementen noodzakelijk om broederlijk feest te kunnen houden, en een gelegenheidsstuk gaf Thijm daartoe zulk eene voortreffelijke aanleiding!

Ook om die reden der verbroedering, der samenwerking en van het gezellig verkeer hechtte Alberdingk zoo sterk aan de beslotene letterkundige kringen, die hij had opgericht Van de *Vrijdagsche, de Vondel vereeniging,* later de *Dinsdagsche Vereeniging*, en bijzonder van den *Vioolstruik* bewaren nog de oudleden de dierbaarste herinneringen aan dien president, die de vergaderingen niet slechts zoo degelijk en vol nut, doch ook met de grootste gezelligheid en vroolijkheid wist te leiden.

Voor vele zijner niet-katholieke landgenooten verscheen Thijm, wel als een forsch en kloek voorvechter voor zijn geloof, doch zij zagen in hem meer het stof en de vlekken, die de aanraking met zijne tegenstanders in het strijdperk op zijne blinkende, stralende wapenrusting had geworpen.

Zijne geloofsgenooten vereenigden zich allen ten innigste met den lof, die op het graf den afgestorvene gegeven werd in de zoetvloeiende woorden van den hoogleeraar Mr. Quack: ‘Wanneer ik mij Alberdingk als ridder van Gods genade voorstel, dan is hij voor mij gelijk aan het beeld van Donatello, den Sint Joris in de kerk van San Michele te Florentie. Daar staat Sint Joris, voor zich houdt hij het schild, waar hij achter staat. Op de volle lengte en breedte van dat schild staat het kruis, daarachter staat hij veilig; zoo stond ook Alberdingk Thijm gewapend met zijne levensspreuk: *Nil nisi per Christum*’

De Karelromans.

‘Karel de Groote was ook een Nederlandsche held,’ zegt W. Everts in zijne Geschiedenis der Nederlandsche letteren ‘en al zijn de geschrevene liederen, die hem in Dietsche tale verheerlijken, op een of ander na, verloren gegaan, 't is toch zeker dat hij ook hier bezongen werd, en dat de gedichten, waarin hij eene rol speelt uit den vreemde verjongd, hier later weer met graagte opgenomen werden.’

‘De Karelromans beantwoordden aan de eerste gemoedsstemming, die de vrucht der kruistochten was, namelijk de gehechtheid aan den Christelijken godsdienst en de bewondering van hen, die, om dezen godsdienst tegen de ongeloovigen te verdedigen, het zwaard aangordden.’

‘De maatschappelijke toestand, in de Karelromans geschetst, is eenvoudiger, minder gekunsteld en verfijnd dan die, welke de Arthurromans ten grondslag ligt.’

‘De voornaamste Karelromans, die, blijkens de overgeblevene brokstukken en de aanhalingen van Maerlant en zijne tijdgenooten, in Nederland gelezen werden, zijn: *Van den bere Wisselau, het Roelantslied*, *Caarl ende Elegast*, *Ogier van Ardennen*, *de Saksenkrijg*, *Willem van Oringhen*, *De Roman der Lorreinen*, *Floris ende Blancefloer*, *de vier Heemskinderen* of *Renout van Montalbaen*, *Malagy's*, *Aiol* en *Garijn van Montglavië*.’

Vier dezer: Carel en Elegast, De vier Heemskinderen, Willem van Oranje, Floris en Blancefloer, werden door wijlen Jos. A. Alberdingk Thijm op eene uitstekende wijze in nieuweren vorm overgebracht.

‘Carel en Elegast is een oorspronkelijk Nederlandsch gedicht. De overlevering, die er de grondstof van uitmaakt, is van de oudste, die zich aan de herinnering van Karel den Groote verbinden.’

‘De ruwe, eenvoudige zeden, hier geschilderd, de verouderde uitdrukkingen en de bijzonderheid, dat het verhaalde verondersteld wordt bij velen nog in levendig aandenken te zijn, dat alles wijst op een hoogen ouderdom, op de XIde, hoogstwaarschijnlijk echter op de laatste helft der XIIde eeuw. De oudste handschriften zijn echter eerst van de XlVde. Voor zooverre men naar de XVde eeuwsche drukken kan oordeelen, is dit gedicht in Brabant ontstaan.’

Carel en Elegast.

Door
Jos. Alberdingk Thijm.(*)

Eene schoone en tevens geheel ware geschiedenis kan ik u vertellen: luistert met aandacht!

Op zekeren avond lag Carel in zijn eersten slaap tot Ingelheim op den Rijn. De landen daar kwamen hem, den Keizer en Koning, alle in eigendom toe.

Gij zult hier wonderen hooren en waarheid er bij. 't Volk, daar te Ingelem, weet er nog wel van te spreken, wat den Koning overkwam. Hij lag en sliep dan, en was voornemens, tot staving van zijn glorie, des anderen daags met gekroonden hoofde hof te houden: maar in zijn slaap kwam een heilige Engel tot hem en riep zijnen naam; zoo dat de Koning ontwaakte, op de lieflijke stemme.

'Staat op, edele man!' zeide de Engel, 'doet haastelijk uw kleederen aan, wapent u, en gaat naar buiten, om te rooven en te stelen. God, de Heere des Hemelrijks, beval mij - u dit, op verbeurte van lijf en eere, te gelasten. Gaat gij deze nacht niet uit rooven, zoo zal u iets kwaads overkomen; gij zult er om sterven en het leven verliezen, eer dit hof nog scheiden zal. Zoo dan, wacht u daarvoor, en vaart uit stelen. Haast u, verliest geen tijd, wapent u, neemt uw speer en uw schild, en stijgt te paard.'

De Koning hoorde dit, en het dacht hem vreemd wat dat roepen beduiden moest; want hij zag niemand. Hij meende 't in zijn slaap gehoord te hebben, en stoorde er zich verder niet aan. Maar de Engel, die van God gezonden was, sprak nu tot den Koning: 'Staat op, en vaart uit stelen! God gelast mij het u te gebieden en zegt 't u van te voren aan. Luistert gij niet, dan hebt gij uw leven verbeurd.' Met deze woorden zweeg hij, en de Koning riep als een die zeer bevreesd was: 'Wee mij! wat heeft dit wonder te beduiden? Is het een elfsgedrocht, een spooksel, dat mij kwelt en deze vreemde zaak mededeelt? Ai, Heere des Hemels, wat reden zoû ik hebben uit stelen te gaan? Ik ben zoo rijk, dat er niemand in heel het aardrijk is, noch Koning noch Graaf, hoe rijk aan goederen, of hij moet mij onderdanig zijn en dienst doen. Mijn land is zoo groot, dat het nergends zijn weêrgade heeft. Al het grondgebied behoort mij toe: van Keulen op den Rijn tot Rome; 't is alles des Keizers. Ik ben Heer, en mijn gade is Vrouwe, van den Donau ten Oosten af, tot aan de wilde Zee ten Westen. Bovendien bezit ik nog veel andere goederen: Gallicië en 't land van Spanje, dat ik met eigen hand veroverd heb en waar ik de Heidenen uit heb verdreven, zoo dat het land mij alleen verbleef.(1) Wat behoef ik dan te stelen, als of ik een arm man ware! Waarom zendt God mij deze boodschap? Ongaarne brak ik zijn gebod, wiste ik, dat Hij 't mij opleide: maar ik zoû niet licht kunnen gelooven, dat God, ter mijner schande, mij zoû gunnen, dat ik begon te stelen.'

Terwijl hij aldus in zijne gepeinzen heenen weêrgevoerd, ginds en derwaards geslingerd werd, beving hem de slaap weêr een weinig, zoo dat hij de oogen sloot. Toen sprak de Engel op nieuw: 'Zult gij Gods gebod in den wind slaan, Koning, zoo zijt gij verloren. Het zal u op uw leven staan, Koning,' vervolgde de Hemelbode: 'Doet als de wijzen - vaart uit stelen; wordt heden dief, dat is Gode welgevallig.' Met deze toespraak voer hij heen, en Carel zeide, een kruis makend, om het wonder, dat hij gehoord had: 'Ik wil Gods gebod en zijne woorden niet onvolbracht laten. Ik zal een dief zijn - al is het schande; al zoude ik bij de keel gehangen worden. En toch - ik had oneindig liever, dat God mij alles ontnam wat ik van hem te leen houde, beide, burcht en land - mijn riddersrusting uitgezonderd - dat ik mij met den schilde

---

(*) Uit de *Karolingsche Verhalen*, verschenen te Amsterdam bij C.L. van Langenhuysen. (873).

(1) Deze laatste 10 regels houdt Dr. Joncbloet voor ingeschoven.

en met den spere den kost moest winnen, als een die niets bezit en leeft op avontuur: - dit, ja, dit zoû ik nog eerder willen, dan dus in het net te zijn gevangen, en nu uit stelen te moeten gaan; zoo, zonder eenig uitstel, bij de duistere nacht te moeten stelen of Gods gunst te verbeuren! Moge Hij mij sterken, in die zwarigheid!...

Ik wilde wel, dat ik zonder veel geruchts en opspraak uit het slot was, al moest ik er zeven sterke steenen burchten op den Rijn om prijs geven! Wat zal ik zeggen aan de Ridders en hooge Heeren, die hier liggen op het slot? Hoe zal ik het hun verklaren, dat ik in deze donkre nacht alleen, zonder dat iemand mij geweld deed, in een land ga ronddolen, dat mij vreemd en onbekend is?'

Zoo sprekende maakte Carel, de Koning, zich gereed, en besloten zijnde te gaan stelen, trok hij zijne kostelijke wapenrusting aan. Het was een gebruik bij hem, dat men altoos zijne wapenen naast zijne legerstede zett'e; ze waren de schoonste, die ooit iemand zag.

Toen hij dan gewapend was, ging hij door het paleis. Daar was geen slot, noch deur zoo sterk, daar was geen poorte, die hem tegenhield, maar ze waren geopend voor zijne schreden. Hij kon gaan, waar hij wilde. Niemand zag hem want allen lagen in vasten slaap, door de beschikking Gods, die in alles hulpe verleende ter liefde van den Koning.

Zonder langer uitstel ging de Koning de slotbrug over, en sloop behendig naar den stal waar hij wist dat zijn paard en zadeltuig was. Toen hij zijn hoog te prijzen ros gezadeld had, steeg hij er op.

Hij reed naar de poort en zag den wachter en den portier, die luttel gisten, dat hun Heer met zijn schild zoo dicht in hunne nabijheid was. Zij lagen, door Gods wil, in een vasten slaap gezonken. De Koning steeg af en opende de poort, die gesloten was; hij leidde zijn ros zonder gerucht noch geluid naar buiten.

Toen steeg Koning Karel weder te paard, en zeide: 'God! zoo waarlijk als gij in't aardrijk kwaamt en zoon en vader werdt om Adams nakroost, al wat hij in 't verderf gebracht had, te verlossen, - zoo waarlijk gij u aan het kruis liet slaan, toen u de Joden gevangen hadden - zoo waarlijk zij u met een speer hebben gestoken, en u sloegen en, naar uw begeerte, u de dood gaven, die gij, om onze nood, Heere, gaarne ontvingt, en daarna de Hel hebt geopend: zoo waarlijk als dit heeft plaats gehad, en gij, Heere, Lazarus, waar hij in zijne kluize lag, van der dood hebt opgewekt, en van de steenen brood maaktet en van het water wijn, - zoo zeker moget gij ter duistere nacht mij uw geleide geven en uwe kracht aan mij openbaren. Genadig God en Vader, tot u keer ik mij, op u verlaat ik mij geheel!'

Hij was in vele gedachten, waar hij best heen zoû rijden, om het stelen te beginnen. Hij reed een bosch in, dat niet verre daar van daan stond; de maan scheen zeer helder, de sterren glansten aan den hemel; het weêr was klaar en schoon. Dit waren de gepeinzen van den Koning: 'Ik placht immer, voor alle dingen, de dieven waar ik ze ook vond te haten, die den lieden met listen en lagen hun goed stelen en rooven: nu wordt het tijd, dat ik ze prijze, die op avontuur leven. Zij weten wel, dat zij lijf en goed verliezen, als men ze vangt; men hangt ze op, slaat hun het hoofd af, of doet ze nog erger dood ondergaan. Hun gevaar is dikwijls groot. Nimmer gebeurt het mij meer, in al mijn leven, dat ik iemand om een weinig geld doe sterven.

Ik heb Elegast, om eene kleine zaak, uit zijn land verdreven; ik denk, dat hij, die om den buit, waarvan hij leeft, zijn leven vaak in de waagschaal stelt, dikwijls in groote bekommering zit; want hij heeft land noch leen noch anderen toeverlaat, dan wat hij door stelen kan meester worden: daarvan moet hij zich onderhouden. Ik heb hem het land ontnomen, daar hij Heer over was: beide burcht en land: dat mag mij nu wel rouwen. Ik ben wreed daarin geweest: want hij had een goed getal Ridders en Knapen in zijn dienst, die ik nu geheel onterfd heb van land en goed. Nu volgen zij hem, alle, in armoede. Ik laat ze nergends rust. Die ze huisvesting schonk - ik zou hem beide burcht en leen doen verbeuren. Hij heeft geen toevlucht; hij moet zich steeds onthouden in bosschen en wildernissen, en weten te bejagen, waar zij, alle, van leven moeten. En dit is toch waar, dat hij nooit een arme besteelt, die van den arbeid leeft.

In memoriam.

Daar ligt ‘Palet en Harp’; en van de gouden snaar
Weertrillen in mijn ziel die wondervolle tonen,
Zoo stout, zoo blij, zoo droef!.... Vloeit, tranen langs mijn koonen!
Men draagt ter groeve heen den Dichter-Kunstenaar!

'k Volg in den geest den stoet, de bloem van Neèrlands zonen,
Leg ook een krans op 't graf, waarop ik peinzend staar...
Vaarwel, gij Zanger! - Straks doet u de vriendenschaar
Een eerzuil rijzen bij die immortellenkronen!

De tijd verknaag' den steen en moog den krans ontbladren,
De moker menge uw asch met de assche van uw vaadren: -
U blijft in 't hart uws volks een eerzuil opgericht,

Waarop uw glorienaam in gulden schrift zal blinken,
Zoolang het Dietsche lied langs Neèrlands duin zal klinken:
Een onverwelkbre kroon siert u in 't eeuwig licht!

J.v.W.

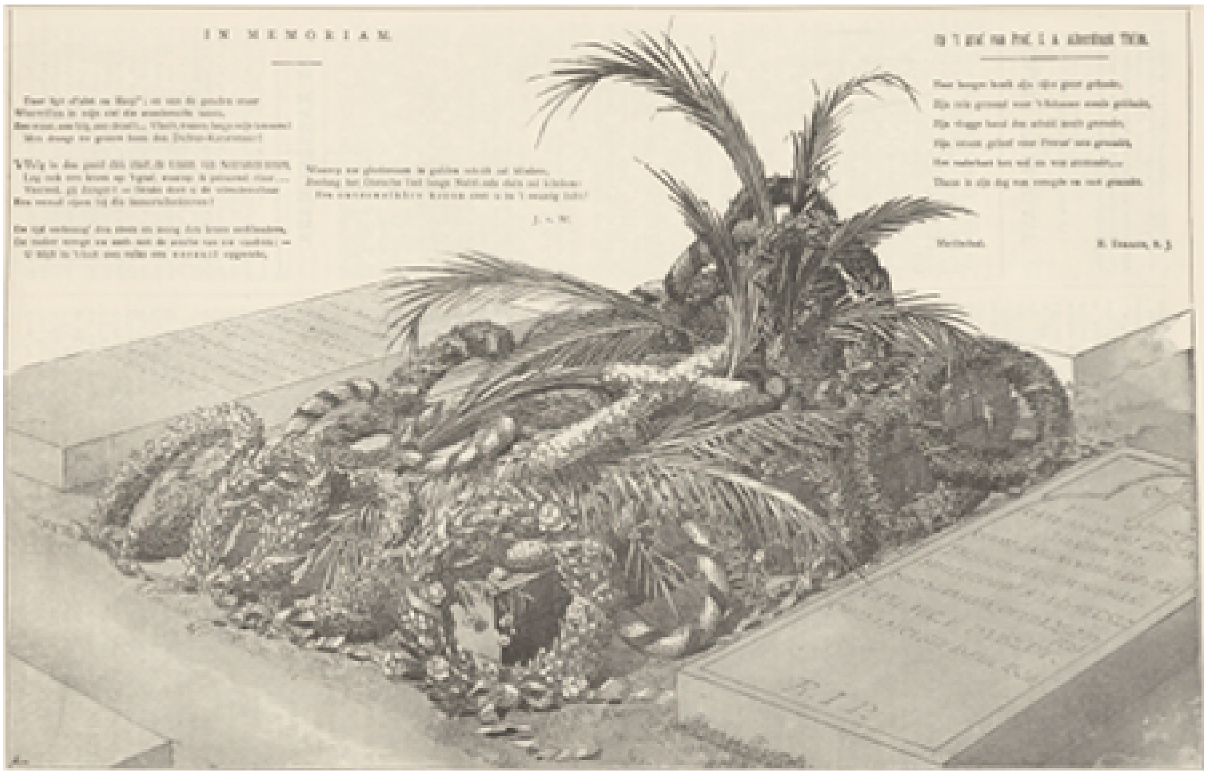

HET GRAF VAN PROF. ALBERDINGK THIJM, NAAR DE TEEKENING VAN R.A. VAN DE PAVERT.

Op 't graf van Prof. J.A Alberdingk Thijm.

Naar hooger heeft zijn rijke geest gehaakt,
Zijn rein gemoed voor 't Schoone steeds geblaakt,
Zijn vlugge hand den arbeid nooit gestaakt,
Zijn vroom geloof voor Petrus' rots gewaakt,

Het vaderhart het wel en wee gesmaakt,....
Thans is zijn dag van vreugde en rust genaakt.

Mariëndaal.
H. ERMANN, S.J.

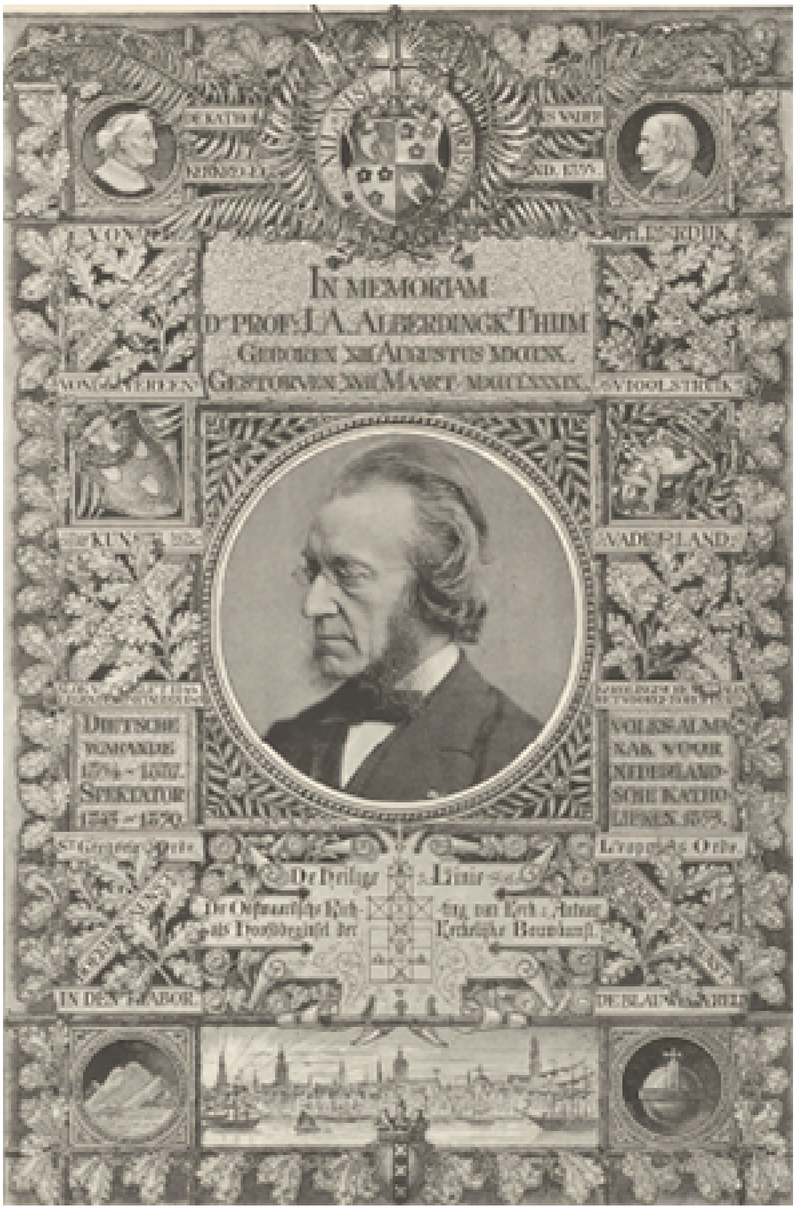
IN MEMORIAM
Dr PROF. J.A. ALBERDINGK THIJM
GEBOREN XIII AUGUSTUS MDCCCXXIX.
GESTORVEN XVII MAART MDCCCLXXXIX.
KUNST
VADERLAND
DIETSCHE WARANDE
SPEKTATOR
VOLKSALMANAK VOOR NEDERLANDSCHE KATHOLIEKEN
De Heilige Linie
IN DEN EXPLABOR
DE BLAUWE NARRENSCHEEP

Carel en Elegast.
Door
Jos. Alberdingk Thijm. [Vervolg van p. 371.]

Wat pelgrim of koopman medevoert, laat hij hem in vrede gebruiken; maar anders laat hij niemant met rust. Bisschoppen en Kanunniken, Abten en Monniken, Dekenen en Priesters - waar hij ze betrappen kan, of waar zij in zijn weg komen, daar ontneemt hij hun muildieren en paarden en stoot ze uit den zadel, dat ze ter aarde storten. Met geweld neemt hij hun af, al wat ze meêgebracht hebben: zilver, kleederen, en vercierselen. Zoo zorgt hij voor zijn onderhoud, waar hij rijke lieden kan vinden. Hij ontdoet hen, op staande voet, van hun klinkende munt - beide zilver en goud. Allerlei listen verzint hij; niemant kan hem vangen, en toch heeft er zich menigeen toe beijverd. Ik wou wel, dat ik, ter dezer nacht, zijn gezel mocht zijn. ‘Ai Heere God, helpt mij daartoe!’

Zoo sprekende toog de koning verder, maar hoorde op eens hoe een ruiter kwam aangereden met een uitzicht als van iemant, die niet bekend wilde zijn, met wapenen zwart als kool. Zwart was de helm en het schild, dat hem aan den hals hing. Zijn maliënkolder verdiende hoogen lof; zwart was de wapenrok, dien hij er over droeg; zwart het paard dat hij bereed. Langs een afgelegen pad, kwam hij dwars door het woud rijden. Toen hem de koning ontmoeten zoude, maakte deze een kruis, in het angstig vermoeden, dat het de Duivel ware - omdat hij overal zoo zwart was. Hij beval zich den machtigen God, en dacht bij zichzelven: Overkomt mij kwaad of goed: ik zal voor dezen nacht het veld niet ruimen, maar het avontuur wagen. Nochtans - ik weet het van te voren - 't is de Duivel en niemant anders. Kwame hij van Gods wegen - hij zou zoo zwart niet zijn. 't Is alles wat ik er aan zie, alles even zwart, paard en man

‘Ik ducht, dat mij leed genaakt. Ik bid Gode te waken, dat deze mij geen kwaad of oneer doe!’ Toen de zwarte Ridder naderkwam, zag hij dat de Koning hem te gemoet reed, en dacht bij zich-zelven: ‘Dat is iemant, die in dit bosch verdwaald is en van den weg geraakt. Ik kan hem dat wel aanzien. Het zal hem zijne wapenen kosten; het zijn blijkbaar de beste, die ik in zeven jaar gezien heb; van edelsteenen en goud stralen zij als de dag. Waarom kwam hij in het woud? Nooit droeg een arme man zulke wapenen nog zat op een paard zoo sterk en schoon van leden.’

Toen zij elkander voorbijkwamen, reden zij door zonder groeten. De eene nam den andere op van top tot teen - maar anders deden zij niet. Toen de ruiter van het zwarte paard nog eenige stappen meer gedaan had, hield hij stil en dacht: ‘Wie die andere toch wezen mag? Waarom rijdt hij dus voorbij en vermijdt te spreken?.... Groeten deed hij mij niet, toen ik hem tegenkwam; hij vroeg naar niets!.... Ik houd het er voor, dat hij iets kwaads beoogt: ware ik zeker, dat hij kwam als verspieder en mij of de mijnen leed wilde bewerken bij den Koning, dien ik vrees, hij trok vannacht niet ongehinderd heen. Wat nood zou hem jagen hier in het bosch en door het kreupelhout, zoo hij mij niet zocht?

‘Bij God, die mij schiep! hij ontkomt mij niet dezen nacht, of ik zal zijne kracht op de proef gesteld hebben. Ik wil hem spreken en kennen: licht is het iemant wien ik zijn paard en rusting kan afwinnen, en met schande laten thuiskeeren. Hij is niet slim geweest met hier te komen.’

Met-een wierp hij zijn paard om, en volgde den Koning na. Toen hij hem achterhaald had, riep hij luide:

‘Staat, Ridder! - waartoe zijt gij uitgereden? Eer gij mij van hier ontrijdt, wil ik weten wat gij hier zoekt, wat ge jaagt, wat ge begeert! Al waart ge ook nog zoo fier, ook nog zoo karig op uwe woorden: zeg het mij - dan doet gij wel! Ik wil weten, wie gij zijt; waar gij, op dit uur, heentrekt; en hoe uw vader heette. Ik mag u dat niet kwijtschelden.’

‘Gij vraagt mij zoo vele dingen,’ antwoordde de Koning, ‘dat ik omtrent geen u berichten wil. Liever zullen wij vechten - dan dat ik mij tot antwoord dwingen liet. 'k Hadde veel te lang geleefd, zoo ik mij door iemant ter waereld zou laten noodzaken tot iets, dat ik niet zeggen zou, 't en ware 't mij vlijde. Laat er mij goed of kwaad van komen - wij zullen dezen strijd tusschen ons-beiden beslechten, en het kort maken!’

Het schild des konings was bedekt; om het wapenteeken, dat er op stond, voerde hij 't niet ontbloot: want hij wilde niet bekend maken dat hij de Koning was.

Met dit onderhoud wendden zij dan hunne forsche en snelle kleppers om.

Beiden waren wèl gewapend. Sterk waren beider speren. Zij renden, in eene open plaats van het woud, met zulk een felheid op elkander toe dat de paarden met de boven-achter-beenen bijna de aarde raakten. Dorstig naar den strijd, grepen zij naar het zwaard. Zij vochten zoo lang, dat men een mijl in dien tijd had kunnen afleggen.

De zwarte was sterk en vlug. Zijne strijdslagen waren hevig. De Koning vreesde en meende dat het de Duivel was. Hij sloeg den zwarte echter op het schild (waar hij zich koen meê beschutt'e) dat het in twee stukken vloog als een lindeblad.

De zwarte sloeg, op zijne beurt, den Koning.

De zwaarden gingen op en neder, op de helmen, op de maliën, dat er menige losborst.

Geen halsberg was zoo hecht, of het roode bloed vloeide uit de huid door de maliën heen. Groot gedruisch was er van slagen en wederslagen. De spaanders vlogen van de schilden. De helmen bogen hun op het hoofd, vol schaarden en spleten - zoo scherp was de snede der zwaarden.

‘Wel is hij sterk op de wapens,’ dacht de Koning; hij brengt mij in zulke nood, dat ik er het leven bij inschiet, tenzij God mij helpe. Zou ik mijn naam bekend maken - eeuwig zoude ik het mij schamen; nooit meer verwierve ik eere!’

Toen sloeg hij een zoo vreeselijken slag op den zwarte, tegenover hem, dat hij hem bijna neervelde en aftuimelen deed van zijn ros.

Daar was kleine vrede tusschen hen. De zwarte sloeg op den Koning, en bracht een slag aan den helm toe, dat hij inboog en het zwaard in twee stukken vloog: zoo vreeselijk was de slag.

Op dit gezicht - dat zijn zwaard hem begeven had, riep de zwarte: ‘Foei, dat ik ooit geboren ben! Waartoe dient mij het leven? Nooit had ik geluk, noch zal het immer meer hebben. Waar zal ik mij meê verdedigen? Ik schat mijn lijf geen twee peren meer: lediger hande sta ik vóór hem!’

Maar den Koning dacht het onedel te slaan op eenen die ongewapend voor hem stond op het veld, met zijn zwaard in tweeën gebroken. ‘Hij zou niet ongestraft blijven,’ dacht hij, ‘die slaat of deert, wie zich niet kan verweeren/’

Dus hielden zij stil daar in het woud. Nog dachten zij telkens weerzijds, wie ze toch wezen mochten.

‘Bij den Heer, die mij schiep!’ sprak Carel, de Koning: ‘tenzij ge mij bekent hoe gij heet en wie ge zijt, Heer Ridder - zoo hebt gij uw laatste dagen beleefd. Maken wij een eind aan dezen strijd: mag ik met eere doorgaan, den naam wetende van wien ik bevocht - ik zal u heen laten rijden.'

De zwarte sprak: 'Ik ben bereid - mits gij begint, met mij kond te doen van hetgeen gij hier te nacht kwaamt uitrichten en wiens leed gij zoekt.'

Toen zeide Carel, de edele: 'Spreekt eerst tot mij - dan zal ik u zeggen, wat ik hier zoek en jage: ik durf bij dag niet rijden. 't Is niet zonder noodzaak, dat ge mij dus gewapend ziet. Ik zal er u de reden van verklaren; mits ge mij uw naam noemt. Verlaat u daar veilig op.'

- 'Heer, ik heet Elegast!' antwoordde de Ridder haastig; ''t is mij niet ten beste vergaan. Het goed en land, dat ik vroeger bezat, heb ik bij ongeval, als het menig-een gaat, verloren. Zoude ik u verhalen, hoe het met mijne zaken aldus vergaan is: eer ik aan het eind ware, zou het u veel te lang vallen. Mijn geluk is zoo krank!'

Toen de Koning dit verstond, was hij blijder in zijn harte dan of al het goed hem behoord hadde, dat over den Rijn wordt vervoerd: 'Ridder,' zeide hij, 'gij hebt uw naam mij bekend gemaakt: zegt me nu, zoo 't u gelieft, hoe gij in uw onderhoud voorziet. Bij al wat Gode waard is en bij Hem-zelven het eerst - van mij staat u geen leed te wachten! en ook ik, mits gij mij kond doet, zal het u van mijnen kant zeggen indien gij 't mij vraagt, zonder strijd en zonder wrevel.' - 'Welnu dan, Heere,' antwoordde Elegast, 'ontvangt de getuigenis van wat ik u niet langer verbergen wil: waar ik van leef moet ik stelen. Fij, dat ik ooit geboren was! Sints ik het goed verloren had, daar ik van behoorde te leven, en mij Koning Carel uit mijn land verdreven had, heb ik mij opgehouden (en ik zal het u al is het mijne schande, bekennen) in bosschen en wildernissen. Daar mijne twaalf gezellen van leven, moet door de rijken worden opgebracht. Maar dit is toch waar, dat ik geen arme, die van zijn arbeid leeft, besteel Wat pelgrim of koopman medevoert, laat ik hem in vrede gebruiken: maar buiten deze laat ik niemant met rust: Bisschoppen en Kanunniken, Abten en Monniken, Dekenen en rijke Priesters - kunnen hun knapen niet helpen. Ik maak mij behendig meester van hun goed. Daar is geen kist zoo vast, of als ik weet dat zij goed bevat, neem ik het in bezit en breng het onder mijne gezellen. Wat zou ik er meer van zeggen? Mijn listen zijn menigvuldig. Thands zijn mijne gezellen in het woud, en ik voer op avonturen uit; ik heb er een bitter slecht gevonden: want ik heb mijn zwaard verloren. Geen goed ter wereld koze ik er voor - kon ik mijn zwaard in zijn geheel te-rug-bekomen! Daarenboven werden mij meerder slagen toegebracht, dan ik ooit op eenen dag van eenen man had door te staan. - Nu zegt mij, Ridder, hoe ge heet, en noemt mij den gene, met wien gij in veete zijt. Is hij van zulke machte, dat gij de nacht tot rijden moet kiezen? Kunt gij ze niet ten-onder-brengen, die u haten? Gij zijt zoo goed ten wapene.'

En de Koning dacht bij zich-zelven:

God heeft mijn bede verhoord; nu zal Hij mij verder bijstaan! Dit is de man, dien ik liever dan iemant op aarde bij mij had, om deze nacht meê rond te rijden. God heeft op de juiste tijd hem tot mij gevoerd. Nu, om der nood wil, moet ik een leugen zeggen. 'Bij den Heer, die mij ten leven riep!' sprak de Koning: 'gij zult een goed geleide aan mij hebben, Heer Elegast! standvastige vriendschap en vrede. Ik zal u mijn levenswijs verklaren. Wat nut het een vriend iets te zwijgen? Ik heb zoo veel goeds gestolen, dat, als ik met de helft gevangen werd, men mij niet ontkomen liet, al gaf ik mijn eigen gewicht aan rood goud, tot losgeld. De nood heeft mij er toe gedwongen; nood slist allen strijd.'

- 'Zegt mij nu, Ridder, wie zijt gij?'

- ‘Ik zal u, als gij het wilt en het u gerieven kan, mijnen naam zeggen,’ sprak de Koning; ‘ik ben geheeten Adelbrecht; ik plege te stelen - in kerken en in kluizen en ook in gestichten. Ik steel van alles, ik laat niemant met rust - den rijke noch den arme. Ik let op hun kermen niet, Daar is voor mij geen man ter waereld, van wien ik nog iets te nemen weet, of ik ontzett'e hem veel liever van het zijne, dan ik hem gave van het mijne. Zoo heb ik geleefd, en weêr enge lagen gelegd om een schat, dien ik in 't oog heb. Had ik een goeden helper er toe - eer de morgen daagt zoû er mij zoo veel ter beschikking van staan als ik begeeren zoû en mijn paard kon dragen. De schat is oneerlijk gewonnen. God zoû het ons niet misduiden - hadden we er een deel van. De schat ligt in een slot, waar het oord mij bekend is. Al hadden wij er vijf-honderd pond van - 't zoû hem, wien hij toebehoort, in 't minst niet hinderen; bovendien is hij op oneerlijke wijze verkregen. Ziet, Elegast, wat en u van behaagt. Willen wij er moeite voor doen en deze nacht gezellen zijn? Wat wij te zamen opdoen, van nu tot het dag wordt, dat zal ik deelen - en gij zult kiezen. Die daar geen vrede meê heeft, is een dwaas.’

Elegast zeide: ‘Waar ligt de schat, lieve vriend? Deelt mij dat mede. Het mag op zoodanige plaats zijn, dat ik meê trek; maar ik wil het weten, eer ik u een enkelen voetstap volg.’

Daarop zeide Carel, de edele man: 'Ik zal 't u dan zeggen. Het is de Koning, die zoo groote schatten liggen heeft, dat hem niet zoo veel zou kunnen deren of benadeelen, al hadden wij er onze paarden meê vel geladen

Toen de Koning aldus sprak, dat hij zich-zelven bestelen wilde, kon Elegast zich niet bedwingen, en zeide: ‘Dat moge Gode verhoeden! Daar is niemant, die er mij toe bewegen zoû, dat ik den Koning schade dede. Al heeft hij mij door kwaden raad mijn land ontnomen en mij gebannen, ik zal hem des niet-te-min mijn leven lang goed vriend zijn, zoo veel ik vermag. Ik zal hem heden nacht niet schaden: want Hij is mijn rechte Heer. Dede ik hem iets anders dan eere - ik zoû het mij voor God moeten schamen; men zoû mij zoo iets niet moeten raden!’

Als de Koning dit hoorde, verblijdde hij zich in zijn harte, dat Elegast, de roover, hem goed gunde en liefhad. Hij dacht bij zich-zelven - kon ik, met behoud mijner eere, thuiskomen, ik zoû hem zoo veel goed geven, dat hij zonder stelen of rooven al zijn dagen leven kon. Dat mag men wel van mij gelooven!’

Na deze overweging vraagde hij aan Elegast - 'of deze hem ergends anders wilde heenleiden, daar zij die nacht te zamen buit mochten opdoen; hij zoû daar van zijn kant, zoo Elegast hem meê woù laten gaan, gaarne zijn kracht en behendigheid aan wijden.' Elegast zeide: ‘Wat mij betreft - gaarne: maar ik ben niet geheel zeker, of gij soms den spot niet met mij drijft. Bij Egghermonde, die des Konings zuster tot vrouw heeft, daar kunnen wij stelen, zonder ons te bezondigen. 't Is schade en jammer, dat hij leeft. Menig heeft hij verraden en in groot onheil gebracht. Zelfs den koning, zijnen Heer, zoû hij aan het leven en de eere staan, - ging alles naar zijn wensch: dat kan ik u getuigen. En echter heeft hij land en zand en menig ding - burcht en leen - aan den Koning te danken Al had hij geen andere toevlucht - het zoû hem luttel schaden, dat wij van het zijne teerden. Daarheen - zoo ge wilt - zullen wij optrekken.’ Toen overlegde de Koning bij zichzelven, dat het daar, gelijk het geschapen stond, goed stelen ware: hij was toch wel zeker, dat al zoû hij bij zijne zuster in boeien raken, zij hem ongaarne zoû laten hangen. Eindelijk kwamen zij overeen daar gezamendlijk heen te rijden, om Eggherics grooten schat te stelen. De Koning vergat zijn rol geen oogenblik.

(*Slot volgt.*)

Kleine fee.
Tafereelen uit Marlitt's verhaal:
Het gehem der oude jufvrouw.
(*Vervolg*.)

- Het is uwer onweerdig, dat gij uitvluchten lenkt, al is uwe bedoeling nog zoo zuiver en goed! zegde hij streng. Antwoordt mij eenvoudig: ja, of neen.

- Neen.

- Ik hield er mij van overtuigd! prevelde hij. En nu, wees verstandig, en schik u in het onvermijdelijke; ik zal het boek lezen.

Zij werd doodsbleek; maar nam thans niet meer haren toevlucht tot smeeken. Doe het, als gij het met uwe eer overeen kunt brengen, zegde zij. Gij dringt in een geheim, dat gij niet moogt weten. In het oogenblik, waarin gij het boek openslaat, ontneemt gij alle weerde aan een geheel leven van vrouwelijke zelfopoffering.

- Gij strijdt moedig, Felictas! antwoordde hij bedaard, en had die vrouw, - hij wees in de richting waar Adèle verdwenen was, - mij niet in hare woede die laatste woorden toegevoegd, dan zou ik het booze geheim ongezien aan u terug geven; maar nu moet en wil ik de schande kennen, die op mijn naam kleeft, en is de arme vrouw, die hier in die zolderkamers als eene gevangene geleefd heeft, sterk genoeg geweest, om die schande voor vreemden geheim te houden, dan zal *ik* ook wel kracht vinden om ze te dragen. Ik ben dubbel verplicht de ziak in den grond te onderzoeken. De tak der Helwigs aan den Rijn is blijkbaar deelgenoot van het geheim en misschien wel medeschuldig aan eenige misdaad. Al zwijgt gij en slaat gij uwe oogen neer, ik zie toch duidelijk aan uw gezicht dat mijn vermoeden juist is; mijne nicht wist ongetwijfeld van de schande der familie en was ontsteld ze onverwacht hier opgeteekend te vinden; ik zal met die heelers afrekenen!... Troost u, Fee! ging hij zacht en teeder voort, en streek liefkoozend zijne hand over 't hoofd van het jonge meisje. Ik kan niet anders handelen; al gaaft gij mij de verzekering dat gij terstond de mijne worden zoudt als ik u het boek teruggaf, ik zou neen ‘neen’ moeten zeggen.

- Ik zal het mij nooit vergeven, riep zij schreiende, dat ik u door mijne onvoorzichtigheid ongelukkig heb gemaakt!

- Gij zult het u vergeven, zegde hij ernstig en met nadruk, als gij leert inzien dat uwe liefde mij alles leert overwinnen, wat er moeielijks op mijn levensweg is.

Hij drukte hare kleine ijskoude hand en ging in zijne kamer. Felicitas drukte haar gloeiend voorhoofd tegen de ruiten van het raam en zag naar beneden, waar de regen zoo geweldig op de steenen plaste, als wilde hij het bloed van den vermoorden Adriaan von Hirschsprung, en daarmede de schandvlek uitwasschen, die op den naam Helwig rustte.

XXVII.

Een uur later trad de professor in de huiskamer zijner moeder. Hij was bleeker dan gewoonlijk; doch de uitdrukking van zijn gelaat en heel zijne houding deden zijne mannelijke vastheid en zedelijke kracht meer dan ooit uitkomen, die zijne uiterlijke verschijning zoo indrukwekkend maakten. Mevrouw Helwig zat voor haar venster te breien.

De professor legde een opengeslagen boek op het tafeltje voor haar neder.

- Ik heb over eene zeer ernstige zaak met u te spreken, zegde hij; maar vooraf moet ik u verzoeken een oog in deze bladzijden te slaan.

Mevrouw Helwig legde verbaasd de kous neder, zette haren bril op en nam het boek in handen. Och, dat is het gekrabbel van tante Cordula! zegde zij ontevreden; doch begon niettemin te lezen.

De professor legde zijne linkerhand op zijn rug, streek met de rechterhand over zijn baard en ging zwijgend in de kamer op en neêr.

- Ik begrijp niet, waarom die kinderachtige liefdegeschiedenis met dien schoenmakersjongen mij belang inboezemen zou! riep mevrouw Helwig wrevelig, nadat zij een paar bladzijden gelezen had. Hoe komt gij er op, mij dit oude duffe boek te brengen, dat de gansche kamer door zijne lucht verpest? - Ik bid u, lees verder, moeder, antwoordde de professor ongeduldig. Gij zult spoedig genoeg die duffe lucht vergeten, wegens de kwade berichten, die het boek bevat?

Zij nam met zichtbaren tegenzin het boek weêr op en las eenige bladen verder. Langzamerhand vertoonde zich de spanning op haar gelaat; de knetterende bladen gingen steeds haastiger door hare vingers; hare wangen werden purperrood En toch was het eigenlijk geen schrik of ontzetting, die zich van haar had meester gemaakt. Met eene onuitsprekelijke verwondering, waaraan zich spoedig een bittere hoon paarde, liet zij het boek op haren schoot vallen.

- Dat zijn inderdaad schoone zaken! Wel, wel, wia had dat ooit gedacht van de achtensweerdige, hoogaanzienlijke familie Helwig! riep zij, de handen samenslaande. In hare stem streden haat, zegepraal en voldane boosheid. Dus waren de geldzakken, waarop mijne trotsche schoonmoeder zat, gedeeltelijk gestolen! Ei, ei, en daarmee pronkte men in fluweel en zijde, en gaf partijen en feesten, waarbij de champagne als water stroomde, en waar men zich door de schuimloopers eene schoone en geestige vrouw liet noemen!... En ik, ik moest deze jubelende gasten bedienen; niemand sloeg in de nabijheid der lichtveerdige, weelderige vrouw, acht op de arme, jonge bloedverwante, die in hare deugd en vroomheid toch verre verheven was boven deze zondige, ellendige wereldlingen. Hoe dikwijls heb ik mijne tanden saamgenepen en in mijn hart God gebeden, dat hij dit schandelijk leven mocht straffen naar zijne gerechtigheid! Hij heeft thans gericht... O, hoe wonderbaar zijn zijne wegen! - Het was gestolen geld, dat zij verbrasten - hunne zielen zijn dubbel verloren!

De professor was onbewegelijk midden in 't vertrek blijven staan; hij was er zoo weinig op voorbereid de zaak op die wijze te beschouwen, dat hij een oogenblik als geheel verbijsterd zweeg.

- Hoe gij grootmama er verantwoordelijk voor kunt stellen dat zij, onbewust, dit rechtmatig verkregen geld gebruikt heeft, begrijp ik niet, moeder, zegde hij na eene korte poos met gevoel. Dan zijn ook onze zielen verloren, want wij zijn tot den huidigen dag in 't genot der renten gebleven.... Overigens zult gij bij die zienswijze 't zooveel te meer met mij eens zijn, dat wij ons hoe eer hoe liever van dit zondige, oneerlijke geld ontdoen en het tot op den laatsten stuiver aan de wettige eigenaars willen teruggeven.

Vroeger, bij hare grenzenlooze verbazing, was mevrouw Helwig blijven zitten en had eenvoudig hare handen saamgeslagen; thans echter steunde ze zich hiermede op de armleuning des stoels en voer met een ruk overeind.

- Teruggeven? herhaalde zij, alsof ze twijfelde goed verstaan te hebben. Aan wie?

- Wel, aan de mogelijk bestaande erfgenamen van de familie Hirschsprung.

- Hoe, aan den eersten den besten landlooper, en bedrieger die zich voor een Hirschsprung uitgeeft, zouden wij zulk eene belangrijke som overgeven? Veertigduizend daalders bleven immers nog aan de familie Helwig, nadat....

- Ja, nadat Paul Helwig, die goede man, er twintigduizend daalders van naar zich getrokken had! viel de professor haar bevend in de rede. Moeder, gij veroordeelt mijne grootmoeder ter helle, omdat zij onwetend gestolen geld gebruikt heeft; wat verdient hij dan, die met duivelsche berekening en overleg iemand een geheel vermogen afsteelt?

- Ja, hij is een oogenblik voor de verzoeking bezweken antwoordde zij, zonder in 't minst van haar stuk te raken; hij was toen een jong en onbezonnen mensch, die den rechten weg nog niet gevonden had, maar hij heeft zich uit den poel der zonde opgericht.

- Evenzoo is het ook gesteld met hetgeen aan ons huis is gekomen, ging de groote vrouw voort. Zie in 't rond, of niet op alles, wat wij doen en verrichten, Gods hand zichtbaar rust!... Kleefde de zonde nog aan het geld, dan kon het niet zulke heerlijke vruchten voortbrengen. Wij, gij, mijn zoon en ik, hebben in zegen veranderd, wat eens misdaad is geweest.

- Ik bid u, moeder, laat mij buiten spel! riep hij, ten diepste verstoord over deze afschuwelijke redeneering. Hij sloeg de hand aan 't voorhoofd, alsof hem dit onuitsprekelijk pijn deed

Een giftige blik vloog naar den tegenslrevenden zoon, maar niettemin ging de groote vrouw met verheffing van stem voort:

De hoofdreden, waarom ik mij met alle kracht verzetten zal tegen de oprakeling dezer lang verstorven geschiedenis, is dat gij een uwer voorvaders hoont!

- Gehoond heeft hij zichzelven en ons allen tevens! zegde de professor ruw en somber. Maar wij kunnen ten minste onze eer redden door te versmaden voor heelers te spelen.

Mevrouw Helwig verliet hare plaats en trad in haar gansche gezag en weerdigheid voor haren zoon.

- Goed - veronderstellen wij dat ik u toegaf in uwe gedrochtelijke beschouwing, zegde zij koel. Wij namen dus deze veertigduizend thalers - wier verlies ons, tusschen beide gezegd, tot eene slechts zeer matig bemiddelde familie zou maken; maar laten wij ons hier ook geheel overheen zetten - dus wij namen dit geld en gaven het tot den laatsten penning terug - hoe dan, als de lachende erfgenamen ook nog de opgeloopen interest en interest van interest eischten - hoe dan?

- Ik geloof niet, dat zij daartoe het recht hebben, maar al was dat zoo, dan zoudt gij nog moeten gedachtig zijn aan de uitspraak: Ik zal de zonden der vaderen bezoeken aan de kinderen.

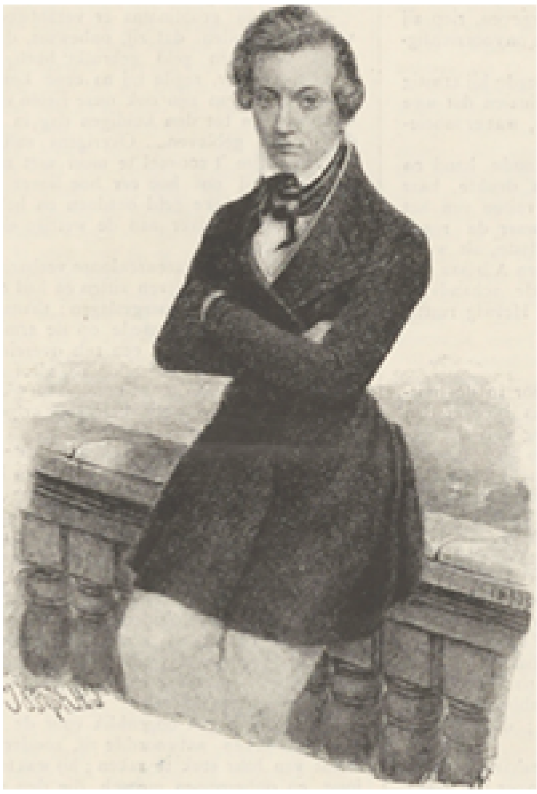

Eigengeteekend portret van Alberdingk Thijm, 1839.

- Ik ben geene geborene Helwig: vergeet dat niet, mijn zoon! viel zij hem scherper in de rede. Ik heb een volkomen onbevlekten, zeer aanzienlijken naam hier in het huis gebracht: ik behoef mij de schande dus niet aan te trekken; weinig ben ik van plan eenige geldelijke opoffering te brengen om de smet uit te wisschen; denkt gij, dat ik, om het kwaad van een ander, op mijn ouden dag gebrek wil lijden?

- Gebrek lijden! terwijl gij een zoon hebt, die in staat is voor u te zorgen? Moeder, gelooft gij niet, dat ik u met hetgeen ik geleerd heb, een gerusten, onbezorgden ouderdom verschaffen kan?

- Ik dank u, Johannes, antwoordde zij koel. Maar ik wil liever van mijne renten leven en mijn eigen meester blijven. Ik gruw van afhankelijkheid. Laat ons overigens niet om des keizers baard twisten. Ik verklaar u hiermede, dat ik deze geheele geschiedenis voor eene verdichting houd dier waanzinnige oude vrouw. Niets ter wereld zal mij dwingen ze als waar, als werkelijk geschied te erkennen.

Op dit oogenblik werd de deur zacht geopend en de jonge weduwe trad binnen. De vrouw had geweend, want de sporen hiervan waren nog aan hare oogen en de vlekken op hare zachte fluweelen wangen te zien. 't Was onmiskenbaar, de hartstocht had zooeven dit gemoed nog hevig geschokt, schoon ook van de zijde der dame alles geschiedde, om de onwedersprekelijke getuigen tot een toonbeeld van onschuldig lijden te hervormen. - Zij had, ten einde heur zeer verward haar te verbergen, een witte, lichte tullen doek om 't hoofd geslagen; het fraai gelaat met de enkele dikke, blonde lokken, die ongeregeld uit den wolkachtigen tulle te voorschijn kwamen, kreeg hierdoor iets verhevens. In alle gevalle had men getracht het teeder jonkvrouwelijke en het naïve kinderlijke door de onschuldig witte tullenwolk te vervangen.

Zij zag het belangrijke boek op de tafel liggen en ontstelde. Langzaam en als eene boetelinge trad zij naar Johannes toe en reikte hem met beschaamd afgewend gelaat de hand; hij weigerde die aan te nemen.

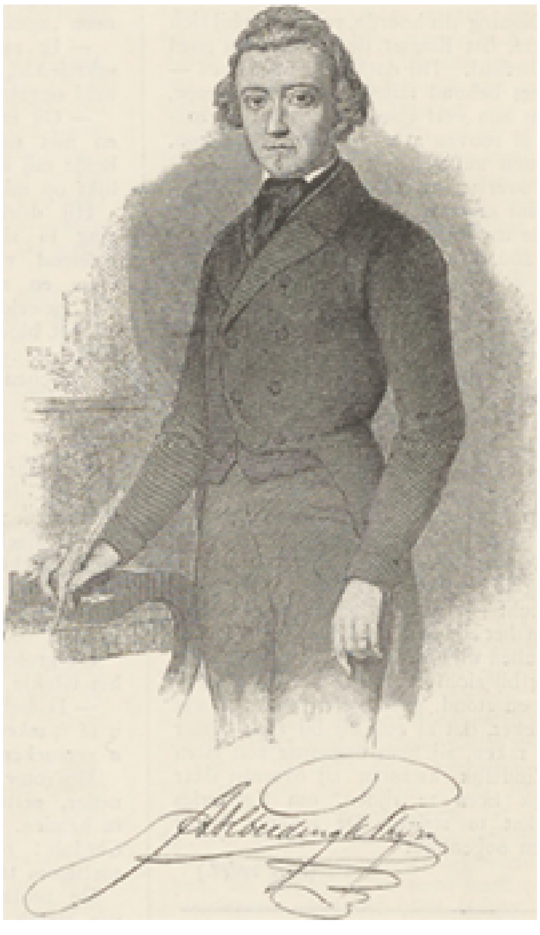

Gegraveerd in 1852.

- Vergeef mij, Johannes, bad zij. Ik ben zoo driftig geweest, dat ik het voor mij zelve niet kan verantwoorden. Ik, die anders zoo stil en kalm van gemoed ben, hoe kon ik zoo hevig worden! maar die ongelukkige geschiedenis, zij draagt hiervan alleen de schuld... Denk eens, Johannes, mijn lieve papa wordt door dit afschuwelijke boek geheel verdacht gemaakt, en ik heb ook u voor elken prijs eene vernederende ontdekking willen besparen. Ik kan 't niet helpen, maar ik geloof zeker, dat Caroline opzettelijk die verschrikkelijke getuigenis heeft opgerakeld om ons voor haar heengaan nog eens eene recht booze streek te spelen...

Houd uwe lasterlijke tong stil! riep hij zoo dreigend en driftig opstuivende, dat zij verschrikt zweeg. Overigens wil ik u vergeven, voegde hij er na eene poos, met moeilijke zeltbeheersching bij, maar slechts op eene voorwaarde.

Zij zag hem vragend aan.

- Dat gij mij zonder eenige terughouding meedeelt, op welke wijze gij aan de kennis van het geheim gekomen zijt.

(*Wordt voortgezet.*)

Kleinigheden.

De bediende van een generaal klopte diens uniform in 't voorhuis uit; daar trad een vreemdeling op hem toe en reikte hem een briefje over met de woorden: ‘Geef dezen brief dadelijk aan mijnheer; ik wacht op antwoord!’ De bediende liep naar den generaal en gaf hem den brief. Deze brak hem open en las overluid: ‘Gelukt het, dan is het goed; gelukt het niet, ook goed.’ - ‘De vent moet gek zijn,’ riep de generaal ‘laat hem hier komen!’ De bediende ijlde naar buiten, maar kwam onmiddelijk terug en zeide: ‘Den spitsboef is het gelukt; hij heeft uw uniform gestolen.’

⁂

In een rijk huis werd voor een feest een vreemde oppasser aangenomen, om het dienstpersoneel aan te vullen. De man verschijnt in zwarten frak en witten das, met een paar nette glimmende laarzen onder den arm en een paar lange waterlaarzen aan de voeten, en maakte vele verontschuldigingen, dat hij een dubbel paar laarzen bij zich droeg, want hij had gevreesd bij het slechte weder met morsige voeten te verschijnen en daarom reserve medegenomen De vrouw des huizes prees die oplettendheid en tevens zijn toilet; de lakei wisselde van schoeisel en zette het lompe paar in een donkeren hoek van het voorvertrek, opdat zij tegen de smaakvolle inrichting van het geheel niet strijden zouden. Toch scheen hij voor die laarzen een bijzondere voorkeur te hebben, want gedurig liep hij onder het maal er heen. Eindelijk komt toevallig een lid van het gezin in den hoek en stoot tegen de laarzen, die een ongewonen klank van zich geven. Men brengt ze bij het lamplicht, en jawel! in iedere laars steekt eene vermiste flesch champagne met toebehooren zooals: eene halve fazant, verschillende soorten van wildbraad, benevens dessert. Het raadsel van het elegante schoeisel was daardoor opgelost.

[Nummer 48]

Voor honderd jaren.
Tafereelen uit de groote Fransche Revolutie
Door J.R. van der Lans.

XVIII.

> De Nationale Conventie. - Het koningschap afgeschaft - Afzondering des konings van zijn gezin.- Het verslag der commissie van vier en twintig. - De koning voor de Nationale Conventie.- Zijne verdediging. Het dood vonnis.

Bleef er, na al de gruwelen, waarmee de revolutie Frankrijks bodem bezoedeld had, nog wel ééne misdaad te plegen over, die haren onverzadelijken drift hooger voldoening beloofde? Kon zij, na de edelste zonen des lands, de bedienaren des heiligsdoms getroffen te hebben, de vermetele, roekelooze hand nog wel hooger opheffen?

AFSCHEID VAN HET OUDERHUIS, NAAR DE SCHILDERIJ VAN CIPRIANI.

‘Eene der grootste misdaden, die bedreven kunnen worden,’ zegt De Maistre, ‘is zonder twijfel de aanslag op de souvereiniteit, daar geene enkele verschrikkelijkere gevolgen heeft. Zoo die souvereiniteit berust op een hoofd, en dat hoofd als slachtoffer van den aanslag valt, vermeerdert die misdaad in gruwzaamheid. Maar als die souverein zijn lot door geen enkel misdrijf heeft verdiend; indien juist zijne deugden de hand der schuldigen tegen hem hebben gewapend, dan is er voor die misdaad geen naam meer te vinden.’

Welnu, ook die namelooze misdaad, boven alle andere verschrikkelijk in hare gevolgen, zou het revolutionnaire frankrijk nog op de vorige stapelen; het zou ze allen de kroon opzetten door den koningsmoord. Het kende geene rust voor het ook dien vloek over het ongelukkig land had afgetrokken. Terwijl de vijand de grenzen overtrok; terwijl de provinciën door burgeroorlog werden verscheurd; terwijl het volk om brood schreeuwde, daar de vertreden akkers geen koren meer leverden; terwijl de werkman, in plaats van hamer of beitel, slechts de wapenen hanteerde, daar alle nijverheid, handel en bedrijf stilstond, alle bronnen van bestaan waren opgedroogd en het gansche land aan ellende en regeeringloosheid ter prooi was, wisten de vertegenwoordigers des volks zich met niets beters bezig te houden dan met de veroordeeling en het vonnis des konings.

Opzettelijk daartoe was immers de Nationale Conventie saamgeroepen; was het dan niet billijk dat zij deze aangelegenheid vóór alle andere deed gaan? Den 21 en September kwam de Conventie voor het eerst bijeen en nam de plaats in der Nationale Vergadering. Haar eerste werk was de afschaffing van het koningschap en het uitroepen der republiek. Van dit heuglijke tijdstip behoorde eene nieuwe jaartelling te beginnen: schreef men tot dusver het jaar IV der vrijheid, van den 22en September 1792 rekende men het jaar I der republiek.

Door een officier aan het hoofd van een escorte te paard, door een rumoerigen volkshoop gevolgd, werd den koning in zijne gevangenis dat besluit bekend gemaakt. De vorst was voor eenige oogenblikken ingesluimerd, toen aan den voet van den toren de proclamatie werd afgelezen. De prinsessen achtten het niet de moeite waard, hem daarvoor in zijn slaap te storen, en deelden hem bij zijn ontwaken het voorgevallene mede.

Met een weemoedigen glimlach zeide hij tot de koningin:

'Zoo is dan mijn koninkrijk voorbijgegaan als een droom, maar het was geen gelukkige droom! God had mij het opgelegd, mijn volk ontslaat mij er van; dat Frankrijk gelukkig zij, ik zal mij zelven niet beklagen.'

Denzelfden avond kwam men hem zijn degen, ridderorden en verdere teek enen zijner waardigheid opeischen. Met de gelatenheid van een heilige legde hij ze af. Oneindig smartelijker viel hem de scheiding van vrouw en kinderen, van zijn teedere beschermengel Elisabeth, welke nieuwe foltering hem eenige dagen later werd bereid.

Tegen het einde van September, op het oogenblik, waarop de koning, na het avondeten, de kamer der koningin verlaten wilde, om zich naar zijn eigen vertrek te begeven, verschenen zes ambtenaren van het gemeentebestuur met groote beweging in den *Tempte*, en lazen den koning een gemeentelijk besluit voor, waarbij bepaald werd dat hij naar den grooten toren zou worden overgebracht en voortaan van zijn gezin gescheiden zou zijn. De koningin, madame Elisabeth, de jonge prinses en de kleine dauphin' omklemden tevergeels den vader, echtgenoot en broeder, die hun zoo wreed werd ontrukt; tevergeefs poogden zij door gebeden en tranen het hart der beambten te vermurwen en te verkrijgen dat hun ten minste den laatsten troost in het ongeluk: samen te mogen lijden, niet mocht worden benomen. Zelfs de ruwe schildwachts werden er door aangedaan, maar al die smeekingen vermochten het onverbiddelijk besluit niet te veranderen. Lodewijk XVI werd uit de omhelzingen der zijnen losgescheurd en alleen weggevoerd naar een vertrek in den grooten toren, dat nog niet half in gereedheid was gebracht en waar, te midden van afbraak, planken en steenen, een bed en een stoel voor hem waren neergezet.

In de vertrekken, door het koninklijk gezin bewoond, werd inmiddels alles onderzocht; meubels, bedden, kleeren, alles werd doorsnuffeld, en onder voorwendsel van briefwisseling met de buitenwereld te voorkomen, alle papier, pennen, inkt en potlooden weggenomen. Daardoor was aan het onderwijs der beide kinderen in eens een einde gemaakt, en daar men de edele gevangenen ook van haar naaigereedschap beroofde, benam men haar zelfs de gelegenheid om zooals tot dusver, de kleeren van het koninklijk gezin in orde te houden.

Ach! welk een nacht brachten de ongelukkigen door na die eerste scheiding! De fiere Marie Antoinette, die in het bijzijn harer folteraars steeds hare smart beheerschte, stortte haar overkropt gemoed in bittere tranen uit aan het hart der engelachtige Elisabeth. En toen den volgenden morgen de trouwe Cléry binnentrad, die den nacht op den stoel aan het bed zijns meesters had mogen doorbrengen, overstelpten de arme verlatenen hem met vragen omtrent den koning. Ook deze had dien nacht geen oog kunnen sluiten; hij had de gedachte niet kunnen verzetten aan de droefheid zijner dierbaren.

Met vernieuwden aandrang smeekten de gevangenen hunne bewakers, toch weer met den koning hereenigd te worden. Ten laatste mochten zij er in slag lie ruwe revolutiemannen te vermurwen. 'Welnu, laat ze vandaag samen eten,' zei een der beambten, 'morgen zal de gemeente nader beslissen.' En dat woord deed opeens de smeekbeden en tranen verkeeren in vreugdekreten en dankbetuigingen. Zelfs de hardvochtigste der bewakers, de schoenmaker Simon, werd er door geroerd.

'Ik geloof dat die verwenschte vrouwen me nog aan het schreien zouden maken,' zei hij, de oogen afwisschend. En als beschaamd over zijne zwakheid, voegde hij er bij, zich tot de koningin wendend:

‘Den 10^{en} Augustus, toen ge het volk liet vermoorden, schreidet ge zoo niet.’

‘Ach het volk is wèl misleid omtrent onze gevoelens,’ hernam Marie Antoinette.

Inderdaad, wèl was het volk misleid omtrent de gevoelens van het voortreffelijkste koningspaar, dat Frankrijk sinds eeuwen had gehad. Voor die misleiding hadden de raddraaiers gezorgd, de pamfletschrijvers en volksredenaars, die nog altijd voortgingen de goedgeloovige menigte op te hitsen tegen den despoot, den tiran, die zoo lang hij leefde eene voortdurende bedreiging was van de vrijheid, en daarom sterven moest opdat het vaderland leven kon!

De Nationale Conventie had eene commissie benoemd van vier en twintig leden tot het onderzoek der papieren, welke gevonden waren in de zoogenaamde ‘ijzeren kast,’ waaromtrent de verschrikkelijkste verzinsels waren rondgestrooid. Daar uit die documenten weinig of niets ten nadeele des konings viel op te maken, moesten verdachtmakingen aanvullen wat er aan bewijzen ontbrak.

‘Vertegenwoordigers des volks,’ dus sprak de verslaggever der commissie, ‘de arbeid, dien ik u onder de oogen ga brengen, toont niet al de zwartheid der plannen van den gemeenschappelijken vijand aan; maar zoo het gemakkelijk valt meer te vermoeden, is het misschien onmogelijk meer bewijzen bij te brengen, wanneer men ze slechts aan het toeval dankt.... Bij elken voetstap hebben wij nieuwe plannen zien ontluiken, en bijna aanstonds is de draad der samenzweringen afgebroken, zonder dat het ons mogelijk geweest is, het spoor er van terug te vinden.’

Als bewijzen dier samenzweringen kwam hij aan met de onbeteekenendste briefjes; uitgaven tot liefdadige doeleinden heetten sprekende getuigen van omkooperij; inkoopen van levensmiddelen ten behoeve van het huis des konings golden als pogingen om het volk uit te hongeren!

‘Waartoe is het monster niet in staat?’ riep de ijverige verslaggever. ‘Gij zult hem het heele menschelijk geslacht zien belagen: ik klaag hem bij u aan als een opkooper van koren, koffie en suiker.’

Die beschuldiging was berekend op het publiek der tribunes; iemand in deze dagen van schaarschte en volkswoede voor een korenopkooper, *accapareur de blé* te schelden, was voldoende om hem aan de lantaren of op het schavot te helpen. En daar moest het met den koning heen. Het verslag eindigde met de opmerking dat afzetting geene voldoende straf was en dat de onschendbaarheid, door de constitutie aan den persoon des konings verbonden, de rechtvaardigheid en de wraak der vergadering niet weerhouden mocht.

‘Neen,’ riep Danton uit, ‘hij heeft immers zelf de constitutie geschonden, die ze hem verleende en die trouwens reeds niet meer bestaat. Maar de volken zijn onschendbaar, en hij heeft het Fransche volk ten verderve willen voeren. Het is dus bewezen dat hij veroordeeld moet worden: het zal ons alleen voldoende zijn in de oogen van Europa het oordeel te rechtvaardigen, dat wij over dezen meineedigen koning zullen uitspreken.’

Dat werd gezegd, toen het proces des konings nog een aanvang nemen moest; vóór de beschuldigde was gehoord, was hij reeds veroordeeld! En veroordeeld tot de gruwzaamste straf, die tegen den ontaardsten booswicht kon uitgedacht worden: want zelfs zij, die voorgaven zijn dood niet te wenschen, wilden hem slechts het leven laten tot verzwaring van zijn vonnis.

De afgevaardigde Morisson eischte, na heftig te zijn uitgevaren over de ‘trouweloosheden en wreedheden,’ waaraan Lodewijk KVI zich had schuldig gemaakt, dat ‘dit bloeddorstige monster zijne misdaden in de wreedste folteringen zou uitboeten.’ De afvallige bisschop Fauchet riep uit dat de onttroonde dwingeland 'meer had verdiend dan den dood.' Zoo hij diens leven wilde gespaard hebben, dan was dit 'opdat hij, aan een schavot van eerloosheid genageld, langen tijd tot toonbeeld mocht strekken voorde samenzweerders, en dat men in hem eene leven getuigenis zou hebben van de ongerijmdheid en den afschuw, die het koningschap ten deel waren geworden;' dan was dit, opdat men tot de volken zeggen kon: 'Ziet gij die soort van menscheneter, welke er zich een spel uit maakte ons te verslinden? Dat was eenmaal een koning. Er was geene wet, die zijn misdrijf had voorzien; hij heeft de grenzen overschreden van hetgeen er afgrijselijkst was in de misdaden door ons strafwetboek voorzien. Maar de natuur wreekt zich over de gebreken onzer wetgeving en legt hem eene foltering op vreeselijker dan de dood....'

Het was alzoo uitgemaakt dat de dood de genadigste straf was, die men den onttroonden koning kon opleggen. Waartoe dan nog de omslag van een proces? 'Eenmaal misschien,' riep de vurige jonge republikein Saint-Just uit, 'zullen menschen even ver verwijderd van onze vooroordeelen, als wij van die der Vandalen, zich verbazen over de barbaarschheid eener eeuw, toen het iets plechtigs was een tiran te vonnissen.... Men zal zich verbazen dat de XVIIIe eeuw nog ten achter was bij de tijden van Caesar; die dwingeland werd omgebracht in den vollen Senaat, zonder andere formaliteit dan twee en twintig dolksteken, zonder andere wetten dan de vrijheid van Rome. En thans leidt men eerbiedig het proces in tegen een man, die de moordenaar is van een volk en op heeterdaad werd betrapt, met de handen in het bloed, bezig zijne misdaad te plegen....'

Robespierre verklaarde het onomwonden:

'Lodewijk XVI kan niet gevonnist worden, hij is reeds veroordeeld; hij is veroordeeld, of de republiek is misdadig. Voorstellen Lodewijk XVI een proces aan te doen is, hoe men dit ook nemen wil, een tegen-revolutionnair denkbeeld, want dat is de republiek zelve op het spel zetten. Zoo Lodewijk nog het voorwerp kan zijn van een proces, kan hij ook nog vrijgesproken worden, en wordt hij vrijgesproken, dan is de republiek veroordeeld....'

Geen proces dus!

Neen, inderdaad, geen proces, slechts een spotgeding, eene rechtspraak in den trant der *tribunaux populaires* van de Septemberdagen. Slechts voor den vorm zou de beschuldigde voor die vierschaar worden geroepen ten einde zich te rechtvaardigen. Zijn vonnis was reeds geveld; het kwam er maar op aan, er ten minste een glimp van recht aan te geven en den koningsmoord te omhangen met den dekmantel van het heilig belang des vaderlands, dat de terechtstelling van een belager der vrijheid vorderde. Vandaar die eindelooze beraadslagingen over eene zaak, waaromtrent allen het eens waren; die onstuimige zittingen, waarin men elkander wederkeerig opzweepte en de overtuiging opdwong, dat 'de boom der vrijheid niet groeien kon, tenzij hij besproeid werd met het bloed van den dwingeland'; vandaar de spot vertooning van 's konings plechtig verhoor op den 11^{en} December.

In een rijtuig, door drie stukken geschut voorafgegaan en gevolgd, en door een zeshonderdtal revolutionnairen onder bevel van Santerre omringd, had men Lodewijk XVI van den *Temple* naar de vergaderzaal gevoerd. Daar kon hij in een voorvertrek wachten, tot de heeren rechters goedvonden hem voor zich te roepen. Hun voorzitter moest hun nog eerst op het hart drukken, dat het oog van Europa en de nakomelingschap op hen gericht was, dat zij wèl aan de majesteit des volks moesten denken, terwijl zij den koningen een groote les zouden geven, tevens tot een voorbeeld voor de bevrijding der natiën.

‘Laat hem binnenkomen!’ klonk het eindelijk gebiedend uit den mond van den voorzitter, en daar verscheen de vorst, wiens eenige misdaad gelegen was in zijne te groote zwakheid tegenover een volk, dat zijne goedheid onwaardig was, voor de rechtbank zijner op roerige onderdanen. De afstammeling van zestig koningen, de roemrijkste vorstenreeks, die de wereld ooit had aanschouwd, de koning, die meer dan één zijner voorvaderen het heil van zijn volk had beoogd, stond hier als een boosdoener tegenover rechters, zelf bezoedeld met al de misdaden, waarvan zij hem onschuldig betichtten.

‘Waar zijn de misdaden van Lodewijk XVI?’ had Faure in de Nationale Conventie uitgeroepen, terwijl hij er op wees dat de vorst, die vrijwillig een deel van zijn gezag op het volk overgedragen, de lijfeigenschap afgeschaft, de standen des lands bijeengeroepen en den derden stand een rechtmatig aandeel in de openbare zaken gegeven had, geenszins den naam van dwingeland verdiende. 'Waar zijn de misdaden, waarvan gij hem beschuldigt. Ik heb al mijne aandacht besteed aan de processtukken, tegen hem gericht; ik heb er niets in kunnen vinden dan de zwakheid van een man, die zich overgeeft aan elke hoop, welke hem geboden wordt om zijn vorig gezag te herwinnen, en ik houd vol dat alle vorsten, die in hun bed gestorven zijn, schuldiger waren dan hij.'

Ziedaar wat zelfs een lid der Nationale Conventie had moeten bekennen, en toch, tegen dezen koning was een acte van beschuldiging opgemaakt van 34 artikels. Fier in het besef zijner onschuld, met vasten tred en opgerichten hoofde trad de ongelukkige monarch binnen om ze te aanhooren. Kalm en zachtmoedig liet hij den blik weiden over de vergadering zijner vijanden, die zich thans tot zijne rechters opwierpen om later zijn beulen te worden.

'Lodewijk,' zegt de voorzitter met bevende stem, want zijns ondanks overweldigt hem de plechtigheid van het oogenblik, 'Lodewijk, de Nationale Conventie heeft den 3^en^ December gedecreteerd dat gij door haar geoordeeld zoudt worden; den 6^en^ December, dat gij voor hare vierschaar zoudt worden geroepen. Men zal u de acte van beschuldiging voorlezen der misdaden, die u ten laste worden gelegd; gij kunt gaan zitten.'

Den onttroonden koning werd een stoel toegeschoven, en de secretaris begon met de voorlezing van de eindelooze acte, die eene behendige dooreenhaspeling was van nietigheden, tot misdrijven uitgedijd, en van werkelijke misdaden, waarvan de koning echter niet de dader, maar wel het slachtoffer was geweest. Met bedaarde oplettendheid hoorde hij het aan, hoe zijne onschuldigste handelingen als samenzwering en verraad werden gebrandmerkt; hoe de vlucht naar Varennes, de pogingen om den steun van Mirabeau te winnen, het weigeren der onderteekening van sommige decreten, tot zelfs de inspectie zijner verdedigers op den 10^en^ Augustus hem als rechtstreeksche aanslagen op de vrijheid der Kranschen werden verweten. Maar toen zijne rechters hunne eigen misdaden op den hals van hun slachtoffer poogden te schuiven, door hem aansprakelijk te stellen voor al het bloed, door hun toedoen op het Marsveld, den 20^en^ Juni, en den 10^en^ Augustus vergoten, toen kwam zijne edele ziel in opstand tegen zooveel laagheid en had hij al de zelfbeheersching noodig, hem door het ongeluk geleerd, om de voorlezing van den secretaris niet te onderbreken. Toch ontsnapte hem slechts een gebaar van verontwaardiging en met den blik riep hij den Hemel tot getuige van de reinheid zijns harten. Alles kon hij verduren; op het ergste was hij voorbereid; maar dat men hem, die nooit gedoogd had dat om zijnentwil een enkele druppel bloeds zou vloeien, als den moordenaar zijns volks voorstelde, dat ging zijne krachten te boven. Met waardige kalmte antwoordde hij op al de vragen, hem omtrent ieder punt achtereenvolgens door den voorzitter gesteld; maar toen deze hem ook de afgrijselijke bloedschuld wilde aanwrijven, slingerde hij die verontwaardigd van zich af met de woorden:

'Neen, mijnheer, neen, niet ik heb het Fransche bloed doen vloeien.'

Wanneer er nog eenig gevoel van menschelijkheid was overgebleven in die volksvertegenwoordigers, welke zich bewust waren zelfde hand te hebben gehad in de bloedtooneelen, waarop zij menigmaal roem hadden gedragen, en die zij thans hun slachtoffer toedichtten, dan moet hun het rood der schaamte wel naar het voorhoofd zijn gevlogen bij Lodewijks krachtige betuiging zijner onschuld. Maar neen, gewoonte der misdaad had alle recht en schaamtegevoel in hun binnenste verstompt. Koud en gevoelloos zaten zij op hunne banken nauwelijks het oor leenend aan 's konings verdediging, vast besloten zich door niets van hun moordplan te laten afbrengen.

Tot de formaliteiten van het schijnproces behoorde ook, dat den koning te zijner verdediging de hulp van een drietal rechtsgeleerden werd toegestaan. Verschillende koningsgezinden hadden zich edelmoedig daartoe aangeboden en als eene gunst verzocht, openlijk tegen de heele Conventie de zaak van hun ongelukkigen vorst te mogen bepleiten. De koning had twee hunner, den grijzen Malesherbes en den edelen Tronchet als zijne verdedigers aangewezen en dezen hadden zich een jong advocaat, met name Desèze, als pleiter toegevoegd. Den 27^en^ December verscheen de koning ten tweeden male voor de Nationale Conventie, ditmaal vergezeld van zijne verdedigers. Te midden van plechtig stilzwijgen, nam Desèze het woord, en na de vergadering een oogenblik te hebben rondgezien, wierp hij zijne hoorders de verpletterende aanklacht voor de voeten:

‘Ik zoek rechters onder u, en ik zie niets dan beschuldigers!’

Met al den ijver, dien eene zoo heilige zaak kon inboezemen, met al het vuur zijner jeugdige geestdrift, met al de welsprekendheid, die het talent in een zoo gewichtig oogenblik ontwikkelen kan, toonde hij het ongerijmde der beschuldigingen aan en daagde de rechters van Lodewijk XVI voor de vierschaar der geschiedenis, die op hare beurt hun oordeel zou veroordeelen. Tevergeefs! aan die versteende gemoederen vermocht het staal der vlijmendste rede geen enkele vonk van rechtsgevoel te doen ontspringen.

Toen de advocaat geëindigd had, stond Lodewijk op en zeide, kalm als altijd:

‘Men heeft u daar de middelen mijner verdediging ontvouwd, ik zal die niet herhalen. Thans nu ik u wellicht voor de laatste maal toespreek, verklaar ik u dat mijn geweten mij niets verwijt en dat mijne verdedigers u niets dan de waarheid gezegd hebben. Ik heb nooit gevreesd dat mijn gedrag openlijk onderzocht zou worden; maar mijn hart wordt verscheurd, als ik in de acte van beschuldiging de aantijging verneem, dat ik het bloed des volks heb doen vergieten en vooral als ik zie hoe de onheilen van den 10^en^ Augustus aan mij geweten worden. Ik beken dat de menigvuldige bewijzen van de liefde voor mijn volk, die ik te allen tijde heb gegeven, en de gedragslijn die ik gevolgd heb, mij toeschenen wèl aan te toonen dat ik niet vreesde mij zelven bloot te stellen om het bloed des volks te sparen, zoodat ik van eene dergelijke aantijging verschoond mocht blijven.’

Zou ook na die roerende betuiging van onschuld de vergadering nog ongevoelig blijven? Neen, de hoorders waren zichtbaar geroerd, de verwoedsten bewaarden een eerbiedig stilzwijgen en in veler oogen zelfs blonken tranen. De voorzitter zag het, en vreezend dat die aandoening zich misschien in een ‘leve de koning!’ uiten mocht, maakte hij schielijk een einde aan het tooneel, door den koning kortaf toe te voegen:

‘Gij kunt heengaan.’

Nauwelijks had de koninklijke veroordeelde, die zijne rechters ondanks hen zelven nog ontzag afdwong, de zaal verlaten, of daar braken de hartstochten, tot dusver door zijne tegenwoordigheid gebreideld, met toomelooze onstuimigheid los.

‘Dat hij op staanden voet gevonnist worde!’ roept de een. ‘Aanstonds stemmen,’ schreeuwt de ander, ‘opdat de natie wete of zij vrij mag zijn, dan of dit eene misdaad voor haar is.’ Een derde, Lanjuinais, maakt tegenwerpingen. ‘Naar de *Abbaye* met hem, het is een royalist!' tiert de hoop. Hij poogt zich te verklaren. 'Het behoud van den dwingeland gaat u boven het heil des volks!' duwt men hem toe. En alles vliegt driftig van de banken op, het gepeupel der tribunes mengt zich met de volksvertegenwoordigers, kerels met pieken en woeste wijven dringen binnen; zij worden op vleesch en brood getrakteerd, in afwachting dat hun eerlang het hoofd des konings tot bevrediging van hun bloeddorst zou toegeworpen worden.

Den 16^en^ Januari zon het bij hoofdelijke stemming uitgemaakt worden, door welke straf de 'tiran' zijne misdaden zou uitboeten. Het was zeven uren in den avond, toen de afroeping der namen begon, die tot den volgenden avond acht uur zou voortduren. Al dien tijd geleek de vergadering een worstelperk van duivelen, die elkander eene ziel betwisten. Geen Dante of Milton heeft ooit een dergelijk schouwspel gedroomd. Bij het vale schijnsel der lampen woelden en tierden de afgevaardigden op hunne banken, met heftige gebaren en hartstochtelijke uitroepen, als bezeten door den demon van den koningsmoord. In verwarde groepen scholen zij bijeen om elkander wederkeerig aan te hitsen en op te zweepen of drongen, naarmate de namen werden afgeroepen, naar het bureel om het noodlottige woord uit te spreken, dat over leven en dood van den laatsten der Fransche koningen beslissen zou. Het gespuis van de tribunes bedreigde hen met gebalde vuist. 'Zijn dood of de uwe!' krijschten zij met van woede verstikte stem. Benden van kerels met pieken en slagersbijlen wachtten degenen op, die zich naar het stembureel begaven, om door eene laatste bedreiging de weifelmoedigen te overreden. Kanonnen waren door het gepeupel aangesleept en op de vergadering gericht, en met de brandende lont in de hand, schreeuwde men den volksvertegenwoordigers toe: 'Wee u, zoo ge den tiran genade schenkt: zijn leven of het uwe!'

Het was eene overbodige aansporing: de meerderheid der Nationale Conventie verlangde niets anders dan den dood des konings. Van den beginne af was dit haar toeleg geweest. Wel bekruipt haar eene geheimzinnige huivering nu het oogenblik daar is om de misdaad te plegen; maar de onderlinge ophitsing zal alle gemoedsbezwaren verdrijven. De een wil niet minder moedig schijnen dan de ander, en daarbij, het dreigend gehuil van het gepeupel perst hun onverbiddelijk het doodvonnis van de lippen. Zij die inwendig nog aarzelen, terwijl zij zich naar de tribune begeven, ja zij, die zich vast hebben voorgenomen niet voor de schreeuwers te zwichten, zij voelen bij den aanblik der duizenden woeste gezichten, die hen aangrijnzen, de gebalde vuisten en opgestoken pieken, hun moed zinken, zij verbleeken en stamelen: 'Ik stem voor den dood.'

Zoo vaak dat vreeselijke woord 'dood' weerklinkt, davert de zaal van barbaarsche toejuichingen. Waagt het een der stemmers, in plaats van zijn doodvonnis bij die der overigen te voegen, van gevangenschap, verbanning of ook maar van uitstel der doodstraf te spreken, dan gaat er een storm van woedende kreten op en wordt hij van de tribune weggesleurd. Wie, om het eigen geweten te sussen, het misdadige zijner uitspraak door rhetorische inleidingen poogt te bemantelen, wordt in de rede gevallen en tot spoed aangespoord. De dood! de dood zonder meer, klinkt hunne uit de zaal en van de tribunes tegen, en in hun verlegenheid herhalen zij werktuiglijk: 'lk stem voor den dood.'

Orleans, de bloedverwant des konings, meent zijne misdaad nog met een huichelachtig vernis te moeten bedekken. 'Enkel en alleen bekommerd om mijn plicht,' zegt hij, 'en overtuigd dat al degenen, welke de souvereiniteit des volks aanranden of zouden aanranden, den dood verdienen, stem ik voor den dood.'

Op het laatst echter verneemt men niets meer dan het enkele woord: ‘de dood!’ met de eentonigheid van het gelui der doodklok telkens en telkens herhaald, tot opnieuw de avond neerdaalt en het lamplicht zijn rossen gloed werpt over de verbleekte gezichten der koningsmoorders.

Eindelijk zijn al de namen afgeroepen, de stemmen worden geteld en het onverbiddelijk cijfer geeft tot uitslag, bij monde van den voorzitter uitgesproken:

‘In naam der Nationale Conventie verklaar ik dat de straf, die zij tegen Lodewijk Capet uitspreekt, is de *doodstraf!*’

Als een donderslag valt dit onherroepelijk eindvonnis in de thans doodstille vergadering. 't Is of het besef der gruwzame misdaad op dat vreeselijk oogenblik al de schreeuwers van

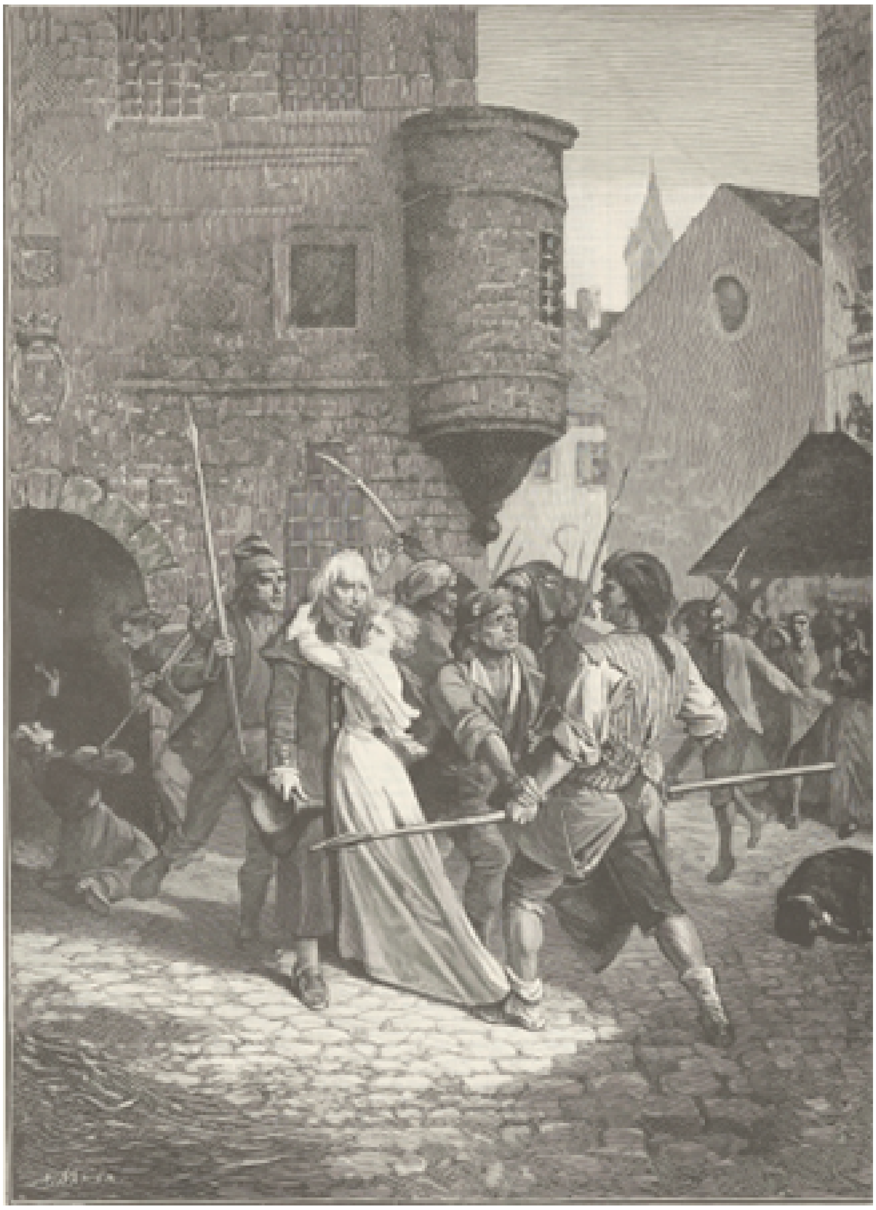

VOOR HONDERD JAREN. - Elisabeth Cazotte redt haren vader tijdens de Septembermoorden. Naar de schilderij van Loustau.

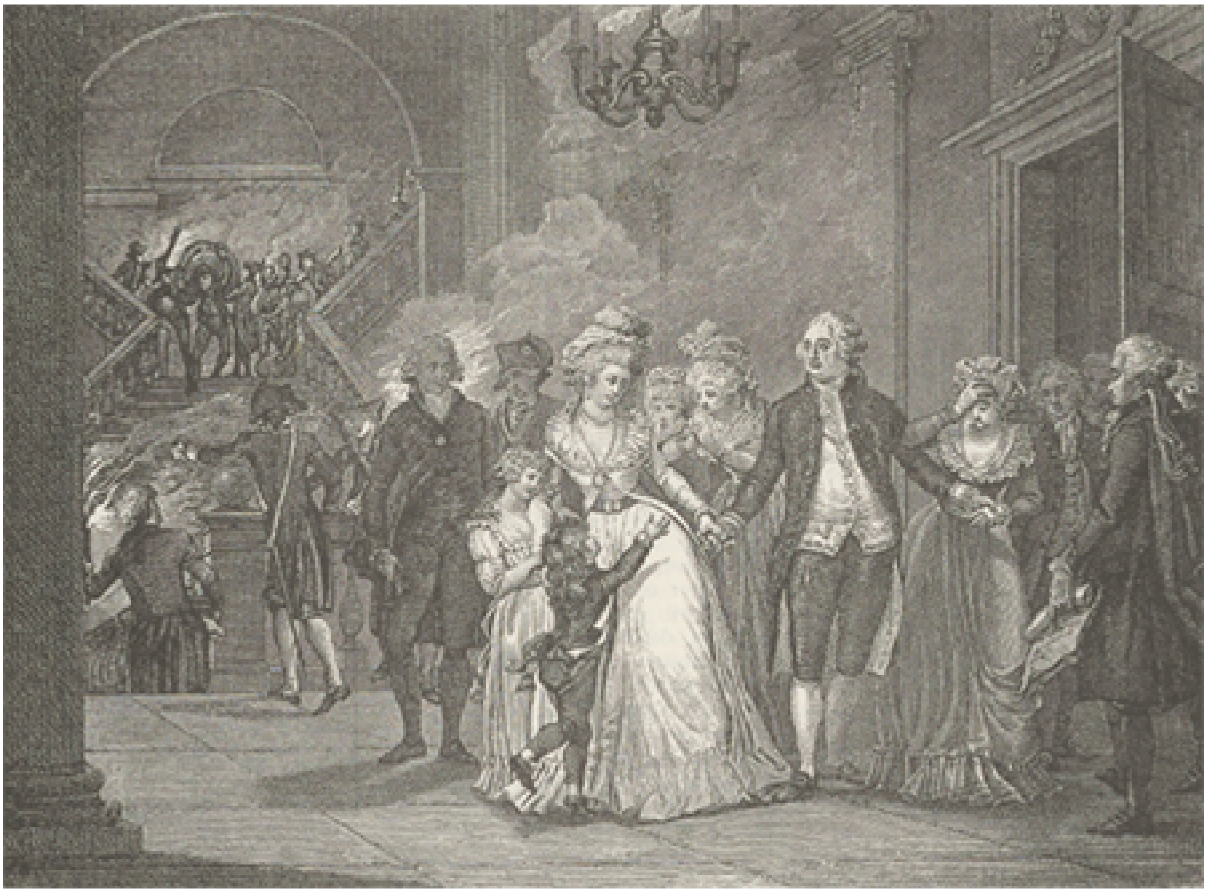

VOOR HONDERD JAREN. - Afzondering des konings van zijn gezin, 26 September 1792
Naar eene prent uit het jaar 1795 van J. Bulthuis.

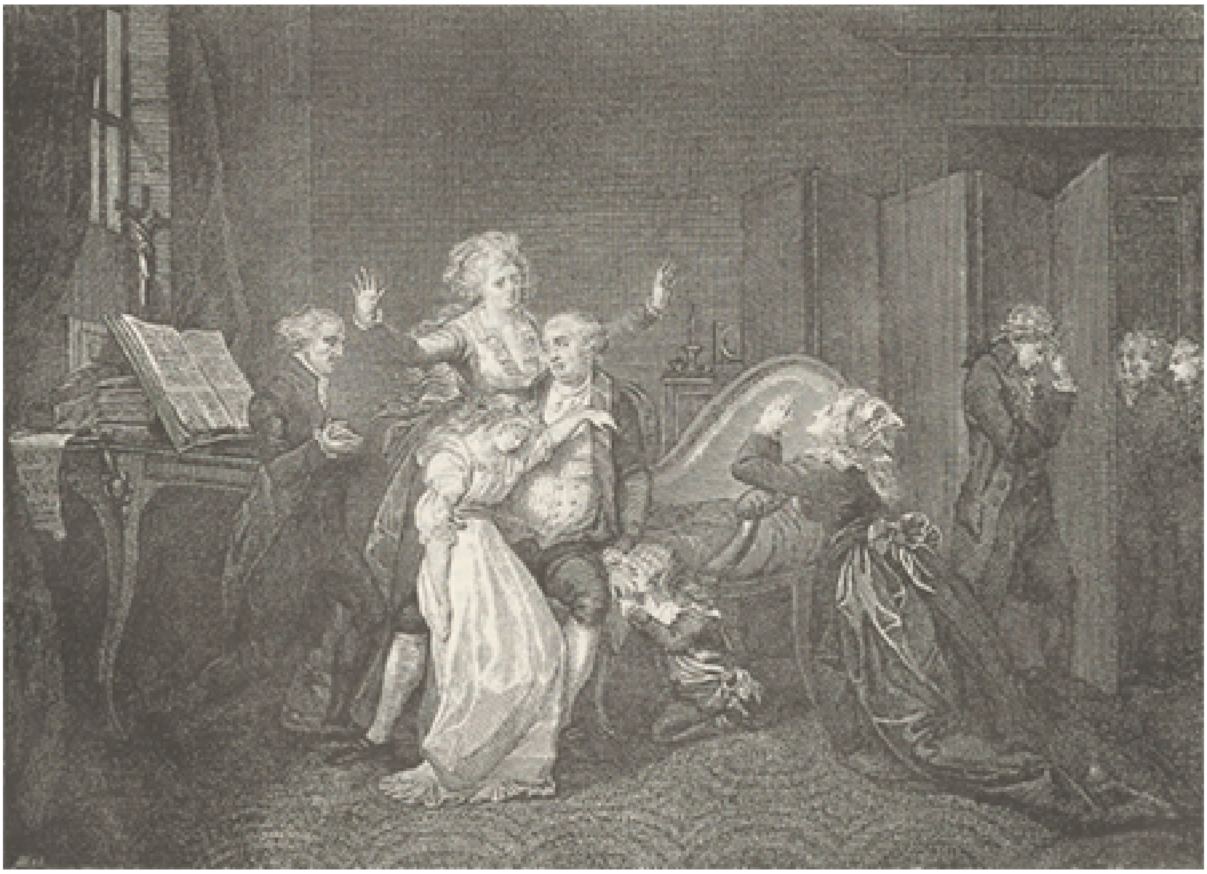

VOOR HONDERD JAREN - Laatste ontmoeting tusschen den koning en zijn gezin in den Temple, 20 Januari 1793
Naar eene prent uit het jaar 1795, van J. Bulthuis.

straks met stomheid geslagen heeft. Geene toejuiching, geen uitroep; een zwaar beklemmend stilzwijgen hangt als een vloek op de vergadering.

Te midden van die stilte treedt de advocaat Desèze, die met de andere verdedigers des konings in doodsangst den uitslag der stemming heeft afgewacht, tot voor het bureel en leest een schrijven des konings voor: 't is een laatste beroep der onschuld op de gerechtigheid.

'Aan mijne eer, aan mijne familie,' dus luidt dat protest, 'ben ik verschuldigd, verzet aan te teekenen tegen het vonnis, dat mij met eene misdaad bezwaart, die ik mij niet te verwijten heb; dientengevolge verklaar ik dat ik bij de natie zelve in beroep kom tegen het vonnis harer vertegenwoordigers; bij dezen geef ik bijzondere volmacht aan mijne dienstvaardige verdedigers en belast opzettelijk hunne trouw, dit beroep aan de Nationale Conventie te doen weten door alle middelen, die in hunne macht zijn, en te vragen dat daarvan melding gemaakt worde in het proces-verbaal van de zitting der Conventie.'

IJdel protest! Met vijf stemmen meerderheid was een koning veroordeeld tot het schavot, terwijl volgens de wetten der Conventie zelfs een vadermoorder niet ter dood kon veroordeeld worden dan met twee derden der stemmen van het gerechtshof. En aan dat vonnis zou niets veranderd worden. Voor den verachtelijksten boosdoener was er recht; maar er was geen recht voor Lodewijk XVI.

(*Wordt voortgezet.*)

[Onze gravures]

Afscheid van het Ouderhuis.

Het is lieflijk varen op de kanalen van Venetië. De gondels heeft men met wiegen vergeleken om hun zacht geschommel, maar ook met doodkisten, omdat zij volgens wettelijke verordeningen uit den ouden tijd zwart geverfd en met zwart behangen moeten zijn. Als in een droom glijdt het spitse scheepje naar de van licht glanzende lagunen of naar de bont beschilderde palen aan den voet van marmeren paleizen.

Wat baat echter de dichterlijk schoone vaart, wanneer zij ons heenvoert van hetgeen ons het liefste is op aarde? Deze weemoedige stemming heeft de Italiaansche schilder Cipriani over het tafereel uitgegoten, dat door onze gravure wordt weergegeven.

De dochter strengelt zich los uit de armen der moeder; zij vervult het woord der H. Schrift: zij moet vader en moeder verlaten om den man te volgen. Ongetwijfeld biedt hij haar rijkdom en aanzien; hij voert haar wellicht in nog schitterender kringen, dan waarin zij tot dusver haar leven gesleten heeft. Maar toch valt het haar hard, met heel haar verleden te breken. Zij wordt uit de moederlijke hoede ontslagen en moet op hare beurt zelfstandig als vrouw des huizes optreden.

De gondel wacht, die haar naar de woning haars echtgenoots moet varen. Is dit sombere vaartuig voor haar de wieg des geluks of misschien - het wordt haar zoo zonderling bang te moede - de doodkist, waarin zij een schoon verleden moet begraven om eene treurige toekomst in te gaan?

Hare Lievelingen.

Dat is ander speelgoed, dan waarmee de stadskinderen zich moeten behelpen! Hier geen vormeloos met stroo opgevuld vel, met starre glazen oogen, een paar aangenaaide ooren, onbeweeglijk op een geschilderd plankje genageld, waarop het zoogenaamde beestje aan een koordeken moet worden voortgetrokken, terwijl het geen ander teeken van leven geeft dan soms een klagend gepiep, dat op alles behalve op het geluid van een levend wezen gelijkt!

Neen, springlevende, dartele konijntjes, met mollige, glanzige vacht en heldere goedig glinsterende oogen, die lustig de ooren schudden of met de korte staartjes kwispelen, terwijl zij zoo smakelijk van het groene loof des geelrooden wortels knabbelen, dat hunne lieve verzorgster er zelf van watertandt.

Is het wonder dat die diertjes hare lievelingen zijn? En zoo het verwende stadskind het levenlooze speeltuig ten slotte onverschillig in een hoek laat liggen, ons idylisch maagdelijn zal hare konijntjes niet vergeten.

Carel en Elegast.
Door
Jos. Alberdingk Thijm.
(*Slot.*)

Zij kwamen huns weegs, op hunne paarden door een veld gereden, daar zij een ploeg vonden staan. De Koning steeg aanstonds af, en Elegast reed vooruit op den weg, dien hij had aangewezen. De Koning nam het ploegijzer in de hand, en dacht bij zich zelven: ‘Dit is goed voor ons werk. Die in burchten naar schatten wil graven, behoort zich van alles te voorzien, dat hem te pas kan komen.’ Toen zat hij aanstonds weder op, gaf zijn ros de sporen, en volgde Elegast na, die hem een weinig vooruit was geraakt.

Luistert nu goed: nu zult ge wat wonders hooren!

Toen zij voor de burcht gekomen waren, de schoonste en beste die aan den Rijn stond, sprak Elegast: ‘Hier zal het zijn. Ziet nu eens, Adelbrecht,’ zeide hij, ‘wat dunkt u dat thands gedaan moet worden? Ik zal handelen naar uwen raad. Het zou mij toch leed doen, indien u eenig ongeval overkwam en men zeide toen naderhand - dat is alles te wijten aan Elegast!’

Op dit zeggen antwoordde de Koning aldus:

‘Ik ben nooit in zaal noch hof van deze burcht geweest - zoo ver ik weet. Het zou mij kwalijk afgaan, er u thands den weg te wijzen. Alles moet op u aankomen.’

Elegast hernam: ‘'t Is mij ook wel - zoo gij een behendig dief zijt: dat zal ik spoedig weten. Laat ons zonder verwijl een gat in den muur maken, om door te kruipen.’ Dit werd weêrzijds goedgevonden. Zij bonden hunne vlugge paarden vast en slopen stil naar den muur. Elegast trok een ijzer waar hij den muur mee zou stuk slaan. Toen haalde ook de Koning het ploegijzer voor den dag. Elegast begon te lachen en vroeg: waar hij dat schoone stuk had doen vervaardigen; ‘wist ik het huis van den maker,’ zeide hij - ‘dan bestelde ik er óok zoo éen voor mij. Een dusdanig zag ik tot zulke dingen als het boren van een muur, nimmer gebruiken’ - ‘Dat kan wel zijn,’ sprak de Koning; drie dagen zijn verstreken sints ik om buit den Rijn kwam langs gereden; bij die gelegenheid heb ik mijn ijzer in den loop moeten laten, het ontviel mij op den weg. Men achtervolgde mij en uit vrees voor schade en schande, dorst ik niet terugkeeren. Zoo ben ik mijn ijzer kwijtgeraakt. Dit andere raapte ik bij 't maanlicht op, waar ik het vond bij een ploeg.' - 'Nu 't is goed genoeg,' zeide Elegast, 'als wij er mee binnenraken. Later bestelt gij u een ander.'

Zij hielden op met spreken; het gat werd gemaakt: deze taak paste den geoefenden leden van Elegast beter, dan dien van Koning Carel. Al was hij groot en sterk - op zulken arbeid verstond hij zich niet.

Toen zij het gat in den muur geheel doorboord hadden, en zij er in zouden gaan, zeide Elegast: 'Nu zult gij hier buiten in ontvang nemen, wat ik brengen zal.' Hij wou niet toelaten, dat de Koning ook daarbinnen zoude gaan; zoozeer vreesde hij voor eenig nadeel; hij hield hem namelijk niet voor een behendigen dief. Nochtans wilde hij wel en wee en heel zijn winst met hem deelen. Kortom - Carel bleef buiten, en Elegast kroop naar binnen.

Elegast was in allerlei kunstgrepen ervarer die hij op menige plaats te werk had gesteld Hij plukte een kruid uit een aarden vat da daar juist van pas bij de hand was, en nan het in den mond. Die zulk een kruid had verstond de hanen als zij kraaien en de honder als zij blaffen. Hij hoorde dan op hetzelfde oogenblik een hond en eenen haan zeggen in hun Latijn, 'dat de Koning daar buiten den hof stond.'

'Wat!' riep Elegast: 'hoe kan dat zijn! - zou de Koning daar buiten zijn? - Ik ben bang dat mij leed dreigt! Ik ben! 'k geloof 'et zeker, verraden - of een elfenspooksel misleidt mij.'

Elegast ging terug naar de plaats, waar hij den Koning verliet, en verhaalde hem, wat hij - of hij moest zich geweldig bedrogen hebben! - gehoord had, zoowel van een haan als van een hond, die in hunne taal verteld hadden, dat de Koning daar in de nabijheid was - alleen wisten zij niet hoe dicht.

Toen zeide Carel, de edele man: 'Wie heeft het u dan gezegd? - Wat zou de Koning hier uitrichten? - Zoudt gij een hoen gelooven of wat een hond blaffen mag? - Zoo rust uw geloof op geenen vasten grond! 't komt mij voor, dat ge mij sprookjes verhaalt. Wat hebt ge noodig mij te verontrusten? Uw geloof is gants zonder grond.'

- 'Nu, luistert dan zelf!' zeide Elegast. En daarop stak hij den Koning van het kruid in den mond, dat daar groeide, en zeide: 'Nu zult ge hooren, wat ook ik gehoord heb.' Opnieuw kraaide de haan zooals hij te voren deed, dat de Koning in de nabijheid was - maar dat hij niet wist hoe dicht.

'Gezelle,' zeide Elegast, 'ik moog den strop krijgen, als de Koning niet in den omtrek is!'

- 'Foei, gezel!' zeide Carel, 'zijt gij vervaard? Ik dacht u koener. Doet wat wij afgesproken hebben: gaan wij voort - al wierden wij beide ook gevangen.' - ''t Is wel,' zeide Elegast, 'ik zal voortgaan. Maar laci, wat zult gij er bij winnen! Indien het gebeurde dat men ons ving, ik zou 't wél zoo goed als gij ontspringen.' Elegast eischte daarop zijn kruid terug. De Koning zocht 't et op en neer, heen en weer in zijn mond; maar hij had het verloren; hij kon 'et niet vinden.

'Wat is er met mij gebeurd?' sprak hij; 'mij dunkt ik ben het kruid kwijt, dat ik zoo even tusschen mijne tanden gesloten hield. Bij mijn geloof! dat doet mij leed!' Daarop zeide Elegast lachende: 'Zijt gij iemant, die uit stelen gaat? - Hoe komt 'et dan toch, dat gij niet telkens gevat wordt? Dat gij nog leeft en niet al lang dood zijt, dat is waarlijk een groot wonder. Gezel,' vervolgde hij, zonder om wegen, 'ik heb uw kruid weggepakt. Gij hebt geen haar verstand van stelen!'

De Koning dacht: 'Dat is een waar woord!'

Daarmee lieten zij het gesprek varen. Elegast beval zich aan God, dat hij hem behoeden mocht! hij was niet onbezorgd - maar kon geheime kunsten, waarmee hij allen in slaap bracht, die op de burcht waren, en al de sloten, klein en groot, opende, die men anders alleen opendeed met sleutels; hij ging toen ter plaatse waar de schat lag, zonder dat iemant hem hoorde, en haalde en bracht zooveel hem geviel.

Toen wilde Carel henenrijden - maar Elegast beval hem nog te toeven: hij wilde om een zadel gaan, dat in de kamer stond, waar Eggheric en zijn vrouw lagen - een zadel. het schoonste, dat men ooit gezien had. De man leeft niet, die u de heerlijkheid van het gantsche zadeltuig zou kunnen beschrijven: alleen aan den voorboog(1) is prijzenstof genoeg. Daar hangen honderd schellen aan, die allen van rood goud zijn, en klinken als Eggheric rijdt. ‘Gezel, doet wijs en wacht! Ik zal hem zijn zadel stelen - al zou ik bij de keel gehangen worden!’

---

1) La bâte de devant qui forme hourd avec gardecuisses verticaux. Viollet-le Duc, Dict. du Mob., II, 372

Dit beviel den Koning kwalijk. Hij had liever het gewin van het zadel ontbeerd, dan dat Elegast weer naar binnen ging. Toen Elegast bij het zadel kwam, waar ik zoo even van sprak, en dat hij van daar wilde wegnemen, gaven de schellen, die er aan hingen, zulk een klank, dat Eggheric er door opsprong uit zijnen slaap en riep: ‘Wie is daar aan mijn zadel?’ Hij zou zijn zwaard getrokken hebben, hadde de vrouwe 't niet verhinderd, die een kruis maakte en hem vroeg ‘wat het was dat hem zoo onrustig deed zijn? Of elven hem kwaad doen wilden?’ Zij nam het zwaard en de schee en zeide: ‘Er kan niemant ter waereld binnen zijn gekomen. 't Is iets anders dat u deert.’ Zij verzocht en bezwoer hem te zeggen, ‘wat toch de reden mocht zijn, dat hij, naar zij had opgemerkt, in drie nachten niet geslapen had, noch in drie dagen gegeten.’ Aldus begon zij hem te ondervragen. Vrouwen-list is menigvuldig - ze mogen jong of oud zijn. Zoo lang hield ze bij hem aan, dat hij haar begon te verhalen, hoe hij 's Konings dood had gezworen, en hoe zij, die uitgelezen waren om de daad te volbrengen, op het punt stonden van te komen. Hij noemde haar met namen hoe ze heetten, wie ze waren, die den koning zouden treffen.

Dit alles hoorde Elegast, en hield het vast in zijn hart. Hij dacht bij zich-zelven, hij zou de wandaad, het verraderlijk stuk, aan het licht brengen.

Zij, de vrouwe, antwoordde: ‘Mij ware 't veel liever dat men u ophing bij de keel, dan ik gedoogen zou de koning aldus zonder dat hij gewaarschuwd werd zijn leven zou verliezen.’ Op dat woord sloeg Eggheric de vrouw zoo driftig in het aangezicht, dat haar het bloed terstond uitbrak uit neus en mond. Zij richtte zich op en stak het hoofd buiten de legerstede. Elegast, die dit alles had gadegeslagen, kroop er zachtkens heen. In zijn rechter handschoen ving hij het bloed op van de vrouwe, omdat hij 't wilde laten zien aan wie 't den koning als een teeken brengen mocht, dat hij zich wachten zou voor het gedreigde leed. Toen zeide Elegast een gebed, waarmede hij Eggheric en de vrouw deed inslapen; vast sliepen zij in, met zoo veel goed geloof had hij zijn woord gesproken. Toen ontstal Elegast hem het zadel en het zwaard, dat hem lief was, en repte zich buiten burcht en hof weer naar zijn paard en tot den koning, die zich zeer verontrustte, om het goed, dat Elegast had aangebracht.

Had het naar zijn wensch gegaan, hij zou er niet langer getoefd hebben: zoo beangst was hij. Hij vroeg aan Elegast, waar hij zoo lang gemard had? - ‘Ik kon er niet aan doen,’ was het antwoord. ‘Bij al wat door God leeft, als nu mijn hart niet breekt van het leed, dat ik gevoel, zoo zal het van geen rouwe noch leed ter wereld meer breken - daar ben ik reeds te voren zeker van. Mijn hart heeft zoo groote droefheid. Gezel!’ ging hij voort, ‘ziet hier het zadel, waar ik u zoo even van verhaald heb. Neemt het! ik ga - om Eggheric het hoofd at te slaan of hem met een dolk te doorsteken, ginds waar hij ligt bij zijn vrouw. Dat liet ik niet, om al het goud, dat de wereld bevat. Ik kom spoedig terug.’

Toen bezwoer de koning hem plechtig, dat hij hem zeggen zoude, om welke reden hij zoo mismoedig was: hij was er immers heelshuids afgekomen, en bezat nu wel duizend pond goud; en nog bovendien het zadel, waar hij om was gegaan.

‘Ai mij! 't is iets geheel anders, dat mijn harte ontstelt en mijn droeven zin verteert: Ik heb mijnen Heer verloren! Vroeger had ik uitzicht tot mijn goed terug en mijne armoê te boven te komen. Ik leefde in goede hoop, nu ben ik dat alles kwijt. Mijn heer moet sterven, morgen vroeg. Ik zal u zeggen hoe. Eggheric heeft zijn dood gezworen!’

Nu zag Carel in, dat God hem aangezegd had uit stelen te gaan, om hem voor de dood te beschutten. Ootmoedig dankte hij des den Heer des Hemels.

Toen sprak hij tot Elegast: ‘En hoe zult gij 't ontkomen? Als gij hem doorstaakt met een dolk, waar hij te slapen legt, zou heel het hof in opschudding raken; zoo gij althans niet meer dan goed geluk hadt zoudt gij 't ras met de dood bekocht en uw leven aan een einde geholpen hebben. Zoudt gij u in dit gevaar werpen? Sterft de Koning - welnu, dan is hij dood! Wat zou men daar meer van zeggen? Van uw droefheid zoudt ge wel genezen.’

Dit zeide hij uit loosheid, deels om Elegast te beproeven, maar deels ook met een ander doel; hij wilde gaarne daar van daan zijn; 't lange vertoeven was hem onaangenaam.

‘Bij al dat God leven liet!’ riep Elegast fluks; ‘waart ge niet mijn makker - het bleve dees nacht niet ongewroken, dat gij met uw woorden te na kwaamt den koning Carel, mijnen heer, die aller eer waardig is! Bij God, die mij schiep! Ik zal mijn voornemen doorzetten en mijn verdriet zal ik wreken aan die 's konings dood heeft gezworen, - eer ik deze burg verlaat: 't moge mij goed of kwalijk vergaan.’

De koning dacht: Deze is mijn vriend! al heb ik mij des weinig waard gemaakt. Ik zal het goedmaken, indien ik het leven behoude. Hij zal al zijn wederspoed te boven komen. ‘Gezelle!’ zeide hij daarop: ‘Ik zal u beter wijzen, hoe gij hem in het net zult brengen - dien Eggheric van Egghermonde. Rijdt in den morgenstond tot den koning, waar gij hem vinden zult; verhaalt en verklaart hem dan de wandaad - het verradelijk opzet. Als hij uw woord hooren zal, zult ge met hem verzoend zijn, en uw loon zal niet gering wezen:

Al uw dagen, zoo lang God u spaart, zult gij, als waart gij 's konings broeder, zonder iemands wederzeggen, aan zijn zijde rijden.’

- ‘Neen,’ zegt Elegast, ‘wat mij weêrvare - voor den koning kome ik niet. De koning is zeer op mij verstoord, omdat ik hem eens twee zware paarden vrachten schats ontroofd heb. Ik kome bij nacht noch bij dag onder zijne oogen. Al wat gij moogt aanvoeren, is verloren moeite.’

- ‘Wil ik u zeggen, wat gij doet,’ sprak Carel, de edele man, ‘rijdt weg naar het woud, waar gij uw gezellen liet, en luistert nu: voert onzen buit met u meê, tot morgen op den dag; dan deelen wij in veiligheid. Ik zal bode der tijding zijn bij den koning, waar ik hem weet: want werd hij doodgeslagen - het zou mij grieven.’

Met deze woorden scheidden zij; Elegast keerde naar zijne makkers, waar hij ze in het woud had achtergelaten, en Carel, de edele man, reed naar Ingelhem in zijn kasteel. Alle vreugd was uit zijn hart geweken: want hij, die hem, zoo het naar rechte ging, behoorde bij te staan, wilde hem verraden!

De poort stond nog open en al zijne lieden lagen nog in den slaap. Hij bond zijn paard vast op den stal, en ging naar zijne slaapkamer, eer 't iemand hoorde of zag. Hij had zijne wapenen nauwelijks afgelegd, toen de wachter op de hooge tinnen stond met zijn hoorn, en den dag blies, die men heerlijk te voorschijn zag komen. Daarop ontwaakte menig man, over wien God den slaap had gezonden, toen de koning uit stelen toog: hetgeen tot goed geluk voor hem was uitgekomen.

Toen zond Carel, de koning, eén zijner kamerlingen om zijn geheimen raad. Hier zeide hij, in welken toestand hij zich bevond, hem was ten volle bekend, dat zijn dood was gezworen door Eggheric van Egghermonde, die welhaast op zal dagen met al de macht des lands om hem schandelijk van het leven te berooven. Nu mochten zij goeden raad schaffen, dat hij zijn eere mocht behouden, en zij daarenboven hunnen rechtmatigen Heer!

Toen zeide de Hertog van Bayvier:(1) ‘Laat hen komen - hier zullen zij ons vinden. Menig zal het zijn leven kosten. Ik weet goeden raad te schaffen. Daar zijn forsche fransche knechten hier; menig ridder en strijdbare man, die uit Frankrijk en Baloys(2), met u herwaarts kwamen: zij zullen zich alle wapenen en trekken in de hooge zaal, en gij zelf, Heer koning, zult gewapend in den kring staan. Die u dáár deren, het zal hen kwalijk vergaan: - tot op zijn sporen zal hem het bloed neêrvloeien; en Eggheric het eerst!’

Deze raad dacht hem goed - en allen die met hem eens waren, wapenden zich haastig; allen, klein en groot, al wat maar wapenen dragen kon. Zij duchtten een zwaren aanval. Eggheric was zeer machtig, en al die de Rijnoevers op en af beheerschten - wilden hem hulp bieden.

Ter poorte stelde men zestig man, welgewapend en geharnast.

Toen Egghercs volks met groote scharen 's konings hove binnentoog, zett'e men de poorten wijd open en liet ze alle binnentrekken: maar toen zij in den hof waren, trok men hun de kleederen uit en vond op hun lijf blanke rustingen, scherpe dolken. De misdaad was blijkbaar. Men leidde ze gevangen weg, naar mate dat zij kwamen, tot dat men ze alle gader had. Eggheric, die den geheelen aanslag beraamd had, reed binnen, met den laatsten troep. Toen hij van zijn paard gestapt was en in de hofzaal wilde gaan, sloot men geheel en al de poorten; men nam hem gevangen, zoo als men de anderen gedaan had; men vond zijne leden beter gewapend dan van de aanwezigen. Toen leidde men hem binnen, voor den koning, zijnen heere. Daar mocht hij wel beschaamd zijn! De koning verweet hem veel: hij wilde er niet naar luisteren; hij loochende al zijne misdaden en zeide: ‘Heer koning, beraadt u beter! Deed gij mij, onverdiend, schande - gij zoudt menigen goeden vriend verliezen. Noch zoudt ook gij, noch geen uwer Baroenen de stoutheid hebben van mij te durven aantijgen, dat ik u verried! Ware daar iemand, die des begeerte had - ik zou 't hem doen loochenen met den zwaarde of met de punt van mijn speer. Dat hij nu vooruittrede, die daar lust in heeft!’

Dit hoorende, was de Koning in zijn hart verheugd. Hij zond om Elegast - boden op boden - waar hij zich ophield in het woud; en zeide hem aan: ‘dat hij haastig komen zoude, dat alle misdaad hem vergeven was, indien hij den kamp besta tegen Eggheric - Rijk zal hij hem maken.’ De boden toefden niet; zij volbrachten 's Konings last. Zij togen voort, tot waar zij Elegast vonden. Zij zeiden alles, wat de Koning hun opgedragen had aan Elegast, die zich verheugde op die woorden. Toen hij de tijding vernam, liet hij zijn paard zadelen met het zadel dat hij Eggheric ontstolen had, en beval dat men hem zonder uitstel tot Carel leiden zoude. Hij wilde Egghercs boosheid bekend maken en zwoer, ‘zoo waar hij een Christen was. dat, indien God hem eene bede kon inwilligen, hij geen ander goed begeerde dan den kamp te mogen strijden voor zijn rechtmatigen Heer en voor het behoud zijner eere.’ Met spoed reden zij weg.

Elegast, de goede Ridder, kwam in des Konings zale: hoort nu hoe hij sprak. Hij zeide: ‘God behoede deze burchtzaten - den Koningen wie ik hier vinde! - maar Eggheric - hém groet ik niet! God, die zich om onzentwille liet kruisigen, en die alles vermag, moge, met Maria, de zoete Maagd, op dezen dag doen zien, dat men ter prooi van de winden moet hangen Eggheric van Egghermonde! Kon God ooit zondigen - zoo heeft Hij zonde gedaan, dat Eggheric tot heden de galg ontkomen is;

---

(1) Beieren.

(2) Valois.

want - mijns Heeren dood heeft hij gezworen, zonder dat hij daartoe uit noodweer gedwongen was.

Toen Elegast dit gezegd had, zoû Eggheric het gaarne gewroken hebben: maar hij had er de macht niet toe: menig die hem vroeger voorstond, liet hem nu over aan zijn lot. De Koning antwoordde daarop: ‘Zijt welkom in mijn hof! Nu bezweer ik u, bij al datgene, wat goede mannen hun plicht achten, dat gij ons meldt en bekend maakt de wandaad en den moordaanslag van Eggheric, die hier tegen u overstaat. Laat niet na, ter liefde van wie het ook zij, de waarheid en enkel de waarheid te zeggen van de toedracht der zaak.’

- ‘Gaarne, Heer!’ zeide Elegast; ‘ik mag het niet achterlaten. Ik ben er vooraf wel zeker van, dat Eggheric uw dood gezworen heeft. Ik hoorde 't hem zeggen, toen hij te bedde lag, en zijne vrouw sloeg, wijl zij het durfde wraken - dat haar het bloed uitbrak uit tanden, neus en mond. Zij richtte zich op, en stak het hoofd buiten de legerstede. Ik was daar en had het gadegeslagen, en kroop er zachatkens heen. In mijn rechter handschoen ving ik het bloed op der vrouwe.’ Met toonde hij het den Koning en allen, die het zien wilden. ‘Durft Eggheric dit loochenen - ik doe hem onder ons-beiden de wandaad belijden vóor zonneondergang, of ik zal mijn leven verliezen.

Hierop antwoordde Eggheric: ‘De schande zal mij niet gebeuren, en 't zoû ook niemant welkom zijn, dat ik mijn hals zoû wagen tegen een verbannen dief. Beter zoû hij met boerenlummels kampen dan met mij.’ Elegast antwoordde snel: ‘Wel zoo, ben ik geen hertog even als gij? Al was ik een tijd verbannen en nam mij de Koning, omdat hij op mij vertoornd was, mijn goed: verraad en moord heb ik niet gepleegd. Ik heb den rijken lieden veel van hun goed genomen, uit nood en armoede. Maar gij, die een moorder zijt, moogt kamp noch strijd ontzeggen aan wie ook, die de schuld u aan wil tijgen.’

Daarna antwoordde de Koning: ‘Bij mijn geloof, gij spreekt waarheid! Zoû ik naar recht met hem leven, ik deed hem door éen mijner knechten wegsleepen en hangen bij de keel.’

Toen werd het ernst voor Eggheric tot het uiterste, en bij zich-zelven dacht hij, naar 'et met hem geschapen stond: ‘Beter gevochten dan gehangen!’ In het hof was er niemant, die ter zijner gunste spreken dorst. Dus werd het strijdgeding aanvaard.

Weinig tijds na de noen[1] deed de Koning zijnen Baroenen aanzeggen, dat zij gewapend te velde moesten verschijnen. Het was zijn wil, dat de kamp zoû plaats hebben. Hij beval het strijdperk gereed te maken en bad God, dat Hij den kamp beslissen zoû naar recht en rede. (En God verhoorde zijn gebed.)

De Koning sprak Elegast moed in, en zeide, ‘liep de strijd gelukkig af en behield hij het leven, dan zoude hij hem zijne zuster ter vrouwe schenken, die nu aan Eggheric, den belager des Konings, gehuwd was.’

Men spande koorden op het veld, waar menig man gewapend post vatt'e, kort voor vespertijd. Elegast reed het eerst in 't strijdperk, omdat hij aanlegger was van den kamp. Hij steeg af; knielde in het gras ter neder, bad, en zeide: ‘God! bij uw goedertierenheid kom ik u heden vergiffenis smeeken voor al wat ik ter waereld jegens u misdreven heb. Maar al te wel ken ik mijne misdaden, Genadige God, die alles vermoogt! ai, wreekt op dezen dag mijne zonden niet aan mij! Bij uwe heilige vijf wonden, die gij ontvingt om onze ongerechtigheden, neemt mij heden in uwe hoede, zoodat ik niet sterve noch den kamp verlieze! Indien het mijne zonden niet zijn, die mij verslaan zullen - dan, voorwaar, meen ik wel behouden van hier te komen. Heilige God! van uwe barmhartigheid bid ik, dat ge mij sterkt. En gij, Maria, Lieve Vrouwe! met rechte trouw wil ik u dienen; nimmermeer word ik voortaan dief noch roover in wouden en wildernissen - mag ik het leven hier afbrengen!’

Toen hij zijn gebed had gedaan, zegende hij al zijne leden, en met zijne rechter hand zegende hij naar behooren zijn riddersrusting, en zegende zijn paard, dat vóor hem stond, en smeekte van Gods genade, ‘dat het ros hem met eere dragen, en behouden uit den kamp te-rug-brengen mocht.’

[1] Het 9e uur na zonsopgang.

Met die bede steeg hij in den zadel. (Nu zult gij hooren van een grooten strijd!)

HARE LIEVELINGEN, NAAR DE SCHILDERIJ VAN E. MUNIER.

Elegast hing het schild ter linker zijde; hij nam de speer in de hand. Ook Eggheric kwam, wel gewapend, met grooten strijdlust naar de kampplaats gereden. Zijn hart was in gramschap ontstoken Hij maakte geen kruis noch sprak eenig gebed tot God; hij gaf zijn paard heftig de sporen en reed op Elegast in; en Elegast met zulke kracht op hém, dat hij Eggheric door den lederen kolder heenstak, zoo dat hij neêrviel op het veld, van het ros ter aarde. Eggheric sprong op en greep naar het zwaard, dat hij uit de scheede trok, en riep: ‘Nu zal ik u beide dooden, u, Elegast, en uw paard; tenzij gij aanstonds afstijgt op den grond - zoo mag uw ros het leven behouden: het is zoo sterk en zoo groot - 't ware jammer, zoo ik het neêrvelde: menig zoû 't beklagen! Kunt gij er dan al zélf het leven niet afbrengen, zoo redt gij voor 't minste uw paard.’

- ‘Waart ge niet te voet,’ riep Elegast driftig, ‘ik zoû dezen strijd kort maken. Ik wil u te voet niet verslaan, ik wil eer aan u behalen - al kwame er mij het ergste van. Stijgt weder op: laat ons als Ridders vechten. Al zoude ik blijven in den kamp, ik heb liever, dat men mij prijze, dan dat ik van uw on ge val gebruik zoû maken om u te verslaan.’

Koning Carel was het leed, dat Elegast zoo lange draalde, en zijn vijand spaarde. Eggheric ving zijn paard aanstonds op, toen Elegast had gesproken, en steeg in den zadel.

Toen begon daar een hevige kamp, die tot lang na vespertijd aanhield. Nooit zag iemant ergens op éenen dag zoo feilen strijd. Vreeselijk waren hun slagen. Hunne helmen brandden als vuur, van de vonken die er uit vlogen. Zij waren, beide, Hertogen, die daar den strijd streden, want zoo Elegast al de smaad overkwam, dat hem zijn land ontnomen werd, hij bleef toch even goed een Hertog.

Toen zeide de Koning van het Krankenrijk: ‘God! zoo waarlijk gij hier almachtig zijt, moget gij dezen kamp en dit lange gevecht ten einde brengen, naar rede!’

Elegast had een zwaard, dat, voor ieder die in nood was, zijn volle gewicht aan bewerkt rood goud zoû waard zijn geweest: de Koning had 'et hem geschonken.

Elegast heeft het opgeheven, en sloeg, door de hulp onzes Heeren, en de bede, die Koning Carel over Elegast deed, een zoo vreeselijken slag, dat hij Eggheric het grootste deel van den schedel roofde, en hem dood uit den zadel deed storten.

Dit zag de Koning, en zeide: ‘Waarachtig, God, Gij, die in den Hemel zijt! met recht mag ik u loven, die mij zoo menige gunst betoont. Wijs zijn zij, die u dienen. Gij kunt helpen en verzorgen, die genade bij u zoeken.’

Nu wil ik aan deze geschiedenis een einde maken.

Men sleepte Eggheric voort en hing hem - en alle verraders tevens: daar hielp noch losgeld, noch bede.

Elegast bleet in eere. Daar dankte hij God voer. De Koning gaf hem Eggherics vrouw. Al hun leven waren zij te zamen.

Zoo moge God al onze zaken vóor onze dood ten goede brengen! Dat gunne de Hemelsche Vader ons!

Nu zegt allen: Amen!

Kleinigheden.

Een schuldeischer ontmoette zijn schuldenaar op straat, hield hem staande en verzocht hem zeer deemoedig, hem toch eindelijk eens te willen betalen. De schuldenaar echter begon hevig uit te varen, en riep: ‘Laat mij toch met rust, onbeschaamde vent! meent gij dan, dat ik aan u alleen iets schuldig ben?’ Verbluft trok de schuldeischer zich terug.

⁂

Een Student had in een logement fel gepocht met zijne verschillende kundigheden, totdat eindelijk een der gasten het geduld verloor en op vrij barschen toon zeide: ‘Nu hebben wij waarlijk al genoeg van u gehoord wat gij kunt; zeg mij nu eens wat gij niet kunt en ik sta er u borg voor: dat kan ik’ - ‘Ik?’ sprak de student, ‘nu ik kan mijne rekening niet betalen, en het verheugt mij zeer dat gij dit kunt,’ onder algemeen gelach kweet zich de gast van zijn woord.

[Nummer 49]

Onze gravures.

De Schah van Perzië en zijne Staten.

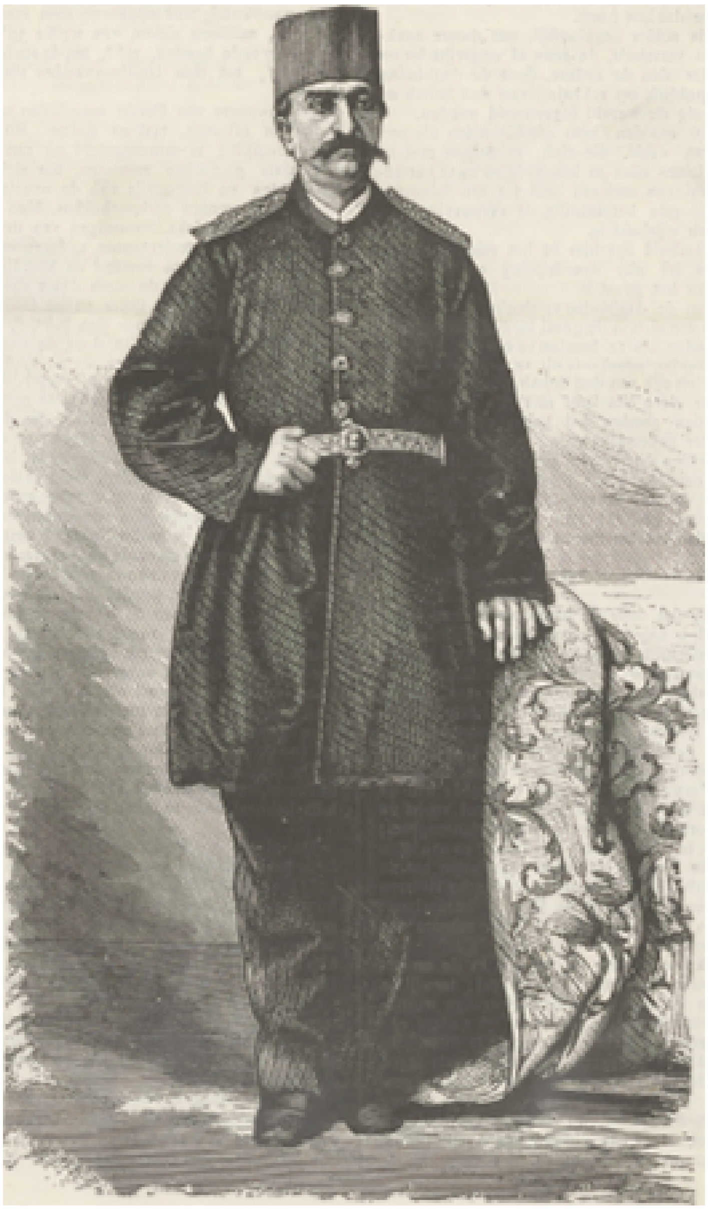

ZIJNE MAJESTEIT NASSR-ED-DIN, SCHAH VAN PERZIË.

Nu ons vaderland de eer genoten heeft, door den Schah van Perzië te worden bezocht en Antwerpen het voorrecht heeft gehad Zijne Majesteit Nassr-ed-din, den ‘koning der koningen, den zoon der zon en den neef der maan,’ binnen zijne muren te ontvangen, zullen onze lezers ongetwijfeld prijs stellen op de beeltenis van den Oosterschen vorst, die, zelf met edelgesteenten bezaaid, op zijn doortocht door ons land, diamanten ordesterren en turkooizen ringen rondom zich heen strooide als de koningen van de oude sprookjes.

Het leven van den machtigen vorst der Perzen klinkt inderdaad als een sprookje. Ofschoon als zijns vaders oudsten zoon op de trappen van den troon geboren, scheen hij in zijne prille jeugd door de macht eener booze toovergodin voor altijd van de kroon beroofd te zijn. Zijne moeder namelijk, eene der vier wettige vrouwen van Mehmed schah viel in ongenade; van dat oogenblik werd hij bijna niet meer in het paleis zijns vaders toegelaten en zoo hem dit voorrecht al eene enkele maal te beurt viel, moest hij toch aanzien, dat hem eene lagere plaats werd aangewezen dan zijn jongeren broeder, den zoon eener meer begunstigde moeder.

Om hem geheel van het hof te verbannen, werd hij op zijn veertiende jaar met zijne moeder naar eene verre provincie gezonden, om die in naam als gouverneur te besturen, maar feitelijk om er armoe te lijden, want tot aan het oogenblik zijner troonsbestijging verkeerde hij in groot geldgebrek.

Naar allen schijn zou hij nooit den troon zijner vaderen beklimmen, die hem als oudsten zoon rechtmatig toekwam. Zijn vader had namelijk den tweeden zoon tot zijn troonopvolger aangewezen, en bovendien waren er nog zooveel kroonpretendenten, dat er voor den armen Nassr ed din hoegenaamd geene kans was, ooit zijne rechten te doen gelden. Maar eene goede fee waakte over den verongelijkten, en toen bij den dood van den Schah in de hoofdstad Teheran een oproer uitbrak en het er maar op aankwam, welke pretendent zich het eerst van den opengevallen troon zou meester maken, zorgde die fee dat Nassr-ed-din het eerst van den dood zijns vaders bericht kreeg.

Een Russisch koerier had hem die tijding gebracht en den afstand van 500 kilometers in den ongelooflijk korten tijd van 48 uren afgelegd. Nassr-ed-din, dankbaar voor de gebrachte boodschap, zond denzelfden vluggen koerier onmiddellijk naar de hoofdstad terug om daar zijne komst aan te kondigen en gaf hem eene kleine som gelds mede om de noodzakelijke kosten te bestrijden. Helaas, dat geld werd den bode ontroofd door een Perzischen prins, Seif genaamd, die zich reeds tot koning had laten uitroepen. Maar Nassr-ed-din verscheen in persoon en deed zijn intocht in de hoofdstad zijner vaderen, terwijl Seif werd gevangen genomen.

Hij was toen achttien jaar en telt er thans negen en vijftig. Al dien tijd regeerde hij in vrede en voorspoed en bracht het Perzische rijk tot een hoogen trap van bloei. Hij is dan ook de lieveling zijner onderdanen, die hem niet slechts als hun koning eerbiedigen, maar als een vader beminnen.

Ofschoon zijne opvoeding ten gevolge der treurige omstandigheden, waarin hij zijne jonge jaren sleet, schromelijk verwaarloosd was, heeft hij zich door ijverige studie tot een kundig en verstandig vorst weten te ontwikkelen. Hij verstaat verscheidene Europeesche talen, leest in zijne hoofdstad verschillende Europeesche bladen, omringt zich bij voorkeur met ervaren raadslieden en legt er zich vooral op toe om zijn land meer en meer te doen deelen in de voorrechten der Westersche beschaving, die hij op zijne beide Europeesche reizen heeft leeren kennen en waardeeren.

Dat hij intusschen, ofschoon met alle natiën op goeden voet, bij voorkeur Rusland naar de oogen ziet, is niet te verwonderen, als men bedenkt dat hij aan Russische tusschenkomst de tijdige verwittiging van het openvallen des troons te danken heeft.

Het is schier ongelooflijk wat dwaze anekdoten en vertelsels, de eene al ongerijmder en gewaagder dan de andere, door de dagbladen en het publiek op rekening van den Schah en zijn gevolg de wereld ingestrooid werden.

Terwijl enkelen hem afschilderden als een soort van wilde, die zich verlustigde met in onze paleizen alles te beschadigen en te vernielen; verhieven anderen hem tot een Salomon, wiens hoogste betrachting de verwerving van kennis en wijsheid is.

De waarheid ligt hier in het midden zooals trouwens bij alle overdrijving en phantazy doorgaans het geval is.

Hadden de dagbladen er slechts aan gedacht, in plaats van zich in dit geval bij nietsbeduitlende kleinigheden op te houden en over woorden en daden zonder beteekenis uit te weiden, hun publiek in het rijk van den Schah binnen te leiden, vooraleer deze ons land met zijn bezoek vereerde, dan zouden wij gewis onzen hoogen gast beter gekend hebben.

Wij willen dit verzuim goedmaken, door hierachter eene beknopte beschrijving van Perzië te laten volgen; verzekerd, dat velen daardoor een juister gedacht van den Schah hebben zullen, dan tot hiertoe het geval was.

⁂

Perzië, dat door de ingezetenen *Iran* wordt genaamd, is nagenoeg 30,000 vierk. mijlen groot. Een aanzienlijk gedeelte van dit gebied bestaat uit terrasgewijze gelegene hoogvlakken. Het zoutgehalte van den bodem bewijst, dat er weleer eene uitgestrekte binnenzee heeft bestaan. Tot de fraaiste landschappen behooren de omstreken van Teheran, waar bevallige dorpen zich in eeuwig lentegroen verschuilen. De regen is in Perzië zeer ongelijk verdeeld: aan de zuidkust der Caspische zee valt veel vocht en dit veroorzaakt er een weelderigen plantengroei; maar in het binnenland van Perzië en aan zijne zuidelijke kusten behooren regenbuien tot de zeldzaamheden Van al de

Perzische rivieren zijn alleen de Aras en de Karoen bevaarbaar; trouwens het binnenland is zeer schaars van water voorzien.

Het klimaat van dit land is in de onderscheidene oorden zeer verschillend; terwijl in sommige plaatsen zich eene gestrenge winterkoude doet gevoelen, heerscht op andere een onafgebroken zomer met eene felle hitte. In de hoofdstad Teheran heeft men reeds tegen het einde van October eene koude van 5 graden en tegen het einde van Maart is er nog geen gebrek aan sneeuw en vorst. Daarentegen heeft men er in het midden van April dikwijls eene warmte van 27 graden.

De lucht is er droog en de hemel helder, zoodat de sterren er schitteren met verwonderlijken glans. Waar de besproeiing niet ontbreekt is de grond zeer vruchtbaar. Tot de voornaamste voortbrengselen van het land behooren tarwe, garst en andere granen, peulvruchten, druiven, rijst, moerbeziënboomen en suikerriet, gomplanten, tabak, indigo, katoen, hennep, hop, verfplanten, enz. Daarenboven heeft men er een overvloed van vruchten, zooals dadels, granaatappels (grooter en schooner dan ergens ter wereld) appelen, peren, abrikozen, walnoten, enz. De gewone groenten groeien er in overvloed en de bloemen, inzonderheid alle soorten van rozen, prijken er in besproeide streken met ongemeene pracht. Tot het dierenrijk behooren er leeuwen, tijgers, luipaarden, wolven, sjakals, hyena's, vossen, stekelvarkens, wilde schapen, berggeiten, wilde ezels, beren, antilopen, herten, wilde zwijnen, enz. Voorts heeft men er, behalve de gewone Europeesche huisdieren, ook kameelen, die in de barre streken den voornaamsten rijkdom der bevolking uitmaken. Tot de delfstoffen behooren er koper, ijzer, lood. zilver- en tinerts, en goud in het rivierzand. In den omtrek van Teheran vindt men uitgestrekte steenkolenlagen en onder de edelgesteenten bekleedt er de turkoois eene voorname plaats.

Het aantal inwoners in Perzië kan men niet met nauwkeurigheid opgeven; men raamt het op 7 ½ millioen zielen, van welke 30% tot de zwervende horden, 30% tot de stedelingen en 40% tot den landbouwenden stand behooren.

De inwoners van Perzië verschillen aanmerkelijk in afkomst, taal en zeden. Ruim ¼ der bevolking is samengesteld uit van elders derwaarts getrokken stammen, die zich door gewoonten en levenswijs van de overige Perzische ingezetenen onderscheiden. Men noemt hen *Ilats* of Ihlahs. Sommigen van deze zijn slechts gehuisvest onder tenten, anderen wonen in steden. Zij ontvangen voedsel en kleeding van hunne schapen. Van de melk dezer dieren bereiden zij vloeibare boter en zij fokken kameelen en paarden voor den handel. Iedere stam moet zich tot zijn door de Regeering aangewezen district bepalen, en als zij de grenzen overschrijden ontstaan er veelal bloedige gevechten. Aan het hoofd der kleine gemeenten staan *Risj e sefids* (Witbaarden), die de rechten van hunnen stam, ook tegenover de Regeering, kloekmoedig handhaven en bij twist als scheidsrechters optreden. Geld is den *Ilats* onbekend; zij betalen met schapen en wol. Hunne zwarte tenten zijn van geitenhaar vervaardigd en hun gansche huisraad bestaat uit tapijten, matrassen en eenig keukengereedschap. Wie in het bezit is van 1000 schapen, 30 kameelen, 20 paarden, enz. wordt bij de *Ilats* voor rijk gehouden. Intusschen heeft men er inwoners, wier vermogen op 140.000 schapen, 20.000 kameelen en 6000 paarden wordt geschat. De *Ilats* moeten wel is waar ook belastingen betalen, doch niet zooveel als de overige Perzen. Ook zijn zij verplicht tot den krijgsdienst; iedere groote stam moet een bataljon voetvolk en 100 man ruiterij leveren.

De machtigste stam van den erfelijken adel in Perzië, waartoe ook het tegenwoordig Vorstenhuis behoort, ontsproot uit de Turksche *Ilats*.

De eigenlijke Perzen zijn in het algemeen hoog van gestalte en sterk van lichaam. Hun hoofd en gelaat hebben een Caucasischen vorm; hun neus is sterk gebogen; hunne oogen zijn groot en donker; hun mond is bevallig besneden; hun aangezicht is lichtgebruind en hun baard en hoofdhaar zijn dicht en zwart. Het haar wordt op de kruin en het achterhoofd weggeschoren; maar hangt aan de zijden in lange lokken naar beneden. De mannen bedekken het hoofd met eene kegelvormige muts van vilt of schapenvel, die ongeveer eene halve el hoog is.

Met betrekking tot hun karakter heeft men de Perzen weleens de Aziatische Franschen genoemd: zij zijn aangenaam in hunne manieren, levendig, spraakzaam en ongemeen beleefd; zij letten sterk op de vormen, zijn vrienden van pracht en weelde en schijnen veel vatbaarder te zijn voor eene hoogere beschaving dan de Turken. Intusschen zijn zij geveinsd, listig, trouweloos, pronkziek, gierig, diefachtig en onverbeterlijke leugenaars. Jegens hunne gelijken zijn zij vriendelijk, jegens hunne meerderen slaafsch en jegens hunne minderen trotsch en hardvochtig. Met betrekking tot den godsdienst behooren zij bijna allen tot de Mohammedanen. Sedert eenige tientallen van jaren is door *Mohammed Ali* ook de secte der *Babi* gesticht, Hij noemde zich *Bab* (Poort), omdat men alleen door hem tot God kon komen, en zijne volgelingen ontvingen den naam van *Babi*. Zij werden in Perzië vervolgd en ter dood gebracht maar tellen niettemin millioenen zielen. Daar hunne leer vele uitwendige plechtigheden afschaft en zich in vele opzichten boven die van Mohammed verheft, gaat deze secte volgens veler oordeel eene belangrijke toekomst te gemoet. Er zijn in Perzië ook Christenen (Nestorianen) Israëlieten en Vuuraanbidders.

Van den voormaligen bloei van kunst en wetenschap in Perzië zijn nauwelijks eenige sporen overgebleven; het meerendeel des volks is er in de duisternis der barbaarschheid gedompeld. Er zijn drukkerijen te Teheran en te Tebriz, maar zij leveren enkel groven steendruk. Toch zijn er in Perzië talrijke scholen, waar onderwijs gegeven wordt in het lezen en schrijven, in de Perzische, Arabische en Turksche talen, in de redeneerkunde, de dichtkunst, de wiskunde, de geneeskunde, de kennis van den Koran en de leer van wijsheid en deugd. De sterrenwichelarij staat er in hoog aanzien. In den jongsten tijd werd te Teheran eene polytechnische school met Europeesche leeraren gesticht. Van de kunsten heeft er alleen de bouwkunst een zekeren trap van ontwikkeling bereikt. Zij is eenvoudig, maar smaakvol, rijk versierd met spiegels, bloemstukken, nissen en koepels; doch zij openbaart zich meer in het inwendige dan in het uitwendige der woningen. Bij de Perzische schilderkunst mist men het perspectief en tevens de afwisseling van licht en schaduw. Ook de muziek bevindt er zich op een zeer lagen trap.

De toestand der vrouwen in Perzië is bij de onderscheiden standen zeer verschillend. In de lagere klassen zijn zij de medehelpsters van de mannen, weshalve zij zich ook niet schromen met vreemden te spreken en zich ongesluierd te vertoonen. In de hoogere standen daarentegen, waar veelwijverij heerscht, komen zij niet zonder eenen dichten sluier in het openbaar en blijven in den harem van den omgang met alle menschen, behalve den echtgenoot, verstoken. Zij zorgen voor de huishouding en voor de opvoeding der kinderen, en de meesten zijn ongemeen ervaren in de kookkunst en in het bakken van suikergoed. Zelfs de echtgenoot mag in den harem niet ongemeld binnentreden, en dit is teneenemaal ongeoorloofd, wanneer zijne vrouwen bezoek hebben. Voorts mogen de vrouwen hunne ouders en vrouwelijke bloedverwanten bezoeken, zonder daarvan hunnen man te verwittigen.

Het sluiten van het huwelijk geschiedt in Perzië door wederzijdsche gevolmachtigden. De bruid wordt daarna des nachts te paard, vergezeld door de vrienden van beide familiën, met muziek en fakkels naar het huis van den bruidegom gebracht. Deze ontvangt haar aan de deur en brengt haar in de voor haar bestemde vertrekken, terwijl het gezelschap terugkeert Het vermogen der vrouw blijft haar eigendom; doch als zij scheiding erlangt - en deze is in Perzië niet moeilijk - moet zij het in handen laten van haren man.

De inrichting der woningen hangt zooals van zelf spreekt, geheel af van het vermogen der eigenaars. In de dorpen zijn de huizen zonder verdieping, van leem en steenen opgetrokken en van slechts twee vertrekken voorzien.

Bezoekt men de huizen in de steden, die naar de straatzijde een blinden muur vertoonen, dan komt men door een korten gang in een binnenhof, in het midden versierd met eene fontein en eene waterkom. Rondom dezen binnenhof verheft zich het huis. Het achterste gedeelte, dat het voornaamste is, bestaat slechts uit eene verdieping en is van een plat dak voorzien. Dit gedeelte bevat de groote zaal, die van den binnenhof door een veelal zeer kostbaar raam van gekleurd glas gescheiden is. De drie andere wanden zijn van binnen ongeveer ter hoogte van een meter met gips bekleed en met bloemen en loof werk (blauw met goud) beschilderd. Langs de muren liggen dikke vilttapijten, waarop men zich kan nederzetten. In den zomer dient het platte dak tot slaapplaats. De huizen der aanzienlijken zijn zeer groot en in twee deelen gesplitst; namelijk in den *merdana* (het verblijf der mannen) en den *zenana* het (verblijf der vrouwen.)

De straten der steden zijn er, zooals doorgaans in het Oosten, met vuil bedekt, nergens door eene bedrijvige bevolking verlevendigd, en daarbij zoo nauw, dat een beladen lastdier er maar even doorheen trekken kan. Den naam van straten mag men eigenlijk maar alleen geven aan de bazars, namelijk in Sjiraz, Teheran, Ispahan, Tebriz, enz. De meeste steden zijn omringd door aarden wallen met torens en grachten.

De Perzen zijn in den regel zeer matig en vergenoegen zich hoofdzakelijk met plantaardig voedsel. Het ontbijt bestaat er uit thee of koffie met brood; tusschen 11 en 12 uur neemt men een stevig maal, en na het gebed begeeft men zich vervolgens ter rust. Bij den maaltijd plaatst men zich met gebogen knieën, op de hielen gedoken, op een stuk vilt. Het tafellaken ligt op het vloerkleed en eene snede brood, voor elk der dischgenooten, dient tot telloor.

Men tast toe met houten lepels en met de vingers, en eet en drinkt naar welgevallen, zonder daarbij een woord te spreken. Na den maaltijd worden de waterpijpen gebracht, en het gesprek neemt een aanvang.

Een welvarenden boerenstand zoekt men in Perzië te vergeefs; alleen de eenvoudigheid der levenswijs en de goedkoopheid der levensmiddelen stellen den landman in staat om in zijn onderhoud te voorzien.

Tot de meest gezochte voortbrengselen der nijverheid behooren er koperen gereedschappen, gouddraadwerk, gedamasceerde wapens, bronzen vazen en bekers, porselein en houtsnijwerk, prachtige sjaals van het fijnste geitenhaar, Perzische tapijten, vilt, zijden stoffen, glas en leder.

De handel is er in weerwil van de ongemeene geschiktheid der Perzen voor dit bedrijf, betrekkelijk van weinig belang.

De Schah heeft eene onbegrensde macht. Zijne banier is de Zon en hij wordt gehuldigd als de verhevene, groote monarch, de onbeperkte beheerscher en Keizer van alle staten in Perzië. De Schah heeft voorts een aanzien lijken Hofstoet, die niets te maken heeft met het bestuur des lands, maar toch op hem eenen grooten invloed uitoefent.

De rechtspleging berust er, zooals bij alle Mohammedanen, op den Koran. De inkomsten der schatkist bedragen ongeveer 45 millioen franks in geld en 9 millioen franks in voortbrengselen, terwijl de uitgaven omstreeks 50 millioen beloopen. Hiervan worden besteed aan het leger 20 millioen, aan de hofhouding 10 millioen, aan de geestelijkheid 7 milloen enz. Men heeft er geene staatsschuld, maar wel een staatsschat, die aan goud, kostbaarheden en edelgesteenten eene waarde heeft van 10 millioen tomans.

Het leger is gedeeltelijk door Europeesche officieren ingericht en bestaat uit 80 bataljons voetvolk van 1000 man ieder, eene regelmatige ruiterij van 1000 naast eene onregelmatige ruiterij van 30,000 man, en eene artillerie van 5000 manschappen. De diensttijd duurt er 12 jaren; dok heeft men er loting en plaatsvervanging. Het Rijk is verdeeld in 20 provinciën en ieder van deze weder in arrondissementen. Er zijn ongeveer 60 postkantoren en 90 telegrnafbureelen.

Het Perzische alphabet gelijkt op het Arabische voor wat de schrijfteekens betreft. Fraai te schrijven wordt in Perzië als het voornaamste kenmerk eener goede opvoeding beschouwd, en men besteedt zeer veel tijd aan eene bevallige afronding der sierlijke Perzische letters.

De klemtoon valt gewoonlijk op de laatste lettergreep van ieder woord. De taal bezit een grooten rijkdom van dichterlijke beelden, en de Pers is steeds geneigd om de helderheid van het denkbeeld aan den fraaien klank der woorden ten offer te brengen, alsmede om zijne geleerdheid aan den dag te leggen door het bezigen van Arabische woorden en spreekwijzen.

De geschiedenis der oud-Perzische letterkunde is zeer merkwaardig. Toen de Arabieren over vele eeuwen dit land overweldigden, bloeide er eene schitterende Oostersche beschaving. Bij den inval der Muzelmannen ging die schat van beschaving nagenoeg geheel verloren, en is tot heden toe slechts gedeeltelijk kunnen opgebeurd worden.

Daartoe heeft Nasr-ed-din, door zijne reizen in Europa voorgelicht, den eersten en machtigsten stoot gegeven. Moge het den vorst geschonken worden, het werk der opbeuring van zijn volk nog vele jaren te kunnen voortzetten.

Voor honderd jaren.
Tafereelen uit de groote Fransche Revolutie
Door J.R. van der Lans.

XIX.

> De koning verneemt zijn doodvonnis. - Testament van Lodewijk XVI. - Laatste ontmoeting niet zijn gezin. - Zijn voorbereiding tot den dood. - De tocht naar het schavot. - De koningsmoord.

De lang beraamde misdaad zou dan eindelijk worden voltrokken. Het koninklijk slachtoffer, door Mirabeau reeds bij de opening der Staten-Generaal aangeven, zou ter slachtbank worden geleid; en gewillig, zonder moren, gelijk zijn goddelijke Meester, het groote Zoenoffer voor de zonden der wereld, zou Lodewijk XVI ter dood gaan met de bede op de lippen, dat zijn bloed niet mocht komen over Frankrijk.

Op Zondag, den 20^{en} Januari was hem met groot plechtvertoon het decreet der Conventie voorgelezen, volgens hetwelk ‘Lodewijk Capet, laatste koning der Franschen, schuldig aan samenzwering tegen de vrijheid der natie en aanslag op de veiligheid van den Staat’ op het schavot zou worden ter dood gebracht.

Zonder te ontstellen of te verbleeken had hij het omslachtig ingekleede vonnis aangehoord; alleen bij het vernemen der beschuldiging van samenzwering tegen de vrijheid der natie had hij eene verontwaardigde trilling der lippen niet kunnen onderdrukken; maar toen hij hoorde, dat hij reeds den volgenden morgen sterven zou, gleed er een straal van hemelsche blijmoedigheid over zijne edele trekken: hij voelde zich waardig gekeurd tot het martelaarschap.

Kalm nam hij het decreet aan uit de bevende handen van den minister, die het had voorgelezen, vouwde het op en stak het in zijn brieventasch, waar hij een ander papier uit haalde, dat hij den minister verzocht, aan de Conventie ter hand te stellen. Deze aarzelde, doch de koninklijke veroordeelde stelde hem gerust, door hem zelf den inhoud van dat schrijven voor te lezen:

'Ik vr een uitstel van drie dagen,' zoo las hij, 'om mij kunnen voorbereiden om voor God te verschijnen; ik vraag daartoe vrijelijk den persoon te kunnen spreken, dien ik aan de commissarissen der gemeente zal aanwijzen, en dat die persoon beveiligd zal zijn tegen alle bemoeilijking wegens de liefdedaad, die hij jegens mij zal verrichten. Ik vraag bevrijd te worden van de aanhoudende bewaking, die de algemeene raad sinds verscheidene dagen heeft aangebracht. Ik vraag in den tusschentijd mijn gezin te mogen zien als ik het verzoek en zonder getuigen. Ik zou wenschen dat de Conventie zich aanstonds bezighield met het lot mijner familie en dat zij haar veroorloofde zich vrijelijk te begeven, werwaarts zij geschikt zou oordeelen. Ik beveel in de weldadigheid der natie al de personen aan, die aan mij verbonden waren; er zijn er velen die met hun post heel hun vermogen verloren hebben, en die, daar zij geen inkomen meer hebben, in behoeftige omstandigheden moeten verkeeren. Onder de gepensioneerden zijn vele grijsaards, vrouwen en kinderen, die niets anders hadden om van te bestaan.'

Op dien brief vol vaderlijke bezorgdheid voor degenen, die hij achterliet, kreeg de koning tegen den avond ten antwoord, dat de natie, 'altijd groot en rechtvaardig,' zijn verzoek betreffende het ontvangen van een priester inwilligde, dat voor zijn gezin zou worden zorg gedragen en aan de 'schuldeischers van zijn huis' behoorlijke vergoeding zou uitgekeerd worden, maar dat betreffende de gewaagde drie dagen uitstel de Conventie tot de orde van den dag was overgegaan.

Slechts een enkele nacht alzoo was hem nog gegund om afscheid te nemen van al wat hem op aarde was overgebleven en zich voor te bereiden voor zijn vertrek naar de eeuwigheid. De priester, door hem aangewezen om hem in zijne laatste oogenblikken bij te staan, de abbé Edgeworth de Firmont, was reeds door de Conventie ontboden en op weg naar de gevangenis. De minister Garat, die hem er heenvoerde in een rijtuig, door een escorte te paard omringd, en die ternauwernood spreken kon van ontsteltenis, kon niet nalaten onderweg hulde te brengen aan de waardige kalmte van den ter dood veroordeelde.

'Groote God!' riep hij uit, 'met welke akelige zending heb ik mij belast! Welk een man! welk eene berusting! welk een moed! Neen, de natuur alleen kan zooveel kracht niet geven.... Hier is iets bovenmenschelijks.'

De priester zou het op zijne beurt ondervinden, zoodra hij, na eerst door de bewakers onderzocht te zijn, door de verschillende wachten heen, langs de trappen en gangen, met gewapende troepen afgezet en door geweldige grendels afgesloten, eindelijk tot in het vertrek des konings werd toegelaten. Daar stond de vorst, kalm als altijd te midden eener groep leden van het gemeentebestuur, aan wier hoofd de minister van Justitie hem was komen aanzeggen dat de terechtstelling onherroepelijk op den volgenden morgen bepaald was.

'Tot dusver,' zoo verhaalt de abbé Edgeworth, 'was ik er vrij wel in geslaagd, de verschillende gewaarwordingen te beheerschen, die mijne ziel bestormden; maar op het gezicht van dien eertijds zoo grooten en thans zoo ongelukkigen vorst, was ik mij zelven geen meester meer; de tranen ontsnapten mij ondanks mij zelven, en ik viel hem te voet, zonder eene andere taal te kunnen uiten, dan die mijner smart. Dit schouwspel greep hem duizendmaal sterker aan dan het decreet, dat hem zoo even was voorgelezen.’

De koning zelf kon zijne tranen niet weerhouden; sedert lang had hij niets dan vijanden om zich heen gezien; het gezicht van een trouw onderdaan, dus getuigde hij, deed zijn gemoed volschieten. Hij richtte den priester op en voerde hem naar het aangrenzende torenkamertje, waar hij hem naast zich deed neerzitten met de woorden:

‘Thans moet ik mij dan, helaas! uitsluitend bezig houden met de groote zaak, de eenig gewichtige zaak; want wat zijn alle andere zaken, vergeleken bij die? Vergun mij intusschen nog eenige oogenblikken uitstel, want straks zal mijn gezin beneden komen.’

Alvorens zich met de groote zaak der eeuwigheid bezig te houden, wilde hij eerst met de aarde afrekenen, eerst zijne geliefde gemalin, zijne dierbare kinderen, zijne beminde zuster voor het laatst aan het hart drukken, ten einde

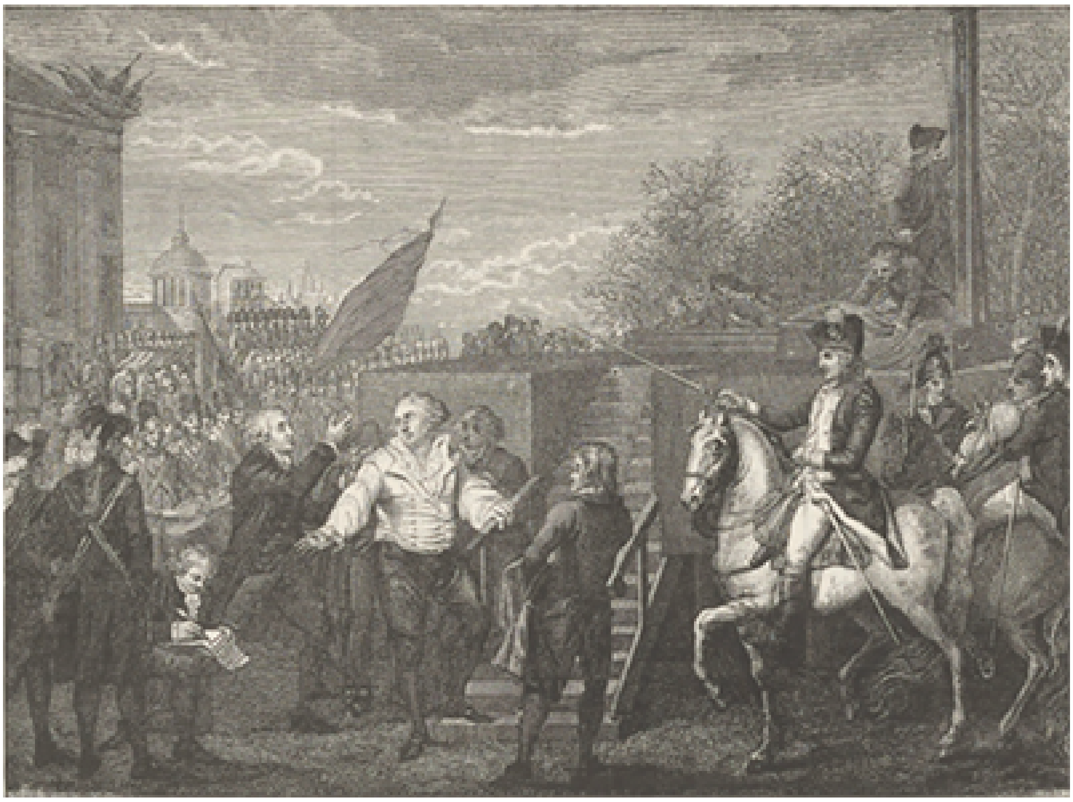

VOOR HONDERD JAREN - Lodewijk XVI bestijgt het schavot, 21 Januari 1793.
Naar eene prent uit het jaar 1795, van J. Bulthuis.

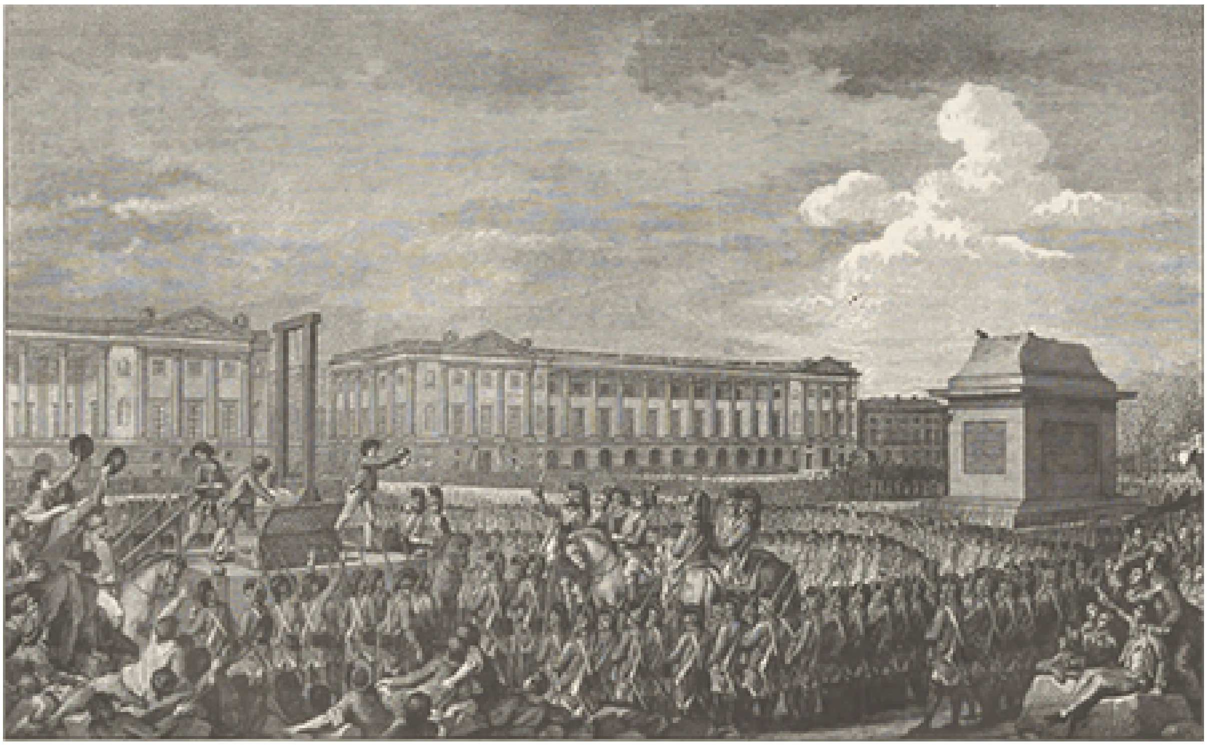

VOOR HONDERD JAREN. - Het hoofd van Lodewijk XVI aan het volk vertoond.
Naar de teekening van van C. Monnet.

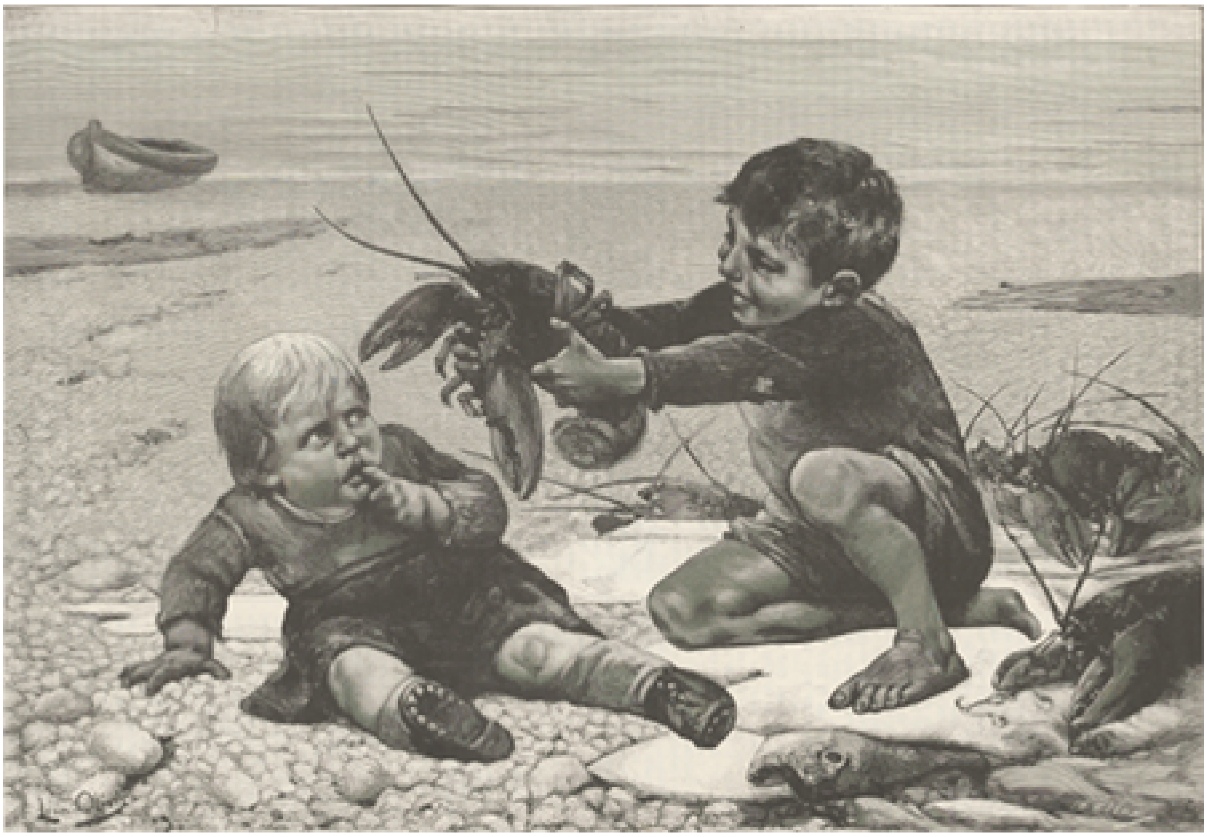

BROERTJE PLAGEN, NAAR DE SCHILDERIJ VAN LÉON OLIVIER.

daarna zich onverdeeld te kunnen wijden aan de belangen zijner ziel. In afwachting deelde hij zijn biechtvader alvast het testament mee, dat hij op Kerstdag had opgesteld, toen hij nog niet wist of hem in zijne laatste oogenblikken den troost van den godsdienst zou worden verschaft. Met christelijke kalmte en vaste stem las hij den priester dat zielroerend stuk voor, hetwelk te recht het Evangelie der koningen genoemd is, en den waardigen dienaar Gods de tranen uit de oogen perste:

‘In den naam der Allerheiligste Drievuldigheid, des Vaders, des Zoons en des Heiligen Geestes. Heden, den 25^{en} dag van December 1792; ik Lodewijk, de XVIe van dien naam, koning van Frankrijk, met mijn gezin sedert meer dan vier maanden opgesloten in den *Temple*-toren te Parijs, door hen, die mijne onderdanen waren; en zelfs sedert den 10^{en} dezer van alle gemeenschap met mijne familie beroofd; daarenboven in een rechtsgeding gewikkeld, waarvan de uitslag, wegens de hartstochten der menschen, niet is te voorzien, en waartoe men noch voorwendsel noch middel in eenige bestaande wet vindt, terwijl ik slechts God voor mij heb als getuige mijner gedachten en als dengene, tot wien ik mij wenden kan; ik verklaar hier in Zijne tegenwoordigheid, het volgende als mijn laatsten wil en mijne gevoelens:

Ik geef mijne ziel over aan God mijnen Schepper, en bid Hem haar in Zijne barmhartigheid aan te nemen, haar niet volgens hare verdiensten, maar volgens die van onzen Heer Jesus Christus te oordeelen, die zich aan God, Zijnen Vader, als offer voor ons menschen heeft opgedragen, hoe onwaardig wij ook, en ik als de eerste daaronder zijn.

Ik sterf in vereeniging met onze heilige Moeder, de katholieke, apostelijke, Roomsche Kerk, die hare macht in afgebroken opvolgin ontleent van den H. Petrus, aan wien Jesus Christus ze had toevertrouwd.... Ik bid God, mij al mijne zonden te vergeven; met de grootste nauwgezetheid heb ik die zoeken te kennen, te verfoeien en mij in Zijne tegenwoordigheid te verootmoedigen. Daar ik mij niet van den dienst eens katholieken priesters kan bedienen, zoo bid ik God, de belijdenis, welke ik voor Hem heb afgelegd en mijn diep berouw aan te nemen, voornamelijk ook daarover, dat ik (ofschoon tegen mijn wil) mijn naam geplaatst heb onder openbare stukken, die in strijd konden zijn met de tucht en het geloof der katholieke Kerk, aan welke ik steeds hartelijk en oprecht verknocht ben geweest.... Ik bid al degenen, die ik door onachtzaamheid mocht beleedigd hebben (want ik herinner mij niet iemand voorbedachtelijk eenige beleediging te hebben aangedaan) of degenen, wien ik slechte voorbeelden of ergernis mocht hebben gegeven, mij het kwaad te vergeven, hetwelk zij vermeenen dat ik hun zou kunnen toegebracht hebben.... Ik vergeef uit geheel mijn hart aan al degenen, die mijne vijanden geworden zijn, zonder dat ik hun daartoe eenige aanleidin heb gegeven; zooals ook aan diegenen, welke mij uit valschen of kwalijk begrepen ijver veel kwaads berokkend hebben.... Ik beveel Gode mijne gemalin en mijne kinderen, mijne zuster, mijne broeders en al degenen, welke door de banden des bloeds of op eenige andere wijze aan mij verbonden zijn; ik bid God bijzonder een ontfermenden blik op mijne vrouw, mijne kinderen en mijne zuster te slaan, die sedert lang met mij lijden; hen door Zijne genade te ondersteunen, indien zij mij verliezen en zoolang zij op deze vergankelijke wereld zullen vertoeven....’

Ach, terwijl de teerminnende echtgenoot en vader de zinsneden las, waarin hij zijne dierbare, achterblijvende betrekkingen gedacht, waarin hij zijne gemalin beider kinderen aanbeval, zijne zuster smeekte hun tot eene tweede moeder te willen zijn, als zij hunne eigen moeder mochten verliezen; zijne gade vergiffenis verzocht voor het leed, dat zij om zijnentwille lijden moest, en zijn zoon op het hart drukte, ingeval hij het ongeluk mocht hebben koning te worden, zich geheel voor het geluk zijner medeburgers op te offeren, - terwijl hij dit las, verduisterden tranen zijn oog en verstikte de aandoening zijne stem. Maar dan vermande hij zich weer en hervatte de lezing om aan het slot met rechtmatige fierheid de betuiging zijner onschuld te herhalen: 'Ik eindig met de verklaring voor God, en gereed om voor Hem te verschijnen, dat ik mij geene der misdaden te verwijten heb, welke men mij ten laste legt.'

Het was 's avonds acht uur toen de komst van 's konings gezin zijn onderhoud met den biechtvader kwam afbreken. Hij had verzocht, zijne betrekkingen zonder getuigen te mogen spreken: de natie, 'altijd groot en rechtvaardig', had hem dien laatsten troost geweigerd. Slechts in het eetvertrek, waar zijne folteraars gelegenheid zouden hebben, de gevangenen door de ramen te beloeren, mocht hij de koningin en de kinderen ontvangen. Cléry schoof de tafel op zij en zette stoelen gereed.

'Ge zult wat water en een glas moeten brengen,' zei de koning, in zijne vaderlijke bezorgdheid op alles bedacht; en daar Cléry enkel een glas bracht, wijl er reeds een karaf met ijswater op de tafel stond, voegde hij er bij:

'Breng wat water zonder ijs, want als de koningin van dit water dronk, zou zij er onwel van kunnen worden.'

Met kloppend hart wachtte de ongelukkige vorst zijne lievelingen af, onrustig heen en weer loopend van de deur naar het torenkamertje, waar de abbé Edgeworth was achtergebleven, om door zijne tegenwoordigheid geen pijnlijken indruk te maken op de koningin, Eindelijk, om half negen, ging de deur open en verscheen Marie Antoinette met haar zoontje aan de hand, gevolgd door madame Elisabeth met de jonge prinses.

Ach! welk een weerzien in het vooruitzicht der wreede, onherroepelijke scheiding! Lodewijk XVI wist dat hij die teergeliefde echtgenoote en kinderen, die beminde zuster heden voor het laatst aan het hart drukte. Zij zelven vermoedden maar al te wel, dat de dierbare echtgenoot, vader en broeder, hun in het ongeluk nog duizendmaal dierbaarder geworden, hun weldra voor altijd zou worden ontrukt. Reeds sinds bijna twee maanden waren zij meedoogenloos van hem gescheiden, en op dit oogenblik klemden zij hem aan de borst, als om hem nooit meer los te laten. In de hartstochtelijke uitstorting hunner liefde en smart konden zij geen woorden vinden om de gevoelens te uiten, die hun gemoed overstelpten. Slechts in tranen en bange kreten konden zij hun hart lucht geven en meer dan een kwartier lang vernamen zij, die buiten de glazen deuren stonden, niets dan één luid en aanhoudend geschrei en gesnik, dat zelfs de hardvochtigste bewakers moest verteederen. Maar ach! welk folterend wee doorvlijmde de ziel der arme vrouwen en kinderen, toen na de eerste uitbarsting der droefheid de koning hun allengs, in afgebroken volzinnen, met telkens door tranen gesmoorde stem, de gansche vreeselijke waarheid meedeelde, toen hij hun zeide dat hij morgen sterven ging! Elk woord, dat hij tot afscheid of troost trachtte te stamelen, verwekte een nieuwen tranenvloed, nieuwe omhelzingen en vervoeringen van liefde en smart.

De koning had den kleinen dauphin op de knie gezet en drukte het schreiende kopje tegen zijne borst; zijne dochtertje lag geknield aan zijne voeten, met het blonde hoofdje in vaders schoot; Marie Antoinette hing hem aan den hals en Elisabeth had zijne hand gegrepen, die zij met zusterlijke teederheid omklemde. Hoe was het mogelijk, die innig verbonden wezens te scheiden? En toch, de wakers achter de glazen deuren gaven hunnen slachtoffer telkens een wenk, het toch kort te maken: hij moest zich uit de armen zijner dierbaren losrukken. Ach, veel had hij hun nog te zeggen, maar de korte tijd, die hun voor het samenzijn vergund was, liep ten einde; het was tien uur geworden; de koning stond op, en terwijl allen hem nog omklemden, deed hij eenige schreden naar de deur.

'Ik verzeker u,' zeide hij, dat ik morgen om acht uur nog bij u zal komen.'

'Belooft gij het ons?' riepen allen te gelijk.

'Ja, ik beloof het u.'

'Waarom niet om zeven uur?' vroeg de koningin.

'Welnu dan, om zeven uur,' hernam de gefolterde echtgenoot en vader. 'En nu *adieu! adieu!*'

Die laatste woorden werden op zulk een hartver-scheurenden toon geuit, dal allen opnieuw in snikken uitbarstten. De jonge prinses viel, uitgeput van smart, bezwijmd op den drempel neer. Cléry richtte haar op en hielp madame Elisabeth haar ondersteunen. De koning kon dat schouwspel niet meer aanzien; nog eene laatste omhelzing, nog een laatste kus tot afscheid en hij strengelde zich uit hunne armen los, onder den laatsten afscheidskreet: '*Adieu!*'

Reeds was hij in zijn torenkamertje bij den abbé Edgeworth teruggekeerd, toen nog het luid geschrei zijner dierbaren hem in de ooren klonk: 'Ach, mijnheer!' riep hij uit, 'welk eene samenkomst is dat geweest! Moet ik dan zoo teer beminnen en zoo teer bemind worden.... Maar het is nu voorbij! Vergeten wij al het overige om slechts te denken aan de groote zaak; zij alleen moet op dit oogenblik al mijne gevoelens en gedachten vereenigen.'

En tot laat in den nacht hield de terdood-veroordeelde, thans los van alle aardsche banden, zich uitsluitend bezig met de groote zaak der eeuwigheid. Zijn biechtvader had hem een laatsten troost toegedacht, dien de arme gevangene niet meer had durven hopen; hij wilde hem, als teerspijze op de groote reize, sterken met de H. Communie. Daartoe was echter de toestemming van den raad noodig, die aanvankelijk tegenwerpingen maakte, voorgevende dat de priester op die wijze den koning zou kunnen vergiftigen. Hij ontzenuwde echter dit bezwaar door voor te stellen, dat de bewakers zelven hem het benoodigde zouden verschaffen om den volgenden morgen in den *Temple* het Misoffer op te dragen. Eindelijk kreeg hij de gevraagde toestemming onder beding dat hij een schriftelijk request daartoe zou opstellen en dat de heele plechtigheid uiterlijk om zeven uur zou afgeloopen zijn, 'want op klokslag van acht uur,' werd er bijgevoegd, 'moet Lodewijk Capet naar de plaats voor zijne terechtstelling vertrekken.'

Welk eene vreugde voor den koninklijken lijder, toen hij vernam dat het hem vergund zou zijn, alvorens het schavot te bestijgen, in zijn kerker den goddelijken Meester te ontvangen, die in de eenzaamheid der gevangenis zijn eenige toeverlaat en troost was geweest en hem nu, als in persoon, kwam bemoedigen tegen den grooten strijd door hem te spijzen met zijn Vleesch en Bloed, de 'versterking dergenen die in den Heer sterven' en het 'onderpand der toekomstige heerlijkheid!'

In die blijde verwachting legde hij zich ter ruste en sliep dien laatsten nacht den gerusten slaap des rechtvaardigen. Van uit het aangrenzend vertrek, waar de priester eenige uren rust nam op het bed van Cléry, die zelf den korten nacht op een stoel doorbracht, vernamen zij de regelmatige ademhaling van den ter dood veroordeelde. Om vijf uur moest de trouwe kamerdienaar hem wekken.

'lk heb goed geslapen,' sprak hij bij zijn ontwaken, 'ik had er behoefte aan; de dag van gisteren had mij vermoeid.'

Terwijl de koning, na zich gekleed te hebben, nog eenige oogenblikken met zijn biechtvader in het torenkamertje doorbracht, schoof Cléry eene latafel tot midden in de kamer en bereidde die tot een altaar, waaraan de priester het Misoffer kon opdragen. De benoodigdheden daartoe waren om twee uur in den nacht gebracht, en Cléry zou als misdienaar dienst doen; daar hij de antwoorden niet van buiten kende, had de koning hem die gewezen in een gebedenboek, waaruit hij ze kon oplezen. Daarop zelf een boek nemende, knielde hij neer en volgde in de diepste ingetogenheid de heilige handeling aan het altaar. De bewakers, die al de toebereidselen hadden gadegeslagen, hadden zich op het oogenblik, dat het heilig offer een aanvang nam, verwijderd, en de plechtigste stilte heerschte in de sombere gevangenkamer, waar weldra de Koning van hemel en aarde neerdaalde, om den laatsten der 'allerchristelijkste koningen' te sterken voor den doodop het schavot. Lodewijk XVI ontving zijn Verlosser met de heilige aandoening van den Christen, die de zalige hoop koestert, weldra door den dood voor eeuwig met zijn God vereenigd te worden. Was het niet of zijn goddelijke Voorganger in den offerdood hem tot volgen wenkte met de woorden: Houd moed, mijn zoon, lieden zult ge met Mij zijn in het Paradijs:

Na afloop van het Misoffer verzocht Cléry zijn koninklijken meester geknield om zijn zegen. De koning drukte den trouwen dienaar aan zijn hart en zegende hem met al degenen, die hem verknocht waren gebleven. Daarop belastte hij hem met het overbrengen zijner laatste groeten aan zijne geliefde betrekkingen.

'Overhandig dezen stempel aan mijn zoon,' zei hij, 'en dezen ring aan de koningin. Zeg haar dat ik hem met leedwezen afleg.... Dit pakje bevat haren van heel mijne familie; stel haar dat ook ter hand. Zeg aan de koningin, aan mijne lieve kinderen, aan mijne zuster, dat ik beloofd heb hen dezen morgen te zullen weerzien, maar ik heb hun de smart van zulk eene wreede scheiding willen besparen. Hoe zwaar valt het mij, te moeten heengaan zonder hun laatste omhelzingen....'

Hij wischte eenige tranen af en voegde er op smartelijken toon bij: 'Cléry, ik belast u met hun mijn laatst vaarwel over te brengen.'

Gaarne had hij hun, als de eenige erfenis, die hij hun kon nalaten, eenige lokken van zijn haar bezorgd, en tot tweemaal toe liet hij om een schaar verzoeken, doch die werd hem door de bewakers geweigerd, onder voorgeven dat hij die wellicht als een wapen gebruiken zou, om de hand aan zich zelven te slaan.

'Hoe bedriegen ze zich,' riep de vorst uit, 'als ze meenen dat ik het op mijn leven zou toeleggen.... Niet ik zal mij van het leven berooven. Mijn God,' voegde hij er bij, 'wat ben ik gelukkig, dat ik mijne godsdienstige beginselen heb!... Hoe zou het zonder die met mij gesteld zijn? Maar dank aan die beginselen moet thans de dood mij zoet schijnen... O zeker, er bestaat hierboven een onomkoopbaar Rechter, die mij wel de gerechtigheid zal weten te verschaffen, welke de menschen mij weigeren.'

Inmiddels drong het eerste schijnsel van den grauwen winterdag binnen de sombere kerkermuren door, en weerklonk het geroffel der trommen, die al de troepen binnen Parijs onder de wapenen riepen. De koning leende oplettend, maar kalm het oor: 'Dat is zeker de nationale garde, die bijeenkomt,' zei hij, en toen hij wat later het getrappel der paarden, het gedreun van het geschut en de stemmen der commandeerende officieren vernam, merkte hij even bedaard op: 'Het schijnt dat ze komen.' Maar zij, die hem moesten halen, kwamen nog niet. Herhaaldelijk werd er onder allerlei voorwendsels aan zijne deur geklopt, en de abbé Edgeworth sidderde elk oogenblik, dat het de laatste, de 'vreeselijke boodschap' zijn zou. De koning echter ging zonder de minste gejaagdheid naar de deur, gaf bescheid aan degenen, die hem aldus kwamen storen, en keerde weer bedaard tot den priester terug.

Eindelijk verscheen Santerre aan het hoofd van zijn troep om den veroordeelde af te halen.

'Ik ben gereed,' hernam de koning met waardigheid; 'wacht mij daar, binnen eenige minuten ben ik bij u.'

Nog eenmaal ging hij zich aan de voeten des priesters werpen.

'Alles is volbracht,' sprak hij, 'geef mij uw laatsten zegen en bid God dat Hij mij steune tot het einde.'

Toen stond hij op en ging met edele fierheid den troep te gemoet; hij had een gevouwen papier in de hand, zijn testament, dat hij een der voorste mannen verzocht, aan de koningin ter hand te stellen.

‘Dat gaat mij niet aan,’ antwoordde de revolutieman, die scheen alle menschelijk gevoel te hebben afgeworpen; ‘ik ben hier niet om uwe boodschappen aan te nemen, maar om u naar het schavot te brengen.’

Bedaard wendde de koning zich tot een ander, hem verlof gevend het papier in te zien en er bijvoegend dat het beschikkingen behelsde, die hij wenschte dat ter kennis der gemeente zouden gebracht worden. Deze nam het stuk aan.

Het was een gure wintermorgen en Cléry vreesde dat, zoo de koude zijn meester mocht doen huiveren, dit aan vrees voor den dood zou worden toegeschreven. Hij bood hem daarom zijn mantel aan, maar de koning verklaarde er geene behoefte aan te hebben en verlangde enkel zijn hoed. Cléry mocht zijn meester niet vergezellen om hem op het schavot behulpzaam te zijn ‘De beul is goed genoeg voor hem,’ hadden de bewakers gezegd, en voor het laatst drukte de koning dus zijn trouwen dienaar de hand, aan de omstanders verzoekend, dat deze zijne diensten mocht blijven wijden aan zijn zoon.

‘Gaan we!’ sprak hij daarop tot Santerre, en aan den voet des traps den concierge Mathey ontmoetend, die hem daags te voren door zijne onbeschaamde bejegening een bestraffend woord had ontlokt, zeide hij:

‘Ik ben gisteren wat driftig tegen u geweest, Mathey, vergeef het mij.’

Maar de kerel draaide hem den rug toe. Te midden der mannen van Santerre ging de koning thans het eerste voorplein over en keerde zich tot tweemaal om, ten einde een laatsten blik te werpen op die muren, welke alles bevatten wat hem dierbaar was. Daarbinnen pijnden zijne gemalin en zuster met de arme kinderen zich af in smachtend reikhalzen naar zijn komst. Helaas, nimmer zouden ze hem op aarde wederzien.

Aan den ingang van het tweede plein wachtte den koning een rijtuig, waarin hij met zijn biechtvader plaats nam tegenover twee gendarmen, die bevel hadden hem bij de minste beweging tot zijn ontzet neer te schieten. Het was namelijk ruchtbaar geworden dat een aantal jonge edellieden het stoute plan hadden gevormd, hun koning uit de handen zijner beulen te bevrijden. Maar er was wel voor gezorgd, dat die edele toeleg verijdeld werd. Honderdduizend gewapende mannen waren op de been om den beul zijn slachtoffer te verzekeren; in driedubbele haag stonden zij opgesteld langs heel den weg, dien de stoet volgen moest. Geladen kanonnen waren aan de kruispunten der straten opgesteld, en met de brandende lont stonden de kanonniers gereed ze op het minste verdachte gedruisch af te vuren. Niemand, die geen deel uitmaakte van de gewapende macht, mocht zich op den weg vertoonen; al de huizen waren gesloten; wanneer de koning een blik uit het portier wierp, aanschouwde hij, zoover zijn oog reikte, slechts blanke sabels, bajonetten en pieken. Zestig trommelslagers gingen zijn rijtuig vooraf ten einde door hun dof gerommel elken mogelijken kreet te smoren. Het was eene onnoodige voorzorg: behalve enkele roepen om genade, op het oogenblik dat de veroordeelde in het rijtuig stapte geuit, maar onmiddellijk onder het rumoer verdoofd, werd geene enkele uiting van leedgevoel of toejuiching vernomen. Met starre blikken en roerlooze trekken staarden al die duizenden voor zich; wat er ook in hun binnenste mocht omgaan, niemand waagde het eenige gewaarwording te uiten. Loodzwaar drukte op heel Parijs het vreeselijke gewicht van den schrik. De anders zoo luidruchtige stad scheen met stomheid geslagen. Akelig weerklonk door de holle straten het geroffel der trommen, het getrappel der paarden, de regelmatig dreunende stap van het voetvolk, heel het doffe gedruisch van dien ontzaglijken stoet, welke daar zwijgend en somber voorttrok onder de grauwe winterlucht, als een vale doodsluier uitgespreid over de stad der koningen, die haar laatsten koning naar het schavot zag voeren.

Twee volle uren duurde de bange tocht, en de koning maakte zich dien tijd ten nutte om in het brevier van den priester de psalmen te lezen, die deze hem als het meest toepasselijk op zijn toestand aanwees. Evenals koning David zuchtend over de ongerechtigheid zijns volks en de verdrukking zijner vijanden, verhief hij met hem uit de diepte der vernedering zijne stem tot den God zijner vaderen.

Eindelijk had de stoet het plein voor de Tuilerieën bereikt; dáár, in het gezicht van het paleis zijner voorzaten, vlak voor het omvergeworpen standbeeld van Lodewijk XV, dat eertijds zijn naam gaf aan dit plein, nu *place de la Révolution* geheeten[1], op de plek waar thans eene eeuwig schreiende fontein onophoudelijk het plaveisel schijnt te willen schoonwasschen, daar was de guillotine opgericht, waaronder Lodewijk XVI het hoofd zou laten.

Rondom het schavot was eene groote open ruimte gelaten, in het rond met kanonnen afgezet, en buiten dien kring strekte zich een onmetelijk woud uit van stalen bajonetten. Zoodra de veroordeelde uit het rijtuig stapte, werd hij omringd door een drietal beulen, die hem wilden ontkleeden. Maar hij wees hen met waardige fierheid af, ontdeed zich zelf van bovenkleeren en halskraag en sloeg den boord van zijn hemd terug. Daarop wilden de beulen hem binden; maar opnieuw trok hij zich verontwaardigd terug, verklarend dien smaad nooit te zullen gedoogen. Met geweld wilden de beulen hem thans aan de onteerende kneveling onderwerpen. Lodewijk XVI wierp een ondervragenden blik op zijn biechtvader.

‘Sire,’ sprak deze met tranen in de oogen, ‘in dien nieuwen hoon zie ik slechts een laatsten trek van gelijkenis tusschen Uwe Majesteit en den God, die weldra uw belooning zal zijn.’

De martelaar der ongerechtigheid hief den blik ten hemel, en zich daarop tot de beulen wendend, zeide hij:

‘Doe met mij wat gij wilt, ik zal den kelk tot den bodem ledigen.’

Op den schouder van zijn biechtvader geleund, besteeg hij vervolgens met moeite de steile trappen van het schavot, en, zoo verhaalt de priester, ‘ik vreesde een oogenblik dat zijn moed begon te verzwakken; maar hoe verbaasd was ik, toen ik hem, aan de bovenste trede gekomen, om zoo te zeggen uit mijne handen zag ontsnappen, met vasten tred heel de breedte van het schavot overschrijden, door zijn blik alleen vijftien of twintig trommelslagers, die tegenover hem geplaatst waren, het stilzwijgen opleggen en, met zoo krachtige stem dat ze tot den *Pont-Tournant* kon verstaan worden, duidelijk die eeuwig gedenkwaardige woorden hoorde uitspreken:

‘Franschen, ik sterf onschuldig aan al de misdaden, die men mij ten laste legt. Ik vergeef den bewerkers van mijn dood, en ik bid God, dat het bloed, dat gij gaat vergieten, nooit kome over Frankrijk....’

Hij wilde er nog meer bijvoegen; maar Santerre kwam met den blanken sabel aangedraafd en gaf den trommelslagers een teeken: onmiddellijk smoorde het geroffel de stem van den onschuldig veroordeelde, maar luide en plechtig klonk boven het gedruisch het woord van den priester:

‘Zoon van den Heiligen Lodewijk, stijg ten hemel!’

Van aandoening overstelpt, zeeg de biechtvader neer en ontwaakte eerst uit die bezwijming, toen hij zijn gelaat met iets warms voelde besproeien. Het was het afgehouwen hoofd van den koning-martelaar, dat, door den beul het schavot rondgedragen om het de menigte te vertoonen, den priester met de nog lauwe bloeddruppelen besprenkelde.

---

[1] Op het oogenblik Place de la Concorde.

Het losbrandend geschut verkondigde aan de verste voorsteden dat ‘het hoofd van den tiran was gevallen,’ maar verstomde ook het ‘Leve de republiek!’ en sloeg de omstanders met vreeze en beven: het scheen de donderende stem van het hemelsche gericht, dat wraak riep over den koningsmoord.

(*Wordt voortgezet*.)

[Onze gravures]

Broertje plagen.

Aardiger tafereeltje uit de kinderwereld, dan dat hetwelk de Fransche kunstenaar ons hier te genieten geeft, zagen we zelden. De kleine kleuters, die hier in het zand liggen te ravotten, zijn zoo natuurlijk naar het leven weergegeven, dat we ons verbeelden het gekraai te hooren, waarvan het dartele spel vergezeld gaat. 't Is of we den oudste, wien de ondeugd uit de oogen straalt, het hooren uitschateren van pret, terwijl hij broertje schrik aanjaagt met de doode kreeft, die er met hare geweldige scharen en sprieten dan ook angstwekkend genoeg uitziet. En niet minder koddig is de angst van den kleinste, die vervaard achteruitdeinst en het gedrochtelijk zeemonster met groote oogen aanstaart. Dat schalke groepje moet ook aan de stroefste lippen een glimlach ontlokken.

Het ware portret van Thomas à Kempis.

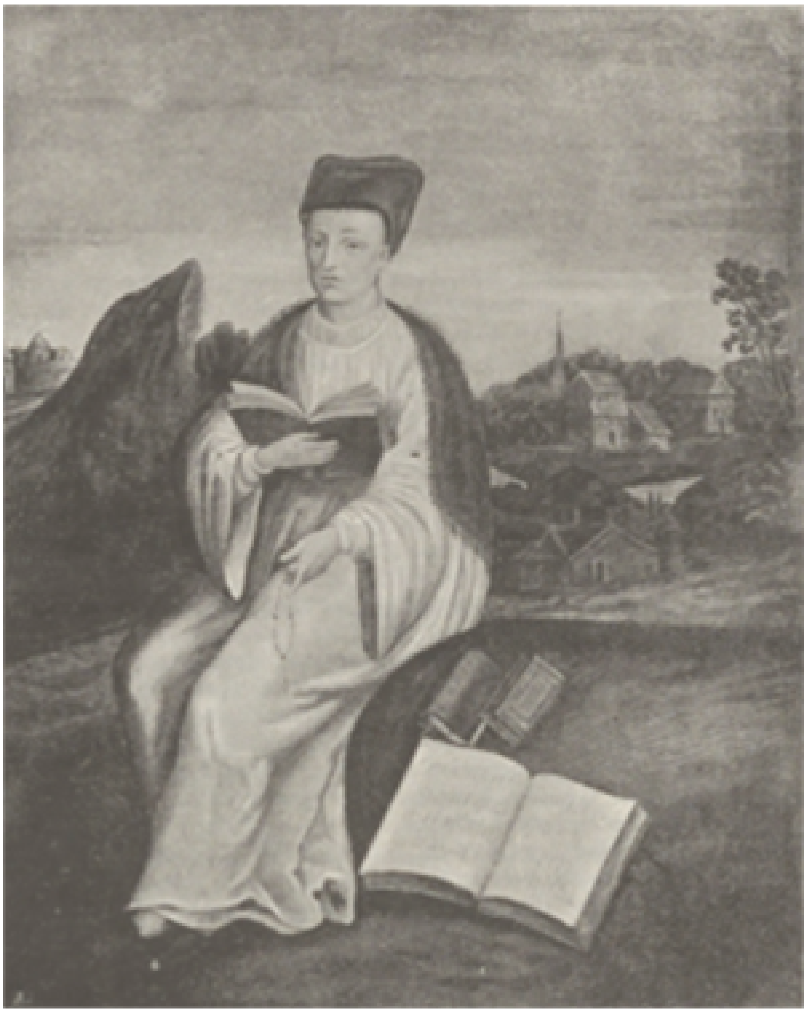

HET WARE PORTRET VAN THOMAS À KEMPIS.
naar de oudst bekende schilderij.

De schilderij, waarnaar onze gravure is genomen, is een eikenhouten paneel, van 63 centimeters hoogte op 47 breedte, door den hoogen ouderdom eenigszins donker geworden, maar overigens volkomen ongeschonden. Het stuk. door oudheidkenners in het begin der XVIe eeuw geplaatst, behoort thans aan de familie Allard te Geertruidenberg, maar is oorspronkelijk van Zwolle afkomstig.

Men ziet Thomas in zijn ordesgewaad op de helling van den Agnietenberg zitten, een geopend boek in de eene en een rozenhoedje in de andere hand; terwijl aan zijne linkerzijde een groot boek ligt met de bekende spreuk: *In omnibus requiem quesivi et nusquam inveni, nisi in een hoecxken met een boecxken*. Daarbij liggen, ten teeken van Thomas' werkzaamheid als schrijver, nog een paar kleinere boeken, in formaat en band geheel overeenstemmende met zijne te Brussel bewaarde eigenhandige geschriften. Op den tweeden grond staat een huis, dat wellicht een bijgebouw van het klooster voorstelt; iets verder achterwaarts ziet men het eigenlijke klooster met de kerk. Op den achtergrond in het verschiet verrijst een versterkt kasteel.

De vergelijking onzer schilderij met andere oude stukken, vooral met het oorspronkelijk nog heden te Zwolle bewaarde portret van Thomas, toont dat wij hier onbetwistbaar zijne ware afbeelding voor oogen hebben.

Kleine fee.
Tafereelen uit Marlitt's verhaal:
Het geheim der oude jufvrouw.
(*Vervolg.*)

Een oogenblik zweeg zij; toen antwoordde zij met nedergeslagen oogen: In de laatste ziekte van papa die, zooals gij weet, een doodelijken afloop scheen te zullen hebben, verzocht hij mij hem verscheidene papieren uit zijn sekretaire te brengen, - ik moest ze voor zijne oogen vernietigen: 't waren dokumenten der familie Hirschsprung; waarschijnlijk had hij ze als kuriositeiten bewaard.. Of nu de schijnbare nabijheid des doods meedeelzamer maakte, of dat hij behoefte gevoelde nu eenmaal over deze zaak te spreken - genoeg hij wijdde mij mee in...

- En schonk u zekeren armband, niet waar? viel de professor haar scherp in de rede.

Zij knikte zwijgend en zag smeekend en als hulpbehoevend tot hem op.

- Houdt gij nu de zaak, na deze verklaring, nog voor de verdichting eener waanzinnige? vroeg de professor koel glimlachend aan zijne moeder.

- Ik weet alleen, dat deze persoon, - zij wees van toorn bevend op de jonge vrouw, - in domheid en onverstand alles overtreft, wat ik tot hiertoe ontmoet heb!.... Dat is echter de ijdelheidsduivel, die laat iemand geene rust, dan moet men zulk een zeldzamen armband aandoen, en dien door de lieden doen bewonderen, die dan meteen den fraaien blanken arm zien!

De jonge weduwe viel uit hare rol van treurende boetelinge en wierp een woesten blik op de tante, die plotseling eene harer zwakste zijden zonder verschooning aan het licht bracht.

- Ik wil er niet over uitweiden, Adèle, hoe 't u bij uw vroom en onschuldig gemoed, waarop gij u bij iedere gelegenheid beroemt, mogelijk is geweest, een gestolen sieraad te dragen, sprak de professor schijnbaar kalm, maar zijne stem klonk dof en morrend, als vòòr 't uitbreken van een samentrekkend onweer. Ik laat het aan u zelf over te beslissen, wie strafbaarder is, de arme moeder, die brood voor hare hongerende kinderen steelt, of de rijke weelderige vrouw, die zich in alle genot des levens baadt en den diefstal liefdeloos bevordert.. Maar dat ge zoo onbeschaamd kondt zijn, dit oneerlijk verkregen sieraad met groot vertoon om de reine hand van het meisje te leggen, dat uw kind had gered, - gij zegdet daarbij uitdrukkelijk, dat de armband u zeer dierbaar was, maar dat ge voor Anna 't liefste met vreugde kondet opofferen; dat gij het voorts gewaagd hebt, ten opzichte der afkomst van dit meisje, u op het hooge standpunt eener smettelooze familie te stellen, alle deugden van zuiver bloed voor u in aanspraak nemend en haar in de sfeer van verdorvenheid stootend, terwijl ge van de daad uws vaders bewust waart, dat is eene stuitende schandelijkheid, die niet streng genoeg veroordeeld kan worden.

De jonge weduwe wankelde, sloot de oogen en greep met onzeker tastende hand naar de tafel, om zich vast te houden,

- Nu, zoo geheel ongelijk hebt gij niet, Johannes, sprak mevrouw Helwig, terwijl zij de waggelende hevig aan den arm schudde, om haar weer tot haar zelven te brengen - onmachtige vrouwen waren haar een gruwel - geheel ongelijk hebt gij niet; maar uwe laatste uitdrukking is toch al te hard! Eene verregaande domheid was het wel, maar daarom moet ge toch niet vergeten, wat ge aan Adèle's positie schuldig zijt... De vergelijking met de arme vrouw was, neem mij niet kwalijk, een weinig ongepast Er is veel onderscheid of men, onbeheerd goed vindt, of met beraden overleg brood van anderen steelt... Maar dat is ook weêr een van die afschuwelijke nieuwerwetsche denkbeelden, dat men het gemeene volk met de voorname klassen over één kam scheert; het verwondert mij ten hoogste zulke dingen uit uw mond te hooren. Even onverantwoordelijk is het, een meisje als Caroline op deze wijze tegenover eene fatsoenlijke vrouw, te stellen, eene gemeene, opgeraapte deerne..

- Moeder, ik heb u van middag in den tuin al gezegd, dat ik die onvergeeflijke uitvallen op de eer van dit meisje niet meer dulden wil! riep de professor, terwijl de aders aan zijn voorhoofd van gramschap zwollen.

- O, o, een weinig meer zelfbeheersching en achting, heer zoon, als ik u mag verzoeken. Gij spreekt tegen uwe moeder! bevool zij, terwijl zij afwijzend de hand tegen hem uitstrekte en een vernietigenden blik uit hare koele, grijze oogen schoot. Gij speelt voortreffelijk den ridder voor deze verlatene schooiende prinses, er zal dus wel niets anders overblijven, dan haar ook mijn eerbied aan de voeten te leggen!

- In dit geval zult gij zekerlijk komen, moeder! antwoordde hij met groote kalmte op dezen bijtenden hoon, terwijl zijne oogen zich vast en doordringend op haar gelaat hechtten. Gij zult haar de noodige achting niet mogen weigeren, want, zij zal mijne vrouw worden!

En het geschiedde werkelijk, het ongehoorde: het oude koopmanshuis bleef na deze verklaring staan; de aarde opende zich niet, om de kleine stad met den onzinnigsten aller Helwigs te verzwelgen, zooals de groote vrouw in de eerste verpletterende verbazing verwacht had. Hij stond daar, koel en onbewegelijk, het beeld van een man, die zijn besluit genomen heeft, en op wien vrouwentranen, zenuwaanvallen en uitberstingen van toorn machteloos afstooten, even als de golven van den rotsachtigen oever.

Mevrouw Helwig viel sprakeloos van schrik achterover in haren stoel; Adèle herstelde zich van hare halve flauwte en begon zenuwachtig te lachen. De verheerlijkende sluier viel van haar hoofd in den hals, en de verwarde lokken, waarin nog de halfverwelkte roos van den namiddag hing, kronkelden zich als slangen om het gloeiend voorhoofd.

- Daar hebt gij nu het gevolg van uwe zoo hoog geprezen wijsheid, tante! riep zij gillend. Nu krijg ik de kroon op 't hoofd! Wie heeft u met alle macht zoeken te bewegen Caroline om elken prijs te laten trouwen eer Johannes thuis kwam? - Ik had er stellig voorgevoel van, dat dit schepsel ons aller ongeluk zou worden. Nu moogt gij ook de schande dragen, waarvoor gij u met alle macht verblind hebt. Ik ga echter terstond weêr naar Bonn vertrekken, en zal aan de professors-vrouwen verkondigen wat voor soort de nieuwe kleine kollega is, die eerlang hun zeer geëerden gesloten kring zal binnentreden.

En zij stoof de kamer uit.

(*Wordt voortgezet*.).

[Nummer 50]

Een praatje met onze Abonnenten.

Een goed, een belangrijk nieuws zelfs hebben wij onzen lezers te melden.

Met het eerste nummer van den volgenden jaargang wordt onze Illustratie met 4 bladzijden vergroot.

Ons tijdschrift zal dus in den zesden jaargang verschijnen met ongeveer 28 kolommen tekst van 3 gewone bladzijden ieder; wat voor elk nummer 84 bladzijden of een klein boekdeel in gewoon formaat vormt.

De Nieuwe Belgische Illustratie wordt daardoor het grootste tijdschrift van geheel België.

Reeds lang deed zich het wenschelijke van eene hervorming aan onze uitgave gevoelen: wij waren, bijzonder voor de opneming van groote romans, te eng gehuisd; ons gebied moest uitgebreid worden, want wie in onzen tijd van vooruitgang en voorspoed niet mede voorwaarts schrijdt, blijft achteruit en verdwijnt ten laatste.

Vooruit dan met onze Illustratie! Zonder den abonnements-prijs van 10 franken te verhoogen, zullen wij onzen inschrijvers dus voortaan jaarlijks een kunst-album leveren met 250 gravures en meer dan 4300 gewone bladzijden tekst.

Goedkoopere uitgave van dezelfde kunstwaarde wordt in onze taal niet aangetroffen.

Bij deze aanzienlijke uitbreiding en verbetering, die de onkosten onzer onderneming schier verdubbelen zal, koesteren wij de gegronde hoop door al onze abonnenten niet enkel toegejuicht, maar ook ondersteund te worden.

Een woord van aanbeveling is zoo gauw gesproken, kost zoo weinig moeite, en draagt gewoonlijk vruchten als het belangloos en uit overtuiging gesproken wordt.

Zooals onze Illustratie in hare vergroote gedaante verschijnen zal, verdient zij inderdaad eene plaats in elken familiekring, waar godsdienstgeest naast kunstzin, waar liefde tot fraaie letteren naast weetlust heerschende zijn.

Lezen is in onzen tijd van algemeen verspreid onderricht eene schier onontbeerlijke behoefte geworden.

Ons volk wil lezen, veel lezen zelfs: maar ongelukkiglijk is het niet zeer kieskeurig voor wat zijne lectuur betreft.

Niet, dat de Vlaming thans meer dan vroeger trek gevoelt voor verhalen, waarin met de zedelijkheid lichtvaardig omgesprongen wordt.

Goddank, neen; ons volk wil nog altoos dat zijn aloud gevoel van eerbaarheid in zijne lezing geëerbiedigd worde.

De vertalingen der naturalistische Fransche romans hebben voor het oogenblik nog geene de minste kans van gelukken bij ons Vlaamsch publiek.

Ons volk heeft nog altoos zijn onverbiddelijk en veroordeelend '*dat is een slecht boek*' voor ieder werk, dat kwetsend is voor zijn zedelijk gevoel.

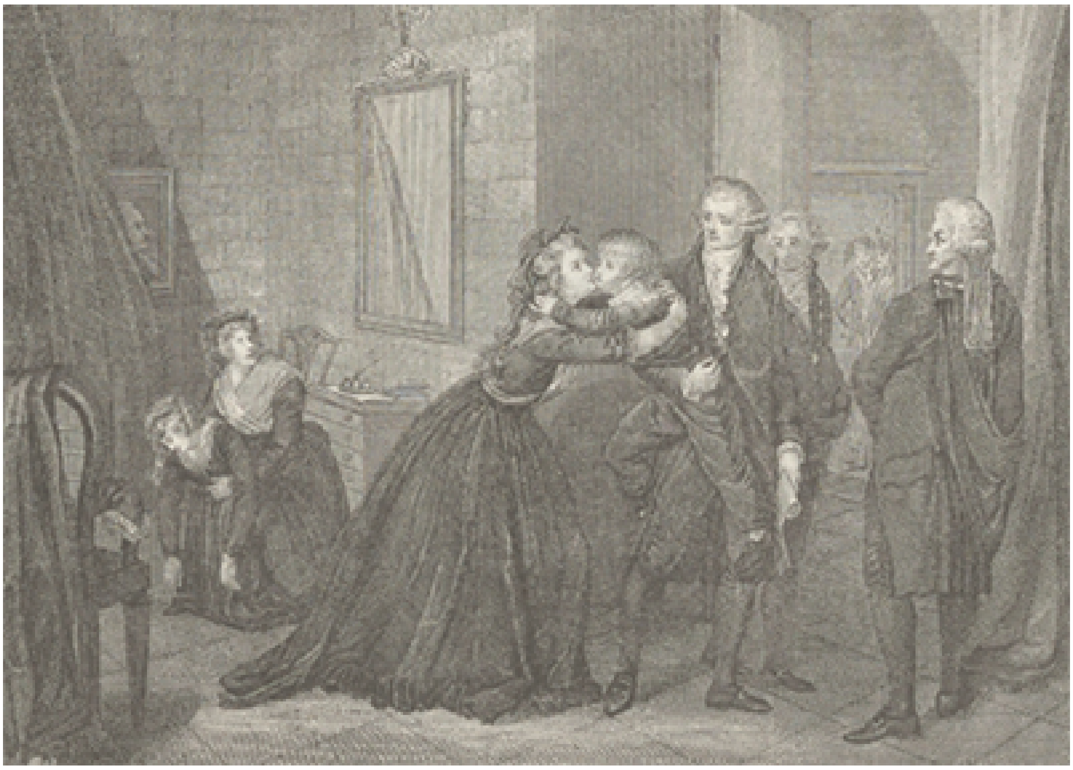

VOOR HONDERD JAREN. - De kleine dauphin aan zijne moeder ontrukt, 1 Juli 1793.
Naar eene prent uit het jaar 1795, van J. Bulthuis.

Lichtzinnige en onzedelijke lectuur behoort hier nog altoos schier uitsluitend te huis in de Fransche pers.

De Vlaming kan nog altijd blozen bij een sluitend woord of een zedekrenkend tooneel; de Franschlezenden, zelfs de kieschten, moeten dat reeds lang afgeleerd hebben.

Wie de Vlaamsche letterkunde ondersteunt, helpt het reine gemoedsleven van onzen landaard in stand houden; wie enkel zijn penning gunt aan de Fransche pers begaat nog iets meer dan zich aan volksmoord medeplichtig maken: hij verbreedt en vergemakkelijkt den weg, die tot den kolk van zedebederf en ondeugd leidt.

Dit is reeds tot vervelens toe herhaald.

‘*Wat minder fraaie woorden en wat meer penningen voor de Vlaamsche taal en letteren,*’ zou aan velen mogen toegeroepen worden.

Edoch, in de ondersteuning der Vlaamsche pers dient niet onvoorwaardelijk, maar omzichtig te worden gehandeld; want vindt men in Vlaamsche uitgaven tot nog toe schier geene bepaald zedekrenkende schriften; godsdienst-kwetsende, ja, godloochenende druksels worden onder den schuilmantel der wetenschap hedendaags veel van over de grenzen binnengesmokkeld.

Met Conscience denken wij, dat het geloof onzer voorouderen in onze letterkunde niet alleen moet geëerbiedigd worden; maar dat die eerbied er den grondslag en de kenmerkendste eigenaardigheid van uitmaken moet

De ‘Illustratie’ heeft nooit andersdenkenden op godsdienstig gebied aangerand; doch tevens ruimschoots het hare bijgedragen om den godsdienstigen luchtkring van ons Vlaamsen familieleven door beeld en schrift gestadig reiner te maken en te verhelderen.

Naar voorvaderlijken trant komen wij op Kersdag en Paschen in feestgewaad onze hoogtijd wenschen, en vereenigen wij ons met alles wat met het godsdienstige leven van ons volk in verband staat.

Wie het godsdienstige stelselmatig uit zijne schriften bant, dempt de bron van alle poezij; en wat is letterkunde zonder dichterlijke begeestering en verzuchting naar het ideale: het anatomisch beeld van den mensch, dat wel zijne vezelen en spieren, maar niet zijn heerlijk hulsel vertoonen kan.

Onze letterkunde dient dus streng zedelijk te wezen en een zacht godsdienstig waas rond zich te spreiden; doch die kostbare hoedanigheden vragen echter nog eene vollediging: de ernst. Door verbeterd lager onderwijs komt ons volk stilaan op de hoogte om den schoonsheidsvorm in de litteratuur te smaken en te waardeeren, om den dieperen zin te vatten; en het wil niet enkel meer lezen om zijne nieuwsgierigheid, maar hoofdzakelijk om zijne weetgierigheid te voldoen: het wil *lezen* en *leeren*.

Zelfs in den werkmansstand worden tegenwoordig mannen gevonden, die iets meer ter lezing verlangen dan den grofgesponnen roman, vol onwaarschijnlijkheden en gruwelen, waarvan de Fransche litteratuur overvloeit, en waarmede zich te onzent de zoogezegde beschaafde klas bevredigt.

Zij zijn ten huidigen dage reeds talrijk de volksjongens, die weten dat er nog eene andere letterkunde bestaat dan die der *Chrestomathie* onzer verfranschte kostscholen, en voor wien de rijke en veel ernstigere letterschatten der Engelschen en Duitschers, zelfs de moderne meesterstukken van Russische en Noordsche, van Spaansche en Italiaansche litteratuur geene onbekenden meer zijn.

Ja, menig burgersjongen staat tegenwoordig hooger met zijn lager onderricht dan sommigen, die het voordeel genoten veeljarige studiën te doen.

De eerste kent wel is waar doorgaans slechts ééne taal, zijne moedertaal; maar hij kent ze grondig en kon ze bijgevolg doen dienen ter ontginning van al zijne wetenschap, tot voertuig van al zijne gedachten en woorden.

De anderen kennen gebrekkig twee, drie,... misschien wel zooveel talen als er kleuren aan den regenboog zijn; maar even als deze dwarlen zij zoodanig door elkander, dat zij ten slotte nog slechts een kleurloos iets vormen.

Ernst vooral, denkvermogen, liefde tot de wetenschap moet door onze letterkunde opgeroepen en bevorderd worden, wil onze burgerij, door een verstandeloos onderwijs bedorven, met die van andere natiën op gelijken voet staan.

En vooral onder dit opzicht ware het wenschelijk dat ons tijdschrift op de familietafel van elk gegoed Vlaamsch burgergezin zijne plaats mochte vinden.

(*Wordt voortgezet.*)

Voor hondred jaren.
Tafereelen uit de groote Fransche Revolutie
Door J.R. van der Lans.

XX.

> Het schrikbewind in de provincie. - De dauphin aan zijne moeder ontrukt. - De koningin overgebracht naar de Conciergerie. - Hare verschijning voor de revolutionnaire rechtbank. - Haar dood.

Eindelijk dan had de revolutie zich het offer zien toewerpen, waarop ze van den beginne had gevlamd: het hoofd des konings was gevallen. Was thans haar onverzadelijke bloeddorst bevredigd? Helaas, evenmin als de heete begeerte van den tijger, nadat hij eenmaal menschenbloed heeft geslurpt. Bloed, altijd meer bloed zou zij eischen, om ten slotte, volgens het woord van een harer helden, den dweepzieken Vergniaud, te eindigen met als Saturnus haar eigen kinderen te verslinden.

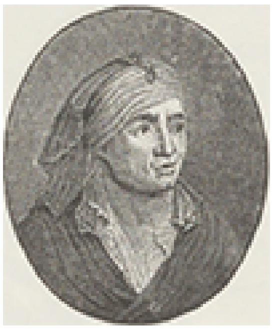

MARAT.

Het leed niet lang of in de Conventie zelf gingen kreten op, die de hoofden eischten van een dertigtal harer eigen leden, beschuldigd van ‘gematigdheid’! En al vielen die hoofden niet onmiddellijk, de dag daartoe zou weldra komen. Marat herhaalde iederen morgen in zijne bloedademende pamfletten: ‘Tot heil des lands moeten tweehonderd duizend hoofd vallen.’

En ofschoon door eene kwaadaardige ziekte aangegrepen, verteerd door vurige koortsen, die hem dwongen een groot gedeelte van den dag in het bad door te brengen, bleef het monster al de kracht, die hem nog was overgebleven, inspannen tot verdelging zijner medemenschen. Naast het bad, waarin hij verademing zocht voor de stekende pijnen, had hij papier, pennen en inkt bij zich om zijne lijsten van verdachten op te maken en te zorgen dat de guillotine steeds in werking bleef. De dolk van Charlotte Corday, die Marat in zijne badkuip kwam treffen, zoodat hij ten slotte zwom in zijn eigen bloed, gelijk hij zich tot dusver in dat van anderen had gebaad, verloste Frankrijk wel van dit wan gedrocht, maar niet van het ontembare monster der revolutie. Dit scheen als de hydra der fabel slechts een zijner koppen te verliezen om er tien, twintig voor in de plaats op te steken, die met vernieuwde felheid dood en verderf braakten.

Wij zullen hier niet uitweiden over de verwoede slachting, die geheel Frankrijk met lijken bezaaide, daar alom de bevolking in opstand kwam tegen het schrikbewind der Conventie en deze, door de vijanden van buiten en door de *contre-révolutionnaires* van binnen te gelijk bestookt, hare legers uitzond om elken weerstand te vuur en te zwaard te onderdrukken.

Overal weerklonk de kreet van het oude, trouwe Frankrijk: ‘Leve de koning!’ als een machtig protest tegen de gruweldaden der koningsmoorders; maar, helaas, in stroomen bloeds werd die kreet gesmoord.

Van den eenen uithoek des lands tot den anderen, van het koele Bretagne tot het zoele zuiden woedde de burgerkrijg, rookten de slagvelden, stroomde het bloed en steeg de walm der platgebrande steden en dorpen ten hemel. En die broederoorlog was nog niets in vergelijking der bloedtooneelen, welke op iedere zegepraal van de legers der Conventie volgden. Als de veldheeren der republiek, aan het hoofd hunner troepen, eene overweldigde stad binnentrokken, dan lieten zij de guillotine voor zich uitdragen, en het vreeselijke moordtuig, op het voornaamste plein opgericht, bleef zonder ophouden in werking. Te Lyon werkte de valbijl vier en twintig dagen lang om opruiming te houden onder de zes duizend gevangenen, die in de kerkers den dood verbeidden. Heel de stad, die op bevel der Conventie weid omvergehaald, droop van de slachting; het water der Rhône werd er door verpest; tot ver in den omtrek werd de lucht verontreinigd door de menigte onbegraven lijken. Te Nantes moordde men zoolang tot de beulen, vermoeid van het slachterswerk, een gemakkelijker middel van verdelging bedachten. Hun aanvoerder, de helhond Carrier, kwam op het denkbeeld zijne slachtoffers bij honderden te verdrinken; hij vond de vreeselijke klepschuiten uit (*bateauz à soupape*), die na de veroordeelden tot midden op de Loire te hebben gevoerd, op een gegeven teeken hunne luiken openden en hun geheelen inhoud van levende menschen in het diep van den stroom uitstortten. Uren ver spuwde de rivier, verzadigd van lijken, de ingezwolgen prooi weer op de oevers uit, als walgde zij van het aas, haar opgedrongen door de barbaren, die haar spottenderwijze den *révolutionnaire fleuve* noemden.

Maar genoeg van al die gruwelen, hier slechts even aangestipt ten bewijze dat het hoofd des konings den onverzadelijken honger der revolutie eer geprikkeld dan gestild had. Keeren wij naar den *Temple* terug, en aanschouwen wij daar, als het omfloerste beeld van heel het gefolterde Frankrijk, die ontroostbare weduwe van Lodewijk XVI, met hare arme kinderen, wier lot alleen haar deed sidderen voor den dreigenden dood, dien zij als den verlosser van alle aardsche leed verbeidde.

‘Ach! zoo mijne kinderen mij niet meer noodig hadden,’ zuchtte zij tot hare engelachtige gezellin, de vrome Elisabeth, ‘zou ik bereid zijn aanstonds te sterven.

Zoo ik vóór u mocht in heengaan, zult gij mijne plaats bij hen innemen, niet waar? Uw broeder is gelukkiger dan wij; hij is van alles bevrijd.'

Ook zij zou weldra bevrijd worden; zij had er een voorgevoel van, en dagelijks bad zij in Elisabeths gebedenboek het gebed om de genade van een zaligen dood. Maar alvorens ook voor haar het uur der verlossing slaan zou, moest zij den kelk des lijdens ledigen tot den bittersten droesem. Zij had geleden als vorstin, als vrouw, als echtgenoote, maar het grievendste zou zij worden gefolterd in haar moederhart.

Na haar den dierbaren gemaal ontrukt te hebben, begreep de vindingrijke haat harer vijanden dat er geene wreedere pijniging tegen haar kon uitgedacht worden dan de scheiding van haar zoon. Een decreet der Conventie gelastte dat de 'jonge Capet' van zijne betrekkingen zou worden gescheiden en opgesloten in den veiligsten schuilhoek van den kerker. Bij het vernemen van dit barbaarsche besluit stond de koningin eene wijle als verplet. Sedert lang had zij zich op liet ergste voorbereid, maar deze wreedheid, neen, had ze niet voorzien. Zoo men haar had komen aanzeggen, dat zij onmiddellijk ter dood moot gaan, het zou haar niet aldus getroffen hebben.

Na van den eersten schrik bekomen te zijn en het noodlottige bevelschrift nogmaals doorlezen te hebben, wierp zij zich op het bed, waarop de jonge prins nog rustte, en riep in vertwijfeling uit:

'Neen, gij zult hem mij niet ontrukken; doodt mij liever dan mij te scheiden van mijn kind.'

'Hem zullen we onder uwe oogen dooden, als gij u niet onderwerpt aan de wet,' hernamen de handlangers der Conventie met verpletterende koelheid.

Die bedreiging bracht de moeder tot bedaren. Gelijk de vrouw voor Salomons gericht koos zij voor zich het wee der scheiding boven den dood van haar kind. Was zij straks opgevlogen als eene leeuwin, wie men haar welp ontrukt, thans besproeide zij haar lieveling met tranen. Het knaapje bad en smeekte haar, hem toch niet over te leveren aan de mannen der Conventie, die zijn armen vader op het schavot hadden gebracht. Met bloedend hart moest zij nog pogen het kind gerust te stellen en te troosten. Zij kleedde hem voor de laatste maal, streek zijne zachte blonde haren glad en gaf hem eindelijk over aan die onverbiddelijke mannen, hen onder tranen bezwerend, toch medelijden te hebben met haar schuldeloos kind.

'Ik verzoek de gemeente,' sprak zij nog op het oogenblik dat de mannen reeds op den drempel stonden om met haar lieveling te vertrekken, 'mij te veroorloven, dat ik eenmaal per dag mijn zoon zien mag, in tegenwoordigheid van getuigen, terwijl hij aan tafel zit; ik zal hem niet omhelzen, niet zelfs toespreken.'

De onverbiddelijke raad vernam dit moederlijk verzoek en.... ging tot de orde van den dag over. Toen de arme moeder aldus de laatste hoop zag vervlogen, ooit weer de lieftallige trekken van haar kind te aanschouwen, barstte zij in snikken en tranen uit en deed de kerkergewelven van hare smartkreten weergalmen. Tevergeefs poogden de jonge prinses en madame Elisabeth haar te troosten. Gelijk Rachel wilde zij niet getroost worden, omdat haar kind haar ontnomen was.

Eene maand later, den 2^{en} Augustus 1793, werd de koningin plotseling opgeschrikt uit haar eersten slaap; men gunde haar slechts enkele oogenblikken om zich, in tegenwoordigheid der ruwe kerels, te kleeden en hare dochter en zuster vaarwel te zeggen.

'Ach God!' jammerde de wreedaardig gefolterde, 'moet ik alweer scheiden van wat ik liefheb!' Maar de vertwijfeling ziende van hare arme dochter, deed zij hare smart geweld aan om het kind gerust te stellen. 'Mijn kind,' sprak ze, 'uwe tante blijft immers bij u.... en ik kom terug.'

Ik kom terug! Ach, met den mond had zij het woord uitgesproken, maar haar hart zeide het tegendeel. Neen, zij zou hare dierbaren niet meer terugzien. En geheel verslonden in hare smart, hoorde zij het niet, hoe men haar waarschuwde bij het doorgaan der lage kerkerdeur te bukken. Zij stiet zich het hoofd tegen een balk, maar op de vraag of zij zich bezeerd had, gaf zij ten antwoord:

‘Och, in den staat, waartoe ik gebracht ben, kan niets ter wereld mij meer bezeeren!’

De ongelukkige bedroog zich, de wreedheid zou wel folteringen weten te bedenken om haar tot in de teerste vezelen harer ziel te pijnigen.

Het sloeg twee uur op al de torens van Parijs, toen Marie Antoinette in de nachtelijke duisternis over de sombere binnenpleinen van het akelig kerkerslot werd gevoerd. Een rijtuig wachtte haar aan den ingang; een viertal beambten stapten met haar in, terwijl veertig gendarmen met den blanken sabel de huurkoets omringden, die in vollen draf wegratelde.

Waarheen zou zij de koninklijke gevangene brengen? Naar het schavot? Neen, eerst wachtte de diep vernederde vorstin nog eene veel smadelijker gevangenschap. Het rijtuig bracht haar naar de vunze kerkerholen der *Conciergerie*, in de kelders onder het paleis van Justitie, op dat oogenblik volgepropt met gevangenen. In een afgelegen vertrek, waar het behangsel, dat de sporen vertoonde van gele leliën op blauwen grond, aan flarden bij de vochtige muren neerhing, was echter nog plaats voor haar, die eenmaal onder goudgeleliede draperieën had gerust. Thans was een strooleger voor haar gespreid, maar de voormalige bewoonster der Tuilerieën sloeg er geen acht op: het eigen lot deerde haar niet meer; zij leed slechts in hare kinderen. Toch kwam er geene klacht over hare lippen, en toen de mannen de grendels achter haar hadden dichtgeschoven, knielde zij neder naast de ellendige legerstede en smeekte God, dat Hij haar sterkte geven mocht om alles te dragen, wat Hij over haar mocht besloten hebben.

Zoodra het eerste bleeke schijnsel van den nieuwen dag in haren kerker doordrong, zag zij de deur plotseling geopend en twee gendarmen binnentreden.

‘Wat wilt gij van mij?’ vroeg de keizersdochter, die haar leven gesleten had in paleizen, en wie thans zelfs de ellendige gevangenkamer zou betwist worden.

‘Wij hebben bevel hier te blijven en het oog op u te houden.’

‘Hoe! ik zal zelfs niet alleen mogen zijn?’

‘We zullen een scherm in de kamer zetten; dat is al schoon genoeg.’

‘O God,’ stamelde de zwaarbeproefde in stilte; ‘ik breng U ook die nieuwe kwelling ten offer! Geef mij de kracht der berusting.’

De koningin van Frankrijk zou voortaan hare kamer hebben te deelen met een paar ruwe mannen uit het volk, wier luidruchtig gebabbel of onbetamelijke scherts zij den ganschen dag moest aanhooren. Hare gebeden en overpeinzingen zouden gestoord worden door het gelach of gevloek dier bewakers, welke zich in de nabijheid der edele gevangene den tijd met kaart- of dobbelspel verdreven, terwijl ze het lage vertrek met den walm hunner tabakspijpen vervulden. Gelukkig waren die gendarmen niet altijd zoo onbarmhartig als Robespierre wel gaarne gewenscht had. Het ongeluk der onttroonde vorstin, der beroofde moeder bleef op die vereelte gemoederen niet zonder uitwerking. Zij bespaarden haar soms de voorgeschreven gestrengheden, bereidden haar kleine genoegens of lieten personen tot haar toe, wier medelijdende toespraak haar kon opbeuren. In dat geval waarschuwden zij de bezoekers steeds, haar toch niet te spreken van hare kinderen, want dat woord alleen was voldoende om al de wonden van het arme moederhart ineens op te rijten.

Het scherm verdeelde het vertrek, dat slechts zestien voet lang was bij eene breedte van veertien en eene hoogte van zeven, in twee nagenoeg gelijke deelen. In het gedeelte, voor de koninklijke gevangene bestemd, stond behalve haar stroobed eene withouten tafel met twee ellendige rieten stoelen en eene waterkruik. Dat was al het huisraad der voormalige koningin van Frankrijk. En toch wist de boosaardigheid der beulen de wreed verarmde nog meer te berooven. Zij bezat een klein gouden horloge, eene gedachtenis van hare moeder, de keizerin, die het haar geschonken had, toen zij als de bruid van Frankrijks troonopvolger den luisterrijken tocht naar Parijs aanvaardde. Op dat oogenblik droomde de keizerlijke moeder ongetwijfeld, dat dit uurwerk hare geliefde dochter slechts gelukkige uren zou aanwijzen. De toekomst liet zich zoo schoon en schitterend aanzien. Maar ach! hoe spoedig waren de bloemslingers, die men haar strengelde op den bruidstocht van Weenen naar Parijs, in schrijnende ketenen veranderd, en thans diende het horloge, dat haar in de weelderige dagen van Versailles zoo vaak aan de snelle vlucht der gelukkige stonden herinnerd had, haar slechts om de eind lange uren in den kerker te meten. Vaak liet zij hare betraande oogen in droef gepeins rusten op het dierbare kleinood en herdacht dan de geliefde moeder, die het haar geschonken had. In weemoedige herinnering riep zij zich de uren van vreugde en leed te binnen, die het fijne wijzertje trouw aan hare zijde had doorloopen, en troostte zich met de hoop, dat het weldra het uur harer verlossing mocht aanwijzen. O wat ging de vlugge wijzer dan langzaam in haar oog!

Die onschuldige afleiding in den kerker gaf den beulen eene nieuwe gelegenheid om hun slachtoffer te pijnigen. Op zekeren dag ontrukten zij haar het horloge, en tevergeefs smeekte de arme gevangene, dat men haar toch die gedachtenis harer moeder, dien laatsten stommen gezel in de eenzaamheid mocht laten behouden.

Héron, de wreedaardigste Jacobijn, na Robespierre, beet haar schamper toe: ‘Een gouden horloge is te aristocratisch, het is een nutteloos ding in eene gevangenis: de republiek zal het u teruggeven, zoodra zij met u heeft afgerekend.’

Nog bleven de beroofde koningin twee ringen over, waarin enkele diamantjes waren gezet. Menigmaal zagen de bewakers der ongelukkige weduwe van Lodewijk XVI haar gedurende de lange eenzame uren die ringen werktuiglijk langs de vermagerde vingers schuiven, terwijl zij in droeve mijmering uit het venster ten hemel staarde en hare gedachten den kerker verre ontzweefden. Ook die ringen, de laatste herinnering aan de dagen, toen hare jeugdige schoonheid straalde in den vollen luister der kroonjuweelen, werden haar woest van de vingers gerukt.

Een andermaal hadden de bewakers opgemerkt hoe zij, om zich te verstrooien, van draden, uit het behangsel getrokken, met behulp van een paar tandenstokers, een kousenband had gebreid, met de stille bedoeling die door bemiddeling van de een of andere medelijdende ziel aan haar kinderen te doen toekomen, als een bewijs hoe zij altijd aan hen bleef denken. Op last van Robespierre werd ook die met tranen besproeide arbeid haar uit de hand getrokken, onder voorwendsel dat zij zich eene strop wilde breien, ten einde zich door zelfmoord aan de wraak der natie te onttrekken.

Zoo min als hare zalige echtgenoot behoefde de gemalin van den ‘allerchristelijksten koning’ haar toevlucht te nemen tot het ijzingwekkende redmiddel dergenen, ‘die geene hoop hebben.’ Hare hoop was gevestigd op God, dien zij in de dagen van haar geluk niet vergeten had, en die haar ook thans in den kerker niet zonder troost liet. Al was het haar niet vergund, gelijk Lodewijk XVI door een katholiek priester in haar laatste uur te worden bijgestaan, de Voorzienigheid had er voor gewaakt, dat de wreede toeleg om haar zonder den troost van den godsdienst te laten sterven, verijdeld werd, en haar als door een wonder verschaft wat de revolutie haar met alle macht had pogen te onthouden.

Ondanks alle voorzorgen der Conventie had Marie Antoinette in haar kerker een priester mogen ontvangen. In de stilte van den nacht had hij tot de gevangene weten door te dringen, in hare tegenwoordigheid het heilig Misoffer opgedragen en haar gevoed met het Brood der sterkte. En, o wondere macht van den godsdienst! zelfs de ruwe gendarmen zonken bij dit verheffend schouwspel op de knieën, beleden hunne zonden en maakten zich waardig om op hunne beurt, het ‘voedzaam brood en genot der koningen’ te mogen nuttigen. Gelijk de martelaars in de Mamertijnsche gevangenis hunne bewakers deelachtig maakten aan de groote gave, waarvoor zij blijmoedig ter dood gingen, zoo mochten ook de gevangenbewaarders van Marie Antoinette deel hebben in den troost, die haar sterkte voor den gang naar het schavot.

Elken dag kon zij laar toe worden geroepen.

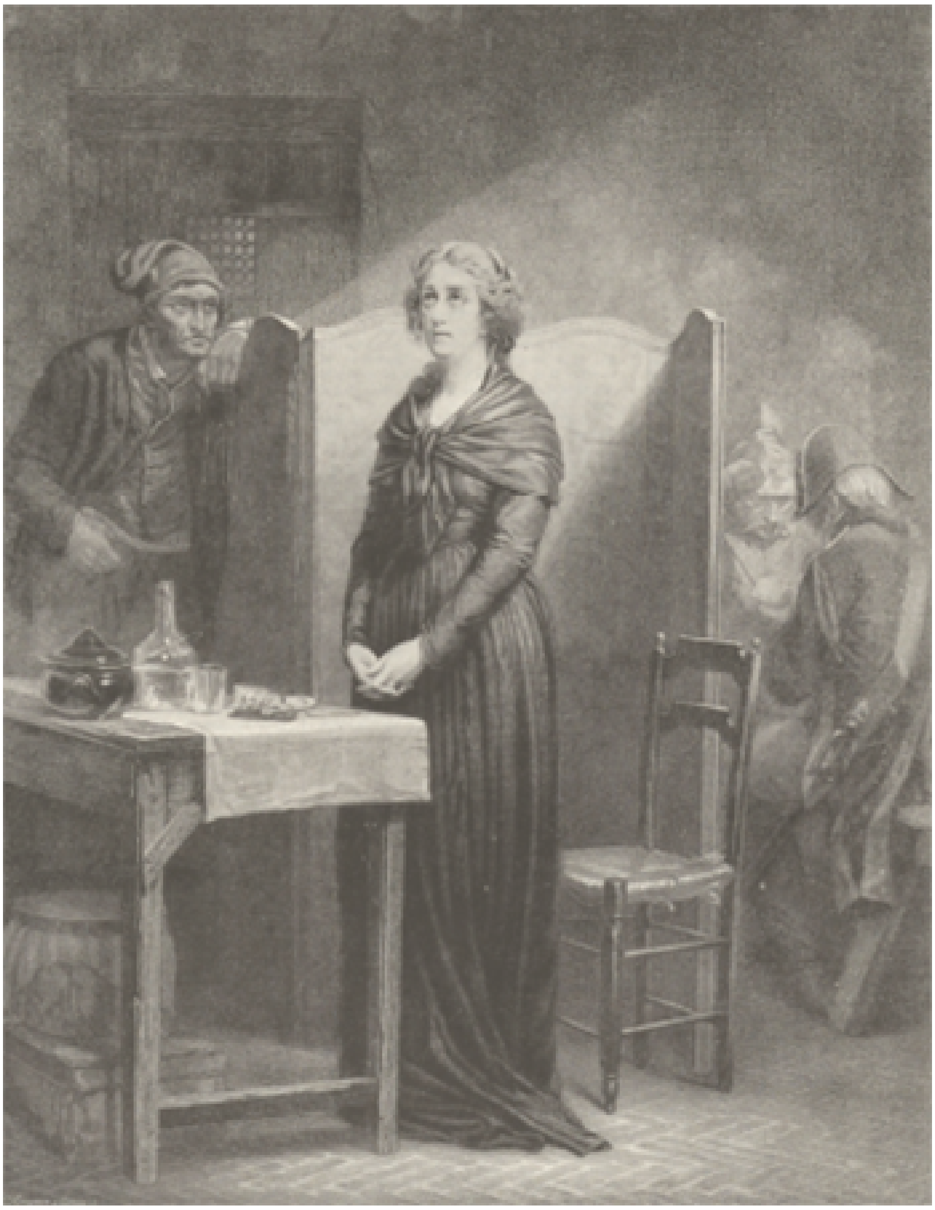

VOOR HONDERD JAREN - Maria Antoinette in de gevangenis der Conciergerie.
Naar de schilderij van Weber.

Iederen avond hoorde zij onder haar venster de namen aflezen van degenen, die voor de bloedige rechtbank moesten verschijnen. Geen woord van die vreeselijke stem, welke de slachtoffers opeischte, ontging haar; want de heele gevangenis luisterde alsdan met ingehouden adem. Vaak, op het hooren van bekende namen, voer haar eene huivering door de leden en poogde ze de ooren voor die schrikkelijke dagvaarding te sluiten. Dan weer wierp ze zich op de knieën, luisterde en bad voor degenen, die gingen sterven.

TROOST EN RAAD, NAAR DE SCHILDERIJ VAN H BARON VON ENGELHARD

'Zij gaan mij voor,' sprak zij, 'ook mijne beurt zal weldra komen... Mijn God! mijn God! dat Uw wil geschiede!'

In het gebed putte Marie Antoinette die bovenmenschelijke kracht in het lijden, die de bewondering, maar tevens de verbittering wekte harer vijanden. In den morgen van den 14en October, toen zij ten tweeden male voor de revolutionnaire rechtbank verschijnen moest, die haar reeds den 12^{en} een lang en afmattend verhoor had doen ondergaan, zag men haar meer dan een uur lang, op den vloer geknield en op hare legerstede geleund, zoodanig in het gebed verslonden dat zij niets bemerkte van hetgeen er in de kamer voorviel. Daarin schuilt het geheim dier ongeknakte fierheid, waarmee de diep vernederde en toch ongebogene vorstin de rechters der Conventie te woord stond, hunne listen en strikvragen te schande maakte en hen voor de toehoorders over hunne eigene laagheid deed blozen. Van des morgens negen uur tot laat in den nacht duurde die vreeselijke zitting, waarin de ongerechtigheid al hare spitsvondigheden uitputte om eene zwakke vrouw in hare strikken te vangen, zonder dat haar dit mocht gelukken. Onverwinnelijk door het besef harer onschuld, was Marie Antoinette al die mannen te sterk, en eens dat zij op eene beschuldiging, te afschuwelijk om hier nader aan te duiden, het antwoord scheen schuldig te blijven, gaf zij van haar stilzwijgen rekenschap met de woorden:

'Zoo ik gezwegen heb, dan was dit omdat de natuur er tegen opkomt,te antwoorden op eene dergelijke aantijging, aan eene moeder gedaan.... Er zijn moeders hier: op deze beroep ik mij.'

En zelfs de furiën, toegesneld om zich in de vernedering der 'Oostenrijksche' te verlustigen, voelden bij dat antwoord de smaadwoorden op hunne schaamtelooze lippen besterven.

Die bleeke, uitgeteerde, vergrijsde acht-en-dertigjarige vrouw, in het zwarte weduwkleed, beheerschte, door blik en woord en gebaar, die gansene vergadering harer vijanden. Ofschoon als beschuldigde staande voor de rechtbank, die - zij wist het - haar ter dood zou veroordeelen, bleef Marie Antoinette altijd koningin, het beeld der 'gemartelde majesteit.' Ondanks de vermoeienissen van het eindeloos verhoor, de verstikkende hitte der zaal, die haar van dorst deed versmachten, de beleedigingen, welke die rechtszitting voor haar tot eene pijnbank maakten, bleef zij onverzwakt tot het inde en hoorde waardig en kalm haar doodvonnis aan. Tot eenig antwoord sloeg zij de zielvolle oogen ten hemel, en na daar geput te hebben uit ele oneindige barmhartigheid, die leert zelfs aan zijne beulen vergiffenis te schenken, liet zij ze rondweiden over de vergadering harer vijanden, als wilde zij zeggen: Ik beklaag en vergeef u.

En na dat laatste verhoor, na dat doodvonnis in haar kerker teruggekeerd, waar men haar voor het eerst na zes en zeventig dagen eene kaars gaf om haren laatsten nacht te verlichten, had zij nog de kracht om dien zielroerenden brief te schrijven aan madame Elisabeth:

'16 October 1793, vier uren in den morgen. 'U, mijn zuster, schrijf ik voor de laatste maal. Ik ben zoo even veroordeeld, niet tot een schandelijken dood, die is dit slechts voor boosdoeners, maar om mij met uw broeder te gaan vereenigen; evenals hij onschuldig, hoop ik denzelfden moed te toonen als hij in zijne laatste oogenblikken. Ik ben kalm gelijk men is wanneer men zich niets te verwijten heeft.

Het smart mij diep, mijne arme kinderen te moeten verlaten; gij weet dat ik slechts leefde voor hen en voor u, mijne goede teedere zuster; gij, die uit vriendschap alles hebt opgeofferd om bij ons te blijven, in welken toestand laat ik u achter....'

Zoo ging de ter dood veroordeelde verscheidene bladzijden voort, haar moederhart uitstortende in zegenbeden voor hare kinderen, hare vijanden vergevende, en zich bij alle moederlijke teederheid en christelijke berusting altijd de sterke vrouw toonende, de geboren koningin.

Die kracht zwoeren hare vijanden tot elken prijs te breken. Vandaar dat de terechtstelling van Marie Antoinette moest vergezeld gaan van de grievendste vernederingen. Niet als koningin, neen als de gemeenste boosdoenster moest zij naar het schavot worden gevoerd. Zelfs het zwarte rouwgewaad werd te waardig voor haar geacht. Zij moest het afleggen en het in den kerker afgedragen witte kleed aantrekken. Met op den rug gebonden handen op de onteerende kar gezeten, moest zij voor het laatst Parijs doortrekken, dat haar eenmaal als koningin had geëerd en toegejuicht en haar thans met hoon en smaad overlaadde. Ditmaal waren niet, als bij de terechtstelling van haar echtgenoot, de straten afgezet; neen al het gespuis der achterbuurten, de woestelingen van den 5^en^ en 6^en^ October, de tierende wijven, de onmenschen der Septemberdagen, allen mochten zich verdringen om ele schandkar en de ongelukkige koningin de bloedigste beschimpingen naar het gelaat werpen.

'Ha! daar is de Oostenrijksche eindelijk!'

'De wolvin, die onze kinderen verscheuren wilde!'

'En waar zijn de kleine wolfjes? Die had men in éëne moeite moeten opruimen.'

'Neen neen, het spel moet zoo gauw niet uit zijn.'

De wreed verongelijkte vorstin hoorde dat alles aan, zonder dat een traan of klacht verrieel, hoe zij inwendig leed, hoe haar moederhart bloedele bij het denkbeeld, dat zij haar arme kinderen aan dat razende Parijs moest ter prooi laten. Onbeweeglijk vastgekneld in de striemende boeien, trotseerde zij die duizenden bloedgierige blikken, en waardig, kalm, fier, maar zonder wrok liet zij de oogen weiden over de verdwaalde schare.

Ondanks al die beleedigingen, al dat pogen om haar te verlagen en als te vernietigen, bleef Marie Antoinette koningin tot in den dood, zoodat zelfs hare moed den beul Samson het woord ontlokte, dat in dien mond de beteekenis der hoogste lofspraak heeft: 'Zij is gestorven gelijk haar echtgenoot.'

(*Slot volgt.*)

[Onze gravures]

Troost en Raad.

Hoe menige arme schipbreukeling op de onstuimige golven der wereldzee heeft niet ten slotte rust mogen vinden in de veilige haven der kloostercel! Ook de jonge vrouw op ons treffend tafereel zocht daar een toevlucht voor de stormen, die daarbuiten woeden in de veelbewogen wereld en haar hart hebben geteisterd tot het snakte naar den balsem van heul en troost. En dien vindt zij in de moederlijke toespraak, in de liefderijke raadgevingen der bejaarde kloostervrouw, die, schoon zelf vreemd aan de wereld, door hare rijke ervaring van het menschenhart, al spoedig het rechte woord weet te vinden tot opbeuring der bedroefde. Het is niet de eerste maal dat eene in den strijd des levens gewonde ziel bij haar den vrede komt zoeken, dien de wereld niet geven kan. Ook thans heeft zij troost en raad voor het lijdende jonge hart, zij weet het tot kalmte en christelijke berusting te brengen, maar tevens op te wekken tot hoop en vertrouwen.

Een merkwaardig geschenk.

Hoewel de wijwatersvaten godsdienstige voorwerpen van minder belang schijnen, werden zij nochtans ook reeds in vroegere eeuwen zeer kunstig bewerkt. Behalve beweegbare vaten, die van verschillenden vorm zijn, onderscheidt men de vaststaande, welke van tweeërlei soort zijn: die, welke als kom gedragen worden door een pilaartje op een voetstuk gesteld, en die, welke den vorm van eene schelp hebben en aan den muur zijn vastgemaakt of wel door zin- en kunstrijke versierselen of bijwerken worden gedragen. De schoonste van de eerste soort vindt men in de kerk van den H. Sylvester te Rome; zij zijn uit brons vervaardigd. De merkwaardigste der tweede soort zijn in den St. Pietersdom te Rome: zij bestaan uit eene schelp van antiek geel marmer, geplaatst voor eene hoogblauw marmeren bekleeding, die tot achtergrond dient; twee engelen in de gedaante van kinderen dragen de schelpen; zij steunen op het halfuitloopend loofwerk van den voet der zuilen en hebben zes voeten hoogte, en hunne overeenstemming met de ruime afmetingen der kerk is zoo, dat ze maar schijnen de gewone grootte van kinderen van vier of vijf jaren te hebben.

Het wijwatersvat van de Vaticaansche tentoonstelling, door onze gravure weergegeven, behoort tot de laatste soort en vormt dus eene schelp. Deze schelp, ook van palmhout gelijk het geheel, is vastgehecht aan een versiersel of bijwerk van vijf gothieke torentjes, waarvan het middelste en hoogste een troonhemel uitmaakt, en de andere eene stadspoort of andere gebouwen voorstellen. Op den achtergrond is een altaar of opene kerk verbeeld, waaruit eene fijn uitgevoerde groep van drie personen komt. Deze stelt de H. Clara voor met twee gezellinnen, wellicht hare moeder Hortulana en hare zuster Agnes. Die voorstelling teekent het oogenblik, waarop de H. Clara uit de kerk van den H. Damianus te Assisië komt, het Allerheiligste dragende en de ongeloovige Sarracenen, die haar klooster willen bestormen, te gemoet gaat. De overlevering wil dat de ongeloovigen bij het zien van het H. Sakrament, wonderdadig met schrik geslagen werden en op de vlucht togen.

De talentvolle kunstenaar, die hier den beitel hanteerde, is eene werkzuster van een klooster van arme Clarissen in de stad Millau (Aveyron-Frankrijk). Toen men overal sprak van het gouden priesterjubilé des Pauzen en men zich voorbereidde dit merkwaardig feest te vieren door giften aan Zijne Heiligheid op te dragen, verlangden deze kloosterlingen, arm in goederen der aarde, maar rijk in geloof, den H. Vader ook iets aan te bieden.

Wanneer men dit kleine meesterstuk in zijne bijzonderheden beschouwt, zal men het geduld en de zorg, waarmede het is afgewerkt, moeten bewonderen, en het is gemakkelijk na te gaan met welke edelmoedige geestdrift de goede zusters dit voorwerp den weg van Rome hebben opgezonden.

Dit merkwaardige kunstwerk is thans door den H. Vader geschonken aan eene loterij, die te Wessem in Limburg werd ingericht ter ondersteuning van het St. Jozefsgesticht dier plaats.

Kleinigheden.

Eene zeer nette gekleede dame kwam onlangs in een magazijn te Brussel en liet zich vijf kilo wol tegen zes frank den kilo afwegen. Op een zak naast de schaal lag een heerlijke schapebout, dien de keukenmeid van den koopman zoo even van de vleeschhal naar huis had gebracht. -Dit stuk zag er in het oog van de koopster des wols zoo verleidelijk uit, dat zij, terwijl de bediende andere personen hielp, het zeer handig onder den gekochten voorraad verborg en in eene geborduurde tasch stak.

Maar door een spiegel aan den overkant van den winkel had de koopman dit gansche spel ontdekt. Toen nu de dame het kantoor naderde om haren koop te betalen, zeide de koopman tot den bediende: ‘Zijt gij verzekerd, dat gij u niet vergist hebt? Ik geloof dat de dame meer dan 5 pond wol in haar valies heeft.’ ‘Men kan zich gemakkelijk van het tegendeel overtuigen’, hernam de bediende, ‘ik zal het heele pak weder op de schaal leggen.’ Zoo gezegd, zoo gedaan; en men bevond, dat het pak acht en een half pond woog. ‘Ge ziet, Mevrouw, hier schuilt eene vergissing’, sprak de eigenaar op spottenden toon. ‘Wilt gij het overwicht betalen of terug geven?’ Ik wensch het te houden’, haastte zich de dame te antwoorden, terwijl zij eene groote kleur kreeg en - betaalde het schapenvleesch tegen denzelfden prijs als den wol, het pond tegen zes frank, waardoor haar de bout op 18 franken te staan kwam. Men zegt, dat de koopman de rest aan de armen gegeven heeft.

Kleine fee.
Tafereelen uit Marlitt's verhaal: Het geheim der oude jufvrouw.
(*Vervolg.*)

Inmiddels was de verdooving van mevrouw Helwig geweken. Zij omgordde zich met al hare ingebeelde hoogheid en uiterlijke weerdigheid.

- Ik heb u ongetwijfeld zoo even verkeerd verstaan, Johannes! zegde zij schijnbaar zeer kalm.

- Als gij dit meent, zal ik het nog eens zeggen, moeder, antwoordde hij koel en met nadruk. Felicitas d'Orlowsky zal mijne vrouw worden.

- Gij waagt het dit onzinnig denkbeeld tegen mij vol te houden?

- In plaats van alle antwoord, vraag ik u: Zoudt gij ook thans nog uwe goedkeuring geven aan een huwelijk met Adèle?

- Zeer zeker. Zij is eene geschikte, fatsoenlijke partij voor u; ik ken geen grooter wensch.

De professor werd bloedrood; hij beet zich op de lippen, om eenen stroom van scherpe woorden in te houden.

- Met die verklaring hebt gij den laatsten zweem van recht verloren, om eene stem te hebben in den gewichtigsten stap van mijn leven, zegde hij eindelijk, zich met moeite bedwingende. Het is u dus geheel onverschillig of dit door en door bedorven schepsel, deze ellendige huichelaarster, mijn geheele leven zou vergiftigen. Gij zoudt er hier in uw deftig huis, even bedaard om blijven zitten, en het zou u genoeg zijn als gij maar van uwen zoon kondet zeggen: Hij heeft een huwelijk naar zijn stand gedaan. Tegenover dit bekrompen egoïsm verklaar ik u, dat ik voor elken prijs gelukkig wil zijn; en dat kan ik met niemand anders worden dan met de arme verachte wees, die wij zoo wreed mishandeld hebben!

Mevrouw Helwig begon schamper te lachen.

- Laat u ten laatste aan het woord des Heeren herinneren, Johannes, zegde zij na een oogenblik zwijgens; vergeet niet dat de zegen des vaders de huizen der kinderen opbouwt; maar dat de vloek der moeder ze afbreekt.

- Denkt gij, dat uw zegen de zedelijke gebreken van Adèle kan afwasschen? Even weinig kan een vloek uitwerken als hij op een onschuldig hoofd valt... Gij zult hem niet uitspreken, moeder? God neemt hem niet aan; hij zou op u zelve terug vallen en uw ouderdom eenzaam en zonder liefde maken!

- Wat bekommer ik mij daarom? Ik ken maar twee zaken, waaraan ik mij houd als richtsnoer van mijn handelen: eer en schande, Gij zijt verplicht mijn wil te eerbiedigen, en daarom zult gij uwe woorden terugnemen!

- Nooit, moeder, gij kunt hierop rekenen; antwoordde de professor en ging de kamer uit, terwijl zij, met uitgestrekte armen, stijf als een standbeeld bleef staan. Of hare vertrokken bloedlooze lippen den vloek uitspraken? Er drong geen geluid tot den gang door; en al ware het geschied, de klank ware onopgemerkt verstorven; de God der liefde geeft zulk een vreeselijk werktuig niet in de handen van boozen en wraakzuchtigen.

De avond was intusschen geheel gevallen; op de eerste verdieping hoorde men deuren openen en dicht doen, kisten en koffers verschuiven, en onophoudelijk heen en weêr loopen. Adèle pakte haren boedel in, om nooit terug te komen. 'Daar hebben wij het einde van de vergeet-mij-nietjes,' mompelde Hendrik, inwendig verheugd voor zich heen, terwijl hij een groot koffer in den gang droeg.

Hoe kalm en gelaten was het bleeke meisjesgelaat beneden, in vergelijking van dat haastig en druk gewoel boven haar. Felicitas stond in de keuken met eene kleine lamp bij het koffertje, waarin hare kinderkleertjes waren, welke zij over veertien jaren had meêgebracht. Een uur geleden had mevrouw Helwig, met hare zen elingskous in de hand, bevel gegeven het meisje hare bullen te geven, opdat het schepsel geen nacht meer in huis behoefde te blijven. Felicitas hield juist het klein cachet met het wapen der Hirschsprungs bij het licht, toen het bleeke gezicht des professors in de deur verscheen.

- Kom, Felicitas, gij moogt geen oogenblik langer in dit huis van misdaad en onbegrensde zelfzucht blijven, zeide hij diep bewogen. Laat die dingen vooreerst maar hier; Hendrik zal u morgen alles brengen.

Zij maakte zich gereed, sloeg haar doek om en stond een oogenblik later met den professor in den gang. Hij nam haren arm vast in den zijne en ging met haar de straat op. Aan het huis van den heer en mevrouw Frank gekomen, belde hij.

- Ik breng u eene beschermeling, zeide hij tot de oude dame, die het paar in de helder verlichte, gezellige huiskamer vriendelijk, doch verwonderd ontving. Hij nam hare hand en legde die van het jonge meisje er in. Ik vertrouw u veel toe, mevrouw, ging hij vriendelijk en met nadruk voort: bewaar en bescherm gij Felicitas voor mij, als eene dochter - tot dat ik haar van u kom terugeischen.

XXVIII.

Het jonge meisje was nog slechts eenige straten door en twee drempels overgegaan, maar welk eene uit- en inwendige verandering hadden deze weinige schreden uitgewerkt! Het groote oude koopmanshuis lag achter haar en daarmede tevens den druk eener onweerdige behandeling. Helder en vroolijk was het waarheen zij blikte; eene vrije, gezonde levensbeschouwing, levendige belangstelling in alles wat de wereld goeds en heerlijks heetten een vroolijk, hartelijk, huiselijk leven waren de eigenschappen, die in het gezin der familie Frank heerschten. Felicitas gevoelde zich terstond in haar eigenlijk levenselement. Het was een zoet gevoel zich eensklaps weder met al die vleiende namen te hooren noemen, welke tante Cordula haar gegeven had; zij was terstond de lieveling van M. en mev. Frank geworden.

Zooveel wat de uitwendige verandering betrof, de aanmerkelijke verandering van binnen durfde Felicitas zich zelve nauwelijks bekennen. Zij had dien avond op bevel van den professor zonder aarzelen hare weinige goederen laten liggen; in den gang had zij gewillig hare hand in de zijne gelegd en was met hem gegaan, zonder te willen weten waarheen. En al had hij haar verder door de donkere straten, de poort uitgevoerd, zij zou zonder tegenspraak of twijfel met hem gegaan zijn tot aan het einde. Zij was een wonderbaar meisje, dat ondanks hare levendige fantazie en een driftigen, hoogvliegenden geest, toch altijd onverbiddelijk een goeden grond voor haar doen en laten eischte. De innige liefdebetuigingen des professors, zijn angstig smeeken hadden haar hart verteederd, doch waren niet in staat geweest haar besluit te doen wankelen, of een omkeer in haar te bewerken; er moest geheel anders gesproken worden, om haar te winnen! En dat had hij gedaan, schoon zonder het zeif te weten. Hij had haar, toen hij haar het dagboek weigerde, gezegd: Ik kan niet anders handelen, en al gaaft gij mij de verzekering dat gij terstond de mijne worden zoudt, ik zou neen moeten zeggen. Ondanks den angst, waarin zij toen verkeerde, had haar hart toch gejuicht; de kracht van den mannelijken wil, de nadruk, waarmede hij dien had laten gelden, zelfs tot den hoogsten prijs, zij waren de eenige oplossing der kwestie geweest, en deze hadden haar het vertrouwen op hem gegeven, zonder hetwelk zij een samenleven met hem zich niet als mogelijk had kunnen denken.

De professor kwam dagelijks ten huize der familie Frank. Hij was ernstiger en afgetrokkener dan ooit: er was veel dat hem drukte. Het verblijf in zijn moederlijk huis was hem onverdragelijk. Waarschijnlijk hadden toch de aanhoudende, buitengewone inwendige aandoeningen eindelijk de stalen zenuwen der groote vrouw geschokt; zij werd ziek en moest te bed blijven. Zij wilde evenwel haren zoon niet zien; dokter Böhm moest haar behandelen; doch niettemin was de professor hierdoor gedwongen te X te blijven Inmiddels had hij den advokaat Frank, als curator der erven Hirschsprung met het familiegeheim bekend gemaakt en hem zijn vast besluit medegedeeld het onrecht te willen herstellen. Alle tegenwerpingen, die de vriend van een rechtsgeleerd standpunt beproefde, om dit voornemen te bestrijden of althans te beperken, ontzenuwde de professor steeds door de bepaalde vraag, of hij dit geld voor eerlijk verworven hield, en hierop kon zelfs de advokaat niet volkomen ja antwoorden. Overigens meende de advokaat, evenals mevrouw Helwig, ofschoon om andere redenen, dat het een strijd om des keizers baard was, daar hij niet meer geloofde aan het bestaan van wettige afstammelingen der Hirschsprungs. Eventwel mocht, naar zijne meening, den bloedverwant aan den Rijn, den hoog aanzienlijken heer Paul Helwig eene duchtige zenuwaandoening niet bespaard worden, en derhalve werd deze tot teruggave der twintigduizend daalders opgeëischt.

De goede man antwoordde kalm, dat hij in vroeger tijd gewis de som van zijn oom ontvangen had, doch alleen tot vereffening eener oude familieschuld, daar zijn vader door de Helwigsche hoofdlinie bijzonder was bevoordeeld geworden. Het was hem geheel onverschillig hoe zijn oom aan het geld gekomen was, en hij zou zich hieromtrent ook niet het minste gewetensbezwaar maken - dit was buiten hem. Hij achtte zich verplicht het bezit dier som met alle macht te verdedigen en zou het gerust op een proces laten aankomen.

Genoegzaam in denzelfden geest antwoordde Nathanaël, de student. Het was hem onverschillig wat zijn voorvader, die nu al zoo lang in zijn graf lag, voor jaren had uitgevoerd; hij achtte zich volstrekt niet verplicht de schuld van anderen schoon te wasschen, en wilde zijn erfdeel ook geen penning verkort zien; ook hij zou een proces met alle gerustheid afwachten, zoo hij schreef, en verheugde zich reeds op het oogenblik dat de gewaande erfgenamen de kosten, en zijn ‘overspannen’ heer broeder zijn hoogberoemden naam bovendien zouden wegwerpen.

- Dan blijft mij dus niets over, zegde de professor glimlachend, terwijl hij deze schriftelijke getuigen van de eerlijkheid en rechtschapenheid der familie Helwig op de tafel gooide, dan alles op te offeren, wat ik aan erfgoed en besparingen bezit, wanneer ik insgelijks geen helper en medeplichtige eener slechte zaak wil zijn.

Zoo was allengs het einde van den vakantietijd gekomen. Mevrouw Helwig had het bed weêr verlaten, doch had bepaald gezegd, dat zij haren zoon voor zijn vertrek onder geene voorwaarde weêr wilde zien, indien hij geen afstand deed van zijn plan om ten voordeele der erfgenamen der von Hirschsprungs te werken, en Felicitas te trouwen; dit laatste alleen was genoeg om moeder en zoon voor altijd van elkander te scheiden.

Felicitas bevond zich in eene moeilijk te beschrijven gemoedsstemming. Sedert zij ten huize der familie Frank gekomen was, zat zij iederen namiddag ten bepaalden tijde met kloppend hart voor het venster en keek heimelijk naar de straat; dan kwam eindelijk de krachtige mannelijke gestalte met dien zwaren baard en kalme houding den hoek om. Het jonge meisje had telkens de grootste zelfbeheersching noodig om niet op te springen en hem tot op straat te gemoed te ijlen. Dan kwam hij al nader en nader; hij keek rechts noch links, groette niemand, en hield zijne oogen onafgewend op het venster gericht, waar het meisjeshoofd schijnbaar over het werk heenboog; eindelijk kwam dan het oogenblik waarop zij durfde opzien - de vier oogen ontmoetten elkander... och, het leven bevatte toch eene gelukzaligheid, waarvan dit jonge hartje tot hiertoe nooit gedroomd had! De professor sprak nogtans nooit van zijne liefde; Felicitas zou hebbeu kunnen denken, dat dit gevoel door de laatste gebeurtenissen bij hem geheel op den achtergrond was, indien zijne oogen haar niet van het tegendeel hadden overtuigd; maar die grijze oogen volgden haar overal, waar zij ging; zij verhelderden, wanneer zij, na het verrichten van eene of andere huiselijke bezigheid, weder binnenkwam, of wanneer zij hare oogen van haar werk opsloeg en hem aankeek. Zij wist, dat zij nog zijne Fee was, die te huis op hem wachten, en in zijne afwezigheid aan hem denken zou. In dien geest ontving zij hem dan ook bij zijne namiddagbezoeken. Het jonge meisje met het eens zoo ijzerharde gemoed, met dien blik vol haat en die koel terugstootende manieren, wist zelve niet, welk eene betoovering zij nu uitoefende en hoe haar geheele wezen van de liefde getuigde die haar thans bezielde. Alle hardheid, al het stroeve van dit door beproevingen gelouterde karakter was opgelost in de innige, ootmoedige liefde der vrouwen.

En nu zou zij morgen aan het venster zitten en hem niet meer zien aankomen! Op dat namiddaguur, wanneer zij dagelijks zoo verlangend uitkeek, zou hij reeds ver van haar verwijderd zijn, tallooze. vreemde gezichten zouden zich tusschen hem en zijne Fee gedrongen hebben; misschien zou er een geheel, onmetelijk lang jaar moeten verloopen eer zij hem weder zag: hoe zou zij het maken in al dien tijd! Felicitas zag in eene woeste ledige ruimte, waarin zij zichzelve niet meer te recht kon vinden - zij had immers het roer verloren. Op den dag vòor het vertrek van den professor zaten de familie Frank en Felicitas des middags aan tafel, toen de dienstbode binnentrad en den advokaat een kaartje overbracht. Een blos van verrassing schoot over 't gelaat van den jongen man, hij wierp het kaartje op de tafel en ging de kamer uit. Op het kleine blinkende blaadje stond: ‘Luts von Hirschsprung, riddergoedbezitter uit Kiel...’ Men hoorde in 't voorhuis eene mannelijke stem met voorname kalmte in sierlijk Duitsch spreken, vervolgens gingen de beide heeren naar boven in de kamer van den advokaat.

Terwijl M. en Mevrouw Frank zich over de verschijning van dezen, eenigermate in 't rijk der fabelen verplaatsten erfgenaam in levendige gedachtenwisseling verdiepten, zat Felicitas er zwijgend in hevige gemoedsaandoening bij. Het arme goochelaarskind, dat tot hiertoe alleen, zonder eenige familiebetrekking op de wereld had gestaan, was nu eensklaps onder 't zelfde dak met een onbekenden bloedverwant. Was het misschien haar grootvader, of een broeder harer moeder! Had die ernstige kalme stem wier geluid in 't voorhuis haar door merg en been was gegaan, eens den vloek uitgesproken over de afvallige dochter der Hirschsprungs?

De vreemdeling droeg juist denzelfden naam als zijn voorvader, die in vroeger tijden het land uitgeweken was. Deze oude, zoo men meende uitgestorven naam, stond zeer aristokratisch, met pracht op het kaartje gedrukt.

Deze tak der Hirschsprungs hechtte blijkbaar veel weerde aan zijne voorouders; 't was schier met zekerheid te voorzien, dat de goochelaars-dochter hare verwantschap met den heer riddergoedbezitter niet ongestraft geldend zou kunnen maken. Bij de gedachte eener vernederende afwijzing kwam iedere bloeddruppel bij Felicitas in opstand; zij sloot de lippen vaster op elkander, als wilde zij daarmee ieder overijld woord terugdringen, dat haar misschien in opgewondenheid kon ontglippen. Toch kon zij een levendig verlangen, om den man te zien, niet onderdrukken, en die gelegenheid zou haar gegeven worden.

Terstond na de komst van den vreemdeling, had de advokaat den professor bij zich doen ontbieden. Het onderhoud der drie heeren duurde langer dan twee uren.

In de hevigste spanning hoorde Felicitas den professor dikwijls, doch met bedaarden, geregelden tred, op en neêrgaan. Zij zag in den geest, hoe de man der wetenschap gelaten zijne fraaie, slanke hand over zijn baard liet glijden, den aristokraat kalm zijn geld en goed aanbood, om de schandvlek op de eer van zijn leven uit te wisschen.

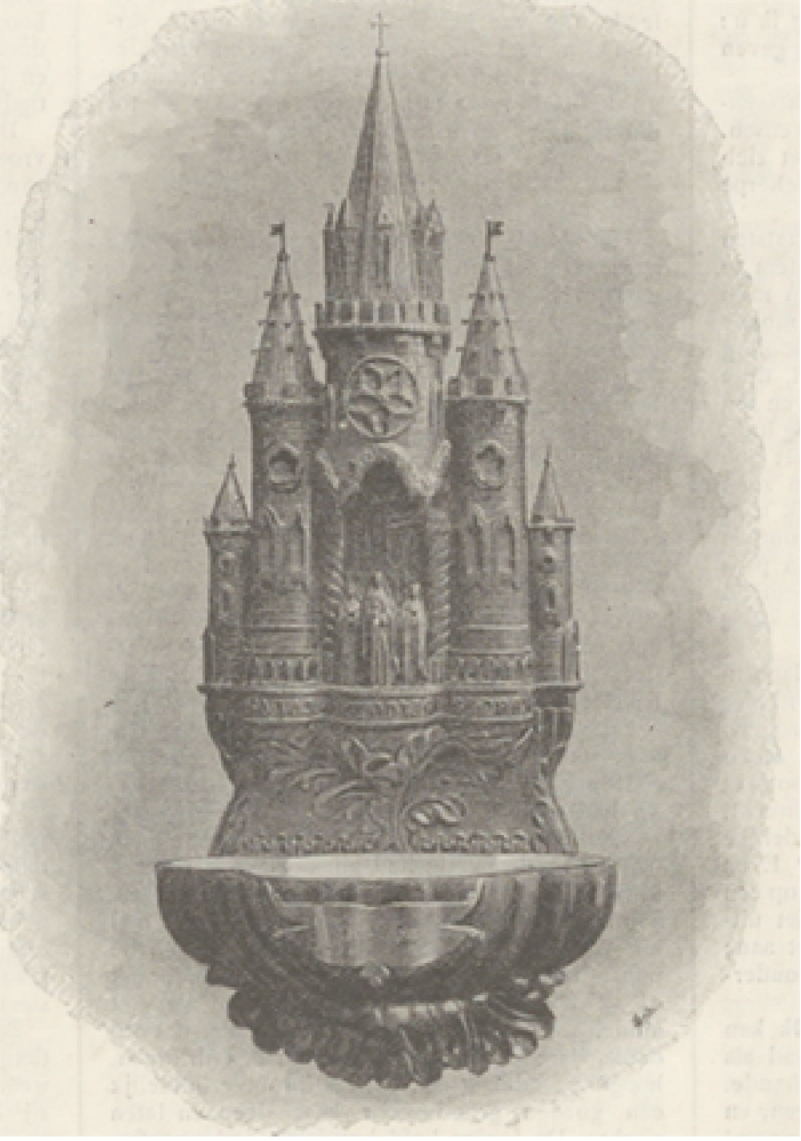

WIJWATERSVAT, AFKOMSTIG VAN DE VATICAANSCHE TENTOONSTELLING.
Geschenk van den H. Vader aan de kerk van Wessem.

Eindelijk liet de jonge Frank zijne moeder verzoeken koffie gereed te maken; hij zou met beide heeren na afloopen der zaken, in de huiskamer komen. Felicitas zorgde voor het noodige en terwijl zij nog in de keuken met het gereedmaken der koffie bezig was, hoorde zij de heeren reeds den trap afkomen. De moed ontzonk haar bijna, toen zij den vreemdeling langzaam, met den professor pratende, door den gang zag gaan. Hij was eene rijzige, magere gedaante, die in houding en manieren den fijnen, aan vormen gehechten man van de wereld, maar tevens den gebiedenden heer onloochenbaar verried.

Haar grootvader was de vreemde in geen geval, daartoe zag het zorgvuldig gekapte, zeer kleine hoofd, met 't kort gesneden bruine haar er te jeugdig uit. In dit oogenblik speelde wel is waar om de kleine dunne lippen een beleefde glimlach, waarmede hij zich tot den professor wendde, maar het fraaie, scherp geteekende gezicht met de geelachtige, bleeke tint was blijkbaar meer geoefend in de uitdrukking van bevelende strengheid, dan in die van goedheid en welwillendheid.

Felicitas streek zich nog eens de haren glad en trad de kamer in, nadat de dienstbode de koffie binnen had gebracht. De heeren stonden bij het raam, met den rug naar haar toe. Zij schonk zonder gerucht de koffie in, nam een blaadje en bood den vreemdeling met een paar beleefde woorden een kopje aan. Bij den klank harer stem keerde hij zich plotseling om, maar week onmiddellijk achteruit, alsof hij een hevigen slag in 't gezicht had gekregen, terwijl zijne ontstelde oogen over het gelaat van het jonge meisje zweefden.

- Meta! riep hij uit.

- Meta von Hirschsprung was mijne moeder, zegde Felicitas, schijnbaar bedaard, met hare diepe, welluidende stem; zij zette echter het blad, dat zij in de hand hield op de tafel, wijl de kopjes bedenkelijk begonnen te beven.

- Uwe moeder? Ik wist niet, dat zij een kind had nagelaten, mompelde M. von Hirschsprung, terwijl hij zich van zijn schrik trachtte te herstellen.

Felicitas glimlachte bitter en verachtelijk - gedeeltelijk wel over hare eigene zwakheid, waar meê zij zich niettegenstaande alle goede voornemens, had laten vervoeren om voor dezen man hare afkomst te bekennen. In zijne schrikbare verrassing lag geen zweem van liefderijkheid, of zelfs van treurig medelijden; zij gevoelde aanstonds, dat zij zich eene reeks van vernederingen op den hals gehaald had; zij moest die nu dulden en aannemen in het bijzijn van anderen, die stom van verbazing den verderen afloop dier zonderlinge ontmoeting afwachtten.

Intusschen was M. von Hirschsprung geheel van zijne verrassing bekomen, die echter voor eene pijnlijke verlegenheid plaats maakte. Hij voer met de hand over zijne oogen en zegde zacht en aarzelend:

- Ja, ja, 't is waar ook; het was immers hier in deze kleine stad X. waar de Nemesis de ongelukkige getroffen heeft! eene vreeselijke, maar helaas rechtveerdige Nemesis!

't Scheen alsof met dezen uitroep zijne volkomene zelfbeheersching terugkeerde. Hij richtte zich in zijne geheele lengte op, en zegde met de voorname gemakkelijkheid van den volleerden edelman tot de omstanders: O, vergeef mij, zoo ik mij door een oogenblikkelijken indruk het vervoeren om te vergeten, dat ik in gezelschap ben! Maar ik meende een familiedrama voor altijd gesloten en begraven, en nu komt mij hier onverwacht een nastukje tegemoet!... Gij zijt dus de dochter van dien goochelaar d'Orlowsky? vroeg hij na een oogenblik zwijgens aan Felicitas op hoogen toon, waarin hij blijkbaar moeite deed eenige welwillendheid te leggen.

- Ja, antwoordde zij kortaf en stond niet minder fier tegenover hem. Op dit oogenblik kwam de familietrek tusschen hen beiden in het oogloopend uit. Trotschheid was de heerschende indruk dezer edelen fraaie trekken, schoon die bij beide, misschien ook uit geheel tegenovergestelde oorzaken voortkwam.

- Heeft uw vader u na den dood van zijne vrouw in X. achtergelaten? Zijt gij hier grootgebracht? vroeg hij verder, blijkbaar getroffen door de indrukwekkende figuur van het jonge meisje.

- Ja.

- Den man is trouwens niet veel tijd gebleven om voor u te zorgen; ik meen mij te herinneren dat hij, acht of negen jaren geleden, te Hamburg aan eene zenuwzinkingziekte gestorven is.

- Ik verneem eerst in dit oogenblik, dat hij niet meer leeft, antwoordde Felicitas bevende; terwijl hare lippen zich krampachtig bewogen en heete tranen in hare oogen kwamen. Ondanks die andoening echter gaf haar dit bericht eene treurige voldoening;

mevrouw Helwig had immers zoo dikwijls gezegd, dat haar vader als landlooper en bedelaar rondzwierf en er niet naar vroeg, wat het andere lieden kostte zijn kind te onderhouden.

(*Wordt voortgezet.*)

Een praatje met onze Abonnenten.

Onze Illustratie is een ernstig blad; ten minste wij hebben er altoos naar gestreefd haar dit te maken.

Zijn wij in ons pogen gelukt?

Wijlen Nolet de Brauwere schreef ons onder dagteekening van 15 Februari 1887.

‘Ik ben ten zeerste ingenomen met uwe Belgische Illustratie: zoowel tekst als plaatwerk bevallen mij uitstekend.

Hoogleeraar Alberdingk-Thijm was van oordeel dat ons tijdschrift zich onder opzicht van zijn degelijken inhoud allergunstigst onderscheidde van de meeste uitgaven van dien aard.

Menigvuldige abonnementen zijn ons in de laatste tijden toegekomen van mannen, wier namen hoog aangeschreven staan in de letter-wereld; terwijl anderzijds ettelijke blijken van waardeering en goedkeuring ons toegestuurd wierden.

Men achte deze vermelding geen eigen lof; maar enkel een beroep op hooger gezag, waar wij de noodzakelijkheid van ernstige lectuur voor ons volk, bepleiten en bewijzen willen.

De vergrooting onzer Illustratie zal ons niet weinig medehelpen in dat groote doel: onzen lezers veel schoons, aangenaams en nuttigs leeren.

Eene uitbreiding van 12 kolommen druks laat ons niet enkel toe de grootste romans op te nemen, maar ook schier in elk nummer eene novelle van kleinen omvang in haar geheel mede te deelen, en daarenboven nog eene voldoende plaats aan Geschiedenis, Volkenkunde, Wetenschappen, Schoone Kunsten, Gezondheidsleer, Poëzij, enz. in te ruimen.

Er zal wat te lezen vallen aan elk nummer van den nieuwen jaargang.

En wat al schoons zal hij bevatten.

Reeds in de vier eerste nummers der Illustratie verschijnen eene novelle van *Elise Polko*, een verhaal van *Berthold Auerbach*, eene hier onbekende vertelling van *Andersen* en de roman *Arme Dolores!* van de beroemde Spaansche schrijfster *Fernan Caballero*.

De Fransche vertalingen zijn in ons tijdschrift eene zeldzame, en laat het ons zeggen, loffelijke uitzondering.

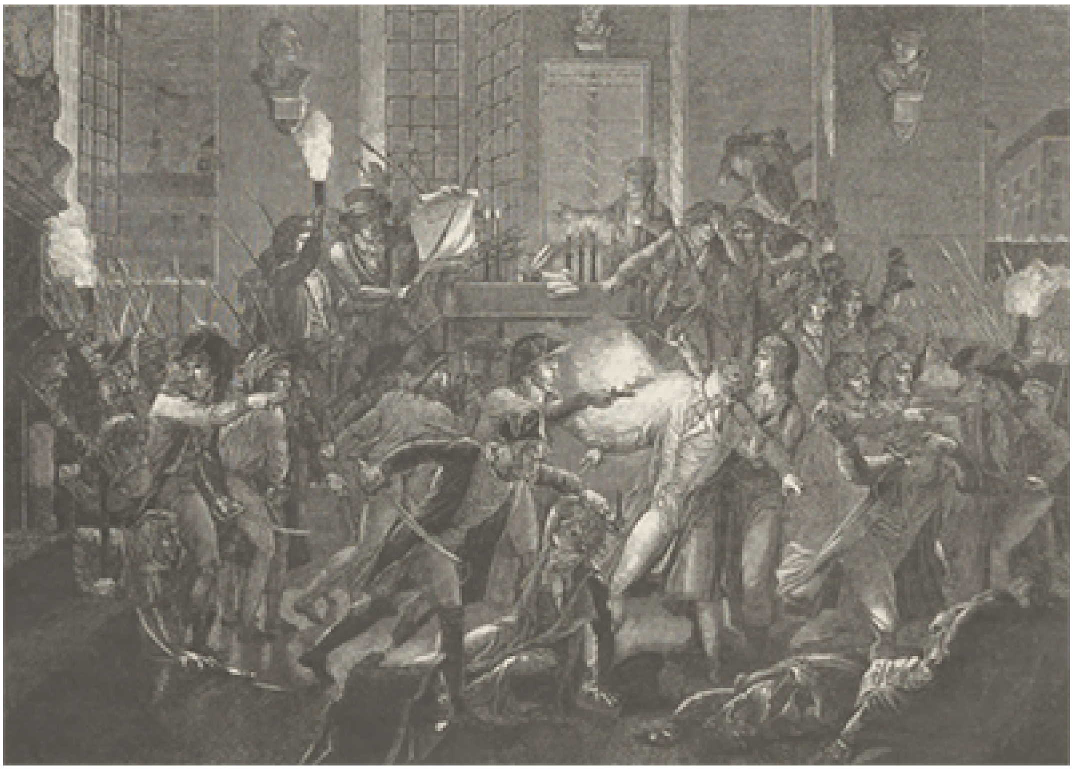

VOOR HONDERD JAREN. - De val van Robespierre in den nacht van den 9^en^ op den 10^en^ *Thermidor* (van den 27^en^ op den 28^en^ Juli 1794).

Voor ons beschaafd publiek is eene overzetting uit het Fransch over het algemeen een nutteloos en waardeloos werk: men leest immers veel liever het boek in het oorspronkelijke.

En dan, het is met de Fransche litteratuur evenzeer gesteld als met de Fransche wijnen: zelfs bij het vertrouwbaarste merk is men niet zeker onvervalschte en gezonde waar te huis te krijgen.

Daarom liever tot stelregel genomen bij de Franschen niet ter markt te gaan, als men zich bij broedervolken en stamverwanten beter bevoorraden kan.

De Duitsche novelle en de Engelsche roman komen niet alleen beter met onze levensbeschouwing, ons familie- en gemoedsleven overeen, maar staan in letterkundige waarde algemeen veel hooger dan het Fransche verhaal, waarin dikwijls alleen het *woord* de hooge rol speelt

Ook aan onze eigene, aan de Nederlandsche letterkunde zal eene ruimere plaats kunnen verleend worden, ofschoon helaas! op het gebied van poëzij en roman hedendaags niet veel meer geleverd wordt: onze Vlaamsche letterkundigen bewegen zich wel wat al te veel in geleerde en hooge sferen.

Zoo zou ons volk zonder voldoende geestesvoedsel blijven, indien niet bij den nabuur voorraad te verkrijgen was.

Maar geene spijze is toch zoo smakelijk, zoo geschikt als eigen kost. Waarom die dan op zulke vreemde manier, zoo wonderlijk gekruid toebereid, dat onze magen ze niet meer verteren kunnen?

Wat minder geleerdheid en stroeve, pedante gezochtheid in den vorm, heeren voorzangers van het koor, wilt gij ons volk niet geheel van eigene letterkunde vervreemden.

Schrijft zooals gij spreekt is tegenwoordig zeer goed mogelijk, daar zoo menig thans *spreekt zooals hij schrijft*; maar *spreekt en schrijft dat men 't verstaat* blijft altoos de gulden regel.

(*Slot volgt.*)

Voor honderd jaren.
Tafereelen uit de groote Fransche Revolutie
Door J.R. van der Lans.
(*Slot.*)

XXI.

> De republikeinsche kalender. - Ontheiliging der kerken. - De katholieke godsdienst vervangen door den eeredienst der Rede. - Het feest der Rede in de kathedraal van Parijs. - Het schrikbewind van Robespierre. - De kinderen van Lodewijk XVI. - Dood van Mad. Elisabeth. - Danton op het schavot. - Feest van het Opperwezen. - Val van Robespierre.

Het stond geschreven dat de revolutie den weg naar den afgrond ten einde toe zou afleggen, opdat zij ten eeuwigen dage den volken een afschrikkend voorbeeld zou zijn, hun leerend tot welke vreeselijke consequentie hare beginselen voeren. Begonnen met den opstand tegen de gestelde macht, moest zij ten slotte eindigen met de rechtstreeksche aanranding des Allerhoogsten, van wien alle gezag uitgaat, met den opstand tegen God zelven. Zij had de hand geslagen aan den gezalfde des Heeren, aan den koning bij Gods genade, - ook den Koning der koningen zou zij naar de kroon steken. De God, dien Frankrijk eeuwen lang aanbeden had, moest worden verjaagd uit de tempels, waar Hij eenmaal zegenend te midden van een geloovig en gelukkig volk had getroond. Zijn eeredienst, het Christendom, dat Frankrijk groot had gemaakt, moest wijken voor de zelfvergoding van het ‘souvereine volk,’ dat in zijne redeloosheid de Rede tot god uitriep.

Het was den 7^{en} November 1793 en de Nationale Conventie had zich juist bezig gehouden met het vaststellen van de nieuwe republikeinsche tijdrekening. De oude kalender met zijne indeeling van het jaar in maanden en weken en met zijne christelijke feestdagen herinnerde te veel aan het ‘middeleeuwsche bijgeloof’, waarmee de Fransche natie voorgoed gebroken had. Zij zou voortaan een kalender van haar eigen maaksel hebben, waarin volgens het beginsel der republikeinsche gelijkheid alle maanden dertig dagen zouden tellen, verdeeld over drie *decaden*, elk van tien dagen, waarvan de laatste de republikeinsche rustdag was. In plaats van aan de gedachtenis der heiligen was bij voorbeeld de eene dag gewijd aan het varken, de andere aan de peterselie, een derde aan de hooivork en zoo vervolgens. Ook de maanden waren met splinternieuw uitgedachte benamingen versierd; doch daar zij met hun twaalf maal dertig dagen het jaar niet vol maakten, werden de overschietende vijf dagen bestemd tot *sansculottiden*, dat wil zeggen de heiligdagen der revolutie. Om de vier jaren, als het jaar 366 dagen telde, had men bovendien een echten schrikkeldag, gewijd aan de herdenking der sansculotten, der septembriseurs en der furiën van de guillotine.

Terwijl nu de Conventie met deze vernuftige regeling bezig was en juist gedecreteerd had dat het nieuwe jaar voortaan op 21 September zou aanvangen, kwam het souvereine volk zijne vertegenwoordigers het werk der ontchristelijking, waarmee zij naar den zin der heethoofden al te slecht vorderden, uit de hand nemen. Het straatgespuis hield niet van halve maatregelen. Dag op dag in de volksbladen en pamfletten lezend dat de godsdienst niet anders was dan eene slavernij des geestes, een vrij volk onwaardig, en door de volksredenaars opgehitst, met geweld de ketenen dier slavernij te verbreken, gelijk het reeds de kluisters van het despotisme had afgeworpen, begreep het gepeupel niets van den ‘constitutioneelen eeredienst’ met zijne ‘beëedigde priesters’, dien de republiek er nog altijd op na hield. En terwijl de Conventie, met huichelachtige aarzeling, het heerlijk gebouw van Frankrijks nationalen godsdienst, dat zij reeds van zijn hechten grondslag, de rots van Petrus had losgerukt, slechts steen voor steen wilde afbreken, haalde het woedende grauw dit in een enkelen dag onder den voet.

Daar kwamen ze de Conventie overrompelen, de heiligschenners, de plunderaars en beeldstormers, die als eene bende duivelen al de heiligdommen van Parijs hadden verwoest. Met wild getier drong de bandelooze hoop de vergaderzaal binnen, en die volksvertegenwoordigers, welke altijd nederig voor den opstand hadden gebogen, schorsten ook nu de beraadslagingen, om gewillig te luisteren naar hetgeen die schreeuwers te vorderen hadden.

Daar kwamen ze binnengestormd, de woestelingen, die in alle kerken der hoofdstad de altaren omvergehaald, de beelden en sieraden verbrijzeld, de gewijde schatkamers geplunderd hadden. Daar kwamen ze opgetrokken in heiligschennende processie, bekleed met kasuifels, koorkappen en alben, de Jacobijnenmutsen verwisseld met baretten en mijters, kruisen en kerkvanen zwaaiend, wierookvaten slingerend, reliekkassen, kelken en monstransen dragend in de bezoedelde handen, onder het uitgalmen van spotliederen op de wijze van psalmen en kerkzangen. Al die kunstschatten, door het katholieke Frankrijk aan het heiligdom geofferd, die heilige vaten en gewijde sieraden, welke het geloof der vaderen eeuwen lang met kinderlijken eerbied tot den dienst des Heeren had bijeengebracht, waren de spot en de speelbal geworden eener bende ontuig, die hare parodieën van de heiligste handelingen afwisselde met hemeltergende scherts en gruwelijke godslasteringen.

En de Nationale Conventie zag dit alles aan met den grijnslach op de lippen; zij had niets dan toejuichingen voor dat onteerend schouwspel, en klapte in de handen, toen als het glanspunt van die afschuwelijke vertooning, een ezel verscheen met eene koorkap van goudlaken omhangen en met een tiare gekroond! Die volksvertegenwoordigers, welke eenmaal als een concilie van kerkvaders de geestelijke aangelegenheden hadden geregeld en Frankrijk een constitutioneelen eeredienst hadden voorgeschreven, ergerden er zich niet het minst aan, dat hier al wat heilig was met voeten werd getreden. Ja, de beëedigde priesters zelf, welke deel uitmaakten van de Conventie, schaamden zich niet, de hand te reiken aan de verwoesters van het heiligdom.

Hun aanvoerder, de gewetenlooze Gobel, dien de revolutie als den waardigste onder allen had uitgekozen om hem te verheffen op den aartsbisschoppelijken zetel van Parijs, besteeg het spreekgestoelte en verklaarde daar dat de godsdienst niet anders was dan bedrog, door de dwingelanden uitgevonden om des te beter de volken te kluisteren.

‘Ik kom,’ zei hij, ‘door een gedenkwaardig voorbeeld van openhartigheid de fout uitboeten, dat ik de lichtgeloovigheid des volks zoo langen tijd fabelen en ongerijmdheden heb voorgehouden.’

Op die schaamtelooze geloofsverzaking vliegt de heele vergadering overeind; verschillende leden rijzen van hunne plaatsen op, om den apostaat geluk te wenschen met zijne schande. Een hunner zet hem de roode Jacobijnenmuts op het hoofd, om hem, zegt hij, te zuiveren van de smet, welke de mijter daarop heeft achtergelaten, en de voorzitter daalt van zijn zetel om den ellendeling broederlijk te omhelzen.

‘Broeders,’ spreekt hij, ‘onder de natuurlijke rechten van den mensch hebben wij de vrijheid van de uitoefening der eerediensten geplaatst. Onder dien waarborg, dien wij u schuldig waren, hebt gij u opgeheven tot de hoogten waar de wijsbegeerte u wachtte. Ontveinst het u niet, die priesterlijke speeltuigen beleedigden het Opperwezen; Hij wil geen eeredienst dan dien der Rede. Dit zal voortaan uw nationale godsdienst zijn.’

Gobel, thans door de Jacobijnenmuts gezuiverd en tot priester der revolutie gewijd, noodigt al zijne beëedigde confraters uit, zijn voorbeeld te volgen, en op dat woord ontstaat er een wedstrijd van laagheid onder die aterlingen, welke zich niet schamen hetgeen zij eenmaal als heilige waarheid hebben gepredikt, als bedrog en menschelijke verzinsels aan de bespotting prijs te geven en daardoor zich zelven als huichelaars en bedriegers op de kaak te stellen. En als het waardig loon voor zooveel karakterloosheid worden zij begroet door het spotgelach der Conventie en de onteerende toejuichingen van het zinnelooze grauw.

Te midden van die saturnaliën der goddeloosheid, bestijgt een gewezen comediant de tribune:

‘De eeuwige Rede,’ zegt hij, ‘heeft vandaag een grooten stap voorwaarts gedaan, ik verzoek dat men de gedachtenis daarvan vereeuwige.’

De vergadering besluit daarop met eenparige stemmen dat het proces-verbaal dezer zitting aan alle departementen van Frankrijk zal worden toegezonden; zij verlangt dat het heele land het voorbeeld zal volgen van Parijs, en opdat de geheele wereld weten moge welke goddeloosheid het slotwoord der revolutie is, decreteert zij dat het proces-verbaal, in alle talen overgezet, aan alle volken der aarde zal worden bekend gemaakt.

Twee dagen later deed de godin der Rede hare intrede in de Nationale Conventie, in de gedaante eener beruchte lichtekooi, met een blauwen sluier omhangen, en door Chaumette, van een aantal leden der gemeente vergezeld, de vergaderzaal binnengeleid. Door een stoet van veile deernen omstuwd en van een rumoerige menigte gevolgd, stapte de godin tot voor het gestoelte van den voorzitter. Chaumette lichtte haar sluier op en stelde de vergadering de nieuwbakken godheid voor.

‘Stervelingen,’ riep hij uit, ‘erkent geene andere godheid meer dan die der Rede: hier bied ik u haar schoonste en reinste afbeeldsel aan.’

Bij die woorden buigt hij zich voor de lichtekooi neer als om haar te aanbidden. De voorzitter, de Conventie, al het toegestroomde volk brengt het verachtelijke vrouwspersoon de hulde, die den God van majesteit wordt geweigerd. Er wordt besloten dat er ter eere der nieuwe godin een plechtig feest zal worden gevierd in de kathedraal van Parijs. Met gejubel wordt dit decreet begroet; er wordt gezongen en gedanst en de waardige volksvertegenwoordigers mengen zich onder de springers om de lichtekooi.

Op den dag, bepaald voor de stuitende plechtigheid in de ontheiligde *Notre-Dame*, trokken de Conventie, het gemeentebestuur en al de overheden van Parijs in optocht naar de hoofdkerk. De schilder David had den feeststoet en de decoraties ontworpen, terwijl de dichter Chénier voor toepasselijke liederen had gezorgd. Ditmaal was de godin eene tooneelspeelster, gezeten op een draagstoel onder een troonhemel van eiketakken en voorafgegaan door dames van hetzelfde allooi in witte gewaden, met de driekleurige sjerp omwonden. Groepen van koristen, zangers en danseressen uit de opera omringden den troon der godin, die, halverwege gekleed in een witte tunica, waarover een golvende blauwe mantel geworpen was, geschoeid met de hooge tooneellaarsjes en het hoofd met de roode vrijheidsmuts getooid, eene lange speer in de hand hield. Al de revolutionnaire clubs, comité's en secties sloten zich aan bij den stoet.

Onder muziek en gezang trok de heiligschennende processie den eerwaardigen, eeuwenouden tempel binnen, waar de gebeden en verzuchtingen der geloovige geslachten nog als wierookwolken omzweefden onder de statige gewelven. De godin werd naar het altaar gedragen en daar nam zij plaats op de geheiligde plek, waar de godsvrucht der geloovigen eeuwen lang den menschgeworden God in de gedaante van brood had aanbeden.

Achter haar verhief zich eene ontzaglijke toorts. als het zinnebeeld van de fakkel der Wijsbegeerte, die voortaan het menschdom bestralen moest. De tooneelspeelster stak die toorts aan, waarna Chaumette het wierookvat uit de handen van twee acolieten aannam, voor de godin neerknielde en haar bewierookte, terwijl Gobel deze parodie aanzag van de heilige plechtigheden, die hij weinige dagen te voren aan ditzelfde altaar had verricht.

Aan de voeten der godin lag een verminkt beeld der H. Maagd. Chaumette sprak dit aan en daagde het uit, zijne plaats te hernemen in de vereering des volks. Woeste dansen besloten eindelijk de feestelijkheid, die in eene barbaarsche vernieling van het heerlijke kerkgebouw ontaardde.

De wensch der Conventie dat deze gruwelijke heiligschennissen in heel Frankrijk navolging mochten vinden, was intusschen maar al te letterlijk in vervulling gegaan.

Er ontstond als een duivelachtige wedstrijd in het schaamteloos onteeren, bezoedelen, vernielen van al wat dusver als heilig was geëerbiedigd. Niet enkel de tempel van Parijs, neen ook de aloude kathedralen in de provincie, de nederige dorpskerken, de landelijke kapellen en kruisbeelden aan den weg, alles werd verwoest. Bij heele karrevrachten sleepte men de brokstukken van altaren en beelden, het gouden zilverwerk, aan den dienst des Heeren of de opluistering van het heiligdom gewijd, naar de Nationale Conventie, met het opschrift ‘Verwoesting van het fanatisme’, dat in zijne dubbelzinnigheid die heldenfeiten van ‘burgerdeugd’ naar verdienste kenschetst. De woestelingen, welke dien buit aansleepten, waren gedost in kerkgewaden; in kroegen en gemeene huizen slempte men uit de gewijde tempelvaten; men voerde dolzinnige dansen uit om ossen, ezels of veile deernen, met kasuifels of koorkappen omhangen; heilige boeken en gewijde voorwerpen werden op de openbare pleinen verbrand; ja de reliekkas der H. Genoveva, die Parijs voor de Hunnen had behoed, werd op het *Grève*-plein aan de vlammen prijs gegeven. Tot zelfs de graven en kerkhoven werden niet gespaard; de abdij van St.-Denis, waar de asch der Fransche koningen rustte, werd door de verwoede lijkenschenners geheel omgewoeld; al de graven werden geopend, de lijken en gebeenten in den ongebluschten kalk of in het vuur geworpen, de asch in den wind verstrooid. Er mocht niets meer overblijven wat aan het oude katholieke Frankrijk herinnerde. Het geheele koninkrijk van Lodewijk den Heilige, aan de goddeloozen overgeleverd, werd met puinhoopen en brandstapels overdekt; al zijne tempels, zijne paleizen, zijne kunstschatten lagen vernield in het stof. En dat barbaarsche vandalisme heette.... de heerschappij der Rede.

De ontheiligde tempels dienden voortaan tot vergaderplaatsen voor Jacobijnen, Sansculotten en allerlei ontuig. Van de kansels, waar eenmaal het woord der waarheid verkondigd was, schetterden en bulderden thans de volksredenaars, die het waanzinnig gepeupel dagelijks tot nieuwe gruwelen aanhitsten. Men richtte er altaren op voor den ‘goddelijken Marat,’ hield er schandelijke vertooningen ter eere van de godin der Rede, ja misbruikte ze tot kroegen en holen van ontucht.

En waar bleven de schatten aan goud en zilver, uit de heiligdommen geroofd, de opbrengst van gebouwen en gestichten, aan godsdienstige doeleinden gewijd, maar door de Conventie verbeurd verklaard en onder den hamer gebracht? Dat alles verzonk in den bodemloozen afgrond van het steeds aangroeiend tekort en er bleef niets meer van over dan een hoop papieren assignaten, die zoo schrikbarend in waarde verminderden, dat de Conventie er ten slotte geen meer durfde uitgeven, uit vrees van ze volslagen waardeloos te maken. De rijkdommen der kerken gingen denzelfden weg op als de ontzaglijke fortuinen der adellijke uitgewekenen of ter dood veroordeelden, wier vorstelijke woningen en hotels voor een appel en een ei werden verkocht en ten laatste zelfs in het geheel geene koopers meer vonden. Neen, de tempelroof bracht de republiek zoo min zegen als hare overige plunderingen: de rijkdom van het eenmaal zoo welvarende land versmolt als sneeuw onder de handen zijner revolutionnaire regeerders.

De guillotine bleef intusschen een bestendig werkende machine om munt te slaan uit de hoofden der ‘aristocraten,’ wier eenige misdaad vaak hierin bestond, dat hun dood het uitzicht opende op een rijken buit door het aanslaan hunner goederen. Het vreeselijk moordtuig was gestadig in volle werking. Sinds lang was de revolutie het stadium ingetreden, waarin zij, volgens de voorspelling van Vergniaud, als Saturnus hare eigen kinderen verslond. Vergniaud had het in persoon ondervonden, daar zijn hoofd reeds kort na de terechtstelling van Marie Antoinette gevallen was te gelijk met die der twintig andere leden der Conventie, wier dood al aanstonds na dien des konings was geëischt. Op hetzelfde schavot, waar door hun toedoen het onschuldig bloed van Lodewijk XVI vergoten was, zou ook het hunne stroomen. Bailly, de reeds lang vergeten maire der revolutie, die met zijne bloemrijk opgesmukte huichelaarstaal eenmaal zijn koning had bespot en den dag van diens vernedering een schoonen dag genoemd had, was uit de afzondering, waarin hij zich schuil hield, te voorschijn gehaald, om onder de wreedste bespottingen ter dood te worden geleid. Op het schavot aangekomen, werd hij gedwongen de guillotine zelf van daar naar het Marsveld te dragen, waar hij eenmaal de ‘goede patriotten’ had laten neerschieten. Daar kreeg de voormalige afgod van het volk, dat hem vroeger met lauweren had omkranst, tot schavot een vuilnishoop.

Ook Philippe Egalité, die zich voor de vensters van het *Palais-Royal* zoo vaak verlustigd had in het schouwspel der hoofden, hem op pieken toegestoken, de verloopen prins, die zijn koninklijken bloedverwant naar het schavot had geholpen, had reeds het schuldige hoofd onder de valbijl gelaten. Het vreeselijke moordtuig maaide als eene zeis zoowel het onkruid weg als de tarwe. Nu eens was het de woeste republikein Condorcet, dan weder de dichter Chénier, die de godin der Rede bezongen had, of de geleerde scheikundige Lavoisier, een andermaal de grijze Malesherbes, de verdediger des konings, die met zijne gansche familie ter dood ging; en den 10^{en} Mei 1794 was het de beurt der vrome madame Elisabeth.

Men had haar weggerukt van de jeugdige prinses, wier eenige troost en steun zij was in de gevangenis van den *Temple*. Van vader en moeder, van al hare dierbare verwanten gescheiden, moest de arme dochter van Lodewijk XVI alleen achterblijven in den kerker. Toch zou het haar gegeven zijn, als de eenig overlevende van het uitgemoorde koningsgezin, aan de woede van het revolutionnaire Frankrijk te ontkomen. Den 26^{en} December 1795 werd zij namelijk, in ruil voor eenige staatsgevangenen, aan Oostenrijk uitgeleverd.

Haar broertje, de ongelukkige dauphin, was inmiddels den 8^{en} Juni van dat jaar reeds tengevolge van de mishandelingen zijner beulen bezweken. Sedert het rampzalige koningskind aan de armen zijner moeder was ontrukt, was zijn jeugdig leven één aanhoudende marteling geweest. De revolutie had hare venijnigste wangedrochten uitgekozen om den edelen telg der 'allerchristelijkste koningen' door hun gif te bezwadderen en in zijn veelbelovenden opgang te knakken. De onmenschelijke schoenmaker Simon, aan wiens hoede de afstammeling der Fransche koningen was toevertrouwd, deed met zijne ontaarde vrouw al het mogelijke om die reine lelie in het slijk der verdierlijking te verstikken. De zoon van Lodewijk XVI en Marie Antoinette werd door wreede mishandelingen gedwongen woorden te spreken en liederen te zingen, die het schaamtegevoel van den vroegrijpen knaap het grofste geweld aandeden. En toen Simon zijn schandelijk bestaan onder de valbijl geëindigd had, werd hij vervangen door twee monsters in menschengedaante, die er zelfs een wreedaardig spel van maakten, het kind uit zijn slaap op te schrikken, wanneer het des nachts insluimerde en wellicht droomde van vader en moeder in den hemel. 'Capet, slaapt ge? sta op!' klonk het dan in het donkere, vunze hok, waar het kind levend wegteerde, ter prooi aan dagelijksche kwellingen, aan vervuiling, ongedierte en alle ellende, tot eindelijk de dood ook dezen zoon van den H. Lodewijk den hemel opende.

Madame Elisabeth - om tot haar terug te keeren - werd naar de *Conciergerie* gesleept, om evenals Marie Antoinette voor de revolutionnaire rechtbank te verschijnen. Met haar maakte men echter korter metten dan met de onttroonde koningin; de revolutie had sedert groote vorderingen gemaakt, en terwijl men voor de koningin nog vier en twintig uren verspild had om haar van schuld te overtuigen, was het proces der schuldelooze Elisabeth binnen een kwartier afgeloopen. Met drie en twintig andere veroordeelden werd zij naar het schavot gevoerd, en de teedere, zachtaardige, nauwelijks dertigjarige prinses toonde zich het sterkst van allen in het aanschijn des doods. Zij troostte en bemoedigde hare lotgenooten, en sprak tot de tachtigjarige zuster van Malesherbes, die naast haar op de kar zat en bijna in zwijm viel op het schrikwekkend gezicht van de furiën der guillotine:

'Houd moed, madame, weldra zullen wij in den schoot van God met onze betrekkingen vereenigd zijn.'

Tot dusver had men de slachtoffers steeds aan den voet van het schavot hunne beurt laten afwachten. Ditmaal echter had Samson, de beul, eene bank bij den houten trap laten plaatsen en deed de prinses met haren hofstoet van ter dood veroordeelden daarop neerzitten. Telkens als eene harer lotgenooten werd afgeroepen, maakte deze een diepe buiging voor de prinses, wisselde met haar een blik, die zeggen wilde: 'Wij zullen elkaar in eene betere wereld weerzien,' en bood het hoofd aan den beul. De dochter der Fransche koningen verbleekte noch beefde naarmate de bank ledig werd; zij bleef waardig en groot tot het einde, en toen hare beurt gekomen was, wist ze te sterven gelijk haar broeder en zuster.

Zoo werd de slachting dag op dag voortgezet en maanden lang vielen dagelijks gemiddeld honderd vijftig hoofden. Dit was nog niet genoeg voor de onverzadelijke bloeddorst van Robespierre, die zich op stapels lijken tot de hoogste macht in den staat had verheven en zijne heerschappij niet beter meende te kunnen handhaven dan door telkens nieuwe offers te vellen. 'Het gaat te langzaam,' zei hij op zekeren dag, 'er moest een werktuig uitgevonden worden, dat vlugger werkte dan de guillotine.'

Die wensch van den meester werd opgevangen en eene week later had een werktuigkundige het middel gevonden om negen hoofden tegelijk af te slaan. Met dit *perfectionnement* werd in Bicêtre op negen koningsgezinden eene proef genomen, die echter mislukte.

Iederen avond bracht men Robespierre de lijst der gevallenen van den dag; zorgvuldig telde hij dan de namen, vergeleek ze met de lijst, die hij daags te voren had opgegeven, en wanneer alles behoorlijk uitkwam, zoodat geen enkele verdachte hem was ontsnapt, legde hij zich ter ruste met de innige zelfvoldoening 'dat hij zijn dag niet verloren had.' Maar hoe meer verdachten hij uit den weg ruimde, hoe meer er voor het achterdochtig oog des tirans oprezen, want elke tegenstander, die onder zijne slagen viel, verwekte hem nieuwe vijanden, die op hunne beurt moesten uitgeroeid worden.

'Alles wat het oude *régime* gekend heeft,' herhaalde hij dikwijls, 'zal dit altijd terugwenschen; ieder kind dat tot aan mijn middel reikt, begint mij verdacht voor te komen. Opdat alles goed ga moet ieder, die in 1789 meer dan vijftien jaar oud was, verdwijnen.'

En het bloedige werk der stelselmatige uitroeiing van al wat Frankrijk rechtschapens en edels telde begon weer opnieuw: op den 1en Januari van het jaar 1794 wachtten in de gevangenissen van Parijs vier duizend zeshonderd gevangenen hun doodvonnis af. Zelfs onder de republikeinen werden kreten van verontwaardiging gehoord over die eindelooze moordenarijen; Camille Desmoulins noemde de Conventie 'het hof van Tiberius.' Dat woord was zijn dood: de tiran duldde geene tegenwerping, alles moest nederig het hoofd buigen voor zijn schrikbewind: wie het hoofd opstak, had het verloren. En weinig dagen later ging Camille Desmoulins ter dood met Hébert, den belasteraar der koningin, met Chaumette, die de godin der Rede had ingehaald, met Anacharsis Clootz, den 'redenaar van het menschelijk geslacht,' met Gobel, den apostaat, die zijn bisschopsstaf had verwisseld met het opperpriesterschap van de godin der Rede, met nog een aantal anderen, die gejuicht hadden als het bloed der onschuldigen stroomde.

Zij allen moesten ruimte maken voor Robespierre, den 'reus der revolutie,' zooals hij door zijn lage vleiers geprezen werd; maar één stond er nog overeind en deze hinderde den dwingeland het meest: het was de geduchte Danton, de machtige redenaar, de vermetele aanrichter der Septembermoorden, de man, voor wien alles beefde, maar die zelf sidderde voor Robespierre; de tijger voelde zich verwikkeld in de kronkelingen der reuzenslang.

Het kostte Robespierre eenige moeite van de slaafsche gehoorzaamheid der Conventie ook Danton's dood te verkrijgen. Dat prikkelde zijne woede. 'Hoe!' riep hij uit, 'zou er dan een voorrecht verbonden zijn aan den naam van Danton?.. Wij willen geen afgod.' En hij, die langen tijd de afgod was geweest, aan wien Frankrijk duizenden zijner zonen ten offer gebracht had, moest wijken voor den nieuwen Moloch, die door geene hecatomben van menschenoffers was te verzadigen. Danton verscheen op zijne beurt voor de revolutionnaire rechtbank; schuimbekkend van woede schudde hij de wachters van zich af, die hem geboeid hielden, gelijk een gewonde ever de honden, die hem bespringen, verre wegslingert. Tevergeefs was alle tegensparteling, tevergeefs bulderde hij zijne rechters toe: 'Mijne vijanden zullen in stukken gescheurd worden.' Tevergeefs raasde hij tegen het gepeupel, dat hem uitjouwde op den weg naar het schavot; tevergeefs herhaalde hij: 'Ik sleep Robespierre mee in mijn val.... Robespierre volgt mij,' - ditmaal was zijn uur gekomen.

Een zijner lotgenooten, die met hem den noodlottigen trap moest bestijgen, wilde hem omhelzen. 'Maak voort, naar boven!' hernam Danton woest, 'onze hoofden zullen nog tijd genoeg hebben om elkander te kussen in de mand.' En tot den beul zeide hij: 'Gij zult mijn hoofd aan het volk vertoonen: het is de moeite waard.'

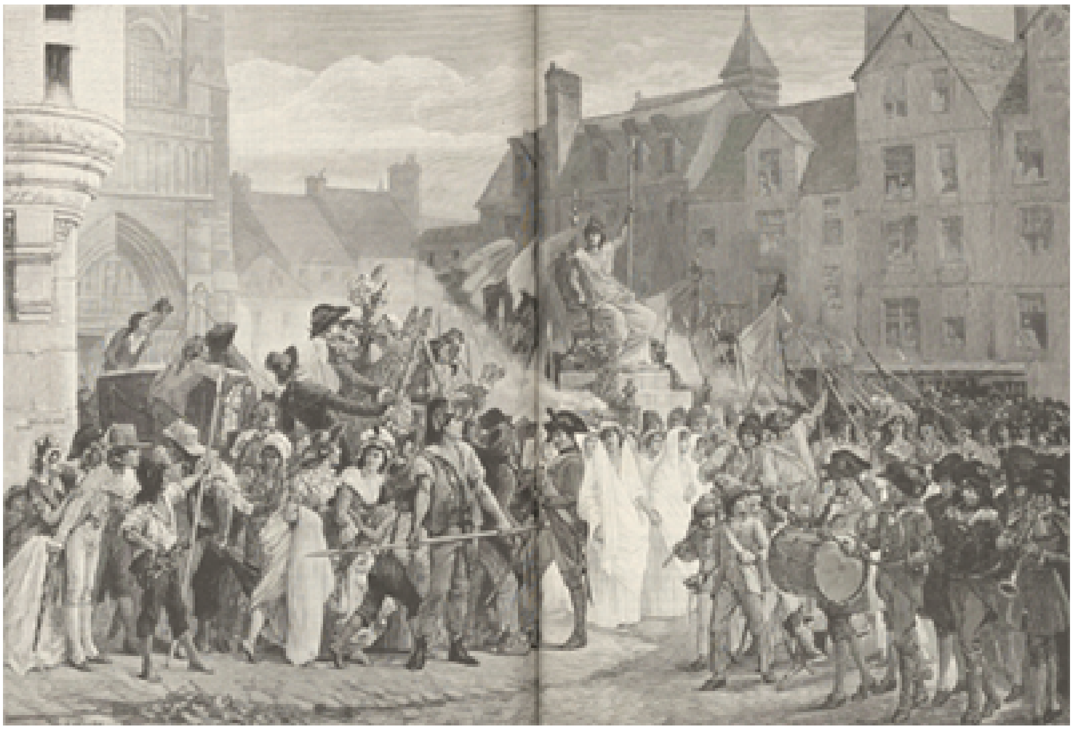

VOOR HONDERD JAREN - HET FEEST VAN DE GODIN DER REDE, NAAR DE SCHILDERIJ VAN COËSSIN DE LA TOLLE.

Inderdaad, het was de moeite waard, dat vreeselijke hoofd, waarin zooveel moordplannen waren uitgebroed, op zijne beurt zich te zien verwringen in de stuiptrekkingen des doods. Maar het volk was sinds lang aan die bloedtooneelen gewoon; het zag er niets bijzonders meer in. Robespierre kwam op het denkbeeld, het te amuseeren; hij wilde Frankrijk doen gelooven, dat het zich gelukkig gevoelde onder zijne heerschappij, en zoo vond hij de *repas civiques*, de burgermaaltijden uit, waar ieder verplicht was te drinken en te klinken op de republiek, het rijk der vrijheid en broederschap, op straffe van als 'verdachte,' naar het schavot te gaan. In alle straten werden de tafels voor de huizen aangericht, allen op eene rij, zoodat zij slechts ééne lange tafel vormden, waaraan zich het ‘volk van broeders’ vereenigde. Slingers van eikenloof en bloemen waren gevlochten van het eene huis naar het andere; men zong de *Marseillaise* en danste de *Carmagnole*, maar.... met schrik en wee in het hart; want onder die dischgenooten, welke zich aan de luidruchtigste vreugde overgaven, waren vrouwen en moeders, die hunne echtgenooten en zonen naar het schavot hadden zien sleepen, vaders en broeders, wier dierbare betrekkingen in de gevangenis zuchtten, gezinnen, wier leden reeds op de lijsten der verdachten waren geschreven. En allen moesten juichen en jubelen op bevel van Robespierre, die niet duldde dat iemand zich ontevreden toonde, waar hij naar hartelust plaste in het bloed. Inderdaad, thans wist men waarom men zich bevrijd had van den ‘despoot der Tuilerieën.’

Maar zelfs dat feestgedruisch stelde den dwingeland niet gerust; hij begreep wel dat het afgemartelde Frankrijk zijn juk moede werd: door vernieuwden schrik moest hij het tot onderwerping dwingen. ‘Zullen we er dan nog meer moeten ombrengen?’ vroeg hij op zekeren morgen aan zijn trouwen handlanger Saint-Just. Ten laatste besloot hij een ander middel te beproeven, om zijne wankelende heerschappij staande te houden, een middel, dat hem tot dusver steeds de beste diensten had bewezen, namelijk de huichelarij. Als een andere Cromwell wilde hij zijn dictatorschap omkleeden met zekeren schijn van heiligheid; hij wilde optreden als godsdienststichter en zich weer de ‘deugdzame Robespierre’ toonen, zooals hij zich vroeger steeds had aangesteld, vóór hij zich sterk genoeg voelde om het masker af te werpen.

Den 18en *Floréal* (7 Mei) verscheen hij in de Conventie, om na eene lange zalvende redevoering, een meesterstuk van sluwheid, eindelijk het volgende decreet voor te stellen:

Art. I. Het Fransche volk erkent het bestaan van het Opperwezen en de onsterfelijkheid der ziel.

Art. II. Het erkent dat de waardigste eere- dienst van het Opperwezen de betrachting is der plichten van den mensch.

Verdere artikelen betroffen de instelling van verschillende feesten, die dienen moesten om den mensch aan het Opperwezen en zijne eigen waardigheid te herinneren. Behalve de herinneringsdagen van den 14en Juli, den 10en Augustus en den 21en Januari zouden er op achtereenvolgende *décadi's* (de Zondagen der revolutie) feesten gevierd worden ter eere van het Opperwezen, van het Menschelijk Geslacht, van het Fransche Volk, van de Weldoeners der Menschheid, van de Martelaren der Vrijheid, van de Vrijheid en Gelijkheid, van den Haat der Tirannen, van de Kindsheid, de Schaamte, de Jeugd, den Mannelijken Leeftijd, den Ouderdom, het Ongeluk, het Geluk, den Landbouw, de Nijverheid, de Voorouders. Eene bijzondere, grootsche plechtigheid, tevens tot inwijding van Robespierre's nieuwen godsdienst, zou plaats hebben op den 10en *Prairial* (8 Juni); dat feest zou gewijd zijn aan het Opperwezen en Robespierre zelf zou de opperpriester zijn, die met zijne van bloed druipende handen den God van majesteit het offer zou opdragen.

Het feest werd met grooten luister in den tuin der Tuilerieën gevierd; groen en bloemen waren er niet aan gespaard; de meisjes droegen korfjes met bloemen op het hoofd; de kinderen waren bekranst met viooltjes, de jongelingen met mirtebladeren, de mannen met eikenloof, de grijsaards met wijngaarden olijfbladen.

Robespierre, in blauw laken gekleed, met wit gepoederde haren en eene groote wapperende pluim op den hoed, bood het Opperwezen, onder het uitspreken van eene bestudeerde, opgesmukte rede, een ruiker van korenaren en veldbloemen aan. Daarop reikte men hem eene brandende fakkel, waarmee hij de beelden van

Atheïsme, Tweedracht en Eigenbaat, op linnen geschilderd, moest in brand steken. Uit de asch dier monsters moest dan stralend het vergulde beeld der Wijsheid verrijzen, maar ongelukkig bleek, toen de rook was opgetrokken, de Wijsheid deerlijk aangebrand. Dat gaf aanleiding tot menige spottende opmerking, maar in zijn ijdelen grootheidswaan merkte Robespierre het niet op: hij verbeeldde zich in ernst, Frankrijk met ontzag en eerbied voor zijn meester doordrongen te hebben, doch zijne vrienden wisten hem mee te deelen hoe dien dag zelfs luide het woord 'tiran!' was uitgesproken.

De wijsheid van Robespierre had zich inderdaad bedrogen. Het Opperwezen eischte eene andere vergelding dan een handvol bloemen. De dag der wrake naderde, en geen feestelijkheden of terechtstellingen konden hem weerhouden. Naarmate de dwingeland zijne tegenstanders uit den weg ruimde, vermenigvuldigden zich zijne vijanden; weldra was de Conventie, wier leden hij sinds lang niet meer spaarde, slechts één groot complot, dat zijn dood gezworen had, en toen hij dan ook den 9^en^ *Thermidor* (27 Juli) in de vergadering verscheen, om zich, vertrouwend op de kracht van zijn woord, tegenover zijne beschuldigers te rechtvaardigen, werd zijne stem gesmoord onder de kreten: 'Weg met den tiran! Weg met den dictator!'

Tallien zwaaide zelfs een dolk, waarmee hij gezworen had, den dwingeland te doorsteken, zoo de Conventie den moed miste om hem te vonnissen. Daverende toejuichingen begroetten dat gebaar; van alle kanten weerklonk de eisch dat Robespierre zou gearresteerd worden. Op dat woord vaart den ellendeling, die heel Frankrijk zoo lang heeft doen sidderen, eene huivering door de leden. Tevergeefs poogt hij te spreken; het woord wordt hem niet gegund en hij kan slechts enkele onverstaanbare klanken uitbrengen.

'Het bloed van Danton verstikt u,' bijt men hem toe.

Met het klamme angstzweet op het gelaat, met knikkende knieën en haperende stem staat daar de man, die voor weinige dagen nog oppermachtig was. Tevergeefs doet hij een beroep op enkelen, in wie hij nog vrienden en getrouwen meent te zien. Met afschuw wenden allen zich van hem af; zijne arrestatie wordt besloten, en onder het zwaaien der hoeden weerklinken de eenparige kreten: 'Leve de republiek! Leve de vrijheid! Weg met den tiran!'

Op staanden voet moet hij gevonnist worden; met een viertal zijner handlangers wordt hij voor de balie gesleept; maar de tijd is te ver gevorderd om de beschuldigden nog te hooren. Het is reeds laat in den avond en de vergadering besluit hare zitting tot den volgenden morgen te verdagen. De beschuldigden zullen inmiddels naar de gevangenis gevoerd worden. Maar Robespierre heeft nog vrienden; een troep Jacobijnen, van zijne arrestatie verwittigd, komt hem te hulp gesneld en ontzet hem met zijne medegevangenen uit de handen der gendarmen. In zegepraal gaat het thans naar het stadhuis: het gemeentebestuur, dat de Conventie als zijne mededingster beschouwt, opent de deuren wagenwijd voor den vernederden dictator. Met hem tot aanvoerder zal het de gehate vergadering der volksvertegenwoordigers omverwerpen.

'Te wapen!' weerklinkt de kreet; in de zalen, in de bureaux, op de binnenplaatsen en op het voorplein komt alles in beweging. Al wie het met de gemeente houdt, schaart zich om Robespierre.

'Wees gij onze aanvoerder,' klinkt het, 'wij zullen u overal volgen, wij zijn bereid voor u te sterven.'

Maar de dictator van gisteren heeft alle geestkracht verloren.

‘Gij waart dus slechts moedig in den voorspoed!’ duwt zijn vriend St.-Just hem toe.

Kanonnen worden aangesleept, en op de vergaderzaal der Conventie gericht. Deze wapent zich op hare beurt. Robespierre met zijn aanhang en de hoofden van het gemeentebestuur worden buiten de wet gesteld. Er wordt alarm geslagen; de troepen snellen aan ter verdediging der Conventie. Weldra woedt in de duisternis van den nacht een wanhopige worsteling tusschen de partij van het gemeentebestuur en de partij der Conventie. Maar de laatste behoudt als de sterkste de overhand; zij stormt het stadhuis binnen, waar Robespierre zich in doodsangst verscholen houdt, en op het oogenblik dat hij als een dief in een hoek wil wegsluipen, lost een gendarm een pistoolschot op den lafaard, dat hem het kakebeen verbrijzelt.

Aldus verminkt, wordt hij 's nachts om twee uur naar de Conventie teruggesleept, en daar op eene tafel uitgestrekt, half verstikt door zijn eigen bloed, wacht het monster, dat zoo lang in bloed heeft gebaad, zijn doodvonnis af. Den volgenden morgen ging hij met twintig anderen naar het schavot, en een kreet van verademing steeg over geheel Frankrijk op bij het vernemen der tijding dat het Schrikbewind gevallen was.

Ach! wanneer zal het ongelukkige land voorgoed bevrijd zijn uit de klauwen der revolutie, die het thans nog gebiedt te juichen in haar zegeningen, terwijl zij het honderd jaren lang niets dan jammeren gebracht heeft!

Kleinigheden.

Een voorname dame had een groot gezelschap bij zich genoodigd. Onder het spel werd zij buiten geroepen en liet hare gouden snuifdoos staan. Toen zij terug kwam, was de doos weg. Allen waren daarover verbaasd en niemand kon begrijpen, waar de doos gebleven was, daar er toch in dien tusschentijd geen vreemde tegenwoordig geweest was. Eindelijk sprak het kleine, zesjarige dochtertje der huisvrouw: ‘Lieve moeder, Mevrouw N. heeft er een snuifje uitgenomen en haar toen bij zich gestoken’. - Daarop richtten zich alle oogen op Mevrouw N. Maar deze zeide zonder verbleeken of blozen: ‘Dat kan wel zijn, ik ben met mijne gedachten dikwijls afwezig’, en haalde de doos te voorschijn. - ‘mevrouw’ - besloot de gastvrouw, ‘wees zoo goed, in 't vervolg ook afwezig te zijn met uw persoon!’

⁂

De zoon van een rijk koopman kwam van de hoogeschool t' huis, om zijne ouders te bezoeken. Toen er 's avonds twee duiven op tafel waren, zeide hij tot hen, dat hij door de logica der rekenkunde kon bewijzen, dat er drie waren. De zoon sprak daarop: ‘Dat is een en dat zijn er twee; een en twee is drie.’ De vader antwoordde: ‘Nu, daar gij dit zoo netjes hebt uitgedacht, zoo zal uw moeder de eerste duif hebben; ik zal de tweede nemen, en de derde moogt gij om uwe geleerdheid voor u zelf behouden.’

⁂

Op een groot bal dat in de salons eener voorname familie te Brussel gegeven werd, bevond zich ook een student, die het zoontje des huizes door het onderwijzen der doode talen het leven verbitterde. De student, een arme tobber, was letterlijk verblind van al den luister, die bij dit feest werd ten toon gespreid, en voornamelijk was het buffet, waarnaar hij met reikhalzend verlangen telkens den blik richtte. Wat hij anders slechts achter de glazen der winkels zag, fazanten, zeldzame zeevisschen enz., dat lag en zwom nu in allerlei ragoûts en sausen. De student was van verrukking buiten zich zelven, en deed zich aan al die heerlijkheden wel wat al te veel te goed, wat hem echter niet kwalijk was te nemen. Eindelijk wilde hij aftrekken: de champagne had hem zoo buitengewoon goed gesmaakt, dat hij niets liever wenschte dan zulk eene flesch met zilveren capsule de zijne te noemen. De stemming, waarin de wijn hem gebracht had, liet hem niet lang tijd tot beraadslaging. Onverschrokken liep hij op het buffet toe, greep eene champagne-flesch, stak haar in den achterzak van zijn frak en zocht met den zoeten buit te ontkomen. Bij de deur der zaal ontmoette hem tot zijn ongeluk de dochter des huizes, die hem tegenhoudt met de vraag, of hij zich dan niet vermaakte, daar hij nu reeds het bal wilde verlaten. De student stamelde in de grootste verlegenheid eenige verontschuldigingen; het goedhartige meisje echter meende, dat hij zich misschien beleedigd voelde, omdat niemand zich om hem bekommerd had, en in eene opwelling van grootmoedigheid zeide ze: ‘Neen, mijn lieve heer studiosus, daar komt gij zoo niet af; ik laat u niet gaan, eer gij een dansje met mij door de zaal gedaan hebt. Het orchest heeft den galop reeds begonnen.’ Eer zich de champagnedief kon bezinnen, bevindt hij zich midden in het gedrang der danslustige paren en stormt door de zaal. Eensklaps weerklinkt een knal; eene achter den student zich bevindende dame zinkt half in onmacht in de armen van haren danser, die in letterlijken zin, overgoten werd. De champagneflesch in den zak van den student was aan 't wêrken gegaan; de banden waren reeds vroeger losgesneden en door de heftige beweging was de wijn aan 't bruisen geraakt. Met een behoorlijken knal was de kurk er af- en de bedoelde dame in 't gezicht gevlogen, terwijl de mousseerende drank in schuimende golven haren danser een niet begeerden doop bezorgde. De student stortte zich met dien achterlader van de nieuwste constructie in de vreeselijkste verlegenheid uit de zaal, waarin nog lang na dit knaleffect de grootste vroolijkheid heerschte.

⁂

Een Ier sliep met een opvliegenden Schot in één bed, en hield den blooten voet buiten het dek uitgestrekt. Een in de kamer aanwezige Engelschman bemerkte dit en gespte fluks den Ier eene spoor aan den voet, welke hij van diens laars had afgenomen. De Ier trok in den slaap den voet weder onder het dek en reet met de spoor den Schot het vel open. Deze ontwaakte daardoor en gaf den Ier eene duchtige oorvijg. - ‘Waarom slaat ge mij?’ - ‘Omdat ge mij met uwe spoor het vel open gereten hebt’ - ‘Hoe is 't mogelijk, daar ik toch met bloote voeten in bed lig?’ - En toch is het zoo, kijk maar.’ - ‘Waarlijk, ge hebt gelijk; dan heeft die vervloekte ezel van een huisknecht mij de laars uitgetrokken en de spoor laten zitten.’

⁂

In een klein tooneelgezelschap sloeg de komiek aan den muziekmeester een weddingschap voor, dat hij de anders zoo maatvaste muzikanten beneden in het orkest, midden in de vervulling van hun beroep geheel van hun stuk zou brengen. De muziekmeester ging de weddingschap aan onder voorwaarde, dat dit bij eene repetitie, niet bij eene openlijke uitvoering geschieden zou. De komiek hield woord. Terwijl daar beneden gestreken en geblazen werd, haald hij vlak voor 't gezicht van de orkestleden eene citroen uit den zak en bijt er in. De blazers trokken zulk een zuur gezicht - het water liep hun, om zoo te zeggen, in den mond - dat zij onwillekeurig de instrumenten afzetten en binnen vijf minuten niet in staat waren een zuiveren toon voort te brengen.

⁂

De vrouw van een professor had eene keukenmeid noodig en was zoo gelukkig in het verhuurbureel van dienstboden een meisje te vinden, dat haar beviel. Over het loon werd men het spoedig eens. ‘Morgen,’ sprak de keukenmeid, ‘zal ik mij bij u bevinden om te zien, of het huis van Mevrouw mij aanstaat.’ - Zij kwam juist, toen de dochters der Mevrouw een quatre-mains speelden. Na een blik in de kamer geworpen te hebben betuigde zij haar leedwezen, dat zij den dienst niet kon aannemen; ‘het was haar in deze woning nier voornaam genoeg, en 't was haar veel te gering dat twee dochters één klavier gebruikten,’ zeide zij op snibbigen toon en verdween.

Kleine fee.
Tafereelen uit Marlitt's verhaal:
Het geheim der oude jufvrouw.
(*Slot.*)

- Het doet mij leed, dat *ik* juist bestemd ben u die onaangename tijding te brengen, hernam M. von Hirschsprung, als in spijt het hoofd heen en weêr weigelende, ‘Met hem hebt gij gewis de eenige familiebetrekking verloren, die u na den dood uwer moeder overgebleven is... Er was een tijd dat ik het verledene van dien man navorschte... hij heeft van de prilste jeugd alleen gestaan in de wereld. 't Is zeker jammer, maar gij hebt niemand meer van uwe familie.’

- En mag ik vragen, mijnheer von Hirschsprung in welke betrekking de moeder van dit jonge meisje tot *uwe* familie heeft gestaan? vroeg mevrouw Frank, verbolgen over de ombarmhartige wijze, waarop hij Felicitas uit den kring zijner adellijke kliek verwees.

Een flauwe blos bedekte zijn gelaat... Zoo innemend de blos op de wangen der onschuld is, zoo onaangenaam treft hij ons op 't gelaat van den trotschen man, die in blijkbaren strijd is, of hij iets, dat hem vernedert, voor ons zal verbergen of niet.

- Zij was eens mijne zuster, antwoordde hij, met doffe stem, doch met bijzonderen nadruk op het woordje ‘was’. Ik heb zorgvuldig vermeden, deze omstandigheid aan te roeren, ging hij na eene tamelijk lange poos op vasten toon voort; maar zoo als de zaken thans staan, ben ik tot verklaringen genoodzaakt, die mij misschien wreed en onverschoonlijk zullen doen schijnen... Ik moet deze jonge dame mededee lingen omtrent hare moeder doen, dat 't voor haar beter was, dat ze achterwege konden blijven... Mevrouw d'Orlowsky heeft van het oogenblik, dat zij den Pool hare hand reikte, voor altijd opgehouden een lid der familie Hirschsprung te zijn. In ons geslachtsboek staat niet, zooals gebruikelijk is, achter haren naam met wien deze dochter des huizes gehuwd was. Op het oogenblik, dat zij voor de laatste maal onzen drempel is afgetreden, heeft mijn vader met zijne eigene hand haren naam doorgestreken - dit was duizendmaal harder voor zijn aristocratisch gevoel, dan of hij het doodkruis er achter had moeten teekenen. Sinds dien tijd is de naam Meta von Hirschsprung spoorloos voor ons verdwenen, geen vriend des huizes, geen dienaar heeft ooit gewaagd dien weder te doen hooren; mijne kinderen weten niet dat zij ooit eene tante gehad hebben, zij is onterfd, verstooten en was voor ons lang gestorven, eer zij op zulk eene vreeselijke wijze om 't leven is gekomen.

Hij zweeg een oogenblik.

Mevrouw Frank had onder deze, op inderdaad verplettende wijze gegevene verklaringen, haren arm om Felicitas geslagen en haar moe derlijk en liefdevol tot zich getrokken. En daar stond de professor: hij sprak niet, maar zijne oogen rustten onafgewend op het bleeke gelaat van het jonge meisje, dat nogmaals voor hare overledene, ‘vergode’ moeder zoo zwaar moest lijden. Er ontstond een oogenblik van pijnlijk zwijgen. In dit zwijgen lag onmiskenbaar eene zware veroordeeling; ook de spreker was niet in staat zich aan den invloed hiervan te onttrekken - haperend, met weifelende stem vervolgde hij tot Felicitas: Wees verzekerd, dat het mij een zware plicht is, u op deze wijze leed te moeten doen; - ik kom mij zelf in zulk een - onridderlijk licht voor; maar, mijn Hemel, hoe zal ik u anders de zaken duidelijk maken? Ik zou evenwel geerne iets voor u willen doen! In welke betrekking zijt gij hier in dit zeer achtensweerdig gezin?

- Als mijne lieve dochter, antwoordde mevrouw Frank in plaats van Felicitas, hem vast en doordringend aanziende.

- Nu, dan zijt gij waarlijk gelukkig te noemen, hernam hij, tot Felicitas en voor mevrouw Frank beleefdelijk buigend. Het staat, helaas, niet in mijne macht met uwe edele beschermster te wedieveren; - de rechten eener dochter des huizes zou ik u reeds daarom niet mogen toekennen, wijl mijne ouders nog leven; in hunne oogen zou, helaas, de omstandigheid, dat gij den naam d'Orlowsky draagt, reeds voldoende zijn om u voor altijd uit hunne oogen te verbannen.

- Hoe, hare eigene vleeschelijke grootouders? riep mevrouw Frank ontsteld. Zij zouden van het aanwezen eener kleindochter bewust zijn, en kunnen sterven zonder haar gezien te hebken? Dat kunt gij mij niet doen gelooven!

- Mijne lieve mevrouw, antwoordde M von Hirschsprung koel glimlachende, het sterk ontwikkelde aristocratisch gevoel, een hooge zin voor de onbevlekte eer van hun geslacht zijn de familieeigenschappen der Hirschsprungs, waaraan ik mij niet kan onttrekken - de liefde komt bij ons eerst in de tweede plaats. Ik eerbiedig die zienswijze mijner ouders volkomen, en zou evenzoo handelen, indien eene mijner dochters zich zoodanig mocht vergeten.

- Nu, de mannen uwer familie mogen over dit punt denken zooals zij willen, hield mevrouw Frank aan, maar de grootmoeder... zij zou immers een hart van steen moeten hebben, als zij van dit kind hoorde, en...

- Juist deze is nog het minst tot vergiffenis te bewegen, viel hij de dame met zekere overtuiging in de rede. Mijne moeder telt verscheidene leden van oude grafelijke geslachten in haar stamboom en waakt voor de eer harer familie, zooals zelden eene vrouw. Overigens staat het u vrij, mijne geachte vrouw, voegde hij er bij, niet zonder een lichten zweem van spot, eene poging voor uwe beschermelinge te wagen. Ik geef u de verzekering, dat ik u niet in het minst zal tegenwerken, maar uw voornemen zelfs zooveel mogelijk zal ondersteunen.

- Och, ik bid u, geen woord meer! riep Felicitas, in onuitsprekelijke foltering zich uit de armen der oude dame loswindende en smeekend hare handen vattende. - Wees verzekerd, mijnheer, wendde zij zich na een oogenblik zwijgens bedaard en koel, schoon ook met zenuwtrekkende lippen, tot M. von Hirschsprung, dat het nooit bij mij zal opkomen, mij op vroegere rechten mijner moeder te beroepen; zij heeft ze opgeofferd ter wille van hare liefde, en naar alles wat gij daar even gezegd hebt, heeft ze daarbij slechts gewonnen. Ik ben opgegroeid in 't geloof, dat ik alleen sta in de wereld, en zoo zeg ik dan ook thans: ‘Ik heb geene grootouders!

- Dat klinkt scherp en bitter! sprak hij eenigszins verlegen. Maar, voegde hij er schouderophalend bij, zooals de omstandigheden thans zijn, ben ik genoodzaakt, u in deze opvatting te doen volharden. Ik wil overigens voor u doen, wat in mijn vermogen is. Ik twijfel geen oogenblik, dat het mij gelukken zal, van mijn vader een behoorlijk levenslang jaargeld voor u te bekomen.

- Ik dank u, viel zij hem hevig in de rede. Ik heb u zoo even verklaard, dat ik geene grootouders heb. Hoe kunt ge denken, dat ik van vreemde aalmoezen zou aannemen?

Hij bloosde nogmaals; doch thans was dit het donkere rood der beschaming, dat misschien voor de eerste maal in zijn leven zijne aristocratische wangen kleurde. In blijkbare verlegenheid greep hij naar zijn hoed - niemand verhinderde hem hierin. Hij sprak, zich tot den advokaat richtende, met eenige schier gefluisterde woorden nog eens over de zaken; vervolgens bood hij, als door een plotselingen inval bewogen, Felicitas de hand; doch het meisje boog diep en statig voor hem en liet hare beide handen langzaam langs hare zijden nederzinken. Het was eene strenge zelfvoldoening, die het goochelaarskind van den trotschen heer von Hirschsprung verlangde! Hij deinsde verschrikt terug, boog schouderophalend, en voor het oogenblik alle aristocratische hoogheid afleggende, voor het overig gezelschap en verliet, door den advokaat vergezeld, de kamer.

Toen de deur achter hem dicht viel, sloeg Felicitas hevig aangedaan de handen voor haar gelaat.

- Fee! riep de professor en breidde zijne armen wijd uit. Zij zag op en... vluchtte er in. De armen om zijn hals slaande, drukte zij haar hoofd tegen zijne borst. De jonge wilde vogel gaf zich eindelijk voor altijd gevangen en deed ook niet de minste poging meer om weg te vliegen. Het was zoet in zijne armen te rusten, nadat zij in hare eenzame vlucht door storm en onweêr zich schier ten doode gestreden en gefladderd had.

Bij dat gezicht gaf mevrouw Frank haren vergenoegd glimlachenden man een wenk en beiden verlieten stil de kamer.

- Ik wil, Johannes! zegde Felicitas en sloeg de wimpers op, waaraan nog de tranen van kinderlijke smart glinsterden.

- Eindelijk! antwoordde hij, en legde zijnen arm vaster om de teedere gestalte; zij was immers met deze uitspraak de zijne geworden. Welk eene mengeling van gloed en teederheid sprak uit de strenge, grijze oogen, die op het zalig glimlachende meisjesgelaat neêrzagen.

- Ik heb van uur tot uur op die woorden van u gewacht, vervolgde hij, en ik dank God dat gij die uit eigen beweging hebt uitgesproken. Ik zou anders van avond nog genoodzaakt geweest zijn, ze u af te dwingen; maar ik twijfel of ze mij dan zoo zoet geklonken zouden hebben als nu! Ondeugende Fee, moesten eerst nog zulke bittere ervaringen over mij komen, eer gij besluiten kondt mij gelukkig te maken?

- Neen; riep zij met nadruk, en wikkelde zich los. Niet de gedachte, dat uw uitwendige toestand veranderd is, heeft mij verwonnen; op het oogenblik, toen gij zoo beslist en standvastig weigerdet mij het boek terug te geven, kreeg ik eensklaps vertrouwen....

- En weinige oogenblikken later, toen het geheim mij bekend werd, viel hij haar in de rede, en trok haar andermaal tot zich, ondervond ik, dat gij bij al uwe stroefheid, al uwen weêrstand en trots, toch de ware vrouwelijke liefde in 't hart droegt. Gij wildet liever u zelve opofferen, dan mij eene smartelijke ervaring bezorgen.. Wij hebben beiden eene harde leerschool doorloopen, en, Fee, acht de taak niet gering die voor u ligt! Ik heb mijne moeder verloren, mijn vertrouwen op de mensch heid heeft een zwaren stoot geleden, en - ook dit moet ik zeggen - ik bezit op het oogenblik schier niets dan mijne wetenschap.

- O, hoe gelukkig ben ik, dat ik u ter zijde mag staan! riep zij, hare hand zacht op zijn mond leggende. Ik mag wel niet hopen, dat ik u dat alles zal kunnen vergoeden, maar wat eene liefhebbende vrouw doen kan om het leven van een edelen man gelukkig te maken. dat zal ik doen!

- En wanneer zal dat lieve mondje leeren wat minder deftig met mij te spreken? zegde hij, glimlachende op haar neêrziende.

Zij bloosde tot over hals en ooren, en fluisterde vleiend:

- Johannes, blijf niet al te lang van mij verwijderd!

- Hebt gij dan in ernst gemeend, dat ik zonder u zou heengaan? riep hij zacht lachend. Als het in dit oogenblik niet zoo goed te pas kwam, zoudt gij van avond eerst gehoord hebben, dat gij morgen vroeg, ten acht ure, in gezelschap van onze lieve mevrouw Frank, met mij naar Bonn vertrekt. Onze goede oude mama heeft wat komedie voor u gespeeld, mijn kind; boven in de pronkkamer staan sedert gisteren de gepakte koffers, en ik heb zelf, door haren raad geholpen, het reishoedje uitgezocht, dat ik op uw weêrspannig kopje wil zien. Gij blijft vier weken als mijne bepaalde bruid ten huize van mev. Berg, en dan - komt er een klein vrouwtje nevens de studeerkamer van den knorrigen professor, die rimpels op zijn voorhoofd en bitter booze oogen meê te huis brengt.

M. von Hirschsprung deed zich, namens zijn nog levenden vader, als eenigen erfgenaam erkennen, en de vermaking der oude jufvrouw werd hem ter hand gesteld. Hij verklaarde de vorderingen der Hirschsprungs ten laste der familie Helwig betrekkelijk de ontvreemde zestig duizend daalders voor volkomen voldaan, nadat de professor de dertigduizend daalders van tante Cordula uit zijn eigen vermogen verdubbeld had en daarmede het kapitaal tot het volle bedrag uitbetaald.

Het verbrande manuscript der opera ven Bach moest mevrouw Helwig met duizend daalders vergoeden. Zij deed dit eerst tandenknarsend, nadat zij van alle zijden de verzekering had bekomen, dat een proces nog veel grootere opoffering van haar zou vergen.

- Waarom zou ik het loochenen? zegde de advokaat blozend en diep aangedaan tot den professor, toen die op den morgend van het vertrek reisveerdig in de vensternis nevens hem stond en op de reisgezellinnen wachtte. Ik gun u Felicitas niet... Ik heb van den eersten oogenblik de weerde van dit ongemeene wezen erkend, en zal langen tijd noodig hebben, haar te vergeten. Maar éénen troost heb ik hierbij: zij heeft u tot een anderen mensch gemaakt. Krachtiger konde mijne vrije en gewis gezonde beschouwing van het verkeerde onzer maatschappelijke betrekkingen niet bewezen worden, dan door de omstandigheid, dat-vergeef mij de bittere waarheid - de trotsche Helwigs ten opzichte van het verachte goochelaarskind zich zwaar bezondigd hadden.

- Gij hebt gelijk, en ik neem deze bittere gevolgtrekkingen ootmoedig aan, sprak de professor ernstig; want ik heb mij inderdaad erg vergist. Maar de weg dien ik moest afleggen, was ruw en steenachtig; gun mij derhalve den prijs, dien ik zoo zwaar gewonnen heb.

De professor heeft zijne jonge vrouw in den ‘voornamen, afgesloten’ kring der professors-vrouwen ingeleid, en het ideaal schoone wezen aan zijne hand is, niettegenstaande de boosaardige inblazingen van Adèle, met liefde en bewondering opgenomen. 't Is waarheid geworden, wat hij zich eens zoo bekoorlijk had voorgesteld: Felicitas streelt hem de rimpels van het voorhoofd, en, wanneer hij des avonds na een moeitevollen dag tusschen zijne vier muren haar vertrouwelijk vraagt: Fee, zing eens! dan ruischt terstond de prachtige altstem, die hem eenmaal uit het huis zijner moeder heeft gejaagd naar het Thüringerwoud, en dat hij weder ontvlood, omdat die stem hem onweêrstaanbaar trok naar het betooverende goochelaarskind.

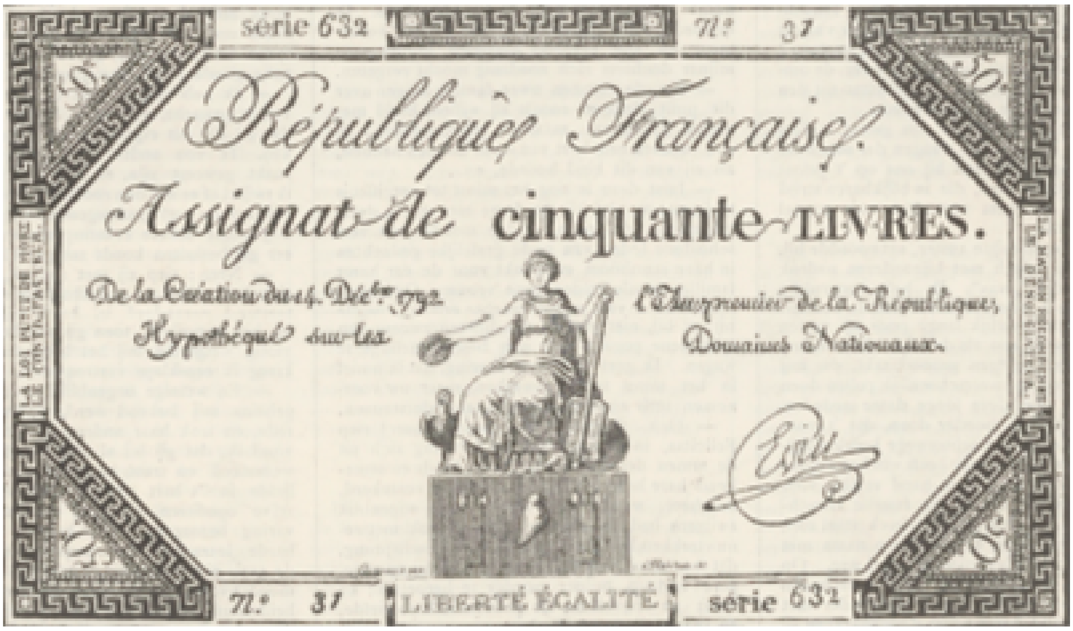

ASSIGNAAT UIT HET JAAR 1792.

Hij heeft al de meubelen van de zolderwoning naar Bonn laten komen. De piano en de busten met de weelderige draperijen van klimop, versieren nu de kamer van Felicitas. In de geheime lade der glazenkas bewaart de jonge huisvrouw ook thans nog het kostbare ouderwetsche zilverwerk; het kleine, grijze kistje met zijn inhoud heeft de professor echter op denzelfden dag verbrand, waarop de Hirschsprungs het kapitaal, dat de vorderingen vereffende, in ontvangst hadden genomen. Het schuldboek is vernietigd, het onrecht vergoed, zoover menschelijk krachten het vermochten, en tante Cordula's geest kan ongehinderd zijne hooge vlucht verder vervolgen, welke hij reeds op de aarde had aangenomen.

Hendrik woont bij het jonge paar. Hij wordt hoog in eere gehouden, en is boven de wolken van geluk. Doch als hij op straat de in fluweel en zijde gehulde, en thans steeds naar de nieuwste mode gekleede jonge weduwe ontmoet, die altijd haar hoofd afwendt alsof zij het eerlijke gezicht van den ouden man nooit heeft gezien, dan mompelt hij vergenoegd in den baard: ‘Die kransjes van vergeet-mij-nietjes hebben toch niet geholpen, mevrouw!’

De schoone vrouw kan overigens haren fraai gevormden arm niet meer met den armband versieren; haar vader heeft hem nauwgezet, met de opmerking dat hij door ‘toeval en vergissing in zijn bezit was gekomen, aan de erven Hirschsprung teruggegeven. Hij leeft op zeer gespannen voet met zijne dochter, dewijl ze de onuitsprekelijke domheid begaan heeft, zijn aandeel aan den roof te bevestigen. Zij heeft sinds lang den straalkrans van vroomheid en zachte goedhartigheid verloren; terwijl haar Annatje onder vreemde verzorging een zekeren dood te gemoet kwijnt.

En hij, de gestrenge bloedverwant aan den Rijn? Het is niet te denken, dat de Nemesis hem op aarde zal bereiken; hij zal in vrome berusting alles wat hem overkomen mag, eene beproeving noemen. Wij geven hem dus aan het openbaar gerecht over; de gevoelige straf voor den huichelaar is, dat hem voor aller oog het masker van het gezicht wordt afgenomen.

Mevrouw Helwig zit nog altijd voor haar venster. Het ongeluk is eindelijk ook over haren gewijden drempel getreden: zij heeft twee kinderen verloren; haren zoon Johannes heeft zij verstooten, en op zekeren dag kwam het belicht tot haar, dat Nathanaël in een tweegevecht gebleven was Hij heeft vele schulden en een zeer geschandvlekten naam nagelaten. De ijzeren trekken der groote vrouw zijn slapper geworden, en 't komt menigeen voor, dat het hoofd, 't geen steeds den strengen stempel van hoogmoed en onfeilbaarheid droeg, vaak als vermoeid op de borst is gezonken. De professor heeft haar onlangs de geboorte van zijn eerste kind meêgedeeld. Sedert dien tijd ligt er in haar breimandje, waarin anders nooit dan grove blauwe wol voor kousen der Kafferkinderen gevonden werd, een fijn rozenrood breiwerk waaraan mevrouw Helwig steeds steelsgewijze en afgebroken werkt. Rika beweert, dat het geen zendingwerk, maar een fijn kinkerkousje is. Of en wanneer die sierlijke rozenroode kousjes de voetjes van het jongste lid der familie Helwig bekleeden zullen, weten wij niet, maar het moet tot eer van het menschelijk geslacht gezegd worden, dat er geene ziel zoo verhard is, of er wordt éene gevoelige plek, eene edele opwelling, éene liefelijk snaar, in aangetroffen; zij wordt zich wel is waar, dikwijls dezen inwendigen schat niet bewust, wanneer de opwekking van buiten ontbreekt. Maar misschien is de grootmoederlijke liefde zulk eene onvermoede warme plek in het hart der groote vrouw, eene plek die, plotseling ontgloeid, een zacht licht verspreidt, en het overige ijs in haar hart doet smelten.

Laat ons dit hopen, lieve lezer!

[Nummer 52]

Een praatje met onze abonnenten
(*Slot.*)

Een der belangwekkendste werken, die in den jongsten tijd in onze taal geschreven werden, is voorzeker het verhaal *Voor honderd Jaren*, van onzen kundigen medewerker J.R. van der Lans.

Met forsche hand heeft de schrijver het monster der Revolutie in de volle borst gegrepen en aan den schandpaal geklonken.

Wij kennen ze thans in hun waar daglicht, de afschuwelijke onmenschen, die onder voorwendsel van vrijheid, gelijkheid en broederliefde slechts hunnen haat en moordlust botvierden en alleen eigen eer- en heerschzucht betrachtten.

Al de voordeden, door de omwenteling afgeworpen, zouden beter en gemakkelijker langs wettigen weg, door overreding verkregen geworden zijn, dan door de gruwelijkheden en moorderijen, wier beschrijving in de Illustratie ons zoo menigmaal heeft doen ijzen.

Was Lodewijk XVI niet de goedaardigste, vredelievendste, de geleidbaarste de liefderijkste der vorsten?

Geen treurspel kan een zoo diep ingrijpenden indruk teweegbrengen als het verhaal van de verfijnde wreedheid, waarmede Lodewijk XVI en zijne gemalin gemarteld en ter dood gebracht werden.

In het eeuwfeest der Revolutie is er voor ons niets anders te gedenken, dan dat de Sansculotten, - onder de bewering van ons eene vrijheid te brengen, welke wij reeds lang door onze keuren en voorrechten genoten - in ons vaderland dwang en willekeur invoerden, onze priesters verbanden en vermoordden, onze zonen naar de slagvelden sleepten, ons geld en onze kunstschatten ontroofden.

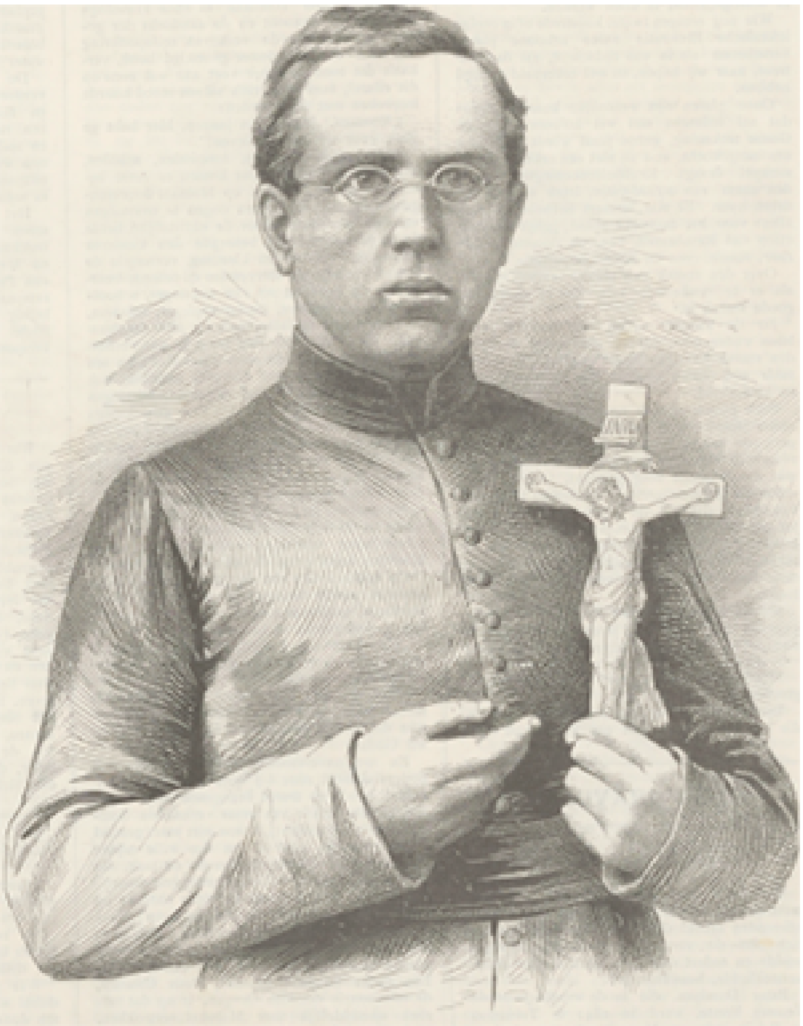

PATER DAMIAAN.

Wat men ook doe, om dit beruchte eeuwgetij in zwetsenden roes te verheerlijken en te vieren, de figuren van den koning-martelaar en van zijne schoone en edele gemalin, de schimmen van die duizenden getrouwen, die voor hunnen vorst leden en stierven, zullen altoos heerlijker blijven glansen dan de voordeelen, die de natie door de revolutie bekomen heeft.

Zoo denkt er althans ons Vlaamsche volk over, met zijn juist en gezond oordeel en zijn gevoelig hart; ons Vlaamsche volk, dat al zijne vrijheden in eeuwenlangen strijd heeft moeten veroveren, en toch geene enkele vorstenmoord als vlek in zijne geschiedenis heeft; want Karel de Goede werd enkel door baatzuchtige samenzweerders en niet door zijn volk vermoord, dat hem als een heilige martelaar na zijnen dood vereerde.

Wij hebben dus de Fransche Revolutie in onze Illustratie herdacht, zooals het den Vlaming pastte die te herdenken.

En dat de schrijver hier den juisten toon aangeslagen heeft, bewijst de gretigheid, de ontroering, waarmede zijn verhaal gelezen werd, en de opgang, dien het in onze letterwereld maakte, zoodat zelfs de voornaamste Vlaamsche dagbladen brokstukken er van mededeelden.

⁂

De prachtige gravures, die wij niet zonder veel moeite en geldelijke opoffering, ter opluistering van *Voor honderd Jaren* verkregen, hebben insgelijks veel bijgedragen om dit werk in belangrijkheid te doen winnen.

Wie nog eenigen twijfel koesterde of in eenige inlandsche Illustratie zulke schoone platen verschenen als in ons tijdschrift, zal daaromtrent, naar wij hopen, nu wel zekerheid erlangd hebben.

Onze platen zijn wezenlijke kunstgravures: dat zal iedereen ons wel moeten toegeven. Geene teekening, geene plaat wordt ooit door ons aangekocht, zoo zij niet een zekeren kunststempel draagt. Krabbelteekeningen, onder den naam van *actualiteiten*, laten wij aan anderen over. Er zijn immers liefhebbers voor alles: voor het mannekensblad, gelijk voor de etsen van Rembrandt, voor de domste *caricatuur*, zooals voor de fijnste kopersnêe.

Over den smaak valt niet te twisten, zoomin als er te ontkennen valt, dat er slechte en goede smaak is.

En de kenners zullen ons wel het recht laten wedervaren, dat wij niet alleen den goeden smaak huldigen onder opzicht van kunst, maar ook onder opzicht van fijngevoeligheid en kieschheid.

Onze platen evenals onze tekst mogen steeds onder ieders oogen gebracht worden: niet de geringste schijn van aanstoot zal ooit in ons tijdschrift bemerkt worden. Daarvoor wordt met nauwlettende zorg gewaakt.

En dit is geene geringe verdienste voor een kunstblad, dat als de vriend van allen, van jongen zoowel als van ouden, wekelijks in den huiskring zijn bezoek afleggen komt en te midden der familie plaats neemt, om allen door beeld en schrift te veraangenamen en te leeren.

Mocht het der Nieuwe Belgische Illustratie gegeven zijn nog vele jaren die eervolle en nuttige rol in onze deftige burgerfamiliën te vervullen.

Mocht het getal onzer lezers immer aangroeien.

Die wensch zullen voorzeker allen beamen, die het wel meenen met ons Vlaamsche volk.

Onze gravures.

De Apostel der melaatschen.

Wie heeft niet hooren spreken van het melaatsch-eiland Molokaï en van den zelfop-offerenden arbeid des heldhaftigen priesters, die zich aan de verpleging dier ongelukkigen wijdde en sedert dan ook, als het offer zijner naastenliefde, bezweken is?

Pater Damiaan, die in de wereld Jozef de Veuster heette, werd in 1842 te Tremeloo in België geboren. Van zijne innig godsdienstige moeder had hij dat edele hart, dat karakter vol zelfverloochening geërfd, hetwelk hem op negentienjarigen leeftijd aandreef, in de Congregatie der HH. Harten van Jesus en Maria te treden, ten einde zich aan de bekeering der heidenen te wijden. De naam Damiaan was hem bij zijn intrede in het klooster gegeven.

Op eene zijner apostolische reizen naar de Sandwich-eilanden werd Pater Damiaan getroffen door de jammerlijke verlatenheid en ellende, die op het eiland Molokaï heerschten, waar al de melaatschen van het koninkrijk werden saamgebracht. Geheel aan hen zelven overgelaten, zonder eenige gemeenschap met de overige wereld, zonder stoffelijke of geestelijke verpleging, leefden die ongelukkigen daar inderdaad als in eene hel. Dit schouwspel kon hij niet aanzien en hij vatte het besluit op zich geheel aan die rampzaligen toe te wijden, al moest hij zich daarvoor dan ook van alle verkeer met de levenden afsnijden en zich zelven veroordeelen tot het vreeselijk lot van vroeg of laat door de afgrijselijke ziekte zijner vrienden op Molokaï te worden aangetast.

Hij verzocht en verkreeg van zijne oversten verlof om zich op het eiland te vestigen en kwam er in Mei 1873 aan.

De heer Clifford, een rijk Engelsch protestant, die Pater Damiaan in zijne vrijwillige ballingschap bezocht en de aandacht der geheele wereld op de verheven zelfopoffering van den edelen priester gevestigd heeft, verhaalt dat toen de Pater voet aan wal zette op dit eiland, men hem zich zelven moed hoorde inspreken met de woorden:

‘Komaan, Jozef, mijn jongen, hier hebt ge werk voor uw geheele leven!’

Hij bouwde kerken, hospitalen, scholen, logementen - want soms komen er verre bezoekers een dag of wat op Molokaï doorbrengen, om zich met eigen oogen te overtuigen van de wonderen, door de christelijke liefde daar gewrocht. Hij bezorgde den kinderen onderwijs, voedsel en kleeding, verzorgde de zieken, troostte de stervenden en oefende beurtelings de functiën uit van zielzorger, schoolmeester, geneesheer, kinderverpleger, tuinman, bouwmeester, schilder, kok en zelfs doodgraver. Zoo bleef hij tien jaren in het verborgen arbeiden tot de roep zijner deugden ten slotte heel de wereld vervulde en alom, ook door protestanten, de lof van den heldhaftigen priester verkondigd werd. Van alle kanten stroomden nu de giften en aalmoezen toe om hem in zijn zelfopofferenden arbeid te ondersteunen, en zoo overvloedig waren die milde bijdragen, dat het voorheen zoo arme en verlaten eiland bijna rijk en gelukkig werd.

Na zooveel jaren van arbeid en toewijding, welke in de levensomstandigheden der melaatschen eene volslagen omwenteling teweeg-brachten, moest eindelijk ook zijne beurt komen.

Op zekeren dag dat de geneesheer, op zijne gewone ronde onder de zieken, bij pater Damiaan aankwam, zeide hij, na hem nauwkeurig onderzocht te hebben:

‘Het doet mij innig leed het u te moeten zeggen, Pater, maar ook gij zijt door de melaatschheid aangetast.’

‘Wat ge mij daar zegt,’ antwoordde de missionaris, ‘verschrikt of ontstelt mij niet, ik wist dat het daartoe moest komen; het is de wil Gods.’

En met onvermoeide volharding, bijna met opgeruimdheid zette hij weer zijn arbeid voort, overal vrede en troost brengende onder zijne uitgestrekte kudde van arme verlatenen. Somtijds zeide hij zelfs: ‘Ik zou niet meer gezond willen worden, zoo ik om den wille mijner genezing, dit eiland verlaten en de taak, die ik op mij genomen heb, neerleggen moest.’

Aan die taak is pater Damiaan ontrukt op den leeftijd van acht en veertig jaren; maar het werk, dat hij ondernomen heeft, zal daarom niet afgebroken worden. Toen hij zijn einde voelde naderen, verzocht hij om een opvolger. Een ander Belgisch priester, Pater Conradi, de missionaris van den Oregon, is op dat verzoek onmiddellijk naar Molokaï vertrokken. Bovendien wijden daar nog drie zusters van den H. Franciscus zich op het oogenblik aan de verpleging der melaatschen.

Nabij de kerk, die kort geleden door Pater Damiaan is voltooid, verheft zich een palmboom, waaronder hij bij zijne aankomst op het eiland eenige weken heeft gewoond. Toenmaals was het als een oord van vervloeking. De woningen der melaatschen waren ellendige hutten, bouwvallig, zonder behoorlijke luchtverversching en blootgesteld aan vocht en tocht. De bevolking van zieken leefde daar voort, in lompen gekleed, slecht gevoed, zich in de walgelijkste onzindelijkheid rondwentelend, zonder de minste verzorging. Slechts met groote moeite konden zij zich drinkwater verschaffen.

Die ongelukkigen moesten noodzakelijkerwijze aan wanhoop en verdierlijking ten prooi vallen. Doch op het oogenblik is alles veranderd. De regeering van Hawaï, die in 1866 het eiland Molokaï, op eenige uren varens per stoomboot van de hoofdstad Honoloeloe gelegen, tot eene verzamelplaats van melaatschen had aangewezen, maar zich overigens het lot dier ongelukkigen weinig aantrok, is door de ijverige pogingen van Pater Damiaan wel gedwongen geworden, zich met het ballingsoord te bemoeien. Op zijn aandringen heeft zij nette huisjes voor de melaatschen doen bouwen, die op palen geplaatst, geriefelijk en zindelijk en van alle gemakken voorzien zijn. Door middel van buizen wordt er in overvloed uitstekend drinkwater heengevoerd.

De ongeveer duizend melaatschen wonen verdeeld over twee bevallige dorpen Kalawao en Kalaupapa. Allen hebben voor hun huis een tuintje, waarin zij aardappelen, bananen en suikerriet telen; sommigen houden een kleinen winkel, anderen weven netten, terwijl hunne uitspanning bestaat in het kweeken van bloemen, in muziek en dansen en het rijden op ponies.

Het eiland telt thans vijf kerken, een algemeen magazijn, en op de misvormde gelaatstrekken der bewoners staat vergenoegdheid en levenslust te lezen. Dit alles is het werk van Pater Damiaan; zijn heldenmoed heeft die rampzaligen uit hunne ellende en zedelijke verlaging opgebeurd; hij heeft rondom zich de edele aanstekelijkheid der zelfverloochening verspreid.

Een ernstig geval.

Wat mag wel de gewichtige aangelegenheid zijn, die de eerzame dorpelingen hier zoo ernstig bezighoudt en hun zulk een bedenkelijk gezicht doet zetten? Wij zullen er niet naar raden, en ons er alleen toe bepalen, het meesterschap te bewonderen, waarmee de kunstenaar zijne eenvoudige boeren op het oogenblik dat een gemeenschappelijk belang hen in de dorpsherberg, vereenigt, naar het leven heeft weten weer te geven. Inderdaad, het zijn typen, die hij te aanschouwen geeft, typen, zooals alleen de fijne waarnemingsgave van den kunstenaar ze weet uit te kippen en alleen eene bewonderenswaardige macht over het penseel ze op het doek weet te doen leven. Het zekerste bewijs dat een tafereel als het hier voorgestelde ten volle geslaagd mag heeten, is dat het geene toelichting behoeft. Uit de werkelijkheid gegrepen, kan het door ieder, die eenigszins oog heeft voor het leven om zich heen, verstaan en genoten worden.

Eene liefhebberij van den ouden Frits.

Pruisen was vroeger het land van den priegelstok, zooals Rusland thans nog het land van den *knout* is.

En zelfs in onze dagen speelt de stok, ten minste in figuurlijken zin, in het vaderland van het drilstelsel nog altijd eene geduchte rol.

Wat men nu ook tegen dit strenge tuchtstelsel moge inbrengen, zeker is het dat Pruisen door den stok groot geworden is. Althans de grondlegger van Pruisens grootheid, de beroemde koning Frederik Wilhelm, ook bekend onder den naam van den ouden Frits, maakte van den stok een druk gebruik.

Er zijn daaromtrent anekdoten in omloop, die herinneren aan het geval, hetwelk dezer dagen in de bladen van den schah van Perzië verteld werd. Toen deze, na zijne vorige Europeesche reis in het vaderland teruggekeerd, daar de brievenpost wilde invoeren en overal in zijne hoofdstad brievenbussen liet plaatsen, maakten zijne onderdanen daarvan gebruik om hunnen heer en meester eene menigte verzoekschriften toe te sturen, waarin zij hem met grieven en klachten overstelpten. Dit strookte klaarblijkelijk minder met de bedoeling, die de schah bij de invoering dier Westersche instelling gehad had, en om dat lastige uitwerksel zijner nieuwe brievenpost te beletten, plaatste hij bij iedere brievenbus een kerel met een zweep, die ieder moest afrossen, die een smeekschrift aan den schah verzenden wilde.

Nagenoeg dezelfde staaltjes van lichamelijke afstraffing worden verhaald omtrent den ouden Frits, die trouwens, evenals de schah, heer was over leven en dood zijner onderdanen. Het eenig onderscheid is, dat de Pruisische koning er liefhebberij in had de strafoefening met hoogst eigen hand te voltrekken, waartoe hij dan ook altijd met een dikken, knoestigen stok gewapend was. Bij het minste verzuim, dat hij bespeurde - en als een echte landsvader, ging hij alles persoonlijk na - maakte hij onmiddellijk van dat geduchte tuchtmiddel gebruik, en de hoogste ambtenaren ontzag hij daarbij zoo min als den geringsten knecht Onze gravure stelt den monarch voor op het oogenblik dat hij een poortwachter, die zich verslapen heeft, op gevoelige wijze uit zijn bed klopt en tot zijn plicht brengt.

Maar het waren de ambtenaren niet alleen, d e hij aldus met den stok regeerde, zoo de koning het noodig oordeelde, maakten de ruggen der burgers evengoed kennis met zijn stok, als die der hooge en lage ambtenaren.

Als Frederik Wilhelm zijne dagelijksche wapenschouwing gehouden had, wandelde hij te voet de stad door, en op zijne nadering nam iedereen de vlucht. Hij kon niet dulden, dat eene vrouw zich op straat vertoonde. Ontmoette hij er bij ongeluk eene dan stuurde hij ze met een paar oorvijgen, trappen of stokslagen naar huis, terwijl hij uitviel: ‘Wat doet die straatloopster hier? Fatsoenlijke vrouwen blijven in hun huishouden.’

Op zekeren schoonen zomerdag verraste hij verscheidene dames op de wandeling langs het exercitieveld achter het slot. Aanstonds riep hij een paar soldaten, liet bezems halen en liet de wandelaarsters een half uur lang het plein afkeren.

Al de Berlijners kenden en vreesden den knoestigen stok des konings, en trachtten hem daarom te ontwijken, waar zij maar konden. Dit bekwam hun echter dikwijls slecht, het slechtste van allen een armen jood, die eens in eene nauwe straat den koning tegenkwam en zich zoo spoedig mogelijk uit de voeten trachtte te maken.

Frederik Wilhelm was echter vlugger dan hij, haalde hem in en vroeg driftig:

‘Waarom loopt ge weg?’

‘Ik was bang voor u, Majesteit,’ antwoordde het joodje sidderend. Dit antwoord wekte den toorn des konings in den hoogsten graad. Hij sloeg met zijn Spaanschen rotting jammer lijk op den vluchteling toe, terwijl hij voortdurend uitriep:

‘Gij moet niet bang voor mij zijn, gij moet mij liefhebben.’

Niettegenstaande dezen vaderlijken aandrang hadden de Berlijners hun koning alles behalve lief; zij haatten en vreesden hem. Wat in andere residentiesteden voor eene eer werd gehouden, op het slot tot een gehoor te worden geroepen, werd in

Berlijn als het grootste ongeluk beschouwd, want ieder wien de koning wenschte te spreken, verwachtte dat hem deze of gene ruwe kastijding of zelfs wel verbanning naar Spandau treffen zou, wellicht voor eene misdaad, waaraan hij nooit gedacht had. Des konings liefhebberij om te slaan had, behalve de onaangenaamheden, welke zij voor zijne heele omgeving meebracht ook nog het slechte gevolg, dat zij door de ambtenaren, zoowel als door de burgers van Berlijn, ja door het heele land werd nagevolgd. Bij de militairen werd de kleinste overtreding onbarmhartig met stokslagen gestraft; de bazen sloegen hunne knechts, de knechts de leerjongens, de boeren hunne daglooners en meiden. Nooit is er te Berlijn en in heel Pruisen zoo onmenschelijk veel geslagen als onder de regeering van Frederik Wilhelm.

Ook in het huiselijk leven maakte de oude Frits geducht van den stok gebruik. Niet alleen zijne bedienden sloeg hij bij het minste vergrijp, zelfs ook als zij niets misdreven hadden, enkel uit kwade luim, maar ook zijne kinderen hadden veel te lijden onder zijn onbehouwen lust tot ranselen. Zijne dochter, de talentvolle markgravin van Bayreuth, verhaalt ons hiervan merkwaardige voorbeelden in hare gedenkschriften.

Zekeren keer dat de koning met zijn zoon, den kroonprins, (later bekend als Frederik II of de Groote) eenige dagen te Bonn doorbracht, gat de keurvorst Clemens August te hunner eere een bal. Nu was Frederik Wilhelm gewoonlijk ver van koninklijk gekleed, want hij droeg zijn uniform zoolang hij maar eenigszins mee kon, en liet hij zich eindelijk een nieuwen maken, dan moesten de knoppen van den ouden nog voor den nieuwen dienst doen De kroonprins zag er niet veel eleganter uit, en op het bal was hij daar niet weinig mee verlegen. Toen de koning dit merkte, vroeg hij wat er aan scheelde en waarom hij niet meedanste. De jonge prins sloeg de oogen neer en keek naar zijn versleten plunje. Maar zijn koninklijke vader beantwoordde die stilzwijgende klacht door eene klinkende oorvijg ten aanschouwen van het heele gezelschap, en den jonkman bij den arm vattende dreef hij hem tot midden in de zaal, zeggende:

‘Komaan, dansen, zeg ik u.’

En of hem ook al de tranen over de wangen liepen, hij moest eene dame ten dans vragen en met haar de zaal rondhuppelen.

Zonderling, dezelfde man, die zoo goed met den stok wist om te gaan, verbeeldde zich ook dat hij met talent het penseel hanteerde. Wanneer het slecht weer was, of wanneer de koning, zooals hem in zijne laatste levensjaren meermalen gebeurde, aan het pootje leed, liet hij den schilder Johan Adelfing bij zich komen, die op een vast inkomen van 100 thaler 's jaars was aangesteld en bovendien voor iederen dag, dat er geschilderd werd, een gulden voor de verf ontving. Adelfing werd aan het hof gewoonlijk schilder Hansje genoemd. Hij moest voor Z.M. de verf wrijven en hem tegelijk ook de portretten der boeren, bedienden en grenadiers schetsen, die de koning schilderen wilde. Dit was voor hem een moeielijke post, want voor iedere penseelstreek, die den koning mislukte, ontving Hansje eene menigte slagen en stompen met den schilderstok. Van de kunstproducten van Frederik Wilhelm zijn er vele bewaard; eenige nog bestaande portretten van boeren dragen het onderschrift: *Fredericus Wilhelmus in tormentis pinxit* (door Frederik Wilhelm in smarten geschilderd).

Die smarten doelden op de pijnen van het pootje, waaraan Z.M. leed, maar met smart ook hadden de boeren er voor gezeten; want wanneer het werk den koning met goed gelukte en dit hem verdroot, sloeg hij soms dapper op zijne modellen los of streek hun een penseel vol verf in het gezicht, nijdig uitroepend: 'Nu zijt ge zeker getroffen.'

Tot het laatst van zijn leven bleef hem de liefhebberij voor slaan en ranselen bij, want toen hij eenige uren voor zijn dood, zijne ministers, ambtenaren en officieren rondom zich riep, ten einde hun elk eene gedachtenis te geven, en de stalknecht een zadel van blauw fluweel gelegd had op het paard, dat de vorst van Anhalt zelf tot een aandenken aan den koning had mogen uitzoeken, riep de half stervende vorst nog uit:

'Ach, als ik gezond was, wat zou ik die stalknechts flink afrossen!' En een zijner dienaren beval hij: 'Ga toch naar beneden en geef den schurken een pak slagen.'

Dit waren ten naaste bij zijne laatste woorden, ofschoon de wakkere en flinke vorst overigens in de christelijkste gevoelens dit tranendal verliet, waar hij door zijn stok zooveel angst en schrik om zich heen verspreid had.

Eene bruidsvaart op de Achensee.

Kalm en effen ligt de Achensee, het schoone meer van Tirol, door den zachten schijn der morgenzon verhelderd, tusschen de hooge bergwanden, die haar omsluiten. In haar diep blauw watervlak spiegelen zich de donkergroene dennenwouden en de kale rotsblokken, die de bergtoppen in het rond bekronen, terwijl in het Zuiden de Alpenketen aan gene zijde der Ina als een reusachtige muur het heerlijke tooneel afsluit.

Er heerscht eene plechtige stilte; enkel van het verre bedevaartskerkje Eben, waar de heilige Nothburga begraven ligt, weerklinken zacht en welluidend de tonen van het klokje door de heldere zomerlucht.

Eensklaps wordt echter de rust van het eenzaam gebergte door luidruchtige kopermuziek gestoord. Blaasinstrumenten schetteren, schoten knallen en boven alles uit weergalmt één lang aanhoudend gejuich en gejubel, dat de echo's van alle bergen in het ronde opschrikt.

Thans ontwaren wij ook eene rij booten en schuiten, die van den steiger afsteken en op de Pertisau aan den overkant aanhouden, en weten meteen waar al die muziek, dat schieten en zingen vandaan komt. Het is een bruidsstoet, die nadat de huwelijksplechtigheid in het kerkje van Eben voltrokken is, met het jonge paar het meer oversteekt om op het goed van den landheer bruiloft te vieren.

Eene boerenbruiloft in het Tiroler gebergte is niet volmaakt tenzij er volop muziek en zang bij is; het gezonde, krachtige natuurvolk houdt er van, zijne blijdschap op luidruchtige manier lucht te geven, en de muzikanten hebben op den tocht dan ook geen oogenblik rust, terwijl onophoudelijk de schoten knallen en van den oever beantwoord worden en telkens de jonge bruiloftsgasten in vernieuwd gejuich uitbarsten.

Naarmate de booten naderen, kunnen wij de bemanning van meer naderbij opnemen. In het eerste vaartuig zit het muziekgezelschap; dan volgt in de boot, met den bruidskrans gesierd, het jonge paar met den bruidsvader en de bruidsmoeder, den *Hochzeitslader*, een soort van ceremoniemeester, die een met bloemen en linten versierden staf zwaait, en eindelijk de bruidsmeisjes.

Dicht daarachter zien wij eene zware, plompe schuit, van welker mast lustig een lange wimpel fladdert; zij draagt het uitzet der bruid, dat in den stoet niet ontbreken mag. Boven op het nieuwe huisraad staat als zinnebeeld van den huiselijken vlijt het spinnewiel. Verder op het meer verstrooid, volgen langzamer de booten met de bruilofsgasten.

Carl Naumann's bevallige schilderij, waarvan wij hier eene welgeslaagde afbeelding geven, vertoont ons de drie booten op het oogenblik, dat zij juist den oever der groene Pertisau bereiken. Daar zal eens dapper gesmuld, gedronken en geklonken worden, want de welgestelde boer ziet bij dergelijke feestelijkheden op geene kleinigheid, en ook aan grappen en kwinkslagen zal het niet ontbreken; want de *Hochzeitslader*, die de rol van tafelnar vervullen moet, is onuitputtelijk in allerlei ondeugende zetten en toespellingen op het jonge echtpaar, terwijl de anderen niet voor hem onderdoen. Eerst laat in den nacht, als het zilveren maanlicht reeds op de golfjes van het meer tintelt, wordt het jonge paar onder het geraas en geblaas der inmiddels vrij heesch geworden instrumenten naar zijne nieuwe woning geleid, waar, na de uitgelaten bruiloft, een echtelijk leven vol arbeid en moeite begint.

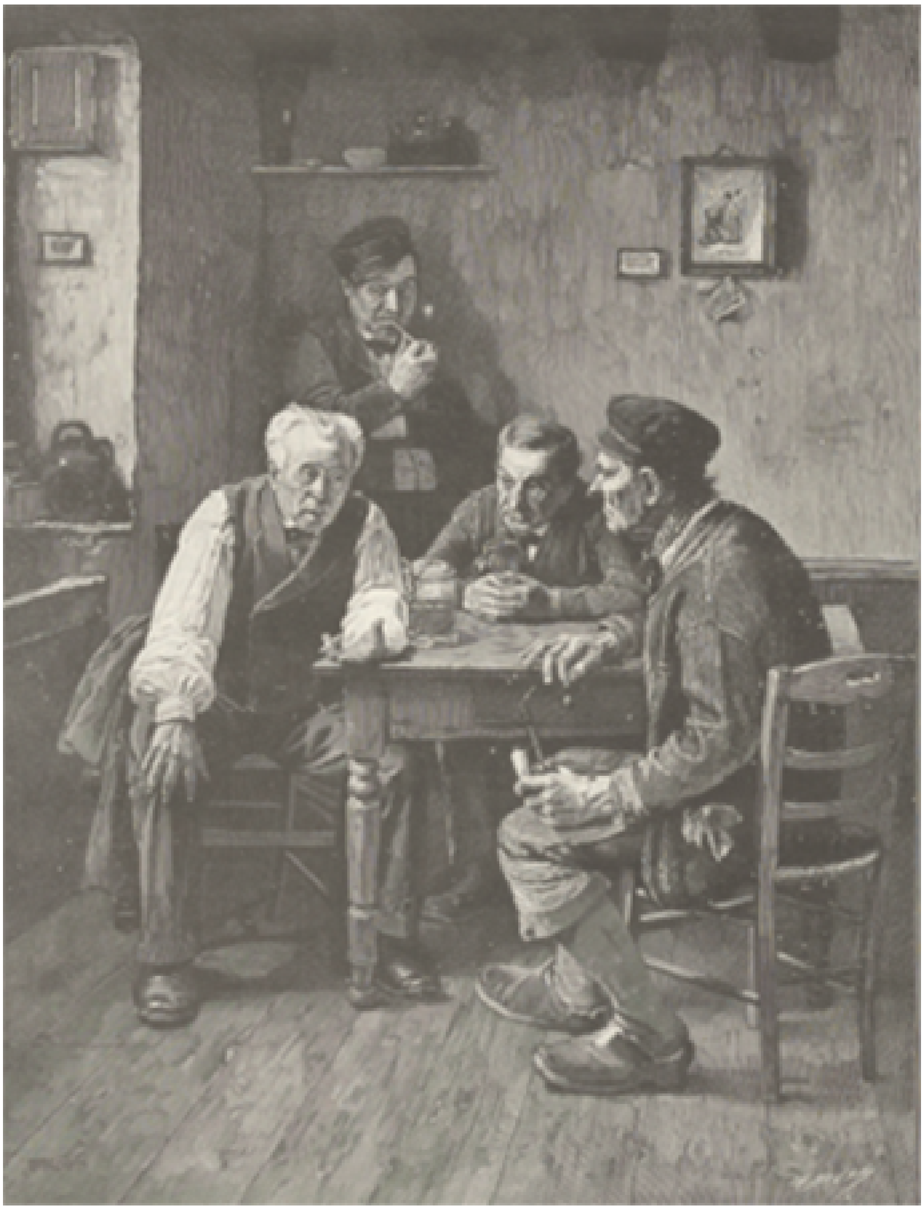

EEN ERNSTIG GEVAL, NAAR DE SCHILDERIJ VAN BROZIK..

Kleinigheden.

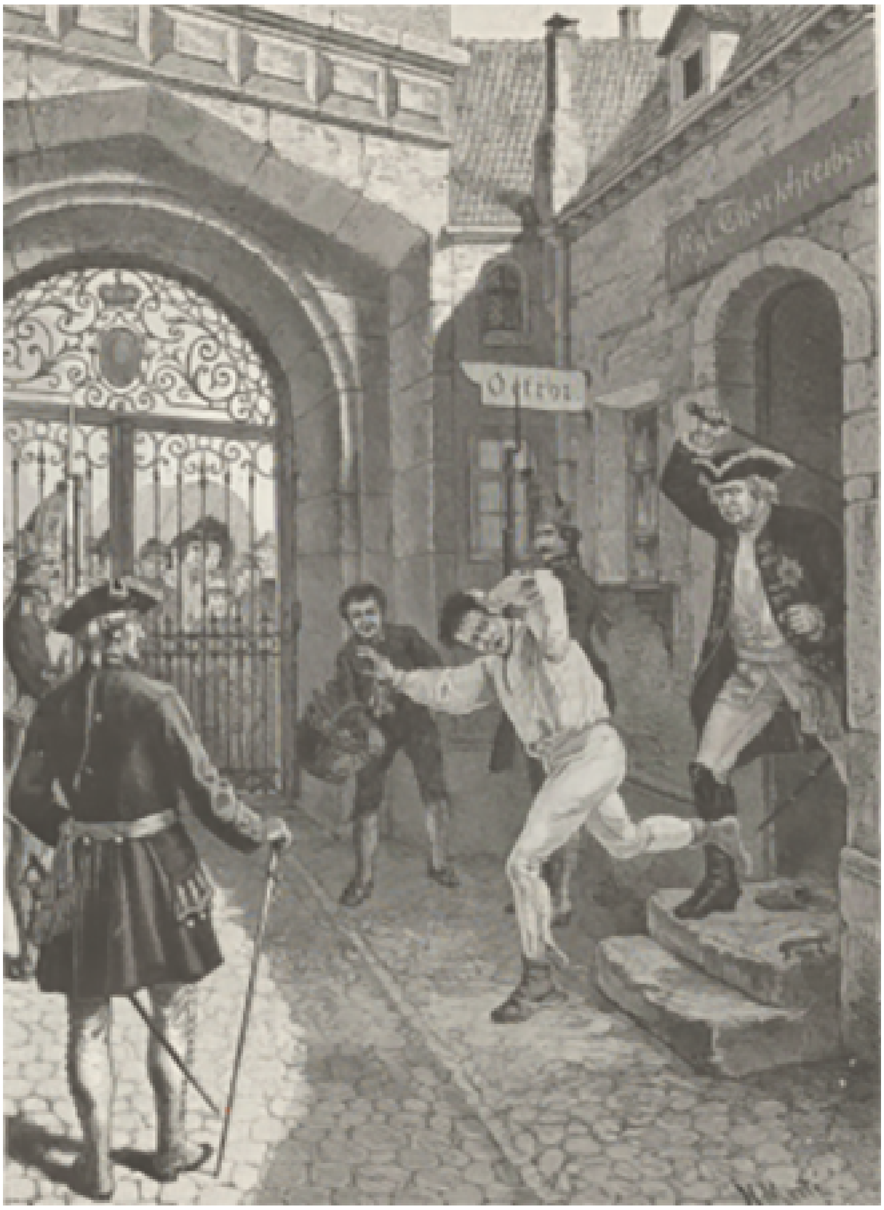

EENE LIEFHEBERIJ VAN DEN OUDEN FRITZ, NAAR DE TEEKENING VAN H. MERTÉ.

De Berlijnsche komiek Beckmann had zich door eenige vrienden laten bepraten om een dagbladschrijver, Fränkel geheeten, op het tooneel na te bootsen en hij deed dit zoo getrouw dat het publiek eindelijk uitriep: ‘Voor den dag, Fränkel.’ De dagbladschrijver beklaagde zich, en Beckmann werd veroordeeld den beleedigde in diens woning, in tegenwoordigheid van daartoe uitgenoodigde getuigen, excuus te vragen. Op den bepaalden tijd wachtte Fränkel te midden van zijn gezin en een aantal gevraagde bloedverwanten en bekenden de komst van den boeteling af, maar het eene kwartier na het andere kroop voort, en Beckmann kwam niet. Eindelijk ging de deur open; Beckmann stak het hoofd binnen en vroeg: “Woont hier mijnheer Maier?” Neen,’ antwoordde Fränkel ‘die woont hiernaast.’ ‘O, dan vraag ik u excuus!’ zeide Beckmann, zich snel weder verwijderend, nadat hij tot groote ergernis van mijnheer

Fränkel en tot levendig vermaak van de overigen, de hem opgelegde boete letterlijk volbracht had.

⁂

De roman van eene meisjeskostschool

Eenige mijlen noordwaarts van Parijs, achter het beroemde klooster St. Denis, verheft zich 't slot Ecouen. Uit Napoleons tijd, toen Ecouen een opvoedingsgesticht voor jonge meisjes, het instituut van het legioen was, zullen we u eene geschiedenis verhalen, gelijk Léon Gozlan in zijn belangwekkend boek '*Les Chateaux de France*' die vertelt.

't Was in den herfst.

't Avondeten der pensionaires was afgeloopen en men had hun als gewoonlijk verlof gegeven, om zich op het terras van het slot te verpoozen.

't Was een heerlijk stille, zachte avond!

De vierhonderd meisjes, volgens hunne klassen door groene, roodkleurige, blauwe en hoogroode gordels onderscheiden, verspreidden zich over het terras, dat door de kasteelgrachten en aan gene zijde der vaart door een ijzeren hek beschermd wordt. Paarsgewijze of in groepen wandelende, spraken de eenen van hunne geboorteplaats en hun terugkeer daarheen; anderen verborgen zich in 't lommer der Sycomoren, om van den prijs, den eerekrans te droomen, dien keizerin Maria Louisa met eigen hand de gelukkige op 't hoofd drukt; wederom anderen zaten in een kring en luisterden naar het vreemde aria, dat eene van hen zong. Want Napoleon, die in zijn leger Italianen, Spanjaarden, Amerikanen, Grieken en Egyptenaren had, zette voor hunne dochters Ecouen even goed open, als voor die zijner Fransche officieren.

De vensters van 't kasteel stonden open; uit het eene klonken de tonen eener piano, die van eene harp uit het andere; allen waren verlicht, want meer en meer hulde de nacht het kasteel in zijne schaduwen en klom langs zijne torens tot den hemel op.

EENE BRUIDSVAART OP DE ACHENSEE, NAAR DE SCHILDERIJ VAN C. NAUMANN.

Toen luidde de avondklok, en de meisjes keerden naar 't kasteel terug en begaven zich twee aan twee langs de onderwijzeressen naar de kapel. Bij deze monstering ontdekte eene der opzichtsters, dat twee meisjes, een zusterpaar, ontbraken. Zij verbaasde zich hierover, telt nog eens, doch de beide zusters waren er niet. Zij ijlt op het terras: niemand; in de slaapzalen, die overigens gedurende den dag niet bezocht mochten worden: niemand. Zij doorsnuffelt de eetzalen, keukens en waschkamers, loopt bij zilverbewaarsters en portierster: doch te vergeefs. Het avondgebed is reeds begonnen, en de twee zusters zijn nog niet gevonden.

't Gebed is afgeloopen, maar de angst der onderwijzeresse duurt voort, en zij weet dien voor de pensionaires niet te verbergen. Men steekt de hoofden samen en fluistert, vermoedens en bedenkingen worden eerst stil en schuchter, allengs luider te kennen gegeven, ten slotte behouden twee meeningen de bovenhand: de beide zusters zijn of geschaakt, of ontvlucht.

Het aannemen eener schaakpartij verkrijgt de besliste meerderheid, dus: ze zijn ontvoerd! Binnen tien minuten weet het geheele huis, van de portierster tot de bestuurster, de beroemde madame Campan, 't ontzettend voorval.

Reeds worden alle klokken geluid, de gangen weerklinken van de namen der vermisten; men doorzoekt de grachten, kijkt langs de hekken; de wildjagers maken zich gereed om 't woud te doorzoeken, toen madame Campan de gezamenlijke pensionaires, boven- en ondermeesteressen in de groote zaal liet ontbieden, en hun met de grootste bedaarheid de tijding meêdeelde, dat de beide zusters teruggevonden of liever nooit verloren geweest waren. Beiden bevonden zich namelijk sedert het middageten in de ziekekamer, de oudste om aan 't bed harer jongere zuster te waken, welke laatste licht ongesteld was

Dat was olie op de hooggaande golven. De pensionaires gingen slapen, en waren er ongetwijfeld ontroostbaar over, dat zoo'n schoone roman zoo spoedig ten einde was.

Binnen tien minuten lag 't kasteel in diepe rust.

Alleen madame Campan waakte. Zij schreef aan den grootkanselier van het Legioen van eer en verzocht hem om haar ontslag als bestuurster van de inrichting, welke door de beklagenswaardige schaking der beide meisjes voor altijd haar naam verloren had.

Ja, de pensionaires hadden zich niet vergist; de twee zusters waren geschaakt. Geschaakt, trots de hooge muren en diepe grachten, hekken en twintig andere maatregelen van voorzichtigheid.

De grootkanselier kreeg 't bericht midden in den nacht. Zijn antwoord, dat madame Campan nog voor 't aanbreken van den dag ontving, luidde, dat hij den keizer er kennis van geven zou, daar hij geen besluit durfde nemen, waardoor de zaak wereldkundig zou worden en overal schandaal verwekken zou.

Toen Napoleon bij 't ontbijt de tijding van 't gebeurde ontving, deed hij eenige vragen naar den ouderdom en naar de familie der twee vermisten en vroeg om het huishoudelijk reglement der instelling Nadat hij het doorgelezen had, lei hij veelbeteekenend den vinger op eenen paragraaf er in, sloeg het weêr dicht en beval den kanselier, niets te ondernemen om de meisjes wêer in handen te krijgen.

Des avonds deelde de kanselier den keizer een brief van madame Campan mede, waarin deze den terugkeer der zusters meldde. Ja, ze hadden zich heimelijk verwijderd, doch slechts om hunne moeder te omarmen, die hen in een hôtel van Ecouen verwachtte. De strengheid der statuten had hen hiertoe gedreven, daar volgens deze het bezoek der moeders slechts om de veertien dagen wordt toegestaan. Zoo lang hunne lieve moeder niet te zien - dat hadden ze niet kunnen uithouden.

‘Schrijf mevrouw Campan,’ zei Napoleon, ‘dat de zusters een uur arrest tot straf moeten krijgen. Voeg er echter bij, dat van heden af al de pensionaires hunne moeders mogen spreken als ze er om vragen. De hekken behoeven niet verdubbeld te worden, men verbetere slechts de statuten. Voor 't overige sta ik in.’

Bladwijzer.

Verhalen en Schetsen.

	BLADZ.
Bij den Watermolen	58
Betsy	98, 107, 115
Carel en Elegast	371, 382
De Gevolgen van eene Gril	Van No. 1 tot No. 22.
De Hoed in de geschiedenis der beschaving	50
De Liefhebber van Asters	11, 18, 30
De Paascheieren	298
De Schoenpoetser-Philosoof	146
De Wraak van een Mexikaan	194
De Zielen des Vagevuur	6
Een Avontuur met bandieten	203
Een kwaad Geweten tegenover de Kunst	46
Eene Misdaad die zich zelve straft	22
Een paar Handschoenen	35
Hoe men in Engeland dieven vangt	131, 139
Eene tweede Liefde	230, 238, 246, 254, 259
Karels Vrouw	122
Kassier en Vader	334, 342, 350, 356
Kleine Fee	Van No. 19 tot No. 51.
Misschien was het zoo wel het beste	67
Moederken	82
Moemoe	186, 194, 202, 214
Voor het gerecht te New-York	50
Voor Honderd Jaren	Van No. 27 tot No. 51.
Vrede aan de Menschen van goeden Wil	162

Poëzij.

De Ongeluksvogel	128
De slaap der Armoede	140

De Visscher en zijn Zoon	233
Dichtbloemen uit den Vreemde	115, 190, 214, 358
Genua	84
Het Tafereel op Golgotha	290
Jonkvrouw Julia	177
Kerstroze	170
Meigebloemte voor Maria	306
Oogstmaand	22
Verzuchting	312
Zegelied aan Edward Coremans	194

Levensschetsen.

Agostino da Montefeltro	367
Alberdingk-Thijm	369
Anderledy (Pater)	75
A.H. Boermans (Mgr.)	154
Cervantes en zijn meesterwerk	66, 74
Damiaan (Pater)	410
De Koningin en de Kroonprins van Servie	34
De la Salle, de stichter der Christelijke scholen	258
Elisabeth (De dood der Heilige)	122
Harrisson (de nieuwe President d. Vereenigde Stalen	170
Herbert von Bismark	202
Het Hollandsch Ministerie	251
Kardinaal Pitra	286
Keizer Frans Jozef van Oostenrijk	186, 198
Keizer Dom Pedro II van Brazilië	34
Mgr. Lavigerie (De Prediker van een nieuwen Kruistocht.)	42
Maria Theresia	1
Mozart aan het sterfbed zijner moeder	347
Nederlandsche Bisschoppen	130
Paolo Veronese	170
Somzée	35

Stanley	106
Van den Berg (Brahm)	280
Van der Horst (Joannes Josephus)	306
William Hogarth	241

Geschiedenis.

De Mensch voor den aanvang der Geschiedenis	62
De oude Egytenaars	99, 110, 114, 123, 134, 142, 147
De Paalwoningen in Zwitserland	78
Eduard VI en zijn Tuchtknaap	9
Hannibal's tocht over de Alpen	274
Het Graf van Virgilius	326
Het Tornooi van Matthias Corvinus	251
Keizer Otto II na de Nederlaag van Crotone	338
Liefhebberij van den ouden Frits (Eene)	410
Onder verzwarende omstandigheden	314

Godsdienst.

De dood van den H. Jozef	257
De Heilige vrouwen naar Gallië varend	130
De voetwassching op Witten Donderdag	290
Eene Excommunicatie in de Middeleeuwen	186
In de Lijdensweek	290
Kerstmis	161
Paaschviering in de Catacomben	297

Kunst

Basiliek van den H. Willibrordus te Echternach	194
De Eerezaal der Vaticaansche Tentoonstelling	42
De H. Cecilia	122
De Koningin van den H. Rozenkrans	67

De Lustverblijven van koning Lodewijk H van Beieren	138
De Ring van Sint-Marcus	89
Het Gedenkteeken van Maria Theresia te Weenen	2
Het ware portret van Thomas à Kempis	392
Maria Stuarts laatste gang (volgens de voorstelling der Meiningers)	315
Merkwaardig geschenk (Een)	498
Oude en Nieuwe Kunst	25
Paus Leo XIII en Kardinaal Rampolla	333
Vlaamsch Landschap	337

Land- en Volkenkunde.

Arnhem (Gezicht op)	363
Bergpredikatie in de Tyroler-Alpen	74
‘De Non’	114
Dordrecht (Het Stadhuis)	82
Dordrecht (De groote Kerk	90
Een dag in Kanton	51
Geneve	34
Hoe men in Londen weet te bedelen	43
IJsbergen in den Atlantischen Oceaan	185
Ilse-dal in den Harz	98
Jeruzalem	290
Katholieke Hoogeschool te Washington	42
Keizerlijk Lustslot Schönbruun	3
Kolenbranders aan den Brocken	90
Kozakken van den Caucasus	178
Morgen in een stadje van den Harz (Een)	73
Nijmegen	10
Paard in de vlakten van Mexico (Het)	10, 18
Paleis van Luxor en het Ramesseum (Het)	326
Poolsche weg in November (Een)	106
Pyramiden (De)	270
Schah van Perzië en zijne Staten (De)	385

Slavenmarkt te Marokko (De)	58
Sprinkhanenplaag in Algiers (De)	18
Trinida	227
Verloren kerk (Eene)	130
Waarmede zich de oude en nieuwe volken voedden	222
Waterval bij Harzburg	82
Weert	154
Wintervolksvermaak in Canada	194

Verscheidenheden.

Aan den zoom des Wouds	218
Aan het leven weergegeven	267
A, b, c. (Het)	193
Afscheid van het ouderhuis	97
‘	382
Altoos vroolijk	146
Altijd welkom	42
Bedreigde buit (De)	107
Bidden voor vader	97
Bliksemjacht en hare voordeelen (De)	61
Brand in het dorp	154
Broertje plagen	392
Bruidsexamen (Het)	331
Bruidsvaart op de Achensee (Eene)	411
‘Da mi un soldo’	91
Drie geslachten	350
Droom op het oorlogsveld (De)	326
Echte deugenieten slapen nooit	35
Een echte fijnproever	338
Een ernstig geval	410
Eerste kennismaking	315
Fatsoenlijke armoede	218
Geef ons heden ons dagelijksch brood	178
Geleerden in de kloosterpij	267

Gevangen leeuwen 274
Goede Vrienden 211
Goudmaker (De) 186
Grootmoeders portret 350
Hare lievelingen 382
Hij komt! 105
Hongerigen spijzen 154
Iets over de speelkaarten 3
IJdele jachtijver 274
In den jachttijd 49
In de kostschool 90
Jonge scheepsbouwers 17
Kasteel van Well (Het) 241
Kindje ten Doop (Een) 193
Kinderroof 234
Kleine doktor (De) 213
Kleine rekenmeester (De) 212
Koel rustplaatsken (Een) 331
Laatste kleinood 201
Ladder van Jakob in levende beelden (De) 283
Moedervreugde 114
Moederweelde 323
Moederzorg 81
Molen van Sans-Souci, 136
Nieuwe hoeden op 146
Nieuwerwetsche Logiek 7
Ontsnapt 67
Pleizierige verteller (Een) 313
Politiek ten plattelande 218
Rijbaan der Rotterdamsche ijsclub 226
Rooker (De) 113
Terugkeer der maaier 338
Troost en raad 498
Twee oudjes 220
Twee wijsgeeren 65

Vastenavondzot (De)	246
Visschers afscheid	17
Vogeltjes in de sneeuw	254
Waarzegster (De)	178
Weer eens thuis	355
Wie wil een kersje?	1
Wie opstaat is zijne plaats kwijt	355
Wintervermaak binnen en buiten	201
Welkome gasten	257
‘Wel, nom d'un chien!’	81
‘Zij maar wijs, lieve, moeder komt.’	114
Zieke Dame (De)	274
Zieke kunstenaar (De)	257

Wetenschappen.

Bestuurbare luchtballon (Een)	254
Buskruit en de vuurwapens (Het)	91
Egyptische oudheden	305
Hieroglyphen (De)	274
Karelromans (De)	371

Dierkunde.

Hond als soldaat (De)	226
Uitzondering op haar geslacht (Eene)	222
Vinkenbijters (De)	59
Vroolijk gezelschap	122
Worstelende Everzwijnen	146
Worstelende Olifauten	241

Gezondheidsleer.

Hoe men zich een martelaar maakt	155, 166, 171, 182
Krankzinnigen-Gesticht Voorburg te Vucht	267
Over de dranken	230, 239, 262, 267
Wetenswaardigheden	7, 38

Kleinigheden	7, 15, 22, 72, 83, 94, 118, 155, 166, 174, 363, 376, 384, 398, 406, 413
Wijsgeerige gedachten	32, 78, 88, 96, 158, 167, 174, 183, 192, 360,
Een praatje met onze Abonnenten	393, 401, 409

Alphabetische lijst der Gravures.

	BLADZ.
Aanbidding (De) der Driekoningen	168
Aanbidding (De) der Herders	161
Aan den zoom van het woud	224
Aan het leven weergegeven	268
A B C (Het)	193
Afneming van het kruis (De)	290
Afscheid van het ouderhuis	100
Afscheid van het ouderhuis	377
Agostino da Montefeltro (Pater)	368
Alberdingk Thijm (Graf van professor)	372
Alberdingk Thijm (Ter nagedachtenis van)	373
Alberdingk Thijm (Twee portrett. van)	376
Altoos vroolijk!	145
‘Altijd welkom’	45
Antonius Maria Anderledy (Pater)	80

Basiliek van den H. Willibrordus te Echternach	200
Bergpredikatie	76
Bestuurbare luchtballon (De)	255
Bidden voor vader	97
Bij den watermolen	57
Bliksemjacht en hare voordeelen	64
Boermans (Mgr.)	153
Brand in het Dorp	157
Brahm van den Berg	288
Broertje plagen	390
Bruidsexamen (Het)	333
Bruidsvaart op de Achensee (Eene)	414
Bruiloft van Kana	172

Cecilia (De Heilige)	125

Cervantes en zijn meesterwerk	68
Cervantes' laatste oogenblikken	77

Damiaan (Pater)	409
‘Da mi un soldo’	96
De bedreigde buit	112
De dood van den H. Jozef	261
De H. Vrouwen naar Gallië varend	133
De la Salle (Jan Baptist)	264
Dom Pedro II van Brazilië	35
Dordrecht (Het stadhuis van)	87
Dordrecht (De groote kerk van)	103
Drie geslachten	349
Droom op het oorlogsveld (De)	325

Echte deugenieten slapen nooit	40
Echte fijnproever (Een)	344
Eduard VI en zijn tuchtknaap	9
Eendenjacht	49
Een morgen in een stadje van den Harz	74
Eerste kennismaking	320
Elisabeth (De dood der Heilige)	124
Ernstig geval (Een)	412
Etsen van Rembrandt	32

Fatsoenlijke armoede	217
Ferdinand van Castilië, op Witten Donderdag de armen aan zijne tafel spijzigend	294
Frans Hals (Schilderijen van)	32

Geef ons heden ons dagelijksch brood	184
Geleerden in de kloosterpij	272
Gemsjager (De)	55
Geneve en omstreken	38
Genua	84

Gevangen leeuwen 276
Gezicht op Arnhem 361
Goede vrienden 212
Goudmaker (De) 189
Graf van Virgilius (Het) 328

Grootmoeders portret 352
Hannibals tocht over de Alpen 277
Hare lievelingen 384
Harrisson (President) 176
Herbert von Bismarck 208
Hij komt! 105
Hollandsch ministerie (Het) 252
Hond als soldaat (De) 225
Hongerigen spijzen 160
Houtsneppen 52

In de kostschool 93
In de Mei 308
Intocht der aartshertogin Anna van Oostenrijk te Antwerpen 29
Ilsendal in den Harz 104

Jeruzalem. De tempel ten tijde van Christus 295
Jeruzalem. De burg Sion 296
Joannes Josephus van der Horst 305
Jonkvrouw Julia 177

Kardinaal Pitra 285
Kasteel van Well (Het) 241
Katholieke Hoogeschool te Washington 48
Keizer Frans Jozef van Oostenrijk 192
Keizer Otto II, na de nederlaag van Crotone 340
Kerstnacht 165
Kerstroze 170

Kindje ten doop (Een)	196
Kinderroof	237
Kleine rekenmeester (De)	213
Kleine dokter (De)	216
Koel zitplaatsken (Een)	332
Kolenbranders aan den Broeken	90
Kopergravures van A. van Ostade	26, 27, 30, 31
Kopergravures van David Teniers	32
Kozakken van den Caucasus	180
Krankzinnigengesticht Voorburg te Vucht	269

Laatste kleinood (Het)	201
Ladder van Jakob in levende beelden (De)	284
Lavigerie (Mgr.)	14
Liefhebberij van den ouden Fritz	413
Lustverblijven van koning Lodewijk II van Beieren	140, 141, 144

Maria Stuarts laatste gang	317
Maria Theresia (De laatste oogenblikken van)	1
Maria Theresia (Het gedenkteeken van)	4
Moedermaagd (De)	309
Moedervreugde	120
Moederweelde	324
Moederzorg	85
Molen van Sanssouci (De)	137
Mozart aan het sterfbed zijner moeder	348

Nathalie van Servië en haar zoon	33
Nijmegen	12
Nederlandsche bisschoppen	132
Nieuwe hoeden op	152
Non (De)	116

Omhulling van het H. Lichaam	292
Ongeluksvogel (De)	128

Ontsnapt	72
Oogstmaand	24

Paarden in de vlakten van Mexico	16
Paascheieren (De)	299-304
Paaschviering in de catacomben	301
Paus Leo XIII en kardinaal Rampolla	336
Pleizierige verteller (Een)	213
Politiek ten plattelande	221
Poolsche weg in November	109
Preekstoel in de groote kerk te Dordrecht	93

Rijbaan der Rotterdamsche IJsclub (De)	228
Ring van St. Marcus (De)	92
Riviergezicht bij Wijk, van Ruysdael	28
Rooker (De)	113

Schah van Perzië (De)	385
Scheepsbouwers (Jonge)	20
Schönbrunn (Het lustslot)	8
Schoenpoetser-philosoof (De)	150
Schoolblijven	108
Sint-Joris	369
Slaap der armoede (De)	140
Slavenmarkt te Marokko	60
Somzée (Léon)	39
Sprinkhanenzwerm	21
Stanley	111

Terugkeer der maaiers	341
Thomas à Kempis	392
Tornooi van Matthias Corvinus (Het)	254
Trinidad	232
Trinidad (Weg door een bosch)	240
Troost en raad	397

Twee oudjes 228, 229

Valkenier (De) 53
Vastenavondzot (De) 248
Vaticaansche tentoonstelling.
  De eerezaal 42
  De konir gin van den H. Rozenkrans 69
Verloren kerk (Eene) 129
Verzuchting 312
Vinkenbijters 61
Visschers afscheid 17
Visscher en zijn zoon (De) 233
Vlaamsch landschap (Een) 337
Vlucht naar Egypte (De) 164
Vogeltjes in de sneeuw 256
Vroolijk gezelschap 121
Voor honderd jaren.
  Lodewijk XVI in staatsiegewaad 209
  E.J. Siéyès 211
  Opening der Staten-Generaal 212
  Bailly 218
  De Mirabeau 219
  Camille Desmoulins 227
  De overwinnaars der Bastille 236
  De hoofden van De Launay en De Flesselles op pieken rondgedragen 237
  Markies de Lafayette 243
  Het feest der eeden 249
  Vlucht des konings naar Varennes 265
  Necker 266

Aanhouding des konings te Varennes 281

Barnave 306

Verhoor des konings te Varennes 316

Terugkomst des konings van Varennes 322

Afkondiging der krijgswet op het Marsveld. 329

Robespierre 330

Danton 339

Bestorming der Tuilerieën 346

De Temple 353

Een visite domiciliaire 356

In afwachting van het doodvonnis 364

Elisabeth Cazotte redt haren vader 380

Afzondering des konings van zijn gezin 381

Laatste ontmoeting tusschen den koning en zijn gezin 381

Lodewijk XVI bestijgt het schavot 388

Het hoofd van Lodewijk XVI aan het volk vertoond 388

De kleine dauphin aan zijne moeder ontrukt 393

Marat 394

Marie Antoinette in de gevangenis der Conciergerie 396

Val van Robespierre 401

Optocht van de godin der Rede 404

Een assignaat 408

Uwe beurs of uw leven 136

Waarzegster (De) 180
Watermolen van Hobbema 28
Waterval van Ruysdael 25
Waterval van Harzburg 88
Wat prachtig schot! 56
Weer eens thuis 357
Weert (Het stadje) 156
‘Wel, nom d'un chien!’ 82
Welkome gasten 257
‘Wie wil een kersje?’ 5
Wie opstaat is zijne plaats kwijt 360
Wijsgeeren (Twee) 65
Wrijwatersvat 400
William Hogarth, op straat schetsen ontwerpend 245
Wintergenoegen binnen 205
Wintervermaak buiten 204
Wintervolksvermaak in Canada 197
Worstelende everzwijnen 148
Worstelende olifanten 244

IJsbergen in den Atlantischen Oceaan 186
IJdele jachtijver 280

‘Zij maar wijs, lieve, moeder komt’ 117
Zieke dame (De) 273
Zieke kunstenaar (De) 260